OPERVM

HIPPOCRATIS

COI, ET

GALENI

PERGAMENI, MEDICORVM OMNIVM PRINCIPVM,

TOMVS II.

Τὰ εἰσαγωγικὰ, quæ in artem medicam introducunt.

RENATVS CHARTERIVS VINDOCINENSIS,
Doctor Medicus Parif. REGIS Christianißimi Conf. Medicus, ac Professor Ord. plurima interpretatus, vniuersa emendauit, instaurauit, notauit, auxit, edidit.

M. van Lochom fecit

LVTETIÆ PARISIORVM.

M. DC. XXXVIII.

TOMO II

Τὰ Εἰσαγωγικὰ Hippocratis & Galeni opera continentur.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΟΡΚΟΣ.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM.

1. Sacramentum medicum religiosè seruandum. 2. Præceptoribus Medicis gratias referendas. 3. Medicorum liberos, & his conscriptos in arte Medica erudiendos. 4. Ægris diætam præscribendam. 5. Venenum nemini dandum. 6. Abortum non prouocandum. 7. Innoxiè, sanctéque viuendum, ac medendum. 8. Lithotomiam expertis committendam. 9. Ægris opitulandum, non nocendum, castéque viuendum. 10. Arcanum silendum. 11. Sacramenti seruati præmia. 12. Violati Iusiurandi pœnas.

1. IVRO Apollinem Medicum, & Æsculapium, & Hygiam, ac Panaceam; Deos omnes, omnésque *Deas* testes facio, *me*, ratum pro viribus, iudicióque meo Iusiurandum hoc, háncque syngrapham effecturum.

2. PRÆCEPTORI quidem ei qui me hanc artem docuerit, peræquè ac meis progenitoribus honorem præstiturum, résque meas egenti imperiturum; ortos ex eo liberos mares germanis fratribus æquales æstimaturum; eósque hanc artem, si addiscere velint, absque mercede ac syngrapha edocturum.

3. CONCISORVM præceptorum, *fusorum* documentorum, cæterorúmque ad vniuersam disciplinam spe-

1. ΟΜΝΥΜΙ, Ἀπόλλωνα ἰητρὸν, καὶ Ἀσκληπιὸν, καὶ Ὑγείαν, καὶ Πανάκειαν, καὶ θεοὺς πάντας, καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσειν, κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ὅρκον τόνδε καὶ ξυγγραφὴν τήνδε.

2. ΗΓήσασθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην, ἴσα γενέτῃσιν ἐμοῖσιν, καὶ βίου κοινώσασθαι· καὶ χρεῶν χρηΐζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι· καὶ γένος τὸ ἐξ ἑωυτέου, ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρινέειν ἄῤῥεσι, καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἢν χρηΐζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ ξυγγραφῆς.

3. ΠΑραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος, καὶ τῆς λοιπῆς ἁπάσης μαθήσιος μετάδοσιν

ποιήσασθαι υἱοῖσί τε ἐμοῖσι, καὶ τοῖσι τοῦ ἐμὲ διδάξαντος· καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοις τε, καὶ ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ, ἄλλῳ δὲ οὐδενί.

A

4. ΔΙαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ἐπὶ δηλήσει δὲ, καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν.

B

5. ΟΥ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς, θανάσιμον· οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε.

6. ΟΜοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω.

7. ΑΓνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν, καὶ τέχνην τὴν ἐμήν.

C

8. ΟΥ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας· ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε.

9. ΕΙς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἑκουσίης, καὶ φθορίης τῆς τε ἄλλης, καὶ ἀφροδισίων ἔργων, ἐπί τε γυναικείων σωμάτων καὶ ἀνδρώων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων.

D

10. ΑΔ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἡγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα.

E

11. ΟΡκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου καὶ τέχνης, δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποισιν εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον.

12. ΠΑραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιορκοῦντι, τἀναντία τουτέων.

ctantium, tum meos, & eius qui me docuerit filios, tum discipulos stipulatione conscriptos, & lege medica sacramento addictos participes facturum, alterum præterea neminem.

4. VICTVS quoque *rationem* vsúmque ad ægrotantium salutem, pro facultate, iudicióque meo præscribam, eos à prauitate, ac iniuria prohibiturus.

5. NEQVE verò cuiquam venenum mortiferum etiam rogatus dabo, neque huiusce consilij auctor ero.

6. SIMILI autem modo neque mulieri pessum abortiuum concedam.

7. VERVM castè sanctéque vitam meam, meámque artem tuebor.

8. CALCVLO verò laborantes haudquaquam secabo, sed viris operatoribus hanc operationem obeuntibus committam.

9. IN quascunque autem ædes introiero, *eas* ad ægrotantium opem ingrediar, ab omni scelere voluntario, & corruptela, tum cetera, tum operum venereorum, in corporibus mulierum, ac virorum; liberorum, ac seruorum procul remotus.

10. AT quæ inter curandum, aut etiam citra curationem, in hominum vita vel videro, vel audiero, quæ foras nequáquam efferri oporteat, ea arcana esse ratus silentio prætermittam.

11. HOC igitur iusiurandum mihi haud irritum facienti, neque violanti, tum vita & arte frui, tum meam gloriam apud omnes homines æuo sempiterno celebrari contingat.

12. INFRINGENTI vero, ac pejeranti his contraria *oboriantur*.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΓΑΜΕΝΟΥ
ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΟΥ ΤΟΥ ΜΗΝΟΔΟΤΟΥ
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ.

GALENI PERGAMENI
PARAPHRASTAE MENODOTI
SVASORIA AD ARTES ORATIO.

ARGVMENTVM ORATIONIS.

Ratione homines Deorum societatem inire, brutis præcellere, atque non fortunæ, non corporis, sed animi bona comparanda esse edocet; plurimísque tum sententiis, tum exemplis ad bonarum artium, ac potissimum Medicinæ studia, adolescentes exhortatur.

CAPVT PRIMVM.

Rationis in homine præstantia artium omnium adeptione proditur.

NIHILNE prorsus rationis insit animantibus quæ bruta nominantur, equidem abditum est; fortassis enim etsi non eam, quæ voce *effertur*, quámque exteriorem nuncupant, at eam certè quæ animo *concipitur*, quámque interiorem vocant, omnia, quædam tamen magis, quædam verò minus participant. Hisce tamen *brutis* quamplurimùm homines præstare, manifestum nobis est, qui tum artium, quibus ipsum animal fungitur, multitudinem, tum solum hominem scientiæ capacem, quamcumque voluerit artem, addiscere conspicimus. Cæteræ etenim animantes artium expertes propè omnes existunt, paucis duntaxat quibusdam inter eas exceptis, sed & hæ natura magis, quàm instituto artes consequutæ sunt. At homo earum quæ illis *insunt* artium nullam negligentia prætermittit, sed & textoria araneolas imitatur, & *plastices opera* quemadmodum apes fingit, &, quanquam pedestris sit, natandi nihilominus artem exercet. Age verò diuinis artibus haud destitutus, medendi artem Æsculapij æmulatur; æmulatur & eam ipsam Apollinis, & quas habet Apollo cæteras omnes, iaculandi, canendi, vaticinandi, præterea *singulas* singulis Musis proprias. Neque enim à Geometria, neque ab Astronomia alienus est; Imo quæ sub terra *reconduntur*, quæque supra cœlum *eminent*, vt concinit Pindarus, speculatur. Diuinorum denique bonorum maximum philosophiam labore, ac industria consequutus est. Quas ob res etiamsi cæteræ animantes rationis sint participes, quâ tamen eas homo præcedit excellentiâ, solus rationalis appellatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

A Εἰ μὲν μηδόλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζώοις, ἄδηλόν ἐστι· ἴσως γὰρ εἰ καὶ τοῦ μὴ κατὰ τὴν φωνὴν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε κατὰ τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον· ὅτι μέντοι πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενηνόχασιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδηλον ἡμῖν ἐστιν, ὁρῶσι τό γε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο, καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος ἐπιστήμης ἐπιδεκτικὸς, ἣν ἂν ἐθελήσῃ τέχνην μανθάνει· τὰ μὲν γὰρ B ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ᾽ ἐστὶ, πλὴν ὀλίγων δή τινων ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον ἢ προαιρέσει, τεχνῶν ἐτύγχανεν· ὁ δ᾽ ἄνθρωπος οὔτε τινος τῶν παρ᾽ ἐκείνοις ἀμελέτητος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας, καὶ πλάττει καθάπερ αἱ μέλιτται, καὶ τοῦ νεῖν, οὐκ ἀνάσκητός ἐστι, καίτοι πεζὸς ὤν· ἀλλὰ καὶ τῶν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολείπεται, ζηλῶν μὲν τὴν Ασκληπιοῦ τέχνην ἰατρικὴν, ζηλῶν δ᾽ Απόλλωνος αὐτήν γε ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἃς ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαντικήν· ἔτι τε τῶν μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν· οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας, οὐδ᾽ ἀστρονομίας ἀφίσταται· ἀλλὰ, καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν, καὶ τὰ ὕπερθε τοῦ C οὐρανοῦ, κατὰ Πίνδαρον ἐπισκοπεῖ· ἐξεπορίσατο δ᾽ ὑπὸ φιλοπονίας, καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν· διὰ ταῦτα τοίνυν, κἂν λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατ᾽ ἐξοχὴν αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. — CAPVT II.

Fortunæ imago, inſtabilitas, dementia, pernicies.

Πῶς οὖν οὐκ αἰσχρόν, ᾧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπουδακέναι δὲ περί τι τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα, τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα; ἧς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοί, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτήν, οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν, καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον, ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χεροῖν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικήν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον· ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι, καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ· κατὰ τὸν αὐτόν, οἶμαι, τρόπον κἀν τῷ βίῳ, μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γινομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντός ἐστιν ἐπιτρέπειν ἑαυτόν, ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων, τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ· ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν οὕτως ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται μηδέποτ' ἐν αὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε, καὶ θαλάττης, ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται, καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων αὐτήν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τῆς τύχης ἔργα τοιαῦτα.

NVM ergo turpe, quod cum diis vnicum nobis ineſt commune, id quidem negligentia prætermittere, ad alia verò properantes, artium perceptionem nihili ducere, & fortunæ ſeſe committere? Cuius prauitatem veteres quum indicare voluiſſent, eam non ſolùm ſub mulieris effigie picturis ac ſtatuis effingere (tametſi ſatis idoneum id erat dementiæ ſymbolum) contenti non fuerunt. Verùm etiam clauum ei manibus tradiderunt, globoſamque baſim pedibus ſubiecerunt, eam denique oculis orbarunt, his vt omnibus fortunæ inconſtantiam proderent. Quemadmodum igitur in naui vehementer adeo *tempeſtate* iactata, vt ne ipſa fluctibus obruatur ac in profundum demergatur, periculum ſit, improbè fecerit ſi quis cœco gubernatori gubernacula commiſerit: Eadem, vt auguror, ratione in vita (quum maiora pleriſque familijs, quàm in mari nauibus oboriantur naufragia) imprudentis eſt tot in aduerſis negotiorum caſibus, cœcæ deæ, ipſique haud tutò ſtabilitæ ſeipſum concredere. Eò etenim vſque vecors ac demens eſt, vt poſthabitis multoties *viris* honore dignis, indignos locupletet, neque hos perpetuò *diuitiis beat*, ſed quoad rurſus *eas quas* pari *largita eſt* temeritate, donatas eripiat. Deam hanc non parua ineruditorum virorum turba comitatur nunquam eodem in ſtatu permanentem ob verſabilem *cui inſiſtit* baſim, quæ eam huc illuc per præcipitia, nonnunquam & in mare agit rapítque, vbi inuicem omnes qui ipſam ſequuntur, intereunt, ipſa verò ſola illæſa ac incolumis percurrit, miſeróſque eiulantes, eiúſque numen fruſtra inuocantes irridet, quòd nullum hinc ſubſidium affulgeat. Atque hæc ipſa ſunt fortunæ opera.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. — CAPVT III.

Mercurij effigies, pulchritudo, conſtantia, proſperitas.

Τὸν δ' Ἑρμῆν ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης, θεάσαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπεναντίου τῇ τύχῃ κεκοσμήκασι πάλιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες· νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίκτητον οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθὺς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ· ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμύ, καὶ ἡ βάσις, ὃ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἐστι, τὸν κύβον· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτε αὐτόν, ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους ποτ', οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἑπομένους τε, καὶ διὰ παντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ.

AT Mercurium tanquam orationis dominum, artíſque omnis opificem rurſum contemplare, eum vt oppoſita fortunæ effigie cum pictores, tum plaſtæ ornauerint. Adoleſcens eſt primæ lanuginis, non aſcititiâ, neque fucatâ indutus pulchritudine, ſed in qua animi virtus ſtatim compareat. Eſt autem hilari vultu, acriter intuetur, & baſis *cui inſiſtit* omnium figurarum firmiſſimam, miniméque mobilem habet cubum, interdum verò ipſum Deum hacce figura exornant. Eius autem comites perinde ac ducem Deum hilares videas, qui nunquam hunc, vt qui fortunam, conqueruntur, nunquam ab eo deſeruntur, nunquam ſeiunguntur, ſed illum concomitantur, perpetuóque illius prouidentia fruuntur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'. — CAPVT IV.

Miſeram ac præcipitem aſſeclarum fortunæ conditionem exemplis illuſtrat.

Τοὺς δέ γε τῆς τύχης συνεπομένους, ἅπαντας μὲν ἀργοὺς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς, ὀχουμένους δ' ἐξ ἐλπίδων ἀεί, καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας, ἐνίους μὲν ἐγγύς, ἐνίους δὲ

QVI verò fortunam ſectantur, eos equidem omnes otioſos, & artium imperitos intueberis, ſed ſpe ſemper euectos cum curſante dea curſare, alios quidem propiùs, alios verò

remotiùs, nonnullos denique & ab ipſius manu pendere. Inter iſtos omnes & Crœſum illum Lydum, & Polycratem Samium conſpicies, ac fortaſſis miraberis, vbi alteri quidem Pactolum auro fluere, alteri verò marinos piſces ſubſeruire aduerteris.. Cum his & Cyrum, & Priamum, & Dionyſium. Sed ex ijs paulo poſt, & Polycratem quidem in crucem actum, ſub Cyro autem Crœſum, Cyrum etiam dirutum conſpicies, conſpicies & Priamum carceribus incluſum, & Corinthi Dionyſium. Quod ſi & alios ſpectaueris qui currentem ipſam *Deam* remotiùs ſequuntur, nec tamen aſſequuntur, chorum hunc prorſus oderis. In eo ſiquidem multi ſunt plebicolæ, meretrices, ſcortatores, amicorum proditores; ſunt & *multi* homicidæ, ſepulcrorum refoſſores, & raptores; multi denique qui ne diis quidem ipſis perpercerunt, ſed eorum etiam templa ſpoliarunt.

πορρωτέρω, τινὰς δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους· ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον ἐκεῖνον τὸν Λυδὸν ὄψει, καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον· καὶ ἴσως θαυμάσεις, τῷ μὲν τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσόν, τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς· μετὰ τούτων δέ, καὶ Κῦρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον, καὶ Διονύσιον· ἀλλὰ τούτων αὐτῶν, ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεσταυρωμένον, ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροῖσον, αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις· ὄψει δὲ καὶ Πρίαμον καθειργμένον, καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ· εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας, οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλως τὸν χορόν· εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοί, καὶ ἑταῖραι, καὶ πόρνοι, καὶ προδόται φίλων· εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς, καὶ τυμβωρύχοι, καὶ ἅρπαγες, πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες.

CAPVT V. — ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Artium Principes ac profeſſores quadruplici choro propè Mercurium felicitate frui.

ALTER verò chorus omnes quidem honeſti ac artium opifices neque *vagi* currunt, neque vociferantur, neque mutua pugna decertant, ſed in eorum medio Deus eſt, circúmque ipſum omnes pulchro ordine poſiti *conſiſtunt*, adeo vt ſinguli locum ab eo datum non deſerant. Illi quidem proximi Deo, & apud ipſum in circulo ordine collocati Geometræ, Arithmetici, Philoſophi, Medici, Aſtronomi, & Grammatici. Ab his verò deinceps ſecundus chorus, Pictores, Plaſtæ, Literatores, Fabri, Architecti, Sculptores. Hos autem ſubſequitur tertius chorus, cæteræ artes omnes partitè quidem ita diſpoſitæ. Omnes autem ad Deum communem eius imperio obtemperantes intuentur. Hîc præterea multos cum ipſo Deo ſpectabis, qui quartum quendam ordinem à cæteris ſelectum conſtituunt, non quales erant qui cum fortuna verſabantur. Non enim ciuilibus dignitatibus, non generis præcellentia, non facultatibus optimos hic Deus iudicare conſueuit, ſed eos qui honeſtè viuunt, qui ſuis in artibus ſunt principes, qui ipſius mandatis obſequuntur, quíque legitimè artes exercent, eos honoribus euehit, eos cæteris præponit, eos denique ſibi perpetuò habet coniunctiſſimos. Chorum hunc, vt arguror, quum qualis ſit noueris, non ſolum æmulaberis, verùm etiam veneraberis. In eo eſt Socrates, Homerus, Hippocrates, Plato, eorúmque amatores, (quos peræquè ac Deos colimus) tanquam proprætores quidam, ac Dei miniſtri. Cæterorum tamen omnium nullus ab ipſo vnquam neglectus eſt. Non enim præſentium ſolùm curam gerit, verùm & cum nauigantibus nauigat, naufragis etiam non defuturus. Quum itaque Ariſtippus aliquando nauigans, ſcaphâ perdita in Syracuſanorum littora eiectus eſſet, primùm quidem in arena geometricam figuram contemplatus animum erexit, ratiocinatus enim eſt ſe ad Græcos ac ſapientes viros, non ad barbaros perueniſſe. Deinde quum ad Syracuſanorum gymnaſium appulſus hos verſus pronunciaſſet.

Ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν, πάντες μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται, οὐ θέουσι δέ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται, ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεός· ἀμφ' αὐτὸν δὲ ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηνται χώραν ἕκαστος, ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν, οὐκ ἀπολιπόντες· οἱ μέν, ἔγγιστα τῷ θεῷ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοί, καὶ φιλόσοφοι, καὶ ἰατροί, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ γραμματικοί· τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος χορός, ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταί, τέκτονές τε καὶ ἀρχιτέκτονες, καὶ λιθογλύφοι· καὶ μετ' αὐτοὺς δέ, ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι, κατὰ μέρη μέν, οὕτω κεκόσμηνται· πάντα δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι κοινῷ τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πειθόμενοι· θεάσῃ δὲ κἀνταῦθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· τετάρτην δέ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς τύχης· οὐ γὰρ ἀξιώμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἴθισται κρίνειν· ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις πρωτεύοντας, ἑπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους, τιμᾷ τε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἄγει, περὶ αὐτὸν ἔχων ἀεί· τοῦτον, οἶμαι, τὸν χορὸν νοήσας ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις· Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ, καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἱπποκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σέβομεν, οἷον ὕπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ· τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων, οὐκ ἔστιν ὅστις ἠμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ· οὐ μόνον γὰρ τῶν παρόντων πεφρόντικεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι σύμπλους ἐστί, καὶ ναυαγούντων, οὐκ ἀπολείπεται· Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδή ποτε πλέων, τοῦ σκάφους ἀπολουμένου ἐπὶ τὰς Συρακουσίων ἠϊόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθάρρησε θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν, ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν· ἔπειτα παραγενόμενος εἰς τὸ Συρακουσίων γυμνάσιον, καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθεγξάμενος.

Τίς τ̃ πλανήτην Οἰδίπουν, καθ' ἡμέραν
Τὴν νῦν, προσδοκοῖς δέξεται δωρήμασι;

προσιόντας τέ τινας ἔσχεν αὐτῷ, καὶ γνωρίζοντας ὅστις εἴη, καὶ πάντων ὧν ἐδεῖτο μεταδιδόντας εὐθέως· ὡς δ' εἰς Κυρήνην αὐτοῦ τ̃ πατρίδα μέλλοντές τινες πλεῖν, ἐπυνθάνοντο μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλοι; κελεύειν αὐτοῖς ἔφη, ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει.

A *Quis Oedipum dies vagantem singulos,*
Donis recipiet hoc die rarissimis.

hospites habuit aliquos qui ad eum accederent, qui quisnam esset, agnoscerent, ac omnia quibus egeret, protinus impertirent. Vt verò Cyrenen patriam eius nauigaturi sciscitarentur ecquid familiaribus mandaret? præcipere ipsos, dixit, eas sibi possessiones comparare, quæ cum naufrago simul enatauerint.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

CAPVT VI.

Præstantius ac tutius est bonis instrui artibus, quàm diuitiis onerari. Diuites ignaros insectatur Demosthenis ac Diogenis sententia omnium hominum abiectissimos.

Πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων, καὶ πάντα πρὸς τ̃ πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσεσι γενόμενοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξαψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι τῷ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχὴν, οὐδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται· καὶ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους, καὶ τοὺς θηρατικοὺς κύνας περὶ τῶν ἄλλων τιμῶσι· καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας, πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες, ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι· καίτοι οὐκ αἰσχρὸν, τ̃ οἰκέτην μὲν, ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τ̃ δεσπότην αὐτοῦ, μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς; οὐδ' ἂν προῖκά τις τ̃ τοιοῦτον λάβοι. Μήποτε αὐτοὺς μόνους ἠτιμώκασιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην; ὅταν γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παιδεύωσι, καὶ οἰκέτην ἀργὸν, καὶ ἄτεχνον, οὐδενὸς ἄξιον εἶναι νομίζωσιν, ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅ,τι βέλτιστον ᾖ, μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελῶσι, μὴ δ' εἰ ψυχὴν ἔχοιεν γιγνώσκοντες, εὔδηλον ὅτι τοῖς ἀποβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν· ὥστε τις ἐπιστὰς ἀνδρὶ τοιούτῳ, προσηκόντως ἂν εἴποι πρὸς αὐτόν· ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μὲν σοι εὖ ἔχει, καὶ τ' ἀνδράποδα πάντα, καὶ ἵπποι δὴ, καὶ κύνες, καὶ χωρία, καὶ ὅσα κέκτησαι, διάκειται καλῶς, αὐτὸν δέ σε, οὐκ ἀγαθὴ κομιδὴ ἔχει· καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης· ὁ μὲν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους· ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς· ἐκείνων τε γὰρ τ̃ καρπὸν, οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν· τούτων τε τὰ χρήματα, μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων, οἵτινες ἐὰν οὕτως τύχῃ, πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπαντῶντες παρέρχονται, μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι· ὅθεν, οὐδ' ὁ ταῖς κρήναις τοὺς τοιούτους εἰκάσας, ἄμουσός τις ἦν· καὶ γάρ τοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχωσιν ὕδωρ, ἀνασυράμενοι, προσουροῦσι· καὶ ἔστιν εὔλογον, τοὺς διὰ μηδὲν ἄλλο ἢ τὰ χρήματα περιβλέπτους, ἅμα τῷ στερηθῆναι τούτων, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων, ἃ διὰ ταῦτ' εἶχον, ἐστερῆσθαι· τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν, ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς τύχης, ἐπαιρόμενοι.

B At plerique miseri, quique ad diuitias, vt ad scopum, omnia referunt, in huiusmodi rerum angustias prolapsi, aurum aut argentum corpori appensum & circumpositum *gestantes*, cum his & animæ iacturam fecerunt. Neque id animaduertere queunt, seipsos primos ex brutis animalibus ea magis diligere quæ artibus exornata sunt. Etenim bellicos equos, & venaticos canes pretio cæteris anteponunt, quin etiam domesticos seruos artibus erudiendos curant, plurimúmque sæpe in eos *edocendos* argenti impendunt, seipsos autem negligunt. Num igitur turpe, seruum nonnunquam drachmarum decies millibus æstimari, ipsum verò eius dominum ne vnica? Sed quid dico vnica? imò nullus C talem gratis in famulitium acceperit. Num tandem se solos vilissimos reddiderunt qui ex artibus omnibus ne vnicam didicerint? Quum enim & bruta animalia in artium studiis instituant, & famulum ignauum ac inertem nulla re dignum esse ducant, curent autem & prædia, & reliquas possessiones, vt vnumquodque pro viribus quàm optimum sit, solos verò seipsos negligunt, animámne habeant ignorantes, planum est vilissimis eos seruis esse similes. Proinde eiusmodi viro adstans decenter vtique ipsi dixerit. O homo, domus quidem tibi bene habet, & mancipia omnia, & equi sanè, & caD nes, & prædia, & quæcumque possides pulchrè disposita sunt, at tui ipsius curam non habes. Præclarè igitur & Demosthenes & Diogenes; alter quidem diuites ac indoctos aureas pecudes vocitabat; alter verò ficis præruptis in locis nascentibus ipsos comparabat. Illarum etenim fructibus non homines, sed coruos, aut graculos vesci dicebat, horum quoque diuitum facultates honestis viris nulli quidem esse emolumento, sed ab adulatoribus exhauriri, qui, si casus ita tulerit, omnibus ab ipsis absumptis, eos obuiam factos sibi ignotos esse simulantes *Insalutatos* prætereunt. Vnde nec qui fontibus istos similes protulit, illepidus quidem erat, etenim E & qui de fontibus aquati erant antea, quum aquam ampliùs non habent, his reducta veste immeiunt. Ac rationi consonum est, qui nulla re alia, quàm opibus sunt spectabiles, simul atque his priuati fuerint, eos statim, & cæteris quæ propter istas habuerant, priuari. Quid etenim haberent? proprium quidem bonum nullum possident, sed perpetuò alienis & à fortuna manantibus efferuntur.

CAPVT VII.

Aduersus eos qui artium imperiti nobilitatem iactitant.

TALES autem sunt quidam & qui generis nobilitatem obiectant, ob eámque multùm superbiunt. Isti etenim propriorum bonorum penuria ad genus confugiunt, neque adeò agnoscunt eam sanè, quâ gloriantur, generis nobilitatem peculiaribus ciuitatis numis esse similem, qui apud quos æstimatio posita est, valent, apud cæteros adulterini sunt.

Non claritas generis in altum te extulit,
Malum est egere; non alebat me genus.

Præclarus itaque, vt eloquitur Plato, thesaurus parentum virtutes; sed præclarior posse Stheneli dictum opponere,

Nos patribus loquimur multùm præstare vetustis,

Nam si qua nobis sit nobilitatis vtilitas, ea sola est, quæ domestico exemplo imitandi æmulationem nobis accendit. Vt si multùm à progenitorum virtute decedamus, molestia certè & illis fuerit (si quis ipsis sensus est) dedecus verò nobis ipsis tanto maius, quanto & genus illustrissimum. Enimuerò *qui* indocti prorsus obscuro *sunt* genere, hoc ipsum lucrantur, quòd permultis qui & quales sint, haud innotescant. Quibus verò splendidum ac insigne genus haud delitescendi ius concesserit, quid aliud ij quàm manifestiùs infelices existunt? At sanè etiam suo genere indigni magis damnantur, adeò vt, si quis stupidus natalium suorum claritatem commemoret, venia minùs dignum malum suum subijciat oculis. Non enim peræquè ac plebeios homines, & claro genere oriundos æstimamus, ac exploramus; sed illos quidem, etsi mediocres quidam sint, generis obscuritati penuriæ caussam referentes approbamus. Hos vero, si nihil suis progenitoribus dignum habeant, etiamsi longè cæteris omnibus antecellant, nequaquam admiramur. Proinde si quis sapit, ad artis exercitationem accedat, per quam, etsi nobilis sit, suo genere non indignus apparebit. Ac, si talis non sit, suum ipse genus exornabit, priscum illum imitatus Themistoclem, qui cùm ob genus probris vexaretur, at ego, inquit, meis posteris generis princeps ero, meúmque à me genus incipiet, tuum verò in te desinet. Vides nihil prohibere, Scytham Anacharsim & admirationi esse, & tametsi genere barbarus esset, sapientem appellari. Is aliquando exprobranti cuidam, quod esset barbarus ac Scytha, mihi quidem, inquit, patria dedecori est, tu verò patriæ. Pulchrè admodum *hominem*, nulla æstimatione dignum, solúmque ob patriam gloriantem increpuit. Nam si rebus animum intendas, non propter ciuitates, ciues gloria florere comperies, sed id sanè contrarium, propter viros artibus percelebres, eorum patrias celebrari. Quæ enim erat Stagiræ celebritas, nisi propter Aristotelem? Quæ & Solorum nisi propter Aratum, & Chrysippum? Vnde & ipsarum Athenarum nomen tam longè peruagatum est? non soli fœcunditate, id námque sterile, sed viris illic prognatis, qui quum & plurimi & præstantissimi euasissent, patriam suæ gloriæ fecerunt participem. Disces autem manifestissimè verum id esse, si Hyperbolum &

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τοιοῦτοι δέ τινές εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι, καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι ἀποροῦντες τῶν ἰδίων ἀγαθῶν, ἐπὶ τὸ γένος ἥκουσιν, οὐδὲ τοσοῦτον γιγνώσκοντες, ὅτι ἡ ἄρα εὐγένεια αὕτη ἐφ' ᾗ σεμνύνονται, τοῖς κατὰ πόλιν νομίσμασιν ἔοικεν, ἃ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύονται, παρ' ἄλλοις δὲ κίβδηλα.

Οὐχ εὐγένειά σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα,
Κακὸν τὸ μὴ ἔχειν, τὸ γένος οὐκ ἔβοσκέ με.

καλὸς μὲν οὖν, ἤ φησιν ὁ Πλάτων, θησαυρὸς, αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί· κάλλιον δ' ἀντιθεῖναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθενέλου λόγον.

Ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.

Ταύτην γὰρ μόνην ἔγωγε ἂν, εἰ δή τις ἐστὶν εὐγενείας χρεία, πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι· ὡς εἴ γε καταπολὺ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστιν αἴσθησις· αἰσχύνη δ' ἡμῖν αὐτοῖς τόσῳ δὲ μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γένος περιφανέστατον· οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς παντάπασιν ἄσημοι τὸ γένος, τοῦτο γοῦν αὐτὸ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς ὁποῖοί τινες εἰσίν· οἷς δὲ, τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους, οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ἄλλο, ἢ περιφανέστερον οὗτοι δυστυχοῦσι; καὶ μὲν γε καὶ καταγινώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γένους· ὅς εἰ καί τις ἠλίθιος ὢν, ὑπομιμνήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτοῦ τὸ κακὸν ἀποφαίνει· οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ἀνθρώπους, τοῖς ἐκ γένους λαμπροῦ· ἀλλὰ τοὺς μὲν κἂν μέτριοί τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα, τῇ δυσγενείᾳ τῆς ἐνδείας τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες· τοὺς δ' εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, οὐδέπω θαυμάζομεν, ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πολὺ διαφέρωσιν· ὥστ' εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἄσκησιν προσίτω· δι' ἣν, κἂν εὐγενὴς ᾖ, τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανεῖται, κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει, μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὀνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ γένει, ἀλλ' ἐγὼ τοῖς ἀπ' ἐμαυτοῦ ἄρξω, ἔφη, τοῦ γένους, καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρξεται, τὸ δὲ σὸν, εἰς σὲ τελευτήσει. ὁρᾷς ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμάζεσθαί τε, καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρον ὄντα τὸ γένος· οὗτος ποτὲ πρός τινος ὀνειδιζόμενος ὅτι βάρβαρος εἴη καὶ Σκύθης, ἐμοὶ μὲν ἡ πατρὶς ὄνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι· πάνυ καλῶς ἐπιπλήξας τῷ μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυνομένῳ· εἰ γὰρ ἐπιστήσαις τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐ διὰ τὰς πόλεις, εὕροις ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνομένους· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοὐναντίον, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις, καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας· τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος, εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' ἂν Σόλων, εἰ μὴ δι' Ἄρατόν τε, καὶ Χρύσιππον; ὅπου, καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν μέχρι πόρρω τοὔνομα πεφοίτηκεν, οὐ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετὴν, λεπτόγεως γὰρ, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἱ πλεῖστοί τε καὶ ἄριστοι γενόμενοι, μετέδοσαν τι καὶ τῇ πατρίδι τοῦ σφετέρου κλέους· μάθοις δ' ἂν ἐναργέστατα τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς ὂν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον, ἢ

τὸν Κλέωνα λογίσαιο, τοσοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κερδήσαντας, ὅσον ἄν τις εἰς περιφάνειαν κακίας ἐπικτήσαιτο· ὣς ὅτε σύας Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον, ὁ Πίνδαρος φησί· καὶ πάλιν ὁ αὐτός· εἰ ἐκφεύγομεν Βοιωτίαν ὗν· ἀξιῶν ὅλον σχεδὸν ἔθνους τὸν ἐπ' ἀμαθίᾳ ψόγον ἀπολύεσθαι διὰ τῆς ἑαυτοῦ μουσικῆς.

Cleonem expenderis, qui tantùm *celebritatis* ab Athenis consequuti sunt, quantùm quis ad suorum scelerum illustrationem consequi potuerit. *Bœotiam gentem sues olim vocabant*, vt canit Pindarus; atque rursum ipse, si Bœotiam effugimus suem, æquum esse auguratus vniuersæ prope gentis ortum ex imperitia probrum suæ musicæ carminibus eluere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

CAPVT VIII.

Corporis formam nihili ducendam esse, nisi eam animi comitetur pulchritudo, quam artes scientiæ, ac virtutes parturiunt.

Ἐπαινέσῃ δ' ἄν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην, ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι· τέχνης ἁπάσης κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης, ἡνίκ' ὡραιότατα φαίνεται τὰ σώματα, πολλοῖς συνέβη περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγενημένοις, ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἶθ' ὕστερον, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος, λέγειν,

Εἴθ' ὤφελεν τὸ κάλλος, ὅ με διώλεσε,
Κακῶς ὀλέσθαι.

ἡνίκα δὴ αὐτοῖς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται, σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου· εἶτα καὶ τὸ γῆρας λοιδοροῦντας, δέον ἑαυτοῖς, καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα,

----οὐ γὰρ ὄφελος εἶναι
Περαιτέρω τὸ κάλλος, ἢ μέσως λαβεῖν.

ἄμεινον οὖν ἐστιν ἐγνωκότας τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν τοῖς ἠρινοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαν, ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν, ἐπαινεῖν τε καὶ τὴν Λεσβίαν λέγουσαν.

Ὁ μὲν γὰρ καλός, ὅσον ἰδεῖν πέλεται·
Ὁ δὲ κἀγαθός, αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται.

πείθεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένῳ· τὸ δὲ γῆρας, καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεόμενον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτηδείας, καὶ μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτό, καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα· μοχθηρὸν γὰρ τό,

---ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

πρὸς τί γὰρ ἄν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον, ἀσκητον νέου κάλλος; ἆρα γε εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ ἀστόχως τις ἐπιφωνήσει τοῖς τοιούτοις,

Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο. καὶ
Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε.

καὶ γάρ, -----ὁ Νιρεὺς
Κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην-----

καὶ διὰ τοῦθ' ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ, πρὸς ἐπίδειξιν, ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρήσιμον· οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, εἴ τινες τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον· ὁ μὲν γὰρ ἐλευθέριός τε, καὶ ἔνδοξος, καὶ βέβαιος χρηματισμός, ἀπὸ τέχνης γίνεσθαι πέφυκεν· ὁ δ' ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους, αἰσχρός ἐστι καὶ διαπαντὸς ἐπονείδιστος· χρὴ τοίνυν τὸν νέον πειθόμενον τῷ παλαιῷ παραγγέλματι, τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεα-

At nonnullus Athenis legislatorem laudauerit, qui vetuit parentem à filio ali, quem nullam artem edocuisset. Quum enim omnes artes eo potissimum tempore excolantur, quo formosissima corpora conspiciuntur, plerísque contigit, corporis pulchritudine factos percelebres, animi sui cultum neglexisse, postea verò quòd nullum inde emolumentum colligerent, *querulos* protulisse,

Vtinam perisset forma quæ me perdidit
Malè

Tum ipsis & Solonis illud in mentem venit, quo vitæ finem imprimis spectari imperat. Deinde senectutem increpant quum seipsos debeant. Euripidem quoque laudibus euehunt vaticinantem

-----Iuuat neminem
Formam parasse vltra moderatum modum.

Itaque satius est eos laudare qui venustam adolescentum formam verum floribus assimilem, momentaneis comitatam oblectamentis agnouerunt. Lesbiam quoque celebrare canentem

Qui namque pulcher est, is est dum cernitur
At qui bonus, fuerit cito pulcher quoque

Soloni etiam eandem proferenti sententiam concedere. Senectutem autem tanquam molestam hyemem imminere, quæ non calceamentis modò, ac vestitu, sed & commodo domicilio, aliísque rebus innumeris indigeat. Aduersus eam nobis, quemadmodum aduersus tempestatem probo gubernatori, multò antè necessaria comparanda sunt. Calamitosum siquidem est illud

----Res actas intelligit amens.

Ad quid enim dixerit aliquis vtilem esse inexercitatam adolescentis pulchritudinem? Num ad bellum? Non equidem inconsultè talibus quis acclamauerit,

At tu res votis gratas sectare iugales, Et
Ito domum, rerúmque tibi sit cura tuarum.

Etenim ------*Nireus*
Ad Troiam venit vir formosissimus vnus
Verùm mollis erat--------------

Quamobrem eius semel duntaxat in nauium censu meminit Homerus, quo (mea quidem sententia) formosissimos viros inutiles esse demonstraret, quum illis nihil suppetat aliud ad vitam vtile. Equidem ad pecunias comparandas, etsi nonnulli improbi *contrarium* asserere audeant, non confert pulchritudo. Etenim liberalis quidem, honestus, ac stabilis quæstus ab arte manare consueuit. At qui à corpore & forma; is turpis est, perpetuóque improbandus. Oportet itaque adolescentem veteri præcepto impulsum suam ipsius effigiem in speculo con-

templari, qui si facie formosus fuerit, suum quoque animum talem esse det operam, absurdum ratus formoso in corpore animum deformem stabulari. Si verò sui corporis formam turpem esse conspexerit, tanto impensiùs animum excolat, decorétque, quo Homericum illud proferendum habeat.

Vir alius cui forma quidem deformior ipsa est,
Sed Deus exornat formam sermonibus; illi
Hunc læti aspiciunt, cui concio tuta, pudore
Tranquillo est, cætus supereminet ipse forenses,
Vtque Deum aspiciunt, incedit quando per vrbem.

Ex omnibus itáque oratione diductis, iis potissimum, quibus non planè mens erepta est, perspicuè apparet, neque generis splendore, neque diuitiis, neque pulchritudine fruenti, artium studia esse contemnenda. Hæc itáque satis. Sed satius fortassis fuerit illud Diogenis ceu idoneum aliquem epodum adijcere. Is quum apud quendam epularetur, qui rebus quidem suis omnibus accuratè consuluerat, sui verò ipsius curam prorsum nullam habuerat, excreans tanquam sputum eiecturus quum in ambitu circumspexisset, nihílque vidisset eorum quæ in circuitu erant, in quod expueret, in ipsum solum domus herum expuit, cui grauiter conquerenti, reíque causam sciscitanti respondit, nihil in tota domo tam sordidum, támque neglectum ac ipsum conspicere. Parietes siquidem omnes egregiis picturis ornatos, pauimentum autem ex operosis calculis extructum, Deorum gerens imagines, vasa omnia splendida ac munda, lectos & mensas perbellè elaborata esse, solum verò illum *incultum* neglectúmque subijci oculis; omnibus autem hominibus morem esse, in ea quæ sese offerunt vilissima loca expuere, itáque ne patiaris, ô adolescens, in quem sputum proijciatur teipsum dignum fieri, nec, etsi cetera omnia pulcherrimè posita esse videantur. Rarum siquidem est, hæc omnia simul assequi, te nobilem, te diuitem, te deníque vnà formosum esse, quæ tamen si aliquoties conspirauerint, turpe sanè fuerit in quibus affluis omnibus, te solum sputis obnoxium subijci.

σάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχήν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν· εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, πόσῳ δὲ μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἵν' ἔχῃ λέγειν τὸ Ὁμηρικόν,

Ἄλλος δ' αὖτ' εἶδος μὲν ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ·
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει· οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
Τερπόμενοι λεύσσουσιν· ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
Αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν.
Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

ἐξ ἁπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων, τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις, ἐναργῶς φαίνεται, μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι, μήτ' ἐπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντα, καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως· αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα. κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογένους, οἷόν ἀγαθόν τινα ἐπῳδόν· ὃς ἑστιώμενος παρά τινι, τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων ἀκριβῶς προνενοημένῳ, μόνου δ' ἑαυτοῦ παντάπασιν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πτύσων, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν πέριξ ἔπτυσεν, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας· ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος, οὐδὲν ἔφησεν ὁρᾶν οὕτως ἠμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, ὡς ἐκεῖνον· τοὺς γὰρ τοίχους ἅπαντας, ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι· τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας, ἅπαντα τὰ σκεύη λαμπρὰ καὶ καθαρά, καὶ τὴν στρωμνήν, καὶ τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι, μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾶν ἠμελημένον· εἴθισθαι δ' ἅπασιν ἀνθρώποις, εἰς τοὺς ἀτιμοτάτους τῶν παρόντων τόπων ἀποπτύειν. μὴ τοίνυν ἐάσῃς ὦ μειράκιον ἄξιον τοῦ προσπτύεσθαι γενέσθαι σεαυτόν· μὴ δ' αὖ ἅπαντά σοι τ' ἄλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ· σπάνιον μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὡς εὐγενῆ τε, καὶ πλούσιον εἶναι, καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν· εἰ δ' ἄρα καὶ συνέλθοι ποτέ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασι τοῖς ὑπάρχουσιν, ἑαυτὸν καταπτυστὸν εἶναι.

CAPVT IX. — ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Studia finem vitæ vtilem propositum non habentia, artes non esse; Athleticum exercitum neque ad vitæ vsum pertinere, neque diuinioris partis hominis esse, neque diuinos honores, vt artes parturire.

AGITE igitur, ô adolescentuli, quotquot meæ orationis auscultatione ad artes ediscendas concitati fuistis, ne quis vos impostor ac præstigiator vir decepturus tandem, vanas aut improbas artes edoceat, quum quæ studia finem vitæ vtilem non habent, ea nequaquam artes esse innotescat. Atque de cæteris quidem, vos planè persuasos habeo agnoscere, eorum nullam esse artem, veluti petaurum agere, supra exiguos funes incedere, in circulo non caligantem rotare, & qualia Myrmeciadæ Atheniensis, & Callicratis Lacedæmonij opuscula extiterunt. Athletarum autem exercitium duntaxat exercitium suspectum habeo, ne id fortassis dum robur corporis pollicetur, & apud multos gloriam conciliat, publicè diurnis argenti largitionibus apud maiores honoratum, paríque omnino honore cum præstantissimis

ΑΓετ' οὖν, ὦ παῖδες, ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκοότες λόγων, ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὁρμᾶσθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενος ποτέ, ματαιοτεχνίαν ἢ κακοτεχνίαν διδάξηται· γιγνώσκοντας ὡς ὁπόσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἔστι τὸ τέλος βιωφελές, ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμῖν καὶ πάνυ πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶν τέχνη, οἷόν τό, τε πεταυρίζειν, καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον οἷα τὰ Μυρμηκιάδου τοῦ Ἀθηναίου, καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου· τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑποπτεύω, μήποτ' ἄρα τοῦτο, καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελλόμενον, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, δημοσίᾳ παρὰ τοῖς πατράσι τετιμημένον ἡμερησίοις ἀργυρίου δόσεσι, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀριστεῦσι

τετιμημένον, ἐξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων, ὡς προκριθῆναι τινὸς τέχνης· ὅθεν ἄμεινον προδιασκέψασθαι περὶ αὐτοῦ. εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστιν ἀπροσκέπτος· τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ἐπικοινοῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν· βέλτιον οὖν ἐστι τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανόμενον, ἐπιμελήσασθαι παιδείας, ἧς τυχόντες μὲν, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν· ἀποτυχόντες δὲ, οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀργήστων ζώων ἐλαττούμενοι· σώματος δ' ἄσκησις ἀθλητικὴ, ἀποτυγχανομένη μὲν, αἰσχίστη· ἐπιτυγχανομένη δὲ, τῶν ἀλόγων ζώων, οὐδέπω κρείττων· τίς γὰρ λεόντων, ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτερος; τίς δ' ὠκύτερος λαγωοῦ; τίς δ' οὐκ οἶδεν ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι' οὐδὲν, ἀλλ' ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινουμένους; ὡς καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιωθῆναι τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἢ δίσκον ἔρριψαν, ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ασκληπιός γέ τοι καὶ Διόνυσος, εἴτ' ἄνθρωποι πρότερον ἤστην, εἴτ' ἀρχῆθεν θεοὶ, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικὴν, ὁ δ' ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν· εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον· οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι· καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας, ὧδ' εἶπεν,

Ηκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω, ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.
Αλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον, θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόεργε.

ὁ δ' αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Αρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν οὐ τὰ μέτρια· τὸν γοῦν φονέα βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ, διεκώλυσεν εἰπών·

Μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ.

artibus habitum, aliquem adolescentem decipiat, vt cuipiam arti anteponatur, vnde præstat de ipso prius disceptare. Nam facilè quisque in his decipitur, quæ priùs mente non reuoluit. Sanè hominum genus (ô pueri) cum diis & brutis animalibus communem habet naturam, cum illis quidem, quatenus rationale existit; cum his verò, quatenus mortale. Satius igitur est cum superioribus societatem sensu percipientes disciplinas *studio* & cura prosequi, quas consequuti, bonorum maximum adepti fuerimus; Has verò non consequutos ignauissimis animantibus factos esse inferiores non pudebit? At corporis exercitatio Athletica comparata quidem, turpissima; non comparata verò, brutis animalibus nihilo præstantior. Quis enim leonibus, aut elephantis robustior? Quis verò lepore velocior? Quis autem nescit etiam Deos non ob aliud quàm propter artes laudari? Hominum quoque præstantissimos, non quòd in certaminibus pulchrè cursarint, aut discum proiecerint, aut luctati sint; sed ob artium beneficia, diuinos honores promeruisse. Profectò Æsculapius & Bacchus, siue priùs homines, siuè ab initio Dij extiterint, maximis honoribus celebrantur; ille quidem propter medicinam; hic verò quod vitium *excolendarum* artem nos docuerit. Quod si mihi fidem adhibere non vis, Deum Pythium reuerere. Is est qui & Socratem virorum omnium sapientissimum esse pronunciauit; & Lycurgum affatus ita cecinit,

Ad mea templa venis, sapiens, opulenta, Lycurge
Grate Ioui, cunctisque domos habitantibus altas
Cœlorum; anne Deum te dicam quæro, virúmue
Sed tamen esse Deum potiùs te spero Lycurge.

Is ipse Deus & Archilochum mortuum non mediocri honore celebrauit. Quum enim interemptor vellet illius templum ingredi, hoc carmine prohibuit.

Occisor vatis templo procul ito profane.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'. — CAPVT X.

In Athletas inuehitur, probátque Athleticam abiectam, vitiosam, ac inutilem esse.

Αγε δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προσαγορεύσεις· ἀλλ' οὐκ ἐρεῖς, ὅτι μὴ δ' ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μή τι τοῦ μάρτυρος ὡς οὐκ ἀξιόχρεω κατέγνωκας· ἐμφαίνειν γὰρ ἔοικάς τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας, καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχείρῃ· καίτοι οὔτε νοσῶν, εὖ οἶδ' ὅτι τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις οὔτ' ἂν πλέων, ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἑνὶ τῷ κυβερνήτῃ· ἤδη δὲ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μὲν, τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρῄζων, τῷ σκυτοτόμῳ· πῶς ἂν οὖν ἔνθα περὶ πρωτείων ὁ ἀγών ἐστι, σαυτῷ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν· παρίημι γὰρ, τό γε νῦν εἶναι, μεμνῆσθαι τῶν θεῶν· ἄκουσον οὖν ὅπως Ευριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν·

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ελλάδα,
Οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους,
Οἳ πρῶτον οἰκεῖν, οὐδὲ μανθάνουσιν, εὖ,
Οὔτ' ἂν δύναιντο· πῶς γὰρ, ὅστις ἔστ' ἀνήρ,

Dic autem mihi tu quoque Athletarum celebrationes, at non dices, quòd nihil proferendum habeas, nisi quid ceu teste non locuplete affirmatum damnaueris. Nam tale quiddam videris prodere, quum ad multos testes orationem dirigis, & ab his quasi manibus laudem expromis. Certò tamen scio te morbo laborantem, non multis teipsum commissurum, sed paucis quibusdam ex omnibus, iisque medendi peritissimis; neque te nauigantem omnibus tecum nauigantibus, sed vni gubernatori; minimis denique in rebus, fabro quidem te ædificantem; cerdoni verò calceamentis indigentem, fidem habiturum: qua igitur ratione quum de rebus præstantioribus contentio est, tibi ipsi iudicij potestatem viris teipso sapientioribus ereptam tribuis? Nam de Dijs mentionem facere nunc omitto. Audi igitur quid de Athletis sentiat Euripides,

Multis malis per Græciam grassantibus,
Nullum est eorum peius Athletis genus.
Primum hi domesticas gerunt haud res bene,
Nec si queant. Nam quomodo quisquis gulæ

Vir seruus, & ventri voraci deditus
Opes parabit familiam queis nutriat?
Egere rursus haud putat, nec casibus
Seruire. Nam assueti bonis haud moribus
Difficilè commonent sese ad res arduas.

Quæ verò studio prosequuntur, eorum quodque ipsis inutile esse, audi iterum, si volueris, quæ concinit.

Quis enim valens lucta, celer quis vir pede,
Aut disco in altum concito, aut malis probè
Ictis coronam adeptus adiuuit suam
Patriam?-----

At si & his deinceps subtiliora auscultare velis, quæ denuò profert, ausculta.

Vtrúmne in hostes præliabuntur, manu
Discos ferentes, vel clypeis fulti pedum
Cursu procúlne hostes fugabunt patriâ?
Præsente ferro nemo tantùm desipit.

Vtrum igitur Euripidem, consimilésque alios improbabimus, Philosophis autem iudicium committemus? imò & ab his omnibus veluti vno ore concessum est, *Athleticum* istud studium prauum esse. Id autem nulli vnquam Medici laudibus approbarunt. Primùm enim Hippocratem audies dicentem, *affectio Athletica naturalis non est; salubris habitus, melior*, Deinde & cæteros omnes, qui post ipsum vixere, præstantissimos Medicos. Equidem prorsus nolebam ex testibus iudicium ferri, id enim oratoris magis, quàm hominis veritatem colentis est. Quum tamen nonnulli ad multorum approbationem, & inanem quæ ab his prodit gloriam confugiunt, ipsúmque exercitium rebus externis nudum spectare non desinunt; tum in his testes producere coactus sum, quo sese nihil validius assequi agnoscant. Vnde iam mihi tempestiuum est Phrynæ ludum commemorare. Hæc aliquando quum in conuiuio talis ludus ageretur, vt singuli per vices conuiuis imperarent quæ vellent, mulierésque adesse perspexisset, anchusa, cerussa, & fuco *faciem* decoratas, iussit aquam aduehi, haustámque posteà derepente linteolo abstergere. Atque id ipsa prima omnium fecit, ac cæteris quidem omnibus fœminis facies maculis opplebatur, & simulachra laruis, spectrísque similia cernere licebat; ipsa verò formosior apparuit, sola namque fucata non erat, sed natiua pulchritudine formosa, quæ nullo fucatorio artificio indigebat. Quemadmodum igitur vera pulchritudo certò exploratur ipsa per se sola, rebus omnibus foris obuenientibus: sic & Athleticam exercitationem solam explorare conuenit, an quid vtilitatis vel publicè ciuitatibus, vel priuatim Athletis ipsam exercentibus adferre videatur.

Γνάθου τε δοῦλος, νηδύος θ' ἡττημένος,
Κτήσαιτ' ἂν ὄλβον, εἰς ὑπερεκζεφῶ πάτρας;
Οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις.
Οἷοί τ' ἔθη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ,
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς ἀμήχανον.

ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν εἴπερ θέλεις, ἅ φησι,

Τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνὴρ,
Ἢ δίσκον ἄρας, ἢ γνάθον πλήξας καλῶς,
Πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών;

εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν ἅ φησι,

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοις ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ
Θέοντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας;
Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Πότερον οὖν Εὐριπίδη μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; ἀλλὰ καὶ παρὰ τούτων ἁπάντων ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὡμολόγηται, φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα· οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις ἐπῄνεσεν αὐτό· πρῶτον μὲν γὰρ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ λέγοντος· διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν· ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρας οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι· ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον, ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός· ὅμως δ' ἐπειδή τινες ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι, καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν· ἀφέντες αὐτὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην κἀν τούτοις προχειρίσασθαι τοὺς μάρτυρας, ἵν' ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι, γιγνώσκωσιν· ὅθεν καὶ τὸ τῆς Φρύνης εὔκαιρον ἤδη μοι διηγήσασθαι· αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ παιδιᾶς τοιαύτης γινομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις ἃ βούλοιτο, θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε, καὶ ψιμμυθίῳ, καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος, ἀρυσαμένας ταῖς χερσὶ προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτῷ τῷ προσώπῳ, καὶ μετὰ τοῦτο εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ, καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἔπραξε· ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἁπάσαις σπίλου τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὁμοιοτάτας ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις, αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη· μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλή, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη· ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθέν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαίνοιτο ἔχειν χρήσιμον, ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν.

CAPVT XI.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Athleticam neque inter bona numerandam esse; neque ad sanitatem conferre declarat. Hîc Athletarum habitum, vitam, miseriam, ac exitium subijcit oculis.

QVVM itaque bonorum in rerum natura existentium alia sint animi, alia corporis, alia externa; atque præter hæc, nullum aliud bonorum genus cogitetur; Athletas bonorum animi ne vmbram quidem consequutos fuisse, omnibus manifestũ est. Imprimis enim animámne habeãt,

Ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει, τῶν μὲν περὶ ψυχήν, τῶν δὲ περὶ σῶμα, τῶν δ' ἐκτός· καὶ παρὰ ταῦτα οὐδενὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ἐπινοουμένου· ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, εὔδηλον παντί· τὴν ἀρχὴν γὰρ, οὐδ' εἰ ψυχὴν

ἔχουσι γιγνώσκουσι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικὴν αὐτὴν ἐπίστασθαι. σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος, ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἔχουσιν κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένην, ἀλλ' ἄνουν, ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. ἴσως δ' ἀμφισβητήσαιεν, ὡς τῶν περὶ τὸ σῶμα τινὸς ἀγαθῶν ἐπήβολοι. πότερον οὖν τῆς τιμιωτάτης ὑγιείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἂν εὕροις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴπερ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν, εἰπόντι, τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν, σφαλερὰν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι. καὶ δὴ καὶ ὅτι ἄσκησις μὲν ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων, Ἱπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται πρὸς ἁπάντων. οἱ δὲ τοὐναντίον ἐπιτηδεύουσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τοῦ παλαιοῦ λόγον, ὡς κορυβαντιῶντες, κατεγνωκότες. ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν δίαιταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε· πόνοι, σιτία, ποτά, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια. οἱ δὲ τὰ γυμνάσια παρὰ τὸ προσῆκον ἑκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι, τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν· ὡς προσηκόντως ἄν τινα ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν,

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταί,
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ.
Ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτεν.

ἀνάλογον γοῦν τούτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔχει συμμετρία· ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες, ἀπὸ τῶν ἔργων ἥκουσιν, ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηνικαῦθ' οὗτοι διανίστανται τῶν ὕπνων, ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν, ὑῶν διαγωγῇ· πλὴν γ' ὅσον οἱ μὲν ὕες οὐχ ὑπερπονοῦσιν, οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οἱ δὲ, καὶ ταῦτα πάσχουσι, καὶ ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται. ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης, πρὸς οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, ἔτι καὶ ταῦτά φησι· τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν, ἢ κενοῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁποσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλερόν· πᾶν γάρ, φησι, τὸ πολὺ, τῇ φύσει πολέμιον. οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαΐουσιν, οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα καλῶς εἰπόντος ἐκείνου παραβαίνουσιν, ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπεναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσι. καὶ διὰ τοῦτ' ἂν ἔγωγε φαίην ἄσκησιν, οὐχ ὑγιείας, ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. τοῦτο δ', οἶμαι, καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν λέγῃ· διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. οὐ γὰρ μόνον τοῦ κατὰ φύσιν ἐστερῆσθαι τὸ ἐπιτήδευμα δι' ὧν εἶπεν ἐδήλωσεν, ἀλλ' οὐδ' ἕξιν ὠνόμασε τὴν διάθεσιν αὐτῶν, ἀφαιρούμενος καὶ τῆς προσηγορίας αὐτούς, ᾗ προσαγορεύουσιν ἅπαντες οἱ παλαιοί, τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας. ἡ μὲν γὰρ ἕξις, ἐμμονός τις ἐστὶ καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις· ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον εὐεξία, σφαλερά τε καὶ εὐμετάπτωτος, οὔτε γὰρ πρόσθεσιν ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ· καὶ τῷ μὴ δύνασθαι μένειν ἐπὶ ταὐτοῦ, μηδ' ἀτρεμεῖν, λοιπὴν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁδόν. οὕτως μὲν, ἀθλοῦσιν αὐτοῖς διάκειται τὸ σῶμα· καταλύσασι δέ, πολὺ δή τι χεῖρον· ἔνιοι μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν, ἔνιοι δ' ἐπὶ πλέον ἥκουσιν ἡλικίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ γηρῶσιν· οὐδὲ

ignorant tantùm absunt abeo, vt eam rationalem esse sciant. Etenim carnium & sanguinis plenitudinem perpetuò coaceruantes animum suum tanquam multo cæno immersum habent, qui nihil certum *altúmque* sapere queat, sed mentis expers brutis animantibus similitudine respondeat. At fortassis tanquam bonorum corporis aliquod sese adeptos esse contenderint. Num igitur de pretiosissima sanitate concertabunt? Imò non alios reperies in periculosiore corporis affectu *versari*, si Hippocrati fides sit adhibenda dicenti, *bonum corporis habitum qui ad summum peruenerit, periculosum esse*, quem isti persequuntur. Quinetiam illud ab Hippocrate præclarè dictum ab omnibus commendatur *studiosam sanitatis conseruationem esse, non satiari cibis, neque ad labores pigrum esse*. At isti contraria student dum immoderatiùs laborant, ac suprà modum *cibis* implentur, & omnino senis sententiam Corybantum more furentes damnant. Quum enim ille salubrem victus rationem institueret, dicebat; *labores, cibi, potus, somni, Venus, omnia mediocria*. Hi verò singulis diebus labores immoderatiores exercent, alimentis etiam vi plerumque coacti vescuntur, atque comessationes ad medias vsque noctes producunt, vt aliquis merito in eos *Homericum* illud protulerit.

Dijque alij, atque viri galeati nocte iacebant
Tota, permolli resoluti corpora somno,
At minimè miseros Athletas somnus habebat.

Quæ igitur his *victus & laboris*, eadem & proportione ipsis est somni moderatio. Quum enim qui secundum naturam viuentes ab operibus veniunt, escas necessarias requirunt; tum isti è somno exurgunt, adeo vt eorum vita suum consuetudini similis videatur, nisi quòd sues neque præter modum laborant, neque vi cibos esitant. Isti verò & hæc agunt, & nonnumquam iisdem lauri roseæ ramis terga perfricantur. Proinde senex ille Hippocrates ad ea quæ priùs retulit, hæc etiamnum profert. *Permultùm ac repente vacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, aut alio quocunque modo corpus mouere, periculosum, Omne si quidem multum* (inquit) *naturæ inimicum*. Isti verò *Athletæ* neque hæc percipiunt, neque alia, quæ quum is pulchrè prodiderit transiliunt, imò omnia cum hisce salubribus præceptis ex opposito pugnantia studiosè sectantur. Quapropter ego sanè dixerim *Istud* exercitium non sanitatis, sed morbi potius studium existere, idque Hippocratem ipsum sentire arbitror, ita loquentem, *Affectus athleticus non est naturalis, habitus salubris melior. His* enim *dictis* non solùm hoc exercitium eâ quæ secundum naturam est *dote* exui declarauit, verùm ne habitum appellauit Athletarum affectionem, vt ipsos eo nominis honore spoliaret, quo cuncti veteres eos vocitant qui prospera valetudine verè perfruuntur, habitus siquidem stabilis quædam est, vixque mutabilis affectio. Bonus verò Athletarum qui ad summum venit corporis habitus, periculosus est, facilèque mutabilis. Neque enim quod ad summum peruenerit, incrementi capax est, neque eodem in statu consistere, neque quiescere potest, proinde superstitem in deterius viam subeat necesse est. Sic equidem illis, dum athleticam obeunt, corpus affectum est; vbi verò cessarint, multo sanè deteriùs. Nonnulli siquidem paulopòst intereunt, alij verò, diuturniorem quidem ætatem viuunt, non tamen ad senectutem perueniunt, ad quam

quam etiamsi tandem peruenerint, ab Homericis A tamen Precibus nihil differunt,

Claudi, rugosi, strabones, orbi oculísque.

Quemadmodum enim mœnia machinis concussa ab irruente quouis impetu facilè corruunt, nec terræmotum, nec alium vllum leuiorem insultum ferre queunt: Sic & Athletarum corpora plagis ac ictibus in certaminibus attrita, ac debilitata ab externis causis occursantibus in morbos celeriter procidunt. Etenim eorum oculi in ambitu ceu fossis cauati plerumque, quòd facultas non amplius obsistat, fluxionibus opplentur; dentes verò concussione nimirum labefactati, deserente multoties progressu temporis ipsos facultate, fa- B cilè excidunt. Quinetiam contorti articuli aduersus omnem violentiam foris occursantem inualidi redduntur, & quæuis ruptio, ac *neruorum* diuulsio facilè excitatur. Itaque quod ad corpoream sanitatem spectat, manifestum est nullum aliud hominum genus Athletis miserius existere: vnde iure quis ingeniosè protulerit, Athletas nominatos, ita dictos, vel quòd ab Athleta ἄθλιοι, *hoc est, miseri* denominentur; vel quod communiter ambo ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος, hoc est, à miseria, tanquam ab vno fonte nomen acceperint.

κἂν ἐφίκωνταί ποτε εἰς τοῦτο, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται λιτῶν,

Χωλοί τε, ῥυσοί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ, ἀποτετρυμμένοι.

Ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων, ἑτοίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης διαλύεται βλάβης, οὔτε σεισμὸν, οὔτ' ἄλλην τινὰ βραχυτέραν δυνάμενα φέρειν περιείσασιν· οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώματα, σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ ταῖς κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς, ἕτοιμα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιωρυγμένοι πολλάκις, ὅθ' ἡ δύναμις οὐκ ἔτι ἀντέχει, πληροῦνται ῥευμάτων· οἱ δ' ὀδόντες ἅτε διασεσεισμένοι πολλάκις, ἐπιλειπούσης ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτοῖς, ἑτοίμως ἐκπίπτουσι· τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων, ἀσθενῆ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίγνεται, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ σπάσμα ῥᾳδίως κινεῖται· σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα, φανερὸν ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν ἀθλητῶν, ὥστ' εἰκότως ἄν τις εἴποι εὐφυῶς ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν προσηγορίαν, τῶν ἀθλίων εἰληχότων, ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς, τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμένων.

CAPVT XII. — ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Athleticam nihil ad corporis pulchritudinem conferre.

QVVM autem bonorum corporis maximum C sanitatem speculati simus, ad reliqua transeamus. Quæ itaque de pulchritudine *consideranda veniunt*, sic sanè in illis sese habent, vt non modò ad naturalem pulchritudinem nihil quicquam *athletica* exercitatio conferat, verùm etiam multos ex ipsis perfectissimam partium symmetriam sortitos Gymnastæ excipientes, supra modum saginantes ac infarcientes sanguine & carnibus in contrarium formæ statum perduxerint; nonnullis quoque faciem omnino deformem fœdámque reddiderint, ijs potissimùm qui pancratium, pugilatúmq; exercuissent. Quum autem partem aliquam planè fre- D gerint, aut distorserint, aut oculos extuderint, tum opinor, ac tum maximè quæ ab athletica exercitatione peragitur pulchritudo, luculenter cõspicitur. Hæc igitur ipsis quandiu sanitate fruuntur, ad pulchritudinem prosperè successerũt. Vbi verò athleticam desierint, reliqua quoque sensuum corporis organa pereunt, cunctáque, vt dixi, membra distorta totius deformitatis causæ existunt.

ἈΛΛ' ἐπεὶ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν τῆς ὑγιείας ἐσκέμμεθα, μεταβαίνωμεν ἐπὶ τὰ λοιπά· τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖσθαί τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν, οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες, ὑπερπιαίναντές τε, καὶ διασάξαντες αἵματί τε καὶ σαρξὶν, εἰς τοὐναντίον ἤγαγον· ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυσειδῆ κατέστησαν, καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον, ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων· ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τι τελέως ἀποκλάσωσιν ἢ διαστρέψωσιν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ', οἶμαι, τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐτοῖς ἀποτελούμενον κάλλος, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι· ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν, εἰς κάλλος εὐτύχηται· καταλύσασι δὲ, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος αἰσθητηρίων προσαπόλλυται, καὶ πάνθ', ὡς ἔφην, τὰ μέλη διαστρεφόμενα, παντοίας ἀμορφίας αἴτια γίνεται.

CAPVT XIII. — ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Athletas virium robore minimè præstantiores esse Milonis historia, aliísque exemplis, ac sententiis confirmat.

AT fortassis eorum quæ dicta sunt *bonorum* E nullum, sed virium robur sibi arrogabunt. Hoc enim vnum, certò scio, omnium potentissimum esse dicturi sunt. Quódnam, per Deos, robur? aut ad quid vtile? Num ad rustica opera? Præclarè igitur vel fodere, vel metere, vel arare, vel aliud quidpiam quod ad agriculturam pertineat, præstare possunt. Sed forsan ad bellica? Euripidem denuò mihi accerse, qui eos his hymnis concinat,

Vtrúmne in hostes præliabuntur, manu
Discos ferentes? vel clypeis fulti manu

ἈΛΛ' ἴσως τῶν εἰρημένων οὐδενὸς, ἰσχύος δ' ἀντιποιήσονται· τοῦτο γὰρ, εὖ οἶδ', ἐρεῖ φήσουσιν, ἰσχυρότατον πάντων εἶναι· ποίας ὦ πρὸς θεῶν ἰσχύος, καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν, ἢ θερίζειν, ἢ ἀροῦν, ἢ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν γεωργίαν δύνανται· ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὖθίς μοι κάλει, ὅστις αὐτοὺς ὑμνήσει λέγων,

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν, ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες; ἢ δι' ἀσπίδων χεροῖν

Θείνοντες ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας; τῷ γὰρ ὄντι, A
Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

ἀλλὰ πρὸς κρύος καὶ θάλπος ἰσχυροὶ, αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέος ζηλωταὶ, ὡς ἐνὶ, καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρματι, ὡς ἀνυπόδητοι διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμευνεῖν· ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις, τῶν νεογνῶν παιδῶν εἰσὶν ἀσθενέστεροι. ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δήπου ὅτι ἐπὶ τῷ τοὺς σκυτοτόμους, ἢ τέκτονας, ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδίῳ· τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦσιν· ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ τοῖς ὄρτυξι, καὶ τοῖς περδιξὶν ὑπάρχει· καὶ εἴπερ ἐπὶ τούτῳ μέγα χρὴ φρονεῖν, ἐπὶ B τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι· ἀλλὰ νὴ Δία τῶν ἱερουργημένων ἕνα ταύρων ἀναθέμενος τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον. ὢ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μηδὲ τοῦτο γιγνώσκειν, ὅτι πρὸ βραχέος τὸ βαρὺ, τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα τοῦ ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου· καὶ πολλῷ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων ἦγε, καὶ θεῖν ἐδύνατο βαστάζουσα· ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία, παραπλησίως τῇ Μίλωνος· ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τἀνδρὸς ὅπως ἦν ἀνόητος, ὅς γε θεασάμενός ποτε νεανίσκον σχί- C ζοντα κατὰ μῆκος ξύλα ἐνθέσει σφηνῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπέστησε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων ἐτόλμησε διασπᾶν αὐτό· κἄπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος, εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέστησε μὲν ἑκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου, τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε, τὸ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διαστῆσαι, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς, οὐκ ἔφθασε κομίσασθαι τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀλλήλοις καταληφθεῖσαι, συνετρίβησαν μὲν αὗται πρῶται, θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλωνι κατέστησαν αἴτιαι· πάνυ γοῦν D ὤνησεν αὐτὸν, εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν, ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθείς· ἢ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν ἂν, ἡνίκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἐπολέμουν, ἡ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία· πρότερον μὲν ὑποκριναμένου καλῶς τὸν χρησμὸν, εἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν·

Σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα, καὶ πολλὰς χέρας
Νικᾷ· σὺν ὅπλοις δ' ἀμαθία χεῖρον ἢ κακόν.

ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις, εὖ οἶδ', ὅτι σαφὲς ἤδη γέγονεν, ὅτι δὲ καὶ ἐν ἑαυτοῖς E οἷς ἀσκοῦσιν, οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μάθοιτ' ἂν εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τις ἐντείνας ἔπεσι διεσκεύασεν· ἔστι δὲ οὗτος. εἰ Διὸς γνώμῃ πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια, καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον, ὡς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κήρυκα, μὴ μόνον ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζώοις εἰς τὸ στάδιον ἥκειν ἕν, οὐδένα ἂν ἄνθρωπον οἶμαι στεφθήσεσθαι·

Ἐν μὲν γὰρ δολιχῷ πολυπρότατος ἔσσεται ἵππος
Τὸ στάδιον δὲ λαγωὸς ἀποίσεται, ἐν δὲ διαύλῳ F
Δορκὰς ἀριστεύσει, μερόπων δ' ἐναρίθμιος οὐδεὶς
Ἐν ποσίν. Ὦ κοῦφοι ἀσκηταὶ, τ' ἄθλιοι ἄνδρες.

ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέος τις ἐλέφαντος, ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη· οἶμαι δ' ὅτι καὶ ταῦρος πυγμῇ στεφθήσεται· καὶ

Cedente, an hostes profugabunt patria? Nam re vera,
Præsente ferro nemo tantùm desipit.

Verùm aduersus frigus & æstum robusti sunt Herculis ipsius æmuli, vt tum hyeme, tum æstate vna pelle tegantur, vt nudis pedibus pergant, vt sub dio humi cubantes dormiant? Atenim his in omnibus, nuper natis pueris sunt imbecilliores. Quâ igitur in re etiamnum roboris sui specimen edent? aut quâ tantopere sese efferent? Non enim quòd cerdones, vel fabros, vel ædificatores in palæstrâ aut stadio deijcere valeant; ob id itaque fortassis, quòd totum diem sese in puluere exerceant, meritò sibi gloriandum iudicabunt. Verùm id & coturnicibus, & perdicibus *consuetum* est. Siquidem par est eas idcirco multùm efferri, quòd totum diem cœno sese proluant. Sed, per Iouem, Milo ille Crotoniates ex mactatis tauris vnum humeris impositum olim per stadium gestauit. O exuperantem dementiam, quum *isti* nequaquam id intelligerent quòd paulo ante onerosum idipsum viuentis tauri corpus, animalis huius anima gestauerit, ac sanè longè leuiori labore, quàm Milo bajulauerit, quæ quum gestaret, currere poterat. Attamen *ea* nullius erat pretij, vt nec Milonis *anima*. Declarauit autem viri exitus, quàm mentis inops extiterit. Quum enim aliquando adolescentem immissis cuneis ligna in longitudinem findentem conspiceret, illum quidem derisum à munere abduxit, suis ipsius manibus solis illud lignum ausus diuellere; mox quicquid habebat roboris in primo impetu exigens, ligni quidem partes vtrinque dedúxit, interea elapsis hoc in opere cuneis, quum reliquam ligni partem diducere non posset, diu quidem obnixus est, tandem verò victus, manus educere non potuit, sed à partibus ligni in sese coëuntibus comprehensæ primùm quidem ipsæ contritæ sunt, deinde mortis miserandæ Miloni causæ extiterunt. Admodum igitur illi ad id profuit, vt nihil pateretur, mortuus taurus in stadio baiulatus. An Græcorum rempublicam tum seruauit, quum aduersus barbarum bellum gerebant, Milonis robur circa taurum exploratum, non autem Themistoclis sapientia qui primùm recto iudicio oraculum interpretatus est, deinde bellum quemadmodum oportebat gessit?

Prudens enim vnum consilium, multas manus
Vincit, sed armatus rudis peius malo.

Athletarum itaque exercitia nihil vtilitatis ad vitæ functiones adferre, iam satis perspicuè proditum esse arbitror. Quòd verò his ipsis, in quibus exercentur rebus nulla æstimatione digni sint, cognoscetis, si vobis fabulam illam narrauero, quam vir quidam non imperitus prolixis versibus adornauit. Hæc autem *ita prodita* est. Si Iouis voluntate omnibus animantibus consensus ac societas in vita degenda contingeret, vt in Olympia præco non solùm homines ad certamen vocaret, sed omnibus etiam animalibus demandaret ad vnum venire stadium, nullus, opinor, hominum coronaretur.

In dolicho nam vincet equus, victérque recedet
E stadio lepus, & pretium feret, ínque diaulo
Caprea, non hominum pedibus numerabitur vnus.
O vani, ô miseri athletæ, quos bellua vincit!

Imò neque posterorum Herculis quisquam elephante, aut leone robustior apparebit. Taurum quoque arbitror in pugilatu coronandum, nec non

asinum, inquit, calcibus si velit contendere, coronam reportaturum?

Multiplici sed in historia scribetur asellus
Pancratio vicisse viros; vicesima porrò
Primáque agebantur, cùm vicit Olympia rudens.

Lepidè admodum hæc fabula Athleticum robur inter humana exercitia minimè numerandum esse declarat. Quod sine animantibus virium robore quidem antecellant Athletæ, quónam præterea aliorum bonorum sibi arrogabunt?

ὄνος, φησί, λὰξ ὅ,τι εἰ βούλεται ἐρίσας, αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσει.

Αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρῳ, γράψετ' ὄνισκος
Ὅττ' ἀθλητὰς παγκράτιον νίκησε ποτ' ἄνδρας·
Εἰκοστῇ δὲ καὶ πρώτῃ Ὀλυμπιὰς ἦν ὅτ' ἐνίκα
Ὀγκηστής.

Πάνυ τι χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν, οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὖσαν ἀσκημάτων· καίτοι γ' εἰ μηδὲν ἰσχύι προτεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταὶ, τίνος ἂν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν.

CAPUT XIV.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔʹ.

Voluptate corporis Athletas minimè frui, sed miserijs obsideri; denique vt artes nobiles cæteris præferendas: Sic Medicinam omnium artium præstantissimam amplexandam esse exhortatione concludit.

At si quis voluptatem corporis bonum esse dicat, eam ipsam nequaquam participant, neque quum athleticum certamen obeunt, neque quum eo soluti discesserunt. Quandoquidem toto exercitationis Athleticæ tempore, in laboribus & miseriis versantur, non modò quòd sese exerceant, verùm etiam quòd coacta edacitate rumpantur. Quum verò ab Athletica soluti sunt, tum plurimis corporis partibus mutili ac debiles euadunt. Ergo fortassis quòd vniuersas pecunias accumulent, plurimùm sese iactitant. Imò videre licet omnes istos ære alieno obstrictos, non tantùm illo quo Athleticam exercent tempore, verùm etiam postquàm eâ exercitatione soluti quiescunt. Athletam quóuis vulgari, viri diuitis œconomo locupletiorem nullum comperies. Neque tamen vniuersè præclarum est, ipsas artificio comparare diuitias, sed talem scire artem quæ cum naufragis simul enatet, quod neque res diuitum administrantibus, neque publicanis, aut mercatoribus *consuetum* est, tametsi suis hi artificijs maximè ditescant. At si pecuniarum iacturam fecerint, iis ipsis simul pereunt commercia, ad quæ *obeunda* aliquo pecuniarum subsidio opus habent, quo semel destituti pristina commercia instaurare nequeunt. His enim nullus absque pignoribus aut hypothecis mutuum dabit. Proinde si quis vestrûm pecuniarum quæstum solidum, nec sordidum facere efflagitet, ars exercenda est, toto vitæ curriculo permansura. At quum prima diuisione duplex sit artium differentia, quædam etenim ex his rationales, nobiles, ac liberales existunt; quædam verò ignobiles ac contemnendæ, propter corporis labores quibus sua edunt opera, quas sordidas, mechanicas, & manuarias appellant. Satius hercle fuerit prioris generis artium aliquam studio consequi; posterius siquidem artium genus, senio confectos artifices solet destituere. Prioris porrò generis sunt Medicina, Rhetorica, Musica, Geometria, Arithmetica, Logica, Astronomia, Grammatica, & Iurisprudentia; his si velis, adde Plasticen, & Picturam. Nam licet hæ manuum opera operentur, illarum tamen opus iuuenili non eget robore. Ex his igitur artibus aliquam deligere, atque exercere oportet, cui animus nullo prorsus modo pecudis instar hebes sit, ac potiùs EARUM OMNIUM PRÆSTANTISSIMAM, QUÆ, mea quidem sententia, MEDICINA EST. Hoc autem deinceps nobis erit demonstrandum.

Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν τοῦ σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης αὐτῆς αὖθις μέτεστιν οὔτ' οὖν ἀθλοῦσιν, οὔτε καταλύσασιν· εἴγε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον, ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσὶν, οὐ γυμναζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες· ἡνίκα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται. τάχ' οὖν ἐπὶ τοῖς χρήμασι πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα, σεμνύνονται· καὶ μὴν ἔστιν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν· οὐδ' ἂν εὕροις ἀθλητὴν οὐδένος πλουσιώτερον ἑνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου· ἔστι δ' οὐδ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος, ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην, ἣ καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει, ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων, οὔτε τοῖς τελώναις, ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει, καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμάτων οὗτοι μάλιστα· ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μὲν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, τῶν δ' οὐκ ἔχειν ταύτην, ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες· οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων, ἢ ὑποθήκης· ὥστ' εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε, καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἐστὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ παραμένουσαν. ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις, ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναὶ, τινὲς δὲ εὐκαταφρόνητοι, καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν, ἄμεινον ἂν εἴη, τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαι τινά· τὸ γάρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν, ἀπολείπειν εἴωθε γηράσαντας τοὺς τεχνίτας· εἰσὶ δὲ ἐκ τοῦ προτέρου γένους, ἰατρική τε, καὶ ῥητορική, καὶ μουσική, γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητική, καὶ λογιστική, καὶ ἀστρονομία, καὶ γραμματική, καὶ νομική· πρόσθες δ' εἰ βούλει ταύταις, πλαστικήν τε καὶ γραφικήν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν· ἐκ τούτων οὖν τινὰ τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστὶ· καὶ μᾶλλόν γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἥτις, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ἐστὶν ἰατρική· τοῦτο δ' αὖ δεικτέον ἐφεξῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

GALENI DE OPTIMA DOCTRINA LIBER.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Κατὰ τοῦ Φαβωρίνου καὶ τῶν ἄλλων τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας ἀφαιρούντων.

ARGUMENTUM LIBRI.

Aduersus Fauorinum & reliquos, qui iudicium veritatis è rerum natura sustulerunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Η τοῦ Φαβωρίνου καὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν γνώμη.

ΤΗΝ εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν, ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνος φησίν. ὀνομάζουσι δ᾽ οὕτως οἱ Ἀκαδημαϊκοί, καθ᾽ ἣν τὰ ἀντικείμενα προσαγορεύουσι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι, τελευτὰν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσι, ἐποχὴν καλοῦντες τὴν, ὡς ἂν εἴποι τις ἀοριστίαν, ὅπερ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι δὲ, οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβωρῖνος, ἐνίοτε μὲν εἰς τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν. ἐνίοτε δὲ, εἰς τοσοῦτον τὴν γνῶσιν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτὴν, ἄνευ τοῦ διδαχθῆναι πρότερον ἐπιστημονικὸν κριτήριον. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν, ὃ Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς διαθέσεως, ὃ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. λέγει δὲ αὐτὸ ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δήπουθεν ἐστὶν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μέντοι κἀν τῷ μετὰ ταῦτα γραφέντι βιβλίῳ, Ἀλκιβιάδη, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ἐπαινεῖ, προσαγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς αἱρεῖσθαι τοὺς ἀληθεστέρους· ἀλλ᾽ ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶναι καταληπτόν. ἐν δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρεῖν ἔοικεν, εἶναί τι βεβαίως γνωστόν. ἄμεινον γὰρ οὕτως ὀνομάζειν τὸ καταληπτὸν, ἀποχωροῦντας ὀνόματι Στωϊκῷ. καὶ ἔγωγε ἐθαύμαζον νὴ τοὺς θεοὺς, ὅπως ὁ Φαβωρῖνος εἰς τὴν τῶν Ἀττικῶν φωνὴν εἰωθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων, οὐ παύεται λέγων, οὔτε τὸ καταληπτὸν, οὔτε τὴν κατάληψιν, οὔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, οὔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα διὰ στερητικῶς λεγόμενα, ἀκα-

CAPUT PRIMUM.

Opinio Fauorini & Academicorum.

A ARGUMENTATIONEM in vtramque partem, optimam esse doctrinam censet Fauorinus, sic autem nominant Academici eam secundum quam oppositam enunciant. Antiquiores igitur eam in epochen terminari autumant; epochen vocantes, ac si quis dixerit, indefinitionem, *ancépsue iudicium*, quod est nulla de re determinare, nec certò enunciare. Recentiores autem (non enim solus Fauorinus) aliquando eò promouent epochen, vt ne solem quidem fateantur esse comprehensibilem: B Aliquando verò in tantum cognitionem promouent, vt discipulis eam permittant nondum priùs edoctis de scientifico iudicandi instrumento. Nec enim aliud est, quod Fauorinus dixit in libro de constitutione Academicâ, qui Plutarchus inscribitur. Idem autem dicit in libro ad Epictetum, in quo scilicet est Onesimus Plutarchi seruus cum Epicteto disputans; ac certè eo in libro quem postea scripsit, Alcibiadem & cæteros Academicos laudat, disputantes quidem inter se contrariis rationibus, permittentes autem discipulis ex his eligere veriores; sed in hoc quidem ipso C dixit, probabile sibi videri, nihil esse comprehensibile; in Plutarcho verò concedere videtur aliquid certò posse cognosci; Præstat enim sic appellare comprehensibile, abstinentes à Stoico nomine. Atque ego, per Deos, mirabar, quomodo Fauorinus assuetus Atticæ dictioni, singula nomina commutare non desinat, dicens neque comprehensibile, neque comprehensionem, neque comprehensiuam imaginationem; neque his opposita, vt quæ priuatiuè dicuntur, incom-

prehensibilem imaginationem, vel ipsam incomprehensionem. vt autem tres libros scripsit, vnum ad Adrianum, secundum ad Drusonem, & tertium ad Aristarchum; hos omnes inscripsit de imaginatione comprehensiua, & per omnes hos libros strenuè disputat, conatus demonstrare non dari comprehensiuam imaginationem.

CAPVT II.

Improbat opinionem Fauorini & Academicorum.

EGo verò nihil aliud comprehensibile puto significare, quàm cognoscibile; neque aliud comprehendere, quàm certò cognoscere; similem verò his dici comprehensionem, & comprehensiuam imaginationem. Cùm enim quędam putamus vel videre, vel audire, vel omnino sentire quemadmodum in somniis & deliriis; quædam verò non arbitramur solùm, sed reuera videmus, vel omnino sensu percipimus. Hæc quidem posteriora omnes homines, præter Academicos & Pyrrhonios, ad certam cognitionem venire credunt; quæ verò per somnia, aut quæ delirantium fingit animus, falsa esse hæc omnia. Si autem sic rem se habere concedant, deleant ea quæ sunt in libris, in quibus scribunt neque sapientem insano, neque sanum ægro, neque vigilantem dormiente, fide digniorem ad rerum cognitionem esse. Si verò nihil magis ipsis, quàm contrario modo affectis cognoscibile, confusa sunt certè cognoscendæ veritatis instrumenta; neque ipse præceptor Academicus, nec eius discipulus poterit iudicare de rationibus dictis in vtramque partem oppositorum. Præterea non indigebimus à principio eiusmodi præceptoribus, cùm & ipsi possimus scripta, quæ à sectarum authoribus sunt ex opposito diuisa perlegere; nec minùs quàm ipsi Academici dignoscere; & si quid ipsorum obscurum sit; id quod apud Chrysippum, Stoicis præceptoribus; quod autem apud Theophrastum & Aristotelem, ipsis Peripateticis certiùs nominare liceat; & sic de cæteris, ita vt nihil Academicis ad doctrinam sit reliquum iuxta Fauorini rationem. Senioribus enim hoc erat præceptum, nullum esse iudicandi instrumentum homini concessum à natura, quô cuncta, comparatione facta, accuratè cognosceret. Quapropter nihil de vlla re volebant affirmare, sed de omnibus semper anceps ferre iudicium. Sed si nobis concedant, vt decet, naturalibus iudicandi instrumentis sensum sufficienter inesse, nulla iam nobis opus erit argumentatione in vtramque partem, sed alia quadam repetitione, vt artifices non statim artem discipulis præbent, sed aliam argumentationem, à multis dictam calculis computationem hoc est, præesse ei qui exercetur, & attendere in quibus hic fallitur, eáque sola corrigere. Similiter & puerorum gubernator, luctantium errores emendat, & Grammaticus, & Rhetor, & Geometra, & Musicus sic docent non labefactantes, neque conuellentes quam discipuli fidem habent de naturalibus instrumentis iudicandi, sed ipsis exercendis præfecti, donec singulas actiones edant inculpatas; non verò ad Epochen adducunt, ipsi enim sunt qui in actionibus cum sensibus diffidentiam afferunt, vel ea contemnunt quæ ab aliquo certò cognoscuntur. Carneades igitur neque id

ταληπτὸν φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληψίαν αὐτήν. ὡς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας, ἓν μὲν πρὸς Ἀδριανόν, ἕτερον δὲ πρὸς Δρύσωνα, καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε. καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ γενναίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ἐπιδεικνύναι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀνύπαρκτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀντιλέγει τῇ τοῦ Φαβωρίνου καὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν γνώμῃ.

ΕΓΩ δ' οὔτ' ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν, παρὰ τὸ γνωστόν, οὔτ' ἄλλο τι τὸ καταλαμβάνεσθαι, τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν, ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν, καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ἐπεὶ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν, ἢ ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις. ἔνια δὲ οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα. ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυῤῥωνείων, εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν. ἃ δ' ὄναρ ἢ παραπαιόντων ἡ ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὰ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν, ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα, μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις ἐστίν, ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστόν, συγκέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια, οὔτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὁ Ἀκαδημαϊκός, οὔτ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρῖναι, τοὺς εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρημένους λόγους. ἔτι δὲ οὐ δεησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοιούτων διδασκάλων, δυνάμενοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδιῃρημένων ἀναγινώσκειν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰδέναι, κἂν ἀσαφές αὐτῶν τι ᾖ, τὸ μὲν παρὰ τῷ Χρυσίππῳ τοῖς Στωϊκοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστί, τὸ δὲ παρὰ Θεοφράστῳ, καὶ Ἀριστοτέλει τοῖς περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' οὐδὲν ἄν τι λείποιτο πρὸς διδασκαλίαν τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς, ὅσον ἐπὶ τῷ Φαβωρίνου λόγῳ. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν δίδαγμα, τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως, ᾧ παραβάλλων ἕκαστον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγνώσεται. διὸ μηδ' ἀποφήνασθαι περὶ μηδενὸς ἠξίουν, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν ἀεί. ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις αἴσθησιν ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀπαιτήσεως, μᾶλλον μὲν τοὺς τεχνίτας παρέχοντας τοῖς μαθηταῖς εὐθέως, ἀλλ' ἕτερον τὸ λογίζεσθαι, τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐπισταθῆναι τῷ γυμναζομένῳ, καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθούμενον μόνα. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν παλαιόντων ἁμαρτήματα. καὶ ὁ γραμματικός, καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικός, οὕτω διδάσκουσιν οὐ διασείοντες, οὐδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν ἣν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐφεστῶτες αὐτοῖς γυμναζομένοις, ἄχρι περ ἂν ἀναμαρτήτους ἀποδείξωσι, τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐποχὴν εἰσάγοντες. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ καὶ τὰς ἐνεργείας σὺν αἰσθήσεσιν ἀπιστεῖν ἀνατιθέντες, ἢ τοῖς ὑπό του βεβαίως γιγνωσκομένοις καταφρονεῖν. ὁ γοῦν Καρνεάδης, οὐδὲ

τοῦτο δὲ πάντων ἐναργέστατον συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα μεγέθη, καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν λόγους, οἷς ἐπιχειρεῖ λύειν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐναργῶς τι εἶναί σοι φαινομένων τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀπόκεινται γὰρ ἐν γράμμασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συναθροισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὔθ' ὑπ' ἐκείνων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς εἴρηνται τῶν μετ' αὐτὸν Ἀκαδημαϊκῶν. ἆρ' οὖν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματά εἰσιν οἱ λόγοι πάντες οὗτοι, καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ὑμῖν, ὦ μαθηταί. μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο, σμικρότερον δ' ὅμως οὐ πεποιήκασιν, οἱ γράψαντες μὲν αὐτοὺς, μὴ δηλώσαντες δ' ὑμῖν, ὁποῖοί τινές εἰσι.

quod est omnium euidentissimum credendum esse concedit, quod magnitudines vni æquales, sunt & æquales inter se. Habemus igitur rationes quibus hæc soluere contendit, & alia quamplurima eorum, quæ euidenter existere tibi apparent, ac creduntur, adhuc ad id conseruatas; ab eius enim discipulis collectæ scriptis mandatæ fuerunt; solutiones verò neque ab ipsis, nec ab vllo alio Academicorum post eum allatæ sunt. Igitur si nihil aliud saltem hoc vnum demonstrauit, quod fallaces sint eiusmodi rationes, & quærendam esse nobis, harum solutionem, ô discipuli? improbum illud est, nec tamen minùs improbè fecerunt, qui has scripsêre rationes, nec quales essent, nobis indicarunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Διατελεῖ γνώμη Φαβωρίνου καὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἀντιλέγων.

Ἡδέως δ' ἂν ἠρόμην, εἴπερ ἦν ὁ Φαβωρῖνος, ἆρά γε κελεύει με πείθεσθαι αὐτοῖς ἅπασι τοῖς λόγοις, ἢ σκοπεῖσθαι πότερον ἀληθεῖς εἰσίν, ἢ ψευδεῖς. ἓν δὴ γὰρ σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν. ἠρόμην δ' ἂν ἐπὶ τῷδε πάντως, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει διακρίνειν ἀληθεῖς λόγους, ψευδῶν, ἢ μέθοδος ἐστὶ τῆς ἑκατέρων γνώσεως; εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅπαντες, οὐδ' ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τις ἐστιν, αὐτὴν πρώτην μαθεῖν ἐχρῆν. ἑξῆς δὲ ἐπιστάτου τινὰς αὐτοὺς γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων, ὥσπερ οἱ παλαίειν μανθάνοντες, ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ ἀναγινώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ ὅλως ὁπωσοῦν ἐνεργεῖν κατὰ τέχνην. εἰ μὲν οὖν ἔγραψέ τις τῶν Ἀκαδημαϊκῶν, οἷον μέν τι χρῆμά ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, οἷον δὲ σόφισμα, καὶ ὡς χρὴ διαγινώσκειν αὐτὰ, καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι κατὰ ταῦτα, ὡς ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν, ὡς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρουμένων τῶν μαθητῶν, πλὴν ὅτι περιττός ἐστιν, ἐδίδασκεν ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἔχομεν τε ἡμεῖς τοὺς ἰδίους τῶν δογμάτων διδασκάλους. εἰ δ' οὔτ' ἔγραψέ τις περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὔτ' ἐγύμνασεν, ὅμοιόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τῷ μαθητῇ μετρῆσαί τε καὶ στῆσαι καὶ ἀποτεῖναι, καὶ κύκλον γράψαι, χωρὶς τοῦ πήχεως δοῦναι, καὶ ζυγὸν, καὶ κανόνα, καὶ κιρκῖνον. ἀλλ' ἴσως φησὶ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσποιοῦ γιγνώσκειν τι, μηδ' ἀποφαίνου, μηδ' ἀπόδιδρασκε τὴν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων Ἀκαδημαϊκῶν εἰσαγομένην ἐποχὴν, μηδὲ σεμνυνοῦ γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ἃ μὲν εἰρήκασιν οἱ παλαιόθεν ἐκμεμελετηκώς· ὅτι δὲ αὐτῶν ὑγιὲς ἐστιν οὐδὲν, εὔδηλον ἐννόῳ. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τό γε τοιοῦτον ἐστὶν, ἀλλ' ἀδολεσχία τις ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ οὐδὲν ὑπάρχει κριτήριον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις αὐτοῦ. ἐγχείρησον δὲ διδάξαι μόνον σοφιστὰς, μηδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον, ὥστε γε μετὰ τοῦτο τολμηρῶς. ἡμῖν μέντοι ἴσως φησὶν, αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ κριτήρια τοῦ ἀληθοῦς εἶναι, συγχωρήσειεν ἄν τις ἐν λογικοῖς κυλινδεῖσθαι βουλόμενος ἐλπίσι ματαίαις. ὅσοι

CAPVT III.

Quam improbauit Fauorini & Academicorum sententiam persequitur.

LIBENTER quærerem, si Fauorinus adesset, an iubeat omnibus his rationibus assensum me præbere, vel considerare vtrum veræ sint, vel falsæ; vnum enim considerandum esse concessit. Quærerem autem in vniuersum, num à natura singulis hominibus insitum sit discernere veras rationes à falsis; vel sit aliqua ratio artificiosa ad vtrarumque cognitionem. Si enim à natura, quidni omnes inter nos consentimus? & eadem de iisdem rebus pronunciamus? Si verò sit quædam methodus, ipsam primò oportuit addiscere, deinde ludo præfectos, ipsos discipulos vario modo, exemplis quamplurimis exercere; vt eos qui luctandi artem discunt, vel sutoriam, vel ædificatoriam, vel naues compingendi, vel Rhetoricam, vel legendi, vel scribendi vel alio quouis modo secundum artem operari. Si igitur quispiam Academicus scripserit, quid sit demonstratio, quid sophisma, & quomodo oportat ea dignoscere, & quemadmodum circa ea sese decat exercere, vt Fauorinus permittit iudicium discipulis, in vtramque partem disputantibus, nisi cùm aliquid superuacaneum fuerit; docuerit Academicus singula quæ dicta sunt: nos verò habemus singularum præceptionum doctores. Si verò nullus de ipsorum differẽtia scripserit, aut exercitationem formauerit, simile quid agit, ac faber præcipiens discipulo vt metiatur, dirigat, extendat, ac circulum describat, nec illi præbet cubitum, libram, regulam, aut circinum. Sed nihil fortassis, inquit, in philosophia, & præceptis inest simile. Ne igitur assimules te aliquid cognoscere, aut enunciare, aut discedere ab allata à veteribus Academicis epoche, nec te iactes dum grammatici opus perficis, qui te exerces in iis, quæ antiqui dixerunt. Apud ipsos autem nihil esse præclari manifestissimum est animaduertenti, neque enim id proprium præceptoris est, sed nugacitas quædam & deliramentum. vnde igitur spes veritatis inueniendæ relinquitur? cui enim nullum est veri & falsi iudicandi instrumentum, eius est insperata cognitio. Aggredere autẽ solùm Sophistas docere, nobis à natura nullum insitum esse iudicandi instrumentum, vt certè postea audacter asseuerasti. Nobis autem fortasse dicit, sensum & intellectum certa esse veri iudicandi instrumenta, quod quis concederet in logicis volens inani quadam spe volutari. qui-

Atque autem omnem spem sustulerunt, quemadmodum ipse, frustra nugantur. Conspicuus igitur est Fauorinus, quem pudet dum omnia subuertit, & fatetur se ignorare, vnde orta sint ea; quæ veteres Academici & Pyrrhonij dixêre, simulans discipulis se iudicium permittere, quod nec sibi ipsis illi, qui ante ipsum fuere, permiserunt.

CAPVT IV.

Declarat suam opinionem, & Fauorini damnat sententiam.

QVOD verò hæc via docendi eos qui aliquid addiscunt, qualem Fauorinus intelligit, non solùm inter cæteras non sit optima, sed nec doctrinam esse, ab initio abundè demonstratum arbitror. Reliquæ verò omnes doctrinæ quidem sunt; an vero sint optimæ videamus, primùm ab iisdem rursus incipientes: id enim nobis & manifestum apparet, quamuis illud incredibile reddere conentur Sophistæ, nullum videlicet esse naturale iudicandi instrumentum. Circinus enim circulum describit, cubitus magnitudinem discernit, vt libra, quæ pondus habent. Hæc autem omnia ipse sibi parauit homo naturalibus organis, & iudicandi impulsus instrumentis, vltra quæ iudicandi instrumentum nec antiquius habemus, nec præstantius; hinc igitur oportet auspicari. Rursus enim dicit animus, quod nobis possibile est credere, vel non credere naturali iudicandi instrumento, hoc verò non est possibile alio instrumento iudicare; quo enim iudicantur cætera omnia, quomodo & illud ab alio iudicaretur? vis credere oculis clarè videntibus, & lingua gustanti hoc esse pomum, illud ficum, vel non credere? Concedam quicquid nobiscum volueris facere, si cupias mecum disputare: à te verò non credente recedam tanquam ab affecto præter naturam. Primò supponatur te non credere, nec quicquam sperare ex me discere, hoc enim nuper abstinui dicere. Supponatur verò te credere, sperare ex me iudicium addiscere. Ego verò sensilia, per ea quæ euidenter à sensibus percipiuntur, intelligibilia verò per ea quæ intellectu concipiuntur, credibilia iudico. Cùm autem ex naturalibus instrumentis iudicandi artes omnes constituantur, organa verò & instrumenta iudicandi artificialia, per quæ alia ipsi sibi componunt, alia autem ab aliis composita iudicant, & ego ostendam in vniuersum, organa & instrumenta iudicandi, tùm ea quibus parabis veras rationes, cùm ea quibus ab aliis allatas iudicabis. Totum enim sic se habet, si quid enim ex seipso appareat sensui, vel intellectui manifestè, disquisitione non indigebit; at si quid tale non existat, quæ ab alio sumitur, eget cognitione. Ego verò me polliceor te docturum quædam instrumentis quæ ab arte fiunt respondentia, quibus quæsitum inuenias; alia verò iudicandi instrumentis, quibus, quod tibi videbitur, inuentum fuisse iudicabis. Cùm autem hæc didiceris, multis te exemplis exercebo vt celeriter & perfectè inuenire possis, & iudicare id quod quæritur; ita vt nullo iam ampliùs libro indigeas ad inuentionem veri, nullâue alia institutione, & statim dignoscas eos qui dicunt alia ab iis quæ inueneris.

δ' ἀνῃρήκασιν ὅλην τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκεῖνος, μάτην φλυαροῦσι. εὔδηλος οὖν ἐστὶν ὁ Φαβωρῖνος, αἰδοῖ μὲν ἀνατρέπων πάντα, καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμολογῶν, ὅθεν ὑπῆρχεν οἱ πρόσθεν ἔλεγον Ἀκαδημιακοί τε καὶ Πυῤῥώνειοι· προσποιούμενος δ' ἐπιτρέπειν τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς, ἣν οὐδὲ ἑαυτοῖς ἐπέτρεψαν οἱ πρὸ αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφαίνει, καὶ τὴν Φαβωρίνου καταγινώσκει.

ΟΤι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὁποιοῦν, οἵαν ἐννοεῖται Φαβωρῖνος, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία, τὴν ἀρχὴν ἐναργῶς οἶμαι δεδιδάχθαι. αἱ δ' οἱ λοιποὶ πάντες, διδασκαλίαι μὲν εἰσιν, εἰ δ' ἀρίσται, σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ ἡμῖν ἐναργῶς τοῦτο, κἂν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάσασθαι σπουδάζωσιν οἱ σοφισταὶ, μηδὲν εἶναι κριτήριον φυσικόν· ὁ μὲν γὰρ καρκῖνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, καθάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη. ταῦτα δὲ αὐτὸς κατεσκεύασεν ἄνθρωπος, ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁρμώμενος, ὧν ἀπωτέρω κριτήριον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε σεμνότερον ἔχομεν. ἐκ τούτων ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι δεῖ, λέγει γὰρ πάλιν ὁ νοῦς, ὅτι πιστεῦσαι μὲν, ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῷ φυσικῷ κριτηρίῳ δυνατὸν ἡμῖν ἐστι, κρῖναι δ' οὐ δυνατὸν αὐτὸ δι' ἑτέρου τινός. ᾧ γὰρ κρίνεται τ' ἄλλα πάντα, πῶς αὐτὸ τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐναργῶς ὁρῶσι, καὶ τῇ γλώσσῃ γευομένῃ, τουτὶ μὲν μῆλον εἶναι, τουτὶ δὲ σῦκον, ἢ μὴ πιστεύειν; ὑπείσομαι ὃ βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν, εἰ μέντοι σπουδάζεις διαλέγεσθαί μοι. μὴ πιστεύοντος δὲ, ὡς παρὰ φύσιν ἔχοντος ἀφίσταμαι. κείσθω πρότερον ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαυμαι λέγων. ὑποκείσθω δέ σε πιστεύειν, ἐλπίζεσθαι μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κρίνειν. ἀλλ' ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει φαινομένοις, τὰ δὲ νοητὰ, τοῖς ἐναργῶς νοουμένοις. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζουσιν ὄργανά τε καὶ κριτήρια τεχνικὰ, δι' ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς συντιθέασι, τὰ δὲ ὑφ' ἑτέρων συγκείμενα κρίνουσιν, κἀγὼ διδάξω ὅλως, ὄργανά τε καὶ κριτήρια, τὰ μὲν οἷς κατασκευάσεις τοὺς ἀληθεῖς λόγους, τὰ δ' οἷς τοὺς ἐφ' ἑτέρων κρινεῖς γεγονότας. ἔχει γὰρ οὕτως τὸ πᾶν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τι φαίνοιτο πρὸς αἴσθησιν, ἢ νόησιν ἐναργῶς, οὐ χρῄζει τοῦτο ζητήσεως. εἰ δὲ μήτε τι τοιοῦτον ὑπάρχει, τῆς ἐξ ἑτέρου προσδεῖται γνώσεως. ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαί σοι διδάξειν ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὀργάνοις ἀνάλογα, ἐξ ὧν εὑρήσεις τὸ ζητούμενον. ἔνια δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοκοῦν εὑρῆσθαι, κρινεῖς. ἐπειδὰν δὲ μάθῃς ταῦτα, ἐπὶ πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσω σε ταχέως τε ἅμα, καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν, καὶ κρίνειν τὸ ζητούμενον, ὥστ' οὐδὲ βιβλίου δεήσῃ τινὸς ἔτι ἤδη πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν, οὔτε διδασκαλίας ἑτέρας, εὐθύς τε δήπου καὶ τοὺς ἄλλο τι λέγοντας ὧν εὗρες, ἑτοίμως γνωρίσεις.

ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν γιγνώσκων εὐθεῖαν οὖσαν, οὐ δεῖται διδασκαλίας ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, εὐθὺς ἅμα ταύτῃ καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει.

quemadmodum enim qui cognoſcit rectam eſſe rectam, non indiget alia doctrina ad redarguendum eos qui aberrant: ſic & qui rectam demonſtrationis viam didicit, ſtatim ſimul per ipſam cognoſcit erroneas.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἐπιλογίζεται ἀντιλέγων τῇ τοῦ Φαβωρίνου γνώμῃ.

Φαβωρῖνος δέ μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ φάσκοντι σε εἶναι τυφλὸν, δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερος ἡμῶν ἐστι ῥυπαρώτερος ἢ λευκότερος· οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τῷ μὲν μέλλοντι τὰ τοιαῦτα κρίνειν, ὑπάρχειν χρὴ πρότερον ὄψιν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι ᾧ κρινόμεθα, ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἄν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μηδὲ οὗτοι πιστὸν ἔχουσι τὸν νοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων διδασκαλιῶν ἀπιστίαν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν τι κριτήριον, ἀλλ' ἢ ἀπιστεῖν αὐτῷ. γελοῖος οὖν ἐστιν ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς, ἄνευ τοῦ συγχωρῆσαι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐναργὲς τῷ νῷ, ἢ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ, διέφθαρται πάντων ἡ κρίσις. εἰ δ' ἔστι μὲν, ὥσπερ ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοιοῦτος ἐν τῇ ψυχῇ νοῦς, οὐ μὴν ἅπασί γε ὁμοίως ὀξὺς, ἐγχωρεῖ, καθάπερ ὁ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγει πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν νοημάτων, ὑπὸ τῶν φθασάντων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτοῦ τὸν ἀμβλύτατον. καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ διδάσκαλος, ὡς ὅ τε Πλάτων φησὶ, κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπταί γέ μοι περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ὅτι τοιαύτη τις οὖσα ἡ πρὸς τὴν νόησιν ἐναργὴς ἡ διδασκαλία. γέγραπται δὲ καὶ ὅπως ἄν τις ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν, ἀποδεικνύει ἂν μάλιστα πλὴν, ὅσον ἀποδειχθῆναι δυνατὸν, οὐχ ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖνος, ἓν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι μηδὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταληπτὸν, ὡς ἐπιλήσμοσιν ἡμῖν ἑτέρωθι διαλέγεται, συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν καὶ τοῦτ' ἐπιτρέπων αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

CAPVT V.

Concludit improbando Fauorini opinionem.

FAVORINVS verò mihi videtur ſimiliter facere, ac ſi quis diceret te eſſe cæcum, poſſe verò iudicare quis noſtrûm ſit ſordidior, aut candidior, non cogitans quòd qui talia iudicaturus eſt, ei priùs oporteat ineſſe viſum: atqui nihil refert ad iudicandum, non omnino viſum habere, aut cùm habeas, ei non credere. Eodem quoque modo, quoniam id quo iudicamus, tale aliquid eſt, & quoniam quæ eidem ſunt æqualia, inter ſe ſunt æqualia. Quemadmodum aſinis nemo iudicare permittet, quia mente carent: ita nec hominibus, ſi mentem habeant, cui fides non poſſit haberi. Nihil enim differt ad iudicandum doctrinarum incertitudinem, vel nullomodo habere inſtrumentum iudicandi, vel ipſi non credere. Ridiculus eſt igitur Fauorinus, permittens iudicium diſcipulis, niſi concedat fidem ipſis inſtrumentis iudicandi. Si enim nihil euidens intellectui, quamuis ex ſe credibile, rerum omnium perit iudicium; ſi autem ſit quidem, vt oculus in corpore, ita mens in anima, non equidem omnibus æquè perſpicax, conſentaneum eſt, quemadmodum qui cernit acutiùs, adducit ad viſibile eum qui videt obſcuriùs; ſimili modo in intellectionibus; qui enim cæteris antecellit in euidenti cognitione rei intelligibilis, ad eius contemplationem adducit maximè cæcutientem, & hic eſt præceptor, vt inquit Plato, & ego fateor, & de his ſcriptum eſt à me fuſiùs in tractatu de demonſtratione, quoniam talis eſt quædam euidens doctrina ad intellectionem. Scriptum eſt autem quomodo quis exorſus in vnaquaque re, ab elementis & principiis, poſſit maximè demonſtrare quicquid poſſibile eſt demonſtrari; non vt mirandus ille Fauorinus, qui totum vnum librum ſcripſit, in quo oſtendit ne ſolem quidem eſſe comprehenſibilem, & quaſi cum obliuioſis nobiſcum alibi diſputat, concedítque aliquid certò eſſe cognoſcibile, & illud diſcipulis eligere permittit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

GALENI DE HISTORIA PHILOSOPHICA LIBER SPVRIVS.

CAPVT PRIMVM.

Qualis Philosophia fuerit ante Socratem, quas ipse partes addiderit; ac de libri Proposito.

A QVVM qui ab initio philosophati sunt, ij solùm Physicam elegissent, eámque suæ philosophiæ finem constituissent; multis post temporibus natus Socrates, ipse id *philosophiæ genus* hominibus inaccessum esse censuit. Rerum enim abditarum cognitionem certam assequi, perarduum esse existimauit. At quærere quomodo quis emendatiùs viueret, & à malis auocaretur, necnon bonorum quamplurimorum particeps fieret, id magis profuturum. Quumque hoc vtilius iudicasset, Physicam neglexit ad vsum vitæ non multùm conferentem; Moralem B verò quandam disciplinam excogitauit, quæ eorum est, quæ bona, vel mala *ducuntur*; turpia, vel honesta; honore digna, vel his contraria, arbitratus eos qui hæc prouidissent, ab omnibus *vitæ* incommodis se facilè explicaturos. Quamobrem pars philosophiæ ipsa Moralis accessit, quæ eorum, quibus visum est honestissimè viuere, propositum astruit. Prospiciens autem oportere huius auctorem artem callere suasoriam, & hoc futurum, si rationibus dialecticis præclarè vti videretur apud eos, qui eum conuenirent, differendi facultatem meditatus, qua persuasi ab iis quæ noxia sunt liberi; ad ea euehimur, quæ omnino prodesse nata sunt, eam constituit. Sic itaque à Socrate tres C in partes philosophia diuisa est, quæ priùs sola rerum naturalium speculatione circumscripta videbatur. Hoc igitur præfari oportebat, vt ex quodam initio philosophicam historiam conderemus. At de ista *materia* disserere proposuimus, non quòd proprium quid inuenerimus; sed quòd, quæ ab antiquioribus sparsim fuséque dicta sunt, ea colligentes dilucidè ac concisè studuerimus de ea disserere; vt qui discendi studio ducti ad hæc accesserint, interpretibus non indigeant, sed seipsis, quæ dicta sunt singula apertiùs intelligant. Sed tutiùs enitamur de eo verba facere, captiosis & multopeer exornatis dialecticorum *ratiocinationibus* prætermissis. Non enim ostentationis gratiâ de eo studium suscepimus, sed quòd voluerimus his *honestè prodesse*, qui priùs aliquod ex philosophia emolumentum promere decreuerunt, arbitrati philo-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ποία πρὸ τοῦ Σωκράτους ἦν ἡ φιλοσοφία, τίνα μέρη αὐτῆς προσετέθη, καὶ περὶ τῆς τοῦ βιβλίου ὑποθέσεως.

A ΤΩΝ ἐξ ἀρχῆς φιλοσοφησάντων, φυσιολογεῖν μόνον προελομένων, καὶ τοῦτο τέλος τῆς κατ' αὐτοὺς φιλοσοφίας πεποιημένων, ἐπιγενόμενος πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Σωκράτης, τοῦτο, τὸ μὲν ἀνέφικτον φησὶν ἀνθρώποις ὑπάρχειν. τῶν γὰρ ἀδήλων κατάληψιν βεβαίαν, λαβεῖν τῶν χαλεπωτάτων εἶναι ἐνόμισε, τὸ δὲ ζητεῖν ὅπως ἄμεινον διάγοι τίς, καὶ τῶν μὲν κακῶν ἀποτραπῇ, τῶν δὲ καλῶν ὡς πλείστων μετάσχῃ, τοῦτο μᾶλλον συνοίσειν. καὶ τοῦτο νομίσας χρησιμώτερον, τὸ μὲν φυσιολογίας ἠμέληκεν, οὐ πάνυ τι πρὸς τὸν χρήσιμον βίον συμβαλλομένης, ἠθικὴν δὲ B τινα διάθεσιν ἐπινενοηκὼς, ἀγαθῶν τε, καὶ κακῶν, αἰσχρῶν τε, καὶ καλῶν, τιμίων τε, καὶ τῶν ἐναντίων, τοῖς προνοουμένοις ταῦτα, πάντων ἀπηλλάχθαι τῶν ἀλυσιτελῶν ἡγεῖτο ῥᾳδίως, διὸ προσεπάγεται τῇ φιλοσοφίᾳ τὸ ἠθικὸν, καθ' ὃ συνέστησε τὴν προαίρεσιν τῶν κάλλιστα ζῆν πειθησομένων. κατιδὼν δὲ, ὅτι δεήσει τὸν τούτων προστησόμενον εὐπειθείας μετέχειν. τοῦτο δ' ἂν ὑπάρξειεν, εἰ λόγοις διαλεκτικοῖς, φαίνοιτο πρὸς τοὺς προσιόντας καλῶς κεχρημένος, καὶ τὴν διαλεκτικὴν δύναμιν, τελέως ἐπινενοηκὼς, δι' ἧς πειθόμενοι ἀπαλλαξόμεθα τῶν βλαβερῶν, ἐπελευσόμεθα δὲ ἐπὶ τὰ πάντως ὠφελεῖν πεφυκότα ταύτην συνέστησεν. ὥς τε διὰ τὸν Σωκράτην C γενέσθαι τριμερῆ τὴν φιλοσοφίαν, πρότερον ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς μόνοις ὁρίζεσθαι δοκοῦσαν. ταῦτα μὲν οὖν ἐχρῆν προειπεῖν, ἵνα ἔκ τινος ἀρχῆς, ποιησώμεθα τὸν περὶ φιλοσοφίας λόγον. προὐθέμεθα δὲ διαλεχθῆναι περὶ τούτου, οὐδὲν μὲν ἴδιον εὑρηκότες, τὰ δὲ παρὰ τοῖς προτέροις σποράδην καὶ χύδην εἰρημένα συναγαγόντες, σαφῶς τε καὶ συντόμως σπουδάσαντες περὶ τούτου διαλεχθῆναι, ἵνα οἱ φιλομαθεῖς τούτοις προεντυγχάνοντες, μὴ δέοιντο τῶν ἐξηγουμένων, ἀλλὰ δι' ἑαυτῶν γιγνώσκοιεν τὰ καθ' ἕκαστα τῶν εἰρημένων σαφέστερον. ἀσφαλέστερον δὲ πειρώμεθα περὶ τούτου εἰπεῖν, τὰ σοφιστικὰ καὶ πάνυ κεκοσμημένα τῶν διαλεκτικῶν παρεληλυθότες. οὐ γὰρ ἐπιδείξεως ἕνεκα προὐστησάμεθα τὴν περὶ τούτου σπουδὴν, ἀλλὰ χρησιμότητα ποιῆσαι βουληθέντες, τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λαβεῖν τι χρήσιμον προεγνωκόσιν. οἱ νομίσαντες φιλοσο-

φεῖν, οὐ μόνον τοὺς τὰ τριβώνια περικειμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρόοδον μετὰ τοῖς πολλοῖς ὁμοίαν ἐνστησαμένους, τὴν δὲ διάνοιαν φιλοσοφωτάτην ἔχειν σπουδάσαντας. ἁπλουστέρως δὲ, ὅσα παρὰ τῶν πεπαιδευκότων ἡμᾶς ἀκηκόαμεν, καὶ δι' ἀναγνωσμάτων ἐμάθομεν, νῦν συνάγειν ἐπεχειρήσαμεν, ἵνα ἐξ ἁπάντων ἔχῃ τις γινώσκειν, πόθεν τε φιλοσοφία πρῶτον μὲν εἰς τοὺς Ἕλληνας παρεληλυθε. καὶ τίνες οἱ ταύτην εἰσαγαγόντες, καὶ τοὺς δοκοῦντας κατὰ τὴν παιδείαν διενηνοχέναι, τῶν ἐπὶ ταῦτα τετραμμένων.

sophari, non solùm detrita veste indutos, sed & eos qui consimili cæteris incessu gradientes mentem maximè philosophicam habere studuerunt. Paucioribus autem quæcunque ab iis, qui nos edocuerunt, audiuimus, & quæ ipsi perlegendo didicimus, nunc in vnum cogere tentauimus, vt ex omnibus alicui notum sit, vnde primùm philosophia ad Græcos peruenerit, qui ipsam introduxerint, qui denique doctrina æstimati fuerint præcellere cæteris, qui ad hæc animum appulerunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν φιλοσόφων κατὰ τὴν διαδοχὴν λελοιπότων.

ΕΣΤΙ τοίνυν, ὁ πρῶτος ὑπὸ τῶν πλείστων ὑπειλημμένος, τὸν φιλόσοφον τρόπον εἰς τοὺς Ἴωνας εἰσηγμένος, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος. δι' ὃν καὶ τὴν κατ' ἐκεῖνον σοφίαν, Ἰωνικὴν ἅπαντες ὀνομάζουσιν. τούτου δὲ γνώριμος Ἀναξίμανδρος γεγονὼς, ὁμοίως φιλοσοφῶν γέγονε. καὶ τὸν Ἀναξιμένην μετὰ ταῦτα ζηλωτὴν εἶναι τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως πεποιηκὼς, Ἀναξαγόρου καθηγητὴν γενέσθαι παρεσκεύασεν. οὗτος δὲ τὴν Μίλητον ἀπολελοιπὼς, ἧκεν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ τὸν Ἀρχέλαον Ἀθηναῖον, πρῶτον εἰς φιλοσοφίαν παρώρμησεν. οὗ περ Σωκράτης ἀκροατὴς, κατὰ τὰ πολλὰ, καὶ τῶν ὕστερον γεγονότων, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν, αἴτιος τοῦ φιλοσοφεῖν εἰλικρινῶς γέγονε. καὶ τοὺς ἐπιγινομένους σχεδὸν ἅπαντας, ὡς εἰπεῖν, φιλοσοφίας ἐπιθυμητὰς ἀπέφηνε. τῶν δὲ Σωκρατικῶν πολλῶν γεγονότων, ἀναγκαῖόν ἐστι νῦν μόνον ποιήσασθαι μνήμην τῶν κατὰ διαδοχὴν λελοιπότων. Πλάτων τοίνυν μάλιστα διενήνοχε τῶν ἄλλων ἐπὶ φιλοσοφίαν ἐλθὼν, ὡς ἂν φαίη τις ἀνεπίφθονον Σωκρατικὴν μαρτυρίαν παρεσχηκὼς τῆς ἀρχαίας δεχομένης Ἀκαδημίας κατῆρξε διαβεβοημένος. Σπεύσιππος μὲν οὖν χρόνον τινὰ βραχὺν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως διαμεμενηκὼς, ἀρθριτικοῖς δὲ νοσήμασι περιπεσὼν, Ξενοκράτην ἀντ' αὐτοῦ κατέστησε τῶν Πλατωνικῶν δογμάτων ἐξηγητήν. μετὰ δὲ τοῦτον Πολέμων. ἐπεὶ καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τοὺς λόγους τοῦ Πλάτωνος, καὶ Κράντορος γέγονε καθηγητής· εἰς ὃν κατέληξεν ἡ ἀρχαία Ἀκαδημία. τοῦ δὲ Κράντορος ἀκουστὴς ἦν Ἀρκεσίλαος, καὶ τὴν μέσην Ἀκαδημίαν καὶ τὴν ἐποχὴν ἐπινενόηκεν, ὥς τις μέχρι σιγῆς ἐπινενόηκε. τούτου δὲ Καρνεάδης κατέστη διάδοχος, τῆς νέας Ἀκαδημίας τὰς ἀρχὰς συνεώρακεν. οὗ Κλειτόμαχος μετέσχεν. εἰσὶ δὲ πρὸς ταύτας πάσας Ἀκαδημίαι δύο νεώταται. ὧν τῆς μὲν προτέρας προέστη Φίλων. Ἀντίοχος δὲ τῆς ἐφεξῆς. ἡγοῦμαι δὲ τῶν Σωκρατικῶν πάνυ πολλῶν γενομένων, ὅτι πολλοῖς μὲν ἴσος, οὐδενὸς δὲ καταδεέστερος Ἀντισθένης ἦν, ὃς τὴν Κυνικὴν εἰς τὸν βίον παρήγαγε. οὗ Διογένης γέγονε ζηλωτὴς, καὶ προσωμοιώθη κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα. τούτου δὲ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ἀκήκοεν. ὃς καὶ τὴν Στωϊκὴν φιλοσοφίαν ἐξεῦρεν. οὗ μετειλήφει τῶν λόγων Κλεάνθης. καὶ τούτου Χρύσιππος ἀκροώμενος. τὴν ὁμοίαν ἀγωγὴν μετελήλυθε. τοῦ δὲ Διογένης ὁ Βαβυλώνιος ἀκροατὴς γεγονὼς, Ἀντιπάτρου καθηγητὴς γέγονε. τούτου δὲ Ποσειδώνιος ἠκροᾶτο. Ἀρίστιππος δὲ Κυρηναῖος ὢν, τῆς Σωκρατικῆς ἀκροάσεως μετέσχεν. ἀφ' οὗ τὴν Κυρηναϊκὴν φιλοσοφίαν ἔγνωμεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Μεγαρικὴν ἐριστικὴν δίκαιον παριδεῖν. ὡς τῶν Σωκρατικῶν, οὐδενὸς δεύτερος τὴν διάνοιαν γεγονώς. ὃς Στίλπων μεγαρικὸς τῶν αὐτῶν δογμάτων, εὑρετὴς ἦν. τοῦτον δὲ Μενέδημος ὁ Ἐρετριεὺς διεδέξατο, ἀφ' οὗ Ἐρετρικὴ φιλοσοφία ἐπικέ-

CAPVT II.

De successione Philosophorum.

PRIMVS est igitur, (vt quamplurimi augurantur) qui philosophiam disciplinam apud Ionas introduxit Thales Milesius, à quo & sapientiam, quæ eius ætatis fuit, Ionicam omnes appellant. Huic familiaris factus Anaximander eodem modo philosophatus est, qui Anaximenem doctrinæ suæ æmulum successorem constituit, Et Anaxagoræ præceptorem fieri curauit. Hic Mileto relicta venit Athenas, & Archelaum Atheniensem primum ad philosophiam concitauit. Cuius auditor fuit Socrates qui in multis, posteris, & coæuis causa fuit, vt syncerè philosophiæ incumberent. Qui namque ad ipsum accedebant prope omnes, vt dicitur, philosophiæ desiderio inflammatos dimisit. Quum autem Socratici multi extiterint, necesse est nunc solùm eorum mentionem facere, qui eiusdem *sectæ* relicti fuere successores. Plato igitur plurimùm cæteris præcelluit, philosophiæ adyta ita penetrans, vt quis diceret, inuidia superata Socratici nomen assequutus est, susceptæ veteris Academiæ princeps fuit, fama celebratissimus. Speusippus autem breui aliquo tempore eadem in secta mansit, sed arthriticis morbis obsessus in suum locum Xenocratem dogmatum Platonicorum Interpretem constituit. Huic autem successit Polemon qui iurabat in verba Platonis, necnõ Crantoris prȩceptor factus est, in quo vetus academia finẽ habuit. Crantoris auditor fuit Arcesilaus, qui mediam Academiam inuexit, & Epochen, hoc est tacitam sententiam excogitauit. Huius Carneades successor constitutus, nouæ Academiæ principia lustrauit, quem sequutus est Clitomachus. Sunt verò præter has omnes duæ recentissimæ Academiæ, quarum priori Philo præfuit, posteriori Antiochus. Quum autem permulti extiterint Socratici, plerisque æqualem, inferiorem nemini fuisse Antisthenem arbitror, qui Cynicam *philosophiam* vitæ addidit, cuius Diogenes factus est sectator, ac in vitæ institutis similis. Hunc Zeno Citieus audiuit, qui & Stoicã philosophiam adinuenit. Zenonis huius sententias excepit Cleantes, & huius Chrysippus auditor simile vitæ institutum sequutus est. Chrysippi Diogenes Babylonius auditor factus, Antipatri præceptor fuit. *Antipatrum* audiuit Posidonius. Aristippus autem Cyrenæus, à quo philosophiam Cyrenaicam accepimus, Socraticæ auscultationis fuit particeps. Sed neque æquum est contentiosam *dialecticam* Megarensium philosophiam spernere, quam incepit Euclides Megarensis qui Stilponem docuit, quíque nulli Socraticorum ingenij subtilitate inferior factus est. Eorundem dogmatum inuentor fuit Stilpo Megaricus, quem sequutus est. Menedemus Eretriensis à quo Eretrica philosophia denomi-

nata est. Phœdonem Eliensem primas obtinuisse inter Socraticos nullus ignorauit; cuius rationes quum memoriæ mandasset Anaxagoras Abderites, Pyrrhonem docuit auctorem Scepticæ philosophiæ. Aristoteles autem quum diu Platonis placitis adhæsisset, aliis postea seipsum addixit, qui Theophrastum suæ sectæ præfecit, qui & Stratonem adduxit ad peculiarem quamdam speculationis Physicę formulam. Epicurus autem (vt nonnulli tradiderunt) spreta philosophiæ grauitate, ad quamdam disciplinæ rationem deuenit, ab accuratis philosophis non omnino approbatam. Hunc Metrodorus audiuit, & Hermachus, qui Epicuro successit.

De generibus philosophorum.

At duo sunt celebrium philosophorum genera, Ionicum, & Italicum. At de Ionico, multa satis iam dicta sunt. Italici verò, eius quidem, quod Crotone, & Tarento viguit, princeps extitit Pythagoras; eius autem quod Elææ floruit, Xenophanes Colophonius princeps fuit, qui Dubitatoriæ potiùs, quàm Dogmaticæ philosophiæ sectator plerisque esse videbatur. Postea verò huius placitis delectati sunt Melissus, & Parmenides, quem rerum abditarum notitiam, adeptum fuisse ferunt. Sed Zeno Elæates Contentiosæ philosophiæ princeps fuisse commemoratur. Huius auditor Leucippus Abderites, primus atomorum inuentionem excogitauit. Ab eo verò depromptum dogma Democritus, id magis stabiliuit. Democriti successor æmulus fuit Protagoras Abderites, qui oratoriam artem philosophiæ coniunxit.

CAPVT III.

De cognominibus philosophiæ.

AT philosophia quæque finita est, partim quidem à viro *præceptore*, quemadmodum Epicurea, quæ ab Epicuro emanauit; *& Pythagorica, quæ à Pythagora. Partim ab authorum patria, vt Eretrica, Megarica.* Partim à fine, ac dogmate, vt Eudæmonica. Anaxarchus siquidem, suæ probæ institutionis finem, esse fœlicitatem dicebat. Partim ab actione, vt Peripatetica; Aristoteles namque, quòd deambulando familiarem ad discipulos sermonem haberet, hoc cognomine suam philosophiam appellandam censuit. Partim à pugnaci contentione, vt Cynica, & dialectica. *Partim a parte, aliqua philosophiæ*, cui præ cæteris operã dederint, vt dialectica. Partim a locis, in quibus diuersabantur, vt Stoica, & Academica. Partim ab affectu, quo docẽtes vtebantur, vt Sceptica. Partim ab authore, dogmate, fine, & patria simul; vt quam Aristippus introduxit, quæ quidem ab ipso inuentore Aristippica dicta est; Cyrenaica verò, ab eius patria, quam ille habuit; voluptuaria denique à fine suæ philosophiæ. Aristippum tamen voluptatem accusasse, & damnasse potiùs, suspicati sunt nõnulli. Et voluptatem appellasse putarunt, non illã quæ ex sensuum actione oritur, delectationem; sed eum animi statũ, qui molestia careat, nullisque mulceatur illecebris.

De Logica philosophiæ parte.

Logicam philosophiæ partem, ortu posteriorem, ordine priorẽ posteriores philosophi constituerũt; arbitrantes accuratè philosophaturos oportere, nõ prius aliis partibus operam nauare, quàm *disceptãdi peritiam adepti sint*, & quid sit eorum *quæ sunt* vnum-

A κλῆσθαι. Φαίδωνα τὸν Ἠλεῖον οὐδεὶς ἠγνόησε τῶν Σωκρατικῶν εἰς πρῶτα ἥκειν ὑπειλημμένον. οὗπερ Ἀναξαγόρας ὁ Ἀβδηρίτης τῶν λόγων εἰς μίμησιν ἀφικόμενος, ὃς Πύῤῥωνι καθηγήσατο, Σκεπτικῆς οὖν φιλοσοφίας. Ἀριστοτέλης δὲ Πλάτωνος πάνυ πολὺν χρόνον συνδιαγεγονὼς δόγμασιν, ἑτέροις ἑαυτὸν προσνενέμηκεν. ὅσπερ Θεόφραστον προεστήσατο τῆς κατ' αὐτὸν αἱρέσεως, καὶ τὸν Στράτωνα προσήγαγεν εἰς ἴδιόν τινα χαρακτῆρα φυσιολόγως. Ἐπίκουρος δέ, καταλιγωρήσας, ὥς τινες ὑπειλήφασι, τῆς κατὰ φιλοσοφίαν σεμνότητος, ἐπί τινα τρόπον μετελήλυθεν, οὐ πάνυ παρὰ τοῖς ἀκριβέσι τῶν φιλοσόφων εὐδοκιμώτατον. τούτου δὲ Μητρόδωρος ἠκροᾶτο, καὶ Ἕρμαχος ὁ αὐτὸν
B Ἐπίκουρον διαδεξάμενος.

Περὶ εἰδῶν τῶν φιλοσόφων.

Εἰσὶ δὲ τῶν ἐλλογιμωτέρων φιλοσόφων εἴδη δύο, Ἰταλικὸν, καὶ Ἰωνικόν. ἀλλὰ περὶ τοῦ μὲν Ἰωνικοῦ ἱκανῶς πρότερον εἴρηται. τοῦ δ' Ἰταλικοῦ τοῦ μὲν κατὰ τὴν Κρότωνα καὶ Τάραντα ἀκμάσαντος ὁ Πυθαγόρας εὑρετὴς γεγένηται. καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἐλαίαν ἀκμάσαντος. ταύτης δὲ λέγεται κατάρξαι Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἀπορητικῆς μᾶλλον, ἢ δογματικῆς τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκῶν. μετὰ δὲ τοῦτον τοῖς αὐτοῦ βουλήμασιν εὐαρεστηθεὶς Μέλισσος καὶ Παρμενίδης, ὃς τῶν ἀφανεστέρων ἀποβεβηκέναι δοκεῖ. Ζήνων
C δὲ ὁ Ἐλεάτης τῆς ἐριστικῆς φιλοσοφίας ἀρχηγὸς μνημονεύεται γεγονώς. τούτου δὲ Λεύκιππος Ἀβδηρίτης ἀκουστὴς, τὴν τῶν ἀτόμων εὕρεσιν ἐπινενόηκε πρῶτος. Δημόκριτος δέ, παρ' αὐτοῦ τὸ δόγμα παρειληφώς, μᾶλλον ἐκράτυνεν, οὗ Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης ζηλωτὴς, ὃς καὶ συστάτης τῆς κατὰ φιλοσοφίαν τέχνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἐπωνυμιῶν τῆς φιλοσοφίας.

D
ΩΡίσθη δὲ τῶν φιλοσοφιῶν, ἡ μὲν ἐξ ἀνδρὸς, ὥσπερ ἡ κατ' Ἐπίκουρον συμβέβηκεν, καὶ ἡ κατὰ Πυθαγόραν. ἡ δὲ ἐκ τῆς πατρίδος, ὥσπερ ἡ Ἐρετρικὴ, ἥ τε Μεγαρική. ἐκ τέλους, καὶ δόγματος, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονική. ὁ γὰρ Ἀνάξαρχος, τέλος τῆς κατ' αὐτὸν, εὐαγωγῆς τὴν εὐδαιμονίαν ἔλεγεν. ἡ δὲ ἐξ ἐνεργείας, ὡς ἡ περιπατητική· ὁ γὰρ Ἀριστοτέλης κατὰ τοὺς περιπάτους συνουσίας πρὸς ὁμιλητὰς ποιούμενος, τῆς ἐπωνυμίας ταύτης κατηξίωκε τὴν κατ' αὐτὸν φιλοσοφίαν. ἡ δὲ δι' ἔνστασιν, ὡς Κυνικὴ, διαλεκτική·
E ἡ δ' ἀπὸ μέρους τῆς φιλοσοφίας ὃ μάλιστ' ἐπιτήδευσαν, ὡς διαλεκτική· ἡ δ' ἀπὸ τόπου, ὡς Στωϊκὴ, καὶ Ἀκαδημαϊκή· ἡ δὲ ἀπὸ διαθέσεως, ὡς Σκεπτική· ἡ δὲ ἐξ ἀνδρὸς, καὶ δόγματος, καὶ πατρίδος, καὶ τέλους, ὡς ἡ κατὰ Ἀρίστιππον μὲν ἀπὸ τοῦ εὑρηκότος. Κυρηναϊκὴ δὲ, ἀπὸ τῆς πόλεως, ἧς ἐκεῖνος μετεῖχεν. ἡδονικὴ δὲ, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς κατ' αὐτὸν φιλοσοφίας, τὸν γὰρ Ἀρίστιππον τὴν ἡδονὴν προσκεκλῆσθαι μᾶλλόν τινες ὑπενόησαν, μηδὲ τὴν ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας ἡδονὴν, ἀλλὰ δὲ τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν, δι' ἧς γίνεταί τις ἀνάλγητος καὶ δυσγοήτευτος.
F

Περὶ τοῦ λογικοῦ μέρους τῆς φιλοσοφίας.

Τὸ λογικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας, ἀπὸ τῶν ὑστέρων γεγονότων προτέτακται· ἡγουμένων δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀκριβῶς φιλοσοφεῖν, μὴ πρότερον τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἐπιχειρεῖν, πρὶν ὅ, τι τούτων ἕκαστόν ἐστι

γιγνώσκειν· οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν φιλοσοφίαν εἶναι δύναμιν γνωστικὴν, καὶ ἐκποιητικὴν ἀρίστου βίου. ἄριστον βίον εἰπόντες, τὸ ζῆν ἕκαστον κατ' ἀρετήν. οἱ δὲ ἄσκησιν ἀνθρώποις ἀρίστης ζωῆς ἐπιτηδείου τέχνης ὡρίσαντο· ἄσκησιν μὲν, τὴν φιλοσοφίαν πάντες· ἐπιτήδειον τέχνην, τὴν σοφίαν νομίσαντες, ἥ τις ἐστὶ κατάληψις θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων· οἱ δὲ θεωρητικὴν ἕξιν τοῦ αἱρετοῦ καὶ φευκτοῦ ὑπέλαβον χρῆναι μᾶλλον ὀνομάσαι αὐτήν· αἱρετὰ μὲν, τὰ ἀγαθὰ φήσαντες εἶναι, φευκτὰ δὲ τὰ κακά· τὸ ἀγαθὸν τὸ δι' ἑαυτὸ αἱρετὸν, ὠφελείας τῷ μετιόντι γινόμενον αἴτιον. κακὸν δὲ, τὸ δι' ἑαυτὸ ἐκκλινόμενον, βλάβης καθιστάμενον αἴτιον.

Περὶ μερῶν τῆς φιλοσοφίας.

Μέρη δὲ τῆς φιλοσοφίας, κατὰ τοὺς πλείστους ἀκριβεστάτους εἶναι δοκοῦντας τρία παρειλήφαμεν. τό, τε λογικὸν, δι' οὗ καταμανθάνομεν τῶν ὄντων ἕκαστον κατ' οὐσίαν, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ τὰς διαφορὰς τούτων πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ τοιαῦτα γινώσκομεν· καὶ τὸ φυσικὸν, δι' οὗ πάρεστι καθορᾶν, τίς ἡ τοιαύτη αἰτία τοῦ τάξει προϊέναι τὴν οὐρανίων τὴν κίνησιν ὅσα φαίνεσθαι δοκεῖ. καὶ τίνες αὐτῶν ταχυτῆτες, ἢ βραδυτῆτες πρὸς ἄλληλα· καὶ ὅσα τούτων ἐστὶν ὅμοια· καὶ τρίτον, τὸ πάντων ἀναγκαιότατον, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι χρησιμώτατον, τὸ ἠθικὸν, δι' οὗ μανθάνομεν ἀλλήλοις ὁμιλεῖν, καὶ συμβάλλειν προσηνῶς· καὶ τοὺς μὲν θρασυτάτους ὑπερορᾶν, οὐ μισοῦντες, ἀλλὰ γελῶντες, καὶ ἐλεοῦντες· τοὺς δὲ σπουδαιοτάτους, καὶ ἐπιεικεστάτους στέργοντες. τούτων μὲν τὸν βίον ῥᾷον ἀσκεῖν, καὶ βέλτιον, τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐντεύξεις ἀγαθὰς ποιουμένων. ἐκείνων δὲ τὸ ἦθος δυσπρόσοδον, καὶ παντάπασιν ἀνομίλητον τὸν βίον ἀπεργαζομένων.

Περὶ αἱρέσεων.

Τὴν αἵρεσιν ὑπολαμβάνουσί τινες εἰρῆσθαι τριχῶς, κοινῶς, καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν, τὴν ἔν τινι πράγματι τὴν κατὰ τὸν βίον σύνθεσιν. ἰδίως δὲ, τὴν ἐν τέχνῃ. ἰδιαίτατα δὲ, τὴν ἐν φιλοσοφίᾳ· κατ' ἔννοιαν δὲ, τὴν αἵρεσιν εἶναι πρόσβλησιν δογμάτων πολλῶν πρὸς ἄλληλα συμφώνων, καὶ πρὸς ἓν τέλος ἀναφερόντων. τέσσαρες δὲ εἰσὶν, ἃς γενικωτάτας νομίζουσιν οἱ περὶ τούτων διειληφότες. μίαν μὲν τὴν δογματικὴν, τοῖς πολλοῖς κατατιθεμένην, καὶ βεβαιοτέραν. τὴν σκεπτικὴν, τὴν περὶ πάντων ζητητικήν. πρὸς δὲ τούτοις εἶναι τρίτην τὴν ἐριστικὴν, τὴν διὰ σοφισμάτων νικᾶν ἐν τοῖς νείκεσιν ἐσπουδακυῖαν. σοφίσματα δὲ τοιαῦτα νομίζουσιν, οἷον· ὅπερ εἰμὶ ἐγὼ, οὐκ εἶ σύ, ἄνθρωπος δὲ εἰμί. σὺ ἄρα οὐκ ἄνθρωπος· καὶ τοὺς τοιούτους μειρακιώδεις λόγους, καὶ ἐριστικούς. μικτὴν δὲ αἵρεσιν προσειρήκασι, τὴν τισὶ μὲν δόγμασι κατατιθεμένην, περὶ πολλῶν δὲ ἠπορηκυῖαν, καὶ μὴ πάντα διεξιοῦσαν συγκαταθετικῶς. εἶναι δὲ δογματικοὺς τοὺς τῷ Πυθαγόρᾳ, καὶ τῷ Ἐπικούρῳ προσῳκειωμένους. σκεπτικοὺς δὲ, Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτην, καὶ Ἀνάξαρχον τὸν Ἀβδηρίτην, καὶ τὸν ἄγαν ἠκριβωκέναι τὴν Ἀπορητικὴν ὑποληφθέντα Πύῤῥωνα· ἐριστικοὺς δὲ κεκλήκασιν, Εὐκλείδην, καὶ Μενέδημον, καὶ Κλειτόμαχον. τοὺς δὲ κατὰ μικτὴν αἵρεσιν μετεληλυθότας ὑπάρχειν, Ξενοφάνην μὲν περὶ πάντων ἠπορηκότα, δογματίσαντα δὲ μόνον τὸ εἶναι πάντα ἓν, καὶ τοῦτο ὑπάρχειν

quodq; cognouerint. Quidam enim aſſeruerunt, philoſophiam eſſe facultatẽ cognoſcendi, & efformandi optimam vitã. Optimam autem vitam eſſe dixerũt, vnumquemq; ſecundum virtutem viuere. Quidam verò exercitationem artis, hominibus ad optimã vitam efformandã neceſſariæ definierunt. At exercitationem quidem, philoſophiam omnes exiſtimant; Idoneam verò artem, ſapientiam, quæ diuinarum, humanarúmque rerum comprehenſio eſt. Quidam verò ſpeculatiuum habitũ eligendi, & vitandi, quod magis oporteat, coniectarũt, ipſámque nominarunt. Eligenda quidem & bona eſſe; fugienda verò, & mala cenſuerũt. Bonum enim eſſe, quod propter ſe ſequendum eſt, & comparatum; poſſidẽti vtilitatis cauſa fit. Malum verò, quod propter ſe fugiendum, & obtentum, damni cauſa eſt.

De philoſophiæ partibus.

At philoſophiæ partes, quæ ex ſententia plurium, abſolutiſſimæ eſſe creduntur, tres deprehendimus; Primam Logicam *rationalem*, quâ entium quodque ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum accidẽs, mutuas eorum differentias perdiſcimus, & alia conſimilia cognoſcimus. Secundam Phyſicam *naturalem*, per quam conſpicere licet, quænam ea cauſa ſit, qua & ordine cœleſtium corporum quæcumque apparere videntur, motus procedit, & quæ ſit ipſorum inter ſe tarditas, aut velocitas, & quæcumque his ſunt ſimilia. Tertiam omnium maximè neceſſariam, vitæque inſtitutis vtiliſſimam, Moralem, quâ mutuo colloqui, & placidè conuerſari diſcimus; temerarios autem ac elatos non odio proſequendo, ſed eludendo, ac miſerando contemnere. Bene moratos verò ac manſuetos diligere. At facilius eſt, eorum ſectari vitam qui mutuas, eáſque probas conſuetudines meliùs inſtituunt; quàm illorum qui conſuetudinem acceſſu difficilem, prorſúſque ab omni ſocietate alienam inducunt.

De Sectis.

Sectam aliqui tribus modis dici arbitrantur, communiter, propriè, & propriiſſimè. Communiter quidem opinionum conſpirationem eſſe aliquin re quæ ad vitam degendam ſpectat; Propriè verò conſenſum in arte, Propriiſſimè autem conſenſum in philoſophia. Ex notione verò ſectam eſſe aſſerunt collectionem multorum dogmatum ſibi inuicem concordantium, & ad vnum finẽ tendentium. Quatuor autem ſectæ ſunt, quas maximè generales exiſtimant ij qui de earum diſtinctione curã ſuſceperunt. Vna eſt Dogmatica quæ in multis poſita & ſtabilior eſt. Altera Sceptica, quæ de omnib. rationes inquirit. Tertia prẹterea eſt Cõtentioſa, quẹ ſophiſmatis ſuperior eſſe in concertationibus ſtudet. Sophiſmata autem eiuſmodi exiſtimant, vt, Quod ego ſum; tu nõ es: At homo ſum: Ergo tu non es homo: Et id genus alias pueriles, & litigioſas ratiocinationes. Quartam denique ſectam mixtam appellarũt, quæ quibuſdam in decretis, collocata eſt, ac de multis dubitat, neq; omnia, vt approbet, ediſſerit. Dogmaticos autem Pythagoram *Samium.* & Epicurum *Athenienſem* eſſe ſtatuũt. Scepticos verò Zenonem Elæatem, & Anaxarchum Abderitam, & Pyrrhonem qui quum Aporeticam *dubiam* ſectam eſſet amplexus, eam quã accuratiſſimè coluit. Contentioſos verò appellarũt Euclidem, & Menedemum, & Clitomachũ. Mixtæ autem ſectæ ſectatores eſſe Xenophanẽ (qui de omnibus dubitauit, ac tantum decreuit omnia vnum eſſe, ídque *vnum* eſſe

esse Deum & finitum, & ratione præditum, & immutabilem) atque Democritum simili modo, qui de nulla re alia suam protulit sententiam, sed de atomis, de vacuo, & de infinito documentum reliquit.

Quodnam sit Philosophiæ principium?

Principium tribus modis dicitur, primum vt causale; secundum vt per modum constitutionis; tertium demonstrationis. Causale igitur principium est quum inuestigamus, quid sit quod primos homines in philosophiæ opinionem venire impulerit. Per modum autem constitutionis, seu constituendi principium, quum quærimus, qualis sit pars quæ prior in artem redacta fuit. Demonstrationis verò, quum quæ à nobis inuenta sunt, ea demonstramus. Porrò inuentionis philosophiæ causa est, secundum Xenocratem, quicquid est in vita turbulentum, placare.

CAPVT IV.

De signo.

SIGNVM definiunt Dialectici enunciatum sanæ menti consentaneum, & antecedens concludens quod consequitur. Signorum verò alia sunt indicantia, alia verò admonentia. Signum indicans est quod rem significatam ita proponit, vt simul ac illud conspectum est, in rei significatæ cognitionem nos adducat, quale in fumo signum est. Eo namque conspecto, protinus, quod ex igne ortum ipse habeat, cognoscimus. Signum admonens est, quo non nisi priùs obseruato signo apparenti in rei significatæ cognitionem deuenimus, vt quæ lac habet, eam illicò peperisse intelligimus.

De syllogismo.

Syllogismus est oratio quæ ex concessis responsionibus de iis quæ disseruntur, inexpectatam conclusionem colligit, vt apud Platonem primo de Republica. Thrasymacho enim cōcedente, iustum esse potentioris vtilitatem præstare: & id potentius esse quod imperium habet in quaque ciuitate: principes autem ciuitatum singularum posse quoque aberrare, ac sibi inutilia facienda imperare subditis. Colligit Socrates id quóque iustum esse, ipsis magistratibus vtilitatem non præstare.

De definitione.

Definitio autem oratio est concisa, quæ nos ducit in cognitionem vniuscuiusque rei. Vel definitio est oratio, quæ breui commemoratione rem propositam nobis dilucidam efficit. At definitionum aliæ quidem sunt essentiales, aliæ verò notionales, *speculatiuæ, & accidentales.*

De diuisione.

Diuisionem existimant eorū, quæ in vnum coierint, seiunctionem, distinctionémve esse. Diuidi verò censent nomina in significantia, & non significantia, totum in particulares partes, genera in species, & differentias in singularia, & *hæc* in accidentia, *accidentia in seipsa, tum in subiecta.*

De iudicio.

Iudicium est rem discernens animaduersio. Duplex autem est iudicium, alterum cuius vsu vitam ducimus; alterum quo res existere, vel non existere diiudicamus. Dicitur verò iudiciū tribus maximè modis, communiter, propriè, & maximè propriè.

A θεὸν πεπερασμένον, λογικὸν, ἀμετάβλητον. τὸν δὲ Δημόκριτον ὁμοίως, περὶ μὲν τῶν ἄλλων μηδενὸς ἀποφηνάμενον, ἔνδειγμα δὲ καταλέλοιπε τὸ περὶ τῶν ἀτόμων, καὶ τοῦ κενοῦ, καὶ τοῦ ἀπείρου.

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας;

Ἀρχὴ δὲ λέγεται τριχῶς· ἡ μὲν ὡς αἰτιώδης. ἡ δὲ ὡς ἐν τρόπῳ συστάσεως· ἡ δὲ ἀποδείξεως. αἰτιώδης μὲν οὖν ἐστιν ἀρχὴ, ὅταν ζητῶμεν τί ποτ᾽ ἐστὶ τὸ πεποιηκὸς εἰς ἐπίνοιαν τοὺς πρώτους ἐλθεῖν φιλοσοφίας· ἐν τρόπῳ δὲ συστάσεως, ὅταν ζητῶμεν ποῖον μέρος ἐστὶ πρῶτον, ὃ ἐκ τῆς B τέχνης συνέστηκεν· ἀποδείξεως δὲ, ὅταν τὰ ὑφ᾽ ἡμῶν κατασκευαζόμενα ἀποδείκνυμεν· αἰτία δὲ φιλοσοφίας εὑρέσεώς ἐστι κατὰ μὲν Ξενοκράτη, τὸ ταραχῶδες ἐν τῷ βίῳ καταπαῦσαι τῶν πραγμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δʹ.

Περὶ σημείου.

ΣΗμεῖον τοίνυν, οἱ μὲν διαλεκτικοί φασιν ἀξίωμα ἐν ὑγιεῖ συνημμένον, καὶ ἡγούμενον ἐκκαλυπτικὸν τοῦ λήγοντος. τῶν δὲ σημείων τὰ μὲν ἐστὶν ἐνδεικτικὰ, τὰ δὲ, C ὑπομνηστικά· ἐνδεικτικὸν μὲν οὖν ἐστιν, ὅπερ παρατίθησι τὸ σημειούμενον ἅμα τῷ φανῆναι τὸ σημεῖον, καὶ τοῦ εἰς γνῶσιν σημειουμένου ἡμᾶς ἀγαγεῖν. ὁποῖόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ καπνοῦ. τοῦτον γὰρ ἰδόντες, εὐθὺς γινώσκομεν ὅτι ἐκ πυρὸς γεγονώς ἐστιν. ὑπομνηστικὸν δέ ἐστι σημεῖον, ὃ μὴ πρότερον παρατηρηθέντος τοῦ σημείου τοῦ διαφανέντος, εἰς γνῶσιν οὐκ ἀφικόμεθα τοῦ σημειουμένου, ὥσπερ ἐπὶ τῆς γάλα ἐχούσης, εὐθὺς γινώσκομεν, ὅτι τετοκυῖά ἐστι.

Περὶ συλλογισμοῦ.

Συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος διδομένων ἀποκρίσεων περὶ D τῶν διαλεγομένων συνάγων συμπέρασμα ἀπροσδόκητον, ὡς ἐν τῇ πολιτείᾳ παρὰ Πλάτωνι. τοῦ γὰρ Θρασυμάχου εἰρηκότος, ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστι τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον ποιεῖν· καὶ τοῦτο κρατεῖ ἐν ἑκάστῃ πόλει τὸ ἄρχον· οἱ ἄρχοντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἑκάσταις οἷοί τε καὶ ἁμαρτεῖν, καὶ τὰ αὑτοῖς ἀξύμφορα κελεύειν τοῖς ἥττοσί τε καὶ ἀρχομένοις ποιεῖν. συνάγει ὁ Σωκράτης, ὅτι καὶ δίκαιόν ἐστι τὸ αὐτοῖς προεστῶσι μὴ ξυμφέρον ποιεῖν.

Περὶ ὅρου.

Ὅρος δέ ἐστι λόγος σύντομος, εἰς γνῶσιν ἡμᾶς ἄγων E ἑκάστου πράγματος· ἢ λόγος, διὰ βραχείας ὑπομνήσεως ἐμφανὲς ἡμῖν ἀπεργαζόμενος τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα· τῶν δὲ ὅρων, οἱ μὲν, εἰσὶν οὐσιώδεις. οἱ δὲ, ἐννοηματικοί.

Περὶ διαιρέσεως.

Τὴν διαίρεσιν ὑπολαμβάνουσι, χωρισμὸν εἶναι τῶν συνεληλυθότων εἰς ἕν· διαιρεῖσθαι δὲ νομίζουσιν ὀνόματα εἰς σημαίνοντα καὶ ἄσημα, καὶ ὅλον εἰς μερικὰ μέρη, καὶ γένη εἰς εἴδη, διαφορὰς εἰς τὸ καθ᾽ ἕκαστον, καὶ εἰς συμβεβηκότα.

F

Περὶ κριτηρίου.

Κριτήριόν ἐστι πράγματος διαγνωστικὴ καταδόκησις. κριτήριον δέ ἐστι διττόν. τό, τε ᾧ χρώμενοι βιοῦμεν, καὶ τὸ περὶ ὑπάρξεως, καὶ ἀνυπαρξίας. λέγεται δὲ τὸ κριτήριον τριχῶς, κοινῶς, ἰδίως, ἰδιαίτατα.

Περὶ ἀληθοῦς.

Ἀληθές ἐστι, τὸ ἀντικείμενόν τινι. διηλλαγμένον δὲ τὸ ἀληθὲς τῆς ἀληθείας τριχῶς, οὐσίᾳ, συστάσει, δυνάμει· οὐσίᾳ μὲν, ἐπεὶ τὸ ἀληθὲς ἀσώματόν ἐστιν. ἀξίωμα γάρ ἐστι, καὶ λεκτόν. ἡ δὲ ἀλήθεια, σῶμά ἐστιν. ἐπιστήμη γὰρ πάντων ἐστὶν ἀληθῶν δι' ἐπιστήμη. πῶς ἡγεμονικόν ἐστι. τὸ δὲ ἡγεμονικὸν, πνεῦμα εἶναι δοκεῖ, ὅπερ σωματοφυὲς μάλιστα ἂν εἰκότως δοκῇ. τῇ δὲ συστάσει διήλλακται ταῦτα. τῷ, τὸ μὲν ἀληθὲς δῆλον εἶναι. διὸ ἐγὼ διαλέγομαι τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν εὑρῆσθαι, περιληπτικὴν οὖσαν πάντων ἀγαθῶν. δυνάμει δὲ ἐξήλλακται τῷ, τὸ μὲν ἀληθὲς, καὶ φαύλῳ τινὶ ἐπιγίνεσθαι. λέγει γάρ ποτε ἀληθῶς, καὶ ὁ μὴ πάνυ ἐσπουδασμένος. τὴν δὲ ἀλήθειαν μόνην ἔνδοξον εἶναι τοῖς τρόπον εἶναι σπουδαίοις.

Περὶ ἀποδεικτικῆς.

Ἐπειδὴ δοκεῖ τῷ λογικῷ μέρει τῆς φιλοσοφίας προσήκειν ὁ περὶ τῶν ἀποδείξεων λόγος, εὔλογόν ἐστι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν· ἀποδείξεις καλῶ συλλογισμοὺς τοὺς διὰ τὰς ἐναργεῖς πρόθεσιν, καὶ λῆψιν, συμπέρασμα ἀποδεικνῦντας· ἢ οὐ δεομένους ἑτέρου μηνύματος. εἰσὶ δὲ οἵδε, πρῶτος ὁ ἐκ συνημμένου τοῦ ἡγουμένου, τὸ λῆγον ἐπιφέρων· οἷον ἡμέρα ἐστὶ, ἄρα φῶς ἐστι. δεύτερος δὲ ὁ ἐξ ἡγουμένου, καὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ λήγοντος, τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου ἐπιφέρων, οἷον εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστι, φῶς οὐκ ἔστι, ἄρα γ' ἡμέρα οὐκ ἔστι. τρίτος δὲ ὁ ἐξ ἀποφατικῆς συμπλοκῆς, καὶ ἑνὸς τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ, τὸ ἀντικείμενον, τὸ λοιπὸν ἐπιφέρων. οἷον εἰ οὐχὶ ἡμέρα ἐστὶ, νὺξ ἐστι. ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν. νὺξ ἄρα οὐκ ἔστι. τέταρτος δὲ ὁ ἐκ διεζευγμένου, καὶ ἑνὸς τῶν ἀντικειμένων τὸ λοιπὸν ἐπιφέρων. ἢ ἡμέρα ἐστὶ, ἢ νὺξ ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἡμέρα οὐκ ἔστι, νὺξ ἄρα ἐστί. πέμπτος ὁ ἐκ διεζευγμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου ἑνὸς τῶν ἐν τῷ διεζευγμένῳ, τοῦ ἀντικειμένου τὸ λοιπὸν ἐπιφέρων. οἷον εἰ ἡμέρα ἐστὶ, νὺξ οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ μὴν ἡ νὺξ οὐκ ἔστιν. ἡμέρα οὖν ἔστιν.

De vero.

Verum eſt, quod alicui oppoſitum *cum re conuenit*. Differt autem verum à veritate, ſubſtantiâ, conſtitutione, potentiâ. Subſtantiâ, quoniam verum incorporeum eſt, effatum enim eſt, & dictum, veritas autem corpus: nam omnium rerum ſcientia eſt, ac præcipuè verarum. Princeps facultas ſpiritus eſſe videtur, qui meritò corporeus exiſtimatur: Conſtitutione verò hæc differunt, quia euidens eſt, vt ego diſputo ideo veritatem nobis eſſe indagandam, quòd vniuerſa comprehendat: Potentiâ quoniam verum peſſimo cuique ineſt: nam vera interdum dicit, vel mediocriter literis inſtructus: veritas autem nonniſi probis, & eruditis viris ineſſe poteſt.

De demonſtratione.

Quandoquidem ad rationalem philoſophiæ partem ſpectare videtur ſermo de demonſtrationibus, conſentaneum eſt de iis verba facere. Demonſtrationes voco ſyllogiſmos, qui ex euidentibus propoſitione, & aſſumptione concluſionem inferunt, vel qui nullâ aliâ opus habent probatione. Sunt autem eiuſmodi. Primus quando ex coniuncto antecedentis conſequens infertur, vt, dies eſt, ergo lux eſt. Secundus quando ex antecedenti & oppoſito conſequẽtis, antecedentis oppoſitum infertur, vt, ſi dies eſt, lux eſt, atqui lux non eſt, dies igitur non eſt. Tertius in quo ex negato connexo, & vnius partis oppoſito, alterius partis oppoſitum deducitur, vt, ſi non dies eſt, nox eſt, ſed dies eſt, igitur nox non eſt. Quartus in quo ex diſiuncto, & vnius partis oppoſito reliquum infertur, vt, vel dies eſt, vel nox eſt. Atqui dies non eſt, igitur nox eſt. Quintus in quo ex diſiuncto & oppoſito vno eorum, quæ ſunt in diſiuncto, oppoſiti reliquum infertur. vt, ſi dies eſt, nox non eſt: atqui nox non eſt: ergo dies eſt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τοῦ φυσικοῦ.

Ὅσα μὲν εἰκὸς ἦν περὶ τῶν συντελούντων εἰς τὸ λογικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας εἰπεῖν, ἐν ἑτέρῳ διήλθον διὰ πλειόνων. ἡμεῖς δὲ, συντομώτατα περὶ τούτων διαλεχθέντες, συμμετρίᾳ μὲν ἐπὶ τὰ φυσικώτερα. καὶ περὶ τούτων εἰ λέγοι τις, πᾶσι ῥᾳδίως ἐπιτιμῶντες, μὴ πάνυ δυσχεραίνομεν· καὶ περὶ τούτου δυνατὸν εἶναι νομίζομεν ἐμφανῆ καθεστάναι· καὶ τοῖς πρῶτα μαθοῦσιν, οὕτως ἂν ὑπολάβωμεν διὰ ῥᾳστώνην ὑπάρχειν ἀπὸ τούτων, τὰ προτέλεια τῆς κατὰ φιλοσοφίαν. λαμβανόμεν τοίνυν πρότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τε, καὶ τῶν δραστικῶν, καὶ τῶν ὑλικῶν ἡγημένων τῆς φυσικῆς πραγματείας. τούτοις μὲν εἰκότως διανοηθέντες, ἁρμόττειν νομίζομεν ποικίλα τῶν παλαιῶν φιλοσόφων δόγματα ὑπὲρ ἐκείνων, καὶ ὑπὲρ τοῦ θεοῦ, ὅσπερ δραστικώτατος μὲν ἐστι πάντων τῶν ὄντων καὶ τῶν γινομένων αἴτιος, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ποιητής, εἰς μέσον προάγειν. Πλάτων μὲν οὖν, καὶ Ζήνων ὁ Στωϊκὸς περὶ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ διεληλυθότες, οὐ κόσμον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα διενοήθησάν τι ἄλλο· ὁ μὲν Πλάτων, θεὸν ἀσώματον. Ζήνων δὲ, σῶμα. περὶ δὲ μορφῆς, μηδὲν εἰρηκότες. Ἐπίκουρος δὲ ἀνθρωπόμορφον τύπον ὑπέλαβεν.

CAPVT V.

De Phyſica, ſeu rerum naturalium ſcientia.

Qvæcvmqve igitur par fuit de iis agere, quæ ad rationalem philoſophiæ partem attinent, alio in opere pluribus verbis enarrauimus. Nos autem pauca de his ſolummodò perſtringentes adhibito quodam diſputandi modo ad ea recenſenda properamus, quæ de natura rerum antiqui tradidere. Atque de his ſi quiſquam dicat, licet omnes facilè reprehendamus, non moleſtè tamen feremus, & hac de re manifeſta conſtitui poſſe arbitramur, & ſanè primùm diſcentibus tyronibus ab his propter facilitatem philoſophiæ exordium capiendum cenſuerimus. Initium ergo petemus á primis rerum naturalium principijs, tam efficientibus, quàm materialibus: quæ quidem, vt par fuit, vbi agitauimus animo, aptum eſſe & conſentaneum iudicauimus varias antiquorum de illis Philoſophorum opiniones, ac de Deo, qui eſt prima, & efficientiſſima rerum omnium quæ ſunt, quæque in dies gignuntur, cauſa, &, vt ita dicam, opifex, in medium afferre. Plato ſiquidem & Zeno Stoicus de Dei eſſentia diſputantes, non mundum ipſum eſſe dixerunt, ſed præter hæc omnia quiddam aliud: incorporeum quidem Deum eſſe Plato ſentit; corpus verò ſeu corporeum Zeno aſſeuerat. Tamen de eius forma nihil ſtatuerunt. Epicurus autem humanam ipſum habere figuram credidit,

Stoici propriam quidem eum semper nō retinere, sed igneus spiritus cū sit, omnium, quibus affluxerit, formam facilè suscipere, illísque similem effici, certum & definitum locum habere, & digrediendo ipsum moueri Epicurus asseuerare conatus est. Stoici insitum & innatum per omnia penetrare; & singulis rebus seu naturis similem effectum, cum eisdem & moueri, & locum mutare dicunt, atque ex ingenita sibi virtute, rebus sibi coniunctis prospicere: iidem quoque Deum quidem cuncta gubernare dixerunt, sed nullius rei curam peculiariter habere. At verò Epicurus affirmat beatam, incorruptibilémque naturam, neque ipsam in se molestias vllas habere, neque alicui alteri negocium facessere, vniuersis tamen hominibus bona Deum elargiri. Plato autem opinatus est Deum largitorem esse rerum omnium quæ ad vitam spectant, non alium esse sensit. Quicunque mundum genitum esse putauerunt, Deum dixerunt ipsius opificem fuisse: alij verò qui genitum mundum concesserunt, non eamdem de ipsius fine sententiam habuerunt. Verùm Plato immortalem esse atque interitus expertē propter opificis industriam existimat. Stoici contrà interire mundum putant, atque ignis operâ, qui in infinitum diffunditur, ipsius mutationem contingere materiâ aliquod tempus quiescente & cessante: rursus verò in contrarium statum ex igne vergentibus rebus, & conuersis quoad principia in aliorum elementorum naturam, & rursus coagmentatis, atque à Deo in vnum corpus redactis, ac omnino ex noua natura in mundum coalescentibus. Ac cæteri quidem omnes, qui Deum cunctarum rerum autorem crediderunt, ipsum quoq; vnum horum omnium causam statuere conati sunt. Solus Plato ideas introduxit in quas intuens Deus potest operari: item materiam introducunt omni qualitate carentem, ex qua singula quæque non inæqualia conficeret; sed ab ipsa omnes gignerentur effectus. *Verùm quoniam de efficiente principio satis multa attulimus*, tempus est, vt de materia quoque aliquid dicamus. Cynici qui de ea locuti sunt, principium materiale esse vna & mente & voce omnes consenserunt, quodnam verò sit, non omnes consentiunt. Sed Pherecydes Syrus terrā id esse credidit. Thales autem aquam. Anaximander infinitum. Anaximenes & Diogenes Apolloniata aërem. Heraclitus & Hippasus Metapontinus ignem. Xenophanes Colophonius terram, & aquam. Hippo Rheginus ignem & aquam. Oenopio Chius ignem & aërem. Democritus verò in sophisticis terram, & ignem, & aquam. Stoici quatuor elementa terram, & ignem, & aquam, & aërem. Aristoteles autem his addidit corpus quod in orbem agitur. Empedocles quatuor elementis amicitiam & litem adiungit: cùm enim quatuor sint elementa materialia, amicitia hæc copulat, lis verò eadem dissoluit, & dissipat. Democritus & Epicurus atomos omnium rerum principia esse opinantur. Heraclides Ponticus, & Asclepiades Bithynus rerum principia faciunt moles quasdam non compactas. Anaxagoras Clazomenius minimas quasdam similes rerum particulas. Diodorus qui Cronus cognominatus est, indiuidua, minimáque corpuscula. Pythagoras, numeros. Mathematici corporum fines. Strato cognomine Physicus qualitates.

Στωϊκοὶ δὲ ἰδίαν μὲν ἰδέαν οὐκ ἔχειν διηνεκῶς, πνεῦμα δὲ πυρῶδες, ὁμοιούμενον πᾶσι ῥᾳδίως, οἷς ἂν προσερρύη. τόπον δὲ κρατεῖν ὡρισμένον, καὶ κινεῖσθαι μεταβατικῶς μὲν Ἐπίκουρος αὐτὸν εἰπεῖν ἐπεχείρησεν· οἱ δὲ Στωϊκοὶ, ἔμφυτον μὲν διὰ πάντων διήκειν, ὁμοιούμενον δὲ ἑκάστῳ, κινούμενον, καὶ μεταλλάττειν, προνοεῖν τε τῶν ἀποτελουμένων κατ᾽ ἀρετήν. αὐτοὶ δὲ καὶ τὸν θεὸν διοικητικὸν εἰρήκασι, μηδενὸς δὲ τῶν ἁπάντων ἐπιμέλειαν ἔχειν. Ἐπίκουρος δὲ διαφέρεται, λέγων τὸ μακάριον, καὶ ἄφθαρτον, οὔτ᾽ αὐτὸ πραγματείας ἔχειν, οὔθ᾽ ἑτέρῳ παρέχειν. ἀγαθὸν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις τὸν θεὸν διατελεῖν. Πλάτων δ᾽ ὑπείληφε, καὶ πάντων συλλήβδην τῶν κατὰ τὸν βίον καθηγητικὸν, οὐκ ἄλλον νενόμικε. τὸν κόσμον, οἱ μὲν, γεννητὸν εἶναι νομίσαντες, τὸν θεὸν ἔφασαν γεγονέναι τούτου δημιουργόν. ἄλλοι δὲ γεννητὸν εἶναι συγκεχωρηκότες οὐχ ὁμοίως περὶ τοῦ τέλους κεκρίκασιν. ἀλλὰ Πλάτων μὲν ἀόλεθρον εἶναι νομίζει, καὶ ἀθάνατον διὰ τὴν εὐτεχνίαν τοῦ πεποιηκότος. Στωϊκοὶ δὲ, φθορᾶς ἐπιδεκτικὸν εἶναι, καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ ἄπειρον χεομένου γίνεσθαι τούτου τὴν μεταβολὴν, καὶ ἵνα χρόνον τῆς ὕλης ἀναπαυομένης. καὶ τῆς ἐπὶ λῆξιν λαμβανούσης. αὖθις δὲ τῶν ὄντων ἀναλυομένων ἐκ πυρὸς, καὶ μεταβαλλόντων κατ᾽ ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν ἄλλων στοιχείων φύσιν, καὶ πάλιν συγκρινομένων, καὶ σωματοποιουμένων ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ πάντα ἐκ νέας κοσμοποιουμένων. οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὑπολαμβάνοντες εἶναι τὸν θεὸν ἁπάντων δημιουργὸν, αὐτῷ μόνῳ τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων προσάπτειν ἐπικεχειρήκασι. Πλάτων δὲ, καὶ τὰς ἰδέας εἰσήγαγεν, εἰς ὅσα μὲν ἀπεργάσασθαι δύναται. εἰσάγουσι δὲ καὶ τὴν ἄποιον ὕλην, ὡς οὐκ ἄνισα τὰ καθ᾽ ἕκαστα συντελεῖσθαι, ἀλλὰ πάντα τε ὑπ᾽ αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα γίνεσθαι. καὶ περὶ μὲν τῆς δραστικῆς διεξελθεῖν ἂν εἴη καιρός. οἱ Κυνικοὶ δὲ, περὶ ταύτης εἰπόντες εἶναι μὲν ἀρχὴν ὑλικὴν ἅπαντες ὁμοίως δεδώκασιν. οὐ μὴν ἅπαντες εἶναι τὴν αὐτήν. ἀλλὰ Φερεκύδης μὲν ὁ Σύριος, γῆν εἶναι ταύτα ἐνόμισε. Θαλῆς δὲ ὕδωρ. Ἀναξίμανδρος δὲ ἄπειρον. Ἀναξιμένης δὲ, καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἀέρα. πῦρ δὲ, Ἡράκλειτος καὶ Ἵππασος ὁ Μεταποντῖνος. Ξενοφάνης δ᾽ ὁ Κολοφώνιος, γῆν καὶ ὕδωρ. Ἵππων δὲ ὁ Ῥηγῖνος, πῦρ καὶ ὕδωρ. Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χῖος, πῦρ καὶ ἀέρα. Δημόκριτος δὲ ἐν τοῖς σοφιστικοῖς, γῆν, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ. οἱ Στωϊκοὶ δὲ, τέσσαρα στοιχεῖα, γῆν, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα. Ἀριστοτέλης δὲ τούτοις προσέθηκε καὶ τὸ κυκλοφορικὸν σῶμα. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, τέτρασι στοιχείοις φιλίαν καὶ νεῖκος προσήγαγε, τῶν μὲν τεσσάρων στοιχείων ὑλικῶν ὄντων, τῆς φιλίας ταῦτα συγκρινούσης, τοῦ δὲ νείκους διαλύοντος, καὶ διακρίνοντος. Δημόκριτος δὲ, καὶ Ἐπίκουρος τὰς ἀτόμους, ἀρχὰς πάντων νομίζουσιν. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς, καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς ἀναρμόστους ὄγκους τὰς ἀρχὰς ὑποτιθέντες τῶν ὅλων. Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος τὰς ὁμοιομερείας. Διόδωρος δὲ ὁ Κρόνος ἐπικεκλημένος, ἀμερῆ καὶ ἐλάχιστα σώματα. Πυθαγόρας δὲ τοὺς ἀριθμούς. Μαθηματικοὶ δὲ, τὰ πέρατα τῶν σωμάτων. Στράτων δὲ ὁ φυσικὸς ἐπονομαζόμενος τὰς ποιότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ διαφορᾶς ἀρχῆς καὶ αἰτίας.

Ἀρχὴν δὲ καὶ αἰτίαν, τινὲς μὲν ᾠήθησαν μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν. τινὲς δὲ, τὴν ἀρχὴν καθηγητικὴν πάντων εἶναι νομίζουσιν, οὐκ αἰτίαν οὖσαν τοῦ παντὸς ἀποτελέσματος. ἀλλὰ τὸ δι᾽ ὃ ἐν ἑκάστῳ τρόπῳ γίγνεται τὰ ἀποτελέσματα. αἴτια δὲ ὑπέθεντο τέσσαρα, προκαταρκτικὸν τὸ χωριστὸν ἀπὸ τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ τοῦτο, ὃ πεποίηκε, παραμένει. συμπλεκτικὸν, ὅπερ τὸ ἔργον μὴ ἀπολείπει, καὶ οὗ παρόντος τὸ ἀποτέλεσμα πάρεστι, καὶ πεπαυμένου παρεναλλάττεται, καὶ αὐξομένου εἰς ἐπίδοσιν προέρχει, καὶ μειουμένου ἐλαττοῦται. αὐτοτελὲς, τὸ αὐτὸ μόνον ἀποτελοῦν. καὶ συναίτιον, ὃ μὲν ὑπὸ τὴν ἰδίαν δύναμιν συμβάλλεται πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα, ὡς ἐπὶ τὴν ἀροτικὴν συνεργεῖν δοκεῖ τὸ μικρὰν ῥοπὴν πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα εἰσάγον, ὡς κατὰ δεῖν δυοῖν βοοῖν· ἀλλὰ δὲ ὁ βουκόλος, ἢ ἀρότης ῥᾷον γεωργήσει καὶ τὴν γεωργίαν διατελέσει, εἰ τρίτος ἐπήγετο συνεπικουφίζων.

Περὶ διαφορᾶς στοιχείων, καὶ ἀρχῆς.

Τῶν ἀπὸ Ἰωνίας φιλοσόφων οὐδὲν διαλλάττειν αὐτὰ νομιζόντων, Πλάτων πλεῖστον διενηνοχέναι ταῦτα κέκρικε τῆς μὲν ἀρχῆς. καὶ γὰρ οὐδὲν εἶναι πρότερον, ἀφ᾽ ἧς γίνεσθαι ταῦτα. συμβέβηκε τῶν δὲ στοιχείων προτέραν εἶναι τὴν ἀειδῆ καὶ ἄμορφον οὐσίαν. ἣν, οἱ μὲν ἄποιον ὕλην ὀνομάζουσιν. οἱ δὲ ἐντελέχειαν, καὶ στέρησιν. ἔτι δὲ, τὰ μὲν στοιχεῖα. οἱ μὲν σύνθετα, καὶ ἀποτελέσματα. τὴν δ᾽ ἀρχὴν οὐδετέραν τούτων ὑπάρχειν. ὥστ᾽ εἰκότως ὁ Πλάτων τὴν ἐν τούτοις παραλλαγὴν κατειληφὼς ἀποφαίνεται.

Περὶ φύσεως.

Φύσιν τινὲς εἶναι λέγουσι, πνεῦμα ἔντεχνον, ὁδοποιητικόν. ἄλλοι δὲ τὴν τῶν σωμάτων σύγκρισιν εἶναι, καὶ διάκρισιν τὴν φύσιν ὑπολαμβάνουσιν. Ἀριστοτέλης δὲ, ἀρχὴν τε κινήσεως καὶ ἠρεμίας εἴρηκεν, ἐν ᾧ ὑπάρχει πρώτως καθ᾽ αὑτὸ, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς γενηθῆναι νομίζων. φυσικὰ δὲ εἶναι λέγει τὰ στοιχεῖα τέσσαρα, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γινόμενα ζῶα, φυτὰ, μέταλλα, καὶ τὰ περὶ τὸν ἀέρα, ὄμβρους καὶ τὰ τοιαῦτα.

Περὶ κινήσεως.

Τὴν κίνησιν, σχεδὸν τῶν φιλοσόφων πάντες οἱ ἀκριβέστατοι, γίνεσθαι νομίζουσιν. τὴν μὲν γὰρ τοπικὴν μετάβασιν, ὅταν τι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἕτερον φαίνεται μεταβαῖνον. τὴν δὲ φυσικὴν· ὅταν εἰς ἕτερον ἐξ ἑτέρου γινόμενον, ἀποφαίνωνταί τινες. τρίτον δὲ, τὴν γένεσιν, ὅταν ἐξ οὐκ ὄντων γένηταί τι. τὴν διαφθορὰν, ὅταν ἐξ ὄντος πρὸς τὸ μὴ εἶναι καθίσταται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀπογινομένων ζώων. τὴν δ᾽ αὐξητικὴν, ὅταν τι ἀπὸ βράχεος πρὸς τὸ μεῖζον μέτεισι. τὴν δὲ μειωτικὴν, ὅταν ἐκ μείζονος βραχύνηταί τι, καὶ πρὸς ἔλαττον μεθαρμόζηται.

Περὶ σωμάτων.

Σῶμα τινῶν ὑπολαβόντων τὸ, εἴτε ποιεῖν, εἴτε πάσχειν, ἕτεροι τὸ τριχῇ διαστατὸν μετὰ ἀντιτυπίας, τὸ σῶμα καθεστάναι φασίν. εἶναι μὲν γὰρ σημεῖον, οὗ μέρος οὐδέν. τὴν δὲ γραμμὴν μῆκος ἀπλατές. ἐπιφάνειαν δὲ, τὸ μήκους καὶ πλάτους μετέχον. τοῦτο δὲ, ὁπότ᾽ ἂν βάθους προσλάβῃ, σῶμα νομίζουσιν εἶναι. τινὲς δὲ τὰ πέρατα σώματα εἶναι ὑπειλήφασιν.

CAPVT VI.

De principij & causæ differentia.

PRINCIPIVM & causam aliqui nihil inter se differre putant: aliqui principium quidem rerum omnium originem præcedere existimant, non tamen ipsum euentus cuiuscunque causam esse dicunt, sed id, quo secundum vnumquemque modum res fiunt. Causarum genera quatuor iidem statuunt. Antecedens, quod ab euentu separari potest, idque quod iam effecit permanet. Continens, quod rem quam facit, non deserit, & quo præsente adest effectus, & cessante immutatur, crescente augescit, & decrescente decrescit. Perfectum, quod per se solùm rem peragit. Adiuuans, quod cæteris pares vires in effectum confert, vt in arando videmus, in quo vel plurimùm adiuuare videtur, quod leue & exiguum ad effectum affert momentum, vt bobus quidem duobus sit opus: attamen arator multò faciliùs arabit, opúsque absoluet, si tertius adducatur qui aliorum laborem subleuet.

De elementorum & principij differentia.

Cùm Ionici philosophi elementum à principio nihil differre arbitrarentur, plurimùm Plato interesse iudicauit, nihil enim priùs esse censuit principio ex quo gigni potuerit. Contingit verò elementis priorem esse informem substantiam, quam alij materiam qualitatis expertem nominant; alij formam, seu perfectionem, & priuationem. Præterea elementa aliqui composita, & effectus nominant. Principium verò neutrum horum esse censent. Quamobrem meritò Plato deprehensam in his differentiam demonstrat.

De natura.

Naturam definiunt aliqui spiritum arte præditum, & ad aliud aditum facientem. Alij corporum concretionem & dissolutionem. Aristoteles principium motus & quietis eius in quo est primo per se, & non per accidens esse existimauit. Naturalia vocat tum elementa quatuor, tum cætera quæ ex eis fiunt, animalia, stirpes, metalla, & quæ in aëre generantur, imbres, & alia id genus.

De motu.

Motum omnes penè concedunt quicunque paulò diligentiùs philosophati sunt, locorum commutationem, vt cùm quis à loco ad locum videtur transire. Physicum cùm quidam vnum ex alio genitum in aliud transire demonstrant. Tertiò ortum, cùm ex non entibus fit aliquid, interitum verò quando ex ente ad non ens transit, vt in animalibus quæ corrumpuntur. Motum accretionis, vt cùm quid è paruo ad aliquid maius transit. Denique motum diminutionis, vt cùm ex maiori aliquid breue redditur, & ad minus transmutatur.

De corpore.

Nonnullis corpus esse dicentibus quodcumque siue agat, siue patiatur. Alij corpus esse definiunt quod triplici dimensione constat cum renixu. Punctum namque esse cuius pars nulla: lineam verò longitudinem latitudinis expertem: Superficiem, quæ longitudinis, & latitudinis est particeps. Hanc verò cùm profunditatem assumpserit, corpus esse existimant. Quidam etiam corporum extrema, & terminos corpora esse crediderunt.

De figura.

Figura, corporis superficies, circumscriptio, & terminus est. *Figurarum verò aliæ rotundæ sunt, aliæ angulares, quarum infinita penè variatio est.*

De idea seu forma.

Idea est substantia incorporea, sui similium causa, & naturalium substantiarum sub sensum cadentium exemplar, ipsa quidem ex se non subsistens; sed formis carentes materias sibi similes reddens, earúmque constitutionis causa. Plato verò concedit, quantùm fieri potest, quærendas esse ideas in mente & cogitatione Dei. Aristoteles autem formas quidem & ideas non abstulit, sed eas materiæ coniunctas esse voluit. Stoici nostras cogitationes ideas appellarunt.

CAPVT VII.

De mundo.

STOICI mundum vnum esse dixerunt, & hunc totum esse & corporeum. Empedocles verò mundum quidem vnum esse concedit, non tamen vniuersum esse, sed exiguam quandam vniuersi particulam, reliquum verò ociosam materiam. Plato mundum vnum esse, & vniuersum *tribus argumentis coniectat.* quia perfectus non esset, si omnia non contineret; nec exemplari, id est, mortali mundo similis, si vnicus non esset, nec æternus, si quid extra se haberet. Metrodorus præceptor Epicuri ait absurdum esse in magno campo spicam vnam produci, & vnum in infinito mundum. Quòd autem sit infinitus ex eo patet, quòd infinitæ sint causæ. Etenim si mundus sit finitus, causæ verò illius infinitæ, ex quibus prodiit, necesse est mundos dari infinitos. Siquidem vbi omnes causæ, ibi etiam sunt effectus. Causæ autem sunt atomi & elementa.

Quomodo constitit mundus.

Constitit igitur mundus rotundâ figurâ formatus hoc pacto, vt grauissima corpora deorsum ferantur, leuia verò sursum, circum denique & in orbem quæ ex his sunt composita.

CAPVT VIII.

De Deo.

QVÆ de Deo inter initia omisimus, ea nunc dicemus. Nam ex antiquis philosophis quosdam inuenimus qui Deos ignorarunt, vt Protagoram Elæum, Theodorum Cyrenaicum, Euemerum Tegeatam, non enim Deos esse asserere ausi sunt. Videtur verò huius opinionis fuisse Euripides, quanquam id ipse non dicit, ob metum Areopagitarum, sed Sisyphum id dicentem introducit. Sed istos missos faciamus, & Anaxagoram potius audiamus, qui diuinam mentem asserit res omnes à primordiis mundi inter se confusas distinxisse, atque ita res omnes procreasse. Plato verò supposuit prima corpora non constitisse, sed inordinatè mota, à Deo in ordinem fuisse coacta, & ad id, quod erat conueniens, reuocata. Thales verò

Περὶ σχήματος.

Σχῆμά ἐστιν ἐπιφάνεια, καὶ περιγραφή, καὶ πέρας σώματος. τῶν δὲ σχημάτων τὰ μὲν στρογγύλα, τὰ δὲ γωνιώδη, ὧν σχεδὸν ἄπειρος ποικιλία.

Περὶ ἰδέας.

Ἰδέα ἐστὶν οὐσία ἀσώματος, αἰτία τῶν οἷά ἐστιν αὐτή, καὶ παράδειγμα τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων αἰσθητῶν ὑποστάσεων. αὐτὴ μὲν οὐχ ὑφεστῶσα καθ᾽ ἑαυτήν. ἐνεικονίζουσα δὲ τὰς ἀμόρφους ὕλας, καὶ αἰτία γινομένη τῆς τούτων διατάξεως. Πλάτων δὲ συγχωρεῖ, ὅσον δυνατόν, ὅτι ἐν τοῖς νοήμασι, καὶ ταῖς φαντασίαις, δεῖ ζητεῖν ἰδέας τοῦ θεοῦ. Ἀριστοτέλης δὲ εἴδη μὲν καὶ ἰδέας ἀπέλιπεν, οὐ μὴν κεχωρισμένας τῆς ὕλης. οἱ δὲ Στωϊκοί, ἐννοήματα ἡμέτερα τὰς ἰδέας εἶναι νομίζουσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ κόσμου.

ΟΙ μὲν ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἕνα κόσμον εἰρήκασι, καὶ τοῦτον τὸ πᾶν καὶ σωματικόν. Ἐμπεδοκλῆς δέ, κόσμον ἕνα, οὐ μέντοι τὸ πᾶν εἶναι τὸν κόσμον· ἀλλὰ ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος. τὸ δὲ λοιπόν, ὕλην. Πλάτων δὲ ἕνα φησί, καὶ ἓν τὸ πᾶν εἶναι, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι τέλειον, ἐὰν μὴ πάντα περιέχῃ, ἐκ τοῦ μὴ ἔσεσθαι ὅμοιον τῷ παραδείγματι, τουτέστι, τῷ θνητῷ κόσμῳ ἐὰν μὴ μονογενὴς ᾖ, ἐκ τοῦ μὴ ἔσεσθαι αἰώνιον εἰ τὸ ἐλλιπές τι ἔχει. Μητρόδωρος ὁ καθηγητὴς Ἐπικούρου φησὶν ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἕνα ἄσταχυν γεννηθῆναι, καὶ ἕνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ· ὅτι δὲ ἄπειρος κατὰ τὸ πλῆθος δῆλον ἐκ τοῦ ἄπειρα τὰ αἴτια εἶναι. εἰ γὰρ ὁ κόσμος πεπερασμένος, τὰ δ᾽ αἴτια πάντα ἄπειρα, ἐξ ὧν δὲ ὁ κόσμος γέγονεν, ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι. ὅπου γὰρ τὰ αἴτια πάντα, ἐκεῖ καὶ ἀποτελέσματα. αἴτια δὲ ἤτοι αἱ ἄτομοι καὶ τὰ στοιχεῖα.

Πῶς συνέστηκεν ὁ κόσμος.

Συνέστηκε τοίνυν ὁ κόσμος περικεκλασμένως ἐσχηματισμένος τὸν τρόπον τοῦτον, τῶν βαρυτάτων σωμάτων φερομένων εἰς τὸ κάτω. τῶν δὲ κούφων εἰς τὸ ἄνω, φερομένων δὲ πέριξ ἐκ τούτων συνηρμοσμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ θεοῦ.

ΟΣα κατ᾽ ἀρχὰς περὶ θεοῦ λέγοντες παρελίπομεν, ταῦτα νῦν ἐροῦμεν. τοὺς μέν, τῶν προτέρων φιλοσοφησάντων εὑρήκαμεν θεοὺς ἠγνοηκότας, ὡς Πρωταγόραν τὸν Ἠλεῖον, καὶ Θεόδωρον τὸν Κυρηναῖον, καὶ Εὐήμερον τὸν Τεγεάτην. οὐ γὰρ εἶναι θεοὺς εἰπεῖν τετολμήκασιν. ἔοικε δὲ ταύτης τῆς ὑπολήψεως Εὐριπίδης, κἂν τοῦτο μὲν αὐτὸς οὐ λέγῃ διὰ δέος τῶν Ἀρεοπαγιτῶν. ἀλλὰ τὸν Σίσυφον εἰσήγαγε τοῦτο λέγοντα. τοίους δὲ παραλελοιφότες τοῦ Ἀναξαγόρου ἀκροώμεθα, ὃς μὲν τὸν θεόν, καὶ τὰ σώματα κατ᾽ ἀρχὰς διακεκοσμηκέναι. καὶ οὕτως εἶναι τὸν πεποιηκότα ταῦτα ὑπέλαβε. Πλάτων δὲ οὐχ ἑστηκότα ταῦτα ὑπέθετο, ἀτάκτως δὲ κινούμενα, ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τάξιν ἦχθαι, καὶ τοῦ προσήκοντος μετειληφέναι. Θαλῆς δέ,

νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεὸν ἡγήσατο. Ἀναξίμανδρος δὲ τοὺς ἀπείρους νοῦς, θεοὺς εἶναι νομίζει. Δημόκριτος δὲ νοῦν ἐν πυρὶ σφαιροειδεῖ, τὴν τοῦ κόσμου ψυχὴν ὑπολαμβάνει. Πυθαγόρας δέ, τῶν ἀρχῶν τὴν μονάδα θεόν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἔφη. ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις αὐτὸς ὁ νοῦς. τὴν δὲ ἀόριστον δυάδα δαίμονα, καὶ τὸ κακόν, περὶ ἣν ἐστὶν ὁρατὸς κόσμος. καὶ Πλάτωνι τοῦτο δοκεῖ, τὸν θεὸν ἀμιγῆ πάσης ὕλης, καὶ μηδενὶ πάθει συμπεπλεγμένον. Ἀριστοτέλης δέ, τὸν ἀνωτάτω θεόν, εἶδος χωριστόν, ἐπιβεβηκὸς τῇ σφαίρᾳ τοῦ παντός. ὅθεν ἐστὶν αἰθέριον σῶμα τὸ μέγιστον ὑπ' αὐτοῦ νομιζόμενον. διῃρημένον κατὰ τὰς σφαίρας, τῇ μὲν φύσει συναφεῖς, τῷ δὲ λόγῳ κεχωρισμένας. ὥστε εἶναι ζῶον σύνθετον ἐκ σώματος, καὶ θεότητος, καὶ τὸ μὲν αἰθέριον κινούμενον κυκλοφορητικόν. τὴν δὲ ψυχήν, λόγον ἀκίνητον. αἴτιον τῆς κινήσεως κατ' ἐνέργειαν. Στωϊκοί, τὸν θεὸν πῦρ ἔντεχνον, ἢ πνεῦμα νομίζουσιν ὁδῷ βαδίζον ἐπὶ κόσμου γένεσιν, ἐμπεριειληφὸς πάντας τοὺς σπερματικοὺς λόγους, καθ' οὓς ἕκαστα καθ' εἱμαρμένην γίνεσθαι. καὶ διήκειν δι' ὅλου τοῦ κόσμου, τὰς δὲ προσηγορίας μεταλαμβάνοντα κατὰ τὰς τῆς ὕλης δι' ἧς κεχώρηκε, παραλλάξεις. θεὸν δέ, καὶ τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν εἶναι νομίζουσι. τὸ δὲ ἀνώτατον πάντων τὸν νοῦν, εἶναι τὸν θεόν. Ἐπίκουρος δέ, ἀνθρωποειδεῖς εἶναι τοὺς θεούς, λόγῳ δὲ πάνυ θεωρητοὺς διὰ τὴν λεπτομέρειαν τῆς τῶν εἰδώλων φύσεως. ὁ δὲ οὗτος ἄλλας τέτταρας φύσεις κατὰ γένος ἀφθάρτους τάσδε, τὰ ἄτομα, τὸ κενόν, τὸ ἄπειρον, τὰς ὁμοιότητας. αὗται δὲ λέγονται ὁμοιομερῆ, καὶ στοιχεῖα τῶν αὐτῶν.

mentem mundi Deum esse putabat. Anaximander autem mentes infinitas Deos esse putat. Democritus autem mentem in igne sphærico animam mundi existimat. Pythagoras verò ex principiis vnitatem, Deum & bonum esse putauit, quæ sit vnius natura, ipsa mens est, indefinitam verò dualitatem dæmonem & malum, circa quam mundus est visibilis. Et Platoni hoc visum est Deum ab omni materia separatum, & nullis passionibus obnoxium. Aristoteles verò supremum Deum formam esse definiuit separatam, vniuersi tamen circulo inhærentem: vnde & corpus eiusmodi ab ipso æthereum & magnum reputatum est, diuisum in plures sphæras naturâ coniunctas, ratione verò separatas. vt animal sit compositum ex corpore & diuinitate, & hoc æthereum motum, & in circulum volubile. animam verò, rationem immobilem, causam motus secundum operationem. Stoici Deum esse ignem arte præditum, vel spiritum arbitrantur, & viâ procedentem ad mundi generationem, & omnes omnium rerum rationes continentem, quibus omnia fato eueniunt, totum mundum peruadere, ac appellationes sortitum pro diuersitate materiæ in quam diffusus est. Deum & mundum, & stellas & terram esse censent. Id autem quod omnium supremum est, mentem esse & Deum. Epicurus verò Deos omnes humanâ specie esse, solâ verò ratione visibiles propter tenuitatem specierum eorum naturæ: hic verò sic alias quatuor naturas secundum genus incorruptibiles statuit, atomósque, infinitum, vacuum, & similitudines. hæ verò dicuntur partes similares & elementa.

Πόθεν ἔχομεν ἔννοιαν θεῶν.

Ὁρίζονται τὸν θεὸν οἱ Στωϊκοί, πνεῦμα νοητόν, οὐκ ἔχον μορφήν, μεταβαλλόμενον δὲ εἰς ὃ βούλεται. ἔχομεν δὲ ἔννοιαν τούτου ἐκ τοῦ κάλλους, καὶ μεγέθους τῶν ὁρωμένων αὐτοῦ δημιουργημάτων. οὐδὲν γὰρ τῶν καλῶν εἰκῇ γέγονεν, ἀλλ' ὑπὸ δημιουργοῦ σοφοῦ. ὅθεν Εὐριπίδης εἶπεν, ἀστέρες δὲ ἐν οὐρανῷ ποίκιλμα τέκτονος σοφοῦ, ἐλάβομεν δὲ ἔννοιαν ἐκ τοῦ, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν ἀστέρων τὴν ὑπόγειον φορὰν ἐνεχθέντας, ὁμοίως ἀνατέλλειν τοῖς χρώμασι καὶ τοῖς σχήμασιν. ἴσα δὲ καὶ τοῖς μεγέθεσι, καὶ κατὰ τόπους τοὺς αὐτούς, καὶ χρόνους.

Vnde Deorum notitiam habemus.

Deum definiunt Stoici spiritum intelligibilem, formam non habentem, qui se, in id quod vult, transformat. Dei verò cognitionem habemus ex pulchritudine & magnitudine operum illius quæ conspiciuntur: nihil enim temerè aut casu pulchrum oritur, sed opificis sapientis operâ: quamobrem Euripides dixit: stellæ in cœlo sunt ornatus opificis sapientis. Deuenimus autem in huiusmodi cognitionem cùm ex aliis stellis, tum præcipuè ex Sole & Luna, quæ *subterraneum iter emensa*, eodem colore, eadem figurâ, eadem magnitudine oriuntur, eadémque & tempora, & loca seruant.

Περὶ ἡρώων, καὶ δαιμόνων.

Θαλῆς μέν, καὶ Πλάτων, καὶ Πυθαγόρας, καὶ πρὸς τούτοις οἱ Στωϊκοὶ γιγνώσκουσιν ὁμοίους εἶναι, καὶ τούτους μὲν οὐσίας φυσικάς. τοὺς δὲ ἥρωας, ψυχὰς κεχωρισμένας τῶν σωμάτων. τὰς μὲν ἀγαθάς, τῶν τὸν βίον διαγόντων ἄριστα ἀνθρώπων. κακὰς δέ, τῶν πονηρῶν. Ἐπίκουρος δὲ οὐδετέρους τούτων εἶναι συγκεχώρηκε.

De heroibus, & dæmonibus.

Thales, Plato, Pythagoras, & cum his Stoici sentiunt *eos* esse similes, ac Dæmonas quidem substantias naturales. Heroas autem animas è corporibus separatas, & harum bonas esse, quæ hominum fuerint optimè vitam traducentium: malas autem malè viuentium. Epicurus tam Dæmonas quàm Heroas non concedit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ ψυχῆς.

Πολλὴν μὲν ἐστὶν εὑρεῖν παρὰ τοῖς προτέροις ἀντίρρησιν περὶ τῆς ψυχῆς γενομένην. ἀλλ' ὅμως, μὴ τὸν τῆς εἰσαγωγῆς τρόπον ὑπερβαίνειν δόξωμεν, τὰ πᾶσιν εἰρημένα περὶ ταύτης διεξιόντες, ὅσα τοῖς ὀνομαστοτάτοις εἰρῆσθαι περὶ ταύτης νομίζομεν, ὡς ἐν βραχέσι πειρώμεθα λέγειν. ψυχὴν τοίνυν

CAPVT IX.

De anima.

MVLTAM quidem possumus inuenire apud priores *philosophos* de anima ortam controuersiam. verumtamen nè introductionis modum excedere videamur, cùm, quæ de ea ab omnibus dicta sunt, enarrauerimus, quæcumque ab illustrissimis viris de ea dicta fuisse arbitramur, breuiter commemorare conemur. Animam igitur existi-

mant aliqui ſpiritum eſſe toti corpori annexum, *non tamen æquabiliter*, ſed vni membro magis, alteri minus: hoc Aſclepiadis ſectatores dicunt. Eamdem alij facultatem quâ viuimus, arbitrantur. Quidam principium motus omnium quæ fiunt & ſunt. Epicurus autem aërem illum, quem reſpirando attrahimus, animam eſſe credidit. Cuius ſubſtantiam alij incorpoream dixerunt, vt Plato, alij corpora mouere, vt Zeno, quem ſecuti Stoici, nam ſpiritum ipſam eſſe opinati ſunt. Item mortalem alij, vt Epicurus & Dicæarchus. Alij immortalem, vt Plato & Stoici, ipſam exiſtimarunt: quamquam Plato ſuo ſe motu ſemper mouentem, nec vmquam interituram ipſam aſſeueret. Stoici contrà tamdiu animam immortalem durare quoad mundus diſſoluatur, tunc enim ipſam quoque corrumpi. Rurſus alij ſic annexas corporibus animas aiunt, vt ex eis ipſas ſponte natas dicant: hócque in cauſa eſſe, vt corporis voluptatibus tantoperè delectentur. Alij verò animam volunt Dei particulam quandam, nec vllum extare elementum, quod otioſum ſit, quódque in compoſitarum rerum rationem non veniat. Peccare verò animas inquiunt. Alij quia, liberæ cùm ſint, ſuoptè arbitrio ad malum ferantur: nam cùm voluptates appetant, vt eas aſſequantur, vitia perſequi flagitioſum eſſe non iudicant. Alij, cuncta fato euenire putantes, animam quoque nullâ electione habitâ delinquere poſſe concedunt. Pœnas dare ſceleratas animas vbi à corporibus ſolutæ fuerint, exiſtimat Plato: bonorum autem, ad Deum poſt mortem reuerti, & in aſtris habitare; Stoici nihil horum admittunt, ſed poſtquam, aiunt, ſeiunctæ à corporibus fuerint, quæ intemperanter vixerunt, & adhuc voluptatum auidæ ſunt, corpus aliud iterum ſubeunt, deſiderio voluptatum illectæ, quas corporis miniſterio aſſequuntur: id autem eas tamdiu facere, quoad virtutem edoctæ in cognitionem veri boni deueniant, ac meliorem vitam traducant: à qua ſtatim, vbi ſolutæ, & iam *ab impedimentis corporis* liberæ fuerint, ipſis per ſeſemet interlucentibus honeſti, ac decoris ideis vniuntur, à quibus ſic affectæ numquam poſtea diuelluntur. Partes animæ Plato tres fecit, rationem, iracundiam, & concupiſcentiam. Ariſtoteles quartam addidit, naturalem, & vegetantem. Stoici, & ipſi partes animæ quatuor enumerant, ratiocinandi, ſentiendi, loquendi, & gignendi facultatem. Alij ſimplicem, & partibus carere animam arbitrantur: nihil enim aliud eſſe quàm prudentiam, quam tum mentem, tum intellectum appellant. Menemachus vnus ex ſectatoribus Stoicæ diſciplinæ, vbi ſuſpicionem addidit, loquendi, & gignendi facultatem ademit, eas ſentiendi facultatibus attribuens. Nonnulli demum in ſenſum, & rationem animam diuiſerunt, quibus aliquis meritò potius aſſentiri poterit.

CAPVT X.

De minimis.

ANTE quatuor elementa nonnulli fruſta breuiſſima, ſiue ramenta quædam eiuſdem rationis, *ſimilium partium*, ceu elementorum elementa extitiſſe dicunt. Heraclitus *quoque fruſtula quadam tum minima, cùm indiuidua*, cogitatione tantùm apprehenſibilia inducit.

A οἱ μὲν πνεῦμα παντὶ τῷ σώματι παρακείμενον, ὅπου μὲν μᾶλλον, ὅπου δὲ ἧττον, νομίζουσιν εἶναι. οὗτοι δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην εἰσίν· ἄλλοι δὲ, δύναμιν δι' ἣν ζῶμεν. οἱ δὲ, κινήσεως ἀρχὴν πάντων γινομένων τε, καὶ ὄντων. Ἐπίκουρος δὲ τὸν ἐφελκόμενον ἔξωθεν ἀέρα διὰ τῆς εἰσπνοῆς, τὴν ψυχὴν ὑπέλαβεν. τὴν δὲ οὐσίαν ταύτην, οἱ μὲν ἀσώματον ἔφασαν, ὡς Πλάτων. οἱ δὲ σώματα κινεῖν, ὡς Ζήνων καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ. πνεῦμα γὰρ εἶναι ταύτην ὑπενόησαν, καὶ οὗτοι θνητὴν μὲν ψυχὴν, ὡς Ἐπίκουρος καὶ Δικαίαρχος ᾠήθησαν. ἀθάνατον δὲ, Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοί. ἀλλ' ὁ Πλάτων ἀεί-
B κίνητον, καὶ οὐδέποτε διαφθαρησομένην. οἱ Στωϊκοὶ δὲ καθ' ἑκάστην τοῦ κόσμου μεταβολὴν διαμένειν ἀθάνατον, ἕως ἂν ἡ τοῦ κόσμου μεταβολὴ συστᾶσα, καὶ ταύτην τυχεῖν διαφθαρῆναι. τοῖς δὲ σώμασι συνδεῖσθαι νομίζουσιν οἱ μὲν αὐτοφυεῖς ἥκουσιν ἐγκρατεῖς οὔσας, ὥστε ταῦτα παροῦσας τῷ ἐπιθυμεῖν ἡδονῶν, τῶν διὰ τῶν σωμάτων αὐταῖς προσγινομένων. οἱ δὲ κατὰ θεὸν ἐγγίνεσθαι τοῖς σώμασι βουλόμενοι. μηδὲ ἓν τῶν στοιχείων ἀργὸν, μηδὲ ἔξω ὂν ἄμοιρον εἶναι διὰ τέλους ἐξ ἁμαρτάνειν δὲ τὰς ψυχὰς, οἱ μὲν αὐτεξουσίους οὔσας, καὶ διὰ τὰς σφετέρας ἐπιθυμίας ἐπὶ τὸ πλημμελὲς τετραμμένας. τῶν ἡδέων γὰρ
C οὔσας ὀρεκτικὰς, διὰ τὴν τούτου κάθεξιν, μηδὲν δυσωπεῖσθαι τὰς φαυλοτάτας τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι νομιζομένων. οἱ δὲ κατ' εἱμαρμένην πάντα συμβαίνειν νομίσαντες, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπροαιρέτως τοῖς πλημμελήμασι περιπίπτειν ὑπολαμβάνουσι. διδόναι δὲ δίκην τὰς πονηροτάτας, τῶν σωμάτων ἀπαλλαττομένας, ὁ Πλάτων οἴεται, καὶ τὰς ἄμεινον βεβιωκυίας, εἰς θεὸν ἀναπέμπεσθαι, καὶ τοῖς ἄστροις ἐγκαταλέγεσθαι. Στωϊκοὶ δὲ, τούτων οὐδὲν προσίενται. ἀλλ' ἐπειδὰν ἀποχωρισθῶσι τῶν σωμάτων, φασὶ τὰς ἀκρατεστέρας, καὶ τῶν ἡδέων ἐπιθυμητικὰς, αὖθις ἡμφιεσμένας τῶν διὰ σωμάτων ἡδονῶν προσγινομένων, ἐγκα-
D ταδύεσθαι πάλιν τοῖς σώμασιν ἐξ ἀρχῆς. καὶ μηδέποτε παύεσθαι τούτου περιπιπτούσας, ἕως ἂν παιδεύσεως τῆς προσηκούσης τύχωσι, καὶ τὴν καλῶν εἰς γνῶσιν ἀφικόμεναι, χρηστὸν ἑλῶνται βίον. καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος, καθ' αὑτὰς διαφανεῖς σπουδαίων δεομένων ἰδέας μετελθούσας τὰς ἀγαθὰς, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ παντὸς οὔσας, τὰς πάλιν οὕτω διακειμένας. εἶναι δὲ τὰ μέρη τῆς ψυχῆς Πλάτων μὲν, τρία νενόμικε, λογικὸν, θυμικὸν, ἐπιθυμητικόν. Ἀριστοτέλης δὲ, προσήγαγε καὶ τὸ φυσικόν τε, καὶ τὸ ζωτικόν. Στωϊκοὶ δὲ, τέσσαρα μέρη τῆς ψυχῆς εἶναί φασι, λογικὸν, αἰσθητικὸν, φωνητικὸν, σπερματι-
E κόν. τινὲς δὲ, τὴν ψυχὴν ἁπλῆν, καὶ ἀμερῆ τυγχάνειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τὴν ψυχὴν ὑπολαμβάνουσιν, ἢ φρόνησιν ὑπάρχειν, ἣν καὶ νοῦν καὶ νόησιν προσειρήκασι. Μενέμαχος δὲ, τὴν Στωϊκῶν ὑπόληψιν ἐπικρίνων τὸ φωνητικὸν, καὶ τὸ σπερματικὸν περιεῖλεν. οἰηθεὶς τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως ταῦτα μετέχειν. μέρη δὲ τῆς ψυχῆς ἔνιοι ᾠήθησαν, τὸ λογικὸν καὶ τὸ αἰσθητικόν. ὧν καὶ μᾶλλον ἄν τις συγχωρήσειεν εὐλόγως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ ἐλαχίστων.

F ΠΡΟ τῶν τεττάρων στοιχείων θραύσματα βραχύτατα, ἢ ψήγματα, οἷα στοιχεῖα ἀπὸ στοιχείων ὁμοιομερῆ νομίζουσιν εἶναί τινες, τὰ λεγόμενα ἐλάχιστα. Ἡράκλειτος εἰσάγει ταῦτα νοητὰ μόνον ληπτά.

Περὶ χρωμάτων.

A

Χρῶμά ἐστι ποιότης σώματος ὁρατόν. οἱ Πυθαγόρειοι δὲ, χροιὰν καὶ χρῶμα ἐκάλουν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, τὸ τοῖς πόροις τῆς ὄψεως ἐναρμόττον. Πλάτων φλόγα ἀπὸ τῶν σωμάτων, σύμμετρα μέρη ἔχουσαν πρὸς τὴν ὄψιν. Ζήνων δὲ ὁ Στωϊκὸς, τὰ χρώματα ἐπιχρώσεις τῆς ὕλης πρώτους εἶναι σχηματισμούς. οἱ δὲ ἀπὸ Πυθαγόρου, τὰ γένη τῶν χρωμάτων, λευκόν τε, καὶ μέλαν, καὶ ἐρυθρὸν καὶ ὠχρὸν νομίζουσι. τὰς δ' ἄλλας διαφορὰς, παρὰ τὰς ποιὰς μίξεις τῶν στοιχείων. τὰς δὲ τῶν ζώων, παρὰ τὰς τῶν τόπων καὶ τῶν ἀέρων.

B

Περὶ μίξεως.

Οἱ μὲν παλαιότεροι τὰς τῶν στοιχείων μίξεις, κατ' ἀλλοίωσιν, ἤτοι κρᾶσιν ὑφίστησαν γίνεσθαι. οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον, κατὰ παράθεσιν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, ἐκ μικροτάτων οἴεται τὰ στοιχεῖα συγκρίνειν. Πλάτων δὲ, τὰ μὲν τρία εἶναι τρεπτὰ εἰς ἄλληλα λέγει, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, τὴν δὲ γῆν ἀμετάβλητον μόνην.

Περὶ κενοῦ.

C

Οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου, καὶ οἱ φυσικοὶ πάντες μέχρι Πλάτωνος, ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν εἶναι λέγουσι. Ἐμπεδοκλῆς, οὐδὲ τι παντὸς κενὸν πέλει, οὐδὲ περιττόν. Λεύκιππος δὲ, καὶ Δημόκριτος, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ τὰ μὲν ἄτομα ἄπειρα τῷ πλήθει. τὸ δὲ κενὸν, ἄπειρον τῷ μεγέθει. οἱ Στωϊκοὶ δὲ, ἐντὸς μὲν τοῦ κόσμου κενὸν οὐδὲν εἶναι νομίζουσιν, ἔξωθεν δ' αὐτοῦ ἄπειρον. Ἀριστοτέλης δὲ, τοσοῦτον εἶναι κενὸν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε ἀναπνεῖν εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. ἔνδοθεν γὰρ εἶναι τόπον πυρινόν.

Περὶ χώρας.

D

Οἱ Στωϊκοὶ καὶ Ἐπικούρειοι διαλλάττειν τὸν τόπον τῆς χώρας ἐνόμισαν. καὶ τὸν μὲν τόπον ὑπὸ σώματος κατέχεσθαι. τὴν δὲ χώραν ἐκ μέρους, ὥσπερ ἐπὶ τῆς τοῦ οἴνου πιθάκνης.

Περὶ χρόνου.

Τὸν χρόνον εἶναι Πυθαγόρας ὑπείληφε τὴν σφαῖραν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς οὐρανοῦ. Πλάτων δὲ, αἰῶνος εἰκόνα κινητὴν, ἢ διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. Ἐρατοσθένης δὲ, τὴν τοῦ ἡλίου πορείαν.

Περὶ οὐσίας χρόνου.

E

Τοῦ δὲ χρόνου τὴν οὐσίαν οἱ Στωϊκοὶ ἡλίου τὴν κίνησιν νομίζουσι. Πλάτων δὲ, τὴν πορείαν ταύτην. καὶ τινες μὲν ἀγέννητον τὸν χρόνον εἶναι. Πλάτων δὲ γεννητὸν κατ' ἐπίνοιαν.

Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς.

Οἱ περὶ Παρμενίδην, καὶ Μέλισσον, καὶ Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτην, γένεσιν καὶ φθορὰν ἀνῃρήκασιν, ἀκίνητον εἶναι τὸ πᾶν ὑπολαβόντες. Ἐμπεδοκλῆς δὲ, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὅσοι κατὰ συναθροισμὸν τῶν λεπτῶν σωμάτων κοσμοποιοῦσι, σύγκρισιν μὲν καὶ διάκρισιν εἰσάγουσι. γενέσεις δὲ, καὶ φθορὰς οὐκ οἰκείως, οὐ γὰρ κατὰ ποιὸν ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ κατὰ παράθεσιν καὶ συναθροισμὸν γίνεσθαι τὰ πάντα νομίζουσι. Πυθαγόρας δὲ, καὶ ὅσοι παθητὴν ὕλην ὑποτίθενται, κυρίως γένεσιν καὶ φθορὰν λέγουσι γίνεσθαι, καὶ ἀλλοιώσεις, καὶ τροπὰς στοιχείων, καὶ διαλύσεις.

F

De coloribus.

Color est qualitas corporis visibilis. Pythagorici colorem appellant superficiem corporis. Empedocles quod meatibus oculorum quadraret. Plato flammam è corporibus *prodeuntem*, cuius partes oculis responderent. Zeno Stoicus colores esse definit, primos materiæ habitus. Qui Pythagoræ successerunt philosophi, colorum genera fecerunt, album, nigrum, rubrum, & pallidum. Reliquas autem colorum differentias ex diuersa elementorum commixtione oriri: animalium verò etiam ex locorum, & aëris diuersitate consurgere.

De mixtione.

Prisci mixtionem elementorum fieri dixerunt ex alteratione, vel temperamento. Anaxagoras, & Democritus ex eorum congressu. Empedocles è minimis corpusculis elementa componi dicit. Plato tria tantùm corpora inter se mutari dicit, ignem, aërem, & aquam: terram namque solam immutabilem esse.

De vacuo.

Pythagorici, & Physici omnes ad Platonem vsque, in mundo vacuum esse asserunt. Empedocles intra mundum, inquit, vacua res nulla, nec extra est. Leucippus, Democritus, & Epicurus, atomos quidem multitudine, vacuum autem magnitudine infinitum dicunt. Stoici intra mundum vacui quidem nihil esse putant, extra verò infinitum. Aristoteles tantùm vacui solummodò extra mundum esse, quantùm ad respirationem mundi faciat: mundum enim, igneus cùm sit, euentilatione indigere.

De loco & receptaculo.

Stoici & Epicurei locum à receptaculo differre censent: ac locum quidem esse quod corpus totum tangit, *vt superficies*: receptaculum autem, quod parte solùm, vt in vasis vinariis contingit.

De tempore.

Pythagoras tempus esse arbitratur ambientis nos cœli machinam. Plato mobilem æternitatis imaginem, vel interuallum motus mundi. Eratosthenes Solis iter.

De temporis essentia.

Temporis autem essentiam Stoici Solis motum existimant. Plato iter ipsum solis. Ac cæteri quidem ingnitum tempus arbitrantur: Plato vult genitum ex sensus nostri cogitatione.

De ortu & interitu.

Parmenides, Melissus, & Zeno Elæata ideò nec generari, nec corrumpi quicquam asseruerunt, quòd vniuersum immobile ponunt. Empedocles, Epicurus & cæteri, quotquot è minutis corpusculis mundum extruunt, concretionem & secretionem introducunt. hi autem neque oriri quicquam, neque interire propriè dicunt: nam cùm ex congerie, non alteratione gigni res velint, non qualitatis, sed quantitatis motum, ortus & interitus momentum præcedere faciunt. Pythagoras, & alij quicumque materiam pati supponunt, ortum & interitum propriè astruunt, cum elementorum qualitatibus immutatis nasci res, & dissolui.

De necessitate.

Thales validissimam esse necessitatem dixit, cùm vniuerso dominetur. Pythagoras autem existimat necessitatem mundo circumfundi. Parmenides verò, & Democritus omnia per necessitatem dixerunt euenire, esse verò ipsam fatum, iustitiam, prouidentiam. Plato verò quædam in prouidentiam, quædam in necessitatem referri.

Quæ essentia necessitatis.

Empedocles existimat necessitatem esse causam vtentem principiis & elementis. Democritus autem resistentiam, motum, & impetum materiæ. Plato verò nonnunquam materiam, nonnunquam habitum eius, qui circa ipsam operatur.

De fati essentia.

Heraclitus essentiam fati rationem esse omnia peruadentem dicit. Fatum verò est corpus æthereum semen generationis omnium. Plato rationem æternam, & legem æternam naturæ totius vniuersi. Chrysippus vim spiritalem, & ordinem omnia regentem. Et rursus in definitionibus dicit, fatum esse id per quod orta nata sunt, nascentia oriuntur, oritura generabuntur. Alij verò Stoici seriem. Posidonius autem tertium à Ioue. Primum enim Iouem esse, secundum naturam, tertium fatum.

De fortuna.

Plato fortunam definit causam per accidens, & id quod inopinatò sequitur in iis, quæ fiunt cum electione. Aristoteles causam per accidens, in iis, quæ secundum appetitũ fiunt finis alicuius gratiâ, incertam eam & instabilẽ. Differre verò fortunam à casu, ex eo quòd quæ fortunâ fiunt, casu quoq; fiant, cùm fortuna solùm in nostris actionibus versetur: quæ autem fiunt casu, non omnia fortunâ, in his enim casus consistit, quæ ad actiones nostras non attinent; & fortunam solùm esse ratione præditorum; casum verò in ratione præditis & brutis animantibus, & corporibus vitâ carentibus. Epicurus inconstantem & ipse causam modis, temporibus, & personis fortunam dicit. Fortunam Anaxagoras, & Stoici causam quam humanus discursus assequi non possit atque alia quidem necessitate, alia fato, alia electione, alia fortunâ, alia casu fieri.

Περὶ ἀνάγκης.

Τὴν ἀνάγκην Θαλῆς ἰσχυροτάτην εἶναί φησι· κρατεῖν γὰρ αὐτὴν τοῦ παντός. Πυθαγόρας δέ, τῷ κόσμῳ τὴν ἀνάγκην περικεῖσθαι ὑπολαμβάνει. Παρμενίδης δέ, καὶ Δημόκριτος, πάντα κατ' ἀνάγκην συμβαίνειν εἰρήκασιν. εἶναι δὲ τὴν αὐτὴν εἱμαρμένην, καὶ δίκην, καὶ πρόνοιαν. Πλάτων δέ, τὰ μὲν εἰς πρόνοιαν, τὰ δὲ εἰς ἀνάγκην ἀνάγεσθαι.

Τίς οὐσία ἀνάγκης.

Τῶν ἀρχῶν δὲ καὶ τῶν στοιχείων αἰτίαν χρηστικὴν τὴν ἀνάγκην Ἐμπεδοκλῆς ἡγεῖται. Δημόκριτος δέ, τὴν ἀντιτυπίαν καὶ φοράν, καὶ πληγὴν τῆς ὕλης. Πλάτων δέ, ὅτε μὲν τὴν ὕλην, ὅτε δὲ τὴν τοῦ ποιοῦντος πρὸς αὐτὴν σχέσιν.

Περὶ οὐσίας εἱμαρμένης.

Ἡράκλειτος οὐσίαν εἱμαρμένης λόγον διὰ παντὸς διήκοντα. ἡ δὲ εἱμαρμένη ἐστὶν αἰθέριον σῶμα, σπέρμα τῆς τῶν πάντων γενέσεως. Πλάτων, λόγον ἀΐδιον, καὶ νόμον ἀΐδιον τῆς τοῦ παντὸς φύσεως. Χρύσιππος, δύναμιν πνευματικήν, καὶ τάξιν τοῦ παντὸς διοικητικήν. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ὅροις λέγει, τὴν εἱμαρμένην, καθ' ἣν τὰ μὲν γεγονότα γέγονε, τὰ δὲ γινόμενα, γίνεται, τὰ δὲ γενησόμενα γενήσεται. οἱ δὲ ἄλλοι Στωϊκοὶ εἱρμόν. Ποσειδώνιος δέ, τρίτον ἀπὸ Διός. πρῶτον γὰρ εἶναι τὸν Δία, εἶτα τὴν φύσιν, εἶτα τὴν εἱμαρμένην.

Περὶ τύχης.

Πλάτων αἰτίαν ἐν προαιρετικοῖς κατὰ συμβεβηκός, καὶ παρακολούθημα. Ἀριστοτέλης αἰτίαν κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς καθ' ὁρμὴν ἕνεκά τινος γινομένοις, ἄδηλον καὶ ἄστατον. διαφέρειν δὲ τῆς τύχης τὸ αὐτόματον· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τύχης κατ' αὐτόματον, εἶναι ἐν τοῖς πρακτέοις πάντως. τὸ δὴ αὐτόματον, οὐκ ἀπὸ τύχης. ἐν γὰρ τοῖς ἔξω πράξεως, καὶ τὴν μὲν τύχην τῶν λογικῶν, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων. Ἐπίκουρος ἀστάτον αἰτίαν προσώποις, χρόνοις, τρόποις. Ἀναξαγόρας δέ, καὶ Στωϊκοί, αἰτίαν ἄδηλον ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ· καὶ τὰ μὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην· τὰ δὲ καθ' εἱμαρμένην, τὰ δὲ κατὰ προαίρεσιν· τὰ δὲ κατὰ τύχην, τὰ κατὰ αὐτόματον.

CAPVT XI.

De mundo.

PYTHAGORAS primus hanc rerum omnium congeriem mundum nominauit propter ordinem qui est in ipso. Thales vnum esse mundum. Democritus & Epicurus, & huius magister Leucippus, infinitos mundos in infinito vacuo. Empedocles Solis cursum esse circumscriptionem terminorum mundi. Stoici differre vniuersum & totum: vniuersum enim esse cum vacuo infinitum, adeo vt totum & vniuersum non sint idem.

De figura mundi.

Stoici rotundâ figurâ mundum constare dicunt, alij cono, alij ouo similem malunt. Epicurus suscipere harum singulas.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ κόσμου.

Πυθαγόρας πρῶτος ὠνόμασε τὴν τῶν ὅλων περιοχὴν, κόσμον, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ τάξεως. Θαλῆς, ἕνα τὸν κόσμον. Δημόκριτος, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὁ τούτου καθηγητὴς Λεύκιππος, ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ. Ἐμπεδοκλῆς, τὸν τοῦ ἡλίου δρόμον εἶναι περιγραφὴν τοῦ πέρατος τοῦ κόσμου. οἱ Στωϊκοί, διαφέρειν τὸ πᾶν, καὶ τὸ ὅλον. τὸ μὲν γὰρ ἅπαν εἶναι σὺν τῷ κενῷ ἄπειρον. ὅλον δέ, χωρὶς τοῦ κενοῦ τὸν κόσμον. ὥστε οὐ τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ ὅλον, καὶ τὸν κόσμον.

Περὶ σχήματος κόσμου.

Οἱ μὲν Στωϊκοὶ τὸν κόσμον σφαιροειδῆ, ἄλλοι κωνοειδῆ, ἄλλοι ᾠοειδῆ. Ἐπίκουρος ἐνδέχεσθαι τούτων ἕκαστον.

Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος.

Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, ἔμψυχόν τε τὸν κόσμον, καὶ προνοίᾳ διοικούμενον. Δημόκριτος δὲ, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὅσοι εἰσάγουσι τὰ ἄτομα, καὶ τὸ κενὸν οὐδέτερον τούτων συγχωροῦσι, φύσει δέ τινι ἀλόγῳ διοικεῖσθαι. Ἀριστοτέλης οὔτε ἔμψυχον εἶναι ὅλον δι᾽ ὅλου, οὔτε αἰσθητικὸν, οὔτε προνοίᾳ διοικούμενον· τὰ μὲν γὰρ οὐράνια, τούτων ἁπάντων μετέχειν· σφαίρας γὰρ περιέχειν, ἐμψύχους καὶ ζωτικούς. τὰ δὲ περὶ γῆν, μηδενὸς τούτων μετειληφέναι· τῆς δ᾽ εὐταξίας κατὰ συμβεβηκὸς, οὐ προηγουμένως μετέχειν.

Εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος.

Τὸν Πυθαγόραν τε καὶ Πλάτωνα ὑπὸ θεοῦ γεγονέναι τὸν κόσμον, καὶ πάντας τοὺς διαδεδεγμένους τούτους ὑπολαμβάνειν εἰρήκασι. καὶ εἶναι μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει φθαρτὸν, αἰσθητὸν ὑπάρχειν, οὐ μὴν φθαρησόμενον προνοίᾳ τοῦ πεποιηκότος. Ἐπίκουρος δὲ, καὶ οἱ Στωϊκοὶ φθαρτὸν νομίζουσιν, ὅτι γενητὸς, ὡς ζῶον, ὡς φυτόν. Ἀριστοτέλης δὲ, τὸ ὑπὸ τὴν σελήνην μέρος, παθητὸν, καὶ φθαρτὸν, ἐν ᾧ τὰ περίγεια κηραίνεται.

Πόθεν τρέφεται ὁ κόσμος;

Ἀριστοτέλης εἰ τρέφεται, φθαρήσεσθαι νενόμικεν. οὐδέτερον δὲ τούτων τῷ κόσμῳ συμβεβηκέναι. Πλάτων ἐκ τοῦ φθίνοντος κατὰ μεταβολὴν τρέφεσθαι τοῦτόν φησι. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος, διττὴν εἶναι φθορὰν ὑπέλαβεν. τὸ μὲν, ἐξ οὐρανοῦ πυρὸς ῥυέντος. τὸ δ᾽ ἐξ ὕδατος σεληνιακοῦ, περὶ τοὺς ἀστέρας ὑπερχεόμενον· καὶ τούτων εἶναι τὰς ἀναθυμιάσεις τροφὰς τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ ποίου στοιχείου ἤρκται ὁ θεὸς κοσμοποιεῖν.

Οἱ φυσικοὶ ἀπὸ γῆς ἦρχθαι λέγουσιν αὐτὸν, καθάπερ ἀπὸ κέντρου. Πυθαγόρας δὲ, ἀπὸ πυρός. Ἐμπεδοκλῆς, τὸν μὲν αἰθέρα πρῶτον διακριθῆναί φησι. δεύτερον δὲ, πῦρ. ἐφ᾽ ᾧ γῆ ἐξενήνεκται. εἶτα ὕδωρ. ἐξ οὗ ἀποθυμιαθῆναι τὸν ἀέρα. γενέσθαι δὲ τὸν μὲν οὐρανὸν ἐκ τοῦ ἀέρος. τὸν δὲ ἥλιον ἐκ τοῦ πυρός. Πλάτων δὲ γεγονέναι τὸν κόσμον, ἂν γίγνηται πρὸς παράδειγμα τοῦ νοήματος. τοῦ δὲ ὁρατοῦ, πρότερον μὲν τὴν ψυχήν. μετὰ δὲ ταύτην τοῦ σώματος εἶδος γεγονέναι ἐκ τοῦ πυρὸς μὲν καὶ γῆς πρῶτον, ὕδατος δὲ καὶ ἀέρος δεύτερον. Πυθαγόρας, σώματα τῶν στερεῶν ᾤηθη, ἅπερ καλεῖ μαθηματικά. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ κύβου γεγονέναι τὴν γῆν φησι. ἐκ δὲ τῆς πυραμίδος, τὸ πῦρ, ἐκ δὲ τοῦ ὀκταέδρου, τὸν ἀέρα. ἐκ δὲ τοῦ εἰκοσαέδρου τὸ ὕδωρ. ἐκ δὲ τοῦ δωδεκαέδρου, τὴν τοῦ παντὸς σφαῖραν. Πλάτων δὲ συμφέρεται καὶ ἐν τούτῳ, τῷ Πυθαγόρᾳ.

Περὶ τάξεως τοῦ κόσμου.

Παρμενίδης στεφάνους εἶναι πεπλεγμένους ἐπ᾽ ἀλλήλους, τὴν μὲν ἐκ τοῦ ἀραιοῦ, τὴν δὲ ἐκ τοῦ πυκνοῦ, μικτὰς δὲ ἀλλήλαις ἐκ φωτὸς καὶ σκότους μεταξὺ τούτων, καὶ τὸ περιέχον δὲ πάσας τείχους δίκην στερεὸν ὑπάρχειν. Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος χιτῶνα κύκλῳ, καὶ ὑμένα περιτείνουσι τῷ κόσμῳ. Ἐπίκουρος ἐνίων μὲν κόσμων ἀραιὸν τὸ πέρας, ἐνίων δὲ πυκνόν· καὶ τούτων τὰ μὲν τινὰ κινούμενα, τὰ δὲ ἀκίνητα. Πλάτων πῦρ πρῶτον, εἶτα αἰθέρα, μεθ᾽ ὃν ἀέρα, ἐφ᾽ ᾧ ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν. ἐνίοτε δὲ τὸν αἰθέρα τῷ πυρὶ συνάπτει. Ἀριστοτέλης πρῶτον μὲν ἀέρα ἀπαθῆ, πέμπτον δέ τι σῶμα. μεθ᾽ ὃ παθητὰ πῦρ, ἀέρα,

An mundus sit animatus?

Cæteri quidem omnes mundum esse animatum, & prudentiâ gubernari. Democritus verò & Epicurus, ac quotquot atomos & vacuum introducunt, horum neutrum concedunt, sed naturâ quadam brutâ & rationis carente administrari. Aristoteles neque animatum esse totum per omnes partes dicit, neque sensu, neque ratione, neque prouidentiâ præditum esse mundum existimat. cœlestia enim corpora hæc omnia habere, orbes enim continere animatum & viuens. Terrestria verò horum nihil accipere, & ordinem per accidens iis non per se, aut à causa antecedente contingere.

An mundus sit incorruptibilis?

Pythagoras & Plato, & omnes qui eorum secuti sunt opiniones, existimare se mundum à Deo factum dixerunt, & esse naturâ suâ corruptibilem, sensibilem, prouidentiâ tamen opificis non interiturum. Epicurus autem & Stoici mundum corruptibilem concedunt, quoniam ortus fuit, vt animal, vt planta. Aristoteles autem mundi partem sublunarem & passiuam, & corruptibilem esse, & in qua terrestria corrumpuntur.

Vnde mundus alatur?

Aristoteles putat ipsum mundum, si nutriatur, interiturum. Horum verò neutrum mundo contingere. Plato dicit iis nutriri, quæ corrumpuntur secundum mutationem. Philolaus Pythagoricus duplicem esse interitum existimauit, vnum igne cœlesti defluente, alterum aqua lunari circa stellas superfusum. Atque horum exhalationes esse alimentum mundi.

A quo elemento cœpit Deus mundum facere?

Physici à terra exordium sumpsisse ipsam dicunt tanquam à centro. Pythagoras autem ab igne. Empedocles dicit primum fuisse secretum ætherem. Secundò ignem propter quem terra distincta est; postea aquam, ex qua cùm in vapores & exhalationes soluta fuerit, generatur aër; generari autem cœlum ex aëre, solem verò ex igne. Plato verò genitum fuisse mundum, si generatur ad mundi intelligibilis exemplar; visibilis autem mundi priùs quidem animam, postea verò speciem corporis. Pythagoras corpora solidorum existimauit, quæ appellat Mathematica, ex cubo enim terram factam fuisse dicit, ignem ex Pyramide, ex octoedra aërem, ex icosaedra aquam, ex dodecaedra vniuersi sphæram. Plato autem hac in parte Pythagoræ consentit.

De ordine mundi.

Parmenides multas corollas esse inter se complicatas, vnam ex raro, aliam ex denso, eas verò quæ in medio sunt, ex opaco & lucido mixtas: quæ verò cæteras continet, instar muri solidam esse. Leucippus & Democritus tunicam, & membranam quamdam mundo circumponunt. Epicurus quorumdam mundorum extremitates raras esse, quorumdam verò densas, & horum quasdam mobiles, quasdam autem immobiles. Plato supremo in loco æthera collocat, tum ignem, postea aërem, deinde aquam, vltimò terram; interdum tamen igni coniungit æthera. Aristoteles æthera primùm collocat, quem immutabilem, & quintum corpus facit, ab eo commutabilia disponit ignem, aërem,

aquam, & infimo loco terram. his autem ita motum tribuit, cœlis circularem, iis verò quæ infra cœlos sunt, leuibus sursum, grauibus deorsum. Empedocles nec definita, nec eadem loca semper habere sensit elementa: sed in alterius locum omnia succedere.

Quæ causa inclinationis mundi?

Diogenes & Anaxagoras post mundi constitutionem, & animalium ex terra generationem sponte suâ dicunt mundum ad Austrum inclinasse, fortasse prouidentiâ diuinâ, vt quædam eius pars sit inhabitabilis, quædam habitabilis propter frigus & calorem. Empedocles aëre vi solis agitato vrsas inclinatas, & Boreales plagas in altum sublatas: Australes verò depressas, atque ita totum mundum inclinasse ait.

De eo quod est extra mundum, & an sit vacuum.

Pythagorici extra mundum vacuum esse dixerũt, in quod, & ex quo respiraret mundus. Stoici vacuum esse in quod mundus infinitus per conflagrationem resolueretur. Posidonius infinitum non facit, sed solum tantum quantum ad mundi dissolutionẽ sufficit libro primo de vacuo. Plato & Aristoteles nec intra mundum, nec extra vacuum ponunt.

Quænam sit dextra pars mundi.

Pythagoras & Plato, & Aristoteles Orientalem partem esse dextram mundi dixerunt, à qua motus incipit; Occidentalem verò sinistram. Empedocles autem dextram esse eam, quæ circa Solstitium æstiuum, sinistram verò, quæ circa hyemale.

ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν. τούτων δὲ τοῖς μὲν οὐρανίοις ἀποδέδωκε τὴν κυκλικὴν κίνησιν· τῶν δὲ ὑπὸ σελήνην τεταγμένων, τοῖς μὲν κούφοις τὴν ἄνω· τοῖς δὲ βαρέσι τὴν κάτω. Ἐμπεδοκλῆς μὴ διὰ παντὸς ἑστῶτας εἶναι, μηδὲ ὡρισμένους τοὺς τόπους τῶν στοιχείων ὑπείληφεν, ἀλλὰ πάντ' ἄλλων ἀντιλαμβάνειν.

Τίς αἰτία τοῦ τὸν κόσμον κλιθῆναι;

Διογένης, καὶ Ἀναξαγόρας, μετὰ τὸ συστῆναι τὸν κόσμον, καὶ τὰ ζῷα ἐκ τῆς γῆς συμφῦναι, τὸν κόσμον ἐκ τοῦ αὐτομάτου εἰς τὸ μεσημβρινὸν κλιθῆναι. ἴσως ὑπὸ προνοίας, ἵνα τινὰ μὲν ἀοίκητα γένηται, τινὰ δὲ οἰκητὰ κατὰ ψύξιν καὶ ἐκπύρωσιν. Ἐμπεδοκλῆς τοῦ ἀέρος εἴξαντος τῇ τοῦ ἡλίου ὁρμῇ ἐγκλιθῆναι τὰς ἄρκτους· καὶ τὰ μὲν βόρεια ὑψωθῆναι, τὰ δὲ νότια ταπεινωθῆναι καθ' ὃ καὶ τὸν ὅλον κόσμον.

Περὶ τοῦ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, εἰ ἔστι κενόν.

Οἱ μὲν ἀπὸ Πυθαγόρου ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου κενὸν εἰρήκασιν εἰς ὃ ἀναπνεῖ ὁ κόσμος, καὶ ἐξ οὗ. οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸ κενὸν εἶναι εἰς ὃ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ἀναλύεται τὸ ἄπειρον. Ποσειδώνιος οὐκ ἄπειρον, ἀλλ' ὅσον αὔταρκες εἰς τὴν διάλυσιν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κενοῦ. Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης μήτε ἐκτὸς τοῦ κόσμου, μήτε ἐντὸς εἶναι κενόν.

Τίνα δεξιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τίνα ἀριστερά.

Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου ἔφασαν εἶναι τὰ ἑῷα, ἀφ' ὧν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως· ἀριστερὰ δὲ τὰ ἑσπέρια. Ἐμπεδοκλῆς δὲ δεξιὰ εἶναι τὰ κατὰ τὸν θερινὸν τροπῶν. ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τὸν χειμερινόν.

CAPVT XII.

De Cœlo, quæ sit eius essentia.

ANAXIMENES extimam mundi circumferentiam terrenam esse. Empedocles verò cœlum solidum esse putauit, & constare ex aëre in morem crystalli ab igne durato, & vtroque hemisphærio ignitam aëriámque naturam continere. Aristoteles ex quinto corpore igneum esse cœlum, ex calore & frigore compactum.

De diuisione Cœli.

Thales, Pythagoras, & qui ab iis manarunt, cœlum in quinque circulos diuidunt, quos Zonas appellant: horum arcticum vnum appellari, qui nobis semper apparet, alium Tropicum æstiuum, alium Tropicum hyemalem, alium meridianum, alium Antarcticum, qui semper latet: obliquum verò circulum, quem Zodiacum appellant, tribus mediis substerni. Fertur Pythagoras obliquitatem hanc Zodiaci circuli primus excogitasse, quam vt proprium inuentum sibi arrogat Oenopides Chius.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ οὐρανοῦ, τίς τούτου ἡ οὐσία.

Ἀναξιμένης τὴν περιφορὰν τὴν ἐξωτάτην γηΐνην εἶναι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ στερέμνιον τὸν οὐρανὸν ὑπάρχειν οἴεται ἐξ ἀέρος συμπαγέντος ὑπὸ πυρὸς κρυσταλλοειδῶς, τό τε πυρῶδες καὶ ἀερῶδες ἑκάτερα τὰ ἡμισφαίρια περιέχειν. Ἀριστοτέλης ἐκ πέμπτου σώματος πυρινὸν εἶναι τὸν οὐρανὸν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ συνεστῶτα.

Περὶ διαιρέσεως οὐρανοῦ.

Θαλῆς, Πυθαγόρας, καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, μεμερίσθαι τὰς τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαίρας εἰς κύκλους πέντε οὕστινας προσαγορεύουσι ζώνας. καλεῖσθαι δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀρκτικὸν, καὶ ἀειφανῆ. τὸν δὲ τροπικὸν θερινόν. τὸν δὲ χειμερινὸν τροπικόν. τὸν δὲ ἰσημερινόν. τὸν δ' ἀνταρκτικὸν ἀφανῆ. λοξὸν δὲ τοῖς τρισὶ μέσοις τὸν καλούμενον ζωδιακὸν ὑποβεβλῆσθαι. Πυθαγόρας δ' πρῶτος ἐπινενοηκέναι λέγεται τὴν λόξωσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἣν Οἰνοπίδης ὁ Χῖος ὡς ἐπίνοιαν ἰδίαν σφετερίζεται.

CAPVT XIII.

De stellarum essentia.

THALES è terra quidem constare stellas existimat, igneas tamen esse. Empedocles igneas solùm. Anaxagoras autem æthera circumfusum, aërem inflammatum existimauit, ac circumuolutionis impetu lapides è terra subripuisse, ipsósque inflammatos fieri stellas. Diogenes dicit stellas esse pumiceas, easque putat esse mundi expirationem. Plato verò stellas maiori ex parte igneas esse

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Τίς ἡ οὐσία τῶν πλανητῶν, καὶ ἀπλανῶν.

Θαλῆς μὲν ὑπολαμβάνει γεώδη εἶναι τὰ ἄστρα, ἔμπυρα δέ. Ἐμπεδοκλῆς δὲ πύρινα μόνα. Ἀναξαγόρας δὲ τὸν περικείμενον αἰθέρα, ἀέρα πύρινον φησί· τῇ δὲ εὐτονίᾳ τῆς περιδινήσεως ἀναρπάσαντα πέτρους ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ καταφλέξαντα τούτους ἠστερικέναι. Διογένης δὲ κισηροειδῆ μὲν τὰ ἄστρα λέγει· διάπνοιαν δ' αὐτὰ νοεῖται κόσμον. Πλάτων δὲ, ἐκ μὲν τοῦ πλείστου μέρους, πυρινοὺς εἶναι

ἀστέρας ὑπολαμβάνει, μετέχοντας δὲ τῶν ἄλλων στοιχείων κόλλης τρόπον. Ξενοφάνης δὲ ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων συνιστάναι τοὺς ἀστέρας ἡγεῖται· σβεννυμένους δὲ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἀναζωπυρεῖσθαι νύκτωρ, καθάπερ τοὺς ἄνθρακας· τὰς γὰρ ἀνατολὰς καὶ δύσεις, ἐξάψεις εἶναι καὶ σβέσεις. Ηρακλείδης δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἕκαστον τῶν ἀστέρων κόσμον εἶναι νομίζουσι, γῆν περιέχοντα, καὶ αἰθέρα, ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀέρι. ταῦτα δὲ τὰ δόγματα, ἐν τοῖς Ορφικοῖς φέρεσθαι λέγουσι, κοσμοποιοῦσι τῶν ἀστέρων ἕκαστον· οὐδὲν ἀπογινώσκει Ἐπίκουρος τούτων ἐχόμενος τοῦ ἐνδεχομένου.

Περὶ σχήματος ἀστέρων.

Οἱ Στωϊκοὶ σφαιρικοὺς τοὺς ἀστέρας καθάπερ τὸν κόσμον οἴονται, καὶ ἥλιον, καὶ σελήνην. Κλεάνθης κωνοειδεῖς. Αναξιμένης ἥλων δίκην καταπεπηγέναι τῷ κρυσταλλοειδεῖ· ἔνιοι πέταλα πύρινα νομίζουσιν εἶναι, ὥσπερ ζωγραφήματα τοὺς ἀστέρας.

Περὶ τάξεως τῶν ἀστέρων.

Ξενοφάνης κατ᾽ ἐπιφάνειαν οἴεται κινεῖσθαι τοὺς ἀστέρας. Δημόκριτος τὰ μὲν ἀπλανῆ πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς πλανήτας, ἐφ᾽ οἷς ἥλιος, καὶ σελήνη. Πλάτων μετὰ τοὺς ἀπλανεῖς λέγει πρῶτον φαίνοντα τὸν τοῦ Κρόνου. δεύτερον φαέθοντα τὸν τοῦ Διός. τρίτον πυρόεντα τὸν τοῦ Αρεως. τέταρτον φωσφόρον τὸν τῆς Αφροδίτης. πέμπτον στίλβοντα τὸν τοῦ Ερμοῦ. ἕκτον ἡλίου. ἕβδομον σελήνης. τῶν μαθηματικῶν τινες μὲν, ὡς Πλάτων· τινὲς δὲ μέσον πάντων τὸν ἥλιον. Αναξίμανδρος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χῖος, καὶ Κράτης, ἀνωτάτω μὲν πάντων τὸν ἥλιον τετάχθαι, μετὰ δὲ αὐτὸν τὴν σελήνην, ὑπὸ δὲ αὐτοὺς, τὰ ἀπλανῆ τῶν ἄστρων καὶ τοὺς πλανήτας.

Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς καὶ κινήσεως.

Αναξαγόρας, καὶ Δημόκριτος, καὶ Κλεάνθης ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμὰς φέρεσθαι τοὺς ἀστέρας νομίζουσιν. Αλκμαίων, καὶ οἱ μαθηματικοὶ τοὺς ἀστέρας τοὺς πλανήτας ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς ἀντιφέρεσθαι. Αναξίμανδρος ὑπὸ τῶν κύκλων καὶ τῶν σφαιρῶν, ἐφ᾽ ὧν ἕκαστος βέβηκε, φέρεσθαι. Αναξιμένης ὁμοίως ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ περὶ αὐτὴν στρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας. Πλάτων, καὶ οἱ μαθηματικοὶ ἰσοδρόμους εἶναι τὸν ἥλιον, τὸν φωσφόρον, τὸν στίλβοντα.

Πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες;

Μητρόδωρος ἅπαντας τοὺς ἀστέρας τοὺς ἀπλανεῖς καὶ πλανήτας, ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσλάμπεσθαι. Ηράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ τρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας ἐκ τῆς ἐπιγείου ἀναθυμιάσεως. Αριστοτέλης μὴ δεῖσθαι τὰ οὐράνια τροφῆς. οὐ γὰρ φθαρτὰ, ἀλλ᾽ ἀΐδια. Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ, ὡς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἄστρα ἐξ ἑαυτῶν τρέφεσθαι.

Περὶ τῶν ἀστέρων τῶν καλουμένων Διοσκούρων.

Ξενοφάνης τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους οἷον ἀστέρας, νεφέλια εἶναι κατὰ τὴν ποιὰν κίνησιν παραλάμπουσαν. Μητρόδωρος τῶν ὁρώντων ὀφθαλμῶν μετὰ δέους, καὶ καταπλήξεως στιλβηδόνα εἶναι.

Περὶ τῆς ἐπισημασίας τῶν ἀστέρων.

Πλάτων τὰς ἐπισημασίας τάς τε θερινὰς, καὶ τὰς χειμερινὰς κατὰ τὰς τῶν ἀστέρων ἐπιτολάς τε καὶ δυσμὰς γίνεσθαι ἡλίου τε καὶ σελήνης, καὶ τῶν ἄλλων πλανητῶν, καὶ ἀπλανῶν. Αναξιμένης δὲ, διὰ μηδὲν τούτων, ἀλλὰ δὲ διὰ τὸν ἥλιον μόνον. Εὔδοξος καὶ Αρατος κοινῶς διὰ πάντας τοὺς ἀστέρας, ἐν οἷς φησιν.

Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ᾽ ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν
Αστρα διακρίνας. ἐσκέψατο δὲ εἰς ἐνιαυτὸν
Αστέρας οἵ κε μάλιστα τετυγμένα σημαίνοιεν.

putat, adhærentes tamen aliis elementis instar glutinis. Xenophanes è nubibus accensis constare stellas arbitratur, easque singulis diebus restingui, noctu verò rursus accendi putat, quemadmodum carbones. Ortum enim & occasum, accensiones & restinctiones esse. Heraclides autem & Pythagorici vnamquamque stellam mundum esse putant, cœlum & terram ambientem in aëre infinito. Has autem opiniones in quibusdam hymnis Orphei dicunt haberi, qui vnamquamque stellam mundum faciunt: horum nihil inficiatur Epicurus, cùm sint similia his quæ contingunt.

De figura stellarum.

Stoici stellas rotundas existimant, vt & mundum, & Solem, & Lunam. Cleanthes coni figura. Anaximenes tanquam clauos cœlo crystallino adactos. Quidam verò putant stellas esse laminas igneas, quemadmodum animalia depicta.

De ordine stellarum.

Xenophanes secundum superficiem putat stellas moueri. Democritus fixas primas esse, deinde post ipsas, Planetas, in quibus Sol, & Luna. Plato post fixas Saturnum dicit primum apparere, deinde Iouem, postea Martem, quartam Luciferum stellam Veneris, quintam stellam Mercurij, sextam Solis, septimam Lunæ. Mathematicorum quidam Platonem sequuntur, quidam verò Solem in medio horum constituunt. Anaximander, & Metrodorus Chius, atque Crates supremum locum Soli deferunt, proximum Lunæ: sub his verò fixa & vaga sidera collocant.

De motu stellarum.

Anaxagoras, & Democritus, & Cleanthes, ab ortu ad occasum ferri stellas existimant: Alcmæon & Mathematici ex stellis planetas ab occasu ad ortum moueri. Anaximander vehi stellas existimat ab iis circulis, & orbibus, quibus insunt. Anaximenes eodem pacto sub terra, quo supra, moueri. Plato & Mathematici Solem, Venerem, & Mercurium eodem modo moueri.

Vnde illuminentur stellæ.

Metrodorus omnes stellas fixas lumen à Sole accipere putat. Heraclitus, & Stoici nutriri stellas putant vaporibus sursum eleuatis. Aristoteles non indigere nutrimento cœlestia dicit, æterna cùm sint, & corrumpi nequeant. Plato & Stoici, vt mundum, sic stellas à seipsis nutriri sentit.

De Castore & Polluce.

Xenophanes stellas, quæ supra apparent nubem esse dicit, quæ certo quodam motu agitata resplendet. Metrodorus existimat esse micationem ab oculis videntium, propter metum & consternationem ortam.

De stellarum significatione.

Plato Solem, Lunam, & alias stellas tam vagas, quàm fixas, occasu & ortu suo tempestates, quæ æstate & brumâ contingunt, significare putat. Anaximenes non ex aliis, sed tantùm ex Sole. Eudoxus, & Aratus generatim ex stellis, dum dicit.

Ipse hæc altitonans in celso infixit Olympo,
Et totum prudens distinxit signa per annum
Eximia, vt rebus de certis astra mouerent.

CAP. XIV.

CAPVT XIV.

De natura Solis.

ANAXIMANDER orbem eius esse putat octies vigesies terrâ maiorem, similémque rotæ plaustri canthum habentem, concauum, & igne plenum, ac quadam ex parte ignem ad nos per orificium quasi per canalem emitti, & hoc esse Solem. Xenophanes è siccis vaporibus igniculos quosdam conuenire dicit, qui in vnum corpus redacti Solem constituant, vel Solem accensam nubem. Stoici incendium mente præditum ex mari genitum. Plato ex plurimo igne. Anaxagoras, & Democritus, & Metrodorus massam, aut lapidem igne candentem. Aristoteles globum è quinto corpore. Philolaus Pythagoricus corpus vitro simile, quod lucem acceptam ab igne mundi, eandem ad nos remittat: adeo vt tria in Sole distinguantur, ignis qui est in cœlo, corpus quod ab ipso igneo, perinde ac speculum quoddam illustrari, & ignescere potest: & tertium radium à speculo ad nos reflexum. Nam & hanc lucem Solem appellamus, tanquam simulachrum simulachri. Empedocles duos soles existimauit; vnum præcipuum & primum, ignem, qui est in opposito, & hemisphærio mundi quod replet, quíque semper ex aduerso suæ imaginis incedit; alterum eum quem spectamus Solem, qui repercussio est luminis eius, quod est in altera dimidia mundi parte repleta aëre, qui calorem habet admixtum, & hunc splendorem à rotunditate terræ reflecti in Solem, qui est crystallo similis, & cum motu ignei elementi circumtrahi. Et, vt multa breuiter complectar, Sol est repercussio ignis qui circa terram mouetur. Epicurus molem è terra compactam pumici, spongiæve similem putat, quam ignis eius foramina permeans accendit. Heraclitus fulgorem qui in Oriente accenditur, in Occidente extinguitur.

De magnitudine Solis.

Anaximander solem quidem terræ putat æqualem, orbem autem à quo respirat & in quo fertur, septies vigesies terrâ maiorem. Anaxagoras multoties Peloponneso maiorem. Heraclitus quanta est humani pedis longitudo. Epicurus talem esse, qualis apparet, ac paulò aut maiorem, aut minorem esse.

De figura Solis.

Anaximenes latum esse Solem, vt folium, existimat. Heraclitus scaphæ instar subcuruum. Stoici globosum, vt cœlum est, & stellæ. Epicurus ipsum posse his omnibus esse figuris *admittit.*

De conuersionibus Solis.

Anaximenes ab aëre densato, & obnitenti stellas existimat impelli. Anaxagoras ab aëris, qui Septentrioni subest, densatione, quem Sol compingens reddit valentiorem. Empedocles ab orbe qui ipsum continet, & Tropicis impediri, nè rectà ad polos progrediatur. Diogenes, quia Sol extingueretur à frigore calorem oppugnante. Stoici iuxta interuallum alimenti subiecti Solem progredi. Oceanum autem, & cætera maria alimentum Soli ministrare eam, quam in se habent

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ οὐσίας ἡλίου.

ΑΝαξίμανδρος τὸν κύκλον αὐτοῦ εἶναι ὀκτωκαιεικοσαπλασίονα τῆς γῆς ἁρματείου τροχοῦ τὴν ἁψῖδα παραπλήσιον ἔχοντα κοίλην, καὶ πλήρη πυρός, κατὰ μέρος διὰ στομίου τὸ πῦρ, ὡς δι' αὐλοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐκπέμπεσθαι, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸν ἥλιον. Ξενοφάνης ἐκ τῶν ξηρῶν ἀτμῶν τὰ πυρίδια τινα συνέρχεσθαι, ἃ εἰς τὸ ἓν σῶμα καθεστηκότα τὸν ἥλιον συνιστῶσι· ἢ τὸν ἥλιον ἀναπτομένην νεφέλην. Οἱ Στωϊκοὶ ἄναμμα νοερὸν ἐκ θαλάσσης. Πλάτων ἐκ πλείστου πυρός. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος, καὶ Μητρόδωρος μύδρον ἢ πέτρον διάπυρον. Ἀριστοτέλης σφαῖραν ἐκ τοῦ πέμπτου σώματος. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος ὑαλοειδῆ δεχόμενον μὲν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ πυρὸς τὴν ἀνταύγειαν, διηθοῦντα δὲ πρὸς ἡμᾶς τὸ φῶς· ὥστε τρεῖς εἶναι ἐν τῷ ἡλίῳ διαφοράς· τὸ ἐν τῷ οὐρανῷ πυρῶδες, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ πυροειδὲς ἀπὸ τοῦ ἐσόπτρου κατὰ τὴν ἀνάκλασιν· τρίτον τὴν ἀπὸ τοῦ ἐσόπτρου κατ' ἀνάκλασιν, διασπειρομένην πρὸς ἡμᾶς. καὶ γὰρ τὸ φῶς αὐτὸν τὸν ἥλιον ὀνομάζομεν, ὥσπερ τὸ εἴδωλον τοῦ εἰδώλου. Ἐμπεδοκλῆς δύο ἡλίους, τὸν μὲν ἀρχέτυπον, πῦρ ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρείῳ τοῦ κόσμου, πεπληρωκὸς τὸ ἡμισφαίρειον, ἀεὶ κατάντικρυ τῇ ἀνταυγείᾳ ἑαυτοῦ τεταγμένον· τὸν δὲ φαινόμενον, ἀνταύγειαν ἐν τῷ ἑτέρῳ ἡμισφαιρείῳ τῷ τοῦ ἀέρος τοῦ θερμομιγοῦς πεπληρωμένῳ, ἀπὸ κυκλοτεροῦς τῆς γῆς κατ' ἀνάκλασιν ἐγγινομένην εἰς τὸν ἥλιον κρυσταλλοειδῆ, συμπεριελκομένην δὲ τῇ κινήσει τοῦ πυρίνου· ὡς δὲ βραχέως εἰρῆσθαι συντεμόντα ἀνταύγειαν εἶναι τοῦ περὶ τὴν γῆν πυρὸς τὸν ἥλιον. Ἐπίκουρος γήϊνον πύκνωμα κισσηροειδὲς ταῖς κατατρήσεσιν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνημμένον. Ἡράκλειτος ἄναμμα ἐν μὲν ταῖς ἀνατολαῖς τὴν ἔξαψιν ἔχον· τὴν δὲ σβέσιν ἐν ταῖς δυσμαῖς.

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

Ἀναξίμανδρος τὸν μὲν ἥλιον ἴσον εἶναι τῇ γῇ· τὸν δὲ κύκλον ἀφ' οὗ τὴν ἐκπνοὴν ἔχει, καὶ ἐφ' οὗ φέρεται ἑπτάκις, καὶ εἰκοσαπλασίονα τῆς γῆς. Ἀναξαγόρας πολλαπλασίονα Πελοποννήσου. Ἡράκλειτος εὖρος ποδὸς ἀνθρωπείου. Ἐπίκουρος ὅτι τοιοῦτος, οἷος φαίνεται, ἢ μικρῷ μείζων, ἢ ἐλάττων.

Περὶ σχήματος ἡλίου.

Ἀναξιμένης πλατὺν εἶναι τὸν ἥλιον, ὡς πέταλον. Ἡράκλειτος σκαφοειδῆ, ὑπόκυρτον. Οἱ Στωϊκοὶ σφαιροειδῆ, ὡς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὰ ἄστρα. Ἐπίκουρος ἐνδέχεσθαι τὰ προειρημένα πάντα.

Περὶ τροπῶν ἡλίου.

Ἀναξιμένης ὑπὸ πεπυκνωμένου ἀέρος, καὶ ἀντιτύπου ἐξωθεῖσθαι τὰ ἄστρα. Ἀναξαγόρας ἀπὸ τοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἀέρος τῆς πυκνώσεως, ὃν ὁ ἥλιος συνωθῶν ἰσχυρότερον ποιεῖ. Ἐμπεδοκλῆς ὑπὸ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σφαίρας κωλυόμενον μέχρι πόλων εὐθυπορεῖν, καὶ ὑπὸ τῶν τροπικῶν κύκλων εἰργόμενον. Διογένης ὑπὸ τοῦ ἀντιπίπτοντος τῇ θερμότητι ψύχους σβέννυσθαι τὸν ἥλιον. οἱ Στωϊκοὶ, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπομένης τροφῆς διιέναι τὸν ἥλιον. Ὠκεανὸν ἢ καὶ τὴν θάλασσαν παρέχειν τῷ ἡλίῳ τροφὴν τὴν αὐτοῦ ὑγρότητα ἔχουσαν

ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γεώδη ἀναθυμίασιν. Πλάτων, Πυθαγόρας, καὶ Ἀριστοτέλης περὶ τὴν λόξωσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, δι᾽ οὗ φέρεται λοξοπορῶν ὁ ἥλιος, καὶ κατὰ δορυφορίαν τῶν τροπικῶν κύκλων· ταῦτα δὲ πάντα καὶ ἡ σφαῖρα δείκνυσιν.

A humiditatem, & terream exhalationem. Plato, Pythagoras, Aristoteles ob Zodiaci circuli obliquitatem, quâ Sol obliquè meare cogitur, & secundum circulos Tropicos. Hæc autem omnia sphæra demonstrat.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Θαλῆς πρῶτος εἶπεν ἐκλείπειν τὸν ἥλιον, τῆς σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης κατὰ κάθετον οὔσης φύσει γεώδους· βλέπεσθαι δὲ τοῦτο κατοπτρικῶς ὑποτιθεμένῳ τῷ δίσκῳ. Ἀναξίμανδρος τοῦ στόματος τῆς τοῦ πυρὸς διεκπνοῆς ἀποκλειομένου. Ἡράκλειτος, κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς στροφὴν, ὥστε τὸ μὲν κοῖλον ἄνω γίνεσθαι, τὸ δὲ κυρτὸν, κάτω πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν. Ξενοφάνης κατὰ σβέσιν τὴν ἔκλειψιν γίνεσθαι, ἕτερον δὲ πάλιν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς ἐξάπτεσθαι. παριστόρηκε δὲ καὶ ἔκλειψιν ἡλίου ἐφ᾽ ὅλον μῆνα, καὶ πάλιν ἔκλειψιν ἐντελῆ, ὥστε τὴν ἡμέραν ἀφανῆ εἶναι. Ἀρίσταρχος κατὰ τῆς γῆς σκιάζεσθαι τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου. Ξενοφάνης πολλοὺς εἶναι ἡλίους καὶ σελήνας κατὰ κλίματα τῆς γῆς, καὶ ἀποτομὰς, καὶ ζώνας. κατὰ δέ τινα καιρὸν ἐμπίπτειν τὸν δίσκον εἴς τινα ἀποτομὴν τῆς γῆς οὐκ οἰκουμένην ὑφ᾽ ἡμῶν, καὶ οὕτως ὥσπερ κενεμβατοῦντα ἔκλειψιν ὑπομένειν. ὁ δ᾽ αὐτὸς τὸν ἥλιον εἰς ἄπειρον μὲν προϊέναι, δοκεῖν δὲ κυκλεῖσθαι διὰ τὴν ἀπόστασιν. ἔνιοι νεφῶν πύκνωσιν τῶν ἀοράτως ἐπερχομένων τῷ δίσκῳ. Ἀρίσταρχος τὸν ἥλιον ἵστησι μετὰ τῶν ἀπλανῶν, τὴν δὲ σελήνην κινεῖ περὶ τὸν ἡλιακὸν κύκλον, καὶ κατὰ τὰς ταύτης ἐγκλίσεις σκιάζεσθαι τὸν δίσκον.

De Solis defectu seu Eclipsi.

Thales primus dixit Solem deficere, propter Lunam, quæ tota terrestris est, ei ad perpendiculum suppositam, ídque ex supposito Soli speculo facilè discerni. Anaximander clauso foramine, per quod ignis expirat. Heraclitus conuersione partis conuexæ sursum, gibbæ verò deorsum ad nostrum visum obuertatur. Xenophanes per extinctionem Solis eclipsim fieri; rursus autem versus Orientem alterum accendi. Narrat etiam solem aliquando integro mense defecisse; & rursus alio tempore sic ex toto defecisse, vt dies non appareret. Aristarchus propter terram orbem Solis dixit inumbrari. Xenophanes multos esse soles, multas Lunas secundum terræ climata, segmenta, ac Zonas: quodam autem tempore Solis discum incidere in quamdam terræ portionem à nobis non habitatam, & sic tanquam in vacuum delatum deliquium occidere. Idem, solem in infinitum progredi: nobis autem videri quòd rotetur, ob distantiam. Sunt qui nubium condensationem causentur, quæ visu non cernente disco Solis obducantur. Aristarchus solem fixis stellis adiunxit, Lunam autem moueri circum Solis orbem, & suis inclinationibus vmbram disco inferre.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Περὶ οὐσίας σελήνης.

Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι ἐννεακαιδεκαπλασίονα τῆς γῆς. Ξενοφάνης δὲ εἶναι νέφος πεπιλημένον. οἱ Στωϊκοὶ μικτὴν εἶναι τὴν σελήνην ἐκ πυρὸς καὶ γεώδους ἀποφαίνονται. Πλάτων ἐκ πλείονος πυρός. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος στερέωμα διάπυρον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία, καὶ ὄρη, καὶ φάραγγας. Ἡράκλειτος, γῆν ὁμίχλῃ περιειλημμένην. Πυθαγόρας κατὰ τὸ πυροειδὲς σῶμα σελήνης.

Περὶ μεγέθους σελήνης.

Οἱ Στωϊκοὶ μείζονα τῆς γῆς νομίζουσι τὴν σελήνην, ὡς καὶ τὸν ἥλιον. Παρμενίδης ἴσην τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐξ αὐτοῦ φωτίζεσθαι.

Περὶ σχήματος σελήνης.

Οἱ Στωϊκοὶ τὴν σελήνην σφαιροειδῆ, ὡς καὶ τὸν ἥλιον νομίζουσιν. Ἡράκλειτος δὲ σκαφοειδῆ. Ἐμπεδοκλῆς δὲ δισκοειδῆ, ἄλλοι δὲ κυλινδροειδῆ. σχηματίζεται δὲ ἡ σελήνη ἑπταχῶς· ὅτε γὰρ τίκτεται, δοκεῖ φαίνεσθαι μηνοειδής, εἶτα διχότομος, εἶτ᾽ ἀμφίκυρτος, εἶτα πανσέληνος, εἶτα πάλιν ἐπαναχωροῦσα αὖθις γίνεται ἀμφίκυρτος, εἶτα διχότομος, καὶ ὕστερον μηνοειδής, εἶτ᾽ ἀφανὴς κατὰ τὴν σύνοδον. πλεῖστος γίνεται περὶ αὐτῆς λόγος. λέγεται τοῦτον σχηματίζεσθαι τὸν τρόπον, σκιαζούσης ἑκάστοτε τῆς γῆς, πρότερον μὲν κατὰ τὸ μόριον ἑαυτῆς. ποτὲ δὲ κατὰ τὸ παντελὲς ὑπορρεούσης τῆς σελήνης εἰς τὸ κοῖλον τῆς γῆς.

Περὶ φωτισμοῦ σελήνης.

Ἀναξίμανδρος ἴδιον ἔχειν αὐτὴν φῶς εἴρηκεν, ἀραιότερον δέ πως. Ἀντιφῶν ἰδίῳ φέγγει λάμπειν τὴν σελήνην· τὸ δὲ

CAPVT XV.

De Lunæ natura.

D Anaximander decies nouies Lunæ orbem terrâ maiorem existimat. Xenophanes autem esse nubem constipatam. Stoici mixtam ex igne, & terra Lunam existimant. Plato ex multo igne. Anaxagoras, & Democritus firmamentum igneum habens in seipso campos, montes, & valles. Heraclitus terram caliginosa nube contentam. Pythagoras corpus Lunæ igneam sequi naturam.

De magnitudine Lunæ.

Stoici Lunam putant terrâ esse maiorem, vt & Solem. Parmenides æqualem Soli, & ab ipso illuminari.

De figura Lunæ.

E Stoici rotundam esse Lunam, vt Solem, existimant. Heraclitus scaphæ. Empedocles disco similem, alij instar cylindri. Figuram autem septem modis assumit Luna. quando enim nascitur, videtur apparere cornuta; tum semiplena; mox plusquam dimidia; postea plena. Rursus cùm reuertitur, statim apparet gibbosa; mox semiplena; & iterum cornuta. Postea latet, donec *omnino* renouetur. De ea multa dicuntur. Quidam hoc modo figurari dicunt, nimirum vmbrâ terræ, primùm secundum aliquam sui ipsius partem, aliquando secundum se totam confugiente Lunâ in centrum terræ. F

De illuminatione Lunæ.

Anaximander ipsam peculiarem lucem habere dicit, rariorem tamen. Antipho proprio Lunam splendore fulgere docet: quod si paulatim

abſcondatur, id illi contingere Solis vicinitate: ſic enim à natura comparatum vt maioris acceſſu lux minor obruatur; quod etiam reliquis ſtellis euenit. Thales, & qui ipſum ſequuti ſunt, à Sole Lunam dixerunt illuminari. Heraclitus idem Lunæ, quod Soli contingere defendit. Stellæ enim quoniam concauæ ſunt, & vapores excipiunt, lucere videntur, ac Sol quidem ſplendidiùs cùm in puriori aëre, Luna autem obſcurari videtur, quòd in aëre turbidiori feratur.

ἀποκρυπτομένην περὶ αὐτὴν ὑπὸ τῆς προσβολῆς τοῦ ἡλίου ἀμαυροῦσθαι· πεφυκότος τοῦ ἰσχυροτέρου πυρὸς τὸ ἀσθενέστερον ἀμαυροῦν· ὃ δὴ συμβαίνει καὶ περὶ τὰ ἄλλα ἄστρα. Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι τὴν σελήνην. Ἡράκλειτος τὸ αὐτὸ πεπονθέναι τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην. σκαφοειδεῖς γὰρ ὄντας τοῖς σχήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομένους δὲ τὰς ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, αὐγὰς φωτίζεσθαι πρὸς τὴν φαντασίαν, λαμπρότερον μὲν τὸν ἥλιον· ἐν καθαρωτέρῳ γὰρ ἀέρι φέρεσθαι, τὴν δὲ σελήνην, ἐν θολερωτέρῳ διὰ τοῦτο καὶ ἀμαυροτέραν φαίνεσθαι.

De Lunæ defectu ſeu Ecclipſi.

Anaximander coniecit Lunam deficere quum oſculum quod circum rotam eſt, obturatur, Beroſſus ex obuerſione in nos facta reſtinctæ partis. Heraclitus ex gibbæ partis conuerſione. Pythagoreorum aliqui per reflexionem & obturationem terræ tum noſtræ, tum oppoſitæ. Plato autem, Ariſtoteles, Stoici, & Mathematici menſtruales occultationes ipſam efficere, quando cum Sole congreditur, & eius radiis obruitur, ac vndique illuſtratur, deficere verò quando obumbratur à terra, vtriuſque ſideris in medio conſtituta, aut potius cùm eius illuminationi afficitur à terra.

Περὶ ἐκλείψεως σελήνης.

Ἀναξίμανδρος μὲν ὑπέλαβε τοῦ στομίου τοῦ περὶ τὸν τροχὸν ἐπιφραττομένου, καὶ τὴν σελήνην ἐκλείπειν. Βήρωσος κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπυρώτου μέρους. Ἡράκλειτος κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς συστροφήν. τῶν Πυθαγορείων δέ τινες κατ' ἀνταύγειαν, καὶ ἐπίφραξιν τῆς τε γῆς καὶ ἀντίχθονος. Πλάτων δὲ καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ Στωϊκοὶ, καὶ οἱ μαθηματικοὶ τὰς μὲν μηνιαίας ἀποκρύψεις συνοδευούσης αὐτὴν τῷ ἡλίῳ, καὶ περιλαμπομένην ποιεῖσθαι, τὰς δὲ ἐκλείψεις σκιαζομένην ὑπὸ τῆς γῆς, μεταξὺ μὲν ἀμφοτέρων τῶν ἄστρων γινομένης, μᾶλλον δὲ τῆς σελήνης ἀντιφραττομένης.

Qui Luna terreſtris appareat.

Lunam ideo terreſtrem exiſtimant Pythagorici, quòd ipſam incolant *proceriores* arbores, & animalia maiora, atque præſtantiora, quàm hîc apud nos. Eſſe verò decies quinquies, quæ circa ipſam ſunt, animalia illa noſtris robuſtiora, nihilque excrementi communis emittentia, ac tantò diem eſſe noſtro longiorem. Anaxagoras eius inæqualitatem fieri à concretione frigidi & terreſtris, quæ ſimul miſcentur · miſceri autem igneo caliginoſum, ſtellámque lucis ementitiæ Lunam ideo nuncupari. Stoici quoque negant propter diuerſas facies eius ſubſtantiæ compagem eſſe inſolubilem.

Διά τι γεώδης φαίνεται ἡ σελήνη.

Οἱ Πυθαγόρειοι γεώδη φαίνεσθαι τὴν σελήνην οἴονται, διὰ τὸ περιοικεῖσθαι ταύτην ὑπὸ μειζόνων ζώων, καὶ φυτῶν καὶ καλλιόνων, ἢ παρ' ἡμῖν. εἶναι γὰρ πεντεκαιδεκαπλασίονα τὰ ἐπ' αὐτῆς ζῶα τῇ δυνάμει, μηδὲν περιττωματικὸν κοινὸν ἀποκρίνοντα· καὶ τὴν ἡμέραν τοσαύτην εἶναι τῷ μήκει. Ἀναξαγόρας ἀνωμαλότητα τοῦ συγκρίματος, διὰ τὸ ψυχρομιγὲς ἅμα καὶ γεῶδες· περιμεμῖχθαι δὲ τῷ πυρώδει τὸ ζοφῶδες, ὅθεν ψευδοφανῆ λέγεσθαι τὸν ἀστέρα. οἱ Στωϊκοὶ διὰ τὸ ἑτεροειδὲς τῆς οὐσίας μὴ εἶναι αὐτῆς ἀκήρατον τὸ σύγκριμα.

De Lunæ diſtantia.

Empedocles plùs duplo Lunam diſtare putat à Sole, quàm à terra. Mathematici decies octies. Eratoſthenes Solem à terra diſtare quadringentis & octo myriadibus. Lunam verò à terra diſtare ſeptuaginta octo millibus ſtadiorum.

Περὶ τῶν διαστημάτων τῆς σελήνης.

Ἐμπεδοκλῆς διπλάσιον ἀπέχειν τὴν σελήνην ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἤπερ ἀπὸ τῆς γῆς· οἱ μαθηματικοὶ ὀκτωκαιδεκαπλάσιον. Ἐρατοσθένης τὸν ἥλιον ἀπέχειν τῆς γῆς σταδίων μυριάδας, τετρακοσίας καὶ στάδια ὀκτάκις μύρια· τὴν δὲ σελήνην τῆς γῆς ἀπέχειν σταδίων μυριάδας ἑβδομηκονταοκτώ.

CAPVT XVI.

De Anno, quantus cuiuſque planetarum ſit Magnus annus.

ANNVS Saturni annorum eſt triginta; Iouis duodecim; Martis duorum; Solis menſium duodecim; Veneris, & Mercurij totidem (nam æquales his curſus) Lunæ triginta dierum, tot enim diebus menſis abſoluitur, ab apparitione Lunæ ad eius cùm Sole congreſſum. Annum quem Magnum appellant, quidam octauo quoque anno compleri dicunt, alij decimo nono, quidam ſexageſimo primo. Heraclitus decem & octo millibus annorum Solarium. Diogenes trecentis ſexaginta quinque annis, tantus quantus eſt vnus annus Heraclito. Nonnulli ſeptem millibus ſeptingentis ſeptuaginta ſeptem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιϛ'.

Περὶ ἐνιαυτοῦ, πόσος ἑκάστου τῶν πλανωμένων ὁ μέγας ἐνιαυτός.

ΕΝιαυτὸς μὲν Κρόνου ἐστὶν ἐτῶν τριάκοντα. Διὸς δὲ δώδεκα. Ἄρεως δυοῖν· ἡλίου ιβ' μῆνες· οἱ δὲ αὐτοὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἀφροδίτης· ἰσόδρομοι γάρ· σελήνης ἡμέραι λ'. οὗτος γὰρ ὁ τέλειος μὴν ἀπὸ φάσεως εἰς σύνοδον· τὸν δὲ μέγαν ἐνιαυτὸν, οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδι τίθενται· οἱ δὲ ἐν τῇ ἐννεακαιδεκαετηρίδι· οἱ δὲ ἐν τοῖς ἑξήκοντα ἑνὸς δέουσιν. Ἡράκλειτος ἐκ μυρίων ὀκτακισχιλίων ἡλιακῶν. Διογένης ἐκ πεντεκαιεξήκοντα, καὶ τριακοσίων ἐνιαυτῶν τοσούτων, ὅσων ὁ κατὰ Ἡράκλειτον ἐνιαυτός· ἄλλοι δὲ δι' ἑπτακισχιλίων ψοζ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ γαλαξίου.

Ο Γαλαξίας κύκλος ἐστὶ νεφελοειδής, ἐν μὲν τῷ ἀέρι διὰ παντὸς φαινόμενος, διὰ δὲ τὴν λευκόχροιαν ὀνομαζόμενος γαλαξίας· καὶ τῶν Πυθαγορείων τινὲς ἀστέρος εἶναι διάκαυσιν, ἐκπέσοντος μὲν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἕδρας, δι' οὗ δὲ ἐπέδραμε χωρίου κυκλοτερῶς αὐτὸ καταφλέξαντος, ἐπὶ τοῦ κατὰ Φαέθοντα ἐμπρησμοῦ διὰ τὴν ἐκείνου πρόοδον· οἱ δὲ ἡλιακὴν ταῦτά φασι καὶ ἀρχὰς γεγονέναι δίοδον. τινὲς δὲ τοῦτο μικρὰν εἶναι φαντασίαν τοῦ πλείονος οὐρανίου πυρὸς πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς αὐγὰς ἀνακλῶντα· ὅπερ ἐπὶ τῶν τῆς Ἴριδος νεφῶν συμβαίνειν εἴωθεν. Μητρόδωρος διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἡλίου. τοῦτον γὰρ εἶναι τὸν ἡλιακὸν κύκλον. Παρμενίδης δὲ τοῦ πυκνοῦ καὶ ἀραιοῦ μίγμα γαλακτοειδὲς ἀποτελεῖν χρῶμα. Ἀναξαγόρας τὴν σκιὰν τῆς γῆς κατὰ τοῦτο δὲ μέρος ἵστασθαι τοῦ οὐρανοῦ· ὅταν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν ὁ ἥλιος μὴ πάντη περιφωτίζῃ. Δημόκριτος πολλῶν καὶ μικρῶν, καὶ συνεχῶν ἀστέρων συμφωτιζομένων εἶναι ἀλλήλοις συναύγασμον. Ἀριστοτέλης ἀναθυμιάσεως ξηρᾶς ἔξαψιν πολλῆς τε καὶ συνεχοῦς, καὶ οὕτω κόμην πυρὸς ὑπὸ τὸν ἀέρα κατωτέρω τῶν πλανητῶν φαίνεσθαι· οἱ Στωϊκοὶ τοῦ αἰθερίου πυρὸς ἀραιότητα ἀνώτερον τῶν πλανητῶν. Ποσειδώνιος πυρὸς σύστασιν ἄστρου μὲν λαμπρότερον, αὐγῆς δὲ πυκνότερον.

CAPVT XVII.

De Circulo lacteo.

CIRCVLVS lacteus nebulosus est, in aëre semper apparens, lacteúsque est à suo colore nuncupatus. Pythagoreorum aliqui crediderunt ipsum esse stellæ cuiusdam incendium, quæ suis sedibus excidit, & locum per quem circumuoluta est, exussit, eo tempore quo Phaëtontis incendium per illam viam grassabatur: alij dicunt ab initio Solem illac iter suum peregisse: quidam volunt hoc exiguam esse apparitionem plurimi cælestis ignis, cuius splendor ad cælum reflectitur; id quod arcus cælestis nubes facere consueuerunt. Metrodorus propter transitum Solis, illum enim esse circulum Solis existimat. Parmenides rarum denso commistum, lacteum colorem conficere putat. Anaxagoras terræ putat vmbram esse, & aliquam cæli partem occupare, quia cùm Sol terræ subest, non illuminat omnia. Democritus esse splendorem multarum exiguarum, & cohærentium stellarum se inuicem collustrantium. Aristoteles siccæ exhalationis incendium, quæ iugiter, & abundè succedit, ac eodem modo fieri crinitum ignem infra aërem, sub planetis. Stoici ignis ætherei raritatem ipsúmque superiorem planetis. Posidonius ignis aceruum stella clariorem, splendore verò *obscuriorem*, densiorem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ κομήτου, καὶ διαττόντων ἀστέρων, καὶ δοκίδων.

ΤΩΝ Πυθαγορείων τινὲς μὲν ἀστέρα φασὶν εἶναι τὸν κομήτην, τῶν οὐκ ἀεὶ φαινομένων, διά τινος δὲ ὡρισμένου χρόνου περιοδικῶς ἀνατελλόντων· ἄλλοι δὲ ἀνάκλασιν τῆς ἡμετέρας ὄψεως πρὸς τὸν ἥλιον παραπλησίαν ταῖς κατοπτρικαῖς ἐμφάσεσιν. Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος σύνοδον ἀστέρων δυοῖν ἢ πλειόνων κατὰ συναυγασμόν. Ἀριστοτέλης δὲ τῆς ξηρᾶς ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιάσεως διάπυρον σύστασιν. Στράτων ἄστρου φῶς περιληφθὲν νέφει πυκνῷ, καθάπερ ἐπὶ τῶν λαμπτήρων γίνεται. Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς νέφος μετάρσιον ὑπὸ μεταρσίου φωτὸς καταυγαζόμενον· ὁμοίως δὲ αἰτιολογεῖ πωγωνίαν, ἅλω, δοκίδα, κίονα, καὶ τὰ συγγενῆ τούτοις, καθάπερ ἀμέλει πάντες οἱ Περιπατητικοί, περὶ τοὺς τοῦ νέφους ταύτῃ γίνεσθαι σχηματισμούς· Ἐπιγένης πνεύματος ἀναφορὰν γεωμιγοῦς πεπυρωμένου. Βοηθός, ἀέρος ἀνειμένου φαντασίαν. Διογένης ἀστέρας εἶναι τοὺς κομήτας. Ἀναξαγόρας τοὺς καλουμένους διάττοντας ἀπὸ τοῦ αἰθέρος· σπινθήρων δίκην καταφέρεσθαι, διὸ καὶ παραυτίκα κατασβέννυσθαι. Μητρόδωρος τὴν εἰς τὰ νέφη τοῦ ἡλίου βιαίαν ἔμπτωσιν, ὡς βέλος πολλάκις σπινθηρίζειν. Ξενοφάνης πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν νεφῶν πεπυρωμένων συστήματα, ἢ κινήματα.

CAPVT XVIII.

De cometa, stellis discurrentibus, & trabibus.

PYTHAGOREORVM aliqui cometas dicunt esse stellas, quæ non semper apparent, sed certis quibusdam temporibus sua reuolutione oriuntur: alij repercussionem visus nostri ad Solem, similem imaginibus, quæ in speculis cernuntur. Anaxagoras, & Democritus concursum duarum, aut plurium stellarum sese illustrantium. Aristoteles siccæ exhalationis congeriem accensam. Strato sideris alicuius lucem densâ nube compresensam, id quod & laternis euenit. Heraclides Ponticus nubem prealtam, illic à luce superna illuminatam: eandem hic barbatis, areis, trabibus, columnis, & id genus aliis causam assignat: vt omnes Peripatetici, qui ex accensis vaporibus species hasce fieri dicunt. Epigenes vaporem terræ commistum, in altum eleuatum, ibique accensum. Boëthus, ardentis aëris id speciem esse credidit. Diogenes stellas esse cometas putat. Anaxagoras quas discurrentes stellas vocant, perinde atque scintillas ex æthereo igne cadere putat, & ideo statim quoque extingui. Metrodorus ex Solis radiis, violenter in nubem, vt sagitta solet, irruentibus, discurrentis stellæ speciem excitari. Xenophanes id genus omnia, nubium accensarum constitutiones, vel incursiones existimat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ βροντῶν, καὶ ἀστραπῶν, κεραυνῶν, πρηστήρων, καὶ τυφώνων.

ΑΝαξίμανδρος ἐκ τοῦ πνεύματος ὑπιόντος ταῦτα πάντα συμβαίνειν, ὅταν περιληφθὲν νέφει παχεῖ βια-

CAPVT XIX.

De tonitruis, coruscationibus, turbinibus, & conuolutionibus.

ANAXIMANDER à flatu subeunte hæc omnia fieri putat, quando inclusus densâ nube nititur

erumpere, quâ parte tenuior est, & leuior; ipsa ruptio sonum edit, ipsa autem diuulsio iuxta nigredinem nubis, coruscationem. Metrodorus, cùm in nubem densitate compactam flatus irruit, disruptione, sonum facit, percussione, & diuulsione micat; velocitate autem motûs à Sole calorem accipiens, fulminat: fulminis autem imbecillitas in turbinem degenerat. Anaxagoras, quando calidum in frigidum incidit, hoc est, cùm ætherea pars aëreæ miscetur, coruscationem facit; colore verò qui est ad nigredinem nebulosæ partis, fulgur; multitudine & magnitudine lucis, fulmen; cùm magis in corpus cogitur ignis, vorticem; cùm est nubiliosior, turbinem. Stoici nubium concursum tonitru definiunt; coruscationem, earumdem inflammationem attritu excitatam; fulmen, vehementer actæ nubis incensionem; turbinem, segniorem. Aristoteles autem hæc omnia fieri putat à siccis exhalationibus, quæ cùm inciderint in humida, conantur erumpere, dum igitur impellunt sicca, atque discindunt humida, tonitru sonus excitatur, accensione siccitatis fit fulgur, turbinem & vorticem materiæ quam vterque trahit, copia generat, calidior tamen turbo, densior autem est vortex.

De nubibus, pluuiis, niuibus, & grandinibus.

Anaximenes dicit fieri nubes ex aëre plurimùm densato; & ex ipso magis coacto exprimi pluuiam; niuem autem fieri, quando aqua sursum eleuata condensatur à frigore; grandinem verò, quum à vento comprehenditur humido. Et Metrodorus è vaporibus aquosis sursum elatis nubes coalescere putat; Epicurus ex atomis; rotundam verò reddi grandinem, & pluuiam fieri cùm à longiori delatione per aërem repercuti contingit.

De Iride seu arcu cælesti.

Eorum quæ in sublimi fiunt, quædam reuera subsistunt, vt imber & grando: quædam sunt merum substantiæ simulachrum, propriam non habentia subsistentiam, eo modo quo moueri terra nobis nauigantibus videtur. Est autem arcus cælestis tantùm species apparens, de quo dicemus, si priùs docuerimus quomodo ipsum videamus. Videmus autem lineis vel rectis, vel curuis, vel fractis, obscuris, & quæ solâ ratione spectari possint, incorporeis. Rectis autem lineis videmus ea, quæ in aëre sunt, quæque per lapides pellucidos & per cornua; omnia enim hæc tenuium sunt partium. Curuis autem lineis aspicimus quæ in aquis, visus enim vi propter crassitiem materiæ ipsius aquæ incuruatur, ideo remos in mari fractos eminus videmus. Tertius modus videndi refracta est in speculis. eiusmodi autem arcus cælestis est species. Oportet enim concipere humidam exhalationem in nubem mutari, tum statim roris instar, ex ipsa minutas guttas manare: cùm igitur Sol in occasu fuerit, necesse est enim omnem arcum cælestem ex aduerso Solis apparere, cùm visus in guttulas incidens refrangitur, vt arcus cælestis fiat, non sunt autem guttæ species figuræ, sed colores videntur: tres autem colores habet arcus cælestis, primum puniceum, secundum violaceum seu purpureum: tertium cæruleum & viridem: nonnunquam igitur puniceum quidam splendor Solis occurrens fulgórque integer refractus, rubrum ac puniceum parit colo-

ζόμενον ἐκπέσῃ τῇ λεπτομερείᾳ, καὶ κουφότητι, τότε ἡ μὲν ῥῆξις τὸν ψόφον ἀποτελεῖ, ἡ δὲ διαστολὴ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νέφους τὸν διαυγασμὸν ἀποτελεῖ. Μητρόδωρος ὅταν εἰς νέφος πεπηγὸς ὑπὸ πυκνότητος ἐμπέσῃ πνεῦμα, τῇ μὲν θραύσει, τὸν κτύπον ποιεῖ, τῇ δὲ πληγῇ καὶ τῷ σχισμῷ διαυγάζει, τῇ δὲ ὀξύτητι τῆς φορᾶς προσλαμβάνον τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητα, κεραυνοβολεῖ· τοῦ δὲ κεραυνοῦ τὴν ἀσθένειαν εἰς πρηστῆρα περιίστησιν. Ἀναξαγόρας δὲ ὅταν τὸ θερμὸν εἰς τὸ ψυχρὸν ἐμπέσῃ (τοῦτο δὲ ἐστὶν αἰθέριον μέρος εἰς ἀερῶδες) τῷ μὲν ψόφῳ τὴν βροντὴν ἀποτελεῖ, τῷ δὲ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νεφώδους χρώματι τὴν ἀστραπήν· τῷ δὲ πλήθει, καὶ μεγέθει τοῦ φωτὸς τὸν κεραυνόν. τῷ δὲ πολυσωματωτέρῳ πυρὶ τὸν τυφῶνα, τῷ δὲ νεφελομιγεῖ, τὸν πρηστῆρα. οἱ Στωϊκοὶ βροντὴν μὲν συγκρουσμὸν νεφῶν, τὴν δ' ἀστραπὴν ἔξαψιν ἐκ παρατρίψεως, κεραυνὸν δὲ σφοδροτέραν ἔλλαμψιν, πρηστῆρα δέ, νωχελεστέραν. Ἀριστοτέλης δὲ ἐξ ἀναθυμιάσεως πάντα τὰ τοιαῦτά φησι συμβαίνειν τῆς ξηρᾶς· ὅταν οὖν ἐντύχῃ τῇ ὑγρᾷ, παραβιάζηται τὴν ἔξοδον, καὶ τῇ μὲν παρατρίψει, καὶ τῇ ῥήξει τὸν ψόφον τῆς βροντῆς γίνεσθαι· τῇ δὲ ἐξάψει τῆς ξηρότητος τὴν ἀστραπήν· πρηστῆρα δὲ καὶ τυφῶνα πλεονασμῷ τῆς ὕλης, ἣν ἑκάτερος αὐτῶν συνεφέλκεται, θερμότερος μὲν ὁ πρηστήρ, παχύτερος δὲ ὁ τυφών.

Περὶ νεφῶν, ὑετῶν, χιόνων, χαλαζῶν.

Ἀναξιμένης ἔφη συμβαίνειν παχυνθέντος ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ἀέρος, μᾶλλον δὲ ἐπισυναχθέντος ἐκθλίβεσθαι καὶ τοὺς ὄμβρους γίνεσθαι. χιόνα δ' ἐπειδὰν τὸ καταφερόμενον ὕδωρ παγῇ ὑπὸ ψύξεως· χάλαζαν δὲ ὅταν περισυλληφθῇ τῷ ὑγρῷ πνεύματι. καὶ Μητρόδωρος ἀπὸ τῆς ὑδατώδους ἀναφορᾶς συνίστασθαι τὰ νέφη. Ἐπίκουρος ἀπὸ τῶν ἀτόμων· στρογγυλίζεσθαι δὲ τὴν χάλαζαν, καὶ τὸν ὑετὸν γίνεσθαι ἀπὸ τῆς μακροτέρας φορᾶς διὰ τοῦ ἀέρος συμβαινούσης ἀποπληττομένων.

Περὶ ἴριδος.

Τῶν μεταρσίων παθῶν τὰ μὲν καθ' ὑπόστασιν γίνεται, οἷον ὄμβρος, χάλαζα· τὰ δὲ κατ' ἔμφασιν, ἰδίαν οὐκ ἔχοντα ὑπόστασιν. αὐτίκα γοῦν πλεόντων ἡμῶν ἡ ἤπειρος κινεῖσθαι δοκεῖ. ἔστιν οὖν κατ' ἔμφασιν ἡ ἶρις, περὶ ἧς μὲν λεξόμεθα, εἰ πρότερον διδάξομεν, πῶς αὐτὴν ὁρῶμεν. κατὰ γὰρ γραμμάς, ἢ κατ' εὐθείας, ἢ κατὰ καμπύλας, ἢ κατ' ἀνακλωμένας γραμμὰς ἀδήλους, λόγῳ θεωρητάς, καὶ ἀσωμάτους ὁρῶμεν· κατὰ μὲν οὖν εὐθείας ὁρῶμεν τὰ ἐν ἀέρι, καὶ τὰ διὰ τῶν λίθων τῶν διαυγῶν, καὶ κεράτων (λεπτομερῆ γὰρ ταῦτα πάντα) καμπύλας δὲ γραμμὰς καθ' ὕδατος βλέπομεν γινομένας. κάμπτεται γὰρ ἡ ὄψις βίᾳ διὰ τὴν πυκνοτέραν τοῦ ὕδατος ὕλην. διὸ καὶ τὴν κώπην ἐν τῇ θαλάσσῃ μακρόθεν καμπτομένην ὁρῶμεν. τρίτος δὲ τρόπος τοῦ βλέπειν τὰ ἀνακλώμενα, ὡς τὰ κατοπτρικά· ἔστιν οὖν τὸ τῆς ἴριδος πάθος τοιοῦτον. δεῖ γὰρ ἐπινοῆσαι τὴν ἀναθυμίασιν τὴν ὑγρὰν εἰς νέφος μεταβάλλεσθαι, εἶτα ἐκ τοῦ κατὰ βραχὺ εἰς μικρὰς ῥανίδας δροσίζειν νοτιζούσας, ὅταν οὖν ὁ ἥλιος γένηται εἰς δυσμάς, ἀνάγκη γὰρ πᾶσαν ἶριν ἀντικρὺς τοῦ ἡλίου φαίνεσθαι, ὅτε ἡ ὄψις προσπεσοῦσα ταῖς ῥανίσιν ἀνακλᾶται, ὥστε συμβαίνειν τὴν ἶριν· εἰσὶ δὲ αἱ ῥανίδες οὐ σχήματος μορφαί, ἀλλὰ χρώματα φαίνεται. τρία γὰρ ἶρις ἔχει χρώματα· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἔχει φοινικοῦν, τὸ δὲ δεύτερον ἁλουργὲς καὶ πορφυροῦν, τὸ δὲ τρίτον κυανέον, καὶ πράσινον· μή ποτε τὸ μὲν φοινικοῦν, ὅτι ἡ λαμπρότης τοῦ ἡλίου προσπίπτουσα, καὶ ἡ ἀκραιφνὴς λαμπηδὼν ἀνακλωμένη, ἐρυθρὸν ποιεῖ, καὶ φοινι-

κοῦν τὸ χρῶμα· τὸ δὲ δεύτερον μέρος ἐπιθολούμενον, καὶ ἐκλυόμενον μᾶλλον τῆς λαμπηδόνος διὰ τὰς ῥανίδας ἁλουργές. ἄνεσις γὰρ τοῦ ἐρυθροῦ τοῦτο ἐστι· τὸ δὲ πάλιν ἐπιθολούμενον τὸ διορίζον μεταβάλλεται εἰς τὸ πράσινον· ἔστιν οὖν τοῦτο δοκιμάσαι δι' ἔργων· εἰ γάρ τις εἰς τὸ ἄντικρυ τοῦ ἡλίου λάβῃ ὕδωρ καὶ πτύσῃ, αἱ δὲ ῥανίδες ἀνάκλασιν λάβοιεν πρὸς τὸν ἥλιον, εὑρήσει γινομένην ἶριν· καὶ οἱ ὀφθαλμιῶντες δὲ τοῦτο πάσχουσιν, ὅταν εἰς τὸν λύχνον ἀποβλέψωσιν. Ἀναξιμένης δὲ ἶριν γίνεσθαι νομίζει κατ' αὐγασμὸν ἡλίου πρὸς νέφει πυκνῷ, καὶ παχεῖ, καὶ μέλανι, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ πέρας διακόπτειν ἐπισυνισταμένας αὐτῷ. Ἀναξαγόρας ἀνάκλασιν ἀπὸ νέφους πυκνοῦ τῆς ἡλιακῆς περιφερείας. κατ' ἀντικρὺ δὲ τοῦ κατοπτρίζοντος αὐτὸν ἀστέρος διὰ παντὸς ἵστασθαι. παραπλησίως δὲ φυσιολογεῖται τὰ καλούμενα παρήλια, γινόμενα δὲ κατὰ τὸν πόντον. Μητρόδωρος δὲ ὅταν διὰ νεφῶν ὁ ἥλιος διαλάμψῃ, τὸ μὲν νέφος κυανίζειν, τὴν δ' αὐγὴν ἐρυθραίνεσθαί φησι.

rem: Secunda autem pars turbidior splendore à guttis dissoluto; purpureum, qui rubri coloris est imminutio; cùm adhuc turbidior nubes rorem fundens in viridem transit. Id exemplis comprobare licet. Si quis è regione radiorum Solis aquam accipiat, & expuat, guttæ autem à Sole refractionem suscipiant, inueniet factum arcum cælestem, & qui ophthalmiâ laborant idem patiuntur, si ad lucernam respiciant. Anaximenes arcum cælestem fieri putat à splendore Solis in nube densa, crassa, & nigra, quòd non possit eius superficiem penetrare, sed in ea consistat. Anaxagoras refractionem lucis Solaris esse à nube crassa, quæ semper ex aduersa parte Solis est, qui in ea tanquam in speculo apparet: eam quoque causam affert cur duo Soles frequenter in Ponto contingant. Metrodorus quando in nube Sol fulget, nubem cæruleam fieri ait, fulgorem verò rubrum.

Περὶ ῥάβδων.

Τὰ κατὰ τὰς ῥάβδους, καὶ ἀνθηλίους συμβαίνοντα, μίξει τῆς ὑποστάσεως, καὶ ἐμφάσεως ὑπάρχειν οἴονται, τῶν μὲν νεφῶν ὁρωμένων, οὐ κατ' οἰκεῖον χρῶμα, ἀλλ' ἕτερον, ὅπερ κατὰ τὴν ἔμφασιν φαίνεται· ἐν δὲ τούτοις πᾶσι τά τε κατὰ φύσιν, καὶ κατ' ἐπίκτησιν ὅμοια συμβαίνει πάθη.

De virgis.

Quæ circa virgas & Soles oppositos contingunt, mixtione subsistentiæ, & apparitionis, fieri putant, cùm nubes videantur, non tamen proprio colore, sed alieno, qui visui exhibetur. in his autem omnibus, tam qui secundum naturam, quàm qui secundum adumbrationem, similes contingunt effectus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κʹ.

Περὶ ἀνέμων.

Ἀναξίμανδρος οἴεται ἄνεμον εἶναι ῥύσιν ἀέρος τῶν λεπτοτάτων ἐν αὐτῷ, καὶ ὑγροτάτων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τηκομένων ἢ κινουμένων. Στωϊκοὶ δὲ πᾶν πνεῦμα ἀέρος εἶναι ῥύσιν λέγουσιν· ἡγοῦνταί τε κατὰ τὰς τῶν τόπων παραλλαγὰς τὰς ἐπωνυμίας παραλλάττειν, οἷον ἀπὸ ζόφου καὶ τῆς δύσεως, ζέφυρον ὠνόμαζον· τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, καὶ τοῦ ἡλίου ἀπηλιώτην· τὸν ἀπὸ ἄρκτων, βορέαν· τὸν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, νότον. Μητρόδωρος δὲ ὑδάτων ἀναθυμίασιν διὰ τὴν ἡλιακὴν ἔκκαυσιν γίνεσθαι ὁρμὴν πνευμάτων· τοὺς δὲ ἐτησίας πνεῖν τοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἀέρος παχυνθέντος, ὑποχωροῦντος δὲ τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν θερινὴν τροπήν.

Περὶ χειμῶνος καὶ θέρους.

Ἐμπεδοκλῆς, καὶ οἱ Στωϊκοὶ χειμῶνα μὲν γίνεσθαι τοῦ ἀέρος ἐπικρατοῦντος τῇ πυκνώσει, καὶ εἰς τὸ ἀνώτερον βιαζομένου· θέρος δὲ τοῦ πυρός, ὅταν εἰς τὸ κάτω βιάζηται.

CAPVT XX.

De ventis.

Anaximander ventum existimat fluxum aëris esse, motis aut colliquatis à Sole, quæ in eo sunt, partibus tenuissimis & humidissimis. Stoici dicunt esse spiritum aëris, arbitrantúrque pro locorum diuersitate varias appellationes sortiri, nam & ventum qui ab occasu spirat, fauonium appellarunt, qui ab ortu Solis, subsolanum, à Septentrione, Aquilonem, à meridie Austrum. Metrodorus autem aqueam exhalationem propter Solis æstum fieri ventorum impetum. Etesias autem spirare densato aëre qui ad Septentrionem est, & Sole à nobis recedente solstitio æstiuo.

De hyeme & æstate.

Empedocles & Stoici hyemen fieri dicunt aëre præualente, sursúmque suâ se densitate protrudente: æstatem autem contrà igne superante, ac se deorsum ad nos agente.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑʹ.

Περὶ γῆς.

Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ μίαν εἶναι τὴν γῆν ὑπολαμβάνουσι· τῶν δὲ Πυθαγορείων τινὲς δύο, καὶ ταύτην εἶναι, καὶ τὴν ἀντίχθονά φασιν. οἱ Στωϊκοὶ δὲ γῆν εἶναι μίαν, καὶ πεπερασμένην. Μητρόδωρος δὲ τὴν γῆν ὑπόστασιν εἶναι, καὶ οἱονεὶ τρύγα τοῦ ὕδατος νομίζει, ὡς τὸν ἥλιον τοῦ ἀέρος.

Περὶ σχημάτων γῆς.

Θαλῆς, καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, σφαιροειδῆ τὴν γῆν νομίζουσιν. Ἀναξίμανδρος δὲ λίθῳ κίονι τὴν γῆν προσφερῆ

CAPVT XXI.

De terra.

Thales, & qui ipsum sequuti sunt, vnicam esse terram existimant. Pythagoreorum aliqui, & hanc esse, & aliam huic oppositam dicunt. Stoici autem dicunt vnam esse terram, eamque finitam. Metrodorus terram esse sedimentum, & tanquam faecem aquæ putat, vt Solem aëris.

De figuris terræ.

Thales, & qui eum sequuti sunt, rotundam terram existimant. Anaximander autem terram lapi-

deæ columnæ planæ similem. Anaximenes mensæ figuram obtinere; Leucippus tympani; Democritus disco quidem similem latitudine, verùm in medio concauam putat.

De situ terræ.

Qui Thaletem sequuti sunt, terram in medio positam existimãt. Xenophanes primam docuit terram in infinitam profunditatem radices mittere ex inferiori parte: compactam verò ex aëre & igne. Philolaus Pythagoricus ignem esse in medio, ipsum enim esse quasi focum vniuersi. Secundam *ab ipso terram* primæ oppositam, tertiam verò habitabilem ex aduerso positam & circũductam terræ Antipodum. Parmenides primus desiniuit ea loca quæ habitantur sub duobus tropicis circulis esse terram.

De inclinatione terræ.

Leucippus terram in partes Austrinas propendere putat, ob raritatem quæ inest illis partibus, compactâ nimirum frigore Septentrionali plaga, & oppositâ combustâ. Democritus, quòd imbecillior sit pars austrina ambitus, ideo terram mole auctam eò inclinare. Partes enim Septentrionales sunt intemperatæ, Meridionales verò temperatæ. Vnde terra eò deprimitur, vbi fructibus abundat & incremento.

De motu terræ.

Alij quidem immotam manere terram existimant. Philolaus autem Pythagoricus circulariter moueri circum ignem per obliquum circulum, eo modo quo Sol & Luna. Heraclides autem Ponticus & Ecphantus Pythagoricus mobilem terram, non vt suum locum transiliat, sed rotæ instar circonferatur, ab occasu ad ortum circa proprium suum centrum. Democritus initio terram, ob tenuitatem & leuitatem errasse dicit, verùm procedente tempore densiorem, & grauiorem factam, constitisse.

De diuisione terræ.

Quidam è Pythagoreis terram eâdem proportione, quâ totius cæli globus diuisus est, diuidunt in quinque circulos, septentrionalem, meridionalem, *solstitialem*, æstiuum, & hybernum, atque æquinoctialem; horum medius medium terræ torridæ definit, atque habitabilis est Zona illa quæ media est inter circulum æstiuum & hybernum, quòd sit temperata.

De terræ motibus seu concussionibus.

Thales & Democritus aquæ terræ motus caussam tribuunt. At Stoici dicunt terræ concussionem esse humidi vaporis è terra in aërem descendentis ac erumpentis *impetum*. Anaximenes terræ siccitatem & humiditatem concussionis *huius* caussam *assignat*, quarum illam quidem ardores, hanc verò pluuiæ gignant. Anaxagoras terræ motum fieri excussione aëris, qui quum in densitatem superficiei terræ irrumpat, nec expulsionem pati valeat, ambientem *locum* tremore concutit. Aristoteles autem flatum motionis qui quum intro fluit, extra exhalat, ob ambientem vndique frigoris antiperistasin, sursum deorsúmque ipso circumstante. Nam calidum superius fieri properat, quum leue sit, ob ídque interceptione facta humidæ exhalationis, reuulsionibus, adacti cunei instar, oppositísque conuolutionibus terræ concussiones creari. Metrodorus nullum in proprio loco corpus moueri nisi quis impellat, aut actu detrahat. Quamobrem terram quoque sua in sede morantem naturaliter moueri non posse, quædam tamen

A τῶν ἐπιπέδων. Ἀναξιμένης τραπεζοειδῆ. Λεύκιππος τυμπανοειδῆ, Δημόκριτος δισκοειδῆ μὲν τῷ πλάτει, κοίλην δὲ τὸ μέσον τῷ μεγέθει.

Περὶ θέσεως γῆς.

Οἱ ἀπὸ Θάλεω, μέσην τὴν γῆν οἴονται εἶναι. Ξενοφάνης πρώτην τὴν γῆν ἐκ τοῦ κατωτέρου μέρους εἰς ἄπειρον βάθος ἐρριζῶσθαι, ἐξ ἀέρος δὲ καὶ πυρὸς συμπαγῆναι. Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος τὸ μὲν πῦρ μέσον. τοῦτο γὰρ εἶναι τοῦ παντὸς ἑστίαν· ἑτέραν δὲ τὴν ἀντίχθονα. τρίτην δὲ τὴν οἰκουμένην ἐξ ἐναντίας κειμένην, καὶ περιφερομένην τῇ ἀντίχθονι.
B Παρμενίδης ὁ πρῶτος ἀφώρισε τοὺς οἰκουμένους τόπους ὑπὸ ταῖς δύο ζώναις τροπικαῖς εἶναι τὴν γῆν.

Περὶ ἐγκλίσεως γῆς.

Λεύκιππος παρεκπεσεῖν τὴν γῆν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη, διὰ τὴν ἐν τοῖς μεσημβρινοῖς ἀραιότητα, ἅτε δὴ πεπηγότων τῶν βορείων, διὰ τὸ κατεψῦχθαι τοῖς κρυμοῖς, τῶν δὲ ἀντιθέτων πεπυρωμένων. Δημόκριτος, διὰ τὸ ἀσθενέστερον εἶναι τὸ μεσημβρινὸν τοῦ περιέχοντος, αὐξομένην τὴν γῆν κατὰ τοῦτο ἐγκλιθῆναι. τὰ γὰρ βόρεια ἄκρατα, τὰ δὲ μεσημβρινὰ κέκραται. ὅθεν κατὰ τοῦτο βεβάρυται, ὅπου περισσή
C ἐστι τοῖς καρποῖς, καὶ τῇ αὐξήσει.

Περὶ κινήσεως γῆς.

Οἱ μὲν ἄλλοι μένειν τὴν γῆν ὑπολαμβάνουσι. Φιλόλαος δὲ ὁ Πυθαγόρειος κύκλῳ περιφέρεσθαι περὶ τὸ πῦρ κατὰ κύκλου λοξοῦ, ὁμοιοτρόπως ἡλίῳ καὶ σελήνῃ. Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς καὶ Ἔκφαντος ὁ Πυθαγόρειος κινοῦσι τὴν γῆν οὐ μήν γε μεταβατικῶς, ἀλλὰ τροχοῦ δίκην ἐνζωνισμένην ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὴν περὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς κέντρον. κατ' ἀρχὰς μὲν πλάζεσθαι τὴν γῆν φησιν ὁ Δημόκριτος διά τε μικρότητα καὶ κουφότητα, πυκνωθεῖσαν δὲ τῷ χρόνῳ, καὶ
D βαρυνθεῖσαν καταστῆναι.

Περὶ διαιρέσεως γῆς.

Τῶν Πυθαγορείων τινὲς τὴν γῆν ἀναλόγως τῇ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαίρᾳ διῃρῆσθαι εἰς πέντε ζώνας, ἀρκτικὴν, ἀνταρκτικὴν, θερινὴν, χειμερινὴν, ἰσημερινήν· ὧν ἡ μέση τὸ μέσον τῆς γῆς ὁρίζεται διακεκαυμένης. ἡ δὲ οἰκητή ἐστι μέση τῆς θερινῆς, καὶ τῆς χειμερινῆς εὔκρατος οὖσα.

Περὶ σεισμῶν γῆς.

E Θαλῆς μὲν καὶ Δημόκριτος ὕδατι τὴν αἰτίαν τῶν σεισμῶν προσάπτουσιν· οἱ δὲ Στωϊκοὶ σεισμὸν εἶναι λέγουσι τὸ ἐκ τῆς γῆς ὑγρὸν εἰς ἀέρα διακρινόμενον καὶ ἐκπίπτον. Ἀναξιμένης ξηρότητα καὶ ὑγρότητα τῆς γῆς, αἰτίαν τῶν σεισμῶν, ὧν τὴν μὲν αὐχμοὶ γεννῶσι, τὴν δὲ ἐπομβρίαι. Ἀναξαγόρας, ἀέρος ὑποδύσει, τῇ μὲν πυκνότητι τῆς ἐπιφανείας προσπίπτοντος, τῷ δὲ ἔκκρισιν λαβεῖν μὴ δύνασθαι τρόμῳ τὸ περιέχον κραδαίνοντος. Ἀριστοτέλης δὲ, πνεῦμα τῆς κινήσεως, ὅταν ἔσω τύχῃ ῥυὲν τὸ ἔξω ἀναθυμιώμενον, διὰ τὴν τοῦ ψυχροῦ πανταχόθεν ἀντιπερίστασιν κάτωθεν καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ περιστάντος· τὸ γὰρ θερμὸν ἀνωτέρω γε-
F νέσθαι σπεύδει, ἅτε δὴ κοῦφον ὄν· καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἀπολείψει γενομένης τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, τῇ ἀντισπάσει καὶ τοῖς ἀντελιγμοῖς, τὸν σεισμὸν ποιεῖ. Μητρόδωρος, μηδὲν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ σῶμα κινεῖσθαι, εἰ μή τις προσώσειεν ἢ καθελκύσειεν κατ' ἐνέργειαν· διὸ μηδὲ τὴν γῆν ἅτε δὴ κειμένην φυσικῶς κινεῖσθαι, τόπους δέ τινας αὐτῆς νοσεῖν τοῖς

ἄλλοις. Παρμενίδης, καὶ Δημόκριτος διὰ τὸ πανταχόθεν ἴσον ἀφεστῶσαν μένειν ἐπὶ τῆς ἰσοῤῥοπίας, οὐκ ἔχουσαν αἰτίαν δι᾽ ἣν δεῦρο μᾶλλον ἢ ἐκεῖσε ῥέψειεν ἄν. Διὰ τοῦτο μόνον μὲν κραδαίνεσθαι, μὴ κινεῖσθαι δέ. Ἀναξιμένης, διὰ τὸ πλάτος ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι· οἱ δέ φασιν, ἐφ᾽ ὕδατος καθάπερ τὰ πλατυμώδη καὶ σανιδώδη ἐπὶ τῶν ὑδάτων, διὰ τοῦτο κινεῖσθαι. Πλάτων, πάσης μὲν κινήσεως ἓξ εἶναι περιστάσεις, ἄνω, κάτω, ἐπὶ τὰ δεξιὰ καὶ θάτερα, ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν· κατ᾽ οὐδεμίαν δὲ τούτων ἐνδέχεσθαι τὴν γῆν κινεῖσθαι, ἐν τῷ πανταχόθεν κατωτάτην κειμένην, μένειν μὲν ἀκίνητον, μηδὲν ἔχουσαν ἐξαίρετον εἰς τὸ ῥέπειν μᾶλλον, τόποις δὲ αὐτῆς κατ᾽ ἀραιότητα σαλεύεσθαι. Ἐπίκουρος ἐνδέχεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ πάχους ἀέρος τοῦ ὑποκειμένου, ὑδατώδους ὄντος, ἀνακρουομένην αὐτὴν καὶ οἷον ὑποτυπτομένην κινεῖσθαι. ἐνδέχεσθαι δὲ καὶ συραγγώδη τοῖς κατωτέρω μέρεσι καθεστῶσαν ὑπὸ τοῦ διασπειρομένου πνεύματος εἰς τὰς ἀντροειδεῖς κοιλότητας ἐμπίπτοντας σαλεύεσθαι.

ipsius loca aliò tendere. Parmenides & Democritus terram æqualiter vndique recessisse, æqualiter quoque protendere dicunt, nec habere causam, ob quam huc potius quàm illuc vergat, proindéque concuti tantùm, non moueri. Anaximenes terræ planitiem aëri insidere; Alij verò aquis innatare instar foliorum platani, aut asserum, ideóque moueri. Plato omnis motus sex circumstantias enumerat, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, antrorsum, retrorsum; horum verò nullum posse terræ accidere, quum vndique ima sit, maneátque immota. Epicurus, fieri posse vt terra aëris subiecti, qui aquosus est, crassitie impulsa ac quasi succussa moueatur, fieri etiam posse vt infimis suis partibus cauernosa cùm sit, spiritu qui per eam dispergitur, in cauernas antrorum similes incidente quassetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ θαλάττης, διὰ τί ἁλμυρά ἐστιν.

Ἀναξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησὶν εἶναι τῆς πρώτης ὑγρασίας λείψανον, ἧς τὸ μὲν πλεῖον μέρος ἀνεξήρανε τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διὰ τὴν ἔκκαυσιν μετέβαλεν. Ἀναξαγόρας τοῦ κατ᾽ ἀρχὴν λιμνάζοντος ὑγροῦ περικαέντος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς περιφορᾶς, καὶ τοῦ λιπαροῦ ἐξατμισθέντος, εἰς ἁλυκίδα καὶ πικρίαν τὸ λοιπὸν ὑποστῆναι. Ἐμπεδοκλῆς, ἱδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαιομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἀντιφῶν ἱδρῶτα θερμοῦ ἐξ οὗ τὸ περιληφθὲν ὑγρὸν ἀπεκρίθη τῷ καθεψηθῆναι παρακυλίσασα, ὅπερ ἐπὶ παντὸς ἱδρῶτος συμβαίνει. Μητρόδωρος, διὰ τὸ διηθῆσαι διὰ τῆς γῆς, μετειληφέναι τοῦ περὶ αὐτὴν πάχους, καθάπερ τὰ διὰ τῆς τέφρας ὑλιζόμενα. οἱ ἀπὸ Πλάτωνος τοῦ στοιχειώδους ὕδατος τὸ μὲν ἐξ ἀέρος κατὰ περίψυξιν συνιστάμενον γλυκὺ γίνεσθαι· τὸ δ᾽ ἀπὸ τῆς γῆς κατὰ περίκαυσιν καὶ ἐκπύρωσιν ἀναθυμιώμενον, ἁλμυρόν.

CAPVT XXII.

De Mari, & cur salsum sit.

Anaximander esse dicit mare prioris humoris reliquum, cuius maiorem portionem ignis exiccauit, residuum verò propter exustionem transmutauit. Anaxagoras cum humor per initia stagnans à solari circumuentione esset adustus, exhalassétque pars pinguis, reliquum salsuginem & amarorem subiisse. Empedocles terræ sudorem à Sole vstæ. Antiphon sudorem calidi à quo excretum est, quod supererat humidi elixando in salsuginem conuersum, quod in quouis fit sudore. Metrodorus quia mare sit percolatum per terram, ideo crassitiem eius participasse: sicut euenit iis quæ per cinerem colantur. Platonici aquæ elementaris partem aliam ex aëre frigore coactam exstitisse dulcem, aliam quæ à terra ex ardore & incendio exhalasset, salsam.

Πῶς ἀμπώτιδες γίνονται καὶ πλημμυρεῖαι.

Ἀριστοτέλης ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὰ πλεῖστα τῶν πνευμάτων κινεῖσθαι, καὶ περιφέρεσθαι, ὧν ἐμβαλόντων ἐνοιδεῖν τὴν Ἀτλαντικὴν θάλασσαν, καὶ κατασκευάζειν τὰς πλημμύρας· ληγόντων δὲ καὶ ἀντιπερισπωμένων ὑποβαίνειν, ὅπερ εἶναι τὴν ἄμπωσιν. Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης τῇ πληρώσει τῆς σελήνης τὰς πλημμύρας, τῇ δὲ ἐκλείψει τὰς ἀμπώτιδας. Τίμαιος τοὺς ἐμβάλλοντας ποταμοὺς εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν διὰ τῆς κελτικῆς ὀρεινῆς αἰτιᾶται· προσωθοῦντας μὲν τὰς ἐφόδους, καὶ πλημμυρεῖαν ποιοῦντας, ληγόντων δὲ τὰς ἀμπώτιδας γίνεσθαι.

Quî fiant æstus accedentes & recedentes maris.

Aristoteles plures ventos à Sole moueri & circumduci putat, iisque ingruentibus Atlanticum mare intumescere, æstúsque effici recedentes, cessantibus verò, illud retrahi ac subsidere, ídque esse æstus accedentes. Pytheas Massiliensis Lunæ incremento mare increscere, decremento verò decrescere. Timæus plures fluuios descendentes in Atlanticum mare per montes Celticos causam esse dicit, qui iter suum promouentes, maris recessum faciunt, cùm verò desinunt, maris accessum fieri.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ ἀναβάσεως τοῦ Νείλου.

Θαλῆς τοὺς ἐτησίους ἀνέμους οἴεται πνέοντας τῇ Αἰγύπτῳ ἀντιπροσώπους ἐπαίρειν τοῦ Νείλου τὸν ὄγκον, διὰ τὸ τὰς ἐκροὰς αὐτοῦ τῇ παροιδήσει τοῦ ἀντιπαρήκοντος πελάγους ἀνακόπτεσθαι. Εὐθυμένης ὁ Μασσαλιώτης ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τῆς ἔξωθεν θαλάττης πλημμυρεῖν τὸν ποταμὸν οἴεται. Ἀναξαγόρας ἐκ τῆς χιόνος τῆς ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ, τηκομένης μὲν τῷ θέρει, ψυχομένης δὲ τῷ χειμῶνι. Δημόκριτος χιόνος τῆς οὔσης τοῖς πρὸς ἄρκτον μέρεσιν ὑπὸ θερινὰς τροπὰς ἀναλυομένης, νέφη

CAPVT XXIII.

De incremento Nili.

Thales Etesias ventos aduersus Ægyptum flantes Nili aquas attollere putat, quod ostia ipsius quibus se exonerat maris, obtrusi influxu obturentur. Euthymenes Massiliensis, ab aquis Oceani & externi maris inundare Nilum existimat. Anaxagoras à niuibus Æthiopiæ, quæ per hyemem densatæ, æstiuo tempore liquantur. Democritus putat fieri à niuibus in partibus Septentrionalibus circa Solstitium æstiuum liquatis, & nubes com-

pacta ex halitibus, & ab Eteſiis ventis ſimul aduecta verſus meridiem & Ægyptum, vehementes imbres fundere quibus Nilus redundat. Herodotus æqualiter moueri hyeme & æſtate propter fontes; id autem minus apparere hyeme, quia hac tempeſtate Sol vicinior Ægypto aquas in vapores redigit. Ephorus hiſtoricus æſtate ait relaxari totam Ægyptum, ac quaſi exudare copioſam aquam, ac conferre ad hoc etiam Arabiam, & Africam ob raritatem & ſabuloſum ſolum. Eudoxus ait ſacerdotes imbribus & oppoſitis temporum anni rationibus rem imputare: quando enim apud nos æſtas eſt, qui ſub æſtiuo habitamus Tropico, tum iis qui è regione ſub hyemali circulo degunt, hyemem eſſe, à quibus tum exundans aqua prorumpat.

ἐκ τῶν ἀτμῶν πληροῦσθαι, καὶ συνελαυνόμενα πρὸς τὴν μεσημβρίαν, καὶ τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, ἀποτελεῖν ῥαγδαίους ὄμβρους, ὑφ' ὧν ἐγείρεσθαι τὸν Νεῖλον ποταμόν. Ἡρόδοτος, ἴσον μὲν φέρεσθαι καὶ χειμῶνος καὶ θέρους ἐκ τῶν πηγῶν· φαίνεσθαι δὲ ἐλάττονα τοῦ χειμῶνος, διὰ τὸ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πλησίον ὄντα τὸν ἥλιον τῆς Αἰγύπτου ἐξατμίζειν τὰ νάματα. Ἔφορος ὁ ἱστοριογράφος κατὰ θέρος φησὶν ἀναχαλᾶσθαι τὴν ὅλην Αἴγυπτον, καὶ οἱονεὶ ἐξυδροῦν τὸ πολὺ νᾶμα. συνδίδωσι δ' αὐτῇ, καὶ ἡ Ἀραβία, καὶ ἡ Λιβύη διὰ τὸ ἀραιὸν καὶ ὑπόψαμμον. Εὔδοξος τοὺς ἱερέας φησὶ λέγειν τὰ ὄμβρια τῶν ὑδάτων, καὶ τὴν ἀντιπερίστασιν τῶν ὡρῶν, ὅταν γὰρ ἡμῖν εἴη θέρος τοῖς ὑπὸ τὸν θερινὸν τροπικὸν οἰκοῦσιν, τότε τοῖς ὑπὸ τὸν χειμερινὸν τροπικὸν ἀντοίκοις χειμών ἐστιν, ἐξ ὧν τὸ πλημμυροῦν ὕδωρ καταρρήγνυται.

CAPVT XXIV.

De ſenſu & ſenſili.

SENSVS, ſecundum Stoicos, eſt obiecti ſenſilis per ſentiendi organum comprehenſio, ſeu perceptio. Senſus autem multis modis dicitur. Nam & habitus, & facultas, & functio, & imaginatio apprehendens, ſentiendi organo fiunt, ipſa quoque octaua animæ facultas, à qua ſentiendi vis manat. Rurſus autem ſenſus organa ſunt ſpiritus intelligentes à principe facultate ad ſenſuum organa protenſi. Epicurus, particula eſt ſenſus, quæ tum ſentiendi facultas eſt, tum functio, ac proinde effectus, adeo vt ab ipſo dupliciter dicatur, ſenſus quidem facultas, & ſenſilis functio. Plato ſenſum enunciat animæ & corporis ſocietatem ad externa *cognoſcenda*. Facultas quidem eſt animæ, inſtrumentum verò corporis; at ambo per imaginationem externa apprehendunt. Leucippus & Democritus ſenſum & intelligentiam obtingere coniiciunt rerum ſimulachris foris occurſantibus, neutrum autem horum obire poſſe, cui obiecti ſimulachrum non occurrat.

An verus ſenſus, veráque ſit imaginatio.

Stoici ſenſus quidem veros *arbitrantur*, imagitionum verò quaſdam veras, quaſdam falſas. Epicurus, ſenſum omnem, omnémq; imaginationem veram; opinionum alias veras *eſſe*, alias falſas; ſenſúſque vno tantùm modo falli in notionibus, imaginationibus verò duobus; Etenim & ſenſilium eſt imaginatio, & eorum quæ ſub intelligentiam cadunt. Empedocles & Heraclides pro meatuum commoderatione ſenſus fieri, quum quoduis ſenſile ſuo ſenſui accommodetur.

Quot ſint ſenſus.

Stoici quinque particulares ſenſus enumerant, viſum, auditum, odoratum, guſtum, & tactum. Ariſtoteles ſextum quidem non profert, ſed communem ſenſum compoſitarum ſpecierum iudicem *conſtituit*, ad quem ſinguli *ſenſus* ſimplices propria cuique viſa renunciant, in quo ab altero ad alterum fit tranſitus, quemadmodum figuræ & motus, oſtenditur. Democritus plures ſenſus brutis, quàm Diis & ſapientibus ineſſe cenſuit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔʹ.

Περὶ αἰσθήσεως, καὶ αἰσθητοῦ.

ΚΑΤΑ τοὺς Στωϊκοὺς αἴσθησίς ἐστιν ἀντίληψις αἰσθητοῦ δι' αἰσθητηρίου, ἢ κατάληψις· ἡ δὲ αἴσθησις πολλαχῶς λέγεται· ἥτε γὰρ ἕξις, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἐνέργεια, καὶ ἡ φαντασία ἡ καταληπτικὴ δι' αἰσθητηρίου γίνονται· καὶ αὐτὸ τὸ ὄγδοον ἡγεμονικόν, ἀφ' οὗ ἡ αἰσθητικὴ βία συνίσταται· πάλιν δὲ αἰσθητήρια λέγεται πνεύματα νοερά, ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπὶ τὰ ὄργανα τεταμένα. Ἐπίκουρος, τὸ μόριόν ἐστιν ἡ αἴσθησις, ἥτις ἐστὶν ἡ δύναμις, καὶ τὸ ἐπαίσθημα, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐνέργημα, ὥστε διχῶς παρ' αὐτοῦ λέγεσθαι, αἴσθησιν μὲν τὴν δύναμιν, αἰσθητικὸν δὲ τὸ ἐνέργημα. Πλάτων τὴν αἴσθησιν ἀποφαίνεται ψυχῆς, καὶ σώματος κοινωνίαν πρὸς τὰ ἐκτός· ἡ μὲν γὰρ δύναμις, ψυχῆς, τὰ δὲ ὄργανα, σώματος· ἄμφω δὲ διὰ φαντασίαν ἀντιληπτικὰ τῶν ἔξωθεν γίνεται. Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν νόησιν γίνεσθαι εἰδώλων ἔξωθεν προσιόντων· μηδενὶ γὰρ ἐπιβάλλειν μηδετέραν χωρὶς τοῦ προσπίπτοντος εἰδώλου.

Εἰ ἀληθὴς ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ φαντασία.

Οἱ Στωϊκοὶ τὰς μὲν αἰσθήσεις, ἀληθεῖς, τῶν δὲ φαντασιῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς. Ἐπίκουρος πᾶσαν αἴσθησιν καὶ πᾶσαν φαντασίαν, ἀληθῆ· τῶν δὲ δοξῶν τὰς μὲν ἀληθεῖς, τὰς δὲ ψευδεῖς· καὶ ἡ μὲν αἴσθησις μοναχῶς ψευδοποιεῖται τὰ κατὰ τὰ νοήματα, ἡ δὲ φαντασία διχῶς· καὶ γὰρ αἰσθητῶν ἐστι φαντασία καὶ νοητῶν. Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἡρακλείδης παρὰ τὰς συμμετρίας τῶν πόρων τὰς κατὰ μέρος αἰσθήσεις γίνεσθαι, τοῦ οἰκείου τῶν αἰσθητῶν ἑκάστῃ ἁρμόζοντος.

Πόσαι εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις.

Οἱ Στωϊκοὶ πέντε τὰς ἰδικὰς αἰσθήσεις, ὅρασιν, ἀκοήν, ὄσφρησιν, γεῦσιν, ἁφήν. Ἀριστοτέλης ἕκτην μὲν οὐ λέγει, κοινὴν δὲ αἴσθησιν τὴν τῶν συνθέτων εἰδῶν κριτικήν, εἰς ἣν πᾶσαι συμβάλλουσιν αἱ ἁπλαῖ τὰς ἰδίας ἑκάστη φαντασίας, ἐν ᾗ τὸ μεταβατικὸν ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἕτερον, οἱονεὶ σχήματος καὶ κινήσεως, δείκνυται. Δημόκριτος πλείους εἶναι αἰσθήσεις περὶ τὰ ἄλογα ζῷα, ἢ περὶ τοὺς θεοὺς καὶ σοφούς.

Πῶς γὰρ ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ νόησις, καὶ ὁ διὰ κατάθεσιν λογισμός.

A

Οἱ Στωϊκοί φασιν ὅταν ἄνθρωπος γίνηται, ἔχει τὸ ἡγεμονικὸν μέρος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὥσπερ χάρτην ἐνεργοῦντα εἰς ἀπογραφήν, εἰς τοῦτο γὰρ μία ἑκάστη τῶν ἐννοιῶν ἐναπογράφεται· πρῶτος δὲ ὁ τῆς ἀναγραφῆς τρόπος, ὁ διὰ τῶν αἰσθήσεων· αἰσθανόμενοι γάρ τινος, οἷον λευκοῦ χιτωνίου, ἀπελθόντος αὐτοῦ μνήμην ἔχομεν, ὅταν δὲ ὁμοειδεῖς πολλαὶ μνῆμαι γίνωνται, τότε φαμὲν ἔχειν ἐμπειρίαν· ἐμπειρία γάρ ἐστιν ὁμοειδῶν φαντασιῶν πλῆθος· τῶν δὲ ἐννοιῶν αἱ μὲν φυσικῶς γίνονται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, καὶ οὐ τεχνικῶς· B αἱ δὲ ἤδη δι' ἡμετέρας ἐπιμελείας καὶ διδασκαλίας· αὗται μὲν καὶ ἔννοιαι καλοῦνται μόναι, ἐκεῖναι δὲ καὶ προλήψεις· ὁ δὲ λόγος καθ' ὃν προσαγορευόμεθα λογικοί, ἐκ τῶν προλήψεων συμπληροῦσθαι λέγεται κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα· τοῦτο γάρ ἐστι νόημα, φάντασμα διανοίας λογικοῦ ζώου· τὸ γὰρ φάντασμα ἐπειδὰν λογικῇ προσπίπτῃ ψυχῇ, ἐννοήματος δεῖται, εἰληφότος τοὔνομα παρὰ τοῦ νοῦ· διόπερ τοῖς ἄλλοις ἀλόγοις ζώοις οὐ προσπίπτει φαντάσματα· ὅσα δὲ καὶ τοῖς θεοῖς, καὶ ἡμῖν γε, ταῦτα φαντάσματα μόνον ἐστίν· ὅσα δὲ ἡμῖν, ταῦτα καὶ φαντάσματα κατὰ γένος, καὶ C ἐννοήματα κατ' εἶδος· ὥσπερ τὰ δηνάρια καὶ οἱ στατῆρες, αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ ὑπάρχει δηνάρια, καὶ στατῆρες· ἐὰν δὲ εἰς πλοίου δοθῇ μίσθωσιν, τηνικαῦτα πρὸς τῷ δηνάρια εἶναι καὶ ναῦλα λέγεται.

Quomodo fiat sensus, notio, pranotio, & interior ratio.

Quum, inquiunt Stoici, homo procreatur, tum principem habet partem animæ ipsius, per æquè ac chartam descriptioni rerum delineandæ aptam, in ea enim parte vnaquæque notionum delineatur. Primus autem delineandi modus per sensus fit: quum enim aliquid sensu percipitur, vt alba tunica, eius remotæ memoriam habemus, at quum multæ memoriæ eiusdem formæ nobis fiunt, tunc dicimus nos habere experientiam; Experientia nanque est imaginationum eiusdem generis multitudo. Notionum autem aliæ natura, eo quo diximus pacto, fiunt, non arte; aliæ verò iam nostra industria & doctrina parantur, atque hæ solæ notiones vocantur, illæ verò prænotiones. At ratio, qua rationales dicimur, ex prænotionibus primo septenario compleri dicitur. Id enim conceptus mentis est, phantasma intelligentiæ animalis ratione præditi. Phantasma nanque vbi ad rationalem animam accidit, ratiocinio indiget, quod nomen à mentis ratiocinatione dictum est, quapropter reliquis brutis animantibus non accidunt phantasmata; quæ verò & Diis & nobis, ipsa quoq; phantasmata tantùm sunt, quæ verò nobis, ea & phantasmata in genere sunt, & in specie notiones: quemadmodum denarij ac stateres, ipsi quidem per se sunt denarij & stateres, at si ad nauigij conductionem dentur, tunc iis accedit quòd & denarij sint, & naula dicantur.

Περὶ φαντασιῶν.

Χρύσιππος φησὶ διαφέρειν ἀλλήλων τέτταρα ταῦτα, φαντασίαν, φανταστόν, φανταστικόν, φάντασμα· φαντασία γὰρ οὖν ἐστι πάθος ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον, καὶ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε καὶ τὸ πεποιηκός· οἷον ἐπειδὰν ἴδωμεν τὸ λευ- D κὸν ὅ ἐστι πάθος ἐγγεγενημένον διὰ τῆς ὄψεως ἐν τῇ ψυχῇ ἐναλλακτικὸν τοῦ πεπονθότος· εἴρηται δὲ φαντασία ἐκ τοῦ φαίνεσθαι αὐτήν τε καὶ τὸ πεποιηκός, ἢ ἀπὸ τοῦ φωτός· καθάπερ γὰρ τὸ φῶς αὐτὸ δείκνυσι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, καὶ ἡ φαντασία δείκνυσιν ἑαυτήν, καὶ τὸ πεποιηκὸς αὐτήν· φανταστὸν δὲ τὸ ποιοῦν τὴν φαντασίαν, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ εἴ τι ἄλλο διὰ τῶν αἰσθήσεων δύναται κινεῖν τὴν ψυχήν, φανταστόν ἐστι· φανταστικὸν δέ ἐστι διάκενος ἑλκυσμός, πάθος ἐν τῇ ψυχῇ ἀπ' οὐδενὸς φανταστοῦ γινόμενον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ σκιαμα- E χοῦντος. τῇ γὰρ φαντασίᾳ ὑπόκειταί τι φανταστόν, τῷ δὲ φανταστικῷ οὐδέν· φάντασμα δέ ἐστιν ἐφ' ὃ ἑλκόμεθα κατὰ τὸν φανταστικὸν διάκενον ἑλκυσμόν· ταῦτα δὲ γίνεται ἐπὶ τῶν μελαγχολικῶν καὶ μεμηνότων, ὥσπερ ἐπὶ Ὀρέστου, καὶ τοῦ παρ' Ὁμήρῳ Θεοκλυμένου.

De phantasiis, seu imaginationibus.

Chrysippus inter se differre quatuor hæc existimat phantasiam; phantastum, phantasticum, & phantasma. Enimuerò phantasia *imago* affectio est quæ in anima nascitur, seque ipsam ac affectionis causam ostendit; vt quum album cernimus quo affectio insidet animæ per aspectum oborta, qua affecta anima immutatur. Phantasia nomen duxit, ἐκ τοῦ φαίνεσθαι, quòd seipsam affectionisque causam declaret; vel ἀπὸ τοῦ φωτός, *à lumine*, nam sicut lumen seipsum ostendit, & quæ cætera ipsum ambiunt; ita phantasia & se se, & quod ipsam affecit, demonstrat. Phantastum autem *imaginarium* est quod phantasiam afficit, & album, & frigidum, & si quid aliud per sensus *reliquos* animam mouere queat, id phantastum existit. Phantasticum verò, *imaginatio* inanis tractus in anima affectio à nullo phantasto, seu imaginario obiecto producta, vt aduertitur in eo qui cum vmbra concertat, & vacuo aëri manus infert. Phantasiæ nanque aliquid subiicitur, phantastico verò, nihil. Phantasma denique *imaginabile* est ad quod trahimur inani tractu phantasticæ motionis; atque hæc in melancholicis & furentibus, vt in Oreste & Theoclymo apud Homerum contingunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ ὁράσεως, καὶ πῶς ὁρῶμεν.

F

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος κατ' εἰδώλων εἴσκρισιν οἴονται τὸ ὁρᾶν συμβαίνειν· ἕτεροι κατ' ἀκτίνων ἔκχυσιν μετὰ τῆς πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἔνστασιν πάλιν ὑποστραφείσης τῆς ὄψεως. Ἐμπεδοκλῆς τοῖς εἰδώλοις τὰς ἀκτῖνας ἀνέμιξε προσαγορεύσας τὸ γινόμενον, ἀκτῖνας εἰδώλου συνθέτου. Ἵππαρχος τὰς ἀκτῖνάς φησιν ἐφ' ἑκα-

CAPVT XXV.

De visu, & quomodo videamus.

DEMOCRITVS & Epicurus imaginum intromissione *ab obiectis* visionem fieri arbitrantur. Alij radiorum effusione qui post intensionem ad obiectum depulsam, rursum ad oculos reuertuntur. Empedocles simulachris radios adiunxit, & quod producitur ad radios simulachri compositi appellauit. Hipparchus radios, inquit, vtroque ad

oculo porrectos suis extremis tanquam manuum apprehensionibus, externis corporibus sensum alligantibus ad cernendum adducere. Plato luminis, vnius quidem effluentis collustratione ad interuallum quoddam in consimilem aërem, alterius verò à corporibus exurgentis, ac per intermedium aërem qui perfunditur, ac facile immutatur se se ad igneos oculos extendentis visionem dimanare protulit. Atque hæc est quæ Platonis collustratio dicitur.

A πέρυ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτεινομένας ταῖς ἄκραις αὐτῶν, οἱ χειρῶν ἐπαφαῖς περικαθαπτούσαις τοῖς ἐκτὸς σώμασι τὴν ἀντίληψιν πρὸς τὸ ὁρᾶν προσάγειν. Πλάτων κατὰ συναυγασμὸν, τοῦ μὲν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς ἐπὶ ποσὸν ἀπορρέοντος εἰς τὸν ὅμοιον ἀέρα, τοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων φερομένου ἀπορρέν· τοῦ δὲ μεταξὺ ἀέρα εὐδιάχυτον ὄντα καὶ εὔτρεπτον, συνεκτείνοντος τῷ πυρώδει τῆς ὄψεως, αὕτη λέγεται Πλατωνικὴ συναύγεια.

De speculo, & speculi imaginibus.

Empedocles *speculi imagines fieri censet* per radiorum quidem in superficie speculi coëuntium effluentias, quæ efficiuntur ab ignea vi à speculo prodeunte, appositúmque aërem in quem radiorum effluentiæ feruntur, secum trahente. Democritus & Epicurus speculares inspectiones fieri *contendunt* ex simulachrorum substantia quæ à nobis quidem feruntur; in speculo verò consistunt per contrariam conuersionem, vt ad nos. Pythagorei ex refracto visu, ferri nanque visum intensum, vt ad æs, læui verò densóque obiecto occurrentem, rursúsque repulsum in se ipsum reuerti. Ac simile quippiam ei accidat cum manu quæ extenditur, & ad humerum rursum deducitur.

Περὶ κατόπτρου, καὶ τῶν κατοπτρικῶν ἐμφάσεων.

B Ἐμπεδοκλῆς, κατὰ ἀπορρόιας μὲν τὰς συνισταμένας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κατόπτρου πυρώδεις, καὶ τὸν περικείμενον ἀέρα εἰς ὃν φέρεται τὰ ῥεύματα συμμεταφέροντος. Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος τὰς κατοπτρικὰς ἐμφάσεις γίνεσθαι κατ' εἰδώλων ὑποστάσεις, ἃ ἵνα φέρεσθαι μὲν ἀφ' ἡμῶν, συνίστασθαι δὲ ἐπὶ τοῦ κατόπτρου κατὰ τὴν ἀντιπεριστροφήν. οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου κατὰ τὰς ἀνακλάσεις τῆς ὄψεως· φέρεσθαι μὲν γὰρ τὴν ὄψιν τεταμένην ὡς ἐπὶ τὸν χαλκὸν, στίχουσαν δὲ πυκνῷ καὶ λείῳ, πληχθεῖσαν ὑποστρέφειν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτήν· ὅμοιόν τι πάσχουσαν τῇ ἐκτάσει τῆς χειρὸς, καὶ τῇ ἐπὶ τὸν ὦμον ἀντεπιστροφῇ.

Vtrum videantur tenebræ.

C Stoici tenebras videri deprehendunt; ex oculis enim prodeuntem radium quemdam ad ipsas penetrare: neque falli visum, ab ipso namque reuera cernuntur comprehenduntúrque tenebræ. At excurrunt ex oculis radij ignei, haud nigri, vel caliginosi: tenebræ verò visum colligunt, concitant, ac obtrudunt: lux autem visum nostrum dispergit, & ad res videndas per medium aërem deducit: quamobrem non in tenebris, sed ipsas tenebras duntaxat nos intueri licet. Chrysippus contentione intermedij aëris videre nos *arbitratur* icto quidem à spiritu visorio, qui à principe facultate adusque pupillam exporrigitur, post impulsum verò ad vicinum aërem ipsum in coni formam contendente, quum eiusdem sit generis aër.

Εἰ ὁρατὸν τὸ σκότος.

Οἱ Στωϊκοὶ ὁρατὸν εἶναι τὸ σκότος ἐπιλαμβάνουσιν, ἐκ γὰρ τῆς ὄψεως ἐξιέναι τινὰ εἰς αὐτὸ αὐγήν· καὶ οὐ ψεύδεται ἡ ὅρασις. βλέπεται γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὑπ' αὐτῆς τὸ σκότος· προέρχονται δὲ ἐκ τῆς ὄψεως ἀκτῖνες πύριναι, οὐχὶ μέλαιναι, ἢ ὁμιχλώδεις· τὸ μὲν σκότος συνάγει, καὶ συγκινεῖ τὴν ὅρασιν, καὶ ἀμβλύνει· τὸ δὲ φῶς διακρίνει, καὶ ποδηγεῖ τὴν ὅρασιν ἡμῶν ἐπὶ τὰ ὁρατὰ διὰ τοῦ μεταξὺ ἀέρος. διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν ἡμᾶς ἐν τῷ σκότει, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ σκότος. D Χρύσιππος, κατὰ τὴν συνέντασιν τοῦ μεταξὺ πνεύματος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῆς κόρης διήκει, μετὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν παρακείμενον ἀέρα ἐπιβολὴν, ἐντείνοντος αὐτὸν κωνοειδῶς, ὅταν ᾖ ὁμογενὴς ὁ ἀήρ.

CAPVT XXVI.

De Auditu.

EMPEDOCLES auditum fieri appulsu spirantis aëris in cartilaginosam *auris* cochleam, quem censet ad interiorem aurem delatum esse, & ad tympani vacuum sublatum & percussum. Alcmæon audire nos dicit, quòd interior auris vacua sit. Etenim hoc esse quod spiritus impetu personat, omnia namque vacua resonant. Diogenes aëre capiti incluso qui voce percutitur ac commouetur. Plato, quique ipsum sequuti sunt, aërem capiti inclusum percuti, eum autem ad principem facultatem reflecti, auditúsque sensum creari.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Περὶ ἀκοῆς.

E ΕΜπεδοκλῆς τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι κατὰ ἔμπτωσιν τοῦ πνεύματος τῷ κοχλιώδει χόνδρῳ, ὅπερ φησὶν ἐξηρτῆσθαι ἐντὸς τοῦ ὠτὸς, κώδωνος τρόπον αἰωρούμενον, καὶ τυπτόμενον. Ἀλκμαίων ἀκούειν ἡμᾶς φησι τῷ κενῷ τῷ ἐντὸς τοῦ ὠτός· τοῦτο γὰρ εἶναι τὸ περιηχοῦν κατὰ τὴν τοῦ πνεύματος εἰσβολήν· πάντα γὰρ τὰ κενὰ ἠχεῖ. Διογένης τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρος ὑπὸ φωνῆς τυπτομένου, καὶ κινουμένου. Πλάτων, καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, πλήσσεσθαι τὸν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀέρα· τοῦτον δ' ἀνακλᾶσθαι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ γίνεσθαι τῆς ἀκοῆς τὴν αἴσθησιν.

De odoratu.

F Alcmæon in cerebro principem esse facultatem censet, proindéque quum respiratione attrahit odores, ipsam sentire. Empedocles ab ea, quæ à pulmone perficitur, respiratione, odores percipi, discernique: ideóque quum respiratio grauis sit ob scabritiem, eum non sentiri, quemadmodum in humorum defluxu laborantibus deprehenditur.

Περὶ ὀσφρήσεως.

Ἀλκμαίων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ φησὶν εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν, τούτου οὖν ὀσφραίνεσθαι ἕλκοντος διὰ τῶν ἀναπνοῶν τὰς ὀσμάς. Ἐμπεδοκλῆς ταῖς ἀναπνοαῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ πνεύμονος συνεκκρίνεσθαι τὴν ὀσμήν· ὅταν οὖν ἡ ἀναπνοὴ βαρεῖα γένηται κατὰ τραχύτητα μὴ συναισθάνεσθαι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων.

Περὶ γεύσεως.

Ἀλκμαίων οἴεται τῷ ὑγρῷ, καὶ τῷ χλιαρῷ τῷ ἐν τῇ γλώττῃ πρὸς τῇ μαλακότητι κρίνεσθαι τοὺς χυμούς. Διογένης, τῇ ἀραιότητι τῆς γλώττης, καὶ τῇ μαλακότητι, καὶ διὰ τὸ συνάπτειν τὰς διὰ ἀπὸ τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν φλέβας, καὶ διαχεῖσθαι τοὺς χυμοὺς ἑλκομένους εἰς τὴν αἴσθησιν, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν, καθάπερ ἀπὸ σπογγιᾶς.

De gustu.

Alcmæon arbitratur tum humore ac tepore linguæ, tum mollitie internosci sapores. Diogenes raritate linguæ & mollitie, & propter venas quæ à corpore in ipsam deriuantur, & diffundi sapores attractos in sensum, & in principem facultatem, vt à spongia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ φωνῆς.

Πλάτων φωνὴν ὁρίζεται πνεῦμα διὰ στόματος ἀπὸ διανοίας ἠγμένον, καὶ πληγὴν ὑπ' ἀέρος δι' ὤτων καὶ ἐγκεφάλου, καὶ αἵματος μέχρι ψυχῆς διαδιδομένην. [λέγεται δὲ καὶ καταχρηστικῶς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων φωνὴ, καὶ τῶν ἀψύχων, ὡς χρεμετισμοὶ καὶ ψόφοι· κυρίως δὲ φωνὴ ἡ ἔναρθρός ἐστιν, ὡς φωτίζουσα τὸ νοούμενον. Ἐπίκουρος, τὴν φωνὴν εἶναι ῥεῦμα ἐκπεμπόμενον ἀπὸ τῶν φωνούντων, ἢ ἠχούντων, ἢ ψοφούντων· τοῦτο δὲ τὸ ῥεῦμα εἰς ὁμοιοσχήμονα θρύπτεσθαι θραύσματα· ὁμοιοσχήμονα δὲ λέγεται τὰ στρογγύλα τοῖς στρογγύλοις, καὶ σκαληνὰ καὶ τρίγωνα τοῖς ὁμοιογενέσι· τούτων δὴ ἐμπιπτόντων ταῖς ἀκοαῖς, ἀποτελεῖσθαι τὴν αἴσθησιν τῆς φωνῆς· φανερὸν δὲ τοῦτο γίνεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσκῶν ἐκρεόντων, καὶ τῶν ἐκφυσώντων κναφέων τοῖς ἱματίοις. Δημόκριτος καὶ τὸν ἀέρα φησὶν εἰς ὁμοιοσχήμονα θρύπτεσθαι σώματα, καὶ συγκαλινδεῖσθαι τοῖς ἐκ τῆς φωνῆς θραύσμασι· κολοιὸς γὰρ παρὰ κολοιὸν ἱζάνει, καὶ ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον· καὶ γὰρ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς αἱ ὅμοιαι ψῆφοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους ὁρῶνται, καὶ ἄλλο μὲν αἱ σφαιροειδεῖς, καὶ ἄλλο δὲ αἱ ἐπιμήκεις· καὶ ἐπὶ τῶν κοσκινιζόντων δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναυλίζεται τὰ ὁμοιοσχήμονα, ὥστε χωρὶς εἶναι τοὺς κυάμους καὶ ἐρεβίνθους. ἔχοι δ' ἄν τις πρὸς τούτοις εἰπεῖν· πῶς ὀλίγα θραύσματα πνεύματα μυρίανδρον ἐκπληροῖ θέατρον.] Οἱ δὲ Στωϊκοί φασι τὸν ἀέρα μὴ συγκεῖσθαι ἀπὸ θραυσμάτων, ἀλλὰ συνεχῆ εἶναι δι' ὅλου μηδὲν κενὸν ἔχοντα· ἐπειδὰν δὲ πληγῇ τῷ πνεύματι κυματοῦται κατὰ κύκλους ὀρθοὺς εἰς ἄπειρον, ἕως πληρώσῃ τὸν περικείμενον ἀέρα, ὡς ἐπὶ τῆς κολυμβήθρας πληγείσης λίθῳ, κινουμένης μὲν αὐτῆς κυκλοειδῶς, τοῦ δ' ἀέρος σφαιροειδῶς. Ἀναξίμανδρος τὴν φωνὴν γίνεσθαι πνεύματος ἐμπεσόντος μὲν στερεμνίῳ ἀέρι, τῇ δ' ὑποστροφῇ τῆς πλήξεως, μέχρι τῶν ἀκοῶν προσενεχθέντος καθ' ὃ καὶ τὴν λεγομένην ἠχὼ γίνεσθαι.

Εἰ ἀσώματος ἡ φωνὴ, καὶ πῶς ἦχος γίνεσθαι.

Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης ἀσώματον εἶναι τὴν φωνὴν ὑπολαμβάνουσιν. οὐ γὰρ τὸν ἀέρα, ἀλλὰ τὸ σχῆμα τὸ περὶ ἀέρα καὶ τὴν ἐπιφάνειαν κατὰ ποιὰν πληγὴν γίνεσθαι φωνήν· πᾶσα δὲ ἐπιφάνεια, ἀσώματος· συγκινεῖται μὲν γὰρ τοῖς σώμασιν, αὐτὴ δὲ ἀσώματος πάντως καθέστηκεν· ὥσπερ ἐπὶ τῆς καμπτομένης ῥάβδου, ἡ μὲν ἐπιφάνεια· οὐδὲν πάσχει, ἡ δὲ ὕλη ἐστὶν ἡ καμπτομένη· Οἱ δὲ Στωϊκοὶ, σῶμα εἶναι τὴν φωνήν· πᾶν γὰρ τὸ ποιοῦν καὶ δρώμενον, σῶμα εἶναι· καὶ γὰρ ἡ φωνὴ καὶ δρᾷ καὶ ποιεῖ, ἀκούομεν γὰρ αὐτῆς, καὶ αἰσθανόμεθα προσπιπτούσης τῇ ἀκοῇ καὶ ἐκτυπούσης, καθάπερ δακτύλιον εἰς κηρόν· ἔτι πᾶν τὸ κινοῦν καὶ ἐνοχλοῦν· σῶμά ἐστι· κινεῖ δ' ἡμᾶς ἡ εὐμουσία, ἐνοχλεῖ δὲ ἡ ἀμουσία· ἔτι πᾶν τὸ κινούμενον, σῶμά ἐστι. κινεῖται δ' ἡ φωνὴ, καὶ

CAPVT XXVII.

De Voce.

PLATO vocem definit spiritum per os ab animo eductum, impulsúmque aërem qui per aures, cerebrum, & sanguinem adúsque animam transfunditur. [At impropriè vox quoque brutis animalibus, & rebus inanimis tribuitur, vt hinnitus, strepitus. Propriè autem vox articulata est, vt quæ mentis conceptum in lucem proferat. Epicurus, vocem esse fluxum qui à rebus loquentibus, aut resonantibus, aut strepentibus emittitur; Eum autem fluxum in conformia segmenta confringi. Conformia verò dicuntur fragmenta rotunda rotundis, & scalena, & triangula quæ cum suis similes sunt eiusdem generis. His autem ad aures appellentibus impleri vocis sensum. At hoc manifestum fieri ex vtribus qui effluunt, & fullonibus qui vestes inflant. Democritus etiam censet aërem in conformia corpora secari, atque vnà cum vocis segmentis *ad aures* conuolui: graculus enim graculo assidet, sempérque similem provt similem ducit *coniungítque* Deus. Etenim in littoribus similes calculi iisdem in locis conspiciuntur; in alio quidem globosi, in alio verò oblongi, ac inter cribrandum congregantur quæ sunt eiusdem generis, adeo vt à ciceribus fabæ secernantur. Ad hæc dicere aliquis possit: quomodo exigua aëris frustula implere possint theatrum aliquot hominum millibus refertum.] Stoici dicunt aërem non ex fragmentis, seu atomis compositum, sed per totum continuum esse, nec vacuum habere. Quum autem impulsus est aër spiritu fluctuat per rectos circulos innumeros quoad ambientem impleuerit, veluti in piscina lapide percussa, *cuius aqua* in circulos ac orbes mouetur, verùm aqua circulariter, aër verò sphæricè mouetur. Anaximander, vocem creari spiritu in solidum aërem incidente, ac ipsius ictus reflexione adúsque aures perueniente, quemadmodum generatur id quod Echo appellatur.

Vtrum incorporea vox, & quomodo Echo fiat.

Pythagoras, Plato, & Aristoteles incorpoream esse vocem existimant, non enim aërem ipsam esse, sed figuram in aëre, & superficiem impulsu quodam fieri vocem. At omnis superficies incorporea. Etenim cum corporibus quidem mouetur, ipsa verò incorporea, motus est expers, quemadmodum in virga cum flectitur, nihil quidem superficies patitur, at materia flectitur. Stoici, corpus esse vocem; quicquid enim agit ac efficit, id corpus esse: at vox agit & efficit, eam enim & audimus, & sentimus, quum ad aures irruit, & aliquid effingit, quomodo annulus ceræ sigillum imprimit. Rursum quicquid mouet, & molestiam infert, corpus est; mouet autem nos concentus, molestiam verò parit discrepantia. Præterea quicquid mouetur, corpus est; vox autem mouetur, & in loca

in loca læuia incidit, & sicut pila in parietem coniecta reflectitur. Itaque pyramidibus Ægypti vna voce edita, quatuor aut quinque soni redduntur.

CAPVT XXVIII.

Vnde sentiat anima, & quæ pars eius sit princeps.

STOICI dicunt supremam animæ partem esse principem facultatem effectricem imaginationum, assensionum, sensuum, & appetitus, ac eam ratiocinationem vocant. Ab hac autem principe facultate septem partes sunt animæ propagines, quæ, vt polypi acetabula in corpus propagantur. Ex his autem septem animæ partibus, quinque sunt quidem proprij sensus, visus, auditus, odoratus, gustus, & tactus; quorum quidem visus, est spiritus qui à principe facultate ad oculos vsque protenditur; auditus autem, spiritus qui à principe facultate ad aures vsque excurrit; odoratus verò, spiritus qui à principe facultate adusque nares attenuando se se porrigit; at gustus, spiritus qui à principe parte adusque linguam propagatur; tactus denique, spiritus qui à principe facultate propagatur adusque superficiem eorum quæ sub tactum facile sentientem incidunt. Reliquarum autem partium, altera quidem seminis procreatrix dicitur, quæ & ipsa spiritus est, qui à principe parte adusque parastatas, *testiculorum assistites* diffunditur, altera verò vocalis facultas à Zenone dicta (quámque vocem vocitant) spiritus est, qui à principe facultate adusque pharyngem & linguam, & propria *vocis formandæ* organa expanditur. Ista autem princeps facultas in nostro globoso capite tanquam in mundo stabulatur.

Quæ sit pars princeps animæ, & in quo sit.

Democritus & Plato principem facultatem in toto capite collocant. Strato in superciliorum interstitio. Erasistratus in membrana cerebri quam epicranida vocat. Herophilus in ventriculis cerebri. Parmenides & Epicurus in toto pectore. Stoici omnes in toto corde, vel in cordis spiritu. Diogenes, in arterioso cordis ventriculo qui est spiritualis. Empedocles, in sanguinis substantia. Quidam in ceruice cordis. Alij in membrana cordis. Alij in septo transuerso. Iuniores quidam à capite adusque diaphragma exporrigi. Pythagoras vitalem facultatem in corde, mentem & rationem in capite.

De motu animæ.

Plato semper moueri animam, mentem autem non moueri locali motu. Aristoteles animam immobilem & omni motu priorem, per accidens autem *motus* participem esse, quemadmodum figuræ, termini, omninóque corporum formæ.

De immortalitate animæ.

Pythagoras & Plato interitus expertem esse animam censent, decedentem enim *è viuis* in consortem vniuersi animam commigrare. Stoici exeuntem è corpore simul cum eo concreto interire, eam scilicet quæ imbecillior euadit, (quales sunt ineruditorum animæ) validiorem autem (quales sunt sapientum) durare vsque ad flagrationem. Democritus & Epicurus caducam esse, & simul cum corpore interire. Pythagoras & Plato

ἐμπίπτῃ εἰς τοὺς λείους τόπους, καὶ ἀντανακλᾶται, καθάπερ ἐπὶ τῆς σφαίρας τῆς βαλλομένης εἰς τεῖχος· ἐν γοῦν τῇ κατ' Αἴγυπτον πυραμίσιν ἔνδον φωνὴ μία ῥηγνυμένη τέτταρας, ἢ καὶ πέντε ἤχους ἀπεργάζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗʹ.

Πόθεν αἰσθητικὴ γίνεται ἡ ψυχή, καὶ τί αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν.

ΟΙ Στωϊκοί φασιν εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ ἀνώτατον μέρος τὸ ἡγεμονικόν· τὸ ποιοῦν τὰς φαντασίας, καὶ τὰς συγκαταθέσεις, καὶ αἰσθήσεις, καὶ ὁρμάς, καὶ τοῦτο λογισμὸν καλοῦσιν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἑπτὰ μέρη ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐκπεφυκότα, καὶ ἐκτεινόμενα εἰς τὸ σῶμα, καθάπερ αἱ ἀπὸ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι· τῶν δὲ ἑπτὰ μερῶν τῆς ψυχῆς, πέντε μέν ἐστι τὰ αἰσθητήρια, ὅρασις, ἀκοή, ὄσφρησις, γεῦσις, καὶ ἁφή· ὧν ἡ μὲν ὅρασίς ἐστι πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὀφθαλμῶν· ἀκοὴ δέ, πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ ἡγεμονικοῦ μέχρις ὤτων· ὄσφρησις δέ, πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι γλώττης· ἁφὴ δέ, πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρις ἐπιφανείας εἰς θίξιν εὐαίσθητον προσπιπτόντων· τῶν δὲ λοιπῶν, τὸ μὲν λέγεται σπερματικόν, ὅπερ καὶ αὐτὸ πνεῦμά ἐστι διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι τῶν παραστατῶν· τὸ δὲ φωνητικὸν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος εἰρημένον (ὃ καὶ φωνὴν καλοῦσιν) ἔστι πνεῦμα διατεῖνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέχρι φάρυγγος, καὶ γλώττης, καὶ τῶν οἰκείων ὀργάνων, αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ὥσπερ ἐν κόσμῳ κατοικεῖ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κεφαλῇ.

Τί τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν, καὶ ἐν τίνι ἐστίν.

Δημόκριτος καὶ Πλάτων τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ καθίζουσι. Στράτων ἐν τῷ μεσοφρύῳ. Ἐρασίστρατος, περὶ τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου ἣν ἐπικρανίδα λέγει. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαις. Παρμενίδης καὶ Ἐπίκουρος ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι. οἱ Στωϊκοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ ἐν τῷ περὶ τὴν καρδίαν πνεύματι. Διογένης ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας ἥτις ἐστὶ πνευματική. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει. οἱ δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας. οἱ δὲ ἐν τῷ περὶ τὴν καρδίαν ὑμένι. οἱ δὲ ἐν τῷ διαφράγματι. τῶν νεωτέρων δέ τινες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ διαφράγματος. Πυθαγόρας τὸ μὲν ζωτικὸν περὶ τὴν καρδίαν, τὸ δὲ λογικὸν καὶ νοερὸν περὶ τὴν κεφαλήν.

Περὶ κινήσεως ψυχῆς.

Πλάτων, ἀεικίνητον τὴν ψυχήν, τὸν δὲ νοῦν ἀκίνητον τῆς μεταβατικῆς κινήσεως. Ἀριστοτέλης ἀκίνητον τὴν ψυχήν, καὶ πάσης κινήσεως προηγουμένην, τῆς δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μετέχειν καθάπερ σχήματα, καὶ τὰ πέρατα, καθάπερ τὰ περὶ τοῖς σώμασιν εἴδη.

Περὶ ἀφθαρσίας τῆς ψυχῆς.

Πυθαγόρας καὶ Πλάτων, ἄφθαρτον εἶναι τὴν ψυχὴν οἴονται· ἐξιοῦσαν γὰρ εἰς τὴν τοῦ παντὸς ψυχήν, ἀναχωρεῖν πρὸς τὸ ὁμογενές. οἱ Στωϊκοί, ἐξιοῦσαν τῶν σωμάτων ὑποφέρεσθαι, τὴν μὲν ἀσθενεστέραν, ἅμα τοῖς συγκρίμασι γενέσθαι, (ταύτην δὲ εἶναι τῶν ἀπαιδεύτων) τὴν δὲ ἰσχυροτέραν (οἵα ἐστὶ περὶ τοὺς σοφούς) καὶ μέχρι τῆς ἐκπυρώσεως. Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος φθαρτὴν εἶναι, καὶ τῷ σώματι συνδιαφθειρομένην. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων

τὸ μὲν λογικὸν, ἄφθαρτον, (καὶ γὰρ τὴν ψυχὴν, οὐ θεὸν, ἀλλ᾽ ἔργον τοῦ ἀϊδίου θεοῦ ὑπάρχειν·) τὸ δὲ ἄλογον, φθαρτὸν νομίζουσι.

ratione præditam partem immortalem (esse quippe animam, non Deum, sed opus æterni Dei) brutam verò mortalem arbitrantur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ ἀναπνοῆς.

Ἐμπεδοκλῆς τὴν πρώτην ἀναπνοὴν τοῦ πρώτου ζώου γενέσθαι, τῆς ἐν τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν λαμβανούσης· πρὸς δὲ τὸ παρακενωθὲν ἐπεισόδου τοῦ ἔξωθεν τοῦ ἐκτὸς ἀερώδους γινομένης εἰς τὰ παρανοιχθέντα τῶν ἀγγείων· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἤδη τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ τῇ πρὸς τὸ ἐκτὸς ὁρμῇ τὸ ἀερῶδες ὑποθλίβοντος τὴν ἐκπνοήν, τῇ δὲ εἰς τὸ ἐντὸς ἀνθυποχωρήσει τοῦ ἀερώδους τὴν ἀντεπείσοδον παρεχομένου τὴν εἰσπνοήν· τὴν δὲ νῦν κατέχουσαν φερομένου τοῦ αἵματος, ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὸ ἀερῶδες διὰ τῶν ῥινῶν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιρροίᾳ ἀναθλίβοντος, καὶ τὴν ἐκχώρησιν αὐτοῦ γίνεσθαι τὴν ἐκπνοήν· παλινδρομοῦντος δὲ, καὶ τοῦ ἀέρος ἀντεπεισαχθέντος εἰς τὰ διὰ τοῦ αἵματος ἀραιώματα, τὴν εἰσπνοήν. ὑπομιμνήσκει δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῆς κλεψύδρας Ἀσκληπιάδης, τὸν μὲν πνεύμονα χώνης δίκην συνίστησιν, αἰτίαν δὲ τῆς ἀναπνοῆς εἶναί φησι τὴν ἐν τῷ θώρακι λεπτομέρειαν, πρὸς ἣν τὸν ἔξωθεν ἀέρα ῥεῖν τε καὶ φέρεσθαι παχυμερῆ ὄντα, πάλιν δὲ ἀπωθεῖσθαι, μηκέτι τοῦ θώρακος οἵου τε ὄντος, μήτ᾽ ἐπεισδέχεσθαι, μήθ᾽ ὑστερεῖν. ὑπολειπομένου δέ τινος ἐν τῷ σώματι ἀπὸ λεπτομερεστέρου ἀεὶ βραχέος· (οὐ γὰρ ἅπαν ἐκκρίνεται) καὶ πρὸς τοῦτο τὸ εἴσω ὑπομένον βαρύτητα τοῦ ἐκτὸς ἀντεπεισφέρεται· ταῦτα δὲ ταῖς σικύαις ἀπεικάζει· τὴν δὲ κατὰ προαίρεσιν ἀναπνοὴν γίνεσθαί φησι συναγομένων τῶν ἐν τῷ πνεύμονι λεπτοτάτων πόρων, καὶ τῶν βρόγχων στενουμένων· τῇ γὰρ ἡμετέρᾳ ταῦθ᾽ ὑπακούει προαιρέσει. Ἡρόφιλος δὲ δύναμιν ἀπολείπει περὶ τὰ σώματα κινητικὴν ἐν νεύροις, καὶ ἀρτηρίαις καὶ μυσί· τὸν δὲ πνεύμονα νομίζει μόνον προσορέγεσθαι διαστολῆς τε καὶ συστολῆς φυσικῶς, εἶτα δὲ καὶ τἄλλα· ἐνέργειαν μὲν εἶναι τοῦ πνεύμονος τὴν ἔξωθεν τοῦ πνεύματος ὁλκήν, ὑπὸ δὲ τῆς πληρώσεως τῆς ἔξωθεν γινομένης μὴ δυνάμενον εἰς τὸν θώρακα ἐφέλκεσθαι τὸ περιττὸν ἀναπέμπειν, τὸν δὲ εἰς τὸν ἔξωθεν ἀέρα ἀπωθεῖν· ὡς τέτταρας μὲν γίνεσθαι κινήσεις περὶ τὸν πνεύμονα, τὴν μὲν πρώτην καθ᾽ ἣν ἔξωθεν ἀέρα δέχεται· τὴν δὲ δευτέραν, καθ᾽ ἣν τοῦθ᾽ ὅπερ ἐδέξατο θύραθεν, ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν θώρακα μεταρρεῖ· τὴν δὲ τρίτην, καθ᾽ ἣν τὸ ἀπὸ τοῦ θώρακος συστελλόμενον, αὖθις εἰς αὐτὸν ἐκδέχεται· τὴν δὲ τετάρτην καθ᾽ ἣν καὶ τὸ ἐξ ὑποστροφῆς ἐν αὐτῷ γινόμενον θύραζε ἐξερᾷ. τούτων δὲ τῶν κινήσεων δύο μὲν εἶναι διαστολάς, τήν τε ἔξωθεν, τήν τε ἀπὸ τοῦ θώρακος; δύο δὲ συστολάς; τὴν μὲν ὅταν ὁ θώραξ ὑπ᾽ αὐτὸν τὸ πνευματικὸν ἑλκύσῃ· τὴν δὲ ὅταν αὐτὸς εἰς τὸν κόλπον ἀέρα ἀποκρίνῃ· δύο γὰρ μόναι γίνονται περὶ τὸν θώρακα, διαστολὴ μὲν ὅταν ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἐφέλκηται, συστολὴ δὲ ὅταν αὐτὸν πάλιν ἀνταποδιδῷ.

CAPVT XXIX.

De respiratione.

EMPEDOCLES primam primi animalis respirationem fieri *autumat*, quum humor in fœtibus editis secessum comperit, & ad euacuatum *replendum* exterioris aëris per aperta vasa fit aditus. Postea verò quum iam innatus calor educto foras impetu aërem elideret, expirationem, quum verò impulsus intro reditu aëri vicissim aditum præberet, inspirationem. Nunc autem sanguine vt ad superficiem effertur, aërémque per nares suo influxu foras impellente, succedentem ipsius excretionem fieri expirationem, recursante verò aëre ad loca rara ac peruia vicissim se se insinuante, inspirationem. Rem autem ipsam clepsydræ exemplo memorat Asclepiades, pulmonem quidem in hydriæ loco modum constituit, causam verò respirationis esse censet eam quæ thoraci inest partium tenuitatem, ad quam fluit & fertur externus aër qui crassior existit, rursúmque expellitur, quum thorax talis sit, vt neque amplius vltrò admittere, neque eo carere queat, quum & in corpore aliqua portio aëris tenuioris perpetuò pauca relinquatur, (non enim totus excluditur) ad hoc rursum quod intus remoratur, id grauitate exterioris intrò petentis foras effertur. Hæc autem cucurbitulis comparat. Voluntariam autem fieri dicit respirationem quum qui in pulmonis tenuissimi sunt meatus contrahuntur, & bronchia coarctantur. Hæc enim nostræ voluntati obtemperant. Herophilus facultatem corporum motricem in neruis, arteriis, & musculis relinquit, pulmonem autem censet solum diastolen & systolen naturaliter appetere, deinde quoque cætera. Actionem quidem esse pulmonis attractionem externi spiritus, ob repletionem autẽ quæ extrinsecus accidit, quum attrahere nequeat in thoracem, superuacaneum amandare, ipsúmque foras in aërem expellere, proindéque quatuor contingere motus pulmonis; primum quidem quo ipse externum excipit aërem; secundum quo id quod foris exceptum est, intus in thoracem diuoluit; tertium autem quo id quod à thorace exprimitur rursum ipse recipit; quartum denique quo quod ex reuersione in ipso fit, foras eiicit. At horum motuum duas quidem esse diastolas, vnam quidem extrinsecus, alteram verò à thorace: duas verò systolas; alteram quidem quum thorax spiritum ad se attrahit; alteram verò quum ipse in sinum aërem expellit. Thoracis enim duo soli sunt *motus*, diastole *dilatatio* quidem quum à pulmone *aërem ad se* trahit, systole verò *contractio* quum acceptum ipsum aërem restituit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ παθῶν.

Οἱ Στωϊκοὶ τὰ μὲν πάθη ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις, τὰς δὲ αἰσθήσεις ἐν τῷ ἡγεμονικῷ. Ἐπίκουρος, καὶ τὰ μὲν πάθη, καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις, τὸ δὲ ἡγεμονικὸν ἀπαθὲς νομίζει. Στράτων δὲ καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς,

CAPVT XXX.

De affectibus.

STOICI affectus quidem in partibus affectis, sensus verò in principe *animæ* facultate collocant. Epicurus, & affectus & sensus in partibus affectis esse, at principem facultatem affectus expertem existimat. Strato autem & affectus animæ,

& sensus in ipsa facultate principe, non in partibus affectis constitui; in illa siquidem tolerantiam sitam esse, vt in doloribus, & cruciatibus, vtque in fortibus & meticulosis conspicitur.

καὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τῷ ἡγεμονικῷ, οὐκ ἐν τοῖς πεπονθόσι τόποις συνίστασθαι, ἐν γὰρ ταύτῃ κεῖσθαι τὴν ὑπομονὴν ὥσπερ ἐπὶ τῶν δεινῶν καὶ ἀλγεινῶν, καὶ ὥσπερ ἐπὶ ἀνδρείων καὶ δειλῶν.

De diuinatione.

Plato & Stoici diuinationem introducunt: etenim à Deo missum esse quod est diuino afflatum numine, & ex diuinitate animæ, quod Dei præsentia vaticinatur, quod somnia interpretatur, quod astrorum peritiam explicat, & quod auguratur. Xenophanes, & Epicurus diuinationem tollunt. Pythagoras solam haruspicinam non tollit. Aristoteles & Dicæarchus *diuinationes* solùm admittunt, quæ ex afflatu numinis & insomniis fiunt: licet enim immortalem animam non existiment, eam tamen rei alicuius diuinæ esse participem credunt.

Περὶ μαντικῆς.

Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὴν μαντικὴν εἰσάγουσι, καὶ γὰρ θεόπεμπτον εἶναι ὅπερ ἐστὶν ἐνθεαστικόν, καὶ κατὰ θειότητα τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶν ἐνθουσιαστικόν, καὶ τὸ ὀνειροπολικόν, καὶ τὸ ἀστρονομικόν, καὶ τὸ ὀρνεοσκοπικόν. Ξενοφάνης καὶ Ἐπίκουρος ἀναιροῦσι τὴν μαντικήν. Πυθαγόρας μόνον τὸ θυτικὸν οὐκ αἱρεῖ. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Δικαίαρχος τὸ καθ' ἐνθουσιασμὸν μόνον, καὶ τοὺς ὀνείρους παρεισάγουσιν· ἀθάνατον μὲν τὴν ψυχὴν οὐ νομίζοντες, θείου δέ τινος μετέχειν αὐτήν.

Quomodo fiant somnia.

Democritvs somnia fieri arbitratur simulachrorum obseruationibus. Strato bruta quadam natura mentis in somnis quæ sensus magis nanciscatur, atque ideo magis etiam cognoscat. Herophilus ex somniis alia putat necessariò contingere quæ à Deo mittuntur; alia verò naturalia quum anima rerum sibi vtilium & futurarum formas effingit; alia denique mixta casu, & fortuito fieri occursu imaginum, quum quæ volumus ea spectamus, vt amantibus contingit qui per somnia amicas amplecti videntur.

Πῶς οἱ ὄνειροι γίνονται.

Δημόκριτος ὀνείρους γίνεσθαι κατὰ τὰς τῶν εἰδώλων παρατηρήσεις. Στράτων ἀλόγῳ τινὶ φύσει τῆς διανοίας ἐν τοῖς ὕπνοις αἰσθητικωτέρας μὲν πως τῆς ψυχῆς γινομένης, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο γνωστικῆς γινομένης. Ἡρόφιλος τῶν ὀνείρων τοὺς μὲν θεοπνεύστους κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι, τοὺς δὲ φυσικοὺς ἀνειδωλοποιουμένης τῆς ψυχῆς τὸ συμφέρον αὐτῇ, καὶ τὸ πρὸς τούτοις ἐσόμενον· τοὺς δὲ συγκριματικοὺς ἐκ τοῦ αὐτομάτου κατ' εἰδώλων πρόσπτωσιν, ὅταν ἃ βουλόμεθα βλέπωμεν, ὡς ἐπὶ τῶν φιλούντων γίνεται τὰς ἐρωμένας ἐρώντων εἰς ὕπνοις.

CAPVT XXXI.

De seminis essentia.

Aristoteles semen esse dicit excrementum alimenti vltimi, aut sanguinem, aut quid analogum, aut ex his aliquid, quod facultate pollet mouendi ac in seipso producendi, quoad quid absoluat, quale est id vnde fuit excretum. Pythagoras spumam vtilissimi sanguinis, vel residuum alimenti. Alcmæon cerebri partem. Plato spinalis medullæ effluuium. Epicurus animæ & corporis partem auulsam. Democritus à totis corporibus, ac principibus partibus semen deriuari dicit, vt carnibus, ossibus, fibris.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ οὐσίας σπέρματος.

Ἀριστοτέλης σπέρμα εἶναι φησὶ τὸ περίττωμα τροφῆς καὶ τῆς ἐσχάτης, ἤτοι αἷμα, ἢ τὸ ἀνάλογον, ἢ ἐκ τούτων τι, τὸ δυνάμενον κινεῖν ἐν ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἀποτελέσαι τι τοιοῦτον, οἷόν ἐστιν ἐξ οὗ συνεκρίθη. Πυθαγόρας ἀφρὸν τοῦ χρηστοτάτου αἵματος, ἢ περίττωμα τῆς τροφῆς. Ἀλκμαίων ἐγκεφάλου μέρος. Πλάτων τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἀπόρροιαν. Ἐπίκουρος ψυχῆς, καὶ σώματος ἀπόσπασμα. Δημόκριτος ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων, καὶ τῶν κυριωτάτων μερῶν, οἷον τῶν σαρκικῶν, ὀστῶν, καὶ ἰνῶν τὸ γόνον ἀπορρεῖν.

Vtrum semen sit corpus.

Leucippus & Zeno corpus esse dicunt, semen enim auulsam esse animæ portionem. Pythagoras, & Plato, & Aristoteles, incorpoream quidem esse seminis facultatem *asseuerant* sicut mentem mouentem, corpoream verò materiam quæ effunditur. Strato & Democritus facultatem quoque corpus esse, spiritus quippe est.

Εἰ σῶμα τὸ σπέρμα.

Λεύκιππος καὶ Ζήνων σῶμα εἶναι· ψυχῆς γὰρ εἶναι ἀπόσπασμα. Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης ἀσώματον μὲν εἶναι τὴν δύναμιν τοῦ σπέρματος, ὥσπερ νοῦν τὸν κινοῦντα· σωματικὴν δὲ τὴν ὕλην τὴν προχεομένην. Στράτων καὶ Δημόκριτος, καὶ τὴν δύναμιν σῶμα, πνευματικὴ γάρ.

An fœminæ semen emittant.

Pythagoras, Democritus, & Epicurus semen putant fœminas effundere, quum habeant parastatas inuersos, ob ídque eas etiam præter vsum appetere. Aristoteles & Zeno humidam quidem materiam effundere (ceu ab exercitatione sudores) non tamen vim seminis habere. Hippo non minus seminis effundere fœminas quàm mares, nec tamen ad generationem animalis id conferre, quia extra vterum decidit. Hinc aliquot multoties emittere semen absque viris maximè viduas, & ossa fieri à semine maris, carnes à semine fœminæ.

Εἰ καὶ θήλειαι προΐενται σπέρμα.

Πυθαγόρας, καὶ Δημόκριτος, καὶ Ἐπίκουρος, καὶ τὸ θῆλυ προΐεσθαι σπέρμα· ἔχει γὰρ παραστάτας ἀπεστραμμένους, διὰ τοῦτο καὶ ὀρεκτικῶς ἔχειν περὶ τὰς χρήσεις. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ Ζήνων, ὕλην μὲν ὑγρὰν προΐεσθαι, οἱονεὶ ἀπὸ τῆς συγγυμνασίας ἱδρῶτας, οὐ μὴν σπερματικήν. Ἵππων προΐεσθαι μὲν σπέρμα τὰς θηλείας, οὐχ ἥκιστα τῶν ἀρρένων, μὴ μέντοι γε εἰς ζωογονίαν τοῦτο συμβάλλεσθαι, διὰ τὸ ἐκτὸς πίπτειν τῆς ὑστέρας· ὅθεν ἐνίας προΐεσθαι πολλάκις δίχα τῶν ἀνδρῶν σπέρμα, καὶ τὰς μάλιστα χηρευούσας· καὶ εἶναι τὰ μὲν ὀστᾶ παρὰ τοῦ ἄρρενος, τὰς δὲ σάρκας παρὰ τῆς θηλείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Πῶς αἱ συλλήψεις γίνονται.

Ἀριστοτέλης ὑπολαμβάνει τὰς μὲν συλλήψεις γίνεσθαι προσανελκομένης μὲν ὑπὸ τῆς καθάρσεως τῆς μήτρας, τῶν δὲ καταμηνίων συνεπισπωμένων ἀπὸ τοῦ παντὸς ὄγκου μέρος τι τοῦ καθαροῦ αἵματος, ὡς συμβαίνειν τῷ τοῦ ἄρρενος γόνον· μὴ γίγνεσθαι δὲ τὰς κυήσεις παρὰ ἀκαθαρσίαν τῆς μήτρας, ἢ ἐμπνευμάτωσιν, ἢ φόβον, ἢ λύπην, ἢ ἀσθένειαν τῶν γυναικῶν, ἢ δι' ἀτονίαν τῶν ἀνδρῶν.

Πῶς ἄρρενα καὶ θήλεα γίνονται.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται, καὶ Ἀσκληπιάδης ἄρρεν καὶ θῆλυ γίνεσθαι παρὰ θερμότητος, καὶ ψυχρότητος· ὅθεν ἱστορεῖται τοὺς μὲν πρώτους ἄρρενας πρὸς ἀνατολῇ, καὶ μεσημβρίᾳ γίγνεσθαι μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς, τὰς δὲ θηλείας πρὸς ταῖς ἄρκτοις. Παρμενίδης δ' ἀντιστρέφει πρὸς τοῖς ἄρκτοις ἄρρενας γίγνεσθαι τοῦ πυκνοῦ μετέχειν πλείονος· τὰς δὲ θηλείας πρὸς τὴν μεσημβρίαν δι' ἀραιότητα. Ἱππῶναξ παρὰ τὸ συνεστὼς, ἢ καὶ ἰσχυρὸν παρὰ τὸ ῥευστικόν τε καὶ ἀσθενέστερον σπέρμα. Ἀναξαγόρας καὶ Παρμενίδης, τὰ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν καταβάλλεσθαι εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς μήτρας, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ ἀριστερά· εἰ δὲ ἐναλλαγῇ τὰ τῆς καταβολῆς γίνεσθαι θήλεα. Κλεοφάνης (οὗ μέμνηται Ἀριστοτέλης) τὰ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ διδύμου, τὰ δὲ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ. Λεύκιππος παρὰ τὴν παραλλαγὴν τῶν μορίων, καθ' ἣν ὁ μὲν καυλὸν, ἡ δὲ μήτραν ἔχει, τοσοῦτον γὰρ μόνον λέγει. Δημόκριτος τὰ μὲν κοινὰ μέρη, ἐξ ὁποτέρου ἂν τύχῃ· τὰ δ' ἰδιάζοντα, καὶ κατ' ἐπικράτειαν. Ἱππῶναξ δὲ, εἰ μὲν ἡ γονὴ κρατήσειεν, ἄρρεν· εἰ δὲ ἡ ὕλη, θῆλυ.

Πῶς τέρατα γίνεται.

Ἐμπεδοκλῆς νομίζει ἢ παρὰ πλεονασμὸν σπέρματος, ἢ παρ' ἔλλειμμα, ἢ παρὰ τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν, ἢ παρὰ τὴν εἰς πλείω διαίρεσιν, ἢ παρὰ τὸ ἀπονεύειν τέρατα γίγνεσθαι· οὕτω προειληφὼς φαίνεται σχεδόν τι πάσας τὰς ἀπολογίας. Στράτων παρὰ πρόσθεσιν, ἢ ἀφαίρεσιν, ἢ μετάθεσιν, ἢ ἐμπνευμάτωσιν· τῶν ἰατρῶν τινες δὲ παρὰ τὸ διεστράφθαι τὴν μήτραν ἐμπνευματουμένην.

Διά τι ἡ γυνὴ πολλάκις συνουσιάζουσα οὐ συλλαμβάνει.

Διοκλῆς ὁ ἰατρὸς, ἢ παρὰ τὸ μηδ' ὅλως ἐνίας σπέρμα προΐεσθαι, ἢ παρὰ τὸ ἔλαττον τοῦ δέοντος, ἢ διὰ τὸ τοιοῦτον ἐν ᾧ τὸ ζωοποιητικὸν οὐκ ἔστιν, ἢ διὰ θερμασίας, ἢ ψύξεως, ἢ ὑγρασίας, ἢ ξηρότητος πλεονασμὸν, ἢ ἔνδειαν, ἢ κατὰ παράλυσιν τῶν μορίων. Οἱ Στωϊκοὶ κατὰ λοξότητα τοῦ μορίου μὴ δυναμένου εὐθυβολεῖν τὸν γόνον· ἢ παρὰ τὸ ἀσύμμετρον τῶν μορίων, ὡς πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῆς μήτρας. Ἐρασίστρατος παρὰ τὴν μήτραν, ὅταν τύλους ἔχῃ, ἢ σαρκώδης, ἢ εὐρυτέρα, ἢ μικροτέρα ᾖ τοῦ κατὰ φύσιν.

Πῶς δίδυμα καὶ τρίδυμα γίγνεται.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται δίδυμα καὶ τρίδυμα γίγνεσθαι κατὰ πλεονασμὸν, καὶ περισχισμὸν τοῦ σπέρματος. Ἀσκληπιάδης παρὰ τὴν τῶν σπερμάτων διαφορὰν, ὥσπερ τὰς κριθὰς τὰς διστίχους, καὶ τριστίχους· εἶναι γὰρ σπέρματα γονιμώτατα. Ἐρασίστρατος διὰ τὰς ἐπισυλλήψεις γίνεσθαι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὅταν γὰρ ἡ μήτρα εἴη κεκαθαρμένη, τότε ἐπὶ σύλληψιν ἔρχεται. οἱ Στωϊκοὶ παρὰ τοὺς ἐν τῇ μήτρᾳ τόπους· ὅταν

CAPVT XXXII.

Quomodo conceptiones fiant.

ARISTOTELES conceptionem fieri putat vtero à menstruali purgatione sursum attracto, & menstruis ipsis simul attrahentibus ab vniuersa mole partem aliquam sanguinis puri, vt accedat ad semen maris. Conceptus autem non fieri propter impuritatem vteri, vel inflationem, motum, mœstitiam, infirmitatem mulierum, vel propter virorum impotentiam.

Quomodo mares & fœminæ generentur.

Empedocles putat & Asclepiades marem & fœminam procreari à calore & frigore, vnde narrant primos mares ad ortum solis & meridiem è terra procreatos fuisse, fœminas verò in septentrionalibus. Parmenides autem aduersatur, docétque mares in septentrione gigni eò quòd hæ partes plurimùm habeant densitatis, fœminas autem in meridie propter raritatem. Hipponax, vel quòd semen consistat & validum sit, vel quòd diffluat & imbecillius. Anaxagoras & Parmenides tùm masculos procreari dicit, quum ex dextra parte semen in dextram vteri inciderit, & à sinistra in sinistram; fœminas autem si constitutionis permutatio facta fuerit. Cleophanes, cuius meminit Aristoteles, mares à dextro, fœminas à sinistro testiculo prodire credidit. Leucippus, secundum varietatem partium qua mas colem, matricem fœmina habet, tantum enim duntaxat dicit. Democritus communes partes, ex vtro contigerint: peculiares, prout præualuerint. Hipponax verò si semen præualuerit, marem; si materia *sanguinea*, fœminam concipi existimat.

Quomodo monstra procreentur.

Empedocles existimat vel abundantia seminis, vel defectu, aut à motus initio, aut diuisione in plura, vel quòd aliò vergat, monstra generari: sic videtur ferè omnes causas complexus. Strato propter additionem vel detractionem, vel transpositionem, vel inflationem. Medicorum aliqui propter vteri distortionem à flatibus.

Cur mulier ex frequenti coitu non concipiat.

Diocles medicus, quòd vel omnino nullum, vel parcius quàm oporteat alicuius semen emittatur, aut quòd id desit in quo facultas prolifica fuerit; aut caloris, vel frigoris, vel humiditatis, vel siccitatis exuperantia, aut penuria, aut partium paralysi. Stoici propter obliquitatem partis virilis quæ rectà semen eiaculari nequeat; aut propter partium incommoderationem vt ad vteri distantiam. Erasistratus propter vterum, quum callos contraxerit, aut magis carnosus fuerit, aut laxior, aut angustior quàm natura exigat.

Quomodo gemini & trigemini nascantur.

Empedocles, geminos & trigeminos fœtus nasci arbitratur vbertate & separatione seminis. Asclepiades ob seminum differentiam, vt hordeaceas spicas duplici aut triplici granorum serie constantes, sic semina esse fœcundissima. Erasistratus ob conceptiones fieri, vt in brutis animalibus. Quum enim vterus purgatus est, tunc ad conceptionem semen descendere. Stoici ob vteri loculos, quum

enim in primum & secundum incidit semen, tunc fieri superfœtationes, & geminos & trigeminos.

Vnde parentum & auorum similitudo procreetur.

Empedocles similitudinem ex seminum potentia oriri existimat, dissimilitudinem verò ob seminis calorem exhalatum. Parmenides, quum à dextra parte vteri semen excernitur, patrum; quum verò à sinistra, matrum *similes nasci*. Stoici à toto corpore & anima fieri semen, exprimíque similitudines & effigies ex eadem gente, perinde atque si pictor rei conspectæ similitudinem coloribus similibus referat; præterea à muliere quoque semen emitti, quod si præualeat mulieris *semen*, matri: si viri, patri similem prolem nasci.

Quomodo soboles aliis quàm parentibus similis nascatur.

Medicorum plurimi, fortuitò & casu refrigeratis maris & fœminæ seminibus, dissimiles gigni infantes putant. Empedocles, imaginatione mulieris inter concipiendum formari fœtus. Sæpe enim imagines etiam & statuæ sunt à mulieribus adamatæ, similísque earum proles in lucem edita. Stoici ob consensum quendam ac similem animi affectionem fluxuum & radiorum non imaginum, insertione mutuas similitudines effici.

Quomodo steriles fiant mulieres, & viri infœcundi.

Medici fœminas steriles fieri dicunt, aut quod iis vterus sit angustior, aut densior, aut rarior, aut durior, aut ob callosam concretionem, aut carnis excrescentiam, aut animi langorem, aut defectum nutritionis, malum habitum, peruersionem figuræ, aut euulsionem. Diocles, infœcundos mares fieri arbitratur, aut quòd semen prorsus quidam non eiaculentur, aut parciùs quàm oporteat, aut quòd semen infœcundum; aut ob paralysim partium, aut talem colis distortionem, vt in vterum semen eiaculari rectà non possit, aut ob incommoderationem partium ad vteri distantiam. Stoici discrepantes coëuntium facultates & qualitates, causas esse augurantur, quas si quis separet, & sui generis alteri coniungat, euincet natura, fœtúmque procreabit.

Cur muli steriles.

Alcmæon mulos mares infœcundos censet propter seminis exilitatem & frigiditatem; fœminas autem steriles, quòd ipsarum vuluæ sursum non dehiscant, hoc est, non aperiantur. Empedocles, ob paruitatem, demissionem, & angustiam vuluæ inuersè ventri adiunctæ, vt rectà in eam semen neque euibretur, neque si id fiat, excipiatur. Huic Diocles testimonio annuit, qui in distortionibus multoties tales se mularum vteros deprehendisse narrat, & iisdem de causis mulieres quoque sint steriles.

CAPVT XXXIII.

An fœtus in vtero sit animal.

PLATO fœtum in vtero esse animal arbitratur, ipsum siquidem & moueri in ventre, & nutriri, & augeri. Stoici partem ventris, non animal esse fœtum existimant, quemadmodum enim fructus, qui sunt partes plantarum, vbi maturue-

γὰρ εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον ἐμπέσῃ τὸ σπέρμα, τότε γίνεσθαι τὰς ἐπισυλλήψεις, καὶ διδύμους καὶ τριδύμους.

Πόθεν γίνεται τῶν γονέων ὁμοίωσις, καὶ τῶν προγόνων.

Ἐμπεδοκλῆς οἴεται ὁμοιότητα γίνεσθαι κατ' ἐπικράτειαν τῶν σπερμάτων· ἀνομοιότητα δὲ τοῦ ἐν τῷ σπέρματι θερμασίας ἐξατμισθείσης. Παρμενίδης ὅταν μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν τῆς μήτρας τὸ σπέρμα ἀποκριθῇ, τοῖς πατράσιν· ὅταν δὲ ἀπὸ ἀριστερῶν, ταῖς μητράσιν· οἱ Στωϊκοὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ὅλου καὶ τῆς ψυχῆς φέρεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ τὰς ὁμοιότητας ἀναπλάττεσθαι ἐξ αὐτοῦ τοὺς τύπους, καὶ τοὺς χαρακτῆρας, ὥσπερ ἂν εἰ ζωγράφον ἀπὸ τῶν ὁμοίων χρωμάτων ὁμοιότητα τοῦ βλεπομένου· προΐεσθαι δὲ καὶ τὴν γυναῖκα σπέρμα· κἂν μὲν ἐπικρατῇ τὸ τῆς γυναικὸς, ὅμοιον εἶναι τὸ γεννώμενον τῇ μητρί, ἐὰν δὲ τὸ τοῦ ἀνδρὸς, τῷ πατρί.

Πῶς ἄλλοις ὅμοια γίνεται τὰ γεννώμενα καὶ οὐ τοῖς γονεῦσιν.

Οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τυχικῶς, καὶ ἐκ τοῦ αὐτομάτου, ὅταν μὲν διαψυχθῇ τὸ σπέρμα, καὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὸ τῆς γυναικὸς, ἀνόμοια γίνεσθαι τὰ παιδία. Ἐμπεδοκλῆς τῇ κατὰ τὴν σύλληψιν ὄψει τε καὶ φαντασίᾳ τῆς γυναικὸς μορφοῦσθαι τὰ βρέφη· πολλάκις γὰρ ἀνδριάντων, καὶ εἰκόνων ἠράσθησαν, καὶ ὅμοια τούτοις τετόκασιν· οἱ Στωϊκοὶ κατὰ συμπάθειαν τῆς διανοίας κατὰ ῥευμάτων, καὶ ἀκτίνων εἴσκρισιν γίνεσθαι τὰς ὁμοιότητας.

Πῶς στεῖραι γίνονται γυναῖκες, καὶ ἄγονοι ἄνδρες.

Οἱ ἰατροὶ στείρας φασὶ γίνεσθαι παρὰ τὸ τὴν μήτραν στενωτέραν εἶναι, ἢ παρὰ τὸ πυκνοτέραν, ἢ παρὰ τὸ ἀραιοτέραν, ἢ παρὰ τὸ σκληροτέραν, ἢ παρά τινας ἐπιπωρώσεις, ἢ σαρκώσεις, ἢ παρὰ μικροθυμίαν, ἢ παρ' ἀτροφίαν, ἢ παρὰ καχεξίαν, ἢ παρὰ τὸ διαστρέφεσθαι τὸν σχηματισμὸν, ἢ διὰ παρασπασμόν. Διοκλῆς ἀγόνους τοὺς ἄνδρας, ἢ διὰ τὸ μὴ δ' ὅλως προΐεσθαι γονήν, ἢ παρὰ τὸ ἔλαττον εἶναι τοῦ δέοντος, ἢ παρὰ τὸ ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα, ἢ κατὰ παράλυσιν τῶν μορίων, ἢ κατὰ λοξότητα τοῦ καυλοῦ μὴ δυναμένου τὸν γόνον εὐθυβολεῖν, ἢ παρὰ τὸ ἀσύμμετρον τῶν μορίων πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῆς μήτρας. οἱ Στωϊκοὶ αἰτιῶνται τὰς ἀσυμφύλους εἰς ἑκάτερα τῶν πλησιαζόντων δυνάμεις τε καὶ ποιότητας, αἷς ὅταν συμβῇ χωρισθῆναι μὲν ἀπ' ἀλλήλων, συνελθεῖν δὲ ἑτέροις ὁμοφύλοις συνεκρατήθη τὸ κατὰ φύσιν, καὶ βρέφος τελεσιουργεῖται.

Διὰ τί ἡμίονοι στεῖραι.

Ἀλκμαίων τῶν ἡμιόνων τοὺς μὲν ἄρρενας ἀγόνους παρὰ τὴν λεπτότητα τῆς θορῆς καὶ ψυχρότητα· τὰς δὲ θηλείας παρὰ τὸ ἄνω μὴ ἀναχάσκειν τὰς μήτρας· ὅ ἐστιν ἀναστομοῦσθαι. Ἐμπεδοκλῆς διὰ τὴν σμικρότητα καὶ ταπεινότητα, καὶ στενότητα τῆς μήτρας κατεστραμμένως προσπεφυκυίας τῇ γαστρὶ, μήτε τοῦ σπέρματος εὐθυβολοῦντος εἰς αὐτὴν, μήτε εἰ καὶ φθάσειεν αὐτῆς ἐκδεχομένης. Διοκλῆς δὲ μαρτυρεῖ αὐτῷ λέγων πολλάκις ἑωρακέναι τοιαύτην μήτραν ἐκ τῆς ἀνατομῆς τῶν ἡμιόνων, καὶ ἐνδέχεσθαι διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, καὶ τὰς γυναῖκας στείρας εἶναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Εἰ τὸ ἔμβρυον ζῷον.

ΠΛάτων ζῷον εἶναι τὸ ἔμβρυον ὑπείληφε· καὶ γὰρ καὶ κινεῖσθαι ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ τρέφεσθαι, καὶ αὔξεσθαι. Οἱ Στωϊκοὶ, μέρος εἶναι γαστρὸς τὸ ἔμβρυον, οὐ ζῷον· ὥσπερ γὰρ τοὺς καρποὺς μέρη τῶν φυτῶν ὄντας πεπαινομένους ἀπορ-

ρεῖν, οὕτω καὶ τὸ ἔμβρυον. Ἐμπεδοκλῆς, μὴ εἶναι μὲν ζῶον τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἔμπνουν ὑπάρχειν ἐν τῇ γαστρί· πρώτην δὲ ἀναπνοὴν τοῦ ζώου γίνεσθαι κατὰ τὴν ἀποκύησιν, τῆς μὲν ἐν τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν λαμβανούσης, πρὸς δὲ τὸ παρακενωθὲν ἐπεισόδου τοῦ ἐκτὸς ἀέρος γινομένης εἰς τὰ παρανοιχθέντα τῶν ἀγγείων. Διογένης, γεννᾶσθαι μὲν τὰ βρέφη ἄψυχα, ἐν θερμασίᾳ δέ· ὅθεν τὸ ἔμφυτον θερμὸν εὐθέως προχυθέντος τοῦ βρέφους, τὸ ψυχρὸν εἰς τὸν πνεύμονα ἐφέλκεσθαι. Ἡρόφιλος κίνησιν ἀπολείπει φυσικὴν τοῖς ἐμβρύοις, οὐ πνευματικήν· τῆς δὲ κινήσεως αἴτια νεῦρα· τότε δὲ ζῶα γίνεσθαι ὅταν προχυθέντα προσλάβῃ τι τοῦ ἀέρος.

A rint, decidunt: ita & fœtus. Empedocles fœtum quidem ipsum animal non esse, sed respirare in ventre, ac primùm respirationem animalis fieri in parte, quum qui humor in fœtu morabatur, secessum reperit, & ad quod euacuatum est externi aëris per aperta vasa datur aditus. Diogenes, fœtus inanimatos nasci, sed cum calore: vnde calidum innatum statim edito fœtu frigidum in pulmonem attrahere putat. Herophilus, motum naturalem ipsi fœtui relinquit, non autem animalem. Nerui autem sunt motus causæ. Tunc verò animalia fieri, quando in lucem edita aliquid aëris excipiunt.

B

Πῶς τὰ ἔμβρυα τρέφεται.

Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ διὰ τοῦ στόματος τρέφεσθαι ὑπολαμβάνουσιν· ὅθεν εὐθέως γεννηθὲν ἐπὶ τὸν μαζὸν φέρεσθαι τῷ στόματι· εἶναι γὰρ καὶ ἐν τῷ σώματι θηλάς τινας ἐπινενησμένας, καὶ στόματα δι' ὧν τρέφονται. Οἱ Στωϊκοὶ, διὰ τοῦ χορίου, καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ· ὅθεν τοῦτον εὐθέως ἀποδεῖν τὰς μαιουμένας, καὶ ἀνευρύνειν τὸ στόμα, ἵνα διὰ τοῦ στόματος αἰσθητῶς τρέφεσθαι. Ἀλκμαίων, δι' ὅλου τοῦ σώματος τρέφεσθαι· ἀναλαμβάνειν γὰρ αὐτὸ, ὥσπερ σπογγίαν, τὰ ἀπὸ τῆς τροφῆς θρεπτικά.

Quomodo fœtus in vtero nutriatur.

Democritus & Epicurus in vtero per os nutriri fœtum existimant; hinc, statim editum, ore mammas inuadere, esse enim in corpore mammas quasdam oppletas & oscula per quæ nutritur. Stoici per secundinam & vmbilicum, vnde ipsum statim ligant obstetrices, & os dilatant, vt per os manifeste nutriatur. Alcmæon ali per totum corpus, ipsum enim vt spongiam nutritias alimenti partes excipere censet.

C

Τί πρῶτον τελειοῦται τοῦ βρέφους.

Οἱ Στωϊκοὶ ἅμα ὅλον γίνεσθαι νομίζουσιν. Ἀριστοτέλης, πρῶτον τὴν ὀσφὺν ὥσπερ τρόπιν νεώς. Ἀλκμαίων, τὴν κεφαλὴν ἐν ᾗ ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. Οἱ ἰατροὶ τὴν καρδίαν, ἐν ᾗ καὶ φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι· οἱ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τοῦ ποδός· οἱ δὲ τὸν ὀμφαλόν.

Quid primum in fœtu absoluatur.

Stoici totum corpus procreari simul existimant. Aristoteles primùm spinam conflari putat vt nauis carinam. Alcmæon, caput in quo princeps animæ facultas *residet*. Medici, cor in quo venæ & arteriæ sunt. Alij magnum pedis digitum. Alij vmbilicum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Διά τι ἑπτάμηνα γόνιμα.

Ἐμπεδοκλῆς, ὅτε ἐγεννᾶτο τῶν ἀνθρώπων γένος ἐκ τῆς γῆς, τοσαύτην γενέσθαι τῷ μήκει τοῦ χρόνου (διὰ τὸ βραδυπορεῖν τὸν ἥλιον,) τὴν ἡμέραν, ὁπόση νῦν ἐστὶν ἡ δεκάμηνος· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τοσαύτην γενέσθαι τὴν ἡμέραν, ὁπόση νῦν ἐστὶν ἡ ἑπτάμηνος, διὰ τοῦτο καὶ τὰ δεκάμηνα γόνιμα, καὶ τὰ ἑπτάμηνα, τῆς φύσεως τοῦ κόσμου οὕτω μεμελετηκυίας αὔξεσθαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ᾗ τίθεται νυκτὶ τὸ βρέφος. Τίμαιος δὲ οὐ δέκα μῆνάς φησιν, ἐννέα δὲ νομίζεσθαι παρὰ τὰς ἐπισχέσεις τῶν μηνιαίων τῆς πρώτης συλλήψεως, οὕτω καὶ τὰ ἑπτάμηνα νομίζεσθαι, οὐκ ὄντα ἑπτάμηνα· ἔγνω τε γὰρ καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν παύσας καθάρσεως. Πόλυβος, Διοκλῆς, οἱ Ἐμπειρικοὶ, καὶ τὸν ὄγδοον μῆνα ἴσασι γόνιμον, ἀτονώτερον δέ πως, τῷ πολλάκις διὰ τὴν ἀτονίαν πολλοὺς φθείρεσθαι· καθολικώτατον δέ, μηδένα βούλεσθαι τὰ ὀκτάμηνα τρέφειν, γεννῆσθαι δὲ πολλοὺς ὀκταμηνιαίους ἄνδρας. Ἱπποκράτης καὶ Ἀριστοτέλης οἴονται, ἐὰν πληρωθῇ ἡ μήτρα ἐν τοῖς ἑπτὰ μησὶ τότε προκύπτειν, καὶ τὸ γόνιμον γίνεσθαι, ἐὰν δὲ προκύψῃ μὲν, μὴ τρέφηται δὲ, ἀσθενοῦντος τοῦ ὀμφαλοῦ διὰ τὸ ἐπίπονον, ἔμβρυον ἄτροφον γίνεσθαι· διὰ τοῦτο τὰ ὀκτάμηνα οὐ περιγίνεσθαι· ἐὰν δὲ μείνῃ τοὺς ἐννέα μῆνας ἐν τῇ μήτρᾳ, τότε προκύψαν ὁλόκληρόν ἐστι. Πόλυβος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἥμισυ ἡμέρας γίνεσθαι εἰς τὰ γόνιμα τὰ ἔμβρυα ὑπολαμβάνει· εἶναι γὰρ ἑξάμηνα, ὅτι καὶ τὸν ἥλιον ἀπὸ τροπῶν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ παραγίνεσθαι· λέγεσθαι δὲ ἑπτάμηνα, ὅταν τὰς ἐλλειπούσας ἡμέρας τύπου τοῦ μηνὸς ἐν τῷ ἑπτὰ προσλαμβάνεσθαι, τὰ δὲ

CAPVT XXXIV.

Cur septimestres fœtus vitales.

D EMPEDOCLES quum humanum genus ex terra procreatum est, diem temporis longitudine tantum extitisse, (quòd lento gradu sol incedat) quantus nunc est decimestris: procedente verò tempore tantum fuisse diem, quantus nunc est septimestris, ac ea re decimestres ac septimestres fœtus editos vitales esse, natura mundi ita meditata vt fœtus vno die augesceret qui nocte vna fuisset conditus. Timæus non decem, inquit, menses, sed nouem censeri à retentione menstruorum primæ conceptionis: sic & septimestres existimari qui septem non sunt mensium, nouit enim post conceptionem purgationem desiisse. Polybus, Diocles, Empirici etiam octauum mensem vitalem agnoscunt, sed fœtum esse tum imbecilliorem, ac sæpenumero ob imbecillitatem multos interire. Id verò maxime vniuersale, nullum velle vt octimestres nutriantur, multos tamen octimestres viros euasisse. Hippocrates & Aristoteles censent si septem mensibus vterus impleatur, tunc ipsum deorsum procumbere, & fœtum edi vitalem: si verò procubuerit, nec nutriatur, debilitato ob laborem vmbilico, fœtus impastos edi, ac proinde octimestrem fœtum non viuere. Quòd si nouem menses in vtero maneat, tum procumbens perfectus editur. Polybus autem dies centum octoginta duos, & dimidium requiri coniicit vt fœtus editi sint vitales: hoc enim esse sex mensium tempus, quo etiam sol à tropico ad tropicum decurrat. Dici autem septimestres, quum dies qui huic sexto mensi desunt à septimo assumuntur. Octo verò

mensium fœtus non viuere, quòd vteri quidem fœtu foras procumbente vehementiùs vmbilicus distendatur, crucietúrque: nam fœtus alimento fraudatur, nutritionis siquidem causa est vmbilicus. At Mathematici disiuncta habere signa, ob ídque omni priuatos esse natalitio sydere pronunciant, septimestres verò coniunctorum esse participes, octimestres autem disiuncta animalia zodiaci habere domorum dominos sibi aduersarios planetas, siquis enim in his ortum & vitam sortitus fuerit, eum infortunatum & breuioris æui fore ipsa portendunt. Disiuncta verò sunt zodiaci signa quorum vnum ab altero octauum numeratur, vt Aries ad Scorpium, Taurus ad Sagittarium, Gemini ad Capricornum, Cancer ad Aquarium, Leo ad Pisces, Virgo ad Arietem. Propterea septimestres & decimestres vitales esse fœtus, octimestres verò propter defectum coniunctionum mundi interire. Timæus & duodecimestrem asserit aliquem fœtum vtero gestari ob suppressionem menstruorum quæ ante conceptionem prodibant, sic & septimestrem æstimari non existentem priusquam conceptio fuerit, sed cùm vterus ad menstrua & post conceptionem valet.

A ὀκτάμηνα μὴ ζῆν, ὅταν προεκκύψαντος μὲν τοῦ βρέφους τῆς μήτρας, ἐπὶ πλέον τε ὀμφαλὸς ἐβασανίσθη διατεινόμενος· ἄτροφον γὰρ γίνεται τὸ ἔμβρυον· τοῦ τρέφοντος αἴτιος ὁ ὀμφαλός. Οἱ δὲ Μαθηματικοὶ τοὺς ὀκτὼ μῆνας ἀσυνδέτους φασὶν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο ἐστερῆσθαι πάσης γενέσεως, τοὺς δὲ ἑπτὰ συνδετικούς· τὰ δὲ ἀσύνδετα ζῴδια, ἔχειν τοὺς οἰκοδεσποτοῦντας φαύλους τῶν ἀστέρων· ἂν γάρ τις τούτων τὴν ζωὴν καὶ τὸν βίον κληρώσῃ, δυστυχῆ ἔσεσθαι καὶ ἄχρονον σημαίνει· ἀσύνδετα δέ ἐστι ζῴδια ὀκτὼ ἀριθμούμενα, οἷον κριὸς πρὸς σκορπίον ἀσύνδετος, ταῦρος πρὸς τοξότην ἀσύνδετος, δίδυμοι πρὸς αἰγόκερων, καρκῖνος πρὸς ὑδροχόον, λέων πρὸς ἰχθύας, παρθένος πρὸς κριόν· διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἑπτάμηνα, καὶ δεκάμηνα γόνιμα εἶναι· τὰ δὲ ὀκτάμηνα διὰ τὸ ἀσύνδετον τοῦ κόσμου φθείρεσθαι. Τίμαιος καὶ δωδεκάμηνά φησί τινα κύεσθαι παρὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῶν καταμηνίων τῆς πρώτης συλλήψεως, οὕτω καὶ ἑπτάμηνα νομίζεσθαι οὐκ ὄντα προσγεγενημένης τῆς συλλήψεως, δυναμένης δὲ τῆς μήτρας εἰς καταμήνια καὶ μετὰ σύλληψιν.

C

CAPVT XXXV.

Quomodo generentur ac intereant animalia.

EPICVRVS, si generatus est mundus, & animalia generata, ea quoque interitura protulit: quòd si ingenitus est, ex mutua commutatione generari: partes enim esse mundi hæc ipsa, vt Anaxagoras & Euripides, nihil eorum quæ generantur perit, sed ea quum soluuntur, alias aliorum formas diuersas inducunt. Anaximander putat in humido generata esse prima animalia, corticibus spinosis inuoluta, processu autem ætatis ad maiorem siccitatem desciuisse, ruptóque cortice ad modicum tempus superuixisse. Empedocles animalia primùm edita ac plantas nequaquam integra extitisse, sed parum conuenientibus partibus composita: Secundò nata, sic inter se partibus iuncta dicit, vt simulachri speciem referrent. Tertiò orta ex membris ex sese inuicem prodeuntibus: Quartò denique non iam ex similibus vt ex terra & aqua, sed ex sese vicissim cùm alimentum aliorum esset densatum, aliis mulierum venustas incitamentum emittendi seminis attulisset. Animalium porrò omnium genera discreta esse pro temperaturæ conditione, alia enim aquas appetunt, tanquam naturæ suæ plùs accommodas, alia ad aërem aspirant quòd eius in se plurimùm contineant: alia quæ grauiora sint, ad terram *suo appetitu* feruntur: quæ autem æquabili sunt temperamento, ex toto pectore vocem effundunt. Democritus genita esse animalia congressu, at si vnum astrum primum humidi extiterit, animalia gignere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Πῶς ἐγένετο τὰ ζῷα, καὶ εἰ φθαρτά.

D E F ΕΠίκουρος, εἰ ἐγένετο ὁ κόσμος, καὶ τὰ ζῷα γεννητά, καὶ φθαρτά, καὶ εἰ ἀγέννητος, ἐκ μεταβολῆς τῶν ἀλλήλων γίνεσθαι· μέρη γὰρ εἶναι τοῦ κόσμου ταῦτα, ὡς Αναξαγόρας καὶ Εὐριπίδης, ἴλεις δὲ οὐδὲν τῶν γινομένων φθείρεται, διακρινόμενα δὲ ἄλλο πρὸς ἄλλο μόρφας ἑτέρας ἐπέδειξεν. Αναξίμανδρος ἐν ὑγρῷ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῷα, φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκανθώδεσι, προσβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἀποβαίνειν ἐπὶ τὸ ξηρότερον, καὶ περιρρηγνυμένου τοῦ φλοιοῦ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μεταβιῶναι. Εμπεδοκλῆς, τὰς πρώτας γενέσεις τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηδαμῶς ὁλοκλήρους γενέσθαι· ἀσυμφυέσι δὲ τοῖς μορίοις διεζευγμένας· τὰς δὲ δευτέρας συμφυομένων τῶν μερῶν εἰδωλοφανεῖς· τὰς δὲ τρίτας, τῶν ἀλληλοφυῶν· τὰς δὲ τέτταρας, οὐκ ἔτι ἐκ τῶν ὁμοίων, οἷον ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀλλήλων ἤδη, τοῖς μὲν πυκνωθείσης τῆς τροφῆς, τοῖς δὲ τῆς εὐμορφίας τῶν γυναικῶν ἐπερεθισμὸν τοῦ σπερματικοῦ κινήματος ἐμποιησάσης· τῶν δὲ ζώων πάντων τὰ γένη διακριθῆναι διὰ τὰς ποιὰς κράσεις· τὰ μὲν οἰκότερα εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ὁρμὴν ἔχειν, τὰ δὲ εἰς τὸν ἀέρα ἀναπνεῖν, ἕως ἂν πυρῶδες ἔχῃ τι πλέον· τὰ δὲ βαρύτερα ἐπὶ τὴν γῆν· τὰ δὲ ἰσόμοιρα τῇ κράσει, πᾶσι τοῖς θώραξι πεφωνηκέναι. Δημόκριτος γεγενημένα εἶναι τὰ ζῷα συστάσει, εἰ δὲ ἓν ἄστρον πρῶτον τοῦ ὑγροῦ ζωογονοῦντα.

Quot animalium genera & an omnia sensu, & ratione prædita.

Plato & Aristoteles quatuor esse animalium genera proferunt, (& ipsum mundum animal esse) terrestria, aquatica, volatilia, & cœlestia, etenim astra ipsa animalia esse, & mundum ipsum, at animal rationale, immortale. Democritus & Epicurus, cœlestia. Anaxagoras omnia animalia habere rationem agentem, & quodammodo mentem non

Πόσα γένη ζώων καὶ εἰ πάντα αἰσθητά, καὶ λογικά.

Πλάτων καὶ Αριστοτέλης τέσσαρα εἶναι ζώων γένη λέγουσι, (καὶ τὸν αὐτὸν κόσμον ζῷον) χερσαῖα, ἔνυδρα, πτηνά, οὐράνια, καὶ γὰρ τὰ ἄστρα ζῷα εἶναι, καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον, ζῷον λογικόν, ἀθάνατον. Δημόκριτος καὶ Επίκουρος, τὰ οὐράνια. Αναξαγόρας πάντα ζῷα λόγον ἔχειν ἐνεργητικόν, τὸν δὲ οἱονεὶ νοῦν μὴ

ἔχειν τὸ παθητικόν, τὸ λεγόμενον τοῦ νοῦ ἑρμηνέα. Πυθαγόρας καὶ Πλάτων, λογικὰς μὲν εἶναι, καὶ τὰς τῶν ἄλλων, ζώων ἀλόγων καλουμένων, τὰς ψυχάς, οὐ μὴν λόγῳ ἐνεργούσας διὰ τὴν δυσκρασίαν τῶν σωμάτων, καὶ διὰ τὸ μὴ μετέχειν τοῦ φραστικοῦ λόγου, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πιθήκων καὶ κυνῶν, λαλοῦσι μὲν γάρ, οὐ δύνανται δὲ φράζειν ἃ νοοῦσι. Διογένης, μετέχειν μὲν αὐτὰ τοῦ νοητοῦ καὶ ἀέρος, διὰ δὲ τὸ τὰ μὲν πυκνότητι τὰ δὲ πλεονασμῷ τῆς ὑγρασίας μήτε διανοεῖσθαι, μήτε αἰσθάνεσθαι, προσφερῶς δὲ αὐτὰ διακεῖσθαι τοῖς μεμηνόσι, παραπεπαικότος τοῦ ἡγεμονικοῦ.

A habere patientem quæ mentis interpres dicitur. Pythagoras & Plato rationales quidem esse cæterorum, quæ bruta dicuntur animalium animas, non tamen ea rationis effectus prodere dico, tum ob corporum intemperiem, tum quòd sermonem eloquentem minimè participent, quemadmodum in simiis & canibus aduertitur, quæ mente quidem concipiunt, sed mentis concepta proferre nequeunt. Diogenes, rationis & aëris partem ea percipere, sed vel ob crassitiem, vel ob abundantiam humoris neque intelligere, neque sentire: ac fere affecta esse eo modo quo sunt insanientes, qui de mentis exiuerunt potestate. B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λϛʹ.

Ἐν πόσῳ χρόνῳ μορφοῦνται τὰ βρέφη ἐν τῇ γαστρὶ ὄντα.

Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἄρχεσθαι τὸ διαρθρώσεως ἀπὸ ἕκτης καὶ τριακοστῆς ἡμέρας, τελειοῦσθαι δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ πεντηκοστῆς μιᾶς δεούσης. Ἀσκληπιάδης δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀρρένων, διὰ τὸ θερμοτέραν εἶναι τὴν κρᾶσιν, τὴν διάρθρωσιν γίνεσθαι ἀπὸ ἕκτης καὶ εἰκοστῆς, πληροῦσθαι δὲ ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς· τῶν δὲ θηλειῶν ἐν δʹ μησὶ γίνεσθαι τὴν διάρθρωσιν διὰ τὸ ἐνδεὲς τοῦ θερμοῦ· τὰ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων ὁλοτελῆ παρὰ τὰς συγκράσεις τῶν στοιχείων.

CAPVT XXXVI.

Quanto tempore fœtus in vtero formentur.

EMPEDOCLES in hominibus fœtuum formationem incipere ait tricesimo sexto die, perfici verò partibus vndequinquagesimo die. Asclepiades masculorum quidem, quod calidiori sint temperamento, formationem fieri vigesimo sexto die, quinquagesimo verò perfici: in mulieribus autem quatuor mensibus fieri conformationem, quod caloris sint inopes: C brutorum verò fœtus totos & inchoari & perfici ex contemperatione elementorum.

Ἐκ πόσων στοιχείων συνίσταται ἕκαστον τῶν ἐν ἡμῖν μερῶν.

Ἐμπεδοκλῆς, τὰς μὲν σάρκας γίνεσθαι ἐκ τῆς ἰσοκρατείας τῶν δʹ στοιχείων· τὰ δὲ νεῦρα ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ γῆς, ὕδατος διπλασίου μιχθέντος· τοὺς δὲ ὄνυχας γίνεσθαι τοῖς ζώοις ἐκ τῶν νεύρων καθ' ὃ τῷ ἀέρι συνέτυχε περιψυχθέντων τῶν λοιπῶν στοιχείων· ὀστᾶ δὲ δοκεῖ μὲν ὕδατος καὶ τῆς ἔσω γῆς, τεττάρων δὲ πυρὸς, γῆς, τούτων συγκραθέντων μερῶν, ἱδρῶτα καὶ δάκρυον γίνεσθαι τηκομένου τοῦ αἵματος, καὶ παρὰ τὸ λεπτύνεσθαι διαχεομένου.

Ex quibus elementis quæque pars corporis nostri constituitur.

Empedocles, carnes quidem ex æquali quatuor elementorum mixtione procreari *protulit*, neruos autem ex igne & terra, cum duabus aquæ partibus permixtis: at vngues gigni animalibus ex neruis prout aëri occurrerunt refrigeratis reliquis elementis. Ossa verò videntur ex aqua & terra interna *æqualiter composita*; D conferunt tamen è quatuor elementis in quibus ignis & terra dominantur, sudores & lachrymas oriri eliquato sanguine, qui quum attenuatus fuerit, diffunditur.

Πῶς ἄρχεται τῆς τελειότητος ὁ ἄνθρωπος.

Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ ἄρχεσθαι ἡμᾶς τῆς τελειότητος περὶ τὴν βʹ ἑβδομάδα, περὶ ἣν ὁ σπερματικὸς κινεῖται πόρος, καὶ γὰρ τὰ δένδρα τελειοῦται, ὅταν ἄρχηται καρπὸν φέρειν, ἀτελῆ δὲ ἐστι καὶ ἄωρα καὶ ἄκαρπα ὄντα. Ἀριστοτέλης κατὰ τὴν αʹ ἑβδομάδα, καθ' ἣν ἔννοια γίνεται καλῶν τε καὶ αἰσχρῶν διδασκαλίας ἀρχή. ἕτεροι δὲ νομίζουσι τελειοῦσθαι ἡμᾶς τῇ τρίτῃ ἑβδομάδι, ὅταν καὶ χνοῦα ἔχωμεν καὶ τῇ ἰσχύϊ χρώμεθα.

Quomodo exorditur perfectionem homo.

Heraclitus & Stoici perfectionem nos exordiri asserunt transacto secundo septenario, quo tẽpore spermatica vasa mouentur: etenim arbores perficiuntur quum fructus ferre incipiunt, imperfectæ autem sunt & immaturæ dum fructu carẽt. Aristoteles primo septenario, quo notitia oritur rerum honestarũ & turpium, quod est disciplinæ initium. E Alij denique existimant nos tertio perfici septenario, quum & pubescimus, & virium robore vtimur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖʹ.

Πῶς ὕπνος γίνεται καὶ θάνατος.

Ἀλκμαίων ἀναχωρήσει τοῦ αἵματος εἰς τὰς ὁμόρρους φλέβας ὕπνον γίνεσθαι, τὴν δὲ ἐξέγερσιν διαχύσει· τὴν δὲ παντελῆ ἀναχώρησιν διὰ τῆς ψύξεως θάνατον φέρειν. Ἐμπεδοκλῆς τὸν μὲν ὕπνον καταψύξιν τοῦ ἐν τῷ αἵματι θερμοῦ σύμμετρον· ἀσύμμετρον δὲ τὸν ἐπαγγέλλειν θάνατον. Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ὕπνον γίνεσθαι ἀνέσει τοῦ αἰσθητικοῦ πνεύματος, οὐ κατ' ἀναχαλασμὸν καθάπερ ἐπὶ τῆς γῆς, φερομένου δὲ ὡς ἐπὶ τὸ ἡγεμονικὸν μεσόφρυον, ὅταν δὲ παντελὴς γίνηται ἡ ἄνεσις τοῦ αἰσθητικοῦ πνεύματος, τότε θάνατον συμβαίνειν.

CAPVT XXXVII.

Quomodo somnus fiat & mors.

ALCMÆON sanguinis recessu in venas sanguifluas somnum fieri censet, diffusione verò, eiusdem solutionem: eum autem, qui per frigus plane fit, recessum: mortem afferre. Empedocles somnum quidem refrigerationẽ caloris qui in sanguine est moderatam esse vult, F immoderatã verò mortem denuntiare. Plato & Stoici somnum quidem sensifici spiritus quiete oboriri tradunt, non relaxatione sicut in terra, sed quum is ad interstitium superciliorum, id est ad partem principem fertur, quum autem prorsus sensus priuatio spiritui sensifico accesserit, mortem accedere.

Vtrùm somnus & mors corporis aut animæ sint.

Aristoteles somnum corporis & animæ esse scripsit, ipsius verò causam esse vaporem humidum à thorace in capitis domicilia assurgentem è subiecto alimento, & refrigerationem caloris in corde, mortem verò absoluta refrigeratione contingere. Anaxagoras propter corporeæ functionis lassitudinem somnum obrepere credidit, corporis enim esse non animæ affectum, animæ quoque mortem accidere ob separationem. Leucippus non solùm corporis somnum esse; verùm excedente partium tenuiorum temperamento nimiam animati calidi iacturam, causam mortis; corporis autem hæc esse, non animæ affectiones. Empedocles mortem esse separationem partis igneæ ab his ex quibus syntaxis hominis coaluit: ideóque communem esse corpori animæque mortem, somnum autem secretione quadam partis igneæ euenire.

Πότερον τοῦ σώματος ὁ ὕπνος καὶ θάνατος, ἢ τῆς ψυχῆς.

Ἀριστοτέλης, τὸν ὕπνον σώματος εἶναι καὶ ψυχῆς· αἴτιον δὲ αὐτοῦ τὸ ἀναθυμιαθὲν ἀπὸ τοῦ θώρακος ὑγρὸν εἰς τοὺς περὶ κεφαλὴν τόπους, καὶ τῆς ὑποκειμένης τροφῆς τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ καταψυχθὲν θερμόν· θάνατον δὲ γίνεσθαι διὰ τῆς παντελοῦς καταψύξεως. Ἀναξαγόρας κατὰ κόπον τῆς σωματικῆς ἐνεργείας γίνεσθαι τὸν ὕπνον· σωματικὸν γὰρ εἶναι τὸ πάθος, οὐ ψυχικόν· εἶναι δὲ καὶ τῆς ψυχῆς θάνατον διαχωρισμόν. Λεύκιππος, οὐ μόνον σώματος γίνεσθαι, ἀλλὰ κράσει τοῦ λεπτομεροῦς πλέονι τῆς ἐκκρίσεως τοῦ ψυχικοῦ θερμοῦ τὸν πλεονασμὸν αἰτίαν θανάτου· ταῦτα δὲ εἶναι πάθη σώματος οὐ ψυχῆς. Ἐμπεδοκλῆς τὸν θάνατον γεγενῆσθαι διαχωρισμὸν τοῦ πυρώδους, ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις τῷ ἀνθρώπῳ συνεστάθη· ὥστε κατὰ τοῦτο κοινὸν εἶναι τὸν θάνατον σώματος καὶ ψυχῆς· ὕπνον δὲ γίνεσθαι διαχωρισμόν τινα τοῦ πυρώδους.

CAPVT XXXVIII.

Vtrùm stirpes sint animalia.

THALES & Plato stirpes animatas esse, & animalia proferunt. Patet verò, quòd ipsæ sese commoueant, seséque cum violentia colligant, rursúsque ita vehementer se explicent, laxéntque: vt etiam secum trahant grauia pondera. Aristoteles eas quidem dixit animatas esse, non tamen animalia, quum animalia sint alia appetendi, alia sentiendi, alia ratiocinandi facultate prædita. Stoici & Epicurei non animatas esse putant: animata enim quædam esse animæ appetentis & concupiscentis, quædam verò rationalis. Plantas autē sponte ac fortuitò non animæ dote natas esse.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Εἰ ζῷα τὰ φυτά.

ΘΑλῆς καὶ Πλάτων τὰ φυτὰ ἔμψυχα, καὶ ζῷα φασιν· φανερὸν δὲ ἐκ τοῦ σαλεύεσθαι, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἔχειν μετὰ βίας, καὶ πάλιν σφοδρῶς ἀναχαλᾶσθαι, ὥστε καὶ συνέλκειν βάρη. Ἀριστοτέλης ἔμψυχα μέν, οὐ μὴν καὶ ζῷα· τὰ γὰρ ζῷα ὁρμητικὰ εἶναι, καὶ αἰσθητικά, καὶ λογικά. Στωϊκοὶ δὲ καὶ Ἐπικούρειοι οὐκ ἔμψυχα· τινὰ γὰρ ψυχῆς ὁρμητικῆς εἶναι, καὶ ἐπιθυμητικῆς, τινὰ δὲ καὶ λογικῆς· τὰ δὲ φυτὰ αὐτομάτως πως γεγενῆσθαι, οὐ διὰ ψυχῆς.

Quomodo stirpes augeantur.

Empedocles arbores prima animalium è terra productas fuisse profert, priusquam sol circumageretur, & priusquam nox à die discerneretur, ex temperamenti quoque commoderatione eas tum maris, tum fœminæ rationem habere. Crescere autem à caloris, qui telluri inest, distributione, adeo vt sint terræ partes, vt ipsi fœtus in vtero partes sunt matris, fructus autem stirpium aquæ & ignis recrementa esse. Iis quidem stirpibus folia defluere quibus haud integer secernitur humor qui æstate absumitur; quibus verò in foliis copiosus succus perpetuò manet, eas semper florere vt in lauro & olea aduertimus: succorum autem differentias oriri ex diuersitate cùm multitudinis partium, tum plantarum discrepantium à rebus alentibus quæ sibi similia sunt attrahentium, quemadmodum in vitibus innotescit. Non enim earum differentiæ vinorum diuersitatem efficiunt, sed nutrientis soli.

Πῶς αὐξάνεται τὰ φυτά.

Ἐμπεδοκλῆς τὰ δένδρα πρῶτα τῶν ζῴων ἐκ τῆς γῆς ἀναφῦναί φησι· πρὶν τὸν ἥλιον περιαπλωθῆναι, καὶ πρὶν ἡμέραν καὶ νύκτα διακριθῆναι· διὰ δὲ συμμετρίας τῆς κράσεως τὸν τοῦ ἄρρενος, καὶ τοῦ θήλεος περιέχειν λόγον· αὔξεσθαι δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ γῇ θερμοῦ διαιρουμένου, ὥστε γῆς εἶναι μέρη, καθάπερ καὶ τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μήτρας μέρη· τοὺς δὲ καρποὺς περιττώματα εἶναι τοῦ ἐν τοῖς φυτοῖς ὕδατος, καὶ πυρός· καὶ τὰ μὲν ἐλλιπὲς ἔχοντα τὸ ὑγρὸν ἐξικμαζομένου τούτου· τῷ θέρει φυλλορροεῖν· τὰ δὲ πλείονα παραμένειν ἀεὶ φύλλοις τεθηλότα· ὥσπερ ἐπὶ δάφνης καὶ τῆς ἐλαίας· τὰς δὲ διαφορὰς τῶν χυμῶν παραλλαγὰς γίνεσθαι τῆς πολυμερείας, καὶ τῶν φυτῶν διαφόρων, ἑλκόντων τὰς ἀπὸ τῶν τρεφόντων ὁμοιομερείας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων· οὐ γὰρ αἱ διαφοραὶ τούτων ποιοῦσι τὸν οἶνον διαλλάττοντα, ἀλλὰ τοῦ τρέφοντος ἐδάφους.

De nutrimento & incremento.

Empedocles animalia quidem proprij alimenti concretione nutriri, caloris autem præsentia crescere; vtriusque verò defectu imminui ac tabescere. At nostræ ætatis homines priscis comparatos, infantium instar esse.

Περὶ τροφῆς καὶ αὐξήσεως.

Ἐμπεδοκλῆς τρέφεσθαι μὲν τὰ ζῷα διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ οἰκείου, αὔξεσθαι δὲ διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ θερμοῦ· μειοῦσθαι δὲ καὶ φθίνειν διὰ τὴν ἔκλειψιν ἑκατέρων· τοὺς δὲ νῦν ἀνθρώπους τοῖς πρώτοις συμβαλλομένους, βρεφῶν ἐπέχειν τάξιν.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘʹ.

Περὶ πυρετοῦ.

Ἐρασίστρατος ὁρίζεται τὸν πυρετὸν κίνημα αἵματος παρεμπεπτωκότος εἰς τὰ τοῦ πνεύματος ἀγγεῖα ἀπροαιρέτως γινόμενον· καθάπερ ἐπὶ τῆς θαλάττης, ὅταν μηδὲν κινῇ αὐτὴν πνεῦμα ἠρεμεῖ· ἀνέμου δὲ ἐμπνέοντος βιαίου παρὰ φύσιν τότε ἐξ ὅλης κυκλοῦται, οὕτω καὶ ἐν τῷ σώματι, ὅταν κινηθῇ τὸ αἷμα, ἐμπίπτει μὲν εἰς τὰ ἀγγεῖα τῶν πνευμάτων, πυρούμενον δὲ θερμαίνει τὸ ὅλον σῶμα. Διοκλῆς δέ φησιν ἐπιγέννημα εἶναι τὸν πυρετόν· ἐπιγίνεται δὲ τραύματι, καὶ βουβῶνι. Ἡρόδοτός φησι μηδεμίας αἰτίας προηγησαμένης ἐνίοτε πυρέττειν τινάς.

B

Περὶ ὑγείας καὶ νόσου.

Ἀλκμαίων, τῆς μὲν ὑγείας εἶναι συνεκτικὴν ἰσονομίαν τῶν δυνάμεων ὑγροῦ, θερμοῦ, ξηροῦ, ψυχροῦ, πικροῦ, γλυκέος, καὶ τῶν λοιπῶν. τὴν δὲ ἐν αὐτοῖς μοναρχίαν, νόσου ποιητικήν· φθοροποιὸν γὰρ ἑκατέρου μοναρχία, καὶ νόσων αἰτία, ὡς μὲν ὑφ᾽ ἧς, ὑπερβολὴ θερμότητος ἢ ψυχρότητος, ὡς δ᾽ ἐξ ἧς διὰ πλῆθος, ἢ ἔνδειαν, ὡς δ᾽ ἐνίοις αἷμα ἐνδέον, ἢ ἐγκέφαλον· τὴν δὲ ὑγείαν σύμμετρον τῶν ποιῶν τὴν κρᾶσιν. Διοκλῆς δὲ πλείστας τῶν νόσων δι᾽ ἀνωμαλίαν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς σώμασι στοιχείων, καὶ τοῦ καταστήματος ἀέρος. Ἐρασίστρατος τὰς νόσους γίνεσθαι διὰ πλῆθος τροφῆς, καὶ ἀπεψίας καὶ φθορᾶς· τὴν δὲ εὐταξίαν, καὶ αὐτάρκειαν εἶναι ὑγείαν. Πυθαγόρας φησὶ τὰς νόσους γίνεσθαι τοῦ σώματος διὰ τὸ θερμότερον ἢ κρυμωδέστερον γίνεσθαι τὸ σῶμα· τὸ μὲν γὰρ θερμότερόν ἐστι τὸ πλέον τοῦ μετρίου, τὸ δὲ κρυμωδέστερον ἔλαττον τούτου.

C

Περὶ γήρως.

Οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ ἰατροὶ συμφώνως φασὶν παρὰ τὴν τοῦ θερμοῦ ὑπονόστησιν τὸ γῆρας γίνεσθαι· οἱ γὰρ αὐτοὶ πλέον ἔχοντες τὸ θερμὸν, ἐπὶ πλεῖον γηρῶσιν. Ἀσκληπιάδης δέ φησι τοὺς Αἰθίοπας ταχέως γηράσκειν, ἔτει τριακοστῷ διὰ τὸ ὑπερθερμαίνεσθαι τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ ἡλίου διαφλεχθέντας· τοὺς δὲ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν γηρᾷν διὰ τὸ στέγειν ἐν αὐτοῖς τὸ πυρῶδες· τὰ μὲν γὰρ τῶν Αἰθιόπων σώματα ἀραιότερα διὰ τὸ κεχαλάσθαι ἀπὸ τοῦ ἡλίου· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἄρκτων πεπυκνῶσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πολυχρόνια.

D

CAPVT XXXIX.

De febre.

ERASISTRATVS febrem definit obortum sanguinis motum non sponte in spiritus vasa prolapsi, quemadmodum in mari: quando enim nullus ventus ipsum agitat, quiescit: flante autem vehementi vento contra naturam tunc totum cogitur in circulos: sic & in corpore; quando sanguis commotus fuerit incidit in vasa spirituum; cùm autem incaluerit, totum corpus calefacit. Diocles succedentem affectum esse febrem existimat; succedit autem vulneribus, & adenum tumoribus. Herodotus asserit nullâ causâ præcedente aliquos interdum febre corripi.

De sanitate & morbo.

Alcmæon quidem sentit causam sanitatis continentem esse æquabilitatem facultatis humidi, calidi, sicci, frigidi, amari, dulcis, ac reliquorũ. si qua verò harum qualitatũ sola præualeat cæteris, morbi causam efficientem: euertit enim sanitatem quæ sola exuperat & morborũ causa est: verbi gratia, si nimium possit calor aut frigus, aut reliquorum aliquid deficiat vel abundet, vt cum sanguinis aut cerebri non est satis: ideóque sanitatem esse temperiem qualitatum concinnam, hoc est commoderatam qualitatum temperiem. Diocles cùm ex inæqualitate elementorum quibus corpus compositum est, tum ex aëris constitutione morbos oboriri existimat. Erasistratus morbos contingere arbitratur ob alimentum vel nimium, vel incoctum, vel corruptum: sanos viuere, si ciborũ, quantùm sufficiat, assumpserimus. Pythagoras dicebat morbos corporis inde oriri quòd aut calidius, aut frigidius sit corpus, calidius quidem est, quod vltra temperiem calet, frigidius verò cum deficit iustus calor.

De senectute.

Stoici & Medici vno consensu ob caloris recessum senectutem oboriri proferunt, ac qui plus caloris habent, tardius senescere. Asclepiades verò dicit Æthiopas celeriter senescere, scilicet anno tricesimo, quòd eorum corpora ab æstuante sole adurantur. Britanniæ verò incolas centesimo vigesimo anno senescere, quòd ingenitus eorum calor diutiùs conseruetur. Enimuerò Æthyopum corpora rariora fiunt, quòd à sole laxentur. Britannorum verò, quòd sub vrsis degant, densiora, proindéque diuturnioris vitæ sunt.

FRAGMENTUM GALENI.

Ex Ioanne Grammatico Alexandrino cognomento Philopono, quod caput est quintum solutionis quæstionis decimæ septimæ Procli, de mundi æternitate.

Galeni testimonium ex libris de demonstratione; Quòd non quicquid interitus, omnino id & ortus expers esse necesse sit, & quod Plato eius sit sententiæ.

A AMBITIOSIS itaque contentionibus, & aduersus veritatem impudenter productis, abundè, mea quidem sententia, ratio demonstrauit, neque omne absolute interitus expers, ortu carere, etsi id natura, non tamen Plato natura interitus expertem mundum esse arbitratur, proindéque, neque ortus expertem. Quòd si idoneorum virorum testimoniis sermonem hunc comprobare oporteat, sique hîc videatur Galenus fide dignis esse horum testis, (vir in physicis maximè versatus, nihilóque minus in propria scientia; vt qui philosophiæ præcepta probè calluit) accedat ad B nostram causam patronus. Hîc itaque in quarto libro tractationis de demonstratione, quam conscripsit, hæc ad verbum profert. Composita est sempiterni notio, est enim & ortus & interitus expers. Alterutrum autem consequitur, alterum omnino, & cùm hîc ostendisset alterutrum illorum, deinde alterum sequi, illud assumens demonstrauit quod erat propositum. Si igitur probè ab omnibus concessum sit, ingenerabili incorruptibile esse consequens; id expendentes, simul quidem intelleximus axioma esse ex se primum fidem faciens, quódque demonstratione non egeat; C simul etiam ab altero quodam dilucido axiomate confirmari, quod paulo ante eiusmodi esse dictum est. Si quid nullam prorsus generationis rationem habeat, id eiusmodi nullam quoque corruptionis rationem habiturum est. Quòd igitur quicquid ab initio ingeneratum est, protinus incorruptibile sit, promptè mens admittit, & si quid etiam aliud eorum quæ intellectui perspicua sunt, primum sit, ac tale pronunciatum. At verò quodcunque interitus est expers, id quoque necessariò ortu careat, distinctione quadam indiget, vt id facile *mente* excipiamus. Quænam igitur est *illa* distinctio: quæ in diui- D sione modorum consistit, quibus incorruptibile esse, idq; aliquid concedendum sit, vtrùm eò quòd nullam prorsus corruptionis conditionē suscipiat, quale id, quod perfectè simplex est & affectionis cuiuscunque expers: vel quod rediuiuam immortalitatem sit consequutū, quale quiddam & de Diis in Timæo Plato proferre videtur, vbi ipsis primum Deum differentem effinxit. Hæcce autem est oratio. Quandoquidem generati estis, immortales quidem non estis; neque planè indissolubiles,

ΤΟΜΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ·

Ἐκ τοῦ Ἰωάννου τοῦ γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως τοῦ Φιλοπόνου, ὃ τὸ κεφάλαιόν ἐστι ε΄ τῆς λύσεως τοῦ ἑπτακαιδεκάτου λόγου τοῦ Πρόκλου, περὶ ἀϊδιότητος κόσμου.

Γαληνοῦ μαρτυρία ἐκ τῶν περὶ ἀποδείξεως· ὅτι οὐ πᾶν τὸ ἄφθαρτον, πάντως καὶ ἀγένητον εἶναι ἀνάγκη, καὶ ὅτι καὶ Πλάτων ταύτης ἐστὶ τῆς δόξης.

A ἹΚΑΝΩΣ μὲν οὖν, οἶμαι, τοῖς μὴ πάντη φιλονείκοις, καὶ ἀπηρυθριακόσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὁ λόγος ἀπέδειξεν· ὡς οὔτε πᾶν ἁπλῶς τὸ ἄφθαρτον ἀγένητον, ἀλλ' εἴπερ ἄρα τὸ φύσει, οὔτε Πλάτων φύσει ἄφθαρτον εἶναι τὸν κόσμον οἴεται. καὶ διὰ τοῦτο, οὐδὲ ἀγένητον· εἰ δὲ δεῖ καὶ μαρτυρίαις ἀξιοπίστων ἀνδρῶν βεβαιῶσαι τὸν λόγον, εἴ τε δοκεῖ Γαληνὸς ἀξιόπιστος εἶναι τούτων μάρτυρ, ἀνὴρ φυσικώτατός τε, καὶ οὐδὲν ἧττον τῆς ἰδίας ἐπιστήμης τὰ κατὰ φιλοσοφίαν ἠκριβω- B κὼς θεωρήματα, παρίτω τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ συνήγορος. οὗτος οὖν ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ ὧν αὐτὸς συνέγραψεν περὶ ἀποδεικτικῆς πραγματείας, φησὶν ἐπὶ λέξεως ταῦτα. Σύνθετός ἐστιν ἡ νόησις τοῦ ἀϊδίου· καὶ γὰρ ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος· ἕπεται δὲ ἑκατέρῳ θάτερον δηλονότι, κἀνταῦθα δείξας ὁπότερον αὐτῶν, εἶθ' ὡς ἕπεται θάτερον, ἐκεῖνο προσλαβὼν ἀποδέδειχεν ὡς ἂν εἴη τὸ προκείμενον. εἰ τοίνυν καλῶς ὑπὸ πάντων ὁμολογῆται, τῷ ἀγενήτῳ τὸ ἄφθαρτον ἕπεσθαι, σκοποῦντες, ἅμα μὲν ἀναπόδεικτόν τε καὶ πρῶτον, καὶ ἐξ αὐτοῦ πι- C στὸν εἶναι ἀξίωμα κατενοήσαμεν· ἅμα δὲ ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἐναργοῦς μαρτυρούμενον ἀξιώματος· ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται τοιοῦτον ὑπάρχειν, εἴ τι λόγον οὐδόλως ἔχει γενέσεως, οὐδὲ φθορᾶς ἕξει τὸ τοιοῦτο λόγον· ὅτι μὲν οὖν ἅπαν ἀγένητον, εὐθὺς καὶ ἄφθαρτόν ἐστιν, ἑτοίμως ἡ διάνοια δέχεται· καὶ εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν πρῶτον ὑπάρχει, καὶ τὸ τοιοῦτο ἀξίωμα· τὸ μέντοι πᾶν ὅσον ἄφθαρτον, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο καὶ ἀγένητον εἶναι, διορισμοῦ δεῖταί τι- D νος, ἵν' ἑτοίμως αὐτὸ δεχώμεθα· τίς οὖν ὁ διορισμός; ἐν τῷ διελέσθαι πῶς ἄφθαρτον εἶναι τόδε τι συγχωρητέον, πότερον ὡς οὐδὲ τὸν λόγον ὅλως ἐπιδεχόμενον τῆς φθορᾶς, οἷον τὸ τελείως ἁπλοῦν ἐστι καὶ ἀπαθές, ἢ ὡς ἐπισκευαστῆς τῆς ἀθανασίας τετυχηκός· οἷόν τι δοκεῖ καὶ περὶ τῶν θεῶν ἐν Τιμαίῳ λέγειν ὁ Πλάτων· ἐν οἷς πεποίηκε τὸν πρῶτον θεὸν αὐτοῖς διαλεγόμενον· ἔστι δ' ἡ ῥῆσις, ἥδε. ἐπείπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ, οὐδὲ ἄλυτοι τὸ πάμπαν·

οὐ μέντοι οὔτι μὲν δὴ λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας· τῆς ἐμῆς βουλήσεως, μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες, ἐκείνων, οἷς, ὅτ' ἐγίνεσθε, συνεδεῖσθε· ταὐτὸ δὲ τοῦτο κἀν τῷ πολιτικῷ, περὶ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ διεξέρχεται· ἐπινοεῖται γάρ τι, κἂν εἰ γέγονεν, ὅμως οὐ φθαρησόμενον· οἷον ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις εἰ τύχοι· ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτὴν φθαρῆναι μηδέποτε· καίτοι τῶν κατὰ μέρος οἰκιῶν ἁπασῶν, φθείρεσθαι φύσιν ἐχουσῶν· ἀλλὰ τῷ δύνασθαι κατὰ βραχὺ γίνεσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν ἐνδέχεται, μὴ φθαρῆναι τὸ σύμπαν· οὐ μόνον δὲ πόλιν οὕτω δυνατὸν ἄφθαρτον ἐπινοεῖν, ἀλλὰ καὶ μίαν οἰκίαν· εἰ τὸ πονῆσαν αὐτῆς, ἐπανορθώσεως ἑκάστοτε τυγχάνοι· κατὰ λόγον οὖν, εἰ μὲν ἀγένητόν τι, πάντως καὶ ἄφθαρτον· εἰ δὲ ἄφθαρτον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγένητον. Σαφῶς ἄρα καὶ οὗτος ὁ ἀνὴρ, οὔτε τῷ ὁπωσοῦν ἀφθάρτῳ τὸ ἀγένητον εἶπεν ἕπεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ τὸν λόγον τῆς φθορᾶς ἔχοντι, καὶ Πλάτωνα οὕτω τὴν ἀφθαρσίαν διδόναι ὡμολόγηκε τῷ οὐρανῷ.

neutiquam tamen dissoluimini, neq; mortis fatum sortiemini; quum meam voluntatem maiorem, firmiúsque etiam vitæ vinculum sortiti sitis, quàm nexus illi, quibus, quum generabamini, colligati fuistis. Idem planè & de toto cœlo in politico adstruit. Animaduertitur nanque aliquid quod, etsi generatum sit, non tamen corruptioni obnoxium sit, quemadmodum Lacedæmoniorum ciuitas si contigerit. Nam si ita sors ferat, vt ipsa nunquam intereat, etiamsi ipsius ædes omnes structuram particulatim interitui obnoxiam habeant, quod verò earum instaurationem paulatim posse fieri contingat; tamen ciuitatem haud interire. Verùm non solùm ciuitatē incorruptibilem ita mente concipere possumus, sed & vnicam domum, si qua pars eius quæ corruit, aut corruerit, instaurationem vndiq; sortiatur. Itaque rationi consentaneum est, si quid ortus quidem prorsum est expers, id quoq; interitus: si verò interitui haud obnoxium, non necessariò ortus expers. Itaque dilucidè hic vir, neq; quicquam quantumcumq; interitus expers, quod ortu caret, dixit consequi, imò neque id quod interitus rationem habet, & Platonem ea ratione cœlo tribuisse æternitatem concessit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΕΣ ΑΣΩΜΑΤΟΙ,

τὸ βιβλίον προσγεγραμμένον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰς ποιότητας, καὶ τ' ἄλλα συμβεβηκότα ἀπὸ τῶν Στωϊκῶν κακῶς τὰ σώματα καλεῖσθαι.

ΟΥΔΕΝ τῶν ἐμῶν ἀγνοεῖν βουλόμενος, οὐδ' ἂν πάνυ τι σμικρὸν εἶναι δοκῇ (αὐτὸ γὰρ τὸ λανθάνειν τι τὸν φίλον, οὐ σμικρόν ἐστιν) ὁμιλίαν μοι γενομένην πρός τινα δηλῶσαί σοι βούλομαι μετὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀκριβείας ἐργασάμενος· ὁ γὰρ ἐξ ὑπογυίου λόγος περαινόμενος, τῆς ἀκριβείας λείπεται, ἄλλως τε, καὶ εἰ τύχοιεν κοινωνοῦντες τῷ λόγῳ ἀντιφιλοτιμούμενοί τε καὶ φιλόνεικοι· ἦν δὲ ὁ περὶ τῶν ποιοτήτων λόγος, καὶ τῶν συμβεβηκότων ἁπάντων ἅ φασιν εἶναι Στωϊκῶν παῖδες σώματα· πρὸς οὓς χρὴ τάδε λέγειν· ἆρ' οὐχὶ σῶμά τινος φήσαντος, εὐθὺς νοεῖν ἡμῖν συμβέβηκε τριχῇ τινὰ διαστατὴν τὴν οὐσίαν ἀντίτυπον; αὐτὸ δὲ μόνον εἰ φαίη τὴν τριχῇ διαστατὸν, οὐ μᾶλλον σῶμα νοῆσαι τὸ λεγόμενον, ἢ καὶ τὸ κενὸν καὶ τὸν τόπον, χρὴ δὲ τοὺς ὅρους καὶ τὰς ὑπογραφὰς, καὶ τὰς λογικὰς δηλώσεις, τινῶν αὐτῶν εἶναι καὶ μόνων ἐκείνων δηλωτικὰς, ἃ δηλοῦν βουλόμεθα, καὶ μὴ κοινὰς πρὸς ἑτέρας· ὅτε γε μὴν τὸν περὶ τῶν κοινῶν λόγον ἀπαιτούμεθα· ὅτι δὲ κοινόν ἐστιν, τοῦτο δῆλον. λέγω δὲ τὸ τριχῇ διαστατὸν, σώματός τε καὶ κενοῦ καὶ τόπου, Στωϊκοὺς μὲν ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον, ἅτε κενὸν ἀπολιπόντας ἐν τῇ τῶν ὄντων πραγματείᾳ φύσει, κἂν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦθ' ὑπάρχειν μὴ λέγωσι τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, νοεῖν γε πάντως ἀναγκαῖον, πῶς γὰρ ἀπέφασκον τοῦ κενοῦ τὴν φύσιν, εἰ μηδὲ ἐν ἐννοίᾳ τὸ σύνολον; εἰ δὲ νοοῦσιν, οὐκ ἄλλο τι

GALENO ASCRIPTVS LIBER QVOD QVALITATES incorporeæ sint.

CAPVT PRIMVM.

Qualitates, reliquáque accidentia perperam à Stoicis corpora appellari.

QVVM nihil rerum mearum ignotum tibi velim, ne si id quidem minimum esse videatur (ipsum enim abscondere aliquid amico, non minimum est) concertationem mihi cum quodam susceptam tibi manifestare volo, cum decenti accuratione meo officio perfuncturus: sermo enim, qui ex improuiso habetur, diligentia caret, præsertimque si, quibus cum is habetur, ij de gloria concertent, & victoriæ æmulentur. Erat verò de qualitatibus sermo, déque accidentibus omnibus quæ Stoicorum posteri esse corpora proferunt. Aduersus quos dicere hæc oportet; num quum quis corpus dicit, quamprimùm intelligere nobis euenit, triplici contentam spatio substantiam solidam: si solum hoc dicat triplici contentam spatio, non erit vt corpus magis intelligamus id quod dicitur, quàm vacuum, & locum: oportet verò definitiones, & descriptiones, logicásque demonstrationes quorundam esse, & earum solum rerum demonstratiuas, quas demonstrare volumus, cum aliis haud communes: quandoquidem non de communibus rationem reddimus: quod autem cōmune est, id manifestum, quod triplici spatio contentum dico, corporis, vacuíque & loci: id Stoicos cōcedere necesse est, qui scilicet vacuum in tractatu *rerum* existentium naturæ reliquerunt: quamuis in mundo id esse non asserant; cæteros verò philosophos intelligere id omninò necesse est: quo modo enim vacui naturam negarent, si neque ipsum omninò mente conciperent, ac intelligerent? si verò intelligunt, non aliud quicquam

quam intelligere dicent (si verum fateri volunt omnes) corpus: quemadmodum non sine tempore patet, neque id sine loco, & hoc ipso quoque triplici contento spatio, vt in se ipsum rem triplici contentam spatio suscipiat: eius rei testimonium est sensibilium corporum vnumquodque: quod enim, verbi gratia, cubitali longitudine, palmari latitudine, & quatuor digitorum altitudine corpus est, idoneo loco eget, qui ipsum excipiat: hoc nobis statutum sit, & de ratione corporis omnis speculandum.

A νοεῖν φήσουσιν, τ' ἀληθὲς ὁμολογεῖν βουλόμενοι πάντες σῶμα· καθάπερ οὐ δίχα χρόνου· δῆλον ὡς οὐδὲ δίχα τόπου, καὶ τούτου, καὶ οἱ τοῦ τριχῆ διαστατοῦ, ἵνα δέξηται τὸ τριχῆ διαστατὸν εἰς ἑαυτό, μαρτύριον τούτων τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ἕκαστον. πηχυαῖον γάρ τι φέρε τῷ μήκει, σπιθαμιαῖον δὲ τῷ πλάτει, καὶ βάθει τετραδάκτυλον σῶμα, ἀναλόγου δεῖται τόπου· τοῦ χωρήσοντος αὐτό. τοῦθ' ἡμῖν ἔστω διάταγμα καὶ περὶ τοῦ λόγου θεωρητὸν παντὸς σώματος.

CAPVT II.

Qualitates non esse corpora, alioqui corpus corpori accidere.

QVVM talis verò de corpore intelligentia sit, & secundum hanc oratio definitiua, patet quemque esse fateri paratum, nisi litigiosus sit, non eandem rationem accipere, neque intelligentiam, nec horum singula, id est spatiorum trium æqualem naturam habere, neque eandem definitionem accipere, neque omninò corpus dicere licet ipsam corporis longitudinem, preterquam sanè per complexum, sed corporis accidens: simili verò in latitudine, altitudinéque & grauitate, & figura ratio est, & in reliquis, vt summatim dicam, qualitatibus, accidentibúsque, sed secundum aliquos, sine corpore hæc neque esse, neque intelligi: quòd si considerauerimus horam vnam omnia facere, producere, & nihil aliud esse dicere, quam vnum solum corpus, erit absurdum: innumeræ namque sunt substantiarum naturæ secundum proprietatem, & qualitatum, accidentiúmque, quæ *inter se* differunt, variáque sunt, & contraria. In his igitur nullum alteri idem dicamus, vbi nobis est sermo de differentiæ: præterea, si figuram corpori accidentem corpus dicemus, patet nos corpus corpori accidere dicturos, quod absurdum est: quod enim eorum substantiam magis, quódve accidens dicemus? Si verò vnicam habemus intelligentiam corporis, vt corporis, qui figuram corpus dicit, aut vacuum intellectu nomen de accidente profert, aut vniuoce cum corpore nominat: vtrumque verò absurdum est: etenim significat aliquid, quamobrem nomen est, & notionem aliquam indicat à corpore diuersam, & si non est à figura separabile corpus. Similis autem in reliquis accidentibus ratio est, coloribus, saporibus, odoribus olfactum spectantibus, & ad auditum, vocibus, verbis, sibilis, stridoribus, popysmis, gemitibus, crepitibus, rhochasmis, bombis, sonis, strepitibus. Si verò quispiam dicat ipsa hæc, &, quæ talia sunt, omnia esse quodam modo percussum aërem, huic illud Menandri obiicere fas est. Hęc ô nequam perdidit id, quòd non sine corpore tale aliquid intelligitur. Quod ego quoque confiteor: nego tamen rem habentem, vnam & eandem habitæ rei existimandum esse: neque enim Cleanthes tuberculum erat, cum hoc ei contigisset ipso in morbo: neque Chrysippus, etiamnum Epicurus stranguria, postquam contigit his ex hoc morbo vitam auerti: neque igitur aëris percussio, aër est, sed & natura differt, & intellectu, & definitione, quid sit horum vtrumque declarante. Quod verò diuersæ sint inter se, & à corpore figuræ, petam in præsenti testes ad hunc sermonem. Aliam geometræ circulo, cæterísque figuris definitionem reddunt. aliam cor-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰς ποιότητας οὐκ εἶναι σώματα, ἄλλοτε σῶμα σώματι συμβαίνειν.

B ΤΟιαύτης δὲ οὔσης τῆς τοῦ σώματος νοήσεως, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ὁριστικοῦ λόγου, πᾶς ὁμολογήσει δῆλον, ὡς οὐκ ὢν δύσερις μὴ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεσθαι λόγον, καὶ νοεῖσθαι, ὡς οὐχὶ τούτων ἑκάστη, λέγω δὲ τῶν τριῶν διαστάσεων, τὴν ἴσην ἔχει φύσιν, οὐδὲ τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεται λόγον, οὔθ' ὅλον ἐστὶ λέγειν σῶμα τοῦ σώματος τὸ μῆκος, πλὴν εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμ-
C πλοκήν, συμβεβηκὸς δὲ τῷ σώματι· οὔθ' ὅμοιος ἐπὶ τοῦ πλάτους, καὶ βάθους, καὶ βάρους, καὶ τοῦ σχήματος λόγος, καὶ τῶν λοιπῶν ἅπαξ ἁπλῶς ποιοτήτων τε καὶ συμβεβηκότων· ἀλλὰ κατά τινας τὸ μὴ δίχα σώματος ταῦτ' εἶναι, μηδὲ νοεῖσθαι, ὅπερ εἰ σκοποίημεν ὥραν μίαν πάντα ποιεῖν, μηκύνειν καὶ μηδὲν ἕτερον εἶναι λέγειν, ἀλλ' ἓν μόνον τὸ σῶμα· εἰ δὲ τοῦτ' ἄτοπον, ἀναρίθμητοι γάρ εἰσιν οὐσιῶν τε κατ' ἰδιότητα φύσεις, καὶ ποιοτήτων, καὶ συμβεβηκότων, διαφόρων τε καὶ ποικίλων, καὶ ἐναντίων· μὴ δὴ οὖν ἕτερον ἑτέρῳ τούτων, ταυτὸν λέγωμεν, ἔνθα τίς ἐστιν ἡμῖν λόγος περὶ διαφορᾶς, ἔτι καὶ τὸ
D συμβεβηκὸς τῷ σώματι σχῆμα φήσομεν σῶμα, σῶμα σώματι συμβεβηκέναι, δῆλον ὡς ἐροῦμεν, ὅπερ ἄτοπον· τί γὰρ μᾶλλον αὐτῶν οὐσίαν; τί δὲ συμβεβηκὸς φήσομεν; εἴτε μίαν ἔχομεν νόησιν σώματος ὡς σώματος, ὁ τὸ σχῆμα σῶμα λέγων, ἢ κενὸν νοήματος ὄνομα προσφέρεται τοῦ συμβεβηκότος, ἢ συνωνύμως ὀνομάζει τῷ σώματι· εἰ δὲ ἐστιν ἄτοπον ἑκάτερον, καὶ γὰρ καὶ σημαίνει τι, καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν ὄνομα, καὶ δηλοῖ τι νόημα τοῦ σώματος ἕτερον, εἰ καὶ μὴ χωριστικῶς, οὐκ ἔστι σχήματος σῶμα· ὁ δὴ ὅμοιος οὖν τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων λόγος, χρωμάτων τε καὶ χυμῶν, καὶ τῶν πρὸς ὄσφρη-
E σιν, καὶ τῶν πρὸς ἀκοὴν φωνῶν, λόγων, συριγμῶν, νυγμῶν, ποππυσμῶν, στεναγμῶν, ῥυγμῶν, ῥιγχασμῶν, βόμβων, ἤχων, ψόφων· εἰ δὲ λέγοι τις ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ὑπάρχειν ἀέρα πεπληγμένον πως, καλὸν ἐπειπεῖν αὐτῷ τὸ Μενάνδριον, ταῦτά τε ἀπολώλεκεν ὦ πονηρέ· τὸ μὴ δίχα σώματος νοεῖσθαί τι τοιοῦτο, ὅπερ ὁμολογῶ καὶ αὐτός, οὔ φημι δὲ δεῖν ἓν, καὶ ταυτὸν εἶναι νομίζειν, τὸ ἔχειν τῷ ἐχομένῳ· οὔτε γὰρ Κλεάνθης ἦν φῦμα ἐπισυμβεβήκει τοῦτ' αὐτῷ, κατ' αὐτὸ νόσημα, οὔτε Χρύσιππος, ἔτι δὴ Ἐπίκουρος στραγγουρία, ἐπεὶ ἐκ τούτου τοῦ
F πάθους αὐτοῖς συνέβη καταστρέψαι τὸν βίον· οὔκουν οὐδὲ πληγὴ τοῦ ἀέρος ἀήρ ἐστιν· ἀλλὰ διαφέρει καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ νοήσει, καὶ τῷ δηλοῦντι λόγῳ, τί ποτ' ἐστὶ τούτων ἑκάτερον· ὅτι δὲ ἐστιν ἀλλήλων τε καὶ τοῦ σώματος ἕτερα τὰ σχήματα, αἰτήσω γοῦν ἐπὶ τοῦτον νῦν τὸν λόγον μάρτυρας· γεωμέτραι ἕτερον κύκλου τε καὶ τῶν ἄλλων σχημάτων ὅρον ἀποδιδόντες, καὶ ἕτερον τοῦ σώ-

ματος, ὧν οἱ λόγοι τε συγχέουσιν ἕτεροι ὄντες, καὶ τὰ σημαινόμενα, καὶ πολὺ πρότερον αἱ νοήσεις. ταῦτα πάντα πως ἂν ἓν εἶναι λέγοι τις σωφρονῶν, εἴτε καὶ τὰ συμβεβηκότα φήσομεν τῷ σώματι σώματα, ὧν ἐροῦμεν τινὶ συμβεβηκέναι, πότερα ταῦτα τῶν συνήθως ὑφ' ἁπάντων καλουμένων, σώματ' εἴη, τούτοις ἅπασι κοινωνήσει, καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστῳ τῷ σώματι· ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, εἴτε γὰρ ταῦτα σωματικὴν οὐσίαν ἔχει, ἢ λεγόμενα, συμβέβηκε τῷ σώματι· εἰ μὲν οὖν σώματά ἐστιν συμβεβηκότα, καλοῦμεν πάντα γε ὄντα σώματα, καὶ οὐχὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα, τὰ δὲ σώματα. εἰ δ' οὐχὶ σώματα, ἀλλὰ ἄλλα τινά, οὐκ ἄρα τὸ συμβεβηκὸς σῶμά ἐστιν, εἴτε τούτοις ἅπασι σώμασιν οὖσι σῶμα ὄντως συνήθως ὑφ' ἁπάντων καλούμενον συμβέβηκεν, τὸ δὲ παραπλήσιόν ἐστι λέγειν, κἀκεῖνο πυνθάνεσθαι, εἰ μένειν ἀδιαίρετον πᾶσιν αὐτοῖς συμβεβηκέναι λέγοιτο, μὴ μεριζόμενον ἰσαρίθμοις αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ οὐδέ τι τοῦ χρόνου μεμένηκεν ἀναμφισβήτητον, οὐχ ἔτι σμικρότατον.

pori, quarum rerum diuersæ rationes sunt, significationésque, longéque ante animi conceptus: hæc omnia quo modo vnum esse quis sapienter dicet? vel, si, quæ corpori accidunt, corpora dicemus, quorum alicui accidere dicemus: vtrum hæc ex iis sunt, quæ ab omnibus corpora nominari solent, cum omnibus his communicatione, aut singillatim cuique corpori? vtrumque enim absurdum est, siue hæc corpoream substantiam habeant, siue dicantur corpori accidere. Si igitur corpora accidentia sunt, omnia entia corpora nominaremus, non autem alia accidentia, alia corpora: si verò non corpora, sed aliqua alia, non igitur ipsum accidens corpus est: vel, si cùm omnia hæc corpora sint, his ipsis, quod verè ab omnibus corpus vocari consueuit, accideret: id verò similiter dixeris, atque illud audiueris, si indiuisibile manere omnibus his accidere dicatur, non in æquales numeros diuisis: hoc enim nec aliquid temporis sine dubitatione mansit, ne minimum quidem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὰ σώματα τοῖς συμβεβηκόσι συμβεβηκέναι ἀδύνατον, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀτόπων ἐντεῦθεν ἐπακολουθεῖσθαι.

Ἀνάπαλιν φασί τινες τοῖς οὖσι συμβεβηκέναι πράγμασιν. εἰ δέ τις τοῦτο φεύγων, ὡς ἄτοπον, ἰσαρίθμως ἐρεῖ τοῖς καλουμένοις συμβεβηκόσιν (ἃ καὶ αὐτὰ καλεῖ σώματα) συμβεβηκέναι τὴν οὐσίαν, πολλά τε, ὧν ἀγνοεῖ, ἐπεὶ μεταπλάττει τὴν πραγμάτων τὴν φύσιν καὶ τὴν νόησιν, οὗ τὸ σῶμα εἰ τὰ συμβεβηκότα λέγων συμβεβηκέναι. τὸ δὲ σῶμα τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ εἰ σῶμα σώμασι ποιεῖ συμβεβηκός, ὥς τε καὶ ἀπορεῖν εἰκότως τέ τινί φημι χρῆναι λέγειν συμβέβηκεν, εἴτε ἰσαρίθμως τοῖς συμβεβηκόσι· μερισθὲν τὸ συνήθως λεγόμενον σῶμα ἑκάστῳ. τούτων ἴδιόν τι συμβέβηκεν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος, ἄλλῳ μέρει τοῦ συμβεβηκότος συμβήσεται· εἴτε καὶ συμβεβηκότα σώματά ἐστι, πᾶν δὲ σῶμα, ἐπ' ἄπειρον τέμνεται, ἕκαστον τῶν ἀπείρων τούτων σωμάτων πᾶσι τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσι σωματικοῖς οὖσι καὶ αὐτοῖς συμβέβηκεν. σκόπει τὸ πλῆθος τῶν ἀτόπων· καὶ τὸ δὲ σῶμα σώματι συμβέβηκεν ἀεί, καὶ τὸ ἓν εἶναι νομιζόμενον τοῖς ἀπείροις, καὶ τὸ ἅμα τε ὅλον καὶ μὴ ὅλον· ὅλον μέν, εἰ παμφερὲς τὸ σχῆμα, καὶ τὸ ποσὸν τῆς τοῦ μήλου στρογγυλότητος, πᾶσι τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσι τῷ μήλῳ συμβέβηκεν· οὐχ ὅλον δέ, ἢ ἕκαστον τῶν ἀπείρων τμημάτων οὐκ ἔστι ταὐτὸν τῷ ἀφ' οὗ τέτμηται, εἴτε καὶ τὸ σῶμα τοῦ μήλου σῶμά ἐστι, καὶ τὸ σχῆμα καὶ ἡ χρόα καὶ ἡ ὀσμή, καὶ ὁ πρὸς γεῦσιν χυμός, καὶ ἕκαστον τούτων ἐπ' ἄπειρον τέμνεται μόνον, οὐκ ἐξ ἀπείρων μήλων ἐστὶ συνεστηκός, ὧν ἕκαστον καὶ στρογγύλον ἔσται παραπλησίως ὅλῳ τῷ μήλῳ. εἴ γε ταὐτοῦ κεκοινώνηκε σχήματος, καὶ ὠχρὸν καὶ γλυκὺ φέρε, ἢ αὐστηρόν, καὶ τοιοῦτον ἢ πρὸς ὄσφρησιν, καὶ πάλιν ἕκαστον τῶν ἀπείρων τμημάτων μῆλον ἔσται, εἰ πάντα ταῦτα ἔχει. ἐξ ἀπείρων οὖν σωμάτων, μᾶλλον δὲ μήλων, τὸ ὀφθαλμοφανὲς μῆλον ἔσται συνεστηκός, ὅπερ γελοῖόν γε πολλαχῶς. ἀτὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν τμημάτων ἕκαστον οὐκ ἔχον τὴν στρογγυλότητα, μηκέτι εἶναι μῆλον, μήλου δὲ μέρος· μετὰ γὰρ στρογγύλου, φέρε, σχήματος ἦν τὸ μῆλον, εἰ δὲ ἓν μῆλον μόνον ἔσται μὲν ἐκ μιᾶς οὐσίας σωματικῆς, πολλῶν δὲ καὶ διαφόρων συμβεβηκότων συνεστηκός, οὐκ ἔστι τοῦτο δῆλον, ὡς οὐδὲν σῶμα; πότερόν τε τούτων ἕκαστον ἴδιον ἐπέχει τόπον, ἢ πάντα τὸν αὐτόν; εἰ μὲν γὰρ ἴδιον, οὔτε συμμεταλαμβάνειν δῆλον, ὡς τὸ

CAPVT III.

Corpora non posse accidentibus accidere, & quæ hinc absurda sequantur.

Contra quidam existentibus rebus accidere dicunt; at si quis hoc, vt absurdum fugiens, æquali numero dicat vocatis accidentibus (quæ & ipsa vocat corpora) substantiam accidere, nescit se rerum naturam, conceptúmque immutare, si corpora accidentia dicat, corpúsque accidentibus accidere, accidénsque corporibus corpus faciat. Quare & iure dubitare quempiam dico, & dicere oportere, siue æquali numero accidentibus diuisum sit id, quod dici corpus solet, singulis horum proprium quoddam accidit, alia corporis pars, alij accidentis parti accidet: aut, si accidentia corpora sunt, omne verò corpus in infinitum diuiditur, singula horum infinitorum corporum omnibus aliis accidentibus, cùm hæc quoque corporata sint, accident. Considera, quam multa absurda eueniunt: corpus corpori accidet, idémque cùm vnum putetur, infinitis: simúlque & totum, & non totum: totum quidem, si vniuersa figura, rotunditásque mali, quanta est, omnibus aliis, quæ malo accidunt, accidat, non totum verò, si ex infinitis membris singula non eadem ei sunt, ex quo dissecta sunt: vel si corpus mali corpus est, & figura, colórque, & odor, & gustatum spectans sapor, & vnumquodque horum in infinitum scinditur per se, an non ex infinitis malis compositum erit, quorum vnumquodque & rotundum erit non aliter, quàm totum malum? siquidem eiusdem particeps est figuræ, pallidúmque, dulcéque verbi causa, aut austerum, taléque ad olfactum est: & rursus singulæ infinitæ partes malum erunt, si omnia hæc habent: ex infinitis igitur corporibus, & potius malis compositum erit, quod oculis malum elucet. quæ res multis modis ridicula est. Verùm sanè & partium vnaquæque rotunditatem non habens, non erit amplius malum, sed pars mali, cum figura enim rotunda erat malum: si verò vnum malum solum est, ex vnica corporea substantia, multis verò diuersis accidentibus constabit, an non manifestum est nullum corpus esse? vtrùm horum singulum proprium locum obtinet, an omnia eundem? si proprium, patet neque proprietatem, qua-

litatémque inter se habere mutuo communicatam, neque malum esse in rotundum formatum, neque pallore coloratum, neque ad gustum se certo modo, aut ad olfactum habere: si verò simul omnia sunt, & vnum locum occupant, proprietatum confusio est, vt in compositis, mistísque è pluribus, & diuersis speciebus medicamentis, in quibus proprietas, qualitásque vniuscuiusque mistæ materiæ syncera non seruatur, sed vnum quoddam vndique fit: non igitur syncera est singulorum cognitio generum, huius rotundæ mali figuræ, coloris huius, & singulorum accidentium cæterorum: itémque magis, nisi appositæ inter se tangant hæ partes, sed per totas totæ mistæ sint, propria vniuscuiusque qualitas perit, sed neque mistionem licet hanc propriè dicere: quo modo enim si per se proprietates aliquæ vnitæ non sunt, atque detentæ, hæc mista dicenda sunt? Ipsum verò infinitum intenditur orationis, si & longitudo corporis corpus est, si latitudo, & profunditas: simul enim infinitæ, inquam, erunt corporum infinitudines in breui loco ad sensum circunscripto: itémque multorum horum, magísque infinitorum corporum multitudo.

ἀλλήλων ἰδιότητος καὶ ποιότητος, οὔτε μῆλον ἔσται ἐσχηματισμένον στρογγύλον, καὶ κεχρωσμένον ὠχρότητι, καὶ πεποιημένον κατὰ γεῦσιν ὧδέ πως, καὶ κατ᾽ ὄσφρησιν οὕτως· εἰ δ᾽ ἅμα πάντ᾽ ἐστὶ καὶ ἕνα κατέχει τόπον, σύγχυσίς ἐστι τῶν ἰδιωμάτων, καθάπερ οὖν τῶν συνθέτων καὶ ἐκ πλειόνων καὶ διαφόρων εἰδῶν μεμιγμένων φαρμάκων, ἐφ᾽ ὧν ἡ ἑκάστου τῶν μεμιγμένων ὑλῶν ἰδιότης καὶ ποιότης εἰλικρινὴς οὐ σώζεται. ἓν δέ τι γίνεται παρ᾽ ἑκάτερον. οὐκ οὖν εἰλικρινής ἐστι γνῶσις ἑκάστου, ὡς εἰπεῖν, εἴδους· τουτὶ τὸ στρογγύλον σχῆμα τοῦ μήλου, καὶ τουτὶ τὸ χρῶμα, καὶ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων ἕκαστον. εἴ τι δὲ μᾶλλον, εἰ μὴ παρατεθεικὼς ἀλλήλων ἅπτεται ταῦτα τὰ μόρια, ἀλλ᾽ ὅλα δι᾽ ὅλων μέμικται, ἡ ἑκάστου ἰδία ποιότης ἀπόλλυται· ἀλλ᾽ οὐδὲ μίξιν ἐστὶν εἰπεῖν ταύτην κυρίως· πῶς γὰρ αἱ καθ᾽ ἑαυτὰς τινὲς ἰδιότητες οὐκ εἰσὶν ἡνωμέναι καὶ κατειλημμέναι; ταῦτ᾽ ἔστι φάναι μεμίχθαι· ἐπιτείνεται δὲ τὸ ἄπειρον τοῦ λόγου, εἰ καὶ τὸ μῆκος τοῦ σώματος σῶμά ἐστι, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ βάθος· ἅμα γὰρ ἄπειροί φημι σωμάτων ἀπειρίαι γενήσονται ἐν βραχεῖ, κατὰ περιγραφὴν πρὸς αἴσθησιν τόπου· τό τε τῶν πολλῶν τούτων, μᾶλλον δὲ ἀπείρων σωμάτων πλῆθος.

CAPVT IV.

Si accidentia essent corpora, sequeretur corpora corporibus subitò cedere, aliáque incommoda multa.

AN igitur sempiterna, quomodóque substantiam primam qualitate carentem amplius dicent, ex qua & mundum ipsum, & vnamquamque speciem particularem factam esse dicunt? an è tempore quodam facta est, & omnia in idem conuenerunt, vt ex cooperatione syncrimata (hoc est res compositæ) fiant? verùm hoc quoque maximè absurdum esse dicimus, idémque multis modis: primùm, quòd non vnius esse materiæ corpora videntur: multæ autem infinitæq; doctrinæ communis substantiæ sunt, alia quidem figurarum specie infinitarum: alia verò coloris, huiúsque innumeri secundum speciem, alia saporis gustatum spectantis, cuius rursus interminata doctrina est: alia verò eius est, qui ad olfactum attinet, cùm hic quoque varietatem plurimam habeat: infinitæ igitur erunt in ipsis infinitates, & doctrinæ qualitatum corporatarum: vna autem erat, quæ facta est, quam super incertas scilicet partiri oportet: quamquam quæ necessitas est, vt corporeæ fiant? anteuertunt sanè corpus esse, substantiæque quædam factæ, singuláque corporum horum in infinitum si secentur, quomodo infinitates infinitæ concurrent, & quando? ipsum enim infinitum pertransiri non potest, & lumen corpus est, & albedo, calórque: omne verò corpus quotum est, & quantum, & coaugescentem naturam in se habere videmus: incalescénsque à sole aqua cumulatior maiórque fit, vt maiori loco egeat: quo modo verò in angustum locum nec milij, verbi gratia, corpus excedentem, figuratio, reliquorúmque accidentium singula conueniunt; símulque spirare, & ab æterno, neque mutari deberent in vniuersum, neque corrumpi: ipsum enim æternum immutabile est, quales sunt Deorum naturæ: si verò hoc verum est, quo modo aliquam transformabimus, verbi gratia, ceram? quídque fiet, si, cùm quadrancula sit, rotundam eam efficiamus? an substantiæ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Εἰ τὰ συμβεβηκότα ἦ σώματα, ἀκολουθεῖν τοῖς σώμασι σώματα ἐξαπίνης ὑπείκειν, καὶ ἄλλα πολλὰ ἄτοπα παρακολουθεῖσθαι.

ἈΡά γε οὖν ἀΐδιον, καί πως ἔτι φήσουσιν ἄποιον τὴν πρώτην οὐσίαν; ἐξ ἧς φασὶ τόν τε κόσμον, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους εἰδῶν ἕκαστον γεγονέναι; ἢ γέγονεν ἔκ τινος χρόνου, καὶ συνῆλθεν εἰς ταὐτὸν ἅπαντα, ἵνα ἐκ συνεργείας γένηται τὰ συγκρίματα, ἀλλὰ καὶ τοῦτ᾽ ἀτοπώτατον εἶναι λέγομεν, καὶ κατὰ πλείους τρόπους· πρῶτον μὲν, ὅτι μὴ μιᾶς τῆς ὕλης φύσεως ἔοικεν ἀποσωματική· πολλαὶ δὲ καὶ ἄπειροι καὶ διάφοροι ἡμῖν σχήματος τῆς κοινῆς οὐσίας· ἡ μὲν τῶν ἐπ᾽ εἴδεσι μυρίων σχημάτων, ἡ δὲ χροιᾶς, καὶ ταύτης ἀριθμοῦ κατ᾽ εἶδος· ἡ δὲ χυμοῦ, τοῦ πρὸς γεῦσιν, οὗ πάλιν ἀτερμάτιστός τις ἐστὶν διαφορά· ἡ δὲ τοῦ πρὸς ὄσφρησιν, καὶ τούτου πολύτροπον ἔχοντος ἐξαλλαγήν· ἄπειροι τοίνυν ἔσονται κατ᾽ αὐτὰς ἀπειρίαι καὶ διαφοραὶ ποιοτήτων σωματικῶν· μία δὲ ἦν ἡ πεποιημένη· ἐπιμερισθῆναι χρὴ τοῖς ἀδήλοις δηλαδή, καίτοι τινά ποτέ τι χρείαν ταύτην ἔχουσιν ἵνα σωματικαὶ γίνωνται, φθάνουσί γε καὶ σῶμα εἶναι, καὶ πεποιημέναι τινὲς οὐσίαι· ἑκάστου τε τῶν ἀπείρων τούτων σωμάτων εἰς ἐπ᾽ ἄπειρον τέμνεται, ἄπειροι ἀπειρίαι πῶς συνέλθοιεν, καί ποτε, τὸ γὰρ ἄπειρον ἀδιεξίτητον, καὶ τὸ φῶς ἐστι σῶμα, καὶ ἡ λευκότης· πᾶν δὲ σῶμα ποσόν ἐστι καὶ πηλίκον, καὶ συναυξητικὴν φύσιν ἔχειν κατ᾽ αὐτὸ θεώμεθα, καὶ θερμανθὲν ὕδωρ ὑπὸ ἡλίου πλεῖόν τε καὶ μεῖζον γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο μείζονος δεῖται τόπου· πῶς δὲ καὶ εἰς βραχὺν τόπον καὶ κεγχριαῖον αἱ οὕτω τύχοι, συνίασιν ἥτε σχηματότης, καὶ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων ἕκαστον, ἅμα τε πνεῖν, καὶ ἐξ ἀϊδίου· οὔτε μεταβάλλειν ὤφειλε τὸ σύνολον, οὔτε φθείρεσθαι· τὸ γὰρ ἀΐδιον, ἀμετάβλητον, καθάπερ τῶν θεῶν αἱ φύσεις· εἰ δὲ τοῦτ᾽ ἔστιν ἀληθές, πῶς ἂν μετασχηματίσομεν, φέρε εἰπεῖν, τὸν κηρόν, καὶ τί ποτε γίνεται; ἐὰν τετράγωνον ὄντα τε, ἐὰν ποιήσωμεν στρογγύλον· ἆρα τὴν

τετράγωνον τῇ οὐσίᾳ; εἰ γὰρ ἦν τῇ τοῦ κηροῦ, τέως νῦν ἐστὶν ἡ στρογγυλότης πόθεν ἐλήλυθεν, καὶ μετὰ ποίας αἰτίας τό τε ἄγουσιν, καὶ εἴτε διὰ σώματος ἄτοπον· σῶμα γὰρ διὰ σώματος χωρεῖν, ἀδιανόητον· εἰ ἐπιστήσειέ τις τὴν ἀντιτυπίαν, ἔστιν ἴδιον σώματος, ὡς ὁ περὶ αὐτοῦ διδάσκει λόγος προηγουμένως· εἴ τε διὰ κενοῦ, ὅτι τε μηδὲν εἶναι φασὶν ἐν τῷ κόσμῳ κενὸν οἱ Στωϊκοί, καὶ διότι δὲ σῶμα οὖσαν τὴν στρογγυλότητα, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ἔχειν συμβεβηκότα, καὶ σχῆμα δὲ καὶ αὐτὸ πάλιν ἐξ ἑτέρου δῆλον· ὡς εἰς σωματικοῦ συνεστὼς ἔσται σχήματος· κἀκεῖνο ἐξ ἄλλου, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον, καὶ εἴτε ἐκ στρογγύλων τῶν ἐπ' ἄπειρον τεμνομένων σχημάτων, τὸ ἀθροῖσον τοῦτο κατὰ τὴν ὄψιν τὴν ἡμετέραν ἀποτετελεσμένον στρογγύλον συνέστηκεν· σκόπει τὸν μῦθον, καὶ πόσα τῷ δὲ τῷ πλάσματι παρακολουθεῖ τὰ ἄπειρα· εἴτε μὴ ἐκ στρογγύλων, πῶς ἐξ αὐτῶν γίνηταί τι στρογγύλον; γελοῖον δὲ καὶ τὸ λέγειν, εἰς στρογγύλα σχήματα τὸ στρογγύλον σχῆμα τέμνεσθαι ἀντιμαρτυρούσης τέμνεται, οὔτε τὸ τετράγωνον εἰς τετράγωνα· τί δὲ ἐπὶ τοῦ παρακαλέσαι μετασχηματισμοῦ κηροῦ φήσουσιν; πότερον ἀντιπαραχωροῦσιν ἀλλήλοις, ἅμα νοήματι, αἱ τῶν διαφόρων σωμάτων σχηματότητες; καὶ πῶς οὐ γελοῖον, καθάπερ ἐμψύχους καὶ λογικὰς οὐσίας ἐξίστασθαι καὶ παραχωρεῖν ἀλλήλαις, ὡς ἐκ συνθήματος; καὶ μᾶλλον ἄπειρον ἐπιγίνεται τὸ λεγόμενον, εἰ ἐκτείνομεν μὲν ἅμα νοήματος τοὺς δακτύλους καὶ συστέλλομεν· εἰ γὰρ μὴ συμβεβηκός ἐστιν ἡ πυγμή, μηδὲ ἡ ἔκτασις, ἀλλὰ σώματα, ἀπείρους ἅμα σχηματικὰς σχηματότητας χρὴ λέγειν ἀφίστασθαι καὶ παραγίνεσθαι, κἂν δύο δὲ μόνας εἶναι φήσῃς, καὶ μὴ ἰσαρίθμους τὰς ἐκτάσεσιν, καὶ συστολαῖς, ἔτι ποικίλως ἐστὶν ἄπορον τὸ λεγόμενον, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀπορώτερον, εἰ μηδὲ παραγίνονται αἱ τῆς συστολῆς καὶ ἐκτάσεως σχηματότητες, ἀλλ' ἑτέρα ἐφ' ἑτέρας τῆς χειρὸς ἀπορρέουσιν. ἔδει γὰρ ἐν ἀκαρεῖ χρόνου τὴν ὀρχηστὴν διαπεφορῆσθαι, ἀλλήλων ἐπ' ἄλλοις ἀδήκτως ἀπ' αὐτῶν σωμάτων ἀποχωρούντων· ἐπὶ δὲ τούτου φήσουσιν, εἴτε μὲν αἴτια τῆς κοινότητος ἀποτελεσματικὰ σώματα, ὅπως ὄξος γίνεται. πῶς δὲ ἀπεπτεῖ; πῶς δὲ οἴχεται; καὶ πόθεν ἥκει τὰ τῆς τοῦ ὄξους ποιότητος ἀποτελεσματικὰ σώματα; εἰ δὲ ἓν ὑπῆρχε τῷ οἴνῳ, καὶ τέως πῶς ἦν οἶνος, ἀλλ' οὐκ ὄξος; σημεῖόν τις ἐξ ἀμφοῖν τρίτη ποιότης, οὔτε οἶνος οὖσα, οὔτε ὄξος· εἴγε κατὰ τὴν μῖξιν ἐστὶν ἡ κρᾶσις· εἴτε κατὰ παράθεσιν.

figura quadrangularis erat? si enim substantiæ ceræ ante erat, nunc rotunditas est, vnde hæc venit? & qua causa inducta tum est? si per corpus, absurdum id est: corpus enim per corpus ire, cogitationem fugit: siquis renitentiam instituat, id proprium corporis est, vt de hoc ratio præcipuè docet: si per vacuum, absurdum nihilominus est, tum quoniam nihil esse in mundo Stoici vacuum dicunt, tum etiam quia rotunditas est corpus, & reliqua habet accidentia, & figuram, quæ & ipsa rursus ex altera corporata figura, fore, vt sit, patet, & illa ex altera, & hoc in infinitum: & si ex rotundis, quæ in infinitum secantur figuris, aggregatum hoc visui nostro rotundum factum constat, fabulam considera, quantáque figmentum hoc infinita sequuntur: si non ex rotundis, quo modo ex his aliquid rotundum fit? ridiculum quoque est, si dicas in figuras rotundas figuram rotundam diuidi, eo contra id teste adhibito, quòd quadrangulum in quadrangula non diuiditur: quid verò in transfiguratione ceræ dicent: vtrùm inter se cedunt vnà cum intellectu diuersorum corporum figurationes? & quo modo non ridiculum tanquam animatas, & rationales substantias exire, cederéque inter se, ceu è constituto: magísque infinitum etiam fit, quod dicitur, si porrigimus vnà cum cogitatione digitos, & contrahimus: si enim non accidens est pugnus, neque porrectio, sed in corpora, infinitas simul figuratas figurationes abscedere accederéque dicere oportet: quòd si duas solas esse dicas, nec numero æquales secundum porrectiones & contractiones, adhuc variè infinitum est, quod dicitur, adhúcque magis infinitum, nisi contractionis, porrectionísque figurationes accedant: sed altera ex manu altera defluit: oportebat enim momento temporis ordinem dissolui, inter se latenter ab hoc cedentibus corporibus. Ad hoc verò dicent, si quidem communitatis causa sunt effectitia corpora, quónam pacto acetum fiat? quo modo verò incoctionem parat? quo modo abit? vnde veniunt effectitia qualitatis aceti corpora? si verò vna res cum vino erat, quo modo tunc vinum erat, & non acetum? Signum quædam ex vtroque tertia qualitas est, quæ neque vinum, neque acetum est, siue per mistionem temperatura est, siue per appositionem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἄτοπα τὰ πολλὰ κατὰ τὴν πρώτην ὕλην γίνεσθαι, εἰ ὁμολογήσεται τὰς ποιότητας εἶναι σώματα.

ΠΡΟΣ οἷς ἔφην ἀτόποις, οὐδὲν ἂν μέλλειν ἔτι χρὴ λέγειν ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν, ἐκ πολλῶν τε καὶ ποικίλων καὶ διαφόρων, καὶ ἐναντίων, καὶ ἀπείρων, ἢ μόνων οὐκ ἀπείρων κατ' ἀριθμὸν συγκρίσεων συνεστηκυῖαν, καὶ εἰς ἀπείρους πάλιν συγκρίσεις τεμνομένην τὴν μίαν τὴν δὲ ταύτην τὴν ὁρωμένην, φέρε τοῦ μήλου φύσιν, ἥν τε λέγουσιν οἱ Στωϊκοὶ πρώτην ὕλην καὶ πρώτην οὐσίαν, ἐξ ἧς φασι τόν τε κόσμον, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἕκαστον πεποιημένον ἀεὶ καθάπερ αἱ ποιότητες σῶμα ἦν, πῶς οὐκ ἦν καὶ αὕτη ποιότης, εἰ εἶχέ γε ποιότητα· εἴτε τὰς ἄλλας ποιότητας οὐκ εἶχε δηλαδή, πάντως ὑπῆρχε βάρος, ὅπερ φασὶν εἶναι σώματος· πῶς ἁπλῆν ἔτι φασὶ τὴν πρώτην οὐσίαν, ἀλλ' οὐχὶ σύγκριμα. εἰ δὲ

CAPVT V.

Absurda pleraque circa primam materiam contingere, si detur qualitates esse corpora.

AD ea, quæ absurda dixi, nihilominus etiam dicere oportet substantiam esse è multis, variísque, & differentibus, atque contrariis, infinitísque, aut solis non infinitis numero syncrisibus (id est concretionibus) compositam, itémque in infinitas rursus syncrises diuisam, vnam hanc quandam, quæ cernitur, verbi gratia, mali naturam, quam Stoici primam materiam, primámque substantiam dicunt, ex qua mundum, ac in eo rerum vnamquamque semper factam esse asserunt, quemadmodum qualitates corpus erant, quomodo non erat hæc quoque qualitas? siquidem qualitatem habebat: si alias qualitates non habebat scilicet, omnino inesset pondus, quod corporis esse dicunt: quo modo simplicem etiam primam substantiam dicunt, non autem compositam? Si verò

terminatam esse dicunt, terminísque vtentem, patet huic figuram esse: absurdum enim est propriis circunscriptum terminis corpus non secundum figuram omnino esse: & si non mente conciperetur hoc ipsum secundum suppositionem: quare, si nouerunt hic omnia, hæc verò sunt (vt dicunt hi) corpora, neque qualitatis expers scilicet, neque simplex erat: verum multorum, & diuersorum corporum conuentus erat, atque syncrima: sic verò nihil non mistum erat secundum ipsos: sin autem nihil horum habebat, primum quidem animo incomprehensibile, & præter nomen nihil est: si enim tale esse non oportet, nihil est: si quale, non autem dimensiones tres habere, & figuras, omnino huic accidens proprium cogitationem fugit, neque graue hoc esse, neque leue. Non minus absurdum, si quispiam dicat hoc habere simul vtrumque, & secundum eadem, non ad diuersa comparatum: neque illa substantiam habente eorum, quæ ab ipsa (vt inquiunt) facta sunt, cùm singula quatuor qualitatem prima habeant: rationabilius enim est, si qualitatis expers erat, quæ ex ea fiunt, finguntúrque, illam (non) habere: si verò nec illa hanc haberent, neque vnum secundum suppositionem sunt, æthereus verò ignis ille esset, à quo & elementa, & mundum facta esse dicunt, quo modo hæc sese habent genita effectáque, & ficta, non magis auri qualitatem figulus iis, quæ è luto fingit, circumponet.

A περιγεγραμμένον εἶναι φασὶ καὶ πέρασι κεχρημένον· καὶ σχῆμα δῆλον ὡς ἐκέκτητο· ἄτοπον γάρ ἐστιν ἰδίοις περικλειόμενον σῶμα πέρασι μὴ κατὰ σχῆμα πάντως ὑπάρχειν, εἰ καὶ μὴ ἐννοοῖτο τοῦτ' αὐτὸ καθ' ὑπόθεσιν· ὡς εἴπερ εἶδεν ἅπαντα, ταῦτα δ' ἐστὶ καθάπερ αὐτοί φασι σώματα· οὔτε ἄποιος ἦν δηλαδὴ, οὔτε ἁπλῆ· πολλῶν δὲ καὶ διαφόρων σύνοδος ἦν σωμάτων καὶ σύγκριμα· ταύτῃ δὲ οὐδὲν ἀμιγὲς ἦν κατ' αὐτούς· εἰ δὲ μηδὲν εἶχεν τούτων· πρῶτον μὲν ἀδιανόητον καὶ πλὴν ὀνόματος οὐδὲν, εἴτε γὰρ μὴ δεῖ ποῖον εἶναι, ὅτι οὐδέν ἐστιν, εἴτε ποιόν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς τρεῖς διαστάσεις ἔχειν, καὶ σχήματα, πάντως αὐτῷ συμβεβηκὸς ἴδιον ἀδιανόητόν τε καὶ ὃ μήτε βαρὺ τοῦτ' ὑπάρχειν, μήτε κοῦφον· οὐχ ἧττον ἄτοπον εἰ λέγοι τις ἅμα τοῦτ' ἔχειν ἀμφότερα, καὶ κατὰ τὰ αὐτά, καὶ μὴ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο κρινόμενον· τοῦτο μηδὲ ἐκείνης ἐχούσης οὐσίαν τῆς ἐξ αὐτῶν, ὥς φασι, γεγονότων· πρῶτον τεττάρων ἕκαστον ἔχειν ποιότητα· εὐλογώτερον γάρ ἐστιν εἴπερ ἦν ἄποιος, καὶ τὰ δι' αὐτῆς ἔχειν γινόμενα καὶ πλαττόμενα· εἰ δὲ μὴ δ' αὐτὸς εἶχε τοῦτον μηδὲ ἓν καθ' ὑπόθεσιν· ὁ αἰθέριον δ' ἦν ἐκεῖνο πῦρ, ὑφ' οὗ πᾶσι τά τε στοιχεῖα καὶ τὸν κόσμον γεγονέναι· πῶς ταῦτ' ἔχει τὰ C γεννήματα καὶ ποιήματα καὶ πλάσματα οὐ μᾶλλον χρυσοῦ περιθήσει, πόθ' ὁ κεραμεὺς ποιότητα τοῖς ἐκ πηλοῦ πλαττομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

CAPVT VI.

Quæ absurda in ipsum Iouem cadant, si accidentia corpora sint: vt videlicet sit Proteo mutabilior.

MEDICVS igitur auctor vnus de multis medicamentis æquam qualitatem omnibus habentibus diuersum qualitate medicamentum, per mistionem efficit: Iouem autem negant etiam miscere primæ substantiæ figurationem, longitudinémve, aut aliud aliquod accidens: si verò miscet, cùm entia quoque ipsa sint: hæc æterna esse patet: quo modo dicunt solam primam materiam æternam, esse qualitatis expertem, non verò reliquas qualitates, omniáq; accidentia? neque enim effectorum esse veluti manualem artificem Iouem dicunt, sed totum per materiam totam illabentem rerum omnium creatorem factum, diuiníque ignis quantitatem, & singula, quæ quantitati accidunt, longitudinem, latitudinémque, & profunditatem, itémque eius rationabilitatem, & beatitudinem: si substantias esse dicent, & corporeas eas fatebuntur, è corporibus Iouem constare patet, nec simplex esse, sed syncrima: si verò sine substantia naturas ipsas in accidentibus dicent, confirmatur, quod à nobis dicitur, non corporatam naturam accidentibus esse, neque qualitatibus: si verò transformans se ipse Iuppiter æquali cum iis numero, quæ dixi, accidentibus, mutationes infinitarum qualitatum subit, peior fabulis narrato Proteo est: hic enim in paucas naturas seipsum transponebat, transformabátque, eásq; non indecoras.

Iubati in primis formam capit ille leonis.
Póstque draco, pardúsque fuit, sus deinde fit ingens.
Humida factus aqua est, atque arbor frondibus alta.

Ille autem, nihil tam turpe est, quod non fiat per virum quidem imprudentem, imprudens scilicet est: per sententiam autem de turpi, turpia efficiens:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Οἷα ἄτοπα ἐς τὸν Δία πίπτουσιν, εἰ τὰ συμβεβηκότα τὰ ἢ σώματα, ὡς εἶναι δηλαδὴ αὐτὸν τοῦ Πρωτέως μεταβλητικώτερον.

D Ὁ Μὲν οὖν ἰατρὸς αἴτιος εἷς ἐκ πολλῶν φαρμάκων, ἕτερον φάρμακον, ἴσην ποιότητα πάντων ἐχόντων, ποιὸν ἕτερον ἐκ τῆς μίξεως ποιεῖ· τὸν Δία δ' οὔ φασι μίξαι τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ καὶ σχηματότητα, οὐδὲ μηκότητα, οὐδὲ τῶν ἄλλων τι συμβεβηκότων· εἰ δὲ μιγνύειν ὄντα καὶ αὐτά, δῆλον ὡς ἀΐδια ταῦτά ἐστι· πῶς ἔτι λέγουσι μόνην τὴν πρώτην ὕλην ἀΐδιον, τὴν ἄποιον; οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας, καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντα· οὔτε γὰρ ποιητὴν εἶναι φασιν, καθάπερ τινὰ χειροτέχνην, τὸν Δία ἀλλ' ὅλον δι' ὅλης τῆς ὕλης διεληλυθότα πάντων δημιουργὸν γεγονέναι· τήν τε πηλικότητα τοῦ θείου πυρὸς, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους τῇ πηλικότητι συμβεβηκότα, E τό, τε μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος, καὶ πρὸς τούτοις τὸ λογικὸν αὐτοῦ καὶ τὴν μακαριότητα, εἰ μὲν οὐσίας εἶναι φήσουσιν, καὶ σωματικὰς αὐτὰς ἐροῦσιν, ἐκ σωμάτων, ὡς δῆλον ἦν ὁ Ζεὺς συνεστηκὼς, καὶ οὐχ ἁπλοῦν ἦν, ἀλλὰ καὶ σύγκριμα· εἰ δὲ ἀνουσίως αὐτὰς τοῖς συμβεβηκόσι φύσεις ἐροῦσι, τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, κρατύνεται, τὸ μὴ σωματικὴν ἔχειν φύσιν τὰ συμβεβηκότα, μηδὲ τὰς ποιότητας· εἰ δὲ μεταποιήσας αὑτὸν ὁ Ζεὺς ἰσαρίθμως οἷς ἔφην συμβεβηκόσι, τροπὰς ἔχει ποιοτήτων μυρίας, χείρων ἐστὶ τοῦ μυθολογουμένου Πρωτέως· ὁ μὲν γὰρ εἰς ὀλίγας φύσεις ἑαυτὸν μετεποίει, καὶ μετε- F μόρφου, καὶ ταύτας οὐκ ἀπρεπεῖς.

Ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος.
Αὐτὰρ ἔπειτα δράκων καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
Γίγνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

Ὁ δὲ, οὐκ ἔστιν ὅτι μηδὲ τῶν αἰσχίστων γίγνεται· διὰ μὲν ἀνδρὸς ἄφρονος, ἄφρων ἐστὶ δηλαδή· διὰ δὲ αἰσχροῦ γνώμης, αἰσχροποιός·

διὰ δὲ ζώων ἀλόγων, ἀποθηριούμενος· διὰ δὲ λίθων καὶ ξύλων, ἄψυχος γινόμενος· διὰ δὲ κοπρίου, βδελυρὰ φύσις. ἔτι δ' ἄχρηστον. εἰ δ' αὐτὸν μὲν οὕτω ἅτε τὴν ὕλην μεταπλάττειν καὶ σχηματίζειν καὶ ποιεῖν ζητεῖ, πῶς ἐστιν οἷός τε ταῦτα ποιεῖν, οὐ μᾶλλον ἢ πλάστης ποτ' ἀνδριάντα ποιεῖν χρυσοῦν ἐκ μολύβδου· κἀκεῖνα φιλεῖν τοῖς φιλονείκοις ἀνδράσιν, οὐκ ἄτοπον· καὶ γάρ τοι κινήσεις εἰ προσγίνεται τοῖς σώμασι, καὶ πάλιν ἀπογίνεται, σώματ' εἶναι φασιν, ὥρα λέγειν προϊόντων ἡμῖν σωμάτων κινεῖσθαι, καὶ πάλιν ἀπ' αὐτῶν ἠρεμεῖν, εἶτα πάθη προσγίνεται, καὶ πάλιν ἀπογίνεται, καὶ φασὶ ταῦθ' ὑπάρχειν σώματα· πῶς οὐ γελοῖον τὸ κνίσμα λέγειν σῶμα, καὶ μὴ μόνον τὸ κνῆσον, ἀλλὰ καὶ τὸ κνησόμενον.

per animalia irrationabilia, in ferinam naturam versus: per lapides, & ligna, expers animæ factus: per fœda tractantem abominabilis natura, itémque inutilis. Si ipse verò vtpote materiam transformare, figuraréque, & facere quærit, quomodo potest hæc ipsa facere non magis, quàm fictor statuam auream è plumbo facere potest? Illáque amare contentiosis viris non absurdum est: etenim, si motus, dum accedunt corporibus, rursúsque recedunt, corpora esse dicunt, iam, vt dicamus, hora est, moueri nos præcedentibus corporibus, rursúsque ab ipsis quiescere. deinde, dum affectus accedunt, rursúsque recedunt, dicúntque hæc corpora esse, quomodo non ridiculum est pruritum dicere corpus, nec solum quod scabit, sed etiam quod scabitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὁποίου τοῦ ἁμαρτήματος κινηθέντες οἱ Στωϊκοὶ τὰ συμβεβηκότα εἶναι σώματα λελέχωσι.

ΑΛΛ' ἐπεὶ δίχα σώματος, τοῦ τε δρῶντος καὶ τοῦ πάσχοντος οὐδὲν πάθος προσγίνεται, τοῦτ' αὐτοὺς ἠπάτησε, πρὸς τὸ καὶ τὰ πάθη καλεῖν σώματα. ἀλλ' εἰ μὲν τῷ κατὰ ἀναφορὰν τρόπῳ τῆς κλήσεως οὕτως ἐκάλουν, οὐδ' ἂν οὐδ' αὐτὸς ἐχαλέπαινον αὐτοῖς, οἶδα γὰρ οὕτω καὶ ἄμπελον λεγομένην λευκὴν κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς γινομένους ἀπ' αὐτῆς λευκοὺς βότρυας ἀναφοράν, καὶ χρόνον κακόν, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γινομένας συμφοράς, καὶ νύκτα ἀβοήθητον, ἐν ᾗ τῆς ἐπικουρείας οὐκ ἔτυχον· εἰ δὲ καὶ πρώτως καὶ κυρίως ἁμαρτάνουσιν. ἐσχηματισμένον γοῦν σῶμα λέγομεν καὶ πεπονθὸς καὶ κινούμενον, οὐ τὸ σχῆμα σῶμα, καὶ τὸ πάθος, καὶ τὴν κίνησιν· οὐδὲ τὴν πυγμὴν σῶμα, ἀλλὰ χεῖρας πως ἐσχηματισμένας· ἔτι δὲ ποιήσουσιν πρὸς τὸ μηδὲ ποιεῖν φάσκοντας τὰ σώματα, μόνα δὲ τὰ ἀσώματα. τί δεῖ πρὸς Ἀριστοτέλην, ὡς καὶ αὐτὸς γενικὴν τῶν ὄντων διαίρεσιν ποιούμενος, τὰ μὲν εἶναι φησιν οὐσίας· τὰ δὲ συμβεβηκότα.

CAPVT VII.

Quo errore ducti Stoici dixerint accidentia corpora esse.

SED, quoniam sine corpore & agente, & patiente nullus affectus fit, eo capti sunt, vt & affectus ipsos corpora vocent: verùm, si per modum nominandi per relationem sic nominarent, neque ego in illos inueherer: noui enim sic quoque vitem dici albam per relationem ad albos ab ipsa factos racemos, & mala tempora propter calamitates, quæ in his accidunt, & noctem auxilij expertem, in qua auxilium non assequimur: si verò primùm, principalitérque vocent, errant: rem enim figuratam corpus dicimus, affectámque, & motam, non autem figuram, affectúmque, & motum: neque pugnum esse corpus, sed manus quodam modo figuratas: itémque facient aduersus eos, qui dicunt neque facere corpora, sed sola incorporea. Quid ad Aristotelem? qui & ipse generalem rerum diuisionem faciens, alias esse substantias dicit, alias accidentia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Εἰ τὰ συμβεβηκότα ἐστὶ σώματα, ἐν τῷ ἑνὶ σώματι πολλὰ τὰ σώματα ἔσεσθαι.

ΤΙ δὲ καὶ αὐτοὶ βουλόμενοι λέγουσιν οὐσίας τε καὶ συμβεβηκότα, εἰ καὶ αὐτά φησι σώματα, καὶ ταῦτα μήθ' ὡς τὰ μέρη τοῦ σώματος ὀνομάζονται σώματα, καθάπερ χεῖρα καὶ δάκτυλον, μήθ' ὡς ἡ μνᾶ ἐν τῷ ταλάντῳ· εἴγε τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου σῶμά φασιν, ὥρα καὶ τὴν ζωότητα σῶμα λέγειν, καὶ τὸ γεννητὸν εἶναι καὶ φθαρτόν, καὶ τὴν λογικότητα καὶ φρονιμότητα, καὶ τὴν Ἀθηναιότητα, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ Σωφρονίσκου παῖδας εἶναι, καὶ τὸ σιμόν, καὶ τὸ φαλακρόν, καὶ προγάστορα, καὶ τοῖς ἄλλοις συμβεβηκόσιν ἰσαρίθμους λέγειν σωματότητας, ὑπὲρ τὸν Βριάρεά τε καὶ Τύφωνα λέγειν αὐτόν, πολυπλοκώτερον, καὶ πολυσωματώτερον εἶναι ζῷον· εἴτε ζωότης, σῶμά ἐστι, πῶς πᾶσι τοῖς ζῴοις συμβέβηκεν; πῶς δὲ τὸ εἶναι; πῶς δὲ τὸ ἐν τόπῳ εἶναι; καὶ εἰ καθάπερ ἴδιον ἐπέχει τόπον πᾶς ὀφθαλμὸς διαφανὲς σῶμα, οὕτω καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον· ἄτοπον. οὕτω γὰρ ἥ τε τούτων ἐπιμιξία, οὐδεμία τις αὐτῶν ἀποτελεσθήσεται φύσις. ἄπορον δὲ καθάπερ ἔφην, καὶ τὸ ἕνα τόπον ἐπέχειν ἅπαντα φάναι· συγχυθέντα γὰρ εἰς μισγαγγίαν, τὴν ἑτερότητα οὐ φυλάξειν, οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἕκα-

CAPVT VIII.

Si accidentia corpora sunt, in vno corpore multa corpora fore.

QVID ipsi quoque sibi volentes dicunt substantias, & accidentia, si & hæc corpora dicunt, quæ, neque vt partes corporis corpora nominantur, veluti manus, digitúsque, neque veluti in talento mina? si quidem figuram hominis corpus dicunt, iam tempus est, vt animalitas corpus dicatur, generabiléque, & corruptibile, rationabilitásque, atque prudentia, Atheniensémque esse, atque in philosophia versari, & Sophronisci filium esse, simúmque, & caluum, & prominens habere abdomen, cæterísque accidentibus paria numero si corpora dicas, vltra Briareum, Typhonémque ipsum, multiplicem magis, magísque corporatum esse animal dices. Síque animalitas corpus est, quo modo cunctis animalibus accidit? quo modo ipsum esse? quo modo in loco esse? ac si, quemadmodum proprium locum occupat transparens corpus omnis oculus, sic & accidentia singula, id absurdum est. sic enim horum admistio nulla aliqua ipsorum natura efficietur: difficiléque est, vt dixi, si omnia locum vnum occupare dicas. confusa enim dum miscentur in vase, alteritatem non seruarent, neque suam vnumquodque natu-

ram, vt in mistis medicamentis fieri dixi: vtrùm inquam totum animalitatis corpus tam multorum accidentium singulis accidit, an prout numero pari diuiditur? vtrumque enim absurdum esse præcedentia verba demonstrarunt. Quid autem, inquam, egent corpore singula eorum, si ipsa esse corpora dicunt?

στον· καθάπερ ἐπὶ τῶν μιγνυμένων φαρμάκων ἔφην μίγνυσθαι. πότερον ὅλον φημὶ τὸ σῶμα τῆς ζωότητος ἑκάστῳ τῶν τοσούτων συμβεβηκότων συμβέβηκεν, ἢ κατὰ διαιρούμενον ἰσαρίθμως; ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον ὁ προειρημένος λόγος ἔδειξε. τί δὲ δεῖται (φημὶ) σωματότητος ἕκαστον αὐτῶν εἰ φασὶ καὶ αὐτὸ σῶμα ὄν.

CAPVT IX.

Corpus quomodo definiendum.

INDE verò accidens nullum esse corpus disceres: oculis enim occlusis corpus quidem tactu spatio temporis deprehendimus, colorem verò, aut saporem non vnà deprehendimus, neque figuram, corpus tangentes. Oportebat autem singula hæc à materia non tactus comprehensione deprehendi: neque enim ratione, mali (verbi gratia) rotunditas speculanda est. Similis de sapore ratio est. Ac, si vnumquodque accidens corpus est, quid sibi volentes inquiunt solum corpus in infinitum diuidi, non autem figuram, dulcedinémque (verbi gratia) & quæ reliqua sunt? non connexionis modo dico, neque relationis ad id, quod corpus vocari solet, sed recti modo. Cur verò solius, vt dixi, corporis hanc esse definitionem dicunt, triplici cum renitentia spatio contentum, non autem colorem, succúmque, & saporem, cæteráque accidentia singula sic definiunt, si corpus omnia hæc esse dicunt? & si enim specie differunt, communiter tamen omnia esse corpora dicunt. Quemadmodum igitur, quum hominem definio, quum equum, & bouem generabile animal, & mortale dicam, quæ communia sunt, proprietatem verò singulorum addam: sic quoque accidentia singula definientes, substantiam corporatam dicant triplici contentam spatio cum renitentia. Hæc à Stoicis, chare Pindare, solui dignum puta, non alios secum vnà trahere, vt iisdem erroribus implicitos, sed accusationes demolientes: non enim est falsarum opinionum contradictio, ipsa communicatio ad amicos, sed solutio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Τὸ σῶμά πως περιγραπτέον.

ΟΤΙ δὲ οὐκ ἔστι τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον σῶμα κἀκ τούτου τις ἂν μάθοι. μύοντες γὰρ σῶμα μὲν τῇ θίξει χρόνῳ καταλαμβανόμεθα· χρόαν δὲ ἢ χυμὸν, οὐ συγκαταλαμβανόμεθα, οὐδὲ σχῆμα κατὰ τὴν θίξιν τοῦ σώματος· ἐχρῆν δὲ καὶ τούτων ἕκαστον ἀπὸ τῆς ὕλης, καὶ μὴ κατὰ περίληψιν θίξεως καταλαμβάνεσθαι. οὐδὲ γάρ ἐστι λόγῳ θεωρητὴ φέρ' ἔστι τοῦ μήλου στρογγυλότης. ὁ δ' ὅμοιος περὶ τοῦ χυμοῦ λόγος. εἴτε καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον σῶμά ἐστι· τί βουλόμενοι; τὸ σῶμα μόνον φασὶν ἐπ' ἄπειρον τέμνεσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ σχῆμα· φέρε καὶ τὴν γλυκύτητα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. οὐ τῷ κατὰ συμπλοκὴν τρόπῳ φημὶ, οὐδὲ κατὰ ἀναφορὰν, ἐπὶ τὸ συνήθως καλούμενον σῶμα, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας· διὰ τί δὲ μόνου, καθάπερ ἔφην, τοῦ σώματος, τοῦτον ὅρον φασὶν εἶναι, τὸ τριχῇ διαστατὸν μετὰ ἀντιτυπίας, οὐχὶ δὲ καὶ χρόαν, καὶ χυλὸν, καὶ χυμὸν, καὶ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων ἕκαστον, οὕτως ὁρίζονται· εἰ δὲ σῶμα, πάντα ταῦτ' εἶναι φασι, κἂν γὰρ ἐπ' εἴδεσι διαφέρῃ κοινῶς γε καὶ πάντα σώματα εἶναι φασιν, ὥσπερ οὖν κἂν ἄνθρωπον ὁρίζωμαι, κἂν ἵππον, κἂν βοῦν, ζῶον θνητὸν καὶ θνητὸν ἐρῶ· ἅπερ ἐστὶ κοινά. προσαποδώσω δὲ τὴν ἑκάστου ἰδιότητα. οὕτω καὶ τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον ὁριζόμενοι, λεγέτωσαν οὐσίαν διαστατὴν σωματικὴν τριχῇ μετὰ ἀντιτυπίας. ταῦτα τοὺς Στωϊκοὺς, φίλε Πίνδαρε, λύειν ἀξίου, μὴ συγκατασπᾶν ἑαυτοῖς ἄλλους, ὡς τοῖς αὐτοῖς ἐνεχομένους πλάσμασιν· ἀλλ' ἀποσκευαζομένους τὰ ἐγκλήματα. οὐ γάρ ἐστιν ἡ ἀντιλογία τῶν ψευδοδόξων ἡ κοινωνία πρὸς ἑτέρους, ἀλλ' ἡ λύσις.

ΤΟΜΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ.

FRAGMENTVM GALENI.

EX COMMENTARIO XL.

Simplicij in quartum librum physicæ auscultationis Aristotelis.

SED supponamus, inquit Galenus, educta è vase aquâ, nullum aliud infundi corpus. Manet igitur quod interpositum est superficiei vasis separatum interuallum. Atqui absurda hæc suppositio est. Quod enim quæritur, supponit. Quærentibus enim nobis, an interuallum seiunctum esse possit, quum quod sit non demonstrauerit, sed sibi ipsi affingat, ac delineet, statuit seiunctum esse interuallum.

ΕΚ ΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ Μ'

τοῦ Σιμπλικίου εἰς τὸ βιβλίον τέταρτον τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως.

ΑΛΛ' ὑποθώμεθα (φησὶν ὁ Γαληνὸς) ἐξαιρεθέντος τοῦ ὕδατος ἐκ κεραμίου, μηδὲν ἕτερον εἰσρυῆναι σῶμα. μένει τοίνυν τὸ μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου διάστημα κεχωρισμένον· ἀλλὰ ἄλογος ἡ ὑπόθεσις. τὸ γὰρ ζητούμενον ὑποτίθεται· ζητούντων γὰρ ἡμῶν εἰ δύναται εἶναι διάστημα κεχωρισμένον, οὐχ ὅτι ἐστὶ δείκνυσ', ἀλλ' ἑαυτῷ πλάττων καὶ ἀναζωγραφῶν, ὑποτίθεται εἶναι διάστημα κεχωρισμένον.

Ἐκ τοῦ ὑπομνήματος ργʹ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον τέταρτον.

Ἐκ δὲ τῶν ἐνταῦθα ῥηθέντων ὁ θαυμάσιος Γαληνὸς ἐν τῷ ὀγδόῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀποδεικτικῆς ὑπονοεῖ λέγειν τὸν Ἀριστοτέλη, διὰ τοῦτο μὴ εἶναι χρόνον ἄνευ κινήσεως, ὅτι κινούμενον νοοῦμεν αὐτόν· καὶ ἐπάγει τι τῷ λόγῳ ἄτοπον, ὅτι καὶ τὰ παντάπασιν ἀκίνητα μετὰ κινήσεως ἀνάγκη εἶναι, εἴπερ καὶ τούτων νόησις ἡμῖν μετὰ κινήσεώς ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἀκινήτῳ νοήσει νοοῦμεν. Εἴποι δ' ἄν τις, ὅτι οὐδὲ διαστάσεως χωρὶς ἂν εἴη τὰ ἀδιάστατα, εἰ μετὰ διαστάσεως αὐτὰ νοοῦμεν ἡμεῖς, τὰ πολλὰ φανταστικῶς ἐνεργοῦντες.

Ex Commentario 103. eiusdem in eundem librum quartum.

Ex his quæ hîc dicta sunt, admirabilis Galenus in octauo suorum librorum de demõstratione existimat Aristotelem dicere, idcirco tempus sine motu non esse, quod *nos* illum moueri intelligimus. Atque infert quid rationi absurdum, quod & quæ omnino immobilia sunt, ea sine motu esse necesse sit, etiam si & eorum cum motu nobis sit notitia. Non enim nos immobili intellectu intelligimus. Sic autem diceret aliquis, quæ spatio & dimensione carent, ea citra spatium & dimensionem non esse, si cum dimensione & spatio nos ipsa intellectu cõcipiamus, quum multa imaginatione moliamur.

Ἐκ τοῦ ὑπομνήματος ρςʹ τοῦ Σιμπλικίου εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ τέταρτον.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρός τινα τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ὁ πολυμαθέστατος ἐνέστη Γαληνός, λέγων τὸν χρόνον δι' ἑαυτοῦ δηλοῦσθαι· φέρε καὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν προβαλλώμεθα. πολλὰ γὰρ ἐξαριθμησάμενος τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου σημαινόμενα, τὰ μὲν ἄλλα οὐκ ἐφαρμόζειν, φησί, τῷ ὁρισμῷ, τὸ κατὰ χρόνον δὲ μόνον· ὥστε εἶναι τὸν χρόνον ἀριθμὸν κινήσεως κατὰ χρόνον. ταύτην δὲ τὴν ἔνστασιν διὰ δυοῖν ἐπιχειρημάτων λύειν προθέμενος ὁ Θεμίστιος, ἰστέον, φησίν, ὅτι τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἐν κινήσει, οὐ διὰ τὸν χρόνον, τὸ μὲν πρότερόν ἐστι, τὸ δὲ ὕστερον, ἀλλ' αὐτὸ μᾶλλον ποιεῖ τὸ ἐν χρόνῳ πρότερόν τε καὶ ὕστερον. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ κατὰ μέγεθος καὶ τὴν θέσιν, παρ' οὗ καὶ τὸ συνεχὲς ἔχει· καὶ διὰ τοῦτο διαρρήδην φησὶν Ἀριστοτέλης, τὸ δὴ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἐν τόπῳ πρῶτόν ἐστιν· ἐνταῦθα μὲν δὴ τῇ θέσει. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ μεγέθει, ἀνάγκη καὶ ἐν κινήσει· πρὸς δὴ ταῦτα εἴποι ἂν ὁ Γαληνός, ὅτι τὸ ἐν κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον, τὸ ἀκολουθοῦν τῷ ἐν τῷ μεγέθει, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις, προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ, κατὰ τὴν θέσιν μάλιστά ἐστι. τοιοῦτο γὰρ ἦν καὶ τὸ ἐν τῷ μεγέθει πρότερον καὶ ὕστερον. ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τὸν χρόνον, ὡς εἴρηται, πρότερον, συνυπάρχον μὲν τῷ ἐν τῇ κινήσει προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ, οὐ κατὰ τὴν θέσιν δὲ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔχον, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ἄλλο τοῦτο ὂν παρὰ τὸ κατὰ τὴν θέσιν τὴν ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἐγγινομένην τῇ κινήσει. δευτέραν δὲ λύσιν ἐπάγων φησίν, ἀλλὰ καὶ δεδόσθω μηδὲν ἄλλο σημαίνειν τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον, ἢ κατὰ τὸν χρόνον· ὡς οἴεται· τί οὖν ἄτοπον ἐκ τοῦ δὲ συμβαίνει; οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἄλλο τι λέγομεν εἶναι τὸν χρόνον, ἢ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον ἐν κινήσει· πᾶσα δὲ ἀνάγκη ταὐτὸν σημαίνειν τοὺς ὁρισμοὺς τοῖς ὀνόμασιν· ὥστε λανθάνει τοῦτο μεμφόμενος τοῦ λόγου, δι' ὃ μᾶλλον ἐχρῆν αὐτὸν ἀποδέχεσθαι· καὶ πρὸς τοῦτο δὲ ἂν ὁ Γαληνὸς εἴποι, ὅτι εἰ μὲν ἓν ἦν τὸ ἐν κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον τὸ κατὰ τὸν χρόνον, καλῶς ἂν ἐλέγετο τοῦτο εἶναι χρόνος, τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον· καὶ οὐκ ἂν ἦν δι' ἑαυτοῦ δεικνύμενος ὁ χρόνος. εἰ δὲ ἄλλο μὲν τὸ κατὰ τὴν θέσιν, οὐκ ὂν χρονικόν, ἄλλο δὲ τὸ κατὰ τὸν χρόνον, ἀνάγκη λέγειν, ὅτι χρόνος ἐστί, τὸ ἐν τῇ κινήσει πρότερον καὶ ὕστερον τὸ κατὰ τὸν χρόνον. μήποτε οὖν εἴ τις τὸ πρότερον καὶ ὕστερον λάβοι, τὸ κατὰ τὴν τοῦ εἶναι παράτασιν, ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ τὴν θέσιν, καὶ σημαίνεται ὁ χρόνος, καὶ οὐ δι' ἑαυτοῦ σημαίνεται. καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῷ προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ, οὐ τὸ αὐτὸ ἁπλῶς ἔσται. ἀλλὰ τῷ τοιῷδε προτέρῳ καὶ ὑστέρῳ, ὅσπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμός. ἐπεὶ δὲ διχῶς εἰπὼν εἶναι τὸν ἀριθμόν, τρία ἀπηριθμήσατο, τὸ ἀριθμούμενον, καὶ τὸ ἀριθμητόν, καὶ ᾧ ἀριθμοῦμεν, παντὶ πρόδηλον ὅτι τὸ ἀριθμούμενον καὶ τὸ ἀριθμητὸν ταὐτόν ἐστι.

Ex Commentario 106. Simplicij in eundem librum quartum.

Qvvm autem & contra quædam eorum quæ hîc dicuntur, obsistebat eruditissimus Galenus, asserens tempus per se patefieri. Age & hanc eius proferamus obiectionem. Quum enim multas prioris & posterioris significationes enumerarit, cæteras conuenire dicit definitioni, præter illam, quæ ad tempus solùm spectat; vt sit tempus numerus motus secũdum tempus. Hanc autem obiectionem duobus argumentis diluere proposuit Themistius. Sciendum est, inquit, prius & posterius in motu, non propter tempus, hoc quidem prius esse, illud verò posterius; sed ipsum potius efficere quod in tempore & prius & posterius est. Fit autem ex eo, ratione magnitudinis & situs, à quo & continuum habet: ob idque apertè dicit Aristoteles prius quidem & posterius in loco primùm esse, ibique certè in situ. Quum autem in magnitudine, in motu quoque esse necesse est. Sed aduersus hæc loquitur Galenus, quia quod in motu prius ac posterius est, ei quod in magnitudine à quo motus procedit, priori & posteriori proximum est, potissimum ratione situs. Eiusmodi enim fuit, & quod in magnitudine prius & posterius. At alterum, quod secũdum tempus, vt dictum est, prius simul cum eo, quod in motu est prius & posterius: at non secundum situm prius & posterius habet, sed secundum entis extensionem. Aliud quod existit contra id quod secundum situm à magnitudine in motu factum est. Alterum verò solutionem inuehens *sic* loquitur. At concedatur nihil aliud significare prius & posterius, quàm secundum tempus, vt vulgò creditur. Aliquid igitur absurdum ex eo accidit. Non enim nos aliud quicquam dicimus esse tempus, quàm id quod prius & posterius est in motu. Omnino autẽ necesse est ipsum significare suos terminos hisce nominibus. Itaque hallucinatur id verbis improbãs quare magis ipsum admittere oporteat. Ad id verò Galenus dicit, Quòd si quidem vnum sit, idque in motu prius & posterius secundum tempus, rectè sic dicebatur id esse tempus, quod in motu prius & posterius, neque si sit per se demonstratum tempus. At si aliud quidem secundum situm temporale non sit, aliud verò secundum tempus, necesse est dicere tempus esse, quod in motu prius & posterius secundum tempus est. Nunquam igitur si quis prius & posterius sumpserit secundum entis extensionem, non autem secundum situm, & indicatur tempus, neque per se indicatur; noménque ipsius priori & posteriori, non ipsum simpliciter est. sed tali priori & posteriori qui terminus est. Quum autem bifariam dicit esse numero, tria enumerat, quod numerat, numerabile, & quo numeramus, cuique patet quod numerat, & numerabile idem esse.

ΤΟ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΟΜΙΟΝ.
FRAGMENTVM GALENI.

EX AVERROE LIBRO PRIORVM ARISTOTELIS PRIMO. Cap. 8.

ET ex hoc planum quòd figura quarta, cuius meminit Galenus non est syllogismus, super quem cadat naturaliter cogitatio; & hoc, quoniam si quæramus an C, sit in A, & dicamus C. est in A, quoniam B. est in A, & C. in B, sumus inter duo, aut vt admittamus quod sequitur ex ista compositione, & reiiciamus hoc quæsitum penitus, quod est C, esse in A; sed hoc est diuersum ab eo, quod quærebamus, aut vt simul cum eo, quod ex ista compositione deducitur, remaneat etiam quæsitum secundum cogitationem nostram, quemadmodum de eo quæstionem feceramus, id est, vt subiectum in eo sit subiectum, & prædicatum, prædicatum, & hoc quoniam in omni subiecto vno, subiectum est subiectum secundum naturam, prædicatum, prædicatum secundum naturam, & quum remanet apud nos subiectum, quæsiti subiectum, & prædicatum prædicatum, & hoc est secundum cogitationem nostram in hac dispositione, qua semper quæsitum maneat quæsitum: adducitur deinceps terminus medius, qui prædicetur de prædicato quæsiti, & subiiciatur subiecto quæsiti secundum quod existimauit Galenus, hanc figuram quartam esse secundum quod refertur ad quæsitum; si verò non erit hîc figura quarta, sed potius prima figura, vel de quæsito, vel de conuersis ipsius. Verùm ponamus, vt hic sit figura quarta, nimirum formabitur in hunc modum, id est, in relatione ad quæsitum determinatum, vt subiectum in eo subiectum sit secundum naturam, & prædicatum prædicatum secundum naturam; quoniam non formabitur figura quarta nisi secundum modos istos. Si igitur quæramus inuentionem alicuius in aliquo, & accipiamus terminum medium, prædicemúsque eum semel de prædicato quæsiti, & semel de ipso prædicemus subiectum quæsiti; sequitur ex hoc vt aliquid vnum per se sit tanquam de seipso prædicatum, quoniam ex parte, quam prædicat de prædicato quæsiti, & subiicitur subiecto eiusdem, prædicatur quodammodo de seipso, quod est absurdissimum, & ista est causa ob quam non componit ipsum cogitatio secundum naturam super quæsito determinato, ita vt sit hic syllogismus concludens quæsitum determinatum per duas conuersiones, secundum quod existimauit Galenus de figura quarta.

Ex eodem Auerroe lib. Priorum Aristot. 1. Cap. 23.

QVòd si exponatur secundum participatione, concludet aliud à quæsito. putà conuersum suum, & hoc secundum modum, qui numeratur complicatio figuræ quartæ, quam posuit Galenus.

ΕΞ ΑΒΕΡΡΟΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ εἰς τὸ τῶν προτέρων τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίων πρῶτον. Κεφάλ. η'.

ΚΑΙ ἐκ τούτου φανερὸν, ὅτι τὸ τέταρτον σχῆμα, οὗ μὲν μέμνηται ὁ Γαληνὸς, οὐκ ἔστιν ὁ συλλογισμὸς ὑφ' ὃν τὸ φυσικῶς συμβαίνῃ διανόημα. καὶ τοῦτο, διότι ἂν ζητῶμεν πότερον τὸ Κ, ἢ ἐν τῷ Α, καὶ λέγωμεν τὸ Κ, ἐστὶν ἐν τῷ Α, ἐπεὶ τὸ Β, ἐστὶν ἐν τῷ Α, καὶ τὸ Κ, ἐν τῷ Β. εἰσμὲν μεταξὺ δυοῖν· ἢ ὥστε τὸ ἐκ τῆς ἐκείνης συνθέσεως ἑπόμενον συγχωρεῖν, καὶ τοῦτο ζήτημα παντελῶς ἀποθέσθαι τὸ ὂν Κ, εἶναι ἐν τῷ Α, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ὃ ἐζητοῦμεν ἕτερόν ἐστιν, ἢ μὲν ὡς ἅμα μετὰ τοῦ ἐκ ταύτης συνθέσεως καθελκυομένου, ἀναμένῃ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπίνοιαν ζήτημα, ὥσπερ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν ἐπεποιήκημεν, τοῦτ' ἔστιν, ὅπως τὸ ὑποκείμενον ἐν τούτῳ ὑποκείμενον, ἦ καὶ τὸ κατηγόρημα, κατηγόρημα. καὶ τοῦτο μὲν ὅτι ἐν ἅπαντι τῷ ὑποκειμένῳ ἑνὶ, ὑποκείμενον τὸ ὑποκείμενόν ἐστι κατὰ φύσιν· καὶ τὸ κατηγόρημα, κατηγόρημα κατὰ φύσιν, καὶ ὅταν ἀναμένῃ πρὸς ἡμᾶς ὑποκείμενον τὸ τοῦ ζητήματος ὑποκείμενον, καὶ τὸ κατηγόρημα κατηγόρημα, καὶ τοῦτό ἐστι κατ' ἐπίνοιαν ἡμετέραν ἐν αὐτῇ διαθέσει, δι' ἣν ἀεὶ τὸ ζήτημα παραμένῃ ζήτημα. προσάγεται καθεξῆς τὸ τέρμα μέσον ὃ κατηγορῆται καθ' ὑποκειμένου τοῦ ζητήματος, καὶ ὑποκέηται τῷ ὑποκειμένῳ τοῦ ζητήματος, καθ' ὃ νομίζεται ὁ Γαληνὸς τοῦτο σχῆμα τέταρτον καθ' ὃ ἐπὶ τὸ ζήτημα ἀναφέρεται, εἰ δὲ μὴ ἔσται ἐνταῦθα τὸ σχῆμα τέταρτον, ἀλλ' ἂν μᾶλλον τὸ πρῶτον σχῆμα, ἢ περὶ τοῦ ζητήματος, ἢ περὶ τῶν αὐτοῦ συστραφέντων. ἀλλὰ δὴ τιθῶμεν, ὅπως ἐνταῦθα ᾖ τὸ σχῆμα τέταρτον, δήπου σχηματισθήσεται εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον, τοῦτ' ἔστιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ζήτημα ὡρισμένον, ἵνα τὸ ὑποκείμενον ἐν τούτῳ ὑποκείμενον ᾖ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ κατηγόρημα κατηγόρημα κατὰ φύσιν. ἐπεὶ μὴ σχηματίσεται τὸ σχῆμα τέταρτον εἰ μὴ κατὰ τρόπους ἐκείνους. εἰ γοῦν ζητῶμεν τὴν εὕρεσιν τοῦ τινος ἔν τινι, καὶ προσλαμβάνωμεν τὸ τέρμα μέσον, καὶ κατηγορέωμεν τὸ τοῦτο ἅπαξ κατὰ τοῦ κατηγορήματος τοῦ ζητήματος, καὶ ἅπαξ καὶ αὐτοῦ κατηγορέωμεν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ζητήματος. ἕπεται ἐκ τούτου, ὅπως τι ἓν καθ' ἑαυτὸ ᾖ ὥσπερ καθ' ἑαυτοῦ κατηγορούμενον. ἐπεὶ ἐκ τοῦ μέρους τὸ κατηγορεῖ κατὰ κατηγορήματος τοῦ ζητήματος, καὶ τῷ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένῳ ὑπόκειται, κατηγορεῖται τρόπον τινὰ καὶ ἑαυτοῦ, ὃ μέν ἐστιν ἀτοπώτατον, καὶ ἡ ἐκείνη αἰτία ἐστὶ πρὸς ἣν ἡ μὴ συντίθησι τὸ αὐτὸ ἐπίνοια κατὰ φύσιν ὑπὲρ τοῦ ζητήματος ὡρισμένου, ὥστε ἦ οὗτος συλλογισμὸς συμπεραίνων τὸ ζήτημα ὡρισμένον διὰ δυοῖν ἐπιστροφαῖν, καθ' ὃ δέδοκε ὁ Γαληνὸς ὑπὲρ τοῦ σχήματος τετάρτου.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἀβερρόεως συγγράμματος εἰς τὸ τῶν προτέρων τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον πρῶτον κεφ. κγ'.

ΟΤΙ μὲν εἰ ἀνατίθηται τὸ δεύτερον κατὰ τὴν μετοχὴν συμπεραίνει ἄλλο ἀπὸ τοῦ ζητήματος, ἄρα δὴ τὸ συστραφέν σου, καὶ τοῦτο κατὰ τρόπον ὃς ἀριθμεῖται ἡ σύμπλιξις τοῦ σχήματος τετάρτου, τοῦ παρὰ τοῦ Γαληνοῦ τεθειμένου.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυσικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους τέταρτον συγγράμματος ϛζ΄.

Οὐ μὴν ὥσπερ ἡγήσατο ὁ Γαληνός· Γαληνὸς γὰρ νενόμικεν ὡς προσέθηκεν Ἀριστοτέλης, ὅτι ἡμεῖς μὴ συλλαμβανόμενοι τὸν χρόνον εἰ μὴ ὅταν κινούμεθα, τοῦτ᾽ ἔστιν, ὅτε τὴν διὰ τῆς φαντασίας συλλαμβανόμεθα κίνησιν, καὶ ὅτι τοῦτο σημεῖόν ἐστι ὅτι ὁ χρόνος οὐκ ἔστιν ἐκτὸς τῆς κινήσεως· καὶ ὅταν Γαληνὸς νενόμικε τοῦτο, ἀντιλέλεχεν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ εἶπεν ὅτι πολλάκις συλλαμβανόμεθα τὰ ἥσυχα καὶ κινούμεθα, ἐπεὶ πᾶσα ἡ φαντασία ἡ κίνησις, ὥς ποτε ὅταν τοὺς τοῦ κόσμου πόλους τε καὶ τὸ κέντρον συλλαμβανόμεθα.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τῶν φυσικῶν Ἀριστοτέλους ἕβδομον βιβλίον ὑφάσματος α΄.

Καὶ οἱ τινες λέγουσιν, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἣν ἀπήνεγκεν ἐν ταύτῃ ἀποδόσει οὐκ ἔστιν ἀληθής, ὥσπερ ὁ Γαληνὸς ποιήσῃ τὴν πρὸς τοῦτο ἀπόδοσιν, ἐν ᾗ πειρᾶται τὴν τῆς ἀποδόσεως φθορὰν ἐνδείκνυσθαι.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τῶν φυσικῶν Ἀριστοτέλους ἕβδομον βιβλίον, ὑφάσματος δ΄.

Καὶ διότι Γαληνὸς προσέδοξεν, ὅτι ἐν τοιούτοις κινηταῖς, ἕπεται ὡς ὁμῶς ἀτρεμεῖν, καὶ τὴν καρδίαν, ὡς ἔφατο, ὅταν ἐκ τοῦ ζώου ἐξέλκηται κατὰ τύχην κινεῖσθαι διὰ δυοῖν βημάτοιν, πόθεν δηλόν ἐστιν ὅτι ἡ καρδία οὐκ ὑπάρχει ἡ πρώτη ἀρχὴ κινοῦσα τὸ ζῶον ἐν τῷ τόπῳ, καὶ διότι τὸ ζῶον ἀφαιρουμένης τῆς κεφαλῆς, οὐ κινεῖται, φησιν, ὅτι ἡ τῆς κινήσεως ἀρχή ἐστι κεφαλή. ἐγὼ δὲ ἑώρακα τὸν κριὸν ἀφαιρουμένης τῆς κεφαλῆς περιπατεῖν ἔνθα καὶ ἔνθα πολλάκις.

Ἐξ αὐτοῦ διαλογισμοῦ γ΄.

Καὶ ἐπειδὴ μὲν ὅτι μηδεὶς ἄνθρωπος ἀμφισβητεῖ τὰς ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν εἶναι δυνάμεις φυσικὰς ἐργαζομένας τὸ σῖτον εἶναι τὸ μέρος τοῦ τραφέντος, ἔπειτα κυβερνᾷ ἡ δύναμις τὸ σῶμα ἔμψυχον κυβερνήσει τοιαύτῃ, ἡ ἐὰν πεφαντασμένη ἡ ἀφαιρεῖσθαι, ἀποθνήσκει τὸ ζῶον (ὡς εἶπεν ὁ Γαληνὸς) καὶ ἐκ ταύτης τῆς διαίτης ὀνομάζομεν τοῦτο ζῶον, καὶ ἐκ τῆς στερήσεως ταύτης δυνάμεως τὸ τεθνηκὸς ὀνομάζεται. εἰς τέλος, ἔφη, ὅτι ὀνομάζειν ἄψυχον τὸ ἐνεργοῦν ἐστι ῥῆσις καταχρηστικὴ (ὅπως ὀνομάζεται) ἀναζητοῦσα τὸ βουλόμενον.

Ἐξ αὐτοῦ διαλογισμοῦ γ΄.

Ἐν τῷ δὲ τοῖς οὐρανίοις σώμασιν ὑποκειμένῳ ἐκ τῶν γεννητικῶν τῶν πρὸς ἄλληλα ἐμψυχουμένων, ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν ἄλλων πλὴν τοῦ ζώου ἀρχὴν προστιθέναι τὴν ψυχὴν ἀποδιδοῦσαν, καὶ τὴν μορφήν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τὴν ἐν τοῖς καταληφθεῖσιν, καὶ ὁ Γαληνὸς τοῦτο τὴν δύναμιν εἰδοποιητικὴν ὀνομάζει. ἔνιοι μὲν ταύτην τὴν δύναμιν ἀρχὴν τὴν χωριστὸν καθ᾽ ἑαυτὴν τεθήκασιν. ἔνιοι δὲ τεθήκασι τὴν ἐκείνην, τὸν νοῦν· τινὲς δὲ τὴν ψυχήν· καί τινες τὸ σῶμα οὐράνιον· ἔνιοι δὲ τὸ πρῶτον. καὶ ὠνόμασεν ὁ Γαληνὸς αὐτὴν δύναμιν τὴν δημιουργόν, καὶ τοῦτο τῷ αὐτῷ ἀμφίδοξον ἢ πότερον ἡ ὁ θεός, ἢ τὸ ἄλλο, καὶ τὸ πᾶν ἐστιν ἐν τοῖς ζώοις καὶ τοῖς φυτοῖς τοῖς σπερματικοῖς. ἀλλὰ δὲ τὰ φυτά, καὶ τὰ ζῶα μὴ σπερμαφυέντα ταύτης τῆς ἀρχῆς ἐπιπλείως δεῖσθαι δηλόν ἐστι, καὶ πρὸς τοῦτο αὐτὸν ἀφικνέεται ἡ τῶν αὐτῶν θεωρία περὶ τῶν ὄντων τῶν ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ὑπαρχόντων.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον τρίτον, ὑφάσματος ϛ΄.

Καὶ μὲν ἀπορήσει τις ἐν τῷ προειρημένῳ, τουτέστι δηλαδὴ ὅτι ὁ νοῦς οὐκ ἔχει ὄργανον ἐκ τούτου λεγο-

Ex eodem libro Physicorum Aristot. 4. Comment. 97.

Non sicut existimauit Galenus, Galenus enim credidit, quod Aristoteles intendebat, quod nos non comprehendimus tempus nisi cùm mouemur, id est, quando per imaginationem comprehendimus motum, & quod hoc est signum quod tempus non est extra motum, & cùm Galenus existimauerit hoc, contradixit Aristoteles, & dixit quod multoties comprehendimus res quiescentes, & mouemur cùm omnis imaginatio sit motus, vt quando comprehendimus polos mundi & centrum.

Ex eodem libro Physicorum Aristot. 7. Tex. 1.

Et quidam dicunt, quod ista demonstratio, quam induxit in hoc tractatu non est vera, adeò vt Galenus fecerit in hoc tractatum, in quo nititur declarare corruptionem istius demonstrationis.

Ex eodem libro Physicorum Aristot. 7. Tex. 4.

Et quia Galenus opinatus est, quod in talibus motoribus sequitur, vt quiescant, simúlque cor vt dixit, cùm extrahitur ab animali, fortasse mouetur per duos passus vnde patet cor non esse primum principium mouens animal in loco, & quia animal non mouetur postquam caput abscinditur, dixit, quod principium motus est caput, ego autem vidi arietem postquàm caput fuit abscissum, ambulare huc & illuc multoties.

Ex eodem Disput. 3.

Et etiam quia nemo dubitat quod in corporibus animalium sint facultates naturales facientes cibum esse partem nutriti: deinde regit facultas corpus viuum regimine tali, vt id si imaginata fuerit auferri, moriatur animal, vt dixit Galenus, & ex hoc regimine appellamus id viuens, & ex priuatione huius facultatis appellatur mortuum. Demùm dixit quod appellare inanimatum agens est loquutio abusiua, vt appellatur, requirens volens.

Et eodem Disput. 3.

In eo autem quod est sub corporibus cœlestibus ex rebus generabilibus adinuicem animatis, necesse est, vt ponant præter animal aliud principium, quod tribuat animam, & influat formam & scientiam, quæ videtur in entibus, & est id quod appellat Galenus facultatem conformatricem; & nonnulli posuerunt hanc facultatem principium abstractum, alij posuerunt eam intellectum, alij animam, alij corpus cœleste, alij primum; & appellauit Galenus hanc virtutem creatorem, & fuit ei dubium vtrùm sit Deus, aut aliud; & hoc totum est in animalibus, & plantis habentibus semina; sed in aliis ex plantis, & animalibus non proiicientibus semina, manifestum est eis indigere hoc principio multo magis, & hoc est id, ad quod peruenit speculatio entium, quæ sunt sub cœlo.

Ex eodem libro de Anima Aristot. 3. Tex. 6.

Et quidam dubitabit in hoc quod fuit dictum, scilicet, quòd intellectus non habet instru-

mentum, quod facultas imaginatrix sit in anteriori cerebri, & cogitatiua in medio, & memoratrix in posteriori; atque hoc non tantùm dictum est à medicis, sed etiam ab Aristotele in libro de sensu & sensili. Galenus autem, & alij medici ratiocinantur super hoc, quòd istæ facultates sint in istis locis per modum concomitantiæ, & qui locus faciens existimatur non verus. Sed declaratum est in libro de sensu & sensili, quod talis est ordo istarum facultatum in cerebro per demonstrationem dantem esse, & causam; sed istud non contradicit illi quod dictum est hîc, facultas enim cogitatiua apud Aristotelem est virtus distinctiua indiuidualis, scilicet quæ non distinguit, nisi indiuidualiter non vniuersaliter. Declaratum est enim illic, quod virtus cogitatiua non est nisi virtus quæ distinguit intentionem rei sensibilis à suo idolo imaginato, & ista virtus est, cuius proportio ad has duas intentiones, scilicet ad idolum rei, & ad intentionem sui idoli, est sicut proportio sensus communis ad intentiones quinque sensuum: facultas enim cogitatiua est de genere virtutum existentium in corpore; & hoc apertè dixit Aristoteles in illo libro, vbi posuit virtutes indiuiduales distinctas in quatuor ordines: in primo posuit sensum communem, deinde facultatem imaginatricem, postea cogitatiuam; denique memoratricem; & posuit memoratricem magis spiritualem, deinde cogitatiuam, tertiò imaginatricem, postremò sensitiuam. Licet igitur homo propriè habeat facultatem cogitatiuam, tamen non facit hanc esse rationabilem distinctiuam, illa enim distinguit intentiones vniuersales, non indiuiduales, & hoc fuit apertè dictum ab Aristoteles in illo libro: virtus igitur distinctiua rationalis, si esset virtus in corpore, contingeret vt esset vna istarum virtutum quatuor, quapropter haberet instrumentum corporale, aut esset alia facultas indiuidualis distincta ab istis quatuor, sed iam declaratum est illic hoc esse impossibile. Et quia Galenus existimauit, quod facultas cogitatiua est rationalis materialis, fecit ipsum errare in hoc locus consequentis. Quia enim facultas ratiocinatrix propria est homini, & cogitatiua propria ei existimatur, propter conuersionem affirmationis vniuersalis quod cogitatiua est rationalis. & vnus eorum qui errauerunt in hoc est Alberfaragus Babyloniensis in suo Commento in libro de sensu & sensili.

Ex eodem libro Aristot. 1. De Cælo. Tex. 22.

IN eis dicit Albumasarus fidem esse proximam veritati certæ, & quum Galenus existimauit, quod nullus potest scire mundum esse æternum, nisi per has propositiones, quarum origo est à sensu, & testimonio vetustatis, dicit in suo libro, quem composuit de eis quæ credit, quòd nihil certum habebat de mundo, vtrum esset nouus, aut antiquus; & manifestum est, quod ipse non vtitur in antiquitate mundi, nisi talibus propositionibus, ex verbis suis, & in libro suo, quem appellauit demonstrationem.

Ex eodem libro de sensu & sensili.

GALENVS autem tantopere implicabatur erroribus, vt existimauerit aërem esse sentientem.

μένου, ὅτι ἡ δύναμις φανταστική ἐστιν ἐν τῷ τοῦ ἐγκεφάλου ἐμπροσθίῳ, καὶ ἡ ἐν τῷ μέσῳ διανοητική, καὶ ἡ ἐν τῷ ὀπισθίῳ μνημονική· καὶ τοῦτο μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ἰατρῶν εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῷ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ αἰσθητοῦ. Γαληνὸς δὲ, καὶ ἄλλοι ἰατροὶ ἐπὶ τούτου συλλογίζονται, ὅτι αὗται δυνάμεις ἐν τοῖς τόποις εἰσὶ κατὰ τρόπον τῆς παρακολουθήσεως, ὁ τόπος οὐκ ἀληθὴς νομίζεται. ἀλλὰ πεφασμένον ἐστὶν ἐν τῷ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ αἰσθητοῦ, ὅτι τοιαύτη ἐστὶ τάξις τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ δυνάμεων καὶ ἀπόδειξιν τήν τε τῆς οὐσίας τε καὶ τῆς αἰτίας ποιητικήν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο οὐκ ἀντιλέγει τῷ ἐνταῦθα εἰρημένῳ· δύναμις γὰρ ἡ διανοητικὴ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἐστὶ δύναμις διακριτικὴ ἀδιαίρετος ἄρα μὴ διακρίνουσα, εἰ μὴ ἀδιαιρέτως, οὐ καθόλου. πεφασμένον γάρ ἐστιν ἐκεῖ, ὅτι ἡ διανοητικὴ δύναμις οὐκ ἔστιν εἰ μὴ δύναμις κρίνουσα, τὴν τοῦ αἰσθητοῦ νόησιν ἀπὸ τοῦ σφετέρου εἰδώλου πεφαντασμένου, καὶ αὕτη ἡ δύναμις ἐστιν, ἧς ἡ ἀναλογία πρὸς αὐτὼ τὼ δύω νοήματε, δήπου πρὸς τὸ τοῦ ὄντος εἴδωλον, καὶ πρὸς τὸ σφετέρου εἰδώλου νόημα, ἐστὶ καθάπερ ἡ ἀναλογία τῆς αἰσθήσεως κοινῆς πρὸς τὰς τῶν πέντε αἰσθήσεων νοήσεις. ἡ γὰρ δύναμις διανοητική ἐστιν ἐκ τοῦ γένους τῶν δυνάμεων τῶν ἐν τῷ σώματι ὑπαρχόντων. καὶ τοῦτο μὲν φανερῶς λέλεχεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ, ὅπου τὰς δυνάμεις ἀδιαιρέτους τέθηκε τὰς τέτταρσι τάξεσι διωρισμένας. ἐν τῇ μὲν πρώτῃ τὴν αἴσθησιν κοινὴν ἔθηκεν. ἐν τῇ δὲ δευτέρᾳ τὴν δύναμιν φανταστικήν. ἐν τῇ δὲ τρίτῃ τὴν διανοητικὴν ἐπιλέγει δὲ τὴν μνημονικήν. καὶ τὴν πρώτως μνημονικὴν τὴν ψυχικωτέραν ἐποίησε· δευτέρως δὲ τὴν διανοητικήν· ἔπειτα δὲ τὴν φανταστικήν· ἐσχάτως δὲ τὴν αἰσθητικήν· καίτοι γοῦν ὁ ἄνθρωπος ἰδίως ἔχει τὴν δύναμιν διανοητικήν, ἀλλ' ὅμως τοῦτο μὴ τὴν αὐτὴν δύναμιν εἶναι λογικὴν διακρίνουσαν ποιεῖ. αὕτη γὰρ τὰς ἐννοίας καθολικὰς, οὐκ ἀδιαιρέτους διορίζει. καὶ τοῦτο παρὰ τὸν Ἀριστοτέλεα ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ εἰρημένον ἐστίν· ἡ μὲν οὖν δύναμις διορίζουσα ἡ λογική, εἰ ἐν τῷ σώματι ὑπάρχει ἡ δύναμις, τὴν αὐτὴν συμβαίνει ἐκ τῶν αὐτῶν τεσσάρων δυνάμεων εἶναι μίαν, καὶ ἔχει τὸ σωματικὸν ὄργανον, ἢ ὑπάρχει ἡ ἄλλη δύναμις ἀμέριστος ἢ ἀπὸ τούτων τεσσάρων διωρισμένη. ἀλλὰ μὲν ἤδη πεφασμένον ἐστὶν αὐτόθι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. καὶ ὅτι ὁ Γαληνὸς ἡγήσατο τὴν διανοητικὴν δύναμιν εἶναι λογικὴν τὴν ὑλικήν, ὁ τὸν αὐτὸν σφάλλεσθαι ἐποίησεν ἐν τούτῳ τόπος τοῦ συνακολουθοῦντος. ὅτι γὰρ ἡ λογικὴ δύναμις προσήκει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἡ διανοητικὴ ἰδία τῷ αὐτῷ νομίζεται διὰ τὴν τῆς ἀποφάνσεως καθολικῆς ἐπιστροφήν, ὅτι ἡ διανοητική ἐστιν ἡ λογική, καὶ εἷς τῶν αὐτῶν ἐν τούτῳ σφαλέντων ἐστὶν Ἀλβερφάραγος ὁ Βαβυλώνιος ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὑπομνήματι εἰς τὸ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ αἰσθητοῦ βιβλίον.

Ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον α΄ περὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑφάσματος κβ΄.

ΕΝ τούτοις ὁ Ἀλβουμάσαρος φησὶ τὴν πίστιν ἐγγυτάτην εἶναι τῇ ἀληθείᾳ δήλῃ. καὶ ὅταν ὁ Γαληνὸς ὑπείληφεν, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται εἰδέναι τὸν κόσμον αἰώνιον εἶναι, εἰ μὴ κατὰ προθέσεις τὰς ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τὰ τῆς παλαιότητος μαρτυρήματα γεγενημένας. αὐτὸς ἐν βιβλίῳ σου τῷ συγγεγραμμένῳ περὶ τῶν πιστευομένων εἶπεν, ὅτι μηδὲν βέβαιον εἶχε περὶ τοῦ κόσμου, πότερον ἢ νεαρὸς ἢ παλαιός· καὶ δῆλόν ἐστιν αὐτὸν μὴ χρῆσθαι ἐν τῇ τοῦ κόσμου παλαιότητι, εἰ μὴ τοιαύταις προθέσεσιν ἐκ τῶν λόγων σου, καὶ ἐν τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ ὃ τὴν ἀπόδειξιν ὠνόμακε.

Ἐξ αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ αἰσθητοῦ.

ΓΑληνὸς δὲ οὕτω τοῖς ἁμαρτήμασι περιεβάλλετο, ὡς τὸν ἀέρα αἰσθανόμενον ὑπειλήφη.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΑΖΟΝΤΑ ΕΙΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ.

GALENI NOTAE IN HIPPOCRATEM.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Ἰωάννου Στοβαίου ϟθ'.

Τὰ τῆς τέχνης στοιχεῖα σαφῶς ἀρέσκειν αὐτῷ λέγει τὰ ὅσα ἐναργῆ· συνέστηκεν οὖν ὅτε ἄνθρωπος, καὶ τὰ σύμπαντα ζῶα, ἐκ στερεῶν, ὑγρῶν καὶ πνευμάτων· οὐκ ἄμοιρος δὲ οὐδὲ ἡ τῶν φυτῶν φύσις τῆς τούτων τειγμυνείας, ἀλλὰ ζῇ τε καὶ αὔξεται, καὶ γεννᾷ, καὶ φύεται τῇ τούτων συστάσει. τὴν μὲν οὖν τῶν στερεῶν σύστασιν ὀστοῖς ἀνατίθησι, καὶ νεύροις, καὶ χόνδροις, ἤδη δὲ καὶ ὑμέσι, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψί· καὶ γὰρ ταῦτα τοῦ στερεοῦ γένους ἐν τισιν εἶναι λέγει· τῆς δὲ τούτων συμπήξεως, καὶ διαπλάσεως, ἑπόμενος τοῖς εὐλόγοις τὴν κεφαλὴν εἶναι ἀρχὴν συνδοκεῖ. ἀνατέθηκε δὲ τῇ τῶν στερεῶν φύσει τό τε περὶ ἀγμῶν, καὶ τὰ περὶ ἄρθρων, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. τοῖς δὲ πνεύμασι τὸ περὶ φυσῶν ἰδίως ἐπιγραφόμενον σύγγραμμα· τοῖς δ' ὑγροῖς τὸ περὶ χυμῶν, καὶ τὸ περὶ ἀνθρώπου φύσεως· ἤδη δὲ καὶ σποράδην ἐν ἄλλοις. ἔστι δὲ ταῦτα, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ διττὴ ξανθὴ καὶ μέλαινα· εἶναι δὲ τὸ μὲν αἷμα τὴν φύσιν ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ τὴν χρόαν ἐρυθρὸν, τὴν δὲ ποιότητα γλυκύ· τὸ δὲ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ λευκὸν, καὶ μᾶλλον ἁλμυρὸν· τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν· θερμήν τε καὶ ξηρὰν, καὶ ὠχρὰν, καὶ πικράν. τὴν δὲ ἑτέραν ψυχρὰν, καὶ ξηρὰν, καὶ μέλαιναν, καὶ φυσώδη. ἀρέσκει δὲ αὐτῷ καὶ τὰς ἡλικίας διαιρεῖν εἰς δ'. καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ὁμοίως. πλεονάζειν δὲ τῶν εἰρημένων χυμῶν ἕκαστον, ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ οἰκείᾳ ἑκάστου, καὶ ἐν μὲν τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ πλεονάζειν τὸ αἷμα καὶ τῇ ὥρᾳ τοῦ ἔαρος· ἐν δὲ τῇ τῶν ἀκμαζόντων τὴν ξανθὴν χολὴν, καὶ ὥρᾳ θέρους· ἐν δὲ τῇ τῶν παρηβώντων τὴν μέλαιναν, καὶ φθινοπώρῳ· ἐν δὲ τῇ τῶν γερόντων τὸ φλέγμα καὶ χειμῶνος. ἐοικέναι γὰρ τὰς τῶν χυμῶν φύσεις ταῖς τῶν ὡρῶν. τὸ γοῦν ἔαρ θερμόν τε καὶ ὑγρὸν, ὡς τὸ αἷμα, καὶ τὸ θέρος θερμόν τε καὶ ξηρόν· τὸ δὲ μετόπωρον ψυχρόν τε καὶ ξηρόν. ὁ δὲ χειμὼν ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς, ἀναλόγως τοῖς χυμοῖς· κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν ἡμέραν διαιρεῖ, καὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῇ φύσει, ὡς ἐν μικρᾷ τῇ ἀναλογίᾳ, καθ' ὅλου γε τὰς τῶν ἀνδρῶν φύσεις πρὸς τὰς τῶν γυναικῶν διαφέρειν. εἶναι γὰρ τοὺς μὲν, ἐπὶ τὸ θερμότερον καὶ ξηρότερον. τὰς δὲ ἐπὶ τὸ ψυχρότερον καὶ ὑγρότερον. ἐν ἑκάστῳ δὲ τούτων γένει καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔχειν μικροτέραν διαφορὰν παρά τε τὰς τῶν χωρίων θέσεις καὶ τὰς τῶν ἀέρων ἰδιότητας καὶ τὰς τῶν διαιτημάτων ἀγωγάς. παρέχειν δὲ καὶ τῶν χυμῶν ἕκαστον ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου χρείαν ἐξαίρετον, καὶ τὸ μὲν αἷμα τρέφειν καὶ θερμαίνειν καὶ ὑγιαίνειν, καὶ εὐχροίας εἶναι ποιητικόν. τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν συνέχειν τὸ σῶμα καὶ τοὺς πόρους μὴ ἐᾶν ἐκλύεσθαι καὶ κνωπίζειν τὴν αἴσθησιν καὶ συντελεῖν τῇ πέψει καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐκκρίσεων παρέχειν εὐπετεῖς. τὴν δὲ μέλαιναν ἕδραν καὶ οἱονεὶ βάθρον τῶν ἄλλων χυμῶν· τὸ δὲ φλέγμα νεύροις, ὑμέσι, καὶ χόνδροις, καὶ ἄρθροις καὶ γλώττῃ πρὸς

Ex Sermone XCIX. Ioannis Stobæi.

Artis elementa sibi palam placere dicit, quæ manifesta sunt. Constat igitur tum homo, tum animalia cuncta ex solidis, humidis, & spiritibus. Sed neque stirpium natura triplici horum genere caret; sed viuit, & augetur, progignit, & nascitur per istorum constitutionem. Itaque solidorum structuram primùm ossibus, neruis & cartilaginibus tribuit; deinde membranis quoque, arteriis, & venis; hæc etenim generis solidi in quibusdam esse dicit. Illorum verò compositionis, & conformationis, probabiles sequutus rationes, caput principium esse comprobat. Disseruit autem de solidorum natura in libris de fracturis & articulis, aliisque iis similibus, de spiritu verò in commentario de flatibus propriè inscripto; De humidis denique in libro de humoribus, & altero de hominis natura; ac deinceps sparsim in aliis. Sunt autem illi humores sanguis, pituita, & vtraque bilis, flaua & atra. *Ex his* sanguinem ait natura calidum & humidum esse, colore rubrum, & qualitate dulcem; pituitam verò frigidam & humidam, & albam magisque salsam; at bilem flauam, calidam & siccam, pallidam & amaram. Denique alteram, frigidam & siccam, & nigram & flatuosam. Ætates etiam ei quatuor in partes distinguere placet, anníque tempestates similiter. Abundare autem, inquit, dictorum humorum quemque, ætate & anni tempestate cuique propria. Atque in puerili quidem ætate, ac veris tempestate abundare sanguinem; vigente autem ætate, & æstatis tempestate flauam bilem; Declinante verò ac Autumno, nigram; Demum in senectute & hyeme pituitam. Naturas enim humorum, tempestatum anni temperamentis respondere. Itaque ver calidum & humidum est veluti sanguis, æstas calida & sicca; Autumnus frigidus & siccus; hyems denique frigida & humida, simili ratione qua humores. Eodem verò modo & diem diuidit, & numero & natura, vt in parua proportione. In vniuersum autem virorum temperamenta, à mulierum temperamentis differre auctor est, illos enim ad calidius & siccius temperamentum, has contrà ad humidius ac frigidius accedere. Et rursus aliud, sed minus discrimen in singulis horum generibus reperiri, propter situs regionum, & aëris proprietates, ac victus rationes. Ad hæc singulos humores in hominis natura peculiarem vsum exhibere; sanguinem alere, calefacere, sanitatem bonúmque colorem efficere. Bilem flauam, continere corpus, non permittere latentes meatus dissolui, incitare & acuere sensum, concoctioni prodesse, excrementorum ductus faciles & apertos efficere; Atram verò bilem, sedem ac veluti fundamentum esse cæteris humoribus. Postremò pituitam neruis, membranis, cartilaginibus, articulis, & linguæ ad motus facili-

facilitatem prodesse. Item genitale semen tum viri, tum mulieris ex æquo ei conferre videtur ad animalis procreationem, idque ab omnibus corporis partibus ferri: & mares in dextro vteri latere, fœminas in sinistro generari. Præpollere autem dextras partes læuis, & superiores inferioribus. Morborum causas censet aut ictibus violentis, aut ab aëre ambiente nasci: plurimas verò ex prædictis humoribus per exuperantiam aut defectum, aut mutationem quæ fit secundum qualitates, aut quæ fit ex loco in locum. Præterea vsum remediorũ huiusmodi, quæ causis contraria sint, approbat. Morborum alios acutos facit, alios diuturnos, & alios medios. Fieri autem ait acutos vt plurimum à bile & sanguine, ætate vigente, æstiuo aut verno tempore: diuturnos verò à pituita & atra bile, idque in senibus & hyeme: medios autem, à causis mixtis prouenire. Item qui morbi salubres, qui contrà lethales sint, prænosse docet. Asserit quoque prænotionem & prædictionem necessariò ad artem pertinere, ac inter se differre: aliquando enim prænosse duntaxat oportere medicum, aliquando etiam prædicere tutum esse. Prænotionem diuidit in symptomata præterita & præsentia (quæ aliquid obscurum aut incertum habent) & futura. Ad hæc decretorios dies cognosci iubet: nam acutos morbos magna ex parte diebus imparibus, diuturnos contrà paribus iudicari. Item æstate, in iuuenibus, partibus dextris & superioribus impares dies criticos esse; in contrariis, pares. Quin etiam locos primariò affectos inuestigare præcipit ex eorum cognitione, quæ non parum conducit, & ad morbos signis detegendos, curandósque.

A τὸ ἔνδρομον τῆς κινήσεως. δοκεῖ καὶ αὐτῷ καὶ τὸ σπέρμα πρὸς ζωογονίαν τό, τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ, τῆς γυναικὸς ἐπίσης συντελεῖν· καὶ ἀπὸ πάντων τῶν μερῶν φέρεσθαι τοῦ σώματος, καὶ τὰ μὲν ἄρρενα ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς μήτρας. τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς γεννᾶσθαι· ἰσχύειν δὲ καὶ τὰ δεξιὰ ὡς πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ τὰ ὑπερκείμενα ὡς πρὸς τὰ ὑποκείμενα. δοκεῖ δὲ αὐτῷ καὶ τὰς αἰτίας τῶν νοσημάτων ἃς μὲν ἐκ πληγῶν βιαίων· ὡς δὲ ἐκ τοῦ περιέχοντος εἶναι. τὰς δὲ πλείστας ἐκ τῶν ὑγρῶν τῶν εἰρημένων κατὰ πλῆθος καὶ ἔλλειψιν καὶ μεταβολὴν τὴν κατὰ ποιότητα ἢ τὴν ἐκ τόπου εἰς τόπους. ἀρέσκει δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βοηθήματα εἰσφέρειν ἐκ τῶν ἐναντίων ἱσταμένων B ταῖς αἰτίαις· τῶν δὲ νοσημάτων ἃ μὲν εἶναι ὀξέα φύσει, ἃ δὲ χρόνια, ἃ δὲ ἐνδύαστα; γίνεσθαι δὲ ὡς πολὺ ἀπὸ χολῆς καὶ αἵματος καὶ ἡλικίας ἀκμαζούσης, καὶ θέρους καὶ ἔαρος τὰ ὀξέα. τὰ δὲ χρόνια ἀπὸ φλέγματος καὶ μελαίνης χολῆς, καὶ ἐν πρεσβύταις καὶ χειμῶνι· τὰ δ᾽ ἐνδύαστα, ὁπόσα μεμιγμένας ἔχει τὰς αἰτίας. ἤδη δὲ καὶ τίνα ἑαυτοῦ σωτήρια, καὶ τίνα θανατικὰ προγινώσκειν. βούλεται δὲ καὶ τὴν πρόγνωσιν, καὶ τὴν πρόρρησιν ἀναγκαίαν τε εἶναι, πρὸς τὴν τέχνην καὶ διαφέρειν ἀλλήλων. ὅπου μὲν γὰρ προεγνωκέναι χρὴ μόνον τὸν ἰατρόν. ὅπου δὲ καὶ προειπεῖν ἀσφαλές· διαιρεῖται δὲ τὴν πρόγνωσιν εἴς τε τὰ προγεγονότα καὶ τὰ ἐνεστῶτα τῶν συμπτω- C μάτων. (ὁπόσα ἔχει πόσην ἀδηλότητα) καὶ εἰς τὰ μέλλοντα. ἀρέσκει δὲ αὐτῷ καὶ τὰς κρισίμους ἡμέρας ἐπεγνωκέναι. γίνεσθαι γὰρ ὡς τὸ πολὺ τὰς μὲν περιττὰς κριτικὰς τῶν ὀξέων νοσημάτων, τὰς δὲ ἀρτίους τῶν χρονίων. καὶ τὰς μὲν θέρους, καὶ ἐπὶ νέων, καὶ τῶν δεξιῶν μερῶν καὶ τῶν ὑπερκειμένων τὰς περισσάς. τὰς δὲ ἀρτίους ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἤδη δὲ καὶ τοὺς πρωτοπαθοῦντας τόπους εἰδέναι παραινεῖ, ἐκ τῆς τούτων ἐπιγνώσεως οὐ μικρὰν συμβαλλομένης μοῖραν, εἰς σημείωσίν τε καὶ θεραπείαν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΕΞΙΝ ΣΟΦΙΣΜΑΤΩΝ.

GALENI DE SOPHISMATIS SEV CAPTIONIBVS PENES DICTIONEM.

CAPVT PRIMVM.

Sex modis Sophismata in dictione contingere, Aristotelis auctoritate.

Aristoteles Philosophus docens nos in libro de sophisticis elenchis, *captiosis argumentis* quot modis in dictione sophismata seu captiones contingant, modos sex quidem numero esse asserit, eósque ita exponit; in æquiuocatione, in ambiguitate, in accentu, in compositione, in diuisione, in dictionis figura. Sophismata in æquiuocatione vocat, vbi nomina in oratione posita plura significant, vt canem venatus sum: plura enim hæc oratio significat ob id vocabulum (canem.) Sophismata verò in ambiguitate, quum orationi ipsi in se duplex sensus est, vt hæc se habet, hunc licet capere me: hîc nominum quidem nullum ambiguum, sed oratio ipsa per se capere & capi significat. At in accentu, quum duplex contingit, vt hac in dictione,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Παρὰ τρόπους ἓξ τὸν ἀριθμὸν γίνεσθαι τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, τῇ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀξιοπιστίᾳ.

D Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος διδάσκων ἡμᾶς ἐν τῷ περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων συγγράμματι, περὶ ὅσους τρόπους γίνεται τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, τρόπους μὲν ἓξ τὸν ἀριθμὸν εἶναί φησι, ἐκτίθεται δὲ αὐτοὺς οὕτως. παρὰ ὁμωνυμίαν, ἀμφιβολίαν, προσῳδίαν, σύνθεσιν, διαίρεσιν, σχῆμα λέξεως. καλεῖ δὲ παρὰ ὁμωνυμίαν μὲν ὅταν διὰ τῶν ὀνομάτων ἐν τῷ λόγῳ πλείω σημαίνηται. καθάπερ ἐν τῷ κύνα, τεθήρακα, πλείω γὰρ ἐστὶν ὁ λόγος σημαίνει, διὰ τοὔνομα, τὸν κύνα; παρὰ ἀμφιβολίαν δὲ, ὅταν παρὰ αὐτὸν τὸν λόγον ἐν αὐτῷ τὸ διπλόν ᾖ. καθάπερ ἔχει τό, γένοιτο καταλαβεῖν τὸν δὲ ἐμέ, ἐνταῦθα τῶν μὲν ὀνομάτων οὐδὲν διπλόν, αὐτὸς δὲ ὁ λόγος ἐφ᾽ ἑαυτοῦ σημαίνει τό, ἑλεῖν τε, καὶ ἀναιρεθῆναι. παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν, ὅταν διπλὸν γίγνηται. καθάπερ ἐν τῷ,

Ὄρος ἔστηκε. τὸ γὰρ διπλοῦν, παρὰ τὴν διπλῆν προσῳδίαν τιθεμένην κατ' ἀρχάς, ἢ ἀφαιρουμένην· παρὰ δὲ τὴν σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν, ὅταν αὐτὴ ποιῇ τοῦ σημαινομένου τὴν διαφοράν, ὥσπερ

Πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

Ἡ γὰρ διαφορὰ τοῦ, ἀνδρῶν, τοῦ ἢ συντιθεμένου, ἢ διαιρουμένου ἀπὸ τῶν ν' ἐστί. παρὰ δὲ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, ὁπόταν ἕτερον τῷ ὄντι σημαίνῃ, ἕτερον δὲ διὰ τὸ εἶδος, καὶ τὸ σχῆμα. δοκεῖ δὲ οἷον τὸ, ἀκούω. ἔστι μὲν τοῦ πάσχειν, δόξης ἂν τοῦ ποιεῖν, διὰ τὴν προσφοράν, ὅπερ ἐστὶ τὸ σχῆμα παραπλήσιον κεχρῆσθαι τοῖς τοῦ ποιεῖν, τοῦ τρέχω, καὶ νοῶ. ἑλκύσει γὰρ ἂν ὁ σοφιστικὸς πρὸς ἑκάτερον. πρὸς μὲν τὸ πάσχειν, ὅτι ἐστί. πρὸς δὲ τὸ ποιεῖν, ὅτι φαίνεται. τούτοις δὴ ἐξηριθμημένοις τοῖς τρόποις ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅτι μηδείς ἐστιν ὃν παραλέλειπε, μηδὲ οἷόν τέ ἐστι τῶν παρὰ μὲν τὴν λέξιν τι σοφισμάτων, ἔξω πεσεῖν τῶν εἰρημένων. ὁ δὲ λόγος δι' οὗ ταῦτα δείκνυσίν ἐστιν οὗτος. τούτου δὲ πίστις ἥ τε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ συλλογισμός, ἄν τε ληφθῇ τις ἕτερος, καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις, μὴ ταὐτὸν μέντοι δηλώσαιμεν. τὸ μὲν οὖν τῆς ἐπαγωγῆς, γνώριμον· εἰ γὰρ καθ' ἕκαστον εἰπόντι καὶ λαβόντι τῶν παρὰ τὴν λέξιν σοφισμάτων, φαίνοιτο μηδὲν πῖπτον ἔξω τῶν εἰρημένων τρόπων, δῆλον ἤδη ταύτῃ γε, ὅτι μηδεὶς παραλέλειπται τρόπος· τὸ δὴ ἐφ' ἑξῆς παντάπασιν ἀσαφές ἐστι, τί ποτε βούλεται λέγειν ἐν τῷ, καὶ συλλογισμός, ἄν τε ληφθῇ τις ἕτερος, καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ ταὐτὰ δηλώσαιμεν, οὐδέ γε ὅπως ἂν ἕτερόν τινα λάβοιμεν συλλογισμὸν εἴρηται· τὸ δὲ καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ ταὐτὰ δηλώσαιμεν, συλλογισμοῦ συμπεράσματι μᾶλλον ἔοικεν, ἢ συλλογισμῷ. συνήθες δὲ τὸ τοιοῦτο τάχος τῷ φιλοσόφῳ, καὶ καθάπερ ἐπὶ σημείων ἐκφέρειν τὰ πολλά, καὶ διὰ τὸ, πρὸς τοὺς ἀκηκοότας ἤδη γράφεσθαι. τῶν οὖν ἐξηγησαμένων αὐτόν, οἱ μὲν οὐδ' ἐπεχείρησαν ταῦτ' ἀκριβῶσαι τὸν προσήκοντα τρόπον· οἱ δὴ οὐκ ἔτυχον. ἡμεῖς δὲ πειρασόμεθα, οὐκ Ἀριστοτέλους ἕνεκεν, οὐδ' ὡς τῷ λόγῳ βοήθειάν τινα ποριοῦντες, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῶν. φιλοσόφου γὰρ, οὐ μόνον τὰς προτάσεις λαβόντα συλλογίσασθαι, καθάπερ τοῖς πλείστοις εἴωθεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ συμπεράσματος κειμένου, τὰς προτάσεις κατασκευάσαι.

Ορος ἔστηκε, mons aut terminus stabat, ipsum enim nomen duplex ob duplicem accentum qui in principio ponitur aut tollitur. Sophisma autẽ in compositione & diuisione quum ipsæ significationis differentiam faciunt, vt

Quinquaginta virûm centenos liquit Achilles.

Differentia namque est dictioni, virûm, aut compositæ cum quinquaginta, aut à quinquaginta diuisæ. Denique in dictionis figura, quum aliud *dictio* verè significat, aliud verò propter speciem & figuram significare videtur, vt *verbum* audio: est quidem passionis cùm actionis esse videatur, propter prolationem, id est figuram similem iis quæ verborum actionis sunt, vt curro & intelligo. Trahet enim ad vtramque partem sophisticus *homo*; ad passionem, quoniam *ita* est; ad actionem, quia ita videtur. His verò sex enumeratis modis, deinceps ostendit nullum esse ab eo prætermissum, neque posse aliquod in verbo sophisma, extra *modos* propositos cadere. Verba verò, quibus id ostendit, hæc sunt: Huius rei fides est, & ea, quæ per inductionem fit, & syllogismus, & si alius aliquis sumatur, & quòd tot modis, nominibus iisdem, & orationibus non eandem rem significamus. Ea igitur, quæ de inductione loquitur, contextus pars manifesta est: si enim singula in verbo sophismata percurras, sumásque, nec vllum horum appareat extra prædictos modos cadere, perspicuum iam ita est, nullum prætermissum esse modum: quod verò sequitur, omninò obscurum est quid velit quum dicit: & syllogismus, & si alius aliquis sumatur, & quod tot modis, nominibus iisdem, & orationibus non eandem rem significamus, siquidem nec, quonam modo alium aliquem sumamus syllogismum, dictum est: id verò, & quòd tot modis, nominibus iisdem, & orationibus non eandem rem significamus, syllogismi conclusioni magis simile est, quàm syllogismo: consueta verò est hæc huic philosopho dicendi breuitas, & veluti per signa expromere multa, quia ad hos qui iam audiuerant, scribebantur. Qui igitur eum exposuerunt, alij hæc accuratè tractare, quòd decebat, ne tentarũt quidem: alij non consequuti sunt: nos verò tentemus non Aristotelis causa, neque vt orationi eius opem feramus, sed causa nostra. Philosophi enim est, non solum assumptis propositionibus ratiocinari, vt multorum mos est, sed etiam conclusione posita propositiones ipsas construere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Παρὰ τὸ διττὸν πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα γίνεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ δεῖξαι πρόκειται, τοσαυταχῶς γίνεσθαι τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, ὁσαχῶς Ἀριστοτέλης ἔφη, τὰ παρὰ τὸ διττόν, δῆλον ὡς δύο δεικτέον ἡμῖν, ἓν μέν, ὅτι πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν, παρὰ τὸ διττόν ἐστιν, ἕτερον δὴ ὅτι παρὰ τὸ διττὸν τοσαῦτα. δῆλον δὴ ἐκεῖνό γε πᾶσιν, ὅτι πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, παρὰ κακίαν αὐτῆς ἀνάγκη συμβαίνειν· ταύτης γὰρ ὥσπερ ἀρχῆς ἐχόμενοι, ἐξαπατῶσιν οἱ σοφισταὶ τοὺς ἀπειροτέρους ἐν τούτοις, καὶ μὴ συνορῶντας τὸ κίβδηλον. εἰ δὴ ὀρθῶς βουλόμεθα καλῶς λαβεῖν πόσα παρὰ τὴν λέξιν συμβαίνει σοφίσματα, ληπτέον πόσαι ποτ' εἰσὶν αἱ κακίαι ἐν αὐτῇ· ὃ ἂν συνοφθείη τῆς ἀρετῆς ληφθείσης, εἴτ' ἐστὶ μία, εἴτε πλείους ἁπασῶν· ἁμαρτία γὰρ τῆς ἀρετῆς ἔοικεν εἶ(ναι),

CAPVT II.

Penes ipsum duplex omnia in dictione sophismata accidere.

Qvoniam verò monstrare propositum est, tot modis in verbo sophismata fieri, quæ penes ipsum duplex sunt, quot modis Aristoteles dixit, patet duo hæc à nobis demonstranda esse, alterum, omnia in verbo sophismata, penes ipsum duplex esse, alterum tot esse numero penes ipsum duplex. Perspicuúmque illud omnibus est, omnia in verbo sophismata, ex vitio huius contingere necesse esse: hoc enim tanquam principium sequentes, sophistæ decipiunt in ea re minus versatos, & qui captionis fraudem non animaduertunt. Si verò rectè volumus, quot in verbo sophismata contingunt, accipere, quot vitia sunt, sumendum est: quod cognoueris, si virtutem sumas vnicam esse, aut plures: error enim à virtute esse

vitium videtur: qua rectè cognita, statim hoc quoque cognoscitur. Quoniam verò, vt alibi demonstratum est, ipsum bonum, virtúsque in eo est, ad quod nata, aut facta res est, vt hominis in viuendo, gladij in scindendo, idcirco ad quod nata, aut facta est dictio, sumendum est: manifestum verò est ad vnum hoc, vt significet. Patet igitur, in hoc & bonum, & vitium esse; patet quoque solam è virtutibus hanc in dictione esse per se: reliquas verò per accidens, extrinsecúsque esse, nec rei ipsius, vt concinnitas, & apta literarum formatio. hæc enim, & si quibusdam se bona ostendant, non tamen secundum rem se habent: sed perinde, ac si ensis manubrio eburneo sit, aut fucatus oculus: hæc etenim his extrinseca sunt: quæ verò sunt per se, ea in scindendo, & in cernēdo sunt. Si igitur vniuscuiusque rei virtus est, siue vt dicitur in eo posita est, ad quod nata res, aut facta est, patet quod & virtutū numerū hinc quis nouerit quantus sit. si enim ad multa res genita sit, plures illæ sūt: si ad vnū, vna virtus est. Apparet sanè dictio ad vnū nata, hoc est ad significandū. Si igitur bonum ipsum in hoc positum est, hoc ipsum non significare, aut non rectè significare, vitiū erit: Nam considerandū videtur, an, quæ non significat, ea dictio statuenda sit: non enim tibicē is est, qui tibia naturâ nō aptus est vllo modo canere, nec malus igitur tibicen est: sic nec dictio est, quæ non est ad significandum apta: quare nec vitium dictionis, erit non significatio. Hoc verò protinus signum, solam eam quæ nunc à nobis dicta est, virtutem esse dictionis per se: in quo enim vnaquæque res esse habet, in hoc ipsa virtus est: dictio autem habet in significando esse, eóque corrupto, neque dictio est: igitur in hoc ipso virtus est. Quare hæc vnà cum significatione deperditur, reliquæ verò, propterea quod non secundum rem ipsam sunt, non impediuntur circa hanc esse, quæ non significat, vt concinnitas, & apta scriptura. Has ob res, quæ linguæ barbaræ sunt, earum alteram meliorem altera dicimus, vt Persicam Æthiopica, quanquam nihil nobis significantem: causa verò est, quia potiùs vox est, quàm dictio. sed, etsi vitium videatur, non significatio, cùm propter similitudinem nominis decipiantur, patet non propter hoc vitium sophisma contingere. Quis enim est, qui consentiat, aut quis est, qui proponat dictionem significatione priuatam, & ignotam? Restat igitur, vt propterea contingat sophisma, quia non recta significatio sit: hæc verò talis est, quia duplex. in hoc enim solo dictio habet quidem, quod significet, verum non rectè: canis enim nomen, aliquid significat, non tamen hoc aliquid, neque definitum quidquam, quod erat rectè significare. Illud verò rectè à Platone dicitur, quæcunque proprio vitio corrupta sunt, horum omnium dictionem corrumpit: ducit enim in obscuram significationem quodam modo, sed non simpliciter, vt ea quæ nihil significant: obscura verò significatio, priùs dicta est perfecta esse dictionis corruptio: quapropter solum vitium est ipsum duplex: nisi quis ea quoque vitia putet, defectum, longitudinem, superfluitatem dicendi: latere autem hunc arbitror deceptum, & ignarum, nullum horum esse simpliciter dictionis vitium, nisi obscuritatem, aut duplicitatem efficiat: si verò solum hoc dictionis vitium est, & rectè supra dictum est omnia, quæ in verbo sophismata sunt, ex eius vitio fieri, propter ipsum duplex erunt omnia, quæ in verbo sophismata contingunt.

A καὶ ταύτης ὀρθῶς ληφθείσης, εὐθὺς κἀκείνην γνωρίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ καθάπερ ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται λόγοις, τὸ εὖ τε, καὶ ἡ ἀρετή, ἐν ἐκείνῳ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἢ γέγονεν, ἀνθρώπου μὲν τὸ ζῆν, μαχαίρας δὲ τὸ τέμνειν, ληπτέον ἂν εἴη τὸ πρός τι πέφυκεν ἢ γέγονεν, ἡ λέξις. φαίνεται δὲ πρὸς ἕν, τὸ σημαίνειν· δῆλον οὖν ὅτι καὶ εὖ, καὶ κακῶς ἐν τούτῳ· δῆλον δὲ ὅτι καὶ μόνη τῶν ἀρετῶν αὕτη καθ᾽ αὑτὴν τῆς λέξεως, αἱ δ᾽ ἄλλαι κατὰ συμβεβηκός, καὶ ἔξωθεν, καὶ οὐ τοῦ πράγματος, οἷον εὐαρμοστία καὶ εὐγραμματία. τοῦτο γάρ, εἰ καὶ φαίνεταί τισιν εὖ, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἀλλ᾽ B ὥσπερ εἰ ξίφος ἐλεφαντόκωπον εἴη, ἢ ὀφθαλμὸς ὑπογεγραμμένος· καὶ γὰρ τούτοις ταῦτα ἔξωθεν, τὰ δὲ καθ᾽ αὑτά, ἐν τῷ τέμνειν τε καὶ ὁρᾶν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἑκάστου τυγχάνειν, εἴθ᾽ ὡς λέγεται καθ᾽ ἣν ἕδραν ἔχειν, πρὸς ὃ πέφυκεν, ἢ γέγονεν· δῆλον ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρετῶν ἐντεῦθεν ἄν τις γνοίη ὁπόσας ἐστίν; εἰ μὲν γὰρ πρὸς πολλά, πλείους, εἰ δὲ πρὸς ἕν, μία. φαίνεταί γε μὴν ἡ λέξις πρὸς ἓν τὸ σημαίνειν· εἴπερ τὸ καλῶς πρὸς τοῦτο μὴ σημαίνειν, ἢ μὴ εὖ σημαίνειν κακία ἔσται· καίτοι ἴσως δεῖται σκέψεως, εἰ θετέον εἶναι λέξιν ἔτι, τὴν μὴ σημαίνουσαν. οὐδὲ γὰρ C αὐλητής, ὁ μὴ πεφυκὼς αὐλεῖν ὅλως· οὐκοῦν οὐδὲ κακὸς αὐλητής· οὐδὲ λέξεως ἄρα κακία, τὸ μὴ σημαίνειν. τοῦτο δὲ εὐθὺς καὶ σημεῖον, τοῦ μόνην τὴν ὑφ᾽ ἡμῶν δὲ λεγομένην ἀρετὴν εἶναι τῆς λέξεως καθ᾽ αὑτήν· ἐν ᾧ γὰρ ἑκάστου τὸ εἶναι, ἐν τούτῳ καὶ ἡ ἀρετή· ἡ δὲ λέξις, ἐν τῷ σημαίνειν· τούτου γέ τοι διαφθαρέντος, οὐδὲ λέξις, οὐκοῦν ἐν τούτῳ καὶ ἡ ἀρετή, διὸ καὶ μόνη συναποβάλλεται· αἱ δ᾽ ἄλλαι, διὰ τὸ μὴ κατ᾽ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι, οὐδὲν κωλύονται καὶ περὶ τὴν μὴ σημαίνουσαν ὑπάρχειν, οἷον ἡ εὐαρμοστία καὶ ἡ εὐγραμματία. κρείττω γοῦν διὰ ταῦτα, καὶ τῶν D βαρβαρικῶν διαλέκτων ἑτέραν ἑτέρας φαμέν, οἷον τὴν Περσίδα τῆς Αἰθιοπικῆς, καίτοι μὴ σημαίνουσαν ἡμῖν· τὸ δ᾽ αἴτιον, ὅτι φωνὴ μᾶλλόν ἐστιν, ἢ λέξις. ἀλλ᾽ εἴ τῳ καὶ δοκεῖ τοῦτο κακία τὸ μὴ σημαίνειν, καὶ πλανᾶταί τις διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ καλεῖσθαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο δὲ δῆλον, ὡς οὐ δ᾽ ἂν διὰ ταύτην κακίαν σόφισμα συμβαίνοι. τίς γὰρ ἂν ὁμολογήσειεν, ἢ συνθείη τις πρὸς ἄσημον ἢ ἀσαφῆ λέξιν. λείπεται δὴ διὰ τὸ μὴ εὖ σημαίνειν· τοῦτο δέ, ὅτι διπλόν. ἐν τούτῳ γὰρ ὑπάρχει μόνῃ τῇ λέξει, σημαίνειν μέν τι, μὴ εὖ δὲ σημαίνειν. τὸ γάρ, κύων, ὄνομα σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ E τὸ δέ τι, οὐδὲ ἀφωρισμένον ὅπερ ἦν τὸ εὔληπτον· κἀκεῖνο δὲ λέγεται καλῶς ὑπὸ Πλάτωνος, ὅτι πάντα ὅσα φθαρτὰ τῇ σφετέρᾳ κακίᾳ, φθείρει δὲ καὶ τούτων τὴν λέξιν. ἄγει γὰρ πρότερόν τινα εἰς ἀσάφειαν, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἁπλῶς ὥσπερ τὰ μηδὲν σημαίνοντα· ἡ δ᾽ ἀσάφεια καὶ πρόσθεν ἐλέγετο διαφθορά τις εἶναι παντελὴς τῆς λέξεως· ὥσπερ πᾶν, καὶ διὰ τοῦτο, μόνη κακία τὸ διπλόν, χωρὶς εἰ μή τις οἴεται κἀκεῖνα κακίας. οἷον ἔνδειαν, ἢ μακρολογίαν, ἢ περιττολογίαν· λανθάνειν τοῦτον νομίζω, ἀπατώμενον, καὶ μὴ συνιέντα, τούτων οὐδὲν ἁπλῶς κακὸν τῆς λέξεως, F εἰ μὴ τὴν ἀσάφειαν, ἢ τὸ διπλὸν ἐργάζοιτο· εἰ δὲ μόνη κακία λέξεως αὕτη, καὶ καλῶς τὰ πρόσθεν εἴρηται. πάντα δὲ τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα, παρὰ τὴν κακίαν ταύτην γίνεται· πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν, ἔσται παρὰ τὸ διπλόν.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὸ παρὰ τὸ διττὸν παρ' ἓξ τρόπους παρὰ τὴν λέξιν γίνεσθαι. ὅτι ποτέ ἐστι λόγος.

Δεικτέον δὲ τὸ μετὰ τοῦτ' ἂν εἴη, διὰ τί τὸ παρὰ τὸ διττὸν τοσαυταχῶς, ὁσαχῶς Ἀριστοτέλης φησί, συνίσταται· εἰ δὲ καὶ τοῦτο μέλλει καλῶς εὑρεθήσεσθαι, ληπτέον πρότερον, ὅ τι ποτέ ἐστι λόγος τε, καὶ ἐκ λόγων· λόγοι γὰρ καὶ αἱ προτάσεις· τούτων τινὶ ἢ τισὶ διττὸν ζητοῦμεν· ἔσται δὴ λόγος, ὡς πρὸς τὸ παρὸν ἀπαρκούντως εἰπεῖν, σύνθεσις ὀνομάτων· καλῶ δὲ ὀνόματα κἂν καὶ τὰ ῥήματα, καὶ ὅλως τι σημαίνει διὰ τὸ γνωριμώτερα· ἀνάγκη τὸ διττὸν, ἢ ἔν τινι τούτων εἶναι τῶν ὀνομάτων, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ· τρίτον γὰρ οὐδὲν ἔχομεν ὅπως συσταίη· ὁπότε ὥσπερ οὐδ' ἄν τις ἔχοι παρὰ ἕκαστα τῶν λίθων, ἢ τὸ συγκείμενον· καὶ τοῦτο, ἢ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ. παρὰ ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἕτερον τις εὕροι ὑπάρχον, ἢ λεγόμενον, καθάπερ ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται· πάντα δὲ ταῦτα συλλαβόντες ἔχουσιν οἱ εἰρημένοι τρόποι· ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ τὸ διττὸν ἔχουσι παρά τε τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν, καὶ ἐν ὀνόματι μὲν ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἐν λόγῳ δὲ ὁ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν· ἐνεργείᾳ δὲ, ὅτι τῷ ὄντι, δύο σημαίνουσι· δυνάμει δ', ὁπότε τῇ προσῳδίᾳ γίγνονται διττοὶ, καὶ παρὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ διαίρεσιν· οὗτοι γὰρ οὐ σημαίνουσι πλείω, ἀλλὰ πάντως ἕν· διά τε τὸ ἑκάτερον ἐνδέχεσθαι, διττοὶ λέγονται· διὸ καὶ δυνάμει φαμὲν αὐτούς, τοιοῦτο γὰρ τὸ δυνάμει εἶναι· τοῦτο αὖ πάλιν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν διῄρητο, ἢ ἐν ὀνόμασιν, ἢ ἐν λόγῳ· ἐν μὲν οὖν ὀνόμασιν, ἡ προσῳδία ποιεῖ τὸ διττόν· αὕτη γὰρ ἐφ' ἑκάτερον ἕλκει τοὔνομα, ὥσπερ ἐν τῷ, Ορος ἕστηκεν, ἡ δασεῖα κατ' ἀρχὰς τεθεῖσα, ἢ μή· ἐν δὲ λόγῳ, διότι σύνθεσις καὶ διαίρεσις διττὸν ποιεῖ, δύναται δὲ κἂν τοῖς συνθέτοις τῶν ὀνομάτων αὕτη, διὰ τὸ προσεοικέναι λόγῳ, καθάπερ ἐν τῷ Νεάπολις, καὶ καλὸς κἀγαθός· μεταβάλλοι δ' ἄν τις τῶν ἁπλῶν· ἀλλ' οὐκ εἰς ἕτερον ὄνομα. τοῦτο γὰρ ἡ προσῳδία μόνη ποιεῖ· ἀλλ' εἰς λόγον, ὥσπερ τὸ, αὐλητρὶς δηλονότι, καὶ τὸν λόγον συνθείη ποτ' ἂν εἰς ὄνομα, ὥσπερ τὸ προκείμενον· δόξει δ' οὐδὲν ἧττον ἄτοπον ἴσως, τὸ φάσκειν, διὰ τὴν προσῳδίαν τε καὶ τὴν σύνθεσιν συμβαίνειν τὰ σοφίσματα· εἴπερ ταῦτα μὲν διὰ τὸ διττὸν, καθάπερ ἐλέγετο πρόσθεν· εἰ δὲ προσῳδία τε, καὶ τὰ ὁμογενῆ, καὶ τῶν δυνάμει διττῶν ἐξαιρεῖ τὸ διττόν, ποιεῖ γὰρ ἤδη ταῦτα, θάτερον σημαίνειν, καὶ λέγεται ἀληθῶς συμβαίνειν οὐδὲν ἧττον τὰ σοφίσματα διὰ ταῦτα· τῷ γὰρ τὸν λόγον ἐπιδέχεσθαι διὰ τούτων τὸ διττὸν, λαβόντες θάτερον κατ' ἀρχὰς οἱ σοφισταὶ, θάτερον συνάγουσι, μεταβάλλοντες μὲν διὰ τούτων τὸν λόγον, πάντως γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως τὸ σόφισμα συμβαίη, συλλογιζόμενοι δὲ, ὡς ταὐτὸ λαμβάνοντες, ὥσπερ ἕν τι λογικὸν ὄνομα, καὶ ἴδιον ἀνθρώπου, τὸ λογικὸν ἄρα ἓν ἴδιον ἀνθρώπου· καὶ εἰ ὅρος ἐνταῦθα εἱστήκει ὁ τοῦ χωρίου. ὅρος δ' ἐνταῦθα οὐχ

CAPVT III.

Ipsum duplex sex tantum modis in dictione fieri. Quid sit oratio.

POST verò demonstrandum est, propter quid tot modis ipsum duplex accidat, quot Aristoteles scribit: id verò si rectè inueniri debet, sumendum prius est, quid sit oratio, & ex orationibus orationem esse, etenim & ipsæ propositiones, orationes sunt: harum alicui, aut aliquibus, quærimus ipsum duplex. Oratio sanè erit, quod in præsenti dicere sat est, nominum compositio: voco verò nomina, etsi verba sint, significéntque omnino aliquid, propterea, quod sic notius vocabulum est. necesse est ipsum duplex, aut in aliquo horum nominum esse, aut in oratione ipsa: nullum enim habemus tertium quomodo constituatur: quemadmodum neque in lapidibus præter aut singulos seorsum, aut illorum simul compositionem, eámque aut actu, aut potentia, aut apparentia, nihil aliquis excogitare potest: præter hæc enim nihil est, quod esse, aut dici quispiam inueniat, vt alibi demonstratum est. Omnia verò hæc comprehendentes modi prædicti habent. Ipsum enim actu duplex modus habet, & qui secundum æquiuocationem est, & qui secundum ambiguitatem: sed in nomine duplicitatem is habet, qui secundum æquiuocationem est: in oratione, qui secundum ambiguitatem: actu verò esse dicuntur, quoniam reuera res duas significant. Potentia verò, dum accentu duplices fiunt, compositionéque & diuisione: hi enim non plura significant, sed prorsus vnum: propterea verò, quod ad vtrumque verti licet, duplices dicuntur: quare hos potentia dicimus: tale enim est hoc ipsum potentia esse. Id ipsum verò rursus (vt supra quoque diuisum est) vel in nominibus, vel in oratione est: in nominibus, accentus duplicitatem efficit: trahit enim ad vtramque partem nomen accentus, vt in oratione, hoc Ορος ἕστηκεν, hoc est mons, *vel* terminus stabat, accentus aspiratus facit, in principio cum aut ponitur, aut abest. In oratione verò compositio, & diuisio duplicitatem facit: in compositis quoque nominibus eandem facere potest, quia orationi similia sunt, vt in nomine Neapolis, & καλὸς κἀγαθὸς, id est probus, mutaret ea quis loco simplicium non in nomen (hoc enim solus accentus facit) sed in orationem, vt in hac voce αὐλητρὶς videlicet, id est tibicina, sicut rursus & ipsam orationem in nomen componeret, vt est in proposito nomine. videbitur autem nihilominus absurdum fortassis id, quod propter accentum, compositionémque & diuisionem, sophismata contingere dicamus: siquidem hæc, propter ipsum duplex (vt supra dictum est) contingunt: accentus verò, & quæ eius generis sunt, ipsum duplex, iis quæ facultate duplicia sunt, eripiunt: etenim, vt hæc alterum significent, efficiunt: sed tamen nihilominus verè dicuntur, propter hæc sophismata contingere: quia enim oratio per eadem hæc ipsum duplex accipit, alterum in principio sophistæ sumunt: alterum concludunt, orationem per ea ipsa mutantes (prorsus enim non aliter sophisma contingeret) ratiocinantes verò tanquam idem accipientes: quale est, vnum quid rationale nomen est: proprium hominis est ipsum rationale: igitur vnum proprium hominis est. Præterea si ὅρος, hoc est terminus, hic

ſtabat, is, qui agros ſeparat, ὅρος autem, hoc eſt A mons, hic non ſtabat: ſed neminem lateret id quod ſic adulterinum eſt: verùm vt vbique etiam ad minimum apta oratio ſit, ſophiſtæ ſtudent: nam & in iis, quæ actu duplicia ſunt, hi illud idem faciunt, vt aliud ſumentes, aliud concludentes ratiocinentur: ſed ibi obſcuriùs, quoniam quicquid ſignificet ſermo, ipſe ſibi conſentiat: hîc verò manifeſtè: quare ſuis nominibus, & orationibus Ariſtoteles dixit: Etenim ij ſophiſtæ ſunt, qui ſpeciem violant. Cùm iam habeamus id ipſum, quod actu dicitur, itémque quod potentia, quod reliquum eſt, ad apparentiam attinet: quæ ſecundum B figuram dictionis eſt, vt eſt ſupradictum: oſtenditur enim ipſum nomen, ſimilitérque oratio, non aliud duplex adeo habere, nec in ſingulis, quæ prædicta ſunt. adeo quis exempla ex Eudemo, ex aliiſve caperet. Cum igitur iam collectos modos omnes habeamus, quibus duplex ipſum fieri poſſit, habemus omnia in dictione contingentia ſophiſmata: hæc enim penes ipſum duplex ſunt: ſequitur verò id, quòd tot modis nominibus ipſis, & orationibus, non eandem rem ſignificamus: nam aut actu, aut potentia, aut apparentia id facimus: manifeſtum verò eſt & ſyllogiſmi modum, modò habita diuiſio ſit, fieri poſſe, vtrumvis quis eligat, aut C è directo, aut ad impoſſibile ducentem: ſi enim poſſibile eſt alium haberi modum, is erit neque in nomine, neque in oratione, neque actu, neque potentia, neque apparentia: præter hæc autem nihil ſermo oſtendit: ſecundum igitur ipſum definitum ſit in hunc modum: quod verò non ex eius diuiſione inuenimus, (non enim Ariſtotelis gratia nunc ſcribimus, ſed omnia hæc methodo ſcripta ſunt,) perſpicuum eſt: nam aut in nomine, aut in oratione ipſum duplex eſſe oportere apertè ipſe dixit, cùm dixit, quod ipſis nominibus, & orationibus: ipſum verò actu eſſe, aut potentia, aut apparentia D notum ex ipſo ordine eſt: ſcripta igitur ſeparatim ſunt in ſingulis generibus, quæ eiuſdem ſunt generis, primáque quæ ad actum attinet: ſecunda, quæ ad potentiam: tertio loco, quæ ad apparentiam, vt decuit: aut cur hæc non fuere confuſa? ſed forcaſſe ridiculum eſt his fidem aliam afferre conari, quam eam, quæ à re deducitur: etenim ſi ſic ſe habent, vt Ars, qualis Medicina eſt, artíſque ſunt, diuiſionem vllam fortuito, aut caſu factam non reciperent, ſed de his ſatis hæc in præſenti ſint.

ἕστηκε, καὶ λάθοι μὲν οὐδένα τὸ κίβδηλον· αὐτὰρ οὐκ ὀκνοῦσιν οἱ σοφισταὶ πάντα χρῆ σμικρὸν φροντίζειν τοῦ εὖ λόγου· ἐπεὶ κἂν τοῖς ἐνεργείᾳ διττοῖς, οὗτοί γε ταὐτὸν τοῦτο ποιοῦσι. λαβόντες γὰρ ἕτερον συλλογίζονται· ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν, ἀφανέστερον, ὅτι καὶ ὁποιονοῦν σημαίνῃ ἂν ὁ λόγος, ὁμολογηθείη· ἐνταῦθα δὲ προδήλως, διὸ καὶ αὐτοῦ τοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις Ἀριστοτέλης ἔφη· οἱ μὲν γὰρ κἀκεῖ εἰσιν οἱ τὸ εἶδος σοφισταὶ βιαζόμενοι· ἐπεὶ δὲ ἔχομεν τὸ, ἐνεργείᾳ τε καὶ δυνάμει, λείπεται φαντασίᾳ· τοῦτο δέ ἐστι τὸ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, καθάπερ ἐλέγετο ἔμπροσθεν· φαίνεται γὰρ καὶ τὸ ὄνομα διττὸν οὐχ οὕτως ἔχον, καὶ ὁ λόγος ὁμοίως, καὶ οὐ τοσοῦτον καθ᾽ ἕκαστον τῶν προειρημένων· τὰ παραδείγματα λάβοι τις ἂν, ἔκ τε τῶν καὶ Εὐδήμου κἀξ ἄλλων· ἐπεὶ δ᾽ οὖν ἔχομεν πάντας κατειλεγμένους τοὺς τρόπους, ἂν γίνοιτό τι διττὸν, ἔχομεν πάντα τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα. ταῦτα γὰρ οὖν ἐστι, ἢ παρὰ τὸ διττόν· ἑπόμενον δὲ καὶ τὸ τοσαυταχῶς αὐτοῖς τοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις οὐ ταὐτὸν δηλώσαιμεν, ὅτι ἢ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ συλλογισμοῦ τρόπον, ὁποῖόν τις ἂν προέλοιτο, δυνατὸν ποιεῖν, ἅπαξ γε τὴν διαίρεσιν ἔχοντα, καὶ ἐξ εὐθείας, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντα. εἰ γὰρ τὸ δυνατὸν, ἀλλ᾽ ἔσται οὔτ᾽ ἐν ὀνόματι, οὔτ᾽ ἐν λόγῳ, οὔτ᾽ ἐνεργείᾳ, οὔτε δυνάμει, οὔτε φαντασίᾳ· παρὰ ταῦτα δ᾽ οὐδὲν ὁ λόγος ἐδείκνυ· κατ᾽ αὐτὸ μὲν ἀφωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· ὅτι δ᾽ οὐ κατ᾽ αὐτὸν τὴν διαίρεσιν εὑρήκαμεν, οὐ γὰρ Ἀριστοτέλει χαριζόμεθα νῦν. ἀλλὰ ταῦτα ἅπαντα κατὰ τὴν μέθοδον γέγραπται, δῆλον· τὸ μὲν γὰρ, ἢ ἐν ὀνόματι δεῖν, ἢ ἐν λόγῳ τὸ διττὸν εἶναι σαφῶς αὐτὸς εἴρηκεν ἐν οἷς φησιν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις, τὸ ἐνεργείᾳ, ἢ δυνάμει, ἢ φαντασίᾳ, γνώριμον ἐκ τῆς τάξεως· γέγραπται γοῦν ἀφωρισμένα καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ἢ γένος τὰ ὁμογενῆ, καὶ πρῶτα μὲν τὰ ἐνεργείᾳ, δεύτερον δὲ τὰ δυνάμει, τρίτον δὲ τὰ φαντασίᾳ καθάπερ δίκαιον, ἢ διὰ τί ποτ᾽ οὐ συγκέχυται ταῦτα· ἀλλ᾽ ὡς γελοῖον ἴσως καὶ τὸ, τῶν τοιούτων ἑτέραν πίστιν πειρᾶσθαι φέρειν, μὴ τὴν ἐκ τοῦ πράγματος· εἰ γὰρ οὕτως ἔχει καθάπερ ἡ τέχνη φησὶ δηλονότι, καὶ γέγονε κατ᾽ αὐτὴν, ὥσπερ ἡ ἰατρικὴ, τομὴν τινα οὐκ ἂν τύχῃ οὐδὲ ταὐτόματα ἐργάσαιτο· ταῦτα μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων ἱκανὰ πρὸς τὸ παρὸν ἐστιν.

CAPVT IV.

Ambiguitatis, & reliquorum ſophiſmatum modi.

DICTVM quoque à Stoicis aliquid eſt de partitionis dignitate, noſſe, ſi quis modus extra propoſitos cadat, tentantibus: erit enim inductio fides hæc. Et aliàs æquum eſt nullam probatorum virorum opinionem obiter ponere: ambiguitatis igitur definitionem, quanquam cum multis noſtris pugnare videtur: in præſentia tamen prætermittemus: de his enim conſiderare alterius negotij eſt: quæ verò ambiguitates dicuntur, harum differentiæ ſumendæ ſunt. Sunt quidem apud grauiores F viros numero octo. Vna eſt, quam cõmunem, & ei quod dictum eſt, & diuiſibili, nominant, qualis eſt, quæ αὐλητρὶς, id eſt tibicina, puella exiſtens, communis enim hæc & ipſius αὐλητρὶς, nominis eſt, atque eius quod dictum eſt. Altera, quæ in ſimplicibus eſt, vt virilis: aut enim tunica, aut homo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ´.

Οἱ τῆς ἀμφιβολίας, καὶ τῶν ἄλλων σοφισμάτων τρόποι.

Εἴρηται δέ τινα καὶ τοῖς Στωϊκοῖς περὶ τῶν τοῦ μέρους δικαίων ἐπελθοῦσιν ἰδεῖν, εἴ τις ἔξω πίπτει τρόπος τῶν εἰρημένων. εἴη γὰρ ἐπαγωγή τις αὕτη πίστις, καὶ δίκαιον ἄλλως, μηδεμίαν δόξαν ἀνδρῶν εὐδοκίμων παρέργον τίθεσθαι· τὸν μὲν οὖν τῆς ἀμφιβολίας ὅρον, εἰ καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἡμετέρων μάχεσθαι δοκεῖ, τό γε νῦν ἐατέον, ἑτέρας γὰρ καὶ ὑπὲρ τούτων σκοπεῖν πραγματείας ἐστὶ, τὰς δὲ διαφορὰς τῶν λεγομένων ἀμφιβολιῶν αὐτὰς ληπτέον· εἰσί γε πρὸς τῶν χαριεστέρων λεγομένων τὸν ἀριθμὸν η´. μία μὲν, ἣν κοινὴν ὀνομάζουσι, τοῦ τε εἰρημένου, καὶ τοῦ διαιρετοῦ, οἷα ἐστὶν ἡ αὐλητρὶς παῖς οὖσα· κοινὴ γὰρ αὕτη τοῦ τε αὐλητρὶς ὀνόματος, καὶ τοῦ εἰρημένου. δευτέρα δὲ, παρὰ τὴν ἐν τοῖς ἁπλοῖς, οἷον ἀνδρεῖος, ἢ γὰρ χιτὼν, ἢ ἄνθρωπος.

τρίτη δὲ, παρὰ τὴν ἐν τοῖς συνθέτοις ὁμωνυμίαν, οἷον ἄνθρωπός ἐστιν, ἀμφίβολος γὰρ ὁ λόγος, εἴ τε τὴν οὐσίαν, εἴ τε τὴν πτῶσιν εἶναι σημαίνει. τετάρτη δέ ἐστι, παρὰ τὴν ἔλλειψιν, ὡς ὅ ἐστι σοῦ· καὶ γὰρ ἐλλείπει τὸ διὰ μέσον, οἷον δεσπότου, ἢ πατρός. πέμπτη δὲ παρὰ τὸν πλεονασμὸν, ὥσπερ ἡ τοιαύτη· ἀπηγόρευσεν αὐτῷ μὴ πλεῖν, τὸ γὰρ, μὴ, προσκείμενον, ἀμφίδοξον ποιεῖ τὸ πᾶν, εἴ γε τὸ πλεῖν ἀπηγόρευσεν, εἴ τε τὸ μὴ πλεῖν. ἕκτην φασὶν εἶναι τὴν μὴ διασαφοῦσαν, τί, μετὰ τίνος ἄσημον μόριον τέτακται, ὡς ἐν τῷ, καὶ νῦν, καὶ μὴ παρήλασε. τὸ γὰρ στοιχεῖον ἂν μὴ γένοιτο διαζευκτικόν. ἑβδόμη δέ ἐστιν, ἡ μὴ δηλοῦσα, τί, μετὰ τίνος τέτακται σημαντικὸν μόριον, ὡς ἐν τῷ·

Πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

Ὀγδόη ἡ μὴ δηλοῦσα τί ἐπὶ τί ἀναφέρεται, ὡς ἐν τῷ Δίων, Θέων ἐστίν· ἄδηλον γάρ ἐστιν εἴ τε ἐπὶ τὴν ἀμφοτέρων ὕπαρξιν ἀναφέρεται, εἴ τε ἐπὶ τοιοῦτον, οἷον ὁ Δίων Θέων ἐστὶν, ἢ πάλιν· οἱ μὲν δὴ τρόποι πρὸς τῶν χαριεστέρων οὗτοι κατηρίθμηνται. δῆλον δέ γε, ὅς τις μὴ παρέργως τῶν ἔμπροσθεν ἤκουσεν, ὅτι πάντες πίπτουσιν εἰς τοὺς κατειλεγμένους ὑφ' ἡμῶν τρόπους, τὸ δ' ἀμέθοδόν τε καὶ ἄτεχνον, πρόδηλον· οὔτε γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπόδειξίν τις λάβοι τοῦ κατ' οὐδένα τρόπον ἕτερον ἀμφίβολόν τι δύνασθαι συστῆναι, τό τε κἂν τοῖς πεπλεγμένοις ὁμωνυμίαν φάσκειν συμβαίνειν, παντελῶς οὐδ' ἀκουόντων ἐστὶν ὀνομάτων· πῶς δὲ οὐκ ἔστι, τὰς γενικὰς διαφορὰς εἰδικὰς καταριθμεῖσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν τὴν διαίρεσιν ποιουσῶν, ἀσήμαντον μόριον σημαῖνον διαιρούμεναι. λάβοι γὰρ ἂν οὕτως πλείους τὰς εἰδικὰς διαφοράς· ἔτι δ' ἂν, τοῦτον τὸν τρόπον τὰς καὶ τῆς ὁμωνυμίας τις ποιήσειεν πλείους εἰδικὰς λεγομένας διαφοράς, ὅτι αὐτὸς παρὰ τὸ ἀπὸ τύχης, αἱ δὲ, παρὰ τὴν ἀναλογίαν, ἢ ὁμοιότητα, ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον συνίστανται· καὶ μὴν καὶ τῆς ἐν λόγῳ ὁμωνυμίας ἀπ' αὐτῶν λεγομένης, πλείους οἱ τρόποι, οἱ μὲν γὰρ τῇ παραθέσει τῶν ὁμοίων πτώσεων γίγνονται, ὡς ἐν τῷ, εἴη μέλλει τὸν Σωκράτην νικῆσαι· οἱ δ' ἄλλοι τρόποι· ταῦτα μὲν ἐλάττω, ἐκεῖνο δ' ἄξιον ἀπορίας, πῶς τὰ περὶ τὰς φαντασίας διττὰ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἔτι, πῶς τὰ τῆς προσῳδίας· οἱ γὰρ τιθέμενοι διττοὺς τοὺς παρὰ τὴν θέσιν, πῶς οὐχὶ καὶ παρὰ τὴν προσῳδίαν; ὥσπερ γὰρ ἐκείνη, τῇ διαλήψει τοῦ ὅλου, καὶ τῇ μὲν σιωπῇ, δύναται πρὸς τὸ διττὸν ἕλκεσθαι, οὕτω δὴ καὶ τὸ ὄνομα, τῇ προσῳδίᾳ· καθάπερ ἔξωθεν ὢν ὁ κενὸς χρόνος τοῦ λόγου, καὶ οὐ μόριον αὐτοῦ, διττὸν ποιεῖν αὐτὸν πέφυκεν, οὕτω δὴ καὶ ἡ προσῳδία· ἔτι δὲ καὶ οἱ σοφισταὶ καθάπερ ἐκείνῳ χρῶνται πρὸς τὰς ἔριδας, καὶ τούτῳ· καὶ μὴν αὐτὸ ἄν τις ἐφ' ἑαυτοῦ σκοπούμενος, ὥσπερ ἂν παρὰ τὴν σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν ἀμφισβητοῦσιν, οὕτω δὴ καὶ παρὰ τὴν προσῳδίαν· δῆλον δὲ ἐπὶ τῶν γεγραμμένων λόγων, οἷς μὴ πρόσκειται τὰ διακρίνοντα σημεῖα, δεῖται γὰρ ὥσπερ ἐκείνων εἰς τὴν διάκρισιν, οὕτω καὶ τῆς προσῳδίας, οὐκ ἀεί γε μὴν καὶ δι' αὐτὴν γένοιτο διττὸς ὁ λόγος.

A Tertia verò ad ipsam in compositis æquiuocationem attinet, vt homo est: ambiguus enim sermo est, vtrum substantiam, an casum esse significat. Quarta ex defectu est, vt tui est: deest enim quod ad medium locum attinet, vt domini, aut patris. Quinta ex superabundantia, quale est, ei, vt non nauigaret, denegauit: adiecta enim ea negatio (non) ambiguam orationem facit, vtrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam esse dicunt eam, quæ haud notum facit, quæ cum qua significatione carens pars, ordinata sit, vt illud est, & nunc & non appulit: pars enim ea non disiunctiua esse potest. B Septima est, quæ ignotum reliquit, quæ cum qua significatiua pars constructa sit, quale est:

Quinquaginta virûm centenos liquit Achilles.

Octaua est, quæ non declarat, quid ad quid referatur, quale est, Dion Theon est: incertum enim est, vtrum ad vtriusque existentiam verbum, est, referatur, an ad id, vt Dion sit Theon: aut contra. Hi sunt à grauissimis viris numerati modi. Quicunque verò non obiter, quæ supra dicta sunt, audiuit, manifestum est ei, eos omnes in hos cadere modos, qui à nobis numerati sunt: careréque methodo & arte perspicuum est: neque enim ex iis, quæ dicta sunt, demonstrationem quis ceperit, C nullum alium modum ambiguum constitui posse: in connexisque æquiuocationem contingere dicere, hominis est in nominis intelligentia parum versati: non ineptum verò est generalibus differentiis speciales enumerare, vt ea, quæ ad diuisionem attinet, per partem significatione carentem, & per significantem diuidatur: sic enim quis speciales differentias plures acciperet: quin etiam ad hunc modum quis æquiuocationis differentias speciales dictas plures faceret: quia ille secundum id, quod à fortuna: hæ verò secundum analogiam, aut similitudinem, aut alium aliquem mo- D dum constituantur: quin & æquiuocationis eius, quam ipsi in oratione dicunt plures modi casibus similibus appositis fiunt, quale illud est, futurum est Socratem vincere: cæteri verò modi minores sunt. Id verò dubitatione dignum est, quo modo, quæ ad apparentiam attinent, duplicia sunt: magisque quo modo, quæ ad accentum: qui enim secundum compositionem duplex ponunt, quo modo non secundum accentum? vt illa per continuationem totius, & per silentium ad ipsum duplex trahi potest, sic ipsum nomen per accentum: quemadmodum orationis extrinsecum, inane tempus cum sit, nec eius pars, eam tamen facere E duplicem potest, sic accentus quoque: itémque sophistæ vt illo, sic hoc ad contentiones vtuntur: & quis secum cogitans, quemadmodum secundum compositionem, & diuisionem contendunt, sic secundum etiam accentum idem fieri posse cognoscet. Manifestum verò in scriptis orationibus est, cùm non adiecta sunt diuidentia puncta: vt enim his egent ad diuisionem, sic accentu quoque, non semper tamen etiam propter hunc duplex oratio fuerit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΓΛΩΣΣΩΝ ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

GALENI LINGVARVM, SEV DICTIONVM EXOLETARVM HIPPOCRATIS, EXPLICATIO.

PROOEMIVM.

QVum volueris (ô Teuthra) linguas dictionésve Hippocratis paucissimis verbis nos explicare, libenter & promptè tibi paruimus, huiusmodi studiis pulcherrimè morem gerere, pulcherrimũ existimantes. Erit autem, vt ipse iussisti, ordo orationis *nostræ* ex ordine literarum, à quibus ipsæ linguæ initium capiunt: si prius tamen illud definierimus, inter expositionem omnium verborum Hippocratis, & solarum ipsius linguarum, quid intersit. Quæcumque igitur vocabula antiquis temporibus erant in vsu, nunc autem non amplius sunt, huiuscemodi vocabula linguas vocant, & ad has exponendas accedimus. Alia verò omnia, quæcumque inquisitionem quidem non minorem desiderant, vsitata tamen in hunc vsq; diem sunt, in ipsorum librorum expositionibus super his inspicere cõmodiùs fuerit. Quid enim iudicium, & quid diuinum, & quid integrè, & quis in summo bonus habitus, & omnia, quæ talia sunt, oratione quidẽ longissima ad explicationem indigent; in communi tamen vsu versantur nihilominus, quàm vita, & breuis, & ars, & longa, & occasio, & præceps: quanquam & horum vocabulorum nonnulla expositionis alicuius egent. Ex quo mihi in mentem venit admirari eos, qui omnem Hippocratis dictionem se exposituros pollicentur, si quidem non intelligũt, plura se præterire, quã docere. Dioscorides quidem, non Herophilius ille cognomento Phacas, sed iunior quidem patrum nostrorũ memoria multis libris scriptis, non modò dimidiã, sed ne tertiam quidem, aut quartam partem omnium verborũ Hippocratis exponit. Ac præter alia multa, cumulus etiam accedit horum duorum, quæ ab eodem in toto opere peccantur: primum quia de manifestissimis nominibus mentionem facit, ad quæ intelligenda non modò multa, sed ne minima quidem explanatione opus est: deinde, quòd hoc ipsum non semel tantùm, sed sæpissimè facit. Hæc igitur nos contempsimus, & præter hæc etiam omisimus exponere formam vniuscuiusque arboris, & herbæ, & eorum, quæ ex metallicis fodinis eruuntur, tum autem & piscium, & animalium omnium, de quibus frequenter mentionem facit Hippocrates. Quæ quidem Dioscorides is, de quo loquor, non erubescit transcribere ex libris Nigri, & Pamphili, & Dioscoridis Anazarbæi, atque ante hos Crateuæ, & Theophrasti, & Heraclidæ Tarentini, & aliorum innumerorum. Idem quo-

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

A ΤΑΣ παρ' Ἱπποκράτει γλώσσας, ὦ Τεῦθρα, βουληθέντι σοι διὰ βραχυτάτων ἡμᾶς ἐξηγήσασθαι, προθύμως ὑπήκουσα, τοῖς τοιούτοις ἐπιθυμήμασιν ὑπηρετεῖσθαί τε κάλλιστα, κάλλιστον εἶναι νομίζων. ἔσται δέ, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσας, ἡ τάξις τῷ λόγῳ κατὰ τὴν τῶν γραμμάτων τάξιν, ἀφ' ὧν αἱ γλῶτται τὴν ἀρχὴν ἔχουσι, πρότερόν γε διορισαμένοις ἡμῖν, ὅπῃ διαφέρει τὸ πᾶσαν ἐξηγήσασθαι τὴν Ἱπποκράτους λέξιν, τοῦ τὰς γλώττας μόνας. ὅσα τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ' οὐκέτι ἐστί, τὰ μὲν τοιαῦτα B γλώττας καλοῦσι, καὶ ταύτας ἐξηγησάμενος ἔρχομαι. τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὅσα ζητήσεως μὲν οὐχ ἧττονος προσδεῖται, συνήθη δέ ἐστιν, εἰς τάδε, κατὰ τὰς τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἐξηγήσεις ἄμεινον ἐπισκοπεῖσθαι. τίς γὰρ ἡ κρίσις, καὶ τί τὸ θεῖον, καὶ τί τὸ ἀρτίως, καὶ τίς ἡ ἐπ' ἄκρον εὐεξία, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, λόγου μὲν παμμήκους εἰς ἐξήγησιν δεῖται· συνήθη δέ ἐστιν, οὐδὲν ἧττον ἢ βίος, καὶ βραχύς, καὶ τέχνη, καὶ μακρά, καὶ καιρός, καὶ ὀξύς, καίτοι καὶ τούτων ἔνια δεῖταί τινος ἐξηγήσεως· ὅθεν ἔμοι γε καὶ θαυμάζειν ἐπῆλθε τῶν ἅπασαν ἐξηγεῖσθαι τὴν Ἱπποκράτους λέξιν ἐπαγγελλομένων, εἰ C μὴ συνίασιν, ὅτι πλείω παραλείπουσιν, ὧν διδάσκουσιν· πολλὰ γοῦν βιβλία Διοσκουρίδης γράψας, οὐχ ὁ ἐπικληθεὶς Φακᾶς, ὁ Ἡροφίλειος, ἀλλ' ὁ νεώτερος ὁ κατὰ πατέρας ἡμῶν οὐχ ὅπως τὸ ἥμισυ μέρος, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τρίτον, ἢ τέταρτον ἐξηγήσατο τῆς ὅλης λέξεως· τούτῳ μέν γε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ δύο ταῦτα ἐξ ἐπιμέτρου καθ' ὅλον πεπλημμέληται τὸν λόγον· ὀνομάτων τε σαφεστάτων μνημονεύειν, μὴ ὅτι πολλῆς, ἀλλὰ μηδὲ ἐλαχίστης ἐξηγήσεως δεομένων, καὶ τούτων αὐτῶν πλεονάκις. ταῦτά τε οὖν ἡμεῖς παρείδομεν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ διηγεῖσθαι τὴν ἰδέαν ἑκάστου φυτοῦ, καὶ βοτάνης, καὶ τῶν D μεταλλευομένων· ἤδη δὲ καὶ τῶν ἰχθύων, καὶ τῶν ζώων ὅλων ὅσων ἂν ἑκάστοτε τύχῃ μεμνημένος ὁ Ἱπποκράτης, ἅπερ ὁ Διοσκουρίδης οὐκ αἰδεῖται μεταγράφων ἐκ τῶν Νίγρου τε, καὶ Παμφίλου, καὶ Διοσκουρίδου τοῦ Ἀναζαρβέως, καὶ πρὸ τούτων Κρατεύα τε, καὶ Θεοφράστου, καὶ Ἡρακλείδου τοῦ Ταραντίνου, καὶ ἄλλων μυρίων· οὕτως δέ,

καὶ πόλεων ὀνόματα διηγεῖται γνωριμωτάτων, καὶ ἄστρων A
ὁμοίως ἐπιφανεστάτων, ἃ μηδὲ ἂν παῖς ἀγνοήσειεν· ταῦ-
τα δὲ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐξηγησαμένων ἁμαρτάνου-
σιν. εἰ τοίνυν ταῦτά τις περιέλοι πάντα, τὰς γλώττας ἂν
ἐξηγήσατο μόνας, ὥσπερ ὁ Ηρόφιλος ἐποίησε, καὶ Βέκχιος,
Αριστάρχου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν παραδειγ-
μάτων ἀθροίσαντος, ὥς φασιν. ἡμεῖς δὲ, ὡς οἶσθα, πλείω
κἀκείνων ἐκλεξάμενοι, ἐν ὑπομνήμασιν ἔχομεν· ἃ τάχα
ἂν εἰ βουληθείης, καὶ αὐτὰ διὰ μακροτέρας διεξόδου συν-
θείημέν σοι. νυνὶ δὲ τὸ κεκριμένον, καὶ δι' ἐκείνων τῶν μακρῶν
ὑπομνημάτων ἀποδεδειγμένον, ἀξιώσαντί σοι διὰ κεφα- B
λαίων ἔχειν, ὁ λόγος ὅδε σύγκειται, περιέχων οὐ μόνον ὅσα τοῖς
ἄλλοις παλαιοῖς ὑπάρχοντα συνήθη τῶν ὀνομάτων, οὐκέτι ἐστὶν
ἐν ἔθει νῦν, ἀλλὰ καὶ ὅσα κατά τινα τρόπον ἴδιον αὐτὸς ἐποίησεν
ὁ Ιπποκράτης, ἢ μετενεγκὼν ἀπὸ τῆς συνηθείας, ἢ σχῆμα περι-
θεὶς ἕτερον, ἢ τὸ σημαινόμενον ὑπαλλάξας. ὅτι γὰρ ἐποίουν οἱ πα-
λαιοὶ πολλὰ τῶν ὀνομάτων αὐτοῖς, δέδεικται μὲν ἱκανῶς καὶ
πρὸς Ερατοσθένους, ἐν τοῖς περὶ ἀρχαίας κωμῳδίας· δεί-
ξαιμι δ' ἂν σοι κἀγὼ νῦν διὰ βραχέων, ἐπὶ παραδειγμάτων
ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γινώσκειν ἐναργέστερον, οἷον μέν τι ἡ γλῶττά
ἐστιν, οἷον δέ τι καὶ τὸ παραπλήσιον αὐτῇ, τὸ γεγονὸς ὑπό τινος C
τῶν παλαιῶν· νομίζω δή σοι τὰ ὑπὸ Αριστοφάνους ἀρκέσειν,
τὰ ἐκ τῶν Δαιταλέων, ὧδέ πως ἔχοντα. πρὸς ταῦτά σοι, λέ-
ξων, Ομηρε, γλώττη τινὶ καλοῦσι κόρυμβα. προβάλλει γὰρ ἐν
ἐκείνῳ τῷ δράματι, ὁ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Δαιταλέων πρεσβύ-
της τῷ ἀκολάστῳ υἱεῖ. πρῶτον μὲν, τὰ κόρυμβά τί ποτ' ἐστὶν ἐξη-
γήσασθαι, μετὰ δὲ τοῦτο, τί καλοῦσιν, ἀμενηνὰ κάρηνα· κἀκεῖ-
νος μέντοι, ἀντιπροβάλλει τὴν ἐν τοῖς Σόλωνος ἄξοσι γλῶτταν,
εἰς δίκας διαφέρουσας ὧδέ πως· ὁ μὲν οὖν σὸς, ἐμὸς δ' οὗτος ἀδελ-
φὸς, φρασάτω τί καλοῦσιν ἰδυοῖ τε. ἐφεξῆς προβάλλει, τί
ποτ' ἐστὶ τὸ εὖ ποιεῖν. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἡ γλῶττα παλαιόν ἐστιν D
ὄνομα τῆς συνηθείας ἐκπεπτωκός. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς ἕκαστος τῶν περὶ
λόγους ἐχόντων ἠξίου ποιεῖν ὀνόματα καινὰ, δηλοῖ μὲν καὶ Αντι-
φῶν ἱκανῶς, ὅς γε, ὅπως αὐτὰ ποιητέον, ἐκδιδάσκει. δηλοῖ δὲ
καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Αριστοφάνης ἐν τούτῳ δράματι διὰ τῶνδε,
ἄλις, ὀρέλη, καὶ μύρον, καὶ ταινίαι. εἶτα ὁ πρεσβύτης ἐπισκώπτων,
ἤδυσ' ὀρέλη. τοῦτο παρὰ Λυσιστράτου. πάλιν δὲ αὐτοῦ τοῦ ἀκο-
λάστου υἱέως εἰπόντος, ἡμῶν ἴσως οὐ καταπληγήσῃ τῷ χρόνῳ·
καὶ τοῦθ' υἱοῦ ὁ πρεσβύτης ἐπισκώπτων, ἐρεῖ, τὸ καταπληγήσῃ
τοῦτο παρὰ τῶν ῥητόρων. εἶτ' αὖθις ἐκείνου φάντος, ἀποβήσεταί
σοι ταῦτα ποῖ τὰ ῥήματα, πάλιν ὁ πρεσβύτης καὶ τοῦτο σκώπτει E
παρ' Αλκιβιάδου τοῦτο ἀποβήσεται. καὶ μέν γε καὶ ὁ υἱὸς, οὐδέπω
παυόμενος, οὐδὲ αἰδούμενος τὸν γέροντα, φησὶ, τί ὑποτεκμαίρῃ
καὶ κακοὺς ἄνδρας λέγεις καλοκἀγαθίαν ἀσκοῦντας. εἶτα ὁ πρεσ-
βύτης, οἴμοι ὦ Θρασύμαχε τίς τούτων τῶν ξυνηγόρων σε
ῥύεται. δῆλον οὖν ἐκ τούτων οἶμαί σοι γεγονέναι ὡς εἶπον, εἶναι
τρόπον τῶν γλωττῶν ἢ τοῦ κοινοῦ πᾶσιν ὀνόματος ἐκπεσόντος
τῆς ἐπικρατούσης συνηθείας, ἢ τοῦ γινομένου πρός τινος τῶν
παλαιῶν, μὴ παραδεχθέντος ὅλως εἰς τὴν συνήθειαν. οὕτως
οὖν καὶ Ιπποκράτης τὰ μὲν, ἐκ τῶν ὄντων οὐ συνήθων ὀνο-
μάτων παραλαμβάνει, τὰ δὲ αὐτὸς ποιεῖ, τὰ δὲ καὶ τοῖς σημαι- F
νομένοις ὑπαλλάττει· καὶ δίκαιον ἕκαστον αὐτῶν ἡμᾶς ἐξηγεῖσθαι
μετὰ τῶν γλωττῶν, ὅταν γε φαίνηται τοῦ νῦν ἔθους ἐκπεπτω-
κός· οὕτως οὖν εἰ καί τινος ὄνομα φυτοῦ, καὶ ζώου, καὶ πόλεως
ἀσαφὲς ἱκανῶς εἴη, καὶ τοῦτό σοι ἐν ταῖς γλώτταις ἐξηγησόμεθα, καὶ
καθόλου στοχασόμεθα, ὡς μή σοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς

que notissimarum vrbium nomina exponit, similiterque Astrorum manifestissimorum, quæ ne puer quidem ignorare posset. Atque in his explicandis non hic solus, sed etiam alij complures peccant. Hæc igitur omnia siquis amputet, linguas explanauerit solas, vt Herophilius fecit, & Becchius, cui Aristarchus grammaticus multitudinem exemplorum congessit, vt aiunt: nos autem (vt scis) plura etiam, quàm illi, excerpsimus, eáque in commentariis habemus. Quæ celeriter, & ipsa, si volueris, latiore enarratione colligemus tibi. Nunc autem, quod iudicatum est, & longioribus illis commentariis, demonstratum, roganti tibi, vt per capita habeas, præsens liber compositus est, complectens non solum omnia nomina, quæ cum ab aliis antiquis vsurpata fuerint, nunc amplius in vsu non sunt, sed etiam quæcunque ipse Hippocrates proprio aliquo modo sibi fecit, vel transferens à consuetudine, vel figuram accommodans aliam, vel significationem mutans antiquos namque multa sibi nomina fecisse ostensum quidem satis est ab Eratosthene in libris de antiqua comœdia, sed ego quoque idem tibi paucis per exempla possum demonstrare, quò euidentiùs cognoscas, quid nam lingua sit, & quid ipsi linguæ simile ab antiquo aliquo factum. Puto autem tibi Aristophanis exempla ex Dætaleis abundè satisfactura, quæ ferè ad hunc modum habent: Ad hæc tu dic Homere, quanam lingua vocant κόρυμβα. in illa enim fabula senex quidam ex Dætaleis proponit procaci filio primum, κόρυμβα quid sint, vt exponat; postea verò, quid vocent ἀμενηνὰ κάρηνα. Et ille quidē vicissim proponit linguam, quæ in tabulis Solonis est ad causas differentes hoc modo. Tuus quidem, meus autem hic frater dicat, quid vocent, ἰδυοῖ τε. Deinceps proponit, quidnam sit bene facere: ex quibus manifestum est linguam, antiquum esse nomen, quod ex consuetudine decidit. Quòd autem vnusquilibet eorum qui in studiis doctrinæ versabantur, putabat licere sibi facere noua vocabula, satis indicat: & Antiphon, qui, quomodo ea facienda sunt edocet. Indicat etiam, & ipse Aristophanes in eadem fabula his verbis, ἄλις ὀρέλη καὶ μύρον καὶ ταινίαι. Postea senex irridens ἤδυσ' ὀρέλη istud est ab Lysistrato. Rursus autem, cum Procax filius dixisset, fortasse à nobis non perterreberis tempore: & hoc filij dictum senex irridens, ait, hoc, perterreberis, à rhetoribus est: tum rursus cùm ille dixisset, quò tibi hæc verba euadent. Rursus senex, & hoc, euadent, tanquam ab Alcibiade sumptum carpit, ac filius quidem nondum desinens, neque reuerens senem, quid coniectas? etiam malos viros diceres eos, qui exercent probitatem. Postea senex, ô Trasymache, quis horum patronorum te liberat? Manifestum igitur puto ex hoc tibi factum esse, vt dixi, esse modum linguarum, cùm nomen commune omnibus à consuetudine superante cecidit, vel factum ab aliquo antiquorum, non omninò receptum fuit in consuetudinem. Sic igitur, & Hippocrates, ex nominibus, quæ vsitata non sunt, aliqua assumit, aliqua ipse facit, aliqua autem nouis adiunctis sententiis mutat, quorum vnumquodque vnà cum linguis exponendum censemus, cùm ex consuetudine, quæ nunc est, cecidisse videbitur. Sic igitur, si cuius etiam stirpis nomen, vel animalis, vel vrbis valde obscurum fuerit, hoc tibi inter ipsas linguas exponemus: & omninò hoc spectabimus, vt non tibi soli, sed etiam aliis, qui

modò primas literas attigerint, liber vtilis existat: si verò quispiam nescit, quid sit αἰερήσομεν, & ἀπὸ πρόσω, & ἄμφω ἀμφίεσμα, & alia, quæcumque talia sunt, ad Dioscoridem eum, & ad illius similes remittemus, vt ad eos, qui talia docere non indignum putant. Cùm igitur apertè definitum sit à nobis, quidnam sit lingua, quid vox vsitata, & cùm dictum sit existimasse nos idipsum, quod indicatum est à nobis, & demonstratum in aliis libris, hic tibi solum sine demonstratione esse scribendum, ad explanationem iam ipsarum linguarum accedamus, eligentes ipsas ex omnibus libris non solum verè Hippocraticis, sed etiam ex iis, qui Hippocrati quoquomodo sunt inscripti. Quod autem multæ à Bacchio prætermissæ linguæ hic scriptæ sunt, quódque nullam nos prætermisimus, ipse liber docebit, quemadmodum, & illud, quod provt videtur oratio postulare, aliquando quidem interpretamur ipsam locutionem, qua cum exposuimus linguam in plurimis autem id facere negligimus quū sine interpretatione speramus ipsam explanationem fore manifestam.

A τὰ πρῶτα γράμματα μεμαθηκόσι χρήσιμόν ἐστι τὸ βιβλίον· εἰ δέ τις οὐκ οἶδε τί ποτ' ἐστὶν, αἰερήσομεν, καὶ ἀπὸ πρόσω, καὶ ἄμφω, καὶ ἀμφίεσμα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, πρὸς Διοσκουρίδην τε, καὶ τοὺς ὁμοίους ἀποπέμψομεν, ὡς ἂν οὐκ ἀξιοῦντας, οὐδὲ ταῦτα ἐκδιδάσκειν· διωρισμένου δὴ σαφῶς, τί μέν ἐστι γλῶττα, τί δὲ λέξις, εἰρημένου δὲ, ὅτι καὶ χωρὶς ἀποδείξεως, αὐτὸ μόνον ἠξίωσα γραφῆναί σοι, τὸ κεκριμένον τε, καὶ ἀποδεδειγμένον ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν ἤδη τῶν γλωττῶν ἀφικόμεθα, πάντων τῶν Ἱπποκράτει ἐπιγεγραμμένων βιβλίων B ἐκλέγοντες αὐτὰς, οὐκ ἐκ τῶν γνησίων μόνον· ὅτι δὲ πολλαὶ τῶν Βακχείῳ παραλελειμμένων, ἐνταῦθά εἰσι γεγραμμέναι, καὶ ὅτι μηδεμίαν ἡμεῖς γλῶτταν παρελίπομεν, αὐτὸ διδάξει τὸ βιβλίον, ὥσπερ καὶ ὅτι κατὰ τὴν χρείαν τοῦ λόγου· ποτὲ μὲν παραγράφομεν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ἐξ ἧς ἂν ἐξηγησόμεθα τὴν γλῶτταν, ἐν πλείστοις δὲ παραλείπομεν, ὅταν καὶ χωρὶς ἐκείνης ἐλπίζομεν ἔσεσθαι σαφῆ τὴν ἐξήγησιν.

INITIVM DICTIONVM LITERÆ A.

AΓΚΥΛΙΔΩΤΟΝ, *Ansulatum*, *vel annulatum*, ansulam, vel annulum habens, dictum est autem de curru, vel gibbositate.

ἀγκυρομήλη, *specium*, siue specillum hamatum.

ἄγλιθες, partes capitis allij, & nuclei.

ἀγλίη, *Aglie* alba cicatrix in oculis, vt in maiore prorrhetico; & albicantes humores concreti, vt in Coacis prænotionibus.

ἀγρίη κολοκύνθη, colocynthis id est agrestis cucurbita, vt Crateuas, & Dioscorides, & Pamphilus.

ἄγροφον, montanum, syluestre.

ἄγυα, imbecillia, quasi membris carentia.

ἀγχόμενος, qui suffocatur.

ἀδάξασθαι, morderi cum pruritu.

ἀδευκέως, negligenter, incuriosè.

ἀέτωμα, pars tecti in sublime erecta, vt triangulus.

ἀθέλγεται, remittitur, resoluitur.

ἀθὴρ, *acus hordei*, *& tuberculi*, *quod in palpebra oculi natum à similitudine hordei Crithe dicitur*, pars acuta est, vt in secundo de morbis minore, & eius partis summum, quæ in cuspide sagittæ πώγων, hoc est barba appellatur, vt in quinto epidemiωn.

ἀθώρηκτος, qui non ebrius est.

αἰγοκέρας, capricornu, quod, & βουκέρας, quod, & bubocornu, & τῆλις, id est fœnugræcum, siliciа, silicula.

Αἰγύπτιον ἔλαιον, Ægyptium oleum, quod ipsi vocāt cicinum: veteres quidem ex ricino ricininum.

Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, Ægyptium oleum album, quod ex liliis conficitur, & lilinum, & susinum oleum nominatum est.

Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, Ægyptium vnguentum album, quod & Mendesium nominatum est, confectum ex liliis, & aromatibus, proptereáque vnguentum, non oleum vocatur, idémque liliunguentum, & susinum vnguentum appellatum est.

Αἰγύπτιον μύρον, Ægyptium vnguentum ex flore Ægyptiæ spinæ, quod & Metopium nominatum est.

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΤΟΥ ΑΛΦΑ.

C ΑΓΚΥΛΙΔΩΤΟΝ, ἀγκύλην ἔχον· εἴρηται δὲ ἐπὶ ἅρματος, ἢ κυρτώματος.

Αγκυρομήλη, ἄγκιστρον.

Αγλιθες, τὰ μόρια τοῦ σκορόδου τῆς κεφαλῆς.

Αγλίη, ἡ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπόλευκος οὐλὴ, καθάπερ ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ, καὶ οἱ λευκανθίζοντες ἐπίπαγοι, ὡς ἐν Κωακαῖς προγνώσεσιν.

Αγρίη κολοκύνθη, ἡ κολοκυνθὶς, ὡς καὶ Κρατεύας, καὶ Διοσκουρίδης, καὶ Πάμφιλος.

D Αγροφον, ὀρεινόν.

Αγυα, ἀσθενῆ.

Αγχόμενος, πνιγόμενος.

Αδάξασθαι, δάκνεσθαι κνησμωδῶς.

Αδευκέως, ἀφροντίστως.

Αέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς, ὥσπερ τρίγωνον.

Αθέλγεται, παρίεται, διεκλύεται.

Αθὴρ, τό, τε τῆς κριθῆς ὀξὺ, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ τοῦ ἐν τῇ ἀκίδι πώγωνος τὸ ἄκρον, ὡς E ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐπιδημιῶν.

Αθώρηκτος, ὁ μὴ μεθύων.

Αἰγοκέρας, ὅπερ καὶ βουκέρας, καὶ τῆλις.

Αἰγύπτιον ἔλαιον, ὅπερ αὐτοὶ καλοῦσι κίκινον. (οἱ μέν τοι παλαιοὶ ἐκ τῆς κίκεως καὶ κίκινον.)

Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, τὸ ἀπὸ τῶν κρίνων σκευαζόμενον, ὅπερ καὶ κρινινόν τε, καὶ σούσινον ἔλαιον ὠνόμασται.

Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, ὅπερ καὶ Μενδήσιον ὠνόμασται, σκευαζόμενον διά τε κρίνων καὶ ἀρωμάτων, F διὰ τοῦτο καὶ μύρον, οὐκ ἔλαιον προσαγορεύεται· τὸ δ' αὐτὸ καὶ κρινόμυρον, καὶ σούσινον μύρον ὠνόμασται.

Αἰγύπτιον μύρον, τὸ μύρον διὰ τοῦ ἄνθους τῆς ἀκάνθης Αἰγυπτίας, ὅπερ καὶ Μετώπιον ὠνόμασται.

Αἰγυπτίαν στυπτηρίαν, ἣν δὴ καὶ σχιστὴν, καὶ τριχιστὴν ὀνομάζομεν.

Αἰεὶ, σημαίνει ποτὲ παρὰ τῷ Ἱπποκράτει, καὶ τὸ ἕως, καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν παλαιῶν.

Αἰθάλη, ὅπερ καὶ λιγνύς.

Αἰθιοπικὸν, ὑπακουστέον τὸ κύμινον.

Αἰθόλικες, οἱ ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος κύκλοι, ὅμοιοι τοῖς ἀπὸ πυρὸς συνισταμένοις ἐρυθροῖς κύκλοις, ἀπὸ τοῦ αἴθειν ὀνομασμένοι· καὶ αἰθολικώδεα δηλονότι τὰ τούτοις ὅμοια, ἃ οἱ πολλοὶ προσαγορεύουσιν αἱμάλωπας.

Αἱματοφλοισβοιστάσιες, οὕτως μὲν οἱ περὶ τὸν Διοσκουρίδην γράφουσι, τὰς ἐπισχέσεις τοῦ ὑπερζέοντος αἵματος ἡγούμενοι δηλοῦσθαι· ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ἐν τῇσι φλεξούσῃσι, αἱμορραγίῃσι σχῆμα εὑρετόν· οἱ πλείους μέντοι γράφουσιν αἱματοφλεβοιστάσιες, δηλοῦσθαι νομίζοντες ἐκ τοῦ ὀνόματος τὰς πλήρεις αἵματος κεκυρτωμένας φλέβας.

Αἱμοκέρχνα, ἐπὶ αἵματος ἐκχύσει κέρχνον ἐμποιοῦντα· τοῦτο δέ ἐστι δῆξίς τις ὑποτραχὺς ἐρεθίζουσα κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν.

Αἰνιάτης, ὁ ἀπὸ Αἰνείου τῆς ἐν Θρᾴκῃ πόλεως· τὸν δὲ αὐτὸν καὶ Αἰνειοτικὸν ἐστιν ὅτε καλεῖ.

Αἰολᾶσθαι, τὸ οἷον πλάζεσθαι, καὶ πλανᾶσθαι.

Αἰὼν, ὁ βίος.

Ακαλήφη, ἥπερ καὶ κνίδη.

Ακεστὰ, τὰ ἰατὰ, καὶ γὰρ ἄκη τὰ ἰάματα.

Ακήρατος, ἀδιάφθορος.

Ακὶς, οὕτως ὀνομάζεται τὸ σίδηρον τοῦ βέλους.

Ακόνην ἐν τοῖς προσκειμένοις τῷ περὶ διαίτης, οὕτως ὠνόμασε τὴν θυΐαν· ὡσαύτως δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ὀγδόῳ.

Ακουσα, πεπληρωμένη.

Ακράλεα, ἄκρεα.

Ακρέσπερον, ἄκρας ἑσπέρας, τουτέστι πρώτης καὶ ἀρχομένης.

Ακρητον, τὸ ἄκρατον· οὕτως γὰρ ὀνομάζεται πᾶν τὸ ἀμιγὲς ἑτέρου, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν διασωζόμενον εἰλικρινῆ.

Ακρητοχόλους, τοὺς ἄκρατον ἀθροίζοντας χολήν.

Ακρητόχολον, οὕτως ὀνομάζει, ὅνπερ καὶ ἀκρόχολον.

Ακριτον πάγος, τὸ οἷον ἀδιάκριτον· εἴρηται δὲ ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδος ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν κόσμον, ἤτοι ἀπείρου, ἢ οἷον ἀδιατυπώτου κενοῦ.

Ακρόπλοα, τὰ ἐπιπολαίως, οἷον ἐπ' ἄκρου ἐμπλέοντα· οὕτως δὲ καὶ οἱ ἀκρόπλοοι.

Ακροαπὶς, γλῶσσα οὕτως εἴρηται ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἡ οἷον ἄκρα ἑαυτῆς μὴ διατυποῦσα, τουτέστιν ἡ ἀδιάρθρωτος ὑπὸ δυσκινησίας.

Ακροσαπὲς, τὸ ἐπιπολῆς μεταβεβληκός.

Ακρόψιλον, τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου ψιλὸν, τουτέστι γυμνόν.

Αλαία φθίσις, οὕτως ὠνόμασται ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον, ἡ οἷον τυφλὴ καὶ ἀόρατος.

Αλάπτης, ὁ ἐξ Αλάπτων· χωρίον δέ ἐστι τῆς Θρᾴκης τὰ Αλαπτά.

Αλάστορες, αὐτοί τε οἱ ἄνθρωποι οἱ τὰ ἄληστα ἐργασάμενοι, παρὰ τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν ἐφ' οἷς ἐστιν ἀλαστῆσαι, καὶ στενάξαι, καὶ οἱ τιμωροὶ αὐτῶν δαίμονες.

Αλγήματα, πολλάκις καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ νοσήματος ἐπιφέρει τοὔνομα· καὶ τὸ ἀλγεῖν ὁμοίως, ἀντὶ τοῦ νοσεῖν τι καὶ πάσχειν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀπ' αὐτοῦ.

Αἰγυπτίαν στυπτηρίαν, Ægyptium alumen, quod & scissile, & triscissile nominamus.

αἰεὶ, Semper, significat aliquando apud Hippocratem etiam donec, & apud multos alios antiquos.

Αἰθάλη, fumus, quod & fuligo.

Αἰθιοπικὸν, Æthiopicum subaudiendum est cuminum.

αἰθόλικες, In summa cute circuli, similes circulis rubris, qui ab igne excitantur, ab αἴθειν, quod est vrere nominati, & αἰθολικώδεα. videlicet his circulis similia, quæ multi vocant αἱμάλωπας.

αἱματοφλοισβοιστάσιες, Venæ oppletæ sanguine varicosæ, sic enim qui ex Dioscoride scribunt suppressiones supertumescentis sanguinis existimant significari. Quoniam, & alibi ait, in inflammatis sanguinis effusionibus retentio opportuna. plures tamen scribunt αἱματοφλεβοιστάσιες, & venas inflatas sanguinis plenas ex nomine significari putant.

αἱμοκέρχνα, in sanguinis effusione asperitatem inducentia, hoc autem est morsus quidam subasper irritans in aspera arteria.

Αἰνειάτης, ab Ænea ciuitate Thraciæ, quem eumdem, & Αἰνειοτικὸν aliquando vocat.

αἰολᾶσθαι, quasi vagari, & errare.

αἰὼν, æuum, vita.

ἀκαλήφη, acaliphe, quæ quidem, & vrtica.

ἀκεστὰ, medicabilia, curabilia, nam ἄκη, medicamenta sunt.

ἀκήρατος, immortalis, incorruptus.

ἀκὶς, cuspis, sic nominatur ferrum sagittæ.

ἀκόνην, cotem, in adiunctis libro de ratione victus, sic nominauit mortarium; similitérque Theophrastus in libro de stirpibus octauo.

ἄκουσα, coacta, repleta.

ἀκράλεα, ἄκρεα, summa, extrema.

ἀκρέσπερον, summa vespera, hoc est, prima, & incipiente.

ἄκρητον, impermixtum merum, sic enim nominatur omne, quod cum altero mixtum non est, & puram suam seruat naturam.

ἀκρητοχόλους, meram accumulantes bilem.

ἀκρητόχολον, sic nominat eum, quem, & ἀκρόχολον, hoc est, qui puram congregat bilem.

ἄκριτον πάγος, indiscretus locus, *eminens velut immensum spatium*: dictum, est autem in libro de hebdomade de eo, quod est extra mundum, vel infinito, vel inani, quod cogitatione informari non potest.

ἀκρόπλοα, supernè, & tamquam in summo nauigantia, sic & ἀκρόπλοοι, in summo nauigantes.

ἀκροαπὶς, lingua sic dicta est in septimo epidemiων, tanquam sua ipsius extrema non informans, hoc est inarticulata propter motus difficultatem.

ἀκροσαπὲς, in superficie mutatum.

ἀκρόψιλον, nudatum, in summo glabrum, nudum.

ἀλαία φθίσις, abdita tabes. Sic nominata est in libro de locis in homine, tamquam cæca, & inuisibilis.

Αλάπτης, Alaptes, qui est ex Alaptis, Alapta enim oppidum est Thraciæ.

ἀλάστορες, scelesti, & ipsi homines, qui indelebilia perpetrant, ab eo, quod talia perpetrent, ob quæ cruciari atque ingemiscere liceat, & vindices eorum dæmones.

ἀλγήματα, dolores; sæpe, & de ipso morbo nomen inducit, & dolere similiter pro ægrotare, & aliquid pati, & alia ab ipso.

ἀλεάζειν, fouere, calefacere.
ἄλιον ὕδωρ, aqua collecta ex largis imbribus.
ἀλέιον, congregatum, confertum.
ἀλεξητήρια, remedia & auxilia, nam, & ἀλέξασθαι auxiliari est.
ἀλέουσιν, colligunt, congregant.
ἄλειφα, oleum, vel adeps.
ἀλέως, confertim, cumulatè.
ἀλεότητα, congeriem, collectionem.
ἀληθέωσι, decipiant, imponant; dictum est autem, & in errore.
ἀλθεῖν, curare, sanare.
ἄλθεξις, curatio, sanatio.
ἀλθίσκειν, curare, sanare.
ἄλκαρ, remedium, auxilium.
ἀλλογνοῶν, desipiens, & tanquam alia percipiens, quàm quæ sunt; sic &, ἀλλοφρονήσας, dictum est ab ipso, de eo, *qui mente alienata est.*
ἀλλοιοτροπεῖται, vertitur variè.
ἀλλόκοτον, obscurum, & incognitum.
ἀλλοφάσσοντες, desipientes, insanientes.
ἀλαοί, cæci, quod & ἀλαός cæcus est.
ἀλυκόν, salsum.
ἀλύζει, fluctuat, iactatur: sic & ἀλύξει in futuro dictum est.
ἀλυσμόν, anxietatem quod & inquietudinem, & iactationem, quin & agitationem vocant, & ἀλυχὴ molestia hoc idem.
ἄλφιτα, non solùm ex hordeis *farinæ* sic vocantur; nam in primo de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα, hoc est farinæ triticeæ dictum est. In secundo autem de morbis maiore, & lentium, & eruorum siccatorum. Omnis igitur moliti grani mediocri magnitudine fragmentum ἄλφιτα appellant, nam maiora fragmenta, κρῆμνα, hoc est crassiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc est tenuiores farinæ nominantur.
ἄλφιτα προκώνια, quæ ante coni siue metæ constructionem fiunt, hoc est, ex recentibus, & teneris hordeis: conus enim quidam in areis etiam nunc erigitur, & maximè in pluuiosis regionibus, lignum rectum, circa quod componuntur fructus in coni, vel metæ formam.
ἀμαλδύνεται, ipsi vsitatum est, quasi offuscatur, & quasi obscuratur, vt in secundo de morbis mulierum, oculi offuscantur.
ἀμαλῶς, & molliter, quod idem valet, quod non valde, vt in libro de purulentis. Hoc autem molliter vitant: Et facilè, vt in primo de morbis maiore, & oculis non facilè videt, & in secundo maiore, & cibos non facilè recipit.
ἀμαμηλίδας, genus quoddam mespili, plurimum in Italia nascens, vt Dioscorides ait, quidam autem ἐπιμηλίδας, aiunt esse poma parua syluestria.
ἀμβη, superciliosa & altior eminentia.
ἀμβλυασμός, abortio, vel abortus ab eo quod est, abortire; sed & ἀμβλυωπία, hebetudo visus, vt in maiori prorrhetico.
ἀμβλυωπότερα, obtusiùs videntia, hoc est obscuriùs.
ἀμείρων, priuans, auferens, & accipiens.
ἀμενηνόν, debile, inualidum.
ἄμη, quodam modo, ex aliqua parte, mediocriter.
ἀμύξας, qui elisit, & laniauit.
ἀμοίη, sic in libro de iis, quæ in officina medici, Dioscorides scribit, mediocri compressu vicissim declinent ad augmentum, & confor-

A Αλεάζειν, θερμαίνειν.
Αλιον ὕδωρ, τὸ ἠθροισμένον ἐξ ὄμβρου ἀθρόου.
Αλέιον, ἠθροισμένον, ἀθρόον.
Αλεξητήρια, βοηθήματα, καὶ γὰρ τὸ ἀλέξασθαι, βοηθεῖν ἐστιν.
Αλέουσιν, ἀθροίζουσι.
Αλειφα, ἔλαιον, ἢ στέαρ.
Αλέως, ἀθρόως.
Αλεότητα, ἄθροισιν.
Αληθέωσι, πλανῶσιν· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τὴν ἄλην.
Αλθεῖν, ὑγιάζειν.
B Αλθεξις, ἡ ἴασις.
Αλθίσκειν, ὑγιάζειν.
Αλκαρ, βοήθημα.
Αλλογνοῶν, ὁ παραφρονῶν, ὁ τὰ ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα· οὕτω δὲ καὶ τὸ, ἀλλοφρονήσας, εἴρηται παρ᾽ αὐτοῦ.
Αλλοιοτροπεῖται, τρέπεται ποικίλως.
Αλλόκοτον, ἀσαφὲς, καὶ ἄγνωστον.
Αλλοφάσσοντες, παραπαίοντες, παραφρονοῦντες.
Αλαοὶ, τυφλοὶ, ὅτι καὶ ἀλαὸς, ὁ τυφλός.
Αλυκὸν, ἁλμυρόν.
C Αλύζει, ἀπορεῖ, ῥιπτάζεται· οὕτως δὲ καὶ τὸ ἀλύξει ἐπὶ τοῦ μέλλοντος εἴρηται.
Αλυσμὸν, ὃ περ καὶ ἄλυσιν τινα, καὶ ἀπορίαν, ὃ δὴ καὶ ῥιπτασμὸν καλοῦσι, καὶ ἡ ἀλυχὴ δὲ ταὐτὸν τοῦτο.
Αλφιτα, οὐ μόνον τὰ ἀπὸ τῶν κριθῶν οὕτως καλεῖται· ἔν τε γὰρ τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων ἄλφιτα πύρινα εἴρηται· ἐν δὲ τῷ περὶ νούσων δευτέρῳ τῷ μείζονι, καὶ φακῆς καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων· ἄλφιτα τοίνυν παντὸς ἀληλεσμένου καρποῦ τὸ σύμμετρον τῷ μεγέθει θραῦμα ὀνομάζεται. τὰ μὲν γὰρ μείζω, κρῆμνα, τὰ δὲ ἐλάττω, ἄλευρα.
D Αλφιτα προκώνια, τὰ πρὸ τῆς τοῦ κώνου στάσεως, τουτέστι, τὰ ἐκ τῶν νέων ἔτι καὶ ἁπαλῶν κριθῶν· κῶνος γάρ τις ἐν ταῖς ἅλωσιν ἔτι καὶ νῦν ἵσταται, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπομβρίοις χώραις ξύλον ὀρθὸν, ἐφ᾽ ᾧ συντίθενται οἱ καρποὶ κωνοειδῶς.
Αμαλδύνεται, αὐτῷ συνήθες, τὸ οἷον ἀφανίζεται, καὶ τὸ οἷον ἀμαυροῦται· καθάπερ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ὄμματα ἀμαλδύνεται.
Αμαλῶς, τὸ, τε ἁπαλῶς, ὅ περ ἴσον δύναται τῷ μετρίως, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐμπύων· τοῦτο δὲ ἀμαλῶς ἐπαλέουσι, καὶ τὸ ῥαδίως, ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι, καὶ
E τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐχ ἀμαλῶς ὁρᾷ· καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ μείζονι, καὶ τὰ σιτία οὐχ ἀμαλῶς προσίεται.
Αμαμηλίδας, εἶδός τι μεσπίλου πλεῖστον ἐν Ιταλίᾳ γινόμενον, ὡς καὶ Διοσκουρίδης λέγει· τινὲς δὲ τὰς ἐπιμηλίδας φασὶν εἶναι μῆλα σμικρὰ ἄγρια.
Αμβη, ὀφρυώδης ἐπανάστασις.
Αμβλυωσμὸς, ἤτοι ἔκτρωσις, παρὰ τὸ ἀμβλύσκειν· ἀλλὰ καὶ ἀμβλυωπία, ὡς ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ.
Αμβλυωπότερα, τὰ ἀμβλύτερον ὁρώμενα, τουτέστιν ἀμυδρότερον.
F Αμείρων, ἀφαιρῶν καὶ λαμβάνων.
Αμενηνὸν, ἀσθενές.
Αμη, κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως.
Αμύξας, ἐκπιάξας, ἀμύξας.
Αμοίη, οὕτως ἐν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον Διοσκουρίδης γράφει, ἀμοίη ὅτι πιέξει παραλλάξαι ἐκκλίνει ἐς τὴν αὔξησιν, καὶ ἀνάγη

πλασιν τῆς σαρκὸς ποιῆσαι· οἱ δὲ ἄλλοι γράφουσιν, ἀλλοίη. φησὶ δὲ Διοσκουρίδης τὸ ἀμοίη μέτρια εἶναι, μαρτύριον δὲ οὐδὲν παρατίθεται.

Αμυσὶ, ἀθρόως, ἄνευ τοῦ μῦσαι τοῖς χείλεσι.

Αμφιβραγχίων, τῶν περὶ τὰ παρίσθμια καλουμένων χωρίων.

Αμφίδεον, τὸ τοῦ στόματος τῆς μήτρας, τὸ ἐν κύκλῳ ἄκρον ὅπερ καὶ σικύας χείλεσιν ἔοικε, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν γυναικείων ψελλίων ὀνομασμένον, ἃ καὶ αὐτὰ ἀμφίδεα καλοῦνται, ἀπὸ τοῦ περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ, καὶ οἷον ἀμφιδεῖν.

Αμφιδέξιος, ἡ οἷον ἀμφοτέρωθεν δεξιὰ, τουτέστιν ἡ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ὡς δεξιᾷ χρωμένη. τοιοῦτος γὰρ καὶ ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ περιδέξιος. οὕτως δὲ καὶ ὁ Ιππώναξ ἔλεγεν.

Αμφιδέξιος γάρ εἰμι, καὶ οὐχ ἁμαρτάνω.

τινὲς δὲ ἀμφιδέξιον ἀκούουσιν οὐ καλῶς τὴν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς μήτρας κυουμένην.

Αμφιμήτριον σημεῖον, οὕτως ὠνόμαζεν ἐν τῷ β. τῶν ἐπιδημιῶν, τὸ δηλωτικὸν τῶν περὶ τὰς μήτρας διαθέσεων.

Αμῶς, κατά τινα τρόπον, ἔκ τινος μέρους, μετρίως.

Αναγνῶναι, μεταπεῖσαι, μεταδιδάξαι.

Ανάκαρ, εἰς τὸ ἄνω μέρος, ὥσπερ ἐπίκαρ, ἐς τὸ κάτω ἐξ ὀρέων.

Ανακικίουσιν, ἀναπηδῶσιν.

Ανακῶς, φυλακτικῶς.

Ανακωχὴ, ἀνοχὴ, ἀναβάσταξις.

Αναλδὲς, ἄτροφον, ἀναυξές.

Ανάλμυροι, ἄναλοι ἢ οὐχ ἁλμυροί. Διοσκουρίδης οὕτως, διαιροῦντες δὲ ἀναγινώσκουσιν οἱ πολλοί.

Αναλτον, τό, τε χωρὶς ἁλῶν, καὶ οὐχ ἁλμυρόν.

Ανάπλάξεις, διαπλάσεις.

Ανατορῆσαι, ἀνατρῆσαι, ἐκτρῆσαι.

Ανάρρινον, τὸ διὰ τῶν ῥινῶν παλίσσυτον ἰόν, ἔνιοι δὲ διαιροῦσιν ἀνὰ ῥινὸν εἶναι ἀνὰ τὸ δέρμα.

Αναυδὸς, διαλέγεσθαι ἀδύνατος. ἄφωνος δὲ, ὁ φωνεῖν μὴ δυνάμενος. ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐπὶ Πυθίωνος εἴρηται. οὕτως ἔχει καὶ τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ, ἐπὶ τοῦ ἵππου.

Αὐδήεντα δ' ἔθηκε θεὰ λευκώλενος Ηρη.

Αναφέρειν, δηλοῖ ποτε καὶ τὸ ὑπολύζειν ἀναπνέοντα, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ ἀναφέρειν ὥσπερ τὰ παιδία τὰ πεπαυμένα, κλαίοντά τε καὶ εἰς τὰς ῥῖνας ἀνέλκοντα τὸ πνεῦμα. τοῦτο ταὐτόν ἐστι τὸ πνεῦμα προσαντιπίπτειν ἐν τῇ ἔξω φορῇ, ἔμπαλιν τῇ διπλῇ εἴσω ἐπανακλήσει.

Αναχαίνεται, ἀναξαίνεται.

Αναχελιώεται, ἀναξηραίνεται.

Ανδρογένειαν, τὴν κατὰ ἄνδρας διαδοχὴν τοῦ γένους. ἡ μὲν τοι κατὰ τὰς γυναῖκας διαδοχὴ τοιοῦτο ἕτερον οὐδὲν ὄνομα κέκτηται ὅμοιον.

Αμβήξατο, μετὰ βηχὸς ἀνέπτυσεν.

Ανειλήματα, τοὺς στρόφους.

Ανειλιθῶσιν, εἰς τὸ ἄνω εἰλιθεῖσαι, συστραφῶσιν.

Ανερυθέωσιν, ἀνασπασθῶσιν.

Ανείσας, ἐν ὕψει ἀνωτάτῳ κρεμάσας. σύγκειται γὰρ ἐκ τοῦ ἄνω καὶ εἴσας.

Αεμοῦται, ἐμπνευματοῦται.

Αεείκτων, ἀδιασείστων.

Ανεστραμμένα, ἀνατεταραγμένα, εἴρηται δὲ ἐπὶ οὔρων.

mationem carnium faciant. Cæteri autem ſcribunt, ἀλλοίη. Ait autem Dioſcorides ἀμοίη, mediocria eſſe, ſed teſtimonium nullum apponit.

ἀμυσὶ, totum ſimul, ſine clauſione labrorum.

ἀμφιβραγχίων, locorum, quæ ſic vocantur, circa tonſillas.

ἀμφίδεον, oris vuluæ rotunda extremitas, quæ labris cucurbitulæ ſimilis eſt, per metaphoram à mulierum armillis nominata, quæ & ipſæ ἀμφίδεα vocantur ab eo, quod eſt comprehendere circulariter, & tanquam circumligare.

ἀμφιδέξιος, tanquam vtrinque dextra: hoc eſt vtriſque manibus, vt dextra vtens: talis enim eſt, & apud poëtam ambidexter, ſic Hipponax dicebat.

Ambidexter enim ſum, & non pecco.

Quidam ἀμφιδέξιον intelligunt, non rectè, eam, quæ in dextris partibus vuluæ concepit.

ἀμφιμήτριον σημεῖον, vterinorum affectuũ ſignum, ſic nominauit in ſecundo de morbis popularibus, quod affectionum vuluæ ſignificatiuum eſt.

ἀμῶς, quodam modo, ex quadam parte, mediocriter, ἄμη idem.

ἀναγνῶναι, ſententiam mutare, veteribus dediſcendis noua diſcere.

ἀνάκαρ, in ſuperiorem partem, vt ἐπίκαρ, in inferiorem partem ex montibus.

ἀνακικίουσιν, reſiliunt.

ἀνακῶς, ſedulò, cautè, vel aptè ad cuſtodiendum.

ἀνακωχὴ, induciæ, intermiſſio, dilatio.

ἀναλδὲς, quod non alitur, quod non augetur.

ἀνάλμυροι, inſulſi, vel non ſalſi, Dioſcorides ſic, multi diuidentes legunt.

ἄναλτον, ſine ſalibus, & non ſalſum.

ἀναπλάξεις, illinitiones, inunctiones.

ἀνατορῆσαι, penetrare, forare, perforare.

ἀνάρρινον, per nares retrouerſum iens. Quidam diuidunt, ἀνὰ ῥινὸν, vt ſit per cutem.

ἄναυδος, qui *bene, & aptè* verba facere nequit: ἄφωνος autem *mutus*, qui vocem emittere non poteſt. In tertio morborum epidemiæn deinceps, inuicem de Pythione dicta ſunt: ſic habet, & illud apud poëtam de equo.

Loquentem autem fecerat Dea alba vlnas Iuno.

ἀναφέρειν, referre, ſignificat interdum, & ſubſingultire reſpirantem, vt in primo de morbis minore, & ἀναφέρειν. vt pueri cubantes, flentéſque, & in nares retrahentes ſpiritum: hoc idem eſt, cum ſpiritus in aliquid impingens, dum extra fertur, retrò duplici reuocatione, atque intrò recipitur.

ἀναχαίνεται, reſcinditur, laceratur.

ἀναχελιώεται, reſiccatur.

ἀνδρογένειαν, per viros ſucceſſio generis; nam per mulieres ſucceſſio tale aliud nullum nomen habet ſimile.

ἀμβήξατο, cum tuſſi expuit.

ἀνειλήματα, tormina, στρόφους, cruciatus.

ἀνειλιθῶσιν, ſurſum verterint, conuoluerint.

ἀνερυθέωσιν, euulſi fuerint.

ἀνείσας, in ſublime maximè ſurſum pendens, compoſitum eſt ex ſurſum, & profectus.

ἀεμοῦται, inflatur.

ἀεείκτων, inconcuſſorum.

ἀνεστραμμένα, perturbata, dictum eſt de vrinis.

ἄνεθ-,

ἄνεως, mutus, & mente perculsus.
ἀνώιος, carens molestia, & illæsus.
ἀνηρείκτῳ, non diuiso in minuta, sed ex vltimis farinæ crassioribus partibus composito.
ἄνθεα, flores non solùm hos ad coronas, sed ad alia omnia sic nominat: ac semina similiter aliquando vocat, vt secundo de morbis mulierum: sed & rubores, vt in coacis prænotionibus, & sputa ἄνθηρα rubra, & subcruenta dicit in sexto epidemiωn.
ἀνθίνην οἶνον, hoc est, florulentum, quod ita nominatur, vel ex floribus grato odore præditum: quemadmodum, & κυκεῶνα ἄνθινον, hoc est potionem quandam floribus conditam nominauit in secundo de morbis maiore.
ἄνθινον ἔλαιον, oleum lilinum vel irinum dicitur, quod ipsum etiam susinum vocatur.
ἄνθινον μύρον, quòd & susinum vnguentum, & lilinum vnguentum. Differt autem à florato oleo ante scripto varietate odoramentorum.
ἀνώθωντο, videlicet sursum direxerunt.
ἀναργασμένον, quod est, & remollitum: quoniam ὀργάσαι est mollire, & tanquam subactum, & emollitum, vt in secundo de morbis maiore.
ἀντικοντώσιος, reuerberationis eius quæ remo fit. Quod & σκίμπων vocatur.
ἀντίρρινα, herba quædam, quam bucranion, & lychnida agrestem vocant.
ἄορτρον, pulmonis pars separata ex vtraque parte, vt in libro de morbis maiore: præterea ἀορτεῖν, hoc idem aliquando appellat, vt Dioscorides arbitratur: sed hoc non satis constat.
ἀπαρτίως, perfectè, & exactè. Dioscorides autem ait hoc verbum totum contrarium significare, vt in libro de ratione victus acutorum, vbi ait, Et plerunque perfectè in talibus temporibus transeunt ad sorbitiones. Mihi autem, & hoc loco videtur perfectè, & exactè significare: atque hoc modo Attici hoc nomine vtuntur: cuius plurima exempla in paruis commentariis habere possis.
ἀπεβράσατο, in quinto epidemiωn sic scribit Dioscorides, & ait ipse hoc ἀπεβράσατο verbo significari, & ἀπεβήσατο, cum alij ferè omnes ἀπεβήσατο, hoc est euenit scribant. Dioscorides enim, & Artemidorus cognomine Capito, ex eo, quod aliis vsitatum erat, nomina multa transmutauerunt, nihil diuersum ab antiqua scriptura indicantia: quorum nobis quoque necesse est meminisse.
ἀπιλλήθη, exclusus fuit, ἴλλειν enim claudere.
ἀπειρχθῆ, exclusus est.
ἀπόγονα, fœcunda, quidam intellexerunt infœcunda.
ἀποκεκαρπωκὸς, quod omni fructu exhaustum est.
ἀποκεκριμένῃσι, separatis.
ἀποκηδέστερον, negligentius.
ἀποκναίειν, maximè quidem abradere, sed & corrumpere, & extenuare.
ἀπομυλλίνας, protendens labra compressim.
ἀπονενοημένως, temerè, sine reuersione.
ἀποπαλλήσιος, expulsionis, hinc & ἀποπαλλώσεται, id est expelletur, aliquando quidem actiuum ἀποπάλλειν id est expellere significat, vt in primo de morbis mulierum: aliquando & passiuum ἀποπαλλήσεται expelletur, vt in libro de natura hominis.

A Ἄνεως, ἄφωνος καὶ τὸν νοῦν ἐμπεπληγμένος.
Ἀνώιος, ἄλυπος, καὶ ἀβλαβής.
Ἀνηρείκτῳ, μὴ διῃρημένῳ εἰς λεπτὰ, ἀλλ' ἐξ ἄκρων κρίμνων συγκειμένῳ.
Ἄνθεα, οὐ μόνον ταῦτα τὰ εἰς τὰ στέφανα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα οὕτως ὀνομάζει, καὶ τὰ σπέρματα δὲ ὡσαύτως ἐνίοτε καλεῖ, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐρυθήματα, ὡς ἐν κωακαῖς· καὶ πτύσματα δὲ ἄνθηρα, τὰ ἐρυθρὰ, καὶ ὕφαιμα λέγει ἐν τῷ ς΄. τῶν ἐπιδημιῶν.
Ἀνθίνην οἶνον, ἤτοι τὸν εὐωδισμένον ὀνομαζόμενον, ἢ τὸν ἐκ τῶν
B ἀνθῶν ἡδυσμένον, ὥσπερ καὶ κυκεῶνα ἄνθινον ὠνόμασεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Ἄνθινον ἔλαιον, τὸ κρίνινον καὶ ἴρινον λέγεται· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ σούσινον καλεῖται.
Ἄνθινον μύρον, ὅπερ καὶ σούσινον μύρον, καὶ κρίνινον μύρον. διαφέρει δὲ τοῦ ἀνθινοῦ ἐλαίου τοῦ προγεγραμμένου τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀρωμάτων.
Ἀνώθωντο, ἤγουν εἰς τὸ ἄνω ἀπεύθυντο.
Ἀναργασμένον, τό, τε ἀναμεμαλαγμένον, ἐπεὶ καὶ τὸ μαλάξαι ὀργάσαι, καὶ τὸ οἷον ἀπαργᾶν, καὶ ὀργᾶν, ὡς ἐν τῷ
C δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Ἀντικοντώσιος, τῆς διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντερείσεως, ὅπερ καὶ σκίμπων καλεῖται.
Ἀντίρρινα, πόα τις ἣν τὸ βουκράνιον, καὶ λυχνίδα ἀγρίαν ὀνομάζουσιν.
Ἄορτρον, τὸ ἀπηρτημένον τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν, ὡς ἐν τῷ περὶ νούσων τῷ μείζονι· ἔτι δὲ καὶ ἀορτεῖν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνίοτε καλεῖ, ὡς Διοσκουρίδης οἴεται, οὐ πάνυ δὲ σαφές ἐστιν.
Ἀπαρτίως, ἀπηρτισμένως, καὶ ἀκριβῶς. Διοσκουρίδης δὲ ἔφη ὅτι καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον δηλοῖ, ὡς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων,
D ἐν οἷς φησι· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπαρτίως ἐν τοῖσι τοιούτοισι χρόνοισι μεταβάλλουσιν εἰς τὰ ῥοφήματα. ἐμοὶ δὲ καὶ ταύτῃ δοκεῖ τὸ ἀπηρτισμένως τε, καὶ ἀκριβῶς δηλοῦν· τῷ δὲ οἱ Ἀττικοὶ τὸν αὐτὸν τρόπον χρῶνται τῷ ὀνόματι· μυρία δὲ παραδείγματα διὰ τῶν σμικρῶν ὑπομνημάτων ἔχεις.
Ἀπεβράσατο, ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐπιδημιῶν οὕτως Διοσκουρίδης γράφει, καὶ φησιν αὐτὸς δηλοῦσθαι τῷ ἀπεβράσατο, τὸ ἀπεβήσατο, τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ἀπεβήσατο γραφόντων· ὁ γὰρ τοι Διοσκουρίδης οὗτος, καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων, ἐκ τοῦ συνήθους τοῖς ἄλλοις ὀνόματα
E πολλὰ μετεκόμισαν, οὐδὲν ἀλλοιότερον δηλοῦντα τῆς ἀρχαίας γραφῆς, ὧν ἀνάγκην ἔχομεν καὶ ἡμεῖς μνημονεύειν.
Ἀπιλλήθη, συνεκλείσθη, ἴλλειν γὰρ τὸ συγκλείειν.
Ἀπειρχθῆ, ἀποκλεισθῆ.
Ἀπόγονα, τὰ γόνιμα, ἔνιοι δὲ ἤκουσαν τὰ ἄγονα.
Ἀποκεκαρπωκὸς, ἀποβεβλαστηκός.
Ἀποκεκριμένῃσι, κεχωρισμέναις.
Ἀποκηδέστερον, ἀφροντιστότερον.
Ἀποκναίειν, μάλιστα μὲν τὸ ἀποξύειν, ἤδη δὲ καὶ τὸ καταφθείρειν καὶ τὸ κατισχναίνειν.
F Ἀπομυλλίνας, προβάλλων τὰ χείλη συνημμένως.
Ἀπονενοημένως, ἀνεπιστρέπτως.
Ἀποπαλλήσιος, ἀποπάλσεως, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀποπαλλώσεται, ποτὲ μὲν τὸ ἐνεργητικὸν τὸ ἀποπάλλειν σημαίνει, καθάπερ ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων· ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τὸ παθητικὸν, τὸ ἀποπαλλήσεται, ὡς ἐν τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου.

Απορέγει, προτείνει.
Αποσαείς, ἀποσβεσθείς.
Αποσιτικά, ἀποσιτίας καὶ ἀνορεξίας ποιητικά.
Αποσκήψις, τὰς ἀποσχάσεις, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Αποσκληρύνει, σκελετεύει.
Αποσπαρθάζουσιν, σπαίρουσιν, ἢ σφύζουσιν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων.
Απόσφαγμα, τὸ τρυγῶδες ἀφήθημα, ὃ καὶ ὑπόσφαγμα.
Απλίστων, ὁλοσχερῶν, εἰς ὁλοσχερῆ ἄλευρα διῃρημένων, ἐλλιπῶς κεκομμένων, μὴ ἀποβεβρασμένων τὸ πιτυρῶδες.
Απυρομήλη, τῇ πυρῆνα μὴ ἐχούσῃ, τουτέστι τῇ μηλωτίδι.
Αρακίδας, πυρίνοις ὀσπρίοις βραχίσκοις, εἶδος ὀσπρίον δὲ ἐστιν ὁ ἄρακος.
Αρβύλαι, ὑποδήματα τὰ βαθέα.
Αργης, ὄφις τις, οὕτως ὀνομαζόμενος.
Αρδας, ῥύπος τίς, καὶ ἀκαθαρσία, καὶ ἀρδαλῶσαι, τὸ ῥυπῶσαι.
Αρθρικὸν, τὸ τοῖς ἄρθροις ἁρμόττοντα.
Αρικύμων, ἡ ταχέως ἐγκύμων γινομένη.
Αρις, οὐ μόνον τὸ ὄργανον, ἀλλὰ καὶ βοτάνη τις οὕτως ὀνομάζεται.
Αρκτιος, ὁ ἀπὸ τῆς ἄρκτου πνέων· ἔνιοι δὲ ἄρκτιον ἄντικρυς γράφουσιν.
Αρμης, τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ ῥαφῆς.
Αρμῶς, παραχρῆμα, δώριος δὲ ἡ λέξις.
Αρροίας, ἐποχῆς ἐμμηνίων.
Αρτίζωα, ὀλιγοχρόνια.
Αρτίστομα, πάντοθεν ὁμαλά.
Ασκαρίδες, ἕλμινθες ἰσχναὶ καὶ μικραὶ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ ἐντέρῳ γινόμεναι.
Ασκοὺς, κεραμεῖς, οὓς καὶ πυελίδας, καὶ φακοὺς ὀνομάζουσιν.
Ασᾶται, τό, τε πυρέσσει ὡς ἐν πρώτῳ γυναικείων, καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπαχθῶς διατίθεται, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Ατέραμνα, τὰ δυσκατέργαστα, καὶ σκληρά.
Ατρακτον, οὐ μόνον τὸ εἰς τὸ ἐριουργὸν χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον τοῦ βέλους.
Αττικὸν ἀγγεῖον, Αττικὴν χύτραν, καὶ μήν ποτε τὸ καλούμενον ἐχῖνον.
Αὐαντὴ ἢ αὐαφὴ, τις ξηραντικὴ νόσος.
Αὐτίτην, οἶνον τὸν αὐτοετίτην, τὸν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους.
Αὐτόδρομον, αὐτοκίνητον, ὡς ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδων.
Αὔτως, ματαίως.
Αφας, τὰ ἅμματα παρὰ τὸ ἅψαι.
Αφασσόμενα, ψηλαφώμενα, καὶ ἀφησαμένη, ψηλαφήσασα.
Αφράζει, ἀφραίνει, ἀσυνετεῖ.
Αφρέοντα, ἀφρίζοντα, πομφολυγώδη.
Αφύει, ἀπολευκαίνεται, καὶ ὥσπερ ἀφύης τὸ χρῶμα ἔχει· οὕτως δὲ καὶ ἀφυώδες καλεῖ τὸ ἀφύης χρώματι ἐοικός.
Αχιλληΐδας κριθὰς, τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας, ἀπό τινος Αχιλλέως ὠνομασμένας, ὥς φασι, γεωργοῦ Βαβρωνίου.
Αψίρροον, εἰς τοὐπίσω ῥέον.
Αψυχεῖ, λειποθυμεῖ· καὶ ἀψυχίη, ἡ λειποψυχία.

Αρχὴ τοῦ Β.

Βάκχαρις, λυδιόν τι μύρον.
Βαλβὶς, κοιλότης παραμήκης.

ἀπορέγει, porrigit.
ἀποσαείς, extinctus.
ἀποσιτικά, quæ fastidium cibi, & inappetentiam faciunt.
ἀποσκήψεις, scarificationes, vt in primo de morbis maiore.
ἀποσκληρύνει, exiccat, indurat.
ἀποσπαρθάζουσιν, pulsant, palpitant, vel saliunt, vt in secundo de morbis.
ἀπόσφαγμα, fœculenta colatura, quod & ὑπόσφαγμα *dicitur.*
ἀπλίστων, integrorum, in integras farinas diuisorum, imperfectè contusorum, parte furfuracea non secreta.
ἀπυρομήλη, *specillo sine nucleo,* quod μηλωτὶς dicitur, hoc est, auricularium specillum.
ἀρακίδας, triticea legumina minuta, legumen enim est aracos.
ἀρβύλαι, calcei alti & profundi.
ἄργης, serpens quidam sic nominatus.
ἄρδας, sordes quædam, & spurcitia, & ἀρδαλῶσαι, fœdare.
ἀρθρικὸν, articulis accommodatum.
ἀρικύμων, quæ citò prægnans fit.
ἄρις, non solum instrumentum, sed etiam herba quædam sic nominatur.
ἄρκτιος, à septentrione spirans, quidam autem ἄρκτιον vrsinum, omninò scribunt.
ἄρμης, suturæ quæ est in capite.
ἀρμῶς, statim, Dorica vox.
ἀρροίας, suppressionis menstruorum.
ἀρτίζωα, paruo tempore viuentia.
ἀρτίστομα, vndecumque plana, æqualia.
ἀσκαρίδες, vermes tenues & minuti in recto intestino geniti.
ἀσκοὺς, figulinas ollas, quas & πυελίδας & φακοὺς lateres & lenticulos nominant.
ἀσᾶται, & ignescit, vt in primo de morbis mulierum, & fastidiosa satietate, ac grauiter affectus est, vt in secundo de morbis maiore.
ἀτέραμνα, difficilia ad conficiendum, & dura.
ἄτρακτον, non solùm eum qui ad lanificium vtilis est, hoc est fusum significat, sed etiam lignum sagittæ.
ἀττικὸν ἀγγεῖον, atticum vas, atticam ollam, aliquando quoque echinum appellatum.
αὐαντὴ, vel αὐαφὴ, quidam deficcans morbus.
αὐτίτην οἶνον, vinum huius anni, præsentis anni.
αὐτόδρομον, quod per se mouetur, vt in libro de hebdomadibus.
αὔτως, temerè stultè.
ἀφὰς, vincula, παρὰ τὸ ἅψαι, id est, ab eo quod est vincire.
ἀφασσόμενα, contrectata, fricata, & ἀφησαμένη, quæ fricauit, vel contrectauit.
ἀφράζει, desipit, intelligendi expers est.
ἀφρέοντα, spumantia, bullæ modo tumescentia.
ἀφύει, dealbatur, & tanquam apuæ colorem habet, sic & ἀφυώδες vocat apuæ colore simile.
ἀχιλληΐδας κριθὰς, bene nutrita hordea, & magna, à quodam Achille nominata, vt aiunt, agricola Babronij.
ἀψίρροον, retro fluens.
ἀψυχεῖ, animo deficit, & ἀψυχίη animi defectus.

Initium B.

Βάκχαρις, lydium quoddam vnguentum.
βαλβὶς, concauitas oblonga.

βαλοῖος, qui est ex Valœa vrbe Macedoniæ.

βδέλλῳ, in maiori de prædictione, & secundo, vt quidam inscribunt, varicosam venam ait sic nominari Dioscorides: mihi autem videtur propriè dici nomen de ipso animali: etenim affui olim cum hoc diceretur in eo libro, & dubitantibus multis de his, quæ fierent, solus ego ex scripto aggrediens præcognoui veritatem.

βηκείοις, ouibus.

βησσιακῇ, ex Bessis in Tracia.

βλακεύειν, paruipendere.

βλαβεραὶ, humidæ, mucosæ.

βληχρὸν, legumen quoddam, quod & βλήχιον scribitur.

βοαίθεμον, bouis oculus, quod idem chrysanthemon nominatur.

βόλβιον, quale ipsum est Hippocrates docet in libro secundo de morbis mulierum: malè igitur quidam bulbi nomine narcissum significari putauerunt.

βολβιτία, quæ à multis βομβύλια appellantur; genus autem est hoc paruorum polypodum.

βόλιτον, stercus bubulum.

βομβύλιον, poculum quoddam angustum os habens, aut operculum à resonando dictum.

βοὸς θαλασσίου, bouis marini, cartilaginosus est hic piscis.

βοτράχου, ranæ dicit, quidam autem omninò βατράχου, scribunt.

βουβάλιος, cucumer agrestis.

βουκέρας, fœnum græcum, Menitheus in appellationibus medicamentorum, & anagallidem sic appellari ait.

βούπρησις, est animal cantharidi simile, est & quoddam olus agreste, cuius mentionem facit Dioscorides in primo de sanitate tuenda, & in libro de oleribus.

βρῆγμα, quod cum tussi expuitur, in primo de morbis maiore; & βρήσσειν, cum tussi expuere, quidam hæc sine litera rho scribunt.

βρόγχος, cartilagineæ arteriæ.

βρυγμὸς, stridor, qui ex dentibus collisis efficitur, & βρύχειν sic stridere.

βύζην, cumulatè, vel densè.

Initium Γ.

Γαλιάγκωνες, *mustelæ cubito præditi*, qui paruum, & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum turgidiores, vt mustelæ: qui autem aiunt γαλλὸν mutilum & decurtatum vocari, indéq; deductum esse nomen, fortassis videri possint malè intelligere, non enim γαλιάγκωνας, sed γαλλοβραχίονας oportebat ipsos nominari.

γαμψοὺς, curuaturas habentes quasdam.

γαυσὸς, curuatus in partem exteriorem.

γιγλύματα, contrario modo ineunt inter se, vt in ianuis cardines.

γῇ σμηκτίδι, cimoliæ, id est albæ cretæ.

γῇ κεραμίτιδι, argillæ.

γῇ χαλκίτιδι, nihil plus significat, quàm chalcitis lapis.

γήχυτον, exterior pars terræ, quæ mollis est, & minimè lapidea.

γλαμυροὶ, aquosi, & humidi.

γλοιάζειν, conniuentes versare oculos, & γλοιωδῶς per conniuentiæ similitudinem, more eorum qui nutante capite dormitant, dicebant.

A Βαλοῖος, ὁ ἀπὸ Βαλοίας πόλεως Μακεδονικῆς.

Βδέλλῳ, ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ, καὶ δευτέρῃ πρός τινων ἐπιγραφομένων τὴν κιρσώδη φλέβα φησὶν οὕτως ὀνομάζεσθαι Διοσκουρίδης· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ κυρίως εἰρῆσθαι ποιούμενα κατ' αὐτοῦ τοῦ ζώου· καὶ γὰρ παρέτυχόν ποτε τούτου κατὰ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο λεγομένου, καὶ ἀπορουμένων γε πολλῶν ἐπὶ τῶν γινομένων, παρέγνων ἐγὼ μόνος ἐκ τοῦ γράμματος ὁρμηθεὶς τἀληθές.

Βηκείοις, προβατίοις.

Βησσιακῇ, τῇ ἀπὸ Βησσῶν ἐν Θρᾴκῃ.

B Βλακεύειν, ὀλιγωρεῖν.

Βλαβεραὶ, ὑγραὶ, μυξώδεις.

Βληχρὸν, ὄσπριόν τι, ὃ καὶ βλήχιον γράφεται.

Βοαίθεμον, τὸ βούφθαλμον· ὃ δὲ αὐτὸ καὶ χρυσάνθεμον ὀνομάζεται.

Βόλβιον, οἷόν ἐστι τὸ αὐτὸ, Ἱπποκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων διδάσκει· κακῶς οὖν τινες τὸν νάρκισσον φήθησαν δηλοῦσθαι διὰ τοῦ βολβοῦ.

Βολβιτία, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν βομβύλια προσαγορευόμενα, γένος δὲ ἐστι τοῦτο μικρῶν πολυπόδων.

Βόλιτον, βόλβιτον.

C Βομβύλιον, ἔκπωμά τι, στενὸν ἔχον τὸ στόμα, ἢ πῶμα, παρὰ τὸ βομβεῖν ὠνομασμένον.

Βοὸς θαλασσίου, σελαχώδης ἐστὶν ὁ ἰχθὺς οὗτος.

Βοτράχου, τοῦ βατράχου λέγει· τινὲς δὲ ἄντικρυς βατράχου γράφουσιν.

Βουβάλιος, σίκυς ἄγριος.

Βουκέρας, ἡ τῆλις, Μενεσθεὺς ἐν ταῖς ὀνομασίαις τῶν φαρμάκων, καὶ τὴν ἀναγαλλίδα οὕτως προσαγορεύεσθαι φησι.

Βούπρησις, τό, τε ζῶον τὸ τῇ κανθαρίδι παραπλήσιον· ἔστι δὲ καί τι λάχανον ἄγριον, οὗ μέμνηται Διοσκουρίδης ἔν τε τῷ πρώτῳ τῶν ὑγιεινῶν, καὶ ἐν τῷ περὶ λαχάνων.

D Βρῆγμα, τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτυόμενον, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι· καὶ βρήσσειν, τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτύειν. ἔνιοι ταῦτα χωρὶς τοῦ ρ γράφουσι.

Βρόγχος, τῆς χονδρώδους ἀρτηρίας.

Βρυγμὸς, ὁ ἀπὸ τῶν ὀδόντων συγκρουομένων ψόφος· καὶ βρύχειν, τὸ οὕτως ψοφεῖν.

Βύζην, ἀθρόως, ἢ πυκνῶς.

Ἀρχὴ τοῦ Γ.

Γαλιάγκωνες, οἱ σμικρὸν μὲν καὶ ἄρθρον ἔχοντες τὸν βραχίονα, τὰ δὲ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ὀγκωδέστερα, ὥσπερ καὶ αἱ γαλαῖ. οἱ δὲ φάσκοντες γαλλὸν τὸ κολὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο

E συγκεῖσθαι ποιοῦμαι, τάχα ἂν δόξαιεν παρακούειν· οὐ γὰρ γαλιάγκωνας, ἀλλὰ γαλλοβραχίονας ἐχρῆν αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι.

Γαμψοὺς, καμπὰς ἔχοντάς τινας.

Γαυσὸς, κυρτὸς εἰς τὰ ἔξω.

Γιγλύματα, ἀντεμβαίνουσιν εἰς ἀλλήλους, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς θύραις οἱ γιγλυμοί.

Γῇ σμηκτίδι, τῇ κιμωλίᾳ.

Γῇ κεραμίτιδι, τῇ ἀργίλῃ.

F Γῇ χαλκίτιδι, οὐδὲν πλέον δηλοῖ τοῦ χαλκίτεως.

Γήχυτον, τὸ ἔξωθεν μέρος τῆς γῆς, τὸ μαλακὸν καὶ ἥκιστα λιθῶδες.

Γλαμυροὶ, γλημώδεις καὶ ὑγροί.

Γλοιάζειν, τὸ ἐπιμύοντας περιδινεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὸ γλοιωδῶς ἀνάλογον, ὥσπερ καὶ νυστακτικῶς ἔλεγον.

Γλυκύμης βοτάνης, τῆς γλυκυρρίζης καλουμένης.

Γόγγρωνα, βρογχοκήλην ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς πρέμνοις τῶν δένδρων ἐπιγινομένων στρογγύλων ἐξοχῶν, ὡς καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ φυτῶν ὧδέ λέγων· ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους, ἢ τὸ ἀνάλογον ἐστὶ ἡ ἐλαία.

Γογγύλιον, στρογγύλον· καὶ γογγυλίδια, τὰ σμικρὰ σφαιρία ὡσπερεὶ καταπότια.

Γριφόμενα, ἐπιμπλεκόμενα παρὰ τὸν γρῖφον, ὅ ἐστιν ἁλιευτικὸν δίκτυον.

Ἀρχὴ τοῦ Δ.

Δαιτίδες, μεγάλαι λαμπάδες καιόμεναί τε καλοῦνται· καταχρωμένοις δέ ποτε, σημαίνει καὶ τὴν τοῦ σκορόδου κεφαλὴν, διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἀγλίθων συγκειμένην παραπλησίως συνδεδέσθαι τῇ λαμπάσιν.

Δακτύλιος, κύκλος τροχίσκος, ἐν τῷ περὶ ἀφόρων.

Δίεδρος, διαφανὴς, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Διακνέει, ὅπερ καὶ ἀποκναίει· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ διακναίει λέγεται.

Διαπεπλησμένα, τὰ ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν πληχάδα διεστῶτα· πληχὰς δὲ τὸ μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς ἐκφύσεως.

Διάστημα, τὴν ὥσπερ ἐρίοις ἐοικυῖαν αὐτῶν τῶν σωμάτων σύνθεσιν.

Διαστομωτρίδα, μήλην τὴν διαστέλλουσαν.

Διαφλύξιες, ὑπερβλύσεις.

Διαφλυχθεῖσα, διαχυθεῖσα, ὑγρανθεῖσα.

Διαφλυχθὲν, ὑγρανθέν.

Διαφλύοντα, ὑγραίνοντα.

Δίαφρος, ἀφρίζων.

Διαχωρίου, ἀπὸ διαστήματος.

Διδύμη, ῥίζα τῆς βοτάνης ἥτις καὶ ὄρχις ὀνομάζεται.

Διεβλήθησαν, ἐξηπατήθησαν.

Δινῆσαι, διασεῖσαι, ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων, δηλοῖ καὶ τὸ διηθῆσαι, καὶ τὸ διελεῖν.

Δίϊδρος, νοτερὰ καὶ διΐδρωσα.

Δίκλειδος, διμερὴς, ὡς δύνασθαι τοῦ κάτω μέρους κεκλεισμένου τὸ ὑπερκείμενον ἀνοῖξαι.

Δίκρουν, τὸ ἐστὶ δίκρανον, ὅπερ καὶ δισχιδὲς ὀνομάζουσι· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἤδικρον δηλοῖ.

Διόπολος, νεὼ ἐπιμελητὴς, παρὰ τὸ διοπολεύειν, ἢ διέπειν τὰ ἐν αὐτῷ.

Διορρώσιος, τῆς εἰς τὸ ὀρρῶδες καὶ ὑδατῶδες μεταβολῆς.

Δίπνος, τρήματα τῶν εἰς τὰ κενὰ συντετρημένων, καὶ ἐστὶ κατὰ δύο στόματα ἀναπνεόντων.

Δόρπου, τοῦ δείπνου.

Δραπτά, ἐσπαραγμένα.

Δυσθυμίης, Κριτίας ἐν τῷ περὶ φύσεως ἔρωτος ἢ ἀρετῶν, οὕτως ἐξηγεῖται τοὔνομα· δυσθυμίης δὲ ἐστιν ὃς τις ἐπὶ τοῖς σμικροῖς ἀνιᾶται, καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μᾶλλον ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἢ πλείω χρόνον.

Δυσήνιος, ὁ μὴ εὐκόλως ἀνιώμενος· ἔστι δὲ καὶ ὁ δυσχάλινωτος, ἢ ὁ δυσκολώτατος.

Ἀρχὴ τοῦ Ε.

Ἐβλημάσθη, ἐμαλάχθη.

Ἐγγαστρίμυθοι, οἱ κεκλεισμένου τοῦ στόματος φθεγγόμενοι, διὰ τὸ δοκεῖν ἐκ τῆς γαστρὸς φθέγγεσθαι.

A γλυκύμης βοτάνης, glycyrrhizæ, vel dulcis radicis appellatæ.

γόγγρωνα, tumorem gulæ, ab eminentiis rotundis, quæ in truncis arborum naſcuntur, vt Theophraſtus in primo de ſtirpibus, ſic inquiens, Nonnullæ autem gongros à quibuſdam vocatos habent, vel quod pro arboris natura reſpondeat, vt olea.

γογγύλιον, rotundum, & γογγυλίδια, parui globuli, vt pilulæ.

γριφόμενα, quæ inuoluuntur, dictum à gripho, quod eſt rete piſcatorium.

B

Initium Δ.

Δαιτίδες, magnæ lampades, ardentéſque vocantur, abutentibus autem aliquando ſignificat etiam allij caput, eo quod ex multis ſpicis ſeu nucleis compoſitum colligatur, vt lampades.

δακτύλιος, circulus, rotula, in libro de ſterilibus.

δίεδρος, tranſparens, in ſecundo de morbis maiore.

διακνέει, idem quod mœrore afficit, quod ipſum, & διακναίει dicitur.

C διαπεπλησμένα, multum circa crurum exortum diuaricata, πληχὰς enim quod inter exortum crurum intereſt.

διάστημα, interuallum, tanquam lanis ſimilem corporum ipſorum compoſitionem.

διαστομωτρίδα, ſpecillum dilatans.

διαφλύξιες, effuſiones.

διαφλυχθεῖσα, perfuſa, humectata.

διαφλυχθὲν, humectatum.

διαφλύοντα, humectantia.

δίαφρος, ſpumans.

διαχωρίου, ex interuallo.

D διδύμη, ſatyrium, radix herbæ, quæ & ὄρχις nominatur.

διεβλήθησαν, decepti fuerunt.

δινῆσαι, concutere, in ſecundo de *morbis* mulierum ſignificat tranſcolare, & diuidere.

δίϊδρος, humida, exudans.

δίκλειδος, bipartitus, vt poſſit inferiore parte clauſa ſuperpoſitam aperire.

δίκρουν, tanquam biceps, quod & bifidum dicitur, quod ipſum etiam ἤδικρον ſignificat.

διόπολος, templi curator, παρὰ τὸ διοπολεύειν, ἢ διέπειν, id eſt ab explorando, vel curando, quæ ſunt in ipſo.

E διορρώσιος, in ſeroſum, & aquoſum mutationis.

δίπνος, foramen paruum eorum, quæ ad vacua perforata ſunt, & tanquam duobus oribus reſpirant.

δόρπου, cœnæ, veſpertinum epularum.

δραπτά, dilacerata.

δυσθυμίης, qui angitur re exigua. Critias in libro de natura amoris, vel virtutum, ſic exponit nomen, δυσθυμίης autem eſt quicumque propter parua triſtatur, & propter magna magis, quàm alij homines, vel diutius.

F δυσήνιος, effrænatus qui non facilè triſtatur, eſt autem, & difficulter frenabilis, & moroſiſſimus.

Initium E.

Ἐβλημάσθη, mollificatus eſt, molle factum eſt.

ἐγγαστρίμυθοι, qui clauſo ore loquuntur, quia videntur ex ventre loqui.

ἐγκέλλῃ, offirmet, supra fulciat, apprimat, insistat, incumbat.
ἐγκάμψαι, inflectet, confringet, & ἐγκεκαμμένοι inflexi, innitentes, incumbentésve, & adunci; dictum est autem de vnguibus.
ἐγγενὲς, congenitum, proprium, ac familiare.
ἐγκὰς, in profundo.
ἐγκεχαλίνωται, frænis velut circundatus est.
ἐγγλευκισμένος, vinum, subterraneum, & quod mustum esse desiit.
ἔγρησις, vigilantia.
ἐέρχαται, intus comprehenduntur, concluduntur, intercipiuntur.
ἔθρασσεν, pungebat, stimulabat.
ἐκβρήσσει eiicit, expellit.
ἔκδεξιν, successionem.
ἐκκολύψας, qui corticem detraxit.
ἐκλουέσθω, significat aliquando, & inundetur, vt in libro de sterilibus, & in adiunctis libro de vulneribus capitis.
ἔκμαγμα, subacta massa, & crocomagma *croci recrementum*, vt in libro de sterilibus.
ἐκμάξαι, effomare: aliquando etiam aliud facere, & mutare, vt in libro de sterilibus, digito formare, hoc est, tanquam rotulam effingere, sed & exprimere, vt in libro de morbis primo maiore, de spongia, & mercuriali herba, & sambuci foliis.
ἐκματεῖσθαι, inuestigare.
ἐκμιαίνεται, inquinatur semine, excernit semen.
ἐκνεφίας ὄμβρ..., imber cum sole factus.
ἐκνεφίας febris humida simul & ignea, quemadmodum & sol cum quo simul imber fit.
ἔκνυζεν, strepebat, nomen formatum est à strepitu.
ἐκνύπη, expassa, explicata, explanata.
ἐκπεπληγμένον, euersum, & euersis labris ac diductis.
ἐκρήγμασιν, scissuris pannorum.
ἐκσυειγοῦνται, aperiuntur.
ἐκτόμου, veratri nigri.
ἔκτρειψιν, ad viscera mutationem.
ἐκφινδάνει, erumpit.
ἐκβράσσει, sic autem & ebullit.
ἐκχύμωσις, effusio humorum.
ἔλαιον ῥόδινον, oleum rosatum, quod aromatibus conditum non est.
ἐλατήριον, non solùm ex agresti cucumere factum, sed etiam omne, quod deorsum ventrem purgat.
ἐλαία, agrestia.
εἱληθερὲς, tanquam à sole calidum.
ἐληθερείσθω, insoletur.
ἐλιννύειν, quiescere.
ἐλεσχηνευσάμην, plurimum differui.
ἑλκυστῆρι, instrumento quodam ad infantem ex vtero extrahendum.
ἔλυτρα, velamenta.
ἐμβάφιον, acetabulum.
ἔμιαι, vomitus, atticum nomen.
ἐμπλὴν, propè.
ἐμπύοις μοτοῖς, linamenta concerpta, quæ circumuoluuntur, & vulneribus induntur, ad saniem purgandam, vel lemniscos.
ἐμυκώθη, Dioscorides quidem ait, cõclusit, plurimi autem, adnascentias habuit humidas, vt & fungi.
ἐμυλώθη, induruit.
ἐμυλήθη, contabuit.
ἐνθλάσει, infringit.
ἐνθράσσει, vrgens pungit.
ἐξαλειπτὴς, illitor, vnctor.

Εγκέλλῃ, ἐνερείσῃ.
Εγκάμψει, ἐνερείσει, καὶ ἐγκεκαμμένοι, οἱ ἐνηρεικότες καὶ γρυποὶ, (εἴρηται δὲ ἐπὶ ὀνύχων.
Εγγενὲς, συγγεγενημένον, οἰκεῖον.
Εγκὰς, ἐν βάθει.
Εγκεχαλίνωται, χαλινοῖς ἐμφερῶς περίκειται.
Εγγλευκισμένος, ὁ ὑπόγλυκος, πεπαυμένος τοῦ γλεῦκος εἶναι.
Εγρησις, ἡ ἐγρήγορσις.
Εέρχαται, ἐναπολαμβάνονται.
Εθρασσεν, ἔνυττεν, ἐκέντει.
Εκβρήσσει, ἐκβάλλει, ἐκβράσσει.
Εκδέξιν, διαδοχήν.
Εκκολύψας, ἀπολεπίσας.
Εκλουέσθω, σημαίνει ποτὲ καὶ τὸ περικλυζέσθω, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων, καὶ τοῖς προσκειμένοις τοῖς περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων.
Εκμαγμα, τό, τε συνεστραμμένον φύραμα, καὶ τὸ κροκόμαγμα, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων.
Εκμάξαι, καὶ τὸ ἀναπλάσαι. ἔστιν ὅτε καὶ ἐξομοιῶσαι ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων, δακτύλῳ ἐκμάξαι, τουτέστιν ὡς τὸ κυκλίσκον ἀναπλάσαι· ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκθλῖψαι, ὡς ἐν τῷ περὶ νούσων τῷ πρώτῳ τῷ μείζονι, ἐπί τε σπόγγου, καὶ τῆς λινοζώστιδος, καὶ ἀκτῆς τῶν φύλλων.
Εκματεῖσθαι, ἀναζητεῖν.
Εκμιαίνεται, ἀποκρίνει τὸ σπέρμα.
Εκνεφίας ὄμβρος, ὁ μετὰ ἡλίου γινόμενος.
Εκνεφίας πυρετὸς, ὑγρὸς ἅμα καὶ πυρώδης, ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος ἐκνεφίας καλεῖται.
Εκνυζεν, ἐψόφει, ὠνοματοπεποίηται δὲ ἀπὸ τοῦ ψόφου.
Εκνύπη, ἐξηπλωμένη.
Εκπεπληγμένον, ἐκτετραμμένον.
Εκρήγμασιν, ἀποσχίσμασι ῥακῶν.
Εκσυειγοῦνται, ἀναστομοῦνται.
Εκτόμου, ἐλλεβόρου μέλανος.
Εκτρειψιν, τὴν εἰς τὰ σπλάγχνα οὐσίαν παραλλαξιν.
Εκφινδάνει, ἐξορμᾷ.
Εκβράσσει, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἐκφλύει.
Εκχύμωσις, χυμῶν ἔκχυσις.
Ελαιον ῥόδινον, τὸ μὴ ἠρωματισμένον.
Ελατήριον, οὐ μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σικύου γινόμενον, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ τὴν κάτω κοιλίαν καθαῖρον.
Ελαια, ἀγρία.
Εἰληθερὲς, τὸ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν.
Εληθερείσθω, ἡλιούσθω.
Ελιννύειν, ἡσυχάζειν.
Ελεσχηνευσάμην, ἐπὶ πλεῖστον διελέχθην.
Ελκυστῆρι, ἐμβρυουλκῷ.
Ελυτρα, σκεπάσματα.
Εμβάφιον, ὀξύβαφον.
Εμιαι, ἔμετοι, Ἀττικὸν τὸ ὄνομα.
Εμπλὴν, πλησίον.
Εμπύοις μοτοῖς, τοὺς στρεπτοὺς, ἢ τοὺς λημνίσκους.
Εμυκώθη, Διοσκουρίδης μὲν φησι, τὸ συνέμυσεν, οἱ πλεῖστοι δὲ τὸ, ἐπιφύσεις ἔσχε πλαδαρὰς, ὥσπερ καὶ οἱ μύκητες.
Εμυλώθη, ἐσκληρώθη.
Εμυλήθη, κατεμαράνθη.
Ενθλάσει, ἐνθλᾷ.
Ενθράσσει, ἐγκείμενον νύττει.
Εξαλείπτης, κονιάτης, χρίστης.

Εξαλίζοιτο, ἐκκενοῖτο.
Εξαύτης, ὑγιής.
Εξάραγμα, σύντριμμα.
Εξαρύαται, ἐκκενοῦται, ἐκθλίβεται· τινὲς δὲ, τὸ ἐξορμᾶται, ἀπειλὴν ποιεῖται.
Εξάρυσις, ἀπάντλησις.
Εξασίας, ἔνιοι μὲν τὰ ἐπανιστάμενα ἐξ ἄκρων τῶν σχισθέντων ὀθονίων λίνα, καὶ ἀπὸ τῶν ῥακῶν τὰς κρόκας. ἐμοὶ δὲ καὶ τὰ πρὶν σχισθῆναι προέχοντα τὸν αὐτὸν τρόπον ὀνομάζειν δοκεῖ.
Εξητριασμένον, τὸ διὰ ἠτρίου ἠθημένον· λεπτὸν δέ τι ὕφασμα τὸ ἤτριον, καὶ ἄγριον.
Εξινοῖ, ἐκκενοῖ.
Εξουρα, εἰς στενὸν συνηγμένα, ἃ δὴ καὶ μύουρα ὀνομάζουσιν.
Επακρα, τὰ εἰς στενὸν τελευτῶντα, ἅπερ καὶ ἔξουρα.
Επαλιώων, ἐπιπάσσων, ἐπιτάσσεται καὶ ἐπὶ τοῦ μᾶλλον.
Επικέρας, τῆλιν· ἔνιοι δὲ ἄλλην τινὰ βοτάνην οὕτως ὀνομαζομένην.
Επικτένιον, ἐπὶ μὲν τῶν γυναικῶν τὸ ἐπίσιον καλούμενον, ἐπεὶ ὑπὲρ τὸν κτένα ἐστίν· ἐπὶ δὲ τοῦ στυππείου ἢ τοῦ λίνου, τὸ τῷ κτενὶ προσιζάνοντα χνοῦν ἐν τῇ ἐργασίᾳ.
Επιμηλίδα, Διοσκουρίδης μὲν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης εἶδος μεσπίλου, ὃ καὶ σητάνιον ὀνομαζόμενον· ἔνιοι δὲ τὰ μῆλα τὰ σμικρὰ τὰ ἄγρια, ἅπερ καὶ ἀμαμηλίδες ὀνομάζονται.
Επιμυλίδα, τὴν ἐπιγονατίδα, τὴν μύλην.
Επισκληροῖς, τοῖς κατεσκληκόσι.
Επίσημος, ἐπιστατική, σύννους, ἐφεκτική.
Επίχνουν, ἐπίπαγον χνοώδη.
Επορεξάμεναι, ἐπεκταθεῖσαι.
Επόχιον, κλῆμα ἐξ οὗ πέφυκέ τι, ὥσπερ καὶ τῆς σικυώνης.
Επῶδες, δυσῶδες τὸ οἷον ἐπόζον.
Εποξεστέρη, τῷ ὄξει πλέονι κεχρημένη.
Ερυγγάνει, ἀποβάλλει.
Ερυγή, ἐρύγμιον, ἀπόβλημα.
Ερείκιδες, αἱ ἀδρομερῶς διῃρημέναι κριθαί, τινὲς δὲ τὰς διχῆ διῃρημένας· καὶ γὰρ τὸν ἐρεγμὸν ἀπὸ τοῦ διχῆ διῃρῆσθαί φασιν ὠνομάσθαι. ἐμοὶ δὲ παρὰ τὸ ἐρείκειν πάντα τὰ τοιαῦτα δοκεῖ γεγονέναι, ὅπερ οὐ τὸ διχῆ διαιρεῖν ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ θραύειν ἁπλῶς· ὅθεν καὶ τὸ ἴτριον ἐρείκιον ὀνομάζεται καὶ αὐτὸ, διότι εὔθραυστον.
Ερίξ, εἴρηται μὲν καὶ ἐπὶ τοῦ ἥπατος· γέγραπται δὲ ἐν τοῖς πλείστοις μὲν θρίξ, δηλοῖ δὲ τὸ μέρος τοῦ ἥπατος τὸ ἄνω καθ' ὃ ἀπ' ἀλλήλων σχίζονται οἱ λοβοί.
Ερυγματώδης, ἡ ἐρυγμῶν ἀπεργαστική, νόσος ἡ πνευματώδης.
Ερυθρῶν στέαρ, τὸ ἔναιμον.
Εσαφάσας, εἰς τὸ ἔσω χαλάσας, ὥστε μασᾶσθαι ὃ ἐστι ζητεῖσθαι.
Εσφηκωμένα, συνδεδεμένα, συνεσφιγμένα.
Ες χεῖρα, δηλοῖ καὶ τὸ πλησίον.
Ετνος, πᾶν τὸ ἀπὸ ὀσπρίου ἐρηριγμένου ἕψημα.
Εὐάνθεμον, ὅπερ καὶ ἀνθεμὶς λέγεται, καὶ χαμαίμηλον.
Εὐθεσίην, τὴν ἐρρωμένην τοῦ σώματος ἕξιν, ὥς που καὶ ἐνιαυτὸς εὐθεσίης καλεῖται, ὁ εὔφορος ἀπεργαστικός.
Εὐκάρδιον, εὐστόμαχον.
Εὐνή, οὐ μόνον δηλοῖ τὴν κοίτην, ἀλλὰ καὶ τὴν συνουσίαν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, καὶ ἄχθεται σφοδρότατα εὐνῇ.

A ἐξαλίζοιτο, exinaniretur.
ἐξαύτης, sanus.
ἐξάραγμα, confractio, collisio.
ἐξαρύαται, euacuatur, exprimitur. Quidam verò, hostiliter aggreditur, minas facit.
ἐξάρυσις, exhaustio.
ἐξασίας, quidam lina exurgentia à summis linteis scissis, & à pannis vilibus fila, mihi autem etiam ante quàm scindantur extantia eodem modo videtur appellare.
ἐξητριασμένον, panno tenui colatum, est autem ἤτριον tenuis quidam, & agrestis pannus.
ἐξινοῖ, euacuat.
B ἔξουρα, in angustum contracta, quæ & μύουρα nominant.
ἔπακρα, in angustum desinentia, quæ & ἔξουρα.
ἐπαλιώων, spargens: apponitur autem, & ad magis.
ἐπικέρας, fœnum græcum, quidam aliam quandam herbam sic nominatam.
ἐπικτένιον, in mulieribus pubes quę vocatur ἐπίσιον, nam supra pectinem est, in stuppa autem vel lino pectini insidentem lanuginem in opificio.
ἐπιμηλίδα, Dioscorides quidem in primo de materia genus Mespili, σητάνιον etiam appellatum, quidam autem mala parua syluestria, quæ & C ἀμαμηλίδες nominantur.
ἐπιμυλίδα, os, ceu conchula quædam genu tegens, latum, & rotundum, quo genuum commissura obtegitur, vulgò patellam vocant.
ἐπισκληροῖς, induratis.
ἐπίσημος, cunctatrix, cogitabunda, hæsitans.
ἐπίχνουν, humorem concretum lanuginosum.
ἐπορεξάμεναι, extensæ, in longum porrectæ.
ἐπόχιον, palmes, ex quo natum est quippiam, vt ex colocynthide.
ἐπῶδες, fœtens, & tanquam male olens.
ἐποξεστέρη, aceto multo vtens.
D ἐρυγγάνει, abiicit, repudiat.
ἐρυγή, ructus, eiectio.
ἐρείκιδες, in crassiores partes diuisa hordea, quidam bifariam diuisa, nam & ἐρεγμὸν, hoc est legumen fresum ab eo, quod est bifariam diuidi, aiunt nominatum esse: mihi autem παρὰ τὸ ἐρείκειν, id est, ab eo, quod scinduntur omnia talia, videtur nomen factum esse, quod non bifariam diuidere est, sed frangere simpliciter, vnde placenta etiam ipsa ex sesamo, & melle ἐρείκιον nominatur, quoniam facilè frangitur.
ἐρίξ, dicitur quidem & de iecinore, scriptum est in plurimis θρίξ, significat autem partem hepa- E tis superiorem, qua iecinoris fibræ à se mutuò diuiduntur.
ἐρυγματώδης, ructum mouens, ructuum effectiuus, morbus flatuosus.
ἐρυθρῶν στέαρ, *rubicundus adeps*, sanguinolentus adeps.
ἐσαφάσας, ad interiorem partem laxans, vt μασᾶσθαι, quod est, quærere.
ἐσφηκωμένα, colligata, constricta.
ἐς χεῖρα, significat & propè.
ἔτνος, omne ex legumine fracto decoctum.
εὐάνθεμον quod & ἀνθεμὶς dicitur, & chamæmelum.
F εὐθεσίην, firmam corporis constitutionem, ingenitum corporis habitum, quemadmodum alicubi & annus εὐθεσίης *optimus* vocatur, qui fertilitatem efficit.
εὐκάρδιον, stomacho vtile.
εὐνή, non solum significat lectum, sed & coitum, vt in secundo de morbis mulierum, & offenditur vehementissimè coitu.

εὐοργητοτέρα, moratior, ὀργαὶ enim mores sunt.
ἔφλυζον, depressi fuerunt.
ἐχέτρωσις, alba Bryonia.
ἕψημα, sapa, quòd & σίραιον, hoc est, mustum ad tertiam partem decoctum.
ἑψητὸν, autem genus piscium.

Initium Z.

Zείας, zeæ, farris, *olyræ*.

Initium H.

Hγκίστρευται, implicatus est.
ἠγκυροβόληται, intus adhæsit, vt in anchora.
ἠδὲ, insuper.
ἠδέλφισται, amicus, familiaris, & tanquam frater factus est.
ἡδυντὴν πίσσαν, odoribus conditam picem, coquitur autem cum aqua, & aromatibus.
ἡδυντὸν στέαρ, adeps in aqua, & aromatibus coctus, & aromata, & vnguenta odorifera.
ἡμίοπον, dimidium.
ἡμιτύβιον, lintei crassioris pars.
ἶψαι, contundere, & ἰψίων, contusorum.
ἠοίας, matutinas horas.
ἠραχνίωκεν, tenuibus simul, & multis venulis, cuiusmodi sunt aranearum telæ, implicauit.
ἠρμάσθαι, firmatum esse, innixum esse, vel aptatum esse.
ἤσας, consueuisti.

Initium Θ.

Θαλερὸν, calidum, vt à sole, nam ab eo, quod est θέρεσθαι, hoc est calefieri, nomen factum est.
θέρετρον, locus ad commorationem æstatis idoneus, quidam θέντρον scribunt.
θημὼν, aceruus.
θηρίον, lumbricum, & sæuum vlcus, vt in libro de locis in homine, sæuum vlcus in corpus aduenit propter hoc, & cùm aduenerit sanies defluens, putrefacit, & tumefacit, cùm in libro de humoribus, vnde curatur, ante dixisset. Postea in aliis, cùm θηρίον dixerit, animalia in intestinis consistentia significat, lumbricos scilicet, & ascaridas, quemadmodum & cùm dixerit autumnorum τὸ θηριῶδες, ab aliquo dictorum nomina: videtur autem, & aliquando φθινῶδες, sic appellare.
θλάστην, fœtus infractorem, quod & πίεστρον vocatur, nomen in primo de morbis mulierum.
θλασπόσιον, pro Thlaspis, sic appellatæ herbæ.
θολερὸν πνεῦμα, turbulentus flatus, spiritus magnus, & impellens.
θρᾶνον, sedem vtrinque peruiam.
θράσσεται, pungitur, stimulatur.
θρὶξ, scribitur, & τρὶξ, pilos vocant sacerdotes, cùm apparuerit in simo iecinoris in dextra pinnula venula angusta, recta, nigra.
θύη, suffitus, odoramenta.
θύματα, suffimenta.
θυμβραίαν sic nominat satureiam.
θύμου, ex Thymis, gens autem est hæc ex Thracia.
θώρηξις, vinolentia, vel ebrietas.

Initium I.

Ἰλλοῦται, obliquatur, in se subsidet.
ἰθαγενὴς, ingenuum, vt ait sapiens, sed me æquè atque ingenuos honorabat.

A Εὐοργητοτέρα, εὐτροπωτέρα· ὀργαὶ γὰρ, οἱ τρόποι.
Ἔφλυζον, ἐχαλάσθησαν.
Ἐχέτρωσις, ἡ λευκὴ Βρυωνία.
Ἕψημα, ὅπερ καὶ σίραιον.
Ἑψητὸν, δὲ εἶδος ἰχθύων.

Ἀρχὴ τοῦ Z.

ZΕίας, ὀλύρας.

Ἀρχὴ τοῦ H.

ΗΓκίστρευται, ἐγκαταπέπλεκται.
Ἠγκυροβόληται, ἐγκαταπέφυκεν ἀγκύρᾳ ὁμοίως.
B Ἠδὲ, ἔτι δέ.
Ἠδέλφισται, οἰκείωται.
Ἡδυντὴν πίσσαν, τὴν ἠρωματισμένην, ἕψεται δὲ ὕδατι καὶ ἀρώματι.
Ἡδυντὸν στέαρ, τὸ ἐν ὕδατι καὶ ἀρώμασι ἑψηθὲν, καὶ τὰ ἀρώματα καὶ ἡδύσματα.
Ἡμίοπον, ἥμισυ.
Ἡμιτύβιον, ὀθονίου παχέος μέρος.
Ἶψαι, κόψαι· καὶ ἰψίων, τῶν κεκομμένων.
Ἠοίας, τὰς πρωΐας.
C Ἠραχνίωκεν, λεπτοῖς ἅμα καὶ πολλοῖς φλεβίοις, ὥσπερ ἀράχνης ὑφάσματα διαπέπλωκε.
Ἡρμάσθαι, ἐρηρεῖσθαι, ἢ ἡρμόσθαι.
Ἤσας, ἤθισας.

Ἀρχὴ τοῦ Θ.

ΘΑλερὸν πνεῦμα, θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου· παρὰ γὰρ τὸ θέρεσθαι γέγονε τοὔνομα.
Θέρετρον, τόπος ἐνδιατρίβειν θέρους ἐπιτήδειος ἔνιοι δὲ θέντρον γράφουσι.
Θημὼν, ὁ σωρός.
Θηρίον, τήν τε ἕλμινθα καὶ τὸ ἄγριον ἕλκος, ὡς ἐν τῷ περὶ
D τόπων τῶν κατ᾽ ἄνθρωπον· θηρίον ἐπὶ τὸ σῶμα ἐπέρχεται διὰ τόδε· καὶ ὁπόταν ἀφίκηται ὁ ἰχὼρ ἀπορρέων, σήπει, καὶ μετεωρίζει· ἐν μέντοι τῷ περὶ χυμῶν ὅθεν ἀλθαίνεται προειπών. εἶτα ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ θηρίον εἰπὼν, τὰ ἐν τοῖς ἐντέροις συνιστάμενα, δηλοῖ τὰς ἕλμινθας δηλονότι, καὶ τὰς ἀσκαρίδας· ὥσπερ καὶ ὅταν εἴπῃ, φθινοπώρων τὸ θηριῶδες, ἀπό τινος τῶν εἰρημένων ὀνομάζει· δοκεῖ δὲ ἐνίοτε καὶ τὸ φθινῶδες οὕτως προσαγορεύειν.
Θλάστην, τὸν ἐμβρυοθλάστην, ὅπερ καὶ πίεστρον καλεῖται, τοὔνομα ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων
E Θλασπόσιος, ἀντὶ τῆς θλάσπεως τῆς οὕτως ὀνομαζομένης βοτάνης.
Θολερὸν πνεῦμα, μέγα καὶ δεδιωγμένον.
Θρᾶνον, δίφρον ἀμφοδεύτικόν.
Θράσσεται, νύσσεται, κεντᾶται.
Θρὶξ, γράφεται δὲ καὶ τρὶξ· τρίχας δὲ καλοῦσιν οἱ θύται ἐπειδὰν φανῇ κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λοβοῦ φλέβιον στενὸν, εὐθὺ, μέλαν.
Θύη, θυμιάματα, ἀρώματα,
Θύματα, θυμιάματα.
Θυμβραίαν, οὕτως ὀνομάζει τὴν θύμβραν.
F Θύμου, τοῦ ἀπὸ Θύμων· ἔθνος δέ ἐστι τοῦτο Θρακικόν.
Θώρηξις, οἴνωσις, ἤτοι ἡ μέθη.

Ἀρχὴ τοῦ I.

ΙΛλοῦται, λοξοῦται, συνιζάνει.
Ἰθαγενὲς, τὸ γνήσιον, καθάπερ φησὶν ὁ σοφὸς, ἀλλά με ἶσον ἰθαγενέσιν ἐτίμα.

Ἴκταρ, ἐγγύς, παρὰ μὲν τοῖς Ἀττικοῖς· παρὰ δὲ τῷ Ἱπποκράτει ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων, τὸ τῆς γυναικὸς αἰδοῖον καλεῖται.

Ἰλλαίνειν, διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἱμερωθεῖσαι, ἀνδρὶ μιγεῖσαι, αἳ τῆς τῆς ἐπιθυμίας τυχοῦσαι· ἀνδρὶ μιγεῖσαι.

Ἰνδικόν· οἱ μὲν γράψαντες τὰς ὀνομασίας τῶν φαρμάκων, καθάπερ Μενεσθεύς τε καὶ Ἀνδρέας ὁ τοῦ Χρύσαρος, καὶ Ξενοκράτης, καὶ Διοσκουρίδης ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ἰνδικὸν ὀνομάζουσι τὸ ζιγγίβερι, πλανηθέντες ἐκ τοῦ τινας οἴεσθαι ῥίζαν αὐτὸ τοῦ πεπέρεως ὑπάρχειν· ἀλλὰ Διοσκουρίδης ὁ Ἀναζαρβεύς, σαφῶς διώρισέ τε καὶ ἀπεφήνατο περὶ ζιγγιβέρεως καὶ πεπέρεως· ὁ τοίνυν Διοσκουρίδης ὁ νεώτερος ὁ γλωσσογράφος, φυτὸν εἶναί φησιν ἐν Ἰνδίᾳ παραπλήσιον τῷ τοῦ πεπέρεως, οὗ ὁ καρπὸς ὀνομάζεται μυρτίδανον ὅτι μύρτῳ ἔοικεν.

Ἰνέει, κενοῖ· καὶ ἴνηθμος, κένωσις· καὶ ἰνεῖται, κενοῦται.

Ἰξάλην, τελείου αἰγὸς δέρμα.

Ἰξίαι, κιρσοί.

Ἶξιν, εὐθυπορίαν, ἢ ἄφιξιν.

Ἰξίον, φύλλον τοῦ λευκοῦ χαμαιλέοντος.

Ἰξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος.

Ἶπος, ἡ πόσις ἐν μοχλικῷ.

Ἱππόφεως, τοῦτο οὐ μόνον ἱπποφαὲς ὀνομάζεται· ἀλλὰ καὶ κνάφον, καὶ στοιβήν.

Ἰσεννύουσαι, ἰσάζουσαι, μεσήλικες οὖσαι.

Ἰσάλλην, διφθέραν, δέρμα.

Ἰσχαλέαι, ἰσχναί· καὶ ἰσχαλέον, τὸ ἰσχνόν.

Ἰχθυήματα, λεπίσματα φλοιῶν.

Ἰχθύην, ῥίνης θαλαττίας δέρμα ξηρόν· δύναται δὲ καὶ τὸν σιδηροῦν ὄνυχα δηλοῦν, ᾧπερ εἰς τὰς ἐμβρυουλκίας, καὶ ἐμβρυοτομίας χρώμεθα, διὰ τὴν πρὸς τὰς λεπίδας τῶν ἰχθύων ὁμοιότητα.

Ἀρχὴ τοῦ Κ.

Καθαπτόμενοι, αἰσθανόμενοι σφοδρῶς.

Καθετῆρι, τῷ στρεπτῷ μοτείῳ ἀπὸ τοῦ καθίεσθαι, ἐν δευτέρῳ γυναικείων, μοτοῦ ὠμολίνου καθετῆρι.

Κακαγγελίη, κακορρημοσύνη, κακολογία.

Κακοήθεα, κακοήθη.

Κακοσινώτατα, ἐπιβλαβέστατα.

Καλλίφυτον, ὅπερ καὶ καλλίτριχον, καὶ ἀδίαντον, ὀνομάζεται.

Καλλιωνύμου, ἰχθύος τινὸς οὕτως ὀνομαζομένου.

Κάμμορον, τό, τε τῇ σμικρᾷ σκίλλῃ ἐοικὸς ζῶον, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς τοῦτο τῶν ῥιζῶν ὁμοιότητος τὸ ἀκόνιτον, ἀλλὰ οὐδέτερον αὐτῶν ἀκοῦσαι δυνατὸν ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον, καυσουμένων, παραλαμβανομένου τοῦ καμμόρου· ὅθεν καὶ Ἐρωτιανὸς οὐ μόνον αὐτὸ τὸ ζῶον κάμμορον, ἀλλὰ καὶ τὸ περικείμενον αὐτῷ βρύον, οὕτως ὀνομάζεσθαί φησι. Ζήνων δὲ ὁ Ἡρόφιλος τὸ κώνειον. Ζεῦξις δέ, φάρμακον ψυκτικόν.

Κανονίαι, ὀρθοὶ καὶ προσεσταλμένοι τὰς γαστέρας.

Καρικὸν, καρυκὸν τι ἔδεσμα οὕτως ὀνομάζει, οὗ καὶ τὴν σκευασίαν ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν γράφει.

Καρυκοειδέα, ὕφαιμα· καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἰδίως οἱ ἰατροί.

Καρύκη, λύδιον ἔδεσμα ποικίλον, ἐξ αἵματος σκευαζόμενον.

Καρχήσιον, τῷ ἐπ' ἄκρῳ τῷ ἱστῷ τῷ ἔχοντι τροχιλίαν· καὶ καρχήσιοι, ἐπ' αὐτοῦ κάλοι οἱ τεταμένοι.

ἴκταρ, propè, apud Atticos; apud Hippocratem verò in secundo de morbis mulierum, mulieris testiculus vocatur.

ἰλλαίνειν, distorquere vel circumagere oculos.

ἱμερωθεῖσαι, cum viro mixtæ; quæ cum viro congressæ sunt, & viri congressu potitæ.

ἰνδικόν, qui scripserunt nomina medicamentorum, vt Mnestheus, & Andreas Chrysaris, & Xenocrates, & Dioscorides Alexandrinus indicum nominant zingiberi, decepti ex eo, quod quidam putant ipsum piperis radicem esse, sed Dioscorides Anazarbeus apertè distinxit, & definiuit de zingibere, & pipere. Dioscorides igitur iunior, qui linguas scripsit, stirpem esse ait in India similem stirpi piperis, cuius fructus appellatur Myrtidanum, quia myrto similis est.

ἰνέει, euacuat, & ἴνηθμος, euacuatio, & ἰνεῖται, euacuatur.

ἰξάλην, perfectæ capræ corium.

ἰξίαι, varices.

ἶξιν, rectum progressum, vel accessum.

ἰξίον, folium albi Chamæleontis.

ἰξύας, ile, pars inter ischium & lumbos.

ἶπος, potio in curatione ossis luxati.

ἱππόφεως, hippophaos hoc non solùm lappago nominatur, sed & carduus, & stybum.

ἰσεννύουσαι, adæquantes, mediæ ætatis existentes.

ἰσάλλην, pellem capræ, corium.

ἰσχαλέαι, tenues; & ἰσχαλέον, tenue.

ἰχθυήματα, squamulæ corticum.

ἰχθύην, rhinæ seu squatinæ marinæ pellem aridam: potest etiam ferreum vnguem significare, quo in extractione, vel sectione infantis immaturi adhuc in vtero existentis vtimur, propter squamarum piscis similitudinem.

Initium K.

Καθαπτόμενοι, perstringentes, sentientes vehementer.

καθετῆρι, tortili linamento vulnerario, ab eo, quod demittatur in vulnus, in secundo de morbis mulierum, in vulnus indere tortile linamentum ex linteis factum.

κακαγγελίη, maledicentia, procacitas.

κακοήθεα, maligna.

κακοσινώτατα, nocentissima.

καλλίφυτον, quod & capillus veneris, & adiantum nominatur.

καλλιωνύμου, piscis cuiusdam sic vocati.

κάμμορον, est animal paruæ scillæ simile, & aconitum, ab eo, quòd illius radices sunt huius animalis similes, sed neutrum horum intelligi potest in libro de locis in homine, inflammatis assumpto cammoro; vnde Erotianus non solùm ipsum animal cammorum, sed adhærentem ipsi muscum, sic vocari ait; Zeno autem Herophilius cicutam: Zeuxis autem medicinam refrigerantem.

κανονίαι, quibus planus venter & substrictus est.

καρικόν, edulium quoddam ex nucibus sic nominat, cuius, & confectionem scribit in primo libro de vlceribus.

καρυκοειδέα subcruenta, vocant autem id propriè medici.

καρύκη, lydium edulium varium ex sanguine confectum.

καρχήσιον, in summo velo habens rotulam; & καρχήσιοι, in ipso funes extenti nominati.

καταβλακεύουσιν, parui pendunt, prorsus negligunt. A

καταβλημα, circumiectum data opera vinculum aut amiculum, ad ea quæ subiecta sunt constringenda.

καταγγοῖ, ad extremum inutilitatis, vel imbecillitatis ducit.

κατακορέα, vocat sic, & meræ bilis excrementa, & pectora κατακορέα, quæ talem humorem generant: quidam hirsuta intellexerunt, sed & κατακορέας bile perfusos homines similiter nominat: medicamentum quidem κατακορὲς, vel quod id euacuet biliosum humorem, vel propter proprium colorem: appellat autem, & sitim quodam in loco κατακορῆ molestam, quæ propter talem humorem facta est vehementior, vel ad summum intensam, sic igitur, & eneruare κατακορεῖν. B

κατακούρην, nouaculæ cæsuram, sectionem, sic melius est scribere, inquit Dioscorides, τὴν κατὰ κορυφὴν κουρίδιον τομὴν, id est in vertice puellarem tonsuram, & hinc τὸ κείρειν, id est tondere, & apud Theophrastum κουριζομένη, id est tonsa abies pro secta.

κατακρούειν, diffringere, vel discindere.

καταλείφειν, illinere, vel inungere.

καταμώσας, qui denisit causa quærendi, facta enim est vox à quærendo, quemadmodum, & qui quæritur. C

καταναισιμοῦται, consumitur, absumitur.

κατάστημα, velut innixus, & decubitus, in secundo epidemiarum, & καταστῆσαι decumbere, delabi.

καταφρονέοντα, liberè aut integrè sentientem, in maiore prorrhetico.

κατάχλοα, valde virentia.

κατιλλόμεναι, colligatæ, vinctæ.

κατενόει, intelligebat, sentiebat.

κατεπλήσσετο, stupidus factus est, stupefactus erat.

κατηβολῆσι, circularibus initiis paroxysmorum. D

κατήρτητο, compositus & sedatus erat.

κατ' ἰητρεῖον, ad chirurgiam pertinentia.

κατοπτῆρι, catopteri, anispeculo, quod ἑδροδιαστολεῖ, id est sedem dilatans vocant, vt & διόπτρα speculum matricis mulierum.

κατωμοσαδέω, subaudiendũ est, vici, vt κατωσωσιλέω.

καυλὸς, radix quidem herbæ silphium propriè vocatur, caulis autem, & succus, vt aliorum. Scribit igitur ipse in libro de ratione victus acutorum, vel silphium, vel caulis, vel succus.

καύσωμα, inflammationem, in primo de morbis minore. E

καυτῆρα, æreum calamulum quendam perforatum in fundo, per quem cauteriolum apparens demissum vrere potest.

κάγχρυος ῥίζαν, rorismarini radicem: cùm autem pluraliter dixerit τὰς κάγχρυς, tosta hordea intelligenda sunt.

κέδματα, diuturnos ex desluxione affectus, vel in omnibus articulis, vel præcipuè circa coxam: propriè autem tibi hoc exposuimus, sicut & alias quasdam dictiones.

κεκωμῶσθαι, in comate seu profundo somno esse, vel veterno.

κερχναλέον, asperitatis faucium effectiuum: sic & asperitas nominatur gutturis, & in pulmone strepitus, & asperum, & asperari, & asperationes similiter significant. F

κεφαλοειδοῦς, caput habentis.

κιγκλισμὸς, breuis, continuata motio, à cinclo animali.

A Καταβλακεύουσιν, καταλιγωροῦσι.

Κατάβλημα, περίβλημα ἐξ ἐπιμελήσεως, ἕνεκα τοῦ σφίγγειν τὰ ὑποκείμενα.

Καταγγοῖ, εἰς ἔσχατον ἀχρηστίας, ἢ ἀσθενείας ἄγει.

Κατακορέα, καλεῖ μὲν οὕτως καὶ τὰ ἀκρατοχόλη διαχωρήματα, καὶ στήθεα κατακορέα, τὰ τοῦ τοιούτου χυμοῦ γεννητικά· τινὲς μέντοι τὰ λάσια ἤκουσαν. ἀλλὰ καὶ κατακορέας ἀνθρώπους ὁμοίως ὀνομάζει· φάρμακον μέντοι κατακορὲς, ἢ διὰ τὸ κενούμενον ὑπ' αὐτοῦ χυμὸν, ἢ διὰ τὴν ἰδίαν χρόαν· ὀνομάζει δὲ καὶ δίψαν πού κατακορῆ, τὴν ἤτοι
B διὰ τὸν τοιοῦτον χυμὸν γεγονυῖαν σφοδρὰν, ἢ εἰς ἄκρον ἐπιτεταμένην, ὥσπερ οὖν καὶ ἐκλύειν, κατακορεῖν.

Κατακούρην, τοῦ ξυροῦ τὴν τομὴν, οὕτως ἄμεινον γράφειν ὁ Διοσκουρίδης φησὶν, τὴν κατὰ κορυφὴν κουρίδιον τομὴν, καὶ τὸ κείρειν ἐντεῦθεν· καὶ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ ἡ κουριζομένη ἐλάτη, ἀντὶ τῆς τεμνομένης.

Κατακρούειν, καταγνύειν.

Καταλείφειν, καταχρίειν.

Καταμώσας, καθεὶς ἕνεκα τοῦ ζητῆσαι· γέγονε γὰρ ἡ λέξις παρὰ τὸ ματεύειν, ὥσπερ καὶ τὸ καταματούμενος.

C Καταναισιμοῦται, καταναλίσκεται.

Κατάστημα, τὸ οἷον κατάστηριγμα, καὶ ἀπόσκημμα, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν· καὶ καταστῆσαι, τὸ ἀποσκῆψαι.

Καταφρονέοντα, τὸν ἀνέτως αἰσθανόμενον, ἐν τῷ μείζονι προῤῥητικῷ.

Κατάχλοα, ἄγαν χλοώδη.

Κατιλλόμεναι, συνδεδεμέναι.

Κατενόει, ἐσωφρόνει, ᾐσθάνετο.

Κατεπλήσσετο, ἀποπληκτώδης ἐγίνετο.

Κατηβολῆσι, περιοδικαῖς ἀρχαῖς παροξυσμῶν.

D Κατήρτητο, καθεστήκει, ἐσωφρόνει.

Κατ' ἰητρεῖον, τὰ κατὰ τὴν χειρουργίαν.

Κατοπτῆρι, τῷ καλουμένῳ ἑδροδιαστολεῖ, ὥσπερ γε καὶ διόπτρα, ὁ γυναικῶν διαστολεύς.

Κατωμοσαδέω, ὑπακουστέον κώμης ὥσπερ κατωσωσιλέω.

Καυλὸς, ἡ μὲν ῥίζα τῆς πόας σίλφιον ἰδίως ὀνομάζεται, καυλὸς δὲ καὶ ὁ ὀπὸς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων· γράφει γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἢ σίλφιον, ἢ ὁ ὀπὸς, ἢ καυλός.

Καύσωμα, τὴν πύρωσιν, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ
E σμικροτέρῳ.

Καυτῆρα χάλκεον, καλαμίσκον τινὰ, τετρημένον κατὰ τὸν πυθμένα, δι' οὗ καίειν ἔστι καυτηρίδιον διαφανὲς καθιέν.

Κάγχρυος ῥίζαν, τῆς λιβανώτιδος· ὅταν δὲ πληθυντικῶς εἴπῃ τὰς κάγχρυς, τὰς πεφρυγμένας κριθὰς ἀκουστέον.

Κέδματα, τὰς ἐκ ῥεύματος χρονίους διαθέσεις, ἤτοι περὶ τὰ ἄρθρα σύμπαντα, ἢ ἐξαιρέτως περὶ τὰ κατ' ἰσχίον· ἰδίᾳ δέ σοι τοῦτο ἐξηγησάμεθα, ὥσπερ καὶ ἄλλας τινὰς λέξεις.

κεκωμῶσθαι, ἐν κώματι εἶναι.

κερχναλέον, κέρχνου ποιητικόν· οὕτως δὲ ἥ τε τραχύτης ὀνο-
F μάζεται τοῦ φάρυγγος, καὶ ὁ ἐν τῷ πνεύμονι ψόφος· καὶ τὸ κέρχνον δὲ καὶ τὸ κέρχνεται, καὶ οἱ κερχνασμοὶ, τὸ ἀνάλογον δηλοῦσιν.

Κεφαλοειδοῦς, κεφαλὴν ἐχούσης.

Κιγκλισμὸς, βραχεῖα συνεχὴς κίνησις, ἀπὸ τοῦ κίγκλου τοῦ ζώου.

Κίθαρον, θώρακα.

Κίων, ὁ ἐκ τῶν θηριδίων ἄθροισμα τῶν τὸν σῖτον διαβιβρωσκόντων, ὧν ἕκαστον κίων ὀνομάζεται· ἐπὶ τελευτῆς τοῦ δευτέρου τῶν γυναικείων τοὔνομα.

Κλήϊθρον, ὁ περὶ τὴν καταπόσιν τόπος ὑπὸ τοῖς παρισθμίοις.

Κλιμακείου, τοῦ πλαγίου ἐν τοῖς κλίμαξι ξύλου· ἔνιοι δὲ κλιμακίου γράφουσι χωρὶς τοῦ ε. καὶ ἡ διὰ τοῦ κλιμακίου ἑτέρη τις τοιαύτη.

Κλισμὸν, κλίνην, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων.

Κνημαίου, τοῦ τῆς κνήμης.

Κνήματα, ξύσματα· καὶ κνῆσαι, τὸ ξῦσαι.

Κνῆστρον, ὅπερ καὶ κνέωρον.

Κνήστρῳ, τῷ τυροκνηστεῖ· ἔστι δὲ μαχαίριόν τι ᾧ ξύεται ὁ τυρός.

Κνιδώσιες, νύξεις τινὲς κνισμώδεις, οἷαι καὶ ἀπὸ κνίδης γίνονται.

Κνιπότητα, κνησμόν· ἔνιοι δὲ τὴν ξηροφθαλμίαν ἤκουσαν.

Κνύμα, ὠνοματοπεποίηται μιμήσει τοῦ ψόφου· ἀλλὰ καὶ ὁ ἠρέμα στενάζων, κνυζόμενος, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν κυνῶν κνυζηθμός.

Κόγχην κεραμίδα, οὐδὲν πλέον δηλοῖ τῆς κεραμίδος.

Κόγχον, τὴν κόγχην, τὴν χήμην.

Κόκκαλον, οἱ μὲν πλεῖστοι τὸν πυρῆνα τοῦ στροβίλου· Διοσκουρίδης δὲ τὸν κνίδιον κόκκον ὑποκοριστικῶς.

Κόκκωνα, κόκκον τὸν κοινῶς ὀνομαζόμενον, οὐ τὸν κνίδιον, ὃν καὶ αὐτὸν ἔστιν ὅτε κόκκον ἄνευ προσθήκης ὀνομάζει.

Κόλλικας, τοὺς τροχίσκους· καὶ τὸ ἐν Ἀχαρνεῦσι, κολλικοφάγε βοιώτιε, ἐπὶ τῶν σμικρῶν τροχίσκων εἴρηται.

Κολοκυνθίδην ἀγρίην, τὴν κολοκυνθίδα.

Κοπρίων, μελικηρίδων· οἱ δὲ πλεῖστοι γράφουσι κηρίων, δηλοῖ δὲ, τῶν ἀποπιεσμάτων τοῦ κηροῦ.

Κορίω, τὴν πόαν ἥ τις καὶ ὑπερικὸν ὀνομάζεται, ἔχει δὲ τὸν καρπὸν κορίῳ ὅμοιον.

Κορούς, τὰς ἀπὸ τῶν κλάδων παραφύσεις, τὰ νέα βλαστήματα.

Κορυφάδων, τῶν κορυφῶν τῶν πρὸς τῷ ὀμφαλῷ συναγωγῆς.

Κοτίδι, τῷ ἰνίῳ, τῇ παρεγκεφαλίδι.

Κότινον, ἀγρίαν ἐλαίαν.

Κοτυλίδα, τὴν κοτύλην τοῦ ἰσχίου, ἔν τε τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ μοχλικοῦ, κἂν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων, τῷ μείζονι.

Κοτυληδόνας δὲ, τὰ στόματα τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων, ὡς κἂν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἀποδέδεικται.

Κοχώνην, τὴν σύζευξιν τὴν ἐν τοῖς ἰσχίοις, τὴν πρὸς τὴν ἕδραν, δι᾽ ἣν καὶ πᾶς ὁ περὶ τὴν ἕδραν τόπος οὕτως ὀνομάζεται.

Κράδαι, συκῆς οἱ ἀκρέμονες.

Κραίνουσι, λήγουσι.

Κραμβίῳ, κράμβης ἀφεψήματι.

Κρέκειν, ὠνοματοπεποίηται τὸ μισητὸν ἠχεῖν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Κρήγυον, τὸ ἀγαθόν.

Κρημνοί, τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων κατ᾽ ἄνθρωπον, καὶ τὰ πτερυγώματα τοῦ γυναικείου αἰδοίου.

Κρησέρα, ἡ τοῦ ἀλεύρου πτίσις ὀνομαζομένη· μήποτε δέ τις ἐστὶν αὕτη λινοῦς.

Κρίμνα, τὰ ἁδρομερέστερα τῶν ἀλφίτων· ὅταν δ᾽ εἴπῃ κρίμνα ἀλφίτου ἁδρά, τὰ μέγιστα τῶν ἀλφίτων δηλοῖ.

A κίθαρον, thoracem.

κίων, bestiolarum congregatio, quæ triticum comedunt, quarum vnaquæque cion nominatur, in fine secundi de morbis mulierum nomen est.

κλήϊθρον, in gula locus sub tonsillis.

κλιμακείου, transuersi in scalis ligni: quidam autem κλιμακίου scribunt, sine ε, & per climacium, *transuersum scalæ lignum*, altera quædam talis.

κλισμὸν, lectum, in secundo de morbis mulierum.

κνημαίου, tibialis.

B κνήματα, ramenta, rasuræ; & κνῆσαι radere.

κνῆστρον, idem quod κνέωρον, cneorum, Thymelæa.

κνήστρῳ, casei radulæ, est autem cultellus quo raditur caseus.

κνιδώσιες, puncturæ quædam pruriginosæ, quales ab vrtica excitantur.

κνιπότητα, pruritum; quidam autem aridam lippitudinem intellexerunt.

κνύμα, factum nomen est ad imitationem strepitus. Sed & leniter suspirans, κνυζόμενος dicitur ab eodem, & in canibus vlulatus, gannitus.

κόγχην κεραμίδα, concham, figlinum vas, nihil plus significat, quam κέραμις, id est figlinum vas.

C κόγχον, concham hiatulam.

κόκκαλον, plurimi nucleum nucis pineæ accipiunt. Dioscorides autem granum cnidium diminutiuè.

κόκκωνα, granum aut acinum communiter appellatum, non *granum* cnidium, quod etiam ipsum aliquando coccum sine additione nominat *Hippocrates*.

κόλλικας, pastillos, rotulas, & illud *Aristophanis* in Acharnensibus, κολλικοφάγε, id est Rotuliuora Bœotiole, de paruis pastillis dictum.

κολοκυνθίδην ἀγρίην, colocynthidem, cucurbitam agrestem.

D κοπρίων, fauorum: plurimi autem scribunt κηρίων. Significat autem expressorum faui.

κορίω, herbam, quæ hypericon nominatur: habet autem fructum coriandro similem.

κορούς, agnatos ramorum surculos, nouas propagines.

κορυφάδων, orarum collectionis ad vmbilicum.

κοτίδι, occipiti, cerebello.

κότινον, syluestrem oleam, siue oleastrum.

κοτυλίδα, acetabulum ischij, tum in commentariis libri Mochlici, tum in secundo de morbis maiore.

E κοτυληδόνας, acetabula, ora vasorum in vuluas descendentium, vt in libris de Hippocratis Anatome demonstratum est.

κοχώνην, commissuram coxendicis quæ est ad sedem, propter quam omnis locus circa sedem sic vocatur.

κράδαι, fici rami maiores, aut virgulta.

κραίνουσι, desinunt, pertingunt.

κραμβίῳ, crambes decocto.

κρέκειν, nomen factum est, odiosum quiddam insonare, in secundo de morbis maiori.

κρήγυον, bonum.

F κρημνοί, labra vlcerum, vt in libro de locis in homine: & alæ pudendi muliebris.

κρησέρα, cribrum pollinarium, farinæ tritici, euolatio quam vocant, & sacculus quidam lineus.

κρίμνα, crassiores farinas; cùm autem dixerit, κρίμνα ἀλφίτου ἁδρά crassissimas farinas significat.

κρότωνας, cartilaginea in pulmone bronchia, in primo de morbis.

κρότωνος ῥίζα, crotonis radix: hoc Ægyptij cicion nominant.

κυάμου καρπὸν, fabæ fructum. Dioſcorides ait ipſum hyoſcyami dicere: ſic enim in primo de morbis mulierum. Quidam autem Ægyptiæ intelligunt.

κύαρ, acus foramen.

κύβιτον, olecranum, qui & cubitus. Dioſcorides autem nodum brachij ſic nominari ait.

κύκλοι προσώπου, faciei circuli, malæ, in primo de morbis maiore.

κυγχίδα, & paruum calicem, & doliolum medicum aut vaſculum dolij figura.

κυρβασίην, pileum acutum, quem & tiaram erectam.

κυρήβια, paleæ, ſignificat & ſurfures, & hordei purgamenta.

κυρίῃσιν, diebus quibus ad talia iudicanda creditur.

κύρσον, podicem.

κύστιγα, veſicam paruam.

κώδεις, capita & calices papaueris.

κωλεὸς, membrum in vulnere quod rectè extrahi poteſt.

κῶμα, veternus, cataphora, in ſomnum delatio; ſcriptus eſt autem, vt ſcis, à nobis de hoc libellus.

κωνίαν, vinum picatum, iniicitur cum cortice piceæ hemina dimidia in vas figlinum: ac nonnulli quidem excolant, vbi efferbuit, alij verò relinquunt.

κωφοὶ, hebetes, languidi, inualidi, κωφοῖ verò verbum tertiæ perſonæ tertiæ coniugationis, langueſacit, & retundit, ſignificat.

Initium Λ.

ΛΑβὴ, præſultus febris, maximè autem quæ per circuitus inuadit.

λαγνείη, res venerea ſignificat aliquando etiam ipſum ſemen, vt in libro de natura pueri, ſic, & τὸ λάγνευμα, ſemen, coitus.

λαγώπυρος, lagopyrus, & lagonate appellata herba.

λαμπτὴρ, lucerna quem multi φανὸν, id eſt pharum, vel lampadem nominant, in ſecundo de morbis maiore. Apud alios, & maximè Atticos, in quo ligna comburebantur præbentia lumen, ſed & fax, & lucerna aliquando λαμπτὴρ nominatur.

λαπαχθῆναι, propriè quidem euacuari, propter hoc autem, & μαλαχθῆναι, id eſt mollire.

λαμπηρὰ, ſplendentia, ſpumoſa, ſplendet enim ſpuma.

λάσιον, linteum.

λεβηρίδα, ſerpentis exuuium. Quidam autem concham vacuam.

λέγνα, extremæ partes oris vteri ex tranſlatione: ſic enim vocantur extremitates indumentorum: nominat & alibi extremitates has vteri oſculi ἀμφίδεα.

λέκιθον, lecithum, quod eſt intra lentis corticem.

λεπάδες, conchylia, petris adhærentes conchæ.

λεπτὰ, ſic aliquando vocat rara, vt in libro de locis in homine.

λευκὴν ῥίζαν, albam radicem dracunculi.

λευκοΐου καρπὸν, albæ violæ ſemen ſic vocari ait Dioſcorides.

λεῶς, omninò, penitus, in totum.

λιβανωτοῦ καρπὸν, ipſum fortè appellatum ſic thus, quoniam eius plantæ ſemen in vſum venire ignoratur.

A Κρότωνας, τὰ ἐν τῷ πνεύμονι χονδρώδη βρόγχια· ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων.

Κρότωνος ῥίζα, τοῦτο οἱ Αἰγύπτιοι κίκιον ὀνομάζουσι.

Κυάμου καρπὸν, ὁ μὲν Διοσκουρίδης, ὑοσκυάμου φησὶ λέγειν αὐτόν· οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων· ἔνιοι δὲ τοῦ Αἰγυπτίου ἀκούουσιν.

Κύαρ, τὸ τῆς βελόνης τρῆμα.

Κύβιτον, τὸ ὀλέκρανον ὅπερ καὶ ἀγκών. Διοσκουρίδης δὲ τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος οὕτως ὠνομάσθαι φησί.

Κύκλοι προσώπου, τὰ μῆλα, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων B τῷ μείζονι.

Κυγχίδα, τήν τε σμικρὰν κύλικα, καὶ τὴν ἰατρικὴν πιθάκνην.

Κυρβασίην, πῖλον ὀξὺν, ὅνπερ καὶ τιάραν.

Κυρήβια, ἄχυρα· δηλοῖ δὲ καὶ τὰ πίτυρα, καὶ τὰ τῶν κριθῶν ἀποβράσματα.

Κυρίῃσιν, ἡμέραις, τὰ τὰ τοιαῦτα κρίνειν πεπιστευμέναις.

Κύρσον, πρωκτόν.

Κύστιγα, κύστιν σμικράν.

Κώδεις, κώδεια.

Κωλεὸς, τὸ κῶλον ἐν τῷ τρώματι καὶ βέλτιον ἐξαιρέσιος.

C Κῶμα, καταφορά. γέγραπται δὲ ὡς οἶσθα ἡμῖν περὶ τούτου βιβλίδιον.

Κωνίαν, οἶνον τὸν πισσίτην· ἐσβάλλεται σὺν τῷ φλοιῷ τῆς πεύκης ἡμικοτύλιον εἰς τὸ κεράμειον, καὶ οἱ μὲν ἀπηθοῦσι μετὰ τὸ ζέσαι, οἱ δὲ καταλείπουσιν.

Κωφοὶ, οἱ ἀμαυροὶ, καὶ ἀσθενεῖς· τὸ δὲ κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν ῥῆμα προσώπου τρίτου τὸ κωφοῖ, ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλύνει δηλοῖ.

Ἀρχὴ τοῦ Λ.

ΛΑβὴ, ἐπισημασία· μάλιστα δὲ ἡ ἐκ περιόδου.

D Λαγνείη, δηλοῖ ποτε καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα, ὡς ἐν τῷ περὶ παίδων φύσεως· οὕτως δὲ καὶ τὸ λάγνευμα.

Λαγώπυρος, ἡ λαγωνάτη καλουμένη βοτάνη.

Λαμπτὴρ, ὃν οἱ πολλοὶ φανὸν ὀνομάζουσιν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι· παρὰ μέντοι τοῖς ἄλλοις καὶ μάλιστα τοῖς Ἀττικοῖς, ἐν ᾧ ξύλα τε κατεκαίετο παρέξοντα φῶς· ἀλλὰ καὶ ὁ δᾳδὸς καὶ ὁ λύχνος ἐστὶν ὅ, τε λαμπτὴρ ὀνομάζεται.

Λαπαχθῆναι, κυρίως μὲν τὸ κενωθῆναι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ μαλαχθῆναι.

Λαμπηρὰ, τὰ ἀφρώδη· λάμπει γὰρ ὁ ἀφρός.

E Λάσιον, σινδόνην.

Λεβηρίδα, τὸ τοῦ ὄφεως γῆρας· ἔνιοι δὲ κόγχην κενήν.

Λέγνα, τὰ ἄκρα τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας ἐκ μεταφορᾶς· οὕτως γὰρ τὰ περὶ τὰς ὤας καλεῖται τῶν ἱματίων· ὀνομάζει δὲ ἀλλαχόθεν τὰ ἄκρα ταῦτα, καὶ ἀμφίδεα.

Λέκιθον, φακῶν τὸ ἔνδον τοῦ λέπους.

Λεπάδες, αἱ ταῖς πέτραις προσπεφυκυῖαι κόγχαι.

Λεπτὰ, οὕτως ἐνίοτε καλεῖ τὰ ἀραιὰ, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ᾽ ἄνθρωπον.

Λευκὴν ῥίζαν, τὴν τοῦ δρακοντίου.

F Λευκοΐου καρπὸν, τὸ τοῦ ἴου λευκοῦ σπέρμα φησὶν οὕτως εἰρῆσθαι ὁ Διοσκουρίδης.

Λεῶς, παντελῶς, ἄρδην.

Λιβανωτοῦ καρπὸν, αὐτὸν ἴσως τὸν ὀνομαζόμενον οὕτως λιβανωτὸν, ἐπεὶ τό γε σπέρμα τοῦ φυτοῦ οὐ γινώσκομεν εἰς χρῆσιν ἀγόμενον.

Λιϐηρῷ, ὑγρῷ.

Λίϐος, ἐπίσταγμά τι τῶν ὀμμάτων ἐγχυματιζόμενον, γέγονε δὲ ἀπὸ τοῦ λίϐειν, ὃ κυρίως δοκεῖ τὸ στάζειν δηλοῦν.

Λιγνυώδης, ἡ μελαίνουσα, καὶ γὰρ ἡ λιγνὺς μέλαινα.

Λίθον μέλανα, ὃν καὶ μυλίτην ὀνομάζουσι κόχλακα.

Λιμακώδεις, οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις.

Λίπα, τὸ ἔλαιον· ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων.

Λίειον, τὸ κρίνον· τὸ δὲ ἔλαιον τὸ ἀπ' αὐτοῦ, οἱ μὲν λίεινον μετὰ τοῦ ν γράφουσιν, οἱ δὲ χωρὶς τοῦ ν λίειον· καλεῖται δὲ οὐ μόνον κρίνινον, ἀλλὰ καὶ σούσινον, καὶ ἀνήθινον.

Λουῶ, οὐ μόνον τὸ λούειν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἰονᾶν· οὕτως δὲ καὶ τὸ λοῦσθαι δύο σημαίνει παρ' αὐτῷ· καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὅμοια.

Λυπρά, ψιλά, καὶ ξηρὰ χωρία.

Λύσιας, διαστάσεις καθ' ἃς ἀπολέλυται ἀλλήλων τὰ ἄρθρα.

Λυσσῶδες, παρακοπτικόν.

Ἀρχὴ τοῦ Μ.

ΜΑγίδα, τό, τε οἷον μάγμα καὶ φύραμα καὶ τὴν χειροπληθῆ μαγδαλιάν.

Μακρόπνοις, ἤτοι μακρὸν ἀναπνέων, ἢ διὰ μακροῦ.

Μαλακίοισιν, οὕτως καλεῖται ὅσα τῶν ἐνύδρων ἄκανθαν οὐκ ἔχει, καθάπερ ὁ πολύπους καὶ τευθὶς, καὶ σηπία καὶ ἀκαλήφη· ταῦτα δὲ καὶ ἄναιμα καὶ ἄσπλαγχνά ἐστι.

Μαλθώδεα, μαλακτικά, ἢ κηρώδη· μάλθη γὰρ ὁ κηρὸς, ὁ μάλιστα ὁ μεμαλαγμένος.

Μαρίλη, ἣν οἱ πολλοὶ θερμοσποδιὰν ὀνομάζουσιν.

Μάσθλης, θέρμης.

Μάσσειν, οὐ μόνον τὸ ἀναδεύειν ἢ φυρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκθλίβειν, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Μᾶσσον, πλέον, ὡς ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ.

Μάτος, ἡ ζήτησις, καὶ τὸ ζητεῖν, ματίσαι, ἢ ματεῖσθαι.

Μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ, τῷ φλεβοτόμῳ.

Μαχαιρίδι στηθοειδεῖ, τῷ σμιλίῳ ἰατρικῷ γαστρώδει.

Μέλαινα, λέγεταί τε καὶ ἡ νόσος, οὕτως ἀπὸ μελαίνης χολῆς συνισταμένη.

Μέλαιναν ῥίζαν, τὴν τοῦ ἀσπαλάθου τοῦ ἀρωματικοῦ καλουμένου.

Μελαῖνις, περισπωμένως ὁ Διοσκουρίδης ἀναγινώσκειν ἀξιοῖ, μελαῖνις αἲξ, καὶ βοῦς μελαῖνις· καὶ δηλοῦσθαί φησι τὴν ἐκ Μελαινῶν· πόλις δὲ αὕτη κατὰ τὸ Κρισαῖον πεδίον προκειμένη τῷ Κριφίῳ, νομὰς ἀγαθὰς ἔχουσα, καὶ εὐγαλάκτους, ὥς φησιν ὁ Διοσκουρίδης.

Μελανέον, τὸ ἐν τῷ προγνωστικῷ· τινὲς μὲν ὑφ' ἓν ἀναγινώσκουσιν ἵν' ᾖ τὸ μελανοῦν· ἔνιοι δὲ διαιροῦσι, χλωρὸν ἢ μέλαν ἐὸν ἀντὶ τοῦ ὄν.

Μέλανι φαρμάκῳ, τοῦτο, πῶς σκευάζεται ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν αὐτὸς ἐδίδαξεν.

Μέλαν τὸ κύπριον, τὴν κυπρίαν σποδὸν, ᾗ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς χρώμεθα.

Μελεδαίνοντι, ἐπιμελουμένῳ, θεραπεύοντι· καὶ μελεδὼν, ἡ ἐπιμέλεια, οὐχ ὡς παρ' Ὁμήρῳ ἡ λύπη.

Μελινδέα, οὐ μόνον τὸ ἡδὺν, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλιτι μεμιγμένον, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι· ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καὶ μελίχρουν ὀνομάζει, καὶ τὸν τοιοῦτον οἶνον.

Μεμύρηκεν, συνείληκεν ἀπὸ τῶν μυελομένων ἐρίων.

λιϐηρῷ, humido.

λίϐος, gutta, destillatio quædam oculorum fluida, facta est autem vox παρὰ τὸ λίϐειν, quod propriè stillare & *guttatim cadere* significare videtur.

λιγνυώδης, denigrans, *fuliginosus* fuligo enim nigra.

λίθον μέλανα, lapidem nigrum, quem & molarem vocant silicem.

λιμακώδεις, humidi & herbacei.

λίπα, pingue, oleum; in secundo de morbis mulierum.

λίειον, lilium, oleum autem ex eo aliqui λίεινον, cum litera ν, scribunt, aliqui verò sine ν, λίειον. Vocatur autem non solùm κρίνινον, *lilinum*, sed susinum, & anethinum.

λουῶ, non solùm lauare sed & humectare: sic λοῦσθαι, id est lauari duo significat apud ipsum: & alia similia.

λυπρά, sterilia, nuda & arida loca.

λύσιας, interualla quibus articuli inter se disiuncti sunt.

λυσσῶδες, insaniens, quod mentem amouet.

Initium M.

MAγίδα, velut offam & massam & magnam magdaliam manum complentem.

μακρόπνοις, aut prolixè spirans, vel per longa interualla spirans.

μαλακίοισιν, sic vocantur quæcunque aquatilia spinam non habent, vt polypus, & loligo, & sepia, & vrtica: hæc autem & sanguine & visceribus carent.

μαλθώδεα, quæ molliunt aut cerea sunt, μάλθη enim cera est & maximè mollita.

μαρίλη, fauilla quam multi cinerem calidum vocant.

μάσθλης, caloris.

μάσσειν, non solùm miscere, vel subigere, sed etiam exprimere, vt in primo de morbis maiori.

μᾶσσον, plus, amplius, vt in maiori prorrhetico.

μάτος, inquisitio, quæstio, & inquirere, quærere.

μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ, scalpello, cultello acuto, phlebotomo.

μαχαιρίδι στηθοειδεῖ, nouaculæ, scalpello medico ventroso.

μέλαινα, dicitur & morbus sic qui ex atra bile conflatur.

μέλαιναν ῥίζαν, nigram radicem, aspalathi aromatici appellati radicem.

μελαῖνις, cum accentu circumflexo Dioscorides legendum putat, μελαῖνις capra, μελαῖνις, vacca, & significari ait ex Melænis. Vrbs autem ipsa ad Crisæum campum sita ante Criphium, pascua bona habet, & bonum lac gignentia, vt inquit Dioscorides.

μελανέον, quod est in prognostico. Quidam coniunctim legunt, vt sit denigrans: quidam autem diuidunt, viride vel nigrum ἐὸν, pro eo quod est existens.

μέλανι φαρμάκῳ, nigro medicamento: hoc, quomodo paretur, in libro de vlceribus ipse docuit.

μέλαν τὸ κύπριον, spodium, cyprium cinerem, quo ad oculos vtimur.

μελεδαίνοντι, curam habenti, curanti, & μελεδὼν, cura, non vt apud Homerum, tristitia.

μελινδέα, non solùm suauem, sed & cum melle mixtum, vt in primo de morbis maiore, in eodem autem, & mellei coloris nominat huiusmodi vinum.

μεμύρηκεν, conuoluit, à lanis quæ nentur.

Μεμιασμένον, Fœdatum, inquinatum vt est apud poëtam.

Μεμολυσμένοις, Quidam refrigeratos, quidam autem induratos, & lapideos putauerunt.

Μεμωρωμένα, Sensus expertia.

Μεσόδμη, Trabs grandior, obstaculum trabis separans in vna domo in duas partes diuisa, tanquam *columna* quædam in medio posita, quidam autem, & superpositum tectum μεσόδμην vocant.

Μεσόβλημα, Quasi medium quiddam dixisset.

Μετακύρας, In libro De ratione victus acutorum, lactea commixtio.

Μηκώνιον, Peplum vocatum, quem, & meconitem nominat.

Μήλην διαστομωτρίδα, Specillum diducens ac dilatans.

Μήλην ἐξωτίδα, Specillum auricularium.

Μήλην ἰσχυρὴν, Specillum vulnerarium.

Μήλη πλατείη, Specillo lato in modum rudiculæ.

Μήλης τῷ πλάτει, Cyathulo oculari specilli.

Μῆλα, Ouiculæ.

Μηλίας. Ex Mele insula.

Μηλιάδος ὠμῆς, Chalcitidis, vel aluminis ex Melo.

Μηλιάδι, In primo de morbis minore, μηλιάδι inquit, à Melo insula.

Μήτρη, Operculum, & tanquam inuolucrum quoddámque ἐπιδιδυμὶς nominatur: est autem varicosus quidam tumor testiculo circa verticem incumbens.

Μνύειν, Mandere, edere.

Μύκη, Præclusio, suffocatio.

Μυοχάνη, Epitheton *mulieris* hiantis. Si autem μυειοχαύνη scribatur, in millibus fuerit hians.

Μύῤῥαν, Apud Aeoles σμύρναν, myrrham, duplici ρ scribitur.

Μυρτίδανον, Plurimi quidem piper. Dioscorides autem Anazarbeus in primo de materia, agnatam quandam eminentiam inæqualem, & tuberosam circa myrti ramum. Atque Hippocrates fructum sic nominat ex planta quam ipse ait à Persis ab aliis appellari piper.

Μύης, Vocatur quidem sic, & in ore sæpiæ atramentum, & piscis quidam ab Hippocrate significatur.

Μυτιλωτὸν, Intritum Dioscorides esse ait alliorum, vel ceparum.

Μώλυζα, Allium simplex caput habens, & non diuisum in spicas; quidam autem moly herbam.

Μωλυόμενα, Paulatim extabescentia.

Initium litteræ. N

NΑυσιώσιες, Præterfusiones effusiones sanguinis, quas & venarum nausea appellat. Translatum est autem nomen ab iis, qui in nausea sanguinem vomunt.

Νεῖον, Nuper, vel nouum.

Νεόμενον, Quod innatat, quod aduenit, νέεσθαι, ire *venire*; in primo de morbis mulierum, vtrumque; alterum de chorio, alterum de fœtu *dici*.

Νηπέλει, Impotens est, non potest.

Νυκτάλωπες, Lusciosi per noctem non videntes.

Initium litteræ. Ξ

ΞΗρῇ σηπεδονώδει, Videlicet grangrenæ, vel alicui huiusmodi generaliori morbo.

Ξύμη, Quod vocatur pruritus.

A Μεμιασμένον, μεμολυσμένον ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ.

Μεμολυσμένοις, ἔνιοι μὲν τοῖς κατεψυγμένοις, ἔνιοι δὲ τοῖς ἐσκιῤῥωμένοις, καὶ λιθώδεις ἀφήγησαν.

Μεμωρωμένα, τὰ ἀναίσθητα.

Μεσόδμη, ἡ καθ' ἕνα οἶκον εἰς δύο μεμερισμένον διείργουσα, τῆς δοκοῦ εἶρξις οἷα μεσοδμή τις οὖσα, τινὲς δὲ καὶ τὸ ὑπερκείμενον τέγος μεσόδμην καλοῦσι.

Μεσόβλημα, ὡς εἰ καὶ μεσέντη ἔλεγεν.

Μετακύρας, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ γαλακτῶδες σύγκραμα.

B Μηκώνιον, τὸ πεπλεὸν καλούμενον, ὃν καὶ μηκωνίτην ὀνομάζει.

Μήλην διαστομωτρίδα, τὴν διαστολέα.

Μήλην ἐξωτίδα, τὴν μηλωτίδα.

Μήλην ἰσχυρὴν, τὴν τραυματικὴν μήλην.

Μήλη πλατείη, τῇ σπαθομήλῃ.

Μήλης τῷ πλάτει, τῷ κυαθίσκῳ τῆς ὀφθαλμικῆς μήλης.

Μῆλα, τὰ πρόβατα.

Μηλίας, ἡ ἀπὸ μήλης τῆς νήσου.

Μηλιάδος ὠμῆς, τῆς ἀπὸ Μήλου χαλκίτεως, ἢ συπηρίας.

Μηλιάδι, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ σμικροτέρῳ, τῇ μηλιάδι λέγει τῇ ἀπὸ μήλου τῆς νήσου.

C Μήτρη, κάλυμμα, καὶ οἷον ἔλυμά τι, ἢ ἐπιδιδυμὶς ὀνομαζομένη· ἔστι δὲ κιρσώδης τις ὄγκος κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπικείμενος τῷ διδύμῳ.

Μνύειν, μασᾶσθαι, ἐσθίειν.

Μύκη, μύσις.

Μυοχάνη, ἐπίθετον χασκούσης. Εἰ δὲ μυειοχαύνη γράφοιτο, ἡ ἐπὶ μυρίοις ἂν εἴη χαινουμένη.

Μύῤῥαν, αἰολεῦσι σμύρναν, δὶς τὸ ρ γράφεται.

D Μυρτίδανον, οἱ πλεῖστοι μὲν τὸ πέπερι. Διοσκουρίδης δὲ ὁ Ἀναζαρβεὺς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης, ἐπίφυσιν ἀνώμαλον καὶ ὀχθώδη, περὶ τὸ τῆς μυρσίνης πρέμνον. ὅγε μὴν Ἱπποκράτης τὸν καρπὸν οὕτως ὀνομάζει ἐκ τοῦ φυτοῦ, ὃ παρ' αὐτοῖς φησιν ὑπὸ ἑτέρων ὀνομάζεσθαι πέπερι.

Μύης, καλεῖται μὲν οὕτως καὶ τὸ ἐν τῷ σηπίας στόματι μέλαν· ἀλλὰ καὶ ἰχθύς τις ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῦται.

Μυτιλωτὸν, ὑπότριμμα, Διοσκουρίδης εἶναί φησι σκορόδων ἢ κρομμύου.

Μώλυζα, σκόροδον ἁπλῆν τὴν κεφαλὴν ἔχον, καὶ μὴ διαλυόμενον εἰς ἄγλιθας· τινὲς δὲ τὸ μῶλυ.

E Μωλυόμενα, κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα.

Ἀρχὴ τοῦ. N.

NΑυσιώσιες, αἱ παρεκχύσεις τοῦ αἵματος, ἃς δὴ καὶ ἐκχύσεις ὀνομάζει. μετενήνεκται δὲ ἀπὸ τῶν ἐπὶ ταῖς ναυτίαις ἐμούντων αἷμα τοὔνομα.

Νεῖον, τὸ νέον.

Νεόμενον, τὸ νηχόμενον, παραγινόμενον ἀπὸ τοῦ νέεσθαι· ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων ἄμφω, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ χορίου, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου.

F Νηπέλει, ἀδυνατεῖ.

Νυκτάλωπες, οἱ τῆς νυκτὸς ἀλαοί.

Ἀρχὴ τοῦ. Ξ.

ΞΗρῇ σηπεδονώδει, ἤτοι τῇ γαγγραίνῃ, ἢ τινι ταύτης γενικωτέρῳ.

Ξύμη, ὁ καλεῖται κνησμός.

Ἀρχὴ τοῦ. O. A

ΟΑ, τὰ παρὰ τοῖς πολλοῖς οὖα καλούμενα.
Οἰναρίῳ, ἀμπέλῳ.

Οἰναρίδων, ἀμπέλου κλημάτων.

Οἴσπη αἰγὸς, ὁ περὶ ταῖς θριξὶ τῆς αἰγὸς ἐγγινόμενος ἐν τῇ ἕδρᾳ ῥύπος, καὶ μάλιστα τοῖς κατὰ τὴν ἕδραν συνιστάμενος ῥύπος.

Οἰσοφάγος, ὁ τῆς γαστρὸς στόμαχος, οἷον εἰσοφάγος τις ὤν.

Οἰσυπίδας, προβάτου ῥύπον, ἤγουν ἔριον ῥυπαρόν.

Οἰσυπίδες, προβάτου ῥύποι συνεστραμμένοι, δηλοῖ δὲ καὶ ἐρίου ῥυπαροῦ μαλλίον. B

Οχρις, ἐξοχὴ παραμήκης.

Ολερὸν, δυσῶδες, ἢ μέλαν, ἀπὸ τοῦ τῶν σηπιῶν ὄλου.

Ολισθράζοντα, ὀλισθαίνοντα.

Ολοκωνίτης, βοτάνη τις ἀγρία λαχανώδης.

Ολον, τὸ μέλαν τῆς σηπίας.

Ολώδεα, θολερὰ, ἢ μελανά.

Ολοφλυκτίδες, φλύκταιναι.

Ονεύεσθαι, ἤγουν διὰ ὄνων ἐπιστροφῆς τείνειν, ὄνοι δὲ καὶ ὀνίσκοι, οἱ ἄξονες, γράφεται δὲ κατονεύεσθαι. C

Οπλα, κάλοι ἀπὸ σύπου, ἢ λίνου, ἢ καννάβεως.

Οπος, τοῦ σιλφίου, κατ᾽ ἐξοχὴν, ὥσπερ καὶ καυλὸς, καλεῖ δὲ σίλφιον τὴν ῥίζαν μόνην.

Οπου καρπὸν, σιλφίου σπέρμα, ὅπερ καὶ φύλλον ἑνικῶς, καὶ μαγύδαρις ὑπό τινων καλεῖται.

Οργάσασθαι, ἀναμίξαι, συγκεράσαι.

Ορθοπρίονι, τῇ χοινικίδι.

Οροκωνίτιδος, ἑτέρα γραφὴ τῆς ὀλοκωνίτιδος, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἴρηται, φησὶ δὲ Διοσκουρίδης τὴν ἐν ὄρει γινομένην ὀροκωνίτιδα ὀνομάζεσθαι. D

Ορρωδέων, τῶν ἄχρι τοῦ ὄρρου ἐκτεινομένων.

Ορρος δὲ τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τὸ πέρας, ὅπερ καὶ ὀρροπύγιον καλεῖται.

Ορχεα, ὄσχεος.

Οσχίῳ, τῷ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδεῖ ἐπαναστάσει· ὄσχος γὰρ καὶ μόσχος, τὰ κλήματα καὶ αἱ ἕλικες· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἀμφίδεον ὀνομάζει, καὶ λέγνα.

Οτίδος, τοῦ ὀρνέου, ὁ Ἀριστοτέλης ὠτίδα διὰ τοῦ ω καλεῖ, Ξενοφῶν δὲ ἐν τῷ πρώτῳ Κύρου ἀναβάσεως, ὀτίδα διὰ τοῦ ο γράφει. E

Ἀρχὴ τοῦ. Π.

ΠΑλίνοπλα, τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα.
Παλῦναι, ἐπιπάσαι.

Παράλαμψις, ἡ ἐν τῷ μέλανι τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιλάμπουσα οὐλὴ, διὰ τὸ ἡσυχῇ παχυτέραν εἶναι τῆς αἰγίδος.

Παράλιον, εἶδος τιθυμάλου, καλεῖται δὲ καὶ τι κράμβιον παράλιον.

Παραστάτας, τὰς ἐπιδιδυμίδας, ἐν τῷ περὶ φλεβῶν ὃ πρόκειται τῷ μοχλικῷ. F

Παραφάσαι, παράψασθαι μετὰ καθέσεως, ὥσπερ τὸ ἐσαφάσαι, εἰσβάλλοντα τὴν χεῖρα ἅψασθαι· ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὺς κρυπτοὺς τόπους τοὺς κατὰ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον παραφάσιας ὀνομάζουσι.

Παραφάσσειν, παραφρονεῖν, ὡς καὶ ἀλλοφάσσειν, ψιλῶς δὲ ἀναγνωστέον, οὐχ ὥσπερ τὸ πρὸ αὐτοῦ παραφάσαι, ἔγκειται γὰρ ἐν ἐκείνῳ τὸ τῆς ἀφῆς ὄνομα.

Initium litteræ. O

OA, Quæ à multis sorba vocantur.
Οἰναρίῳ, Viti.

Οἰναρίδων, Palmitum vitis.

Οἴσπη αἰγὸς, Sordes circa pilos capræ nascens, & maximè in eis, qui circa sedem sunt, consistens.

Οἰσοφάγος, Ventriculi osculum quasi intro deuorans & gula quædam existens.

Οἰσυπίδας, Ouis sordem, hoc est, lanam sordidam.

Οἰσυπίδες, Ouis sordes conglobatæ, significat & lanæ sordidæ tomentum.

Οχρις, Eminentia oblonga.

Ολερὸν, Male olens, vel nigrum, à sepiarum atramento.

Ολισθράζοντα, Excidentem, labentem.

Ολοκωνίτης, Herba quædam agrestis oleracea.

Ολον, Atramentum sepiæ.

Ολώδεα, Turbida, vel nigra.

Ολοφλυκτίδες, Pustulæ quæ subitò erumpunt.

Ονεύεσθαι, Per axium conuersionem extendere, ὄνοι enim & ὀνίσκοι, axes, scribitur & κατονεύεσθαι.

Οπλα, Funes ex stuppa, vel lino, vel cannabe.

Οπὸς, Succus silphij per excellentiam, quemadmodum, & thyrsus: vocat autem silphium etiam radicem solam.

Οποῦ καρπὸν, Silphij semen, quod & folium singulariter, & magydaris à quibusdam vocatur.

Οργάσασθαι, Commiscere, contemperare.

Ορθοπρίονι, Modiolo, aut terebello cauo.

Οροκωνίτιδος, Altera descriptio, ὀλοκωνίτιδος, de qua ante dictum est, ait autem dioscorides quòd in monte nascatur, oroconitidem nominari.

Ορρωδέων, Vsque ad caudam extensorum.

Ορρος, Sacri ossis extremum, quod etiam ὀρροπύγιον vocatur.

Ορχεα, Scrotum.

Οσχίῳ, Circa os vuluæ flexuosæ aut pampinoformi extuberantiæ: ὄσχος enim & μόσχος, palmites, & clauiculæ: idem autem, & ἀμφίδεον, & λέγνα, nominat.

Οτίδος, Auiculæ, Aristoteles ὠτίδα per ω, vocat, Xenophon autem in primo Cyri expeditionis ὀτίδα per ο, scribit.

Initium litteræ, Π

ΠΑλίνοπλα, A sole auersa.
Παλῦναι, Inspergere.

Παράλαμψις, In nigro oculorum splendens cicatrix, eo quòd aliquando crassior sit ægide.

Παράλιον, Species tithymali, vocatur autem & quædam brassicula παράλιον marina.

Παραστάτας, Parastatas, Epididymidas in libro De venis, qui adiectus est Mochlico.

Παραφάσαι, Aberrante manu attingere, cum deceptione, vt & ἐσαφάσαι immissa manu contingere: hinc & oculta loca iuxta muliebre pudendum παραφάσιας nominat.

Παραφάσσειν, Desipere, vt & ἀλλοφάσσειν, tumultuari *& aliena loqui*, cum tenui autem legendum est, non vt quod est ante ipsum παραφάσαι, inest enim in eo τῆς ἀφῆς, id est tactus nomen.

Παρθένιον, Folium, vocatur autem parthenium & anthemis, & helxine & linozostis, & amaracum, sed & Dioscorides nunquam inquit, intelligenda est, vel helxines, vel mercurialis species per τὸ σμικρόφυλλον.

Πασσαλέτης, Milij molitor, πασπάλη enim vel πάσπαλος milium est.

Πασσαλίσκῳ, Paruo palo, diminutiuè.

Παφλάζουσιν, Nomen fecit, errantes, & resumentes in disserendo significare volens.

Πέζαι, Plantæ pedum, in secundo de morbis mulierum sic scriptum est, & pedes tumescunt malleoli maximè. Zenodotus quidem in gentium vocabulis πέζαν ait pedem vocare Arcades, & Dores. Hippocrates autem videtur, vel planitiem appellatam pedis sic nominasse, vel talos pedum.

Πέλλα πελία ὑπόκιρρα, Liuida, subfulua, hæc eadem, & πελιερὰ vocat. Zenodotus autem in vocabulis gentium Sicyonios ait giluum πέλλον nominare.

Πεμφιγώδεες, Febres flatulentæ, vel vapore, vel humiditate plenæ, vel spirituosæ.

Πέπλιον, Peplium, quod & peplis, & portulaca agrestis.

Πέπλος, Peplus, idem & humilis ficus, & papauer spumeum, & meconium.

Περητηρίῳ, Terebello recto, & acuto: est enim & aliud chœnicis.

Περιεστέλλετο, Inuestiebat, indumentis seipsum tegebat.

Περικεκαλμένοι, Inflexi, adunci: & curuati.

Περινήματα, Circumlotiones, perfusiones.

Περινήματος, Circuminundationis.

Περινεῖ, Circumluit, circumnatat.

Περινῷ, Perineo, est autem locus inter scrotum, & anum, vbi vesicæ collum est.

Περιξύσας, Qui circumlacerauit, circumrasit.

Περιποδίην, Circularem sub pedibus existentem, & infra.

Περιῤῥηδὲς, Perfractum vtrinque, reflexum.

Περιῶναι, Nigricantes, & liuentes.

Περόνην, Aliquando quidem os totum membri, aliquando verò appendicem ossis, aliquando appendicis extuberantiam.

Περσίας. Anni superioris vinum, tanquam ex anno superiore restans vt & αὐτίτην nominat τὸν αὐτοετίτην, vinum hornum, & eiusdem anni.

Πήρινα, Perineum, in libro autem de hæmorrhoidibus, & fistulis, & sedem dicere videtur.

Πιέστρῳ, Instrumento, quod fœtui confringendo idoneum vocatur.

Πικέριον, Butyrum.

Πιτυΐδι, Pinea resina.

Πιτύλοις, Remigationibus, vel remis.

Πλαταμὼν, Prominens in mari petra læuis, & humilis, circa quam dilatantur fluctus.

Πλεκτανέων, Cirrhorum, plexuum aut circumplicantium appendicum.

Πλεννεραί, Mucosæ, & πλέννα mucus.

Πλευμοῖ, Pulmonarius fit, vel tabescit.

Πλεύμος, Pulmonis corruptio, tabes, vel pulmonaria affectio.

Πλήμνη, Rotæ modiolum.

Πλήσιγγας, Ferulas, à feriendo.

Πνευματώδης, Spirituosus & inflatus, & difficilè spirans vocat enim sæpè & ipsam difficultatem spirandi, spiritum.

Ποίη, Primæ lactis partes ex se ipsis coagulatæ.

A Παρθένιον, τὸ σμικρόφυλλον, καλεῖται δὲ παρθένιον καὶ ἡ ἀνθεμὶς καὶ ἡ ἐλξίνη, καὶ ἡ λινόζωστις, καὶ τὸ ἀμάρακον, ἀλλὰ καὶ Διοσκουρίδης μή ποτέ φησιν ἀκουστέον ἐστὶν ἤτοι τῆς ἐλξίνης, ἢ τῆς λινοζώστεως τὸ εἶδος τὸ σμικρόφυλλον.

Πασσαλέτης, ὁ κεγχραλέτης, πάσπαλος γὰρ ὁ κέγχρος.

Πασσαλίσκῳ, τῷ σμικρῷ πασσάλῳ ὑποκοριστικῶς.

Παφλάζουσιν, ὀνοματοπεποίηκε τοὺς πλαίοντας, καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι δηλῶσαι βουλόμενος.

Πέζαι, οἱ πόδες ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, οὕτως γέγραπται, καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται αἱ πέζαι μάλιστα. Ζηνόδοτος

B μὲν οὖν, ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι, πέζαν φησὶ τὸν πόδα καλεῖν Ἀρκάδας καὶ Δωριεῖς. ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἔοικεν, ἢ τὸ πεδίον καλούμενον τοῦ ποδὸς οὕτως ὠνομακέναι, ἢ τὰ σφυρά.

Πέλλα, πελία, ὑπόκιρρα. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πελιερὰ ὀνομάζει. Ζηνόδοτος δὲ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι, Σικυωνίους φησὶ τὸ κιῤῥὸν, πέλλον ὀνομάζειν.

Πεμφιγώδεες, ἤτοι νοτίδος μεστοὶ, καὶ ὑγρότητος, ἢ καὶ πνευματώδεις.

Πέπλιον, ὅπερ καὶ πέπλις, καὶ ἀνδράχνη ἀγρία.

Πέπλος, τὸ αὐτὸ καὶ χαμαισύκη, καὶ μήκων ἀφρώδης, καὶ

C μηκώνιον.

Περητηρίῳ, τρυπάνῳ τρυπάνῳ τῷ εὐθεῖ καὶ ὀξεῖ· ἔστι γὰρ καὶ ἕτερον ἡ χοινικίς.

Περιεστέλλετο, τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἔσκεπεν.

Περικεκαλμένοι, περικεκαμμένοι, γρυποὶ, καὶ ἐπικαμπεῖς.

Περινήματα, περικλύσματα.

Περινήματος, περικλύσματος.

Περινεῖ, περικλύζει, περινήχεται.

Περινῷ, περινέῳ, ἔστι δὲ ὁ τόπος ὁ μεταξὺ τοῦ ὄσχεου, καὶ τῆς ἕδρας, ἔνθα τῆς κύστεως ὁ τράχηλος.

D Περιξύσας, ἐν κύκλῳ περιαμύξας.

Περιποδίην, τὴν ἐν κύκλῳ ὑπὸ πόδας οὖσαν καὶ κάτω.

Περιῤῥηδὲς, περικεκλασμένον ἐφ' ἑκάτερα.

Περιῶναι, μελαίνουσαι, πελιδνοῦσαι.

Περόνην, ποτὲ μὲν ὀστοῦν ὅλου κώλου, ποτὲ δὲ ἐπίφυσιν ὀστοῦ, ποτὲ δὲ ἐπιφύσεως ἐπανάστασιν.

Περσύας, ὁ περισινὸς οἶνος, οἷον περισύας τις ὤν, ὡς καὶ αὐτίτην ὀνομάζει, τὸν αὐτοετίτην.

Πήρινα, τὸ περίναιον, ἐν δὲ τῷ περὶ αἱμοῤῥοΐδων καὶ συρίγγων, καὶ τὴν ἕδραν λέγειν δοκεῖ.

C Πιέστρῳ, τῷ ἐμβρυοθλάστῃ καλουμένῳ.

Πικέριον, βούτυρον.

Πιτυΐδι, πιτυΐνῃ ῥητίνῃ.

Πιτύλοις, εἰρεσίαις, ἢ κώπαις.

Πλαταμὼν, ἔφαλος πέτρα λεία, ταπεινὴ, περὶ ἣν πλατύνεται τὰ κύματα.

Πλεκτανέων, πλεγμάτων, ἀποτημάτων περιπλεκτικῶν.

F Πλεννεραὶ, μυξώδεις, καὶ πλέννα ἡ μύξα.

Πλευμοῖ, πλευμώδης γίνεται, ἢ φθινεῖ.

Πλεύμος, φθόη, ἢ τὸ πλευμῶδες πάθος.

Πλήμνη, τὸ μέσον χοινικίδα.

Πλήσιγγας, νάρθηκας, παρὰ τὸ πλήσσειν.

Πνευματώδης, ὅ, τε ἐμπεφυσημένος, καὶ ὁ δύσπνοις, λέγει γὰρ πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν δύσπνοιαν, πνεῦμα.

Ποίη, τὰ πρωτογάλακτα τὰ ἐξ ἑαυτῶν πηγνύμενα.

Ποίαν τὴν ἔχουσαν τὸ φύλλον ὅμοιον οἰνάρῳ τὴν φύσιν, ὡς τὸ τῆς κισσαμπέλου καλουμένης εἶδος.

Πολυγράῳ, πολυφάγῳ, καὶ γένος αἰρηῶν ἔγρασε κηδεμόνα. Καλλίμαχος, ἀντὶ τοῦ κατέφαγε.

Πολύκαρπον, τὸ κραταιόγονον ὀνομαζόμενον.

Πομφοὶ, ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος οἰδηματώδεις τε ἅμα καὶ πλαδαραὶ, καὶ ἐνερευθεῖς.

Πόσῳ, ὀλίγῳ.

Ποταίνια, τὰ πρόσφατα, οἱ Δωριεῖς φησι.

Ποτὶ, ποτέ. Πρὸς, πρὸς δέ.

Πράμνιος, οἶνός τις οὕτως ὀνομάζεται μέλας καὶ αὐστηρός.

Πρηνὲς, τὸ πρὸς τὴν γῆν νενευκός.

Πρῆσμα, ἐμφύσημα, καὶ πρήσιος τῆς ἐμφυσήσεως, καὶ πρησικώτατον, τὸ ἐμφυσητικώτατον.

Προαυξέας, νόσους τινὰς οὕτως ὀνομάζει, τὰς τοῖς προβεβηκόσι κατὰ τὴν ἡλικίαν γινομένας, ὅτι καὶ αὐτοὺς οὕτως ἐνίοτε καλεῖ τοὺς προβεβηκότας.

Πρόκα, ἐξαίφνης.

Προκώνια, τὰ ἐκ τῶν νέων κριθῶν ἄλφιτα, τινὲς δὲ τὰ ἐκ τῶν ἀφρύκτων μόνα.

Προκίδι μαχαιριδίῳ, τῷ φλεβοτόμῳ.

Προμυλλαίνει, προεπεπτώκει, προέχει εἰς τοὔμπροσθεν.

Προμυλλήνας, προτείνας ἔξω τὰ χείλη.

Προσέχει ἡ νοῦσος, ἀντὶ τοῦ παραμένει, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.

Προτρέπεσθαι, μεταβάλλειν.

Προσωδέστερον, δυσωδέστερον ἄνευ τοῦ ἰ. τὸ δὲ μετὰ τοῦ ἰ προσῳδεστέρου, παρὰ τὸ οἴδημα γεγονὸς τὸ ὀγκωδέστερον δηλοῖ, ὡς ἐν δευτέρῳ περὶ νούσων, τῷ μείζονι.

Προτιθέμενοι, προτείνοντες.

Πρόφυσιν, βλάστημα.

Πυθμενόθεν, οὐδὲ ὅλως. γέγονε δὲ τοὔνομα παρὰ τὸν πυθμένα τῶν ἀγγείων, ὡσεὶ καὶ ὁλοκλήρως ἔλεγεν, ἢ τελέως, ἢ παντάπασιν, ἢ ἐξ ἀρχῆς, ἢ παντελῶς.

Πυρίας, τοὺς διαπύρους κόχλακας, ἢ θρύμματα διάπυρα ἀπὸ σκωρίας σιδήρου.

Πυρήνας, τοὺς χόνδρους. εἴρηται δὲ ἐπὶ λιβανωτοῦ.

Πυρὸς ἀγρίου, δηλονότι τοῦ ἐρυσιπέλατος.

Ἀρχὴ τοῦ Ρ.

Ραγεῖσα, δηλοῖ ποτε καὶ τὸ, ἀθρόως ὁρμήσασα, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι, ἀλλὰ καὶ ἡ αἱμορραγία αὕτη παρὰ τοῦτο σύγκειται.

Ραιβοειδέα, καμπύλον.

Ρᾷον, ἑτοιμότερον καὶ εὐχερέστερον. ἔνιοι μέντοι τὸ εὐφορώτερον ἤκουσαν.

Ραφίῳ, τῷ κεντητηρίῳ, ᾧ διακεντοῦντες οἱ τεχνῖται τῶν τοιούτων, ἐπιτηδείους ὀπὰς, τῇ τοῦ λίνου διέρσει παρασκευάζουσι.

Ρέγξιν, καὶ ῥέγκος, ὠνοματοπεποίηται παρὰ τὸν γινόμενον ψόφον, ὥσπερ καὶ τὸ ῥέγκειν.

Ρέμβει, πλανᾶται.

Ρέμβην, πλάνην, καί τινα ἄλλα, παρὰ τὸ ῥέμβεσθαι.

Ρηγῆσι, σχίσμασι, ῥήγμασι.

Ρημέσιν, ἄρνασι. Ρίνεσιν, ἀρνείοις.

Ρήνικας, ἀρνακίδας. Ρηνὸς, ἀρνός.

Ρηχίῃσι, οἷον πλημμυρῇσι. ἡ γὰρ καὶ ἡ ῥηχίη οἷον πλημμύρα τίς ἐστιν.

Ποίην, Herbam folium habentem viti simile natura, vt cissampeli appellatæ speciem,

Πολυγράῳ, Multiuoro, καὶ γένος αἰρηῶν ἔγρασε κηδεμόνα, Callimachus pro eo, quod est deuorauit.

Πολύκαρπον, Cratæogonon appellatum,

Πομφοὶ, Eminentiæ cutis tumentes simul & molles, & rubentes.

Πόσῳ, Modico.

Ποταίνια, Recentia, Dores vocant.

Ποτὶ, Aliquando.

Πρὸς, Præterea autem.

Πράμνιος, Vinum quoddam sic appellatur nigrum, & austerum.

Πρηνὲς, Ad terram pronum.

Πρῆσμα, Inflatio, & πρήσιος, inflationis & πρησικώτατον, maximè inflatum.

Προαυξέας, Morbos quosdam sic nominat prouectis ætate oborientes, quod & ipsos sic aliquando vocet ætate prouectos.

Πρόκα, Repentè, subito.

Προκώνια, Ex nouis hordeis farinas: quidam autem ex non siccatis solas.

Προκίδι μαχαιριδίῳ Phlebotomo, scalprovenæ secandæ apto.

Προμυλλαίνει, Procidit, prominet in anteriorem partem.

Προμυλλήνας, Protendens extra labra.

Προσέχει ἡ νοῦσος, Pro, permanet morbus, in secundo de morbis maiore.

Προτρέπεσθαι, Mutari, transmutari.

Προσωδέστερον, Graueolentius sine, ι. cum. ι autem προσῳδέστερον à tumore facto tumidius significat, vt in secundo de morbis maiori.

Προτιθέμενοι, Protendentes.

Πρόφυσιν, Germinationem, germen.

Πυθμενόθεν. Non omninò, factum est autem nomen à fundo vasorum, tanquam si integrè diceret, vel perfectè, vel planè, vel ab initio, vel omninò.

Πυρίας, Ignitos silices, vel fragmenta accensa ex scoria ferri.

Πυρήνας, Grana, dictum est de Thure.

Πυρὸς ἀγρίου, ignis agrestis, Erysipelatis.

Initium litteræ.

P

Ραγεῖσα, Significat aliquando affatim impetum faciens, vt in secundo de morbis maiore, & αἱμορραγία ipsa, vehemens sanguinis eruptio, ab hoc composita est.

Ραιβοειδέα, Incuruum, retortum.

Ρᾷον, Paratius, & facilius, nonnulli quidem feracius, copiosiúsue intellexerunt.

Ραφίῳ, Subula, quâ perforantes artifices talium idonea foramina lini traiectioni faciunt.

Ρέγξιν, καὶ ῥέγκος, Stertor, Renchus, nomina facta sunt ab eo strepitu, qui in stertendo fit, vt & ῥέγκειν, id est stertere.

Ρέμβει, Errat, vagatur.

Ρέμβην. Aberrationem, & quædam, à ῥέμβεσθαι, circumagi.

Ρηγῆσι, Scissuris, Fracturis.

Ρημέσιν, Agnis.

Ρινέσιν, Agnis.

Ρήνικας, Pelles agninas.

Ρηνός, Agni.

Ρηχίῃσι, Tanquam inundationibus; nam ῥηχίη tanquam inundatio quædam est.

Ῥίζα, Sic vocatur herbula quædam sine caule, & sine flore, & sine fructu, habens tria folia ex omni parte oblonga humi iacentia duorum digitorum magnitudine, similia foliis anchusæ, radicem autem tenuem leuiter purgantem.

Ῥίζαν λευκὴν, Radicem dracunculi, radicem albam.

Ῥικνὸν, Rugosum.

Ῥοικὰ, Retorta, incurua.

Ῥόμματος, Liquoris sorbendi, vel sorbitionis.

Ῥόα, Ex moro mora immatura, & siccata, & contusa, vt obsoniis inspergantur, vt & propriè appellatus rhus, vt Dioscorides in primo de materia loquitur.

Ῥοπλῶν, Sorbitionum, vel omnium, quæ quoquomodo sorbentur.

Ῥύματα, Ab eo quod est ῥύεσθαι, id est seruare remedia.

Ρωγματίης, Fractum aliquid intus habens, quem & ῥηγματίαν nominat.

Initium litteræ. Σ.

Σαράπους, Quæ disparatos, & distantes habet digitos pedum.

Σαρκάζειν, Propriè quidem per labrorum morsum subsannare. Hippocrates autem, & summis labris contractis auellere aliquid.

Σατυρισμοὶ, Circum aures oblongi tumores glandularum. Quidam autem pudendorum intensiones & arrectiones intellexerunt.

Σαυρίδιον, Nasturtium, Cardamis herba à figuræ similitudine: eadem, & cardamum vocatur.

Σελάχεσιν, Sic vocantur omnes pisces, qui squamas habent, & animal pariunt.

Σεσηρὸς, Deflexum, euersum, & plurimùm distans labris, quod etiam diuaricatum nominatur.

Σηραγγώδη, Rimosa & peruia, laxa, rara, multis foraminibus diuisa; hæc enim foramina fistulæ, & rimæ, vocantur, & tale corpus σηραγγῶδες, & σηραγγῶδες, foraminosum, fistulosum.

Σησαμὶς, Sesamidis appellatæ.

Σιλανίῳ, Præsentis anni tritico, hoc est, vere sato.

Σιλανώδει, Vel ex præsentis anni frumentis, vel ex excussis, & tenuibus farinis, hoc est purgatis.

Σιάλου δαιδὸς, καὶ σιάλου αἰγὸς, Pinguis conuiuij, & pinguis capræ.

Σιαλώδεα, Pinguia, opimata.

Σιδιοειδεῖς, Luteas vt cortex mali granati.

Σικύην ἄτμητον, Cucurbitam agrestem, Colocynthidem indiuisam.

Σικυώνην, Quatuor significat apud ipsum, colocynthidem, Pyro similem cucurbitulam, medicam cucurbitulam fundo carentem, & coni similem cucurbitam.

Σικυώνης σπόγγον, Colocynthidis interior pars.

Σιπύϊδα, Pyxidem, significat etiam aliàs nomen hoc fictile quoddam vas, in quod farina inijcitur.

Σινόμωρα, Quæ mali moris sunt, maligna.

Σιραίῳ, Siræo dulci decocto, sapa.

Σιχανὸς, Malitia insidiatoria, caussa occulta.

Σκαφίδα, Attici quidem pastoralem mulctram, vt aliquando dicunt situlæ, & mulctralia facta quibus mulgebant. Hippocrates autem marinam concham oblongiorem, quam multi μύακα, mytilum vocant.

Σκεθρῆ, Exactæ, exquisitæ.

Σκελιφρὸς, Siccus, Aridus, contractus.

A Ῥίζα, οὕτως καλεῖται βοτάνιόν τι ἄκαυλον, καὶ ἀνανθὲς, καὶ ἄκαρπον, ἔχον τρία φύλλα κατὰ πάντα παραμήκη, κατὰ τῆς γῆς κείμενα, δυοῖν δακτύλοιν τὸ μέγεθος, ἐοικότα τοῖς τῆς ἀγχούσης, ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἀσθενῶς καθαίρουσαν.

Ῥίζαν λευκὴν, τὴν τοῦ δρακοντίου.

Ῥικνὸν, ῥυσόν.

Ῥοικὰ, καμπύλα.

Ῥόμματος, ῥοφήματος, ἢ ῥοφήσεως.

Ῥόα, τὰ ἐκ τῆς συκαμίνου μόρα τὰ ἄωρα, ξηρανθέντα καὶ κοπέντα τοῖς ὄψοις ἐπιπάττεται, καθάπερ καὶ ὁ κυρίως ὀνομαζόμενος ῥοῦς, ὡς καὶ ὁ Διοσκουρίδης ἐν τῷ πρώτῳ

B περὶ ὕλης λέγει.

Ῥοπλῶν, ῥοφημάτων, ἢ πάντων τῶν ὁπωσοῦν ῥοφουμένων.

Ῥύματα, παρὰ τὸ ῥύεσθαι τὰ βοηθήματα.

Ρωγματίης, ὁ ἐρρωγός τι τῶν ἐντὸς ἔχων, ὃν δὴ καὶ ῥηγματίαν ὀνομάζει.

Ἀρχὴ τοῦ. Σ.

Σαράπους, ἡ διεστηρότας, καὶ διεστῶτας ἔχουσα τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν.

Σαρκάζειν, κυρίως μὲν τὸ διὰ τῆς τῶν χειλῶν δήξεως χλευάζειν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης, καὶ τὸ ἄκροις τοῖς χείλεσι συνηγμένοις ἀποτίλλειν τι.

C Σατυρισμοὶ, οἱ περὶ τὰ ὦτα παραμήκεις ὄγκοι τῶν ἀδένων. ἔνιοι δὲ τὰς τῶν αἰδοίων ἐντάσεις ἤκουσαν.

Σαυρίδιον, ἡ καρδαμὶς βοτάνη ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιότητος. ἡ αὐτὴ καὶ κάρδαμον ὀνομάζεται.

Σελάχεσιν, οὕτως καλεῖται ὅσα ἰχθύων λεπίδας οὐκ ἔχει, καὶ ζωοτοκεῖ.

Σεσηρὸς, τὸ ἐκτετραμμένον καὶ διεστηκὸς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς χείλεσιν, ὅπερ καὶ ἐκπεπληγμένον ὀνομάζεται.

D Σηραγγώδη, χαῦνα, ἀραιὰ, πολλοῖς τρήμασι διῃρημένα. ταῦτα τὰ τρήματα σήραγγές τε καὶ σήραγγες ὀνομάζονται, καὶ τὸ τοιοῦτον σῶμα σηραγγῶδές τε καὶ σηραγγῶδες.

Σισαμὶς, τῆς σισαμίδος ὀνομαζομένης.

Σιτανίῳ, τῷ ἐκ τοῦ ἐνεστηκότος ἔτους πυρῷ, τουτέστι τῷ κατὰ τὸ ἔαρ ἐσπαρμένῳ.

Σιτανώδει, ἤτοι ἐκ τῶν σιτανίων πυρῶν, ἢ διασεσησμένων καὶ λεπτῶν ἀλεύρων, τουτέστι καθαρῶν.

Σιάλου δαιδὸς, καὶ σιάλου αἰγὸς, τοῦ λιπαροῦ.

Σιαλώδεα, λιπαρὰ, πίονα.

E Σιδιοειδεῖς, ὠχρὰς, ὡς σίδιον.

Σικύην ἄτμητον, κολοκυνθίδα ἀδιαίρετον.

Σικυώνην, τέσσαρα σημαίνει παρ' αὐτῷ, τὴν κολοκυνθίδα, τὴν ἀπιοειδῆ κολοκυνθίδα, τὴν ἰατρικὴν σικύαν, τὴν ἀπύθμενον, καὶ κωνοειδῆ σικύαν.

Σικυώνης σπόγγον, κολοκυνθίδος τὸ ἔνδον.

Σιπύϊδα, πυξίδα, δηλοῖ δὲ ἄλλως τοὔνομα, καὶ κεραμεοῦν τι σκεῦος εἰς ὃ ἄλφιτον ἐμβάλλεται.

Σινόμωρα, τὰ κακοήθη.

Σιραίῳ, τῷ γλυκεῖ ἑψήματι.

F Σιχανὸς, πονήρευμα ἐνεδρευτικὸν, αἴτιον κεκρυμμένον.

Σκαφίδα, Ἀττικοὶ μὲν τὴν ποιμενικὴν σκάφην, καθώς που λέγουσι, γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα τοῖσιν ἄμελγον. Ἱπποκράτης δὲ τὴν θαλασσίαν κόγχην τὴν παραμηκεστέραν, ἣν πολλοὶ μύακα προσαγορεύουσι.

Σκέθρη, ἀκριβῆ. [Σκελιφρὸς, ξηρὸς, προσεσταλμένος.

Σκεπαρνηδὸν, ἐκκεκλασμένως, καὶ γὰρ ὁ σκέπαρνος αὐτὸς ἐπίδεσμος, ἀπὸ τῶν τεκτονικῶν ὀνομάζεσθαι σκεπάρνων δοκεῖ.

Σκῆψις, ἀπόσκηψις ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν.

Σκιαυγεῖ, ἀμβλυώττει.

Σκιμπτέσθω, κατακλείεσθω.

Σκίμφθη, δύο δηλοῖ παρ᾽ αὐτῷ, τό, τε διαιρέθη καὶ τὸ ἐμπελάσθη.

Σκληρῶσαι, σκελετεία, συμπτώσει.

Σκληρά, κατεσκληκότα, καὶ πάντα αὐτοῦ πάντα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Σκληρυνεῖ, σκελετεύει. καὶ σκληρυνεται, σκελετεύεται.

Σκορδινᾶσθαι, διατείνεσθαι, καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης.

Σκῦρος, πῶρος, καὶ σκυρωθῶσι, πωρωθῶσι.

Σκύψαι, τύψαι, καταξᾶσαι, διελεῖν.

Σκύτα, τὰ κατὰ τὴν σκυταλίδα τοῦ αὐχένος.

Σμηκτίδα γῆν, τὴν κιμωλίαν.

Σμωδίκου, μωλωπικοῦ, τοῦ πρὸς τὰς σμώδικας, ὅπερ ἐστὶ μώλωπας, ἁρμόζοντος.

Σπαδὼν, σπάσμα, θηλυκὸν τοὔνομα.

Σπαργᾷ, ὀργᾷ.

Σπατίλη, τὸ ὑγρὸν διαχώρημα.

Σπέρμα, δηλοῖ καὶ τὸν καρπόν.

Σπερχνὴ, ἐπείγουσα, συνεχής.

Σπόγγοι, οἱ κατὰ τὴν φάρυγγα ἀδένες, ὡς ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἐπιδημιῶν.

Σποδίτῃ ἄρτῳ, τῷ ἐγκρυφίᾳ καλουμένῳ.

Σποράδες, διάφοροι, οὐχ ὁμογενεῖς, ἀλλαι ἄλλαις συμβαίνουσαι.

Σταδιεὺς, Διοσκουρίδης φησί, σταδίοις ἀναμετρῶν τὸν περίπατον.

Σταλαγμοῦ, καταστάξεως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.

Στέαρ ἡδυωτὸν, τὸ ἐν ἀρώμασί τισι καὶ ὕδατι ἑψηθέν.

Στεῖλαι, ἐπικαλύψαι, ἐπιχρίσαι.

Στενυγρῶσαι, στενῶσαι, τινὲς δὲ τῷ συναγαγεῖν τῶν ὑγρῶν τὰς διεξόδους, καὶ ξηρᾶναι.

Στηθοειδεῖ, μαχαιρίῳ σμιλίῳ.

Στητῶδες, στεατῶδες.

Στῖον, ψηφὶς, λίθος. στῖαι γὰρ αἱ παρὰ τῇ θαλάσσῃ ψηφίδες, καὶ στιῶδες ἐντεῦθεν τὸ σκληρόν.

Στίφραι, ξηραὶ, πεπιεσμέναι.

Στοίβης καρπὸν, τὸ ἱπποφαέως σπέρμα.

Στολιδωδέστερον, ῥυσότερον.

Στομάργου, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὁ Διοσκουρίδης οὕτως γράφει, καὶ δηλοῦσθαί φησι τοῦ λαλοῦντος μανικῶς. οἱ δὲ ἄλλοι στυμάργου γράφουσι, καὶ ὄνομα κύριον ἀκούουσι.

Στόμβον, βαρύηχον, βαρύφθογγον.

Στρεβλοὶ, οὓς καὶ στραβοὺς ὀνομάζουσι.

Στρέφει, στρόφον παρέχει.

Στρέφεται, τὸ διοικεῖ, ἐν τῷ περὶ ἀέρων, καὶ τόπων καὶ ὑδάτων.

Στρογγύλον μήλην, τὴν σπαθομήλην.

Στρογγύλου, τοῦ Μυρτιδάνου, αὐτὸς γὰρ οὕτως γράφει καὶ τὸ Ἰνδικὸν, ὃ καλοῦσι Πέρσαι πέπερι. ἐν τούτῳ δέ ἐστί τι στρογγύλον ὃ καλοῦσι μυρτίδανον.

Στρεβλὴν, στρεπτόν τι, ἐν τῷ περὶ αἱμορροΐδων, καὶ συρίγγων.

Στρυμάργου, οἶδε καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ὁ Διοσκουρίδης, οὐ μόνον τὴν στομάργου, ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐχ ὡς κύριον ὄνομα ἐξηγεῖται, ἀλλὰ τὸν μανικῶς ἐπτοημένον περὶ τὰ ἀφροδίσια δηλοῦσθαί φησιν. εἰρῆσθαι γὰρ παρὰ τῷ

A Σκεπαρνηδὸν, Effractè, nam σκέπαρνος ipse fasciã à fabrilibus nominatus esse asciis videtur.

Σκῆψις, Decubitus, illapsus humorum, in sexto Epidemiωn.

Σκιαυγεῖ, Cæcutit.

Σκιμπτέσθω, Concludatur.

Σκίμφθη, Duo significat apud ipsum, & diuisum fuit, & admotum fuit.

Σκληρώματι, Arefactione, contractione.

Σκληρά, Desiccata, & ab eo omnia eadem ratione.

Σκληρυνεῖ, Desiccat, & σκληρύνεται, desiecatur.

Σκορδινᾶσθαι, Extendi, & maximè cum hiatu.

B Σκῦρος, Callus, & σκυρωθῶσι, occalluerit.

Σκύψαι, Verberare, secare, diuidere.

Σκύτα, Quæ circa nodum ceruicis sunt.

Σμηκτίδα γῆν, Cretam terram albam, Cimoliam.

Σμωδίκου, Ad vibices sanandas apti, ad σμώδικας, liuores, qui ex percussione fiunt, conuenientis.

Σπαδὼν, Vulsum, conuulsio, fœmininum nomen.

Σπαργᾷ, Luxuriatur, turgescit.

Σπατίλη, Liquidum excrementum alui.

Σπέρμα, Semen, significat etiam fructum.

Σπερχνὴ, Festinans, vrgens, assidua.

C Σπόγγοι, In faucibus tonsillæ, quarto Epidemiωn.

Σποδίτῃ ἄρτῳ, Pane subcinericio vocato.

Σποράδες, *Morbi* dispersi, diuersi, non eiusdem generis alij aliis contingentes.

Σταδιεὺς, Dioscorides ait, qui stadiis deambulationem metitur.

Σταλαγμοῦ, Destillationis à capite.

Στέαρ ἡδυωτὸν, Adeps in aromatibus quibusdam, & aqua coctus, *aut conditus.*

Στεῖλαι, Velare supertegere, inungere.

Στενυγρῶσαι, angustare, Quidam autem coarctare, concludere humorum exitus, & siccare.

D Στηθοειδεῖ μαχαιρίῳ, Specillolato, vel scalpello medico latiore.

Στητῶδες, Adipe obesum, adiposum.

Στῖον, Calculus, lapillus, στῖαι enim sunt iuxta mare calculi, & στιῶδες hinc, durum.

Στίφραι, Aridæ, contractæ, *compressæ.*

Στοίβης καρπὸν, Hippophaïs vel stæbes fructum, lappaginis semen.

Στολιδωδέστερον, Rugosius, plicas, rugásque plures habens.

E Στομάργου, In secundo Epidemiωn Dioscorides sic scribit, & significari ait, loquentis furiosè. Alij Στυμάργου, scribunt, & nomen proprium intelligunt.

Στόμβον, Grauem sonum, grauem vocem.

Στρεβλοὶ, Quos & strabones nominant.

Στρέφει, Torquet, tormen & cruciatum inducit.

Στρέφεται, Tanquam inhabitat, in libro de aëribus. locis, & aquis.

Στρογγύλον μήλην, Rotundum specillum, specillum latum.

Στρογγύλου, Rotundi Piperis, Myrtidani, ipse enim sic scribit, & Indicum, quod vocant Persæ piper, in hoc autem est quiddam rotundum, quod vocant Myrtidanum.

F Στρεβλὴν, Flexibilem, vertibilem, in libro de hæmorrhoïdibus, & fistulis.

Στρυμάργου, Furiosè in venerem conciti, Agnoscit & hanc scripturam Dioscorides non solùm στομάργου. *rabuli.* Atque hoc non vt proprium nomen exponit, sed furiosè concitum in res venereas significari ait; dicta enim esse apud

Hippocratem, & alia eodem modo epitheta, vt myochane, sarapos ῥυπαλώπηξ, vel gripalopex, sed & apud Erasistratum ait Rhinocoluros, hoc est qui mutilatis naribus est.

Συπηρὴ χαλκῖτις, Alumen chalcitis, quam simpliciter vocamus chalcitim.

Συγκομιστοὶ ἄρτοι, Sordidi ac confusanei panes, quòd in iis omnes simul farinæ colligantur, & non secernantur.

Σῦκα, Ficus, carnosæ eminentiæ in palpebrarum locis obortæ.

Σύκιον, Ficuum aridarum aut caricarum decoctum.

Συκῆς, In primo de morbis mulierum; & fomentum ex mori radice adhibeto, æquè atque συκάμινος hoc est mori, quod alibi tanquam exponens ait mori radicis.

Συλλοχίας, Collectiones, congregationes translatio à militibus in cohortem collectis.

Συνάγμα, Coagmentum, aut concretum quiddam est. aut suspensum vrinæ, aut sedimentum, aut callus & tofus, & meliùs in sexto Epidemiων dicit

Συναρθμοῦται, Coaptatur, cohæret.

Σύνδεσις, Significatur aliquando, & tanquam densitas, & constrictio.

Συνδιπλοῦται, Conduplicatur.

Συνεκχυμοῦν, Commiscere, & sanis humoribus contemperare.

Συνέρξει, Velut conclusione.

Συνηρεφὲς, Obtectum, adumbratum.

Συνηρερεισμένα, Coaptata, vt in Mochlico.

Συνιζωμένα, Coniuncta, vel coëuntia.

Συρμαΐα, Moderata eorum, quæ in ventre sunt, purgatio.

Σύσταθμον, Par pondere.

Συστροφὰς, Tubercula, durities.

Σφαδάζει, Ægrè fert, succenset.

Σφάκελος, Corruptio omnis quocunque fiat modo: scis autem, & de hoc à nobis pluribus demonstratum esse.

Σφάκερος, In adiunctis libro de vulneribus capitis, capitis autem dolor, & sideratio si fuerint cepæ contrarium, in plurimis autem manifestè σφάλερος scribitur.

Σφενδόνην, Fundam, fasciam in libro de articulis nomen à fundâ lapides iaciente appellatum, ad restitutionem membri vtile; in libro autem de sterilibus vocatum custodem; significat autem, & muliebre pedum tegumentum, & quæcunque huic similia.

Σπυράδες, Caprarum, & ouium globosa stercora.

Σχάσαι, Tria significat, laniare, excernere, laxare.

Σχεδιάδα, Schediadem, Anchusam, dicitur enim & sic.

Σχέσει, Cohibitione in exhibitione, habitu, & deligatione, & compressione. cùm autem dixerit, differt quidem aliquid, & dispositione corporis, tanquam habitum significat.

Σχινδυλήσει, Arundinis fissura, figura calami; sic enim videtur calamus dictus esse παρὰ τὸ σχίζεσθαι, ab eo quod scinditur.

Σχῖνον, Non solùm fruticosam stirpem, sed etiam speciem quandam scillæ, vel potiùs omnis scillæ bulbum.

Σχοῖνον ἡδύοσμον, Iuncum odoratum, aromaticum.

A Ἱπποκράτει, καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπίθετα, καθάπερ μυοχάνη, σαράπους, γρυπαλώπηξ. ἀλλὰ καὶ παρ' Ἐρασιστράτῳ φησὶ ῥινοκολούρους.

Συπηρὴ χαλκῖτις, ἣν ἁπλῶς οὕτως ὀνομάζομεν χαλκῖτιν.

Συγκομιστοὶ ἄρτοι, ῥυπαροὶ, διὰ τὸ πάντα ἅμα τὰ ἄλευρα συγκομίζεσθαι καὶ μὴ διακρίνεσθαι.

Σῦκα, ἐπαναστάσεις σαρκώδεις ἐν τοῖς τῶν βλεφάρων τόποις γινόμεναι.

Σύκιον, τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα.

B Συκῆς, ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων, καὶ πυρίαν συκῆς ἀπὸ ῥίζης. ἐν ἴσῳ τῇ συκάμινου, τουτέστι συκαμίνου, ὅπερ ἑτέρωθι ὥσπερ ἐξηγούμενός φησι, μορέου ῥίζης.

Συλλοχίας, ἀθροίσματα. ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς λόχους συνειλεγμένων.

Συνάγμα, ἤτοι ἐπίπαγός τις, ἢ ἐναιώρημα, ἢ ὑπόστασις, ἢ πῶρος, καὶ ἄμεινον, ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν λέγει.

Συναρθμοῦται, συναρμόζεται.

Σύνδεσις, δηλοῦται ποτὲ καὶ ἡ διὰ πυκνότης καὶ σφίγξις.

C Συνδιπλοῦται, συνδιπλοῦται.

Συνεκχυμοῦν, συμμιγνύειν καὶ κατακεραννύναι τοῖς ὑγιεινοῖς χυμοῖς.

Συνέρξει, τῇ διὰ συγκλήσει.

Συνηρεφὲς, ἐπικεκαλυμμένον, συνεσκιασμένον.

Συνηρερεισμένα, συνηρμοσμένα, ὡς καὶ ἐν τῷ Μοχλικῷ.

Συνιζωμένα, τὰ συνόντα.

Συρμαΐα, ἡ μετρίως γινομένη τῶν περὶ τὴν γαστέρα κάθαρσις.

D Σύσταθμον, ἰσόσταθμον.

Συστροφὰς, φύματα, σκληρίας.

Σφαδάζει, δυσφορεῖ.

Σφάκελος, φθορὰ πᾶσα, καθ' ὃν ἂν γίγνηται τρόπον· οἶσθα δὲ ὅτι καὶ περὶ τούτου διὰ πλειόνων ἡμῖν ἀποδέδεικται.

Σφάκερος, ἐν τοῖς προσκειμένοις τοῖς περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων. κεφαλαλγία δὲ καὶ σφάκερος ἢν ἦ, κρόμμυα πολέμιον. ἐν δὲ τοῖς πλείστοις ἄντικρυς σφάλερος γράφεται.

E Σφενδόνην, ἐν μὲν τῷ περὶ ἄρθρων, ὃ ἀπὸ τῆς τοὺς λίθους βαλλούσης σφενδόνης ὠνομασμένον, εἰς ἀνάληψιν κώλου χρήσιμον· ἐν δὲ τῷ περὶ ἀφόρων τὸν καλούμενον φύλακα· δηλοῖ δὲ τὸ γυναικεῖον περισφύριον, ὅσα τε τούτῳ παραπλήσια.

Σπυράδες, τὰ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων ἀποπατήματα.

Σχάσαι, τρία σημαίνει, ἀμύξαι, ἐκκρῖναι, χαλάσαι.

Σχεδιάδα, τὴν ἄγχουσαν. λέγεται γὰρ καὶ οὕτως.

Σχέσει, τῇ συνοχῇ ἐν παρέξει, καὶ σχέσει, καὶ ἐπιδέσει καὶ πιέξει. ὅταν δὲ εἴπῃ, διαφέρει μέν τι καὶ σχέσει σώματος, τὴν διὰ ἕξιν δηλοῖ.

F Σχινδυλήσει, σχήματι καλάμου. οὕτως δὲ δοκεῖ καὶ ὁ σκινδαλμὸς εἰρῆσθαι παρὰ τὸ ἐσχίσθαι.

Σχῖνον, οὐ μόνον τὸ θαμνῶδες φυτὸν, ἀλλὰ καὶ εἶδός τι σκίλλης, εἰ μὴ ἄρα τὸ πάσης σκίλλης τὸν βολβόν.

Σχοῖνον, ἡδύοσμον, τὴν ἀρωματικὴν σχοῖνον.

Ἀρχὴ τοῦ.

Τ.

Τάμισον, πιτύαν.
Τέγγειν, διαβρέχειν.
Τελεῖν, ἀναλίσκειν, ὡς ἐν τῷ περὶ παθῶν λέγει.
Τέλσον, τέλος καὶ ἔσχατον.
Τέρμινθοι, οἱ τῷ τοῦ τερμίνθου καρπῷ παραπλήσιοι, κατὰ τὸ δέρμα συνιστάμενοι παρὰ φύσιν ὄγκοι.
Τέρθρον, κυρίως μὲν οὕτως ὀνομάζεται τὸ ἄκρον τῆς κεραίας, καὶ τέρθριοι οἱ κάλοι, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ἄκρα τοῦ ἱστίου διήκοντες. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ἐπειδὰν ἐνθάδε φησὶ τὸ τέρθρον ᾖ τοῦ πάθεος. ἐν ἴσῳ τῷ, τὸ ἄκρον, καὶ ἀνώτατον, καὶ ἐπιμελείας μάλιστα δεόμενον.
Τετάρσωνται, πεπλάτυνται, ταρσὸς γὰρ πᾶν τὸ πεπλατυσμένον.
Τετράγωνα βέλη, τὰ τέσσαρας ἔχοντα γλωχῖνας.
Τετραγώνῳ, τινὲς μὲν ταῖς εὑρισκομέναις κατὰ τὸ στίμμι πλαξί, τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ στίμμι.
Τετρεμαίνει, τρέμει.
Τέτρομος, τρόμος ῥιγώδης.
Τέως, τέως, καὶ τὸ τηνικαῦτα, καὶ τὸ πρότερον.
Τηλέφιον, εἶδος βοτάνης, ὅπερ καὶ ἀείζωον ἄγριον, καὶ ἀνδράχνην ἀγρίαν ὀνομάζουσι, Ῥωμαῖοι δὲ ἰλλεκέβραν.
Τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ βοτάνην ῥοφέονται, τὴν λινόζωστιν ἔοικε λέγειν, ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ ἔφη, ῥοφήματα δὲ λινόζωστιν.
Τομεῖον, τομεὺς, καλεῖται σιδηροῦν ἐργαλεῖον δίχηλον, ᾧ οἱ χαλκεῖς πρὸς ἄλλα τέ τινα, καὶ πρὸς τὸ ἀναβάλλειν, καὶ μοχλεῦσαι ἥλους χρῶνται.
Τοξεύματα, βέλη.
Τορνεύματα, ξύσματα.
Τροφεὶς, εὔτροφος, παχύς.
Τροφιώδης, ἔχον ἐμπεφραγμένα τινὰ πεπηγότα, παρὰ τὸ τρέφεσθαι, ὅ ἐστι τὸ πήγνυσθαι.
Τροχοὶ, δρόμοι.
Τρυχνοῦν, καταπονεῖν, ἰσχναίνειν.
Τρώειν, τιτρώσκειν, ἀποσχάζειν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων.
Τρωθῇ, βλαβῇ, κακωθῇ, καὶ τρῶμα, ἡ βλάβη.
Τρώσκεσθαι, ἐκτιτρώσκειν.
Τρωκτοῖσιν, ὠμοῖς ἐσθιομένοις.
Τύρσιν, πύργον, καὶ μάλιστα τὸν ἐν τοῖς τείχεσι.
Τυφώδης, ἐνεός, καθεζόμενος.
Τυφωμανίη, μικτὸν ἐκ φρενίτιδος, καὶ ληθάργου πάθημα.

Initium litteræ.

T.

Τάμισον, Coagulum.
Τέγγειν, Humectare, madefacere.
Τελεῖν, Consumere, vt in libro de affectionibus dicit.
Τέλσον. Finem & vltimum.
Τέρμινθοι, Terminthi arboris fructui similes in cute præter naturam consistentes tumores.
Τέρθρον, Artemon propriè quidem sic nominatur summitas antennæ, & τέρθριοι ipsi rudentes inde in summum velum peruenientes. Hippocrates autem in secundo de morbis mulierum, cùm hic inquit, τέρθρον fuerit morbi, æquè vt si diceret, summum, & supremum, & curationis maximè egens.
Τετάρσωνται, Dilatata fuerunt, ταρσὸς enim omne dilatatum est.
Τετράγωνα βέλη, Quadrangula spicula, sagittæ quatuor habentes cuspides.
Τετραγώνῳ, Quidam exponunt, inuentis in stibio crustis. Quidam autem ipsum stibium.
Τετρεμαίνει, Tremit.
Τέτρομος, Tremor cum rigore.
Τέως, Donec, & tunc, & priùs.
Τηλέφιον, Telephium, Genus herbæ, quod semperuiuum agreste, & portulacam agrestem vocant, Romani autem Illecebram.
Τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ, βοτάνην ῥοφέονται, In farina herbam sorbent, Mercurialem herbam visus est dicere, quoniam & alibi ait, sorbiturum autem mercurialem.
Τομεῖον, Incisor, sic vocatur ferreum instrumentum bilabrum vel bisulcum, quo fabri ferrarij, & ad alia multa, & ad extrahendos & emouendos clauos vtuntur.
Τοξεύματα, Sagittæ.
Τορνεύματα, Ramenta.
Τροφεὶς, Bene nutritus, pinguis, crassus.
Τροφιώδης, Habens compacta quædam quæ in *lotio* feruntur, à τρέφεσθαι, quod est compingi, incrassari.
Τροχοὶ, Cursus, circulares.
Τρυχνοῦν, Vexare, domare, Attenuare.
Τρώειν, Vulnerare, scarificare, vt in secundo de morbis mulierum.
Τρωθῇ, Læsa fuerit, malè affecta fuerit, & τρῶμα, læsio, vulnus.
Τρώσκεσθαι, Abortire, parere abortum.
Τρωκτοῖσιν, Crudis deuoratis, vel immaturis.
Τύρσιν, Turrim, & præcipuè quæ est in muris.
Τυφώδης, Qui stupidus, mutus aut attonitus considet.
Τυφωμανίη, Mixtus ex phrenitide, & lethargo affectus.

Ἀρχὴ τοῦ.

Υ.

Ὑβοὶ, κυρτοὶ, καὶ ὕβωμα, τὸ κύρτωμα.
Ὑδατοινούσῃσιν, ὑδερώδεσιν ἢ ἐξυδατούσαις τὸ αἷμα, καὶ ὑδατώδη καθαιρομέναις.
Ὑδατόχλοα, ὡσεὶ καὶ ὑδατόχλωρα ἔλεγε.
Ὑδατώδεας, ὑδρωπικούς.
Ὕδριον, ἡ μικρὰ ὑδρία ὑποκοριστικῶς.
Ὕδρωψ, Διοσκουρίδης ἐν δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὀξυτόνως

Initium litteræ.

Υ

Ὑβοὶ, Gibbosi, & ὕβωμα, gibbositas.
Ὑδατοινούσῃσιν, Aquescentibus, hydrope laborantibus, vel in aquam mutantibus sanguinem, & quibus aquosa purgantur.
Ὑδατόχλοα, Vt si aquosa virescentia dixisset.
Ὑδατώδεας, Aqua intercute suffusos, hydropicos.
Ὕδριον, Vrnula parua situla, Diminutiuè.
Ὕδρωψ, Dioscorides in secundo Epidemiωn, cum

accentu in vltima syllaba legi, & significari A ait hydrope laborantem, & speciem hydropis.

Ὑπάλειπτρον, Laminulam, qua quis oculos illinat.

Ὑπάλειπτον, Medicamentum, quod illinitur.

Ὑπεζύγωται, Subiugatur, subijcitur.

Ὑπιλληθέωσι, In se subuoluantur, aliquantum contorti fuerint.

Ὑπερινός, Superpurgatus, Vltra modum vacuatus homo, & ipsa vltra modum euacuatio. sic igitur exponunt quidam, & vltra modum vacuatur, vel attenuatur, videtur autem ac de eo qui longam, & breuem spirationem habet dupliciter sic dici.

Ὑπερτονεῖ, Superat superextenditur,

Ὑπέρυδρον, Valde plenum suffusa aqua.

Ὑπερχολήσει, Multa bile implebit.

Ὑπερψύχθη, Mediocriter remisit de calore febrili.

Ὑπνοῦσα, Somnolenter habens, somno sopita.

Ὑπολείβεται, Aliquantum destillat, subeffluit.

Ὕπομβρον, Subhumidum, subpurulentum.

Ὑπομύσαρα, Male olentia, & digna, quæ omnes abominentur.

Ὑπονησαμένη, Quæ subnatauit, quæ subiuit.

Ὑπόξηρα, Subcaua, humiliora, depressiora.

Ὑπόξυρος, Qui adunco est naso, quia humiliora sunt, quæ circumcirca sunt, quàm ipsa sublimitas.

Ὑποξήρους, Exiccatos humiliores, contractos, dictum est autem de ventribus in maiori prorrhetico.

Ὑπόσφαγμα, Totius atramenti sepiæ tanquam subsidens fæx.

Ὑποστροφή, Non solùm reuersio, seu recidiua sed & vicissim mutatio, vt cùm dixerit, comatosus in reuersione.

Ὑποψέφαρα, Caliginosa, subobscura, subnigra.

Ὑποψάφαρα, Asperiora, nam ψαφαρόν, cano situ obductum inest nomini.

Ὑπωμείν. Subiectum sic dici posse vel in humerali, humero.

Ὑφύδροις, Aqua inter cutem laborantes.

Initium litteræ.

Φ

Φαγεδαίνη, Vlcere exedenti.

Φαίνηται, Significat & transparens in igne fiat, vt in secundo de morbis mulierum.

Φαλαρά, Rotunda cum læuore.

Φαρκιδῶδες, Rugosum.

Φαύσιγγες, Propriè quidem ab igne in tibiis exorientes circuli rubri, abusiuè autem, & reliqui circuli.

Φέρβεται, Exest, consumit, depascitur.

Φήρεα, Oblongæ sub auribus glandulosæ eminentiæ, quales, & Satyri habent. Quidam autem, & Φῆρες, & θῆρες vocantur, vt sit tanquam ferinè dictum.

Φθίνει, Significat, colliquefit, attenuatur, minuitur, non nutritur.

Φθόεις, Rotulas, pastillos.

Φιαρήν, Splendidam ob humiditatem.

Φιβάλιος, Fici species.

Φιλεταίριος, Quam & apparinen vocant.

Φιλίσιον, Idem & hoc videtur esse, quod Aparine, & philetærium.

Φλάζουσι, Obscurè, & indistinctè loquuntur, factum est nomen.

ἀναγινώσκει, καὶ δηλοῦσθαι φησὶ τὸν ὑδρωποειδῆ.

Ὑπάλειπτρον, ἐλασμάτιον ᾧ ἄν τις ὑπαλείψαιτο τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὑπάλειπτον, ἔγχριστον φάρμακον.

Ὑπεζύγωται, ὑπέζευκται.

Ὑπιλληθέωσιν, ὑποσυστραφῶσιν.

Ὑπερινός, ὁ ὑπερκεκαθαρμένος ἄνθρωπος, καὶ αὐτὴ ὑπερίνησις. οὕτως γοῦν ἐξηγήσαντό τινες, καὶ ὁ ὑπερινὸς ἰσχναίνει. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ μακρόπνους καὶ ὁ βραχύπνους δίχως ὡσαύτως λέγεσθαι.

B Ὑπερτονεῖ, ὑπερτείνεται.

Ὑπέρυδρον, ἄγαν πλήρη τοῦ παρακεχυμένου ὕδατος.

Ὑπερχολήσει, πολλῆς πληρώσει χολῆς.

Ὑπερψύχθη, μετρίως ὑπανῆλθε τῆς πυρεκτικῆς θερμότητος.

Ὑπνοῦσα, ὑπνωτικῶς ἔχουσα, ὕπνῳ κοιμωμένη.

Ὑπολείβεται, ὑποστάζει, ὑπορρεῖ.

Ὕπομβρον, ὕφυγρον, ὑπόπυον.

Ὑπομύσαρα, δυσώδη, καὶ ἄξια τοῦ μυσάττεσθαι.

Ὑπονησαμένη, ὑποκολυμβήσασα, ὑπελθοῦσα.

Ὑπόξηρα, ὑπόκοιλα, ταπεινότερα.

C Ὑπόξυρος, γρυπὸς τὴν ῥῖνα, διὰ τὸ ταπεινότερα τὰ πέριξ εἶναι τοῦ ὑψώματος.

Ὑποξήρους, ταπεινοτέρας, συνεσταλμένας. εἴρηται δὲ ἐπὶ γαστέρων ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ.

Ὑπόσφαγμα, ὅλου τοῦ μέλανος τῆς σηπίας τὸ οἷον ὑπότρυγον.

Ὑποστροφή, οὐ μόνον ἡ ὑποστροφή, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐναλλὰξ μεταβολή, ὥσπερ ὅταν εἴπῃ, κωματώδης ἐν ὑποστροφῇ.

Ὑποψέφαρα, ζοφοειδῆ, ὑπομέλανα.

Ὑποψάφαρα, τραχύτερα. τὸ γὰρ ψαφαρὸν ἔγκειται τῷ ὀνόματι.

Ὑπωμείν, τὸ ὑποκείμενον ἂν οὕτω λέγοιτο, ἤτοι τῇ ἐπω-D μίδι, ἢ καὶ τῷ ὤμῳ.

Ὑφύδροις, τοὺς ὑδεριῶντας.

Ἀρχὴ τοῦ.

Φ.

Φαγεδαίνῃ, ἕλκει ἀναβιβρωσκομένῳ.

Φαίνηται, σημαίνει καὶ τὸ διαφανὲς ἐν τῷ πυρὶ γίνηται ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Γυναικείων.

C Φαλαρά, τὰ στρογγύλα μετὰ λειότητος.

Φαρκιδῶδες, ῥυτιδῶδες.

Φαύσιγγες, κυρίως μὲν οἱ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν ταῖς κνήμαις ἐπανιστάμενοι κύκλοι ἐρυθροί. καταχρηστικῶς δὲ καὶ οἱ λοιποί.

Φέρβεται, βιβρώσκει, καταναλίσκει.

Φήρεα, αἱ παραμήκεις ὑπὸ τὰ ὦτα ἀδενώδεις ἐξοχαί, οἵας καὶ οἱ σάτυροι ἔχουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ Φῆρες, καὶ θῆρες καλοῦνται, ἵν᾽ ᾖ οἷον φηρεακτικῶς εἰρημένον.

Φθίνει, δηλοῖ συντήκεται, ἰσχναίνεται, μειοῦται, ἀτροφεῖ.

F Φθόεις, τροχίσκους.

Φιαρὴν, λαμπρὰν ὑπὸ ὑγρότητος.

Φιβάλιος, εἶδος συκῆς.

Φιλεταίριος, ἣν καὶ ἀπαρίνην ὀνομάζουσι.

Φιλίσιον, τὸ αὐτὸ καὶ τοῦτο ἔοικεν εἶναι τῇ ἀπαρίνῃ καὶ φιλεταιρείῳ.

Φλάζουσιν, ἀσαφῶς καὶ ἀδιαρθρώτως φθέγγονται, πεποίηται τοὔνομα.

Φλεβοτομίαν, οὐ μόνον τῆς συνήθους τῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ὁπωσοῦν διῃρημένην τῶν φλεβῶν κένωσιν τοῦ αἵματος, καὶ τὸ φλεβοτομηθῆναι ὡσαύτως.

Φλέγμα, οὐ μόνον τὸν χυμὸν τοῦτον τὸν λευκὸν καὶ ψυχρόν, ἀλλὰ καὶ τὴν φλόγωσιν δηλοῖ.

Φλεγυρὸν, πυρῶδες, τὸ οἷον φλέγον.

Φλεδονώδεα, φλύαρον, φλεδόνες γὰρ αἱ φλυαρίαι.

Φλέου, φλομῶδές τι ἐστι τοῦτο, καὶ παπυρῶδες φυτὸν, ὅπερ καὶ πλεκόμενον περιτίθεται τοῖς ἐλαικροῖς κεραμίοις.

Φληνύουσα, φλυαροῦσα.

Φληναφώδεις, φλύαροι.

Φλιαὶ, ξύλα ὀρθὰ καταντικρὺ πεπηγότα, καθάπερ καὶ αἱ τῶν θυρῶν φλιαί.

Φλογεαὶ, ἐρυθραί.

Φλογιᾷ, ἢ φλογεῖται, πυροῦται μετ᾽ ἐρυθήματος.

Φλυδᾷ, ὑγραίνεται, μυδᾷ.

Φλυδαρὴν, ὑγράν.

Φλύεται, ὑγραίνεται.

Φλυζούσῃσι, βλυούσαις.

Φλυζάκια, ψυδράκια.

Φλύσιος, ἐξανθήσεως τῆς ἐπὶ πλεονεξίᾳ γινομένης τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ὑγροῦ.

Φοινίκινος, ἀπὸ τοῦ χρώματος οὕτως εἰρῆσθαι, τὴν ἐλεφαντίασιν ὑπονοήσειεν ἄν τις.

Φοινικίη νόσος, ἡ κατὰ Φοινίκην, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνατολικὰ μέρη πλεονάζουσα, δηλοῦσθαι δὲ κἀνταῦθα δοκεῖ ἡ ἐλεφαντίασις.

Φολλικώδεα, τὰ οἱονεὶ θυλακώδεα, καὶ σομφά.

Φονᾷ, φονεύσαι ἐπιθυμεῖ.

Φορίνη, δέρμα. Φόρος, εὐσύλληπτος.

Φορύξαντες, φυράσαντες.

Φύλλα, τὰ κηπαῖα καὶ βοτανώδη χλωρὰ ἡδύσματα.

Φύλλια, ἡδύσματα τὰ κηπαῖα, ἃ τοῖς ὠνουμένοις τὰ λάχανα προσεπιτιθέασιν, οἷον κορίαννον, ἡδύοσμον, πήγανον, σέλινον.

Φύλλον, τὸ τοῦ σιλφίου σπέρμα, διὰ τὸ πλατὺ εἶναι, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, προστίθησι δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ ποτὲ μὲν Λιβυκόν, ποτὲ δὲ Αἰθιοπικόν.

Φύσιγγα, τὸ καλούμενον ἐκκαύλημα, καὶ μάλιστα τὸ κοῖλον.

Φυταλιή, ὁ τοῦ φυτεύειν καιρός.

φυτευτηρίων, τῶν εἰς τὴν γῆν φυτευομένων ξύλων.

Φωΐδες, αἱ φαύσιγγες περὶ ὧν εἴρηται.

Φωνὴ περιπνευμονική, ἡ κερχνώδης.

Ἀρχὴ τοῦ.

X.

XΑλκίτις συμπλείη, ἴσον τῇ χαλκίτιδι.

Χαραδρωθέωσι, διέκροιαν ἔχωσιν.

Χαρακτῶρι, ὀξυσμένῳ ὑπὸ τοῦ χαρακτῆρος.

Χασκῶν, περισπῶν ὁ Διοσκορίδης ἀναγινώσκει, καί φησιν οὕτως εἰρῆσθαι τὰς μήτρας, διὰ τὸ ἀνεῳγμένας εἶναι.

Χειμίη, ψύχος, ῥῖγος.

Χειμίουσα, ψυχομένη, ῥιγῶσα.

Χελίσκιον ξηρὸν, ὑποκοριστικῶς εἴρηται τὸ χελίσκιον τὸ βραχὺ βηχίον, ξηρὸν δὲ ἐστιν, ὅταν μηδὲν ὑγρότητος ἀναχρεμπτομένης, εἰς τὸ στόμα παραγίνεται.

φλεβοτομίαν, Non solùm consuetæ sectionis venæ hoc est, sed & aliam quomodocunque diuisis venis euacuationem sanguinis significat, & φλεβοτομηθῆναι venam secare similiter.

φλέγμα, Pituita, nō solùm humorē hunc album, & frigidum, sed & inflãmationem significat.

φλέγυρον, Ignitum, & tanquam ardens.

φλεδονώδεα, Nugacem φλεδόνες enim nugæ.

φλέου, Verbasco similis quædam est hæc, & papyracea stirps, quæ texta circumponitur oleariis fictilibus.

φληνύουσα, Nugas agens, nugans.

φληναφώδεις, Nugaces.

φλίας, Ligna recta è regione fixa, velut ianuarum postes.

φλογεαὶ, Rubræ, rubicundæ.

φλογιᾷ, vel φλογεῖται, Ignescit cum rubore.

φλυδᾷ, Humectatur, flaccescit.

φλυδαρὴν, Humidam.

φλύεται, Humectatur, humescit.

φλυζούσῃσι, Scaturientibus.

φλυζάκια, Pustulæ feruidæ.

φλύσιος, Eruptionis pustularum, in cute ex humoris abundantia qui est in corpore.

φοινίκινος, Puniceus, à colore sic dictam esse elephantiasin suspicari queat.

φοινικίη, Morbus in Phœnice, & in aliis Orientalibus partibus abundans; significari autem & hic videtur elephantiasis.

φολλικώδεα, Tanquam folliculosa, & laxa.

φονᾷ, Necare cupit.

φορίνη, Pellis, cutis.

φόρος, Ferax, quæ facile vterum gestat.

φορύξαντες, Subigentes.

φύλλα, Hortensia olera, & herbacea olera, viridia odoramenta.

φύλλια, Odoramenta hortensia, quæ ementibus olera addunt, vt coriandrum, menta, ruta, apium.

φύλλον, Silphij semen, eò quòd latum est, in secundo de morbis mulierum, addit autem & ipse in oratione aliquando quidem Libycum, aliquando Aethiopicum.

φύσιγγα, Quod in caulem abit, ídque cauum maximè, physingem vocant.

φυταλιή, Serendi tempus.

φυτευτηρίων, Surculorum qui in terram plantantur.

φωΐδες, Pustulæ rubentes ex igne contractæ de quibus dictum est.

φωνὴ περιπνευμονική. Vox qualis peripneumonicis, vel aspera, & obscura.

Initium litteræ.

X

Xαλκίτις συμπλείη, Aequè valens, vt chalcitis.

Χαραδρωθέωσι, Effluuium & exitum habeant.

Χαρακτῶρι, Exacerbato ob characterem.

Χασκῶν, cum ῶ, Dehiscens, Dioscorides legit, & ait sic dici de vtero quòd aperiatur, aut dehiscat.

Χειμίη, Frigus, rigor.

Χειμίουσα, Refrigerata, rigens.

Χελίσκιον, Tussicula sicca, vel arida, diminutiuè dictum est χελίσκιον parua tussicula, arida autem est, quum nihil humoris, qui excreetur, in os accedit.

Χαραδέως, Confertim, Factum est autem à torrente.
Χῆς, Qui effudit.
Χηλίω, Specillum bifurcum in summo, dissectum vt forfex.
Χήλωμα, Bifidam cauitatem sagittæ, qua parte in sagittando sagittam neruo applicant.
Χήμην κηραμίδα, Cauiorem concham, & maiorem.
Χλοηροῖσι λαχάνοις, Virentibus oleribus, hortensibus odoramentis.
Χλοιῶται, Vt si cum virere pallescunt dixisset.
Χλόος, Cum pallore viriditas.
Χλοώδης, Ex virore pallescens.
Χλώρασμα, Viriditas clarè fulgens, & ad aqueum colorem tendens.
Χολήϊον, Bilem educens.
Χυτλάζηται, Ac si perfundatur, & inundetur, dixisset.
Χυτριδέαν, Ollam.
Χυτρίδεον, Ollulam.
Χύτρινον, Ollam.
Χωλεύσειεν, Mutilum aliquo articulo fecerit.

Initium litteræ.

Ψ.

Ψ Αγδας, Species quædam vnguenti.
Ψαίρειν, Innatare, leniter attingere.
Ψαιστὴν μάζαν, Mazam melle & oleo subactam, quoniam & liba sic subiguntur.
Ψάφαρον, Fragilem.
Ψέφαρα, Tenebrosa, nigricantia, ψέφος enim tenebræ.
Ψόφου καθαπτόμενοι, Strepitum facilè sentientes, & timentes, vt si formidolosos dixisset.

Initium litteræ.

Ω.

Ω Δεῖ In malo, Arcesilao autem, malè olebat sic videlicet sine iota scribitur, non cum iota, vt id quod sequitur.
Ωδεῖ, Tumescit: manifestum autem est, cum iota hoc scribi, quoniam & οἰδεῖν, tumere.
Ωμήλυσιν, *Cruda hordeacea farina* ex non siccatis hordeis farinæ crassiores, farinæ tenuiores: nam velut crudam farinam, propriè aiunt ὠμήλυσιν nominari, magis abusiuè autem omnem aliam farinam.
Ωρεόντων, Curantium, nam & cura ὥρα.
Ωρου, Vel ὥρου anno.
Ωρουσαν, Impetum fecerunt, irruerunt.
Ωτειλάς, Non solum cicatrices, sed etiam vlcera.
Ωχέτευται, Effluuia & transitus sortitum est.

A

Χαραδέως, ἀθρόως, γέγονε δὲ ἀπὸ χαράδρας.
Χῆς, καταχέας.
Χηλίω, μήλην δίκροον κατὰ τὸ ἄκρον ἐκτετμημένην ἐμφερῶς χήλῃ.
Χήλωμα, τὴν διχηλῆ γλυφίδα τοῦ βέλους, ᾗ προστιθέασιν ἐν τῷ τοξεύειν τῇ νευρᾷ τὸ βέλος.
Χήμην χηραμίδα, τὴν κοιλοτέραν κόγχην, καὶ μείζονα.
Χλοηροῖσι λαχάνοις, τοῖς κηπαίοις ἡδύσμασι.
Χλοιῶται, ὥσπερ καὶ χλωραίνονται ἔλεγε.
Χλόος, ἡ χλωρότης.

B

Χλοώδης, χλωρόν.
Χλώρασμα, χλωρότης λαμπρὸν διαυγουμένη, καὶ ἐπὶ τὸ ὑδαρῶδες ῥέπουσα.
Χολήϊον, χολῆς ἀγωγόν.
Χυτλάζηται, ὥσπερ καὶ κλύζηται ἔλεγε.
Χυτριδέαν, χύτραν.
Χυτρίδεον, χύτραν.
Χύτρινον, χύτραν.
Χολεύσειεν, ἀνάπηρον κατά τι τῶν ἄρθρων ποιήσειεν.

C

Αρχὴ τοῦ.

Ψ.

Ψ Αγδας, εἶδός τι μύρου.
Ψαίρειν, ἐννήχεσθαι, προσψαύειν.
Ψαιστὴν μάζαν, τὴν ἐν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένην, ὅτι καὶ τὰ ψαιστὰ οὕτως δεύεται.
Ψαφαρόν, ψαθυρόν.
Ψέφαρα, ψοφώδη, μελανώδεα, ψέφος γὰρ τὸ σκότος.
Ψόφου καθαπτόμενοι, ψόφου ῥᾳδίως αἰσθανόμενοι, καὶ μέντοι καὶ πτοούμενοι ὥσπερ καὶ ψοφώδεις ἔλεγεν.

D

Αρχὴ τοῦ.

Ω.

Ω Δεῖ ἐπὶ τοῦ κακοῦ, Αρκεσιλάῳ δὲ ἢ κακὸν ὦδει, δηλονότι χωρὶς τοῦ ι γράφεται, οὐχ ὡς τὸ μετ' αὐτὸ σὺν τῷ ι.
Ωδεῖ, οἰδαίνει, δῆλον δὲ ὡς σὺν τῷ ι τοῦτο γράφεσθαι, ὅτι καὶ τὸ οἰδεῖν.
Ωμήλυσιν, τὰ ἀπὸ τῶν ἀφρύκτων κριθῶν ἄλφιτά τε καὶ ἄλευρα· τὸ γὰρ οἷον ὠμὸν ἄλευρον, κυρίως φασὶν ὠμήλυσιν ὀνομάζεσθαι, καταχρηστικώτερον δὲ καὶ τὸ ἄλλο πᾶν ἄλευρον.
Ωρεόντων, φροντιζόντων, ὅτι καὶ ἡ φροντὶς ὥρα.
Ωρου, ἐνιαυτοῦ. Ωρουσαν, ὥρμησεν.
Ωτειλάς, οὐ μόνον τὰς οὐλάς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἕλκη.
Ωχέτευται, ἐκρύσεις, καὶ διεξόδους κέκτηται.

ΕΡΩΤΙΑΝΟΥ ΤΟ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ Η ΤΩΝ ΠΑΡ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙ ΛΕΞΕΩΝ ΣΥΝΑΓΩΓΗ.

EROTIANI DICTIONARIVM SEV DICTIONVM HIPPOCRATIS COLLECTIO.

Αρχὴ τοῦ. A *Initium litteræ.*

A.

Αγαθῶς, συμφερόντως.

Αγάλλεται, Βακχεῖος ἐν δευτέρῳ φησὶ τέρπεται οὐκ ὀρθῶς, ἔστι γὰρ γαυριᾶν ὡς καὶ Ομηρος μηδ' ἐπαγαλλόμενος πολέμῳ.

Αγκυρομήλη, τὸ ἄγκιστρον.

Αγλαΐζεται, καλλωπίζεται, καὶ ἀγλαὸν τὸ καλόν.

Αγνου λύγου, ἔστι δὲ ὄνομα φυτοῦ ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς, λέγων, ἄγνου τε βρύα λευκὰ καὶ ἐμπρίοντ' ὀνόγυρον.

Αγρειαθῶσιν αἱ μῆτραι, τουτέστιν ἄγρας χρήζωσιν αὐτὴ τῆς συλλήψεως ἀπὸ τῆς ἐμμηνίου καθάρσεως, οὕτω δὲ ἀκουστέον καὶ τὸ ὀδαξηθῶσι, πεποίηται δὲ ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων ζώων.

Αγχιστα, ἔστι μὲν ἔγγιστα, αὐτὸς δὲ αὐτὴ τοῦ μάλιστα τίθησι τὴν λέξιν.

Αγωνιστικὸν, ὀχλικὸν καὶ γὰρ ὁ ἀγὼν ἀπὸ τῆς ὀχλήσεως.

Αδιαρροίη, ἡ τῶν διαρρεόντων παντελὴς ἐποχή.

Αέκουσιν, οὐ βούλονται.

Αεικὲς, αἰσχρὸν, καταγέλαστον.

Αείρειν, προσφέρειν.

Αέτωμα, ἡ στεφάνη τοῦ δώματος.

Αὴρ, τετραχῶς λέγεται ὅτι κοινῶς φαινόμενος καὶ λεγόμενος, ἢ τε ὁμίχλη (καθ' ὃ λέγεται παρ' Ομήρῳ ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ', οὐδὲ σελήνη οὐρανόθεν προὔφαινε) καὶ τὸ ἐν ἡμῖν δὲ πνεῦμα, καὶ ἡ δι' ἕδρας δυσώδης πνοή.

Αθέλγεται, Βακχεῖος φησι θηλάζεται ἢ ἐπισπᾶται· Επικλῆς δὲ ἐκπιέζεται καὶ ἐκθλίβεται ὡς καὶ Νίκανδρος ἐξηγεῖται.

Αθέρας, τὰ ἄνω τῆς κριθῆς λεπτότατα.

Αἰάζειν, θρηνεῖν.

Αἰθόλικες, αἱ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος γινόμεναι φλύκταιναι, εἴτε ὑπὸ πυρὸς ἢ ἄλλης αἰτίας ἀπὸ τοῦ αἴθειν ὠνομασμέναι. ἄλλοι δὲ αἰθόλικας εἶπον τὰ στρογγυλούμενα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν φύματα· ταῦτα δὲ ὑπὸ θερμοῦ

A

Gαθῶς, vtiliter, Commodè.

Αγάλλεται, Bacchius in secundo ait, delectatur, non rectè, est enim præ nimio gaudio gestire, vt est apud Homerum, *gaudio non elatus ob hanc pugnam.*

B Αγκυρομήλη, Specillum hamatum, hamus.

Αγλαΐζεται, Ornatur, & ἀγλαὸν ornatum.

Αγνου, viticis, Est autem nomen plantæ, vt etiam testatur Nicander in theriacis. *viticis germina alba colligantia Onogyrum.*

Αγρειαθῶσιν αἱ μῆτραι, vteri prædam expetant, & ferantur, id est, conceptionem à menstrua purgatione, sic etiam intelligendum est καὶ τὸ ὀδαξηθῶσι, *dentibus corrodentur*; facta est autem hæc vox ab animalibus venatione captis.

C Αγχιστα, Est quidem proximè, ipse verò vocem hanc pro maximè ponit.

Αγωνιστικὸν, Turbulentum; certatorium etenim ὁ ἀγὼν *certamen,* ἀπὸ τῆς ὀχλήσεως *à turbatione.*

Αδιαρροίη, Diffluentium exacta retentio.

Αέκουσιν, Nolunt.

Αεικὲς, Turpe, ridiculum.

Αείρειν, Ori admouere, offerre.

Αέτωμα, Domus fastigium, seu corona.

Αὴρ, Aer quatuor modis dicitur, primò qui communiter conspicitur, ac dicitur, deinde nebula, vt dicitur apud Homerum; *aër enim apud naues profundus, neque luna è cœlo fulgebat.* tertiò dicitur & spiritus in nobis; quartò denique per sedem graue olens flatus.

D Αθέρας, Superiores hordei partes tenuissimæ.

Αθέλγεται, Bacchius inquit exugatur, vel attrahatur; Epicles verò, exprimatur & elidatur, vt etiam Nicander interpretatur.

Αἰάζειν, Lugere, lamentari.

Αἰθόλικες, Quæ in corporis superficie nascuntur pustulæ siue ab igne, siue ab alia causa. ἀπὸ τοῦ αἴθειν *ab vrēdo*, nominatę. Alij autē αἰθόλικας dixerūt, rotūda in corporis superficie tubercula; hæcau-

hæc autem ex calore quidem gignuntur, frigore verò reprimũtur, sed hoc non vult dicere Hippocrates, calidum enim non fit rotundum, nisi valde feruidum sit, & quamuis eiusmodi sit, non fit tamen rotundum, sed potiùs obdurescit, nonnulli verò dixerunt bullas seu ebullitiones quæ in superficie nascuntur, quæ sane vt plurimùm in rotundum tendunt. Glaucias verò quum rem totam ignoraret, non pauca scripsit, dicens αἰθόλικας *rubras postulas*, rubores esse qui ex calidis lauacris nascuntur.

Αἱμόκεργχα, dicuntur ea quæ & cruenta & arida sunt; κέργχον enim Attici siccum dicebant.

Αἰολᾷ, mente vagatur.

Αἰόνησις, fomentum, perfusio, Bacchius verò inquit prolutio.

Αἴρεται, attollitur.

Αἰών, spinalis medulla, ait enim, *si quis passus est sphacelum in spinali medulla*: & in libro de telis & vulneribus inquit, *quidam ægrotans secundum spinalem medullam, septimo die obijt*: & Pindarus in saltationibus, *cecidere sanguine mixta, multa autem vlcera intulit costis, & præduro humero, denique extollens, duras costas abscidit; spinalis verò medulla per ossa corrupta est.*

Ἀκάματος, indefessus, lassitudinis expers.

Ἀκέσιας, medelas, & ἀκεστὰ sanabilia, & Attici acus ἀκεστρίας appellant, quòd medeantur, & quasi sana faciant vestimenta.

Ἄκεσιν, medicamentis.

Ἀκμὴ πάθους, eorum quæ magnitudinem declarant signorum præsentia.

Ἀκολαστότατον, fœdissimum; impudentissimum.

Ἀκρην, quod in summo est.

Ἀκρόπλοα, in superficie natantia.

Ἀλάστορες, Bacchius quidem in primo libro homicidas interpretatur ex Euripide in Menalippe, *fortasse ἀλάστορας homicidas non ausa est interficere*, nonnulli verò qui impium quoddam ac scelestum patrarunt, quamuis homicidæ non sint, quemadmodum committentes quædam, quæ erroris plena sunt, circa itinera eò quòd hæc vox deriuetur παρὰ τὸ ἀλητεῖν, quod est peccare.

Ἀλάζονες, impostores, dicuntur eò quòd cum errore viuant, ἄλη autem error, & ἀλήτης errans, quo etiam nomine mendaces appellantur.

Ἀλέξασθαι, auxiliari, succurrere, vnde & alexipharmacum idest iuuans remedium.

Ἄλητον, farina, farina trita.

Ἀλθέξεσι, curationibus.

Ἀλθέσθαι, sanari.

Ἄλις, Bacchius in secundo, satis, affatim vt etiam Homerus ait, *diues rerum copia, satis autem ei erant arua.*

Ἀλκτή, herbæ nomen.

Ἄλλη κοιλίη, alter sinus seu venter, reliqua, sæpe enim ipse τὸ ἄλλο pro reliquo ponit, vt est in libro de articulis.

Ἀλλόκοτον, immutatum, alienum.

Ἀλλοφάσσοντες, tumultuantes, mente rupti, & animo turbati, vt ait Bacchius. Xenocritus verò Cous ait apud Iones τὸ ἀλλοφάσσειν in mentis alienatione dici, probabiliter scribens παρὰ τὸ ἄλλο φάσσειν, καὶ ἀλλοφρονεῖν, quod est aliud dicere, aliud cogitare.

A μὲν γίνεται, ὑπὸ ψυχροῦ δὲ ἀποκρούεται, τοῦτο Ἱπποκράτης οὐ βούλεται λέγειν, τὸ γὰρ θερμὸν οὐ γίνεται στρογγύλον αἰ μὴ ἄγαν ἐκζέσῃ ἢ κἂν τοιοῦτον ᾖ οὐ γίνεται στρογγύλον, ἀλλὰ μᾶλλον σκληρωθῇ, ἔνιοι δὲ εἶπον τὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐκζέσεις αἳ δὴ ὡς ἐπίπαν στρογγυλοῦνται. Γλαυκίας μέντοιγε ἀγνοήσας οὐκ ὀλίγα γέγραφε λέγων αἰθόλικας εἶναι τὰ ἐν ταῖς θερμολουσίαις ἐπανιστάμενα ἐρυθήματα.

Αἱμόκεργχα, τὰ μετὰ τοῦ δίαιμα εἶναι καὶ κατάξηρα· κέργχον γὰρ ἔλεγον οἱ Ἀττικοὶ τὸ ξηρόν.

B Αἰολᾷ, πλανᾶται.

Αἰόνησις, καταιόνησις, Βακχεῖος δέ φησι πρόσκλυσις.

Αἴρεται, ἐπαίρεται.

Αἰών, ὁ νωτιαῖος μυελός, φησὶ γὰρ ἐσφακελίσθη τὸν αἰῶνα· κἂν τῷ περὶ βελῶν καὶ τραυμάτων φησὶ τὸν αἰῶνα νοσήσας τις ἑβδομαῖος ἀπέθανε· καὶ Πίνδαρος ἐν ὑπορχήμασι λέγων, ἐν ἔπεσε κεκραμένα ἐν αἵματι πολλὰ δ' ἕλκεα πλευραῖς ἔμβαλεν ὤμων τραχὺ ῥόπαλον, τέλος δὲ ἀείρας πρὸς στιβαρὰς ἐσπάραξε πλευράς, αἰὼν δὲ δι' ὀστέων ἐρραίσθη.

C Ἀκάματος, ἀκοπίαστος.

Ἀκέσιας, τὰς ἰάσεις, καὶ ἀκεστὰ τὰ ἰάσιμα, καὶ οἱ Ἀττικοὶ τὰς ῥαφίδας ἀκεστρίας καλοῦσι, παρὰ τὸ ἀκεῖσθαι καὶ ὑγιᾶ ποιεῖν τὰ ἱμάτια.

Ἄκεσιν, ἰάμασιν.

Ἀκμὴ πάθους, ἡ τῶν τὸ μέγεθος δηλούντων σημείων παρουσία.

Ἀκολαστότατον, ἀναιδέστατον.

Ἀκρην, ἄκρως ἐχουσαν.

Ἀκρόπλοα, τὰ ἐξ ἐπιπολῆς ἐμπλέοντα.

D Ἀλάστορες, Βακχεῖος μὲν ἐν πρώτῳ φονεῖς φησιν, ἐκ τῆς Εὐριπίδου Μελανίππης λέγοντος, ἴσως ἀλάστορας οὐκ ἐτόλμησε κτανεῖν, ἔνιοι δὲ τοὺς ἀνόσιόν τι καὶ μιαρὸν ἐργασαμένους, κἂν μὴ ὦσι φονεῖς οἷς ἄλιστά τινα καθ' ὁδοὺς διαπεπραγμένοι παρὰ τὸ ἀλητεῖν καὶ αὐτοὶ, ὅπερ ἐστὶν ἁμαρτεῖν.

Ἀλάζονες, εἴρηται παρὰ τὸ ἀλη ζῆν, ἄλη δὲ ἡ πλάνη, καὶ ἀλήτην τὸν πλανήτην, λέγονται δ' οὕτως καὶ οἱ ψεῦσται.

Ἀλέξασθαι, βοηθῆσαι, ὅθεν καὶ τὸ ἀλεξιφάρμακον.

E Ἄλητον, ἄλευρον.

Ἀλθέξεσι, θεραπείαις.

Ἀλθέσθαι, ὑγιάζεσθαι.

Ἄλις, Βακχεῖος ἐν β' ἀκρουώτως ἱκανῶς, ὡς καὶ Ὅμηρος λέγων ἀφνειὸς βιότοιο, ἄλις δέ οἱ ἦσαν ἄρουραι.

Ἀλκτή, βοτάνης ὄνομα.

Ἄλλη κοιλίη, ἀντὶ τοῦ ἡ λοιπή, πολλαχοῦ γὰρ αὐτὸς τὸ ἄλλο ἐπὶ τοῦ λοιποῦ τίθησιν, ὡς κἂν τῷ περὶ ἄρθρων.

F Ἀλλόκοτον, ἐξηλλαγμένον.

Ἀλλοφάσσοντες, ἀπερεμβώμενοι καὶ τεθορυβημένοι ὥς φησι Βακχεῖος. Ξενόκριτος δὲ ὁ Κῷος φησι παρὰ τοῖς Ἴωσι λέγεσθαι τὸ ἀλλοφάσσειν ἐπὶ τοῦ τῆς διανοίας παραφόρου· πιθανῶς ἱστορῶν παρὰ τὸ ἄλλο φάσσειν, καὶ ἄλλο φρονεῖν.

Ἀλύκη, ἀπορία μετὰ χάσμης.

Ἀλυκτεῖ, οὐκ ἠρεμεῖ.

Ἀλυσμὸν, ἀπορίαν, ἀμηχανίαν, ὡς καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ ε' τῆς Ἰλιάδος ἐπὶ τῆς Ἀφροδίτης τετρωμένης φησὶν, ὡς ἔφαθ' ἡ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσατο ἀντὶ τοῦ ἀποροῦσα καὶ ῥιπταζομένη. Βακχεῖος μέν τοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λέξεών φησι τὸ ἀλύειν ἀδυνατεῖν πλανᾶσθαι ἄχθεσθαι, οὐκ ὀρθῶς, οὐ γὰρ εἴ τις ἄχθεται πλανᾶται, ἢ ἀδυνατεῖ πάντως καὶ ἀλύει· οἱ γοῦν ἀλύοντες ἄχθονται μὲν ἐν τῷ ὀδυνᾶσθαι, οὐκ ἀλύουσι δὲ οἱ πλανώμενοι, ἀλλ' ὡς εἰκὸς ἐπλάνησεν αὐτὸν Ἡρόφιλος συνώνυμον θεὶς τὸ ἀλύειν τῷ πλανᾶσθαι κεῖται ἐν τῷ τετάρτῳ ἐπιδημιῶν, καὶ ἐν πρώτῳ γυναικείων καὶ ἐν ἀφορισμοῖς.

Ἄλφιτα προσκώνια, τὰ γινόμενα ἐκ τῶν φρυκτῶν κριθῶν οὕτως Ἀττικοὶ καλοῦσι.

Ἀμαλδύνεται, ἀφανίζεται καὶ ἀφανοῦται ὡς ἐν β' γυναικείων φησὶν, ὄμματα ἀμαλδύνεται.

Ἀμαρτωλίην, τὴν τῶν ἁμαρτημάτων εἴδησιν.

Ἄμβην, Στράτων μὲν ὁ Ἐρασιστράτειός φησι τὴν ἄμβην μοχλὸν σφαιροειδῆ εἶναι. Φιλῖνος δὲ ξυστροειδῆ ὑπεροχήν· Ἀσκλατίων δὲ γωνίαν· Ζήνων δ' ὁ Ἡροφίλειος, ὑπεροχὴν τῶν θυρῶν μανδάλῳ ὁμοίαν· Ἀπολλώνιος δ' ὁ πρεσβύτερος ὑπεροχὴν στρογγύλην σφαίρᾳ ὁμοίαν· Μενεσθεὺς δὲ ὁ Στρατονικεὺς τὴν ἔρεισιν· Ἐρασίστρατος ὑπεροχὴν ἐξ ἐπαγωγῆς, ἀπὸ τοῦ ὑποκάτω μέρους καὶ περιφεροῦς. Διοκλῆς δὲ ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον ὑποκοιλόν τινα χώραν· Ἀπολλώνιος ἐν τῷ περὶ ἄρθρων σιγμοειδῆ ἐγκοπήν. Περιγένης δὲ ὀργανικὸς ἐν τρίτῳ μηχανικῶν μοχλῷ ὅμοιόν φησι τὸ σχῆμα ἔχειν τὴν ἄμβην οὗ τὸ μὲν πλάτος δακτύλου ἑνός ἐστι, τὸ δὲ μῆκος, ἡμίσους, ἡμεῖς δὲ τούτους πάντας παραιτησάμενοι Βακχείῳ συγκατατιθέμεθα, ὃς ἐν τῷ τρίτῳ φησὶν, Ἄμβην καλεῖσθαι τὴν ὀφρυώδη ἐπανάστασιν, καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι ἄμβωνας καλοῦσι τὰς ὀφρυώδεις τῶν ὀρῶν ἀναβάσεις, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Αἰσχύλος καὶ Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς ἐν ταῖς ἀττικαῖς λέξεσι. Θέρσις δ' ἐν β' τῶν λέξεων Ἄμβωνά φησι χεῖλος εἶναι σκεύους καὶ τῆς ἀσπίδος τὸ πρὸς αὐτῇ τῇ ἴτυϊ. Ἀριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς ἐν Αὐτολύκῳ φησὶν ἐπὶ καινοτέρας ἰδέας, ἀσέβηον ὁ μοχθηρὸς ἔτριβες πόσων πολλῶν λοπάδων τοὺς ἄμβωνας περιλείξας, τοῦτ' ἔστι τὰ περὶ τοὺς ἄμβωνας χείλη, λέγεται δὲ οἷον ἀναβῆτις οὖσα.

Ἀμόργη, ὡς ἐπίπαν ἡ ὑποστάθμη τοῦ ἐλαίου, εἴρηται δὲ οὕτω καὶ ὁ ὀρός.

Ἀμφιβάλλουσαι, περισφάλλουσαι.

Ἀμφιδέξιος, Βακχεῖός φησιν ἀμφοτεροδέξιος, ὡς Ἀμφήκης ὁ ἀμφοτέρωθεν ἠκονημένος σαφὲς δ' αὐτὸ ποιεῖ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἱππολύτῳ λέγων ἀμφιδέξιον σίδηρον ἀντὶ τοῦ ἑκατέρωθεν τέμνοντα, ὁ δὲ Ἱπποκράτης οὐκ ἐπὶ τοῦ ἀμφήκους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εὐχρήστου τίθεται κατὰ ἀμφότερα τὰ μέρη· διδάσκει δὲ καὶ ὁ ποιητὴς, τὸν μὴ καθ' ἓν μόνον μέρος εὔχρηστον περιδέξιον, λέγων· Ἥρως Ἀστεροπαῖος, ἐπεὶ περιδέξιος ἦεν.

Ἀλύκη, hæsitatio cum oscitatione.

Ἀλυκτεῖ, non quiescit.

Ἀλυσμὸν, iactationem, anxietatem, indigentiam, vt Homerus in quinto Iliadis, quum loquitur de venere vulnerata, sic dixit, *illa discessit anxia*, hoc est, *perplexa ac iactata*. Bacchius verò in primo dictionum libro, τὸ ἀλύειν, interpretatur imbecillum esse, mente vagari, ægrè ferre, *verùm* non rectè, non enim siquis ægrè fert, mente errat, vel est imbecillus, & animo cadit, siquidem ἀλύοντες ægrè ferunt quidem dum dolent; non autem dolent qui errant, iam verò vt rationi consentaneum videtur, Herophilus eum in errorem induxit, qui synonymum esse dixit τὸ ἀλύειν τῷ πλανᾶσθαι, extat hæc dictio in quarto de morbis Epidemion, & in primo de morbis mulierum, & in Aphorismis.

Ἄλφιτα προσκώνια, farinæ ex hordeo recentes, quæ fiũt ex hordeo torrido, sic Attici vocãt.

Ἀμαλδύνεται, deletur & extenuatur, sicut in secundo de morbis mulierum inquit, *oculi* ἀμαλδύνεται, *tabescunt*.

Ἀμαρτωλίην, errorum cognitionem.

Ἄμβην, Strato quidem Erasistrateus inquit τὴν ἄμβην, vectem rotundum esse, Philinus verò ξυστροειδῆ eminentiam strigilis speciem referentem; Asclation verò, angulum; Zenon autem Herophilius, eminentiam similem obici ianuarum; Apollonius verò senior, eminentiam rotundam sphæræ similem, Menestheus verò Stratonicus, firmamentum; Erasistratus, eminentiam ex subiectione à parte inferiori & rotunda. Diocles in libro de officina medendi, concauam quandam regionẽ; Apollonius Memphites in libro de articulis sectionem sigma litteræ referentem. Perigenes verò Organicus in tertio mechanicorum inquit, ἄμβην consimilem vecti formam habere, cuius latitudo vnius digiti est, latitudo verò dimidii, nos autem hos omnes reiicientes, Bacchio assentimur qui in tertio inquit, ἄμβην appellari eminentiam supercilii formam repræsentantem, etenim Rhodij ἄμβωνας vocant montium ascensus supercilio similes. Meminit verò huius vocis & Æschylus, & Aristophanes grammaticus in libro de vocibus Atticis. Thersis verò in libro secundo de vocibus, ait ἄμβωνα esse vasis labrum, & partem illam sequuti, quę est prope ipsam circumferẽtiam. Aristophanes autem Comicus in Autolyco inquit, nouis formis Asebium flagitiosus confricabas, quàm multarum ollarum ἄμβωνας circumlãbens, hoc est, labra circa ollas. dicitur autem quasi ascensus quidam.

Ἀμόργη, amurca, vt plurimùm sedimentum olei, aliquando etiam serum dicitur.

Ἀμφιβάλλουσαι, seducentes, seu qui alios in errorem ducunt.

Ἀμφιδέξιος, Bacchius inquit ambidexter, vt ἀμφήκης vtrinque acutus, explicat autem hoc Eurip. in Hippolyto dicens, ἀμφιδέξιον ferrũ, pro vtrinque incidens, Hippocrates verò non ad vtrinq; acutũ, sed ad id quod ad vtramq; partẽ facilè potest accõmodari refert; docet autem & poëta illud esse περιδέξιον, quo non secundũ vnã solã partẽ facilè vti possumus, dicẽs. *Heros Asteropæus quoniam* περιδέξιος *circũdexter erat.*

eodem modo & Hiponax ait, ἀμφιδέξιος, *ambidexter ego ſum, & percutiendo non erro*. Meminit quoque huius vocis Herodotus, verùm Hippocratem audire oportet dicentem, *mulierem non eſſe agilem, vt vtraque corporis parte vtatur*, εὔχρηστος enim refertur ad agendum, quemadmodum multi homines, Glaucias verò ait, quòd ἀμφιδέξιον intelligere ita oportet, quod in dextris vteri partibus muliebre corpus non gignitur, eò quòd mas in dextris partibus, fœmina verò in ſiniſtris; veruntamen non rectè demonſtrauit, quo enim modo fieri poſſet vt mulier binos vel ternos parere poſſet.

Ἀμφίδεον, colli vteri ambitum.

Ἀμφώδοντα, ſuprà, infráque dentes habentia.

Ἀνάγκη, vis Bacchius in libro tertio poſitam pro vi dicit eſſe hanc vocem.

Ἀναγνῶναι, diſſuadere, dedocere.

Ἀνάθλασις, eliſio, expreſſio.

Ἀναίνονται, recuſant, denegant.

Ἀναΐσσει, impetuosè fertur.

Ἀναΐσσοντος, impetu ſurſum irruentis; ἀΐσσειν enim, irruere, impetu ferri.

Ἀνάκεστον, inſanabile, incurabile.

Ἀνακλισμοῦ, accubitus.

Ἀνακῶς, diligenter & cautè, eſt enim hæc dictio dorica.

Ἀνακώχησις, Bacchius in primo ait, caſus; Glaucias verò requies & ſuſtentatio: non rectè, vt opinor, intelligens, naues enim quum in ſublimi aguntur, eas dicimus ſurſum tendere; Epicles autem interpretatur ἀνακωχὴν ſimul cecidiſſe, errans cum Bacchio, manifeſtè enim Hippocrates in libro de articulis ſic ait: *imponere autem in axilla puram lanam circumuoluentem, & explementum concaui facientem, vt ſit firmamentum dum vincula damus, & vt articulus ſuſtentetur, & ſuſtineatur.*

Ἀναλδέες, non creſcentes.

Ἀναλκές, nonnulli imbelle & imbecillum; melius eſt autem hoc intelligere de eo cui auxilium præſtari non poteſt, ἀλκὴ enim apud ipſum, auxilium dicitur.

Ἀναλελάφθαι, vires reficere.

Ἄναλλις, herbæ nomen.

Ἄναλτον, ἄλφιτον paruum & quod non creſcit.

Ἀνάπλοον, leue, & patentem quandam habens latitudinem.

Ἀνάσσυτος, concitatus, impulſus.

Ἄναυδος, qui loqui non poteſt, ſine voce, αὐδὴ enim vox vt ait Homer. αὐδήεντα *loquentem reddit dea habens oculos cæſios Minerua.*

Ἀναχελεύεται, reſpirat.

Ἀναψύχειν, nudare.

Ἀνδάνει, placet.

Ἀνδράπαξ, herbæ nomen.

Ἄνδριος οἶνος, vel vinum virile, generoſum; vel ab Andro inſula, vt Lesbium à Lesbo, Andrium ab Andro.

Ἀνεκάς, deſuper, ſurſum pro ſupremè, compoſita eſt enim ab ἄνω ſupra, & ἑκὰς procul quemadmodum Ariſtophanes in dædalo ait, *machinarum faber, quando vis rotam dimittere, quamuis* ἑκὰς *procul, dic, ſalue ſplendor ſolis.*

A ὁμοίως καὶ ὁ Ἱππῶναξ φησὶν, ἀμφιδέξιος γάρ εἰμι, καὶ οὐκ ἁμαρτάνω κόπτων· μέμνηται δὲ καὶ Ἡρόδοτος τῆς λέξεως, δεῖ οὖν ἀκούειν τοῦ Ἱπποκράτους λέγοντος ὅτι γυνὴ κατ᾽ ἀμφότερα τὰ μέρη τοῦ σώματος οὐκ ἔστιν εὔχρηστος, ἡ γὰρ εὔχρηστος ἐν τῷ ἐνεργεῖν ἐστὶ καθάπερ πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν, ὁ δὲ Γλαυκίας φησὶν ὅτι τὸ ἀμφιδέξιον οὕτω χρὴ ἀκούειν, ὡς εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τῆς ὑστέρας οὐ γίνεται γυναικεῖον σῶμα διὰ τὸ τὰ μὲν ἄρρενα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, πλὴν οὐκ ὀρθῶς ἀπεφήνατο, πῶς γὰρ ἦν δίδυμα ἢ τρίδυμα γεννᾶν τὴν γυναῖκα.

B Ἀμφίδεον, τὸ πέριξ τοῦ τῆς μήτρας τραχήλου.

Ἀμφώδοντα, τὰ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ὀδόντας ἔχοντα.

Ἀνάγκη, Βακχεῖος ἐν τρίτῳ ἀντὶ τῆς βίας φησὶ κεῖσθαι τὴν λέξιν.

Ἀναγνῶναι, μεταπεῖσαι, μεταδιδάξαι.

Ἀνάθλασις, ἔκθλιψις.

Ἀναίνονται, ἀπαρνοῦνται.

Ἀναΐσσει, ἀνορμᾷ.

Ἀναΐσσοντος, ἀνορμῶντος. Ἀνάκεστον, ἀνίατον.

Ἀνακλισμοῦ, ἀνακλιντηρίου.

C Ἀνακῶς, ἐπιμελῶς, καὶ περιπεφυλαγμένως, ἔστι δὲ ἡ λέξις δωρική.

Ἀνακώχησις, Βακχεῖος ἐν α' φησὶ σύμπτωσις· Γλαυκίας δὲ ἀνάπαυσις καὶ ἀνοχή· οὐ κατὰ τρόπον, ὡς οἶμαι, ἱστάμενος, τὰς γάρ τοι ναῦς ὁπόταν ἐπὶ μετεώρου σαλεύωνται, ἀνακωχεῖσθαι λέγομεν, ὅπερ ἐστὶν ἄνω χωρεῖν, ὁ μέν τοι Ἐπικλῆς φησιν ἀνακωχὴν τὸ συμπεπτωκέναι συναμαρτάνων τῷ Βακχείῳ, σαφῶς δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἄρθρων φησὶν οὕτως λέγων, ἐντιθέναι δὲ εἰς τὴν μασχάλην καθαρὸν ἔριον ἑλίσσοντα, D καὶ ἐκπλήρωμα τοῦ κοίλου ποιέοντος, ἵνα ᾖ στήριγμα ἐν τῇ ἐπιδέσει ἀνακωχὴ ἐς τὸ ἄρθρον, τουτέστιν ἀνέχηται καὶ ἀνακρατῆται.

Ἀναλδέες, ἀναυξεῖς.

Ἀναλκές, ἔνιοι μὲν τὸ ἄνανδρον καὶ ἀδύνατον, βέλτιον δὲ ἐστὶν ἀκούειν τὸ ἀβοήθητον, ἀλκὴ γὰρ παρ᾽ αὐτῷ λέγεται ἡ βοήθεια.

Ἀναλελάφθαι, ἀνειλῆφθαι.

Ἄναλλις, βοτάνης ὄνομα.

E Ἄναλτον, ἄλφιτον τὸ μικρὸν καὶ ἀναυξές.

Ἀνάπλοον, τὸ κοῦφον καὶ ἔχον εὐρυχωρίαν τινά.

Ἀνάσσυτος, ἀνόρμητος.

Ἄναυδος, ἄφωνος, αὐδὴ γὰρ ἡ φωνὴ ὡς Ὅμηρος φησιν αὐδήεντα δ᾽ ἔθηκε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Ἀναχελεύεται, ἀναπνεῖ.

Ἀναψύχειν, γυμνοῦν.

Ἀνδάνει, ἀρέσκει.

Ἀνδράπαξ, βοτάνης ὄνομα.

Ἄνδριος οἶνος, ἢ ὁ εὔοινος, ἢ ὁ ἀπὸ Ἄνδρου τῆς νήσου ὡς F Λέσβιος ὁ ἀπὸ Λέσβου, οὕτω καὶ Ἄνδριος ὁ ἀπὸ Ἄνδρου.

Ἀνεκάς, ἀντὶ τοῦ ἀνωτάτω, σύγκειται γὰρ ἐκ τοῦ ἄνω καὶ τοῦ ἑκὰς ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Δαιδάλῳ φησίν, ὁ μηχανοποιὸς ὁπότε βούλει τὸν τροχὸν ἐᾶν κἂν ἀνεκὰς λέγε, χαῖρε φέγγος ἡλίου.

Ανήκεστον, ἀθεράπευτον, ἀνυπομόνητον.

Ανθεῖν, ἀκμάζειν.

Αντεόνθεον, τὸν βλάβης ὑπονοούμενον αἴτιον ἔσεσθαι ἄνθρωπον, αἴτιον δὲ ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὸν σώφρονα. ὡς καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Κλυταιμνήστρᾳ λέγων τὸν δὲ αἴτεον περιδινεόντα οὐχ ὁρᾶτε, καὶ δεῖμα περιπνέοντα αἰτίας Θεοῦ.

Αντικοταίνουσι, πρὸς τὸ ἐναντίον βιάζονται.

Ανωδον, βαθμὸν, καὶ οἷον οὐδὸν ὃν καὶ φλιὰν καλοῦμεν.

Αορτέων, Βακχεῖος μὲν ἐν τῇ τρίτῃ φησὶν ἀρτηριῶν κοινῶς, Επικλῆς δὲ καὶ Λύκος ὁ Νεαπολίτης τὰ ἐν τῷ πνεύμονι, καὶ τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ βρογχία φασὶν οὕτω καλεῖσθαι, βέλτιον δὲ ἐστὶ ἀρτηρίας ἀκούειν ὡς Βακχεῖος εἶπεν οἷον ἀεροτηρεῖς τινας οὔσας κατὰ ἐθνικὴν στοιχείων ἐναλλαγὴν οὕτως ὠνομάσθαι φησίν.

Απαιωρέεται, ἀποκρέμαται.

Απαρτὶ, ἀντὶ τοῦ ἀπηρτισμένως καὶ παντελείως καὶ ὁλοκλήρως.

Απαυδῆσαι, οἷον ἄφωνον γενέσθαι.

Απαυείσκεται, ἀπολλύεται.

Απεδείξαμεν, ἐποιήσαμεν.

Απεσυριγγώθη, ἀπεφυσήθη, καθάπερ αἱ πνευματούμεναι σύριγγες.

Αποκαυλισθῇ, οἷον καυληδὸν κλασθῇ.

Αποκεκάρπωκεν, ἀποβεβλάστηκεν, ἀπογεγέννηκεν.

Απολελαμμένοι, Βακχεῖος μὲν ἐν δυσὶν, οἱ πλήρεις ὄντες, ὁ δὲ Επικλῆς τροφῆς γέμοντες, ἢ καθῃρημένοι, ἢ ἀπειλημμένοι, φαίνεται δὲ ἡ λέξις οὐχ ἓν δηλοῦσα, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν καὶ ἐν α' γυναικείων, ὅταν εἴπῃ ἀπολελαμμέναι κοιλίαι ἐν ἴσῳ τῷ ἀπειλημμέναι καὶ ἐσφιγγωμέναι. ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων, ὅταν ἐπὶ τοῦ σπονδύλου πάθον εἴπῃ τὸ ἀπολελαμμένον ἀντὶ τοῦ ἀπειλημμένον καὶ ἐσφηνωμένον.

Απολιπόντα, διεστῶτα.

Απολύσιας, ἢ τὰς τῶν ἄρθρων ἀπολύσεις, ἢ τὰς ἐπιδέσμων ἀνέσεις.

Απομυλλώνη, τοῦτο γὰρ ὅταν διαστροφὴ καὶ οἷον σπάσμα περὶ τὴν γένυν μετὰ παρέσεως γένηται, μάλιστα δὲ ἐκ πληγῆς.

Απόξεα, τὰ ἀπέξεσμένα καὶ ἀποκεκομμένα, λέγω τὰ ἐκ πλάτους εἰς στενὸν ἠγμένα.

Αποπαλήσει, σαλεύσει καὶ σφόδρα κινήσει.

Απόπατοι, αἱ ἀφοδεύσεις.

Απόπλωσιν, τὴν τῶν ἐπιδέσμων ἄνεσιν.

Απογέστερον, ἀπηνέστερον.

Απορέγει, ἀποτείνει.

Αποσυριγγώσασα τὴν χολὴν, οἷον ἀποφυσήσασα.

Απὸ συρμαϊσμοῦ, σύρμαια λέγεται ἡ ἐπιμήκης ῥαφανὶς, ἣν τινες μετ' ἅλμης ἐσθίοντες καθαίρονται, καὶ καλεῖται συρμαϊσμὸς ὁ τοιοῦτος τῆς καθάρσεως τρόπος.

Αποτανύσας, ἐκτείνας.

Απὸ τόκου νοσημάτων, ἀπὸ γεννήσεώς φησι.

Απτίσων, ἀλεπίστων, πτίσσειν γὰρ λέγεται τὸ λεπίζειν καὶ κόπτειν.

A Ανήκεστον, immedicabile, intolerabile.

Ανθεῖν, in vigore esse.

Αντεόνθεον, hominem quem noxiæ authorem futurum suspicamur; αἴτεον autem veteres continentem appellabant, vt est apud Sophoclem in Clytemnestra: *nonne vidistis hunc αἴτεον obuersantem & metum spirantem continentis Dea.*

Αντικοταίνουσι, in contrarium obnituntur.

Ανωδον, gradus & quasi limen, quod etiam φλιὰν appellamus.

B Αορτέων, Bacchius quidem in tertio inquit, de arteriis communiter *hæc vox* intelligitur, Epicles autem & Lycus Neapolitanus dicunt bronchia pulmonis & asperæ arteriæ sic appellari, meliùs autem est intelligere arterias vt Bacchius dixit quasi ἀεροτηρεῖς τινὰς, *vasa quædam spiritum in se seruantia* secundum vulgarem litterarum mutationem sic nominatas esse dicit.

Απαιωρέεται, suspensus est.

Απαρτὶ, accuratè, perfectè, integrè.

Απαυδῆσαι, idem est quod vocis expertem fieri.

Απαυείσκεται, dissoluitur, exhauritur.

Απεδείξαμεν, exposuimus, fecimus.

C Απεσυριγγώθη, quod ad summum intumuit, quemadmodum fistulæ inflatæ.

Αποκαυλισθῇ, quod caulis in modum frangitur.

Αποκεκάρπωκεν, germinauit, genuit.

Απολελαμμένοι, Bacchius quidem duobus in locis, pleni existentes, Epicles verò nutrimento referti, vel inaniti, vel intercepti, videtur autem vox hæc non vnum tantùm significare, sed hîc quidem, & in primo de mulierum morbis quum inquit, ἀπολελαμμέναι κοιλίαι, idem significare videtur,

D quod ἀπειλημμέναι καὶ ἐσφιγγωμέναι, *ventriculi intercepti & astricti*; in libro verò de articulis, quum de vertebra loquitur inquit τὸ ἀπολελαμμένον, hoc est, *interceptum & quasi cuneo obstructum.*

Απολιπόντα, distantia.

Απολύσιας, vel articulorum relaxationes, vel vinculorum remissiones.

Απομυλλώνη, protendens labra compressim, hoc fit, quum contorsio & quasi conuulsio in genâ indecorè, vel cum relaxatione fit, maximè verò ex percussione.

E Απόξεα, mucronata, derasa, recisa & abscissa, poliendo detracta, & amputata, dico ea quæ ex lassitudine in angustum redacta sunt.

Αποπαλήσει, agitabit & valde mouebit.

Απόπατοι, excrementa alui, secessus, deiectiones.

Απόπλωσιν, vinculorum relaxationibus.

Απογέστερον, crudelius.

Απορέγει, extendit.

Αποσυριγγώσασα τὴν χολὴν, fel inflauit, in fistulam coëgit.

F Απὸ συρμαϊσμοῦ, σύρμαια dicitur procerus raphanus, quem nonnulli cum marina aqua comedentes purgantur, atq; huiusmodi purgationis modus συρμαϊσμὸς appellatur.

Αποτανύσας, extendens.

Απὸ τόκου νοσημάτων, à partu morborum, à generatione dicit.

Απτίσων, decorticatorum, πτίσσειν enim dicitur decorticare, & tundendo corticem repurgare.

Αραιὴ, noxa, damnum.

Αραδον, turbulentum motum & maris æstum.

Αραιὰ, rara, Bacchius quidem tenuis est interpretatus, nonnulli verò crassa, densa, & angusta vt est apud Homer. ἀραιὴ, *angustus aditus est*. Et *rursus lambentes linguis tenuibus nigram aquam*. Qui hæc dicunt, ignorant hanc dictionem apud Hippocratem non tantùm significare, sed hîc quidem & in primo epidem. ἀραιὸν dicit quod ex interuallo est, & non cum celeritate fit, & hîc quidem dolorem significat, ibi verò spiritum, in libro autem de articulis inquit, ἀραιὰ, *ossa inter se distantia*; in primo verò de morbis mulierum, & in libro de veteri medicina dicit *corpora* ἀραιὰ, *tenuia* & εὔσαρκα, *satis rara*.

Αρβυλαι, arbylæ, calceorum genus.

Αργὰ, inelaborata, inexercitata, vel alba.

Αργεμον, albugo, affectio quædam in oculis alba colore, quæ sanè à sequenti albedine nominata est.

Αρδαλον, sordes vel inquinamentum, etenim inquinare, vel sordere ἀρδαλῶσαι dicitur, & ἄρδαλος homo qui non purè viuit, meminit huius vocis & Pherecydes in mari, & Philemon in Panegyrico.

Αρδει, irrigat, adaquat.

Αρθρα, articuli, propriè ossium coniunctiones appellat his verbis, *manus autem articulos habet multos*, quæcunque enim ossibus committuntur, omnia articulos faciunt; interdum autem alteram ossis partem quæ committi debet vbi dicit, *in coxendicibus duo sunt articuli qui acetabula appellantur*.

Αριθμοὺς, nomina sic vocat.

Αρικύμων, maximis vndis tumens.

Αρκέει, opem fert.

Αρκτοῦρος, Arcturus, quem nonnulli Arctophylacem appellant; οὖροι, enim custodes dicuntur: est autem hæc stella fulgens in zona Bootis posita.

Αρμη, omnis vulnerum coalitus; ἡρμόσθαι compingere, coalescere.

Αρμοῖ, quietè, sensim, paulatim vt Pherecrates in Metallicis.

Αῤῥοίη, morbus, *à retentione menstruorum*.

Αρτίως, exactè, integrè.

Αρτον ἐγκρυφίαν, panem subcineritium, ab Atticis ita appellatur panis qui constat ex pinguibus palmulis, farina & aqua; consentaneum verò est dicere, hunc in calido cinere tectum coqui, quem etiam πύρνον appellant.

Αρυσθέντι, exhaurienti.

Αρχαίη φύσις, antiqua natura, quæ ante morbum est, & secundum naturam.

Ασήμοις, pernotis locis vel sectionibus per antiphrasin, insignibus, vt etiam ἀγαλάκτοις, *lacte abundantibus*, *& syluæ* ἀξύλῳ *lignosæ*, πολυσήμοις τόμοις autem dicit, *multas incisiones in venis, arterijs, & neruis*.

Ασήμως ῥαστωνήσαντα, non manifestè meliùs habentem, hoc est, sine manifesto auxilio in melius declinantem.

Αστηρὸν, molestiam inferens.

Ασκαρίδες, minuti lumbrici qui omnino in edacium puerulorum excrementis inueniuntur, scriptorum verò clarissimi, hos vermium speciem esse, qui in putridis aquis reperiuntur, memoriæ prodiderunt.

A Αραιὴ, ἡ βλάβη.

Αραδον, ταραχώδη κίνησιν καὶ σάλον.

Αραιὰ, Βακχεῖος μὲν ἤκουσε τὰ λεπτὰ, τινὲς δὲ τὰ πυκνὰ καὶ στενὰ ὡς παρ' Ὁμήρῳ ἀραιὴ δ' εἴσοδός ἐστι. καὶ λάψοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ, ἀγνοοῦσι δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες ὅτι ἡ λέξις οὐχ ἓν δηλοῖ παρὰ τῷ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν καὶ ἐν α' ἐπιδημιῶν, ἀραιὸν λέγει τὸ ἐκ διαστήματος, καὶ μὴ ἐπιταχύνον, καὶ ἐνθάδε μὲν ἄλγημα σημαίνει, ἐκεῖ δὲ πνεῦμα, ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων φησὶν ἀραιὰ ὀστᾶ τὰ

B διεστῶτα ἀλλήλων, ἐν δὲ α' τῶν γυναικείων, καὶ τῷ περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς φησὶ σώματα ἀραιὰ καὶ εὔσαρκα.

Αρβυλαι, ὑποδήματος εἶδος.

Αργὰ, ἀγύμνασα ἢ λευκά.

Αργεμον, πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λευκωματῶδες ὃ δὴ ἐκ τῆς παρεπομένης λευκότητος ὠνομάσθη.

Αρδαλον, ῥύπον ἢ μολυσμὸν, καὶ γὰρ τὸ μολῦναι ἢ ῥυπᾶναι ἀρδαλῶσαι, λέγεται καὶ ἄρδαλος ἄνθρωπος ὁ μὴ καθαρῶς ζῶν, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Φερεκύδης ἐν Θαλάττῃ, καὶ Φιλήμων ἐν Πανηγύρει.

C Αρδει, βρέχει.

Αρθρα, ἰδίως τὰς συμβολὰς τῶν ὀστῶν ἄρθρα καλεῖ δι' ὧν φησιν, αἱ δὲ χεῖρες ἄρθρα ἔχουσι πολλὰ ὁκόσα γὰρ ὀστέοισι ξυμβάλλουσι πάντα ἄρθρα ποιέουσι· ποτὲ δὲ ἑκάτερον μέρος ὀστέου τὸ μέλλον συμβάλλεσθαι ὅταν λέγῃ, ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν ἄρθρα δύο εἰσὶν αἱ κοτύλαι καλούμεναι.

Αριθμοὺς, τὰ ὀνόματα οὕτω καλεῖ.

Αρικύμων, μεγαλοκύμων.

D Αρκέει, βοηθεῖ.

Αρκτοῦρος, ὃν τινες Αρκτοφύλακα προσαγορεύουσιν· Οὖροι γὰρ οἱ φύλακες καλοῦνται, ἔστι δὲ ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Βοώτου κείμενος.

Αρμη, πᾶσα σύνοδος τραυμάτων, εἴρηται δὲ καὶ παρὰ τὸ ἡρμόσθαι.

Αρμοῖ, ἡσυχῆ, μικρῶς, ὡς καὶ Φερεκράτης ἐν Μεταλλεῦσιν.

Αῤῥοίη, ἀῤῥωστία.

Αρτίως, ἀπηρτισμένως.

E Αρτον ἐγκρυφίαν, παρ' Ἀττικοῖς οὕτως ὀνομάζεται ὁ συντιθέμενος ἐκ τε φοινίκων λιπαρῶν καὶ ἀλεύρου καὶ ὕδατος, εἰκὸς δὲ λέγειν τὸν ἐν θερμοσποδιᾷ ἐγκρυβέντα ὀπτηθῆναι, ὃν πύρνον καλοῦσιν.

Αρυσθέντι, ἀντληθέντι.

Αρχαίη φύσις, ἡ πρὸ τοῦ νοσεῖν καὶ κατὰ φύσιν οὖσα.

Ασήμοις τόποις, κατ' ἀντίφρασιν πολυσήμοις δὲ λέγει τόποις ἐπί τε φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ νεύρων.

Ασήμως ῥαστωνήσαντα, ἀντὶ τοῦ χωρὶς φανερᾶς ἐπικουρίας εἰς τὸ βέλτιον ἀποκλίναντα.

F Αστηρὸν, ἄσης ποιητικόν.

Ασκαρίδες, λεπτὰ ἑλμίνθια ὡς ἐπίπαν ἐν τοῖς τῶν ἀδηφάγων παιδίων διαχωρήμασιν εὑρισκόμενα, οἱ γὰρ ἐλλογιμώτατοι τῶν συγγραφέων εἶδος αὐτὰ σκωλήκων ἱστόρησαν τῶν ἐπὶ τοῖς σαπροῖς ὕδασιν εὑρισκομένων.

Ἀσκαρίζει, ἀντὶ τοῦ σκαρίζει ὡς ἄσαφις καὶ σαφὶς, ἄσταχυς καὶ στάχυς.

Ἀσκητέον, ἀθλητέον, τοὺς γὰρ ἀθλητὰς ἀσκητὰς οἱ Ἀττικοὶ καλοῦσιν.

Ἀτεράμνοις, δυσμεταβλήτοις.

Ἀτρεκέως, Βακχεῖος μὲν ἐν τῷ α΄ φησὶν ἀληθῶς αὐτάρκως, ἀκριβῶς· Φιλῖνος δὲ μόνον ἀκριβῶς, Ἐπικλῆς δὲ σαφῶς εἰλικρινῶς, ὁ μέν τοι Ἱπποκράτης οὐ καθ᾽ ἑνὸς σημαινομένου φαίνεται τάττων τὴν λέξιν, ἀλλὰ πλεονάκις μὲν ἐπὶ τοῦ ἀκριβῶς, σπανιάκις δὲ ἐπὶ τοῦ ἀληθῶς λέγων οὐ δύναται ὅλῃσιν ἡμέρῃσιν τουτέων οὐδὲν ἀριθμεῖσθαι ἀτρεκέως, ἀντὶ τοῦ ἀκριβῶς, ὁμοίως κἂν τῷ περὶ ἄρθρων ὅταν λέγῃ, Κληῗς δὲ κατεαγεῖσα, ἢν μὲν ἀτρεκέως ἀποκαυλισθῇ εὐιητοτέρη ἐστίν. ἢν δὲ παραμηκέως δυσιητοτέρη, νῦν γὰρ τὴν ῥαφανηδὸν διαφορὰν καὶ οἷον καυληδὸν τῇ σχιδακηδὸν ἀντιτάξας, τὸ ἀτρεκὲς ἐπὶ τοῦ διὰ τάχους καὶ πρὸς ἀκρίβειαν διῃρημένου ὀστέου τίθησιν, ὡς κἂν τῷ περὶ ἀρχαίας ἰατρικῆς φησι χαλεπὸν μὴ τοιαύτης ἀκριβείης ἐούσης περὶ τὴν τέχνην τυγχάνειν τοῦ ἀτρεκεστάτου, πολλὰ οὖν εἴδεα κατ᾽ ἰητρικήν ἐστιν ἐς τοιαύτην ἀκριβείην, ὁμοίως κἀνταῦθα τῷ ἀληθεῖ ἀντιδιαστέλλων, μάρτυρα δὲ καὶ Ὅμηρος λέγων, Ἐλθὼν ἐς κλισίην Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο, πάντα μάλ᾽ ἀτρεκέως ἀγορευέμεν, καὶ πάλιν --- πάντα μάλ᾽ ἀτρεκέως ἀγορεύσω· καὶ Εὐριπίδης ἐν Κλεισί φησιν. Ἥκω ζαθέους ναοὺς προλιπὼν, οὓς αὐθιγενὴς τμηθεῖσα δοκοὺς τέτμους παρέχει χαλεποῖς πελέκεσι, καὶ ταυρολέτῳ κολληθεὶς ἀτρεκεῖς ἁρμάς· οὐκ εἶπεν ἀληθεῖς ἁρμὰς, ἀλλ᾽ ἀτρεκεῖς, ἐν δὲ τῷ περὶ τόπων τῶν κατ᾽ ἄνθρωπον, καὶ ἐν γυναικείων πρώτῳ ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς χρῆται τῇ λέξει.

Ἀτρεμέοντα, ἠρεμοῦντα.

Αὐασμὸν, ξηρασμὸν καὶ αὖον λέγεται τὸ ξηρὸν ὡς Ὅμηρος ξύλον αὖον ὅσον τ᾽ ὄργυια.

Αὐτίκα, Βακχεῖος ἐν α΄ φησιν ἤδη· Ἐπικλῆς δὲ εὐθέως· ἔστι δέ τις καὶ ἀντὶ τοῦ μετὰ ταῦτα λεγομένη ἡ λέξις.

Ἄφθα, λέγεται ἐξανθημάτων εἶδος περὶ τὰ τῶν παιδίων στόματα μάλιστα γινομένων.

Ἀφραίνοντος, ἀφρονοῦντος.

Ἄχη, λύπας.

Ἀχιλληΐδες, κριθῶν εἶδος ὧν μέμνηται καὶ Ἀριστοφάνης καὶ Σοφοκλῆς.

Ἀχλυώδεες, ἀχλὺς λέγεται ποιά τις ἀμαύρωσις καὶ σκοτία περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς καὶ Ὅμηρος ἐν τῇ ε΄ τῆς Ἰλιάδος φησὶν, Ἀχλὺν δ᾽ αὖ τοι ἀπ᾽ ὀφθαλμῶν ἕλον ἣ πρὶν ἐπῆεν.

Ἄχνη ὀθονίου, τὸ παρ᾽ ἡμῖν λεγόμενον ξύσμα, ἐξ οὗ γίνονται ὁ καλούμενος ξυσμός.

Ἀχώρ, ἐξανθήματος εἶδος, καθ᾽ ὃ συμβαίνει κολλώδης ὑγρασία, καὶ οἷον πιτυρώδεις λεπίδας ἐπιφέρεσθαι, μάλιστα δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν εἴωθε γίνεσθαι.

Ἀψόῤῥοον, τὸ εἰς τοὐπίσω ῥέον.

Ἀψυχέειν, λειποθυμεῖν.

A Ἀσκαρίζει, idem quod σκαρίζει, saltat, vel calcitat, vt ἄσαφις, σαφὶς vua passa ἄσταχυς, στάχυς spica.

Ἀσκητέον, ἀθλητέον, certandum, Athletas enim ἀσκητὰς certatores Attici dicunt.

Ἀτεράμνοις, concoctu difficilibus, ægrè mutabilibus.

Ἀτρεκέως, Bacchius quidem in primo libro interpretatur satis, verè, exactè; Philinus tātùm exactè, Epicles autem manifestè, verè; Hippocrates quidem dictione hac non ad vnum tantùm significandum vti videtur, sed sæpe ad exactè, rarò ad verè quum sic inquit, *nihil enim horum totis seu integris diebus numerari potest exactè.* Eodémque modo in libro de B articulis cùm ait, *clauicula verò fracta siquidem exactè hoc contigerit, curatu facilior est, si verò secundum longitudinem, difficilior.* Nunc enim differentiam fracturæ raphaninę & velut caulis fracti opponens illi quæ fit assulatim, ἀτρεκὲς, dixit de osse fracto celeriter & exactè, sicut etiam dicit in libro de veteri Medicina, *difficile*, inquit, *est quum non eiusmodi exacta certitudo circa artem existat, consequi quod exactissimum est.* Multæ igitur formæ in medi- C cina sunt, quæ eiusmodi exactam diligentiam requirunt, similiter & hîc opponit verò, quod Homerus testatur dicens, *veniens ad tentorium Agamemnonis atridæ, omnia valde exactè concionari*, & rursus: *ego omnia valde exactè dicam*, & Euripides in clauibus *Tragœdia* inquit, *venio diuina relinquens templa quæ iterum Eunis incisa rectas trabes, reddit obtusas secures, & taurino glutine adiungens* ἀτρεκεῖς, *exactè factas compagines*: non dixit veras compagines, sed exactas. In libro verò de locis in homine, & de mulierum morbis primo, pro significatione veri hac voce vti- D tur.

Ἀτρεμέοντα, quiescentem.

Αὐασμὸν, siccitatem, & αὖον siccum dicitur, quemadmodum Homerus, *lignúmque* αὖον, *siccum, quantùm* ὄργυιν *vlna.*

Αὐτίκα, Bacchius interpretatur in primo libro iam. Epicles verò, statim; quidam verò vult hanc dictionem sumi pro postea, posthæc.

Ἄφθα, dicitur pustularum species quæ in summo ore puerulorum nascuntur.

Ἀφραίνοντος, desipientis, insani.

E Ἄχη, dolores.

Ἀχιλληΐδες, hordei species, cuius meminit Aristophanes & Sophocles.

Ἀχλυώδεες, ἀχλὺς dicitur caligo quædam & obtenebratio circa oculos, quemadmodum ait Homer. in quinto Iliad. Ἀχλὺν *caliginem iterum ab oculis sustulit quæ priùs insidebat.*

Ἄχνη ὀθονίου, derasa lintei lanugo, apud nos ramentum dicitur ex quo fit vulnerarius penicillus qui ξυσμὸς vocatur.

Ἀχώρ, pustulæ species in qua oritur glutinosus humor, & quasi furfuraceæ squamæ efferun- F tur, maximè verò in capite nasci consueuit.

Ἀψόῤῥοον, retrorsum fluens, refluens.

Ἀψυχέειν, animo deficere.

A

Initium litteræ.

B.

BAιὸν, parum.
Βάκχαεις, bacchar, herbæ species & vnguenti, cuius etiam meminit Aristophanes.
Βατίδες, piscis nomen.
Βδελλάσηται, emulget, dicitur autem ab hirundinibus.
Βδελύξειν, odio habere, odio prosequi.
Βηχία, herbæ nomen quam beciam, & bechium.
Βιώμθυον, viuentem.
βλακεύειν, paruifacere, etenim ita dicitur plurimum immorari, est enim genus piscis qui dicitur blenna, & blacus, qui in coëundo difficilè auellitur, cuius meminit etiam Aristophanes in auibus, dicitur autem recto casu βλάξ. Βλακεύειν autem est cum segnitie ac negligentia aliquid facere; vt inquit Plato in libro primo de republica· βλακικὸν δὲ ἡμῖν τὸ πλῆθος, βλακικὸν, hoc est *torpens & negligens*.
Βλιχώδες, alii verò γλισχρώδες, Epicles quidem inquit quod est impinguatum humiditate lubrica & impura; Euphorion verò, quod expressum est, & aridum. Bacchius verò & Lysimachus per π scribunt πλιχώδες, significare volentes quod detectum est.
Βοθρίοις, vlcera concaua in oculis nunc dicit.
Βολβὸν, herbæ nomen.
Βολιτὰ, parui bulbi.
Βομβυλίου, est quidem βομβύλιον apis species, significat etiam tibicinem, eò quòd tibiis βομβεῖ sonitum edat, est autem & vasculi species angusti oris.
Βρίσῃ, onerat.
Βρυγμὸς, idioma alicuius strepitus.
Βρύξαι τοὺς ὀδόντας, hoc est, vehementer firmare dentes inferiores cum superioribus, vt strepitus quidam fiat.
Βρύχιον quasi βύθιον, id est submersum & in profundo iacens.
βύζην, cumulatè.

Ἀρχὴ τοῦ.

B.

BΑιὸν, τὸ ὀλίγον.
Βάκχαεις, εἶδος βοτάνης καὶ μύρου οὗ καὶ Ἀριστοφάνης μέμνηται.
Βατίδες, ἰχθύων ὄνομα.
Βδελλάζηται, ἀμέλγηται, εἴρηται δὲ παρὰ τὰς βδέλλας.
Βδελύξειν, συγῆσαι.
B Βηχία, βοτάνης εἶδος ὃ βηκίαν, καὶ βηχίον καλοῦμεν.
Βιώμθυον, βιοῦντα.
Βλακεύειν, ὀλιγωρεῖν, ἀλλά γε τὸ ἐπὶ πλεῖστον διατρίβειν οὕτως εἴρηται, ἔστι γὰρ εἶδος λεγόμενον βλέννα καὶ βλακὸς, ὡς ἐν τῷ συνουσιάζειν δυσαπολύτως ἔχει οὗ μέμνηται καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ὄρνισι, λέγεται δὲ κατ' εὐθεῖαν πτῶσιν, βλάξ. Βλακεύειν δέ ἐστι τὸ μετὰ νωθρείας καὶ ὀλιγωρείας τι πράττειν, ὡς καὶ Πλάτων ἐν α' πολιτείας φησί· βλακικὸν δὲ ἡμῖν τὸ πλῆθος, αὐτὶ τοῦ νωθρὸν καὶ ὀλίγωρον.
C Βλιχώδες, οἱ δὲ γλισχρώδες, Ἐπικλῆς μὲν φησι τὸ λελιπασμένον κατὰ γλοιώδους ὑγρασίας ἀκαθάρτου, Εὐφορίων δὲ τὸ ἐκπεπιεσμένον καὶ κατάξηρον. Βακχεῖος δὲ καὶ Λυσίμαχος διὰ τοῦ π γράφουσι πλιχώδες σημαίνειν θέλοντες τὸ ἐξεστυμμένον.
Βοθρίοις, τοῖς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς κοίλοις ἕλκεσι νῦν λέγει.
Βολβὸν, βοτάνης ὄνομα.
Βολιτὰ, τὰ μικρὰ βόλβια.
D Βομβυλίου, ἔστι μὲν τὸ βομβύλιον εἶδος μελίσσης, σημαίνει δὲ καὶ τὸν αὐλητὴν, παρὰ τὸ τοῖς αὐλοῖς βομβεῖν, ἔστι δὲ καὶ βυκίου εἶδος στενοστόμου.
Βρίσῃ, βαρυνῇ.
Βρυγμὸς, ἰδίωμα ποιοῦ ψόφου.
Βρύξαι τοὺς ὀδόντας, ἤγουν βιαίως ἐνερεῖσαι ὡς ἦχόν τινα γίνεσθαι τῶν κάτω, πρὸς τοὺς ἄνω κρουόντων.
Βρύχιον, τὸ οἱονεὶ βύθιον καὶ κατὰ βάθους κείμενον.
Βύζην, ἀθρόως.

E

Initium litteræ.

Γ.

ΓΑλα καὶ λίπα τέγγειν, lac & pingue infundere, idest abundè perfundere.
Γαργαλισμοῦ, dicitur γάργαλος, καὶ γαργάλη, irritatio, ducta est autem vox à prurientibus fœminis, vt etiam testatur Aristophanes ἐν γηρυτάδει, & Diiphilus in Danaïs.
Γαργαρεὼν, proprium nomen, nunc autem quod sub palato est, intelligit. Vua enim & Columella & ἱμὰς *lorum* gurgulionis sunt affectus, dictus est autem gargareon à gargarismo & titillatione quæ ab ipso fit in trachea arteria.
Γῆν μεταμείβειν, solum vertere, ἀμείβειν enim est mutare, de loco in locum proficisci.
Γλισχρόχροα, sunt *corpora* quæ retinent colorem tendentem in deterius cum contactu mucoso instar glutinis.

Ἀρχὴ τοῦ.

Γ'

ΓΑλα καὶ λίπα τέγγειν, ἀντὶ τοῦ λιπαρῶς ἐμβρέχειν.
Γαργαλισμοῦ, γάργαλος καὶ γαργάλη λέγεται ἐρεθισμὸς ἀπὸ τῶν πασχητιωσῶν γυναικῶν εἰλημμένης τῆς λέξεως, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης γηρυτάδῃ καὶ Δίφιλος ἐν Δαναΐσι.
F Γαργαρεὼν, τὸ κύριον ὄνομα τὸ ὑπὸ τὴν ὑπερῴαν νῦν λέγει ἡ γὰρ σταφυλὴ καὶ ἡ κιονὶς καὶ ἡ ἱμὰς, πάθη εἰσὶ τοῦ γαργαρεῶνος, γαργαρεὼν δὲ ὠνομάσθη παρὰ τὸν γινόμενον γαργαλισμὸν τῇ τραχείᾳ ἐξ αὐτοῦ ἀρτηρίᾳ.
Γῆν μεταμείβειν, ἤγουν πορεύεσθαι, ἀμείβειν γὰρ τὸ ἀλλάσσειν καὶ μεταπορεύεσθαι.
Γλισχρόχροα, τὰ μετά τινος κολλώδους ἐπαφῆς παρατετηρημένα τὴν χροιὰν ἐπὶ τὸ χαλεπώτερον.

Γλῶσσα λιγνυώδης, μέλαινα καὶ τεφρώδης, ὠνόμασται δὲ παρὰ τὸν λιγνὺν ἥ τις ἐστὶ καπνώδης αἰθάλη, γίνεται δὲ τοιαύτη διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φλόγωσιν, φησὶ γὰρ πελίν δὲ γεγονυῖα, ἤγουν λιγνυώδης.

Γογγυλίδια, τὰ μικρὰ καταπότια, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιότητος.

Γονὴ, ὅτε μὲν τὸ σπέρμα δηλοῖ, ὅτε δὲ τὴν μήτραν κεῖται ἐν πολλοῖς παρ' Ἱπποκράτει.

Γονίμη ἡμέρα, ἀντὶ τοῦ περιττὴ, ἐπεὶ αἱ περιτταὶ ἡμέραι ὡς ἐπίπαν κρίσιμοι τυγχάνουσι καὶ διανυτικαί τινος ὠφελίμου, ὅθεν καὶ γόνιμον μῆνα τὸν περιττὸν καλοῦσι.

Γονοειδὲς, τὸ ὅμοιον γόνῳ τουτέστι σπέρματι, αὐτὸ γὰρ ἐν ᾧ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον φησι, γονοειδὲς οὖν οὖρον τὸ λευκὸν καὶ παχύ. ἐὰν δὲ γονοειδὲς γράφῃ τὸ πνεῦμα τὸ μετὰ πόνου καὶ τινος συντονίας ἀναπνεόμενον λέγει.

Γυῖον, Βακχεῖος ἐν α' σῶμα φησιν ἢ μέλος, οὐκ ὀρθῶς φήσας κατὰ γὰρ τῶν μυῶν ἰδίως τέτακται ὡς καὶ Ὅμηρος, γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά.

Γλῶσσα λιγνυώδης, lingua fuliginosa, lingua nigra, cinerea, est autem appellata à fuligine quæ est fumosa fauilla, fit autem huiusmodi ex nimia inflammatione, inquit enim, πελίν δὲ γεγονυῖα videlicet *fuliginosa*.

Γογγυλίδια, paruæ pilulæ: dictæ autem sunt à formæ similitudine.

Γονὴ, aliquando semen, aliquando vuluam significat, reperitur hæc vox multis in locis apud Hippocratem.

Γονίμη ἡμέρα, dies impar, hoc est impars, quoniam impares dies vt plurimùm sunt critici, & vtilitatem aliquam nobis afferunt: vnde etiam γόνιμον mensem imparem appellant.

Γονοειδὲς, genituræ simile, simile γόνῳ id est, semini, id enim dicit in libro de locis in homine, γονοειδὲς igitur *vrina alba & crassa*. Si verò γονοειδὲς πνεῦμα scribatur, significat respirationem cum labore, & quadam contentione.

Γυῖον, Bacchius in primo corpus dicit vel membrum, verùm non rectè, ad membra enim propriè refertur vt etiam testatur Homerus, γυῖα id est, *membra posuit agilia*.

Ἀρχὴ τοῦ Δ.

Initium litteræ D.

Δακρυώδες ἕλκος, τὸ δίυγρον καὶ ἰχωρορρόουν.

Δαῦκος, ἔνιοι τὴν δάφνην ἐνόμισε, οὐκ ὀρθῶς, ἔστι γὰρ βοτάνης εἶδος.

Δειμώδεος, φοβεροῦ καὶ δεῖμα ὁ φόβος, ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις.

Δεινὸν αὐτίτην, τὸν ἀπαράχυτον ὡς καὶ Πολύζηλος ἐν Δήμῳ Τυνδάρεων φησιν. ἀμαθῶς γὰρ αὐτίτην πᾶσί τε θεοξενίης ἐχεῦετο.

Δελφύη, τῇ μήτρᾳ.

Δέπα, τὴν λαμπάδα παρὰ τὸ δεσμεύεσθαι.

Δῆθεν, δηποῦθεν.

Διαθέσμους, διαφύσεις.

Διαιρῆσαι, διελθεῖν.

Διακναισθὲν, διαφθαρέν.

Διαμπερὲς, διάμπαξ.

Διαπτερώσιες, διακαθάρσεις ὤτων, χρώμεθα γὰρ πτεροῖς ἐνίοτε διακαθαίρειν ὦτα βουλευθέντες, ὡς καὶ οἱ αὐληταὶ τοὺς αὐλούς.

Διαρκῶντες, βοηθοῦντες.

Διαρροχὰς, τὰς τῶν ἐπιδέσμων διαπνοὰς καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα, εἴρηται δὲ παρὰ τὴν ῥέγχην ἥτις ἐστὶν εἶδος ἀναπνοῆς.

Διατρίβειν, ἐγχρονίζειν.

Διαφανέσι, διαπύροις.

Διαφραδὲς, σαφές.

Διέβασκον, διεβίβαζον.

Διεβλήθησαν, παρελογίσθησαν, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἱππολύτῳ φησὶν, τί δὲ ἢν λυθῆς με διαβαλεῖς παθεῖν σε δεῖ, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ ἐν Πολυείδῳ καὶ ἐν Ὀρέστῃ.

Διιπέτης ὁ γόνος, ἀντὶ τοῦ διαυγὴς καὶ καθαρὸς, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Φοινίκῃ λέγων Δμωσὶ δ' ἐμοῖσιν εἶπον ὡς ζωπυρείαις ἢ διιπετῆ κτεῖναι.

Δακρυώδες ἕλκος, lachrymosum vlcus, humidum, & ichorem reiiciens.

Δαῦκος, nonnulli laurum esse putauerunt, non rectè: est enim herbæ species.

Δειμώδεος, timendi, & metuendi, & δεῖμα metus, attica dictio est.

Δεινὸν αὐτίτην, vinum potens, merum, non dilutum, sicut & Polyzelus in Demotyndareo dicit. *Temerè enim non dilutum omnibus & aduenis apponebatur.*

Δελφύη, vtero.

Δέπα, facem; παρὰ τὸ δεσμεύεσθαι quod est ligare.

Δῆθεν, nempe, profectò, nimirum.

Διαθεσμοὺς, interstitia, interualla.

Διαιρῆσαι, pertransire, percurrere.

Διακναισθὲν, corruptum.

Διαμπερὲς, vtrinque, in totum.

Διαπτερώσιες, repurgationes aurium, vtimur enim pennis aliquando aures purgare volentes, quemadmodum & tibicines tibias.

Διαρκῶντες, succurrentes.

Διαρροχὰς, fasciarum perspirationes atque inter has interualla: dicta autem sunt παρὰ τὴν ῥέγχην, quæ est respirationis species.

Διατρίβειν, immorari, procrastinare.

Διαφανέσι, ignitis, candentibus.

Διαφραδὲς, manifestum.

Διέβασκον, traiiciebant, *transmittebant*.

Διεβλήθησαν, decepti sunt ac illusi, vt etiam Euripides in Hippolyto inquit, *quòd autem si fueris solutus, me* διαβαλεῖς, *decipies, pati te oportet*, meminit quoque huius vocis & in Polyido & in Oreste.

Διιπέτης ὁ γόνος, genitura pellucida & pura, pro pellucidum & purum, vt ait Eurip. in in Phœnice, *seruis meis dixi vt apponerent panes frumentaceos puros.*

Δίκαιον, hoc quidem in loco, rationi consentaneum; in libro verò de articulis, simile, quum inquit. *Quoniam simile habent homines, & reliquum corpus & manus & crura, exemplo utens sani ad non sanum.* Ad æquale etiam & vtile refertur, quum ait, *valde optimus repositionis (modus) æqualis est*; δικαιότατον æquissimus quidem vecte submouendi modus est, si tantùm interius sit capite brachij, δικαιότατον verò æquissimus per æquilibrium gratiâ securitatis ossis. Quando verò vtilitatem significat, dicit in libro de fracturis. *Oportebat medicum & luxationum & fracturarum quàm rectissimas facere extensiones.* Hæc enim δικαιοτάτη vtilissima natura, sicut lex iusta. In libro autem de artic. vtitur hac voce ad significandum vim. *Qualenam* δίκαιον *per vectem molitio non moueret?* hoc est ἰσχυρὸν *robustum*. Solùm δίκαιον igitur & rationi consentaneum, & simplex, & robustum, & vtile est.

Δικλεῖδες, bifores propriè dicuntur δικλεῖδες fores bifariam diuisæ, vt possit vna parte earum clausa, altera aperiri.

Δίκρανα, bifida, in duo diuisa, & quæ duas veluti chelas habent, & duos vertices. Inuenitur in libro de locis in homine.

Δῖνος, vertigo, obtenebratio vt videantur circumagi quæ c. rnuntur, est autem & saltationis species, atque ὁ σκοτόδινος idem significat, & σκοτοδινία.

Διοπῷ, nauis gubernatori, παρὰ τὸ διοπτεύειν, quod est omnia perspicere, Attica autem est dictio quæ est apud Aristophanem in Atticis dictionibus, & apud Æschylum in Sisypho, & apud Euripidem in Hippolyto.

Διορθοῦν, efformare, effingere, restituere.

Δόρπου, vespertini temporis ab hasta deponenda dicti, quod enim nos prandium appellamus, veteres cœnam nominant, post quam laborare opus est.

Δόχμιον, obliquum.

Δρακόντιον, dracontion, herbæ species, sicque & ari thyrsus appellatur ex similitudine quam cum animali habet.

Δυσθεσίην, morositatem vel difficilem placationem.

Δυσθύμιος, ægrè ac difficulter molestias ferens.

Initium litteræ.

E.

Ἐγγωνίῳ πήχει, angulari cubito, Cubitus angularis dicitur quando flexus in angulum redigitur ad olecranum.

Ἐγκύρσαι, occurrere, incidere.

Ἐγχλοιούμενα, Bacchius in secundo libro pallida intellexit factum, est autem ἀπὸ τῆς χλόης gramine quæ est circunductio plantosa.

Ἑδραίως, sessim, Bacchius in tertio, perseueranter; Epicles verò, assiduè, diu & constanter, vtrique autem, vt arbitror errant; non enim vnum tantùm hæc vox significat, sed hîc quidem cathedram significat, hinc enim & sellæ dicuntur in quibus sedemus. In libro igitur de vulneribus capitis ipse interpretatur dicens. *Intercisio autem &* ἕδρη *idem est.* tota quidem bene, valde & sæpe. Similiter & in Mochlico dicit; *cogere verò ac reducere quæ supereminent in* ἕδρην, *sedem suam calcaneo, vel planta*; hoc est, *in proprium locum.*

A Δίκαιον, ἐνταῦθα μὲν εὔλογον· ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων τὸ ὅμοιον ὅταν φῇ. Ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τό τε ἄλλο σῶμα καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλεα παραδείγματι χρησάμενος ὑγιὲς πρὸς τὸ μὴ ὑγιές. ἐπὶ δὲ τοῦ ἴσου καὶ τοῦ συμφέροντος, ὅταν λέγῃ. παραπολὺ κράτιστος ἐμβολῆς, ὤμου· δικαιότατον μὲν μοχλεύειν ἢν μοῦνον ἐσώτερον τῆς κεφαλῆς ᾖ τοῦ βραχίονος, δικαιότατον δὲ δι' ἀντιρροπίην ἀσφαλείης ὀστέου. ἐπὶ δὲ μόνου τοῦ συμφέροντος ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν φησὶν ἐχρῆν τὸν ἰατρὸν τῶν ἐκπτωσίων καὶ καταγμάτων ὡς ὀρθότατας τὰς κατατάσιας ποιεῖσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις, ὥσπερ νόμος δίκαιος. ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων ἐπὶ τοῦ ἰσχυροῦ φησίν. Τί γὰρ δικαίη μόχλευσις οὐκ ἂν κινήσειεν; ἀντὶ τοῦ ἰσχυρά. μόνον γὰρ τὸ δίκαιον εὔλογόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν, καὶ ἰσχυρὸν, καὶ συμφέρον.

Δικλεῖδες, ἰδίως λέγονται θύραι αἱ δίχα τετμημέναι, ὡς δύνασθαι μέρους τινὸς κεκλεισμένου τὸ λοιπὸν ἀνεῳχθαι.

B Δίκρανα, τὰ διῃρημένα εἰς δύο καὶ οἷον δίχηλα καὶ δικόρυφα. κεῖται κἂν τῷ περὶ τόπων.

C Δῖνος, σκότωσις, ὡς περιφέρεσθαι δοκεῖν τὰ ὁρώμενα, ἔστι δὲ καὶ εἶδος ὀρχήσεως, καὶ ὁ σκοτόδινος δὲ ταὐτὸν σημαίνει καὶ ἡ σκοτοδινία.

Διοπῷ, τῷ τῆς νηὸς ἐπιμελητῇ, παρὰ τὸ διοπτεύειν, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις, κειμένη καὶ παρ' Ἀριστοφάνει ἐν Ἀττικαῖς λέξεσι, καὶ παρ' Αἰσχύλῳ ἐν Σισύφῳ καὶ Εὐριπίδῃ ἐν Ἱππολύτῳ.

Διορθοῦν, διατυποῦν.

Δόρπου, τοῦ τῆς ἑσπέρας καιροῦ, παρὰ τὸ δόρυ παύειν. ὃ γὰρ ἡμεῖς ἄριστον καλοῦμεν, οἱ παλαιοὶ δεῖπνον ὀνομάζουσι μεθ' ὃ δεῖ πονεῖν.

D Δόχμιον, πλάγιον.

Δρακόντιον, βοτάνης εἶδος, οὕτω δὲ καλεῖται καὶ ὁ τοῦ ἄρου καυλὸς, παρὰ τὴν πρὸς τὸ ζῶον ὁμοιότητα.

Δυσθεσίην, δυσαρέστησιν, ἢ δυσαποκατάστασιν.

Δυσθύμιος, δυσθύμως, καὶ δυσκόλως τὰς ἀνίας φερούσας.

Ἀρχὴ τοῦ.

E.

E Ἐγγωνίῳ πήχει, ἐγγώνιος πῆχυς λέγεται, ὅταν καμφθεὶς γωνοποιηθῇ κατὰ τὸν ἀγκῶνα.

Ἐγκύρσαι, ἐντυγχάνειν.

Ἐγχλοιούμενα, Βακχεῖος ἐν δευτέρῳ ἐνώχρα οὕτως ἐνόησεν, πεποίηται γὰρ ἀπὸ τῆς χλόης, ἥτις ἐστὶ περιαγωγὴ φυτώδης.

Ἑδραίως, Βακχεῖος ἐν γ', ἐπιμόνως, Ἐπικλῆς δὲ ἐγκαθισμάτι χρονίῳ καὶ ἐπιμόνῳ· ἑκάτεροι δὲ ὡς οἶμαι ἁμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ ἓν δηλοῖ ἡ λέξις, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν τὴν F καθέδραν σημαίνει, ἔνθεν γὰρ καὶ δίεδρα λέγεται τὰ ἐφ' οἷς καθήμεθα. ἐν γοῦν τῷ περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων αὐτὸς ἐξηγεῖται λέγων, διακοπὴ δὲ καὶ ἕδρη ταὐτό ἐστιν. ὅλα δὲ εὖ μάλα καὶ πολλάκις. ὁμοίως κἂν τῷ μοχλικῷ φησὶ καταναγκάσαι δὲ τὰ ὑπερέχοντα ἐς ἕδρην πτέρνῃ ἢ θέναρι· τουτέστιν, εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον.

Εγχρίμπτουσι, πελάζουσιν.

Εγχρίπτειν, ἐμπηδᾶν.

Εδικραιώθη, εἰς δύο διῃρέθη.

Εδος, θρόνος ἢ δίφρος ὡς Βακχεῖος ἐν α', εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἕζεσθαι, μαρτυρεῖ δὲ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἄρθρων λέγων, πάνυ μὲν ἱκανῶς ἔχει καὶ περὶ μέγα ἕδος Θεσσαλικόν, ἀντὶ τοῦ περὶ δίφρον Θεσσαλικόν· πᾶς γὰρ δίφρος ἀνακλισμὸν ἔχων Θεσσαλικὸς παρὰ τοῖς παλαιοῖς λέγεται.

Εθανατώθη, ἐνεκρώθη.

Εἰλωρδὴ, εἰς ἰθὺ σκολιά.

Εἶργε, ἐκώλυεν.

Εἶρος, οἱ μὲν σχηματισμὸν τῆς περὶ τὸν σπλῆνα σκιρρώδους ὀγκώσεως εἶναί φασιν, οἱ δὲ τὴν περὶ ὅλον τὸ σῶμα κάκωσιν· οὐ καλῶς ἀμφότεροι, ἔστι γὰρ ὁ εἶρος πυρετοῦ εἶδος.

Εἰρύεται, ἕλκεται, ὡς καὶ Ὅμηρος νεκρὸν γ' αὖ ἐρύοντα.

Εἰσάσθω, ἀντὶ τοῦ καθισάτω.

Εκθέωσιν, ἐκτρέχωσιν.

Εκθήλυνσις, ἔκτηξις καὶ ὑγρότης Νίκανδρος δὲ ἀντὶ τῆς ἐκμαλθάξεως αὐτὴν τέθηκεν.

Εκθήλυσις, ἔκτηξις καὶ ἰσχνασία.

Εκθύει, ἐξορμᾷ.

Εκλαπήσεται, ἀντὶ τοῦ ἐκγλυφήσεται καὶ ἐκφημισθήσεται, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν γηρυτάδῃ φησὶ, φήμαις οὖν ἐγὼ βροτῶν ἅπαντας ἐκλαπιῶμαι, ἅπαξ εἴρηται καὶ παρ' ἡμῶν ἐξήγηται μόνων.

Εκλεψας, ἀπελέπισας.

Εκπαλήσαντος, ἐκπάλου γενομένου.

Εκπατὶν, ἐκτόπως καὶ ὁδοῦ ἀγνοοῦντες, ἔνιοι δὲ γράφουσι ἐκπάγλως.

Εκπεπλημένον, ἐξεπτυγμένον.

Εκπεπταμένα, ἐξεσιγμένα, καὶ ἐξηπλωμένα.

Εκροον, τὸ πονηρὸν, ἢ τὴν ἔκρυσιν ἐνυδρέονται.

Εκτόμου, Διοκλῆς φησιν οὕτω καλεῖσθαι τὸν μέλανα ἐλλέβορον.

Εκχαυνῶν, ἐξαπατῶν, καὶ μετεωρίζων.

Εκχύματα, ἐκζέματα, ὡς φησι Βακχεῖος καὶ ἐκχύσεις, αἱ ἐξανθήσεις.

Ελαιον ὑὸς, τὸ ὕειον στέαρ.

Ελάπαξεν, ἐμάλαξεν.

Ελατήρια, κοινῶς τὰ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίροντα φάρμακα.

Ελκεα περιμάδαρα, τὰ ἀνώμαλα καὶ ἄτυφα.

Ελκος μυκονοειδὲς, οἱ μὲν τὸ κάθυγρον καὶ μυξῶδες, ἐπεὶ τοιοῦτοι οἱ μυκτῆρες.

Ελύτροισιν, ἔλυτρα λέγεται τὰ περιεκτικὰ τῶν σωμάτων οἷον σκεπάσματα.

Εμβατευόμενον, Βακχεῖος ἐν β', ἔμβαλλον, ἢ ζηλοῦν, ἢ ἐμπίπτον, μᾶλλον δὲ ἐνεργέστερον ἂν εἴη, ἔστι δὲ ἡ λέξις ἀττικὴ, καὶ διὰ τοῦ β, τ γραφομένη τε καὶ ἐκφωνουμένη.

Εμπηροι, Πηρὸν λέγει Βακχεῖος τὸν χωλὸν, δυνατὸν δὲ ἀκούειν πάντα τὸν περὶ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας ἐμποδιζόμενον.

Εμυλώθη, ἀντὶ τοῦ ἐτυλώθη, Μύλον γὰρ καλοῦσιν οἱ ἰατροὶ τὸν ἐν τῇ ὑστέρᾳ γινόμενον σκίρρον.

Εμυξεν, ἐστέναξε, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Μένανδρος ἐν Ασπίδι.

A Εγχρίμπτουσι, appropinquant, appellunt.

Εγχρίπτειν, insilire, appellere.

Εδικραιώθη, in duas partes diuisa.

Εδος, sella recubitoria, vel sedes, vel accubitus vt Bacchius in primo, dicitur autem ab eo quòd in ipsa sedeamus, testatur autem Hippocrates in libro de articulis, quum ait, *valde quidem satis habet circa magnam sedem Thessalicam*, pro ad sellam accubitoriam Thessalicam: nam omnis sedes accubitum habens, Thessalica apud antiquos dicebatur.

Εθανατώθη, mortuus est, interiit.

B Εἰλωρδὴ, in recto obliqua.

Εἶργεν, prohibuit, inhibuit.

Εἶρος, nonnulli formam schirrosi tumoris circa lienem esse aiunt, nonnulli verò circa totum corpus prauam affectionem; vtrique non rectè, est enim ὁ εἶρος febris species.

Εἰρύεται, trahitur, vt & Homerus; *mortuum quidem denuò trahentem* dixit.

Εἰσάσθω, pro sedeat, collocetur.

Εκθέωσιν, excurrunt.

Εκθήλυνσις, eliquatio, colliquatio: Nicander verò pro mollitie eam posuit.

Εκθήλυσις, imbecillitas, resolutio, & extenuatio.

C Εκθύει, erumpit, impetu prorumpit.

Εκλαπήσεται, pro exculpetur, ac in lucem edetur, vt inquit Aristophanes ἐν γηρυτάδει, *fama igitur ego hominum omnes exculpi*, ἐκλαπιῶσαι, semel dictum est, & à nobis solis explicatum.

Εκλεψας, corticem detraxisti.

Εκπαλήσαντος, eius cui luxatus est articulus.

Εκπατὶν, deflexè, extra modum & viam ignorantes scribunt ἐκπάγλως & ἐκπλαγίως, hoc est, supra modum, seu mirum in modum.

D Εκπεπλημένον, explicatum, expansum.

Εκπεπταμένα, expansa & explicata.

Εκροον, prauum, vel effluxionem.

Εκτόμου, Diocles inquit sic nigrum Elleborum appellari.

Εκχαυνῶν, decipiens & elatum reddens.

Εκχύματα, feruidæ eruptiones vt inquit Bacchius, & effusiones.

Ελαιον ὑὸς, Suillus adeps.

Ελάπαξεν, emolliuit.

Ελατήρια, Elateria, communiter pharmaca inferioris ventris partes purgantia.

E Ελκεα περιμάδαρα, vlcera circumquaque glabra ac depila, inæqualia, & simplicia.

Ελκος μυκονοειδὲς, vlcus nonnulli quidem humidum, & mucosum quòd eiusmodi nares existant.

Ελύτροισιν, operimentis; dicuntur autem ἔλυτρα ea quæ corpora continent, & sunt ceu velamenta.

Εμβατευόμενον, Bacchius in secundo, inuadens, vel æmulans, vel cadens: verùm meliùs esset vt significet inhærens; est enim dictio attica quæ per β, τ scribitur & pronuntiatur.

F Εμπηροι, Πηρὸν Bacchius inquit claudum esse: potest etiam intelligi hæc dictio de quouis qui ad actiones naturales obeandas sit impeditus.

Εμυλώθη, obduruit, pro occaluit, Μύλον enim Medici nascentem in vulua schirrū appellant.

Εμυξεν, suspirauit, ingemuit; huius dictionis Menander meminit in Scuto.

Εναγίζειν, mortuis vel subterraneis sacrificare.
Εναυλιζόμενον, quod immoratur, quod manet.
Ενεκρέκωσεν, submersit, immersit.
Ενεφλεβοτόμησε, Bacchius in tertio inquit, quod ad plura loca venas distribuit, ac veluti in partes diuisit.
Ενυδρέοντα, madescentem, humectum.
Ενυδρέονται, madefiunt, humescunt.
Εξαμελγόμεναι, quæ emulgentur, exuguntur.
Εξαντλεῖται, exprimitur.
Εξαρύεται, Bacchius in tertio, exprimitur & exhauritur.
Εξάστις, fila quæ in orbibus fasciarum eminent, apud ipsum appellantur ἐξάστις.
Εξαυαίνεται, exiccatur.
Εξέρυθρον, nonnulli interpretantur valde rubrum, nonnulli verò extra ruborem natum; ex quorum numero fuit Philonides Siculus.
Εξήρειπεν, decidit, lapsus est.
Εξίτηλος, imbecillus.
Επαναιώρημα, nebulosum supernatans in vrina & alui excrementis, & velut suspensum, vario colore præditum, appellat enim propriè eiusmodi supernatationes nebulas.
Επανέρεσθαι, interrogare.
Επαφάσῃ τῷ δακτύλῳ, si immisso digito palpaueris, hoc est, tangens, dicta est autem hæc dictio παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι quod est contrectare.
Επαφρα, subalbida, & velut spumosa.
Επέδυεν, diffluebat, & prosiliebat.
Επεσοφίσαντο, *confecerunt*, elaborauerunt.
Επηλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια, id est, menstrua sunt suppressa, ἡ λύγη enim apud Atticos vmbra dicitur, & Thucydides in sexto ait, *communi metu suas res tegunt ac retinent.*
Επίδοξοι, celebres, approbati.
Επιεικῶς, satis, & Επιεικῆ idoneum Attici dicunt.
Επίθημα ἔχειν, id est, operculum habere, Attici enim propriè epithema operculum appellant.
Επικαρσίην, obliquam, transuersam.
Επίσταται, possunt, vt ait Homerus; *quicunque posset suis præconiis recta dicere.*
Επιστορέσαι, sternere, insternere.
Επιτροχώτερον, agilius ad motum, quod faciliùs defertur.
Επουλωθείη, ad cicatricem perducatur.
Ερείγματα, firmamenta, stabilimenta.
Ερειψις, procidentia, casus, & ἐρείπειν, decidere, idémque significat & τὸ ἐξήρειπεν cecidit.
Ερπει, sensim incedit, & ἑρπετὰ, reptilia, quæ in terram incedunt.
Ερυμάτων, fulcrorum, vel munimentorum.
Εσκεδασμένη, sparsa, effusa.
Εσμασάμενος, iniiciens, qui iniecerit.
Εταίνετο, pro extendit, vt Homerus, *extendit curuos arcus.*
Εταίνετο, concrescit, cogebatur.
Εὐαλθέα, facilè sanabilia, & ἄλθεξις, medela & curatio.
Εὐηθέστατοι, non maligni.
Εὐθεπισάμενος, consternens, prosternens.
Εὐθυωρίαν, rectitudinem, directionem.
Εὐλῶν, vermium.
Εὐπετέστερον, faciliùs.

A Εναγίζειν, τοῖς κατοιχομένοις ἢ τοῖς καταχθονίοις θύειν.
Εναυλιζόμενον, ἐμμένον.
Ενεκρέκωσεν, ἐνέδυσεν.
Ενεφλεβοτόμησε, Βακχεῖος ἐν γ' φησιν, ὅτι διεῖλεν εἰς πλείονας τόπους τὰς φλέβας καὶ οἷον ἐμέρισεν.
Ενυδρέοντα, καθυγραίνοντα.
Ενυδρέονται, καθυγραίνονται.
Εξαμελγόμεναι, ἐκθλαζόμεναι.
Εξαντλεῖται, ἐκπιέζεται.
Εξαρύεται, Βακχεῖος ἐν γ' ἐκθλίβεται.
B Εξάστις, αἱ ἐμφερόμεναι τοῖς ἐπιδέσμοις κατὰ τὰς ἕλικας κρόκαι, ἐξάστις παρ' αὐτῷ καλοῦνται.
Εξαυαίνεται, ξηραίνεται.
Εξέρυθρον, οἱ μὲν ἐξεδέξαντο τὸ λίαν ἐρυθρὸν, οἱ δὲ τὸ ἔξω γινόμενον ἐρυθήματος. ἐξ ὧν καὶ Φιλωνίδης ὁ Σικελός.
Εξήρειπεν, ἐξέπεσεν.
Εξίτηλος, ἀσθενής.
Επαναιώρημα, ἐπινέφελον τὸ ἐφιστάμενον τοῖς οὔροις καὶ τοῖς διαχωρήμασι, καὶ οἷον ἐπικρεμάμενον, ποικίλῳ χρώματι κεχρημένον.
C Επανέρεσθαι, ἐπερωτῆσαι.
Επαφάσῃ τῷ δακτύλῳ, ἀντὶ τοῦ ἐφάψῃ, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐπαφᾶσθαι.
Επαφρα, τὰ διάλευκα καὶ οἷον ἀφρώδη.
Επέδυεν, ἐπεδιέρρει καὶ διεπήδα.
Επεσοφίσαντο, προσειργάσαντο.
Επηλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια, ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζονται, ἡ λύγη γὰρ παρ' Ἀττικοῖς ἡ σκία λέγεται καὶ Θουκυδίδης ἐν ϛ' φησὶ τῷ κοινῷ φόβῳ τὸν σφέτερον ἐπηλυγάζονται.
Επίδοξοι, προσδόκιμοι.
D Επιεικῶς, ἱκανῶς, καὶ ἐπιεικῆ τὸν ἱκανὸν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν.
Επίθημα ἔχειν, ἀντὶ τοῦ πῶμα ἔχειν, ἰδίως γὰρ οἱ Ἀττικοὶ ἐπίθημα τὸ πῶμα καλοῦσι.
Επικαρσίην, πλαγίαν.
Επίστανται, δύνανται, ὡς καὶ Ομηρος ὅστις ἐπίσταιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν.
Επιστορέσαι, ἐπιστρῶσαι.
Επιτροχώτερον, εὐφορώτερον.
Επουλωθείη, κατουλωθείη.
E Ερείγματα, στηρίγματα.
Ερειψις, πτῶσις, καὶ ἐρείπειν τὸ καταπεσεῖν οὕτω κεῖται καὶ τὸ ἐξήρειπεν.
Ερπει, ἠρέμα βαδίζει, καὶ ἑρπετὰ, τὰ εἰς τὴν ἔραν βαδίζοντα ἤγουν τὴν γῆν. Ερυμάτων, στηριγμάτων.
Εσκεδασμένη, σκορπισθεῖσα.
Εσμασάμενος, ἐμβαλών.
Εταίνετο, ἀντὶ τοῦ ἔτεινεν, ὡς καὶ Ομηρος ἐτιταίνετο καμπύλα τόξα.
Εταίνετο, συνεπήγνυτο.
F Εὐαλθέα, εὐθεράπευτα, καὶ ἄλθεξις, ἡ ἴασις, καὶ ἡ θεραπεία.
Εὐηθέστατοι, οἱ μὴ κακοήθεις.
Εὐθεπισάμενος, καστρώσας.
Εὐθυωρίαν, εὐθύτητα. Εὐλῶν, τῶν σκωλήκων.
Εὐπετέστερον, ῥᾴοτερον.

Εὐπετίην, εὐχέρειαν.
Εὐσταλέως, περιεσταλμένως.
Εὐφρόνας, τὰς νύκτας.
Ἐχῖνον καινὸν, χύτραν καινὴν, ἔστι δὲ ἐχῖνος χύτρας εἶδος μεγαλοστόμου καὶ μεγάλης, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Εὔπολις καὶ Μένανδρος ἐν Ἐπιτρέπουσι, καὶ Φιλήμων ἐν Μυρμιδόσι.

Ἀρχὴ τοῦ.

Ζ.

Ζώνη, ὁ τόπος εἰς ὃν ζωννύμεθα, ἔνιοι δὲ τὴν ὀσφὺν ἐνόμισαν.

Ἀρχὴ τοῦ.

Η.

Ἠγκιστρῶται, ἀγκιστροειδῶς συμπέφυκεν.
Ἠγκυροβόλησε, κατήντησεν ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν καθορμιζομένων πλοίων εἴρηται.
Ἡδελφισμένα, ὡμοιωμένα.
Ἡδύσμασι, τοῖς χλωροῖς καὶ ξηροῖς ἀρτύμασιν, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἱππεῦσι, καὶ Εὔπολις ἐν Κλοπαῖς, καὶ Μένανδρος ἐν Δαρδάνῳ, ὅθεν καὶ στέαρ ἡδὺ λέγει ἐν δευτέρῳ γυναικείων, τὸ ἠρτυμένον.
Ἡμιεκτέα, τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέου, ἑκτεὺς δὲ λέγεται Ἀττικὸν μέτρον, ἔχον χοίνικας ὀκτὼ, ὥς φησι Μένανδρος ἐν Βοιωτίᾳ, οὐκ ἔστιν ἑκτεὺς τουτὶ μὰ τὸν Ἀσκληπιὸν, καὶ Ἀριστοφάνης, ἑκτεὺς δὲ ἐστιν ἓξ χοινίκων μέτρον.
Ἡμιμοίελον, τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς.
Ἡμίτομος, ἐπιδέσμου ὄνομα.
Ἠνάγκαζεν, ἐβιάζετο.
Ἥπατος ζύμωσις, οἰδηματώδης ὄγκος.
Ἠπιαλώδεες πυρετοὶ, οἱ μετὰ φρίκης, καὶ ῥίγεος γινόμενοι.
Ἡρακλείης νόσου, τῆς ἐπιληψίας, διὰ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ νοσήματος καὶ δυσκαταμάχητον, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς κωμικοῖς, ἔνιοι δέ φασι τὴν μανίαν εἰρῆσθαι, ἐπεὶ τούτῳ τῷ παλαιμόνος ὁ Ἥρως ἑάλω.
Ἤρκησεν, ἐβοήθησεν.
Ἥρμοσται, ἕδρασται, ἐστήρικται, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἑρμασμάτων τῶν τὸν ἱστὸν τῆς νεὼς διακρατούντων οὐ φορτίου τάξιν ἐπεχόντων, ἀλλὰ τοῦ στηρίζειν μόνον, ἕρμα οὖν καὶ ἕρμασμα καὶ ἕρμασις τὸ αὐτὸ δηλοῖ.
Ἠρύγγη, Πόλιον.

Ἀρχὴ τοῦ.

Θ.

Θαλάμαι, αἱ καταδύσεις.
Θαμινὰ, πυκνὰ, κεῖται καὶ ἐν τῷ περὶ Αἱμορροΐδων.
Θερμωλὴ, ὁ πυρετὸς, μήποτε καὶ πᾶσα θερμασία ὑπ' αὐτοῦ θερμωλὴ λέγεται.
Θεωροὺς, θεωροὶ λέγονται οἱ εἰς Θεοὺς πεμπόμενοι χρησμῶν ἐπισκέψεως χάριν.

Εὐπετίην, facilitatem.
Εὐσταλέως, succinctè, expeditè.
Εὐφρόνας, noctes.
Ἐχῖνον καινὸν, ollam nouam, est enim ἐχῖνος ollæ species magnum os habentis, atque amplæ, meminit huius vocis & Eupolis & Menander in Ἐπιτρέπουσι, & Philemō in Myrmidonibus.

Initium litteræ.

Z.

Ζώνη, locus quo cingimur, nonnulli verò lumbum esse putauerunt.

Initium litteræ.

H.

Ἠγκίστρευται, in hami formam coaluit, vel implicitè adhæsit.
Ἠγκυροβόλησε, occurrit, peruenit, metaphora autem ducta est à nauigiis in portum appellentibus.
Ἡδελφισμένα, gemina, similia.
Ἡδύσμασι, viridibus ac siccis condimentis, Attica autem vox est, vt Aristophanes in Equitibus, & Eupolis in furtis; & Menander in Dardano, hinc & στέαρ ἡδὺ *adeps suauis* dicit in secundo de morbis mulierum, τὸ ἠρτυμένον *conditum.*
Ἡμιεκτέα, id est, sextarii dimidium, ἑκτεὺς autem dicitur Attica mensura octo chœnices continens, vt inquit Menander in Bœotia, non est ἑκτεὺς hoc, per Æsculapium: & Aristophanes, ἑκτεὺς autem est *sex chœnicum mensura.*
Ἡμιμοίελον, dimidium drachmæ.
Ἡμίτομος, vinculi nomen, *semi rhombus.*
Ἠνάγκαζεν, cogebat.
Ἥπατος ζύμωσις, hepatis fermentatio, vnde œdematosus tumor.
Ἠπιαλώδεες πυρετοὶ, epialæ febres, febres quæ cum horrore ac rigore fiunt.
Ἡρακλείης νόσου, *herculei morbi*, epilepsiæ ob vehementiam morbi, & difficultatem expugnandi vt testatur Aristoteles in Comicis, nonnulli *maniam* appellatā esse dicunt, quum hoc ex antiquioribus solus Heros correptus fuerit.
Ἤρκησεν, opem tulit.
Ἥρμοσται, *adaptatum est*, firmatum est, confirmatum est, ducta est autem metaphora ἀπὸ τῶν ἑρμασμάτων, hoc est, à substentaculis quæ nauis malum sustinent, non ad onerandum, sed ad firmandum tantūm, ἕρμα igitur & ἕρμασμα, & ἕρμασις, idem significant.
Ἠρύγγη, Πόλιον, herbarum nomina.

Initium litteræ.

Θ.

Θαλάμαι, cubilia, latibula.
Θαμινὰ, crebrò, frequenter vtitur hac voce in libro de Hæmorrhoïdibus.
Θερμωλὴ, febris, nonne quiuis calor ab eo θερμωλὴ dicitur.
Θεωροὺς, dicuntur θεωροὶ qui oraculorum consulendorum causa ad Deos mittuntur.

Θεήσαι,

Θεράσει, Bacchius inquit, mouet, pungit, perturbat. Heraclides Tarantinus, irritat, quod est perturbat, vt etiam Sophocles ait in Helenæ repetitione, *mulierem autem recipientes quæ turbat genam*, ὡς τοῦ μὲν ἔωλον γραφίοις εἰνημμένοις.

Θεράσειν, furere, vt est etiam apud Aristophanem grammaticum, θειάσειν autem interpretatur animo alienari.

Θυημάτων, aromatum, suffimentorum.

Θυῶν, impetu ruens, vt inquit Homerus; *impetu enim ferebatur per cāpum exundanti fluuio similis.*

Θωρῆξαι, vinum potare, quoniam vini potio ab ipso θώρηξις appellatur, atque vsque in hodiernum diem eos qui non admodum vino implentur ἀκροθώρηκας appellamus.

A Θεράσει, Βακχεῖός φησι, κινεῖ, νύττει. Ηρακλείδης ὁ Ταραντῖνος ἐρεθίζει, ἔστι δὲ ὀχλεῖ, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ελένης ἀπαιτήσει φησί, γυναῖκα δ' ἐξελόντες ἣ θράσει γένυν τε ὡς τοῦ μὲν ἔωλον γραφίοις ἐνημμένοις.

Θεράσειν, μαίνεσθαι, ὡς καὶ Αριστοφάνης ὁ γραμματικὸς, θειάσειν δέ φασι κατὰ ψυχὴν ἐξίστασθαι.

Θυημάτων, ἀρωμάτων.

Θυῶν, ὁρμῶν, ὡς καὶ Ομηρος, θῦνε γὰρ ἀμπεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικώς.

B Θωρῆξαι, οἰνοποτῆσαι, ἐπεὶ καὶ ἡ οἰνοποσία ὑπ' αὐτοῦ θώρηξις λέγεται, καὶ μέχρι νῦν τοὺς μὴ ἐπιπλέον οἰνωμένους ἀκροθώρηκας καλοῦμεν.

Initium litteræ I.

Ἀρχὴ τοῦ Ι'.

IΔίειν, sudare.

Ἰδνώθη, inflexus est seu incuruatus, vt Homerus, *percussit, ille autem* ἰδνώθη *incuruatus est.*

Ἵδρυτο, insidebat Epicles verò, constitutus erat firmissimè, dicitur autem magis propriè, insedit, vt etiam Homerus inquit, *primus Nestorides Pisistratus cominus accedens, amborum cepit manus,* ἵδρυσε *sedere iussit ad conuiuium.*

Ἰητρείη, medela, medicina.

Ἰθαγενές, genuinum, ingenuum.

Ἰκέλη, similis.

Ἰκμαλέα, humida, & idoneum humorem habentia.

Ἴκταρ, propè, apud Atticos, vt Æschylus ἐν εὐμενίσι inquit, *salue vrbane populi*, ἴκταρ, *propè sedentes Iouis*, meminit quoque huius vocis ipse in Hedonis, Ischomachus verò & Cydias Mylaseus scripserunt ἴκμαρ, cuius sanè rei causa, fuit vocis ignoratio.

Ἱμείρομαι, desidero vel appeto, Ἵμερος enim desiderium, vel appetentia sicut Homerus; *vt nunc te amo, & me dulce desiderium tenet.*

Ἶνες, *fibræ*, nonnulli neruos, nonnulli verò hos componentes villos.

Ἰνηθμός, ventris purgatio.

Ἰνήσεται, vacuabitur, purgabitur.

Ἰνήσιον, medicamentum purgans; & ἴνησις purgatio.

Ἴξαλη, perfectæ capræ pellis quam μηλωτὴν appellant.

Ἰξύϊ, lumbo.

Ἰπνοῦ, camini, nonnulli verò furni, etenim furnus ἰπνός, dicitur, vt Aristophanes in auibus, *intus apud caminum in postrema parte.*

Ἱππάκη, equinus caseus.

Ἰσάτις, herbæ nomen.

Ἰσοκνήμου δ' ἕδρυος, per syluam æqualem & planam.

Ἴσχειν, concipere.

Ἰχθύλην, limaturam, ramentum, vel scobem.

Ἰδίειν, ἱδροῦν.

Ἰδνώθη, συνεκάμφθη, ὡς καὶ Ομηρος, πλῆξεν, ὁ δ' ἰδνώθη.

Ἵδρυτο, ἐνεκάθητο, Επικλῆς δὲ, κατέστη ἀσφαλῶς, ἔστι δὲ μᾶλλον, ἐνεκάθητο, ὡς καὶ Ομηρος, πρῶτος Νεστορίδης Πεισίστρατος ἐγγύθεν ἐλθὼν, Αμφοτέρων ἕλε χεῖρας,

C καὶ ἵδρυσεν παρὰ δαιτί.

Ἰητρείη, θεραπεία.

Ἰθαγενές, αὐθιγενές.

Ἰκέλη, ὁμοία.

Ἰκμαλέα, τὰ δίυγρα καὶ ἱκανὴν ἔχοντα ἰκμάδα.

Ἴκταρ, ἐγγὺς, παρὰ τοῖς Αττικοῖς, ὡς καὶ Αἰσχύλος ἐν εὐμενίσι φησὶ, χαίρετ' Αττικὸς λεὼς, Ικταρ ἥμενοι Διὸς, μέμνηται ὁ αὐτὸς τῆς λέξεως καὶ ἐν Ηδωνοῖς, οἱ δὲ περὶ Ισχόμαχον καὶ Κυδίαν τὸν Μυλασέα, ἔγραψαν Ικμαρ, αἴτιον δὲ τούτου ἡ τῆς λέξεως ἄγνοια.

D Ἱμείρομαι, ἐπιθυμῶ, Ἵμερος γὰρ ἡ ἐπιθυμία, ὡς Ομηρος, ὡς σέο νῦν ἔραμαι καί με γλυκὺς ἵμερος αἱρεῖ.

Ἶνες, οἱ μὲν τὰ νεῦρα, οἱ δὲ τὰς συνθετικὰς τούτων κατηδόνας.

Ἰνηθμός, κάθαρσις κοιλίας.

Ἰνήσεται, καθαρθήσεται.

Ἰνήσιον, καθαρτικὸν, καὶ ἴνησις ἡ κάθαρσις.

Ἰξάλη, τελείας αἰγὸς δέρμα ἣν μηλωτὴν καλοῦσι.

Ἰξύϊ, ὀσφύϊ.

E Ἰπνοῦ, καμίνου, οἱ δὲ, φούρνου, καὶ γὰρ ὁ φοῦρνος ἰπνὸς λέγεται, ὡς καὶ Αριστοφάνης ἐν Ορνισιν εἰς τὸν ἰπνὸν εἴσω πλησίον τοῦ πισάτου.

Ἱππάκη, ἵππειος τυρός.

Ἰσάτις, βοτάνης ὄνομα.

Ἰσοκνήμου δ' ἕδρυος, τοῦ ἴσου καὶ ὁμαλοῦ.

Ἴσχειν, συλλαμβάνειν.

Ἰχθύλην, ῥίνημα, ἢ πρίσμα.

Initium litteræ K.

Ἀρχὴ τοῦ Κ'.

KΑλῶς, decenter.

Καμμάρῳ, hæc vox in earum numero ponenda est, quæ semel dictæ sunt, sic continens, *ardores quidem potibus & sorbitionibus veluti febrem refrigeratorio pharmaco soluere*, καμμάρῳ *videlicet vel alio quopiam tali, & si nauseam cōtrahat à refrigeratorio, caldario vtere cōsequenter.* Atqui Zeuxis in 2. libro explanationum, pharmacū quoddā refrigeratorium sic ait appellari.

KΑλῶς, ἀντὶ τοῦ εὐπρεπῶς.

F Καμμάρῳ, αὕτη ἡ λέξις τῶν ἅπαξ εἰρημένων ἐστὶ, περιέχουσα οὕτως, πυρείας μὲν πόσι πόνοισι καὶ ῥοφήμασιν, ὡς τὸν πυρετὸν ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ ἐκλύειν, ἢ καμμάρῳ, ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ, καὶ ἐπὴν μὴ λύσῃς τῷ ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ, θερμαντηρίῳ χρῶ. Ζεῦξις μὲν οὖν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐξηγητικῶν (τοῦτο δὲ ὃ βιβλίον) φάρμακόν τί φησιν οὕτω καλούμενον ψυκτικόν.

Διοσκουρίδης δὲ ἐν τῷ ε' τῆς ὑλικῆς φησὶ τὸ ἀκόνιτον εἰρῆσθαι ὑπό τινων κάμμαρον ὡς θηλύφονον. Λύκος δὲ ὁ Νεαπολίτης ἐν τῷ δευτέρῳ τοῦδε τοῦ συγγράμματος ἐξηγητικῷ διὰ τοῦ ἑνὸς μ' φησὶ γράφεσθαι τὴν λέξιν ὡς εἶναι καμάρῳ, ὅ ἐστιν ὀπτανείῳ, ἐσχηματισμένου τοῦ λεξειδίου ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ πλεῖστον καμαρωτοῦ σκευασίας, ὑποτίθεται οὖν ὁ Ἱπποκράτης λέγων, ἐὰν μὴ τὰ ψυχρὰ προσάγῃς, ἐφ' ἱδρῶσι δὲ παραλάμβανε στράτιν ἐν κυνηγοῖς λέγοντα. Διόδωρος ὁ γραμματικὸς καὶ Ζήνων ὁ Ἡροφίλειος τὸ κάμορον, κάμμορον, ἢ κάμαρον φασὶ καλεῖν τὸ κώνειον τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Δωριέας, οἷον κακόμορόν τι ὄν. ἄμεινον δὲ οἶμαι, ἀναγεγραφέναι τοὺς περὶ τὸν Ζεῦξιν, εἶτα καὶ Ζήνωνα. εἰκὸς γὰρ τὸ κάμμορον φαρμακόν τι ψυκτικὸν εἶναι, ἢ τάχα τὸ κώνειον, καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ψυχροτάτων ἐστὶ καταπλασμάτων, ὁ γὰρ Λύκος τέλεον πεπλάνηται, τοῦ Ἱπποκράτους ὡς εἶδος τῶν ψυχόντων τὸ κάμμορον εἰπόντος, προσθεὶς γὰρ, καὶ τὰς κοιλίας καὶ τὰ ῥοφήματα, ἐπήνεγκεν, ὡς τὸν πυρετὸν ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ ἐκλύειν, ἢ καμμόρῳ, ἢ ἄλλῳ τοιούτῳ, ὡς τοῦ καμμόρου ἐν τοῖς ψυκτικοῖς ὄντος, ὁ γὰρ συνδεσμὸς οὐκ ἄνευ διαζευκτικοῦ κεῖται. προσθεὶς γὰρ τὸ ψυκτήριον ἢ καμμόρῳ πέρας, οὐ παύεται, ἀλλ' ἐπιφέρει, καὶ ἐπὴν μὴ λύσῃς τῷ ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ, θερμαντηρίῳ χρῶ· ἔδει γὰρ, εἰ τὸ κάμμορον ἔλεγεν, ἐπενεγκεῖν, οἷον καμμόρῳ, τίνα δὲ λόγον ἔχει ἐπὶ πυρετῶν ἀλειπτηρίας παραλαβεῖν αὐτό; τῆς Λύκου φρενὸς ἔργον εἶπεν.

Dioscorides autem in quinto materialium inquit aconitum à nonnullis κάμμαρον fuisse appellatum, *thelyphonon*. Lycus verò Neapolitanus in secundo huius scriptionis commentario, vocem hanc per simplex μ ait scribi, vt καμάρῳ, quod interpretatur *ventorium, vaporarium*, deducta voce ab ædificio instar fornicis constructo, subiungit igitur Hippocrates dicens, *si frigida non adhibueris in sudoribus, sume strattim in venatoribus dicentem.* Diodorus Siculus τὸ κάμαρον & Zeno Herophilius κάμμορον, vel κάμαρον, inquiunt Dorienses, qui Italiam incolunt cicutam appellare tanquam sit aliud κακόμορον, hoc est, *malam mortem afferens*. Meliùs autem arbitror scripsisse existentes circa Zeuxim & postea Zenonem. Rationi enim consentaneum est τὸ κάμμορον refrigeratorium quoddam pharmacum esse, vel fortasse cicutam: etenim in multo refrigerantium cataplasmatum numero est, nam Lycus à veritate prorsus aberrauit, cùm dicat Hippocrates κάμμορον refrigerantium quandam speciem esse, addens enim & ventres & sorbitiones, intulit febrem refrigeratorio pharmaco dissoluere, vel καμμόρῳ, vel alio eiusmodi, tanquam κάμμορον in refrigeratoriis sit, coniunctio enim non sine disiunctione ponitur. Cùm verò addiderit refrigeratorium vel cammorum, finem non facit, sed infert: *& postquam non dissolueris pharmaco refrigeratorio, vtere calido:* oportebat enim si dixisset cammorum, *nempe esse calidum*, addidisse, videlicet, vtere cammoro; quamnam autem rationem habet in febribus vnguenta assumere? hoc dicere esset forte opus mentis Lyci.

Καμπυλεύεσθαι, κάμπτεσθαι.

Καμπυλεύεσθαι, flecti, inflecti.

Καμπύλον, τὸ μὴ ὀρθὸν, ἀλλὰ σκολιῶς συγκεκαμμένον εἴρηται ἀπὸ τῶν κεκαμπυλωμένων ξύλων.

καμπύλον, non rectum, sed flexuosè incuruatum; dictum est autem ab incuruatis lignis.

Κανόνιαι, Ἐπικλῆς φησὶ μακροὶ καὶ εὐμεγέθεις· εἰσὶ δὲ μᾶλλον οἱ ὀρθοὶ καὶ λεπτοί.

Κανόνιαι, Epicles dicit longi & proceri; sunt autem potiùs recti ac graciles.

Κάπετος, ὄρυγμα, τάφρος ἐπὶ μέντοι τοῦ ὀργάνου τὸ ὄρυγμα δηλοῖ.

Κάπετος, fouea, fossa, sepulchrum in organo quidem fossam significat.

Καρδαμύσσειν, καὶ σκαρδαμύσσειν γράφεται, ἔστι δὲ τὸ συνεχῶς τὰ βλέφαρα κινεῖν καὶ εἰς ἐπίμυσιν ἄγειν, ἰδίως οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν, εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ καρδάμου, ὃ ἄν τις προσενέγκῃ συνεχῶς, τὰ βλέφαρα ἐπιμύει.

Καρδαμύσσειν, & σκαρδαμύσσειν scribitur, nictari, est verò continenter palpebras mouere & in conniuentiam ducere, sic propriè Attici dicunt, dicitur autem ἀπὸ τοῦ καρδάμου *nasturtio*, quod si quis admoueat, frequenter palpebris conniuet.

Καρδιώσσειν, καρδίαν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα ὃν καὶ στόμαχον κοινῶς καλοῦμεν. καρδιώττειν οὖν καὶ καρδιαλγεῖν λέγεται τὸ μετὰ ναυτίας καὶ ὀδύνης αἰσθάνεσθαι τὸν στόμαχον, καὶ καρδιωγμὸς ἐντεῦθεν, ἀντὶ τοῦ ὁ τοῦ στομάχου δηγμὸς, ἔστι δὲ καὶ ἕτερος καρδιωγμὸς ὁ τῆς καρδίας κυρίως τοῦ σπλάγχνου διωγμὸς, τουτέστιν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς καὶ παλμὸς ἐν αὐτῷ γινόμενος.

Καρδιώσσειν, ore ventriculi dolere, καρδίαν veteres appellabant os ventriculi, quod etiam stomachum communiter appellamus. Καρδιώττειν igitur & καρδιαλγεῖν dicitur, cum nausea & dolore stomachum discruciari, hincque καρδιωγμὸς, *stomachi morsus*, est autem & alter καρδιωγμὸς, cordis, propriè visceris erosio, id est, palpitatio quæ frequenter & vehementer in ipso fit.

Καρκινοῦσθαι, σκληροῦσθαι.

Καρκινοῦσθαι, indurescere.

Καρυκοειδέα, καρύκη, εἶδος ἐστὶν ὑποτρίμματος, ἐκ πλειόνων ἀρτυμάτων συντιθέμενον, καρυκεύειν δὲ τὸ ταράττειν, ἣν καρύκην φασὶν αἱματώδη τὴν χρόαν ἔχουσαν, ἔνιοι δὲ τὴν παρ' ἡμῖν καλουμένην αἱματίαν, καρύκην ὠνόμασαν οὐκ ὀρθῶς, ὅτι δὲ τρίμματός ἐστιν εἶδος ἐξ ἀρτυμάτων, μαρτυρεῖ καὶ Φιλοκράτης ὁ Σάμιος καὶ ἄλλοι.

Καρυκοειδέα, καρύκη species est intriti ex pluribus condimentis compositi, καρυκεύειν autem est commiscere, quam καρύκην dicunt habere sanguineum colorem, nonnulli verò quam nos vocamus αἱματίαν, idest farcimen sanguineum, καρύκην nominarunt, non rectè. Quòd autem intriti species sit ex condimentis, testatur & Philocrates Samius, & alij.

Καρφαλέον, aridum, ſiccum.

Καρώδες, capitis grauitatem & ſoporem inducens.

Κασσεῖον οἶνον, vinum Caſſium, fortaſſe Syriacum dicit, mouetur à Caſſio monte.

Καταιγίζωσι, ſubuertant; καταιγίζειν enim ſubuertere dicitur, nonne magis ordinanda eſſet dictio pro ὁρμήσωσι, hoc eſt, impetum faciant, ab Ægiocho.

Καταχρούειν, diſcindere, præcidere.

Καταμηνίων λύσιν, Menſtruorum ſolutionem, id eſt, acceſſum.

Καταναγκάζεται, vim facit, per vim cogitur.

Καταναισιμοῦται, conſumitur, inſumitur.

Καταιύσεις, contendis.

Κατάπηροι, mutilati, πηροὶ enim mutilati dicuntur noxij.

Καταστάσιας, repoſitiones, collocationes.

Κατατεῖναι, Hippocrates non ponit hanc vocem pro extenſione, ſed pro collocatione, hæc ex his patet, *Hominem verò ſi ſuſceperit fomentum, multâ calidâ lauare*, deinde pronum κατατεταμένον extentum, hoc eſt, collocatum, & paulò inferiùs, inquit. *Deinde principia alligentur ad lignum piſtilloforme, congrua longitudine extenſo*, hoc eſt, *ſubiacenti*, & in libro de fracturis cùm dicit, *cognoſcet autem quis ipſius manum* κατατείνας *extendens, quàm moleſta ſit figura*, & nunc κατατείνας pro σχηματίσας poſuit, hoc eſt, cum aliqua figura diſponens, & locans ipſam ſupinam, poſitionem enim manus aptè non facilè poteſt efficere.

Κατερυθμίην, ſecundum naturam, ſecundum magnitudinem.

Κατεφρόνεε, intelligebat, φρονεῖν enim dicebant veteres intelligere, vt Euripides in Antiope dicit, φρονῶ δὲ, *intelligo autem quod patior: hoc autem non paruum malum*: meminit quoque Sophocles in Achaïde & in Amphiarao.

Κατημεδανός, firmus, vt Homerus, *debilis autem ſeruus, tardi autem equi.*

Κατηπορήθη, debilitatus eſt.

Κάτοπτρον, ἡ μηλωτή, ſpecillum auricularium.

Κεάξαι, ligare.

Κεάσει, ſcindet, diuidet.

Κεδματώδεα, κέδματα dicuntur affectus in articulis diuturni.

Κεδρίνῳ ἐλαίῳ, Cedrino oleo, Cedri reſina.

Κεκράκται, clamatores, & vociferatores.

Κεκρύφαλος, vinculum capitis, eſt autem hoc ſpecies vinculi capitis, vt Homerus, *vittam, velum & reticulum quo capilli colligantur.*

Κενέβρεια, præmortuæ carnes ſic appellantur, vt Ariſtophanes, *non ſit* κενέβρειον, *caro moribunda, quando ſcarificas, quid me vocas?* & forum vbi talis venduntur κενέβρειον appellatur.

Κενεὼν, lateris mollitudo, à coſtis pars vſque ad Ilia.

Κερχνώδη, nonnulli verò ſcribunt καρυκώδεα, & κερκώδεα, ſunt autem aſperas eminentias habentia, & ab Atticis κερχνώδη vaſa dicuntur aſperas inæqualitates habentia, quemadmodum Sophocles de confidente inquit, *piſcis aſper cui adnaſcitur* κέρχνος *aſperitas teſtudinis.*

Κνεῖαι, dicuntur ceriæ lati lumbrici.

Κνηυβίων, palearum & furfurum, Attica vox eſt.

Κυγκλισμὸς ἀκρωμίης, motus acromij.

A Καρφαλέον, κατάξηρον.

Καρώδες, καρηβαρίαν, ἢ καρωτικόν.

Κασσεῖον οἶνον, ἴσως τὸν συριακὸν λέγει κινούμενον ἀπὸ Κασσείου ὄρους.

Καταιγίζωσι, τρέπωσι, καταιγίζειν γὰρ τὸ τρέπειν λέγεται, μήποτε δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ὁρμήσωσι τακτέον τὴν λέξιν παρὰ τὸν αἰγίοχον.

Καταχρούειν, καταχίζειν.

Καταμηνίων λύσιν, ἀντὶ τοῦ ἐπίλυσιν.

Καταναγκάζεται, ἐκβιάζεται.

B Καταναισιμοῦται, καταναλίσκεται.

Καταινύσεις, κατατείνεις.

Κατάπηροι, καταβεβλαμμένοι.

Καταστάσιας, τὰς καταθέσεις.

Κατατεῖναι, οὐκ ἐπὶ τῆς τάσεως ὁ Ἱπποκράτης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταθέσεως, ἐξ ὧν φησι, τὸν δὲ ἄνθρωπον πυρίην γε ἣν ἐνδέχηται πολλῷ θερμῷ λοῦσαι, κἄπειτα πρηνῆ κατατεταμένον, τουτέστι, κατακεκλιμένον, μικρὸν δὲ ὑποβάς φησιν. ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ὑπεροειδές τι προσδεδέσθωσαν, ἁρμόζουσαι τὸ μῆκος τῷ ὑποτεταμένῳ, τουτέστι τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν, ὅταν λέγῃ γνοίη δ' ἄν τις τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κατατείνας, ὡς ἐπώδυνον τὸ σχῆμα, καὶ νῦν τὸ κατατείνας ἀντὶ τοῦ σχηματίσας τέθεικε, καὶ τὸ καθεὶς ὑπτίαν αὐτήν, τάσιν γὰρ ἐπιτηδείως χειρὸς οὐκ ἂν εὐχερῶς δύναται ποιῆσαι.

Κατερυθμίην, κατὰ φύσιν, κατὰ μέγεθος.

Κατεφρόνεε, κατενόει, φρονεῖν γὰρ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὸ νοεῖν, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἀντιόπῃ φάσκει, φρονῶ δ' ὃ πάσχω, καὶ τὸ δ' οὐ μικρὸν κακόν, μέμνηται καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Ἀχαΐδι καὶ ἐν Ἀμφιαράῳ.

C

D Κατημεδανός, κατησθενικός, ὡς καὶ Ὅμηρος, ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι.

Κατηπορήθη, ἠδυνατώθη.

Κάτοπτρον, ἡ μηλωτή.

Κεάξαι, δῆσαι.

Κεάσει, σχίσει.

Κεδματώδεα, κέδματα λέγονται αἱ χρόνιαι περὶ τὰ ἄρθρα διαθέσεις.

Κεδρίνῳ ἐλαίῳ, τῇ κεδρίᾳ.

E Κεκράκται, φωνητικοί.

Κεκρύφαλος, κροκύφαντος, ἔστι δὲ τοῦτο κεφαλοδέσμιον, ὡς καὶ Ὅμηρος ἄμπυκα κεκρύφαλόν τε, ἠδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην.

Κενέβρεια, τὰ νεκριμαῖα κρέα, οὕτω καλοῦνται ὡς καὶ Ἀριστοφάνης, οὐκ ἔσθ' ὁ κενέβρειον ὅταν θύῃς τι καλεῖ με. καὶ ἡ ἀγορὰ δὲ ὅπου πωλεῖται τὰ τοιαῦτα, κενέβρειον καλεῖται.

Κενεὼν, τὸ ἀπὸ τῶν πλευρῶν μέρος ἕως τῶν λαγόνων.

F Κερχνώδη, οἱ δὲ καρυκώδη καὶ κερκώδη γράφουσιν, ἔστι δὲ τὰ τραχείας ἐπαναστάσεις ἔχοντα, καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς κερχνώδη ἀγγεῖα λέγεται τὰ τραχείας ἀνωμαλίας ἔχοντα, ὡς καὶ Σοφοκλῆς περὶ τοῦ ἀποθαρρουμένης φησίν, ἰχθὺς τραχὺς ᾧ χελώνης κέρχνος ἐξανίσταται.

Κνεῖαι, κνεῖως λέγονται αἱ πλατεῖαι ἕλμινθες.

Κνηυβίων, τῶν ἀχύρων καὶ πιτύρων, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις.

Κιγκλισμὸς ἀκρωμίης, ἀντὶ τοῦ κίνησις τοῦ ἀκρωμίου.

Κίθαρος, παρὰ Δωριεῦσιν οὕτως ὁ θώραξ καλεῖται.

Κικήθη, τὰ κακοήθη.

Κίσσαρον, τὸν κισσόν.

Κλαγγώδη, Δημήτριος μὲν ὁ Ἐπικούρειος κλαγγώδη ὄμματα ἐνόμισε τὰ εὐκίνητα δεινῶς ἀμφιπλάνων, οὐ γὰρ κατὰ τῶν ὀμμάτων εἴρηται κλαγγή, ποιά τις οὖσα ἐκφώνησις, ὁποίαν μάλιστα ἐργάζεται ἔμετος, ἀσώδης, ἔστι δὲ ἡ ἀρχομένη ἀπὸ βαρείας καὶ λήγουσα εἰς ὀξὺ, ὥσπερ ἀπομυδῶντός τινος. Βακχεῖος δέ φησι κλαγγώδη εἶναι φωνὴν τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον, ὁ δὲ Κιτιεὺς Ἀπολλώνιος τὴν μετ' ἐγκοπῆς καὶ ἀνωμαλίας, ἔτι δὲ ἀσαφείας ὁποία μάλιστα συμβαίνει τοῖς μεθύουσι.

Κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, ἀντὶ τοῦ συνεχεῖς, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν κλαιόντων παιδίων.

Κλέπτεται ἡ ῥαφὴ, ἀντὶ τοῦ παραλογίζεται, ὡς καὶ ἐν ε' Ἐπιδημιῶν φησιν, ἔκλεψαν δὲ μου τὴν γνώμην αἱ ῥαφαὶ τοῦ βέλεος ἐν ἑαυταῖς τὸ σίνος ἔχουσαι.

Κλισίην, τὴν κλίνην, παρὰ τὸ ἐν αὐτῇ κατακλίνεσθαι.

Κνησέρης, κνησέρα, λέγεται ῥάκος, χονδρὸν καὶ ἀραιὸν, δι' οὗ διηθοῦσί τινα ὡς δι' ἠθμοῦ μέμνηται καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀττικαῖς λέξεσι.

Κνήστρου, κνηστῆρος Νίκανδρός φησι Σιλφίου ἣν κνηστῆρι κατατρίψαιεν ὀδόντας.

Κνιπότητα, ξηροφθαλμίαν.

Κοιλίη, πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸ διάφραγμα εὐρυχωρία, καὶ ἡ τοῦ θώρακος δὲ ἐνίοτε, καὶ ἡ γαστὴρ αὐτὴ, καὶ ἡ τῶν ἑλκῶν κοιλότης.

Κοιλίη πυρετώδης, ἡ θερμοτάτη.

Κοιλίης ταραχὴ ἠλεκτρώδης, ἀντὶ τοῦ λαμπρὰ καὶ στίλβουσα, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἤλεκτρον ἠλεκτρώδης ἡ τοιαύτη ἔκκρισις.

Κόκκαλος, ὁ στρόβυλος.

Κόλλικες, ἀρτίσκων εἶδος ὡς πλακούντων, ὧν καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσι μέμνηται λέγων, ὦ χαῖρε κολλικοφάγε, τινὲς δὲ τὰ ἴτρια ἐνόμισαν.

Κομψευόμενος, πανουργευόμενος, ἐπεὶ καὶ οἱ Ἀττικοὶ τὴν πανουργίαν κομψίαν καλοῦσι καὶ τὸ στρεβλὸν, κομψὸν ὡς καὶ Εὐριπίδης.

Κορδίνημα, γράφεται καὶ σκορδίνημα, καρηβαρίαν δὲ σημαίνει παρὰ τὸ κάρα δινεῖσθαι, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Κόσμου, τάξεως, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις, καὶ γὰρ κοσμίους λέγομεν τοὺς εὐτάκτους, καὶ κοσμητὰς τοὺς τῆς ἐφήβων εὐταξίας προνοοῦντας.

Κοτυληδόνας, ταύτας οὐ μόνον Ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ Διοκλῆς ἱστορεῖ περὶ ἑκάτερον μέρος τῆς μήτρας εἶναι κοιλότητάς τινας μαστοειδεῖς, ἐν αἷς φησι τὴν ἀναστροφὴν τοῦ ἐμβρύου γίνεσθαι, ὅτι δὲ ψευδῶς παραδεδώκασιν, ἀλλαχόσε δείξομεν.

Κουφοῖ, λύει, παύει τὰς ὀδύνας.

Κράδας, οἱ μὲν τὰ τῆς συκῆς φύλλα, οἱ δὲ τοὺς κλάδους.

Κραίνουσι, κυριεύουσι, βασιλεύουσι.

Κράμβειον, Σικελοὶ τὸ κώνειον οὕτω καλοῦσι.

Κρέμα, κρέμασον.

Κρήγυον, ἀληθὲς, οἱ δὲ ἀγαθὸν, ὡς καὶ Ὅμηρος, μάντι κακῶν οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας.

Κίθαρος, apud Dorienſes ſic thorax appellatur.

Κικήθη, quæ ſunt mali moris, ac maligna.

Κίσσαρον, hederam.

Κλαγγώδη, clangoroſa, Demetrius quidem Epicureus κλαγγώδη oculos putauit facilè mobiles, valde errans, non enim de oculis dictum eſt, quum κλαγγὴ *clangor* ſit quædam vocis eruptio qualem moleſtus vomitus maximè efficit, incipit enim à graui, & deſinit in acutum, tãquam ſi aliquis voce deficeret. Bacchius verò inquit κλαγγώδη eſſe vocem continuam & indeſinentem, Apollonius autem Cittieus interruptam & inæqualem & præterea obſcuram, qualis maximè accidit ebriis.

Κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ, luctuoſæ ſpirationes, hoc eſt, continuæ reſpirationes; ducta eſt autem metaphora à puerulis lugentibus.

Κλέπτεται ἡ ῥαφὴ, ideſt, decipit ſutura, vt ait in quinto Epidemion, ἔκλεψαν, *deceperunt mentem meam ſuturæ continentes in ſe læſionem iaculi.*

Κλισίην, lectum, cubile, eò quòd in ipſo accubamus.

Κνησέρης, dicitur κνησέρα, pannus craſſus & rarus per quem nonnulla tanquam per colum trãſcolantur, meminit etiam huius Ariſtophanes in Atticis dictionibus.

Κνήστρου, κνηστῆρος, Cneſtri, Nicander inquit Laſerpitii quam κνηστῆρι conterent dentes.

Κνιπότητα, aridam lippitudinem.

Κοιλίη, omnis amplitudo ſub ſepto tranſuerſo, aliquando verò latitudo thoracis; quandoque & venter ipſe, & vlcerum cauitates.

Κοιλίη πυρετώδης, venter igneus, calidiſſimus.

Κοιλίης ταραχὴ ἠλεκτρώδης, ventris perturbatio ſuccino ſimilis, id eſt, ſplendida & nitens, dicta eſt autem eiuſmodi expurgatio electrina ab electro.

Κόκκαλος, nux pinea.

Κόλλικες, panes rotundi, paſtillorum, inſtar placentarum quarum meminit Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι quum ſic inquit, *ſalue* κολλικοφάγε, nonnulli verò ἴτρια liba ceu placentam nominarunt.

Κομψευόμενος, doloſè agens, ſiquidem Attici fraudem κομψίαν, & fraudulentum κομψὸν appellant, vt & Euripides.

Κορδίνημα, ſcribitur etiam σκορδίνημα, ſignificat autem capitis grauitatem, eò quòd τὸ κάρα δινεῖσθαι, caput in orbem vertatur, vt Ariſtophanes in Ἀχαρνεῦσι.

Κόσμου, *mundi*, ordinis, Attica autem vox, etenim κοσμίους dicimus decoros, & κοσμητὰς quibus adoleſcentium eſt curæ.

Κοτυληδόνας, acetabula, has non ſolùm Hippocrates, verùm etiam Diocles ſcriptis prodit in vtraque parte vteri cauitates quaſdam hæmorrhoïdibus ſimiles eſſe, in quibus fœtus nutritionem fieri ait: verùm eos falſum tradidiſſe aliàs demonſtrabimus.

Κουφοῖ, ſoluit, & ſedat dolores.

Κράδας, nonnulli ficus folia, nonnulli verò ramos interpretantur.

Κραίνουσι, dominantur, regnant.

Κραμβεῖον, Siculi cicutam ſic appellant.

Κρέμα, ſuſpende.

Κρήγυον, verum, nonnulli bonum, vt & Homerus, *vates malorum nunquam mihi bonum dixiſti.*

Κρήμνη, labra pudendi muliebris.
Κρύωξα, olus apio simile quod prope mare oritur.
Κυβιτῷ, Bacchius inquit cubi formam habenti osficulo in calcaneo; plurimi verò cubito.
Κυκεὼν, Cyceon potio cum farina mixta, & κυκᾷν miscere.
Κυκλέοντα, circumuoluentem, & circumeuntem.
Κυρβασίαν, pileum acutum, quæ dicitur tiara erecta. Hecatæus autem inquit pileum barbaricum à comicis appellari.
Κυρκανᾶται, turbatur.
Κυφοῦται ῥάχις, curuatur spina.
Κωματώδεες, soporosi, obdormientes altiori somno. Coma enim somnus & quasi dormitio, qui igitur cum quodam torpore somno grauantur, κωματώδεες, *soporosi*, appellantur.
Κωφάθη, læsus est, impeditus est.
Κώφωσις ὀφθαλμῶν, læsio oculorum, nunc κώφωσιν pro impedimento posuit, propriè enim auditui accommodatum est.

Initium litteræ.

Λ.

Λαιλαπώδης, procellosus, λαῖλαψ dicitur imber qui cum vehementi vento fit.
Λάπαρα, mollis, tenera.
Λάπαρον, humidum.
Λαπάρην, pleuram, costæ membranam.
Λαπάσσουσαι, mollientes, euacuantes, rationi verò consentaneum est à lapatho hanc vocem esse dictam, quòd ventrem emolliat.
Λάπτει, Bacchius scribit λάζεται, significat autem, capit.
Λαπῶδες, spumosum, Bacchius in secundo interpretatur splendidum & purum, per μ primam syllabam scribens, vt sit λαμπῶδες, non rectè pendens, λάμπη enim dicitur crassior illa superficies quæ apparet in aceto ex vino adulterato, præterea quasi pinguedo glutinosa, quæ in oliuis apparet aquâ conditis, quare hinc λαμπώδη dicenda sunt omnia quę habent quædã innatantia similia λάμπη, *spumæ*.
Λάσιον, linteum, sicut Theopompus in odyssea, & Artemidorus grammaticus in libro de vocibus dicit, texturam lineam densam esse.
Λεβηρίδες, membrana desquamata, quod est serpentium vocata Senecta, vt Aristophanes in Amphiarao, & Strates in Phænissis, Polemachus verò grammaticus imperitius parui animalis intractabilis, & famelici, nomen esse τὴν λεβηρίδα inquit, paruo lepori similis quem Romani cuniculum appellant, Massilienses verò λεβηρίδα.
Λέγων, Colligens, dinumerans, vt Homerus, *spinosásque sepes colligens, & arbores proceras plantans*, & rursus: *nos autem primos connumeres cetie.*
Λείβονται, libant, immolantur.
Λείριον, herbæ species quam lilium appellamus, Nigrus in libro de materia, Narcissum etiam nonnullis λείριον inquit appellari.
Λελυγισμένα, contorta, Epicles verò complicata, sunt autem magis, vt inquit Bacchius, inflexa, ducta est autem vox ἀπὸ τῶν λύγων, à viminibus quæ sunt plantæ facilè flexibiles.

A Κρήμνη, τὰ χείλη τοῦ γυναικείου αἰδοίου.
Κρύωξα, λάχανον ὅμοιον σελίνῳ φυόμενον ἐγγὺς θαλάσσης.
Κυβιτῷ, Βακχεῖός φησι κυβοειδεῖ ὀσταρίῳ, τῇ πτέρνῃ, οἱ δὲ πλείους τῷ ἀγκῶνι.
Κυκεὼν, πόμα μετ' ἀλφίτου πεφυραμένον, καὶ Κυκᾷν τὸ ταράττειν.
Κυκλέοντα, περιελοῦντα, καὶ περιερχόμενον.
Κυρβασίαν, τὴν λεγομένην τιάραν. Εκταῖος δὲ φησιν ὅτι πῖλον βαρβαρικὸν οἱ κωμικοὶ λέγουσι.
Κυρκανᾶται, ταράττεται.
B Κυφοῦται ῥάχις, κυρτοῦται.
Κωματώδες, οἱ μετὰ κώματος καταφερόμενοι. Κῶμα γὰρ ὁ ὕπνος, καὶ οἷον κοίμημα, οἱ οὖν μετά τινος νωθρίας ἐν καταφορᾷ ὄντες κωματώδεις καλοῦνται.
Κωφώθη, ἐβλάβη, παρεμποδίσθη.
Κώφωσις ὀφθαλμῶν, νῦν τὴν κώφωσιν ἐπὶ παρεμποδισμοῦ τέτακεν, κυρίως γὰρ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς τέτακε.

Ἀρχὴ τοῦ.

Λ'.

C Λαιλαπώδης, λαῖλαψ λέγεται ὄμβρος μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου γινόμενος.
Λάπαρα, ἁπαλά. Λάπαρον, ὑγρόν.
Λαπάρην, τὴν πλευράν.
Λαπάσσουσαι, μαλάττουσαι κενοῦσαι, εἰκὸς δὲ ἀπὸ τοῦ λαπάθου εἰρῆσθαι τὴν λέξιν, ὅπερ ἐστὶ τῆς κοιλίας μαλακτικόν.
Λάπτει, Βακχεῖος γράφει λάζεται, ἔστι δὲ λαμβάνει.
D Λαπῶδες, Βακχεῖος ἐν β' φησὶ τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν διὰ τοῦ μ γράφων τὴν πρώτην συλλαβὴν, ἵν' ᾖ λαμπῶδες οὐ δεόντως ἱστάμενον, λάμπη γὰρ λέγεται τὸ ἐφιστάμενον τῆς δεδολωμένης οἴνης ἐν τῷ ὄξει, ἔτι δὲ κολυμβᾶσιν ἐλαίαις οἷόν τι λίπος κολλῶδες, ἔνθεν οὖν λαμπώδη ῥητέον τὰ ἔχοντά τινα ἐφιστάμενα ὅμοια λάμπῃ.
Λάσιον, ὀθόνιον, ὡς Θεόπομπος ἐν Ὀδυσσείᾳ, καὶ Ἀρτεμίδωρος ὁ γραμματικὸς ἐν ταῖς λέξεσί φησι λινοῦν ὕφος δασὺ εἶναι.
E Λεβηρίδες, ὑμενώδη ἀποσύρματα, ὅπερ ἐστὶ τὸ τῶν ὄφεων λεγόμενον Γῆρας, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀμφιαράῳ, καὶ Στράτης ἐν Φοινίσσαις, Πολέμαχος δὲ ὁ γραμματικὸς εὐηθέστερόν φησι δυσμαχωνιστοῦ καὶ λιμοποιοῦ ζώου μικροῦ ὄνομα εἶναι τὴν λεβηρίδα, μικρῷ λαγωῷ ὁμοίου, ὃ Ῥωμαῖοι μὲν Κουνίκλους καλοῦσι, Μασσαλιῶται δὲ λεβηρίδα.
Λέγων, διακρίνων, καταριθμούμενος, ὡς καὶ Ὅμηρος Αἱμασιάς τε λέγων, καὶ δένδρεα μακρὰ φυτεύων, καὶ πάλιν, ἐν δ' ἡμέας πρώτους λέγε κήτεσιν.
Λείβονται, σπένδονται.
F Λείριον, βοτάνης εἶδος, ὃ κρίνον ὀνομάζουσι, Νίγρος ἐν τῷ περὶ ὕλης φησὶ καὶ τὸν Νάρκισσον παρ' ἐνίοις λείριον καλεῖσθαι.
Λελυγισμένα, συνεστραμμένα, Επικλῆς δὲ ἐπιπεπλεγμένα, ἔστι δὲ μᾶλλον ὥς φησι Βακχεῖος συγκεκαμμένα, πεποίηται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῶν λύγων, ἅπερ ἐστὶν εὔκαμπτα φυτά.

Λέμμα, ἡ ἐπιδερματὶς καλουμένη.
Λέποι, λεπίσματα παρὰ τὸ λέπεσθαι εἰρημένα.
Λεσχηνευομένου, ὁμιλοῦντος.
Λιβρῷ, σκοτεινῷ, καὶ μέλανι.
Λιβύη, Δήλῳ, Σκυθίη, νῦν Ἱπποκράτης ἠθέλησε τὰ τρία κλίματα τῆς οἰκουμένης δηλῶσαι· Λιβύην μὲν ἄντικρυς εἰπὼν, τὴν δὲ Ἀσίαν διὰ τῆς Δήλου, τὴν Εὐρώπην δὲ διὰ τῆς Σκυθίας.
Λιμακέστεροι, λιμακώδεις, λέγονται οἱ λιμνώδεις καὶ κατάφυτοι καὶ ὁμαλοὶ τόποι.
Λιμώδεις ἔσχε αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ μεγάλη τροφῆς ἀπορία.
Λίως, τελείως.
Λόπῳ, φλοιῷ, λεπίσματι.
Λορδωτὸν, τὸ ἀποσεσιμωμένον καὶ ἐναντίον τοῦ κυρτοῦ, λορδὸν καλεῖται ὅδη καὶ φυτὸν καλεῖ.
Λοχείη, κάθαρσις ἡ μετὰ τὸν τόκον γινομένη.
Λύγγος, λυγμός.
Λύματα, καθάρματα.
Λωτοῦ ἰχθυήματα, ἀντὶ τοῦ ῥινίσματα, ἢ πρίσματα.

A Λέμμα, quæ summa cuticula appellatur.
Λέποι, cortices, παρὰ τὸ λέπεσθαι, à decorticare dicti.
Λεσχηνευομένου, versantis, conferentis.
Λιβρῷ, tenebroso, & nigro.
Λιβύη, Δήλῳ, Σκυθίη, nunc Hippocrates voluit tria climata orbis habitabilis declarare: Libyam quidem apertè dicens, Asiam verò per Delum, Europam autem per Scythiam.
Λιμακέστεροι, herbosa dicuntur palustria, & arboribus consita, & plana loca.
Λιμώδεις ἔσχε αὐτὸν, id est, magna nutrimenti indigentia eum tenuit.
B Λίως, perfectè.
Λόπῳ, libro, cortici, seu squamæ.
Λορδωτὸν, quod simum effectum est, & curuo contrarium, λορδὸν appellatur, quod etiam & plantam vocat.
Λοχείη, purgatio quæ fit post partum.
Λύγγος, singultus.
Λύματα, ablutionis sordes.
Λώτου ἰχθυήματα, lati fragmenta, ramenta, vel scobes.

Ἀρχὴ τοῦ.

M.

C *Initium litteræ.*

M.

ΜΑζα, φύραμα ἐξ ἀλφίτων γινόμενον, ποτὲ μὲν, μετ' ὀξυμέλιτος, ποτὲ δὲ, μετ' ὀξυκράτου ἢ ὑδρομέλιτος, ἢ μεθ' ὕδατος, ἔστι δὲ τρόφιμον.
Μανδραγόρου ῥίζαν, περιφραστικῶς τὴν μανδραγόραν.
Μαράσσει, ψοφεῖ.
Μαριλῶσι, οἱ φρυγανώδεις καὶ μικροὶ ἄνθρακες οὕτως ὑπό τινων καλοῦνται, μᾶλλον δὲ ἡ θερμοσποδία μαρίλη λέγεται, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσί φησιν ὑπὸ τοῦ δέους δὲ τῆς μαρίλης ἀλοσύχην ὁ Λάρκος ἐνέπλησεν ὥσπερ σηπία, καὶ Ἱππώναξ φησὶ πολλὴν μαρίλην ἀνθράκων.
Μαρμαρυγαὶ, λαμπηδόνες πυκναὶ καὶ οἷον ἀστραπαὶ πυκναὶ, ἀφνίδιοι πυρώδεις, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρμαρυγὰς θηεῖτο ποδῶν.
Μᾶσσον, Βακχεῖος μὲν φησιν ἔλασσον, Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ταραντῖνος πλέον.
Ματεῖσθαι, ζητεῖσθαι, καὶ μάτος ἡ ζήτησις λέγεται.
Μεγαλόσπλαγχνον, τὸν διὰ φλεγμονὴν ἐν ἐπάρσει τὰ σπλάγχνα ἔχοντα.
Μεθιεῖσιν, Ἐπικλῆς μὲν φησιν ἐμπίπτει, ἔστι δὲ μᾶλλον ἀφίησι.
Μεῖον, ἔλαττον. Μειοῦσιν, ἐλαττοῦσι.
Μελεδανθέων, μεριμνῶν, θεραπειῶν, μελεδαίνειν γὰρ λέγεται τὸ μεριμνᾶν καὶ θεραπεύειν.
Μελεδῶνας, θεραπείας.
Μελέτη, ἐνέργεια.
Μεμαθήκασι, εἰώθασι καὶ γὰρ ἡ μάθησις ἔθος ἐστὶν ἄσκησις.
Μεμιασμένον, λοιμῶδες γεγονός.
Μεμινυθήκασιν, κατισχνώθησαν.
Μεσηγὺ, ἐν μέσῳ. Μετάρσιον, ὑψηλόν.
Μετεξέτεροι, Βακχεῖος ἐν τρίτῃ φησὶν ἕτεροι, ἔστι δὲ μᾶλλον ἔνιοι, ὡς καὶ Ἡρόδοτος ἐν β' φησι, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι.

MAζα, massa quædam ex farina facta, aliquando cum oxymelite, aliquando verò cum posca, vel aqua mulsa, vel aqua, habet verò nutriendi vim.
Μανδραγόρου ῥίζαν, Mandragoræ radicem, per circumscriptionem Mandragoram.
Μαράσσει, strepit.
Μαριλῶνοι, appellantur à nonnullis surculosi & carbones minuti, potiùs verò calidus cinis,
D μαρίλη dicitur, vt Aristophanes in Ἀχαρνεῦσι inquit, *Præ timore autem* τῆς μαρίλης *cinerem mihi densum Larcus effundit, vt sepia*, & Hipponax ait, πολλὴν μαρίλην, *multum cinerem carbonum.*
Μαρμαρυγαὶ, splendores crebri quasi coruscationes crebræ, repentinæ, igneæ vt inquit Homerus μαρμαρυγὰς, *crebros pedum motus admirabatur.*
Μᾶσσον, Bacchius quidem interpretatur, minùs. Heraclides verò Tarantinus, plus.
Ματεῖσθαι, quærere, & μάτος inquisitio appellatur.
E Μεγαλόσπλαγχνον, *magnis visceribus donatum*, habentem viscera tumida ob inflammationẽ.
Μεθιεῖσιν, Epicles quidem inquit, irruit, est verò magis, dimittit.
Μεῖον, minus.
Μειοῦσιν, diminuunt.
Μελεδανθέων, curarum & medelarum, μελεδαίνειν enim dicitur curare & mederi.
Μελεδῶνας, curas, curationes.
Μελέτη, actio.
Μεμαθήκασι, consueuêre, quia ἡ μάθησις *disciplina* est exercitatio consuetudinis.
F Μεμιασμένον, pestilens factum.
Μεμινυθήκασι, extenuati sunt.
Μέσηγυ, in medio. Μετάρσιον, sublime.
Μετεξέτεροι, Bacchius in tertio interpretatur ἕτεροι, alii: sed rectiùs quidẽ est ἔνιοι, nõnulli, sicut & Herodotus in secundo libro inquit, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι quas nõnulli zeã appellãt.

Μήλω, specillum sic appellat, quod enim nos μήλω appellamus ipse ὑπάλιπλον vocat.

Μνηλοχάνη, mulieris nomen.

Μνῶται, mouetur vel interficitur, etenim sic vocem hanc scriptam reperimus.

Μοδοσαέως, loci nomen.

Μῦρον Αἰγύπτιον, vnguentum Ægyptium, nonnulli approbarunt esse id quod dicitur ἀπὸ σκάφης, est enim calefactiuum, nonnulli verò μαλαβάθρινον, alii τὸ μένδησιον, etenim in secundo de morbis mulierum idem dicit oleum Ægyptium.

Μυττωτὸν, Attici quidem dicunt esse quid intritum cum allio, Eupolis verò in laconibus amylon dicens, inquit vascula fecerunt multum *μυττωτὸν hoc est* amylum, nonnulli autem placentam ex olere factam, nonnulli zitum, nos verò iis assentimur qui dicunt μυττωτὸν esse, quod cum allio contritum est, dictum est autem παρὰ τὸ μυσάττεσθαι quod est abominari malum odorem, vt sit μυσαττὸν, id est, odio dignum.

Μώλυξ, allii caput glebæ instar, neque in spicas distinctum.

Μωμητέον, reprehendendum, & μῶμος, reprehensio dicitur.

Initium litteræ.

N.

NΑρκώδεις, indurati & sensus expertes, dicuntur autē ab affectu qui torpor dicitur.

Ναρκῶσαι, mitigare, & velut doloris sensum auferre.

Νείαιρα, imus venter, Bacchius colon dicit, quod inferiorem ventrem nonnulli appellāt.

Νεφέλαι, *nubeculæ*, subpinguia quædam excrementa supernatantia, aliquando viridia, aliquando verò flaua, vel quouis alio modo colorata, ducta est autem vox metaphoricè à nubibus quæ in cœlo mouentur.

Νεύρου ἐναίμου, *nerui sanguinei*, venæ.

Νεοχμὸν, recentissimum, vt ait Alcman in primo modulationum.

Νηδὺν, hoc nomine appellat omnem cauitatem dicens, *quæcunque enim partes habent carnem rotundam quam musculum appellant, omnes νηδὺν*, idest, *cauitatem habent, omne enim quod minimè coaluit, siue cute, siue carne tectum sit, concauū est.*

Νίωπον, ex amarulentis nucibus oleum, quemadmodum & Petronius in materialibus, & Diodotus in secundo libro descriptionis fabularum inquit, nonnulli igitur νίωπον summâ cum diligentia sic faciunt, nucum amarulentarū chœnices Atticas quatuor capientes frāgunt, & quod in medio est, bene exiccant, atque in mortarium mittunt, & contundunt, facultatem verò hanc τὸ νίωπον habet, nomen autem amygdalarum amararum oleum.

Νόμον, rationē, vel indignationem, vel morem.

Νόμος δίκαιος, ratio vtilis.

Νυκτοειδὲς, *noctiforme*, idest, nigrum.

Initium litteræ.

Ξ.

ΞΕνοπρεπὲς, *externum*, immutatum, est in primo libro de fracturis.

Ξυνιέναι, intelligere, citatur etiam in libro de Ptisana.

Μήλω, οὕτω καλεῖ τὴν μηλωτίδα, ἣν γὰρ ἡμεῖς μήλω καλοῦμεν, αὐτὸς ὑπάλιπτον καλεῖ.

Μνηλοχάνη, ὄνομα γυναικός.

Μνῶται, κινεῖται, ἢ κτείνεται, καὶ γὰρ οὕτω εὕρομεν γεγραμμένην τὴν λέξιν.

Μοδοσαέως, ὄνομα τόπου.

Μύρον Αἰγύπτιον, οἱ μὲν ἐδέξαντο τὸ λεγόμενον ἀπὸ σκάφης, ἔστι γὰρ θερμαντικὸν, ὁ δὲ τὸ μελαβάθρινον οἱ δὲ, τὸ μενδήσιον, καὶ γὰρ ἐν β' γυναικείων, τὸ αὐτὸ φησὶν ἔλαιον Αἰγύπτιον.

Μυττωτὸν, οἱ μὲν Ἀττικοὶ ὑπότειμμά τι μετὰ σκόρδου γινόμενον λέγουσι, Εὔπολις δὲ ἐν λάκωσι τὸ ἄμυλον λέγων φησὶν, τὰ συκάρια ἐποίησε μυττωτὸν πολὺν, ἔνιοι δὲ πλακοῦντα διὰ λαχάνου συντεθέντα, οἱ δὲ τὸν λεγόμενον ζῦθον, ἡμεῖς μέντοι συγκατατιθέμεθα τοῖς λέγουσι μυττωτὸν εἶναι τὸ διὰ σκόρδου τρίμμα, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ μυσάττεσθαι τὴν δυσωδίαν, ὡς εἶναι μυσαττόν.

Μώλυξ, σκορόδου κεφαλὴ μονοειδὴς καὶ μὴ διακεκριμένη εἰς ἄγλιθας.

Μωμητέον, μεμπτέον καὶ μῶμος ἡ μέμψις.

Ἀρχὴ τοῦ.

N.

NΑρκώδεις, οἱ ἀπεσκληρυμμένοι καὶ ἀναισθητοῦντες, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς παθητικῆς γινομένης νάρκης.

Ναρκῶσαι, πραΰναι, καὶ οἱονεὶ εἰς ἀναισθησίαν ἀγαγεῖν τῆς ἀλγηδόνος.

Νείαιρα, γαστὴρ, Βακχεῖός φησι τὸ κῶλον ὅ τινες κάτω κοιλίαν προσαγορεύουσιν.

Νεφέλαι, τὰ ὑφιστάμενα τοῖς διαχωρήμασιν ὑπολίπαρα, ὅτε μὲν χλωρὰ, ὅτε δὲ ξανθὰ, ἢ πως ἄλλως κεχρωσμένα, μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ἐν οὐρανῷ νεφελῶν κινηθείς.

Νεύρου ἐναίμου, ἀντὶ τοῦ τῆς φλεβός.

Νεοχμὸν, νεώτατον, ὡς καὶ Ἀλκμὰν ἐν α' μελῶν.

Νηδὺν, οὕτω καλεῖ πᾶσαν κοιλότητα λέγων, ὁκόσα γὰρ τῶν μελέων ἔχει σάρκα περιφερῆ ἣν μῦν καλέουσι πάντα νηδὺν ἔχει, πᾶν γὰρ τὸ ξύμφυτον ἤν τε δέρματι ἤν τε σαρκὶ καλύπτηται κοῖλόν ἐστι.

Νίωπον, τὸ ἐκ καρύων πικρῶν ἔλαιον, καθὼς καὶ Πετρώνιος ἐν ὑλικοῖς, καὶ Διόδοτος ἐν β' Μυθολογιῶν φησιν, ἔνιοι μὲν οὖν νίωπον ἐπιμελέστατα ποιοῦσιν οὕτως, χοίνικας καρύων πικρῶν τέσσαρας λαβόντες Ἀττικὰς θλῶσί τε καὶ ξηραίνουσι τὰ ἐν μέσῳ καλῶς, διαδιδόασί τε εἰς ὅλμον καὶ κόπτουσι, δύναμιν δὲ ἔχει τὸ νίωπον τήνδε, ὄνομα δὲ τὸ τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων ἔλαιον.

Νόμον, τὸν λόγον, ἢ τὴν νέμεσιν, ἢ τὸ ἦθος.

Νόμος δίκαιος, λόγος συμφέρων.

Νυκτοειδὲς, ἀντὶ τοῦ μέλαν.

Ἀρχὴ τοῦ.

Ξ.

ΞΕνοπρεπὲς, ἐξηλλαγμένον, ἔστι δὲ τοῦ περὶ ἀγμῶν.

Ξυνιέναι, συνεπινοεῖν, κεῖται καὶ ἐν τῷ περὶ Πτισάνης.

Ξυώτασις, ὑπολάπαρος ἀντὶ τοῦ ὑφάπαλος καὶ χωρὶς βίας.

Ξυντεκμαίρεσθαι συσσημειοῦσθαι, τέκμαρ γὰρ καὶ τεκμήριον ἰδίως τὸ σημεῖον λέγεται.

Ξυσμῷ, κνησμῷ, φησὶ γὰρ οὕτως Ἱπποκράτης, ὑποβὰς γὰρ ἐς Μῆλον ἐς θερμὰ λουτρὰ τοῦ μὲν κνησμοῦ ἐπαύσατο καὶ τῆς παχυδερμίας, κεῖται καὶ ἐν Ἀφορισμοῖς.

Ἀρχὴ τοῦ.

O.

Ὀγκυλωμένη, ὀγκύλλεσθαι μὲν Ἀττικῶς λέγεται τὸ μέγα καὶ ἐπηρμένα φρονεῖν, ὁ δὲ Ἱπποκράτης ὀγκυλωμένην λέγει κοιλίαν, τὴν ταχέως εἰς ὄγκον αἰρομένην.

Ὀγχῇ, καὶ ὄγχειν δὲ εὕρομεν, ἔστι δὲ τὸ φέρειν ὡς Βακχεῖος.

Ὀδύνας ναρκοῖ, ἀντὶ τοῦ μειοῖ, ἐπεὶ ἡ νάρκη θλῖψις αἰσθήσεώς ἐστιν.

Οἱ πικρόχολοι τὰ ἄνω, ἀντὶ τοῦ οἱ καχέκται, διὰ τοῦτο ὀξεῖς καὶ εὐκίνητοι, οἱ γὰρ χολώδεις ἔχοντες τὸ παρακείμενον βλάπτονται ὑπὸ τῆς ἀσιτίας τοῦ στόμαχον.

Οἰάδος, τῆς βρυωνίας καλουμένης, ἔστι δὲ ἀγρίας ἀμπέλου εἶδος. Οἶδος, οἴδημα.

Οἰκεῖης, δουλείας, οἱ δὲ βίας, κεῖται ἐν τῷ περὶ φύσιος παιδίου ἡ λέξις.

Οἰναρίδες, τὰ κλήματα τῶν ἀμπέλων οὕτως Ἀττικοὶ καλοῦσιν, οἴναρα δὲ τὰ τῆς ἀμπέλου φύλλα.

Οἰνεάδα, πόλις Αἰτωλίας, κειμένη παρὰ ταῖς Ἀχελώου τοῦ ποταμοῦ πηγαῖς.

Οἰνεύεσθαι, πίνειν.

Οἶνος ἀνθοσμίας, ὁ εὐώδης καὶ ἡδύς, ὡς Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις, καὶ ἐν Θεσμοφοριαζούσαις.

Οἶνος Ἀνδρεῖος, εὔτονος, καὶ ἀπὸ Ἄνδρου τῆς νήσου, ὡς Λέσβιος ὁ ἀπὸ Λέσβου.

Οἶνον οἰνώδη, οὐχ ὥς τινες τὴν ἁπαλὸν καὶ μόνην ἔμφασιν οἴνου ἐμφέροντα, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν αὐστηρὸν καὶ εὔτονον, φησὶ γὰρ, Γλυκὺν δὲ οἶνον καὶ οἰνώδη, καὶ λευκὸν καὶ μέλανα, ἀντιδιαστελλόμενος δέ φησιν ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσόν ἐστιν καρηβαρικὸς τοῦ οἰνώδεος.

Οἴνῳ σιραίῳ, τῷ ἑψήματι λεγομένῳ.

Οἰὸς στόμα ἢ στόμαχον, γούλαν προβάτου, ὄϊς γὰρ τὸ πρόβατον, κοινῶς δὲ τοῦ ἀνθρώπου.

Οἰσύπη αἰγὸς, οἰσύπη κυρίως λέγεται τὸ διαχώρημα τοῦ προβάτου, καὶ γὰρ Οἶς τὸ πρόβατον πλὴν αὐτὸς καταχρηστικῶς οἰσύπην ἐκάλεσε, καὶ τὸ τῆς αἰγὸς διαχώρημα, διὰ τοῦτο καὶ οἰσυπηρὰ ἔρια τὰ μετέχοντα τῆς οἰσύπης ἢ τοῦ οἰσύπου, ἑκατέρως γὰρ λέγεται.

Ὀκλασις, ὀκλάσαι λέγεται τὸ ἐπὶ τὰς κνήμας καὶ τὰς πτέρνας κάμψαντα τὰ γόνατα καθίσαι.

Ὀκνέειν, μὴ δύνασθαι, φησὶ γὰρ οὗτοι κατοκνέουσιν ὀρθοῦσθαι, ἀντὶ τοῦ, οὐ δύνανται.

Ὀκνήθη, ηὐλαβήθη.

Ὀκχις, τραχύτης, ἀλλ' οὐχ ὥς φησι Βακχεῖος γωνία.

Ὀλκάδες, τὰ φορτηγὰ πλοιάρια.

Ὀλοφλυκτίδες, αἱ φλύκταιναι, οἱ δὲ περινυκτίδες, οἱ δὲ δοθιῆνες, οἱ δὲ ἐξανθήματα ζωυφίοις ὅμοια.

Ξυώτασις ὑπολάπαρος, contensio submollis & sine violentia.

Ξυντεκμαίρεσθαι, certo signo coniicere, Τέκμαρ enim & τεκμήριον propriè certum signum dicitur.

Ξυσμῷ, pruritu, sic enim inquit Hippocrates, *descendens in Melum ad calida lauacra, à pruritu quidem cessauit, & à cutis crassitie*, situs est etiam ξυσμὸς in Aphorismis.

Initium litteræ.

O.

Ὀγκυλωμένη, Attici quidē ὀγκύλλεσθαι interpretantur valde & elatè sapere, Hippocrates verò ὀγκυλωμένην ventriculum ait esse qui citò in tumorem attollitur.

Ὀγχῇ & ὄγχειν reperimus, est autem ferre, vt inquit Bacchius.

Ὀδύνας ναρκοῖ, dolores stupefacit, idest, minuit: quandoquidem stupor est sensus compressio.

Οἱ πικρόχολοι τὰ ἄνω, *bile sursum laborantes*, id est, vitioso habitu deprauati atque ob hanc rem acres, & facilè mobiles: illi enim qui habent partem biliosam propinquam, læduntur ab inedia in stomacho.

Οἰάδος, Bryoniæ dictæ, est autem vitis agrestis species.

Οἶδος, tumor.

Οἰκεῖης, famulæ, nonnulli verò βίας filiæ, posita est autem vox hæc in libro de natura pueri.

Οἰναρίδες, palmites vitium sic Attici appellant, οἴναρα verò vitis folia dicuntur.

Οἰνεάδα, Oeneada, ciuitas Ætoliæ quæ posita est ad fontes fluminis Acheloi.

Οἰνεύεσθαι, bibere, *vinum potare*.

Οἶνος ἀνθοσμίας, vinum odoratum & suaue, vt Aristophanes in Ranis, & in Cerealia celebrantibus.

Οἶνος ἀνδρεῖος, vinum virile, andræum, generosum vel ab Andro insula, & Lesbium à Lesbo.

Οἶνον οἰνώδη, *vinosum vinosum*, non vt nonnulli delicatum & solam vini speciem præ se ferens, verùm potiùs austerum, & generosum, inquit enim, *dulce vinum, & vinosum, & album, & nigrum*, quum autem distinguit, ait: *dulce quidem minùs graue reddit caput* τοῦ οἰνώδεος *vinoso*.

Οἴνῳ σιραίῳ, vino syræo, sapa dicto.

Οἰὸς στόμα ἢ στόμαχον, ouis gulam, nam ὄϊς ouis, probatum est, communiter autem hominis.

Οἰσύπη αἰγὸς, *æsypus capræ*, οἰσύπη propriè dicitur excrementum ouis, nam ouis est probatum, veruntamen ipse abusiuè οἰσύπην capræ etiam excrementum appellauit, ob id & lanas οἰσυπηρὰς eas vocauit, quæ participes sunt œsypes vel œsypi, vtroque enim modo dicitur.

Ὀκλασις, *genuum flexio*, dicitur ὀκλάσαι in tibias & calcanea flectentem genua sedere.

Ὀκνέειν, *segnem esse*, non posse, inquit enim οὗτοι κατοκνέουσιν ὀρθοῦσθαι, *non possunt erigi*.

Ὀκνήθη, reueritus est, metuit.

Ὀκχις, Asperitas, verùm non angulus vt ait Bacchius.

Ὀλκάδες, oneraria nauigia.

Ὀλοφλυκτίδες, pustulæ, nonnullis περινυκτίδες, tubercula, nonnullis papulæ insectis animalculis similes.

Ὁμαλῶς, similiter, est verò libri quarti Epidemiωn hæc dictio.

Ὁμιλίη, tria significat, hoc quidem in loco hominum consuetudinem, aut conuersationem, eò quòd vnà versentur. In libro verò de articulis, simpliciter appositionem & viciniam, quum inquit, *adhæresscit autem ac inseritur brachium cotylæ scapulæ*, vsum autem quum ait, *hanc artem non solum ratione exercere oportet, verùm etiam* τῇ ὁμιλίῃ *vsu*: est verò in libro de anni temporibus & locis.

Ὄμματα ἐνδεδινημένα, initio conuoluti oculi, Epicles τὸ ἐνδεδινημένον ad obtenebratum & caput dolentem refert, sed non intellexit. Hippocrates enim non omnino ad hominem hanc vocem accommodauit. Nam in sexto Epidemiωn id apertè declarat, hanc ipsam vocẽ propriè ad oculorũ partẽ referens. Quomodo igitur rectè τὰ ἐνδεδινημένα inuersa interpretabitur? ducitur enim παρὰ τὴν δίνησιν, quæ quidem est circularis conuersio.

Ὄνος, axis, fortasse ob conuersionem motus in orbem.

Ὀξύϊ, lumbo.

Ὀξυρεγμίην, acidum ructum qui eos qui non coquunt, consequitur.

Ὅπλα, *rudentes nauticos*, Bacchius interpretatur stupeos funes, sed non rectè, sunt enim communiter funes qui detinent malum rectum in naue.

Ὄπωπα, vidi.

Ὅριον, *terminus*, confinium.

Ὄργια, sacra, mysteria.

Ὀργίσασθαι, impetum habere ad aliquid, & terram ὀργᾷν turgere ad fructus eruptionem, ὀργίσασθαι igitur dixit ad consistentiam cogere humida & ad excretionem præparare.

Ὀρρὸν πίσσης, *serum picis*, quod est picis maximè humidum. In primo verò de morbis mulierum, & in libro de Ptisana, lactis serum intelligendum esse scribit, quod inest iis quæ in caseum coguntur.

Ὀρρωδέειν, *metuere, periclitari*, trepidare, timere.

Ὀρφνῶδες, tenebricosum, ὄρφνη enim tenebræ dicuntur.

Ὠτίδος, auis species, quam nonnulli, ὠτίδα *auem tardam* appellant.

Οὐλὰς, hordeola.

Οὐλομελείης, totius naturæ.

Οὖλον ὀρόβιον, ruffum, nonnulli magnitudine æqualem orobo verrucam.

Οὔλῳ ἐρίῳ, molli lana.

Οὐ παιδοκτίσει, non faciet filios, κτίσαι enim facere dicitur.

Οὐρεῖ αἱμαλῶδες, *cruentam vrinam mingit*; in nonnullis exemplaribus scriptum inuenimus οὐρέει αἱματῶδες, in pluribus verò αἱμαλῶδες, quæ vox idem significat quod αἱματῶδες, dicta est autem vox παρὰ τὸν αἱμάλωπα hoc est, à vibice, qui est circumscriptio sanguinea quæ vtplurimum ex percussione fit circa corneam oculi tunicam.

Οὐρῆες, mulus, sicut inquit Homerus, Οὐρῆας, idest, *mulos quidem primùm inuasit*.

Ὀχετοὺς, *effluuia*, aquarum ductus & effusiones, vt etiam inquit Homerus, vt autem quum vir irrigator riuos ducit à fonte nigræ aquæ.

Ὀχλώδεα, molesta.

A Ὁμαλῶς, ὁμοίως, ἔστι δὲ τοῦ δ' Ἐπιδημιῶν ἡ λέξις.

Ὁμιλίη, σημαίνει τρία, ἐνθάδε μὲν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφὴν παρὰ τὸ ὁμοῦ εἰλεῖσθαι. ἐν δὲ τῷ περὶ ἄρθρων, ἁπλῶς τὴν παράθεσιν καὶ γειτνίασιν, ὅτε φησὶν, ὁμιλέει δὲ βραχίων τῇ κοτύλῃ τῆς ὠμοπλάτης, τὴν δὲ τριβὴν, ὅτε φησὶ, ταύτην τὴν τέχνην οὐ μόνον λόγῳ ἀσκεῖν χρὴ, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ, ἔστι δ' ἐν τῷ περὶ ὡρῶν καὶ τόπων.

Ὄμματα ἐνδεδινημένα, Ἐπικλῆς τὸ ἐνδεδινημένον ἐπὶ τοῦ ἐσκοτωμένου καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦντος τάσσει, οὐ νοήσας. B ὁ γὰρ Ἱπποκράτης οὐκ ἐπ' ἀνθρώπου καθόλου τέταχε τὴν λέξιν. ἐν γὰρ ϛ' Ἐπιδημιῶν φανερὸν ποιεῖ, ἰδίως ἐπὶ μέρους ὀφθαλμοῦ τάττων αὐτήν. πλὴν οὖν καλῶς ἄν τις τὰ ἐνδεδινημένα ἀντὶ τοῦ ἐξεστραμμένα παραλάβοι; πεποίηται γὰρ παρὰ τὴν δίνησιν, ἥτις ἐστὶ κυκλοτερὴς περιστροφή.

Ὄνος, ὁ ἄξων, ἴσως διὰ τὸ κυκλικὸν τῆς κινήσεως.

Ὀξύϊ, ἡ ξύϊ, ὀσφύϊ.

Ὀξυρεγμίην, τὴν τοῖς ἀπέπτουσι παρακολουθοῦσαν ἐποξίζουσαν ἐρυγήν.

C Ὅπλα, Βακχεῖός φησι τὰ στύππινα σχοινία οὐκ εὖ, ἔστι γὰρ κοινῶς τὰ ἐν τῇ νηῒ διακρατοῦντα ὀρθὸν τὸν ἱστὸν σχοινία.

Ὄπωπα, εἰδώς.

Ὅριον, τὸν περιορισμόν.

Ὄργια, μυστήρια.

Ὀργίσασθαι, τὸ ὁρμὴν ἔχειν πρός τι καὶ ὀργᾷν τὴν γῆν πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ καρποῦ; ὀργίσασθαι οὖν εἶπε τὸ εἰς παράστασιν ἀγαγεῖν τὰ ὑγρὰ καὶ πρὸς ἔγκρισιν ἑτοιμάζειν.

D Ὀρρὸν πίσσης, τὸ ὑγρότατον τῆς πίσσης, ἐν δὲ α' γυναικείων κἀν τῷ περὶ πτισάνης, τὸν τοῦ γάλακτος ὀρρὸν ἀκουστέον ὡς ἐφίσταται τοῖς ἀποτυρουμένοις.

Ὀρρωδέειν, ἀγωνιᾷν, φοβεῖσθαι.

Ὀρφνῶδες, σκοτεινὸν, ὄρφνη γὰρ λέγεται ἡ σκοτία.

Ὠτίδος, ὀρνέου εἶδός ἐστιν ὅ τινες ὠτίδα καλοῦσι.

Οὐλὰς, κριθάς.

Οὐλομελείης, ὅλης φύσεως.

Οὖλον ὀρόβιον, τὸ πυρρὸν, οἱ δὲ τὴν ἰσομεγέθη ὀρόβῳ ἀκροκορδόνην.

E Οὔλῳ ἐρίῳ, τῷ μαλακῷ.

Οὐ παιδοκτίσει, οὐ παιδοποιήσει, κτίσαι γὰρ τὸ ποιῆσαι.

Οὐρεῖ αἱμαλῶδες, ἐν ἐνίοις ἀντιγράφοις εὕρομεν, οὐρέει αἱματῶδες, ἐν δὲ τοῖς πλείστοις αἱμαλῶδες, ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἴσῳ κεῖται τῷ αἱματώδει, εἴρηται γὰρ παρὰ τὸν αἱμάλωπα, ὅ ἐστι συγγραφὴ ἔφαιμος ὡς ἐπίπαν ἐκ πληγῆς περὶ τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα γινομένη.

Οὐρῆες, ὁ ἡμίονος ὡς καὶ Ὅμηρος; Οὐρῆας μὲν πρῶτον F ἐπῴχετο.

Ὀχετοὺς, τὰς ἐκχύσεις τῶν ὑδάτων ὡς καὶ Ὅμηρος, ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγὸς ἀπὸ κρήνης μελανύδρου.

Ὀχλώδεα, ὀχληρά.

Ἀρχὴ τοῦ.

Π.

Παιδικὸν πάθος, παιδίαν νῦν τὴν παιδοτροφίαν, ὅθεν καὶ Σοφοκλῆς ἐν Πελίᾳ φησὶ· λευκὸν αὐτὴν ὅδ' ἐπαίδευσε γάλα.

Πάλης ἀλφίτου, πάλη λέγεται τὸ λευκότατον, καὶ λεπτότατον τοῦ ἀλφίτου.

Παλιγκοτωτάτοις, φιλυποστρόφοις νοσήμασι.

Παλύνων, ἐπιπάσσων ὡς καὶ Ὅμηρός φησιν, ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνε.

Παρακρουστικὸν, παρακοπτικὸν, παρακρούειν γὰρ κυρίως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἐπ' ὀλίγον παραφρονεῖν.

Παραμπεχόμενοι, παρακαλυπτόμενοι, εἴρηται δὲ παρὰ τὴν ἀμπεχόνην, ἥτις ἐστὶ περικατάληψις.

Παρήκουσι, παρατέτανται.

Παρθένον, παρθένον νῦν τὴν θυγατέρα λέγει.

Παρέλεγε, παρέκοπτε.

Παρελύθη, παράλυσιν κυρίως ἐκάλεσε τὴν περὶ τὸ δέξιον μέρος τοῦ σώματος μάλιστα γινομένην.

Παρενεχθέντι, ὑπενεχθέντι εἰς παρακοπήν.

Πελάσαι, ἐγγίσαι.

Πελάσει, ἐγγίσει, πελὰς γὰρ τὸ ἐγγὺς λέγεται.

Πελὸν, ὑπόφαιον ἀγνοοῦντες δέ τινες γράφουσι πέλιον, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν ποιμέσι καὶ ἐν Ἀμφιαράῳ φησὶ, κυνὸς πέλης τετμηκάδος βοὸς ῥινέων.

Πενταφύλλη, βοτάνης ὄνομα.

Πεπασμὸς, κυρίως μὲν ἐπὶ τῶν ἀκροδρύων εἴρηται, ὅταν ἐξ ὠμότητος πέπειροι οἱ καρποὶ γίνωνται, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ὅταν οἱ χυμοὶ πεπανθῶσι.

Πέπλος, βοτάνης εἶδος, ἣν ἔνιοι πέπλιον ὀνομάζουσιν, οἱ δὲ σύμφυτον.

Περαιωθεῖσαι, εἰς ἀλλήλας συνδύσασαι ὡς ἑκατέραν λαβεῖν τέλος.

Περνὰς, πωλῶν ὡς καὶ Ὅμηρός φησιν κτείνων καὶ περνὰς νήσων ἐπὶ τηλεδαπάων.

Περόνα, διαπεραπήν.

Περονᾷν, διατρυπᾷν.

Περόνας, τὰς κονδυλώδεις τῶν ὀστῶν ἐπαναστάσεις οὕτω κεῖται νῦν, ὅτε δὲ ἀντὶ τῆς κερκίδος τάττει τὴν λέξιν, Διαγόρας δὲ ὁ Κύπριός φησι τὰ προαιρετικὰ νεῦρα περόνας αὐτὸν καλεῖν.

Περίδας ἢ περιρρηδὲς, ἑκατέρωθεν ἐγκεκλιμένον μηνοειδῶς, ἔνιοι δὲ περιφερές.

Περιεσθικὸν, σωτήριον.

Περιμάδαρα ἕλκεα, ἄτυφα, καὶ ἀνώμαλα.

Περκνὸν, μέλαν.

Πήρινα, τὸν ὄσχεόν φησιν οὕτω καλεῖσθαι Ἀντίγονος ὁ γραμματικὸς, παρὰ τὸ ὡς ἐν πήρᾳ τοὺς διδύμους εἶναι, ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν θηριακοῖς φησι, Ἠὲ καὶ ἐξ ἐλάφοιο ταμὼν πήρινα θοραίην.

Πηχέδεον, τὸν ταῦρον, οἱ δὲ τὸ περίνεον, Βακχεῖος δὲ διάβασίν τινα.

Πίαρ, τὸ λιπαρώτατον, καὶ νοστιμώτατον, καὶ πίερον, τὸ λιπαρόν.

Initium litteræ.

Π.

Παιδικὸν πάθος, *puerilis morbus*, παιδίαν nunc vocat educationem puerorum: hinc Sophocles in Pelia ait: *album ipsam hoc lac educauit.*

Πάλης ἀλφίτου, *pollen farinæ*, dicitur πάλη quod est farinæ candidissimum, & tenuissimum.

Παλιγκοτωτάτοις, morbis qui facilè reuertuntur.

Παλύνων, aspergens, vt etiam inquit Homerus, *deinde farinas albas aspergebat.*

Παρακρουστικὸν, quod hominem de mentis statu deiicit, παρακρούειν enim veteres dicebant breui tempore delirare.

Παραμπεχόμενοι, veluti obtecti, ducitur autem παρὰ τὴν ἀμπεχόνην quæ est integumentum.

Παρήκουσι, porrecti sunt.

Παρθένον, virginem, nunc παρθένον filiam interpretatur.

Παρέλεγε, delirabat, desipiit.

Παρελύθη, propriè appellat paralysim eam quæ maximè in dextra corporis parte fit.

Παρενεχθέντι, in mentis alienationem inducto.

Πελάσαι, appropinquare.

Πελάσει, appropinquabit, πέλας enim propè dicitur.

Πέλον, subfuscum, ignorantes autem nonnulli πέλιον scribunt, vt etiam Sophocles in pastoribus & in Amphiarao inquit, *canis* πέλης hoc est, *cinerei coloris*, *mugientisque bouis.*

Πενταφύλλη, *quinquefolium*, herbæ nomen.

Πεπασμὸς, *maturatio*, propriè de arborum fructibus dicitur quum ex immaturitate maturitatem sunt consequuti: impropriè verò de nostris corporibus, quum succi sunt concocti.

Πέπλος, *peplus*, herbæ species quam nonnulli peplium appellant, nonnulli verò consolidam.

Περαιωθεῖσαι, mutuò assentientes vt vtraque finem consequatur.

Περνὰς, vendens, sicut & Homerus inquit, *interficiens & vendens, transportans in insulas remotissimas.*

Περόνα, mutationem.

Περονᾷν, fibulare, tenebrare perforare.

Περόνας, nodosas ossium eminentias, sic nunc positum est, aliquando verò pro radio hanc dictionem ponit, Diagoras verò Cyprius inquit, περόνας *neruos arbitror voluntarios ipsum appellare.*

Περίδας ἢ περιρρηδὲς, vtrinque vt luna incuruatum, nonnulli verò dicunt circulare.

Περιεσθικὸν, salutare.

Περιμάδαρα ἕλκεα, vlcera vndique glabra, quæ non aluntur, & inæqualia.

Περκνὸν, nigrum, atrum.

Πήρινα, scrotum, ait sic appellari Antigonus grammaticus à πήρα quòd vt in pera siue sacculo esse testes videantur, vt & Nicander in theriacis concinit, *aut etiam cerui scrotum genitale incidens.*

Πηχέδεον, Taurum, nonnulli verò perineum, Bacchius autem transitum quendam.

Πίαρ, pinguissimum, & suauissimum, & πίερον pingue.

Πικερίῳ, Butyro, ſicut & Ariſtophanes in Commentariis inquit Thoantem Ithaceſium ſcriptum reliquiſſe πικέριον apud Phryges butyrum appellari.

Πίλοισι, *tegmentis*, πῖλοι à Laconibus appellantur quæ operimenta vmbræ cauſa ſunt facta.

Πινώδεσι, *lanis ſuccidis*, ſordibus, πίνος enim ſordes, & πινηρὰ ἔρια, quum inquit ſordidas lanas intelligere oportet, in nonnullis verò commentariis πίον ſcriptum inuenimus, quod maculam ſignificat. Πεπίσκοντα, potantem.

Πίσσα ἡδυντὴ, *pix condita*, ἡδυντὴν πίσσαν dicit conditam picem & apparatam.

Πισσηρὴν κηρωτὴν, picatum ceratum, quod tetrapharmacum appellatur.

Πλάδος, quaſi mollis, & perhumida affectio vel conſtitutio corporis neque ſolida, neque carne prædita.

Πλανώδεα, *oberrantia*, quæ nullo ordine fiunt: hinc enim febres erraticæ dicuntur quæ nullo ordine inuadunt.

Πλάτας, ſcapulas, ſcoptula aperta.

Πλήμνας, modiolos rotæ, in quibus axis vertitur.

Πλοώδης, fluitans, Eurycles interpretatur ſpatioſam & amplam laxitatem habens ac velut innatans.

Πνεῦμα, nunc reſpiratio: ex his quæ dicit, πνεῦμα reſpiratio denſa exiſtens laborem ſignificat.

Πνεῦμα μινυθῶδες, *imminuta reſpiratio*, debilis & paucus ſpiritus.

Πόλφοι, Bolbi, vt Metagenes ait, raphani, placentæ, leguminum, nucum, iuris πολφῶν id eſt bulborum, vini, colocynthes, nonnulli verò cibum quendam è pulte factum eſſe aiunt.

Πόνοι, *labores*, actiones, functiones.

Πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, *labores cibum præcedant*, πόνος *labor* tria ſignificat, hîc quidem exercitationem vbi inquit, *ſtudium ſanitatis conſeruandæ non ſatiari cibis, impigrum eſſe ad laborem*, pro dolore quum ait, *duobus laboribus ſimul ortis non in eodem loco*, ac pro læſione quum inquit, *quo in morbo ſomnus laborem, facit mortiferum; ſi verò ſomnus iuuat, non mortiferum*. Quum autem Aſclepiades Herois interpretantis mentem non perpenderit, ex his quæ infert, *ſi autem ſomnus iuuat, non mortiferum*, ait, quonam modo poteſt hoc eſſe verum, quum πόνος id eſt læſio, cum intenſione ſenſus fiat, ſomnus verò per ſenſus ſolutionem ac remiſſionem.

Πόνος καταιγίζων, ideſt, labor vehementer irruens, dictus eſt autem ἀπὸ τῆς καταιγίδος, quæ eſt violentus & repentinus venti impetus.

Πρήγματα, *res*, poſſeſſiones.

Ποταίνια, *recentia*, in ſecundo libro, *recentia interpretatur*.

Προαπαυδησάντων, *viribus defectorum*, priùs deficientium, ex quo declaratur virium debilitas, inquit enim, *priùs viribus defectorum deliria peſſima*, hoc eſt, phrenitides quæ fiunt viribus defatigatis ac fractis, malum.

Πρόβατα, *oues*, ſic quadrupeda omnia communiter nunc appellat.

Προβουλεύοντες, præſcientes & præcauentes.

Πρόμαλον φώξας, *promalum, toſtum*, eſt promalum plantæ ſpecies, cuius etiam Eupolis meminit in Capris.

Προξένοις, *hoſpites*, ſic antiquiores appellabant eos qui in aliis ciuitatibus manebant, & hoſpitio excipiebantur, & qui curam habebant amicorum qui ciues non eſſent.

A Πικερίῳ, βουτύρῳ, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης ἐν τοῖς ὑπομνήμασί φησιν ὅτι Θόας ὁ Ἰθακήσιος ἱστορεῖ παρὰ Φρυξὶ πικέριον καλεῖσθαι τὸ βούτυρον.

Πίλοισι, πῖλοι καλοῦνται παρὰ Λάκωσι τὰ σκεπάσματα σκιᾶς χάριν πεποιημένα.

Πινώδεσι, ῥυπαροῖς, πίνος γὰρ ὁ ῥύπος, καὶ πινηρὰ ἔρια ὅταν φῇ, τὰ οἰσυπηρὰ ἀκουστέον, ἐν ἐνίοις δὲ ὑπομνήμασιν εὕρομεν πίνον λεγόμενον τὸν σπίλον.

Πεπίσκοντα, ποτίζοντα.

B Πίσσα ἡδυντὴ, ἡδυντὴν πίσσαν λέγει τὴν ἠρτυμένην.

Πισσηρὴν κηρωτὴν, τὴν τετραφάρμακον καλουμένην.

Πλάδος, οἷον ἔκχυμος καὶ ὑπόσομφος καὶ δίυγρος τοῦ σώματος διάθεσις καὶ μὴ στερεᾷ κεχρημένη σαρκί.

Πλανώδεα, ἔστι τὰ μὴ κατὰ τάξιν γινόμενα, ὅθεν καὶ πλάνητες πυρετοὶ λέγονται οἱ μὴ καταφοιτῶντες.

Πλάτας, τὰς ὠμοπλάτας.

C Πλήμνας, τὰς χοινικίδας τοῦ τροχοῦ δι' ὧν ὁ ἄξων στρέφεται.

Πλοώδης, Εὐρυκλῆς φησιν εὐρύχωρον χάλασμα ἔχουσα καὶ οἷον ἐμπλέουσα.

Πνεῦμα, νῦν ἡ ἀναπνοὴ, δι' ὧν φησι πνεῦμα πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει.

Πνεῦμα μινυθῶδες, τὸ ἀσθενὲς καὶ ὀλίγον.

Πόλφοι, βολβοὶ, ὡς Μεταγένης φησὶ ῥαφανίδος, ἀμύλου, λεκύθων, καρύων, ζωμοῦ, πολφῶν, οἴνου, κολοκύνθης, οἱ δὲ βρῶμά τι πολτῶδες εἶναι.

Πόνοι, αἱ ἐνέργειαι.

D Πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, ὁ πόνος τρία σημαίνει, ἐνθάδε μὲν τὴν γυμνασίαν, ἔνθα φησὶν, Ἄσκησις ὑγείας, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνου· αὐτὶ δὲ ὀδύνης, ὅταν φῇ, δύο πόνων ἅμα γινομένων, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον· ἐπὶ καὶ τῆς βλάβης, ὅταν εἴπῃ, ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιεῖ, θανάσιμον. ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον. μὴ ἐπιστήσας δὲ Ἀσκληπιάδης τοῦ ἥρωος μὴ ἐξηγουμένου ἐξ ὧν ἐπιφέρει, ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον· φησὶ, πῶς δύναται τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, τοῦ μὲν πόνου, κατ' ἐπίτασιν αἰσθήσεως γινομένου, τοῦ δὲ ὕπνου, κατ' ἔκλυσιν.

E Πόνος καταιγίζων, αὐτὶ τοῦ σφοδρῶς ἐμπίπτων, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς καταιγίδος, ἥτις βιαία καὶ αἰφνίδιος ἀνέμου ἐμπτῶσις.

Πρήγματα, κτήματα.

Ποταίνια, Βακχεῖος φησι ἐν β´ τὰ πρόσφατα.

Προαπαυδησάντων, προαναφωνησάντων, ἐξ οὗ δηλοῦται τὸ κεκακωμένον τῆς δυνάμεως, φησὶ γὰρ προαπαυδησάντων παραφροσύναι κάκισται, αὐτὶ τοῦ, ἐπ' ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει γινόμεναι φρενίτιδες, κακόν.

F Πρόβατα, οὕτω καλεῖ κοινῶς πάντα τὰ τετράποδα νῦν.

Προβουλεύοντες, προγιγνώσκοντες καὶ προφυλαττόμενοι.

Πρόμαλον φώξας, πρόμαλον ἐστιν εἶδος φυτοῦ οὗ μέμνηται καὶ Εὔπολις ἐν Αἰξί.

Προξένους, οὕτως ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τοὺς ἐν ἄλλαις πόλεσι μένοντας, καὶ εἰς ξενίαν ἐπιδεχομένους καὶ φροντίζοντας φίλων μὲν οὐκ ὄντων δὲ πολιτῶν.

Προπετὴς, προπίπτων, καὶ αὕτη ἡ λέξις μεταφορικῶς εἴρηται, καὶ γὰρ ἐν τῷ βίῳ προπετεῖς ἀνθρώπους λέγομεν τοὺς μὴ κατέχοντας ἑαυτοὺς, ἀλλ' οἷον πρὸ καιροῦ προπίπτοντας ταῖς πράξεσι.

Προσάρματα, τροφαί.

Πρόσαρσιν, προσφοράν.

Πρόσω, ἀντὶ τοῦ ἔμπροσθεν.

Πρὸ τοῦ ἦρος, ἀντὶ τοῦ πρὸ τοῦ ἦρος ὁρᾶν.

Πρωϊαίτερον, πρὸ τοῦ δέοντος καιροῦ.

Πτερυγώδεες, οἱ μακροτράχηλοι, καὶ ἐπιπολὺ πλατέα ἔχοντες τὰ στήθη, καὶ ἐξέχοντα.

Πτοιώδεσι, τὴν πτοίαν οἱ μὲν δέχονται τὸν κίνδυνον, οἱ δὲ τὴν ταραχὴν, οἱ δὲ τὸν φόβον.

Πυθμένοθεν, Βακχεῖος ἐν β' φησιν ἐξ ἀρχῆς, ἔστι δὲ μᾶλλον κάτωθεν καὶ οἷον ἐκ βάθους, εἴρηται γὰρ ἀπὸ τοῦ πυθμένος.

Πυκινὴ, πυκνή.

Πύλας, τόπος Θεσσαλίας, ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς πυλαίας Δήμητρος ἱερὸν ἵδρυται.

Πῦρ, τουτέστιν ὁ πυρετὸς, Ἀττικὴ δὲ ἡ λέξις.

Πυρωθῆναι, παχυνθῆναι καὶ παγῆναι.

Ἀρχὴ τοῦ

P.

Ῥέγχος, ὁ ῥογμὸς, ὡς κἂν τῷ περὶ πτισάνης.

Ῥεμβοειδέα τρόπον, πλαγίως ἐπὶ τοῦ κατά τι μὲν κοίλου, κατά τι δὲ καμπύλου, ὡς Κινησίας τάσσει τὴν λέξιν.

Ῥεμβοειδέστατον, καμπυλώτατον, ῥεμβὸν γὰρ καὶ γαῦσον τὸ στρεβλὸν λέγεσθαι, καὐτὸς δέ πού φησι, καμπυλώταται δὲ ἀνθρώπου πλευραί εἰσι.

Ῥίζη ἀλθαίης, τῆς ἀγρίας, δηλονότι μαλάχης ἣν Ῥωμαῖοι Ἰβίσκον καλοῦσι.

Ῥινονυχογραφηθεῖσα, ῥὶς ὑπ' ὄνυχος ξυσθεῖσα, γράψαι γὰρ λέγεται τὸ ξέσαι, ὡς καὶ Ὅμηρός φησι, νῦν δέ μ' ἐπιγράψας ταρσὸν ποδός.

Ῥινὸς, τὸ δέρμα.

Ῥοικώδη, ὀστᾶ καὶ γαῦσα, καὶ στρεβλὰ ἐκάλεσεν.

Ῥομβὸς, ἐπιδέσμου ὄνομα.

Ῥοώδη ὀστέα, τὰ χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων, μεταφορικῶς ἀπὸ τοῦ ῥεῖν εἰρημένα.

Ῥυβδοειδέα τρόπον, ἀντὶ τοῦ ἀγκυροειδῶς, ῥυβδὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον σχῆμα καλεῖται.

Ἀρχὴ τοῦ

Σ.

Σαπρά, σεσηπότα· ὡς καὶ Ἱππώναξ ἐν α' Ἰάμβων φησὶ, μυδῶντα δὴ καὶ σαπρόν.

Σαρκάζειν, οἱ μὲν σαρκοῦν, οἱ δὲ παρατείνειν τὴν ἄνω γνάθον, τῷ εἴδει δὲ κέχρηται ἀντὶ τοῦ γένους, ἔστι γὰρ εἶδος παρατάσεως τὸ σαρκάζειν.

Σαυείδιον, ἣν ἔνιοι καρδαμίδα καλοῦσι, καρδάμῳ ἐοικυῖαν, ἔστι δὲ θερμαντικὴν τὴν δύναμιν.

Σάφα, σαφῶς, ὡς Εὐριπίδης ἐν Ὀρέστῃ φησὶ, Μένε ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμα σοῖς ἐν δεμνίοις, ὁρᾷς γὰρ οὐδὲν ὧν δοκεῖς σάφ' εἰδέναι.

Σφρῆ, τῷ ἱμάντι.

Προπετὴς, præceps, & hæc dictio methaphoricè dicta est, etenim homines in viuendo προπετεῖς *præcipites* appellamus, qui seipsos non continent, & quasi ante tempus, actionibus sese accingunt.

Προσάρματα, alimenta, cibaria.

Πρόσαρσιν, oblationem, exhibitionem ciborum.

Πρόσω, idest ante.

Πρὸ τοῦ ἦρος, pro ante ver ὁρᾶν videre.

Πρωϊαίτερον, ante opportunum tempus.

Πτερυγώδεες, *alati*, qui oblongo sunt collo, & vtplurimùm habentes lata, & eminentia pectora.

Πτοιώδεσι, πτοίαν nonnulli periculum, nonnulli perturbationem: nonnulli autem timorem interpretantur.

Πυθμένοθεν, *ex imo*, Bacchius in secundo libro, à principio exponit, verùm rectiùs esset ab imo & quasi à profundo, dicta est autem *hæc vox* ἀπὸ τοῦ πυθμένος, *à fundo*.

Πυκινὴ, densa, crebra.

Πύλας, *Pylas*, Thessaliæ locus in quo etiam πυλαίας Cereris sacrum est exædificatum.

Πῦρ, *ignis*, idest, febris, Attica autem vox est.

Πυρωθῆναι, incrassare, & coagulare.

Initium litteræ

P.

Ῥέγχος, *stertor* strepitus stertentis, sicut & in libro de Ptisana.

Ῥεμβοειδέα τρόπον, idest, πλαγίως, hoc est obliquè, dicitur de aliqua re partim concaua, partim incuruata, sicut Cinesias ponit dictionem.

Ῥεμβοειδέστατον, maximè curuum, nam ῥεμβὸν, & γαῦσον dicitur incuruum, intortum, & ipse quidem, inquit, *Hominis costæ maximè curuæ sunt*.

Ῥίζη ἀλθαίης, *radix althææ*, agrestis scilicet maluæ quam Romani Ibiscum appellant.

Ῥινονυχογραφηθεῖσα, *naris vnguibus scalpta*, nasus ab vngue scalptus, nam γράψαι dicitur τὸ ξέσαι, *radere*, *pungere*, sicut & Homerus inquit, *nunc autem quum mihi pedis tarsum leuiter punxerit*.

Ῥινὸς, *nasi* cutis.

Ῥοικώδη, ossa quæ & distorta, peruersa, & incurua appellauit.

Ῥομβὸς, *rhombus*, est vinculi seu deligationis nomē.

Ῥοώδη ὀστέα, *fluxa ossa*, ossa quorum alterum ab altero separatur, metaphoricè dicta ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, *fluere*.

Ῥυβδοειδέα τρόπον, id est, anchorario modo, instar anchoræ, nā huiusmodi figura ῥυβδὸν appellatur.

Initium litteræ

Σ.

Σαπρά, putrida, sicut & Hipponax in primo Iambo, inquit, humectantem, & putridum.

Σαρκάζειν, nonnulli carnem inducere, nonnulli verò superiorem maxillam extendere, vsus est autem specie generis loco, est enim τὸ σαρκάζειν extensionis species.

Σαυείδιον, quam nonnulli cardamida vocant, nasturtio simile, facultate calefaciendi præditam.

Σάφα, manifestè, sicut Euripides in Oreste inquit, *mane miser quietè tuus in cubilibus, vides enim nihil eorum quæ opinaris, manifestè videre*.

Σφρῆ, loro.

Σελαχίοισι,

Σελαχίοισι, minutis pisciculis, vel testaceam cutē habentibus, vt locustis, cancris, buccinis, meminit huius vocis Eupolis in Capris.
ὡς ἤ ποτ' αὐτὸν ἦν κάμμητις εὐθέως ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν ὁρίονοι, σελάχιον, τί δὲ ἦν λύκον κεκράξεται, φρασεῖται πρὸς τὸν αἰπόλον.

Σεσήπεται, putrefactum est, corruptum est.

Σεσιοῖ, putresceret.

Σησαμοειδὲς, Diocles sic inquit in Ancyra Elleborum appellari, nonnulli verò aliam quandam herbam. Σῆψ, putredo.

Σιάλοχοι, *qui multam saliuam ore effundunt*, sputum amarum colligentes.

Σίδης, corticis mali punici.

Σικύου πάλης, quæ ex cucumere fit farina minuta.

Σικύου λέμματος, corticis cucurbitæ syluestris.

Σικυώνην, agrestem ficum.

Σίναιτο, arguerit, & accusarit, & læserit.

Σιναρὸν, noxiam habens, & læsionem.

Σινόμωρα, noxia, dicta sunt autem παρὰ τὸ σιναμωρῆσθαι quod est damno aut detrimento affici.

Σῖτος πονηρὸς, nunc frumentum putrefactum instar fimi dicit.

Σκαφίδα, pastoralem scyphū sic Attici appellāt.

Σκεθρὰ, similis, *vel potius accurata, exquisita.*

Σκεθροτέραν, Bacchius in primo veriorem, sed non rectè, ponitur enim σκεθρὸν aliquando pro veritate, aliquando autem pro diligenti consideratione, sicut Euripides in Alcmæone dicit, Γυναῖκες ὁρμήθητε μηδ' ἀτιμίαν σκεθρῶ τις ὑμῶν, ταύτης γὰρ σκεθροῦσαν ἡμᾶς ἀνάγκη τοὺς νομίζοντας τέχνην.

Σκελεφροὺς, tenues, arefactos, & exiccatos.

Σκέπαρνος, *ascia*, species deligationis est ascia, quum deligatio obliquè ducitur: testatur autem Asclepiades in expositione libri qui Officina Medica inscribitur, dicens. Est enim ascia quando vinculum sibi ipsi incumbens instar χ efficit quandam flexionem & angulum, scilicet quum rectè obliquè ligatur.

Σκιρὸν καὶ σπογγῶδες, *laxum & spongiosum*, hoc est, fungosum, molle.

Σκίλλης τὸ κραδδες, *pars scillæ mucosa: succosa, nitrosa*, hoc est scillæ radicis succus.

Σκορδίνημα, scribitur & κορδίνημα *pandiculatio cum oscitatione*, sic autem antiqui dicebant capite grauari, sicut & Aristophanes.

Σκορδίου, herbæ nomen.

Σκορόδου φύσιγγα, qui foris est cortex.

Σκυλάκια σιαλώδεα, caninæ carnes pingues.

Σκυῤῥωθῶσι, idest, σκληρυνθῶσι, hoc est, obduruerint, & quasi σκιῤῥωθῶσιν quod idem est, quoniā σκίῤῥον, σκύῤῥον appellat cū inquit, *si* σκυῤῥωθῶσι, *idest, obduruerint, melius est adhibere acria, mordacia enim & tenuia, & ignea existentia adurunt scirrhum, & si mollierit, emollientibus medendum.*

Σκύτα, partem quæ est inter tendones & ceruicem, vt Petronius in Care inquit, αἰγάδες ὑπέκνεον, καὶ πάλαι τὰ σχήματα εὐθὺς ἰδὼν καὶ τὰ σκύτα, & Archilocus inquiens quomodo secuit τὰν σκύταν, nonnulli verò dicunt σκύταν appellari medullam spinalem, nonnulli verò occiput, nonnulli verò spatium inter frontem & supercilia quod ἐπισκύνιον *pellem supercilij mobilem* appellamus, nonnulli verò σκύτα dixerunt capitis cutem, vnde ἡ σκύτος dicta est.

Σκυτίνην, constructam, & condensatam.

Σκυτίον ὑποκεφάλαιον, pelliceum puluinar, quod etiam πούλβιον *puluinum*, dicitur.

A Σελαχίοισι, τοῖς μικροῖς ἰχθυδίοις, ἢ τοῖς ὀστρακοδέρμοις οἷον καράβοις, καρκίνοις, κήρυξι, μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Εὔπολις ἐν Αἰξὶ λέγων, ὡς ἤ ποτ' αὐτὸν ἦν κάμμητις εὐθέως ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν ὁρίονοι σελάχιον, τί δὲ ἦν λύκον κεκράξεται, φρασεῖται πρὸς τὸν αἰπόλον.

Σεσήπεται, σεσήπηται, ἔφθαρται.

Σεσιοῖ, σεσήποι.

Σησαμοειδὲς, Διοκλῆς οὕτω φησὶ καλεῖσθαι τὸν ἐν Ἀντικύρᾳ ἐλλέβορον, ἕτεροι δὲ πόαν τινὰ ἑτέραν.

Σῆψ, σηπεδών.

B Σιάλοχοι, οἱ σίαλον πικρὸν ἀθροίζοντες.

Σίδης, τοῦ τῆς ῥοιᾶς λέμματος.

Σικύου πάλης, τοῦ ἐκ σικύου γινομένου λεπτοῦ ἀλεύρου.

Σικύου λέμματος, λεπίσματος.

Σικυώνην, τὴν ἄγριον συκῆν.

Σίναιτο, μέμψαιτο, καὶ διαβάλλοι, καὶ βλάψοι.

Σιναρὸν, σίνος ἔχον, καὶ βλάβην.

Σινόμωρα, πονηρὰ, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ σιναμωρῆσθαι.

Σῖτος πονηρὸς, νῦν τὸν σῖτον ἀντὶ κοπρίου τέταχε.

Σκαφίδα, τὴν ποιμενικὴν σκάφην οὕτω καλοῦσιν Ἀττικοί.

C Σκεθρὰ, ὁμοία.

Σκεθροτέραν, Βακχεῖος ἐν α' φησὶν ἀληθεστέραν, ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς, κεῖται γὰρ ὅτε μὲν ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς, ὅτε δὲ ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς λογισμοῦ τὸ σκεθρὸν, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἀλκμαίωνί φησι, Γυναῖκες ὁρμήθητε μηδ' ἀτιμίαν σκεθρῶ τις ὑμῶν, ταύτης γὰρ σκεθροῦσαν ἡμᾶς ἀνάγκη τοὺς νομίζοντας τέχνην. Σκελεφρούς, τοὺς λεπτοὺς, καὶ σκελετώδεις.

Σκέπαρνος, εἶδός ἐστι δεσμοῦ ὁ σκέπαρνος, ὅταν ὁ ἐπίδεσμος πλάγιος δεθῇ, μάρτυρεῖ δὲ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ Ἐξηγητικῷ τοῦ κατ' ἰητρεῖον λέγων, ἔστι γὰρ ὁ σκέπαρνος, ὅταν ὁ ἐπίδεσμος ἐπιβάλλων αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ χιαζόμενος κλάσιν τινὰ ποιῇ καὶ γωνίαν, οἷον ὅταν ὀρθόλοξον ἐπιδεθῇ.

D Σκηρὸν καὶ σπογγῶδες, ἀντὶ τοῦ χαυνόσομφον.

Σκίλλης τὸ κραδδες, τὸ νηρῶδες, ἢ τὸ ὑγρῶδες, ἢ νιτρῶδες, ἢ μυξῶδες, ἀντὶ τοῦ τῆς ῥίζης τὸν χυλόν.

Σκορδίνημα, γράφεται καὶ κορδίνημα, οὕτω δὲ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὸ καρηβαρεῖν, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης.

Σκορδίου, βοτάνης ὄνομα.

Σκορόδου φύσιγγα, τὸ ἔξωθεν λέμμα.

Σκυλάκια σιαλώδη, κύνεια κρέα λιπαρά.

E Σκυῤῥωθῶσι, σκληρυνθῶσι, καὶ οἷον σκιῤῥωθῶσι, ἐπεὶ τὸν σκίῤῥον σκύῤῥον ὀνομάζει, ὅτε φησὶ καὶ ἦν σκυῤῥωθῶσιν ἄρειον τὰ δριμέα προσιστάναι, δάκνοντα γὰρ καὶ λεπτὰ καὶ πυρώδη ἐόντα τὸν σκύῤῥον διακαίει, ἦν δὲ λαπαχθῇ μαλακοῖσιν ἰῆσθαι.

Σκύτα, τὸ μεταξὺ τῶν τενόντων καὶ τοῦ τραχήλου, ὡς Πετρώνιος ἐν κάρη φησὶν, αἰγάδες ὑπέκνεον καὶ πάλαι τὰ σχήματα εὐθὺς ἰδὼν καὶ τὰ σκύτα, καὶ Ἀρχίλοχος λέγων πῶς ἀπέτμησε τὴν σκύτην, τινὲς δέ φασι σκύτα λέγεσθαι τὸν νωτιαῖον μυελὸν, οἱ δὲ τὸ ἰνίον, οἱ δὲ τὸν μεταξὺ τοῦ μετώπου καὶ τῶν ὀφρύων τόπον, ὅταν ἐπισκύνιον καλοῦμεν, τινὲς δὲ σκύτα εἶπον τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα, παρ' ὃ καὶ ἡ σκύτος εἴρηται.

F Σκυτίνην, πεπιλημένην, καὶ πεπυκνωμένην.

Σκυτίον ὑποκεφάλαιον, δερμάτινον προσκεφάλαιον, ὅπερ καὶ πούλβιον.

Σμηκτίδα γῆν, τὴν κιμωλίαν.

Σομφὸν, τὸ χαῦνον.

Σοφίην, ὅτε μὲν τὴν τέχνην, ὅτε δὲ τὴν περιεργίαν, νῦν μέντοι τὴν τεχνὴν δηλῶν φησι σοφίην παιδεύεται.

Σπάδων, σπασμὸς σώματος.

Σπαργᾷ, ὀρέγεται ἀντὶ τοῦ ἐπιθυμεῖ.

Σπατάλη, τῶν ἅπαξ εἰρημένων, κεῖται δὲ ἐπὶ διαῤῥοίας.

Σπεῖσαι, ποτίσαι.

Σπερχόμενος, οἱ δὲ χωρὶς τοῦ ν σπερχόμενος, ἔστι δὲ ἐπειγόμενος.

Σπερχὸν, συνεχές.

Σπλῆνος κατ' ἴξιν, Βακχεῖος ἐν α' φησὶ κατὰ συνέχειαν, ὁ δὲ Γλαυκίας κατ' εὐθυωρίαν, ἑκάτεροι δὲ ἐλλειπῶς ἔγραψαν, ἐπεὶ ἡ λέξις οὐ τῶν ἓν δηλουσῶν ἐστιν, ἀλλ' ἐνθάδε μὲν τὴν συνέχειαν, ἐν δὲ τῷ κατ' ἰητρεῖον καὶ τῷ περὶ καταγμάτων φησὶν, ἴξιν τοῦ ἕλκεος, ἢ τοῦ κατάγματος τὸ πέρας, παρὰ τὴν ἄφιξιν κινηθεὶς, ἥτις ἐστὶ πέρας κινήσεως, ἐν δὲ τῷ β' καὶ δ' τῶν Ἐπιδημιῶν τὴν ἴξιν ἀντὶ τῆς εὐθυωρίας τάττει.

Σπογγοειδέες ἢ σπόγγοι, οὕτως καλεῖ τὰς περὶ τὰ παρίσθμια γινομένας φλεγμονὰς μετά τινος χρονιωτάτου πυρετοῦ, ἔνιοι δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ πιτυρώδη ἕλκη, οἱ δὲ τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα ὑπόσομφα οἰδήματα, καί τινας ἔχοντα καταθρήσεις.

Σποράδες νοῦσοι, αἱ μὴ ὅμοιαι μηδὲ συνεχῶς ἐν πολλοῖς τόποις καὶ ἀνθρώποις γινόμεναι.

Σπουδὴ, κακοπάθεια, ὡς καὶ Ὅμηρος σπουδῇ τ' ἐξήλασαν ἐπεί τ' ἐκορέσατο φορβῆς.

Στέαρ οἶος, τὸ τοῦ προβάτου.

Στέατι μηλείῳ, ἀντὶ τοῦ προβατείῳ, μῆλα γὰρ τὰ πρόβατα.

Στενυγρῶσαι, ἀποστεγνῶσαι, καὶ πυκνῶσαι τόπον τινὰ ἐν ᾧ ὑγρασία ἐστί.

Στειφνοὺς, πυκνοὺς, καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Ἀχαρνεῦσί φησι στειφνοὶ γέροντες πρίνινοι, ἀτέραμνοι, μαραθωνομάχαι, καὶ σφενδάμνινοι.

Στεῤῥωθείη, ὀρθωθείη φησὶ Βακχεῖος ἐν γ'.

Στλεγγίδα, Ἡρακλείδης μὲν ὁ Ταραντῖνος διὰ τοῦ ρ γράψας στρεγγίδα, ἐν β' ἐξηγητικῷ τῆς δ' Ἐπιδημίας, χρυσᾶ φησι ταινίδια εἶναι, οἷς χρῶνταί τινες τῶν θεωρῶν, οὐ κατὰ λόγον νοήσας, οὐ γὰρ διὰ τοῦ ρ, ἀλλὰ διὰ τοῦ λ γράφεται, καὶ οὐκ ἔστι χρυσοῦν ταινίδιον, ὡς αὐτὸς οἴεται, ἀλλ' ἡ συνήθης ξύστρα, καθὼς καὶ Μένανδρος μέμνηται καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων.

Στόμαχος κύστεως, οὕτως καλεῖ τὸν τῆς κύστεως τράχηλον, καὶ τὸν τῆς μήτρας ἐν α' γυναικείων στόμαχον καλεῖ.

Στρωτῆρα, δοκίδα.

Συγκλέπτεται ἡ ῥαφὴ, ἀντὶ τοῦ παραλογίζεται, ὡς καὶ ἐν ε' Ἐπιδημιῶν φησὶν, ἔκλεψαν δέ μου τὴν γνώμην αἱ ῥάψαι τοῦ βέλεος ἐν ἑαυταῖς ἔχουσαι τὸ σίνος.

Συκῆς ἐῤῥιμμένης, τῆς ἀγρίας συκῆς.

Συμπορσύνοι, σπουδῷ.

Συναρμόζεται, συναρμόζεται, καὶ συνενοῦται, ἀρθμοὶ γὰρ λέγεται ἡ εὔνοια καὶ ἡ φιλία, ὡς καὶ Καλλίμαχός φησι, ἀρθμὸν δ' ἀμφοτέροις καὶ φιλίαν ἔταμον.

Συνασκήσει, συναρμόσει.

Σμηκτίδα γῆν, cimoliam terram.

Σομφὸν, laxum, fungosum, inane.

Σοφίην, interdum quidem artem, aliquando verò sedulitatem, nunc autem artem significans, inquit, *arte instruitur*.

Σπάδων, corporis contractio.

Σπαργᾷ, *ad excretionem turget*, appetit pro desiderat.

Σπατάλη, ex eorum numero est quæ semel dicta sunt, posita est autem hæc vox in diarrhœa.

Σπεῖσαι, irrigare, potui præbere.

Σπερχόμενος, nonnulli verò sine ν σπερχόμενος, est autem properans, vrgens.

Σπερχὸν, continuum.

Σπλῆνος κατ' ἴξιν, *è directo, vel continuatione lienis*, Bacchius in primo inquit, κατὰ συνέχειαν, hoc est, per continuationem; Glaucias verò, secundum rectitudinem, vterque verò imperfectè scripserunt, quandoquidem hæc vox non ex iis quæ vnum significant, sed hîc quidem continuationem, in Officina verò Medica, & in libro de fracturis inquit, *itionem vlceris, vel fracturæ terminus, motus secundum itionem, quæ est terminus motionis*, in secundo verò & quarto Epidem. τὴν ἴξιν pro rectitudine ponit.

Σπογγοειδέες ἢ σπόγγοι, *tonsillarum tumores*, sic appellat inflammationes quæ sunt circa paristhmia cum lentissima quadam febre, nonnulli verò & vlcera furfuracea in capite, alij verò tumores quasi fungosos & habentes quædam foramina.

Σποράδες νοῦσοι, morbi qui non sunt similes, neque continuè multis in locis atque hominibus accidunt.

Σπουδὴ, improbus seu ingens labor, sicut Homerus, *ingenti labore expulerunt, postea saturati sunt pabulo*.

Στέαρ οἶος, ouis pinguedo.

Στέατι μηλείῳ, pro ouillo, μῆλα enim oues dicuntur.

Στενυγρῶσαι, arefacere, constipare, & constringere aliquem locum in quo humiditas est.

Στειφνοὺς, duros ac difficiles, & Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι, *morosi & difficiles senes, duri, indomiti, Marathoni pugnatores, funditores*.

Στεῤῥωθείη, dirigeretur, inquit Bacchius in lib. 3.

Στλεγγίδα, *strigilem*, Heraclides quidem Tarantinus cum ρ scribit στρεγγίδα, in secunda explicatione quarti Epidem. dicit esse quasdã fasciolas aureas quibus vtũtur nõnulli oraculi consultores, quod nõ rectè intellexit, neq; enim per ρ, sed per λ scribitur, & non est fasciola aurea, vt ipse opinatur, sed consuetus strigil, sicut & Menander meminit & antiquorum reliqui.

Στόμαχος κύστεως, sic appellat collum vesicæ, & collum vteri in primo de morbis mulierum, stomachum appellat.

Στρωτῆρα, trabem, trabeculam.

Συγκλέπτεται ἡ ῥαφὴ, idest, decepit sutura, vt ait in quinto Epidemiωn, *deceperunt autem mentem meam suturæ, iaculi læsionem in se continentes*.

Συκῆς ἐῤῥιμμένου, *ficus abiectæ*, agrestis ficus.

Συμπορσύνοι, concederet.

Συναρθμοῦται, coaptatur & coniungitur, ἀρθμὸς enim dicitur beneuolentia & amicitia, vt inquit etiam Callimachus, ἀρθμὸν δὲ, idest, *beneuolentiam, & amicitiam cum vtrisque iniui*.

Συνασκήσει, hoc est, συναρμόσει, coaptabit.

Συνέβησε, coniecit.
Συωθεῖν, concurrere.
Συνοχωκὴ, *oharentia*, continua quædam cohærentia, concursus, & quasi contractio, sicut & Homerus inquit, *gibbosi ad pectus contracti*.
Συειγγῶδες, *fistulosum*, perforatum.
Συχνὸν, frequens, Bacchius in tertio libro inquit multum, non rectè, est enim continuum.
Σφαδάζει, irascitur, molestè fert, Attica vox est.
Σφυγμοὶ, περὶ χεῖρα ψαίροντες, *pulsus leuiter manum ferientes*, non robusti, verùm per interualla imbecilliter pulsantes, dictum est autem ἀπὸ τῶν ψαιρόντων ἀνέμων, idest à velis quæ sanè non æqualiter à ventis inflata, aliquādo quidē flaccescunt, aliquando verò implentur.
Σχάσματα, peruersiones & conuulsiones, quæ fiunt circa mentum ex percussione, & quasi torturæ.

Initium litteræ.

T.

TA διαφανέα σιδήρεα, ignita cauteria.
Τὰ ἐπιμήνια ἐπηλυγάζονται, detinentur & impediuntur, ἠλύγη, enim apud Atticos vmbra dicitur, sicut & Thucydides in sexto inquit, *vt communi timore proprium* ἐπηλυγάζωνται, hoc est, *obumbrent*.
Ταλαιπωρείῃσιν, actionibus.
Τὰ λέγνα τῆς ὑστέρης, idest, superflua, λέγνα enim veteres vestium extremitates appellarunt, vt testatur etiam Callimachus quum inquit, τὸν τῶν χανόνων ἐπιπερὶξ λεγνωτὸν χιτῶνα, hinc declarans quòd τὸ λέγνον, oram significat & velut extremitatem.
Τάμισον, coagulum, sicut & Nicander in Theriacis.
Τὰ φηρέα, nonnulli contractè legentes, radicem esse aiunt condensantem, alij verò vltimum α produxerunt, vt fit Æolicum nomen τῆς ταφηρείες, propriè autem τὰ φήρεα dicit pro φαρεα quæ sunt vestimenta.
Τάφις, vua passa.
Τάχει, velociter.
Τέγξις, madefactio, humectatio.
Τεθραμμένον, coagulatum, θρέψαι enim Attici coagulari dixerunt, & τρόφαλιν, caseum coagulatum.
Τέκμαρσις, significatio.
Τετάρσωται, dilatatum est, extensum est.
Τέτραμος, tremor.
Τεῦχος, vasculum intelligendum est quod carnes & neruos continet, cutis autem integumentum τοῦ τεύχεος, vasis appellandum est.
Τηλοτέρῳ, longiori.
Τιμωρέουσα, auxilians, sicut & Euripides, ἐγὼ inquit, *ego autem patris sanguinem* ἐτιμωρησάμην idest, *vltus sum cum pubescentibus & mortuorum*.
Τίτανος, calx.
Τὸ θηριῶδες, *ferinum*, nonnulli dicunt ipsum vocem hanc ad vlcera mali moris accommodasse, quæ etiam θηριώματα appellantur, quæ quidem vtplurimùm in autumno augentur, propter aëris inæqualitatem, nonnulli verò ad paruos lumbricos referendum esse existimarunt: tunc enim & ipsi generantur, nonnulli verò tabem esse putant.
Τολμᾶν, sustinere, vnde τολμηροὺς eos qui omnia sustinent, appellamus.

A Συνέβησε, συνεβίβασεν.
Συωθεῖν, συντρέχειν.
Συνοχωκὴ, συνοχὴ καὶ σύνοδος, καὶ οἷον σύμπτωσίς τις, ὡς καὶ Ὅμηρός φησι, Κύρτω ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε.
Συειγγῶδες, κατατετρημένον.
Συχνὸν, Βακχεῖος ἐν γ´ φησι, πολὺ, οὐκ ὀρθῶς, ἔστι γὰρ τὸ συνεχές.
Σφαδάζει, χαλεπαίνει, δυσφορεῖ, ἡ λέξις Ἀττική.
Σφυγμοὶ, περὶ χεῖρα ψαίροντες, οἱ μὴ εὔτονοι, ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων ἀσθενῶς πλήττοντες, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν

B ψαιρόντων ἀνέμων, ἃ δὴ οὐχ ὁμαλῶς ὑπὸ τῶν ἀνέμων φυσώμενα, ὅτε μὲν χαλαρεῦνται, ὅτε δὲ πληροῦνται.
Σχάσματα, σπάσματα τὰ ἐκ πληγῆς περὶ τὸ γένειον γιγνόμενα, καὶ οἷον στρεβλώματα.

Ἀρχὴ τοῦ.

T.

TA διαφανέα σιδήρεια, τὰ διάπυρα καυτήρια.
Τὰ ἐπιμήνια ἐπηλυγάζονται, ἀντὶ τοῦ ἐπέχονται καὶ

C ἐμποδίζονται, ἠλύγη γὰρ παρ' Ἀττικοῖς ἡ σκιὰ λέγεται, ὡς καὶ Θουκυδίδης ἐν ς´ φησιν, ἵνα τῷ κοινῷ φόβῳ τὸ σφέτερον ἐπηλυγάζωνται, ἀντὶ τοῦ συσκιάζωνται.
Ταλαιπωρείῃσιν, ἐνεργείαις.
Τὰ λέγνα τῆς ὑστέρας, ἀντὶ τοῦ τὰ περιττά, λέγνα γὰρ ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὰς τῶν ἱματίων ὤας, ὡς καὶ Καλλίμαχός φησι λέγων, τούτων χανόνων ἐπιπερὶξ λεγνωτὸν χιτῶνα, ἐντεῦθεν δηλῶν ὡς τὸ λέγνον τὴν ὤαν σημαίνει καὶ οἷον τὸ πέρας.
Τάμισον, τὴν πιτύαν, ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς.

D Τὰ φηρέα, οἱ μὲν συνεσταλμένως ἀναγινώσκοντες, ῥίζαν φασὶν εἶναι πυκνωτικὴν, οἱ δὲ ὀξύτειναν τὸ ἔσχατον ἄλφα, ἵνα ᾖ ὄνομα Αἰολικὸν τοῦ ταφηρείες, ἰδίως δὲ τὰ φήρεα λέγει, ἀντὶ τοῦ φαρεα ἅπερ εἰσὶν ἱμάτια.
Τάφις, ἡ σάφις.
Τάχει, ταχέως.
Τέγξις, διάβρεξις.
Τεθραμμένον, πεπηγότα, τρέψαι γὰρ Ἀττικοὶ τὸ πῆξαι ἔλεγον, καὶ τρόφαλιν τὸν πεπηγότα τυρόν.
Τέκμαρσις, σημείωσις.

E Τετάρσωται, πεπλάτυνται, ἐκτέταται.
Τέτραμος, ὁ τρόμος.
Τεῦχος, τὸ ἀγγεῖον ἀκουστέον τὸ περιέχον τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα, δέρμα δὲ τὸ κάλυμμα τοῦ τεύχεος ὀνομαστέον.
Τηλοτέρῳ, μακροτέρῳ.
Τιμωρέουσα, βοηθοῦσα, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν οἴῃ φησὶν, ἐγὼ δὲ πατρὸς αἷμ' ἐτιμωρησάμην σὺν τοῖς ἐφηβήσασι καὶ τῶν ὀλωλότων.
Τίτανος, ἡ κονία.
Τὸ θηριῶδες, οἱ μὲν ἔφασαν αὐτὸν ἐπὶ τῶν κακοηθῶν ἑλκῶν

F τεταχέναι τὴν λέξιν, ἅπερ θηριώματα λέγεται ἃ δὴ ὡς ἐπίπαν ἐν φθινοπώρῳ αὔξεται διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ἀνωμαλίαν, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν μικρῶν ἑλμίνθων ἐνόμισαν, τότε γὰρ καὶ αὗται γεννῶνται, ἔνιοι δὲ τὴν φθίσιν ἐνόμισαν.
Τολμᾶν, ὑπομένειν, ὅθεν καὶ τολμηροὺς τοὺς πάντα ὑπομένοντας λέγομεν.

Τόνοι, τὰ περιτεταμένα σώματα ταῖς σαρξὶν, οἷον φλέβας, νεῦρα, καὶ τὰ ὅμοια, τόνους ὀνομάζει, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι, ἐνίοτε δὲ τὰ νεῦρα μόνον, ἔνιοι δὲ τοὺς ὑμένας ἔφασαν. A

Τὸ τέρθρον τοῦ πάθους, ἀντὶ τοῦ τὸ τέλος, τέρθρον γὰρ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὸ ἔσχατον καὶ ἐπὶ τέλει, ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Εὐρυσθεῖ ποιεῖ τὸν Ἡρακλέα λέγοντα οὕτως, πέμψεις δ' εἰς ᾅδου ζῶντα καὶ οὐ τεθνηκότα, καί μοι τὸ τέρθρον δῆλον εἰς πορεύομαι, καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ τοὺς ὕμνους γράψας, φησὶ, τίς τοιήδε ὥρη ἦλθεν ἐπὶ τέρθρον θυρέων, ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ τέλει τῶν θυρῶν, καὶ οἱ περὶ ναῦν ἔμπειροι τερθρία κάλους ὀνομάζουσι τοὺς ἐπὶ τέλει τοῦ ἱστοῦ. B

Τοὺς ὀδόντας ἐρείρωται, ἀντὶ τοῦ, ἐρηρεικότας τοὺς ὀδόντας καὶ ἐσφιγμένους ἔχει.

Τὸ χρῶμα ἀφυῶδες καὶ τὸ πρόσωπον μετάρσιον, ἀφυῶδες μὲν χρῶμα λέγεται τὸ λευκοπέλιον, ἀπὸ τῆς ἀφύης τοῦ ἰχθυδίου ὠνομασμένον, μετάρσιον δὲ κυρίως μὲν τὸ ὑψηλὸν λέγεται, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὸ ἐπηρμένον εἰς ὄγκον ὠνόμασεν.

Τράμιν, τὸν ὄρρον, ὅνπερ καὶ Ἱπποταύρεον καλοῦμεν ὡς καὶ Ἱππῶναξ φησὶν, ἐκτίλλοι τις αὐτοῦ τὴν τράμιν ὑποργάσαι, μέμνηται καὶ Ἀρχίλοχος, Λυσίμαχος δὲ τὸν σφιγκτῆρα. C

Τραυλισμὸς, ὠνοματοπεποίηται ἡ λέξις ἀπό τινος ποιοῦ ψόφου.

Τραχέων ἐρέων, ἐρέων ῥακῶν.

Τριταιοφυῆς, ὁ μὲν Ἱπποκράτης Ἰωνικῶς τριταιοφυῆς φησι λέγεσθαι τοὺς τριταίους, εὐφωνίας χάριν, Φιλωνίδης δὲ ὁ Σικελὸς τοὺς ἐν συνεχείᾳ παρανομίαν ἐμφαίνοντας, τὸ δὲ παρανομίαν ἐπισημαίνειν ἐν εἰλικρινείᾳ γινομένης τῆς διαλείψεως ἴδιον ἐστὶ τριταίου, εὐλόγου μὲν τοὺς παρανομίαν ἐπισημαίνοντας, μὴ ἔχοντας δὲ εἰλικρινὲς τὸ μεταξὺ διάλειμμα οὕτως ὠνόμασεν, ἐπεὶ πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν τριταῖον ἔχουσιν, εἰσὶ γὰρ οἱ λεγόμενοι μικροὶ ἡμιτριταῖοι. D

Τειχιάσιται, τειχίασις λέγεται ἡ περὶ τοὺς μαστοὺς ἀπόστασις.

Τρυφιωδέων σποδιωδῶν, τροφιὰ γὰρ ἡ σποδιὰ λέγεται, ἄλλως ὁ Γαληνὸς ἴσως τεφρωδέων.

Τρύζειν, οἱ δὲ στρύζειν, ἔστι δὲ τὸ μετ' ἀσήμου ψόφου διαχωρεῖν, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῆς τρυγόνος ὅτι ἀσήμως καὶ γογγυστικῶς φθέγγεται, ὡς καὶ Ὅμηρος φησιν, ὡς μή μοι τρύζητε παρήμενοι ἄλλοθεν ἄλλος, ἀντὶ τοῦ ἀσήμως καὶ γογγυστικῶς λαλῆτε, ὁ μέντοι Βακχεῖος, ἐν β' φησι, τρύζειν εἶναι τὸ μετά τινος στροφιώδους περιωδυνίας καὶ προθυμίας διαχωρεῖν. E Τύρβη, ταραχή.

Τύρσις, Βακχεῖος ἐν α' φησιν σκηνὴ, ἢ πύργος, ἢ προμαχών.

Τυφώδεες, τυφώδεις λέγονται πυρετοὶ, οἱ μετὰ νωθρείας γινόμενοι, καὶ μετ' ἐπιτάσεως ὀξισάμενοι.

Τυχεσάμενον, στοχασάμενον.

Ἀρχὴ τοῦ Υ'.

Υγιηρὸς γόνος, ἀντὶ τοῦ ὑγιηρὸν σπέρμα.

Υδαταινούσησιν, ὑδρωπικαῖς. F

Υδατόχροα οὖρα, τὰ ὕδατος ἔχοντα χροιάν.

Υδερῶν, τὴν ὕδερον, Ἐπικλῆς δὲ φησι τὸ ὑδρηλὸν χωρίον εἰρῆσθαι, οὐ νοήσας ὅτι ἐπὶ τοῦ ὕδρωπος τάσσει τὴν λέξιν.

Υπείλλει, ὑποστρέφει ὡς καὶ Εὐριπίδης ἐν Οἰδίποδι φησιν, οὐρὰν ὑπείλλει ὑπὸ λεοντόπουν βάσιν.

Τόνοι, corpora circumtensa carnibus vt venas, & neruos, & similia τόνους appellat, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι quod est circumtẽdi, aliquãdo autem neruos solũ: nonnulli autẽ mẽbranas dixerunt.

Τὸ τέρθρον τοῦ πάθεος, idest, finis, τέρθρον enim dicebant veteres vltimũ & in fine, vt etiam Euripides in Euristeo Herculem hunc in modũ loquentem facit, *mittes viuentem ad inferos, & nõ mortuum, & mihi τέρθρον*, idest, *finẽ certum ingrediar*, & Apollodorus qui hymnos scripsit, ait, *& quænam hora venit* ἐπὶ τέρθρον θυρέων, idest, *in fine portarum*, præterea rei nauticæ periti τερθεία κάλους appellant eos qui in summitate mali sunt.

Τοὺς ὀδόντας ἐρήρωται, inhærentes & strictos dentes habet.

Τὸ χρῶμα ἀφυῶδες, καὶ τὸ πρόσωπον μετάρσιον, ἀφυῶδες μὲν χρῶμα dicitur, λευκοπέλιον, hoc est, color albus, & plumbeus, dictus ab ἀφύης aphya pisciculo, μετάρσιον autem propriè quidem elatum dicitur, abusiuè autem, quod in tumorem elatum est, nominauit.

Τράμιν, caudam quam ἱποπόταυρον appellamus sicut inquit Hipponax, *euellat aliquis ipsius* τὴν τράμιν, hoc est, *caudam, ita vt se stercore fœdet*, meminit huius etiã Archilochus, Lysimachus verò σφιγκτῆρα, *podicem seu constrictorem*.

Τραυλισμὸς, vox effecta à quodam strepitu.

Τραχέων ἐρέων, laneorum fragmentorum.

Τριταιοφυεῖς, Hippocrates quidem Ionicus inquit τριταιοφυεῖς tertianas appellari, euphoniæ causa, Philonides verò Siculus, febres quæ in assiduitate typorum deprauationem indicant, indicare verò inordinationem in sinceritate, facta intermissione, proprium est tertianæ, rectè quidem indicantes inordinationem, non habentes sincerum medium interuallum ita nominauit: quandoquidem multam similitudinem habet ad tertianam, sunt autem hæ febres quæ appellantur semitertianæ paruæ.

Τειχιάσιται, dicitur τειχίασις, scissura in mãmillis.

Τρυφιωδέων, cinereorum, τροφία, enim cinis appellatur, aliter Galenus, forte τεφρωδέων.

Τρύζειν, nonnulli verò στρύζειν, est autem cũ strepitu obscuro deiicere, dictum autem est ἀπὸ τῆς τρυγόνος, à turture, quæ obscurè & gemitus instar sonum edit, vt inquit quoque Homerus; *vt ne mihi obstrepatis hinc & hinc sedentes*, idest, obscurè & cum gemitu loquamini, Bacchius verò in secundo inquit τρύζειν esse cum torminoso quodam dolore ac promptitudine deiectiones excludere. Τύρβη, perturbatio.

Τύρσις, Bacchius in primo interpretatur scenam, vel turrim, vel propugnaculum.

Τυφώδεες, dicuntur τυφώδεις febres quæ cum torpore fiunt, & quibus laborantes cum vehementia alienantur.

Τυχεσάμενον, scopum attingentem.

Initium litteræ. Υ.

Υγιηρὸς, idest, semen sanum.

Υδαταινούσησι, hydrope laborãtibus, hydropisiis.

Υδατόχροα οὖρα, *vrinæ aqueæ*, aquæ colorem habentes.

Υδεροῦ, hydropem; Epicles verò dicit aquosum locum appellari, quum non viderit hanc vocem de hydrope dici.

Υπείλλει, voluebat, & Euripides etiã in œdypo inquit, caudam voluebat cum incessu leonino.

Ὑπένδοθε, pro infra.
Ὑπενέγκασθαι, deponere, subducere.
Ὑπερέοντας, commutantes.
Ὑπεινωμένος, *immoaicè vacuatus*, superpurgatus, ἴνησις enim purgatio dicitur.
Ὑπερτέρη, præstans, supereminens, & superagēs.
Ὑπηλάτῳ, inferiorem ventrem purganti, παρὰ τὸ ὑπαλαύνειν à ciere dictum.
Ὑπόβρυχα, *demersa*, in profundo posita, & quasi ὑποβύθια, hoc est, profunda, dicitur autem à demersis nauibus.
Ὑποκρινέσθω, respondeat.
Ὑποκρίσεται, *secedit*, seiungitur, & attollitur.
Ὑπομβρονόστεον, *cauernosum os*, concauum, & humidum factum.
Ὑπονησαμένη, quæ accumulauit, quæ *aquas subijt*.
Ὑπόξηρα, *contracta*, ex latitudine in caudam muris, id est, in angustum ducta.
Ὑποτεῖναι, supponere, subiicere, & ὑποτεταμένον suppositum lignum & quasi fundamentum, vt Phrynicus in Saturno inquit, *ipsa memoria teneat lignum suppositum*.
Ὑποτοπέεσθαι, suspicari, coniicere.
Ὑποφάσιας, *suspectiones*, subapparentes oculorum motus.
Ὑποφθάλμιον, concauum oculi.
Ὑπόφρον, *occultum*, latens, vt inquit Tarantinus, confirmat hoc etiam Sophocles in Smerigone quum inquit, *nunc autem clam ex ipsis donec perdidit, & ipsemet perijt*, huius meminit etiam in Iphigenia, & Hippocrates quoque declarat, quum ait; *nihil est occultum, & quod habeat circa se cellulas*, si igitur latibula θαλάμαι appellãtur, iure omne quod tegitur, κρυφαῖον & ὑπόφρον.
Ὕσματα, *pluuia*, id est, ὕματα, quæ sunt madefactiones; ὕειν enim pluere; ducta est autem vox ἀπὸ τοῦ ὑετοῦ à pluuia.

Initium litteræ. Φ.

ΦΑκῶν ἐρέγματα, idest, diuisiones, etenim ἐρεγμὸς propriè dicitur in duas partes diuisa faba. Φαλακροῖσι, rotundis.
Φαρκιδῶδες, rugosum, φαρκὶς enim dicitur ruga.
Φαρμάκοισι, medicamētis quæ latos reddũt oculos sic inquit, Epicles appellari antimoniũ, & Nigrus.
Φαρμάκῳ ἰσχητηρίῳ, *medicamento astringente*, pro sanguine cohibente.
Φθοΐσκους & φθοῖς, *pastillos*, est autem species farciminis vel placentarum quas sic Attici appellant, quibus etiam in sacrificiis ad suffitus vtuntur, forma cordi similibus.
Φιλεῖ, consueuit.
Φλαῦρος, *vitiosus*, vbiq; prau⁹ pro malo reponitur.
Φλαῦρον ξυναλθέεται, malè sanatur, ægrè sanescit.
Φλεγμονὴ ὑπολάπαρος, inflammatio leuis & submollis, quæ fit sine tensione.
Φλεδονώδη, igitur φλεδονώδη appellauit quæ cũ nugis & perturbatione flatuosa excernuntur, alij verò dicunt non esse scribendum φλεδονώδη, sed φλεβονώδη, ita vt sint tumores cum dolore, alii verò cum pulsatione venarum velut φλεβοδονώδη, quũ Hippocrates nullibi nominauerit dolorem. Sunt igitur quæ in motu & perturbatione quadã versãtur, etenim antiqui arterias venas appellabant, inquit enim ipse, suborti igitur rigores qui interdiu noctúque augentur, vigiliam faciunt, & venas agitant, & perturbant: & frequentiorem, ac vehementiorem motionem efficiunt,

Ὑπένδοθεν, ἀντὶ τοῦ κάτωθεν.
Ὑπενέγκασθαι, ὑποβιβάσαι.
Ὑπερέοντας, μετακινοῦντας.
Ὑπεινωμένος, ὑπερκαθαιρόμενος, ἴνησις γὰρ ἡ κάθαρσις λέγεται.
Ὑπερτέρη, ὑπερβάλλουσα καὶ ὑπεράγουσα.
Ὑπηλάτῳ, τῷ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίροντι παρὰ τὸ ὑπελαύνειν εἰρημένον.
Ὑπόβρυχα, τὰ κατὰ βάθος κείμενα καὶ οἷον ὑποβύθια, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν καταδυομένων πλοίων.
Ὑποκρινέσθω, ἀποκρινέσθω.
Ὑποκρίσεται, ἀφίσταται, καὶ διανίσταται.
Ὑπομβρονόστεον, ὑπόνομον, καὶ κάθυγρον γεγονός.
Ὑπονησαμένη, ὑποσωρεύσασα, ὑπελθοῦσα.
Ὑπόξηρα, τὰ ἐκ πλάτους εἰς μύουρον ἠγμένα.
Ὑποτεῖναι, ὑποθεῖναι, καὶ ὑποτεταμένον τὸ ὑποκείμενον ξύλον τὸ οἷον βάθρον, ὡς καὶ Φρύνιχος ἐν Χρόνῳ φησί, κείνη μεμνήσθω με ξύλον ὑποτεταγές.
Ὑποτοπέεσθαι, ὑπονοεῖν.
Ὑποφάσιας, τὰς ὑποφαινομένας ὀφθαλμῶν κινήσεις.
Ὑποφθάλμιον, τὸ κοῖλον τοῦ ὀφθαλμοῦ.
Ὑπόφρον, κρυφαῖον, ὥς φησιν ὁ Ταραντῖνος, μαρτυρεῖ γὰρ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Σμηρίγωνι λέγων, νῦν δ' εἰρὴ ὑπόφρος ἐξ αὐτῶν ἕως ἀπώλεσέ τε καὶ αὐτὸς ἐξαπώλετο, μέμνηται ὁ αὐτὸς καὶ ἐν Ἰφιγενείᾳ, καὶ ὁ Ἱπποκράτης δὲ σαφὲς ποιεῖ, λέγων, οὐδὲν ὅτι καὶ ὑπόφρον, καὶ ἔχον περὶ αὐτὸ θαλάμας, εἰ δὲ οὖν αἱ καταδύσεις, θαλάμαι λέγονται, εἰκότως πᾶν τὸ σκεπόμενον, κρυφαῖόν ἐστι καὶ ὑπόφρον.
Ὕσματα, ἀντὶ τοῦ ὕματα, ὅ ἐστι βρέγματα, ὕειν γὰρ τὸ βρέχειν, τέτακται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ ὑετοῦ.

Ἀρχὴ τοῦ Φ.

ΦΑκῶν ἐρέγματα, ἀντὶ τοῦ διαιρήματα, καὶ γὰρ ἐρεγμὸς κυρίως λέγεται ὁ δίχα διῃρημένος κύαμος.
Φαλακροῖσι, περιφερέσι.
Φαρκιδῶδες, ῥυτιδῶδες, φαρκὶς γὰρ λέγεται ἡ ῥυτίς.
Φαρμάκοισι, πλατυοφθάλμοις, οὕτω φησὶ καλεῖσθαι Ἐπικλῆς τὸ στίμμι, καὶ Νίγρος.
Φαρμάκῳ ἰσχητηρίῳ, ἀντὶ τοῦ ἰσχαίμῳ.
Φθοΐσκους καὶ φθοῖς, ἔστι δὲ ποπάνων ἢ πλακούντων εἶδος, οὕτω καλουμένων παρὰ Ἀττικοῖς, ᾧ χρῶνται εἰς τὰς θυσίας, ἔστι δὲ τῷ σχήματι ὅμοιον καρδίῃ.
Φιλεῖ, εἴωθεν.
Φλαῦρος, πανταχοῦ τὸ φλαῦρον ἐπὶ κακοῦ τάσσεται.
Φλαῦρον ξυναλθέεται, κακῶς ὑγιάζεται.
Φλεγμονὴ ὑπολάπαρος, ἡ χωρὶς συντάσεως γινομένη.
Φλεδονώδη, φλεδονώδη οὖν ἐκάλεσε τὰ μετὰ φλυαρείας καὶ πνευματώδους ταραχῆς ἐκκρινόμενα, ἄλλοι δέ φασι μὴ δεῖν γράφειν φλεδονώδη, ἀλλὰ φλεβονώδη, ὡς εἶναι τὰ μετ' ἀλγήματος οἰδήματα, οἱ δὲ τὰ μετὰ σφυγμοῦ, οἱονεὶ φλεβοδονώδη εἶναι, τοῦ Ἱπποκράτους μηδ' ὅλως ὀνομάσαντος ἄλγημα. ἔστιν οὖν τὰ ἐν κινήσει καὶ τινὶ ταραχῇ ὄντα, φλέβας γὰρ οἱ ἀρχαῖοι καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν, φησὶ γὰρ αὐτός, τὰ οὖν γινόμενα ῥίγεα μεθ' ἡμέραν καὶ κατὰ νύκτα ἐπιπαροξυνόμενα ἀγρυπνίην ποιεῖ, καὶ τὰς φλέβας δονέει καὶ ταράσσει, καὶ πυκνότατον καὶ σφοδρότατον τὸ κίνημα ποιέει,

φλέβας δὲ οὐ τὰς συνήθως λεγομένας, ἀλλὰ τὰς ἀρτηρίας ὠνόμασε, καὶ ὁ Δημόκριτος δὲ βλεβοπαλίαν καλεῖ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν. A

Φλιαὶ, τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ βάθρου ὄρθια ξύλα ἐν οἷς ἄξονες περιέχονται.

Φλοιδᾶν, διικνεῖσθαι, καὶ διαπηδᾶν καὶ διαπίπτειν.

Φλυδᾶν, διαχεῖσθαι, ὑγραίνεσθαι.

Φολίδα, χαλκοῦ τὴν λεπίδα.

Φολλικώδη, τὰ ἐφηλώδη, καὶ λεπρώδη, οἱ γὰρ παλαιοὶ φόλλικας ἐκάλουν τὰς ψωρώδεις τραχύτητας.

Φοξοὶ, οἱ ὀξυκέφαλοι, καὶ προμέτωποι. B

Φοινοῖς, πυκνῆς φησιν οὕτως Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικός.

Φρένας, ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὸ διάφραγμα.

Φῦσαν, νῦν μὲν ἐν Ἀφορισμοῖς καὶ ἐν α' καὶ δ' Ἐπιδημιῶν τὴν δι' ἕδρας δυσωδίαν ποιοῦν λέγει, ἐν δὲ τῷ περὶ φυσῶν καὶ ἐν τῷ περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, τὰ ἐν ἡμῖν πνεύματα, ἐν δὲ τῷ περὶ χυμῶν, τὸ ἐμφύσημα λέγει.

Φῴδες, ἔστι μὲν ἡ λέξις Δωρική, καλοῦσι δὲ φῴδας τὰ ἐκ τοῦ πυρὸς γινόμενα, μάλιστα δὲ ὅταν ἐκ ψύχους ἐν τῷ περὶ καθίσωσι στρογγύλα ἐπιφλογίσματα, ἐσχημάτισται δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ ἐρεύθους, ὡς Διοκλῆς ὁ Καρύστιός φησιν, ὅτι δὲ καὶ ἐξανθήματα φοινικᾶ, οἷα φῴδες περὶ τὸν θώρακά που γινόμενα, καὶ Ἱππῶναξ δέ φησι, πρὸς τὴν μαρίλην τοὺς πόδας θερμαίνων οὐ παύεται, καὶ Ἀριστοφάνης ἐν κόλακι φησὶ πρέσο κατέτριβεν ἱμάτια, κᾆπειτα πως φῴδες τοιαύτας εἶχε τὸν χειμῶνα ὅλον, ἔνιοι δὲ τὰς φλυκτίδας ἐξεδέξαντο. C

Φωναὶ κατείλλουσαι, ἀντὶ τοῦ κατεχόμεναι, εἴλειν γὰρ τὸ συνέχειν καὶ συγκλείειν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν, ὁ δὲ Βακχεῖος οὐ καλῶς ἐξηγήσατο τὴν λέξιν, παρεγκεκλιμένας φήσας. ὁ δὲ Φακᾶς Διοσκουρίδης, κατίλλειν φησὶν εἶναι τὸ καθείργειν καὶ κατακλείειν, ὡς δηλοῦσθαι τὸ βραχὺ τῆς φωνῆς καὶ μόλις ἀκουόμενον. D

Φωρᾶς ἐλαίης, τῆς μὴ πεπείρου, ἀλλὰ δι' ὠμότητα τραχείας.

Ἀρχὴ τοῦ.

X.

Χαλκεῖον, χαλκοῦν ἀγγεῖον, ἢ ἁρμόδιον.

Χαμαιζήλου, ταπεινῆς ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς φησι φράζεσθαι, δ' ἐπέοικε χαμαιζήλοιο κονύζης. E

Χαραδρωθῶσιν, ἀντὶ τοῦ τελμαδωθῶσιν, χαράδραι γὰρ λέγονται οἱ τελματώδεις τόποι.

Χάριτες, αἱ χαραὶ, ὡς καὶ Σοφοκλῆς ἐν ἐλεγείᾳ, μέμνηται καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν δευτέρῳ περὶ θεῶν, φησὶ δὲ αὐτὰς κληθῆναι ἀπὸ μὲν τῆς χαρᾶς χάριτας, καὶ γὰρ πολλάκις οἱ ποιηταὶ τὴν χάριν χαρὰν καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ χάριτας εἶπον τὰς πιθανότητας, λέγοντες ὅτι ἄχρι νῦν οἱ Ἀττικοὶ τὸ ἀπειθεῖν ἀχαριστεῖν λέγουσι.

Χέδροπα, τὰ ὄσπρια, οὕτω καλοῦσιν οἱ Ἀττικοὶ, ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ κ γράφουσι κέδροπα, Ἀριστοφάνης δ' ὁ γραμματικὸς διὰ τοῦ χ γράφων φησὶ χέδροπα τὰ παρ' ἄλλοις ὄσπρια, εἴρηται γὰρ παρὰ τὸ τῇ χειρὶ αὐτὰ δρέπεσθαι, ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Γεωργικοῖς φησι, χειροδρόποι δ' ἵνα φῶτες ἄνευ δρεπάνοιο λέγωσι. F

venas autem non quæ pro consuetudine dicuntur, sed arterias nominauit, & Democritus etiã φλεβοπαλίαν appellat arteriarum motũ.

φλιαὶ, ligna recta quæ sunt in vtraque parte liminis, in quibus cardines continentur.

φλοιδᾶν, flaccescere, pertransilire, transilire & elabi.

φλυδᾶν, humescere, præ humore diffundi, perhumectari.

φολίδα χαλκοῦ, squamam æris.

φολλικώδη, *follicularia*, squamosa & aspera, antiqui enim φόλλικας appellabant scabiosas asperitates.

φοξοὶ, qui acuminato sũt capite, & frõte eminẽti.

φοινοῖς, *cutis* densæ, sic inquit Aristophanes grammaticus.

φρένας, vocabant veteres septum transuersum.

φῦσαν, *spiritum*; nunc quidẽ & in Aphorismis, & primo & quarto Epidemion graueolentũ spiritũ ab ano emissum dicit, in libro verò de flatibus, & de prisca medicina, eos qui in nobis sunt spiritus, in libro autem de humoribus, inflationem appellat.

φῴδες, *pustulæ ex igne contractæ*, est quidẽ vox dorica, appellãt autem φῴδας notas rotundas ex igne cõtractas, præsertim quũ ex frigore apud ignem sederint. Ducta est autem vox à luce & rubore vt Diocles Carystius inquit, aliquãdo verò & pustulæ rubræ velut φῴδες quæ in thorace nascuntur, Hipponax verò inquit ad *marilam, cinerem calidum pedes calefacere non desinit*, & Aristophanes in assentatore inquit, *ades, conterebat vestes, & postea quomodo* φῴδας, *maculas rubras in cruribus tantas habebat tota hyeme*, nonnulli verò putarunt esse phlyctidas idest bullas seu ampullas.

φωναὶ κατείλλουσαι, *voces* idest, occupatæ seu contentæ, εἴλειν enim continere & claudere Attici dicunt, Bacchius verò non rectè vocem est interpretatus παρεγκεκλιμένας *demissas* dicens. Phacas verò Dioscorides κατίλλειν inquit esse cohibere & claudere, ita vt significet vocis tenuitatem & quæ vix audiatur.

φωρᾶς ἐλαίης, non maturæ, verùm ob immaturitatem asperæ.

Initium litteræ.

X.

Χαλκεῖον, Æneum vas, *vel accomodatum velum.*

Χαμαιζήλου, humilis, vt inquit Nicander in Theriacis, *decet considerare* χαμαιζήλοιο hoc est, *humilis conyzæ.*

Χαραδρωθῶσιν, idest, lutosum; χαράδραι enim dicuntur lutosa loca.

Χάριτες, *gratiæ*, gaudia, vt & Sophocles in elegia, meminit & Apollodorus in secundo de Diis, appellarique inquit, ipsas χάριτας idest, *gratias*, ἀπὸ μὲν τῆς χαρᾶς, à *gratia*, poëtæ enim sæpe τὴν χάριν, χαρὰν, *gratiam* appellant, nonnulli verò χάριτας persuasiones nominarũt dicentes quòd vsque in hanc ætatem Attici τὸ ἀπειθεῖν *non persuadere*, ἀχαριστεῖν dicunt.

Χέδροπα, legumina & cerealia, sic enim Attici appellant, nonnulli verò per κ scribunt κέδροπα, Aristophanes verò grammaticus per χ scribẽs inquit, χέδροπα quæ apud alios ὄσπρια, *legumina*, dicta sunt autẽ παρὰ τὸ τῇ χειρὶ αὐτὰ δρέπεσθαι, *quod manu ipsa carpantur*, vt etiam Nicander in Georgicis, χειροδρόποι, *manu carpentes, vt homines sine falce colligant.*

Χεῖαι, chiæ, crepidæ, Epicles inquit, animæ non A rectè, χεῖαι enim sunt muliebris calceamenti species, quemadmodum inquit Eratostenes, & Callistratus in sexto Miscellaneorum.

Χειρωνάκται, operarij, artifices.

Χέλισκον, ollula.

Χέλωμα, iactum, *laxamentum*, *laxationem*, interpretatur Apollodorus.

Χηραμίδα, concham cauam, quam myaca aut hiatulam appellamus: dicta est autem παρὰ τὸν χηραμὸν qui concauus est locus, vt etiam inquit Nicander in Theriacis, *quibus quidem antra concaua, & frondosa cubilia.* B

Χλαίνας, noua pallia, aut vestimenta.

Χλοώδει, *ex virore pallido*, viridi & Icterico, dicta est autem vox ἀπὸ τῆς χλόης, idest, herba virens.

Χλωρὸς, viriditas pallescens.

Χοληγὸν, bilem ciens, bilem ducens.

Χρηστῶς, bene, rectè.

Χυτλάζηται ἄλφιτα, *perfundatur farina*, dicuntur enim χύτλα inunctiones quæ multa aqua & oleo fiunt. C

Initium litteræ.

Ψ.

Ψάγδας, vnguenti species cuius meminit Eupolis in Marica.

Ψαυόμενον, quod attingitur.

Initium litteræ.

Ω. D

Ὤιξα, aperui, incidi vt Homerus inquit, *Omnes autem apertæ sunt portæ, & impetuosè egressus est populus*, & rursus *aperuit autem portas thalami affabrè facti.*

Ὡρέοντα, *diuturna*, *diu perseuerantia*, inueterata ὧρος enim tempus, & ὡρογράφοι historici qui de temporibus scribunt.

Ὠτίδα & ὠτίδος, *auem tardam*, vtroque enim modo scribitur, est autem auis species quæ vtplurimùm in Thracia & Macedonia inuenitur.

Χῖαι, Ἐπικλῆς φησι ψυχαί, οὐκ ὀρθῶς, χῖαι γὰρ εἰσιν ὑποδήματος γυναικείου εἶδος, κατά φησιν Ἐρατοσθένης, καὶ Καλλίστρατος ἐν ϛ' Συμμίκτων.

Χειρωνάκται, χειροτέχναι.

Χέλισκον, τρυβλίον.

Χέλωμα, χάλασμά φησιν Ἀπολλόδωρος.

Χηραμίδα, τὴν κοιλίαν κόγχην, ἣν μύακα καλοῦμεν· παρὰ τὸν χηραμὸν δ' εἴρηται, ὅς ἐστι κοῖλος τόπος ὡς καὶ Νίκανδρος ἐν Θηριακοῖς φησι, τοῖς δὴ χηραμὰ κοῖλα καὶ ὑληωρέας εὐνάς.

Χλαίνας, τὰ καινὰ ἱμάτια.

Χλοώδει, χλωρῷ, καὶ ἰκτερώδει, πεποίηται ἡ λέξις ἀπὸ τῆς χλόης.

Χλωρὸς, χλωρίασις.

Χολαγὸν, χολῆς ἀγωγόν.

Χρηστῶς, καλῶς.

Χυτλάζηται ἄλφιτα, χύτλα γὰρ λέγονται τὰ μετὰ πολλοῦ ὕδατος καὶ ἐλαίου ἀλείμματα.

Ἀρχὴ τοῦ.

Ψ.

Ψάγδας, μύρου εἶδος, οὗ μέμνηται καὶ Εὔπολις ἐν Μαρικᾳ.

Ψαυόμενον, ἁπτόμενον.

Ἀρχὴ τοῦ.

Ω.

Ὤιξα, ἀνέῳξα, ἔτεμον, ὡς καὶ Ὅμηρός φησι, πᾶσαι δ' ὠΐγνυντο πύλαι, ἐκ δ' ἔσσυτο λαός, καὶ πάλιν, ὤϊξεν δὲ θύρας θαλάμου πύκα ποιητοῖο.

Ὡρέοντα, χρονίζοντα, ὧρος γὰρ ὁ χρόνος, καὶ ὡρογράφοι οἱ περὶ χρόνου γράψαντες.

Ὠτίδα καὶ ὠτίδος, ἑκατέρως γὰρ γράφεται, ἔστι δὲ ὀρνέου εἶδος, ὃ πλεῖστον μάλιστα ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ εὑρίσκεται.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙ ΛΕΞΕΩΝ ΤΙΝΩΝ.

HERODOTI DICTIONARIVM QVARVNDAM DICTIONVM HIPPOCRATIS.

Ἀρχὴ τοῦ. A

A.

Ἄβιος, ὁ πολύβιος, ὡς ἄξυλος, ὁ πολύξυλος.

Ἄβρον, καλὸν, αὔθαδες, τρυφερόν.

Ἀγηλατέειν, διώκειν, φυγαδεύειν, ἐπιτάττειν, ὑβρίζειν.

Αἰγὶς, ἣν λίβυες φοροῦσι δοράν.

Αἰωρηθέντες, μετεωρισθέντες.

Ἀκανθόπληξ, ὁπλισάμενος. Ἀλεξομένοις, ἀμυνομένοις.

Ἀμβολάδην, καθ' ὑπερβολήν.

Ἀμύσσειν, ταράσσειν, ἑλκοῦν, ξέειν.

Ἀνακῶς, ἐπιμελῶς, φυλακτικῶς.

Ἀναξυρίδας, τὰ βαθέα, καὶ βασιλικὰ τῶν ὑποδημάτων.

Ἀναιρεόμενον, τὸ ἐν γαστρὶ συλλαμβανόμενον.

Ἀναισιμοῦν, διαπανᾶν, ἀναλίσκειν.

Ἀνδρόγυνος, ἑρμαφρόδιτος.

Ἀνδρόσφιγγα, σύνθετον ἄνθρωπος καὶ σφίγξ δημιούργημα.

Ἀνέγνωσεν, ἀνέπεισεν, ἐδίδαξεν. Ἀνέλῃ, χρήσῃ.

Ἀνθέρικας, τοὺς καυλοὺς τῶν ἀσφοδέλων.

Ἀντίξον, τὸ ἐναντιούμενον.

Ἀπεμάταισεν, ἐμώρανεν.

Ἀπηλικέστερον, πρεσβύτερον. Ἀπίσας, ἱκανώσας.

Ἀποφρὴν, τὴν τελουμένην τιμὴν ὑπὸ τῶν δούλων τοῖς δεσπόταις.

Ἄρδις, φαρέτρα, καὶ τὸ βέλος.

Ἀρθμία, φιλία.

Ἀποτιμοτέρους, ἀτίμους. Ἀτιμωρητὶ, ἤγουν καταφρονήσας.

Αὐλὸς, εἶδος ἀκολάστου ὀρχήματος.

Ἀφιδέας, ἀγυιὰς, οἱ δὲ ψάλλια.

Ἄφλαστον, τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης.

Ἀχαιρεσίη, τὸ πρὸς χάριν τοῖς πολλοῖς ζῆν, καὶ τὸ ἐπιδόσεις χρημάτων ποιεῖσθαι.

Initium litteræ.

A.

Ἄβιος, longæuus, veluti lignosus, multis annis, vt ligna, præditus.

Ἀβρὸν, Honestum, audax, tenerum.

Ἀγηλατέειν, expellere, fugare, cogere, violare.

Αἰγὶς, quam serpentes libyes pellem gestant.

Αἰωρηθέντες, in sublime elati.

Ἀκανθόπληξ, armatus.

Ἀλεξαμένοις, vltos.

Ἀμβολάδην, per hyperbolem.

Ἀμύσσειν, turbare, vlcerare, radere.

Ἀνακῶς, accuratè, cautè.

Ἀναξυρίδας, alta ac regia calceamenta.

Ἀναιρεόμενον, quod in ventre concipitur.

Ἀναισιμοῦν, impendere, consumere.

Ἀνδρόγυνος, hermaphroditus.

Ἀνδρόσφιγγα, homo & sphinx compositum opificium.

Ἀνέγνωσεν, persuasit, præcepit.

Ἀνέλῃ, vsui.

Ἀνθέρικας, caules asphodelorum.

Ἀντίξον, aduersans.

Ἀπεμάταισεν, desipiebat.

Ἀπηλικέστερον, antiquius.

Ἀπίσας, perueniens.

Ἀποτιμοτέροις, abiectos.

Ἀποφρὴν, honorem quo serui heros afficiunt.

Ἄρδις, pharetra atque telum.

Ἀρθμία, amicitia.

Ἀτιμωρητὶ, scilicet paruifaciens.

Αὐλὸς, lasciuæ saltationis species.

Ἀφιδέας, cathenas, sunt qui interpretãtur aruulas.

Ἄφλαστον, extremitas puppis.

Ἀχαιρεσίη, auram captare popularem, pecuniisque donari.

Initium litteræ.

B.

Βαλαυάγρα, clauis, sera.
Βάεις, nauis.
Βουπόροις, magna verua.
Βύοσος, profunditas.

Initium litteræ.

Γ.

Γαυλὸς, nauigium phœnicium, hydria putei, mulctra lactis.
Γεωπεῖναι, ij sunt quibus parum aut nihil agri est, & censu sunt destituti.
Γνωσιμαχεῖν, propriam ægritudinem noscere, contrariorúmque vim.
Γοργύρη, subterraneus carcer.
Γυμνοπαιδία, *palæstra*, festum Spartæ in quo nudi tripudiant.

Initium litteræ.

Δ.

Δημοεργοὶ, in ærario laborantes.
Διασφᾶγες, seiuncti lapides.
Διθύραμβος, hymnus ad Dionysium.
Διφρορευμένοις, sella gestatorum.

Initium litteræ.

E.

Εγχεῖψαι, incidere, accedere.
Εδώλοισι, fascibus naui suppositis.
Εἰρά, mitra, zona.
Εἰρὴν, apud Lacedæmonios primo anno puer ῥωβίδας nuncupatur, altero anno προκομιζόμενος, tertio μικιζόμενος, quarto πρόπαις, quinto παῖς, sexto μελείρην. Pubescit apud eosdem à decimoquarto anno vsque ad vigesimum, proferatur autem cum graui accentu τὸ μελείρην, veluti πυθμὴν idest imum, ἀπύθμην, αὐχὴν, idest ceruix, ὑψαύχην.
Εκνιζεν, demordebat, ab herba.
Εκύρησεν, obtinuit.
Ελόχισεν, insidiatus est.
Ελυτρον, velamen, pellis, cutis.
Ελῶν, abigens.
Εμβολος, æs in nauium prora situm.
Εναγίζειν, defunctis inferias afferre.
Εναρίες, armigeri.
Ενηβητήρια, cœnacula, conuiuia.
Εννώσας, considerans.
Ενωμοτία, turma apud Athenienses.
Επάϊστος, manifestus.
Επαμυνσάμενος, exagitans.
Επίδοξα, hoc est, approbata.
Επικάρσιον, obliquum.
Επίλαμπος, conspicuus.
Επιπλα, haud firma adeptio, sed leuis, ἔπιπλα supernæ partes stragulorum.
Επίσιον, hospitale, diuersorium.
Επιστρεφέως, diligenter.
Επιφορήματα, secundæ mensæ.

A

Αρχὴ τοῦ.

B.

Βαλανάγρα, κλείς. Βαρις, ναῦς.
Βουπόροις, ὀβελοῖς μεγάλοις.
Βυσσὸς, βυθός.

Αρχὴ τοῦ.

Γ'.

B

Γαυλὸς, πλοῖον φοινίκιον, καὶ φρέατος ἀντλητήριον, καὶ γαλακτοδόχον ἀγγεῖον.
Γεωπεῖναι, οἱ γῆς πεινῶντες, καὶ ἄποροι.
Γνωσιμαχεῖν, τὸ γνῶναι τὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἐναντίων τὴν ἰσχύν.
Γοργύρη, δεσμωτήριον ὑπόγεων.
Γυμνοπαιδία, ἑορτὴ ἐν Σπάρτῃ ἐν ᾗ γυμνοὶ χορεὺς ἱστᾶσι.

Αρχὴ τοῦ.

C

Δ.

Δημοεργοὶ, εἰς τὸ δημόσιον κάμνοντες.
Διασφᾶγες, αἱ διεστῶσαι πέτραι.
Διθύραμβος, ὕμνος εἰς Διονύσιον.
Διφροφορευμένοις, φορείοις φορευμένοις.

Αρχὴ τοῦ.

E.

D

Εγχεῖψαι, ἐμπεσεῖν, προσπελάσαι.
Εδώλοισι, ὑποστρώμασι νηός.
Εἰρά, μήτρα, ζώνη.
Εἰρὴν, παρὰ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ ὁ παῖς ῥωβίδας καλεῖται, τῷ δευτέρῳ προκομιζόμενος, τῷ τρίτῳ μικιζόμενος, τῷ τετάρτῳ πρόπαις, τῷ πέμπτῳ παῖς, τῷ ἕκτῳ μελείρην. ἐφηβεύει δὲ παρ' αὐτοῖς ὁ παῖς ἀπὸ ἐτῶν ιδ'. μέχρι καὶ κ'. βαρυτόνως δὲ τὸ μελείρην, ὥσπερ πυθμὴν, ἀπύθμην, αὐχὴν ὑψαύχην.
Εκνιζεν, ἔδακεν, ἀπὸ τῆς πόας.

E

Εκύρησεν, ἔτυχεν.
Ελόχισεν, εἰς λόχους κατέταξεν.
Ελυτρον, σκέπη, δέρμα. Ελῶν, ἐλάσας.
Εμβολος, χάλκωμα περιτιθέμενον περὶ τὴν πρῷραν τῆς ναυσίν.
Εναγίζειν, χοὰς ἐπιφέρειν τοῖς κατοιχομένοις.
Εναρίες, οἱ ὁπλῖται.
Ενηβητήρια, ἐνευωχητήρια.
Εννώσας, ἐννοήσας.
Ενωμοτία, τάξις παρὰ τοῖς Αττικοῖς.
Επάϊστος, φανερός. Επαμυνσάμενος, ἀνακινήσας.

F

Επίδοξα, αἰτὶ τοῦ προσδόκιμα.
Επικάρσιον, πλάγιον. Επίλαμπος, καταφανής.
Επιπλα, ἡ μὴ βεβαία κτῆσις, ἀλλ' ἐπιπόλαιος, ἔπιπλα καὶ τὰ ἐπάνω τῶν στρωμάτων.
Επίσιον, ἔποικον, κατάλυμα. Επιστρεφέως, ἐπιμελῶς.
Επιφορήματα, τραγήματα.

Ερμὶς, ὁ κλινόπους.
Εσηθίσαντες, ὑλίσαντες.
Εὐεστὴ, ἡ εὐημερία, εὐετηρία, ἡ καλλίστη τῶν ἐτῶν διαγωγή. Διογενιανὸς ἄνευ τοῦ σ γράφει.
Εὔλεων, σκωλήκων.
Εὐμαρείη, ἡσυχία, εὐκολία.
Εὔτυκτα, ῥαδίως εἰργασμένα. Εφεδρον, ἐπίκληρον.

A Ερμὶς, lectipes.
Εσηθίσαντες, inferentes.
Εὐεστὴ, prosperitas dierum, salubris anni status, annorum optima transactio. Diogenianus citra hanc literulam σ conscribit.
Εὔλεων, vermium.
Εὐμάρεια, quies, facilitas.
Εὔτυκτα, quæ facilè sunt confecta.
Εφεδρον, hæreditarium,

Αρχὴ τοῦ.

Ζ.

Ζάκορος, νεωκόρος, ἱερεύς.
Ζυγαῖς, καθέδραις.
Ζώνη, πορφυροῦ ἔνδυμα.

Initium litteræ.

B Z.

Ζάκορος, ædituus, antistes.
Ζυγαῖς, subselliis.
Ζώνη, purpureum indumentum.

Αρχὴ τοῦ.

Η.

Ηβηδὸν, μετ' ἰσχύος, μετ' ἀκολασίας, ὀρχηδόν.
Ηλυσιν, ἔφοδον, πορείαν.
Ημεκτέων, δυσφορῶν.

Initium littera.

H.

Ηβηδὸν, cum vi, cum lasciuia, saltatim.
Ηλυσιν, accessum, discessum.
Ημεκτέων, ægrè ferens.

Αρχὴ τοῦ.

Ι.

Ιακχάζουσιν, λέγουσι, φλυαροῦσι.
Ιθαγενέες, οἱ γνήσιοι παῖδες.
Ιλη, τάξις ἱππικὴ, συστροφή. Ισία, δεῖπνα.

C *Initium litteræ.*

I.

Ιακχάζουσιν, loquuntur, fabulantur.
Ιθαγενέες, legitimi filij.
Ιλη, turma equestris, coïtio.
Ισία, cœnas.

Αρχὴ τοῦ.

Κ.

Καινοῦν, τὸ χρήσασθαι λόγῳ καινῷ.
Καλλιερῆσθαι, θύειν.
Κάπλοντες, ἀποδεχόμενοι.
Καταγινέων, καταλύων.
Κατατέλεα, τὰ ἀναλώματα, καὶ συνέδρια.
Κέρκουρος, νεὼς εἶδος. Κληρούχοις, γεωργοῖς.
Κνάφος, ἄκανθα ἕλκουσα ἱμάτια.
Κνυζημάτων, γοερῶν ἀποφθεγμάτων.
Κομιδὴ, ἀνάσωσις, ἐπιμέλεια. Κορώνη, ξύλον ἐπικαμπές.
Κρέξ, ὄρνεον δυσοιώνιστον τοῖς γαμοῦσι.
Κρησφύγετον, καταφυγὴ, ὀχύρωμα.
Κυματωγὴ, ὑπαγωγὴ, αἰγιαλός. Κυρβασίας, τιάρας.

Initium litteræ.

K.

D Καινοῦν, noua oratione vti.
Καλλιερῆσθαι, sacrificare.
Κάπλοντες, suscipientes.
Καταγινέων, diruens.
Κατατέλεα, sumptus, conuentus.
Κέρκουρος, nauis species.
Κληρούχοις, agricolas.
Κνάφος, spina lanians indumenta.
Κνυζημάτων, lugubrium documentorum.
Κομιδὴ, instauratio, sedulitas.
Κορώνη, lignum curuum.
E Κρὲξ, inauspicata auis nubentibus.
Κρησφύγετον, refugium, munimen.
Κυματώγη, subductio, littus. Κυρβασίας, tiaras.

Αρχὴ τοῦ.

Λ.

Λάξιν, λῆξιν, μερισμὸν, κλῆρον.
Λάσθη, αἰσχύνη. Λαῦραι, ῥύμαι, ἀμφόδια.
Λευκὴ, πάθος περὶ ὅλον τὸ σῶμα.
Λίνον, λύρας χορδὴ, ἢ ᾠδῆς ὄνομα.

Initium litteræ.

Λ.

Λάξιν, desinentiam, diuisionem, sortem.
Λάσθη, dedecus.
Λαῦραι, vici, biuia.
F Λευκὴ, affectus totius corporis.
Λίνον, lyræ chorda, vel cantilenæ nomen.

Αρχὴ τοῦ.

Μ.

Μελεδωνοὶ, φροντισταί.
Μετεξέτεροι, τινές.

Initium littera.

M.

Μελεδωνοὶ, procuratores.
Μετεξέτεροι, nonnulli.

Μύδρον, ferrum illaboratum.
Μυχοὶ, abditi loci.

Initium litteræ.

N.

NΑυλόχιον, portum.
Νεοχμῶσαι, recenter mouere.

Initium litteræ.

Ξ.

ΞΕνίων συνεθήκατο, veluti amicitiam largitus est.

Initium litteræ.

O.

OΙσύπη, succidæ lanæ ouium.
Ονος, vermiculus qui circa aquaria vasa nascitur, & in semetipsum contrahitur.
Οργίσας, subigens.
Ορθίος νόμος, modus venustæ cantationis.
Ορχηδὸν, lasciuiter.
Οὐκ ἰκνεομένως, nequaquam decenter.
Οὐ καταπροίξεσθαι, dotem ferre.
Οὖροι, termini.
Ορχανα ἀσπίδων, ansæ, vincula.

Initium litteræ.

Π.

ΠΑλάθας, figmenta ex fæce, propriè autem caricarum mutua positio.
Πάταικοι, Dei punici in puppibus collocati.
Περιφορητὰ, versatilia.
Πεσσοὶ, calculi.
Πολέμαρχος, dux belli.
Πρόκα, statim.
Πρόξενοι, hospites publici.
Πρόπολος, antistes, cum σ verò, seruus dicitur.
Πρόχυσις, litare.
Πρυτανεῖον, Thesmothetium, tholus, camera, cibi vel frumenti conditorium.
Πυκτὶς, instrumentum, psalterium.

Initium litteræ.

P.

PΗπὶς, rete.
Ρηχίνς, sepis, fasciculi sepum.
Ρῆχος, sepes.

Initium litteræ.

Σ.

ΣΑγάρεις, bipennes.
Σαυρωτὴρ, hasta, iaculum, aut manubrium hastæ, quod græcè nonnulli οὐρίαχον appellant.
Σιναμώρειον, malè feriatum.
Σκευὴ, armatum, & stola.

A Μύδρον, σίδηρον ἀργόν.
Μυχοὶ, καταδύσεις.

Αρχὴ τοῦ.

N.

NΑυλόχιον, λιμένα.
Νεοχμῶσαι, νεωστὶ κινῆσαι.

Αρχὴ τοῦ.

B

Ξ.

ΞΕνίων συνεθήκατο, ὡς ξενίων ἐδωρήσατο.

Αρχὴ τοῦ.

O.

OΙσύπη, ῥυπαρὰ προβάτων ἔρια.
Ονος, ὃ περὶ τὰ τῶν ὑδάτων ἀγγεῖα πολύπουν, καὶ συστρεφόμενον.

C Οργίσας, μαλάξας.
Ορθίος νόμος, εἶδος μελῳδίας. Ορχηδὸν, ἡβηδόν.
Οὐκ ἰκνεομένως, οὐ προσηκόντως.
Οὐ καταπροίξεσθαι, προῖκα ποιῆσαι.
Οὖροι, ὁροθέσια.
Οχανα ἀσπίδων, πόρπακες, καὶ δεσμοί.

Αρχὴ τοῦ.

Π.

ΠΑλάθας, τὰ ἐκ τρυγὸς πλάσματα, κυρίως δὲ ἡ τῶν

D σύκων ἐπάλληλος θέσις.
Πάταικοι, Θεοὶ φοινικικοὶ ἐν ταῖς πρύμναις ἱδρυμένοι.
Περιφορητὰ, ἀκτά. Πεσσοὶ, ψῆφοι.
Πολέμαρχος, ἄρχων τῶν ξένων.
Πρόκα, εὐθύς.
Πρόξενοι, προστάται.
Πρόπολος, νεωκόρος, μετὰ τοῦ σ ὁ δοῦλος.
Πρόχυσις, ὃ ἀποπαῖσαι.
Πρυτανεῖον, θεσμοθέσιον, θόλος, καὶ ἡ τοῦ σίτου θήκη.
Πυκτὶς, ὄργανον, ψαλτήριον.

E

Αρχὴ τοῦ.

P.

PΗπὶς, πλέγμα.
Ρηχίνς, φραγμοὶ, ἡ δέσμη τῶν φραγμῶν.
Ρῆχος, φραγμός.

Αρχὴ τοῦ.

Σ.

F

ΣΑγάρεις, πελέκεις.
Σαυρωτὴρ, ξυστὸν, δόρυ, ἢ στύραξ ὃν ἔνιοι καλοῦσιν οὐρίαχον.
Σιναμώρειον, κακόσχολον.
Σκευὴ, ὅπλισις, καὶ στολή.

Σκυτάλαις, ῥάβδοις.
Σπαδίξας, ἐκδείρας, σπάδιξ γὰρ φλοιὸς ῥίζης πρινίνης, οἱ δὲ φοινικος ῥάβδον, σπάδακες δὲ καὶ οἱ κύνες, καὶ σπάδιξ ὄργανόν τι κιθαριστικόν.
Σπερχθεὶς, ταραχθείς.
Σταθμὸς, ὁδοῦ μέτρον, κατάλυμα.
Στρόφος, ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν ἐρεοῦν.
Συμψήσας, συντρίψας.
Συρμαΐζειν, καθαίρειν πόματι τῷ ἐκ ζειᾶς καὶ ὕδατος.
Συρμαία, βρῶμα διὰ στέατος καὶ μέλιτος, ἢ λάχανον σελίνῳ ἐοικός.
Σχοινοτενὲς, μακρόν.
Σχοίνου συμβολεῖς, οἱ ψιαθοπλόκοι.
Σῶστρα, σωτήρια, λύτρα.
Σώχουσι, τρίβουσι.

Ἀρχὴ τοῦ.

Τ.

ΤΑινίαν, διάδημα.
Ταρσοὶ καλάμων, πρασιὰ ἐν ᾗ ἐξήραινον τὴν πλίνθον.
Ταρσὸς, ἡ τῶν ὀρνίθων πτέρωσις.
Τέμπεα, τὰ στενὰ τῶν ὀρῶν, καὶ οἱ συνδενδροι τόποι.
Τόρνιον, ὁ τρῆμα καὶ ὁ ἐνιέμενον εἰς αὐτό.
Τριηκάδας, δεῖπνα κατὰ δήμους καὶ ἀριθμοὺς ἀνδρῶν λ΄.
Τριφάσιοι, τρίφωνοι, τριπλάσιοι.

Ἀρχὴ τοῦ.

Φ.

ΦΑλαρα, τὰ περὶ ταῖς γνάθοις σκεπάσματα.
Φαρμάκοις, βαφαῖς.
Φάρσος, τρύφος, κλάσμα.
Φερέγγυος, βεβαιωτής.
Φόρμος, πλέγμα, ὁ κόφινος.
Φρενήρης, σώφρων.
Φριμάξασθαι, φρυάξασθαι, φυσῆσαι.
Φυλάξαντες, ἐπιτηρήσαντες.

Ἀρχὴ τοῦ.

Χ.

ΧΟιράδες, πέτραι λεῖαι ἐν θαλάσσῃ.
Χορδεύων, τέμνων.
Χρήματος, πράγματος.

Ἀρχὴ τοῦ.

Ψ.

ΨΗνες, κωνώπια τὰ ἐν τοῖς ὀλύνθοις τοῖς ἄρσεσι.

Σκυτάλαις, virgis.
Σπαδίξας, excorians, nam σπάδιξ cortex est radicis iliceæ, sunt etiam qui autumant palmæ esse baculum, cæterùm σπάδακες adhuc canes vocantur, prætere σπάδιξ instrumentum quoddam cytharestum extitit.
Σπερχθεὶς, turbatus.
Σταθμὸς, viæ mensura, diuersorium.
Στρόφος, fascia capitis, aut corona.
Συμψήσας, conterens.
Συρμαΐζειν, purgare potione ex aqua & zea.
Συρμαία, edulium ex adipe & melle conflatum, aut olus quod apio assimilatur.
Σχοινοτενὲς, longum.
Σχοίνου συμβολεῖς, retiones qui storeas intexunt.
Σῶστρα, liberalia, redemptionis pretia.
Σώχουσι, terunt.

Initium litteræ.

Τ

ΤΑινίαν, diadema.
Ταρσοὶ καλάμων, areola in qua laterem exiccabant.
Ταρσὸς, auium ala.
Τέμπεα, angustiæ montium, loca arboribus consita.
Τόρνιον, foramen & quod in hoc inseritur.
Τριηκάδας, cœnæ ad multitudinem triginta virorum.
Τριφάσιοι, triuoces, triplices.

Initium litteræ.

Φ.

ΦΑλαρα, quæ circa genas apponuntur operimenta.
Φαρμάκοις, tincturis.
Φάρσος, fructum, fragmentum.
Φερέγγυος, præs, stipulator.
Φόρμος, rete, corbis.
Φρενήρης, sapiens, prudens.
Φριμάξασθαι, fremere, inflare.
Φυλάξαντες, obseruantes.

Initium litteræ.

Χ.

ΧΟιράδες, lapides leues in mari.
Χορδεύων, scindens, secans.
Χρήματος, negotii.

Initium litteræ.

Ψ.

ΨΗνες, culices qui in caprificis oboriuntur.

ΙΠΠΟ-

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΝΟΜΟΣ.

HIPPOCRATIS LEX.

1. *Medicina omnium artium præstantißima, cur abiectißima ducitur.*
2. *Ad Medicinam comparandam septem prius sortiri oportet.*
3. *Medici veri non tantùm verbo aut ratione; sed & opere seu experientia produntur, imperitia, scientia, opinio, homines sacri, profani.*

1. Ἰητρικὴ τεχνέων πασέων ἐπιφανεστάτη, διότι ἀτιμοτάτη νομίζεται.
2. Ὡς ἰητρικῆς ξύνεσις ἁρμόζηται, τὰ ἑπτὰ περιλαγχάνειν δεῖ.
3. Ἀληθινοὶ ἰατροὶ μὴ λόγῳ μούνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ καὶ πείρᾳ νομίζονται, ἀπειρίη, ἐπιστήμη, δόξα, ἱεροὶ ἄνθρωποι, βέβηλοι.

1. MEDICINA omnium equidem artium præclarissima est; verùm propter eorum qui eam exercent ignorantiam, & eorum qui temerè eos tales *Medicos* esse iudicant *ineptiam*, omnium iam artium quàm vilissima relinquitur. At is error hanc potissimùm causam habere mihi videtur, quòd soli Medicinæ nulla in vrbibus pœna præfinita sit, præterquam ignominiæ; sed hæc non eos qui ex ea constant oblædit. Simillimi namque huiusmodi *Medici* sunt personis, quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi formam quidem, vestem, ac faciem histrionis induunt, neque tamen histriones sunt: sic & Medici fama quidem *ac nomine* multi, re autem *ac* opere perpauci. 2. Oportet enim, quicunque Medicinæ scientiam copulam sibi verè compare volet, horum eum compotem fieri, naturæ, doctrinæ, loci studiis apti, institutionis à puero, amici laboris, ac temporis. Enimuerò primum omnium natura opus est. Natura namque repugnante, irrita sunt *omnia*. Natura verò ad optimum *quodque* viam deducente, artis doctrina paratur, quam cum prudentia assequi oportet in humanioribus disciplinis versatum, in loco qui ad discendum commodus fuerit. Ad hæc gratum laborem per multum tempus adferre, quò insita disciplina prosperè, cúmque incremento fructus afferat. Qualis enim eorum quæ in terra producuntur, consideratio; talis & Medicinæ disciplina est. Natura namque nostra velut ager; Doctorum præcepta velut semina sunt; institutio à puero ceu satio qua per opportunum tempus ipsa semina terræ mandantur. Locus autem in quo ars docetur ambienti aëri respondet, qui vegetis stirpibus alimentum suppetit. Gratus labor agricultura est: tempus denique hæc omnia quoad planè adoleuerint, confirmat. 3. His itaque ad Medicam artem collatis, eiúsque vera cognitione percepta, hoc modo vrbes adeundo, non verbo solùm, sed etiam opere Medicos haberi decet. At imperitia malus thesaurus maleque opes reconditæ ipsam possidentibus, & insomnium, & somnium verum, & securitatis,

A ἸΗΤΡΙΚΗ τεχνέων μὲν πασέων ἐστὶν ἐπιφανεστάτη· διὰ δὲ ἀμαθίην τῶν τε χρεομένων αὐτῇ, καὶ τῶν εἰκῇ τοὺς τοιούσδε κρινόντων, πολύ τι πασέων ἤδη τῶν τεχνέων ἀπολείπεται, ἡ δὲ τῶνδε ἁμαρτὰς, τὰ μάλιστά μοι δοκέει ἔχειν αἰτίην τοιήνδε. πρόστιμον γὰρ ἰητρικῆς μούνης ἐν τῇσι πόλεσιν οὐδὲν ὥρισται, πλὴν ἀδοξίης, αὕτη δὲ οὐ τιτρώσκει τοὺς ἐξ αὐτέης συγκειμένους. B ὁμοιότατοι γάρ εἰσιν οἱ τοιοίδε, τοῖσι παρεισαγομένοισι προσώποισι ἐν τῇσι τραγῳδίῃσιν. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι σχῆμα μὲν καὶ στολὴν, καὶ πρόσωπον ὑποκριτοῦ ἔχουσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ὑποκριταί· οὕτω καὶ οἱ ἰητροὶ, φήμῃ μὲν, πολλοί· ἔργῳ δὲ, πάγχυ βαιοί. Χρὴ γὰρ καὶ ὅστις μέλλει ἰητρικῆς ξύνεσιν ἀτρεκέως ἁρμόζεσθαι, τῶνδέ μιν ἐπήβολον γενέσθαι, φύσιος, διδασκαλίης, τόπου εὐφυέος, παιδομαθίης, φιλοπονίης, χρόνου. Πρῶτον μὲν οὖν πάντων δεῖ φύσιος, φύσιος γὰρ ἀντιπρησσούσης, κενεὰ πάντα. φύσιος δὲ εἰς τὸ ἄριστον ὁδηγεούσης, C διδασκαλίη τέχνης γίνεται, ἣν μετὰ φρονήσιος δεῖ περιποιήσασθαι, παιδομαθέα γενόμενον ἐν τόπῳ, ὁκοῖος εὐφυὴς πρὸς μάθησιν ἔσται, ἔτι δὲ φιλοπονίην προσενέγκασθαι ἐς χρόνον πουλὺν, ὅκως ἡ μάθησις ἐμφυσιωθεῖσα, δεξιῶς τε καὶ εὐαλδέως τοὺς καρποὺς ἐξενέγκηται. Ὁκοίη γὰρ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων θεωρίη, τοιήδε καὶ τῆς ἰητρικῆς ἡ μάθησις. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἡμέων, ὁκοῖον ἡ χώρη, τὰ δὲ δόγματα τῶν διδασκόντων, ὁκοῖον τὰ σπέρματα, ἡ δὲ παιδομαθίη, τὸ, καθ' ὥρην αὐτὰ πεσεῖν εἰς τὴν ἄρουραν. ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ D ἡ μάθησις, ὁκοῖον ἐκ τοῦ περιέχοντος ἠέρος τροφὴ γινομένη τοῖσι φυομένοισιν, ἡ δὲ φιλοπονίη, ἐργασίη. ὁ δὲ χρόνος, ταῦτα ἐνισχύει πάντα, ὡς τραφῆναι τελέως. Ταῦτα οὖν χρὴ ἐς τὴν ἰητρικὴν τέχνην ἐνεγκαμένους, καὶ ἀτρεκέως αὐτέης γνῶσιν λαβόντας, οὕτως ἀνὰ τὰς πόλιας φοιτέοντας, μὴ λόγῳ μούνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἰητροὺς νομίζεσθαι. ἡ δὲ ἀπειρίη, κακὸς θησαυρὸς, καὶ κακὸν κειμήλιον τοῖσιν ἔχουσιν αὐτὴν, καὶ ὄναρ καὶ ὕπαρ.

εὐθυμίης τε καὶ εὐφροσύνης ἄμοιρος, δειλίης τε καὶ θρασύτητος τιθήνη. δειλίη μὲν γὰρ ἀδυναμίην σημαίνει, θρασύτης δὲ, ἀτεχνίην. δύο γὰρ ἐπιστήμη τε, καὶ δόξα, ὧν τὸ μὲν ἐπίστασθαι ποιέει· τὸ δὲ ἀγνοεῖν. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη ποιέει τὸ ἐπίστασθαι, ἡ δὲ δόξα τὸ ἀγνοεῖν. τὰ δὲ ἱερὰ ἐόντα πρήγματα, ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δείκνυται. βεβήλοισι δὲ, οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης.

animi, & lætitiæ expers; timiditatis & audaciæ nutrix. Ac timiditas quidem impotentiam, audacia verò artis ignorationem arguit. Duo sunt enim, scientia & opinio, quorum illud quidem scientiam, hoc verò ignorationem facit. Nam scientia quidem scire, opinio verò ignorare facit. Hæc autem quum sacra sint, sacris hominibus demonstrantur, profanis verò nefas, priusquam sacris scientiæ orgiis initiati fuerint.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ.

HIPPOCRATIS DE ARTE LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πρὸς τοὺς τὰς τέχνας, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἔργα διαβάλλοντας, ὁ λόγος θρασυνόμενος, εὐπορέων, καὶ δυνάμενος.

ΕΙΣΙ τινες, οἳ τέχνην πεποίηνται, τὸ τὰς τέχνας αἰσχροεπεῖν. ὡς μὲν οἴονται, οὐ τοῦτο διαπρησσόμενοι, ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' ἱστορίης οἰκείης ἐπίδειξιν ποιεύμενοι. ἐμοὶ δὲ, τὸ μέν τι τῶν μὴ εὑρημένων ἐξευρίσκειν, ὅ, τι καὶ εὑρεθὲν κρέσσον ἢ ἀνεξεύρετον, ξυνέσιος δοκέει ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι. καὶ τὸ, τὰ ἡμίεργα ἐς τέλος ἐξεργάζεσθαι ὡσαύτως. τὸ δὲ, λόγων οὐ καλῶν τέχνῃ τὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένα αἰσχύνειν προθυμέεσθαι, ἐπανορθοῦντα μὲν μηδὲν, διαβάλλοντα δὲ τὰ τῶν εἰδότων πρὸς τοὺς μὴ εἰδότας ἐξευρήματα, οὐκέτι δοκέει ξυνέσιος ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ κακαγγελίη μᾶλλον φύσιος, ἢ ἀτεχνίη. μούνοισι γὰρ τοῖσιν ἀτέχνοισιν, ἡ ἐργασίη αὕτη ἁρμόζει, φιλοτιμουμένων μὲν, οὐδαμᾶ δὲ δυναμένων κακίῃ ὑπουργέειν, εἰς τὸ τὰ τῶν πέλας ἔργα, ἢ ὀρθὰ ἐόντα διαβάλλειν, ἢ οὐκ ὀρθὰ μωμέεσθαι. τοὺς μὲν οὖν εἰς τὰς ἄλλας τέχνας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐμπίπτοντας, οἷσι μέλει τε, καὶ ἐν οἷς μέλει, οἱ δυνάμενοι κωλυόντων. ὁ δὲ παρεὼν λόγος, τοῖς ἐς ἰητρικὴν οὕτως ἐμπορευομένοις, ἐναντιώσεται, θρασυνόμενος μὲν, διὰ τουτέους οὓς ψέγει, εὐπορέων δὲ διὰ τὴν τέχνην ᾗ βοηθεῖ, δυνάμενος δὲ, διὰ σοφίην, ᾗ πεπαίδευται.

CAPUT I.

In artium & operum alienorum calumniatores; oratio vehemens, copiosa; potens.

SVNT nonnulli qui artes probris insectari, artem esse duxerunt. Hoc tamen vt autumāt, non assequūtur, quod ego assero, sed scientiæ propriæ promulgationem patefaciunt. Mihi verò aliquid eorū quæ nondū inuēta sunt, inuenire, quódque inuentū quàm non inuentū præstiterit, scientiæ scopū munúsq; esse videtur; atque inchoata & imperfecta ad finē opera perducere, consimile est. At eniti verborū inhonestorū arte, quæ ab aliis inuenta sunt contaminare, neq; quicquā emendare, sed à doctis ad indoctos inuenta traducere, sanè scientiæ scopus munúsq; id esse non videtur, sed magis naturę proditio, aut artis ignorantia: solis enim artiū ignaris hoc opus cōpetit, qui ambitiosè quidē contendunt, nequaquā tamen improbitate sua præstare possunt, vt quæ recta aliorū sunt opera calumnientur; vel nō recta vituperent. Eos igitur qui in alias artes hoc modo inuadunt, quibus hæ curæ sunt, quorúmq; id interest, si possint, ipsi coerceāt. At pręsens oratio his qui hoc pacto Medicinam adeunt, aduersabitur; vehemēs quidem, propter eos in quos inuehitur; copiosa verò propter eam quam patrocinatur artem; Potens autem ob eam quâ pollet sapientiam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὴν τέχνην ἅπασαν εἶναι, καὶ τὰ ταῖς τέχναις ὀνόματα διὰ τὰ εἴδη λαβεῖν.

ΔΟκέει δή μοι, τὸ μὲν σύμπαν, τέχνη εἶναι οὐδεμία οὐκ ἐοῦσα. καὶ γὰρ ἄλογον τῶν ἐόντων τι ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν. ἐπεὶ τῶν γε μὴ ἐόντων, τίνα ἄν τις οὐσίην θεησάμενος, ἀπαγγείλειεν ὡς ἔστιν; εἰ γὰρ δή ἐστί γ' ἰδεῖν τὰ μὴ ἐόντα, ὥσπερ τὰ ἐόντα, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις αὐτὰ νομίσειε μὴ ἐόντα. ὥσπερ τὰ ἐόντα, ἅ γε εἴη καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, καὶ γνώμῃ νοῆσαι ὡς ἔστιν. ἀλλ' ὅπως μὴ οὐκ εἴη τοῦτο τοιοῦτον, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐόντα αἰεὶ ὁρᾶταί καὶ γινώσκεται· τὰ δὲ

CAPUT II.

Artem omnem existere; & artibus nomina ex speciebus imponi.

VIdetur sanè mihi in vniuersum nulla ars esse, quæ nō existat. Etenim eorū quæ existūt quidpiā, quod non sit putare, perabsurdū est. Quādoquidē eorū quę non existunt, quānam quis substantiam speculaturus, quod ipsa sint enunciabit? Enimuerò si quæ nō existunt, vt quæ existūt, ea videre liceat, haud scio quā quis ratione ea quæ non sunt animo cōplectatur ac ea quæ sunt, quę quòd sint, & oculis intueri, & mēte cōprehendere licet. Neq; verò id vnquā eiusmodi cōtigerit, sed ea quę sunt perpetuò cernūtur, & cognoscūtur; quæ verò

non sunt, neque cernuntur, neque cognoscuntur. Cognoscuntur itaque demonstratarum artium formæ, arsque nulla est quæ sub formâ quadam non cernatur; arbitrórque ego eas nomina per formas accepisse. Nam præter rationem est existimare ex nominibus formas propagari, neque id fieri potest. Nomina namque naturæ lege sancita sunt. Formæ autem non naturæ lege sunt sancitæ, sed naturæ sunt progermina. Atque hæc quidem siquis ex iis quæ dicta sunt, non satis intelligat, in aliis commentariis apertiùs docebuntur.

A μὴ ἐόντα, οὔτε ὁρᾶται, οὔτε γινώσκεται. γινώσκεται τοίνυν δεδειγμένων εἴδη τῶν τεχνέων, καὶ οὐδεμία ἐστὶν, ἥγε ἔκ τινος εἴδεος οὐχ ὁρᾶται. οἶμαι δ' ἔγωγε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῆς, διὰ τὰ εἴδεα λαβεῖν. ἄλογον γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἴδεα ἡγεῖσθαι βλαστάνειν καὶ ἀδύνατον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα φύσιος νομοθετήματά ἐστι, τὰ δὲ εἴδεα, οὐ νομοθετήματα, ἀλλὰ βλαστήματα. περὶ μὲν οὖν τούτων εἴγε τις μὴ ἱκανῶς ἐκ τῶν εἰρημένων ξυνίησιν, ἐν ἄλλοις ἂν λόγοις σαφέστερον διδαχθείη.

B

CAPVT III.

Quid sit Medicina? Et quòd arti, non fortunæ curatio tribuatur.

AT de Medicina *nunc dicendum est* (ad eam enim hæc *spectat* oratio) claram itaque huius demonstrationem instituam. Ac primùm quidem, prout sentio, Medicinam definiam esse, quę prorsus ab ægris morbos propellit, morborúmque vehementiam obtundit, neque à morbo victis manum *curatricem* admouet, quum hæc Medicinam non posse constet. Quòd igitur tum ista præstet, tum etiam semper præstare queat, de hoc mihi certè reliqua erit oratio. Verùm dum artem esse demonstro, simul etiam qui probris ipsam deprimere autumant, eorum rationes diluam, prout eorum quisque aliquid efficere se posse arbitratur. Itaque mihi orationis exordium est, quod & ab omnibus concedetur; nonnullos quidem arte Medica curatos sanitati esse restitutos, consensu omnium patet; quòd verò non omnes, hac in re iam ars *ipsa* reprehenditur. At obiiciunt qui de ea deterius loquuntur, qui morbis corripiuntur, ex iisque euadunt, ipsos non fortuna, sed arte sanos euadere. Ego verò fortunæ quidem quauis in re nihil quicquam detraho, sed censeo qui à morbis malè curantur, iis vtplurimùm aduersam fortunam, qui verò prosperè, suis prosperam fortunam succedere. Deinde verò qui sanati sunt, quomodo cuidam alteri quàm arti *sanitatis* causam referre poterunt, siquidem eius vsu ac ministerio sanitatem adepti sunt? Imbecillam namque fortunæ formam eos respicere ac sequi noluisse in hoc apparet, quòd seipsos arti commiserint. Quod enim ipsi sese commiserint ac concrediderint, palàm est ipsos ea re eius formam fuisse contemplatos, & vires producto opere agnouisse.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τί ἐστιν ἡ ἰατρική; καὶ ὅτι ἐπὶ τὴν τέχνην, οὐδὲ τὴν τύχην ἡ ὑγίανσις ἀναφέρεται.

ΠΕρὶ δὲ ἰητρικῆς, ἐς ταύτην γὰρ ὁ λόγος, ταύτης οὖν τὴν ἀπόδειξιν ποιήσομαι. καὶ πρῶτόν γε δὴ ὁριεῦμαι, ὃ νομίζω ἰητρικὴν εἶναι, τὸ δὴ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσεόντων τοὺς καμάτους· καὶ τῶν νοσημάτων τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν, καὶ τὸ μὴ ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότως ὅτι ταῦτα οὐ δύναται ἰητρική. ὡς οὖν ποιέει τε C ταῦτα, καὶ οἵη τέ ἐστι διὰ παντὸς ποιέειν, περὶ τούτου μοι δὴ ὁ λοιπὸς ἔσται λόγος. ἐν δὲ τῇ τῆς τέχνης ἀποδείξει, ἅμα καὶ τοὺς λόγους τῶν αἰσχύνειν αὐτὴν οἰομένων ἀναιρήσω, ᾗ ἂν ἕκαστος αὐτῶν περαίνειν τι οἰόμενος τυγχάνῃ. ἔστιν οὖν μοι ἀρχὴ τοῦ λόγου, ἣ καὶ ὁμολογηθήσεται παρὰ πᾶσιν· ὅτι μὲν ἔνιοι ἐξυγιαίνονται τῶν θεραπευομένων ὑπὸ ἰητρικῆς, ὁμολογέεται· ὅτι δὲ οὐ πάντες, ἐν τούτῳ ἤδη ψέγεται ἡ τέχνη. καί φασιν οἱ τὰ χείρω λέγοντες, διὰ τοὺς ἁλισκομένους ὑπὸ τῶν νοσημάτων, καὶ τοὺς ἀποφεύγοντας αὐτὰ, τύχῃ ἀποφεύγειν, καὶ οὐ διὰ τὴν τέχνην. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποστερέω μὲν οὐδ' αὐτὸς τὴν τύχην, D ἔργου οὐδενός· ἡγέομαι δὲ τοῖσι μὲν κακῶς θεραπευομένοισι νουσήμασι, τὰ πολλὰ τὴν ἀτυχίην ἕπεσθαι· τοῖσι δὲ εὖ, τὴν εὐτυχίην. ἔπειτα δὲ καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστι τοῖς ὑγιανθεῖσιν ἄλλο τι αἰτιάσασθαι ἢ τὴν τέχνην, εἴπερ χρώμενοι αὐτῇ καὶ ὑπουργέοντες, ὑγιάνθησαν; τὸ μὲν γὰρ τῆς τύχης εἶδος ψιλὸν, οὐκ ἠβουλήθησαν θεήσασθαι, ἐν ᾧ τῇ τέχνῃ ἐπέτρεψαν σφᾶς αὐτούς· ὥστε τῆς μὲν ἐς τὴν τύχην ἀναφορῆς, ἀπηλλαγμένοι εἰσί· τῆς μέντοι ἐς τὴν τέχνην, οὐκ ἀπηλλαγμένοι. ἐν ᾧ γὰρ ἐπέτρεψαν καὶ ἐπίστευσαν αὐτῇ σφᾶς αὐτοὺς, ἐν τούτῳ αὐτῆς καὶ τὸ εἶδος ἐσκέψαντο, καὶ τὴν δύναμιν, περανθέντος τοῦ ἔργου ἔγνωσαν.

E

CAPVT IV.

Qui ægri Medico non vsi conualuerunt, eos artis vt victus ope sanos euasisse; artémque ex recto & non recto dignosci.

OBiiciet sanè hîc aduersarius, multos iam ægros, etiam Medico non vsos conualuisse. Atque hancce rationem non improbo. Sed fieri posse mihi videtur Medico non vtentibus ex *arte* Medica sanitatem succedere; neque tamen eos scire quid in ipsa rectum, & quid non rectum insit, sed per se curatis, eadem quæ si Medicorum ope acceptâ curati fuissent, contigisse. Atq; id tandem certum magnúmque est existentiæ *ipsius* artis argumentum, & quod ars sit, & magna existat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Οἱ νοσέοντες οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ ὑγιάνθησαν, τοὺς αὐτοὺς διὰ τὴν τέχνην ὅπως τὴν δίαιταν σωζομένους· καὶ τὴν τέχνην ἐκ τοῦ ὀρθοῦ καὶ μὴ ὀρθοῦ γινώσκεσθαι.

ΕΡεῖ δὴ ἐνταῦθα ὁ τἀναντία λέγων, ὅτι πολλοὶ ἤδη καὶ οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ νοσέοντες ὑγιάνθησαν. καὶ ἐγὼ τῷ F λόγῳ οὐκ ἀπιστέω. δοκέει δέ μοι οἷόν τε εἶναι καὶ ἰητρῷ μὴ χρωμένους ἰητρικῇ περιτυχεῖν. οὐ μὴν ὥστε εἰδέναι, ὅτι ὀρθὸν ἐν αὐτῇ ἐνείη, καὶ ὅτι μὴ ὀρθὸν, ἀλλ' ὥστ' ἂν ἐπιτύχοιεν τοιαῦτα θεραπεύσαντες ἑωυτοὺς, ὁποῖα περ ἂν ἐθεραπεύθησαν, εἰ καὶ ἰητροῖσιν ἐχρέοντο. καὶ τοῦτό γε τέως τεκμήριον μέγα τῇ οὐσίῃ τῆς τέχνης, ὅτι ἐοῦσά τέ ἐστι καὶ μεγάλη.

ὅπου γε φαίνονται καὶ οἱ μὴ νομίζοντες αὐτὴν εἶναι, σωζόμενοι δι᾽ αὐτήν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη καὶ τοὺς μὴ χρεωμένους ἰητροῖσιν, νοσήσαντας δὲ, καὶ ὑγιασθέντας εἰδέναι, ὅτι ἢ δρῶντές τι, ἢ μὴ δρῶντες, ὑγιάνθησαν. ἢ γὰρ ἀσιτίῃ, ἢ πολυφαγίῃ, ἢ ποτῷ πλείονι, ἢ δίψῃ, ἢ λουτροῖσιν, ἢ ἀλουσίῃ, ἢ πόνοισιν, ἢ ἡσυχίῃ, ἢ ὕπνοισιν, ἢ ἀγρυπνίῃ, ἢ τῇ ἁπάντων τούτων ταραχῇ χρώμενοι, ὑγιάνθησαν. καὶ τῷ ὠφελεῖσθαι, πολλὴ ἀνάγκη αὐτούς ἐστιν ἐγνωκέναι, ὅ, τι ἦν τὸ ὠφελῆσαν· καὶ εἴ τι ἐβλάβησαν, καὶ τὸ βλάψαι· καὶ ὅ, τι ἦν τὸ βλάψαν. τὰ γὰρ τῷ ὠφελεῖσθαι καὶ τὰ τῷ βεβλάφθαι ὡρισμένα, οὐ πᾶς ἱκανὸς γνῶναι. εἰ τοίνυν ἐπιστήσεται, ἢ ἐπαινέειν, ἢ ψέγειν ὁ νοσήσας τῶν διαιτημάτων τι οἷσιν ὑγιάνθη, πάντα ταῦτα τῆς ἰητρικῆς ὄντα εὑρήσει. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧσσον τὰ ἁμαρτηθέντα τῶν ὠφελησάντων μαρτύρια τῇ τέχνῃ, εἰς τὸ εἶναι. τὰ μὲν γὰρ ὠφελήσαντα, τῷ ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ὠφέλησαν· τὰ δὲ βλάψαντα, τῷ μηκέτι ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ἔβλαψαν. καίτοι ὅπου τὸ ὀρθὸν, καὶ τὸ μὴ ὀρθὸν, ὅρον ἔχει ἑκάτερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέχνη εἴη; τοῦτο γὰρ ἔγωγέ φημι ἀτεχνίην εἶναι, ὅπου μήτε ὀρθὸν εἴη μηδὲν, μήτε οὐκ ὀρθόν. ὅπου δὲ τούτων ἔνεστιν ἑκάτερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέχνης ἔργον, ἀλλ᾽ ἀτεχνίης εἴη.

quando qui ipsam esse non existimant, per eā seruati conspiciuntur. Sūmè enim necessariū est etiā Medicis non vsos cùm ægrotantes, tū conualescētes nosse, se, quòd aliquid vel fecerint, vel non fecerint, sanitatem fuisse consequutos. Aut enim inedia, aut multo cibo, aut vberiore potu, aut siti, aut balneis, aut lotionū abstinentia, aut laboribus, aut quiete, aut somno, aut vigilia, aut horū omniū suppeditatione vsi cōualuerunt. Atq; quòd vtilitatem senserint, aliquid fuisse quod vtilitatē tulerit, ipsos agnoscere omnino necesse est, & siquam læsionem acceperint, tum lęsionem ipsam, tū aliquid esse quod læserit. Quæ namq; iuuantium ac lædentiū limitibus cōprehendūtur, ea cognoscere quisque non potest. Si igitur qui ægrotauit aliquā victus rationem, per quam sanitatem adeptus est, aut approbare, aut improbare nouerit, omnia hęc Medicinæ esse cōperiet. Neque minus quæ læserunt, quàm quę profuerunt, arti quòd ipsa sit certa sunt argumenta. Quæ enim profuerunt, quòd rectè adhibita fuerint, iuuarunt, quæ verò læserunt, quòd nequaquam rectè vsurpata fuerint, læserint. Quāquam vbi rectum & non rectū suum terminū habet vtrũque, quomodo id ars non erit? Id namq; artis expers esse ego dico, quum neque rectum quicquam fuerit, neque non rectum. At vbi eorum inest vtrumque, quomodo id non artis, sed nullius artis opus fuerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὴν ἰατρικὴν τέχνην εἶναι ἐκ τῶν φαρμακευτικῶν, καὶ διαιτητικῶν, καὶ θεραπευτικῶν ἔργων δοκιμάζει· καὶ τὴν αὐτὴν διά τι, καὶ ἐν τῷ διά τι γινομένην, καὶ τὸ αὐτόματον οὐδὲν εἶναι.

ΕΙ τοίνυν, εἰ μὲν ὑπὸ φαρμάκων τῶν τε καθαιρόντων καὶ τῶν ἱστάντων, ἡ ἴησις τῇ τε ἰητρικῇ καὶ τοῖς ἰητροῖσι μούνοισιν ἐγένετο, ἀσθενὴς ἦν ὁ ἐμὸς λόγος. Νῦν δὲ δὴ φαίνονται τῶν ἰητρῶν οἱ μάλιστα ἐπαινεόμενοι, καὶ διαιτήμασιν ἰώμενοι, καὶ ἄλλοισί τε εἴδεσιν, ἃ οὐκ ἄν τις φαίη, μὴ ὅτι ἰητρὸς, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἰδιώτης ἀνεπιστήμων ἀκούσας, μὴ οὐ τῆς τέχνης εἶναι. ὅπου οὖν οὐδὲν οὔτε ἐν τοῖς ἀγαθοῖσι τῶν ἰητρῶν, οὔτε ἐν τῇ ἰητρικῇ αὐτῇ ἀχρεῖόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πλείστοισι τῶν τε φυομένων καὶ τῶν ποιευμένων, ἔνεστι τὰ εἴδεα τῶν θεραπειῶν καὶ τῶν φαρμάκων, οὐκ ἔστιν ἔτι οὐδενὶ τῶν ἄνευ ἰητροῦ ὑγιαζομένων, τὸ αὐτόματον αἰτιάσασθαι ὀρθῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ αὐτόματον, οὐδὲν φαίνεται ἐὸν ἐλεγχόμενον. πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον, διά τι εὑρίσκοιτ᾽ ἂν γινόμενον, καὶ ἐν τῷ διά τι. τὸ δὲ αὐτόματον, οὐ φαίνεται οὐσίην ἔχον οὐδεμίην, ἀλλ᾽ ἢ οὔνομα μοῦνον. ἡ δὲ ἰητρικὴ, καὶ ἐν τοῖς διά τι προνοουμένοισι φαίνεταί τε καὶ φανεῖται ἔτι οὐσίην ἔχουσα. τοῖσι μὲν οὖν τῇ τύχῃ τὴν ὑγιείην προστιθεῖσι, τῆς δὲ τέχνης ἀφαιρέουσι, τοιαῦτ᾽ ἄν τις λέγοι.

CAPVT V.

Medicinam artem esse ex pharmaceuticis, diæteticis, & therapheuticis operibus probat; ipsamque propter quid & ad aliquid fieri; spontaneum verò & fortuitum nihil esse.

AD hæc autē si ex medicamentis purgantibus, & aluū sistentibus curatio in *arte* Medica, & apud Medicos dūtaxat perficeretur, imbecilla esset nostra oratio. Nūc verò qui inter Medicos maximè celebrari conspiciuntur, ij & victus ratione, & aliis remediorū generibus curāt; quę nemo Medicus, sed ne plebeius indoctus, si audierit, artis esse non profiteatur. Vbi igitur nihil neque in bonis Medicis, neq; in arte ipsa Medica est inutile, sed in eorū quæ *natura* producuntur, aut *arte* efficiuntur quāplurimis insunt curationū & medicamentorū species; non est, quod etiānum aliquis eorum qui citra Medicū conualuerunt, ad fortuitū *sanationis* causam iure ac meritò referat. Fortuitum enim aut spontaneum nihil esse apparet ac deprehenditur. Quicquid enim fit propter quid fieri cōperitur, & ad aliquid refertur. Fortuitū verò existentiā nullā habere videtur, sed vel nomē tantum esse. At Medicina tum inter eas, quæ propter aliquid cū prouidentia inuentæ sunt artes existit, tum propterea suam habere existentiam conspicietur. Iis itaque, qui fortunæ quidem sanitatem ascribunt, arti verò eam subducunt, talia quis proferre queat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Τῇ ἐπιχειρήσει πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην, ὅτι τὰς τῶν ἀποθνησκόντων συμφορὰς οὐ κωλύει, ἀποκρίνεται.

ΤΟὺς δ᾽ ἐν τῇσι τῶν ἀποθνησκόντων συμφορῇσι τὴν τέχνην ἀφανίζοντας, θαυμάζω ὅτῳ ἐπαιρεόμενοι ἀξιοχρέῳ λόγῳ, τὴν μὲν τῶν ἀποθνησκόντων ἀκρασίην, οὐκ αἰτίην καθιστᾶσι, τὴν δὲ τῶν ἰητρικὴν μετιόντων σύνεσιν, αἰτίην, ὡς τοῖσι μὲν ἰητροῖσιν ἔνεστι, τὰ μὴ δέοντα ἐπιτάξαι,

CAPVT VI.

Controuersiæ in artem medendi, quòd morientium iacturam non prohibeat, respondet.

AT verò eos qui ex morientium iacturā artem demoliuntur, miror qua idonea impulsi ratione morientium quidem intemperantiam causam non statuant, sed eorum qui Medicinam exercent prudentiam *mortis* causam arguunt, ac si Medicis datum sit quæ non deceant imperare;

ægris verò non liceat imperata infringere. Atqui multò certè magis rationi consentaneū est, ægros non posse quæ imperantur exequi, quàm Medicos quæ non deceant imperare. Hi namque *Medici* sana mente & corpore consideratis priùs tum præsentibus, tum iis quæ ex præteritis cum præsentibus peræquè se habent, curationem aggrediuntur, adeo vt qui curatus est aliquando fateatur, se illorum ope à morbo liberatum esse. Illi verò *ægroti* neque quo morbo laborent, neque queam ob causam ægrotent, neque quid præsens morbi status sit, neque quid ex horum similibus fiat, intelligentes *à Medicis* imperantur. Præsenti quidem morbo dolentes, euentum verò metuentes, & morbo quidem saturi, cibis verò vacui, malunt ea quæ morbo grata sunt, quàm quæ ad sanitatem conferunt admittere, non quòd mori desiderent, sed quòd *morbum* patienter ferre nequeāt. At hos sic affectos an magis consentaneum est quæ à Medicis imperantur facere, quàm alia facere quæ non imperantur? An Medicos eo modo quo præcedens oratio exposuit constitutos ea quę minimè conueniunt imperare? Nonne multò æquius est, eos quidem rectè imperare, illos verò, vt par est, obsequi non posse, atque non obsequentes in mortem incidere? Quorum, qui non rectè perpendunt, causas in eos qui culpa vacant reiiciunt, ac reos à culpa eximunt.

CAPVT VII.

Quòd morbus Medicinæ instrumenta superet, ægrúmque enecet, morbi vim non artem causam esse.

At quidam existunt, & qui propter eos qui morbo superatis curatrices manus admouere nolunt, artem medicam reprobant; & dicunt eos ipsos *morbos*, quos curandos aggrediuntur, per se sanari; qui verò auxilio indigent, eos non attingere; oportere autem, si quidem ars sit, omnibus peræquè morbis mederi. Qui igitur hæc proponūt, si de Medicis conquerantur, quòd eorum talia proferentiū tanquam delirantiū curam nullā suscipiant, multò sanè iustiùs succēsuerint, quā quod illa reprehēdant. Siquis enim vel artē *in ea* ad quę haud ars, vel naturā *in ea* ad quæ haud natura cōparata est, posse censuerit, is ignorat insaniā prauo habitui magis, quàm imperitiæ adiungi. Quorū enim facultas tū naturæ tum artiū instrumētis nobis data est, eorū nos opifices esse licet, aliorū verò, nō licet. Quū igitur homo prauo aliquo afficitur morbo, qui Medicinæ instrumētis potētior sit, ne sperare quidē oportet, eū ab arte medica euinci posse. Exēpli namq; gratia, inter ea quæ in Medicina vrēdi facultate pollēt, ignis summè vrit; eo verò minùs & alia multa. An certè leuioribus *instrumentis* vehemētiores *morbi* curari nequeāt, nondū constat. At potētissimis *instrumentis* vehemētiores *affectus* curari etiā non posse, quomodo nō sit manifestū? Quæ enim ignis nō efficit, quomodo quæ ab eo euincūtur, ea nō ostēdunt, aliā sibi opus esse arte, & nō eā cuius ignis est instrumentū? Eadē verò mihi oratio est & de cæteris quæ Medicinæ operationibus inseruiūt, quorū omnium quēq; successum si non assequatur Medicus, dico in morbi vehementiam non in artem causam reiiciendam esse. Qui igitur eos reprehendunt qui victis *à morbo* manus non admouent, adhortantur etiā non minùs ea quæ nefas, quàm quæ fas est attingere;

τοῖσι δὲ νοσέουσιν, οὐκ ἔστι τὰ προσταχθέντα παραβαίνειν. καὶ μὴν πολύ γε εὐλογώτερον τοῖσι κάμνουσιν ἀδυνατέειν τὰ προστασσόμενα ὑπουργέειν, ἢ τοῖσιν ἰητροῖσι τὰ μὴ δέοντα ἐπιτάσσειν. οἱ μὲν γὰρ ὑγιαινούσῃ γνώμῃ, μεθ' ὑγιαίνοντος σώματος ἐγχειρέουσι λογισάμενοι τά τε παρεόντα, τῶν τε παρῳχημένων τὰ ὁμοίως διατεθέντα τοῖσι παρεοῦσιν, ὥστε ποτὲ θεραπευθέντα εἰπεῖν, ὅτι ἀπήλλαξαν. οἱ δὲ οὔτε ἃ κάμνουσιν, οὔτε δι' ἃ κάμνουσιν, οὐδ' ὅ, τι ἐκ τῶν παρεόντων ἔσται, οὐδ' ὅ, τι οὖν ἐκ τῶν τούτοισιν ὁμοίων γίνεται εἰδότες, ἐπιτάσσονται· ἀλγέοντες μὲν τῷ παρεόντι· φοβεύμενοι δὲ τὸ μέλλον, καὶ πλήρεις μὲν τῆς νόσου· κενοὶ δὲ σιτίων. ἐθέλοντες τὰ πρὸς τὴν νοῦσον ἡδέα μᾶλλον, ἢ τὰ πρὸς ὑγείην προσδέχεσθαι· οὐκ ἀποθανεῖν ἐρῶντες, ἀλλὰ καρτερεῖν ἀδυνατέοντες. οὕτω δὲ διακειμένους, πότερον εἰκὸς τούτους τὰ ὑπὸ τῶν ἰητρῶν ἐπιτασσόμενα ποιέειν, ἢ ἄλλα ποιέειν, ἃ οὐκ ἐπετάχθησαν; ἢ τοὺς ἰητροὺς τοὺς ἐκείνους διακειμένους, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἡρμήνευσεν, ἐπιτάσσειν τὰ μὴ δέοντα. ἆρ' οὐ πολὺ μᾶλλον, τοὺς μὲν δεόντως ἐπιτάσσειν· τοὺς δὲ, εἰκότως ἀδυνατέειν πείθεσθαι, μὴ πειθομένους δὲ, περιπίπτειν τοῖσι θανάτοισιν; ὧν, οἱ μὴ ὀρθῶς λογιζόμενοι, τὰς αἰτίας τοῖς οὐδὲν αἰτίοις ἀνατιθέασι, τοὺς αἰτίους ἐλευθερῶντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὅτι ἡ νόσος κρέσσων ἐστὶ τῶν ἐν τῇ ἰατρικῇ ὀργάνων, καὶ τὸν νοσέοντα ἀποκτείνῃ, τὴν δύναμιν αἰτιᾶσθαι τοῦ πάθεος, μὴ τὴν τέχνην.

Εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, μέμφονται τὴν ἰητρικήν· λέγοντες, ὡς ταῦτα μὲν καὶ αὐτὰ ὑφ' αὐτῶν ἂν ἐξυγιάζοιτο, ἃ ἐγχειρέουσιν ἰᾶσθαι· ἃ δὴ ἐπικουρίης δεῖται, οὐχ ἅπτονται· δεῖν δὲ εἴπερ ἦν ἡ τέχνη, πάνθ' ὁμοίως ἰᾶσθαι. οἱ μὲν οὖν ταῦτα λέγοντες, εἰ ἐμέμφοντο τοῖς ἰητροῖς, ὅτι αὐτέων τοιαῦτα λεγόντων, οὐκ ἐπιμελοῦνται ὡς παραφρονεόντων, εἰκότως ἂν ἐμέμφοντο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνα μεμφόμενοι. εἰ γάρ τις ἢ τέχνην, ἐς ἃ μὴ τέχνη, ἢ φύσιν, ἐς ἃ μὴ φύσις πέφυκεν, ἀξιώσειε δύνασθαι, ἀγνοέει, μανίῃ ἁρμόζουσαν ἄγνοιαν μᾶλλον, ἢ ἀμαθίῃ. ὧν γάρ ἐστιν ἡμῖν τοῖσί τε τῶν φύσεων, τοῖσί τε τῶν τεχνέων ὀργάνοις ἐπικρατέειν, τούτων ἐστὶν ἡμῖν δημιουργοῖς εἶναι, ἄλλων δὲ οὐκ ἔστιν. ὅταν οὖν τι πάθῃ ὥνθρωπος κακὸν, ὃ κρέσσον ἐστὶ τῶν ἐν τῇ ἰητρικῇ ὀργάνων, οὐδὲ προσδοκᾶσθαι δεῖ ὑπὸ ἰητρικῆς κρατηθῆναι ἄν. αὐτίκα γὰρ τῶν ἐν ἰητρικῇ καιόντων, πῦρ ἐσχάτως καίει, τούτου δὲ ἧσσον, καὶ ἄλλα πολλά. τῶν μὲν οὖν ἡσσόνων, τὰ κρέσσω, οὔπω δῆλον ὅτι κ' ἀνίητα. τῶν δὲ κρατίστων, τὰ κρέσσω, πῶς οὐ δηλονότι ἀνίητα; ἃ γὰρ πῦρ οὐ δημιουργέει, πῶς οὐ τὰ τούτῳ μὴ ἁλισκόμενα, δηλοῖ, ὅτι ἄλλης δεῖται τέχνης, καὶ οὐ ταύτης, ἧς ἔνι τὸ πῦρ ὄργανον; οὗτος δέ μοι λόγος καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσα τῇ ἰητρικῇ ξυνεργεῖ, ὧν ἁπάντων φημὶ δεῖν ἑκάστου μὴ κατατυχόντα τὸν ἰητρὸν, τὴν δύναμιν αἰτιᾶσθαι τοῦ πάθεος, μὴ τὴν τέχνην. οἱ μὲν οὖν μεμφόμενοι τοῖσι τοῖς κεκρατημένοισι μὴ ἐγχειρέουσι, παρακελεύονται καὶ ὧν μὴ προσήκει, ἅπτεσθαι οὐδὲν ἧσσον, ἢ ὧν προσήκει.

παραχελευόμενοι δὲ ταῦτα, ὑπὸ μὲν τῶν τῷ ὀνόματι ἰητρῶν, θαυμάζονται· ὑπὸ δὲ τῶν καὶ τέχνῃ, καταγελῶνται. Οὐ μὴν οὕτως ἀφρόνων οἱ ταύτης τῆς δημιουργίας ἔμπειροι, οὔτε μωμητῶν, οὔτ' αἰνετῶν δέονται· ἀλλὰ λελογισμένων πρὸς ὅ, τι αἱ ἐργασίαι τῶν δημιουργῶν τελευτώμεναι, πλήρεις εἰσί. καὶ ὅτευ ὑπολειπόμεναι ἐνδεεῖς. ἔτι τε τῶν ἐνδειῶν, ἅς τε τοῖς δημιουργέουσιν ἀναθετέον, ἅς τε τοῖσι δημιουργευμένοισι. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας, ἄλλος χρόνος μετ' ἄλλου λόγου δείξει· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἰητρικὴν, οἷά τέ ἐστιν, ὥς τε κριτέα, τὰ μὲν ὁ παρωχημένος· τὰ δὲ ὁ παρὼν διδάξει λόγος.

Hæc autem ſuadentes nomine tenus Medicis duntaxat admirationi ſunt, ab arte verò peritis deridentur: neque verò hoc opificium experti tam imprudentibus, neque reprehenſoribus, neque laudatoribus opus habent, ſed iis qui ratione perpendunt, quo opificum actiones deſinant, in eo perfectas eſſe; & qua in re deficiant, imperfectas; ac præterea imperfectarum quaſdam ad opifices, & quaſdam ad opera referendas. Quæ igitur alias artes ſpectant, aliud tempus alia ratione diuulgabit: quæ verò ad Medicinam *pertinent*, & qualia ſint, & quomodo iudicanda partim quidem ſuperior: partim verò præſens docebit oratio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τί τὰ νοσήματα ἐν εὐδήλῳ, τί γε τὰ ἐν δυσόπτῳ, καὶ πολλὰς ἐν τῷ σώματι κοιλίας εἶναι.

Ἔστι γὰρ τοῖσι ταύτην τὴν τέχνην ἱκανῶς εἰδόσι, τὰ μὲν τῶν νοσημάτων, οὐκ ἐν δυσόπτῳ κείμενα, καὶ οὐ πολλά· τὰ δ' οὐκ ἐν εὐδήλῳ, καὶ πολλά ἐστι. τὰ μὲν γὰρ πρὸς τὰ ἐντὸς τετραμμένα, ἐν δυσόπτῳ· τὰ δ' ἐξανθεῦντα εἰς τὴν χροιὴν, ἢ οἰδαίνοντα, ἐν εὐδήλῳ. παρέχει γὰρ ἑωυτῶν τῇ τε ὄψει, τῷ τε ψαῦσαι τῆς στερεότητος, καὶ τῆς ὑγρότητος αἰσθάνεσθαι. καὶ ἅ τε αὐτῶν θερμὰ, ἅ τε ψυχρά. ὧν τε ἑκάστου, ἢ παρουσίῃ, ἢ ἀπουσίῃ, τοιαύτη ἐστί. τῶν μὲν δὴ τοιούτων πάντων ἐν ἅπασι, τὰς ἀκεσίας ἀναμαρτήτους δεῖ εἶναι. οὐχ ὡς ῥηϊδίας· ἀλλ' ὅτι ἐξεύρηνται. ἐξεύρηνται γε μὴν οὐ τοῖσι βουληθεῖσιν, ἀλλὰ τούτων τοῖσι δυνηθεῖσι. δύνανται δὲ, οἷσι τά τε τῆς παιδείης μὴ ἐκποδὼν, τά τε τῆς φύσιος μὴ ταλαίπωρα. πρὸς μὲν οὖν τὰ φανερὰ τῶν νοσημάτων. οὕτω δεῖ εὐπορέειν τὴν τέχνην. δεῖ γε μὴν αὐτὴν, μηδὲ πρὸς τὰ ἧσσον φανερὰ ἀπορέειν. ἔστι δὲ ταῦτα, ἃ πρός τε τὰ ὀστέα τέτραπται, καὶ τὴν νηδύν. ἔχει δὲ τὸ σῶμα, οὐ μίαν, ἀλλὰ πλείους. δύο μὲν γὰρ αἱ τὸν σῖτον δεχόμεναί τε καὶ ἀφιεῖσαι. ἄλλαι δὲ τουτέων πλείους, ἃς ἴσασιν, οἷσι τουτέων ἐμέλησεν. ὅσα γὰρ τῶν μελέων ἔχει σάρκα περιφερέα, ἣν μῦν καλέουσι, πάντα νηδὺν ἔχει. πᾶν γὰρ τὸ ἀσύμφυτον, ἤν τε δέρματι, ἤν τε σαρκὶ καλύπτεται, κοῖλόν ἐστι. πληροῦταί τε ὑγιαῖνον μὲν, πνεύματος· ἀσθενῆσαν δὲ, ἰχῶρος. ἔχουσι μὲν τοίνυν οἱ βραχίονες σάρκα τοιαύτην. ἔχουσι δ' οἱ μηροί. ἔχουσι δ' αἱ κνῆμαι. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀσάρκοισι, τοιαύτη ἔνεστιν, οἵη καὶ ἐν τοῖσιν εὐσάρκοισιν εἶναι δέδεικται. ὅ τε γὰρ θώρηξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται· ὅ τε τῆς κεφαλῆς κύκλος, ἐν ᾧ ὁ ἐγκέφαλος· τό τε νῶτον, πρὸς ὃ ὁ πνεύμων, τούτων οὐδὲν ὅ, τι, οὐ καὶ αὐτὸ κενόν ἐστι, πολλῶν διαφυσίων μεστόν. οἷσιν οὐδὲν ἀπέχει πολλὰ ἀγγεῖα εἶναι· τῶν μέντοι βλαπτόντων τὸν κεκτημένον, τῶν καὶ ὠφελεόντων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοισι, καὶ φλέβες πολλαὶ, καὶ νεῦρα, οὐκ ἐν τῇ σαρκὶ μετέωρα, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ὀστέοισι προστεταμένα, σύνδεσμός ἐστι τῶν ἄρθρων. καὶ αὐτὰ τὰ ἄρθρα, ἐν οἷσιν αἱ συμβολαὶ τῶν κινεομένων ὀστέων ἐγκυκλέονται. καὶ τούτων οὐδὲν, ὅ, τι οὐχ ὑπόφορόν ἐστι, καὶ ἔχον περὶ αὐτὸ θαλάμας, ἃς καταγγέλλει ἰχὼρ, ὃς ἐκ διοιγομένων αὐτέων, πολύς τε καὶ πολλοὺς λυπήσας ἐξέρχεται.

CAPVT VIII.

Quid morbi obſcuri, quid manifeſti, & multas in corpore eſſe cauitates.

Svnt enim iis qui hanc artem probè norunt, morborum *duo genera*; alij quidem non in obſcuro poſiti, & non multi; alij verò non in manifeſto *ſiti*, iique multi ſunt. Qui enim ad internas partes vertuntur, in obſcuro; qui verò in ſuperficiem effloreſcunt, aut tument, in manifeſto *inſident*. Exhibent enim ſeſe tum viſu, tum tactu, vt ipſorum durities, ac mollities ſentiatur, quinam quoque eorum calidi, quique frigidi *ſint*, & quorum in ſingulis aut præſentia, aut abſentia tales exiſtant. Atque eorum quidem omnium in omnibus medelas erroris expertes eſſe oportet, non quòd faciles, ſed quòd *certâ ratione* inuentæ ſint, inuentæ autem ſanè ſunt non ab iis qui voluerint, ſed eorum quibus *inueniendi* facultas fuit. At iis facultas eſt, tum quos liberales diſciplinæ nō procul deſerunt, tum quibus naturæ dotes citra penuriam ſuppetunt. Itaque ad manifeſtos morbos *curandos* artem hoc modo *facultate* exuberare oportet, neque ſanè ad minùs manifeſtos ipſam decet inopem deficere. Sunt autem hi qui ad oſſa, *abditámque* cauitatem irruperunt. Habet autē corpus non vnam, ſed plures *cauitates*. Duæ namque ſunt quæ cibum excipiunt, ac demittunt, aliæque his plures, quas norunt, quibus iſtorum *indagatio* curę fuit. Quæcunque enim partes carnem orbicularē habent, quam muſculum vocitant, omnes cauitatem habent. *Pars* namq; omnis diſiuncta nec continua, ſiue cute, ſiue carne tegatur, concaua eſt, quæ quidem ſana, ſpiritu; ægra verò ſanie impletur. Habent itaque brachia huiuſmodi carnem, habent & femora, habent & tibiæ. Quin & in excarnibus talis ineſt *cauitas*, qualem in carnoſis eſſe demonſtratum eſt. Nam & qui thorax vocatur, in quo hepar abſconditur; & capitis orbis, in quo cerebrum *ſtabulatur*; ipſúmque dorſum, cui pulmo *incumbit*; harum partium nulla eſt, quæ nō ipſa vacua & *caua* ſit, multiſque ſpatiorum ſegmentis referta, quæ non multùm abeſt, vt vaſa exiſtant, quū res eas contineant quæ poſſidentē & lædunt & iuuant. Ad hæc etiam venę multæ, ac nerui non in carne ſuſpenſi, ſed *qui* ad oſſa protenſi articulorum ligamenta ſunt. Ipſi etiam articuli, in quibus eorum quæ mouentur oſſium compagines voluūtur, hæ *omnes partes* nihil continent, quod non cauernoſum ſit, quodque in ſe forulos non habeat, quos ſanies prodit, quæ apertis ipſis multa, & multis moleſta effluit.

CAPVT IX.

Morbos manifestos oculis & sensibus deprehendi; abditos mentis ratiocinio, & ægros pati non ob medentem, sed ob ægri vel morbi naturam.

NEque enim sanè eorum quæ dicta sunt, quicquam oculis intuenti conspicere licet. Ideóque abditi morbi tum à me appellati sunt, tum ab arte *abditi* esse iudicantur; non tamen quod abditi artem euincant, sed, si fieri possit, ab ea euincantur. Fieri autem potest, & quantum ægrotantium naturæ ad speculandum suggerunt, & scrutaturorum ingenia ad perscrutandum apta sunt. Cum maiori siquidem labore, neque pauciori tempore oculis cernuntur, & cognoscuntur. Quæcunque enim oculorum conspectum effugiunt, ea mentis acie deprehenduntur. Quæcunque verò *mala* ægri patiuntur, eò quòd morbi quamprimùm haud innotuerint, eorum non Medici ipsis medentes causæ sunt, sed aut ægrotantis natura, aut morbi. Ille namque quum neque prauum affectum oculis cernere, neque auditione percipere queat, ratiocinatione consequitur. Enimuerò qui abditis morbis laborant, siquid de morbis *suis*, Medicis diuulgare conentur, id ex opinione magis, quàm certa cognitione denunciant. Si namque id scirent, non ipsis se committerent, quum eiusdem scientiæ sit, cuius est morborum causas cognoscere, & ipsos omnibus remediis augescere morbos prohibentibus curare nosse. Quum igitur eorum quæ ab ægris enunciantur certissimam declarationem non excipiamus, quiddam & aliud curanti spectandum est. Huius itaque moræ non ars, sed corporum natura causa existit. Illa namque affectum sensu percipiens, mederi æquum censet, eò spectans vt ne temeritate magis, quàm consilio, & facilitate, quàm violentia medeatur. Æger verò si par sit quoad affectus innotuerit, par quoque fuerit, quoad curatus euaserit. Sin verò interea dum affectus spectatur, æger succubuerit, vel quod seriùs ad Medicum accesserit, vel ob morbi celeritatem, peribit. Qui namque morbus ex æquo cum curatione procedit, celerior non est, sed qui præuertit, celerior existit. Præuertit autem tum propter corporum densitatem, *angustiamve*, in qua abditi inhabitant morbi, tum etiam propter ægrotantium negligentiam; remorantur enim curationes, sed morbis correpti curari desiderant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὰ μὲν ἐν ἀδήλῳ νοσήματα, τῇ τῶν ὀμμάτων τε καὶ αἰσθησίων ὄψει κρατεῖσθαι, τὰ δὲ ἐν δυσόπτῳ τῷ τῆς γνώμης λογισμῷ, καὶ τοὺς νοσέοντας πάσχειν οὐ θεραπεύοντος ἕνεκα, ἀλλὰ τῆς φύσιος, ἢ νοσέοντος, ἢ νοσήματος.

ΟΥ γὰρ δὴ ὀφθαλμοῖσί γε ἰδόντι τούτων τῶν εἰρημένων, οὐδενὶ οὐδὲν ἐστιν εἰδέναι. διὸ καὶ ἄδηλα ἐμοί τε ὠνόμασται, καὶ τῇ τέχνῃ κέκριται εἶναι, οὐ μὴν ὅτι ἄδηλα κεκράτηκεν, ἀλλ' εἰ δυνατὸν κεκράτηται. δυνατὸν δὲ, ὅσον αἵ τε τῶν νοσεόντων φύσιες ἐς τὸ σκεφθῆναι παρέχουσιν, αἵ τε τῶν ἐρευνησόντων ἐς τὴν ἔρευναν πεφύκασι. μετὰ πλείονος μὲν γὰρ πόνου, καὶ οὐ μετ' ἐλάσσονος χρόνου, ποῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶταί τε καὶ γινώσκεται. ὅσα γὰρ τὴν τῶν ὀμμάτων ὄψιν ἐκφεύγει, ταῦτα τῇ τῆς γνώμης ὄψει κεκράτηται. ὅσα δὲ ἐν τῷ μὴ ταχὺ ὀφθῆναι οἱ νοσέοντες πάσχουσιν, οὐχ οἱ θεραπεύοντες αὐτοὺς αἴτιοι, ἀλλ' ἡ φύσις ἥτε τοῦ νοσέοντος, ἥτε τοῦ νοσήματος. ὁ μὲν γὰρ ἐπεὶ οὐκ ἦν αὐτῷ ὄψει ἰδεῖν τὸ μοχθέον, οὐδ' ἀκοῇ πυθέσθαι, λογισμῷ μετῄει. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἃ πειρῶνται οἱ τὰ ἀφανέα νοσέοντες ἀπαγγέλλειν περὶ τῶν νοσημάτων τοῖσι θεραπεύουσιν, δοξάζοντες μᾶλλον ἢ εἰδότες ἀπαγγέλλουσιν. εἰ γὰρ ἠπίσταντο, οὐκ ἂν περιέπιπτον αὐτοῖς. τῆς γὰρ αὐτῆς ξυνέσιός ἐστιν, ἥσπερ τὸ εἰδέναι τῶν νούσων τὰ αἴτια, καὶ τὸ θεραπεύειν αὐτὰς ἐπίστασθαι πάσῃσι τῇσι θεραπείῃσιν, αἳ κωλύουσι τὰ νουσήματα μεγαλύνεσθαι. ὅτε οὖν οὐδὲ ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων ἐστὶ τὴν ἀναμάρτητον σαφήνειαν ἀκοῦσαι, προσοπτέον τι καὶ ἄλλο τῷ θεραπεύοντι. ταύτης οὖν τῆς βραδυτῆτος οὐχ ἡ τέχνη, ἀλλ' ἡ φύσις αἰτίη ἡ τῶν σωμάτων. ἡ μὲν γὰρ αἰσθανομένη, ἀξιοῖ θεραπεύειν, σκοποῦσα ὅπως μὴ τόλμῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, καὶ ῥαστώνῃ μᾶλλον, ἢ βίῃ θεραπεύῃ. ὁ δ' ἢν μὲν ἀρκέσῃ πρὸς τὸ ὀφθῆναι, ἐξαρκέσει καὶ πρὸς τὸ ἰαθῆναι· ἢν δ' ἐν ᾧ τοῦτο ὁρᾶται, κρατηθῇ, διὰ τὸ βραδέως αὐτὸν ἐπὶ τὸν θεραπεύσοντα ἐλθεῖν, ἢ διὰ τὸ τοῦ νοσήματος τάχος, οἰχήσεται. ἐξ ἴσου μὲν γὰρ ὁρμώμενον τῇ θεραπείῃ, οὐκ ἔστι θᾶσσον. προλαβὸν δὲ, θᾶσσον. προλαμβάνει δὲ, διά τε τὴν τῶν σωμάτων στεγνότητα, ἐν ᾗ οὐκ ἐν εὐόπτῳ οἰκέουσιν αἱ νοῦσοι· διά τε τὴν τῶν καμνόντων ὀλιγωρίην. ἐπιτίθενται γὰρ, λαμβανόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν νοσημάτων, ἐθέλουσι θεραπεύεσθαι.

CAPVT X.

Medicinæ vires, facultates auxiliatrices, certa signa.

QVare artis vires, quum abditis morbis laborantem aliquem *sanitati* ipsa restituerit, æquius est admirari, quàm quum haud idoneis *ac deploratis* auxiliares manus admouerit. Non itaque alteri vlli inuentarum iam artium tale quid inest, imò ex his quæcunque igne opificium astruunt, eo non astante, ab opere cessant, eo verò accenso opus obeunt; & quæcunque etiam ex corporibus facilè emendandis opus moliuntur, aliæ quidem ex lignis, aliæ verò ex coriis, quædam

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἡ τῆς ἰατρικῆς δύναμις, εὐπορίαι συνεργοί, τεκμήρια σαφῆ.

ΕΠεὶ τῆς γε τέχνης τὴν δύναμιν, ὁκόταν τινὰ τῶν τὰ ἄδηλα νοσεόντων ἀναστήσῃ, θαυμάζειν ἀξιώτερον, ἢ ὁκόταν ἐγχειρήσῃ τοῖς ἀδυνάτοις. οὔκουν ἐν ἄλλῃ δημιουργίῃ τῶν ἤδη εὑρημένων οὐδεμιῇ, ἔνεστιν οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' αὐτέων ὅσαι πυρὶ δημιουργεῦνται, τούτου μὴ παρεόντος ἀεργοί εἰσι· μετὰ δὲ τοῦ πυρὸς ἀφθῆναι, ἐνεργοί. καὶ ὅσαι καὶ τοῖσιν εὐεπανορθώτοισι τοῖσι σώμασι δημιουργεῦνται, αἱ μὲν μετὰ ξύλων, αἱ δὲ μετὰ σκυτέων, αἱ

δὲ γραφῇ, χαλκῷ τε, καὶ σιδήρῳ, καὶ τοῖσι τούτων ὁμοίοισιν αἱ πλεῖσται. τὰ δ' ἐκ τούτων, καὶ μετὰ τούτων δημιουργεύμενα, καὶ εὐεπανόρθωτα, ὅμως οὐ τῷ τάχει μᾶλλον, ἢ τῷ ὡς δεῖ, δημιουργεῖται, οὐδ' ὑπερβατῶς· ἀλλ' ἢν ἀπῇ τι τῶν ὀργάνων, ἐλλιννύει. καίτοι κἀκείναις τὸ βραδὺ πρὸς τὸ λυσιτελέστερον ἀσύμφορον· ἀλλ' ὅμως προτιμᾶται. Ἰητρικὴ δὲ, τοῦτο μὲν τῶν ἐμπύων· τοῦτο δὲ, τὸ ἧπαρ, ἢ τοὺς νεφροὺς, τοῦτο δὲ, τῶν ξυμπάντων ἐν τῇ νηδύϊ νοσεόντων ἀποστερευμένη τῇ δυνοψίῃ. τὰ πάντα πάντες ἱκανωτάτως ὁρῶσιν. ὅμως ἄλλας εὐπορείας συνεργοὺς ἐφεῦρε. φωνῆς τε γὰρ λαμπρότητα, καὶ βραδυτῆτα, καὶ ῥεύματα, ἃ διαῤῥεῖν εἴωθεν ἑκάστοισι, δι' ὧν ἔξοδοι δέδονται. ὧν τὰ μὲν, ὀδμῇσι· τὰ δὲ, χροίῃσι· τὰ δὲ, λεπτότητι, καὶ παχύτητι διασταθμωμένη τεκμαίρεται, ὧν τε σημεῖα ταῦτα, ἅ τε πεπονθότων, ἅ τε παθεῖν δυναμένων· ὅταν δὲ ταῦτα μηνύωνται, μὴ δ' αὐτὴ ἡ φύσις ἑκοῦσα ἀφίῃ, ἀνάγκας εὕρηκεν, ᾗσιν ἡ φύσις ἀζήμιος βιασθεῖσα μεθίησιν. ἀνεθεῖσα δὲ δηλοῖ τοῖσι τὰ τῆς τέχνης εἰδόσιν, ἃ ποιητέα.

A etiam stylo, tum ære, tum ferro, aliisq, his similibus quamplurimæ. Quæ verò ex his & cum iis efficiuntur opera, tametsi facilè emendari possunt, non tamen celeritate magis, quàm quòd, prout oportet, perficiuntur; at non perfunctoriè, imò si quod instrumentum defuerit, tum remorantur, & quamuis illis dilationis mora sit ad maius emolumentum incommoda, pluris tamen æstimatur. Medicina verò, tum purulentis, tum iis quibus iecur, aut renes *affecti sunt*, tum aliis omnibus cauis in spatiis laborantibus, etsi idonea *oculorum* inspectione priuetur, *quum* omnia omnes *opifices* amplissimè conspiciăt, alias tamen certissimas notas adB iutrices adinuenit. Vocis etenim claritatem, & tarditatem, & fluxiones, quæ singulis *locis* per quæ dantur exitus, defluere consueuerunt, quas partim quidem odoribus, partim verò coloribus, partim etiam tenuitate & crassitie expendens obseruat, ex eisque certa tum eorum quæ patiūtur ęgri, tum eorum quæ pati possunt signa colligit. Quum autem hæc signis produntur, nec verò ipsa natura sponte dimittit, necessaria remedia ars inuenit, quibus natura vi impulsa citra noxam expellat; remissa verò ac languida, artis peritia quæ facienda sunt, indicet.

C

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἀπὸ τῶν ἀποχωρημάτων τὰ σημεῖά τε καὶ τὰ βοηθήματα εὑρεθέντα εἶναι, καὶ τὸν ἰατρὸν ἔργῳ ἤδη ἢ λόγῳ ἐπιδείκνυσθαι.

Βιάζεται δὲ τοῦτο μὲν πῦρ τὸ συντροφον φλέγμα διαχεῖν, σιτίων δριμύτητι, καὶ πομάτων. ὅπως τεκμαρῆταί τι ὀφθὲν περὶ ἐκείνων, ὧν αὐτῇ ἐμηχανῶτο ὀφθῆναι. τοῦτο δ' αὖ πνεῦμα ὃν κατήγορον, ὁδοῖσί τε προσάντεσι καὶ δρόμοις ἐκβιᾶται κατηγορέειν, ἱδρῶτάς τε τούτοισι τοῖσι προειρημένοισιν ἄγουσα, ὑδάτων θερμῶν ἀποπνοίῃσι τεκμαίρεται. ἔστι δὲ ἃ καὶ διὰ τῆς κύστιος διελθόντα, ἱκανώτερα τὴν νοῦσον δηλῶσαί ἐστιν, ἢ διὰ τῆς σαρκὸς ἐξιόντα. ἐξεύρηκεν οὖν καὶ τοιαῦτα πόματα καὶ βρώματα, ἃ τῶν θερμαινόντων θερμότερα γιγνόμενα, τήκει τε ἐκεῖνα, καὶ διαῤῥεῖν ποιέει. ἃ οὐκ ἂν διεῤῥύη, μὴ τοῦτο παθόντα. ἕτερα μὲν οὖν πρὸς ἑτέρων, καὶ ἄλλα δι' ἄλλων ἐστὶ τά τε διϊόντα, τά τ' ἐξαγγέλλοντα. ὥστ' οὐ θαυμάσιον, αὐτῶν τάς τε πίστιας χρονιωτέρας γίνεσθαι, τάς τ' ἐγχειρήσιας βραχυτέρας, οὕτω δι' ἀλλοτρίων ἑρμηνειῶν πρὸς τὴν θεραπεύουσαν ξύνεσιν ἑρμηνευομένων. ὅτι μὲν οὖν καὶ λόγους ἐν ἑωυτῇ εὐπόρους εἰς τὰς ἐπικουρίας ἔχει ἡ ἰητρικὴ, καὶ οὐκ εὐανορθώτοισι δικαίως οὐκ ἂν ἐγχειρέοι τῇσι νούσοισιν, ἢ ἐγχειρευμένας, ἀναμαρτήτους ἂν παρέχοι, οἵ τε νῦν λεγόμενοι λόγοι δηλοῦσιν, αἵ τε τῶν εἰδότων τὴν τέχνην ἐπιδείξιες, ἃς ἐκ τῶν ἔργων ἥδιον, ἢ ἐκ τῶν λόγων ἐπιδεικνύουσιν, οὐ τὸ λέγειν καταμελετήσαντες, ἀλλὰ τὴν πίστιν τῷ πλήθει ἐξ ὧν ἂν ἴδωσιν οἰκειοτέρην ἡγεύμενοι, ἢ ἐξ ὧν ἀκούσωσι.

CAPVT XI.

Ab excrementis morborum signa & remedia inuenta esse; & Medicum opere non verbo præstare.

Cogit autem partim quidem ignem ciborum potuúmque acrimoniâ coalitam pituitâ diffundere; quò signis pateat quid visum sit ex illis, quæ vt conspicerentur ipsa fabricata est; partim verò *anhelū* spiritum vt *morbi* delatorem tum viis perarduis, tum cursibus affectum cogit prodere. D Quin & sudores per prędicta ducens aquarum calidarum exhalationibus coniicit. Sunt præterea quæ per vesicam educta, euidentiùs morbū manifestare queunt, quàm quæ per carnem exeunt. Huiusmodi igitur potus cibósque inuenit, quæ cum calefacientibus *humoribus* sint calidiores, eos eliquant, ac effluere faciunt, qui nunquam effluerēt, nisi hoc modo pararentur. Alia itaque ex aliis, & alia per alia sunt, tum quæ *corpus* peruadunt, tum quæ *morbum* denunciant, vt proinde non mirum sit, certas horum notitias diuturniores esse, tractatus verò breuiores; sic per alienas interpretationes E ad curatricem interpretantium scientiam *Medici perueniunt.* Quod igitur rationes in seipsa copiosas ad remedia habeat Medicina, & morbis qui emendari nequeunt, meritò auxiliares manus non admoueat, aut admotas inculpatas afferat; tum quæ nunc dicuntur rationes manifestant, tum artis peritorum demonstrationes, quas ex operibus lubentiùs, quàm verbis demonstrant; non quòd in dicendo exercitati minimè sint, sed quòd fidem multitudini ex his quæ videat, quàm ex his quæ audiat faciliorem facere arbitrentur.

F

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΗΣ ΙΗΤΡΙΚΗΣ.

HIPPOCRATIS DE PRISCA MEDICINA, LIBER.

CAPVT I.

Medicinam existere, principiorum hypothesis, artis opifices, inuenta, obseruationes, vsus communis, & affectiones comprobant.

QVICVNQVE de Medicina dicere aut scribere studuerant, subiectam orationi materiam sibi ipsis supposuerunt calidum, aut frigidum, aut humidum, aut siccum, aut aliud quodcunque voluerint breui contrahentes, principium causæ tum morborũ, tum mortis hominibus, ac rebus omnibus idem, vnum vel duo proponentes, ipsi equidem in multis quæ dicunt, manifestò aberrare deprehenduntur; artis tamen nomine reprobandi sunt, quæ existit, quáq; omnes in rebus maximis vtuntur, ac probos artifices maximè excolunt. Sunt autem opifices, alij quidẽ viles, alii verò multùm præstãtes. Quod, nisi prorsus esset Medicina, nihilque in ea obseruaretur, nihil inueniretur, neque extaret; verùm omnes peræque eius imperiti ac ignari essent, casúque res omnes ægrotantium administrarentur. Nunc verò non ita se *res* habet, sed quemadmodum cæterarum omnium artium opifices multùm inter se tum manu, tum mente differunt: sic etiam in Medicina. Quamobrem non ego censeo inani ipsam suppositione indigere, sicuti quæ obscura sunt & dubia, de quibus siquis dicere aggrediatur, fundamento vti necesse est. Quemadmodum siquis de meteoris, aut subterraneis disserat, & quomodo se habeant scrutetur, ea tamen neque ipsi disserẽti, neque audientibus an vera sint, necne manifestabuntur. Non enim quicquam est ad quod referentem verum scire oporteat. In Medicina verò omnia pridem subsistunt, & principium & via inuenta est, per quam & pleraque inuenta, & probè constituta longo tempore comperta sunt, reliqua quoque inuenientur, siquis & idoneus fuerit, & inuentorum peritus vt cætera perquirat, concitetur. Quisquis verò his omnibus reiectis ac reprobatis alia via, alióque modo inuenire studet, & aliquid se inuenisse iactitat, tũ deceptus est, tum decipit. Id nãque fieri non potest. Quas autem ob necessitates istud fieri nequeat, ego demonstrare conabor, vbi quid sit ars dixero, atque exposuero. Ex hoc manifestum fiet nihil alio modo inueniri posse. Videtur autẽ mihi maximè de hac arte disserentem oportere plebeiis nota dicere; neque enim de alio quopiam quærere, vel dicere conuenit, quàm de affectionibus quibus hi ipsi laborant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὴν ἰατρικὴν ὑπάρχειν, ἡ τῶν ἀρχῶν ὑπόθεσις, οἱ τῆς τέχνης δημιουργοὶ, εὑρήματα, τηρήσεις, ἡ κοινὴ χρεία, καὶ τὰ πάθη συνδοκιμάζει.

ΟΚΟΣΟΙ ἐπεχείρησαν περὶ ἰητρικῆς λέγειν ἢ γράφειν, ὑπόθεσιν σφίσιν αὐτέοισιν ὑποθέμενοι τῷ λόγῳ, θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ἄλλ' ὅ, τι ἂν ἐθέλωσιν, ἐς βραχὺ ἄγοντες τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτίης τοῖσιν ἀνθρώποισι τῶν νούσων τε καὶ τοῦ θανάτου, καὶ πᾶσι τὴν αὐτὴν, ἓν ἢ δύο προθέμενοι, ἐν πολλοῖσι μὲν καὶ οἷσι λέγουσι, καταφανέες εἰσὶν ἁμαρτάνοντες. μᾶλλον δὲ ἄξιον μέμψασθαι ἀμφὶ τέχνης ἐούσης, ᾗ χρέωνταί τε πάντες ἐπὶ τοῖσι μεγίστοισι, καὶ τιμῶσι μάλιστα τοὺς ἀγαθοὺς χειροτέχνας. εἰσὶ δὲ δημιουργοὶ, οἱ μὲν, φλαῦροι· οἱ δὲ, πολὺ διαφέροντες. ὅπερ, εἰ μὴ ἦν ἰητρικὴ ὅλως, μηδ' ἐν αὐτῇ ἐσκέπτο, μηδ' εὕροιτο μηδὲν, οὐκ ἂν ἦν, ἀλλὰ πάντες ἂν ὁμοίως αὐτῆς ἄπειροί τε καὶ ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ τύχῃ πάντα τὰ τῶν καμνόντων διοικεῖτο. νῦν δ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων τεχνέων πασέων οἱ δημιουργοὶ πολλὸν ἀλλήλων διαφέρουσι κατὰ χεῖρα καὶ κατὰ γνώμην, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ ἰητρικῆς. διὸ οὐκ ἠξίουν ἔγωγε κενῆς αὐτὴν ὑποθέσιος δεῖσθαι ὥσπερ τὰ ἀφανέα τε καὶ ἀπορεόμενα· περὶ ὧν ἀνάγκη, ἤν τις ἐπιχειρέῃ λέγειν, ὑποθέσει χρῆσθαι. ὁ περὶ τῶν μετεώρων, ἢ τῶν ὑπὸ γῆν, εἰ λέγοι τις καὶ γινώσκοι ὡς ἔχει; οὔτ' ἂν αὐτῷ λέγοντι, οὔτε τοῖς ἀκούουσι δῆλα ἂν εἴη, εἴτε ἀληθέα ἐστὶν, εἴτε μή. οὐ γάρ ἐστι πρὸς ὅ, τι χρὴ ἐπανενέγκαντα εἰδέναι τὸ σαφές. ἰητρικῇ δὲ πάντα πάλαι ὑπάρχει, καὶ ἀρχὴ καὶ ὁδὸς εὑρημένη, καθ' ἣν καὶ τὰ εὑρημένα πολλά τε καὶ καλῶς ἔχοντα εὕρηται, ἐν πολλῷ χρόνῳ. καὶ τὰ λοιπὰ εὑρεθήσεται; ἤν τις ἱκανός τε ὢν, καὶ τὰ εὑρημένα εἰδὼς, ἐκ τούτων ὁρμώμενος ζητέῃ. ὅστις δὲ ταῦτα ἀποβαλὼν καὶ ἀποδοκιμάσας πάντα, ἑτέρῃ ὁδῷ, καὶ ἑτέρῳ σχήματι ἐπιχειρέει ζητέειν, καὶ φησί τι εὑρηκέναι, ἐξηπάτηται, καὶ ἐξαπατᾶται. ἀδύνατον γάρ· δι' ἃς δὲ ἀνάγκας ἀδύνατον, ἐγὼ πειράσομαι ἐπιδεῖξαι, λέγων καὶ δεικνὺς, τὴν τέχνην ὅ, τι ἐστίν. ἐκ δὲ τούτου καταφανὲς ἔσται ἀδύνατα ἐόντα ἄλλως πως εὑρίσκεσθαι. μάλιστα δέ μοι δοκέει περὶ ταύτης δεῖν λέγοντα τῆς τέχνης, γνωστὰ λέγειν τοῖσι δημότῃσιν. οὐ γὰρ περὶ ἄλλου τινὸς, οὔτε ζητέειν προσήκει, οὔτε λέγειν, ἢ περὶ τῶν παθημάτων ὧν αὐτοὶ οὗτοι νοσέουσι,

αὐτοὺς μὲν οὖν τὰ σφέων αὐτῶν παθήματα καταμαθεῖν, ὥστε γίνεται καὶ παύεται, καὶ δι' οἵας προφάσιας αὔξεταί τε καὶ φθίνει, ἰδιώτας ἐόντας, οὐ ῥᾴδιον· ὑπ' ἄλλου δ' εὑρημένα καὶ λεγόμενα, εὐπετές. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἢ ἀναμιμνήσκεται ἕκαστος, ἀκούων τῶν ἑωυτῷ ξυμβαινόντων. εἰ δέ τις τῆς τῶν ἰδιωτέων γνώμης ἀποτεύξεται, καὶ μὴ διαθήσει τοὺς ἀκούοντας, οὕτως τοῦ ἐόντος ἀποτεύξεται. καὶ διὰ ταῦτα οὖν οὐδὲν δεῖται ὑποθέσιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰ διαιτήματα εὑρημένα τῇ φύσει καὶ τῇ διαθέσει ἁρμοζόμενα, τὴν ἰατρικὴν ὑπάρχειν καὶ τὴν ἀναγκαίαν εἶναι καταφαίνονται.

ΤΗν γὰρ ἀρχὴν οὔτ' ἂν εὑρέθη τέχνη ἡ ἰητρική, οὔτ' ἂν ἐζητήθη, οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἔδει τοῖσι κάμνουσι τῶν ἀνθρώπων, τὰ αὐτὰ διαιτωμένοισί τε καὶ προσφερομένοισιν, ἅπερ ὑγιαίνοντες ἐσθίουσι καὶ πίνουσι· καὶ κατ' ἄλλα διαιτωμένοις ξυνέφερε, εἰ μὴ ἦν ἕτερα βελτίω. νῦν δὲ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἰητρικὴν ἐποίησε ζητεῖσθαί τε καὶ εὑρεθῆναι ἀνθρώποισιν· ὅτι τοῖσι κάμνουσι ταὐτὰ προσφερομένοισιν, ἅπερ οἱ ὑγιαίνοντες οὐ ξυνέφερεν· ὡς οὐδὲ νῦν ξυμφέρει. ἔτι δὲ ἄνωθεν ἔγωγε ἀξιῶ, οὐδ' ἂν τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιτάν τε καὶ τροφὴν ᾗ νῦν χρέονται, εὑρεθῆναι, εἰ ἐξήρκει τῷ ἀνθρώπῳ ταὐτὰ ἐσθίοντι καὶ πίνοντι, βοΐ τε καὶ ἵππῳ, καὶ πᾶσιν ἐκτὸς ἀνθρώπου· οἷον τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα, καρπούς τε, καὶ ὕλην, καὶ χόρτον, οἱ ἀπὸ τουτέων τε καὶ τρέφονται, καὶ αὔξονται, καὶ ἄπονοι διάγουσιν, οὐδὲν προσδεόμενοι ἄλλης διαίτης. καίτοι τὴν ἀρχὴν ἔγωγε ἀξιῶ, καὶ τὸν ἄνθρωπον τοιαύτῃ τροφῇ κεχρῆσθαι. τὰ δέ γε νῦν διαιτήματα εὑρημένα, τετεχνημένα ἐν πολλῷ χρόνῳ γεγενῆσθαί μοι δοκέει. ὡς γὰρ ἔπασχον πολλά τε καὶ δεινὰ ἀπὸ ἰσχυρῆς τε καὶ θηριώδεος διαίτης σώματα, καὶ ἄκρητα, καὶ μεγάλας δυνάμεις ἔχοντα ἐσφερόμενοι, οἷά περ ἂν καὶ νῦν ὑπ' αὐτέων πάσχοιεν, πόνοισί τε ἰσχυροῖσι καὶ νούσοισι περιπίπτοντες, καὶ διὰ τάχεος θανάτοισιν. ἧσσον μὲν οὖν ταῦτα τότε, εἰκὸς ἦν πάσχειν, διὰ τὴν συνήθειαν. ἰσχυρῶς δὲ καὶ τότε, καὶ τοὺς μὲν πλείστους τε καὶ ἀσθενεστέρην φύσιν ἔχοντας, ἀπόλλυσθαι εἰκός· τοὺς δὲ τουτέων ὑπερέχοντας, πλείω χρόνον ἀντέχειν. ὥσπερ καὶ νῦν ἐκ τῶν ἰσχυρῶν βρωμάτων; οἱ μὲν γὰρ ῥηϊδίως ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ, μετὰ πολλῶν πόνων τε καὶ κακῶν. διὰ δὴ ταύτην τὴν χρείην, καὶ οὗτοί μοι δοκέουσι ζητῆσαι τροφὴν ἁρμόζουσαν τῇ φύσει, καὶ εὑρεῖν ταύτην, ᾗ νῦν χρώμεθα. ἐκ μὲν οὖν τῶν πυρῶν βρέξαντες καὶ πτίσαντες πάντα, καὶ καταλέσαντες, καὶ διασήσαντες, καὶ φορύξαντες, καὶ ὀπτήσαντες, ἀπετέλεσαν ἄρτον. ἐκ δέ γε τῶν κριθέων μᾶζαν, ἄλλα τε συχνά. περὶ ταύτην πραγματευσάμενοι, ἥψησάν τε καὶ ὤπτησαν, καὶ ἔμιξαν, καὶ ἐκέρασαν ἰσχυρά τε καὶ ἄκρητα τοῖσιν ἀσθενεστέροις. πλάσσοντες πάντα πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν τε καὶ δύναμιν. ἡγεύμενοι, ὅσα μὲν ἰσχυρότερα ᾖ, οὐ δυνήσεται κρατέειν ἡ φύσις, ἢν ἐσβάληται. ἀπὸ τούτων δ' αὐτῶν, πόνους τε καὶ νόσους, καὶ θανάτους ἔσεσθαι. ὅσων δ' ἂν δύνηται ἐπικρατέειν, ἀπὸ τουτέων τροφήν τε καὶ αὔξησιν, καὶ ὑγιείην. τῷ δὴ εὑρήματι, τί ἂν οὖν ὄνομα δικαιότερον ἄν τις προσῆκον μᾶλλον θεῖτο, ἢ ἰητρικήν; ὅτι εὕρηται ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου ὑγιείῃ τε, καὶ τροφῇ, καὶ

Quum itaque rudes ac imperiti sint, eos suas ipsorum affectiones nosse, & vt oriantur ac cessent, quasque ob causas & increscant ac minuantur, haud facilè: ab alio vero inuentas ac proditas, facile est. Nihil enim aliud libentius quisque recordatur, quam quæ sibiipsi contigisse audit. Si quis autem à plebeiorum sententia abhorruerit, neque audientes sibi conciliauerit, is quod verè existit id non assequetur, proptereàque supposita materia non indiget.

CAPVT II.

Inuenta alimenta naturæ ac affectui idonea, Medicinam existere ac necessariam esse declarant.

ARs enim Medica neq; inuenta ab initio fuisset, neque quæsita, nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem alimenta & assumerent, & esitarent, quæ sani edunt, bibúntque; quin alia victus ratione vtentibus conferebat, quum alia meliora non suppeterent. At nunc ipsa necessitas homines compulit Medicinam quærere, ac inuenire, quòd ægrotis eadem assumentibus quæ sani, non profuerit, vt neque nunc conferat. Ad hæc verò, vt rem altiùs repetam, ego censeo neque sanorum victum, neque cibum quo nunc vtuntur, inuentum fuisse; si satis fuisset homini idem cibus ac potus, qui & boui, & equo, & cæteris præter hominem omnibus, qualia sunt quæ ex terra nascuntur, fructus, herbæ, fœnum, quibus hæc nutriuntur, augentur, & citra molestiam degunt, altero victu nullo indigentia. Quanquam ego per initia & hominem tali alimento vsum esse existimo. Quæ verò nunc inuenta sunt cibaria, arte excogitata, & multo tempore producta esse mihi videntur. Nam & multa & grauia tum à robusto tum ferino victu corpora patiebantur, qualia nunc etiam ab his paterentur, qui graues dolores, ac morbos, imo repentinam mortem incurrerent. Enimuero minus rationi consentaneum nunc erat hæc mala eos ob consuetudinem perpessos fuisse; admodum verò etiam tunc & plurimos quidem imbecilliorem naturam sortitos interiisse consentaneum est. Qui verò superabant, eos diuturniori tempore perstitisse ac durasse. Quemadmodum etiam nunc ex robustis cibariis, alij quidem facilè, alii vero multis cum doloribus ac malis perfunguntur. Ob hanc sanè penuriam & hi mihi videntur quæsisse consentaneum naturæ alimentum, idque inuenisse, quo nunc vtimur. Ex tritico itaque abluto, ac omnino purgato, & molito, & increto, & subacto, ac assato panem confecerunt. Ex hordeo verò & mazam, aliáque permulta molientes coquendo, assando, miscendo robusta & intemperata cum imbecillioribus temperarunt, formantes omnia ad hominis naturam ac vires; rati quæcunque robustiora sint, si assumantur, ea à natura euinci ac concoqui non posse; ab his verò ipsis & labores, & morbos, & mortem oboriri; at quæcunque à natura euinci queunt, ab his & alimentum, & incrementum, & sanitatem. Huic autem inuento quodnam iustius, magisque consentaneum nomen quis imposuerit quàm Medicinæ? Quandoquidem ad hominis sanitatem, nutritionem, & salutem ab ea inuen-

ta est commutatio victus, à quo & dolores & morbi oriuntur.

CAPVT III.

De victus sanorum, & ægrorum; robusti, ac imbecillis; pleni, tenuis, & exquisiti; aridi & liquidi vt sorbitionum & potionum inuentione, & vsu; vnde Medica ars, eiúsque artifex, & Medicus.

SI autem ars ipsa esse non censeatur, haud absurdum. Nam cuius nemo ignarus est, sed omnes periti & ob vsum & necessitatem, nullum huius artificem vocari decet. Quandoquidem inuētum hoc & magum, & amplæ artis, ac obseruationis est. Quinetiam & ad hunc diem tum exercitationum, tum *virium* recreationum instaurandarum curam gerentes perpetuò quid amplius adinueniunt, eadem via indagantes quod quis edens ac bibens maximè superet, ac seipso robustior euadat. Itaque speculemur Medicinam quam omnes concedunt propter ægros inuentam esse, num & nomen & artifices habeat, iisque ipsa dominari velit, & vnde tandem initium duxerit. Mihi equidem (quod in principio dixi) nemo Medicinam inuestigasse videretur, si eadem victus ratio tum ægris, tum sanis conueniret. Quare etiam nūc quicunque Medicina non vtuntur & Barbari, & Græcis affines eodem modo quo sani victitant ad voluptatem, neque ab vllo abstinent eorum quæ desiderant, neque quicquam deuitant. Atqui Medicinam quæsiuere ac inuenere eandem cum illis sententiam habentes, de quibus priori oratione dictum est, primum quidem (opinor) ex iis ipsis cibis copiam subtraxerunt, ac pro multis pauca concesserunt. Quum verò ipsis interdum id in quibusdam ægrotis sufficeret, atque manifestò prodesse videretur, non tamen *peræquè* omnibus, sed essent nonnulli ita affecti, vt ne paucos cibos conficere valerent, qui sanè illis visi sunt imbecilliore quodam indigere, sorbitiones modicis validorum ciborum portionibus multa aqua dilutis inuenerunt, robur ipsum ex temperatura & coctura detrahentes. Qui verò neque sorbitiones possent subigere ac coquere, his etiam ipsas sustulerunt & ad potiones deuenerunt, obseruaruntque vt & hæ tum vsu, tum copia moderatè haberent, neque copiosiores quàm oporteret, neque meraciores, aut intemperatiores, neque parciores offerentes. Probè autem id scire oportet, quibus sorbitiones in morbis non conferunt, nam statim vbi id fecerint ipsis tum febres tum dolores exacerbantur. Constat quod præsumptum est, id morbo quidem alimentum & incrementum præbere, corpori verò maciem, ac imbecillitatem existere. Quia neque verò homines eo affectu decumbentes aridum cibum assumunt, aut mazam, aut panem quantumuis modicum, decuplò magis ac manifestius læduntur, quàm si sorbitionibus vtantur, non aliam ob causam, quàm ob robur edulij ad affectum, & quòd hinc sorbere conferat, edere verò minimè. Nam si plura comederit, peius etiamnum afficietur, ac si pauca, etiam dolebit. Omnes equidem doloris causæ ad id aguntur, quod robustissima edulia maximè ac euidentissimè hominem tum sanum tum ægrotantem lædant. Quid igitur aliud excogitasse videatur is

σωτηρίη, ἄλλαγμα κείνης τῆς διαίτης, ἐξ ἧς οἱ πόνοι καὶ νοῦσοι γίνονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς διαίτης τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ καμνόντων, τῆς ἰσχυρῆς καὶ ἀσθενέος, τῆς ἁδρᾶς, καὶ λεπτῆς, καὶ ἀκριβέος, τῆς ξηρῆς καὶ ῥοφητῆς ὡς τῶν ῥοφημάτων, καὶ πομάτων εὑρήματος, καὶ τῆς χρείας· ὅθεν ἡ ἰατρικὴ τέχνη, καὶ ὁ ταύτης χειροτέχνης, καὶ ἰατρός.

ΕΙ δὲ μὴ τέχνη αὕτη νομίζεται εἶναι, οὐκ ἀπεικός. ἧς γὰρ μηδείς ἐστιν ἰδιώτης, ἀλλὰ πάντες ἐπιστήμονες διὰ τὴν χρῆσίν τε καὶ ἀνάγκην, οὐ προσήκει ταύτης οὐδένα τεχνίτην καλέεσθαι. ἐπεὶ τό γε εὕρημα, καὶ μέγα, καὶ πολλῆς τέχνης τε καὶ σκέψιος. ἔτι γοῦν καὶ νῦν οἱ τῶν γυμνασίων τε καὶ ἀνακτήσιων ἐπιμελούμενοι, αἰεί τι προσεξευρίσκουσι· κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ζητέοντες, ὅ, τι ἔδων τε καὶ πίνων, ἐπικρατήσει τε αὐτέων μάλιστα, καὶ ἰσχυρότερος ἑωυτοῦ ἔσται. Σκεψώμεθα γοῦν, καὶ τὴν ὁμολογουμένως ἰητρικὴν, τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας εὑρημένην, εἰ καὶ οὔνομα καὶ τεχνίτας ἔχει, καὶ κρατεῖν καὶ αὐτὴ τῶν αὐτέων ἐθέλοι, καὶ ὁπόθεν ποτὲ ἦρκται. ἐμοὶ μὲν γὰρ, ὅπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, οὐδ' ἂν ζητῆσαι δοκέει ἰητρικὴν οὐδεὶς, εἰ ταὐτὰ διαιτήματα τοῖσί τε κάμνουσιν, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἥρμοζεν. ἔτι γοῦν καὶ νῦν, ὅσοι ἰητρικῇ μὴ χρέονται, οἵ τε Βάρβαροι καὶ τῶν Ἑλλήνων ὁμοῖοι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὑγιαίνοντες, διαιτέονται πρὸς ἡδονήν. καὶ οὔτ' ἂν ἀπόσχοιντο οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμέουσιν, οὐδὲ στείλαιντο. οἱ δὲ ζητήσαντές τε καὶ εὑρόντες ἰητρικὴν, τὴν αὐτὴν κείνοισι διάνοιαν ἔχοντες περὶ ὧν μοι ὁ πρότερος λόγος εἴρηται, πρῶτον μὲν οἶμαι, ὑφεῖλον τοῦ πλήθεος τῶν σιτίων αὐτέων τουτέων, καὶ ἀντὶ πλεόνων ὀλίγα ἐποίησαν. ἐπεὶ δὲ αὐτέοισι τοῦτο ἔστι μὲν ὅτε πρός τινας τῶν καμνόντων ἤρκεσε, καὶ φανερὸν ἐγένετο ὠφελῆσαν, οὐ μέντοι πᾶσί γε, ἀλλ' ἦσάν τινες οὕτως ἔχοντες, ὡς μηδ' ὀλίγων σιτίων δύνασθαι ἐπικρατέειν, ἀσθενεστέρου δή τινος ἐδόκεον οἱ τοιοῦτοι δεῖσθαι, εὗρον ῥοφήματα, μίξαντες ὀλίγα τῶν ἰσχυρῶν πολλῷ τῷ ὕδατι, καὶ ἀφαιρεόμενοι τὸ ἰσχυρὸν τῇ κρήσει τε καὶ ἑψήσει. ὁκόσοι δὲ μηδὲ τῶν ῥοφημάτων ἐδύναντο ἐπικρατέειν, ἀφεῖλον καὶ ταῦτα, καὶ ἀφίκοντο ἐς πόματα, καὶ ταῦτα τῇσί τε κρήσεσι, καὶ τῷ πλήθει διαφυλάσσοντες ὡς μετρίως ἔχῃ, μήτε πλείω τῶν δεόντων, μήτε ἀκρητέστερα προσφερόμενοι, μήτ' ἐνδεέστερα. εὖ δὲ χρὴ εἰδέναι τοῦτο, οἷσι τὰ ῥοφήματα ἐν τῇσι νούσοισιν οὐ ξυμφέρει, ἀλλ' ἄντικρυς, ὅταν τοῦτο ποιήσωσι παροξύνονται σφίσιν οἵ τε πυρετοὶ καὶ τὰ ἀλγήματα. καὶ δῆλον τὸ προσενεχθὲν, τῇ μὲν νούσῳ τροφή τε καὶ αὔξησις γινόμενον· τῷ δὲ σώματι φθίσις τε καὶ ἀῤῥωστίη. ὁκόσοι δ' ἂν τῶν ἀνθρώπων, ἐν ταύτῃ τῇ διαθέσει ἐόντες, προσενέγκωνται ξηρὸν σιτίον, ἢ μᾶζαν, ἢ ἄρτον, καὶ ἢν πάνυ σμικρὸν, δεκαπλασίως ἂν μᾶλλον καὶ ἐπιφανέστερον κακωθεῖεν, ἢ ῥοφέοντες, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ βρώματος πρὸς τὴν διάθεσιν. καὶ ᾧ γε ῥοφεῖν συμφέρει, ἐσθίειν δ' οὔ. εἰ γὰρ πλείω φάγοι, πολὺ ἂν ἔτι κακωθείη, καὶ εἰ ὀλίγα, πονήσειεν ἄν. πάντα δὴ τὰ αἴτια τοῦ πόνου, εἰς τὸ αὐτὸ ἄγεται, τὰ ἰσχυρότατα μάλιστά γε καὶ ἐπιφανέστατα, λυμαίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ὑγιέα ἐόντα καὶ τὸν νοσέοντα. τί οὖν φαίνεται

ἑτέροιον διανοηθεὶς, ὁ καλεόμενος ἰητρὸς, καὶ ὁμολογημένως χειροτέχνης, ὃς ἐξεῦρε τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας, δίαιτάν τε καὶ τροφὴν, ἢ κεῖνος ὁ ἀπ' ἀρχῆς τοῖσι πᾶσιν ἀνθρώποισι, τροφὴν ἣ νῦν χρεόμεθα, ἐξ ἐκείνης τῆς ἀγρίης καὶ θηριώδεος, εὑρών τε καὶ παρασκευάσας διαίτης; ἐμοὶ μὲν γὰρ φαίνεται ωὑτὸς τρόπος, καὶ ἕν τι καὶ ὅμοιον τὸ εὕρημα. ὁ μὲν, ὅσων μὴ ἠδύνατο ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἐπικρατέειν ὑγιαίνουσα, ἐμπιπτόντων διὰ τὴν ἀγριότητά τε καὶ ἀκρησίην. ὁ δὲ, ὅσων ἡ διάθεσις ἐν οἵῃ ἂν ἑκάστοτε ἕκαστος τύχῃ διακείμενος, μὴ ᾖ δυνατὸς ἐπικρατέειν, ταῦτα ἐζήτησεν ἀφελεῖν. τί δὴ τούτου ἐκεῖνο διαφέρει; ἀλλ' ἢ πλέον τότε εἶδος, καὶ ὅτι ποικιλώτερον καὶ πλείονος πραγματείης· ἀρχὴ δὲ κείνη ἡ πρότερον γενομένη.

A quem & Medicum vocat, & artificem esse vulgus fatetur, qui ægrotantium victum ac alimentum adinuenit, quàm ille qui ab initio omnibus hominibus victum quo nunc vtimur ex agresti illo ac ferino reperit ac apparauit? Mihi siquidem videtur idem modus, & vnum quoddam ac simile inuentum esse. Ille quidem, quæ ingesta, natura humana etiam sana propter eorum feritatem & intemperantiam euincere ac conficere non potuit; hic verò, quæ dispositio qua frequenter quisque fuerit affectus, superare non valuit, ea detrahere quæsiuit. Quid ab eo illud differt *inuentum*? Nisi quod & hoc specie copiosius & quòd magis varium, & maioris sit operæ; B Illud verò quod præcessit, huius sit principium ac origo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν τοῖς κάμνουσι βλαβερωτέραν ἢ τὴν θηρίων τοῖς ὑγιαίνουσι. τὴν ἰατρικὴν ἐν τῇ διαίτῃ εὑρημένῃ ὑπερβάλλειν· τὸν λίμον ἰσχυρῶς δύνασθαι· ἀπὸ τῆς πληρώσιος καὶ τῆς κενώσιος κακὰ ἑτεροῖα γίνεσθαι· τοὺς ἰατροὺς τοῖς κυβερνήταις ὁμοιοῦσθαι· καὶ αὐτῶν ἁμαρτήματα διαγνωρίζεσθαι.

Εἰ δέ τις σκέπτοιτο, τίς ἡ τῶν καμνόντων δίαιτα πρὸς τὴν τῶν ὑγιαινόντων, εὕροι ἂν βλαβερωτέρην, ἤπερ τὴν ἥ τις τῶν καμνόντων θηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ἀνὴρ γὰρ κάμνων νοσήματι, μήτε τῶν χαλεπῶν τε καὶ ἀφόρων, μήτ' αὖ παντάπασιν εὐηθέων, ἀλλ' οὔτε αὐτέῳ ἁμαρτάνοντι μέλλει ἐπίδηλον ἔσεσθαι, εἰ ἐθέλει καταφαγεῖν ἄρτον, κρέα, ἢ ἄλλο τι ὧν ὑγιαίνοντες ἐσθίοντες ὠφελέονται, μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ ἂν ἔλασσον ἢ ὑγιαίνων ἠδύνατο. ἄλλος τε τῶν ὑγιαινόντων φύσιν ἔχων μήτε παντάπασιν ἀσθενέα, μήτ' αὖ ἰσχυρὴν, φαγών τι, ὧν βοῦς ἢ ἵππος φαγὼν, ὠφελοῖτό τε καὶ ἐσθίει ὀρόβους, ἢ κριθὰς, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιουτέων μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ μεῖον, ἢ δύναιτο. καὶ ἧσσον ὑγιαίνων τοῦτο ποιήσας πονήσει τε καὶ κινδυνεύσει, κείνου τοῦ νοσέοντος, ὃς τὸν ἄρτον ἢ τὴν μάζαν ἀκαίρως προσενήνεκτο. ταῦτα δὴ πάντα τεκμήρια, ὅτι ταύτῃ, ἡ τέχνη ἡ ἰητρικὴ, τῇ ὁδῷ ζητεομένη, εὑρίσκοιτο ἄν. καὶ εἰ μὲν ἦν ἁπλῶς, ὥσπερ ὑφηγεῖται, ὅσα μὲν ἦν ἰσχυρότερα, ἔβλαπτεν· ὅσα δ' ἦν ἀσθενέστερα, ὠφέλει τε καὶ ἔτρεφε τὸν κάμνοντα καὶ τὸν ὑγιαίνοντα, εὐπετὲς ἂν ἦν τὸ χρῆμα. πολὺ γὰρ τοῦ ἀσφαλέος ἂν ἔδει περιλαμβάνοντας, ἄγειν ἐπὶ τὸ ἀσθενέστατον. νῦν δὲ οὐκ ἔλασσον ἁμάρτημα, οὐδὲ ἧσσον λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἢν ἐλάσσονα καὶ ἐνδεέστερα τῶν ἱκανῶν προσφέρηται. τὸ γὰρ τοῦ λιμοῦ μένος, δύναται ἰσχυρῶς ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ γυιῶσαι καὶ ἀσθενέα ποιῆσαι, καὶ ἀποκτεῖναι, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα κακὰ ἑτεροῖα μὲν τῶν ἀπὸ πληρώσιος, οὐχ ἧσσον δὲ ἅμα δεινὰ κενώσιος, δι' ὧν πολὺ ποικιλωτέρη τε, καὶ διὰ πλέονος ἀκριβείης ἐστί. δεῖ γὰρ μέτρου τινὸς στοχάσασθαι. μέτρον δὲ, οὐδὲ σταθμὸν, οὐδὲ ἀριθμὸν οὐδένα ἄλλον πρὸς ὃν ἀναφέρων εἴσῃ τὸ ἀκριβὲς, οὐκ ἂν εὕροις ἄλλο ἢ τοῦ σώματος τὴν αἴσθησιν. διὸ ἔργον, οὕτω καταμαθεῖν ἀκριβέως, ὥστε μικρὰ ἁμαρτάνειν ἔνθα ἢ ἔνθα. κἂν ἐγὼ τοῦτον τὸν ἰητρὸν ἰσχυρῶς ἐπαινέοιμι, τὸν σμικρὰ ἁμαρτάνοντα. τὸ δ' ἀκριβὲς, ὀλιγάκις ἐστὶ κατιδεῖν. ἐπεὶ οἱ πολλοί γε τῶν ἰητρῶν, ταὐτά μοι δοκέουσι τοῖσι κακοῖσι κυβερνήταις πάσχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν ἐν γαλήνῃ κυβερνῶντες ἁμαρτάνωσιν,

CAPVT IV.

Aegros sanorum victu, quàm ferino sanos magis lædi; Medicinam in victu inuento præcellere; famem vehementer posse; mala tum à vacuatione, tum à repletione varia nasci; Medicos nauium gubernatoribus similes esse; eorúmque delicta prodi.

C Siquis verò consideret, quæ sit ægrorum diæta ad eam sanorum, hanc inueniet ægris magis noxiam, quàm illam ferarum, & aliorum animalium sanis. Vir enim laborans morbo qui non ex grauibus ac vehementioribus, neque rursum sit boni moris, imò cui etiam peccanti error minimè fuerit manifestus, si panem aut carnem aut aliud quid eorum quæ sanos edentes iuuant velit comedere, non multum, sed multò parciùs quàm sanus poterat. Alius etiam sanus naturam habens, neque omnino imbecillam, neque rursus robustam, manducans aliquid eorum quibus bos, D aut equus vescens iuuatur, editque eruum, aut hordeum, aut aliud quid huiusmodi, non multum, sed multò minùs quàm possit, etsi minùs sanus qui id fecerit, laborabit, & periclitabitur quàm qui ægrotus panem, aut mazam intempestiuè assumpsit. Hæc itaque omnia certa signa sunt hanc artem Medicam via ac methodo indagari ac inueniri posse. Ac equidem si simpliciter, quemadmodum prius traditum est, quæ quidem robustiora sunt, læderent; quæ verò imbecilliora, iuuarent, nutriréntque tum ægrum, tum sanum, res benè caderet. Multò namque satius esset tutò om- E nia agentes ad imbecillimum ducere. Nunc verò neque leuius init peccatum, neque minus lædit hominem, siquis pauciora idoneisque parciora exhibeat. Nam famis vicissitudo admodum potest in hominis natura & sanare, & imbecillum facere, & occidere. Multa verò & alia mala diuersa quidem à repletione, neque verò minus pariter grauia à vacuatione *oriuntur*, ob quæ longè magis varia, maiorisque est diligentiæ. Oportet enim modum quendam coniectura assequi. Modum autem, neque pondus, neque vllum alium numerum, ad quem *omnia* referens *vt* accuratè scias, non inuenias alium, quàm corporis sensum. Quocirca F operosum ita accuratè condiscere, vt parùm hinc aut illinc pecces. Quanquam ego hunc Medicum vehementer laudarim parum peccantem. Exactã verò certitudinem perspicere paucies contingit. Enimuerò Medicorum plerique eadem, quæ mali gubernatores, pati mihi videntur: etenim illi quũ in tranquillitate maris gubernantes delinquunt, non

non deprehenduntur, quum verò ipſos inuaſerit & A ventus magnus, & tempeſtas, palam iam conſpicui ſunt omnibus hominibus, quod ignorantia & errore nauem perdiderint. Sic ſanè tum mali, tum plurimi Medici quum curant homines nullo graui affectu correptos, in quos ſiquis etiam maximè delinquens, nihil metuendum commiſerit (multi namque huiuſmodi morbi, ac multò frequentiùs quàm graues hominibus oboriuntur) equidem qui in talibus delinquunt ac peccant, haud ab imperitis deteguntur. Vbi verò in magnum & vehementem, ac periculoſum morbum inciderint, tum ipſorum errores, & ars omnibus ſunt conſpicua. B Neque enim in longam moram protrahuntur ſingulorum pœnæ, ſed breui adſunt.

CAPVT V.

Affectus ab intempeſtiua vacuatione ac repletione, ac à cibis præter conſuetudinem aſſumptis, aut non aſſumptis oboriri, ac priſcam Medicinam non abiici, ſed admirationi eſſe.

QVod autem non minores affectus ex intempeſtiua vacuatione quàm repletione homini oboriantur addiſcere facilè eſt iis qui ad ſanos rem C referunt. Quibuſdam enim ipſorum ſemel tantum cibum ſumere confert, idque ob vtilitatem ſibi conſtituerunt. Quidam etiam prādere ob eandem neceſſitatem, quod iis conferat, coguntur. Sed & quidam non propter voluptatē, aut alium aliquem caſum horum alterutrum facere ſtudent. Plurimis enim hominibus nihil refert vtrumlibet ſtudioſè ſectentur, ſiue ſemel cibum capiant, ſiue prandeát, aut hac conſuetudine vti. At quidam ſunt qui non poſſint, extra id quod conferat, aliquid facientes facilè degere, ſed eorum vtriſque per diem vnum, cúmque non ocioſè permutantibus ſupra modum D grauis oboritur affectio. Nonnulli enim ſi pranſi fuerint, nec ipſis conferat, ij quamprimum graues, & corpore & mente ſegnes euadunt, oſcitatione, dormitatione & ſiti pleni. Si verò inſuper cœnauerint, & flatus & tormina *excitantur*, & aluus profluit. Ac multis magni morbi principium id fuit, ſi eoſdem cibos quos ſemel conſueuerant, bis aſſumpſiſſent, nec quicquam amplius. Ad hunc modum ſi prandere quis conſuetus, atque ipſi conducat, non prandeat, protinus vbi tempus præteriit, ſtatim grauis imbecillitas, *exoritur*, tremor, animi defectio, ad hæc oculi pallidiores, vrina craſſa & calida, os amarulentum, viſcera ei ſuſpendi viden- E tur, vertigo tenebricoſa, grauis iracundia, animi mœror. Hæc verò omnia vbi cœnare tentauerit *contingunt*, conficere autem non poteſt, qui prādet quæ prius cœnauit, hæc autē ipſa cum torminibus & ſtrepitu deſcendētia aluum concludunt, moleſtè cubant, ſomniántque perturbata ac tumultuoſa, pleriſque etiam illorum hæc morbi initium extitit. Quæ quas ob cauſas manifeſtas his acciderunt, cōſiderāda ſunt. Ei ſanè, opinor qui ſemel cibum ſumere conſueuit, quòd non expectauerit tēpus idoneum donec ipſius venter pridie aſſumptos cibos planè confecerit, ſuperauerit, emollitus fuerit, ac F conquieuerit, ſed in *ipſum* feruentem & fermentatū nouos ingeſſerit Huiuſmodi verò ventres multò tardiùs concoquunt, maioréque ocio & quiete opus habent. Qui verò prandere conſueuit, quoniam, vbi quamplurimum alimento corpus indiguit, prioráque conſumpta ſunt, neque habuit vllam fruitionem, ſtatim ipſi nouum alimentū adfuit,

A οὐ καταφανέες εἰσίν· ὅταν δὲ αὐτοὺς καταλάβῃ ἄνεμός τε μέγας, καὶ χειμὼν, φανερῶς ἤδη πᾶσιν ἀνθρώποισι δι' ἀγνωσίην καὶ ἁμαρτίην δῆλοί εἰσιν ἀπολέσαντες τὴν ναῦν. οὕτω δὴ καὶ οἱ κακοί τε, καὶ πλεῖστοι ἰητροὶ, ὅταν μὲν θεραπεύωσιν ἀνθρώπους μηδὲν δεινὸν ἔχοντας, ἐς οὓς ἄν τις καὶ τὰ μέγιστα ἁμαρτάνων, οὐδὲν δεινὸν ἐργάσαιτο (πολλὰ δὲ τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καὶ πολὺ πλέον τῶν δεινῶν ἀνθρώποισι συμβαίνει) ἐν μὲν δὴ τοῖσι τοιούτοισιν ἁμαρτάνοντες, οὐ καταφανέες εἰσὶ τοῖσιν ἰδιώτῃσιν· ὁκόταν δὲ τύχωσι μεγάλῳ τε, καὶ ἰσχυρῷ, καὶ ἐπισφαλεῖ νοσήματι, τότε σφέων τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἡ τέχνη πᾶσι κατα- B φανής ἐστιν. οὐ γὰρ ἐς μακρὸν αὐτέων ἑκάστου αἱ τιμωρίαι, ἀλλὰ διὰ τάχεος παρέασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Κακοπαθείας τὰς ἀπὸ κενώσιος ἀκαίρου, καὶ πληρώσιος· καὶ τὰς ἀπὸ τῶν παρὰ τὸ ἔθος ἐσθιομένων, καὶ μὴ ἐσθιομένων γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀρχαίην τέχνην οὐκ ἀποβάλλεσθαι, ἀλλὰ θαυμάζεσθαι.

ΟΤι δὲ οὐδὲν ἐλάσσους ἀπὸ κενώσιος ἀκαίρου κακοπάθειαι γίνονται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ καὶ ἀπὸ πληρώσιος, κατα- C μανθάνειν καλῶς ἔχει, ἐπαναφέροντας ἐπὶ τοὺς ὑγιαίνοντας. ἔστι γὰρ οἷσιν αὐτέων ξυμφέρει, μονοσιτέειν, καὶ τοῦτο διὰ τὸ ξυμφέρον τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐτάξαντο. ἄλλοισί τε ἀριστᾶν, διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ξυμφέρει, καὶ μὴ τούτοισιν οἳ δι' ἡδονὴν ἢ δι' ἄλλην τινὰ συγκυρίην, ἐπιτηδεύουσιν ὁπότερον αὐτέων. τοῖσι μὲν γὰρ πλείστοισι τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν διαφέρει πότερον ἂν ἐπιτηδεύσωσιν, εἴτε μονοσιτέειν, εἴτε ἀριστᾶν, τουτέῳ τῷ ἔθει χρῆσθαι, εἰσὶ δέ τινες οἳ οὐκ ἂν δύναιντο ἔξω τοῦ συμφέροντος ποιέοντες, ῥηϊδίως ἀπαλλάσσειν. ἀλλὰ ξυμβαίνει αὐτέων ἑκατέροισι παρ' ἡμέρην μίην, καὶ ταύτην οὐχ ὅλην μετα- D βάλλουσιν, ὑπερφυὴς κακοπαθείη. οἱ μὲν γὰρ ἢν ἀριστήσωσι μὴ ξυμφέροντος αὐτέοισιν, εὐθὺς βαρέες, καὶ νωθροὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν γνώμην, χάσμης τε καὶ νυσταγμοῦ, καὶ δίψης πλήρεες. ἢν δὲ ἐπιδειπνήσωσι, καὶ φῦσα, καὶ στρόφος, καὶ ἡ κοιλίη καταῤῥήγνυται. καὶ πολλοῖσιν ἀρχὴ νούσου αὕτη μεγάλης ἐγένετο, ἢν τὰ αὐτὰ σιτία, ἃ μεμαθήκει ἅπαξ ἀναλίσκειν, δὶς προσενέγκηται, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον. τοῦτο δὲ εἰ ἀριστᾶν μεμαθηκώς τις, καὶ οὕτως αὐτέῳ ξυμφέρον, μὴ ἀριστήσῃ· ὅταν τάχιστα παρέλθῃ ἡ ὥρη, εὐθὺς ἀδυναμίη δεινὴ, τρόμος, ἀψυχίη· ἐπὶ τούτοισιν, ὀφθαλμοὶ χλωρότεροι· οὖρον παχὺ καὶ θερμὸν, στόμα πικρὸν, καὶ τὰ E σπλάγχνα οἱ δοκέει κρέμασθαι· σκοτοδίνη, δυσοργίη, δυσθυμίη. ταῦτα δὲ πάντα, ὅταν δειπνεῖν ἐπιχειρήσῃ. ἀναλίσκειν δὲ οὐ δυνατὸς ὁ ἀριστιζόμενος, ἃ πρότερον ἐδείπνει. ταῦτα δὲ αὐτὰ μετὰ στρόφου τε καὶ ψόφου καταβαίνοντα, συγκλείει τὴν κοιλίην. δυσκοιτέουσί τε καὶ ἐνυπνιάζονται τεταραγμένα καὶ θορυβώδεα. πολλοῖσι δὲ καὶ τουτέων, αὕτη ἀρχὴ νούσου ἐγένετο. σκέψασθαι δὲ χρὴ διὰ τίνας προφάσιας αὐτέοισι ταῦτα ξυνέβη. τῷ μὲν, οἶμαι, μεμαθηκότι μονοσιτέειν, ὅτι οὐκ ἀνέμεινε τὸν χρόνον τὸν ἱκανὸν μέχρις αὐτέου ἡ κοιλίη, τῶν τῇ προτεραίῃ προσενηνεγμένων σιτίων ἀπολαύσῃ τελέως, καὶ ἐπικρα- F τήσῃ, καὶ λαπαχθῇ τε, καὶ ἡσυχάσῃ· ἀλλ' ἐπὶ ζέουσάν τε, καὶ ἐζυμωμένην καινὰ ἐπεισενέγκατο. αἱ δὲ τοιαῦται κοιλίαι, πολλῷ τε βραδύτερον πέσσουσι, καὶ πλέονος δέονται ἀναπαύσιός τε καὶ ἡσυχίης. ὁ δὲ μεμαθηκὼς ἀριστίζεσθαι, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ τάχιστα ἐδεήθη τροφῆς τὸ σῶμα, καὶ τὰ πρότερα κατανάλωτο· καὶ οὐκ εἶχεν οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν, εὐθέως αὐτέῳ προσεγίνετο καινὴ τροφὴ,

φθίνει δὲ καὶ συντήκεται ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. πάντα γὰρ, ἃ λέγω πάσχειν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, λιμῷ ἀνατίθημι. φημὶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἅπαντας, οἵτινες ἂν ἄσιτοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας γένωνται, ταῦτα πείσεσθαι, οἷα περὶ τῶν ἀναρίστων γενομένων εἴρηκα. τὰς δὲ τοιαύτας φύσιας ἔγωγέ φημι, ταχέως τε καὶ ἰσχυρῶς τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολαυούσας, ἀσθενεστέρας εἶναι τῶν ἑτέρων. ἐγγύτατα δὲ τοῦ ἀσθενέοντος, ἐστὶν ὁ ἀσθενής. ἔστι δὲ ἀσθενέστερος ὁ ἀσθενῶν, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκει, ὅτι ἂν τοῦ καιροῦ ἀποτυγχάνῃ, πονέειν. χαλεπὸν δὲ τοιαύτης ἀκριβείης ἐούσης περὶ τὴν τέχνην, τυγχάνειν αἰεὶ τοῦ ἀτρεκεστάτου. πολλὰ δὲ εἴδεα κατ᾽ ἰητρικὴν ἐς τοσαύτην ἀκριβείην ἥκει, περὶ ὧν εἰρήσεται· οὔ φημι δὴ διὰ τοῦτο δεῖν τὴν τέχνην, ὡς οὐκ ἐοῦσαν, οὐδὲ καλῶς ζητευμένην τὴν ἀρχαίην ἀποβαλέσθαι, εἰ μὴ ἔχει περὶ πάντα ἀκριβείην. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ἀτρεκεστάτου ὁμοῦ δύνασθαι ἥκειν λογισμῷ ἐκ πολλῆς ἀγνωσίης, θαυμάζειν τὰ ἐξευρημένα, ὡς καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐξεύρηται, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης.

imminuitur enim & fame contabescit. Omnia namque quæ dico eiusmodi hominem pati, ea fami attribuo. Dico autem etiam omnes alios homines qui sine cibis duos aut tres dies degerunt, eadem passuros quæ de impransis protuli. At eiusmodi naturas ego dico celeriter ac vehementer suorum delictorũ damna percipientes reliquis imbecilliores esse. Proximè verò ad ægrotantem imbecillus accedit. Est autem imbecillior qui ægrotat, magisque ipsi, qui aliquid intempestiuè egerit, consentaneum est laborare. Quum autem eiusmodi diligentia in arte existat, quod est certissimũ semper assequi difficile est. Multæ tamẽ species in Medicina ad tantam diligentiam perueniũt, de quibus dicetur. Neq; sanè priscam artẽ *Medicam* ideò quòd exactam omnium certitudinem non habeat, quasi nõ existentem, neq; rectè inuestigatam reiiciendã esse censeo. Verùm multò magis quòd proxima sit certissimæ veritati, simúlq; ratiocinio possit ad ipsam peruenire, admirari oportere cẽseo ea quæ ex multa ignorãtia sunt eruta ac inuẽta, prout probè rectéq; inuẽta sunt & nõ à fortuna, aut casu.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Μόνας ποιότητας τὰς πρώτας μήτε τῆς ὑγιείας, μήτε τῶν νοσημάτων αἰτίας εἶναι, ἀλλὰ μὲν ἀπὸ τοῦ διαφόρου ἄρτου τὰς ἐν τοῖς ἀνθρώποις διαθέσιας διαφόρους γίνεσθαι.

Ἐπὶ δὲ τὸν τῶν κοινὸν τρόπον τὴν τέχνην ἐξ ὑποθέσιος ζητεόντων λόγον, ἐπανελθεῖν βούλομαι. εἰ γάρ ἐστι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, τὸ λυμαινόμενον τὸν ἄνθρωπον, καὶ δεῖ τὸν ὀρθῶς ἰητρεύοντα βοηθεῖν, τῷ μὲν θερμῷ, ἐπὶ τὸ ψυχρόν· τῷ δὲ ψυχρῷ, ἐπὶ τὸ θερμόν. τῷ δὲ ξηρῷ, ἐπὶ τὸ ὑγρόν. τῷ δ᾽ ὑγρῷ, ἐπὶ τὸ ξηρόν. ἔστω μοι ἄνθρωπος, μὴ τῶν ἰσχυρῶν φύσει, ἀλλὰ τῶν ἀσθενεστέρων, οὗτος δὲ πυροὺς ἐσθιέτω οὓς ἂν ἀπὸ τῆς ἅλω ἀνέλῃ, ὠμοὺς καὶ ἀργοὺς, καὶ κρέα ὠμά· καὶ πινέτω ὕδωρ. ταύτῃ χρώμενος τῇ διαίτῃ, εὖ οἶδ᾽ ὅτι πείσεται πολλὰ καὶ δεινά. καὶ γὰρ πόνους πονήσει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ἔσται, καὶ ἡ κοιλίη φθαρήσεται, καὶ ζῆν πολὺν χρόνον οὐ δυνήσεται. τί δεῖ τοι γὰρ οἷον βοήθημα παρασκευάσασθαι ὧδ᾽ ἔχοντι; θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρόν; ἁπλοῦν γὰρ ὅτι τούτων τι. εἰ γὰρ τὸ λυμαινόμενον αὐτῶν ἐστι τούτων τὸ ἕτερον, τῷ ὑπεναντίῳ προσήκει λῦσαι, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος ἔχει. τὸ μὲν γὰρ βεβαιότατόν τε, καὶ προφανέστατον φάρμακον, ἀφελόντα τὰ διαιτήματα, οἷσιν ἐχρᾶτο· ἀντὶ μὲν τῶν πυρῶν, ἄρτον διδόναι· ἀντὶ δὲ τῶν ὠμῶν κρεῶν, ἑφθά· πίνειν τε ἐπὶ τούτοισιν οἶνον. ταῦτα μεταβαλόντα οὐχ οἷόν τε μὴ ὑγιέα γενέσθαι. ἤν γε μὴ παντάπασιν ᾖ διεφθαρμένος ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῆς διαίτης. τί δὴ φήσομεν; πότερον αὐτέῳ ὑπὸ ψυχροῦ κακοπαθέοντι θερμὰ ταῦτα προσενέγκαντες ὠφέλησαν, ἢ τἀναντία; οἶμαι γὰρ ἔγωγε πολλὴν ἀπορίην ἐρωτηθέντι παρασχεῖν. ὁ γὰρ τὸν ἄρτον σκευάζων τῶν πυρῶν τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τὸ ξηρὸν, ἢ τὸ ὑγρὸν ἀφείλετο. ὁ γὰρ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι δέδοται, καὶ πολλοῖσιν ἄλλοισιν εἴργασται, ὧν ἕκαστον ἰδίην δύναμιν καὶ φύσιν ἔχει. καὶ τὰ μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἀποβέβληκεν· ἄλλοισι δὲ κέκρηται καὶ μέμικται. οἶδα μὲν γὰρ καὶ τάδε δήπου, ὅτι διαφέρει εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, καθαρὸς ἄρτος, ἢ συγκομιστὸς, ἢ ἀπτίστων πυρῶν, ἢ ἐπτισμένων, ἢ πολλῷ ὕδατι πεφυρημένος, ἢ ἀφύρητος, ἢ ἔξοπτος, ἢ ἔνωμος· ἄλλα τε πρὸς τουτέοισι μυρία. ὡς δ᾽ αὕτως καὶ περὶ μάζης. καὶ αἱ δυνάμιες δὲ μεγάλαι τε ἑκάστου, καὶ οὐδὲν ἑτέρη τῇ ἑτέρῃ ἐοικυῖα. ὅστις δὲ ταῦτα μὴ σκεπτόμενος, οὐκ οἶδε, πῶς ἄν τι οὗτος δύναιτο τῶν κατὰ τὸν ἄνθρωπον παθημάτων εἰδέναι;

CAPVT VI.

Solas qualitates primas nec sanitatis, nec affectuum causas esse, sed à diuerso pane diuersas oboriri hominum affectiones.

Ad eos verò qui communi ratione artem ex suppositione quærunt, orationem redire volo. Si enim est calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum quod lædit hominẽ; ac oportet rectè medentem calido quidem per frigidum, frigido verò per calidum, sicco per humidum, & humido per siccum opitulari; sit mihi homo non ex robustis natura, sed imbecillioribus, edat autem ille triticũ, quod ex area sustulit crudum & illaboratum, & incoctas carnes, aquámque bibat; hac vtens victus ratione, certò scio quòd is multa & grauia sit perpessurus. Etenim & doloribus vexabitur, ac corpus erit imbecillum, & ventriculus corrumpetur, neque diuturno tempore viuere poterit. Quodnam igitur ita se habenti auxilium comparandum est? Simplex enim est horum quodque. Si enim quod læditab his ipsis est diuersum, id contrario conuenit soluere, prout illis verba sunt. Tutissimum enim atque euidentissimum remediũ est, sublatis quibus vtebatur cibis, pro tritico quidem panem præbere, pro crudis carnibus coctas, ad hæc vinum bibere. His permutatis fieri non potest quin sanus euadat, nisi penitus fuerit & tempore & victu corruptus. Quid ergo dicemus. Nũ ei à frigidis malè affecto, calida hæc exhibita profuerunt, an contraria? Ego namque arbitror, multam me interrogato dubitationem præstitisse. Qui enim panem ex tritico apparat, calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum abstulit. Nam *panis* & igni & aquæ traditur, & multis aliis elaboratur, quorum quodque propriam facultatem & naturam obtinet, & eorum quidem quæ ipsi insunt, quædam abiecit, aliis verò temperatus & mixtus est. Enimverò & hæc noui, scilicet humano corpori interesse sitne panis purus, an confusaneus, vel non expurgato tritico factus, an purgato atque excorticato, aut copiosa aqua subactus, aut non subactus, aut excoctus, an incoctus, aliáque ad hæc innumera. Similiter quoque & de maza. At & magnæ sunt cuiusque facultates, nihilque altera alteri similis. Quicunque verò hæc non aduertens haud nouit, quonam modo is prauos hominum affectus cognoscere queat?

nam ab eorum vnoquoque homo & efficitur, & alteratur vel hoc, vel illo modo, atque ex his omnis vita & sano, & ex morbo se reficienti, & ægroto. Non igitur alia his vtiliora, aut certè magis necessaria sunt quàm hæc nosse.

CAPVT VII.

De primis ac secundis qualitatibus seu facultatibus & earum mixtione & secretione, quibus afficitur homo.

QVàm verò egregiè, & conuenienti ratiocinatione inuestigantes ad hominis naturam hæc apta primi inuentores inuenerunt, iudicarúntque artem dignam quæ Deo ascriberetur, vt & ducitur. Non enim siccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque horum quicquam hominem lædere existimarunt, neque horum aliquo indigere. Sed quod in vnoquoque robustum est, & natura eáque humana potentius, quódque superari ipsa nequit, id lædere censuerunt, & tollere conati sunt. Robustissimum autem est in dulci quidem dulcissimum, in amaro amarissimum, in acido acidissimum, & quod in vnaquaque rerum omnium summum est. Hæc enim & homini inesse, & hominem lædere videbant. Inest enim homini & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & insipidum, aliáque innumera omnigenas facultates habentia, tum copiam, tum robur. Et hæc quidem mixta inter se & temperata neque conspicua sunt, neque hominem lædunt: at vbi quidpiam horum secretum fuerit, & per se solum extiterit, tunc conspicuum est, & hominem molestia afficit. Quinetiam ex cibariis quæcunque nobis idonea non sunt, ac ingesta hominem lædunt, eorum quodque aut amarum quid, aut intemperatum est, aut salsum, aut acidum, aut quid aliud, & à mixtione secretum, & robustum, ob idque ab ipsis turbamur, vt & ab iis quæ ex corpore excernuntur. At quæcunque homo edit aut bibit edulia eiusmodi minimè huius succi intemperati & excedentis manifestè erunt participia, vt panis & maza, & quæ hæc sequuntur, quibus homo plurimis & semper vti consueuit, præterea, quæ ad voluptatem & satietatem condiuntur, & apparantur: ac ab iis plurimis in hominem ingestis, turbatio, & facultatum corporis erectio minimè fit, sed robur, & incrementum, & alimentum maximè, ob nihil aliud obtingit, quàm quòd & probè contemperata sunt, & nihil habent intemperatum, sed totum vnúmque factum est & simplex, & validum. Atque ego haud capio, qui ista verba loquuntur, artémque ex hac via ad suppositionem abducunt, quo tandem modo, quemadmodum supponunt, homines curaturi sint. Neque enim, vt ego arbitror, ipsis est adinuentum ipsum quid per se calidum, aut frigidum, aut siccum aut humidum, ac nullius alterius generis particeps. Verùm arbitror ego eosdem ipsis potus, & cibos esse, quibus omnes vtimur, sed huic calidum esse illi frigidum, huic siccum, illi humidum attribuunt. Quandoquidem illud anceps est imperare ægrotanti calidum quid assumere. Statim enim quæret quid illud sit, vt nugari necesse sit, vel ad horum quæ sunt aliquod confugere. At verò si quod calidum est, acerbum sit, aliud autem calidum, insipidum; aliud denique calidum quod commoueat (sunt enim

ἀπὸ γὰρ ἑνὸς ἑκάστου τουτέων, πάσχει τε καὶ ἑτεροιοῦται ἄνθρωπος, ἢ τοῖον, ἢ τοῖον. καὶ διὰ τουτέων πᾶς ὁ βίος, καὶ ὑγιαίνοντι, καὶ ἐκ νόσου ἀνατρεφομένῳ, καὶ κάμνοντι. οὐκ ἂν οὖν ἕτερα τουτέων χρησιμώτερα, οὐδὲ ἀναγκαιότερα εἴη εἰδέναι δήπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν πρώτων τε καὶ δευτέρων ποιοτήτων ἢ δυνάμεων, καὶ περὶ τῆς αὐτῶν συμμίξεώς τε, καὶ ἀποκρίσιος, ἀφ' ὧν ὁ ἄνθρωπος εὖ καὶ κακῶς διατίθεται.

ΩΣ δὲ καλῶς καὶ λογισμῷ προσήκοντι ζητήσαντες, πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν εὗρον αὐτὰ οἱ πρῶτοι εὑρόντες, καὶ ᾠήθησαν ἀξίην τὴν τέχνην θεῷ προσθεῖναι, ὡς καὶ νομίζεται. οὐ γὰρ τὸ ξηρὸν οὐδὲ τὸ ὑγρὸν οὐδὲ τὸ θερμὸν οὐδὲ τὸ ψυχρὸν, οὐδὲ ἄλλο τουτέων οὐδὲν ἡγησάμενοι, οὔτε λυμαίνεσθαι, οὔτε προσδεῖσθαι οὐδενὸς τουτέων τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ὅτι ἰσχυρὸν ἑκάστου, καὶ τὸ κρέσσον τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, οὗ μὴ ἠδύνατο κρατέειν, τοῦτο βλάπτειν ἡγήσαντο. καὶ τοῦτο ἐζήτησαν ἀφελεῖν. ἰσχυρότατον δέ ἐστι, τοῦ μὲν γλυκέος, τὸ γλυκύτατον· τοῦ δὲ πικροῦ, τὸ πικρότατον· τοῦ δὲ ὀξέος, τὸ ὀξύτατον· ἑκάστου δὲ πάντων τῶν ἐόντων, ἡ ἀκμή. ταῦτα γὰρ ἑώρων καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνεόντα, καὶ λυμαινόμενα τὸν ἄνθρωπον. ἔνι γὰρ ἀνθρώπῳ καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ γλυκὺ, καὶ ὀξὺ, καὶ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν, καὶ ἄλλα μυρία παντοίας δυνάμιας ἔχοντα, πλῆθός τε καὶ ἰσχύν. ταῦτα μὲν μεμιγμένα, καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν, οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπεῖ τὸν ἄνθρωπον. ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ, καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι, καὶ λυπεῖ τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο δὲ τῶν βρωμάτων ὅσα ἡμῖν ἀνεπιτήδειά ἐστι, καὶ λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἐμπεσόντα, τουτέων ἕκαστον, ἢ πικρόν τι, καὶ ἄκρητόν ἐστιν ἢ ἁλμυρόν· ἢ ὀξύ· ἢ ἄλλο τι ἄκρητόν τε, καὶ ἰσχυρόν. καὶ διὰ τοῦτο ταρασσόμεθα ὑπ' αὐτέων, ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀποκρινομένων. πάντα δὲ ὅσα ἄνθρωπος ἐσθίει, ἢ πίνει, τὰ τοιαῦτα βρώματα ἥκιστα τουτέου χυμοῦ ἀκρήτου τε, καὶ διαφέροντος, δῆλά ἐστι μετέχοντα. οἷον ἄρτος τε καὶ μάζα, καὶ τὰ ἑπόμενα τουτέοισιν οἷσιν εἴθισται ἄνθρωπος πλείστοισί τε καὶ αἰεὶ χρέεσθαι. ἔξω τῶν πρὸς ἡδονήν τε, καὶ κόρον ἠρτυμένων τε, καὶ ἐσκευασμένων. καὶ ἀπὸ τουτέων πλείστων ἐσιόντων ἐς τὸν ἄνθρωπον, ταραχή τε καὶ ἀπόκρισις τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα δυναμίων, ἥκιστα γίνεται. ἰσχύς τε καὶ αὔξησις, καὶ τροφὴ μάλιστα δι' οὐδὲν ἕτερον γίνεται, ἢ ὅτι εὖ τε συγκέκρηται, καὶ οὐδὲν ἔχει ἄκρητον, οὐδὲ ἰσχυρόν. ἀλλ' ὅλον ἕν τε γέγονε, καὶ ἁπλόον, καὶ ἰσχυρόν. ἀπορέω δ' ἔγωγε, οἱ τὸν λόγον ἐκεῖνον λέγοντες, καὶ ἄγοντες ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὑπόθεσιν τὴν τέχνην, τίνα ποτὲ τρόπον θεραπεύσουσι τοὺς ἀνθρώπους, ὥσπερ ὑποτίθενται. οὐ γάρ ἐστιν αὐτέοισιν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐξευρημένον αὐτό τι ἐφ' ἑωυτοῦ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, μηδενὶ ἄλλῳ εἴδει κοινωνέον. ἀλλ', οἶμαι, ἔγωγε ταῦτα πόματα καὶ βρώματα αὐτέοισιν ὑπάρχειν, οἷσι πάντες χρώμεθα. προστιθέασι δὲ τῷ μὲν, εἶναι θερμῷ· τῷ δὲ, ψυχρῷ· τῷ δὲ, ξηρῷ· τῷ δὲ, ὑγρῷ. ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ἄπορον, προστάξαι τῷ κάμνοντι, θερμόν τι προσενέγκασθαι. εὐθὺς γὰρ ἐρωτήσει, τί ἐστιν, ὥστε ληρέειν ἀνάγκη, ἢ ἐς τουτέων τι τῶν γινωσκομένων καταφυγεῖν. εἰ δὲ δὴ τυγχάνει τὸ μὲν θερμὸν ἐὸν στρυφνόν· ἄλλο δὲ θερμὸν, πλαδαρόν· ἄλλο δὲ θερμὸν, ἄραδον ἔχον,

ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα τε θερμὰ, καὶ ἄλλας δυνάμιας ὑπεναντίας ἑωυτοῖσιν ἔχοντα, εἰ δήσῃ τι αὐτέων προσενεγκεῖν; ἢ τὸ θερμὸν καὶ στρυφνὸν, ἢ τὸ θερμὸν καὶ πλαδαρόν· ἢ ἅμα τὸ ψυχρὸν καὶ στρυφνόν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο, καὶ τὸ ψυχρόν τε καὶ πλαδαρόν. ὡς μὲν γὰρ ἔγωγε οἶδα, πᾶν τοὐναντίον ἐφ' ἑκατέρου αὐτέων ἀποβαίνει· καὶ οὐ μόνον ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν σκύτει, καὶ ἐν ξύλῳ, καὶ ἐν ἄλλοισι πολλοῖσι, ἅ ἐστιν ἀνθρώπου ἀναισθητότερα. οὐ γὰρ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἀλλὰ τὸ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν, καὶ τἆλλα ὅσα μοι εἴρηται, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, καὶ ἔξωθεν ἐπιχριόμενά τε, καί πως πλασσόμενα. ψυχρότητα δ' ἔγωγε καὶ θερμότητα πασέων ἥκιστα τῶν δυναμίων νομίζω δυναστεύειν ἐν τῷ σώματι, διὰ τάσδε τὰς προφάσιας. ὃν μὲν ἂν δήπου χρόνον μεμιγμένα αὐτὰ αὐτέοισιν, ἅμα τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ᾖ, οὐ λυπέει. κρῆσις γὰρ καὶ μετριότης, τῷ μὲν ψυχρῷ, γίνεται ἀπὸ τοῦ θερμοῦ, τῷ δὲ θερμῷ, ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. ὅταν δὲ ἀποκριθῇ χωρὶς ἑκάτερον, τότε λυπέει. ἐν δὲ δὴ τουτέῳ τῷ καιρῷ, ὅταν τὸ ψυχρὸν ἐπιγένηται, καὶ λυπήσῃ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τάχεος πρῶτον δι' αὐτὸ τοῦτο πάρεστι τὸ θερμὸν αὐτόθεν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, οὐδεμιῆς βοηθείης, οὐδὲ παρασκευῆς δεόμενον, καὶ ταῦτα καὶ ἐν ὑγιαίνουσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἀπεργάζεται, καὶ ἐν κάμνουσι.

alia calida, quæ subcontrarias sibi ipsis facultates habent) quodnam eorum offerendum erit? an calidum & acerbum, aut calidum & insipidum, aut frigidum simul & acerbum (tale namque aliquod est) aut frigidum & insipidum? Nam vt equidem noui, planè contrarium ab vtroque eorum accidit, neque in homine solùm, sed & in corio, & in ligno, & in aliis multis quibus quàm homini hebetior sensus est. Non enim calidum est, quòd magnam facultatem habet, verùm acerbum, & insipidum, & alia quæ à me dicta sunt, tum in homine, tum extra hominem *in iis* & quæ eduntur & bibuntur, & foris illinuntur, aut aliquomodo admouentur. Frigidum autem, & calidum inter omnes facultates, minimum equidem in corpore posse has ob causas existimo. Quo nimirum tempore ipsa inter se permixta simul calidum & frigidum fuerint, non lædunt. Contemperationem enim & commoderationem habet frigidum à calido, & calidum à frigido. Vbi verò secretum fuerit seorsim vtrumque, tunc lædit. At eo sanè tempore quum frigidum obortum fuerit, hominémque læserit, confestim, primùm ob id ipsum adest calidum indidem ex homine, nullius auxilij, neque apparatus egens, atque hæc & in sanis hominibus, & in ægrotantibus efficit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ὅσῳ μᾶλλον ἐκθερμαίνεται τὸ σῶμα, τοσούτῳ αὐτὸν μᾶλλον διαψύχεται, καὶ ὅσῳ ψυχρότερόν ἐστι, καὶ τοσούτῳ θερμότερον γίγνεται. καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ θερμοῦ ἁπλοῦ οἱ πυρετοὶ, ἀλλὰ τοῦ θερμοῦ τε καὶ πικροῦ, ἢ τῶν ἄλλων ὁμοίων γίνονται.

ΤΟῦτο μὲν, εἴ τις θέλει ὑγιαίνον χειμῶνος διαψύξαι τὸ σῶμα, ἢ λουσάμενος ψυχρῷ, ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ, ὅσῳ ἂν αὐτὸ ἐπιπλέον ποιήσῃ· καὶ ἤν γε μὴ παντάπασι παγῇ τὸ σῶμα, ὅταν εἵματα λάβῃ καὶ ἔλθῃ ἐς τὴν σκέπην, μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλέον θερμαίνεται τὸ σῶμα. τοῦτο δὲ, εἰ θέλοι ἐκθερμανθῆναι ἰσχυρῶς, ἢ λουτρῷ θερμῷ, ἢ πολλῷ πυρί. ἐκ δὲ τουτέου, τὸ ωὐτὸ εἷμα ἔχων ἐν τῷ αὐτέῳ χωρίῳ τὴν διατριβὴν ποιέεσθαι, ὥσπερ ὁ διεψυγμένος, πολὺ φαίνεται καὶ ψυχρότερος, καὶ ἄλλως φρικαλεώτερος. ἢ ῥιπιζόμενός τις ὑπὸ πνίγεος, καὶ παρασκευάζων αὐτὸς ἑωυτῷ ψῦχος ἐκ τουτέου τοῦ τρόπου διαπαύσαι· τῷ τοῦτο ποιέοντι δεκαπλάσιον πάρεστι τὸ καῦμα καὶ τὸ πνῖγος, ἢ τῷ μηδὲν τουτέων ποιέοντι. τὰ δὲ δὴ καὶ πουλὺ μείζω· ὅσοι ἂν διὰ χιόνος ἢ ἄλλης ψύξιος βαδίσαντες, ῥιγώσωσι διαφερόντως πόδας, ἢ χεῖρας, ἢ κεφαλὴν, οἷα πάσχουσιν ἐς τὴν νύκτα, ὅταν περισταλέωσί τε καὶ ἐν ἀλέῃ γένωνται ὑπὸ καύματος, καὶ κνησμοῦ, καὶ ἔστιν οἷσι φλύκταιναι ἀνίστανται, ὡς ἀπὸ πυρὸς κατακεκαυμένοισι. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο πάσχουσιν, πρὶν ἢ θερμανθῶσιν. οὕτως ἑτοίμως ἑκάτερον αὐτέων ἐπὶ θάτερα παραγίνεται. μυρία δ' ἂν καὶ ἕτερα ἔχοιμι εἰπεῖν. τὰ δὲ κατὰ τοὺς νοσέοντας, οὐχ οἷσιν ἂν ῥῖγος γένηται τουτέοισιν ὀξύτατος ὁ πυρετὸς ἐκλάμπει, καὶ οὐχ οὕτως ἰσχυρὸς, ἀλλὰ καὶ παυόμενος δι' ὀλίγου, καὶ ἄλλως τὰ πολλὰ ἀσινής, καὶ ὅσον ἂν χρόνον παρῇ διάθερμος, καὶ διεξιὼν διὰ παντὸς τελευτᾷ ἐς τοὺς πόδας μάλιστα, οὗπερ τὸ ῥῖγος καὶ ἡ ψύξις νεηνικωτάτη, καὶ ἐπὶ πλέον ἐχρόνισε. πάλιν δὲ ὅταν ἱδρώσῃ καὶ ἀπαλλαγῇ ὁ πυρετὸς, πολὺ μᾶλλον ἔψυξεν, ἢ εἰ μὴ ἔλαβε τὴν ἀρχήν· ᾧ οὖν διὰ τάχεος

CAPVT VIII.

Quò magis incaluerit corpus, eò magis refrigeratur, & quò frigidius redditum est, eò calidius redditur; nec à calido simplici, sed à calido & amaro, aut simili febres oboriri.

HOc equidem *in sanis sit exemplum.* Siquis sanum hyeme corpus aut frigida lotione, aut alio modo perfrigerare velit, quò plus id fecerit, nisi planè corpus congelarit, quum vestimenta sumpserit, & sub tectum appulerit, eò magis & vehementius incalescit corpus. Aliud verò *exemplum.* Siquis aut calido lauacro, aut multo igne plurimùm incalescere velit, inde verò eandem vestem habens, eodem in loco, in quo alter qui perfrigeratus est, versari, multò frigidior, atque aliàs vehementius horrescere conspicietur. Aut præ æstu ventulo perflatus aliquis, & sibi frigus quærens hoc modo dissipare, Id facienti decuplò maior & ardor & æstus accidit, quàm nihil horum facienti. Atque hæc sanè multò etiam maiora, quæ qui per niues, aut alia frigora itinere facto vehementer pedibus, vel manibus, vel capite obriguerint, noctu patiuntur, quum vestibus operti, & calido in loco fuerint, ab ardore & pruritu, quibusdam etiam phlyctænæ *pustulæ* velut igne ambustis exurgunt, neque prius id patiuntur, quàm incaluerint; adeò promptè vtrumque eorum ad alterum accedit. Sed innumera ac alia dicenda mihi suppeterent. At in ægrotis, non quibus rigor obortus fuerit, iis acutissima febris emicat, neque ita vehementer, sed pauco tempore sedatur, ac alias propè innoxia, & quo tempore adfuerit, feruens, & vniuersum peruadens, in pedes maximè desinit, vbi rigor, & frigus vehementissimum diutissimè durauit. Rursus vbi sudor eruperit & febris decesserit multò vehementius perfrigescit, quàm si initio non prehendisset. Cui igitur summè contrarium

tam citò oboritur, ac vires sponte adimit, quid ab eo magnum, aut graue accidat? Aut quónam magno ad id opus sit auxilio? dixerit aliquis. At febricitantes & ardentibus febribus, & peripneumoniis, aliisque vehementibus morbis, non celeriter calore liberantur, neque isthîc calor frigori superuenit. Ego verò magnum hoc mihi argumentum esse puto non propter calidum simpliciter febricitare homines, neq; id solum affectionis prauæ causam esse, esse & amarum & calidũ idem; & calidum & acidum; & salsum & calidum, aliáque innumera, ac rursus frigidum cum aliis facultatibus. Quæ igitur lædunt, hæc sunt. Simul autem adest & calidum roboris particeps, vt quod principatum teneat, & exacerbetur, & cum illo augeatur, nullam tamen peculiarem vim, quàm conueniat, maiorem obtinet. Atque hæc ita sese habent. At verò signa primùm quidem manifestissima sunt, quæ omnes experti multoties iam fuimus, & experimur.

οὕτω διὰ γὰρ τὸ ἐναντιώτατόν τε, καὶ ἀφελόμενον τὴν δύναμιν ἀπὸ ταὐτομάτου, τί ἂν ἀπὸ τουτέου μέγα ἢ δεινὸν γένοιτο; ἢ τίνος δεῖ πολλῆς ἐπὶ τουτέῳ βοηθείας; εἴποιεν ἄν τις. ἀλλ' οἱ πυρεταίνοντες τοῖσι καύσοισί τε καὶ περιπλευμονίῃσι, καὶ ἄλλοισιν ἰσχυροῖσι νουσήμασιν, οὐ ταχέως ἐκ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται. οὐδὲ πάρεστιν ἐνταῦθα τὸ θερμὸν ἐπὶ τὸ ψυχρόν. ἐγὼ δὲ τοῦτό μοι μέγιστον τεκμήριον ἡγοῦμαι εἶναι, ὅτι οὐ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲ τοῦτο εἴη τὸ αἴτιον τῆς κακώσιος μοῦνον· ἀλλ' ἔστι καὶ πικρὸν, καὶ θερμὸν τὸ αὐτό· καὶ θερμὸν καὶ ὀξύ. καὶ ἁλμυρὸν καὶ θερμόν· καὶ ἄλλα μυρία· καὶ πάλιν γε ψυχρὸν μετὰ δυνάμεων ἑτέρων. τὰ μὲν οὖν λυμαινόμενα, ταῦτά ἐστι. συμπάρεστι δὲ καὶ τὸ θερμὸν, ῥώμης μετέχον. ὡς ἂν τὸ ἡγεύμενον, καὶ παροξυνόμενον, καὶ αὐξανόμενον ἅμα κείνῳ. δύναμιν δὲ οὐδεμίην πλείω τῆς προσηκούσης δηλαδή. ταῦτ' ὧδε ἔχει. ἐπὶ τῶνδε τῶν σημείων, πρῶτον μὲν ἐστὶ φανερώτατα, ὧν πάντες ἔμπειροι πολλάκις ἤδη ἐσμέν τε καὶ ἐσόμεθα.

CAPVT IX.

De fluxionibus in nares & oculos irruentibus coryzam, & palpebrarum aliarúmque partium exulcerationes generantibus.

PRimùm quidem, quibuscunq; nostrum grauedo oborta fuerit & fluxus per nares concitatus, is vt priore, & eo qui quotidie per nares ferebatur multò acrior est, ac nasum quidem tumere facit, & calidum, summéque feruidum adurit. Si verò manum admoueas, ac longiori tempore immoretur, etiam exulceratur locus qui carnis exper, ac durus est. Tum autem abit è naribus ardor, haud quum fluxio fit, & phlegmone consistit, sed quum illa crassior ac minus acris euaserit, & concocta, eique qui priùs aderat, humori magis permixta fuerit, tum iam & ardor desiit. Aliis autem à frigore, eóque solo grauido oboritur, nullo alio simul accedente. At omnibus eadem est *morbi* propulsatio, excalefactis quidem si à frigore, refrigeratis verò si à calore *corysa sit*. Atque hæc celeriter accedunt, nulliusque concoctionis indigent. Reliqua autem omnia quęcunque humorum acrimonia, & intemperie oboriri ego assero, eodem modo emendantur tum temperata, tum concocta. Ac rursus quæcunque fluxiones in oculos irruunt, vt quæ vehementes & vniuersas habent acrimonias, palpebras quidem exulcerant, quibusdam verò genas, & subiectas oculis partes quò affluxerint exedunt, & eam quæ pupillam ambit tunicam rumpunt, ac peredunt. dolores autem, & ardor, & summa inflammatio tandiu obsidet quoad fluxiones concoctæ fuerint, & crassiores euaserint, lemæque ab iis exierint. Fit autem coctio ex permixtione, mutuáque contemperatione, & cum aliis concoctione.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ ῥευμάτων τῶν ἐπὶ τὰς ῥῖνάς τε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρεπομένων, καὶ τὴν κόρυζαν, καὶ τὰς τῶν βλεφάρων, καὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἑλκώσεις ποιουμένων.

ΤΟῦτο μὲν, ὅσοισιν ἂν ἡμέων κόρυζα ἐγγένηται, καὶ ῥεῦμα κινηθῇ διὰ τῶν ῥινέων, τοῦτο ὡς πολὺ δριμύτερον τοῦ πρότερον γινομένου τε, καὶ ἰόντος ἐκ τῶν ῥινέων καθ' ἑκάστην ἡμέρην καὶ οἰδέειν μὲν ποιέει τὴν ῥῖνα, καὶ συγκαίει θερμήν τε, καὶ διάπυρον ἐσχάτως. ἣν δὲ τὴν χεῖρα προσφέρῃς, καὶ πλείω χρόνον παρῇ· καὶ ἐξελκοῦται τὸ χωρίον, ἄσαρκόν τε καὶ σκληρὸν ἐόν. παύεται δέ πως τὸ γε καῦμα ἐκ τῆς ῥινὸς, οὐχ ὅταν τὸ ῥεῦμα γίνηται, καὶ ἡ φλεγμονὴ ἦ· ἀλλ' ἐπειδὰν παχύτερόν τε, καὶ ἧσσον δριμὺ, πέπον τε, καὶ μεμιγμένον μᾶλλον τῷ πρότερον γινομένῳ, τότ' ἤδη καὶ τὸ καῦμα πέπαυται. ἄλλοισι δὲ ὑπὸ ψύχεος φανερῶς αὐτοῦ μόνου γὰρ, μηδενὸς ἄλλου ξυμπαραγενομένου. πᾶσιν δὲ αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ, ἐκ μὲν τῆς ψύξιος, διαθερμανθῆναι· ἐκ δὲ τοῦ καύματος, διαψυχθῆναι· καὶ ταῦτα ταχέως παραγίνεται· καὶ πέψιος οὐδεμιῆς προσδεῖται. τὰ δ' ἄλλα πάντα, ὅσα διὰ χυμῶν δριμύτητας, καὶ ἀκρησίας φημὶ ἔγωγε γίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποκαθίσταταί τε κρηθέντα, καὶ πεφθέντα. ὅσα τ' αὖ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρέπεται τῶν ῥευμάτων, ὡς ἰσχυρὰς καὶ παντοίας δριμύτητας ἔχοντα· ἑλκοῖ μὲν βλέφαρα, κατεσθίει δὲ ἐνίων γνάθους τε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς, ἐφ' ὅ, τι ἂν ἐπιῤῥυῇ, ῥηγνυσί τε καὶ διεσθίει τὸν ἀμφὶ τὴν ὄψιν χιτῶνα. ὀδύναι δὲ, καὶ καῦμα, καὶ φλογμὸς ἔσχατος κατέχει μέχρι τινὸς, μέχρις ἂν τὰ ῥεύματα πεφθῇ, καὶ γένηται παχύτερα, καὶ λήμη ἀπ' αὐτέων εἴη. τὸ δὲ πεφθῆναι, γὰρ ἐκ τοῦ μιχθῆναι, κρηθῆναί τε ἀλλήλοισι, καὶ συνεψηθῆναι.

CAPVT X.

Ex facultatibus humorum exuperantibus morbos oriri, ac morbos alteratione, purgatione & contemperatione solui, qualitatésque contrarijs emendari.

DEinde verò quæ fluxiones in fauces illabuntur, à quibus raucedines, anginæ, erysipelata, peripneumoniæ proueniunt, hæ omnes primum quidem salsæ & humidæ & acres pro-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὅτι ἐκ τῶν δυνάμεων τῶν χυμῶν, ἢ ποιοτήτων τὰ νοσήματα γίνονται, καὶ νοσήματα καὶ ἀλλοίωσιν, κάθαρσιν, καὶ σύμμιξιν ἀπολύεσθαι, καὶ αἱ ποιότητες ἐπ' ἐναντίων ἐπανορθοῦνται.

ΤΟῦτο δ' ὅσα ἐς τὴν φάρυγγα, ἀφ' ὧν βράγχοι γίνονται, κυνάγχαι, ἐρυσιπέλατα, περιπλευμονίαι· πάντα ταῦτα, τὸ μὲν πρῶτον ἁλμυρά τε, καὶ ὑγρὰ, καὶ δριμέα ἀφίει.

καὶ ἐν τοῖσι τουτέοισιν ἔῤῥωται τὰ νοσήματα. ὅταν δὲ παχύτερα καὶ πεπαίτερα γένηται, καὶ πάσης δριμύτητος ἀπηλλαγμένα, τότ᾽ ἤδη καὶ οἱ πυρετοὶ λύονται, καὶ τἄλλα τὰ λυπέοντα τὸν ἄνθρωπον. δεῖ δὲ δήπου ταῦτα αἴτια ἑκάστου ἡγεῖσθαι, ὧν παρεόντων μὲν, τοιοῦτον τρόπον ἀνάγκη γίνεσθαι· μεταβαλλόντων δὲ ἐς ἄλλην κρῆσιν, παύεσθαι. ὁκόταν οὖν ἀπὸ αὐτέης τῆς θέρμης εἰλικρινέος, ἢ ψύξιος γίνηται, καὶ μὴ μετέχῃ ἄλλης δυνάμεως μηδεμιῆς, οὕτω παύοιτ᾽ ἂν, ὅταν μεταβάλῃ ἐκ τοῦ ψυχροῦ, ἐς τὸ θερμὸν, καὶ ἐκ τοῦ θερμοῦ, ἐς τὸ ψυχρόν. μεταβάλλει δὲ, ὅν μοι προείρηται τρόπον. ἔτι τοίνυν τἄλλα ὅσα κακοπαθεῖ ἄνθρωπος, πάντα ἀπὸ δυνάμεων γίνεται. τοῦτο μὲν, ὅταν πικρότης τις ἀποχυθῇ, ἣν δὴ χολὴν ξανθὴν καλέομεν, οἷαι καὶ ἄσαι, καὶ καῦμα, καὶ ἀδυναμίαι κατέχουσιν; ἀπαλλασσόμενοί τε τουτέου ἐνίοτε, καὶ καθαιρόμενοι, ἢ αὐτόματοι, ἢ ὑπὸ φαρμάκου, ἢν ἐν καιρῷ τι αὐτέων γένηται, φανερῶς καὶ τῶν πόνων καὶ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται. ὅσον δ᾽ αὖ χρόνον ταῦτα μετέωρα ᾖ καὶ ἄπεπτα, καὶ ἄκρητα, μηχανὴ οὐδεμίη, οὔτε τῶν πόνων παύσασθαι, οὔτε τῶν πυρετῶν. καὶ οἷσι μὲν ὀξύτητες προσίστανται, δριμεῖαί τε, καὶ ἰώδεες, οἷαι λύσσαι, καὶ δήξιες σπλάγχνων, καὶ θώρηκος, καὶ ἀπορίη, οὐ παύεται τουτέου πρότερον πρὶν ἀποκαθαρθῇ τε καὶ καταστορεσθῇ, καὶ μιχθῇ τοῖσιν ἄλλοισι. πέσσεσθαι δὲ, καὶ μεταβάλλειν, καὶ λεπτύνεσθαι καὶ παχύνεσθαι ἐς χυμῶν εἶδος, διὰ πολλῶν εἰδέων καὶ παντοίων. διὸ καὶ αἱ κρίσιες, καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν χρόνων, ἐν τοῖσι τουτέοισι μέγα δύνανται. πάντων δὴ τουτέων, ἥκιστα προσήκει θερμῷ ἢ ψυχρῷ πάσχειν. οὔτε γὰρ ἂν τοῦτό γε σαπῇ, οὔτε παχυνθῇ. τί δ᾽ ἂν αὐτὸ φαίημεν εἶναι; κρῆσίς τε αὐτέων ἐστὶ, πλὴν πρὸς ἄλληλα ἔχουσα δύναμιν. ἐπεὶ ἄλλῳ γε οὐδενὶ τὸ θερμὸν μιχθὲν παύσεται τῆς θέρμης, ἢ τῷ ψυχρῷ· οὐδέ γε πάλιν τὸ ψυχρὸν, ἢ τῷ θερμῷ. τὰ δ᾽ ἄλλα περὶ τὸν ἄνθρωπον, ὅσῳ ἂν πλέοσι μίσγηται, τοσούτῳ ἠπιώτερα καὶ βελτίονα. πάντων δὲ ἄριστα διάκειται ὥνθρωπος, ὅταν πέσσηται, καὶ ἐν ἡσυχίῃ ᾖ, μηδεμίην δύναμιν ἰδίην ἀποδεικνύμενος. περὶ μὲν οὖν τουτέων, ἱκανῶς μοι ἡγεῦμαι ἐπιδεδεῖχθαι.

A deunt, & in his morbi inualeſcunt. At quum craſſiores euaſerint, magiſque concoctæ, atque omnem acrimoniam exuerint, tum iam & febres, & cætera hominem vexantia ſoluuntur. At verò eas cuiuſque rei cauſas cenſere oportet, quibus quidem præſentibus, eam hoc modo gigni: permutatis verò ipſum in aliud temperamentum, ceſſare. Quando igitur ab ipſo mero calore, aut frigore *fluxiones* contigerint, nullámque aliam facultatem participauerint, ita demum ceſſauerint, quum ex frigido in calidum, & ex calido in frigidum mutauerint. Mutant autem ad eum quem dixi modum. B Præterea etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia à facultatibus oriuntur. Primùm quidem quum amarities quædam effuſa fuerit, quam ſanè bilem, flauam vocamus, quæ & iactationes, & æſtus, & impotentiæ occupant? Ea verò interdum liberati, & purgati, ſiue ſponte, ſiue medicamento, ſiquid horum tempeſtiuè contigerit, manifeſtè tum doloribus tum calore defunguntur. At rurſum quanto tempore hæc ſublata fuerint, & incocta & minimè contemperata nulla machina, neque dolores, neque febres ſedari poterunt. Et quos humorũ acores acres & æruginoſi obſident, quinam furores rabidi, quis morſus viſ- C cerum & thoracis, & quod animi deliquium eos diuexant? neque ab eo *qui laborat* diſcedunt, priuſquam illi expurgati, alterati, aliiſque permixti fuerint. Coqui autem ac mutari, & attenuari, & craſſeſcere in *probam* humorum ſpeciem per multas variáſque formas contingit. Ideóque in iſtis, & criſes, & temporum numeri multum poſſunt. At hæc omnia perpeti, minimè omnium conuenit calido aut frigido, quum neque putreſcere neque craſſeſcere queant. Quod ergo *munus ipſum vtriuſque* dicemus? Contemperatio ipſorum eſt. Tum verò etiam in ſe mutuò agendi facultatem habent. D Quandoquidem nulli alteri permixtum calidum, deſinit eſſe calidum, quàm frigido; neque permutatur ab alio frigidum, quàm à calido. At reliqua omnia quæ in homine inſunt, quò pluribus permiſcentur, eò mitiora, & meliora *euadunt*. At tum demum homo omnium optimè diſpoſitus eſt, vbi concoquit, & in quiete eſt, nullam facultatem propriam indicans. De his igitur abundè mihi demonſtraſſe videor.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

E

Τὸ περὶ φύσεως γνῶναί τι σαφὲς ἐξ ἰατρικῆς πάσης παραλαμβάνεσθαι, καὶ τῷ ἰατρῷ ἀναγκαῖον, καὶ ταῦτο ἐν τῇ τοῦ ἑκάστου κατασκευῇ, καὶ διαίτῃ γίνεσθαι.

Λέγουσι δέ τινες καὶ ἰητροὶ, καὶ σοφισταὶ, ὡς οὐκ ἔνι δυνατὸν ἰητρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅ, τι ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως συνεπάγη. ἐγὼ δὲ, τουτέων μὲν, ὅσα τινὶ εἴρηται σοφιστῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γέγραπται περὶ φύσιος, ἧσσον νομίζω τῇ ἰητρικῇ τέχνῃ προσήκειν, ἢ τῇ γραφικῇ. νομίζω δὲ, ὅτι περὶ φύσιος γνῶναί τι σαφὲς, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἔσται, ἢ ἐξ ἰητρικῆς. τοῦτο δὲ οἷόν τε καταμαθεῖν, ὅταν αὐτὴν τις τὴν ἰητρικὴν ὀρθῶς πᾶσαν περιλάβῃ. μέχρι δὲ τουτέου, πολλοῦ μοι δοκέει ἰδεῖν. λέγω δὲ τὴν ἱστορίην ταύτην εἰδέναι, ἄνθρωπος τί ἐστι, καὶ δι᾽ οἵας αἰτίας γίνεται, καὶ τἄλλα ἀκριβέως. ἐπεί τοι γέ μοι δοκέει ἀναγκαῖον εἶναι παντὶ ἰητρῷ, περὶ

CAPVT XI.

Certam naturæ cognitionem artis eſſe Medicæ vniuerſæ, & Medico neceſſariam, eámque in cuiuſque conſtitutione, ac diæta verſari.

At Medici quidam & ſophiſtæ fieri non poſſe dicunt, vt quis Medicinam norit, niſi idem ſciat quid ſit homo, & quomodo ortus ſit, & quomodo compactus. Ego verò hæc talia, ſiue à ſophiſta, ſiue à Medico quocunque tandem de natura vel dicantur, vel ſcribantur, minùs cenſeo Medicæ arti conuenire, quàm pictoriæ. At de na- F tura certi aliquid manifeſtum noſſe, non aliundè quàm ex arte Medica contingere cenſeo, hoc verò intelligi poſſe, quum quis Medicinam vniuerſam rectè comprehenderit. At eo vſque multos ſcire ego arbitror; dico verò pertritas quæſtiones nouiſſe, quid ſit homo, & quas ob cauſas ortum habeat, & alia accuratè. Quandoquidem omni Medico neceſſarium eſſe mihi videtur de

A natura nosse, atque summopere studuisse vt sciat (siquid eorum quæ deceant facturus est) quid sit homo ad ea quæ eduntur & bibuntur, & quidnam ex singulis cuique euenturum sit; neque simpliciter sic existimare, quòd prauum edulium sit caseus; dolorem namque ipsi qui se eo impleuerit adfert, sed & quem dolorem, & quamobrem, & cuinam earum quæ homini insunt partium idoneus non sit. Sunt enim tum alij plerique cibi, tum potius natura praui, ac hominem non eodem modo afficiunt. Ita igitur mihi sit *aliquid* verbi causa, vt vinum merum copiosum epotum, afficit quodammodo hominem imbecillum, idque qui viderint omnes nouerint eas esse vini facultates, ipsúmque causam esse, ac in quibus hominis partibus hoc præcipuè possit, nouimus. Veritatem eiusmodi & in cæteris conspicuam esse volo. Caseus siquidem (quoniam hoc exemplo vsus sum) non omnes homines lædit, sed sunt nonnulli qui eo repleti, ne tantillum quidem offenduntur, quinetiam gracilibus mirè conferre perhibetur, quidam autem eo difficilè defunguntur. Horum autem naturæ differunt. Differunt, inquam, in eo, quod in corpore caseo inimicum est ab eo excitatur, & agitatur, quibus eiusmodi humor copiosior inest, & in corpore prædominatur, eos etiam magis prauè affici consentaneum est. Quòd si vniuersæ hominum naturæ infestus esset, omnibus vtique noceret. Hæc autem siquis nouisset, non afficeretur. At in iis qui ex morbis conualescunt, ac præterea etiam in diuturnis morbis multi oboriuntur conflictus, alii quidem sponte, alii verò ab assumptis casu occurentibus. Plerósque autem Medicos noui, velut idiotas ac ignaros, qui siquid *ægri* fortè eadem die innouarint, vt si lauerint, aut deambulauerint, aut aliquid alienum ederint, hęcque omnia quanquam meliora sint adhibita, quã non adhibita, nihilominus horum alicui causam retulerunt, quum causam quidem non agnoscerent, vtilissimum verò, si ita inciderint, è medio tollerent. At non decet, sed nosse quid balneum intempestiuè adhibitum operetur, & quid labor. Nunquam enim eadem ab his molestia, neque ab alio, neque etiam à repletione, neque à cibo tali, vel tali. Quicunque igitur hæc ignorauerit, quemadmodum singula se habeant ad hominem *relata*, is neque cognoscere poterit, quæ ab ipsis fiunt, neque iis rectè vti.

φύσιος εἰδέναι, καὶ πάνυ σπουδάσαι ὡς εἴσεται, εἴπερ τι μέλλει τῶν δεόντων ποιήσειν· ὅ, τι ἐστὶν ἄνθρωπος, πρὸς τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα. καὶ ὅ, τι ἀφ' ἑκάστου ἑκάστῳ συμβήσεται. καὶ μὴ ἁπλῶς οὕτω δοκέειν, ὅτι πονηρὸν βρῶμα τυρός. πόνον γὰρ φέρει τῷ πληρωθέντι αὐτέου· ἀλλὰ τίνα τε πόνον, καὶ διὰ τί, καὶ τίνι τῶν ἐν ἀνθρώπῳ ἐνεόντων ἀνεπιτήδειον. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ βρώματα καὶ πόματα φύσει πονηρὰ, καὶ διατίθησι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ αὐτὸν τρόπον. οὕτως οὖν μοι ἔστω ὁ λόγος, οἷον οἶνος ἄκρητος πολὺς ποθεὶς, διατίθησί πως τὸν ἄνθρωπον ἀσθενέα. καὶ ἅπαντες ἂν ἰδόντες τοῦτο, γνοίησαν ὅτι αὕτη ἡ δύναμις οἴνου, καὶ αὐτὸς ἐστὶν αἴτιος. καὶ οἷσί γε τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦτο μάλιστά γε δύναται, οἴδαμεν. τοιαύτην δὴ βούλομαι ἀλήθειαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι. τυρὸς γὰρ, ἐπειδὴ τουτέῳ σημείῳ ἐχρησάμην, οὐ πάντας ἀνθρώπους λυμαίνεται· ἀλλ' εἰσίν οἵτινες αὐτέου πληρεύμενοι, οὐδ' ὁτιοῦν βλάπτονται· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰσχύουσιν ἂν ξυμφέρειν θαυμασίως προσέχεται. εἰσὶ δὲ οἳ χαλεπῶς ἀπαλλάσσουσι. διαφέρουσι δὲ τουτέων αἱ φύσιες. διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο· ὅπερ ἐν τῷ σώματι ἔνεστι πολέμιον τυρῷ, ὑπὸ τοιουτέου ἐγείρεταί τε καὶ κινέεται. οἷσιν ὁ τοιοῦτος χυμὸς τυγχάνει πλέον ἐνεὼν, καὶ μᾶλλον ἐνδυναστεύων ἐν τῷ σώματι, τουτέους μᾶλλον καὶ κακοπαθέειν εἰκός. εἰ δὲ πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἦν κακὸν, πάντας ἂν ἐλυμαίνετο. ταῦτα δὲ εἴ τις εἰδείη, οὐκ ἂν πάσχοι. τὰ δὴ ἐν τῇσιν ἀνακομιδῇσι, τῇσιν ἐκ τῶν νούσων, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇσι νούσοισι τῇσι μακρῇσι, γίνονται πολλαὶ συμπαραλλάξιες. αἱ μὲν ἀπὸ ταὐτομάτου· αἱ δὲ, καὶ ἀπὸ τῶν προσενεχθέντων τῶν τυχόντων. οἶδα δὲ τοὺς ἰητροὺς τοὺς πολλοὺς, ὡς τοὺς ἰδιώτας, ἢν τύχωσι περὶ τὴν ἡμέρην ταύτην τι κεκαινουργηκότες, ὡς λουσάμενοι, ἢ περιπατήσαντες, ἢ φαγόντες τι ἑτεροῖον, ταῦτα δὲ πάντα βελτίω προσενηνεγμένα ἢ μὴ, οὐδενὸς ἧσσον τὴν αἰτίην, τουτέων τινὶ ἀνατιθέντας· τὸ μὲν αἴτιον ἀγνοεῦντας· τὸ δὲ συμφορώτατον, ἢν οὕτω τύχωσιν, ἀφανίσαντας. δεῖ δὲ οὔ· ἀλλ' εἰδέναι τί λουτρὸν ἀκαίρως προσγενόμενον ἐργάσεται, καὶ τί κόπος. οὐδέποτε γὰρ ἡ αὐτὴ κακοπαθείη τουτέων οὐδ' ἑτέρου, οὐδέ γε ἀπὸ πληρώσιος, οὐδέ γε ἀπὸ βρώματος, τοίου ἢ τοίου. ὅστις οὖν ταῦτα μὴ εἴσεται, ὡς ἕκαστα ἔχει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε γινώσκειν τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτέων δυνήσεται, οὔτε χρέεσθαι ὀρθῶς.

CAPVT XII.

De multis ac varijs figuris partium.

Oportere autem mihi videtur & eas nosse, quæcunque homini affectiones à facultatibus veniunt, & quæcunque à figuris. Id quoddam certè dico. Facultatem quidem esse, & summas nosse humorum qualitates, & vires, figuras verò appello quæcunque insunt in homine. Quædam enim cauæ, & ex lato in angustum sunt coactæ, aliæ etiam expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ verò latæ & suspensæ, aliæ distentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & vegetę, aliæ spongiosæ & laxæ. Primùm quidem attrahere ad se & allicere humorem ex reliquo corpore, vtrum cauæ & expassæ, aut solidæ, & rotundæ, aut cauæ & in angustum ex lato coactæ maximè possunt. Eas equidem existimo, quæ ex cauitate & latitudine

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ πολλῶν τε καὶ παντοίων σχημάτων τῶν μερῶν.

Δεῖν δέ μοι δοκέει καὶ ταῦτ' εἰδέναι, ὅσα τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυναμίων ἔρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ σχημάτων. λέγω δή τι τοῦτο. δύναμιν μὲν εἶναι, τῶν χυμῶν εἰδέναι τὰς ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχὺν, σχήματα δὲ λέγω, ὅσα ἔνεστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. τὰ μὲν γὰρ, κοῖλά τε καὶ ἐξ εὐρέος εἰς στενὸν ἐστὶ συνηγμένα· τὰ δὲ καὶ ἐκπεπταμένα, τὰ δὲ στερεά τε καὶ στρογγύλα, τὰ δὲ πλατέα καὶ ἐπικρεμάμενα, τὰ δὲ διατεταμένα, τὰ δὲ μακρὰ, τὰ δὲ πυκνὰ, τὰ δὲ μανά τε καὶ τεθηλότα· τὰ δὲ σπογγώδεα, καὶ ἀραιά. τοῦτο μὲν ἑλκύσαι ἐφ' ἑωυτὸ, καὶ ἐπισπάσασθαι ὑγρότητα ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, πότερον τὰ κοῖλά τε καὶ ἐκπεπταμένα, ἢ τὰ στερεά τε καὶ στρογγύλα, ἢ τὰ κοῖλά τε καὶ ἐς στενὸν ἐξ εὐρέος συνηγμένα, δύναιτ' ἂν μάλι-

ςα. οἶμαι μέν τοι τὰ τοιαῦτα, εἰς στενὸν συνηγμένα ἐκ κοίλου τε καὶ εὐρέος. καταμανθάνειν δὲ δεῖ αὐτὰ ἔξωθεν ἐκ τῶν φανερῶν. τοῦτο μὲν γὰρ, τῷ στόματι κεχηνὼς, ὑγρὸν οὐδὲν ἀνασπάσαις. προμυλλήνας δὲ, καὶ συστείλας, πιέσας τε τὰ χείλεα, ἔτι τε αὐλὸν προσθέμενος, ῥηϊδίως ἀνασπάσαις ἂν, ὅτι θέλεις. τοῦτο δὲ, αἱ σικύαι προσβαλλόμεναι ἐξ εὐρέος εἰς στενώτερον ἐστενωμέναι, πρὸς τοῦτο τετεχνέαται, πρὸς τὸ ἕλκειν ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ ἐπισπᾶσθαι, ἄλλα τε πολλὰ τοιουτότροπα. τῶν δ' ἔσω τοῦ ἀνθρώπου, φύσις καὶ σχῆμα τοιοῦτον· κύστις τε, καὶ κεφαλὴ, καὶ ὑστέρα γυναιξί. καὶ φανερῶς ταῦτα μάλιστα ἕλκει. καὶ πλήρεά ἐστιν ἐπακτοῦ ὑγρότητος αἰεί. τὰ δὲ κοῖλα, καὶ ἐκπεπταμένα, ἐπιῤῥυέντα μὲν ἂν ὑγρότητα μάλιστα δέξαιτο πάντων. ἐπισπάσαιτο δ' ἂν, οὐχ ὁμοίως. τὰ δέ γε στερεὰ καὶ στρογγύλα, οὔτ' ἂν ἐπισπάσαιτο, οὔτ' ἂν ἐπιῤῥυὲν ἐκδέξαιτο. περιολισθάνοι τε γὰρ ἂν, καὶ οὐκ ἔχοι ἕδρην, ἐφ' ἧς μένοι. τὰ δὲ σπογγοειδέα τε ἀραιὰ, οἷον σπλὴν, πλεύμων, καὶ μαζοὶ, προσκαθεζόμενα μάλιστα ἀναπίοι, καὶ σκληρυνθείη καὶ αὐξηθείη ὑγρότητος προσγενομένης ταῦτα μάλιστα. οὐ γὰρ ἂν ὥσπερ ἐν κοιλίῃ ἐνῇ τὸ ὑγρὸν, ἔξω τε περιέχῃ αὐτὴν ἡ κοιλίη τὸ ὑγρὸν, καὶ ἐξαλίζοιτ' ἂν καθ' ἑκάστην ἡμέρην. ἀλλ' ὅταν πίῃ καὶ δέξηται αὐτὸς ἐς ἑωυτὸν τὸ ὑγρὸν τὰ κενὰ καὶ ἀραιὰ, καὶ τὰ σμικρὰ πάντα. καὶ ἀντὶ ἀραιοῦ τε καὶ μαλθακοῦ, σκληρός τε καὶ πυκνὸς ἐγένετο. καὶ οὔτ' ἐκπέσσει, οὔτ' ἀφίησι. ταῦτα δὲ πάσχει διὰ τὴν φύσιν τοῦ σχήματος. ὅσα δὲ φῦσάν τε καὶ ἀλλήματα ἐνεργάζονται ἐν τῷ σώματι, προσήκει ἐν μὲν τοῖσι κοίλοισί τε καὶ εὐρυχωρέσιν οἷον κοιλίῃ τε καὶ θώρηκι, ψόφον τε καὶ πάταγον ἐμποιέειν. ὅτι γὰρ ἂν μὴ ἀποπληρώσῃ οὕτως ὥστε στῆναι, ἀλλ' ἔχῃ μεταβολάς τε καὶ κινήσιας, ἀνάγκη ὑπ' αὐτέων, καὶ ψόφον καὶ καταφανέας κινήσιας γίνεσθαι. ὅσα δὲ σαρκώδεά τε καὶ μαλθακὰ, ἐν τοῖσι τοιουτέοισι νάρκαι τε καὶ πληρώματα, οἷα ἐν τοῖσιν ἀποσφαγεῖσι γίνεται. ὅταν δ' ἐγκύρσῃ πλατεῖ τε καὶ ἀντικειμένῳ, καί τι πρὸς αὐτὸ ἀντιπέσῃ, καὶ φύσει τοῦτο τύχῃ μήτε ἰσχυρὸν ἐὸν, ὥστε δύνασθαι ἀνέχεσθαι τὴν βίην, καὶ μηδὲν κακὸν παθεῖν. μήτε μαλθακόν τε καὶ ἀραιὸν, ὥστ' ἐκδέξασθαί τε καὶ ὑπεῖξαι, ἁπαλόν τε καὶ τεθηλὸς, καὶ ἔναιμον καὶ πυκνόν· οἷον ἧπαρ, διὰ μὲν τὴν πυκνότητα καὶ πλατύτητα, ἀντέστηκέ τε, καὶ οὐχ ὑπείκει. φῦσα δὲ ὑποδεχομένη, αὔξεταί τε καὶ ἰσχυροτέρη γίνεται· καὶ ὁρμᾷ μάλιστα πρὸς τὸ ἀντιπαῖον. διὰ δὲ τὴν ἁπαλότητα καὶ τὴν ἐναιμότητα, οὐ δύναται ἄνευ πόνων εἶναι. καὶ διὰ ταύτας τὰς προφάσιας, ὀδύναι τε ὀξύταται καὶ πυκνόταται πρὸς τοῦτο χωρίον γίνονται, ἐκπυήματά τε καὶ φύματα πλεῖστα. γίνεται δὲ καὶ ὑπὸ φρένας ἰσχυρῶς. ἧσσον δὲ πολλόν. διάτασις μὲν γὰρ φρενῶν πλατείη καὶ ἀντικειμένη. φύσις δὲ νευρωδεστέρη τε καὶ ἰσχυροτέρη· διὸ ἧσσον ἐπώδυνά ἐστι. γίνονται δὲ περὶ ταῦτα, καὶ πόνοι καὶ φύματα. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καὶ ἔσω καὶ ἔξω τοῦ σώματος εἴδεα σχημάτων, ἃ μεγάλα ἀλλήλων διαφέρει πρὸς τὰ παθήματα, καὶ νοσέοντι καὶ ὑγιαίνοντι. οἷον κεφαλαὶ σμικραὶ, ἢ μεγάλαι· τράχηλοι λεπτοὶ, ἢ παχέες· μακροὶ, ἢ βραχέες· κοιλίαι μακραὶ, ἢ στρογγύλαι· θώρηκος καὶ πλευρέων πλατύτητες, ἢ στενότητες· καὶ ἄλλα μυρία, ἃ δεῖ πάντα εἰδέναι ᾗ διαφέρει, ὅπως τὰ αἴτια ἑκάστων εἰδὼς, ὀρθῶς τηρέῃς.

in angustum coactæ sunt. Ista verò ab externis ex rebus manifestis condiscere oportet. Partim quidem, quod ore hians, nihil humidi attraxeris; labris verò protensis, & contractis, & pressis, si præterea fistulam admoueris, facilè quicquid velis attraxeris. Partim verò quæ admouentur cucurbitulæ ex amplitudine in angustius arctatæ eum in vsum arte sunt factæ, vt ex carne trahant & alliciant, aliáque huiusmodi permulta. Eorum autem quæ intra hominem sunt, natura & figura talis est. Vesica & caput, & vterus mulieribus, & manifestè hæc maximè trahunt, sempérque attractæ humiditatis plena sunt. Quæ verò caua sunt & expassa, ea affluentem quidem humorem omnium maximè exceperint; verùm non perinde attraxerint. At solida & rotunda neque attraxerint, neque affluentem *humorem* exceperint. Nam circum elaberetur, nec sedem in qua permaneat haberet. Spongiosa verò & rara, velut lien, pulmo, & mammæ quæ obsident maximè ebiberint, ac induruerint, & creuerint humore accedente, eáque maximè. Neque enim si in ventriculo humor insit, extrinsecus continet hic ventriculus humorem, & per vasa depletur singulis diebus. Sed quum ebiberit & exceperit ipse in sese humidum, vacua & rara, ac parua omnia explentur, ac pro raro & molli, durus & densus euadit, & neque excoquit, neque emittit. hæc autem patitur propter naturæ figuram. Quæcunque verò flatus, corúmque conuolutiones in corpore efficiunt, ea in concauis ac laxis spatiis, vt ventre & thorace, strepitum & sonum excitare æquum est. Quod enim non sic impleuerint, vt consistant, sed mutationes & motiones habeant, ab ipsis strepitum, & euidentes motiones fieri necesse est. Quæ verò & carnosa, & mollia, in iis torpores, & plenitudines, repletiones, quales in iugulatis fiunt. Quum verò in latum, ac renitens inciderit, eíque aliquid obstiterit, idque natura neq. ita robustum sit, vt vim sustinere valeat, nihilque mali pati, neque *ita* molle & rarum, vt & excipiat & cedat, sed tenerum, & floridum, & sanguineum ac densum, velut hepar: ob densitatem quidem & latitudinem resistit, neque cedit, flatus verò subiens augescit, & robustior efficitur, & impetum facit in id maximè quod obluctatur: verùm quia tenerum, & sanguine præditum est, absque doloribus esse non potest. Eásque ob causas acutissimi & creberrimi dolores eo in loco excitantur, suppurationes etiam & tubercula quàmplurima. Fiunt etiam vehementes sub diaphragmate sed multò minùs. Nã distentio quidem diaphragmatis lata ac renitens est; natura verò neruosior, ac robustior, proinde minùs doloribus obnoxia est. In iis tamen & dolores & tubercula oboriuntur. Multæ præterea tum intra tum extra corpus existunt figurarum species, quæ magnopere inter se differunt, secundum affectiones *quas* tum ægrotanti, tum sano excitant, velut capita parua aut magna, ceruice graciles aut crassæ, longæ aut breues, ventres longi aut rotundi, thoracis & costarum latitudines aut angustiæ, & alia innumera, quæ omnia quâ differant nosse oportet, quò cognitas tibi singulorum causas rectè obserues.

A

CAPVT XIII.

De humorum facultatibus.

DE humorum autem facultatibus, quid eorum quisque in homine efficere possit perspectum habere oportet, quemadmodum etiam antea dictum est, cognationes vt inter se habeant. Quòd autem dico tale est. Si dulcis humor in aliam speciem mutetur, non ex commixtione, sed ipse à se discedens, qualisnam primus oriatur, amarus aut salsus, aut acerbus, aut acidus? Sanè acidus humor omnium maximè incommodus fuerit, reliquis aliquantum commodis existentibus, siquidem dulcis omnium commodissimus est. Ad hunc modum si quis possit inuestigando extrinsecus assequi, queat semper is ex omnibus quod melius est eligere. Optimum verò id est quod longissimè abest ab eo, quod incommodum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓʹ.

Περὶ δυναμίων τῶν χυμῶν.

ΠΕρὶ δὲ δυναμίων χυμῶν, αὐτέων τε ἕκαστος ὅ τι δύναται ποιέειν τὸν ἄνθρωπον ἐσκέφθαι, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέαται, τὰς ξυγγενείας, ὡς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. λέγω δὲ τὸ τοιοῦτον· εἰ γλυκὺς χυμὸς μεταβάλλοι ἐς ἄλλο εἶδος, B μὴ ἀπὸ ξυγκρήσιος, ἀλλ' αὐτὸς ἐξιστάμενος, ποῖός τις πρῶτος γένοιτο, πικρὸς, ἢ ἁλμυρὸς, ἢ στρυφνὸς, ἢ ὀξύς· ἆρα ὀξὺς χυμὸς ἀνεπιτήδειος προσφόρων ἂν τῶν λοιπῶν μάλιστα εἴη. εἴπερ ὁ γλυκύς γε πάντων ἐπιτηδειότατος. οὕτως εἴ τις δύναιτο ζητέων ἔξωθεν ἐπιτυγχάνειν, δύναιτ' ἂν πάντων ἐκλέγεσθαι αἰεὶ τὸ βέλτιον. βέλτιστον δέ ἐστι, τὸ προσωτάτω τοῦ ἀνεπιτηδείου ἀπέχον.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΙ.

HIPPOCRATIS PRAECEPTIONES.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τινὲς παραγγελίαι ἐνταῦθα περιέχονται, δι' ὧν καὶ πρὸς τὴν τῆς ἰητρικῆς κτῆσιν καὶ τριβὴν, τὸν ἰητρὸν διδάσκει.

ARGVMENTVM LIBRI.

Breues quædam præceptiones hîc continentur, quibus ad artem medendi tum adipiscendam, tum exercendam, medicum instruit.

CAPVT PRIMVM.

De tempore, occasione, curatione, exercitatione, ratiocinatione, experientia, recordatione, naturam moueri ac doceri; ac rationem solam in Curationibus non satis esse. C

TEMPVS est, in quo occasio; occasio autem, in qua tempus non multum. Curatio tempore, interdum autem occasione cõtingit. Qui igitur hæc norit, eum D oportet non ratiocinationi priùs incumbentem probabili, sed exercitationi cum ratione Medicinam facere. Ratiocinatio enim memoria quædam est componẽs ea quæ sensu percepta sunt; euidenti namque imaginatione concepta est, ac sensus quæ prior patitur & remittit ad intellectum ea quæ sibi subiecta sunt. Hic autem vbi sæpè accepit quibus, quando, & qualiter obseruans, & in seipsum deponens recordatur. Collaudo itaque & ratiocinationem si E ab experientia initium faciat, & ipsam delationem ex apparẽtibus methodo persequatur. Ex iis enim quæ manifestò perficiuntur, si ratiocinatio initium duxerit, in mentis potestate inesse deprehendetur, quum ipsa ab aliis singula accipiat. Proinde existimandum est naturam à multis & qui-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Αʹ.

Περὶ χρόνου τε, καὶ καιροῦ, καὶ θεραπείης, καὶ τριβῆς, καὶ λόγου, καὶ μνήμης, τὴν φύσιν κινέεσθαί τε, καὶ διδάσκεσθαι· καὶ τὸν μόνον λόγον οὐκ ἐν τῇσι θεραπείῃσιν ἱκανὸν εἶναι.

ΧΡΟΝΟΣ ἐστὶν, ἐν ᾧ καιρὸς· καὶ καιρὸς, ἐν ᾧ χρόνος οὐ πολύς. ἄκεσις χρόνῳ, ἔστι δὲ ἡνίκα καὶ καιρῷ. δεῖ γε μὴν ταῦτα εἰδότα, μὴ λογισμῷ πρότερον πιθανῷ προσέχοντα ἰητρεύειν, ἀλλὰ τριβῇ μετὰ λόγου. ὁ γὰρ λογισμὸς, μνήμη τίς ἐστι ξυνθετικὴ τῶν μετ' αἰσθήσεως ληφθέντων. ἐφαντασιώθη γὰρ ἐναργέως, ἥτε αἴσθησις προπαθὴς καὶ ἀναπομπὸς ἐοῦσα εἰς διάνοιαν τῶν ὑποκειμένων. ἡ δὲ παραδεξαμένη πολλάκις, οἷς, ὅτε καὶ ὁκοίως ταῦτα τηρήσασα, καὶ ἐς ἑωυτὴν καταθεμένη, ἐμνημόνευσε. ξυγκατῄνεω μὲν οὖν καὶ τὸν λογισμὸν, ἤνπερ ἐκ περιπτώσιος ποιῆται τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν καταφορὴν ἐκ τῶν φαινομένων μεθοδεύῃ. ἐκ γὰρ τῶν ἐναργέως ἐπιτελεομένων, ἢν τὴν ἀρχὴν ποιήσηται ὁ λογισμὸς, ἐν διανοίης δυνάμει ὑπάρχων εὑρίσκεται, παραδεχομένης αὐτῆς ἕκαστα παρ' ἄλλων. ὑποληπτέον οὖν τὴν φύσιν ὑπὸ τῶν πολλῶν, καὶ

παντοίων πρηγμάτων κινηθῆναί τε καὶ διδαχθῆναι, βίης ὑπεούσης. ἡ δὲ διάνοια παρ' αὐτῆς λαβοῦσα ὡς προεῖπον, ὕστερον εἰς ἀλήθειαν ἤγαγεν. εἰ δὲ μὴ ἐξ ἐναργέος ἐφόδου, ἐκ δὲ πιθανῆς ἀναπλάσιος λόγου, πολλάκις βαρείην καὶ ἀνιαρὴν ἐπήνεγκε διάθεσιν. οὗτοι δὲ ἀνοδίην χωρέουσι. τί γὰρ ἂν ἦν κακὸν, ἢν τὰ ἐπίχειρα ἐκομίζοντο, οἱ τὰ τῆς ἰητρικῆς ἔργα κακῶς δημιουργέοντες; νῦν δὲ τοῖσιν ἀναιτίοισιν ἐοῦσι τῶν καμνόντων ὁκόσοισιν, οὐχ ἱκανὴ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς νούσου βίη, εἰ μὴ ξυνέλθοι τῇ τοῦ ἰητροῦ ἀπειρίῃ. περὶ μὲν οὖν τουτέων, ἅλις ἔστω διειλεγμένα. τῇ δ' ὡς λόγου μόνου ξυμπεραινομένων, μὴ εἴη ἐπαυρέσθαι, τῇ δὲ ὡς ἔργου ἐνδείξιος. σφαλερὴ γὰρ καὶ εὐέλεγκτος ἡ μετ' ἀδολεσχίης ἰσχύρωσις. διὸ καὶ καθόλου δεῖ ἔχεσθαι τῶν γινομένων, καὶ περὶ ταῦτα μὴ ἐλαχίστως γίνεσθαι, ἢν μέλλῃ ἕξειν ῥηιδίην καὶ ἀναμάρτητον ἕξιν, ἣν δὴ ἰητρικὴν προσαγορεύομεν. κάρτα γὰρ μεγάλην ὠφελείην περιποιήσει τοῖσί γε νοσέουσι, καὶ τοῖσι τουτέων δημιουργοῖσιν. μὴ ὀκνέειν δὲ παρὰ ἰδιωτέων ἱστορέειν, ἤν τι δοκέῃ ξυμφέρειν εἰς καιρὸν θεραπείης, οὕτω γὰρ δοκέω τὴν ξύμπασαν τέχνην ἀναδειχθῆναι, διὰ τὸ ἐξ ἑκάστου τοῦ τέλεος τηρηθῆναι, καὶ εἰς ταὐτὰ ξυναλισθῆναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Δόγματα περὶ τῆς περιπτώσεώς τε, καὶ τοῦ μισθοῦ, καὶ τῆς τοῦ νοσέοντος θεραπείης.

ΠΡοσέχειν οὖν δεῖ περιπτώσει τε τῇ ὡς ἐπιτοπολὺ, καὶ μετ' ὠφελείης καὶ ἠρεμαιότητος μᾶλλον, ἢ ἐπαγγελίης καὶ ἀπολογίης τῆς μετὰ πρήξιος. χρήσιμος δὲ καὶ ποικίλος τῶν προσφερομένων τῷ νοσέοντι, ὁ προορισμὸς· καὶ ὅτι μόνον τὸ προσενεχθὲν ὠφελήσει. οὐ γὰρ ἰσχυρισμοῦ δεῖ. πάντα γὰρ τὰ πάθη διὰ πολλὰς περιστάσιας, καὶ μεταβολὰς μονῇ τινι προσοκέλλει. ἐπιφανέστατον δ' ἂν καὶ τοῦτο ἐπιδεηθείη τῆς θεωρίης. εἰ γὰρ ἄρξαιο περὶ μισθαρίων, ξυμβάλλεται γάρ τι καὶ τῷ ξύμπαντι, τῷ μὲν ἀλγέοντι τοιαύτην διανόησιν ἐμποιήσεις, τὴν ὅτι ἐκ ἀπολιπὼν αὐτὸν πορεύσῃ, μὴ ξυνθέμενος· καὶ ὅτι ἀμελήσεις, καὶ οὐχ ὑποθήσεις τινὰ τῷ παρεόντι. ἐπιμελεῖσθαι δεῖ οὖν περὶ στάσιος μισθοῦ. ἀχρήϊον γὰρ ἡγεύμεθα ἐνθύμησιν ὀχλεομένου τὴν τοιαύτην, πολὺ δὲ μᾶλλον, ἐν ὀξεῖ νοσήματι. νούσου γὰρ ταχύτης καιρὸν μὴ διδοῦσα ἐς ἀναστροφὴν, οὐκ ἐποτρύνει τὸν καλῶς ἰητρεύοντα ζητεῖν τὸ λυσιτελὲς, ἔχεσθαι δὲ δόξης μᾶλλον. κρέσσον οὖν σωζομένοισιν ὀνειδίζειν, ἢ ὀλεθρίως ἔχοντας προμύσσειν. καί τοι ἔνιοι νοσέοντες ἀξιοῦσι τὸ ξενοπρεπὲς καὶ τὸ ἄδηλον προκρίνοντες, ἄξιοι μὲν ἀμελείης. οὐ μὲν τοί γε κολάσιος, προκρίνοντες. διὸ τουτέοισιν ἀντιτάξῃ εἰκότως, μεταβολῆς ἐπὶ σάλου πορευομένοισι. τίς γὰρ ὦ πρὸς Διὸς, ἀδελφισμένος ἰητρὸς ἰητρεύει πίστει ἢ ἀτεραμνίῃ; ὥστ' ἐν ἀρχῇ ἀνακρίνοντας τὸ πάθος, μὴ ἀποθέσθαι τινὰ ξυμφέροντα ἐς θεραπείην, ἀποθεραπεῦσαί τε τὸν νοσέοντα, καὶ μὴ περιιδεῖν; τῆς δ' ἐπικαρπίης, μὴ ἄνευ τῆς ἐπισκευαζούσης πρὸς μάθησιν ἐπιθυμίης, παρακελεύομαι δὲ μὴ λίην ἀπανθρωπίην εἰσάγειν, ἀλλ' ἀποβλέπειν ἔς τε περιουσίην καὶ οὐσίην. ὁτὲ δὲ προῖκα, ἀναφέρων μνήμην εὐχαριστίης προτέρην, ἢ παρεοῦσαν εὐδοκιμίην. ἢν δὲ καιρὸς εἴη χορηγίης ξένῳ τε ἐόντι καὶ ἀπορέοντι, μάλιστα ἐπαρκέειν

buſcunque rebus vi quadam cogente moueri ac doceri. Mens autem vbi ab ea acceperit, vt antè dixi, poſtea ad veritatem perducit. Quòd ſi non ex euidenti incurſu, verùm ex probabili rationis figmento præcedat, plerúmq; grauem & moleſtam infert affectionē. Iſti verò inuium tenent. Quidnā enim mali contingeret, ſi manuarium pretium *iis* auferrent qui Medicinæ opera malè adminiſtrant? At nunc citra cauſam præcedentem ægrotantibus quibuſcunque non ſatis eſſe vis morbi viſa eſt, niſi etiam Medici imperitia accederet. Itaque de his hæc ſatis dicta ſunto. At iis quæ ſola ratione concluduntur, frui non liceat, verùm iis quæ operis demonſtratione: fallax enim & ad errorem procliuis quæ cum garrulitate eſt affirmatio. Quare etiam in vniuerſum iis quæ fiunt adhærere oportet, & circa ea vel maximè verſari, ſiquis facilem & innoxium habitum (quem ſanè Medicinam vocamus) poſſeſſurus eſt; valde namque vtilitatem tum ægrotis, tum eorum artificibus comparabit. Neque verò pigeat ex idiotis ſciſcitari ſiquid ad curationis opportunitatem conferre videatur, ſic enim cenſeo artem vniuerſam commonſtratam fuiſſe, quòd ex vniuſcuiuſque fine obſeruata ſit, & ad idem congregata.

CAPVT II.

Præcepta de occaſione fortuita, mercede paciſcenda; & ægri curatione ſuſcipienda.

ATtendere igitur oportet fortuitæ occaſioni quæ vt plurimùm ſe offert, quæque cum vtilitate ac manſuetudine potius fit, quàm cum pollicitatione & defenſione ea quæ cum actione eſt. Vtilis verò eſt ac varia eorum quæ ægroto offeruntur præfinitio, quódque ſolum exhibitum aliquid iuuabit; non enim aſſeueratione opus eſt. Omnes enim affectiones ob varias caſuum circumſtantias & mutationes moræ cuidam incumbunt. Atque id præceptum ſpeculatione opus habuerit. Si namque à mercede inceperis, (id enim & toti negotio aliquid confert) ægroto quidem iſtam cogitationē inducis, te eo relicto non diſceſſurum quòd non compoſueris, & te neglecturum, neque præſenti tibi quenquam *pignore* ſuppoſiturum. De mercede igitur inſtituenda curare oportet. Noxiam enim & inutilem eſſe putamus hanc ægri cogitationem, tum aliàs, tum præſertim in morbo acuto. Morbi enim celeritas nullam ad reditum occaſionem præbens, honeſtè medentem minimè impellit lucrum quærere, ſed exiſtimationē ſequi magis. Satius igitur eſt à morbo ſeruatis exprobrare, quàm pernicioſè habentes emungere. Quanquam ægroti nonnulli peregrinum pactū volunt, & ſpecioſum liquidum præferunt, digni quidem neglectu, non tamen pœnâ qui præferunt. Quare his meritò occurre in ſalo inconſtantiæ fluctuātibus. Quis enim, per Iouem, fraterno amore flagrans Medicus fide magis quàm duritate non medetur? adeò vt & per initia toto affectu cognito, quædam ad curationē conferentia præcipiat, ægrúmque curet, nec ſpretum deſerat? At verò emolumenti, non ſine ea quæ ad diſciplinam apparat cupiditate, adhortor ne nimiam inhumanitatem introducas, ſed ad ſalutē & facultates reſpicias. Interdum verò gratis cures, antiquiorem ducēs memoriam gratitudinis, quàm præſentem exiſtimationē. Quòd ſi occaſio ſit largitionis & peregrino & egeno, maximè his largia-

ris; si namque hominum adsit amor, adest & amor artis. Quidam enim ægrotantes quum senserint eum quo obsidentur morbum haud in tuto versari, proba etiam Medici mansuetudine se ad sanitatem redituros sibi persuadent. Præclarum est ægris quidem præesse sanitatis restituendæ gratia, sanis autem prospicere ne in morbos procidant; sanis quoque curam impendere ad decorem.

τοῖσι τοιουτέοισιν. ἢν γὰρ παρῇ φιλανθρωπίη, πάρεστι καὶ φιλοτεχνίη. ἔνιοι γὰρ νοσέοντες, ᾐσθημένοι τὸ περὶ ἑωυτοὺς πάθος μὴ ἐὸν ἐν ἀσφαλείῃ, καὶ τῇ τοῦ ἰητροῦ ἐπιεικείῃ εὐδοκιμέουσι, μεταλλάσσοντες ἐς ὑγιείην. εὖ δ' ἔχει νοσεόντων μὲν ἐπιστατέειν, ἕνεκεν ὑγιείης· ὑγιαινόντων δὲ φροντίζειν, ἕνεκεν ἀνοσίης, φροντίζειν καὶ ὑγιαινόντων, ἕνεκεν εὐσχημοσύνης.

CAPVT III.

Qui Medici præceptionibus Hippocratis percipiendis apti, qui inepti; duplex ægrorum error, Medicorum consilia probanda, contentiones vitandæ.

QVi igitur in profundo inertiæ sunt, prædicta minimè perceperint. Hi etenim quum Medici non sint, *artis* probra, & à pede in altum euecti; fortunæ tamen egentes à diuitibus quibusdam & ægrotis incrementum accipiunt. Vtrique factis gloriantes, ac in deterius delabentes delicias faciunt, artis innoxia negligentes, in quibus bonus Medicus excellit, & artis socius appellatur. Hic autem curationes sine errore facilè perficiens, nihil horum transilierit ne *etiam* in omni facultatum inopia, non enim infidus est, vt in iniustitia. Ad curationem enim hi non accedunt vbi affectum conclamatum animaduertunt, aliorum Medicorum introductionem vitant, & ægrotos in praui auxilij odio approbant. At ægroti anxij in vtraque improbitate natant qui sese maiori in arte curationi ad finem vsque non commiserint. Morbi enim cuiusdam remissio magnum præbet ægro solatium. Quare qui sanum statum expetunt, eundem nolunt *remediorum* vsum admittere, Medici varietatem imitantes. Multo namque sumptu recusant ægri, prauam consuetudinem venerantes & gratiam non referentes, Medicum conuenire; quibus licet facultates amplissimæ suppetant, de mercede tamen molestè laborant, ac verè quidem sani esse desiderant fœnoris conficiendi vel agriculturæ gratia, de se verò capere negligunt. Adnotationis huiusmodi satis esto. Ægro namque remissio & intensio medicam temporis partitionem possident. Neque sanè indecorum *fuerit*, ne etiam siquis Medicus præsenti angustia circumuentus in ægro aliquo, & imperitiæ tenebris offusus, alios quoque accersiri iubeat, vt ex communi consilio scrutentur quæ apud ægrotum aguntur, vt ad auxiliorum ferendorum facultatem mutuas conferant operas, nam in praui affectus assiduitate, augescente morbo, ob consilij inopiam plurima ab assidenti *Medico* prætermittuntur. In tali ergo occasione animus erigendus est. Nunquam enim ego tale quid definio quod ars ipsa decreuit. De eo nunquam contendendum est aduersus eos qui sibi ludibrium parant. Nam quod iureiurando affirmauero, nunquam Medici ratiocinatio alteri inuiderit, imbecillus namque apparuerit; imò magis qui affines sunt circumforaneo quæstui, hæc facilè moliuntur, quanquam neque falsò intelligi potuit, omni namque copiæ inest inopia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Οἵτινες ἰατροὶ τοῦ τῶν Ἱπποκράτους παραγγελιῶν αἰσθάνεσθαι ἱκανοί, οἱ δὲ ἀνεπιτήδειοι· διττὸν τὸ τῶν νοσεόντων σφάλμα, τοὺς τῶν ἰητρῶν ξυλλόγους δοκιμαστέους, καὶ μηδέποτε φιλονικητέον.

ΟΙ μὲν οὖν ἐόντες ἐν βυθῷ ἀτεχνίης, τῶν προλελεγμένων οὐκ ἂν αἰσθάνοιντο. καὶ γὰρ οὗτοι ἀνίητροι ἐόντες, ἔλεγχοι ἐκ ποδὸς ὑψούμενοι, τύχης δὲ μὴν δεόμενοι, ὑπό τινων εὐπόρων, καὶ ξενῶν ἔνδοσιν ἀναλαμβάνονται. ἑκάτεροι ἐπὶ τεύχεσιν εὐδοκιμέοντες, καὶ διαπίπτοντες ἐπὶ τὸ χεῖρον, καταχλιδῶσι καταμεμεληκότες τὰ τῆς τέχνης ἀνυπεύθυνα, ἐφ' οἷς ἂν ἰητρὸς ἀγαθὸς ἀκμάζοι ὁμότεχνος καλεόμενος. ὁ δὲ τὰς ἀκέσιας ἀναμαρτήτους ῥηϊδίως ἐπιτελέων, οὐδὲν τουτέων παραβαίη, οὐ πολυτὶ ἀπορίῃ τοῦ δύνασθαι. οὐ γὰρ ἄπιστόν ἐστιν, ὡς ἐν ἀδικίᾳ. πρὸς γὰρ θεραπείην οὐ γίνονται, σκοπέοντες διάθεσιν φθονώδεα φυλασσόμενοι, ἑτέρων ἰητρῶν ἐπεισαγωγήν· αἰνοῦντες ἐν μισοπονηρίῃ βοηθήσιος. οἵ τε νοσέοντες ἀνιώμενοι, νήχονται ἐπὶ ἑκατέρῃ μοχθηρίῃ μὴ ἐγκεχειρικότες ἑωυτοὺς ἕως τέλεος τῇ ἐν τῇ τέχνῃ πλείονι θεραπείῃ. ἄκεσις γὰρ νούσου τινὸς κάμνοντι παρέχει μεγάλην ἀλεωρήν. διὸ δεόμενοι τὴν ὑγιεινὴν διάθεσιν, οὐκ ἐθέλουσι τὴν αὐτὴν χρῆσιν αἰεὶ προσδέχεσθαι, ὁμοιοῦντες ἰητροῦ ποικιλίῃ. πολυτελείης γὰρ ἀποῤῥέουσιν οἱ νοσέοντες, κακοτροπίῃ προσοικειωσάντες, καὶ ἀχαριστέοντες ξυντυχεῖν· δυνατοὶ δ' ἐόντες εὐπορέειν, διαντλίζονται περὶ μισθαρνίων ἀτρεκέως ἐθέλοντες ὑγιέες εἶναι εἵνεκεν ἐργασίης τόκων, ἢ γεωργίης, ἀφροντιστέοντες περὶ αὐτέων λαμβάνειν. παρασημασίης τοιαύτης ἅλις ἔστω. ἄνεσις γὰρ καὶ ἐπίτασις νοσέοντος, ἐπινέμησιν ἰητρικὴν κέκτηνται. οὐκ ἄσχημον δὲ, οὐδ' ἤν τις ἰητρὸς στενοχωρέων τῷ παρεόντι ἐπί τινι νοσέοντι, καὶ ἐπισκοτεόμενος τῇ ἀπειρίῃ, κελεύῃ καὶ ἑτέρους εἰσάγειν εἵνεκα τοῦ ἐκ κοινολογίης ἱστορῆσαι τὰ περὶ τὸν νοσέοντα, καὶ συνεργοὺς γενέσθαι ἐς εὐπορίην βοηθήσιος. ἐν γὰρ κακοπαθείης παρεδρίῃ ἐπιτείνοντος τοῦ πάθεος, δι' ἀπορίην τὰ πλεῖστα ἐκκλίνουσι τῷ παρεόντι. θαῤῥητέον οὖν ἐν καιρῷ τοιουτέῳ. οὐδέποτε γὰρ ἐγὼ τὸ τοιοῦτο ὁριεῦμαι, ὅτι ἡ τέχνη κέκριται. περὶ τουτέου μηδέποτε φιλονικέειν, προσκυρέοντας ἑωυτοῖσι κατασιλλαίνειν. ὃ γὰρ ἂν μεθ' ὅρκου ἐρέω. οὐδέποτε ἰητροῦ λογισμὸς φθονήσειεν ἂν ἑτέρῳ· ἀκιδνὸς γὰρ ἂν φανείη. ἀλλὰ μᾶλλον οἱ ἀγχιστεύοντες ἀγοραίης ἐργασίης, πρήσσουσι ταῦτα εὐμαρέως. καίτοι γε οὐδὲ ψευδέως κατανενόηται, πάσῃ γὰρ εὐπορίῃ, ἀπορίη ἔνεστι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὅτι ὁ ἰητρὸς δεῖ κελεύειν τοῖσι νοσέουσι μηδὲν ὀχλέεσθαι κατὰ διάνοιαν, φυλάττειν τὴν εὐεξίην, ἐπικρατίδας τε καὶ ὀδμὰς, καὶ τὴν ποιητικὴν ἀκρόασιν φεύγειν.

Μετὰ τουτέων δὲ πάντων, μέγα ἂν τεκμήριον φανείη σὺν τῇ οὐσίῃ τῆς τέχνης, εἴ τις καλῶς ἰητρεύων, προσαγορεύσιος τοιαύτης μὴ ἀποσταίη, κελεύων τοῖσιν νοσέουσι, μηδὲν ὀχλέεσθαι κατὰ διάνοιαν, ἐν τῷ σπεύδειν ἀφικέσθαι εἰς καιρὸν σωτηρίης. ἡγεύμεθα γὰρ ἀχρηστίην, καὶ προστασσόμενός γε οὐ διαμαρτήσει. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ νοσέοντες διὰ τὴν ἀλγεινὴν διάθεσιν ἀπαυδέοντες, ἑωυτούς τε μεταλλάσσουσι τῆς ζωῆς. ὁ δὲ ἐγκεχειρισμένος τὸν νοσέοντα, ἐὰν ἀποδείξῃ τὰ τῆς τέχνης ἐξευρέματα, σώζων οὐκ ἀλλοιῶν φύσιν, ἀποίσει τὴν παρεοῦσαν ἐπικαρπίην, ἢ τὴν παραυτίκα ἀπιστίην. ἡ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου εὐεξίη, φύσις τίς ἐστι φύσει προπεποιημένη κίνησιν οὐκ ἀλλοτρίην, ἀλλὰ λίην τε εὐαρμοστεῦσα πνεύματί τε καὶ θερμασίῃ, καὶ χυμῶν κατεργασίῃ πάντη τε, καὶ πάσῃ διαίτῃ, καὶ τοῖσι ξύμπασι δεδημιουργημένη. ἢν μή τι ἐκ γενετῆς, ἢ ἀπ' ἀρχῆς, ἔλλειμμα ᾖ. ἢν δὲ ἂν γένηταί τι ἐξιτήλου ἐόντος, πειρᾶσθαι ἐξομοιοῦν τῇ ὑποκειμένῃ. παρὰ γὰρ φύσιν τὸ μινύθημα, καὶ διὰ χρόνου. φευκτέη δὲ καὶ τρῖψις ἐπικρατίδων διὰ προσκύρησιν ἀκέσιος, ὀδμή τε περίεργος. διὰ γὰρ ἰκμαίην ἀξυνεσίην, διαβολὴν κέκτηται· διὰ δὲ τὴν ὀλίγην, εὐσχημοσύνην. ἐν γὰρ μέρει, πόνος ὀλίγος· ἐν πάσῃ, ἱκανός. εὐχαριστίην δὲ οὐ παραιρέω, ἀξίη γὰρ ἰητρικῆς προστασίης. προσθέσιος δὲ δι' ὀργάνων, καὶ σημαντικῶν ἐπιδείξιος, καὶ τῶν τοιουτοτρόπων μνήμην παρεῖναι. ἢν δὲ καὶ εἵνεκα ὁμίλου θέλῃς ἀκρόασιν ποιήσασθαι, οὐκ ἀγακλεῶς ἐπιθυμέεις. μὴ μέντοι γε μετὰ μαρτυρίης ποιητικῆς. ἀδυναμίην γὰρ ἐμφαίνει φιλοπονίης. ἀπαρνέομαι γὰρ εἰς χρῆσιν ἑτέρην, φιλοπονίην μετὰ πόνου ἱστορευμένην. διὸ ἐν ἑωυτῇ μούνῃ, αἵρεσιν ἐοῦσαν χαρίεσσαν. παραποιήσῃ γὰρ κηφῆνος μετὰ παραπομπῆς ἑτοιμοκοπίην.

CAPVT IV.

Quòd Medicus ægrum spe erigere, naturam seu bonum habitum seruare, sudaria, ac odores, comptam ac poëticam orationem vitare debeat.

At præter hæc omnia magnum apparuerit cum essentia artis iudicium, si quis aptè medendo ab eiusmodi compellatione non absistat, iubens ægrotos mente non turbari dum ad salutis tempus peruenire student; id enim inutile censemus, atque id iubens non peccauerit; ipsi enim ægri ob molestam affectionem desperantes, seipsos vita exuunt. Qui verò ægrum *sibi* commissum habet, si artis inuenta demonstrauerit, naturam seruans, non mutans; præsentem fructum reportabit, aut continuò diffidentiam: bonus enim hominis habitus natura quædam est, naturæ motum non alienum adepta, sed valde concinnatum spiritu & calore, tum humorum elaboratione, ac vniuersè omni victu; rebúsque omnibus comparata, nisi aliquis ab ortu aut ab initio defectus obtigerit; siquis autem fuerit, ísque exilis, conandum vt subiectæ naturæ assimiletur: nam præter naturam est defectus, etiam qui tempore oboritur. Fugiendus igitur & sudariorum vsus ob medendi authoritatem, odórque superuacaneus. Nam per cultum peregrinum immodicum, calumniam tibi comparabis; per modicum verò, venustatem. In parte namque dolor, modicus; in toto, multus. Gratiam tamen planè non amputo, digna namque est Medico imperio. At appositionis instrumentorum & indicationis eorum quæ significant, & rerum eiusmodi memoriam adesse oportet. Quòd si vulgi causa comptam orationem construere velis, haud valde gloriosè id desideres; non tamen cum testimonio poëtico *fiat*, nam industriæ inopiam diuulgat. Improbo namque ad vsum alium industriam cum labore quæsitam, quòd per se sola, vt eligatur, grata sit; promptam enim fuci cum deductione lassitudinem consequeris.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τῷ ἰητρῷ τὴν εὐπρεπίην τε, καὶ συνεχῆ τριβὴν, καὶ ἱκανὴν δίαιταν παραγγέλλει.

Φευκτέη δὲ καὶ διάθεσις, ἐκτὸς ἐοῦσα ὀψιμαθίης. παρεόντων μὲν, οὐδὲν ἐπιτελέει· ἀπεόντων δὲ, μνήμη ἀνεκτή. γίγνεται τοίνυν παμμάχος ἀτυχίη, μετὰ λοιμώδεος νεαρῆς. ἀφροντιστεῦσα εὐπρεπίης, ὁρισμοῖς τε, καὶ ἐπαγγελίῃ, ὅρκοις τε παμμεγέθεσι θεῶν εἵνεκεν. ἰητροῦ προεστεῶτος νόσου, ἀναγνώσιος ξυνεχείης, κατηχήσιός τε ἰδιωτέων φιλαλυτέων λόγοις ἐκ μεταφορῆς διαζηλουμένων, καὶ πρὶν ἢ νούσῳ καταπορέων ξυνηθροισμένων. τῶν μὲν οὖν τοιουτέων ὅποι ἂν καὶ ἐπιστατήσαιμι, οὐκ ἂν ἐπὶ θεραπείης ξυλλόγου, αἰτήσαιμι δὲ ἂν θαρσαλέως βοηθείην, ἱστορίης γὰρ εὐσχήμονος σύνεσις ἐν τουτέοισι διεσπαρμένη. τουτέων οὖν δι' ἀνάγκην ἀξυνέτων ἐόντων, παρακελεύομαι χρησίμην εἶναι τὴν τριβὴν μετ' ὑστέρησιν δογμάτων ἱστορίης. τίς γὰρ ἐπιθυμεῖ δογμάτων μὲν πολυχρεδίην, ἀτρεκέως ἐθέλειν ἱστορέειν, μήτε χειροτριβίης ἀτρεμεότητα. διὸ παραινέω τουτέοισι, λέγουσι μὲν προσέχειν, ποιέουσι δὲ, ἐγκύπτειν. ξυνεσταλμένης διαίτης, μὴ μακρὴν

CAPVT V.

Præcipit Medico decorum, continuam exercitationem, & præscriptionem diætæ idoneæ.

Optanda verò & dispositio quæ extra seram eruditionem sit; hæc quidē præsentibus nihil efficit, absentibus verò memoria ferenda. Fit itaq; omnia tentans infortunium cum iuuenili pernicie, quod decorem negligit, tum definitionibus & denunciatione, tum permagnis incrementis deorum causa factis, dum Medicus morbo præest lectionis assiduitate, instructione priuatorū qui in dubio versantur, qui verba metaphorica suspecta habēt, quíque priusquam morbū cognoscere queat, congregantur. Talibus igitur vbi præfuerint, non ad curationem cōcilium, verùm auxilium audacter implorarem, nam decoræ cognitionis scientia in talibus dispersa est. Quum igitur hi ex necessitate indocti existant, moneo *ipsis* vtilem esse exercitationē post cognitionis dogmatum penuriam. Quis enim subitaneam quidē præceptorū varietatē verè recēsere se velle desiderat citra exercitationis constantiam? Quare hos moneo dicentibus quidē mentem adhibeāt, faciētibus verò, incumbāt. Parca victus ratio haud

haud diuturna instituenda est, diuturnam *enim* ægri auiditatem suscitat, indulgentia quoque morbum prorogat. Siquis cæco attendat id quod opus est, tanquam ingens terror vitandus est; gratiam quoque præcipio per quam vnitas.

A ἐγχρέειν· τοῦ κάμνοντος χρονίην ἐπιθυμίην αὔξησι, καὶ ξυγχωρείη ἐγχρονίη νούσου. ἢν τις προσέχῃ τυφλῷ τὸ δέον, ὡς μέγας φόβος φυλακτέος. καὶ χάριν, δι' ἧς ἑνότης.

CAPVT VI.

Præcepta concisa de aëre, ætate, linguæ obscuritate; de morbi imperturbatione, de crisi, de causa leui, de morbo, de exercitatione, de loco amœno.

Aeris repentina turbatio vitanda. Ætatis vigor omnia habet gratiosa, declinatio verò, contrà. At obscuritas linguæ oboritur aut propter affectum, aut propter aures; vt si priusquam priora enunciarit, alia incœptet; aut antequam quod mente conceptum est eloquatur, alia insuper mente concipiat; Ac citra affectum quidem visibilem appellatum arti incumbentibus præcipuè obtingit. Ætas quum exile sit subiectum, ingens interdum facultas est. Morbi imperturbatio diuturnitatem portendit. Crisis autem, morbi solutio est. Exigua causa curationibus soluitur, nisi quid circa locum periculosum afficiatur. Quia affectus per consensum à mœrore ortus vexat, quidam per alterius consensum vexantur. Vociferatio molesta est; propter vehementem laborem, indulgentia. Locus amœnus vtilitatem affert.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Δόγματα βραχέα περὶ ἠέρος τε, καὶ ἡλικίης, καὶ ἀσαφίης τῆς γλώττης· περὶ τῆς ἀταραξίης τῆς νόσου, περὶ κρίσεως, περὶ μικρῆς αἰτίης, περὶ νόσου, περὶ τριβῆς, περὶ τοῦ ἀλυώδεος τόπου.

B Ἠέρος αἰφνιδίη ταραχὴ φυλακτέη. ἀκμὴ ἡλικίης, πάντα ἔχει χαρίεντα. ἀπόληξις δὲ, τοὐναντίον. ἀσαφίη δὲ γλώττης γίνεται, ἢ διὰ πάθος, ἢ διὰ τὰ οὔατα. πρίν τε πρότερα ἐξαγγεῖλαι, ἕτερα ἐπιβάλλειν. ἢ πρὶν τὸ διανενοημένον εἰπεῖν, ἕτερα ἐπιδιανοέεσθαι. τὸ μὲν αὖ πάθεος ὁρατοῦ λελεγμένου, μάλιστα ξυμβαίνει φιλοτεχνοῦσιν. ἡλικίη σμικροῦ ἐόντος τοῦ ὑποκειμένου, δύναμις ἐνίοτε πάμπολυς. νόσου ἀταραξίη, μῆκος σημαίνει. C κρίσις δὲ, ἀπόλυσις νόσου. μικρὴ αἰτίη, ἄκεσιν λύεται. ἢν μή τι περὶ τόπον καίριον πάθῃ, διότι ξυμπάθησις ὑπὸ λύπης ἐοῦσα ὀχλέει, ἐξ ἑτέρου συμπαθείης τινὲς ὀχλεῦνται. καταύδησις λυπέει· φιλοπονίης κρατερῆς ὕπο, παραίτησις. ἀλυώδης τόπος ὀνησιφόρος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΑΤΡΟΦΙΛΟΝ
ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

GALENI DE CONSTITVTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Ἅπαντα τὰ τῆς ἰατρικῆς μόρια, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας συνίστασθαι.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicinæ omnes partes ex finis cognitione constitui.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τί ἐξῆγε τὸν Γαληνὸν πρὸς τὴν τούτου τοῦ βιβλίου σύνταξιν.

ΕΠΕΙ μοι δοκεῖς, ὦ Πατρόφιλε, θεῖόν τι πεπονθέναι πάθος, ὀρεγόμενος ἅπαντα σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ μανθάνειν, ὑπηρετῆσαί σου διέγνωκα τῇ προθυμίᾳ, καὶ γράψαι τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ἢ περὶ ὧν ἠπόρεις, ὑπομνήματά σοι. πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπέστην τὸν ἆθλον τοῦτον, ὁρῶν σε καθευρηκότα μὲν ἀρχήν τινα, τῆς ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ, μόνον δ' οὐ δυνάμενον αὐτῆς ἐφικέσθαι, δι' ὕψος τε, καὶ μῆκος, καὶ τραχύτητα. τοὺς μὲν γὰρ πολλοὺς ὁρῶ, μηδὲ μετὰ παρακλήσεως ἐπ' αὐτὴν ἰόντας, ἀλλ' ὀκνοῦντάς τε, καὶ ἀποτρεπομένους, σὲ δ' ἐκείνων ἔμπαλιν ἔχοντα. ἀποτρεπομένων γὰρ ἁπάντων, ἄχρι γε τοῦ δεῦρο, καὶ πρὸς ἄλλας ὁδοὺς ἐκτρεπόντων, αὐτήν γε κατιδόντα τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐφ' ὑψηλοῦ τινος ᾤκισται, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐραστὴν δριμύτατον γενόμενον, οὔτ' ὀκνεῖν τὴν ὁδὸν, οὔτ' ἐπιτρέπειν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν πορείαν. ἐν μὲν δὴ τῷ παρόντι, σύστασιν ἰατρικῆς τέχνης ἐπιθυμῶν ἐξευρεῖν ἀληθῆ, μεστὸς ὠδίνων ἦσθα τὴν ψυχήν. ὡς δ' ἐγὼ ὑποτοπάζω, μικρὸν ὕστερον, ἐμπλησθήσῃ μείζονος ὀρέξεως, εἰ θεάσαιο τὸ τῆς ἀληθείας φῶς καταλαμπόμενον, ἑτέραν οὐχ εὑρὼν ὁδὸν καλλίονα τῆς νῦν σοι ζητουμένης. ὁρῶ γάρ σε περὶ τὴν τ' ἀληθοῦς εὕρεσιν ἐνθείως διακείμενον, ἐφ' ἧς ἂν ὕλης φαντάζοιο. λέγοντος οὖν σου, μυρίοις μὲν ὑποβεβληκέναι τὰ ὦτα, μαθήσεως ἕνεκα τέχνης ἰατρικῆς, οὔτε δ' ὅθεν ἄρχεσθαι χρὴ, σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ πρὸς

PROOEMIVM.

Quid Galenum ad libri huius compositionem impulit.

QVVM mihi videaris (Patrophile) diuino quodam affectu affici, qui omnia cum demonstratione & methodo cupis addiscere; tuo obsequi desiderio decreui, tibique eorum, quos audisti, aut de quibus dubitasti sermonum commentarios perscribere. Quomodo verò id certamen non subirem, quum te videam principium quoddam viæ ad veritatem ducentis inuenisse, solùm autem ipsam, propter sublimitatem, & longitudinem, & asperitatem cōsequi non posse? Multos enim conspicio haud quidem cum adhortatione eam adire, sed & negligere, & auersari; te verò illis oppositū habere, auersantibus enim eam ad hūc vsque diem omnibus, & ad alias sese vias abducentibus, te autem ipsam veritatem tanquam in edito loco domicilium habere speculantem, pulchritudinis ipsius amatorem acerrimū esse, neq; hanc viam abhorrere, neque soli tibi viæ aditum cōmittere. At in præsenti veram artis Medicæ constitutionem inuenire affectans parturiendi doloribus animo diuexaris. Vt autem ego conijcio, paulò post maiori desiderio impleberis, si præfulgentem veritatis lucem fueris intuitus, quum alteram viam eā quam nunc tibi inuestigas præstantiorē nullam inueneris. Te namq; animaduerto ad veritatis inuentionē diuinitus dispositum, quacunque in materia mentem adhibere volueris. Itaque quum asseris te, sciētiæ Medicę addiscendæ gratia, quamplurimis aures tuas adhibuisse, neq; vnde cū demōstratione ac methodo auspicari oporteat, ab aliquo

aliquo audiuisse, atque sanè multò magis nullum conuenisse, qui viam à principio ad finem vsque perducentem monstrauerit, ego quod desiderares, id me demonstraturum pollicitus sum, si priùs & hanc rationem aliis in artibus exerceri sustinueris. Quum autem neque pollicitationem vllo modo abhorreas, neque negligas, imò te libentiùs hoc quàm illo modo ad propositum venire proferas, si modo me tibi eandem methodum in omnibus artibus demonstraturum profiterer. Quod quum ego etiamnum pollicerer, atque in prima proposita speculatione demonstrarem, te in speculationis veritate oblectari intuebar. Ac proinde quum multas simili ratione perpenderem, præsertímque ex iis effectiuas (quandoquidem & huius generis est ea quæ circa sanitatem tuendam versatur) tum te ad hanc, quam ab initio impetu aggressus fueras, transtulisti. Ac vbi hîc quoque animaduertisti vnam & eandem methodum esse, ne quæ hac de re pronunciata sunt, è memoria laberentur, quosdam de ipsis commentarios conscribere efflagitasti. Ego verò tuo huic veritatis studio cum oblectatione cedens opera duo composui, alterum quidem in quo operæ pretium esse demonstro sese priùs eum exercuisse, qui artem assequi desiderat, quod prisci philosophi asserunt cuiuscunque artis constitutionem à finis notione oboriri; Hoc autem ob magnitudinem in duos libros diuisum est. Alterum autem ac secundum est, quod nunc incipimus, demonstrat eandem ac vnam methodum, quemadmodum & cæteras omnes artes, ita & Medicinam constituisse. Atque iam oratio exordienda est.

οὐδενὸς ἀκηκοέναι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον, οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ὁδὸν οὐδενὶ ἐπιδεικνύντι σοι συγγεγονέναι, δείξειν ὑπεσχόμην ὃ ποθεῖς, εἰ πρότερον ὑπομείναις, καὶ ἐπ' ἄλλων γυμνάσασθαι τεχνῶν τὸν λόγον. σοῦ δὲ, οὐχ ὅπως ἀποστάντος, οὐδ' ὀκνήσαντος τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἥδιον ἂν οὕτω φάντος, ἢ ἐκείνως ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλθεῖν, εἰ μόνον ἐπαγγείλαιμί σοι τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐν ἁπάσαις ἐπιδείξειν ταῖς τέχναις. εἶτ' ἐμοῦ καὶ τοῦτ' ἐπαγγελλαμένου, καὶ δεικνύντος ἐπὶ τῆς πρώτης προβληθείσης θεωρίας, ἑώρων σε γανύμενον ἐπὶ τῇ τῆς θεωρίας ἀληθείᾳ. καὶ τοίνυν ἐφεξῆς πολλὰς ὁμοίως διασκεψαμένους, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰς ποιητικὰς, ἐπειδὴ τοῦ γένους ἐστὶ τούτου, καὶ ἡ περὶ τὴν ὑγίειαν ἔχουσα, τηνικαῦτα μετέβης ἐπ' αὐτὴν, ἐφ' ἣν ἐξ ἀρχῆς ὥρμησο, καὶ θεασάμενος ὡς ἔστι κἀνταῦθα μία τε καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος, ἠξίωσας, ὑπὲρ τοῦ μηδέ ποτ' ἐκρυῆναι τῆς μνήμης τὰ λεχθέντα, γραφῆναί τινα αὐτῶν ὑπομνήματα. κἀγὼ χαίρων σου τῇ περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδῇ, δύο ταῦτα ξυνέθηκα γράμματα. τὸ μὲν ἕτερον, ἐν ᾧ χρὴ πρότερον γυμνάσασθαι τὸν τεχνωθῆναι βουλόμενον, ἐπιδείκνυον, ὅπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι λέγουσι, τὸ πάσῃ τέχνῃ τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας γίγνεσθαι. διῃρέθη δὲ διὰ τὸ μέγεθος εἰς δύο βιβλία. τὸ δ' ἕτερον καὶ δεύτερον οὗ νῦν ἀρχόμεθα, δεικνύον ὅπως ἡ αὐτὴ καὶ μία μέθοδος, ὥσπερ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας, οὕτω καὶ τὴν ἰατρικὴν συνεστήσατο. καὶ δὴ ἀρκτέον ἤδη μοι τοῦ λόγου.

CAPVT PRIMVM.

De fine Medicinæ, ac variis ex vario fine artibus.

QVVM artium nonnullæ quidem in sola rerum quas considerant contemplatione finem habeant, vt arithmetica, astrologia, ac naturalis scientia; quædam verò nonnullas edant actiones, vt saltatoria, & præconum ars, sed suum quod prodant opus nullum habeant, vbi agere desierint; quædam verò è contrario sua opificia prodant, vt ædificatoria, & ars fabrilis; quædam autem nihil ipsæ conficiant, opus tamen ipsis sit, ac studium & venandi & capiendi aliquid, quemadmodum piscatoria, & quæ canibus fit venatoria, ac, vt summatim dicam, omnis venatoria. Atque quum propositum tibi sit artem medicam methodo constituere, id primùm ex quo genere ipsa sit artium, considerandum, num theoreticarum vna quædam sit, an practicarum, aut effectiua aliqua, vel acquisitiua. Id autem haud arduam inquisitionem, aut inuentionem habet. Opus quippe est reuocare in memoriam, quamobrem huiuscemodi artem assequi vniuersè concupieris; atque id omnium primum ex te sciscitabar, quum nobis initium huiusce exercitationis fieret, mihíque respondisti, velle te homines qui contra naturam corpore sese habent (si tamen fieri etiam possit) ad naturalem statum restituere,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τέλους τῆς ἰατρικῆς, καὶ διαφόρων ἐκ διαφόρου τέλους τεχνῶν.

ΕΠΕΙΔΗ τῶν τεχνῶν, ἔνιαι μὲν ἐν μόνῳ τῷ θεωρῆσαι τὴν φύσιν, ὧν ἐπισκοποῦνται πραγμάτων, ἔχουσι τὸ τέλος, ὡς ἀριθμητικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ φυσιολογία. τινὲς δὲ πράττουσι μέν τινας πράξεις, ὡς ὀρχηστική τε καὶ κηρυκτικὴ, δεῖξαι δ' οὐδὲν ἔργον ἑαυτῶν ἔχουσι τοῦ πράττειν παυσάμεναι. τινὲς δ' ἔμπαλιν τούτων ἐπιδείκνυνται δημιουργήματα, καθάπερ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονική. τινὲς δ' οὐδὲν αὗται δημιουργοῦσι, ἔργον δ' αὐταῖς ἐστὶ καὶ σπούδασμα, θηρᾶσαι τε καὶ κτήσασθαι τῶν ὄντων τι, καθάπερ ἥτε ἁλιευτικὴ καὶ κυνηγετικὴ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡ θηρευτικὴ πᾶσα. πρόκειται δέ σοι συστήσασθαι μεθόδῳ τέχνην ἰατρικὴν, ἐπίσκεψαι πρῶτον, ἐκ ποίου γένους ἐστὶ τῶν τεχνῶν· ἆρά γε τῶν θεωρητικῶν ἐστὶ μία τις, ἢ τῶν πρακτικῶν, ἢ ποιητική τις, ἢ κτητική. τοῦτο δὲ οὐ χαλεπὴν, οὔτε τὴν ζήτησιν, οὔτε τὴν εὕρεσιν ἔχει. διὰ γὰρ ὅλως ἐπεθύμησας κτήσασθαι τέχνην τοιαύτην, ἀναμνησθῆναί σε χρή. πρῶτον δ' οὖν σε πάντων αὐτὸ τοῦτο ἠρόμην, ἡνίκα ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ τοιούτου ἐγίγνετο γυμνάσματος, ἀπεκρίνω δέ μοι, βούλεσθαι τοὺς παρὰ φύσιν ἔχοντας ἀνθρώπους τὸ σῶμα, μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε, πάνυ εἰς τὴν φύσιν ἐπαναγαγεῖν.

Εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἀδύνατον, ἀλλὰ τοῦ γε διαγινώσκειν ἑκατέρους, ὅσοι τε ἰάσιμοι, καὶ ὅσοι μή, κτήσασθαί τινα γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀρχὴν ἔδωκας τῷ λόγῳ τῶν ποιητικῶν, ἔφην σε τεχνῶν ἀποφαίνειν, ἣν συστήσασθαι ποθεῖς, εἴ γε δὴ δεικνύειν ἔχεις τῆς τέχνης τοὔργον, ἤδη τοῦ πράττειν πεπαυμένος. Εἰσὶ δὲ δήπου, καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι ποιητικαί, χαλκευτική, νευτική, σκυτοτομική, ναυπηγική, τεκτονική, πλαστική, γραφική, καὶ σχεδὸν ὅσος οὐκ ἄλλος ἀριθμὸς ἑτέρου γένους, αἱ ποιητικαὶ τέχναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν. ἣν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων τεχνῶν ἔμαθες ἐν τῷ περὶ τούτου γράμματι, ταύτην ἤδη σοι μεταφέρειν καιρός, ἐφ' ἣν συστήσασθαι σπεύδεις, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν τιθέμενος, ἣν ἐπ' ἐκείνων ἁπασῶν ἐτίθεσο, τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους, ἣν ὁπόθεν ἐκτησάμεθα, λέγειν ἤδη καιρός. πρώτη μὲν ἡμῖν ἐγένετο γνῶσις ἡμῶν τε αὐτῶν ὑγιαινόντων, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δευτέρα δ' ἐπὶ ταύτῃ νοσησάντων, ὅθεν περ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θ' ὑγιαίνειν εἰσῆλθεν ἡμῖν, καὶ τοῦ συστήσασθαί τινα τέχνην ὑγιαστικήν. ἀλλ' ἐπεί περ ὑγίειαν ἐργάζεσθαι βουλόμεθα τοῦ γένους, ἂν τις εἴη μία τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἣν συστήσασθαι ποθοῦμεν. οὐσῶν δὲ διφυῶν ὡς ἐδείχθη τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ἐπανορθουμένων ἂν εἴη τὸ ἤδη γεγονός, ἣν ζητοῦμεν οὐκ ἐκ τῶν δημιουργουσῶν ὃ μήπω πρόσθεν ἦν. ἔνιαι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πράγματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ αἱ κατὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σκυτοτομίαν. ἔνιαι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ ποιήσαντα, καθάπερ αἵ τε τὰ διερρωγότα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτουσαι.

si verò fieri nequeat, saltem ad vtrumque discernendum, & qui sanabiles, & qui non, cognitionem aliquam comparare. Quoniam autem principium dedisti sermoni, asserui tibi me enunciare ex effectiuis artibus eam esse, quam constituere desideras, siquidem iam artis opus habes demonstrandum vbi operari cessaueris. Sunt autem profectò & aliæ multæ artes effectiuæ, æraria, sutoria, ars fabricandi naues, fabrilis, figulina, pictoria, ac tot propè, quantus non alius numerus alterius generis, effectiuæ artes apud homines sunt. Quam itaque in huiusmodi artibus, eo qui ante hunc est libro, methodum didicisti, ad eam iam te transferre tempus est, quam constituere studes, quum principium hic huic sermoni posueris, quod illis in omnibus statutum est, finis notionem, quam vnde comparauerimus, dicere iam tempestiuum est. Prima quidem nobis oboritur cognitio, tum nostrûm ipsorum, tum cæterorum hominum sanitate fruentium; secunda verò ægrotantium, vnde nobis tum benè valendi, tum artem sanitatis procuratricem constituendi desiderium incessit. At quum sanitatem efficere volumus, ex effectiuarum artium genere aliqua fuerit vna, quam constituere desideramus. Quum autem duplices sint, vt monstratum est, effectiuæ artes, ea quam quærimus rei factæ emendatricibus ortum iam duxerit, non ex rei haud ante existentis effectricibus. Enimuerò nonnullæ artes ipsas res efficiunt, quemadmodum textoria & sutoria; nonnullæ vitiatas emendant, ac corrigunt: vt quæ corrosas vestes, ac dilaceratos calceos consuunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τοῦ τῆς ἰατρικῆς ὑποκειμένου· καὶ τῷ ἰατρῷ ἀναγκαίαν εἶναι τὴν τῶν μορίων τε, καὶ τῶν ἐνεργειῶν γνῶσιν.

Ἐδείχθη δὲ κἀπὶ τῆς οἰκοδομικῆς οὕτως ἔχειν. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ ταύτῃ ἔργα διττά, γένεσίς τε τῆς οὐκ οὔσης οἰκίας, ἐπανόρθωσίς τε τῆς πεπονθυίας. ἐδείχθη μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἐνεργείας, ἀναγκαῖον ἐν τῷ δημιουργικῷ γιγνώσκειν ἅπαντα τῆς οἰκίας τὰ μόρια, τίνα τε κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστί, καὶ ὁποῖα κατὰ τὴν διάπλασιν, καὶ πηλίκα τε κατὰ τὸ μέγεθος, ὁπόσα τε τὸν ἀριθμόν, καὶ ὅπως ἀλλήλοις συγκείμενα. καὶ τοίνυν τῷ συνισταμένῳ τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην, ἣν ἐν τῷ παρόντι συγχωρείτωσαν ἡμῖν οἱ περὶ ὀνόματα ἐρίζοντες ὀνομάζειν ἰατρικήν, ἀναγκαῖον ἔσται γιγνώσκειν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν μορίων ὁποῖόν τι κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ καὶ τὴν διάπλασιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν. ὥσπερ οὖν ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν ὁποία τίς ἐστιν ἀκριβῶς γνῶναι βουλόμενος, ἐξ ἀναλύσεως καὶ διαλύσεως ἐπὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῆς ἐπεγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμεῖς ἐξ ἀνατομῆς ἀνθρώπου σῶμα γνωσόμεθα. θεὸς μὲν γὰρ καὶ φύσις, ὡς ὁ πρῶτον οἰκίαν ἐργασάμενος, οὕτω προγιγνώσκουσι τὰ μέρη, τῆς χρείας αὖθις τὸ παράδειγμα γεννώσης. ἡμεῖς δέ, ὡς ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν ἱστορῶν. καίτοι καὶ ἡμεῖς εἰ μὴ καθ' ὅσον οἷόν τε, παραπλησίαν θεῷ ποιησώμεθα τὴν γνῶσιν, ἀδύνατον ἡμῖν ἔσται διαγνῶναι πότε-

CAPVT II.

De subiecto Medicinæ corpore humano; ac necessariam medico esse tum partium tum actionum cognitionem.

MOnstratum autem est & in architectura ita se habere. Sunt enim & ea ratione opera duplicia tum domus non existentis generatio, tum labefactatæ domus emendatio. Etenim ad vtrasque operationes necessarium esse opifici vniuersas domus partes cognoscere proditum est, quæ, substantia; quales, conformatione; quantæ, magnitudine; quot, numero, & quomodo inter se coniunctæ sint. Quocirca & constituenti artem circa corpus humanum versantem (quam in præsenti nobis concedant de vocabulis concertantes Medicinam nominare) necessarium fuerit vnamquamque eius simplicium partium cognoscere, quam substantia; qualem, conformatione; quantam, magnitudine; quem præterea ipsarum omnium numerum; ac mutuam compositionem. Quemadmodum igitur qui iam constructam domum, qualis ea sit, accuratè nosse vult, ex resolutione ac dissolutione ad ipsius dignotionem accedit: Eodem modo nos ex anatome hominis corpus cognoscimus. Nam Deus quidem & natura, vt qui primò domum fabricatus est; sic partes ex vsu ipsis exemplar generante prænorunt. Nos verò, vt qui iam ædificatam domum scrutatur. Licet & nos nisi (quoad fieri queat) similem Deo cognitionem contraxerimus, facultas tamen haud nobis erit dignoscendi, vtrum omnia ob

ob aliquem vsum, ān frustra quædam facta sint. Etenim hæc ambo in opinionem cadere possunt, an præterea ob malum nonnulla procreata sint. Atque etiam hinc cognitio optimè constitutorum corporum procedit; sed de his quidem *aliàs*. Verùm ex dissectione vbi quæ similaria corpora nominantur, quale sit conformatione ipsorum quodque, & quantum magnitudine, & quot vniuersa, & quomodo componantur; didicerimus si compositarum scientiam habuerimus partium, quas organicas appellamus, eiusmodi crus est, eiusmodi manus, eiusmodi digitus, oculus, lingua, pulmo, hepar, & quæ sunt huiusce generis cæteræ. Quin & actiones duplices inuenire licet partium, alias quidem & simplicium & similarium; aliàs verò & compositarum, & organicarum. Licet itaque & pedem vniuersum dum mouetur conspicere; licet etiam & ipsius musculos; ac in singulis musculis per transuersum pedis prorsus incisi motum aliquem deperdi; licet denique scrutari quæ corpori occursant, eo qui in musculum inseritur neruo vulnerato, primum quidem ipsum musculum tum sensus, tum motus expertem reddi, atque cum ipso eum, qui mouebatur, articulum. Vnde & arbitror necessarium quoque esse nobis artem constituentibus non solùm partes, & compositionem, sed & ipsarum functiones congnoscere. Atque eâ re ab ædificatoribus differimus. Nam illi quidem partes solas, & constructionem sciunt, nulla tamen ipsarum actionem edit, neque propterea animal est domus. Verùm & actiones nobis inuestigandæ sunt. At hîc quoque duplex est inquisitionis principium, scilicet actionis & partis cognitio; actionis quidem veluti ratiocinari, inuenisse, & eligere; partis verò vt cerebri, medullæ, dorsi, & cordis. Omnium itaque quas scimus actionum partes, & partium omnium actiones inuestigabimus. Hæc verò inuestigatio nobis hîc quoque prorsus pro quadam erit methodo, de qua posteriùs tractabimus.

CAPVT III.

De organicarum partium materia & actionibus.

At nunc quod duplex quidem sit partium natura, duplex verò & actionum iam dicta sit, rursus quoque accuratiùs explicetur. Totius cruris actio incessus est. Fit autem quum articuli alternatim, mutuóque extenduntur & inflectuntur, quod statim in genu *deprehenditur*; anterioribus quidem musculis rotulam transcendentibus, & suis tendonibus in tibiæ os insertis, ibíque tibiam contrahentibus, cruris fit extensio, interioribus verò similiter agentibus, flexio. Sic in ischio, ac pede quum articulus flectitur, aut extenditur, motus perficiuntur. Imò verò musculus manifestè conspicitur, quum circumiacente cute denudatus ceu ad suum caput contrahi, adducíque, non tamen qui in ipsum neruus inseritur, sensibili quodam motu moueri conspicitur; sed videtur via is esse prodeuntis à cerebro facultatis. Ipsum autem cerebrum principium quidem esse neruis omnibus eiusmodi facultatis clarè & perspicuè ex neruo quocunque diuiso didicimus,

ρον ἅπαντα διά χρείαν τινά γέγονεν, ἢ μάτην ἔνια. καὶ γὰρ ταῦτα ἄμφω δυνατόν ἐστιν ἐπινοεῖν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πρὸς κακοῦ τινα γεγονέναι. καὶ μέντοι καὶ ἡ γνῶσις ἡ τῶν ἄριστα κατεσκευασμένων σωμάτων ἐντεῦθεν παραγίνεται. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. ἐξ ἀνατομῆς δὲ τὰ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα σώματα μαθόντες, ὁποίαν τε τὴν διάπλασιν ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ὅσα τε τὰ σύμπαντα, καὶ ὅπως συγκείμενα, τῶν συνθέτων μορίων ἐπιστήμην ἕξομεν, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύομεν ὀργανικά, τοιοῦτό ἐστι σκέλος, τοιοῦτον χείρ, τοιοῦτον δάκτυλος, ὀφθαλμὸς, γλῶττα, πνεύμων, ἧπαρ, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. καὶ τοίνυν καὶ τὰς ἐνεργείας διττὰς εὑρεῖν ἐστι τῶν μορίων, ἑτέρας μὲν τῶν ἁπλῶν τε καὶ ὁμοιομερῶν, ἑτέρας δὲ, τῶν συνθέτων τε καὶ ὀργανικῶν. ἔνεστι γοῦν καὶ τὸ σκέλος ὅλον ἰδεῖν κινούμενον· ἔνεστι δὲ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μυῶν ἕκαστον. καὶ καθ' ἕκαστόν τε τῶν μυῶν ἐγκάρσιον ὅλως διακοπέντος, κίνησίν τινα διαφθειρομένην τοῦ σκέλους. ἔνεστι δ' ἱστορῆσαι τὰ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὅτι τὸ καθῆκον εἰς τὸν μῦν νεῦρον ἐπειδὰν τρωθῇ, πρῶτος μὲν αὐτὸς ὁ μῦς ἀναίσθητός τε καὶ ἀκίνητος γίνεται, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ κινούμενον ἄρθρον. ὅθεν οἶμαι καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι συνισταμένοις ἡμῖν τὴν τέχνην, οὐ μόνον γνῶναι τὰ μόρια καὶ τὴν σύνθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ ταύτῃ διοίσομεν οἰκοδομησάντων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ μόρια μόνα, καὶ τὴν σύνθεσιν ἴσασιν, οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐνεργεῖ, διότι μηδὲ ζῶόν ἐστιν ἡ οἰκία. ἡμῖν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας ζητητέον ἐστί. ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα διττὴ ζητήσεως, ἤτοι τῆς ἐνεργείας γνῶσις, καὶ τοῦ μορίου. τῆς ἐνεργείας μὲν, οἷον τοῦ λογίζεσθαι, τοῦ μεμνῆσθαι, τοῦ προαιρεῖσθαι· τοῦ μορίου δὲ, οἷον, ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου, καὶ καρδίας. πασῶν οὖν ὧν ἴσμεν ἐνεργειῶν ζητήσομεν τὰ μόρια, τῶν τε μορίων ἁπάντων τὰς ἐνεργείας. ἡ ζήτησις δὲ πάντως ἡμῖν κἀνταῦθα διά τινος ἔσται μεθόδου, περὶ ἧς αὖθις σκεψόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ ὑλῶν τε καὶ ἐνεργειῶν τῶν ὀργανικῶν μορίων.

Νυνὶ δ' ὅτι διττὴ μὲν ἡ τῶν μορίων ἐστὶ φύσις, διττὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, ἤδη λέλεκται, καὶ αὖθις ἀκριβέστερον λεγέσθω. τοῦ σύμπαντος σκέλους ἐνέργεια βάδισίς ἐστι. γίνεται δὲ τῶν ἐν αὐτῷ διαρθρώσεων ἐναλλὰξ, ἀλλήλων ἐκτεινομένων τε καὶ συγκαμπτομένων, οἷον αὐτίκα κατὰ γόνυ. τῶν μὲν ἔμπροσθεν μυῶν ὑπερβαινόντων τὴν ἐπιγονατίδα, καὶ διὰ τενόντων εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν ἐμφυομένων. ἐπεὶ δ' αὖ ἐκεῖ ἐπισπάσωνται τὴν κνήμην, ἡ ἔκτασις γίνεται τοῦ σκέλους. τῶν δ' ἐντὸς ὁμοίως ἐνεργησάντων, ἡ κάμψις. οὕτω καὶ κατ' ἰσχίον καὶ πόδα καμπτομένης, ἢ ἐκτεινομένης τῆς διαρθρώσεως, αἱ κινήσεις γίνονται. φαίνεται μὲν οὖν ὁ μῦς ἐναργῶς, ὅταν τοῦ περικειμένου δέρματος γυμνωθῇ, συναγόμενός τε καὶ ἀνασπώμενος, ὡς ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. οὐ μὴν τὸ καθῆκον εἰς αὐτὸν νεῦρον αἰσθητήν τινα κίνησιν κινούμενον φαίνεται, ἀλλ' ἔοικεν ὁδὸς εἶναι τοῦτο τῆς ἐξ ἐγκεφάλου κατιούσης δυνάμεως. αὐτὸς δ' ὁ ἐγκέφαλος ὅτι μὲν ἀρχὴ τοῖς νεύροις ἅπασι τῆς τοιαύτης δυνάμεώς ἐστιν, ἐναργῶς ἐμάθομεν ἐκ τοῦ διαιρεθέντος ὁτουοῦν νεύρου.

ἐν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὃ συνεχές ἐστιν ἐγκεφάλῳ, διασώζειν τὰς ἐνεργείας, ἀπολλύναι δ᾽ ἐν τοῖς κάτω. πότερον δ᾽ ὥσπερ αὐτὸς τοῖς νεύροις, οὕτω ἐκείνῳ πάλιν ἕτερόν τι μόριον ἐπιπέμπει τὰς δυνάμεις, ἢ πηγή τις αὐτῶν ἐστιν, ἔτ᾽ ἄδηλον. ἡ γὰρ τοιαύτη σκέψις ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ἐστιν. ἀλλ᾽ ἐπανίωμεν ὅθεν ὁ λόγος ἀπετράπετο. βάδισις μὲν ἡ ἐνέργεια τοῦ σκέλους παντός. ἐξηγεῖται δ᾽ αὐτῆς, τῶν ἐν τοῖς σκέλεσι μορίων τὸ μυῶδες γένος. ὀστᾶ δέ, καὶ χόνδροι, καὶ πιμελή, καὶ ἀδήν, καὶ ἀρτηρία, καὶ δέρμα, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχουσιν ἐκ τῶν μυῶν. πρῶτα μὲν γὰρ ὑπ᾽ αὐτῶν κινεῖται τὰ ὀστᾶ, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα τῷ περικεῖσθαι τοῖς ὀστοῖς ἐν κύκλῳ, σὺν ἐκείνοις κινεῖται. ἡ μὲν οὖν τοῦ ποδὸς κίνησις ἐνέργεια τοῦ μυός ἐστιν. ἡ δ᾽ ὅλου τοῦ σκέλους, οὐκ ἔστιν ἁπάντων ἐνέργεια τῶν μορίων αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο, διττὸν ἔφαμεν εἶναι τῶν ἐνεργειῶν τὸ γένος. ἓν μὲν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατα, ἑκάστου τῶν ἁπλῶν μορίων ἐνεργοῦντος, ἕτερον δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἢ δευτέρως, ἢ οὐ πρώτως, ἢ ὅπως ἄν τις τῶν ὅλων ὀργάνων ὀνομάζειν ἐθέλῃ.

qui in superioribus quidem partibus quibus cerebro continuus est, actiones seruat, quæ in inferioribus depereunt. At vtrum quemadmodum ipsum *cerebrum* neruis; ita illi rursus altera pars quædam facultates immittat, aut fons quidam ipsarum sit, etiam abditum est. Hæc enim speculatio ad principem animam spectat. Sed redeamus vnde digressa est oratio. Incessus equidem cruris totius actio est. Huic autem præest in cruribus musculosum partium genus; ossa verò, cartilagines, adeps, glandula, arteria, cutis, venæ, membranæ, & ligamenta initium motus habent à musculis. Primùm enim ab ipsis ossa mouentur, cætera verò omnia, quòd ossibus in ambitu assita sint, cum illis mouentur. Quare pedis motus, musculi actio est; verùm vniuersi cruris, non omnium eius partium actio est. Ac propterea diximus duplex esse actionum genus; vnum quidem primum ac maximè proprium cuique partium simplicium agenti; alterum verò ex accidenti, aut secundariò, vel non primariò, aut, quomodocunque aliquis nominare voluerit, vniuersorum organorum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ διαπλάσεως τῶν ὀργανικῶν μορίων, ἐξ ἧς αἱ τούτων σύμπασαι ἐνέργειαι συμπληροῦνται.

Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἡμῖν διώρισται, μετὰ τοῦτο ζητητέον ἐστὶν, ἐκ τίνων μὲν, ἡ τῶν ὀργανικῶν μορίων, ἐκ τίνων δὲ, ἡ τῶν ἁπλῶν ἐνέργεια συμπληροῦται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν ἀρκτέον, ἐπεὶ σκέλους ἐμνημονεύσαμεν. εἰ μὴ τοίνυν ᾖ τὰ ὀστᾶ τηλικαῦτά τε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὡδί πως διαπεπλασμένα, καὶ ὡδί πως συντεταγμένα, τῶν μυῶν ἡ κίνησις οὐδὲν ἂν ἀνύσῃ. χρὴ γὰρ ἐν ταῖς διαρθρώσεσι, τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι τῶν ὀστῶν, τὸ δὲ ἐμβαίνειν, τοὺς συνδέσμους δ᾽ ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβεβλῆσθαι, σφίγγοντας αὐτῶν τὴν σύνταξιν, ὅπως μὴ παραλλάττοι. οὐ μὴν οὕτως συντόνους τε καὶ σκληρούς, ὡς ἀντιπράττειν ταῖς κινήσεσι, οὐ μὴν οὐδ᾽ οὕτω χαλαρούς ὡς παραλλάττειν ἐπιτρέπειν τὰ διαρθρούμενα. φαίνονται τοίνυν καὶ οἱ σύνδεσμοι δεόμενοι μεγέθους τέ τινος, καὶ διαπλάσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ συνθέσεως. ἐάν τε γὰρ ἐλάττους, ἢ μείζους γένωνται, ἐάν τε πλείους, ἢ ὀλιγώτεροι τοῦ δέοντος, ἄν τ᾽ ἐν ἑτέρῳ σχήματι, καὶ καθ᾽ ἕτερον ἐμφυόμενοι χωρίον, οὐκ ἔτ᾽ ἀμέμπτως ἡ τῆς διαρθρώσεως γίνεται κίνησις. ὥσπερ οὖν ἐπὶ συνδέσμων τε καὶ ὀστῶν, καὶ μυῶν εἴρηται νῦν, οὕτως ἐπὶ πάντων προσήκει διασκέψασθαι, τῆς ἐνεργείας τε πέρι καὶ τῆς χρείας. εἰ μὲν γὰρ εὑρίσκοιτο μόριον μηδὲν ἀργὸν ἐνεργείας ἢ χρείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὴν διάπλασίν τε, καὶ τὴν σύνταξιν ἄριστα κατεσκευασμένον, οἷόν περ ἐστί, φυλακτέον αὐτό. διημαρτημένον δέ κατά τι, πρὸς τὸ βέλτιον ἀκτέον. ὅπερ οὐχ οἷόν τε ποιῆσαι πρὶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν χρείαν, καὶ τὴν κατασκευὴν ἑκάστου γνῶναι τῶν μορίων. ζητητέον οὖν αὐτά, καὶ οὐκ ἀποκνητέον, εἰ μέλλοιμεν ἕξειν ἐπιστήμην ὑγιεινοῦ καὶ νοσεροῦ σώματος.

CAPVT IV.

De partium organicarum forma qua ipsæ integras actiones obeunt.

Qvum autem hoc à nobis definitum sit, postea quærendum est, tum quibus partium organicarum, tum quibus simplicium actio compleatur; ac primùm ab organicis exordiendum, quandoquidem cruris meminimus. Itaque nisi ossa tot tantáque sint, & eodem modo conformata, cóque ordine connexa, musculorum motus nihil proficiet. Oportet enim in articulationibus alterum quidem os excipere, alterum verò ingredi *ac excipi*; ligamenta verò ab externo ambitu circumducta esse, quæ eorum constructionem coërceant, vt sedem non permutent; non tamen ita rigida ac dura, vt motibus obnitantur; neque etiam adeò laxa, vt articulos vacillare sinant. Proindéque ligamenta videntur magnitudine quadam, & conformatione, & numero, & compositione indigere; si namque maiora aut minora fuerint, sique plura, vel pauciora quàm deceat, siue in alia figura, vel in alium locum inserantur, non amplius illæsus erit articulationis motus. Quemadmodum igitur & in ligamentis, & ossibus, & musculis nunc dictum est: sic in omnibus tum de actione, tum de vsu differere consentaneum est. Si namque nulla inueniatur pars, quæ actione aut vsu otiosa vacet, imò si secundum substantiam propriam, & magnitudinem, ac præterea conformationem & idoneam structuram constituta sit, ipsa prout est, conseruanda. At in re aliqua vitiata, in statum meliorem ducenda. Quod efficere non potes, priusquam singularum partium actionem, & vsum, & constitutionem noueris. Hæc itaque quærenda, haudque negligenda, si sani & morbosi corporis scientiam simus adepturi.

CAP.

CAPVT V.

Quatuor esse, quibus composita corpora seu partes organicæ constant & labefactantur; ac de continui solutione eiusque differentiis.

QVum autem huc deducta sit oratio, opus est facultatem methodi memoria repetere. Neque enim domus, neque nauis, neque lecti, neque cuiusque rei alterius structuram aliquis aliter explorauerit, an vitio careat, an verò vitiosa sit, quàm si eas quæ componunt partes scrutatus fuerit, quot sint numero, quàm magna quæque, quomodo conformata, & quomodo sita sit. In his autem omnium coagmentatorum corporum tum integritas, tum vitium existit. In his verò ipsis demonstrabitur & domus, & nauis, affectiones consistere, scilicet in partium magnitudine, conformatione, numero, & situ; siquidem & vitium & integritas. At verò lecti, non in istis; vestimentorum autem in aliis quibusdam; calceamentorum verò non in iisdem. In omnibus igitur organicis corporibus, quibus substantia ex compositione est, in quatuor generibus integritas, & vitium, & affectio continetur. Si verò & naturalem vnionem consequantur partes, quintum quoddam orietur id genus eiusmodi corporibus, adeò vt optimum quidem *corpus* optimas sortiatur actiones; quod verò pessimum, pessimas. Si verò aliqua quoq; soluatur vnitas, non vitiosa solùm eiusmodi affectio, sed iam & morbus est. Vocetur autē dilucidioris doctrinæ gratia genus istud, vnitatis solutio, si quis & continui solutionem appellet, haud erit dissidium. Sed quòd & similaribus partibus is excitetur affectus, scire oportet. Etenim ossis, & nerui, & venæ, & arteriæ, & carnis (quotiescunque punguntur, roduntur, secantur, diuelluntur, & rumpuntur) vitiatur continuum. Verùm in osse quidē fractura vocatur affectus; ruptura verò in carnosis musculorum partibus, quæ extensione concitatur; quum autem fibræ peræquè tensæ rumpuntur, vulsura vocatur affectus; eodem verò modo quæ ruptione continui fit in carne solutio, vulnus, quod non extēsione, sed incisione prodit, verùm si quod vulnerat, acutum, ac tenue sit, punctura, & punctio nominatur; si verò graue, contusio, vel collisio; ex corrosione verò qui in osse quidem oboritur, caries; qui verò in cæteris, vlcus. Sed nominare quidem alio modo concedatur. At hæ differentiæ omnes tot talésque sunt quinti generis morborum, quum primas partes obsident. In organicis verò (vt dictum est) secundum eas quæ diuersi sunt generis, coagmentationes oboriuntur, vocantúrque omnes auulsiones. Sed diuisa quadam tota parte similari, affectio quidem illa tum eius partis erit quæ secta est, tum etiam totius erit organi. Interdum tamen ex accidenti, vt quum vel musculus, vel pars huiusmodi aliqua affecta est; Interdū verò etiam primariò, vt quum ligamentum. Vt igitur vnius generis morbi, in quo partium continuum læditur, differentias ego nunc edisserui; ita & tu simili experiare ratione cætera quatuor genera paucis percurrere. Memoria namque ipsa hoc in libro repetere superfluum mihi videtur, quum in libro de morborum differentiis accuratè conscripta sunt omnia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τέσσαρα εἶναι, ἐξ ὧν τὰ συνθετικὰ σώματα, ἢ τὰ ὀργανικὰ μόρια συντίθεταί τε καὶ κακοῦται· καὶ περὶ λύσεως τῆς συνεχείας, καὶ τὴν αὐτῆς διαφοράν.

ΕΠειδὴ δὲ κατὰ τοῦτο γέγονεν ὁ λόγος, ἀναμνησθῆναι χρὴ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν. οὔτε γὰρ οἰκίας, οὔτε νεὼς, οὔτε σκίμποδος, οὔτε ἄλλου τῶν ἁπάντων οὐδενὸς, ἑτέρως ἄν τις ἐξετάσειε τὴν κατασκευὴν, εἴτ' ἀμέμπτως ἐστὶν, εἴτε μεμπτὴ, χωρὶς τοῦ τὰ συνθετικὰ διασκέψασθαι μόρια, πόσα τε τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ πηλίκον ἕκαστον, ὅπως τε διαπέπλεκται, καὶ ὅπως κεῖται. ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστὶν, ἥ τ' ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῶν συνθέτων ἁπάντων σωμάτων. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις ἐδείκνυτο, καὶ τὰ πάθη τῆς οἰκίας εἶναι, καὶ τῆς νεὼς ἤτοι μεγέθει, καὶ διαπλάσει, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει τῶν μορίων, εἴπερ γε καὶ ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ κακία. σκίμποδος δὲ οὐκ ἐν τούτοις. ἱματίων δὲ ἄρα ἐν ἄλλοις τισίν. ὑποδήματος δὲ οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. ἐν ἅπασιν οὖν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, οἷς οὐσία κατὰ σύνθεσιν, ἐν τέτταρσι γένεσιν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ κακία, καὶ τὸ πάθος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἕνωσιν λαμβάνοι τὰ μόρια, πέμπτον τι γένος τοῦθ' ὑπάρξει τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ὥστε τὸ μὲν ἄριστον, ἀρίστας ἔχειν τὰς ἐνεργείας, τὸ δὲ μοχθηρότατον, χείρας. εἰ δὲ καὶ λυθείη τις σύμφυσις, οὐ μεμπτὴ μόνον ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀλλ' ἤδη καὶ νόσημά ἐστι. καλείσθω δ' ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας τὸ τοιοῦτον γένος, ἑνώσεως λύσις, οὐδὲν διαφέρον εἰ καὶ συνεχείας τις εἴποι λύσιν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐγγίγνεται τὸ πάθος τοῦτο, γιγνώσκεσθαι χρή. καὶ γὰρ ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, καὶ σαρκὸς ἐν τῷ νύττεσθαί τε, καὶ διαβιβρώσκεσθαι, καὶ τέμνεσθαι, καὶ διασπᾶσθαι, καὶ ῥήγνυσθαι, διαφθείρεται τὸ συνεχές. ἀλλ' ἐν μὲν ὀστῷ κάταγμα καλεῖται τὸ πάθος. ῥῆγμα δὲ, ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τῶν μυῶν ἐκ διατάσεως γιγνόμενον. αἱ δ' ἶνες ὅταν ὁμοίως ταθεῖσαι ῥαγῶσι, σπάσμα καλεῖται τὸ πάθος. ὡσαύτως δὲ τῷ ῥήγματι τὸ τραῦμα συνεχείας ἐστὶν ἐν σαρκὶ λύσις, οὐκ ἐκ διατάσεως, ἀλλ' ἐκ τομῆς. εἰ δ' ὀξὺ καὶ λεπτὸν εἴη τὸ τιτρῶσκον, ὀνομάζεται νύγμα καὶ νύξις. εἰ δὲ βαρὺ, θλάσμα καὶ θλάσις. τὴν δ' ἐξ ἀναβρώσεως, ὅσα μὲν ἐν ὀστῷ γίγνεται, τερηδών· ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἕλκος. ἀλλ' ὀνομάζειν μὲν ἐξέστω, καὶ ἄλλως. αἱ διαφοραὶ δὲ αἱ σύμπασαι, τοιαῦταί εἰσι, καὶ τοσαῦται τοῦ πέμπτου γένους τῶν νοσημάτων, ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις συνίστηται μέρεσιν. ἐν ὀργανικοῖς δὲ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν ἑτερογενῶν γίγνεται συμφύσεις, καὶ καλεῖται πάντα ἀποσπάσματα. διαιρεθέντος μέντοι τινὸς ὅλου τῶν ὁμοιομερῶν, εἴη μὲν ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ διῃρημένου τὸ πάθος, εἴη δ' ἂν καὶ τοῦ σύμπαντος ὀργάνου. ποτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς ἐπειδὰν ἤτοι μῦς, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάθῃ, ποτὲ δὲ καὶ πρῶτον, ἐπειδὰν σύνδεσμος. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἑνὸς γένους νοσήματος, ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς τῶν μορίων βλάπτεται, τὰς διαφορὰς ἐγὼ νῦν ἐπῆλθον, οὕτω καὶ σὺ πειράθητι τῶν ἄλλων τεττάρων γενῶν, ὡσαύτως διελθεῖν. ἀναμιμνήσκειν γὰρ αὐτὴν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περιττὸν ἐδόκει μοι, γεγραμμένων γε ἁπάντων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν ὕλης προσεχοῦς τε, καὶ ἀπωθείσης. ἢ περὶ στοιχείων, ἢ τὴν τῶν στοιχείων διδασκαλίαν τῷ ἰατρῷ προσήκειν· καὶ περὶ τῶν ἑπτὰ ὑποθέσεων τῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν εὕρεσιν ἀναγκαίων.

Πάλιν οὖν ἀναμνήσομεν ἡμᾶς αὐτούς, ὡς κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὧν ἐν συνθέσει τῆς οὐσίας εἶδός ἐστιν, ἐδείχθη τὰ σύμπαντα γένη τέτταρα, τῆς ὅλης οὐσίας αὐτῶν αἴτια, καὶ προσέτι τοῦ κατωρθωμένου τε, καὶ διημαρτημένου σχήματος ἐν αὐτοῖς. ἔπειτα δ' ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ἁπλῶν ἑκάστου μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι τὴν φύσιν, εἰ καὶ τὴν τούτων τις ἀρετήν τε καὶ κακίαν ἱκανὸς ἐστὶ γνωρίζειν, ἐπανορθοῦσθαί τε τὰ παθήματα. πεπονθυίας γοῦν ἐν οἰκίᾳ κεραμίδος ἢ πλίνθου τινός, ὠμῆς ἢ ὀπτῆς, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τεχνίτην, ὅπως τε δημιουργήσῃ τοιαύτην ἑτέραν, ὅπως τε τὴν μὲν πεπονθυῖαν ἐξαιρήσει, καταθήσεται δ' εἰς τὸν ἐκείνης τόπον ἑτέραν ἀπαθῆ. τῷ μέντοι γε τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τέχνην συνισταμένῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀναγκαῖον τοῦτο ἔσται γιγνώσκειν, εἴτε δυνατόν ἐστιν ἀντιτιθέναι τι μόριον, εἴτε ἀδύνατον, ἀντ' ἄλλου τίθεσθαι. σάρκα μὲν ἐκκόψας πεπονθυῖαν, ἑτέραν ἐργάσασθαι δυνάσαι. νεῦρον δὲ ἢ σύνδεσμον κόψας, ἕτερον ἀποτελέσαι τοιοῦτο οὐ δυνήσῃ. τῇ μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἐκ σπέρματος. ἔστι δὲ καὶ ὀστοῦν ἕν τι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει συνισταμένων, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καταθεῖναί τι δυνάμεθα παραπλήσιον ὀστῷ. καὶ ταῦτα ἐγὼ μὲν νῦν ἀπεφηνάμην ἐκ προχείρου λαβὼν ἕνεκα παραδείγματος. ὁ δὲ λόγος αὐτόν γε κελεύει ζητῆσαι τὸν συνιστάμενον τὴν τέχνην, καὶ ἤδη γε τὰς ἀρχὰς τῆς εὑρέσεως ὑπεγραψάμην, ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἀναπέμψας, καὶ συμβουλεύσας ζητῆσαι, τίνα μὲν ἐκ σπέρματος ἐγένετο, τίνα δ' ἐκ τροφῆς ἀεὶ γίγνεται. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἡ μέθοδος ἀναγκάζει τε καὶ κελεύει ζητεῖν ἡμᾶς, εἴθ' ἕν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν φαινομένων μορίων, εἴτ' ἐκ πλειόνων σύγκειται, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστὶ τῆς συνθέσεως. εὔδηλον γὰρ ὡς καὶ ταῦτα τοῖς ὀργανικοῖς ὀνομαζομένοις ἀνάλογα, ἔν τε τῇ ποσότητι καὶ διαπλάσει, καὶ μεγέθει, καὶ θέσει τῶν συνιστάντων αὐτά, τήν τ' ἀρετὴν ἕξει καὶ τὴν κακίαν, εἴπερ ἀνάλογος ὁ τρόπος αὐτῶν ἐστὶ τῆς γενέσεως. εἰ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς ἡ τετραφάρμακος ὀνομαζομένη, δι' ὅλων κερασθέντων ἁπάντων ἐγένετο, καθ' ἕτερον τρόπον ἐξευρήσεις αὐτῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ τὴν νόσον. ὥσπερ, οἶμαι, εἰ μὴ κερασθέντων, ἀλλ' ἐκ παραθέσεως ἀκριβοῦς ἡ ἕνωσις αὐτῶν ἐστιν, ὁμοίως τῷ κεφαλικῷ τῷ καλουμένῳ φαρμάκῳ ξηρῷ, καὶ οὕτως ἐξευρήσεις τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. εἰ δὲ μήτε ἐκ πολλῶν διαφερόντων κατ' εἶδος, ἀλλ' ὁμοειδῶν ἁπάντων σύγκειται, καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχεν οἰκία τις ἐξ ὀπτῆς πλίνθου μόνης, ἢ λίθων, ἐν τῇ συνθέσει μόνῃ δηλονότι ἐξευρήσεις τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν, καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. ὅτι μὲν δὴ τῶν εἰρημένων ἕν τι τοῖς ὁμοιομερέσιν ὑπάρχει σώμασιν, ὁ λόγος ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί δ' ἐξ αὐτῶν ἐστιν ἀληθές, ἀκριβοῦς δεῖται σκέψεως. ὁρῶμεν γέ τοι καὶ τοὺς φιλοσόφους, ἐπὶ τὴν τοιαύτην μὲν ἀφικομένους ζήτησιν, ὥσπερ καὶ

CAPVT VI.

De partium similarium materia proxima, ac remota; seu de elementis, ac elementorum tractationem ad Medicum pertinere, de septem quoque conditionibus ad veritatem inueniendam necessariis.

RVrsum igitur nobis ipsis in memoriam reuocabimus, quod & in cæteris partibus omnibus, in quarum compositione substantiæ species est, demonstratum sit vniuersa genera quatuor totius substantiæ ipsarum esse causas; ac præterea tum probè constitutæ, tum vitiatæ ipsarum figuræ; deinde verò quòd & cuiusque ipsarum simplicium partium naturam scire necesse sit, si quis tum & earum integritatem, & vitium cognoscere, tum affectus emendare commodè valeat. Oblæso igitur domus imbrice, aut latere aliquo, vel crudo, vel cocto, scire oportet opificem & quomodo eiusmodi alterum structurus sit, & quomodo oblæsum execmpturus, ac in illius locum alterum integrum positurus. At sanè & qui artem circa hominis corpus versantem constituit, ei præter cætera necessarium quoque est id nosse, num aliqua pars loco alterius poni queat, an verò alterius vice locari nequeat. Carnem quidem prauè affectam si resecueris, aliam procreare poteris; neruum verò aut ligamentum si secueris, alterum eiusmodi efficere non poteris. Illi etenim ex saguine, his verò ex semine ortus est. Sed os quoque vna quædam est partium quæ in prima conformatione constructæ sunt. Verùm in locum ipsius restituere possumus aliquid ossi assimile. Et hæc nos equidem nunc obiter sumpta exempli gratia prodidimus, imò & ratio ipsum hortatur inquirere, qui artem constituit, iamque inuẽtionis principia descripsimus, quæ ad primam animantis generationem reuisimus, consuluimúsque inquirere, quænam ex semine procreata sint, & quæ ab alimentis perpetuò procreentur. Ad hæc autem magis methodus & cogit & exhortatur nos inquirere, Vtrum singulæ partes similares quæ & simplices conspiciuntur, vnum sint, an verò ex pluribus constẽt, & quis sit earum compositionis modus. Has namque planum est organicis nuncupatis proportione respondentes & in quantitate, & conformatione, & magnitudine, & situ ipsas constituentium, tum integritatem, tum vitium sortituras, si modus ipsarum generationis sit analogus; si verò non ita, sed vt medicamentum quod tetrapharmacum nominatur, totis per tota mixtis factæ sint, alia ratione ipsarum integritatem, & vitium, & morbum comperies. Quemadmodum (arbitror) si non ex mixtis, sed ex appositione accurata sit ipsarum vnitas peræque cephalico, quod vocatur, medicamento arido; sic & integritatem, & vitium, & morbos operis generationi proprios inueneris: si verò non ex multis specie differentibus, sed ex iisdem specie omnibus compositæ sint, vt (si ita sors tulerit) domus quædam ex coctis lateribus solis, aut lapidibus, in compositione sola videlicet similarium partium & integritatem, & vitium, & morbos operis generationi proprios reperies. Vnum sanè aliquod prædictorum similaribus adesse partibus, ratio nobis suadet; quodnam autem ex ipsis verum sit, exacta consideratione indiget. Videmus enim philosophos in huiusmodi quæstionem descendere, quemadmodum & medico-

medicorũ nonnullos plurimũ inter se discrepasse. Quare mihi etiã quamplurimi Medici videntur ab hac quæstione secessisse, quũ se id quod quæreretur inuenturos nequaquã sperarent; nonnulli verò non modò vt impossibilem, sed vt inutilem disquisitionem omiserũt. Quod quidem inutilis minimè sit, si quis non experiẽtia, sed methodo artem constituerit, iam mihi dilucidũ esse videtur, quòd verò non impossibilis, postea considerabimus, quũ quid paucũ priùs inter nos disseruerimus. Si quam enim mihi fidem adhibeas, vt certè adhibes, quum me rem nullã humanæ gloriæ, sed veritatis studio omnia efficere conspicias; ne te multitudo medicorũ, philosophorúmq; discrepantium deterreat. Si nãque ex quibus veritatem nosse oportet, ea omnibus adessent, nec ipsam postea inuenirent, spem inuẽtionis abijci consentaneum esset. Sed si quædam omninò isti non habuerint, quemadmodum etiam concedunt, quædam verò vtrum habuerint non constet, nos verò simus conscij nos ipsos omnia tenere, veritatis inquisitionem audacter admittere necesse est. Quotnam igitur existunt quæ concurrere opus est, vt si quis quærens aliquid, siue verum nouerit, siue nõ; ab inuentione non desperet? Septem nimirũ. Primum quidẽ ACVTA NATVRA, vt quæcunq; disciplina rationalis edoceatur, eam facilè assequatur. Secũdum A PVERILI ÆTATE ET INSTITVTIO, ET EXERCITATIO, vt in primis versetur disciplinis; maximè verò & in arithmetica, & in geometria sese exercuisse oportet, quemadmodum & Plato consuluit. Tertium, ad hæc omnia OPTIMIS SVA TEMPESTATE HABITIS PRÆCEPTORIBVS AVRES ADHIBVISSE. Quartum postea, ipsum esse LABORIS PATIENTISSIMVM, vt nihil quicquam interdiu, nihílque noctu præter disciplinas meditetur. Quintum præterea, quod paucissimis contingit, VERITATEM EXPETERE, eique soli in tota vita studio incumbere, spretisque cæteris omnibus, quæ à plerisque expetuntur. Sextum serie, methodum quandam didicisse, qua tum verum, tum falsum dijudicetur. Non enim certè satis fuerit ad inuentionem duntaxat eorum, quæ desideramus, veritatem cõcupiscere, sed etiam facultatem quandam inuẽtionis paratã habere oportet. Ad hæc omnia septimum, METHODVM EXERCVISSE DECET, vt non solùm cognoscere, sed vti queat. Si namque rhetoribus quidem inferiorem artem sectãtibus haud satis esse videatur nosse methodum, sed totam vitam in ipsius exercitatione conterant, multò magis magna adeò quærentibus solùm edidicisse methodum nequaquam sufficiet. Itaque si quod vnum horum quæ dicta sunt, ad veritatẽ viam instituenti desit, æquum est ipsum haud admodum sperare eorum quæ expetit quicquam esse consequuturũ. Si verò omnia suppetant, quid prohibet veritatem bona spe fultum exquirere?

CAPVT VII.

De Elementorum natura ex quibus fit singularum partiũ compositio; quòd plura vno sint, & quòd alterentur.

INstitutum porrò nobis est, quemadmodum omnes totius corporis partes vel etiam simplicissimas ex dissectione didicimus, ita hoc ipsum inuenire, nempe quales natura existant primariæ ac simplicissimæ partes. Verùm non de omnibus, sed de vna ceu exempli loco sermonem instituemus. Caro inspiciatur primùm, an vnum specie sit elementum quod

A τῶν ἰατρῶν ἐνίους ἐπὶ πλέον ἀλλήλων διενεχθέντας. διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἀποστῆναι τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ἀπογνόντες εὑρήσειν τὸ ζητούμενον. ἔνιοι δ᾽ οὐ μόνον ὡς ἀδυνάτου τῆς εὑρέσεως ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀχρήστου. ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστος, εἰ μέλλοι τις οὐ διὰ πείρας τινὸς, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν. ὅτι δὲ οὐδ᾽ ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ὀλίγον τι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέντες. εἰ γάρ τί μοι πιστεύεις, ὥσπερ οὖν πιστεύεις, ὁρῶν με οὐδὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα πράττοντα, μὴ καταπληττέτω σε τὸ πλῆθος τῶν διαφωνησάντων ἰα-

B τρῶν τε καὶ φιλοσόφων. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν χρὴ γνῶναι τ᾽ ἀληθὲς, ἅπασιν ὑπῆρξεν, εἶτ᾽ οὐχ εὗρον, εὔλογον ἦν ἀπογνῶναι τῆς εὑρέσεως. εἰ δέ τινα μὲν οὐδ᾽ ὅλως ἔσχον, ὥσπερ οὖν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοί. τινὰ δ᾽ ἄδηλον εἰ ἔσχον, ἡμεῖς δὲ συνίσμεν αὐτοῖς ἔχουσιν ἅπαντα, θαρρούντως χρὴ προσιέναι τῇ ζητήσει. τίνα τοίνυν ἐστὶν ἃ χρὴ συνελθεῖν, ἵνα ζητῶν ὁποιοῦν τις, ἤτοι γνῷ τ᾽ ἀληθὲς, ἢ μὴ γνοὺς, οὐκ ἀπογνῷ τῆς εὑρέσεως; ζ΄. δηλονότι. πρῶτον μὲν ὀξεῖα φύσις, ὥσπερ ὅπερ ἂν ἐκδιδάσκεται μάθημα λογικὸν ἑτοίμως ἕπεσθαι. δεύτερον

C δὲ, ἡ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή τε καὶ ἄσκησις, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις γενέσθαι μαθήμασι. μάλιστα δ᾽ αὐτὸν ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ γεωμετρίᾳ γυμνάσασθαι δεῖ, καθάπερ καὶ Πλάτων συμβουλεύει. τρίτον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ὑπέχειν τὰ ὦτα τοῖς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν. εἶτα τέταρτον αὐτὸν εἶναι φιλοπονώτατον, ὡς μηδὲν, μήθ᾽ ἡμέρας, μήτε νυκτὸς ἐκμελετᾶν ἄλλο, πλὴν τῶν μαθημάτων. εἶτα πέμπτον ὅπερ ὀλιγίστοις ὑπῆρξεν ἀληθείας ὀρεχθῆναι, καὶ τοῦτο σπουδάσαι μόνον ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, καταφρονήσαντα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἃ τοῖς πολλοῖς διεσπούδασται. πρὸς τού-

D τοις ἕκτον ἐκμαθεῖν τινα μέθοδον, ᾗ διακρίνεται τὸ ἀληθές τε, καὶ τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ δὴ ἀποχρήσει γε μόνον εἰς τὴν εὕρεσιν ὧν ζητοῦμεν ἐπιθυμῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ χρὴ καὶ δύναμίν τινα τῆς εὑρέσεως πορίσασθαι. ἕβδομον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἀσκῆσαι τὴν μέθοδον, ὡς μὴ γιγνώσκειν μόνον, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δὴ τοῖς μὲν ῥήτορσιν ἐλάττονα τέχνην μετερχομένοις, οὐχ ἱκανὸν εἶναι δοκεῖ τὸ γνῶναι τὴν μέθοδον, ἀλλ᾽ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς μεταχειρίζονται. πολὺ μᾶλλον τοῖς οὕτω μεγάλα ζητοῦσιν, οὐκ ἀποχρήσει μόνως ἐκμαθεῖν τὴν μέθοδον. εἰ μὲν οὖν ἕν τι τῶν

E εἰρημένων ἐνδέοι τῷ καθηγουμένῳ τῆς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδοῦ, δίκαιόν ἐστι μὴ πάνυ τι τυχεῖν ἐλπίζειν, ὧν ἐφίεται. εἰ δὲ ἅπαντα ὑπάρχει, τί κωλύει ζητεῖν τὸ ἀληθὲς ἐπ᾽ ἐλπίσιν ἀγαθαῖς;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ φύσεως στοιχείων ἐξ ὧν ἕκαστον τῶν μορίων συντίθεται· καὶ πλείω ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιούμενα.

F ΕΣτι μὲν δὴ τὸ προκείμενον, ὥσπερ τοῦ σύμπαντος σώματος ἐξ ἀνατομῆς ἐμάθομεν ἅπαντα τὰ μόρια μέχρι τῶν ἁπλουστάτων, ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξευρεῖν, ὁποῖα τὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστατα μόρια. μὴ τοίνυν ἐπὶ πάντων, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος ὁ λόγος ἡμῖν γιγνέσθω. τῆς σαρκὸς ἐπισκεπτομένης, πρῶτον μὲν εἰ ἕν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ γεννῆσαν

αὐτὴν στοιχεῖον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως ὀνομάσαι τὸ πρῶτόν τε, καὶ ἁπλούστατον ἐν αὐτῇ μόριον· εἶθ' ἑξῆς, εἴπερ μὴ φαίνοιτο τοιοῦτον, εἰ πολλά· κἄπειτα πόσα γε, καὶ τίνα, καὶ ὅς τις ὁ τρόπος αὖθις ἐστὶ τῆς συνθέσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἡ σὰρξ ὀδυνᾶται τεμνομένη τε, καὶ θερμαινομένη σφοδρῶς, ἀδύνατον ἓν εἶναι τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οἷον Ἐπίκουρος ὑπέθετο τὴν ἄτομον. ὅτι γὰρ οὐχ ἓν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖόν ἐστι τοιοῦτον, ἐνθένδε δῆλον. οὐδεμία τῶν ἀτόμων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, οὔτε θερμὴ τὴν φύσιν ἐστὶν, οὔτε ψυχρά, οὐ μὴν οὐδὲ λευκή τις ἐστιν ἐξ αὐτῶν ἢ μέλαινα. καὶ τί διατρίβω, καὶ καταμηκύνω καὶ κατακερματίζων τὸν λόγον; ὅλως γὰρ οὐδεμία ποιότης ἐστὶν αὐτῇ ἀτόμῳ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν βούλονται. τῶν γὰρ δὴ τοιούτων ποιοτήτων πάσας δι' ὅλων φαίνονται διεληλυθέναι τῶν σωμάτων. ὡς ἥγε κατὰ τὸ σχῆμα ποιότης ὑπάρχει πάσαις αὐταῖς, ὑπάρχει δὲ καὶ ἀντιτυπία, καὶ βάρος. ἀλλ' εἴτε ποιότητα χρὴ καλεῖν, εἴτε ἄλλο τι τὰ τοιαῦτα, πρός γε τὸ προκείμενον, οὐδὲν διαφέρει. πάσαις γὰρ αὐταῖς ὑπάρχει τὰ εἰρημένα, καὶ οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων εἴδει, καθάπερ αἱ ὁμοιομέρειαι τοῖς ἐκείνας ὑποτιθεμένοις, ἢ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τοῖς τιθεμένοις ταῦτα. φησὶν οὖν ὁ Ἱπποκράτης. ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὥνθρωπος, οὐδέ ποτ' ἂν ἤλγεεν, ὀρθότατα λέγων. τὸ γὰρ ἓν, ἀμετάβλητον εἰς ἕτερον, οὐκ ἔχον γε εἰς ὃ μεταβάλοι. τὸ δὲ ἀμετάβλητον ἀναλλοίωτον, καὶ ἀπαθές, τὸ δὲ ἀπαθές, ἀνώδυνον. γίγνεται τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων συμπέρασμα, τὸ ἓν ἀπαθὲς ὑπάρχειν, ἐφ' ᾧ πάλιν ἕτερος ἐρωτηθήσεται λόγος τοιόσδε. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οὐδὲν ἐν τοῖς πᾶσιν οὐδέ ποτε ὀδυνήσεται· ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον. ἐπεὶ δ' ὑπέκειτο περὶ σαρκὸς ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐπ' ἐκείνης ἐξεταζέσθω. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐδέ ποτε ἡ σὰρξ ὀδυνήσεται. ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται. οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τῷ εἴδει, τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, καὶ καθ' ἕτερον ἐρωτηθήσεται τρόπον. εἰ ἀπαθές ἐστι τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐκ ὀδυνηθήσεται. ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθές. εἰ δὲ καὶ πλείω λέγοι τις εἶναι τὰ στοιχεῖα, μὴ μέντοι γε ἀλλοιούμενα, καὶ ἐπ' ἐκείνων ὁ αὐτὸς λόγος ἐρωτηθήσεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ ἀπαθῆ τῆς σαρκός ἐστι τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀλγήσει. ἀλλὰ μὴν ἀλγεῖ, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθῆ τὰ τῆς σαρκὸς στοιχεῖα. ὁ μὲν οὖν πρότερος λόγος ἀνατρέπει τήν τε τῶν ἀτόμων, καὶ τὴν τῶν ἀνάρμων, καὶ τὴν τῶν ἐλαχίστων ὑπόθεσιν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον, ἥτε τῶν ὁμοιομερειῶν ἀναιρεῖται δόξα, καὶ ἡ Ἐμπεδοκλέους. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων βούλεται συνίστασθαι τὰ σώματα, μὴ μεταβαλλόντων εἰς ἄλληλα. πρόσεχε νοῦν ἤδη τῷ λόγῳ, ὡς θᾶττον ἐλπίδος, ἐξεῦρε τὸ μέγιστον μέρος ὧν ἐζήτεις. οὐκ ἀπαθῆ γὰρ ἀπέδειξεν εἶναι δεῖν τὰ στοιχεῖα τῆς σαρκός, οὐκοῦν ἔτι καθέξουσι τὸ προκείμενον κατὰ τὸν λόγον ἐν τῇ συνθέσει τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων σωμάτων, ἃ δὴ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων ἁπάντων φύσεως ὑποτίθενται, τὰς ὀδύνας γεννᾶσθαι φάσκοντες. ἀπαθὲς γὰρ ὀδυνώμενον, οὔθ' ἡ διάνοια παραδέχεται, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μαρτυρεῖ. τοὺς γοῦν δακτύλους εἰ συμπλέξῃς ἀλλήλων, εἶτ' αὖθις ἀποχωρίζοις, οὔθ' ἡ σύνοδος, οὔθ' ὁ διαχωρισμὸς ὀδύνην ἐργάσεται. τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι, σὺν τῷ πάσχειν ἐστίν. πάσχει δὲ οὐδὲν τὸ ψαῦον, ἐπείπερ ἐν δυοῖν τούτοιν ἐστὶ τὸ πάσχειν, ἀλλοιώσει τε τῇ δι' ὅλων, λύσει τῆς συνεχείας. ὁπότ' οὖν οὐδ' ἐν τοῖς παθητικοῖς [σαφ]ῶς σώμασιν, οὔθ' ἡ σύνοδος, οὔθ' ἡ ἄφοδος ὀδύνην

ipsam procreauerit. Nihil enim mali est primam & simplicissimam in ea partem sic appellasse. Deinde si talis non appareat, an multæ; postea, quot hæ, & quæ sint, tum quinam compositionis earum modus existat. Quum igitur caro dum secatur, calescitque vehementer, dolore afficitur; vnum specie elementum esse non potest, cuiusmodi Epicurus atomon statuit. Quòd enim vnum specie elementum tale non sit, inde constat; nulla siquidem ex atomis ipsa per se aut calida natura est aut frigida, neque etiam candida quædam ex ipsis est, vel nigra. Sed quid commoror, & comminuens orationem protraho? In summa namque, nulla qualitas est ipsi atomo, vt authores ipsarum decernunt. Nam huiusmodi qualitates vniuersæ per tota corpora permeasse videntur, vt ipsa figuræ qualitas ipsis omnibus insit, inest autem & renixus & grauitas, sed hæc an qualitatem, an aliud quicquam vocare oporteat, ad propositum nihil attinet. Omnibus enim ipsis prædicta insunt, nec inter se specie differunt, sicut homæomeriæ, *similaritates*, iis qui illas supposuere, aut elementa quatuor hæc statuerunt. Hippocrates igitur inquit. *Ego verò dico, si homo vnum esset, haudquaquam doleret.* Rectissimè pronunciat. Nam vnum in aliud mutari non potest quum non habeat in quod mutetur; quum immutabile, nec alterari, nec mutari possit; impatibile verò dolore vacet; at manat ex dictis pronunciatis hæc conclusio, vnum esse impatibile, ob quam rursus aliud proponetur argumentum tale. Si elementum vnum esset specie, nihil in omnibus vnquam doleret. Atqui dolet, non igitur vnum est elementum. Quoniam verò de carne nobis constitutum erat dissertationem moliri, de illa disseratur. Si vnum esset specie carnis elementum, nunquam caro doleret; Sed dolet; non igitur vnum specie carnis elementum est. Eadem verò ratiocinatio alio quoque modo proponetur. Si impatibile sit carnis elementum non dolebit: Atqui dolet, non igitur est impatibile. At si quis & plura esse elementa dicat, non tamen quæ alterentur, de illis in hunc modum eadem ratiocinatio proferetur. Si impatibilia sunt carnis elementa, non dolebit; sed dolet, non igitur impatibilia sunt carnis elementa. Quare prior quidem ratiocinatio, & atomorum, & incompactilium, & minimorum *corpusculorum* hypothesim subuertit. Altera verò & similaritatum & Empedoclis opinionem tollit. Etenim hic ex quatuor elementis corpora vult constitui, sed quæ inuicem non transmutentur. Adhibe iam disputationi animum, qua citiùs ac sperauerim, maximam eorum partem quæ quærebas inuenit; quippe carnis elementa non impatibilia esse oportere demonstrauit. Non igitur etiamnum qui dolores tempori statuunt in corporum illorum impatibilium compositione, quæ certè elementa omnium rerum naturæ supponunt, propositum in oratione obtinebunt. Etenim nec intellectus capit, imò nec vllum eorum quæ sub sensum cadunt, attestatur, impatibile dolore affici. Nam digitos si inuicem committas, rursúsque separes, nulli dolorem nec coitus, nec separatio concitabit; siquidem dolor passioni coniunctus est. At nihil contiguum afficitur; quoniam in his duobus passio consistit, alteratione, per tota; & continuitatis diuortio. Qùum igitur in patibilibus manifestò corporibus neque coitus, neque sciunctio

ctio dolorem efficiat, multò minùs in impatibilibus efficiet. Quare nec Aſclepiadis *corpuſculum* illud incompactile fragile exiſtens dolebit dum frangitur; non enim ipſi ſenſus eſt. Quare neque huic plus erit doloris ex iis quibus afficitur, quum ſenſus ſit expers, quàm oſſi, cartilagini, adipi, ligamento, & pilis. Etenim hæc omnia patiuntur quidem, ſed non dolent, quia nec ſentiunt. Quicquid igitur dolebit, patibile, ac ſenſibile eſſe oportet; non tamen ex ſenſilibus primis, neceſſarium eſt eſſe ſenſibile, ſed patibile ſolùm ſufficit; Nam aliquando ſenſibile fieri poterit, ſi immutetur, alteretúrque. At quia multitudine innumeræ alterationes ac temperaturæ elementorum fieri poſſunt, infinitæ quoque erunt particularium corporum proprietates, ſecundum quas nihil abſurdum fuerit multa inſenſilia fieri, atque ex iis quæ ſentiunt, aliud magis, aliud minus ſentire. At verò & elementa vno plura neceſſariò eſſe, quæ alterari natura poſſunt, clarè demonſtratum eſt iis, qui, vt paulò ante dictum eſt, apparatum omnem habent illorum, ex quibus poſſit aliquis fieri ſcientificus. Qui verò eò ſtupiditatis veniunt, vt ne vel an methodus quædam demonſtrandi ſit, priùs dignentur inquirere, vel ab alio diſcere, vel ſeſe in ea exercere, iis ſanè hic ſermo non eſt communicandus. Neque enim contendendi cum aliis, aut vincendi, ſed veritatis ipſius inueniendæ deſiderio ad hanc diſputationem deſcendimus. Nam qui indoctas illorum opiniones volet redarguere, is librum quem de elementis ex Hippocratis ſententia inſcripſimus, ſeorſum ſibi legendum proponat.

CAPVT VIII.

De materia compoſitionis ſimilarium ex elementis; & qualitates primas, & corporum elementa quatuor eſſe.

RVrſus igitur ad inſtitutum reuerſi, finem ei imponamus. Quoniam elementum per totum alterabile eſt, quot vniuerſa ſint elementa, deinceps referamus, ducto & hìc ab iis quæ euidenter apparent, orationis exordio. Quæ rem quamcunque alterant, eam tetigiſſe antea, quàm immutaſſe neceſſe eſt, vt ſenſus docet, & ipſa rerum natura indicat. Nam abſurdiſſimum eſt, aliquid in Ægypto à flamma quæ hìc eſt, alterari. Atqui ſi ex contactu id alteret quod tranſmutat, quarumdam tactilium qualitatum ratione operari ipſi neceſſe eſt. Quid igitur vetat has omnes inſpici? Acutum ſanè quod proximè accedit, ſecat, verùm ſubſtantiam eius non alterat, quemadmodum nec grauitas; ſed contundit quidem & hæc, verùm per totum patientis ſubſtantiæ mutationem non efficit; quin nec durities ita ſibi proximum alterare poteſt, vt in aliam ſpeciem traducat. Calor tamen & frigidus totam adiacentem ſubſtantiam alterare poteſt. Ita verò humor & ſiccitas, etſi non ſubitò, quemadmodum prædictæ, certè tempore & ipſæ ſubiecta tranſmutant. An igitur aliam adhuc alterandi facultatem habemus? An vniuerſa multitudo in his eſt? Certè ſolas prædictas qualitates efficientes tum dici, tum cenſeri conuenit, ac præſertim primam inter eas oppoſitionem. Atque in hac magis calorem,

ἐργάζηται, χολῇ γε ἂν ἐν τοῖς ἀπαθέσιν ἐργάσαιτο. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἄναρμον τὸ Ἀσκληπιάδου θραυστὸν ὂν ὀδυνήσεται θραυόμενον, ἀναίσθητον γάρ ἐστιν. ὥστε οὐδὲ τούτῳ πλέον ὀδύνης ἔσται ἐξ ὧν πάσχει, τῆς αἰσθήσεως ἀπούσης. ὥσπερ ὀστῷ, καὶ χόνδρῳ, καὶ πιμελῇ, καὶ συνδέσμῳ, καὶ θριξί. καὶ γὰρ ταῦτα πάντα πάσχει μὲν, οὐκ ὀδυνᾶται δὲ, διότι μηδὲ αἰσθάνεται. χρὴ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι παθητὸν εἶναι καὶ αἰσθητόν. οὐ μὴν ἐξ αἰσθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικὸν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παθητικὸν μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ δύναται γενέσθαι ποτὲ, μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ δὴ ἀπείρους ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος γενέσθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἄπειροι τῶν κατὰ μέρος σωμάτων αἱ ἰδιότητες συστήσονται, καθ' ἃς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γενέσθαι πολλὰ, καὶ τῶν αἰσθανομένων, τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, τὸ δὴ ἧττον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ πλείω τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔχοντα, δεδήλωται σαφῶς, τοῖς γε, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, τὴν παρασκευὴν ἔχουσιν ἅπασαν, ἐξ ὧν ἄν τις ἐπιστημονικὸς γένοιτο. τοὺς δ' εἰς τοσοῦτον ἥκοντας ἀναισθησίας, ὡς μηδ' εἰ τίς ἐστιν ἀποδεικτικὴ μέθοδος, ζητῆσαι πρότερον ἐθέλειν, ἢ παρ' ἄλλου μαθεῖν, ἢ ἀσκηθῆναι, τούτοις οὐδὲ κοινωνοὺς τοῦ λόγου ποιητέον. οὐ γὰρ ἐρίζοντες ἄλλοις, ἢ νικᾷν ἐθέλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εὑρεῖν σπουδάζοντες, ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἀφικόμεθα. τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ τὰς ἀπαιδεύτους ὑπολήψεις αὐτῶν ἐξελέγχειν, ἴδιον γέγραπται βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπισκεπτόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ὕλης συνθέσεως τῶν ἐκ τῶν στοιχείων ὁμοιομερῶν· καὶ τὰς πρώτας ποιότητάς τε, καὶ τὰ τῶν στοιχείων σώματα τέσσαρα εἶναι.

ΠΑλιν οὖν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἐπιθῶμεν αὐτῷ τέλος. ἐπεὶ τὸ στοιχεῖον ἀλλοιωτόν ἐστι δι' ὅλου, πόσα τὰ πάντ' ἐστὶ στοιχεῖα διέλθωμεν ἑξῆς, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῶν λόγων, τῶν ἐναργῶς τι φαινομένων ποιησάμενοι. τοῖς ἀλλοιοῦσιν ὁποιοῦν ἀναγκαῖον καὶ ἁψαμένοις ὧν πρότερον ἀλλοιῶσι, ποιήσασθαι τὴν μεταβολὴν, ὥσπερ ἡ αἴσθησις διδάσκει, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρὰ γὰρ τὴν ἔννοιάν ἐστιν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα φλογὸς ἀλλοιοῦσθαί τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ μὴν εἰ ἁψάμενον ἀλλοιοῖ τὸ μεταβάλλον, ἀναγκαῖον αὐτῷ κατά τινας τῶν ἁπτῶν ποιότητας ἐνεργῆσαι. τί οὖν τὸ κωλῦον ἐστὶν ἐπισκέψασθαι πάσας αὐτάς; ὀξὺ μὲν οὖν τέμνει τὸ πλησιάζον, ἀλλ' οὐκ ἀλλοιοῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθάπερ οὐδὲ τὸ βάρος, ἀλλὰ θλᾷ μὲν καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δ' οὐκ ἐργάζεται τῆς πασχούσης οὐσίας τὴν μεταβολήν. οὐ μὴν οὐδὲ σκληρότης οὕτω ἀλλοιῶσαι δύναται τὸ πλησιάζον, ὡς εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρότης, ὅλην ἀλλοιῶσαι δύναται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὡσαύτως δὲ ὑγρότης, καὶ ξηρότης, εἰ καὶ μὴ διὰ ταχέος ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις, ἀλλ' ἐν χρόνῳ γε καὶ αὗται μεταλλάττουσι τὰ ὑποκείμενα. ἆρ' οὖν καὶ ἑτέραν τινὰ ἔχομεν ἀλλοιοῦν δυναμένην; ἢ τὸ σύμπαν πλῆθος ἐν ταύταις ἐστί; καὶ μόνας ὀνομάζεσθαί τε, καὶ νομίζεσθαι προσήκει τὰς εἰρημένας ποιότητας δραστικὰς, καὶ μάλιστ' ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἀντίθεσιν, καὶ κατ' αὐτὴν μᾶλλον τὴν θερμότητα, δραστικωτάτη

γὰρ αὕτη τῶν ποιοτήτων ἐστίν. ἑξῆς δ' αὐτῆς ψυχρότης, εἶθ' ὑγρότης, καὶ ξηρότης. ἄλλη δὲ οὐδὲ μία ποιότης ἀλλοιοῖ τὰ πλησιάζοντα δι' ὅλων αὐτῶν. εἰ γάρ τι διασπᾷ, ἢ θλᾷ, ἢ τέμνει, ἢ νύττει, δρᾷ μέντοι καὶ τοῦτο, δι' ὅλου δὲ οὐκ ἐκτείνει τοῦ πάσχοντος τὴν ἀλλοίωσιν, ὅθεν οὐδ' εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας αὐτὸ μεθίστησιν, ἀλλ' εἰς πλείους διαιρεῖ. τὴν γοῦν χιόνα διαιρῶν μὲν εἰς ἐλάχιστα μόρια, φυλάξεις χιόνα, θερμήνας δὲ παύσεις τοῦ εἶναι χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ἡ γένεσις ἐξ ὕδατος αὐτῆς ψυχθέντος, οὐκ εἰς ἓν ἀθροισθέντος. αὔξησις μὲν γὰρ οὐσίας τοῦτο, γένεσις δὲ ἐκεῖνο. καὶ δὴ καὶ τῶν ἐναντίων, ἡ μὲν εἰς σμικρὰ διαίρεσις, μείωσις τῆς οὐσίας ἐστίν, ἡ δὲ θέρμανσις, ἑτέρας οὐσίας ἐστὶ γένεσις, ὅταν ἀλλοιώσῃ τὸ προϋπάρχον εἶδος. ὅσα τοίνυν σώματα πρῶτον τὰς τοιαύτας ἔχει ποιότητας, ἐκεῖνα στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐστί, καὶ τῆς σαρκός. ἔστι δὲ ταῦτα, γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀήρ, καὶ πῦρ, ἅπερ ἅπαντες οἱ μὴ φεύγοντες ἀπόδειξιν φιλόσοφοι, στοιχεῖα τῶν γινομένων τε καὶ φθειρομένων ἔφασαν εἶναι. καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλά φασιν αὐτά, καὶ εἶναί τι κοινὸν ἅπασιν ὑποκείμενον. ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος. ὅτι δὲ οὐ χρὴ δυσωπεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτανόντων τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἰ μὲν ἔχει τις ἀπόδειξιν, ἐκείνῃ πιστεύειν. εἰ δ' οὐκ οἶδεν ὅλως οὐσίαν ἀποδείξεως, ὥσπερ ἔνιοι τῶν φιλοσοφεῖν φασκόντων ὁμολογοῦσι, μὴ τολμᾶν ἀποφαίνεσθαι πάντως. παραπλήσιον γὰρ τοῦτό γε, τῷ βούλεσθαι μαθεῖν ὅπως χρὴ προγινώσκειν ἔκλειψιν ἡλίου, πρὶν ἐν ἀριθμοῖς καὶ γραμμαῖς γυμνάσασθαι. φευκτέον οὖν σοι τοιούτους ἀνθρώπους, ὥσπερ τὰ βάραθρα. συγκατασπῶσι γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τοὺς πλησιάζοντας, ἢ πάντως γε ῥυπαίνουσι, εἰ μή τις ἱκανῶς εἴη γεγυμνασμένος ἐν θεωρίᾳ λογικῇ. ταύτῃ τοι καὶ ἀσκητέον ἡμῖν οὕτως, ὡς οὐδὲν ἕτερον ἐκείνην τὴν θεωρίαν. ἀλλὰ τοῦτο μέν, οἶδ' ὅτι πάρεργον.

ipsa siquidem qualitatum efficacissima est; post hunc frigus est, mox humor, & siccitas; nulla verò alia qualitas sibi adiacentia per tota alterat. Si namque diuellit aliquid, contundit, secat, & pungit, id quidem facit, verùm per totam *substantiam* patientis alterationem non extendit; vnde nec in alteram essentiæ speciem ipsum transfert, sed in plurima separat. Itaque niuem si diuidas in minimas partes ipsam quidem niuem seruabis. Sin calefeceris, non esse niuem efficies; etenim ex aqua ipsa refrigerata, non in vnum collecta eius ortus est; hoc siquidem substantiæ incrementum, illud generatio est. Iam verò contrariorum in parua quidem diuisio, substantiæ diminutio est; calefactio autem, alterius substantiæ generatio, quum præcedentem alterauerit speciem. Igitur quæcunque corpora primùm huiusmodi qualitates obtinent, illa reliquorum omnium, & carnis elementa sunt; sunt autem hæc terra, aqua, aër, & ignis; quæ philosophi omnes, qui demonstrationem non refugiunt, elementa esse eorum quæ generantur & corrumpuntur, asseuerarunt, ac ipsa in se mutuò transmutari aiunt, communéque aliquod omnibus esse subiectum. Verùm de his haud verba sunt. Sed quòd deterreri non oporteat multitudine à veritate aberrantium, verùm demonstrationi, si cui eius copia sit, fidem adhibere. Porrò si omninò demonstrationis substantiam ignorant, vt nonnulli qui se philosophos dicunt, vereri se sententiam ferre omninò fatentur. Nam perinde est, ac si quis discere vellet quonam modo defectum solis præsagiri oporteat, priusquam in numeris se & lineis exercuerit. Fugiendi itaque eiusmodi homines sunt, tanquam barathra; quippe secum aliquãdo eos quibuscum versantur, attrahũt, vel omninò inficiunt, nisi in logica speculatione abundè quis exercitatus fuerit. Hac itaq; via non ita in re altera, quàm in illa theoria nobis exercendum est. Sed hoc equidem scio, præter institutum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὰ ὁμοιομερῆ σώματα, καὶ τὰς αὐτῶν κράσεις, καὶ μέντοι γε τὴν ὑγείαν τε, καὶ τὴν νόσον ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων γίγνεσθαι· ὅθεν καὶ τὸ τῶν ὁμοιομερῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς εἶδος.

Ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανίωμεν. ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀλλήλοις κεραννυμένων, ἓν ὁμοιομερὲς γίγνεται σῶμα, κατὰ τὸ τῆς κράσεως ποιόν, ἤτοι γε αἰσθητικόν, ἢ ἀναίσθητον. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει διαφοραὶ πᾶσαι, τῇ τῆς κράσεως ἕπονται διαφορᾷ. κατὰ γοῦν τὴν ταύτης ἰδιότητα τὸ μὲν γίγνεται ὀστοῦν, τὸ δὲ σάρξ, τὸ δὲ ἀρτηρία, τὸ δὲ νεῦρον. ἀλλὰ καὶ ἡ καθέκαστον αὐτῶν ἰδιότης, ἐν τῇ τῆς κράσεώς ἐστιν ἰδιότητι. ξηροτέρα μὲν γὰρ καὶ θερμοτέρα σάρξ, ἡ τοῦ λέοντος. ὑγροτέρα δὲ καὶ ψυχροτέρα, τοῦ προβάτου· μέση δ' ἀμφοῖν, ἡ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἡ μὲν τοῦ Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχε, θερμοτέρα, ψυχροτέρα δ' ἡ τοῦ Φίλωνος. ὥστε γίγνεσθαι τὰς διαφορὰς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἁπλᾶς μέν, ὅσαπερ ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, θερμοτέρας, καὶ ψυχροτέρας, καὶ ὑγροτέρας, καὶ ξηροτέρας. συνθέτους δ' ἄλλας τέτταρας, ὑγροτέρας τε ἅμα, καὶ ψυχροτέρας, θερμοτέρας τε καὶ ὑγροτέρας. ἄλλην τέ τινα τρίτην ξηροτέραν τε ἅμα, καὶ θερμοτέραν, ἐφ' ᾗ τετάρτην ψυχροτέραν τε ἅμα, καὶ ξηροτέραν. ἐφ' αἷς πρώτην ἁπασῶν εἶναι τὴν εὐκρατοτάτην. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὁ λόγος ἱκανὸς ἐξείργασται σύμπας ἐν

CAPVT IX.

Similaria corpora, eorúmque temperamenta, sanitatem quoque & morbum ex quatuor elementis exoriri, vnde forma similarium partium & medicinæ.

AD rem propositam redeamus. Ex quatuor elementis inuicem contemperatis corpus vnum similare gignitur, pro temperamenti qualitate vel sensibile, vel insensibile. Simili verò ratione & particulares in vtroque genere differentiæ omnes, temperamenti differentiam sequuntur. Pro huius enim proprietate aliud os, aliud caro, aliud arteria, aliud neruus efficitur. Sed & cuiusque ipsorum proprietas in temperamenti proprietate consistit, siccior namque & calidior leonis caro est; humidior frigidiórque ouis; media inter vtramque hominis; atque inter ipsos homines Dionis caro, exempli gratia, calidior est, frigidior autem Philonis. Quapropter tot similarium partium differentiæ sunt, simplices quidem, quot elementa, calidiores, frigidiores, humidiores, & sicciores; compositæ verò aliæ quatuor, humidiores simul & frigidiores, calidiores & humidiores; alia quoque tertia quædam siccior vnà & calidior; deinde quarta frigidior simul & siccior; his accedit princeps omnium temperatissima. Sed de his quidem sermo idoneus totus in libris

libris de temperamentis habitus est. Verùm præsens sermo, quia similarium integritatem ac vitium in elementorum commoderatione & incommoderatione inuenit; deinceps ab ipsarum vitio morbum distinguet. Hæc verò distinctio ab vtrarumque rerum notione, vt in opere de demonstratione ostensum est, primum exordium habitura est. Quæ igitur salubris constitutionis corporis notio est, quæ iam & insalubris? Sana quidem corporis structura, illæsas secundum naturam actiones habet, ægra verò læsas. Proinde quum quis sanus imbecilliores quidem, quàm alius sanitate fruens, functiones habet, nondum verò iam læsas, intemperatior sanè est, sed nondum ægrotat. Igitur inter salubres corporis habitus vnus quidem est temperatissimus, octo verò intemperati. At morbus temperatus nullus est; intemperati verò, omnes; tot numero, quot salubres intemperaturæ. Quòd si ex sanis alios temperatos, alios intemperatos statuere cuipiam nō placeat, is alterum duorum dogmatum sequi cogetur, vel omnes semper ægrotare, vel vnam esse omnium temperiem, virorum, mulierum, iuuenū, senum, puerorum, athletarum; priuatorum, operariorum, in otio degentium, robustorum, imbecillium; sed vtrumque absurdum est, ergo tertiam quandam sanitatis latitudinem esse oportet, vt plurimæ in ea sanorum corporum differentiæ, in maioris ac minoris ratione comprehendantur, sicut & in aliis omnibus habet. Etenim domus, & nauis, & lectus, & arca, & vestimentum, & calceus, & currus, vel meliùs vel peiùs structurâ est priusquàm ægrotet. Atque hæ tres corporis dispositiones in omnibus nobis statuendæ sunt, optima, deprauata, & morbosa; sed optima quidem vna est, in perfectissimum enim deterius non cadit, reliquorum duorum innumerabilis certè copia est, habent autem differentias ratione pluris & minoris.

CAPVT X.

Epilogus eorum quæ dicta sunt effectus Medicinæ prodit.

QVum igitur hucusque hac oratione peruenimus, ipsam coërcentes quæ dicta sunt, ea per capita repetamus. Agnoscemus enim ita & quid rei quæsitæ iam inuentum sit, & quid præterea supersit. Nobis quidem propositum est, artem sanitatis effectricem constituere, sed non ita est vt architectura, quæ domum extruit; sed vt partis eius labefactatę emendatrix; quanquam hîc non eodem prorsus modo, verùm idipsum quod quæritur, erat inuenire, quatenus similiter ædificatori, corporis vitia emendare potest qui sanitatis tuendæ artem profitetur. At quia ad hæc omnia corporis naturam prænosse necesse est, cuius vitia ars curatura sit; ideo hoc ipsum disquisiuimus. Quum autem inuenerimus vt functiones & structuræ partium secundum naturam sunt, pro quarum conseruatione, & quum vitiatæ fuerint emendationis omnibus modis propugnandum est; ex quot compleatur quod secundum naturam est, quæsiuimus. Quum autem compertum habuerimus organicis partibus ex earum quæ ipsis insunt simplicium compositione substantiam esse; atque simplicibus, ex quatuor elementis, deinceps vtrarumque partium morbos considerabimus. Ac iam ferè corporum tum sanorum, tum ægrorum cognitionem ratio nobis inuenit,

τοῖς περὶ κράσεων. ὁ δὲ νῦν ἐνεστὼς, ἐπειδὴ τῶν ὁμοιομερῶν τήν τε ἀρετήν τε καὶ τὴν κακίαν ἐξεῦρεν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τε καὶ ἀμετρίᾳ τῶν στοιχείων, ἑξῆς ζητήσει διαιρεῖσαι τὴν κακίας αὐτῶν τὴν νόσον. ὁ διαιρισμὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἑκατέρων τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐδείκνυτο, τὴν πρώτην ἀρχὴν ἕξει. τίς οὖν ὑγιαινούσης κατασκευῆς τοῦ σώματος ἔννοια, καὶ τίς ἤδη νοσούσης; ἡ μὲν οὖν ὑγιαίνουσα κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἀβλαβεῖς ἔχει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας· ἡ δὲ νοσοῦσα, βεβλαμμένας. ὥστ' ἐπειδάν τις ὑγιαίνων, ἀσθενεστέρας μὲν ὑγιαίνοντος ἑτέρου τὰς ἐνεργείας ἔχῃ, μηδέπω δ' ἤδη βεβλαμμένας δυσκρατότερος μέν ἐστι, νοσεῖ δ' οὐδέπω. μία μὲν οὖν ἡ εὐκρατοτάτη τῶν ἕξεών ἐστι τῶν ὑγιεινῶν, ὀκτὼ δὲ δύσκρατοι. νόσος δὲ εὔκρατος μὲν οὐδεμία, δύσκρατοι δὲ σύμπασαι. τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν, ὅσαι περ αἱ ὑγιειναὶ δυσκρασίαι. εἰ δ' οὐκ ἀρέσκει τινὶ τῶν ὑγιαινόντων, τοὺς μὲν εὐκράτους τίθεσθαι, τοὺς δὲ δυσκράτους, οὗτος ἀναγκασθήσεται δυοῖν δογμάτων ἑλέσθαι θάτερον, ἢ διαπαντὸς ἅπαντας νοσεῖν, ἢ μίαν ἁπάντων εἶναι κρᾶσιν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, ἀκμαζόντων, γερόντων, παίδων, ἀθλητῶν, ἰδιωτῶν, ἐργατῶν, ἀργῶν, ἰσχυρῶν, ἀσθενῶν, ἀλλ' ἑκάτερον ἄτοπον. ἀναγκαῖον οὖν τρίτον εἶναί τι πλάτος ὑγείας, ὡς παμπόλλας ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι διαφορὰς τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὕτω δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχει. καὶ γὰρ οἰκία, καὶ ναῦς, καὶ σκίμπους, καὶ κιβωτὸς, ἱμάτιόν τε, καὶ ὑπόδημα, καὶ δίφρος, ἤτοι βέλτιόν ἐστιν, ἢ χεῖρον τῇ κατασκευῇ πρὶν νοσεῖν. καὶ τρεῖς ταύτας ὑποθετέον ἡμῖν ἐστι κατασκευὰς σώματος ἅπασι τοῖς οὖσι, τὴν ἀρίστην, τὴν φαύλην, τὴν νοσοῦσαν. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρίστη μία, τὸ χεῖρον γὰρ οὐκ ἐγγίγνεται τῷ τελεωτάτῳ. τῶν δὲ ἄλλων ἀμφοῖν οὐκ εὐαρίθμητον μὲν τὸ πλῆθος, αἱ διαφοραὶ δ' ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἐπίλογος τῶν προειρημένων τὰ τῆς ἰατρικῆς ἐνεργείας δηλοῖ.

ΟΠότ' οὖν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ γεγόναμεν ἐπιστήσαντες αὐτὸν, ἀναλάβωμεν ἐν κεφαλαίοις τὰ εἰρημένα. γνωσόμεθα γὰρ οὕτως ὁπόσον τε τοῦ ζητουμένου τὸ εὑρημένον ἤδη, καὶ ὁπόσον ἔτι τὸ ὑπολειπόμενόν ἐστι. προὔκειτο μὲν ἡμῖν συστήσασθαι τέχνην ὑγείας ποιητικὴν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τῆς οἰκίας δημιουργική ἐστιν, ἀλλ' ὡς τοῦ διαφθειρομένου μέρους αὐτοῦ ἐπανορθωτική. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα πάντη τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ζητούμενον ἦν ἐξευρεῖν, ἄχρι πόσου παραπλησίως οἰκοδόμῳ, τὰ σφάλματα τοῦ σώματος ἐπανορθοῦσθαι δυνατός ἐστιν ὁ τὴν ὑγιαστικὴν τέχνην μεταχειριζόμενος. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα προεγνῶσθαι τὴν φύσιν τοῦ σώματος, οὗ τὰ σφάλματα μέλλει θεραπεύειν ἡ τέχνη, διὰ τοῦτ' αὐτὸ ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ' ὡς ἐνέργειαί τε καὶ κατασκευαὶ μορίων εἰσὶ κατὰ φύσιν ὧν ἀντιποιεῖσθαι χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς φυλακῆς τε, καὶ τῆς ἐπανορθώσεως ἐπειδὰν πάσχοιεν, ἐκ πόσων συμπληροῦται τὸ κατὰ φύσιν ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ' ὡς τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις, ἐκ συνθέσεώς ἐστι τῶν ἐν αὐτοῖς ἁπλῶν ἡ οὐσία, τοῖς δ' ἁπλοῖς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐφεξῆς καὶ περὶ τῶν καθ' ἑκάτερα νοσημάτων σκεψόμεθα. καὶ σχεδὸν ἡμῖν ὁ λόγος ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐξεύρηκεν,

οὐδὲ ταύτην ἅπασαν, ἀλλ' εἶδός τι μόνον αὐτῆς, καὶ οἷον παράδειγμα. τὴν δὲ σύμπασαν οὐσίαν τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε, καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐπιστήμης ἕξομεν, ἐπειδὰν ταῖς ὕλαις ἐμβιβάσωμεν τὰ εἴδη. χρὴ γὰρ οὐ μόνον ὅτι θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ κερασθέντων, ἕκαστόν τι γίγνεται μόριον ἐγνωκέναι τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ἐπελθόντα, τίς μὲν ἡ τῶν ὀστῶν ἐστι κρᾶσις, ὁποία δ' ἡ τῶν σαρκῶν τε, καὶ νεύρων, καὶ φλεβῶν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων τῶν ἁπλῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀργανικῶν, ἥ τις ἑκάστου μορίου σύνθεσις, οἷον χειρὸς, σκέλους, ἥπατος, θώρακος, πνεύμονος, καρδίας, ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐχ ἁπλῶς τά γένη τε καὶ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων, αὔταρκές ἐστι γιγνώσκειν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον μόριον, ὅπως γίγνεται ταῦτα. τοῦτο γὰρ ποιήσαντες ἐπιστήμην ἂν ἔχοιμεν ὑγιεινοῦ τε καὶ νοσεροῦ σώματος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, ἥ τις ἐκ συναμφοτέρων ἐδείχθη συνίστασθαι, τοῦ τε εἴδους, καὶ τῆς ὑποδεχομένης ὕλης αὐτό. κατάλοιπον δ' ἐστὶ διελθεῖν, ὅπως ἄν τις ἐξιάσαιτο τά τε νοσήματα, καὶ φυλάττοιτο τὴν ὑγείαν, ἅπερ ἐπιπλεῖστον μὲν ἐν δύο πραγματείαις διερχόμεθα, τῇ τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τῇ τῶν ὑγιεινῶν. ἐνταῦθα δ' ὅσον ὑποδεῖξαι τὴν μέθοδον, αὐτῶν ἀρκεῖ μνημονεῦσαι.

neque hanc vniuersam, sed speciem quandam duntaxat ipsius, & velut exemplum. Atqui vniuersam tum sanorum, tum ægrotantium corporum scientiæ substantiam habebimus, quum ipsi materiæ species induxerimus. Oportet enim non solùm medicum nosse singulas quasque partes ex humido, frigido, sicco, calidóque mixtis procreari, verùm etiam speciatim ipsas inspicere, quod ossium sit temperamentum, quale carnium, neruorum, venarum, & cuiusque aliarum simplicium, similiter verò & organicarum, quæ cuiusque partis sit compositio, veluti manus, cruris, iecoris, thoracis, pulmonis, cordis, cerebri. Eadem ratione neque satis est simpliciter genera & differentias morborum cognoscere, sed etiam quomodo hi singulis partibus accidant. Id enim si fecerimus, scientiam sortiemur & sani & ægroti corporis non solùm speciatim, sed & tota substantia; quæ vtrisque tum specie, tum materia eam suscipiente constituitur. Reliquum verò est percensere quomodo quis morbos curet, & sanitatem tueatur, quæ in duobus operibus plenissimè tractamus; nempe medendi methodo, & de sanitate tuenda. At hîc eorum meminisse sufficit, quatenus methodum præmonstrare possint.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἐκ τίνων παραγγελμάτων ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος συνίσταται.

Ἡ μὲν οὖν θεραπευτικὴ μέθοδος, ἐκ τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων ἄρχεται διαθέσεως. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν ὑγιαῖνον καθ' ὑπερβολὴν ἄν θ' ὁμοιομερὲς, ἄν τ' ὀργανικὸν ᾖ, σύμμετρον πάντα ἐστίν. ἄμετρον δὲ, τὸ νοσοῦν. ἐπισκεπτέον αὐτοῦ τὴν ἀμετρίαν, ἥ τις ποτ' ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ εἶναι τὴν ἑτέραν ἐναντίαν αὐτῇ ἀμετρίαν. κατὰ μὲν τὰς τῶν ὁμοιομερῶν καὶ ἁπλῶν σωμάτων διαθέσεις ποιότητα, κατὰ δὲ τὰς τῶν ὀργανικῶν, εἰ μὲν εἴη κατὰ μέγεθος ἡ ἀμετρία τοῦ νοσήματος, ἕτερον ἐναντίον μέγεθος. εἰ δὲ κατὰ διάπλασιν, ἑτέραν ἐναντίαν διάπλασιν, οὕτω καὶ εἰ κατὰ θέσιν ἢ ἀριθμόν. ἐπὶ πάντων οὖν ἡ εἰς τὸ σύμμετρον ἐπάνοδος ἐκ τῆς ἀμετρίας, ὑπὸ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας ἔσται. χρὴ γὰρ οἷον ὁδόν τινα βαδίσαι τὸ παρὰ φύσιν ἔχον, ἐν τῷ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανέρχεσθαι, τὴν αὐτὴν μὲν, ἀλλ' ἔμπαλιν ὁδοιπορήσασαν. εἰ δ' ἔμπαλιν ἔρχεσθαι μέλλοι, διὰ τῶν ἐναντίων ἀφίξεται τῇ παρούσῃ διαθέσει. καὶ οὗτος ἂν εἴη κοινότατός τε καὶ γενικώτατος σκοπὸς ἁπάσης τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον, ὥς που καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται. τὰ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ἰάματα. κατὰ μέρος δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐναντία, τῷ μὲν θερμῷ νοσήματι, τὸ ψυχρόν. τῷ δὲ ψυχρῷ, τὸ θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μὲν ξηρῷ, τὸ ὑγραῖνον. τῷ δὲ ὑγρῷ, τὸ ξηραῖνον. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ὀργανικῶν, καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων αὖθις γενῶν τεττάρων, τῇ νοσώδει ἀμετρίᾳ τὴν ἐναντίαν χρὴ ἀντεισάγειν, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατὰ φύσιν ἔλθωμεν. οἷον εἰ ἐπετράφη τινὶ ἕλκει σὰρξ πλείων τῆς κατὰ φύσιν, οὐ τὸ σαρκοῦν, οὐδὲ τὸ ἀνατρέφον, ἀλλὰ τὸ καθαιροῦν τε, καὶ ἀφαιροῦν, καὶ διαβιβρώσκον, καὶ διαφθεῖρον ἁρμόττει προσφέρειν. ὥσπερ εἰ καὶ κοῖλον ἕλκος, ἔν τινι γένοιτο μέρει, σαρκωτικὸν προσφέρειν ἐκείνῳ. ἑκατέρου δ' εἰς τοσοῦτον ἡ χρῆσις, ὡς παύσασθαι τό τε περιττόν, ὅταν εἰς τὸ σύμμετρον ἀφίκηται, πρὶν ὑπερβῆναι πρὸς τὸ ἐναντίον.

CAPVT XI.

Quibus preceptis medendi methodus constituatur.

ITaque medendi methodus ex sanorum ægrorúmque corporum affectu incipit. Quum enim summè sanum, siue similare, siue organicum fuerit, commoderatū omninò sit, incommoderatū verò, quod ægrotat; inspiciēda est ipsius incōmoderatio, quænā hæc sit; necessariū enim est dari alterā huic contrariā incommoderationem; in similarium quidem & simpliciū partium affectibus qualitatem; in organicis verò, si in magnitudine fuerit incommoderatio morbi, aliā contrariā magnitudinē, si in cōformatione, alteram cōtrariam conformationem; ita si in situ, vel numero. Proinde in omnibus ex intemperie ad commoderationem reditus à cōtraria incommoderatione futurus est. Nam quod præter naturā affectum est, id dum ad naturā redit, veluti per viam quandā, eandémque, sed è contrario tendentem, incedere oportet. Si verò ex diuerso incessurum sit, per contraria præsenti affectui, diuertetur. Atque is scopus communissimus, generalissimúsque vniuersæ curationis morborum fuerit, id contrarium, vt quibusdem in locis ab Hippocrate traditum est. *Contraria, contrariorum sunt remedia.* Particularibus autem particularia sunt contraria, calidum quidem frigido morbo; calido verò frigidum; similiter autem sicco quidem humidū, humido denique siccum. Sic quidem in similaribus *res se habet*. In organicis autem vniuscuiusq; prædictorū quatuor generū morbosæ incommoderationi cōtrarium inducere oportet, donec ad cōmoderationem, & naturalem statum peruenerimus; veluti si caro maior quàm natura exigat, vlceri cuipiam excreuerit, non id offerre cōgruit quod carnem procreet, neque quod nutriat, sed quod eam exedat, auferat, erodat, atque corrumpat; quemadmodum si in parte aliqua cauum vlcus acciderit, huic sarcoticum adhibendum est; vtriusque verò eatenus vsus erit, vt tunc primum cesses, quum ad cōmoderationē priùs venerit, quàm ad contrariū excedat. enim

Etenim nisi excrescentem *carnem* excedendo, in commoderato statu constitueris, cauam partem efficies. Item nisi cauum reficiendo commoderatè constitueris, ac sedaueris excrescentem efficies. In hoc sanè morborum genere, quo partes ad maiorem minoremque magnitudinem decedunt, per contraria, vt dictum est, emendatio molienda est. At in altero genere, quo partes à naturali conformatione deturbantur, quoniam complures sunt particulares differentiæ, suum cuiusque contrarium inuenire decet. Exempli gratia, si pars aliqua seipsa gibbosior euadit, in contrarium statum reducenda est, premendo & impellendo, quæ verò intrò compressa est, ac veluti resima, in exteriorem partem reducere, vt nasum, expedit. Quod si pro asperis læuia facta sunt, exasperare; quemadmodum & quæ aspera læuigare conuenit. Ita verò & quæ cauitates, vel meatus, vel omninò foramina, aut maiora, aut minora, aut magis vacua quàm oporteat, aut pleniora, aut à crassis lentísque humoribus obstructa habent, & hæc ad contrarium quousque ad commoderationem veniant ducere oportet; quinetiam quæ in situ à naturali statu digressæ sunt, eas ad pristinam naturam in contrarium impellendo reducere; Quæ quidem pars in anteriorem regionem progressa est retrorsum; quæ verò in posteriorem deflexit, ea ad anteriora retrahetur; ac in reliquis duabus oppositionibus simili modo, quæ sursum, deorsum, quæ hinc illuc. Quòd si naturali numero partium vitiato, totum organum in morbum incidat, scire sanè & hîc oportet aliud numeri excessum quantitatis, aliud esse defectum, vt in magnitudinis mutatione prius dictum est; curationem verò, vt illic, in ablatione adiectionéque consistere. Sed eo differunt, quòd in hoc *morbi* genere partes quidem integras, in illo verò partium portiones, auferre, vel adiicere conueniat.

CAPVT XII.

Qua ratione quædam à natura, quædam à Medico restituantur.

AT considerandum venit, non in hoc genere solùm, sed in aliis quoque vniuersis quorum facultas nobis adest, vt indicationem exequamur. Nam morbi idea modum solum curationis indicat; An verò impossibilis sit aut possibilis, non etiamnum simul indicat. Nam id in vniuersis effectiuis artibus, non ex rerum faciendarum notione, sed efficientis causæ potentia ac impotentia desumitur; ac præterea ex materiæ copia, inopiáque. Itaque res eædem in his fieri, in illis minimè possunt; & alio tempore fieri non possunt, alio possunt. Quæ igitur circa corpus boni gratia fiunt, eorum causa tum natura, tum Medicus existit. Sed quædam naturæ, quædam verò Medicis sunt impossibilia. Naturæ quidem impossibile est os ita confractum, vt partes eius aberrent, membrúmque distortum sit, erigere ac conformare; medico verò possibile; sic etiam luxatum Medicus reponere potest, natura non potest. Cauum vlcus carne replere natura potest, medicus non potest; sicut ex semicoctis aut crudis aliquid concoquere. Sed & in his medicus naturæ famulatur, opitulatúrque;

A καὶ γὰρ τὸ τὰς ὑπερσάρκους καθαιρεῖν, εἰ μὴ στήσῃς ἐν τῷ συμμέτρῳ κοῖλον ἀποδείξεις τὸ μέρος. ἀνατρέφων τε τὸ κοῖλον εἰ μὴ στήσῃς, κἀνταῦθα παύσαιο κατὰ τὸ σύμμετρον, ὑπερσαρκοῦν ἐργάσῃ. κατὰ μὲν δὴ τὸ γένος τοῦτο τῶν νοσημάτων, ἐν ᾧ τὰ μόρια πρὸς τὸ μεῖζόν τε καὶ τοὔλαττον ἐκτρέπεται, τὴν ἐπανόρθωσιν, ὡς εἴρηται, διὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητέον. καθ' ἕτερον δὲ γένος, ἐν ᾧ τῆς διαπλάσεως ἐξίστανται τῆς κατὰ φύσιν, ἐπειδὴ πλείους εἰσὶν αἱ κατὰ μέρος διαφοραί, καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐξευρίσκειν τὸ ἐναντίον. οἷον εἴ τι μόριον ἑαυτοῦ κυρτότερον ἐγένετο, πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν αὐτὸ θλίβοντα, καὶ ὠθοῦντα. τὰ δ' εἴσω θλιβέντα, καὶ οἱονεὶ σιμωθέντα, πρὸς τὸ ἐκτὸς ἐπανάγειν B ὥσπερ τὴν ῥῖνα. τὰ δ' αὖ τραχέων λεῖα γινόμενα, τραχύνειν. ὥσπερ γε καὶ ὅσα τραχέα λεαίνειν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα τὰς κοιλότητας, ἢ τοὺς πόρους, ἢ ὅλως τὰς διατρήσεις, ἤτοι μείζους, ἢ ἐλάττους ἔχειν, ἢ κενωτέρας τοῦ δέοντος, ἢ μεστοτέρας, ἢ συμπεφραγμένας ὑπὸ παχέων τε, καὶ γλίσχρων ὑγρῶν, καὶ ταῦτα πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν, μέχρις ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον ἀφίκηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα κατὰ τὴν θέσιν ἐξέστη τῆς κατὰ φύσιν, ἐπανάγειν αὐτὰ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἔμπαλιν ἀπάγοντα. τὸ μὲν εἰς τὸ πρόσω χωρῆσαν, ὀπίσω, τὸ C δ' εἰς τὴν ὀπίσω χώραν μεταστάν, ἀνθέλκοντα πρόσω. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις δύο, τήν τε ἄνω, καὶ τὴν κάτω, καὶ τὴν ἔνθα καὶ ἔνθα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἀριθμοῦ τῶν μορίων διαφθαρέντος, εἰς νόσον ἐμπίπτει τὸ σύμπαν ὄργανον, εἰδέναι μὲν δήπου κἀνταῦθα χρή, τὸ μὲν ὑπερβολὴν εἶναι τοῦ ποσοῦ, τὸ δὲ ἔλλειψιν, ὡς κἀν τῇ κατὰ μέγεθος ἐξαλλαγῇ πρόσθεν εἴρηται, τὴν δ' ἴασιν, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνης ἐν ἀφαιρέσει τε καὶ προσθέσει γίγνεσθαι. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι μόρια μὲν ὁλόκληρα κατὰ τοῦτο τὸ γένος, ἐν ἐκείνῳ δὲ μέρη μορίων ἀφαιρεῖν τε, καὶ προστιθέναι D προσήκει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Πῶς ἵνα μὲν τῇ φύσει, ἵνα δὲ τῷ ἰατρῷ κατορθοῦνται.

ΣΚεπτέον δ' οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ γένους μόνον, ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν δύναμις ἡμῖν ἐστιν ἐξεργάσασθαι τὴν ἔνδειξιν. ἡ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸν τρόπον ἐνδείκνυται μόνον τῆς ἐπανορθώσεως, εἰ δὲ ἀδύνατός ἐστιν ἢ δυνατός, οὐκ ἔτι συνενδείκνυται. λαμβάνεται γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ποιητικαῖς E τέχναις τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γινομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεώς τε καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αἰτίου, καὶ προσέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην εὐπορίας τε, καὶ ἀπορίας. τὰ γοῦν αὐτὰ πράγματα, τοῖς μὲν ἀδύνατα, τοῖς δὲ δυνατὰ καθίστανται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν, ἀδύνατα, καθ' ἕτερον δὲ, δυνατά. αἴτιον γοῦν ἐστι τῶν περὶ τὸ σῶμα γενομένων ἐπ' ἀγαθῷ, φύσις τε καὶ ἰατρός. ἀλλὰ ἵνα μὲν τῇ φύσει, ἵνα δὲ τοῖς ἰατροῖς ἐστιν ἀδύνατα. τῇ φύσει μὲν ὀστοῦν κατεαγός, ὡς παραλλάττειν αὐτοῦ τὰ μόρια, καὶ διεστράφθαι τὸ F κῶλον, ἀδύνατον ὀρθῶσαι καὶ διαπλάσαι, τῷ δὲ ἰατρῷ, δυνατόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παραρθρῆσαν, ἰατρῷ μὲν ἐμβαλεῖν δυνατόν, ἀδύνατον δὲ τῇ φύσει. τὸ κοῖλον δ' ἕλκος σαρκῶσαι, τῇ φύσει μὲν ἐστι δυνατόν, ἀδύνατον δ' ἰατρῷ, καθάπερ γε καὶ τὸ πέψαι τι τῶν ἡμιπέπτων τε καὶ ἀπέπτων. ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦθ' ὑπηρετεῖ τε καὶ συμπράττει τῇ φύσει ὁ ἰατρός,

καθαρὸν μὲν ἐργαζόμενος τὸ ἕλκος, ἐπιθέσει φαρμάκου καθαίροντος, ἐπιφέρων δὲ τὰ συμμέτρως θάλποντα τοῖς πεφθῆναι δεομένοις. πολλὰ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει, τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτῆς ἀπεργασθέντων, ἀδύνατον αὖθις ποιῆσαι, καθάπερ φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ σύνδεσμον, καὶ νεῦρον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τῆς οὖν θεραπευτικῆς μεθόδου πρῶτον μὲν ἐξευρεῖν, ὥσπερ εἴρηται, τὸν κοινὸν ἁπάντων σκοπὸν, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. δεύτερον δὲ, καθ' ἕκαστον γένος ὑποτάξαι τἀναντία. τρίτον ἐπὶ τούτοις σκέψασθαι, πότε μὲν ἐστὶ δυνατὸν ἡμῖν, ἢ τῇ φύσει τῷ κατὰ τὴν ἔνδειξιν ὑπηρετῆσαι σκοπῷ, πότε δὲ ἤτοι παντάπασιν ἀδύνατον, ἢ κατὰ χρόνον ἀδύνατον, ἢ ἐκ μέρους ἀδύνατον. καὶ εἴη ἂν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν ᾗ γε χρὴ γεγυμνάσθαι τὸν ἐξευρήσοντα τὸ δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐσομένων. αἱ πραγματεῖαι δέ εἰσιν, αἱ τοῦτο διδάσκουσαι δύο, ἥ τε περὶ ζωογονίας ὀνομαζομένη, καθ' ἣν ὅπως ἐκ σπέρματός τε καὶ καταμηνίου τὴν γένεσιν ἔχει τὸ κυούμενον ἐπισκεπτόμεθα, καὶ ἡ λοιπὴ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος ἐπισκέψαι φανεῖταί σοι πάντως, ὑποβαλόντι τὴν σκέψιν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, ταῦθ' ἅπερ ἡμῖν ἀπεδείχθη τὸ γεννᾶσθαι τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ κυουμένῳ μορίων, τῆς διαπλαττούσης αὐτὰ δυνάμεως ὕλῃ χρωμένης αὐτῇ τῇ τοῦ σπέρματος οὐσίᾳ. καὶ εἴπερ τοῦτ' ἐξεύροις, οὐκ ἂν ἔτι θαυμάσαις, εἰ μηδὲν τῶν τοιούτων ἡ φύσις ὕστερόν ποτε δύναται δημιουργεῖν. ἐν δὲ τῷ περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ἐπισκοπεῖσθαι τὴν περὶ τῶν γεννωμένων διοίκησιν, ὡς κἀντεῦθεν εὐπορῆσαί σε τῆς εὑρέσεως, ὧν δυνατόν ἐστι τῇ φύσει ποιεῖν, αὐτῇ τε κατὰ μόνας, ὑπηρετουμένῃ τε πρὸς τῶν ἰατρῶν, ὧν τ' ἀδύνατον. ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ καθ' ὃν ἐπισκεπτόμεθα περὶ τῆς τῶν δημιουργικῶν αἰτιῶν δυνάμεως, καὶ τῆς τῶν ἀποτελουμένων οὐσίας, ἐξευρήσεις ἅπαντα τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα. οἷον εἰ δυνατὸν ἀπολλυμένου χόνδρου, γεννᾶσθαι πάλιν ἕτερον χόνδρον, ἢ ἀντ' αὐτοῦ τι παραπλήσιον. οὕτω δὲ καὶ ὀστοῦ εἰ δυνατὸν ἕτερον ποιῆσαι τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἀπολλυμένου, ἢ τι παραπλήσιον αὐτῷ. καὶ εἰ συμφῦναι τὸ νευρῶδες τοῦ διαφράγματος, ἢ τὴν καρδίαν, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ὅλως ὁτιοῦν τῶν ἄλλων μορίων. ἐμοὶ δὲ οὐ καιρὸς ἐνταῦθα διέρχεσθαι πάντα. οὐ γὰρ εἰς ἓν τοῦτο τὸ βιβλίον ἐγχωρεῖ τὴν ὅλην ἰατρικὴν καταθέσθαι, οὐδὲ τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ἔσπευδεν, ἀλλὰ τὰς μεθόδους εἰπεῖν, ἐνδείξασθαί τε περὶ τῆς συστάσεως τῆς τέχνης ἐκ τίνων τε, καὶ πόσων ἀρχῶν, καὶ κατὰ τίνας ὁδοὺς γίγνεται. καταπαύσας οὖν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον, εἰς ἕν τε κεφάλαιον ἀναλαβών, προσθήσω τῷ πρόσθεν ἤδη συνεστῶτι μέρει τῆς τέχνης. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων εἶδος ἐξευρόντες, ἠξιοῦμεν ἐν ταῖς κατὰ μέρος ὕλαις αὐτὸ θεάσασθαι πάσαις. οὕτω καὶ νῦν ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τῶν σκοπῶν εὑρημένων, εἰς τὰς κατὰ μέρος ὕλας ἐμβιβάζειν αὐτοὺς ἀξιώσομεν, ἵνα γνῶσιν ὅσα τε δυνατὸν γίγνεσθαι κατ' αὐτήν εἰσιν, ἢ ἐκ μέρους, ἢ κατά τινα χρόνον, ὅσα τ' ἀδύνατον παντάπασιν. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ κἀνταῦθα τὴν πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας ἀναλογίαν. ὡς γὰρ εἴ τις ἐξ ὀπτῶν πλίνθων γεγενημένης οἰκίας, εἶτα πεπονθυίας κατά τι μέρος, ἐπανορθοῦσθαι τοῦτο κελεύσειεν, ἐξαιροῦντας μὲν ὅσαι πεπόνθασι τῶν πλίνθων. εἰς δὲ τὸν ἐκείνων τόπον, ἐντιθέντας ἑτέρας ἀπαθεῖς, ἀναγκαῖον ἔσται τῷ δημιουργῷ κατασκευάζειν πρότερον ἑτέρας, ὁμοίας ταῖς πεπονθυίαις. ἔτι τε πρὸς τούτῳ τὴν ἐπιτηδείαν ὕλην οὐκ ἔχοντος παρέχειν τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας, ἀδύνατον εἶναι λέγειν τὴν

mundum quidem vlcus efficiens medicamento A purgante imposito; illis autem quæ egent concoctione, afferens ea quæ commoderatè calefaciant. Multa verò ipsa natura quæ prius effecerit, denuò generare non potest, vt venam, arteriam, ligamentum, neruum, & id genus alia. Itaque primum ad medendi methodum pertinet, vt dictum est, communem omnium scopum inuenire qui est, contraria contrariorum esse remedia. Secundum verò, in vnoquoque genere contraria ordine collocare. Tertium postea considerare quando quidem natura, vel nos scopo possimus inseruire, quem indicatio suggerit; quando rursus vtrisque est vel omninò impossibile, vel B certo tempore impossibile, vel partim impossibile. Atque non minima hæc naturalis speculationis portio fuerit, in qua exercitatum esse oportet eum qui inuenerit in vnoquoque quid præstari, quid secus possit. Porrò commentarij duo id perdocent; alter qui de animantis generatione inscribitur, quo disceptamus qua ratione fœtus ex semine & menstruali sanguine ortum habet; ac reliquus de naturalibus facultatibus. In libro enim de seminis natura, consideranda esse videbantur tibi omninò, speculationem demonstratiuæ methodo subiicienti, hęc quæ nobis demõstrata sunt complures in fœtu C concepto partes facultate ipsas conformante, materia ipsa seminis substantia vtente, procreari. Et si hoc inueneris non miraberis amplius, si nullam ipsarum natura postea aliquando creare possit. At in libro de naturalibus facultatibus generatarum dispensationem intueberis, vt inde copiam tibi compares inuentionis rerum quas natura tum per se, ac seorsim, tum medicorum ministerio possit efficere, quasque non possit; in illo loco, in quo de causarum efficientium facultate disceptamus, & perfectarum partium substantia, reperies quæcunque fieri possint & quæ non possint. Vt, si cartilagine deperdita, aliam regenerari cartilaginem sit possibile, an pro ea aliquid consimile. Sic autem & os vtrum post conceptionem perditum alterum, an ei quippiam simile construi queat. Item an neruosa septi transuersi substantia coalescere, an cor, an iecur, vel vniuersè quæcunque cæterarum partium. Omnes sanè percensere, tempus mihi non est. Neque enim tota medicina hoc vno libello comprehendi potest, neque id ab initio studuit oratio, sed methodos quasdam recensere, demonstraréque de constitutione artis ex quibus, & quot E principiis, quibúsque viis, ipsa fiat. Absoluto igitur hîc præsenti sermone, ac in summam redacto, priùs iam constitutæ artis parti *nonnulla* adiiciam. Quemadmodum enim in illo sanorum ægrorúmque corporum specie inuenta, in particularibus materiis vniuersis spectare ipsam voluimus; ita inuentis à medendi methodo scopis, in particulares materias ipsos inducere dignabimur, vt nota sunt, quæ per eam aut ex parte, aut aliquo tempore fieri possunt, quæque omninò non possunt. At hîc ad alias artes analogia consideranda est. Vt enim si quis ex coctis lateribus domum F extructam, dein aliqua parte affectam emendari iusserit, auferendo quidem quicunque læsi sunt lateres; in illorum verò locum illæsos reponendo; necessarium priùs est opifici alios affectis similes extruere. Ac etiamnum præterea, si materiam idoneam ædium Dominus præstare non possit, reparationem esse impossibilem asseuerare.

asseuerare. Ita in hac proposita speculatione res sese habet. Nam materiæ penuria nullum eorum quæ ex semine natura in animali formando construxit rursus construere non potest.

CAPVT XIII.

De auxiliorum materia deligenda, ac inuenienda.

QVum autem de his abundè dictum sit, quod sermoni deest id adiiciamus, ea de quibus paulo antè disseruimus, inuenienda remedia. Etenim veluti generales ipsorum ideas recensuimus oportere alia refrigerare, alia calefacere, alia humectare, alia exiccare. Hi namque in similaribus scopi sunt, veluti in his vitiata quantitate eam, vel auferre, vel reficere. Ita verò & in his numero vitiatis, vel totum detrahere, aut generare. In his denique conformatione vitiata, eam ad naturales figuras reducere; repleta vacuare, vacua replere, obstructiones aperire, aperta contrahere, conniuentia & densata in contrarium conuertere, illa aperiendo, hæc rarefaciendo. Sic autem in compositionis morbo scopus est ad naturalem statum reducere, in soluta vnitate, diductarum partium conglutinationem moliri. Verùm in omnibus his auxiliorum materiam inuenire, non parua est artis portio; velut statim in luxatis articulis, quum contingit non modò in posteriora, & anteriora, & in dextra ac sinistra prolabi luxatum, sed etiam in superiorem locum à musculorum contentione reuelli, duplici motione opus est iis qui in locum articulos reponunt, prima quidem deorsum, altera verò in sedem propriam repositione, atque idcirco sine tensione opposita, reductio fieri non potest. Ad oppositam verò tensionem, validarum apprehensionum, tensionumque vsum esse cuique manifestum est. At quum interdum nostris manibus ea nequeamus efficere, instrumenta ad hoc idonea inuenimus, sed ipsorum pleraque ad luxarorum repositionem inseruiunt. Atque hæc omnia instrumenta, remediorum materiæ quædam sunt, quemadmodum & quæ conueniunt omnia, medicamenta, edulia, potiones, ac vniuersè quæcunque corpori admouentur, commemoratas affectiones in naturalem statum reuocant. Oportet itaque medicum in horum materia versatum fuisse, qui prædictos scopos materiarum vsui accommodet, ne interdum quodam habitu deceptus sit iis simili, qui frigidam conferre censent omnibus refrigerandis, & calidam calefaciendis, ignorantes frigidam aliquando ex accidente calefacere, & calidam refrigerare. Plurima sanè de horum omnium methodo in opere de medicamentis tractantur. Id autem præsenti sermoni apponemus, vniuersum hoc materiæ præsidiorum genus, in offerendis, faciendis, euacuandis, atque extrinsecus incidentibus consistere; quæ si omnia artem constituens discusserit, & particularem vniuersæ materiæ scientiam habuerit, non solùm facultatis, sed & vsus, ita vniuersas causas sanitatis, vt nihil ipsi ad medentis artis constitutionem desit, absoluerit, omnibus his in capita duo redactis, corporum quibus auxilia adhibentur, cognitionem, & ipsam auxiliorum naturam.

ἐπανόρθωσιν. οὕτως ἔχει κἀπὶ τοῦ νῦν προκειμένου σκέμματος. ἀπορίᾳ γὰρ τῆς ὕλης, οὐδὲν ἐξ ὑστέρου ποιεῖν ἡ φύσις οἷά τ' ἐστὶν, ὧν ἐκ σπέρματος ἐν τῷ διαπλάττειν τὸ ζῶον ἐποίησεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τοῦ ἐξευρίσκειν τε, καὶ ἐκλέγειν τὰς ὕλας τῶν βοηθημάτων.

ΕΠεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, προσθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ λεῖπον, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐξευρίσκοντες τὰ βοηθήματα. τὰς μὲν γὰρ δὴ γενικὰς αὐτῶν ἰδέας διήλθομεν, ὡς χρὴ τὰ μὲν ψύχειν, τὰ δὲ θερμαίνειν, τὰ δὲ ὑγραίνειν, τὰ δὲ ξηραίνειν. οὗτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν οἱ σκοποὶ, καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὸ πηλίκον, ἤτοι καθαιρεῖν, ἢ ἀναθρέφειν, οὕτω δὲ κἀν τοῖς κατ' ἀριθμὸν, ἢ ἐξαιρεῖν ὅλον, ἢ γεννᾷν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ διάπλασιν, εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν σχήματα, καὶ κενοῦν τὰ πεπληρωμένα, καὶ πληροῦν τὰ κεκενωμένα, καὶ τὰς ἐμφράξεις ἐκφράττειν, καὶ τὰς ἀναστομώσεις συνάγειν, καὶ τὰ μεμυκότα, καὶ πεπυκνωμένα πρὸς τοὐναντίον ἐπιστρέφειν, τὰ μὲν ἀναστομοῦντα, τὰ δὲ ἀραιοῦντα. οὕτω δὲ κἀν τῷ κατὰ τὴν σύνθεσιν νοσήματι, πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν ὁ σκοπὸς, κἀν τῷ τὴν ἕνωσιν λελύσθαι κόλλησιν ἐργάζεσθαι τῶν κεχωρισμένων. ἀλλ' ἐν ἅπασι τούτοις ἐξευρίσκειν ὕλας βοηθημάτων, οὐ μικρόν ἐστι μόριον τῆς τέχνης. αὐτίκα εὐθέως ἐπὶ τῶν παραλλαττόντων ἄρθρων, ἐπειδὰν συμβαίνῃ μὴ μόνον ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ ἔνθα καὶ ἔνθα μεταχωρεῖν τὸ ἐξιστάμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἄνω τόπον ὑπὸ τῆς τῶν μυῶν συντονίας ἀνέλκεσθαι, διττῆς κινήσεώς ἐστι τοῖς ἐμβάλλουσιν ἡ χρεία, προτέρας μὲν τῆς κάτω, δευτέρας δὲ τῆς εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἀποθέσεως. καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς ἀντιτάσεως, ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ἐμβολήν. εἰς δὲ τὴν ἀντίτασιν, ὅτι μὲν ἰσχυροτέρων ἀντιλήψεών τε καὶ τάσεών ἐστι χρεία, πρόδηλον ἅπαντι. ποιεῖν δ' αὐτὰ, ἐνίοτε διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀδυνατοῦντες, ὄργανα πρὸς τοῦτ' ἐξευρήκαμεν ἐπιτήδεια. τὰ πολλὰ δ' αὐτῶν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐξηρθρηκότων συμπράττει, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ὄργανα τῶν βοηθημάτων ὕλαι τινές εἰσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἁρμοζόμενα πάντα, καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ τὰ πόματα, καὶ ἁπλῶς ὅσα προσαγόμενα τῷ σώματι, τὰς εἰρημένας διαθέσεις, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγει. χρὴ τοίνυν πεπραγματεῦσθαι, καὶ περὶ τῆς τούτων ὕλης τὸν ἰατρὸν, συμβιβάζοντα τοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν σκοποῖς τὴν χρῆσιν τῶν ὑλῶν, ἵνα μή ποτε πλανηθῇ ὅμοιόν τι πάθος τοῖς οἰομένοις, ὅσα μὲν δεῖται ψύχεσθαι, πᾶσιν αὐτοῖς ἁρμόττειν ὕδωρ ψυχρὸν, ὅσα δὲ θερμαίνεσθαι, θερμὸν, οὐκ εἰδόσιν ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς, ἐνίοτε καὶ τὸ ψυχρὸν, θερμαίνει, καὶ τὸ θερμὸν, ψύχει. πλεῖστα δὲ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἅπασι μεθόδου, κατὰ τὴν περὶ φαρμάκων πραγματείαν λέγονται. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἅπαν τὸ τοιοῦτον γένος τῆς ὕλης τῶν βοηθημάτων, ἐν προσφερομένοις, καὶ ποιουμένοις, καὶ κενουμένοις, καὶ τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσι κεῖται, δι' ὧν ἁπάντων ὁ συνιστάμενος τὴν τέχνην διεξελθὼν, καὶ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἁπάσης ἐπιστήμην ἔχων, οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς χρήσεως, οὕτως ἂν εἴη συμπεπληρωκὼς ἅπαντα τὰ ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς θεραπευτικῆς τέχνης σύστασιν, εἰς δύο κεφάλαια τούτων ἁπάντων ἀναγομένων, εἴς τε τὴν γνῶσιν τῶν σωμάτων, οἷς προσάγεται τὰ βοηθήματα, καὶ αὐτὴν τὴν τῶν βοηθημάτων φύσιν.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔʹ.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὑγιέσι διαγνωστικῶν σημείων, ὑφ' ὧν αἱ παρὰ φύσιν διαθέσεις γνωρίζονται, ἐπὶ παραδείγματος τῆς πλευρίτιδος.

Υπόλοιπον δ' ἂν εἴη πράττειν αὐτῷ μέλλοντι τὰ κατὰ τὴν τέχνην, ἐξευρῆσθαί τινα διαγνωστικὴν θεωρίαν ἁπασῶν τῶν διαθέσεων, καὶ μάλισθ' ὅσαι περὶ τὰ κατὰ βάθος μόρια συνίστανται. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τοῦ τυχόντος ἐστὶν ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν μορίων, ἢ τῶν ἁπλῶν, ἢ τῶν ὀργανικῶν, τὴν νοσώδη διάθεσιν, ὅταν ἐν τῷ βάθει τύχῃ κείμενον. ἀλλὰ κἀνταῦθα μεθόδῳ τινὶ χρὴ πειρᾶσθαι τὸ πεπονθὸς ἐξευρίσκειν ἅμα τῇ περὶ αὐτὸ διαθέσει, περὶ ἧς εἴρηται καὶ ἡμῖν ἑτέρωθι διὰ πλειόνων. ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μεθόδων ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια διήλθομεν, οὕτω καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ πρῶτόν γε διὰ τίνος γνώσεως τῶν παρὰ φύσιν, ἐλπίζειν χρὴ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι. τρία γάρ ἐστι τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, ἓν μὲν, αἱ διαθέσεις, αἱ βλάπτουσαι τὴν ἐνέργειαν. ἕτερον δὲ, τὰ τούτων αἴτια· καὶ τρίτον, τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἴτια κυριώτατα μὲν, ὅταν ἐνεργῶσι, ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιοῦται. λέγεται μέντοι γε πολλάκις εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸ τὸ δύνασθαι μόνον, ὥσπερ καὶ ἡ ἀπεψία νόσων αἰτία λέγεται, κἂν μηδέπω νοσάζῃ. καλῶ δὲ ἀπεψίαν, οὐ μόνον τῆς ἐν γαστρὶ πέψεως τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις τε καὶ ἥπατι, καὶ κατὰ τὸν ὄγκον σύμπαντα. τῶν δὲ συμπτωμάτων τὸ γένος, εἰς τρεῖς τέμνεται διαφορὰς, τὴν βλάβην τῶν ἐνεργειῶν, τὰ συμβεβηκότα τοῖς σώμασι, τὰς τῶν ἐκκρινομένων ἀμετρίας. ἁπάντων δὲ τούτων αἰτία τοῦ σώματός ἐστιν ἡ διάθεσις, ἣν εἴτε νόσον, εἴτε πάθος ὀνομάζοι τις, οὐ διοίσει. γνωρίζεται δ' εἰκότως ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων, αἰτίας γε λόγον ἔχουσα πρὸς αὐτά. ἔνια μὲν οὖν αὐτῶν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται ταῖς διαθέσεσιν, ἔνια δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἤτοι πλειστάκις, ἢ σπανιάκις, ἢ ἀμφιδόξως. ὥσπερ αὖ πάλιν, ἕτερα συμπτώματα, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ διαφορᾷ τῆς διαθέσεως, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ δ' ἀμφιδόξως, τὰ δὲ σπανίως. ὅσα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῷ νοσήματι συμπτώματα, παθογνωμονικὰ προσαγορεύεται, καὶ ταῦθ' ἡγεῖσθαι χρὴ γνωρίσματα βέβαια τῶν νοσημάτων ὑπάρχειν. ὅσα δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἤτοι τῆς διαφορᾶς ἐστι τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ ἤθους, ἢ τοῦ μεγέθους ἐνδεικτικά. δείξω δ' ἐπὶ παραδείγματος ἑνὸς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἵν' ἐντεῦθεν ὁρμώμενος, ἔχῃς γυμνάζειν σεαυτὸν ὁμοίως ἐν ἅπασι κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον. ὑποκείσθω φλεγμαίνειν ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμήν. ἔστι δὲ δήπου τοῦτο τὸ πάθος ἡ φλεγμονὴ, συμπτώματα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχουσα, τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, ἔρευθος, ὀδύνην, ὧν οὐχ ὑποπίπτει νῦν τὰ δύο, λείπεται δὲ τὸ ἄλγημα μόνον, ὃ κατὰ τὰς πλευρὰς ἐρείδει νυγματῶδες γιγνόμενον. ἀλγεῖ μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι φλεγμονὴ τὸ πάθος. ἡ δὲ ἰδέα τῆς ὀδύνης, νυγματώδης, ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πεπονθότος ἐστὶν ὑμενώδης. κατὰ δὲ τὴν πλευρὰν ἐρείδει, διότι ἐν ταύτῃ κεῖται τὸ πεπονθός. καὶ μὲν δὴ καὶ μέχρι πλείστου διήκει, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ὑπεζωκὼς ἐπὶ πλεῖστον ἐκτέταται. πυρετὸς δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεται διά τε τὸ πάθος, καὶ τὴν θέσιν τοῦ πεπονθότος, ὧν ἐὰν ἀπῇ θάτερον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει πυρετός. οὐδὲ γὰρ

CAPVT XIV.

De signis diagnosticis in salubribus quibus affectus præter naturam dignoscuntur, pleuritidis exemplo.

Enimvero qui quæ sunt artis facturus est, ipsi reliquum erit, vt quandam omnium sibi affectuum dignoscendorum facultatem inueniat, eorúmq; maximè qui altis partibus insident. Neque enim hîc obuij cuiusque est singularum partium, vel simplicium, vel organicarum quum in alto sitæ fuerint, morbosum affectum inuenire. Attamen & hîc methodo quadam partem affectam, simul cum eius affectu comminisci conandum est. de qua pluribus & à nobis alibi dictum est; Verùm sicut aliarum omnium methodorum capita hîc perlustrauimus, ita de his quoque differere necesse est; ac primùm quo eorum quæ præter naturam sunt affectuum genere, ipsorum cognitio speranda sit, instruere. Tria namque vniuersa sunt eorum quæ præter naturam dicuntur genera. Vnum affectus actionem lædentes; Alterum, illorum causæ; Tertium, symptomata. Itaque principalissimæ quidem causæ, quum agunt, hanc appellationem merentur; dicuntur tamen multoties causæ, etiamsi nondum quicquam agant, eo dumtaxat quòd agendi facultate polleant; vt cruditas morborum causa dicitur, licet morbum nondum intulerit. Voco autem cruditatem, non solùm frustratam in ventriculo concoctionem, sed in vasis quoque, iocinore, corporísque mole vniuersa. Symptomatum genus in tres secatur differentias, actionum læsionem; simplices quæ corporibus accidunt qualitates; eorum quæ excernuntur incommoderationem. Omnium verò horum causa, corporis est affectus, quem siue quis morbum appellet, siue affectionem, nihil interest. Cognoscitur autem meritò ex symptomatis causæ rationẽ ipsorum respectu obtinere. Quædam enim ex ipsis necessariò affectus sequuntur, quædã non necessariò, sed vel sæpe, vel rarò, vel ambiguè: quemadmodũ rursus alia symptomata affectus differentiã ex necessitate sequuntur, quædam vt plurimùm, quædã incertò, quædã rarò. Quæ iam ex necessitate morbum sequuntur symptomata, pathognomonica, hoc est affectuum indicatoria nuncupãt. Atque hæ certæ morborum notæ censendæ sunt. Quæ verò non necessariò, vel morbi differentiam, vel morem, vel magnitudinem indicant. Sed exemplo quodam cuiusque prædictorum vim ostendam, vt eo adiutus, similiter in omnibus eadem methodo teipsum exerceas. Supponatur igitur membrana costas succingens inflammatione laborare. Affectus hic inflammatio est, symptomata quidem necessariò habens, tumorem præter naturam, ruborem, dolorem; quorum duo iam non subincidunt, solus autem dolor relinquitur, qui costis incumbens punctorius concitatur. Dolet igitur homo, quod inflammatio affectus sit, doloris autem species pungens est, quòd affectæ partis substantia membranosa sit. Pleuræ verò incumbit, quia illa afficitur, quinetiam dolor latissimè spargitur, quòd membrana costas succingens plurimùm extensa sit. Febris autem ex necessitate sequitur, tum propter affectum, tum propter partis affectæ situm, quorum alterum si absit, febris necessariò non sequetur. Neque enim si

ſi digitus inflammatione laboret, continuò febris inuadit, quoniam procul à corde *ſitus eſt*. Neque quum membrana ſuccingens affecta fuerit, mox affectus vel ſcirrhus, vel œdema contingit; quanquam difficultas ſpirandi ex iis ſit quæ neceſſariò partem affectam ſequuntur, quia ſpirabilis cuiuſdam inſtrumenti portio eſt. Atqui ſpirandi difficultatis ſpecies non propter partem, ſed ob affectum erit; dolor enim reſpirationis inſtrumenta plurimùm diduci prohibet; ideóque actionem reſpirationis, vſu nondũ expleto priùs diſſoluit. Vnde ad ſecundã actionem celeriter accedere neceſſitas eſt; nõ ampliùs tantum quietis intermittendo, quãtum in naturali ſtatu; atq; ſic ſpiritus paruus & frequens redditur. At & pulſuum alteratio, ex neceſſitate membranæ coſtas ſuccingentis inflammationem comitatur, tum quæ à febribus, tum quæ ab affectæ partis ſpecie non ſeparatur. Arteriæ namque ipſis, quòd quidem febricitent, maiorem, celeriorem, & frequentiorem pulſum edunt, quia verò neruoſa pars eſt quæ inflãmatione infeſtatur, cum tenſione ſimul ac duritie. Hæc igitur neceſſariò ſuccingentis membranæ inflammationem ſymptomata ſequũtur. Vnum autem eſt ex his quæ neceſſariò ſequuntur, decubitus vel in latus affectum qui minùs eſt dolorificus, vel in oppoſitum; vel in vtrumque ſimiliter. Nam quum duplex ſuccingẽs membrana ſit, ſi quidẽ exterior eius pars oſſibus incumbẽs validiore inflammatione laboret, faciliùs in oppoſitũ latus reclinant. Etenim in affecta parte premũtur. Si verò altera interior ægrotet, quod vt plurimum accidere conſueuit, in oppoſitum recũbentes vehemẽtiùs dolent, quòd pars inflammata ipſis pendeat; quòd ſi in affectã partem, minùs; nõ enim hæc ab oſſibus premitur, neque ſuſpenſa eſt, ſed ab vtroque libera eſt, & ſuper alterum illæſum affirmata. Vtriſque verò ſuccingentis membranæ partibus affectis, in vtrumq; latus æqualiter decũbunt. At verò quòd dolor quibuſdã ad hypochondrium perueniat, aliis ad clauiculã, id tum propter partis affectæ naturam fit, tum quia inflammationis ſymptoma dolorem intẽdat. Quoniã enim ad clauiculas vſq; membrana ſuccingens aſcendit, & totum ſeptum tranſuerſum, vbi ſuperiores eius partes inflammãtur, iugulum deorſum reuelli videtur; vbi inferiores, dolor ad hypochondrium peruenit. Igitur exiguam planè inflammationem in coſtarum medio excitari oportet, ne in alterutram partem pertingat, vt magna in ambas peruenit. Quinetiam quòd nonnulla reſudent, ac tenuis ex inflammata parte ſanies effluat, tum propter morbum, tum propter partem eueniet, quemadmodum in omnibus oris partibus inflammatis, & oculis accidit. Siquidem & ex humorum influxu inflammatio ſuboritur, & pars rara eſt, non, vt cutis, conſtricta denſáque. Quum igitur copioſus ſimul ac tenuis in inflammata parte humor ſubſiſtit, & pars rara eſt, plurimum foràs effunditur; quum verò è contrario pauca ſit, & craſſa fluxio, corpúſque denſum, pauciſſimum, quod autem eſt pauciſſimum ad tuſſim quidem irritat, nihil autem expuitur; quemadmodum ſi fluxio fiat copioſiſſima, & plurimùm tuſſiunt ægri, & non pauca expuunt. Ac tuſſis ab hoc affectu inſeparabilis eſt; excreatio verò poſt tuſſim non inſeparabilis, verùm ſæpe contingit. Si igitur expuant; ſputum neceſſariò colorabitur, non tamen eodem perpetuò colore, quia nec in parte inflammata eiuſdem ſemper naturæ eſt excrementum.

A ἐὰν ὁ δάκτυλος φλεγμαίνῃ, πάντως πυρέττουσιν, ὅτι πόῤῥω τῆς καρδίας. οὐδ' ὅταν οὖν ὁ ὑπεζωκὼς μὲν πάθῃ, τὸ πάθος δ' ἤτοι σκίῤῥος, ἢ οἴδημα τύχῃ. καὶ μὴν καὶ ἡ δύσπνοια τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθησόντων ἔσται τῷ πεπονθότι τόπῳ, διότι μέρος ἐστὶν ἀναπνευστικοῦ τινος ὀργάνου. τὸ μέντοι τῆς δυσπνοίας εἶδος οὐ διὰ τὸ μέρος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος ἔσται. κωλύει γὰρ ἡ ὀδύνη διεστάλθαι μέχρι πλείστου τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. προκαταλύει τοιγαροῦν τῆς ἀναπνοῆς τὴν ἐνέργειαν, οὐδέπω τῆς χρείας πεπληρωμένης, ὅθεν ἀναγκάζεται διὰ τάχους ἐπὶ τὴν δευτέραν ἐνέργειαν ἰέναι, μηκέτ' ἠρεμοῦντα τοσοῦτον, ὅσον ὅτ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἦν, καὶ οὕτω γίνεται τὸ πνεῦμα B μικρὸν καὶ πυκνόν. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσις, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος, ἥτ' ἀχώριστος τῶν πυρετῶν, καὶ ἡ κατὰ τοῦ πεπονθότος ἰδέαν. σφύζουσι γὰρ αὖθις αἱ ἀρτηρίαι, διότι μὲν πυρέττουσι μεῖζον, καὶ θᾶττον, καὶ πυκνότερον, ὅτι δὲ νευρῶδες τὸ φλεγμαῖνον, ἅμα τάσει τε καὶ σκληρότητι. ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ συμπτώματα τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος. ἐξ ἀνάγκης δὲ κἀκ τῶν ἑπομένων ἕν τι, ἤτοι γε ἐπὶ τὴν πεπονθυῖαν πλευρὰν ἡ κατάκλισις ἧττον ἐπώδυνός ἐστιν, ἢ ἐπὶ τὴν ἀντικειμένην, ἢ ἐπ' C ἀμφοτέρας παραπλησίως. διπλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑπεζωκότος, εἰ μὲν οὖν τὸ περὶ τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μέρος ἰσχυρότερον φλεγμαίνοι, ῥᾷον ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον κατακλίνονται, θλίβονται γὰρ ἐπὶ τοῦ πεπονθότος. εἰ δὲ τὸ ἕτερον τὸ ἔνδον, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ συμβαίνειν εἴωθεν, ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον ὀδυνῶνται μᾶλλον κλινόμενοι. κρεμᾶται γὰρ αὖθις τὸ φλεγμαῖνον. εἰ δ' ἐπὶ τὸ πεπονθὸς, ἧττον, οὔτε γὰρ θλίβεται πρὸς τοῖς ὀστοῖς, οὔτε κρεμᾶται, ἀλλ' ἀμφοῖν γε τούτοις ἠλευθέρωται, καὶ κατὰ θατέρου τοῦ ἀπαθοῦς ἐστήρικται. παθόντων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ὑπεζωκότος, ὁμοίως ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς D κλίνονται. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ διήκειν τὸ ἄλγημα τοῖς μὲν εἰς ὑποχόνδριον, ἐνίοις δ' εἰς κλεῖν, διά τε τὴν φύσιν τοῦ πεπονθότος γίνεται μορίου, καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς σύμπτωμα τὸ ἐκτείνεσθαι τὴν ὀδύνην. ἐπεὶ γὰρ ἄχρι τε τῶν κλειδῶν ὁ ὑπεζωκὼς ἀνήκει, καὶ κατὰ τοῦ διαφράγματος ἅπαντος, τῶν μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ φλεγμαινόντων, ἡ κλεὶς κατασπᾶσθαι δοκεῖ, τῶν κάτω δ', εἰς ὑποχόνδριον ἐξήκει τὸ ἄλγημα. μικρὰν οὖν χρὴ πάνυ κατὰ τὰ μέσα τῶν πλευρῶν γενέσθαι τὴν φλεγμονὴν, ἵν' εἰς μηδέτερον ἐξίκηται, ὡς ἥ γε μεγάλη πρὸς ἄμφω διικνεῖται. καὶ μὴν καὶ τὸ διιδροῦσθαί τινα, καὶ ἀπο- E χεῖσθαι τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου λεπτὸν ἰχῶρα διά τε τὸ νόσημα γενήσεται, καὶ τὸ μόριον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι φλεγμαίνουσιν ἅπασι συμπίπτει, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐξ ἐπιῤῥοῆς τε γὰρ τῶν ὑγρῶν ἡ φλεγμονὴ, καὶ τὸ μέρος ἀραιὸν, οὐχ ὥσπερ τὸ δέρμα πεπιλημένον τε καὶ πυκνόν. ὅταν μὲν οὖν πολλή τε ἅμα, καὶ λεπτὴ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον ἡ ὑγρότης ὑπάρχῃ, καὶ τὸ μόριον ἀραιὸν, πλεῖστον ἀποχεῖται πρὸς τὸ ἐκτός. ὅταν δ' ἔμπαλιν ὀλίγον τε ᾖ καὶ παχὺ τὸ ῥεῦμα, καὶ τὸ σῶμα πυκνὸν, ἐλάχιστον. τουτὶ δ' ἐλάχιστον ἐρεθίζει μὲν εἰς βῆχα, πτύουσι δὲ οὐδέν. ὥσπερ γε κἀπειδὰν πλεῖστον F γένηται, βήττουσί τε πλεῖστα καὶ ἀναπτύουσιν οὐκ ὀλίγα. καὶ εἴη ἂν, τὸ μὲν βήττειν ἀχώριστον τοῦ πάθους, τὸ δὲ πτύειν ἐπὶ τῷ βήττειν, οὐκ ἀχώριστον μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ γιγνόμενον. εἰ μέντοι γε ἀναπτύοιεν, ἐξ ἀνάγκης μὲν χρωσθήσεται τὸ σίελον, οὐ μὴν ἀεί γε ταὐτῷ χρώματι, διότι μηδ' ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μέρει τῆς αὐτῆς ἀεὶ φύσεώς ἐστι τὸ περιττόν.

ὅταν μὲν οὖν αἱματῶδες, ἢ χολῶδες ὑπάρχῃ, τοιοῦτον δὲ ἐν πλευρίτισι τοὐπίπαν ἐστὶ τὸ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενον ῥεῦμα, κέχρωσται τὸ σίελον αὐτοῦ ἀῤῥοῦ ὑπὸ τοῦ περιεχομένου χυμοῦ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον. ἐρυθρὸν μὲν, ὅταν αἱματικὸν ὑπάρχῃ τὸ ῥυὲν εἰς τὸν ὑπεζωκότα. ξανθὸν δὲ, ὅτε πικρόχολόν ἐστιν. εἰ μέντοι φλεγματώδης χυμὸς πρῶτον ἀφρώδεις τε καὶ διασαπεὶς, αἴτιος καθίσταται τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζομένου ῥεύματος, τηνικαῦτα ἀποπτύουσιν ἀφρώδη. πτύουσι δὲ καὶ μέλανά ποτε, κατοπτηθέντος τοῦ ῥεύματος, ἄν θ' αἱματικὸν, ἄν τε πικρόχολον ᾖ. συνενδείξεται οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα, τῇ τε τοῦ πεπονθότος μορίου διαγνώσει, καὶ τῇ τοῦ πάθους, τὴν διαφορὰν τοῦ ῥεύματος. ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον, ὡς καὶ τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι, καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εἰς τὴν τῶν νοσημάτων τε καὶ νοσούντων τόπων εὕρεσιν. ὅτι δὲ οὐδὲν διαφέρει λέγειν, ἢ θέσιν, ἢ σύνθεσιν, ἢ πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εὔδηλον εἶναι νομίζω, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω.

Quum igitur cruentum, vel biliosum extiterit, (talis autem in pleuritide plerumque fluxio est quæ inflammationem efficit) coloratum est sputum ipsius cruore *refuso*, ab humore qui in parte inflammata continetur. Rubrum sanè, quum quod in succingentem membranam defluit, id cruentum est. Flauum, quum biliosum est. Si verò pituitosus humor primùm & impactus, & putrefactus, fluxionis inflammationem generantis author fuerit, tunc spumosa expuunt; expuunt autem & nigra nonnunquam fluxione exassata, siue cruenta, siue biliosa fuerit. Hæc igitur omnia vnà cum affectæ partis, ipsiusque affectus dignotione, fluxionis differentiam indicabunt. Quare ex his quæ dicta sunt, constat tum cuiusque partis ægrotæ substantiam, tum communionem cum vicinis necessariò esse cognoscendam ad morbi eiusque laborantis loci inuentionem. Quòd autem nihil referat, situm, vel compositionem, vel cum aliis societatem, communionémque dicere, quis ignorat?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τῶν ὑπολοίπων σημείων, ἐξ ὧν τά νοσήματά τε, καὶ τὰ πεπονθότα μόρια διαγιγνώσκομεν.

Εὔδηλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶν, ὡς καὶ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίστασθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς τῶν νοσημάτων τε, καὶ συμπτωμάτων γενέσεις. εἰς δὲ τοῦτο, καὶ τὰς ποιούσας αἰτίας τὰ νοσήματα. πρός τε γὰρ τὴν διάγνωσιν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἅμα ταῖς διαθέσεσι, καὶ πρὸς τὰς τοῦ νοσήματος αὐτοῦ διαφορὰς, ἀναγκαῖα φαίνεται ταῦτα. καὶ τὸ μέγεθος δὲ, καὶ τὸ ἦθος ἑκάστου τῶν νοσημάτων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λαμβάνεται. τὸ μέγεθος μὲν, ἔκ τε τοῦ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν μεγέθους, καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. τὸ δὲ ἦθος, ἔκ τε τῆς διαφορᾶς τοῦ νοσήματος, καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. εὐθέως γοῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδείγματος, ὀλεθριώτατος μὲν ἐστὶν ὁ μελαγχολικὸς ἐπικρατῶν χυμὸς, ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτός ἐστι, καὶ διαβρωτικώτατος, καὶ δύσπεπτος, καὶ δυσεκκάθαρτος, ὅτι τε πλείστης ἐστὶ θερμασίας ἐνδεικτικὸς, ὑφ' ἧς κατοπτηθεὶς ἐγένετο. πάντων δὲ ἐπιεικέστατος ὁ αἱματικὸς, ὡς ἂν γλυκύτατός τε καὶ εὐπεπτότατος ὤν. οἱ δὲ ἄλλοι δύο χυμοὶ, μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰσιν, ἁπλότητός τε καὶ κακοηθείας. τῶν συμπτωμάτων δὲ, τὸ μὲν μηδὲν ἀναπτύειν ὀλέθριον, ὅτι τε δεδέσθαι δηλοῖ πρὸς τῆς φλεγμονῆς τὸ ῥεῦμα, καὶ ὅτι διὰ τὸ μένειν ἔνδον ὅλον διαφθαρήσεται. τὸ δὲ ἀναπτύειν ἀπόνως τε καὶ ῥᾳδίως ἐπιεικέστατον. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ πτυόμενον εἴη πεπεμμένον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιεικέστατον. ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς συμπτώματα, τὸ ἦθος δηλοῖ τοῦ νοσήματος. ἤδη δὲ καὶ τἄλλα ὅσα κατὰ συμπάθειαν ἐπιγίνεται, παραφροσύναι τε, καὶ κώματα, καὶ ἀνορεξίαι, καὶ οὖρα, καὶ διαχωρήματα ποῖα καὶ ποῖα γιγνόμενα. γυμναστέον οὖν ἡμῖν ἐστὶν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις, εἰ διαγνωστικοὶ βουλόμεθα γενέσθαι νοσήματός τε καὶ μορίου πεπονθότος, ἤθους τε καὶ μεγέθους, καὶ διαφορᾶς τῆς κατ' αὐτά. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τούτων ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ τὸ προγιγνώσκειν, εἰς ὅ,τι τελευτήσει τὸ νόσημα, καὶ ἡ τῶν βοηθημάτων ἐπιδέξιος χρῆσις. ἡ μὲν γὰρ πρόγνωσις ἀναίτιόν τε τὸν ἰατρὸν ἀποφαίνει τῶν θανάτων, εὐπειθεῖς

CAPVT XV.

De reliquis notis, quibus morbos, & affectas partes dignoscimus.

Ex prædictis autem liquet quòd tum actionem tum vsum singularum partium scire sit necessarium; ad hæc etiamnum morborum, & symptomatum generationes; postea causas etiam morbos efficientes. Etenim hæc ad cuiusque partis affectæ, ac vnà ipsius affectus dignotionem, & ad morbi ipsius differentias necessaria videntur; Sed & magnitudo, & vniuscuiusque morbi mores, ex his ipsis deprehenduntur; magnitudo quidem & ex ipsorum affectus magnitudine, & ex symptomatis illum consequentibus; mores autem ex morbi differentia, & symptomatis eum comitantibus. Statim enim in proposito exemplo, melancholicus humor quum exuperat, perniciosissimus est, quòd is maximè malignus plurimum erodat, ægrè concoquatur, & vix expurgetur; quódque copiosissimi caloris sit index, à quo assatus dicitur. Omnium verò mitissimus sanguineus humor est; quòd dulcissimus, & concoctu facillimus existat. Reliqui duo humores inter hos dictos consistunt medij, in simplicitate & malignitate. Ex symptomatis, nihil prorsus expuere, perniciosum; tum quòd detineri ab inflammatione ipsum fluorem indicet; tum quòd intus manendo totus corrumpatur. At citra laborem, & ex facili excreare, saluberrimum est. Si verò iam sputum coctum fuerit, hoc etiamnum quàm saluberrimum est. Cæterùm pulsuum symptomata, morbi morem repræsentant, atque iam alia omnia quæ ex consensu contingunt, deliria, sopores, fastidium, vrinæ, deiectiones hoc aut illo modo factæ. Proinde exercere nos oportet in his omnibus prædictis, si morbum, partem affectam, morem, magnitudinem, & eorum differentiam velimus dignoscere; ex his verò ipsis præsagire licebit quò morbus desinet, & dexter auxiliorum vsus. Etenim præsagia medicum mortis non authorem declarant, ægrósque reddunt

reddunt obtemperantes, & ex multis remediorum occasionem prædocent. Quòd autem dexter remediorum vsus id artis quidem sit præcipuum, à quo vniuersus sermo manauerit, omnibus manifestum est. At qua ratione ex prædictis præsagia comparentur, paulò post dicetur. Nunc etenim his quæ exposui, finem priùs imponere volo. Nam morborum, & eos suscipientium partium dignotio in vno nobis exemplo declarata est; Adiicere verò aliud quoddam simile nihil mali *fuerit*. Nam eorum quæ excernuntur idea permulta docet. Cum ipsa autem concurrit vnde excretionem fieri cernimus; vt ex ambobus coëuntibus stabilis vna indicatio proueniat. Membranoso etenim, verbi gratia, corpore excreto, indicatio quidem ex eo quod apparet, talem partem exulceratam esse indicat, quæ in summo membranæ naturam obtineat; id autem separatum significare nequit, attamen excretionis ad affectam partem nos deducet. Quod etenim deorsum deiectum est, intestini vlcerationem innuit; sursum verò vomitu reiectum, ventriculi, tussiendo redditum, membranarum quæ asperas arterias integunt; at mictum, vel vesicæ vel qui in pudendo est meatus. Has igitur ipsas partes, ac præterea quæ per consensum & primario affectu laborant, ab inuicem discernere conuenit, principatu, consequentia, magnitudine, & paruitate; insupérque accessione causarum vtrumque deprauantium. Multi siquidem ob stomachi affectum, vel cerebro consentiente, vel oculis suffusione laborantibus, melancholiæ symptomatis infestantur. At si quis animum diligenter adhibeat, commemoratos affectus cruditates, & excrementa in ventriculi orificio collecta sequi deprehendet; atque eosdem simul intendi cum illis quæ os ventriculi lædunt, & remittere cum his quæ hoc iuuare dicuntur. At vniuersam de affectis partibus tractationem transigere in præsentia mihi propositum non est, quemadmodum nec aliud quicquam eorum quæ in arte medica absoluta sunt; verùm solam inueniendi ipsa methodum ostendere ac quomodo ea fini artis coniuncta sit. Atqui necessarium est, vt variis se modis quisque exerceat in omnibus nostris commentariis. Quod igitur in rem præsentem requiritur, apponentes, ad methodos commemoratas discedemus; atque hîc rei formam esse censeto; vbi verò materiis inducta fuerit, totam substantiam, quum omnia particulatim recensuero, sicut modò in paucis exemplis factitaui, & hæc tibi artis integra pars erit.

CAPVT XVI.

De remediorum delectu ac vsu ex substantia, conformatione & situ partium laborantium.

AT superest vt demonstremus ad commodum remediorum vsum, accuratam partis quam curamus, substantiæ, conformationis, ac situs cognitionem esse necessariam. Substantia namque docet primos morbos qui in intemperie consistunt, quantum à naturali statu recesserint, quantúmque ipsos singulos calefacere, refrigerare, exiccare, & humectare oporteat. Conformatio verò ipsos per se morbos docet, de quibus antea dictum est; & eorum

τε προέχει τοὺς κάμνοντας, ἐκ πολλῶν τε προδιδάσκει τὸν καιρὸν τῶν βοηθημάτων. ἡ δὲ βοηθημάτων χρῆσις ἐπιδέξιος, ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ κυριώτατόν ἐστι τῆς τέχνης, ἐφ' ᾧ σύμπας ὁ λόγος ὥρμηται, πρόδηλον παντί. πῶς δὲ ἐκ τῶν προειρημένων προγίγνεται, μετ' ὀλίγον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ ἐπιθεῖναι βούλομαι πρότερον οἷς διεξῄειν, τὸ τέλος. ἡ γὰρ τῶν νοσημάτων ἅμα τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ μορίοις διάγνωσις, ἐφ' ἑνὸς μὲν ἤδη μοι παραδείγματος εἴρηται. προσθεῖναι δ' ἕτερόν τι παραπλήσιον, οὐδὲν χεῖρον. ἡ γάρ τοι τῶν ἐκκρινομένων ἰδέα διδάσκει πολλά, συνῆπται δ' αὐτῇ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ τὴν ἔκκρισιν ὁρῶμεν γιγνομένην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνιόντων ἔνδειξιν μίαν γίγνεσθαι βεβαίαν. ὑμενώδους γάρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐκκριθέντος σώματος, ἡ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ φανέντος ἔνδειξις, ἡλκῶσθαί τι τοιοῦτον ἐνδείκνυται μέρος, ὡς ἐπιπολῆς ὑμενώδη φύσιν ἔχειν, ἀφωρισμένον δὲ αὐτό, δηλοῦν ἀδυνατεῖ. τὸ μέντοι τῆς ἐκκρίσεως χωρίον, ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ποδηγεῖ. κάτω μὲν γὰρ διαχωρηθέν, ἐντέρου δηλοῖ τὴν ἕλκωσιν, ἄνω δὲ ἐμεθέν, γαστρός. ἀναβηχθὲν δέ, τῶν ὑπαλειφόντων τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὑμένων, οὐρηθὲν δὲ ἤτοι κύστεως, ἢ τοῦ κατὰ τὸ αἰδοῖον πόρου. αὐτά τε οὖν ταῦτα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ κατὰ συμπάθειάν τε, καὶ πρωτοπάθειαν κάμνοντα σώματα, διακρίνειν ἀλλήλων προσήκει, τῇ τε ἡγεμονίᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ, καὶ τῷ μεγέθει τε, καὶ τῇ σμικρότητι, καὶ προσέτι τῇ τῶν κακούντων ἑκάτερον αἰτίων προσόδῳ. πολλοὶ γοῦν ἐπὶ στομαχικαῖς διαθέσεσιν, ἤτοι τοῦ ἐγκεφάλου εἰς συμπάθειαν ἀχθέντος, ἐν μελαγχολικοῖς ἐγένοντο συμπτώμασιν, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τῶν ὑποχεομένων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐάν τις ἀκριβῶς προσέχῃ τὸν νοῦν, εὑρήσει ταῖς ἀπεψίαις τε, καὶ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἀθροίσεσιν ἐν στόματι κοιλίας ἑπόμενα τὰ εἰρημένα παθήματα, καὶ συμπαροξυνόμενά τε τοῖς βλάπτουσι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ συγκαθιστάμενα τοῖς ὠφελοῦσι. ἀλλ' οὐ πρόκειταί μοι τὰ νῦν, ἅπαντα τὸν περὶ τῶν πεπονθότων μερῶν λόγον διέρχεσθαι. ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν τέχνην ὁλόκληρον, ἀλλ' ἐνδείξασθαι μόνον τὴν μέθοδον αὐτῆς τῆς εὑρέσεως, καὶ ὅπως τῷ τέλει τῆς τέχνης συνῆπται. καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν καθ' ἕκαστον γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν ἁπάσαις, ταῖς ὑπ' αὐτῶν γεγραμμέναις ἡμῖν ἐννοίας, ταῖς πραγματείαις ἀναλεγόμενον. ὅπερ οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰς τὰ παρόντα προσθέντες, ἀπαλλάξομεν ἐπὶ τὰς εἰρημένας μεθόδους, κἂν ταῦτα τὸ εἶδος νόμιζε τοῦ πράγματος ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δὲ ταῖς ὕλαις ἐμβιβασθῶ, ὅλην τὴν οὐσίαν, ὅταν ἅπαντα διέλθω τὰ κατὰ μέρος, ὥσπερ νῦν ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐποίησα, καὶ τοῦτ' ἄν σοι τὸ μέρος εἴη τῆς τέχνης ὁλοκλήρως συνεστηκός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛʹ.

Περὶ ἐκλογῆς τε καὶ χρείας τῶν βοηθημάτων ἐξ οὐσίας τε, καὶ διαπλάσεως, καὶ θέσεως τῶν πεπονθότων μορίων.

ΥΠόλοιπον δ' ἐστὶν ὑποδεικνύειν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐπιδέξιον χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν οὐσίαν ἀκριβῶς τοῦ θεραπευομένου μορίου, καὶ τὴν διάπλασιν, καὶ τὴν θέσιν. ἡ μὲν οὖν οὐσία διδάσκει τὰ πρῶτα νοσήματα τὰ κατὰ δυσκρασίαν, εἰς ὅσον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, ἄχρι πόσου τε θερμαντέον ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ψυκτέον, καὶ ξηραντέον, καὶ ὑγραντέον. ἡ δὲ διάπλασις, αὐτά τε τὰ καθ' ἑαυτὴν διδάσκει νοσήματα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ συνενδείκνυται τὸ

μέγεθος αὐτῶν. εἰς ὅσον γὰρ ἕκαστον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον ἥκει μεγέθους. ἅμα δὲ τῷ μεγέθει, καὶ τὸ μέχρι πόσου, διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανάγειν αὐτὰ χρὴ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, ἐξ αὐτοῦ λαμβάνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἀνάλογον τοῖς κατὰ δυσκρασίαν. αἱ δὲ ἐμφράξεις τε, καὶ σφηνώσεις τούτου εἰσὶ γένους, ἴδιον δὲ ἐξαίρετον ἐνδείκνυται, τὸν τρόπον τῆς κενώσεως ἐκ τῶν στομάτων, καὶ διὰ τῶν σχημάτων ἃ κέκτηται τὸ θεραπευόμενον ὄργανον. ἐπικοινωνεῖ δὲ τοῦτο τοῖς ὑπὸ τῆς θέσεως ἐνδεικνυμένοις, ὑπὲρ ὧν ἤδη λέγωμεν. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἀνάλογόν ἐστιν, εἴς τε τὴν τοῦ μεγέθους διάγνωσιν, εἴς τε τὸ ποσὸν τῆς τῶν βοηθημάτων χρήσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. ὅσα δὲ ἐξαίρετα, λεκτέον ἐφεξῆς, ἐπειδὴ καὶ ἡ χρεία μεγίστη πρὸς τὰς θεραπείας αὐτῶν ἐστι μιγνυμένων τοῖς ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἐνδείξεσιν. ἔσται δὲ κἀνταῦθα ὁ λόγος ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γνῶναι τὴν μέθοδον. ἔμφραξις ἐστὶ μὲν, ἕν τι τῶν ὀργανικῶν παθῶν. ἐγγίγνεται δὲ ἐν ἥπατι μάλιστα διά τε τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐνέργειαν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πυλῶν φλέβες εἰς ἅπαντα τοῦ σπλάγχνου τὰ σιμὰ κατασχιζόμεναι, συνάπτουσι τοῖς ἐν τοῖς κυρτοῖς ἀδήλοις αἰσθήσει στόμασι. ἀναφέρεται δὲ ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴ πᾶσα, πρὸς ἕνα τόπον τοῦ ἥπατος, ὃν ἀπ' αὐτοῦ τοῦδε τοῦ νῦν εἰρημένου, πύλας ὀνομάζουσιν. οὔτε γὰρ εἰς τὰς πόλεις εἰσελθεῖν τις δύναται, πρὶν διελθεῖν τὰς πύλας, οὔτ' εἰς ἧπαρ ἀφικέσθαι, πρὶν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ χωρίῳ. διανέμεται δὲ ἐντεῦθεν εἰς τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαντα, κἄπειτα δι' ὧν εἰρήκαμεν περάτων εἰς τὸ κυρτὸν μεταλαμβάνεται. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστι, διά τε τὴν τῶν ὁδῶν στενότητα καὶ τὸ πλῆθος τῆς διερχομένης οὐσίας ἐμφράξεσι συνεχέσιν ἁλίσκεσθαι τὸ σπλάγχνον. ἴασις οὖν αὐτῶν ἔσται, πρὶν μὲν πολλὰς γενέσθαι, καὶ πυρέξαι τὸν ἄνθρωπον ἡ τῶν λεπτυνόντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων προσφορά. πολλῶν δὲ γενομένων, οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ κένωσίς ἐστιν, ἣν ἵνα δι' ὧν χρὴ ποιεῖσθαι χωρίων, ἥ τε διάπλασις ἐνδείξεται τοῦ σπλάγχνου, καὶ ἡ θέσις. ἐκ τούτων γοῦν ὁρμώμενοι, τὰ μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ἐπ' ἔντερον προτρέψομεν. ὅσα δὲ ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐστι, δι' οὔρων ἐκκενώσομεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν θώρακα, καὶ τὸν πνεύμονα περιέχεται, κενοῦσθαι δεόμενα παρά τε τῆς διαπλάσεως αὐτῆς, καὶ τῆς θέσεως ἐδιδάχθημεν ἐκκαθαίρειν διὰ βηχῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἕλκειν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ τῶν φλεγμαινόντων μορίων ἴασις, ἐκ θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως λαμβάνεται. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τούτων ὁ πρῶτος σκοπὸς, ἡ κένωσις τοῦ χυμοῦ τοῦ κατασκήψαντος εἰς τὸ φλεγμαῖνον. ὅπως δὲ ἐκκενοῦν αὐτὸν χρὴ, τῶν κατεχόντων ὀργανικῶν μορίων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρ' αὐτῶν γοῦν διδασκόμενοι, τὰ μὲν εἰς ἰσχίον κατασκήψαντα ῥεύματα, διὰ τῶν κατ' ἰγνύα τε καὶ σφυρὰ φλεβῶν ἐκκενώσομεν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τὰς μήτρας ἴσχεται. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, διὰ τῆς ἔνδον κατ' ἀγκῶνα φλεβός. τὰ δὲ κατὰ κεφαλήν τε καὶ τράχηλον, ἐκ τῆς ὠμιαίας. ἡ γὰρ τῶν ἐγγυτάτων τε καὶ κοινῶν τῷ πεπονθότι μορίῳ φλεβῶν κένωσις, ἀρίστη τε καὶ ῥάστη. καὶ τὸ διαφορεῖν δὲ τὸ φλεγμαῖνον, ἔστι μὲν δήπου καὶ αὐτὸ τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν ἔχον. ὑπαλλάττεται δὲ ἐν τῷ κατὰ μέρος τῶν βοηθημάτων χρῆσις, τὴν παρὰ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος μορίου προσλαμβάνον ἔνδειξιν. ὅσα μὲν γὰρ ἐπιπολῆς κεῖται, τοιοῦτον ἐπ' αὐτῶν εἶναι προσήκει τὸ διαφορῆσον φάρμακον, οἷον τὸ ἐνδείκνυται τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὅσα δὲ ἐν βάθει, τοσοῦτον

magnitudinem simul indicat, nam quantum quodque à naturali statu decessit, tantùm accedit magnitudo, vnà verò cum magnitudine & id quòd adusque quantum ipsa quæ decesserunt ad naturam per contraria restituenda sint ex ipsa deprehenditur. Itaque hæc proportione morbis in intemperie respondent; obstructiones autem & constipationes huius sunt generis. At proprium, eximiumque euacuationis modum ostendit ex osculis & figuris quas sortitum est quod curatur organum. Id autem cum iis communicat, quæ à situ indicationem habent de quibus iam dicamus, quæ igitur inter ea proportionem habent ad magnitudinis dignotionem, aut ad remediorum vsus quantitatem, non opus est dicere. Quæ verò eximia ac præcipua sunt ea deinceps docenda, quoniam & vsus ad curationem eorum est maximus, quæ indicationibus à conformatione sumptis immiscentur; quin & hîc paucis exemplis, vt methodum cognoscamus, sermo futurus est. Obstructio sanè vnus quidam est organicorum morborum; potissimùm verò iecori, tum propter eius structuram, tum ob actionem accidit. Etenim venæ quæ à portis in totam visceris cauam partem distribuuntur, osculis earum quæ in gibba sunt sensum latentibus cohærent. Defertur autem totum alimentum ex ventriculo ad locum vnum hepatis, quem ab eo quod modo dictum est, portas appellant. Nemo enim in ciuitatem ingredi potest, nisi portas primò transeat; neque alimentum ad iecur peruenire, priùs quàm in hoc loco fuerit; inde verò in totam iecoris cauam partem distribuitur, ac deinde per dictos venarum terminos in gibbum transsumitur. Nihil igitur mirum est, viscus hoc crebris obstructionibus ob viarum angustiam, & substantiæ permeantis copiam corripi. Harum igitur curatio fuerit, antequam plures augeantur, & homo febricitet, eduliorum & medicamentorum attenuantium oblatio. Multis autem adauctis, non modò ipsa, sed & vacuatio curabit, quam quibus locis astrui oporteat, tum visceris conformatio, tum situs demonstrat. Ex his igitur procedentes, quæ in cauis quidem hepatis sunt, ea ad intestinum impellemus, quæ verò in gibbis existunt, per vrinas vacuabimus; simili modo & quæ in thorace & pulmone continentur, si vacuanda sint, à conformatione ac situ didicimus per tusses expurgare, simili modo & quæ in cerebro hærent, ad nares trahere. Non minùs autem partium inflammatione laborantium sanatio ex situ & conformatione sumitur. Etenim & horum primus scopus est humoris in partem inflammatam decumbentis euacuatio. Quomodo autem hic euacuandus sit, continentium organicarum partium natura docet. Ab ipsis igitur instituti, fluxiones in coxam decumbentes, per venas poplitis & tali vacuabimus, quemadmodum & ea quæ in vteris continentur. Quæ verò in thorace & pulmone, per interiorem cubiti venam. Quæ denique in capite & ceruice *infestant*, per humeralem. Optima namque & facillima est, per proximas & affectæ parti communes venas euacuatio. Atque quod tumet, per halitum discutere, & hoc sanè ex morbo indicationem habet. Verùm particularem auxiliorum vsum variandum esse, partis affectæ situs ostendit. Qui namque in summa cute affectus constituti sunt, iis tale resoluens esse medicamentum conuenit, qualis inflammationis species indicat. Qui in alto latent, hoc acrioribus

acrioribus medicamentis indigent, quo magis ab exterioribus recesserunt. Quare nõnunquam si vehementer admodũ in alto lateant, cucurbitulis vtimur; quod in summa cute ortis inflammationibus quàm maximè contrarium est. Ita verò si adstringentis medicamenti vsus erit, loci id desiderantis situm inspiciemus. Nam si eò medicamentum adstringens peruenire potest, nihil vetat id adhiberi. Sin autem non possit, considerandum venit, ne quando ex proximis humorem in locum affectum propellamus. Proinde vel miscenda est adstringẽti medicamento facultas quædam eiusmodi, quę veluti id manu ducat, vel eo non vtendum est. Maximè siquidem eos lædere noui, qui ex pulmone sanguinem extussiẽtibus, medicamenta adstringentia toti thoraci vndique apposuerunt. Nam præterquam quòd facultas eorum in pulmonem non penetraret, etiã sanguis qui in thorace continebatur, in viscus illud agebatur. Atq; de his satis esse dictũ arbitror ad pręsentem disputationem. Tantum igitur adhuc præfatus, quòd methodus hæc forma solùm commentarij huius extet, aliud aggrediar. Cęterùm singularum corporis partium scientia ac discursus velut vniuersa substantia est quam in aliis commentariis transegimus.

CAPVT XVII.

De prænotione seu signis prognosticis.

DE prænotione igitur deinceps dicturi sumus; quum nobis tum ad alia quædam, tum ad curationem non minimùm vtilis videatur. Itaq; primùm volenti prænoscendi artem constituere, necessarium est priùs cõsiderasse vtrum quemadmodum vniuscuiusque animantis natura proprium vitæ tempus sortitur, ita & morbi singuli; vt fieri nequeat quatuor diebus solui morbum, cuius naturale tempus præscriptum duorum sit mensium. An omnis morbus diuturnior fieri, & celerrimè solui possit. Nunc tamen quia plerique iam futurorum præscij fuerunt Medici, non amplius ab idiotis quæritur, vtrum possibile sit aliquem futuri euẽtus fieri præscium, an verò impossibile, sed serie omnes & rem possibilem tenent, & medicum percontantur, quo certo tempore morbus soluetur. Ad præsentem itaque tractationem nihil deterius accesserit, si nunc primùm nos artem prognosticam constituere supponamus, etenim reliqua omnia simili ratione pertractauimus. Vnũ sanè & primum necessarium est, (si prænotio quædam sit) esse nonnulla quæ certò sint futuro tempore ventura. Scrutandum autem deinceps quomodo quis hæc; quæ & quot sint inueniat. Non enim omnia quæ ægrotanti sunt euentura, necessarium habent ortum. Nocturnus enim ex vicinis tumultus, & canum latratus, vel nuncia quædam molesta ægros reddunt insomnes; quorum quodque neque necessariam habet generationem, neque certam prænotionem. An igitur quæ morbi ratione proueniunt, & præfinitam generationem habent, & certam prænotionẽ, an neque hæc vniuersa? Potest enim repentè humor aliquis superfluus in corpore interiùs ad partem aliquã vitæ necessariam prosiliens confluere; quemadmodum contrà alius ex nobiliparte in ignobilem transmigrare. At eum qui in nobilem partem inuectus est, summum periculum ex necessitate sequetur; qui verò in obscuram trãsfertur repentina ac inopinata laborantis salus erit. At verò

A δριμυτέρων δεῖται φαρμάκων, ὅσῳ τῶν ἐκτὸς ἀποκεχώρηκεν, ὥστε καὶ σικύας ἐπ' αὐτῶν ἐνίοτε χρήζομεν, εἰ κατὰ συχνοῦ κέοιτο βάθους, ὅπερ ἐναντιώτατόν ἐστι τοῖς ἐπιπολῆς φλεγμαίνουσιν. οὕτω δὲ καὶ εἴ που στύφοντος εἴη φαρμάκου χρεία, σκοπεῖσθαι τοῦ δεομένου χωρίου τὴν θέσιν. εἰ μὲν γὰρ ἱκανόν ἐστιν ἐξικέσθαι πρὸς αὐτὸ τὸ στῦφον, οὐδὲν κωλύει παραλαμβάνειν. εἰ δ' οὐχ ἱκανόν, ἐπισκοπεῖσθαι μή ποτε ἄρα τὴν ἐκ τῶν παρακειμένων ὑγρότητα συνελάσωμεν εἰς τὸ πεπονθός, ὥστε ἤτοι τὴν ποδηγοῦσαν τῷ στύφοντι φαρμάκῳ μικτέον ἐστὶ δύναμιν, ἢ οὐ χρηστέον αὐτῷ. μέγιστον οὖν οἶδα βλάψαντας,

B ὅσοι τοῖς ἐκ πνεύμονος ἀναβήττουσιν αἷμα, περιτιθέασιν ἐν κύκλῳ καθ' ὅλον τὸν θώρακα φάρμακα στύφοντα. πρὸς γὰρ τῷ μὴ διϊκνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸν πνεύμονα, συνελαύνουσι καὶ τὸ κατὰ τὸν θώρακα αἷμα πρὸς τὸ σπλάγχνον. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι καὶ περὶ τούτων, εἴς τε τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν τὰ εἰρημένα. τοσοῦτον οὖν εἰπὼν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀπαλλάξομαι, ὡς ἡ μὲν μέθοδος αὕτη, τὸ εἶδος μόνον ἐστὶ τῆς πραγματείας. ἡ δὲ καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ἐπιστήμη τε καὶ διέξοδος, ἡ οἷον οὐσία σύμπασα, ἣν ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις διεξήλθομεν.

C

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ προγνώσεως, ἢ τῶν προγνωστικῶν σημείων.

ΠΕρὶ προγνώσεως τοίνυν ἐφεξῆς λέξομεν, ἐπειδὴ χρήσιμος ἡμῖν εἰς ἄλλα τέ τινα, καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν θεραπείαν ἐφάνη. τῷ μὲν οὖν πρῶτον βουλομένῳ συστήσασθαι τέχνην προγνωστικὴν, ἀναγκαῖόν ἐστι προεπισκέψασθαι πότερον, ὥσπερ ἑκάστου ζώου φύσις, ἴδιον ἔχει χρόνον ζωῆς, οὕτω καὶ τῶν νοσημάτων ἕκαστον. ὡς ἀδύνατον εἶναι τέσσαρσιν ἡμέραις

D λυθῆναι νόσον, ἧς ἡ φυσικὴ προθεσμία δυοῖν ἐστι μηνῶν. ἢ πᾶν νόσημα καὶ χρονίσαι δυνατόν ἐστι, καὶ λυθῆναι τάχιστα. νυνὶ μέντοι διὰ τὸ πολλοὺς ἤδη γεγονέναι προγνωστικοὺς τῶν ἐσομένων ἰατροὺς, οὐκέτ' οὐδὲ τοῖς ἰδιώταις ζητεῖται, πότερον ἐγχωρεῖ γενέσθαι τινὰ τοῦ μέλλοντος ἀποβήσεσθαι προγνωστικὸν, ἢ ἀδύνατόν ἐστι. ἀλλ' ἑξῆς ἅπαντες ὥσπερ δυνατοῦ τε τοῦ πράγματος ἔχουσι, πυνθάνονταί τε τὸν ἰατρὸν ἐν ᾗ τινι προθεσμίᾳ λυθήσεται τὸ νόσημα. πρὸς μέντοι τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑποθέσθαι νῦν πρῶτον ἡμᾶς συνίστασθαι τέχνην προγνωστικὴν, καὶ γὰρ τ' ἄλλα πάντα

E κατὰ τὸν λόγον οὕτω διήλθομεν. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον ἀναγκαῖον, εἴπερ εἴη τις πρόγνωσις, εἶναι τινα βεβαίως ἐσόμενα κατὰ τὸν μέλλοντα χρόνον. ἑξῆς δὲ σκεπτέον ὅπως ἄν τις εὕροι τίνα τε, καὶ πόσα τὰ τοιαῦτά ἐστιν. οὐ γὰρ πάντα γε τὰ γενησόμενα περὶ τὸν κάμνοντα, τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν ἔχει. θόρυβος οὖν ἐκ γειτόνων διὰ νυκτὸς, καὶ κύνες ὑλακτοῦντες, ἢ ἀγγελίαι τινὲς ἀηδεῖς ἀγρύπνους ἐργάζονται τοὺς νοσοῦντας, ὧν οὐδὲν, οὔτ' ἀναγκαίαν ἔχει τὴν γένεσιν, οὔτε βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν. ἆρ' οὖν ὅσα κατὰ τὸν τοῦ νοσήματος ἀποτελεῖται λόγον, ὡρισμένην τε τὴν γένεσιν ἔχει, καὶ βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν, ἢ οὐδὲ ταῦτα σύμ-

F παντα; δύναται γὰρ ἐξαίφνης ἐπιρρυῆναί τι περιττὸν ὑγρὸν ἔνδον τοῦ σώματος, ἀλλόμενον ἐπί τι μόριον ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωήν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτερον ἐκ μέρους κυρίου μεταστῆναι εἰς ἄκυρον. ἀκολουθήσει δ' ἐξ ἀνάγκης τῷ μὲν εἰς τὸ κύριον ἐνεχθέντι μέρος ἔσχατος κίνδυνος, τῷ μεταστάντι δ' ἐξαιφνίδιός τε καὶ ἀπροσδόκητος ἡ τοῦ κάμνοντος σωτηρία. τῶν μὲν δὴ

τοιούτων καταστάσεων, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶ προγνῶναι τὸ βέ- A
βαιόν τε καὶ σφαλερόν. οὐ μὴν ἐς ὅ,τι τελευτήσει, δυνατὸν
ἀκριβῶς ἐξευρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ οὐκ ἔτι διαῤῥεῖ τὰ περιττώματα,
κατασκήψαντα δὲ εἴς τινα τόπον, ἐκεῖνον κατείληφεν, ἐπὶ
τούτων ἐγχωρεῖ προγνῶναι τὸ μέλλον, εἰδόσιν ἡμῖν ὅτι τε
δυνάμεις εἰσὶ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγαι καθ' ἃς διοικεῖται τὸ
ζῶον, ὁποία τέ τις αὐτῶν ἡ διαφορά. καὶ μὴν γε καὶ ὅσα καθ'
ὅλον τὸ ζῶον ἐμφέρεται τῷ αἵματι περιττά, χωρὶς πλήθους
ἀμέτρου, καὶ ταῦτα προθεσμίαν ἕξει πέψεως ἰδίαν ἕκαστα,
ἐὰν μόνον ἑκάστου περιττώματος εὕρωμεν τὴν φύσιν. οὕτω γὰρ
ἐγχωρήσει τι καὶ περὶ τῆς πέψεως αὐτοῦ στοχάσασθαι τεχνι- B
κῶς, ἁπάντων γε δηλονότι τῶν περὶ τὸν κάμνοντα πραττο-
μένων ὀρθῶς. ὅσα γὰρ ἁμαρτάνεται πρός τινος, ἢ τοῦ βραδύ-
ναι τὴν λύσιν τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ φθάσαι τὸν θάνατον αἴτια
καθίσταται, καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦδε παρ' ὅλον τὸν λόγον, εἴπερ
τινὸς ἄλλου. μόναι γὰρ αἱ προγνώσεις ἀποβήσονται τοῦ ἀρίστου
ἰατροῦ, θεραπεύοντος μὲν αὐτοῦ ὀρθῶς, τοῦ κάμνοντος δὲ μη-
δὲν ἁμαρτάνοντος. τὸ δ' οἴεσθαι τοιαύτην εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν
πρόγνωσιν, οἵαν οἱ μάντεις ἐπαγγέλλονται, γελοῖον. ἐκεῖνοι
μὲν γὰρ φασιν ἐνναταῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, σωθήσεσθαι τὸν ἄν-
θρωπον, οὐκ ἔτι προστιθέντες ἁπάντων ὀρθῶς γιγνομένων. C
οἱ μὲν γὰρ ἅπαντα τὰ τοῖς κάμνουσιν αἰσίως τε, καὶ ἀπαισίως
ἐπιγενησόμενα προμαντεύονται. ὁ δὲ ἰατρὸς οὐχ οὕτως
προερεῖ τὸ μέλλον, ἀλλ' εἰδὼς εἰ πάντα γίγνοιτο δεόντως, ἑβδο-
μαῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, λυθήσεσθαι τὸ νόσημα. προσγινομένου
δέ τινος ἁμαρτήματος, εἰ μὲν μικρὸν εἴη τοῦτο, δύνασθαι με-
ταπεσεῖν τὴν λύσιν ἐκ τῆς ἑβδόμης εἰς τὴν ἐννάτην. εἰ δὲ
μεῖζον, εἰς τὴν ἑνδεκάτην. εἰ δὲ πολὺ μεῖζον, εἰς τὴν τεσσα-
ρεσκαιδεκάτην. εἰ δὲ πάνυ σφόδρα μέγα, κίνδυνον ἀκολου-
θήσειν ἀντὶ σωτηρίας ἀσφαλοῦς. προσέχει γὰρ ὁ ἰατρὸς ἀεὶ τοῖς
δυσὶ τούτοις ὥσπερ ἀντιπάλοις, τῷ τε νοσήματι καὶ τῇ φύσει.
καὶ πρῶτον μὲν τοῦ σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀπολεῖσθαι τὴν D
πρόγνωσιν ἐκ τοῦ διαγνῶναι τὸ ἰσχυρότερον. ἔπειτα δὲ καὶ
τῆς προθεσμίας ἐκ τοῦ πόσῳ θάτερον ἰσχυρότερόν ἐστι, ποιεῖ-
ται. καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ κατασκεψάμενος ἑκατέρου τὴν
ῥώμην, ἐξευρήσει τὸ νικῆσον. ὁρῶμεν γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν γυ-
μναστικῶν ἐκ τῶν πρώτων κινήσεων, ἃς κινοῦνται πρὸς ἀλ-
λήλους οἱ παλαισταί, προλέγοντας τὸν νικήσοντα. πολλάκις γε
καὶ πρὸ τῆς νίκης, καὶ ὅτι ταχέως ὑποχείριον ἕξει τὸν ἀντα-
γωνιστήν. πράττουσι δὲ τοῦτο ὅταν ὁρῶσιν ἀξιολόγῳ τινὶ τὸν
ἕτερον ἰσχυρότερον ὄντα θατέρου. προγνώσεται μὲν οὕτω ὁ ἰα- E
τρὸς ὑγείαν τε καὶ θάνατον οὐκ ἐξ ἄλλων ἀσκημάτων, ἢ τοῦ
γνωρίζειν ἀκριβῶς ἰσχὺν τοῦ νοσήματος καὶ φύσεως. ἐκ δὲ τῶν
αὐτῶν, καὶ τὴν ἑκατέρου προθεσμίαν εὑρήσει. ταχεῖα γὰρ ἔσται
ἡ λύσις τοῦ νοσήματος, ὅταν ἡ δύναμις εὐρωστῇ, θάνατος δὲ
διὰ ταχέων, ἂν αὐτὴ μὲν ἀσθενὴς ᾖ, ἰσχυρότερον δὲ τὸ νόσημα.
τὸ δὲ τῆς ὑπεροχῆς μέγεθος ἐνδείκνυται τῆς προθεσμίας τὸν
χρόνον. ἀπὸ τούτων μὲν τῶν σκοπῶν ὁ ἰατρὸς ἐστὶ προγνωστι-
κός. ἐξ οἵων δὲ διασκεμμάτων αὐτοὺς περίεστι διαγνώσκειν
τοὺς σκοπούς, εἴρηται μὲν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐπὶ πλέον,
ἐρήσεται δὲ καὶ νῦν ἡ καθόλου μέθοδος, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάν- F
των οὕτω καὶ τοῦδε. ἰσχὺν μὲν τῆς φύσεως ἐκ τῶν οἰκείων ἐνερ-
γειῶν γνωριεῖς, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τοὺς σφυγμούς, ἐπεὶ τῆς
ζωτικῆς οὗτοι δυνάμεως ἔργον εἰσί. τὸ δὲ μέγεθος τοῦ νοσή-
ματος, ἐκ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων. τὸ δ' ὅσῳ θάτερον
ὑπερέχει θατέρου, ταῖς ἀπεψίαις καὶ πέψεσιν, αὐτὰς δὲ ταύτας

in huiuſmodi conſtitutionibus id ipſum duntaxat prænoſcere licet, tum quod ſecurum, tum quod periculoſum eſt, non tamen quò quid deſinat, accuratè queas inuenire. In quibus verò non amplius excrementa deſluunt, ſed in partem aliquam quum decubuerit illam obſident, in his futurum licet prænoſcere, quum ſciamus & naturæ facultates quibus animal gubernatur, non eſſe exiguas, & quænam ipſarum ſit differentia, quinetiam quę cum ſanguine per totum animal feruntur excremēta, citra immoderatam copiam, ea ſtatum præfinitum coctionis tempus habent proprium ſingula, ſi modò cuiuſque excrementi naturam inuenerimus. Sic enim artificio quiddam de eius concoctione coniectare licebit, ſi nimirum omnia circa ægrotum rectè adminiſtrentur. Nam quicunque ab aliquo errores committuntur, cauſæ conſtituuntur, quæ aut morbi ſolutionem remorantur, aut mortem accelerāt. Atque huius rei toto hoc ſermone, ſi alterius cuiuſquam, meminiſſe oportet. Solæ namque prænotiones contingent ab optimo Medico, eo quidem rectè curante, & ægro nihil delinquente. At talem Medicis prænotionem eſſe arbitrari, qualem vates profitentur, ridiculum eſt. Illi ſiquidem hominem nono die, (ſi ſors ita proſperè tulerit) incolumem euaſurum denunciant, his non additis, ſi omnia probè adminiſtrentur; hi namque omnia vel auſpicatò vel inauſpicatò ceſſura eſſe præſagiunt. Medicus verò futurum non ita prædicit, ſed nouit, ſi omnia decenter fiant, ſeptimo die, exempli gratia, morbum ſolutum iri. Si quis autem error acceſſerit, iſque paruus fuerit, morbi ſolutionem ex ſeptimo in nonum diem tranſiturum; ſi maior, in vndecimum; ſi verò multò maior, in decimumquartum, ſi maximus, periculum pro ſalute certa ſequuturum. Intendit enim ſemper medicus animum hiſce duobus, vt aduerſariis & morbo, & naturæ. Ac primùm quidem futuræ ſalutis hominis, vel interitus, ex dignotione valentioris, atque poſtea præfiniti temporis ex eo quanto alterutrum valentius ſit, prænotionem aſtruit. Neque mirari oportet ſi vtriuſque viribus perſpectis, victurum deprehendas. Videmus enim non paucos gymnaſtas, ex primis ac mutuis quos luctatores concitant inſultibus, eum qui ſeparaturus ſit prædicere, ſæpe etiam ante victoriam, quódque aduerſarium celerrimè ſit proſtraturus. Hoc autem agūt, quum re quadam notabili alterum altero valentiorem eſſe conſpiciunt. Itaque medicus tum ſanitatem tum mortem præſagiet, non ex aliis exercitationibus, quàm ex accurata roboris morbi, & naturæ cognitione. Sed ex iis ipſis etiam præfinitum vtriuſque terminum reperiet. Cita namque erit morbi ſolutio, quum facultas robuſta fuerit. Sin imbecillis illa, morbus autem validior, mors accelerat. Sed exceſſus magnitudo, tempus termini indicabit. Ab his equidem ſcopis, medicus futuri prænotionem ducet. Quibus autem obſeruationibus ipſi abundè liceat ſcopos dignoſcere, fuſiùs in libris de Criſibus tractatum eſt. Nunc autem etiam vniuerſalis vt aliorum omnium, ita & huiuſmodi methodus tractabitur. Robur quidem naturæ ex propriis functionibus cognoſces, maximè verò ex iis quæ pulſum edunt, quoniam is vitalis facultatis opus eſt. Magnitudinem autem morbi ex propriis ſymptomatibus. At id quo alterum ab altero euincitur, ex coctionibus & cruditatibus *deprehendemus*; has autem ipſas ex propriis

ex propriis excrementis, ventris quidem per ea quæ deiiciuntur; vasorum verò per vrinas; totius deniq; corporis, per sudores, atque ita alias omnes quæ in vna parte quadam, aut pluribus consistunt, eas quidem quæ thoracis ac pulmonis sunt per ea quæ tussi excreantur. Quæ verò vesicæ, aut renum, per ea quæ cum vrinis inferuntur. Iecoris autem simam partem, & mesenterium vt facultate se habeant, per ea quæ deiiciuntur; ac superiorem ventriculum, & stomachum, ex iis quæ vomitu excluduntur. Quęcunque verò per palatum excernũtur, vel per nares, vel per aures, cerebri vt se habeat, robur indicabunt. Ad hoc omnibus est commune, morbum priùs non posse solui, quàm in prodeuntibus excrementis signa concoctionis appareant, siue aures laborẽt, siue oculi, siue fauces, siue aliqua pars fuerit exulcerata. Et vt summatim dicam, concoctiones crisis celeritatem salutísque securitatẽ significant. Cruda verò, incocta, & quæ in prauos abscessus vertuntur, nullam crisim, vel labores, vel mortes, vel ipsorum morborũ recidiuas nunciant. Hæc de prænotione ad rem præsentem sufficiant. Vniuersus siquidem de his sermo, peculiaribus libris proditus est, pluribus sanè particulatim, sed ferè omnia theoremata complectentibus, quales sunt de pulsibus, crisibus, ac de diebus decretoriis, sunt inscripti. Ex quibus enim quis prænoscat potissimùm hisce tribus cõmentariis ostẽsum est. Ac mihi sanè videtur medẽdi method' iã finẽ habere.

ἐκ τῶν ἰδίων περιττωμάτων. τὰς μὲν ἐν τῇ γαστρὶ διὰ τῶν ὑπιόντων κάτω, τὰς δ' ἐν τοῖς ἀγγείοις διὰ τῶν οὔρων, τὰς δ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διὰ τῶν ἱδρώτων. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὅσαι κατά τι μέρος ἓν ἢ πλείω συνίστανται. τὰς μὲν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα διὰ τῶν ἀναβηττομένων. ὅσαι δὲ κατὰ κύστιν ἢ νεφρούς, διὰ τῶν τοῖς οὔροις ἐμφερομένων. ἥπατος δὲ σιμὰ καὶ μεσεντέριον ὅπως ἔχει δυνάμεως ἐκ τῶν ὑπιόντων κάτω, καὶ τῶν ἐμουμένων τὰ κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα καὶ τὸν στόμαχον. ὅσα δὴ δι' ὑπερῴας ἐκκρίνεται, ἢ διὰ ῥινῶν, καὶ δι' ὤτων, ἐγκέφαλον ὅπως ἔχει ῥώμης δηλώσει. κοινὸν δ' ἐπὶ πάντων, ὡς οὐχ οἷόν τε διαλυθῆναι τὸ νόσημα, πρὶν ἐν τοῖς ἀπιοῦσι περιττώμασιν ὀφθῆναι πέψεως γνωρίσματα. οὕτω κἂν ὦτα κακῶς ἔχῃ, κἂν ὀφθαλμοί, κἂν φάρυγξ, κἂν μόριόν τι ἑλκωθὲν εἴη, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντες πεπασμοὶ ταχυτῆτα κρίσεως, καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα, καὶ εἰς κακὰς ἀποστάσεις ἐκτρεπόμενα, ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς. ταῦτα περὶ προγνώσεως ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρόν. ὁ γάρ τοι πᾶς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ἐν τῇ οἰκείαις πραγματείαις γέγονται κατὰ μέρος μεγίσταις οὔσαις, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ θεωρήματα περιειληφυίαις, τάς τε περὶ τῶν σφυγμῶν καὶ κρίσεων, καὶ κρισίμων ἡμερῶν. ἐξ ὧν γάρ τις προγινώσκει μάλιστα, διὰ τῶν τριῶν τούτων δεδήλωται. δοκῶ τέλος ἔχειν τὴν θεραπευτικὴν ἅπασαν μέθοδον.

CAPVT XVIII.

De præseruatione ac emendatione corporis neutrius decidentiæ.

QVandoquidẽ & eos qui à morbis soluti *conualescunt*, ad sanum firmúmque virium robur ducere conuenit, & eos qui in morbos procliues decidũt, à morbis præseruare; & eos etiamnum, qui citra læsionem vllam sanitate fruuntur, in eâ conseruare, ac tres hæ residuæ artis sunt partes, paucissimis verbis etiam de harum constitutione aliquid disserendum. Quum igitur, & antea dictum sit tria esse eorum vniuersa genera quæ præter naturam sunt, causas, affectus & symptomata, præseruatrix vtique pars artis erit, quam & propriè vocant prophylacticen, in primo genere consistens. Quando enim vel copia quædam humorum, vel prauitas, vel obstructio, vel corrumpens vis corpori innascitur, periculũ est ne homo quamprimum ægrotet, aliquando etiam extremè periclitetur. Verùm interdum difficilè huiusmodi causæ queunt cognosci, quum hominem minimè infestant, vt certè venenum canis rabie laborãtis, cuius signum propriũ nullum in corpore continetur, antequam ad commorsũ rabies prope appulerit. Quare medicũ hasce causas ab ipsis ægrotantibus sciscitari necessarium est, & quæ singula ipsis obuenerint. Quũ tamen plenitudo, aut humorũ prauitas, vel tumorẽ corporis procreat, vel viscus aliquod obstruit, licet ipsa dignoscere per quædam symptomata media quodãmodo eorum tum quæ sanis insunt, tum quæ ægris accidunt. Etenim quæ sanis insunt omnia secundũ naturam, ac illæsa sunt, quæ ægris accidunt, tũ præter naturam, tum cum læsione existunt, horum intermedia ex genere quidem eorũ sunt quæ morbis accidunt, sed tam exigua magnitudinibus, & viribus imbecilla, vt consuetæ ab ipsis cuiq; parti functiones nondũ interturbẽtur. Si nãq; dolor aliquis capitis, vel alterius cuiuspiã partis fuerit, ita paruus

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ προφυλακῆς τε, καὶ τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ οὐδετέρου σώματος τοῦ εἰς νόσον ἐπιφερομένου.

ΕΠειδὴ καὶ τοὺς ἀπαλλαγέντας νοσημάτων, εἰς εὐρωστίαν ὑγιεινὴν ἄγεσθαι προσήκει, καὶ τοὺς ὑποσυρομένους εἰς τὰ νοσήματα προφυλάττεσθαι τὰς νόσους, ἔτι τε τοὺς ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας ἐν τούτῳ φυλάττεσθαι. καὶ τρία ταῦτα ὑπόλοιπα μέρη τῆς τέχνης ἐστί, διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν τι καὶ περὶ τῆς τούτων συστάσεως. ἐπεὶ τοίνυν εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστι τρία τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, αἰτίαι τε, καὶ διαθέσεις, καὶ συμπτώματα. τὸ προφυλακτικὸν κἂν εἴη μέρος τῆς τέχνης, ὃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως προφυλακτικὸν ἐν τῷ πρώτῳ γένει συνιστάμενον. ὅταν γὰρ ἤτοι πλῆθός τι χυμῶν, ἢ φαυλότης, ἢ ἔμφραξις, ἢ φθαρτικὴ δύναμις ἐγγίνηται τῷ σώματι, κίνδυνός ἐστι νόσον οὔπω νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον. ποτὲ δὲ καὶ ἐσχάτως κινδυνεῦσαι, δυσδιάγνωστοι δὲ τοιαῦται αἰτίαι ἅτε οὐ λυποῦσαι τὸν ἄνθρωπον. ὥσπερ γε ἀμέλει καὶ ὁ τοῦ λυττῶντος κυνὸς ἰός, οὗ σημεῖον ἴδιον οὐδὲν ἐστιν ἐν τῷ σώματι περιεχόμενον, πρὶν ἐγγὺς ἥκειν λύττης τὸν δηχθέντα. καὶ δὴ καὶ πυνθάνεσθαι τῶν τοιούτων αἰτιῶν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν ἰατρὸν αὐτῶν τῶν παρόντων, ὑπὲρ τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς ἑκάστου. ὅταν μέντοι πλῆθος, ἢ κακοχυμία ὑποτρέφηται, ἢ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἢ ἐμφράττηταί τι σπλάγχνον, ἔνεστι γνωρίζειν αὐτὰ διά τινων συμπτωμάτων, ἃ μέσα πώς ἐστι τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπαρχόντων, καὶ τῶν τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. τὰ μὲν γὰρ τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχοντα, κατὰ φύσιν ἅπαντά ἐστι καὶ ἀμέμπτα. τὰ δὲ τοῖς νοσοῦσι συμβαίνοντα παρὰ φύσιν τε καὶ μεμπτά, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἐκ μὲν τοῦ γένους ἐστὶ τῶν τοῖς νόσοις συμβαινόντων, οὕτω δὲ σμικρὰ τοῖς μεγέθεσι, καὶ ἀσθενῆ ταῖς δυνάμεσι ὡς μηδέπω κωλύεσθαι πρὸς αὐτῶν τὰς συνήθεις ἑκάστῳ πράξεις. εἴτε γὰρ ὀδύνη κεφαλῆς, ἢ ἄλλου τινὸς εἴη μέρους, οὕτω σμικρά τις

ὡς μήπω τὸν ἄνθρωπον ἀναγκάζεσθαι κλινήρη γίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ εἴτε βάρος, ἤτοι καθ' ὑποχόνδριον, ἢ κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι μέρος, ἢ σπλάγχνον, οὐδὲ τοῦθ' ἱκανὸν ἀποστῆσαι τῶν συνήθων. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὄγκος τοῦ σώματος, ἢ ἰσχνότης, ἢ ἀχροια, καὶ ὁ πρὸς τὰς κινήσεις ὄκνος, ἢ ὑπνώδης διάθεσις, ἢ ἀγρυπνία τῶν κατὰ τὰς τοῦ βίου πράξεις ἐνεργειῶν ἀπάγειν οὐχ ἱκανά, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἀνορεξία τις, ἢ ὄρεξις ἐπιτεταμένη σιτίων. ἄμφω γὰρ γίνεται τοῦ σώματος οὐκ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντος, ὥσπερ γε τὸ ἀδίψους παρὰ λόγον, ἢ διψώδεις, ἢ δακνομένους τὸν στόμαχον, ἢ τὴν κοιλίαν, ἢ κοπώδεις ἑαυτοὺς αἰσθάνεσθαι. τοιοῦτος γάρ τις ὁ τύπος ἐστὶ τῶν συμβαινόντων τοῖς προφερομένοις εἰς νόσον. ἡ δ' ἐπανόρθωσις τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ διαθέσεων, συνελόντι μὲν εἰπεῖν, διὰ τῶν ἐναντίων, ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται. κατὰ μέρος δ' ἐπιόντι, τὸ μὲν περιττὸν ἅπαν ἐκκενοῦν προσήκει, διορισάμενον ὅπως ἐστὶ περιττὸν, εἴτε ὡς ποιὸν, εἴτε ὡς ἄμφω. τὸ δ' ἐπανελθεῖν δυνάμενον εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλοιοῦν διὰ τῶν ἐναντίων, τὸ μὲν παχὺ καὶ γλίσχρον, λεπτύνοντα, τὸ δὲ λεπτὸν, παχύνοντα, κοινῇ δ' ἄμφω πέττοντα, τὰς δ' ἐμφράξεις, διαῤῥύπτοντα, τὰ δ' ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν, οἷά τε τὰ δηλητήρια, καὶ οἱ ἰοὶ τῶν ἰοβόλων ζώων, ἀλλοιοῦντα καὶ κενοῦντα, τὰς μὲν ἀλλοιώσεις διὰ τῶν ἐναντίων, ἤτοι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, ἢ κατὰ ποιότητα μίαν, ἢ δύο ποιουμένους, ἐκκενοῦντα δὲ διὰ τῶν ἑλκτικῶν δυνάμεων. δι' ὧν δ' ἄν τις ταῦτα ποιήσειε βοηθημάτων, ἐξ αὐτῶν τῶν διαθέσεων ληπτέον. εἰ μὲν γὰρ πάντες ὁμοίως αὐξηθεῖεν χυμοὶ, διὰ φλεβοτομίας μὲν ἡ κυριωτάτη καὶ μεγίστη κένωσις, ἑξῆς δὲ διὰ τρίψεων καὶ γυμνασίων, καὶ λουτρῶν, καὶ ἀσιτίας. οὕτω δὲ χρὴ κενοῦν, κἂν εἰ τὸ αἷμα πλεονάσῃ μόνον. εἰ δ' ὁ τῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης χολῆς χυμὸς, ἤ τις ὑδατώδης ὀῤῥὸς χυμοῦ, διὰ κενώσεως μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ περιττώματα τοῖς ὑπηλάταις ἐκκαθαίρειν. τὰ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις δι' οὔρων μὲν τὰ ὑδατώδη καὶ λεπτὰ, διὰ καθάρσεως δὲ τὰ χολώδη. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τὰ λεπτὰ τοῖς ὑπηλάταις ἐκκενοῦν. τὰ δὲ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν, ὅσα μὲν λεπτὰ δι' ἱδρώτων τε καὶ φαρμάκων, ὁπόσα τῷ δέρματι προσφερόμενα ξηραίνειν πέφυκε. ὅσα δὲ χολώδη, καθάρσει μὲν πρότερον, ἑξῆς δὲ τῇ διὰ τοῦ δέρματος κενώσει. εἰ δ' ὁ τοῦ φλέγματος πλεονάζοι χυμὸς, εἰ μὲν ἁλμυρὸν εἴη καθαίρειν, ὀξὺ δὲ γινόμενον, ἀλλοιοῦν πειρᾶσθαι συντελοῦντα τῇ φύσει πρὸς τὴν πέψιν αὐτοῦ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι τὸ γλυκὺ πέττεται ῥᾳδίως. ἄγει δ' εἰς πέψιν ἡσυχία τε, καὶ θάλψις μετρία, καὶ σιτίων εὐχύμων ὀλίγων ἐδωδὴ, καὶ οἴνου πόσις θερμαίνοντος ὀλίγον. τὴν δὲ θάλψιν μετρίαν ποιεῖ ἡ τρῖψις εὔκρατος, καὶ ἡ τῶν θερμῶν ὑδάτων σύμμετρος χρῆσις, ἐδέσματά τε καὶ φάρμακα τὰ μετρίως θερμαίνοντα. διαῤῥίπτει δὲ τὰς ἐμφράξεις, ὅσα λεπτύνειν πέφυκεν ἐδέσματά τε καὶ πόματα, καὶ φάρμακα. τὰς δ' ὕλας τούτων ὅπως εὑρίσκειν τε καὶ κρίνειν προσήκει, διὰ μιᾶς ἐξηγησάμεθα πραγματείας, ἣν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐπιγράφομεν. εἴρηται δὲ κἀν τῷ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης γράμματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῆς τῶν ἐκ τῶν νοσημάτων ἀναλαμβανόντων ἀναθρέψεως, καὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων φυλακῆς.

Καιρὸς οὖν ἤδη μετιέναι τῷ λόγῳ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν νοσημάτων ἀναλαμβανόντας, ἐφ' ὧν οὔτ' αἴτιον οὐδὲν ἐστὶ

vt hominem nondum lecto decumbere cogat; sed & si grauitas vel in hypocondriis, vel capite, vel quadam alia parte, vel viscere, neque hæc potuerit à solitis functionibus deturbare sed etiamnum magis tumor corporis, aut macies, aut decoloratio, & ad motus segnities, aut somnolenta dispositio, aut vigiliæ à functionibus ad vitæ actiones necessariis haud abducere satis valuerint, imò nec inappetentia, vel adaucta vehementiùs ciborum appetentia. Ambo siquidem corpore non absolutè sano oboriuntur quemadmodum & præter rationem sese haud sitibundos, vel sitibundos; aut stomacho morderi, seu ventriculo; aut lassatos sese sentire; talis enim typus quidam est eorum quæ in morbum decidentibus accidunt. At hæc efficiētium affectuum emendatio si summatim quidem loquar, contrariis, vt priùs ostensum est, celebratur. Si verò articulatim explicem, superuacuum omne euacuari conuenit, distinctione priùs facta, quomodo sit superuacuum, an vt quātum, siue vt quale siue vt vtrumque. Quod autem in naturalem statum redire potest, id contrariis alterare *oportet*, crassum quidem ac lentum attenuātibus, tenue verò incrassantibus; communiter autem vtrumq; concoquentibus, obstructiones aperiētibus; at quæ toto genere præter naturam sunt, qualia venena, & animalium virus iaculantium ictus, alterantibus & vacuātibus. Alterationes quidem per contraria vel tota substantia, vel vna qualitate, vel duabus agentia fiunt. euacuationes verò per remedia attrahēdi facultatibus prædita. Quibus autē auxiliis hæc aliquis acturus situs ab ipsis affectibus ei petendū. Si namq; omnes peræquè humores aucti fuerint, venę sectione vacuatio pręcipua ac maxima celebrabitur, deinde frictionibus, exercitiis, & balneis, & inedia. Hoc autē pacto vacuare oportet, si sanguis duntaxat exuberauerit. Si verò bilis flauæ, vel atræ humor, vel aquosum quoddā humoris serū, vacuatione quidem, sed non simili *vtendum est*. Nam quæ in primis quidē sunt venis excrementa, *medicamētis* aluum subducentibus expurgāda sunt; quæ verò in aliis per vrinas quidē aquosa ac tenuia, biliosa verò, purgatione. Sed possunt quoque tenuia aluum subducentibus vacuari. At quæ in toto *corporis* habitu stabulātur, tenuia quidem, per sudores, & medicamenta quæ cuti admota exiccare consueuerunt, verū si biliosa *extiterint*, primùm purgatione, deinde per cutim euacuare conuenit. Quòd si pituitosus exuberet humor, si salsa quidem fuerit pituita, purgare; sin acida, alterare moliatur is qui naturam ad eius concoctionē iuuat. At sanè dulcis multò facilius etiamnum concoquitur. Ad concoctionē autē ducit quies, moderatus calor, ciborū boni succi modicorum esus, ac vini modicè calefacientis potio. At calorem moderatū frictio temperata, & cōmoderatus aquarum calidarū vsus, & edulia, & medicamenta mediocriter calefacientia promouent. Obstructiones discutiunt quæcunque esculenta, & potulenta; & medicamenta attenuare nata sunt. At horum materias vt & inuenire, ac iudicare deceat, vno opere exposuimus, quod de simplicium medicamentorum facultate inscripsimus. Quin etiam in libro de victu attenuante traditum est.

CAPVT XIX.

De refectione conualescentium & conseruatione sanorum.

TEmpus itaque iam est vt ad eos qui ex morbis conualescunt, oratione transeamus, in quibus

quibus neque causa est præter naturam, neque affectus, sed sola cum virium imbecillitate macies. Proindéque in eum qui secundum naturam sit statum degentium reductio, refectio corroboratióque est, quæ ex commoderatis tum exercitationibus, tum alimentis cōparatur. Sed & materias quibus motus, & nutritio fieri possint, in opere de sanitate tuenda explicauimus. At ne ea de re quid præsenti sermoni desit, nunc etiam vniuersæ artis sanitatis tuendæ, non solùm refectricis, quam analepticen vocant, methodus repetenda est. Ac primùm quodnam ipsorum genus existat, idne *hygieinon* quod præsentem sanitatem tuetur. an hoc solo à therapeutico seu curandi genere differat, quòd paulatim emendationem moliatur? corpori namque priorem statum conseruanti, eâ quæ illi præsit arte haud opus fuerit. Verùm quia corrumpitur, nec quod priùs erat idem permanet, idipsum causa est cur ea quæ ipsi prospiceret, indigeat. Enimverò si id corpus vacuari, exhauririque solùm obtingeret, defectum cibus potusque refercirent. Si verò aut humorum copia, aut excrementorum prauitas coaceruetur, ipsi opus erit exercitationibus scopum eum habentibus vt tum humorem euacuent, & purgent, tum excrementa concoquãt, modo id causas omnes quæ sanitatem ipsam euertere possunt, euitet, frigus, calorem, lassitudinem, cruditatem, temulentiam, vigilias, mœrores, excandescentiam, iram, & quæcunque id genus cætera. Non enim necesse est ea sigillatim oratione prodere, quum quod argumentum proposuimus iam absolutum sit. Propositum enim erat non de omnibus medicinæ partibus decursu differere, sed quemadmodum alias artes, ita & hanc suam à finis notione sortitam esse constitutionem demonstrare; quum igitur id iam perfectum sit, summatim totam medicinæ rationem repetamus; moxq, eam quam ad cæteras quasque artes effectiuas habet analogiam ostendentes.

παρὰ φύσιν, οὔτε διάθεσις, ἰσχνότης δὲ μόνη μετὰ δυνάμεως ἀσθενείας. διὰ ταῦτά τοι καὶ ἡ εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀγωγὴ τῶν οὕτω διακειμένων, ἀνάθρεψίς τε καὶ ῥῶσίς ἐστιν ἐκ κινήσεών τε καὶ τροφῶν συμμέτρων γιγνομένη. τὰς δὲ ὕλας κἀνταῦθα δι᾽ ὧν αἱ κινήσεις τε καὶ θρέψεις ἔσονται, διὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐδήλωσα πραγματείας. ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ παρόντι λόγῳ, λεχθήσεται καὶ νῦν ἡ μέθοδος ἁπάσης τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, οὐ μόνον τῆς ἀναληπτικῆς λεγομένης. καὶ πρῶτόν γε ὁποῖον τὸ γένος αὐτῶν ἐστι, ἆρά γε τῶν παρόντων φυλακτικὸν, ἢ τούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ θεραπευτικοῦ, τῷ κατὰ μικρὰ ποιεῖσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν; οὐ γὰρ δὴ διαφυλάττοντί γε τῷ σώματι τὴν ἔμπροσθεν ἕξιν, ἐπισταμένης ἐδέησε τέχνης, ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἐστὶ αἰτία τοῦ δεῖσθαι τῆς προνοουμένης ἐπιστήμης, ὅτι διαφθείρεταί τε, καὶ οὐ διαμένει τοιοῦτον οἷον ἔμπροσθεν ἦν. εἰ μὲν δὴ τοῦτο μόνον αὐτῷ τὸ κενοῦσθαί τε καὶ διαφορεῖσθαι συμπίπτοι, τροφὴ καὶ ποτὸν ἀναπληρώσουσι τὸ λεῖπον. εἰ δ᾽ ἤτοι ὑποτρέφοιτο πλῆθος χυμῶν, ἢ περιττώματα μοχθηρὰ γυμνασίων αὐτῷ δεήσει, σκοπὸν ἐχόντων καὶ ἐκκενοῦν μὲν, καὶ καθαίρειν τὸν χυμὸν, καὶ πέττειν τὰ περιττώματα, πρὸς τῷ καὶ διαφυλάττεσθαι τὰς αἰτίας ἁπάσας, ὅσαι τὴν ὑγείαν αὐτὴν διαφθεῖραι δυνήσονται, ψύξιν, ἔγκαυσιν, κόπον, ἀπεψίαν, μέθην, ἀγρυπνίαν, λύπας, ὀργὰς, θυμὸν, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἔτι δεῖ καθ᾽ ἕκαστον ὑπεξιέναι τῷ λόγῳ τῆς ὑποθέσεως, ἣν ὑπεθέμεθα πεπληρωμένης ἤδη. πρόκειται γὰρ οὐ κατὰ διέξοδον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μερῶν τῆς ἰατρικῆς διελθεῖν, ἀλλὰ δεῖξαί πως ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ ταύτης ἡ σύστασις γίγνεται. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ γέγονεν ἤδη τοῦτο, διὰ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τὸν λόγον, εὐθὺς καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐπιδεικνύντες, ἣν ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσαι ποιητικαί.

CAPVT XX.

Epilogus, quónam in genere sit artium effectiuarum Medicina.

EST igitur medicina, vna effectiuarum artium, non tamen simpliciter, vt ædificatoria, fabrilis, textoria; sed vt labefactatæ domus emendatrix, & lacerarum vestium sartrix. Quoniam verò & harum ipsarum duplicem esse constitutionem ostendimus, interdum quidem artifice exemplum ex se fingente, interdum verò quod extrinsecus consistit speculante; medicam artem secundi generis esse demonstrauimus. Non enim ex seipsa fingit exemplum, verùm ex Anatome totum id diligenter speculata, vitiatum emendare conatur. Differt autem in hoc ab artibus prædictis, quòd plurima naturâ operante subministrat; vniuersam tamen speculationem, ex qua medicus emendator & minister manat, aliis effectiuis artibus similem obtinet. Etenim partium similarium substantiam, & generationis organicarum modum pernouit: peræquè etiamnum tum affectuum inuentionem, tum curationis cuiusque ipsorum scopos introduxit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἐπίλογος, ἐν τίνι γένει ἐστὶ τῶν ποιητικῶν ἰατρική.

ΕΣτιν οὖν ἡ ἰατρικὴ, μία τῶν ποιητικῶν, οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως, ὡς ἡ οἰκοδομική τε, καὶ τεκτονικὴ, καὶ ὑφαντικὴ, ἀλλ᾽ ὡς ἥ τε τῆς πεπονθυίας οἰκίας ἐπανορθωτικὴ, καὶ τῶν ῥαγέντων ἱματίων ἀκεστική. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ σύστασις ἐδείχθη διττὴ, ποτὲ μὲν ἑαυτοῦ γεννῶντος τοῦ τεχνίτου τὸ παράδειγμα, ποτὲ δ᾽ ἐκτὸς ὑπάρχοντος θεωρουμένου, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐπεδείξαμεν. οὐ γὰρ ἑαυτῆς διαπλάττει τὸ παράδειγμα. θεασαμένη δὲ δι᾽ ἀνατομῆς ὅλον ἀκριβῶς, αὐτὸ πειρᾶται τὸ διαφθειρόμενον ἐπανορθοῦν. διήνεγκε δ᾽ ἐν τούτῳ τῶν προειρημένων τεχνῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑπηρετεῖ. τὴν θεωρίαν μέντοι πᾶσαν ἐξ ἧς ὁρμώμενος ὁ ἰατρὸς ἐπανορθωτικός τε καὶ ὑπηρετικός ἐστιν, ἀνάλογον ἐκτήσατο ταῖς ἄλλαις τέχναις ταῖς ποιητικαῖς. καὶ γὰρ τῶν ὁμοιομερῶν ἔγνωκε τὴν οὐσίαν, καὶ τῶν ὀργανικῶν τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, ἔτι τε τῶν παθῶν τὴν εὕρεσιν ὁμοίως ἐποιήσατο, καὶ τοὺς καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν σκοποὺς τῆς ἰάσεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΕΧΝΗ ΙΑΤΡΙΚΗ.

GALENI ARS MEDICA.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τέχνην τὴν ἰατρικὴν συνίστησιν ἐξ ὅρου τῶν σωμάτων τε, καὶ σημείων, καὶ τῶν αἰτιῶν.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicam artem constituit ex corporum, signorum, & causarum definitione.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Περὶ τριπλῆς διδασκαλίας τε, καὶ περὶ τοῦ τῆς ὁρικῆς ἀξιώματος.

ΤΡΕΙΣ εἰσὶν αἱ πᾶσαι διδασκαλίαι τάξεως ἐχόμεναι. πρώτη μὲν ἡ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας κατ᾽ ἀνάλυσιν γινομένη. δευτέρα δέ, ἡ ἐκ συνθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν εὑρεθέντων. τρίτη δέ, ἡ ἐξ ὅρου διαλύσεως, ἣν νῦν ἐνιστάμεθα. καλεῖν δ᾽ ἔξεστι τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν, οὐ μόνον ὅρου διάλυσιν, ἀλλὰ καὶ διάπτυξιν, ὥς τινες ὠνόμασαν, ἢ ἀνάλυσιν, ἢ διαίρεσιν, ἢ ὥς ἕτεροί τινες ἐξάπλωσιν, ἢ ἐξήγησιν ὡς ἄλλοι. ἐπεχείρησαν μὲν οὖν ἔνιοι τῶν Ἡροφιλείων τοιαύτην ποιήσασθαι διδασκαλίαν, ὥσπερ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ἐρυθραῖος. ἐπεχείρησαν δὲ καὶ τὴν κατὰ σύνθεσιν, αὐτοί τε οἱ Ἡροφίλειοι, καί τινες τῶν Ἐρασιστρατείων τε, καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεύς. οὐδεὶς μέντοι γε τῶν πρὸ ἡμῶν, ἔγραψε τὴν ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας ἀρχομένην διδασκαλίαν, ἐξ ἧς αἱ τέχναι πᾶσαι συνίστανται κατὰ μέθοδον. ἀλλ᾽ ἐκείνην μὲν ἑτέρωθι διήλθομεν, ἐνταυθοῖ δὲ τὴν ὁρικὴν ποιησόμεθα διδασκαλίαν. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται τῆς κατὰ ἀνάλυσιν, ἀξιώματί τε καὶ μεθόδῳ, τοσοῦτον πλεονεκτοῦσαν εὑρήσομεν εἰς σύνοψίν τε τοῦ ὅλου, καὶ μνήμην τῶν κατὰ μέρος. εὐμνημόνευτα γὰρ ἱκανῶς ἐστι τὰ ἐκ τῆς τοῦ ὅρου διαλύσεως ἅπαντα, διὰ τὸ περιέχειν ὅλης τῆς τέχνης ἐν ἑαυτῷ τὰ κεφάλαια τὸν ἄριστον ὅρον, ὃν δή τινες καὶ οὐσιώδη ὀνομάζουσιν, ἀντιδιαιρούμενοι τοῖς ἐννοηματικοῖς προσαγορευομένοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων οἷς ὁρίζονται πράγμασιν, οὗτοι δὲ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς συνίστανται. ἡ δὲ κατὰ μέρος ἐξεργασία συμπάσης τῆς ἰατρικῆς θεωρίας, ἐν πολλαῖς ἡμῖν ἑτέραις γέγραπται πραγματείαις, αἷς ἔξεστι χρῆσθαι πρὸς τὰς τρεῖς διδασκαλίας. ἀλλὰ νῦν γε τῆς ὁριστικῆς ἀρξόμεθα, τοσοῦτον ἔτι προσθέντες, ὡς μόνα τὰ κεφάλαια, καὶ οἷον συμπεράσματα τῶν κατὰ διέξοδον ἀποδεδειγμένων, εἰρήσεται νῦν.

PROOEMIVM.

De triplici doctrina, ac de definitiuæ dignitate.

TRES sunt omnes doctrinæ, quæ ordine cōparantur. Prima quidē ex finis notione, quę per resolutionem fit; Secunda ex compositione eorum, quæ per resolutionem fuerunt inuenta; Tertia ex definitionis dissolutione, quam nūc instituimus. Licet autem huiusce-modi doctrinā vocare non tātum definitionis dissolutionem, sed & explicationem, vt nonnulli nominarunt, vel resolutionem, vel diuisionem, vel (vt nonnulli alij) explanationem, vel expositionē, vt alij. Ac conati quidem sunt, & Herophiliorum quidam, talem facere doctrinam, quemadmodum Heraclides Erythræus. Conati sunt autē & ea, quæ per compositionem, & ipsi Herophilij, & quidam Erasistrati sectatores, & Athenæus Attaleus. Nemo tamē ante nos eam, quæ oritur à notione finis, scripsit, ex qua omnes artes methodo constituuntur; sed illam quidem alio in opere pertractauimus. Hîc verò definitiuam constituemus doctrinam, quantùm enim ab ea, quæ per resolutionem fit, & dignitate, & methodo remota est, tantum & ad totius compendium, & ad particularium memoriam præstare inuenietur, commodè namque ac facilè memoriæ mandātur vniuersa ex definitionis dissolutione, quoniam totius artis capita in se optima definitio complectitur, quam quidam substantialem nominant, distinguúntque, oppositam aliis, quæ notionales appellantur. Illæ siquidem ab accidentibus, quæ insunt rebus definitis, hæ verò ab ipsa essentia cōstituuntur. Elaboratum autem est à nobis particulatim totius medicæ speculationis opus, & in pluribus conscriptum tractatibus, quibus ad tres doctrinas vti licet. Nūc verò definitiuam aggrediemur, si hoc tantum addiderimus nos sola capita, & vt conclusiones eorum quæ fusiùs demonstrata sunt, nunc esse traditūros.

CAP.

A

CAPVT PRIMVM.

Medicinæ definitio & explicatio generalis, & quot modis dicatur effectiuum, indicatiuum, & susceptiuum.

MEDICINA est scientia salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Nihil verò differt, si quis *loco insalubrium*, ægrorum dixerit. Nomen quidem scientiæ communiter, & nō propriè B accipere oportet. Salubre autem, & insalubre, & neutrum, vnumquodque tripliciter dicitur, primò quidem vt corpus, secundò autem, vt causa, tertiò verò, vt signum. Etenim corpus, quod sanitatem continet; & causam, quæ ipsam efficit, & cōseruat; & signum, quod indicat; hæc omnia salubria Græci vocitant. Eodem modo, & susceptiua morborum corpora; & morbos efficientes, conseruantésque causas; & signa indicantia, insalubria vocant. Atq; eadem ratione corpora neutra, causas, signáque *dixerunt*. At prima quidem ratione sciētia est, causarum salubriū medicina; iam verò propter eas, & C aliarum, secunda verò insalubrium, tertia denique neutrarum. Ac sanè & post has corporum, prima quidem, & hîc salubrium, secunda insalubriū; tertia neutrorum. Atque de signis eadem ratione *dicēdum*. In artis autem actionibus prius quidē est corporū dignotio ex signis videlicet; postea verò causarum, quæ in ipsis sunt, inuentio. Sed quoniam & effectiuum, & indicatiuum, & susceptiuum, dupliciter vnumquódque dicitur, hoc quidem simpliciter; hoc verò vt nūc, nosse oportet medicinam esse vtrorúmque scientiam. Sed & ipsum simpliciter duobus dicitur modis, & quod semper; & quod vt D multùm, & vtrorúmq; medicina est scientia. Neutra verò, & causa, & corpus, & signum, & quod simpliciter dicitur, & quod vt nunc, tripliciter vnumquodque enunciatur, hoc quidem, quia neutrius contrariorum est particeps; hoc verò, quia vtriusque, hoc verò, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipsorum secundum rursus duobus dicitur modis; aliquando quidem, quia vtriusque contrariorum ex æquo est particeps, aliquando verò, quia plus alterius. Est verò & in tota definitione, dictionis ambiguitas quædam, quam & ipsam diluere oportet. Quum enim dicitur medicinam esse scientiam, & salubrium, & insalu- E brium, & neutrorum, significatur & quod omnium particularium, significatur & quod qualium, significatur & quod quorumdam. Sed quod omnium quidem indefinitum est, atque impossibile, quod autem quorumdam, imperfectum, atque ab arte alienum, quod verò qualium artificiosum pariter, atque sufficiens ad omnia artis particularia, quod etiam dicimus in medicinę definitione comprehendi. Primum igitur à corporibus auspicabimur, qualiánam sint, tum salubria, tum insalubria, tū neutra, & postea de signis, & causis disseremus. F

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὅρος τῆς ἰατρικῆς τε καὶ ἡ διάπτυξις καθολική, καὶ ποσαχῶς τὸ ποιητικόν, καὶ τὸ δηλωτικόν, καὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν λέγεται.

ἸΑΤΡΙΚΗ ἐστὶν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων. οὐ διαφέρει δὲ οὐδ' εἰ νοσερῶν τις εἴποι. τοῦ μὲν οὖν τῆς ἐπιστήμης ὀνόματος, κοινῶς τε καὶ οὐκ ἰδίως ἀκούειν χρή. τὸ δὲ ὑγιεινὸν, καὶ τὸ νοσῶδες, καὶ τὸ οὐδέτερον, τριχῶς ἕκαστον λέγεται. τὸ μὲν ὡς σῶμα, τὸ δὲ ὡς αἴτιον, τὸ δὲ ὡς σημεῖον. τό τε γὰρ τὸ ἐπιδεκτικὸν σῶμα τῆς ὑγείας, καὶ τὸ ποιητικὸν, καὶ φυλακτικὸν αὐτῆς αἴτιον, καὶ τὸ δηλωτικὸν σημεῖον, ἅπαντα ταῦτα καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ὑγιεινά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ νοσώδη, τά τε ἐπιδεκτικὰ νόσων σώματα, καὶ τὰ ποιητικά τε, καὶ φυλακτικὰ νόσων αἴτια, καὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα. καὶ δὴ καὶ τὰ οὐδέτερα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον σώματά τε καὶ αἴτια, καὶ σημεῖα. καί ἐστι κατὰ πρῶτον μὲν λόγον, ἐπιστήμη τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ἰατρική, δι' ἐκεῖνα δ' ἤδη καὶ τῶν ἄλλων. δεύτερον δὲ τῶν νοσωδῶν. τρίτον δὲ τῶν οὐδετέρων. καὶ δὴ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν σωμάτων, πρῶτον μὲν κἀνταῦθα τῶν ὑγιεινῶν, ἐφεξῆς δὲ τῶν νοσερῶν, εἶτα τῶν οὐδετέρων. καὶ περὶ τῶν σημείων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ἐν μέντοι ταῖς πράξεσι, πρότερον μὲν τῶν σωμάτων ἡ διάγνωσις, ἐκ τῶν σημείων δηλονότι, μετὰ ταῦτα δὲ, ἡ τῶν ἐπ' αὐτοῖς αἰτίων εὕρεσις. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ ποιητικὸν, καὶ τὸ δηλωτικὸν, καὶ τὸ ἐπιδεκτικὸν διχῶς ἕκαστον λέγεται, τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ δὲ ἐν τῷ νῦν. ἰστέον ἀμφοῖν οὖσαν ἐπιστήμην τὴν ἰατρικήν. καὶ αὐτὸ δὲ, τὸ ἁπλῶς διχῶς λέγεται, τό τε διὰ παντὸς, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἔστιν ἀμφοτέρων τούτων ἐπιστήμη ἡ ἰατρική. τὸ δὲ οὐδέτερον, αἴτιόν τε, καὶ σημεῖον, καὶ σῶμα, τό τε ἁπλῶς λεγόμενον, καὶ τὸ ἐν τῷ νῦν, τριχῶς ἕκαστον λέγεται. τὸ μὲν τῷ μηδ' ἑτέρου τῶν ἐναντίων μετέχειν, τὸ δὲ, τῷ τῶν ἀμφοτέρων, τὸ δὲ, τῷ ποτὲ μὲν τοῦδε, ποτὲ δὲ τοῦδε. τούτων δ' αὐτῶν τὸ δεύτερον, κατὰ δύο τρόπους λέγεται. ποτὲ μὲν τῷ μετέχειν ἑκατέρου τῶν ἐναντίων ἐξ ἴσου, ποτὲ δὲ τῷ πλέον θατέρου. ἔστι δὲ καὶ καθ' ὅλου τοῦ ὅρου κατὰ τὴν λέξιν ἀμφιβολία τις, ἣν καὶ αὐτὴν χρὴ διαλύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ λέγειν τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὑπάρχειν ὑγιεινῶν, καὶ νοσερῶν, καὶ οὐδετέρων, σημαίνεται μὲν, καὶ τὸ πάντων τῶν κατὰ μέρος, σημαίνεται δὲ καὶ τὸ ὁποίων, σημαίνεται δὲ καὶ τὸ τινων. ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων, ἀπερίοριστόν τε καὶ ἀδύνατον, τὸ δὲ τινων, ἐλλιπές τε καὶ οὐ τεχνικόν. τὸ δ' ὁποίων, τεχνικόν τε ἅμα, καὶ διαρκὲς εἰς ἅπαντα τῆς τέχνης τὰ κατὰ μέρος, ὅπερ καὶ περιέχεσθαί φαμεν ἐν τῷ τῆς ἰατρικῆς ὅρῳ. ἀρξόμεθα οὖν ἀπὸ τῶν σωμάτων πρῶτον, ὁποῖά τινα τά θ' ὑγιεινὰ, καὶ τὰ νοσώδη, καὶ τὰ οὐδέτερα τετύχηκεν ὄντα. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν περὶ τῶν σημείων τε καὶ αἰτίων διεξέλθωμεν λόγον.

CAPVT II.

De corpore salubri, insalubri & neutro.

SAlubre simpliciter corpus est, quod ab ipso quidem ortu simplicibus, ac primis partibus

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ὑγιεινοῦ σώματός τε, καὶ νοσώδους, καὶ οὐδετέρου.

ὙΓιεινόν ἐστιν ἁπλῶς σῶμα, τὸ ἐκ γενετῆς εὔκρατον μὲν ὑπάρχον, τοῖς ἁπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις. σύμμε-

ἐν δὲ τοῖς ἐκ τούτων συγκειμένοις ὀργανικοῖς. ὑγιεινὸν δὲ νῦν ἐστι σῶμα, τὸ κατὰ τὸ παρὸν ὑγιαῖνον. ἔστι δὲ δή που καὶ τοῦτο καθ' ὃν ὑγιαίνει χρόνον, εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον, οὐ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν τε καὶ συμμετρίαν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἁπλῶς ὑγιεινοῦ σώματος, διὰ παντὸς μὲν τοιοῦτόν ἐστι, τὸ εὐκρατότατόν τε καὶ συμμετρότατον, ὡς τὸ πολὺ δὲ, τὸ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολειπόμενον οὐ πολλῷ. νοσῶδες δέ ἐστιν ἁπλῶς σῶμα, τὸ ἐκ γενετῆς, ἤτοι δύσκρατον τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον τοῖς ὀργανικοῖς, ἢ ἀμφότερα. νοσῶδες δὲ νῦν ἐστι σῶμα τὸ νοσοῦν, ἐν ᾧ λέγεται χρόνῳ τοιοῦτον ὑπάρχειν. εὔδηλον δὲ ὡς καὶ τοῦτο καθ' ὃν λέγεται χρόνον εἶναι νοσῶδες, ἤτοι δύσκρατόν ἐστιν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν, ἢ ἀσύμμετρον ἐν τοῖς ὀργανικοῖς, ἢ ἀμφότερα. καὶ δὴ καὶ διὰ παντὸς νοσῶδές ἐστιν, ὅ,τι περ ἂν ἐκ γενετῆς, ἤτοι δυσκρατότατον ὑπάρχῃ, ἐν ἁπλοῖς καὶ πρώτοις μορίοις ἅπασιν, ἢ τισιν, ἢ τοῖς κυριωτάτοις, ἢ καὶ τοῖς ὀργανικοῖς ἀσυμμετρότατον, ὁμοίως καὶ ἐν τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ τισιν, ἢ τοῖς κυριωτάτοις. ὡς τὸ πολὺ δὲ νοσῶδές ἐστι σῶμα, τὸ τοῦ τοιούτου τῆς κακίας ἀπολειπόμενον, οὔπω δ' ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκός. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ οὐδέτερον σῶμα τριχῶς ἐλέγετο, τὸ μὲν μηδ' ἑτέρας τῶν ἄκρων διαθέσεων μετέχον, τὸ δὲ τῶν ἀμφοτέρων, τὸ δὲ τῆς, ποτὲ μὲν τῆσδε, ποτὲ δὲ τῆσδε. κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σημαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται σῶμα, τὸ μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχον, τοῦ τε ὑγιεινοτάτου σώματος, καὶ τοῦ νοσωδεστάτου, καὶ τούτου τὸ μὲν ἁπλῶς τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι περ ἐκ γενετῆς τοιοῦτον κατεστήσατο. τὸ δὲ νῦν ὅπου, κατὰ τὸ παρὸν τὸ μέσον ὑπάρχει τοῦ τε ὑγιεινοτάτου, καὶ τοῦ νοσωδεστάτου. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἁπλῶς τὸ μὲν διὰ παντὸς τοιοῦτον, ὅτι περ ἂν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις διαμένῃ τοιοῦτον. τὸ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸ καὶ μεταβολάς τινας λαμβάνον. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται σῶμα, τὸ ἐναντίων ἅμα διαθέσεων μετέχον ἐκ γενετῆς, ἤτοι καθ' ἓν μόριον, ἢ κατὰ δύο διαφέροντα. καθ' ἓν μὲν, εἰ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατον εἴη τῶν δραστικῶν ποιοτήτων, ἢ κατ' ἀμφοτέρας μὲν, ἀλλὰ περὶ τὴν διάπλασιν, ἢ τὸ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν μορίων, ἢ τὴν θέσιν ἐσφαλμένον, ἢ ἔμπαλιν ἐν τούτοις μὲν κατωρθωμένον ἅπασιν, ἢ τισιν, ἐν δὲ τῇ κράσει διημαρτημένον. ἐν διαφέρουσι δὲ μορίοις, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἀντιθέσεις δύναταί τι τῶν ἐναντίων ἅμα μετέχειν. καὶ διὰ παντὸς μὲν τοιοῦτον, τὸ κατὰ πάσας τὰς ἡλικίας μένον ὅμοιον, ὡς τὸ πολὺ δ' ἐστὶ, τὸ καὶ μεταβάλλον κατά τι. οὕτως δὲ κἂν τῷ νῦν οὐδέτερον ἔσται σῶμα, κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, ἢ τῷ περὶ ἓν μόριον, τὰ μὲν ἔχειν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσερὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἢ τῷ περὶ διαφέροντα μέρη. κατὰ δὲ τὸ τρίτον σημαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται σῶμα, τὸ ποτὲ μὲν ὑγιεινὸν, ποτὲ δὲ νοσερὸν ἐν μέρει γινόμενον, ὥσπερ ἐνίοις ὑπῆρξε, παισὶ μὲν οὖσιν, ὑγιεινοῖς εἶναι, νεανίσκοις δὲ γενομένοις, νοσεροῖς, ἢ ἔμπαλιν. ἐν ἑνὶ δὲ χρόνῳ τὸ οὕτως οὐδέτερον, ἀκριβῶς μὲν οὐκ ἐγχωρεῖ συστῆναι, κατὰ πλάτος δ' ἐγχωρεῖ. ἴσμεν δὲ ὅτι τὸ νῦν, διχῶς λέγεται. τὸ μὲν οὖν ὑγιεινὸν, καὶ νοσῶδες, καὶ οὐδέτερον σῶμα ποσαχῶς λέγεται, καὶ ὁποῖον ἕκαστόν ἐστιν αὐτάρκως δεδήλωται.

A probè temperatum est; in organis verò quæ ex illis componuntur, est commoderatum. Salubre autem nunc est corpus, quod in præsenti est sanum, est verò hoc quo tempore sanum existit, & probè temperatum,& commoderatum, non optima ac summa & temperie,& symmetria, sed *sibi* propria. Ipsius verò salubris simpliciter corporis perpetuò quidem, est id,quod & temperatissimum, & commoderatissimum est, vt multùm autem, quòd ab optima constitutione non admodum discedit. Insalubre verò simpliciter est corpus, quod ab ortu, vel similaribus partibus intemperatum, vel organicis incommoderatum, vel vtrumque est. B Insalubre verò nunc est corpus, quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat. Perspicuum autem est, & id quo tempore ægrum esse dicitur, aut similaribus partibus intemperatum, aut organicis incommoderatum, aut vtrumque esse. Atque semper insalubre est, quod ab ipso ortu, aut simplicibus, primisque partibus vel omnibus, vel quibusdam, vel principibus, intemperatissimum est, aut organicis incommoderatissimum existit, iisque similiter, vel omnibus, vel quibusdam, vel maximè præcipuis. Vt multum verò insalubre est corpus, quod ab huius quidem vitio recedit, nondum tamen in medio constitutum est. C Quoniam verò,& neutrum corpus tripliciter dicebatur; primum quidem, quod neutrius extremarum affectionum, secundum quod vtriusque; tertium quod nunc huius, nunc illius est particeps. Iuxta primum significatum, neutrum erit corpus, quod exquisitè medium est saluberrimi,& insaluberrimi corporis; & huius hoc quidem simpliciter tale,quod ab ipso ortu ita constitutum est; hoc verò vt nunc, quod in præsenti saluberrimi, atque insaluberrimi medium existit, ipsius autem simpliciter *neutrum*, quod perpetuò quidem tale est, id in omnibus ætatibus tale perdurat; quod verò vt multùm, id D nonnullas recipit mutationes. Iuxta verò secundum significatum, neutrum erit corpus, quod ab ortu contrariarum simul affectionum est particeps, aut in vna parte, aut in duabus differentibus, in vna quidem, si in altera agentium qualitatum oppositione, vel vtraque, etiam probè temperatum sit; sed in conformatione, vel magnitudine, vel numero partium, vel situ oblæsum; aut contrà in his quidem rectè se habeat, vel omnibus, vel quibusdam; peccet autem in temperamento. In differentibus verò partibus, & per omnes oppositiones quodammodò potest contrariorum simul esse E particeps. Ac semper quidem tale, quod per omnes ætates simile permanet. Vt multùm verò, quod in aliquo permutatur. Ita verò, & nunc neutrum erit corpus, iuxta secundum significatum, vel quia in parte vna hæc quidem ipsi salubria existunt, illa verò insalubria, vel in differentibus ita afficitur partibus. Secundum verò tertium significatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem salubre, aliquando verò insalubre per vices existit, vt nonnullis accidit, qui in puetitia salubres vigent, in iuuentute, insalubres redduntur, aut contrà. In vno autem tempore, quod ita est neutrum, F exquisitè quidem consistere nequit, ampliori verò, potest. Nouimus autem, quòd nunc dupliciter dicitur. Salubre igitur, & insalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale vnumquodque sit, abundè explicatum est.

CAP.

CAPVT III.

De signis in vniuersum salubribus, insalubribus, & neutris.

DE signis verò deinceps dicendum; sunt autem & ex his salubria quidem *diagnostica* quæcunque præsentem indicant sanitatem; *prognostica* quæ futuram prænunciant, & anamnestica quæ præteritam memoriæ subiiciunt. Insalubria verò, quæ & morbum præsentem indicant, & futurum prænunciãt, atque præteritum memoriæ subijciunt. Eadem ratione & neutra alia neutram affectionem deprehendunt, prænunciant, & memoriæ subijciunt, atque hæc nihil omninò de affectionibus manifestant, vel nihilo magis salubrem, quàm insalubrem affectionem diuulgant; & quæ partim quidem salubrem, partim verò insalubrem indicant affectionem; & quæ aliquando quidem salubrem, aliquando verò insalubrem, & hæc quoque secundum tria tempora, veluti salubria, & insalubria. Vocantur autem nonnunquam à veterioribus medicis hæc omnia, signa prognostica, tametsi, præsentia, vel præterita significant. Vsus verò non paruus est ex prænunciantibus, atque indicantibus, minor autem ex memorantibus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ γνωρισμάτων τῶν καθόλου ὑγιεινῶν τε, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων.

ΠΕρὶ δὲ τῶν σημείων ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. ἔστι δὲ καὶ τούτων ὑγιεινὰ μὲν, ὅσα τῆς τε παρούσης ὑγείας ἐστὶ διαγνωστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικά. νοσώδη δὲ τά τε τῆς παρούσης νόσου διαγνωστικὰ, καὶ τῆς προγεγενημένης ἀναμνηστικὰ, καὶ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι προγνωστικά. κατὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὰ οὐδέτερα, τά τε τῶν οὐδετέρων διαθέσεων διαγνωστικὰ, καὶ προγνωστικὰ, καὶ ἀναμνηστικὰ, καὶ τὰ μηδὲν ὅλως δηλοῦντα περὶ διαθέσεων, ἢ τὰ μηδὲν μᾶλλον ὑγιεινὴν, ἢ νοσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν. καὶ τὰ κατά τι μὲν ὑγιεινὴν, κατά τι δὲ νοσερὰν δηλοῦντα διάθεσιν, καὶ τὰ ποτὲ μὲν ὑγιεινὴν, ποτὲ δὲ νοσώδη· καὶ ταῦτα δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους ὁμοίως τοῖς ὑγιεινοῖς τε καὶ νοσώδεσι. καλεῖται δ᾽ ἐνίοτε πρὸς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἅπαντα ταῦτα τὰ σημεῖα προγνωστικὰ, κἂν τῶν ἐνεστώτων, ἢ προγεγονότων ᾖ δηλωτικά. καὶ ἡ χρεία μεγάλη μὲν τῶν διαγνωστικῶν τε καὶ προγνωστικῶν, ἐλάττων δὲ τῶν ἀναμνηστικῶν.

CAPVT IV.

De signis diagnosticis optimæ constitutionis corporis, ac potissimùm cerebri probè temperati.

QVum igitur sint salubria corpora, hæc quidẽ simpliciter, hæc verò vt nunc, quæ & perpetuò bene valentia dicuntur; salubrium simpliciter corporum duplicem diximus esse differẽtiam; quod nonnulla quidem perpetuò, nonnulla verò, vt multum, sint talia. Perpetuò quidem, quæ optimam constitutionem sortita sunt; vt multum verò, quæ non magnopere ab illa recedunt. Horum autem dignotiones sumendæ sunt ab iis, quæ secundum substantiæ rationem ipsis insunt; & ab iis, quæ ex necessitate consequuntur, tum actionibus, tum symptomatis quæ sanè & accidentia propriè vocamus. A substantia quidem ipsa eorum, quæ optimæ sunt constitutionis, commoderatio similarium quidem partium in caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate, organicarum verò, in quãtitate, ac numero eorum, ex quibus componuntur, ac præterea conformatione, & situ partium singularum, totiusque organi. Ab his verò, quæ ex necessitate consequuntur in similaribus partibus, vt quatenus ad tactum spectat, commoderatio, mollitiei, ac duritiei quatenus autem ad visum, coloris probitas, & læuitatis, atque asperitatis mediocritas. In rationibus verò perfectio, quam & ipsarum integritatem appellamus. Ab his verò, quæ organicas partes comitantur, in organorum vniuersi corporis & symmetria & pulchritudine, ac præterea in earũ, quæ ipsis insunt, actionum integritate. Optimæ igitur constitutionis corporum signa indicantia sunt hæc. Eorum autem, quæ ab ipsa recedunt, sed adhuc salubria *existunt*, nonnulla quidem in similarium partium temperie vitium aliquod leue subeunt, nonnulla verò in organorum commoderatione, & id quoque perexiguum, atque vel omnium, vel quorumdam, vel vtrorũque. Vitiorũ verò genera eadẽ sunt ac quæ integritatẽ perficiũt, tẽperies quidẽ in similaribus,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ σημείων τῶν διαγνωστικῶν τῆς ἀρίστης τοῦ σώματος κατασκευῆς, καὶ μάλιστα τοῦ εὐκράτου ἐγκεφάλου.

ΟΝτων οὖν σωμάτων ὑγιεινῶν, τῶν μὲν ἁπλῶς, τῶν δὲ ἐν τῷ νῦν, ἅπερ δὴ καὶ ὑγιαίνοντα λέγεται. τῶν ἁπλῶς ὑγιεινῶν σωμάτων, διττὴν ἔφαμεν εἶναι τὴν διαφοράν. τῷ τὰ μὲν διὰ παντὸς ὑπάρχειν τοιαῦτα, τὰ δὲ ὡς τὸ πολύ· διὰ παντὸς μὲν, ὅσα τὴν ἀρίστην ἔχει κατασκευήν· ὡς τὸ πολὺ δὲ, ὅσα μὴ πολλῷ ταύτης ἀπολείπεται. τὰς διαγνώσεις δὲ αὐτῶν, ἀπό τε τῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὸν τῆς οὐσίας αὐτῶν λόγον χρὴ ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τούτοις ἑπομένων ἐνεργειῶν τε καὶ συμπτωμάτων, ἃ δὴ καὶ συμβεβηκότα καλοῦμεν ἰδίως. ἀπὸ μὲν τῆς οὐσίας αὐτῆς; τῶν ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ, συμμετρία τῶν ὁμοιομερῶν, ἐν θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι. τῶν δ᾽ ὀργανικῶν ἐν ποσότητι, καὶ πηλικότητι τῶν συντιθέντων αὐτὰ, καὶ προσέτι διαπλάσει τε καὶ θέσει τῶν μορίων ἑκάστου, καὶ ὅλου τοῦ ὀργάνου. ἀπὸ δὲ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τοῖς ὁμοιομερέσιν, ὡς μὲν πρὸς τὴν ἁφὴν, ἐν σκληρότητι καὶ μαλακότητι συμμετρία, πρὸς δὲ τὴν ὄψιν, εὐχροιά τε, καὶ ἡ κατὰ λειότητα καὶ δασύτητα συμμετρία. κατὰ δὲ τὰς ἐνεργείας ἡ τελειότης, ἣν δὴ καὶ ἀρετὴν αὐτῶν ὀνομάζομεν. ἀπὸ δὲ τῶν τοῖς ὀργανικοῖς ἑπομένων, ἐν συμμετρία τε καὶ κάλλει τῶν τοῦ παντὸς σώματος ὀργάνων, ἔτι τε τῇ τῶν ὑπαρχουσῶν αὐτοῖς ἐνεργειῶν ἀρετῇ. τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, τὰ διαγνωστικὰ σημεῖα ταῦτά ἐστι. τῶν δ᾽ ἀπολειπομένων μὲν αὐτῆς, ὑγιεινῶν δ᾽ ἔτι. τὰ μὲν ἐν τῇ τῶν ὁμοιομερῶν ἔσφαλται κράσει μικρόν τι σφάλμα, τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν ὀργανικῶν, μικρὸν τι κἀνταῦθα, καὶ ἤτοι πάντων, ἢ τινων, ἢ καθ᾽ ἑκάτερον. τὰ δὲ γένη τῶν σφαλμάτων, τὰ αὐτὰ τοῖς μὲν ἀρετὴν αὐτῶν συμπληροῦσι, κρᾶσις μὲν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν,

ἀριθμὸς δὲ, καὶ διάπλασις, καὶ μέγεθος, καὶ θέσις ἐν τοῖς ὀργανικοῖς. ἀμφοῖν δὲ κοινὸν ἡ ἕνωσις, ἣν δὴ καὶ συνέχειαν αὐτῶν ὀνομάζομεν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις γένεσι, καὶ ἡ τῶν νοσωδῶν σωμάτων ἐστὶ κακία, καθ' ἑκάτερον τοῦ νοσώδους τὸ σημαινόμενον. ὅρος δ' ἀμφοῖν ἐστι διακριτικὸς, ἡ τῆς ἐνεργείας αἰσθητὴ βλάβη. τὰ δὲ τῆς ἀρίστης ἀπολειπόμενα κατασκευῆς σώματα βραχύ τι, βέβλαπται μὲν δή που καὶ αὐτὰ κατά γε τὴν ἀλήθειαν, οὐ μὴν αἰσθητόν γε τοῦτο. διορίζει τοιγαροῦν αὐτὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἔν τε ταῖς ἐνεργείαις, καὶ τῷ τοῖς νοσώδεσιν αἰτίοις ἀπομάχεσθαι. τὰ δέ γε ἁπλῶς νοσώδη σώματα, διώρισται τῷ τε ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν νοσωδῶν αἰτίων νικᾶσθαι, καὶ τῷ πολύ τι κατὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐνεργειῶν ἀπολείπεσθαι. γίνεται γοῦν ἀμφοῖν ἐν μέσῳ τὰ οὐδέτερα, τά τε ἁπλῶς λεγόμενα, καὶ τὰ σύν τινι πλάτει. καὶ τμηθήσεται τὸ τῆς ὅλης ὑγιείας πλάτος εἰς τρία μόρια, πλάτος ἔχοντα καὶ αὐτὰ συχνόν. ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἔσται τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων, τὸ δὲ δεύτερον, τῶν οὐδετέρων, τὸ δὲ τρίτον, τῶν νοσωδῶν. οἷς ἐφεξῆς ἐστι τὰ ἤδη νοσοῦντα σώματα, βλάβαις αἰσθηταῖς ἐνεργειῶν ἀφωρισμένα. τὰ μὲν οὖν ὀδυνώδη τε, καὶ ὧν αἱ κινήσεις πλημμελεῖς εἰσιν, ἢ ὅλως ἀπολώλασιν, ἐναργεῖς ἔχει τοὺς ὅρους. ὅσα δ' ἀτόνους κέκτηται τὰς ἐνεργείας, ἐν μὲν ταῖς μεγίσταις ἀποστάσεσιν εὐδιάκριτα, κατὰ δὲ τὰς μικροτέρας ἀμφίβολα, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ γένος τοῦτο τῆς βλάβης, ἡ μηδετέρου τῶν ἐναντίων ἐνεργειῶν μετέχουσα συνίσταται διάθεσις, ἣν καὶ αὐτὴν ἔφαμεν οὐδετέραν ὀνομάζεσθαι. πάντων τούτων αἰσθήσει διακρινομένων, οὐκ αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει. κίνδυνος γὰρ εἰς τὸ τῆς ἀειπαθείας ὑποσυρῆναι δόγμα. καὶ τοίνυν καὶ τὰ σημεῖα τῶν ὑγιαινόντων μὲν σωμάτων, ἀλλ' ἤτοι νοσωδῶν, ἢ οὐδετέρων ὑπαρχόντων, τῷ ποσῷ τῆς ἀποστάσεως διοίσει, θεμένων ἡμῶν ἄκρους μὲν ὅρους ἐναντίους ἀλλήλοις, τήν τε ἀρίστην κατασκευὴν, καὶ τὴν ἄρτι γινομένην νόσον. ἐπισκεπτομένων δὲ, ὁποτέρῳ τούτων ἐστὶν ἐγγυτέρω τὰ δοκιμαζόμενα σώματα. τὸ μὲν γὰρ ἐγγυτέρω τῆς ἀρίστης κατασκευῆς, ὑγιεινόν, τὸ δὲ ταύτης μὲν πορρωτέρω, τοῦ δ' ἤδη νοσοῦντος, ἐγγυτέρω, νοσῶδες. τὸ δ' ἀμφοῖν μεταξὺ, καὶ ἴσον ἑκατέρων ἀπέχειν φαινόμενον, οὐδέτερον ἔσται τοῦτο.

numerus autem,& conformatio, & magnitudo, & situs in organicis; vtrisq; verò partibus communis vnitas,quam & ipsorum continuitatē appellamus. In his autem ipsis generibus sunt corporum insalubrium vitia,secundum vtrumque insalubris significatum. Terminus autem qui vtrumque distinguit, est actionum læsio sensilis ac manifesta. Quæ verò ab optima corporum constitutione paululum dimouentur,re vera quidē & ipsa in aliquo læsa sunt, non tamen id sensu deprehenditur. Hæc autem distinguntur,quòd validiùs aut imbecilliùs actiones obeant,morbificisque causis reluctentur. At simpliciter insalubria corpora distinguuntur,quòd facilè à causis insalubribus superētur, quódque multum ab actionum integritate deficiant. In medio autem amborū constituuntur neutra,tum quæ simplicitate appellantur,tum quæ cum latitudine quadam. Ac diuiditur totius sanitatis latitudo in tres partes,multam & ipsas latitudinem habentes; quarum prima quidem erit salubrium corporum;secūda neutrorum, tertia insalubrium, quibus succedunt deinceps,quæ iam ægrotant corpora, manifestis sensui actionum læsionibus distincta. Quæ igitur doloribus afficiuntur, & quorum motus sunt deprauati,aut omninò perditi, manifestas habent notas. Quæ verò imbecilles edunt actiones,in magnis quidem decessibus,facilè discernuntur,in minoribus verò ambigua sunt,atque idcirco in eo genere noxæ consistit affectio neutrius contrariorum particeps,quam & ipsam neutram diximus appellari. Quum hæc omnia sensu iudicentur, non ipsa rerum natura, periculum enim esset, ne in dogma *ἀειπαθείας*,id est, *perpetui affectus*, traheremur. Hæc igitur sunt sanorum corporum signa, sed quæ aut insalubria, aut salubria, aut neutra existunt, quantitate distantiæ differunt, constitutis à nobis extremis, terminis inter se contrariis, optima constitutione corporis, & nuper facto morbo, ac deinceps considerantibus, vtri eorum viciniora sint ea, quæ ad examen corpora veniunt. Quod enim propius est optimæ constitutioni, salubre; Quod verò ab hac longiùs recedit, atque ad id, quod iam ægrotat, propius accedit, insalubre: Quod autem inter vtrumque situm est, atque æqualiter ab vtroque distare videtur neutrum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν τῆς κατασκευῆς μέσης τοῦ σώματος γνωρισμάτων διαγνωστικῶν. καὶ περὶ τῶν διαφορῶν τῶν μορίων.

Τῆς μὲν οὖν ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, εἴρηται τὰ γνωρίσματα. τῶν δ' ἀπολειπομένων αὐτῆς, ἰσάριθμα μὲν τὰ γένη, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον τέμνεσθαι δυναμένων. ἀφωρισμένων δὲ εἰς τρία μέρη, τὰ σημεῖα τοῦ νοσώδους σώματος ἁπλῶς ἐροῦμεν. ἐξ αὐτῶν γὰρ ἔσται δῆλα, καὶ τὰ λοιπὰ δύο πλάτη. κατὰ γένος μὲν οὖν εἴρηται πρόσθεν ἐν τῷ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς λόγῳ, κατ' εἶδος δὲ, νῦν εἰρήσεται διελομένων ἡμῶν πρότερον τὰ μόρια. τέσσαρες δ' αὐτῶν εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραί. τὰ μὲν γὰρ ἀρχαί τινές εἰσιν, τὰ δ' ἀπ' ἐκείνων ἐκπέφυκε. τὰ δ', οὔτ' ἄλλων ἀρχὴ τῆς διοικήσεως, οὔθ' ὑπ' ἄλλων ἄρχεται, συμφύτους ἔχοντα τὰς διοικούσας αὐτὰ δυνάμεις. ἔνια δὲ συμφύτους τε ἅμα καὶ ἐπιρρύτους ἔχει. ἀρχαὶ μὲν οὖν

CAPVT V.

De signis diagnosticis mediæ constitutionis corporis, ac de partium differentiis.

Optimæ igitur constitutionis corporis notas explicauimus. Eorum verò, quæ ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera, quæ in magis,& minus secari possunt. His autem in tres partes diuisis, insalubris simpliciter corporis signa trademus, ex his enim & reliquæ duæ latitudines innotescent. Generatim igitur, priùs in opere de optima constitutione, dictum est; speciatim autem nunc dicetur, vbi prius partes diuiserimus. Sunt verò earum quatuor vniuersæ differentiæ, nam nonnullæ earum principia quædam existunt; Quædam verò ab ipsis ortæ sunt; quædam nec aliarum gubernationi præsunt, neque ab aliis gubernantur, quæ cognatas habent facultates quibus reguntur; quædam verò insitas simul,& influentes habent. Principia igitur sunt

ſunt cerebrum, cor, hepar, & teſtes. Ab his verò ortum habent, ipſiſque miniſtrant; nerui quidem, & ſpinalis medulla, cerebro; cordi verò, arteriæ; hepati, venæ; ipſa verò ſeminaria vaſa, teſticulis. Quæ autem per ſe gubernantur, cartilago, os, ligamentum, membrana, glandulæ, adeps, caro ſimplex. Cæteræ verò omnes partes, communem iſtis habentes ex ſe diſpenſationem, arteriis, neruis, & venis indigent. Capillorum autem, atque vnguium gubernatio nulla eſt, ſed ſola generatio. Hæ igitur ſunt partium differentiæ.

A εἰσὶν ἐγκέφαλος, καρδία, ἧπαρ, καὶ ὄρχεις. ἀπ' ἐκείνων δ' ἐκπέφυκε, κἀκείνοις ὑπηρετεῖ. νεῦρα μὲν, καὶ νωτιαῖος μυελὸς ἐγκεφάλῳ, τῇ καρδίᾳ δ' ἀρτηρίαι, φλέβες δ' ἥπατι, τὰ σπερματικὰ δ' ἀγγεῖα τοῖς ὄρχεσιν. αὐτὰ δ' αὑτὰ διοικεῖ χόνδρος, ὀστοῦν, σύνδεσμος, ὑμὴν, ἀδὴν, πιμελὴ, σὰρξ ἁπλῆ. τὰ δ' ἄλλα πάντα μόρια κοινὴν τούτοις ἔχοντα τὴν ἐξ ἑαυτῶν διοίκησιν, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων προσδεῖται. τριχῶν δὲ, καὶ ὀνύχων, οὐδὲ διοίκησίς τίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις μόνη. αὗται μὲν οὖν αἱ τῶν μορίων διαφοραί.

B

CAPVT VI.

Signa diagnoſtica temperamenti cerebri ac primùm temperati.

Signa autem nos temperamenti cuiuſque, ſumpto à cerebro initio, deinceps dicemus. Sunt verò quinque vniuerſa genera ſignorum, *quæ* ipſius *naturam oſtendunt*, vnum quidem totius capitis conſtitutio; ſecundum verò, ſenſilium actionum integritas & vitium; tertium, effectiuarum; quartum, principum; C & quintum, naturalium. Aliud verò genus præter hæc omnia, eſt quæ ab extrinſecus ipſi occurſantibus aduenit alteratio. Equidem vniuerſi capitis affectio, ex eius magnitudine, figura, atque capillis ſumitur. Paruum igitur caput vitioſæ conſtitutionis cerebri proprium eſt indicium. Magnum verò non neceſſariò probæ conſtitutionis indicium, ſed ſi quidem ob inſitæ facultatis robur eueniat, quæ multam, atque optimam materiam formauerit, bonum ſignum, at ſi ob materiæ ſolius multitudinem, haudquaquam bonum. Diſtinguenda igitur hæc ſunt, tum figura, tum his, quæ ab D eo ortum habent. Figura quidem, ſi concinnum ſit, ſemper enim hoc bonum eſt ſignum. His autem, quæ ab eo ortum habent, ſi valida ſit ceruix, & aliis oſſibus optimè conſtet, atque ſi vniuerſum neruoſum genus ipſi vegetum robuſtiſſimumque ſit. Propria autem capitis figura eſt, veluti ſi excogitares globum integrum cereum, leuiter vtrinque depreſſum. In hoc enim neceſſe eſt, poſteriores, anterioréſque partes magis gibbas fieri, quàm globo conueniat, vtraſque verò laterales, magis rectas. Quòd ſi occipitis eminentia alicui minuatur, ſimul intuere neruos, atque ceruicem E cum aliis oſſibus. Nam, ſi ſecundum naturam habeant, materiæ defectu, non facultatis imbecillitate hoc contigit; illis verò prauè affectis, principium eſt debile. Plurimum autem occipitis defectum commemoratorum comitatur imbecillitas; rariſſiméque aliter euenire conſueuit. Caput etiam in occipitio magis acuminatum animaduerte, iiſdem adhibitis diſtinguendi rationibus, quibus in toto ipſo capite grandiori facto *vtebamur.* At ſæpenumero & hîc bonum ſignum eſt, cum figura concinna cerebelli quod nonnulli medici poſterius cerebrum appellant, vt reuera F & poſterius eſt, & ſutura lambdoide circumſcribitur. Eſt verò hæc pars, ſpinalis medullæ principium, ac proinde, neruorum omnium, qui in toto animali ſunt actiui. Ipſa autem pars poſterior per ſe paucos admodum ſentientes obtinet neruos, permultos verò actiuos, quemadmodum & altera, & anterior, ſentientes quidem plu-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Τὰ σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ πρῶτον τῆς τοῦ ἐγκεφάλου εὐκράτου.

Σημεῖα δ' ἑκάστου τῆς κράσεως ἐφεξῆς εἰρήσεται, τὴν ἀρχὴν ἀπ' ἐγκεφάλου ποιησαμένων ἡμῶν. ἔστι δὲ πέντε τὰ σύμφυτα γένη τῶν γνωρισμάτων αὐτοῦ. ἓν μὲν ἡ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις, δεύτερον δὲ ἡ τῶν αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν ἀρετή τε καὶ κακία, καὶ τρίτον ἡ τῶν C προαιρετικῶν, καὶ τέταρτον ἡ τῶν ἡγεμονικῶν, καὶ πέμπτον ἡ τῶν φυσικῶν. ἄλλο δὲ γένος ἐπὶ τούτοις ἅπασιν, ἡ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσπιπτόντων ἀλλοίωσις. ἡ μὲν δὴ τῆς συμπάσης κεφαλῆς διάθεσις, ἐκ μεγέθους τε καὶ σχήματος αὐτῆς λαμβάνεται, καὶ τριχῶν. ἡ μὲν οὖν μικρὰ κεφαλὴ μοχθηρᾶς ἐγκεφάλου κατασκευῆς ἴδιον σημεῖον. ἡ μεγάλη δὲ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθῆς κατασκευῆς σημεῖον. ἀλλ' εἰ μὲν διὰ ῥώμην ἐγένετο τῆς ἐγχωρίου δυνάμεως, ὕλην χρηστήν τε καὶ πολλὴν δημιουργούσης, ἀγαθὸν σημεῖον. εἰ δὲ διὰ τὸ μόνης τῆς ὕλης τὸ πλῆθος, οὐκ ἀγαθόν. διοριστέον D οὖν ἐστιν αὐτὰ, τῷ τε σχήματι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσι. τῷ σχήματι μὲν, εἰ εὔρυθμος, ἀεὶ γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο σημεῖον. τοῖς δ' ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσιν, εἰ καρτερὸς αὐχήν τέ ἐστιν, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς ἄριστα διάκειται. καὶ εἰ τὸ νευρῶδες αὐτῇ σύμπαν, εὐτραφές τέ ἐστι καὶ εὔτονον. οἰκεῖον δὲ σχῆμα κεφαλῆς, ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις σφαῖραν ἀκριβῆ κηρίνην, ἑκατέρωθεν ἀτρέμα πεπιλημένην. ἀνάγκη γὰρ τῆς τοιαύτης, κυρτότερα μὲν ἢ κατὰ σφαῖραν, γίνεσθαι τά τε ὄπισθεν καὶ τὰ ἔμπροσθεν, εὐθύτερα δὲ τὰ ἑκατέρωθεν. εἰ δ' ἡ κατ' ἰνίον ἐξοχὴ μειωθείη τινὶ, συνε- E πισκέπτου τά τε νεῦρα, καὶ τὸν αὐχένα σὺν τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων, ἔνδεια τῆς ὕλης, οὐ δυνάμεως ἀῤῥωστία τὸ τοιοῦτον ἐγένετο. φαυλοτέρων δὲ ὑπαρχόντων, ἀσθενὴς ἡ ἀρχή. τὰ πολλὰ δὲ ταῖς κατ' ἰνίον ἐνδείαις, ἀσθένεια τῶν εἰρημένων ἕπεται, καὶ σπάνιον πάνυ τὸ μὴ τοιοῦτον. καὶ τὴν φοξοτέραν δὲ κατ' ἰνίον ἐπισκέπτου κεφαλὴν, ὡσαύτως τοῖς ἐφ' ὅλης αὐτῆς μεγάλης γινομένης διορισμοῖς. ὡς τὰ πολλὰ δὲ κἀνταῦθα σὺν εὐρύθμῳ τῷ σχήματι γινομένης τῆς παρεγκεφαλίδος, ἀγαθὸν σημεῖον, ἣν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ὀνομάζου- F σιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν ὀπίσθιος, ὁριζόμενος τῇ λαμβδοειδεῖ ῥαφῇ. τοῦ νωτιαίου δέ ἐστιν ἀρχὴ τὸ μόριον τοῦτο, καὶ δι' ἐκείνου, ἁπάντων τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον νεύρων προαιρετικῶν. αὐτὸ δὲ τὸ ὄπισθεν μέρος καθ' αὑτὸ, παντάπασιν ὀλίγων αἰσθητικῶν μετέχει, παμπόλλων δὲ τῶν προαιρετικῶν, ὥσπερ γε καὶ θάτερον τὸ πρόσθιον, αἰσθητικῶν μὲν παμ-

πόλλων, ὀλίγων δὲ τῶν πρακτικῶν. ὥστε καὶ καλῶς ἐσκευασμένα, ῥωμαλέας ἕξει τὰς ἀποφύσεις ἑκάτερον τὰς ἰδίας. οἱ αὐτοὶ δὲ κἀπὶ τῶν ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς τῶν κατὰ τὸ μέτωπον διορισμοὶ τοῖς ὄπισθεν, εἴς σμικρότητά τε καὶ μέγεθος αὐτοῦ βλεπόντων, καὶ σχῆμα, καὶ τὰς ἐνταῦθα αἰσθήσεις, ὄψιν τε, καὶ γεῦσιν, καὶ ὄσφρησιν. ἀλλήλων γάρ ἐστι γνωρίσματα, καὶ ἀλλήλοις μαρτυρεῖ, τά τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς πεφυκότα, τῇ τῆς ἀρχῆς ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῖς ἀπ' αὐτῆς. ἡ μέντοι τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν ἀρετή τε καὶ κακία, τῆς ἀρχῆς μόνης ἐστὶν αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν γνώρισμα. καλῶ δὲ ἡγεμονικὰς ἐνεργείας, τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχῆς μόνης γινομένας. ἀγχίνοια μὲν οὖν λεπτομερείας οὐσίας ἐγκεφάλου γνώρισμα, βραδυτὴς δὲ διανοίας παχυμερείας. εὐμάθεια δὲ εὐτυπώτου, καὶ μνήμη μονίμου. οὕτω δὲ καὶ ἡ μὲν δυσμάθεια δυστυπώτου. ἡ δὲ ἐπιλησμοσύνη διαρρεούσης, καὶ τὸ μὲν εὐμετάβολον ἐν δόξαις, θερμῆς, τὸ δὲ μόνιμον ψυχρᾶς. ἔτι δέ μοι δοκῶ λείπεσθαι δύο γένη γνωρισμάτων, ὧν ἐξ ἀρχῆς ὑπεσχόμην ἐρεῖν. ἓν μὲν τὸ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἔσται δὲ κοινὸς ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁ λόγος. εἰ μὲν εὔκρατος ὁ ἐγκέφαλος ὑπάρχει κατὰ τὰς τέσσαρας ποιότητας, ἁπάντων τῶν εἰρημένων ἕξει μετρίως, καὶ τῶν περιττωμάτων, ὅσα δι' ὑπερῴας, ἢ ὤτων, ἢ μυκτήρων ἐκκαθαίρεται, καὶ τούτων ἕξει μετρίως, ἥκιστά τε βλαβήσεται πρὸς ἁπάντων τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ὅσα θερμαίνει, καὶ ψύχει, καὶ ξηραίνει, καὶ ὑγραίνει. τοῖς τοιούτοις αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς, βρέφεσι μὲν οὖσιν ὑπόπυρροι, παισὶ δὲ ὑπόξανθοι, τελειουμένοις δέ, γίνονται ξανθαί, μεταξύ πως οὖσαι τῶν τε ἀκριβῶς οὔλων καὶ ἁπλῶν, οὐ μὴν οὐδὲ φαλακροῦνται ῥᾳδίως. ἀκούειν δὲ χρὴ τῶν εἰρημένων τε καὶ ῥηθησομένων γνωρισμάτων, ὡς ἐπὶ εὐκράτων οἰκήσεων. ὅσα δὲ κατὰ τὰς τρίχας οὐκ ἐπὶ χωρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χυμῶν κράσεως, ἀνάλογον ἐχούσης τῇ κράσει τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. εἰ δὲ θερμότερος εἴη τοῦ συμμέτρου, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος. εἰ μὲν ἐπὶ πλέον εἴη θερμότερος, ἰσχυρὰ πάντα τὰ ῥηθησόμενα γενήσεται γνωρίσματα, βραχείας δὲ τῆς ὑπερβολῆς ὑπαρχούσης, ἀμυδρά. κοινὸς δὲ οὗτος ὁ λόγος ἐπὶ πάντων εἰρήσθω μοι τῶν μορίων, τῶν ἐν πάσαις ταῖς κράσεσι μελλόντων λέγεσθαι γνωρισμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ σημείων διαγνωστικῶν τῆς κράσεως δυσκράτου ἁπλοῦς τοῦ ἐγκεφάλου. θερμῆς, ψυχρᾶς, ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς.

Ἑξῆς δὲ οὖν σημεῖα τῆς ἐν ἐγκεφάλῳ θερμότητος, ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἐρυθρότερα καὶ θερμότερα τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν σύμπαντα, καὶ αἱ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φλέβες αἰσθηταί, αἱ τρίχες τούτοις γεννηθεῖσι, ταχέως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φύονται. πολλῷ μὲν οὖσι θερμοτέροις τῶν εὐκράτων, μέλαιναι, καὶ ἰσχυραί, καὶ οὖλαι γίνονται. μὴ πολλῷ δέ, ὑπόξανθοι μὲν τὸ πρῶτον, εἶτα μελαίνονται, προϊόντων δὲ ταῖς ἡλικίαις φαλακροῦνται, καὶ μᾶλλόν γε οἱ ἐπὶ πλέον θερμότεροι. περιττώματα δὲ καθ' ὑπερῴαν καὶ μυκτῆρας, ὀφθαλμούς τε καὶ ὦτα, βραχέα καὶ πέπονα τούτοις ἐστίν, ὅταν ἀμέμπτως ὑγιαίνωσι. πληρουμένης δὲ τῆς κεφαλῆς ἐνίοτε. συνεχῶς γὰρ καὶ μάλιστα αὐτοῖς, ὅταν ἀφυλάκτως

rimos, paucos admodum actiuos. Quare & probè constituta vtraque pars, robustas habebunt suas propagines. Eædem quoque distinctiones adhibendæ sunt in partibus capitis anterioribus ad frõtem spectantibus, quæ etiam in posterioribus ad ipsius & paruitatem, & magnitudinem inspicientes, atque itidem figuram, & sensus ibi collocatos, visum, gustum, atque odoratum. Mutuas namque de se notas tradunt, seque inuicem testantur, & quæ à principio oriuntur, principij integritatem, & vitium; & principium ea, quæ ab ipso nascuntur. Atenim principum actionum virtus ac vitiũ sunt principij solius ipsius per se indicia. Voco autem actiones principes quæ à solo principio procedunt: solertia quidem subtilis substantiæ cerebri signum est; tarditas verò intellectus, crassæ; discendi verò facilitas, formas facilè suscipientis; memoria autem stabilis: Sic & discendi difficultas, formas non facilè suscipientis; & obliuio, fluidæ; mobilitas quoque in opinionibus, calidæ, stabilitas autem, frigidæ. Adhuc autem duo indiciorum genera mihi videor prætermisisse, de quibus sum ab initio me dicturum pollicitus, vnum quidem ad actiones attinet naturales; alterum verò ad ea, quæ extrinsecus occursant. Erit autem de vtrisque sermo communis. Si cerebrum quidem in quatuor primis qualitatibus probè temperatum sit, omnia quæ diximus habebit moderata; & excrementa, quę vel per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos expurgantur, hæc quoque modicè habebit, atq; ab iis, quæ extrinsecus occursant, minimè lædetur, quæ vel calefaciunt, vel refrigerant, vel exiccant, vel humectant. Talibus capilli capitis, quum adhuc sunt infantes, subrufi, quum verò pueri, subflaui; quum iam adoleuerint, flaui fiunt, mediique quodammodo sunt inter eos, qui absolutè sunt crispi, & simplices; non tamẽ facilè caluescunt. Quæ verò dicta, ac posteriùs dicenda indicia sunt, accipere oportet, vt in temperatis habitationibus. Quæ autẽ ad capillos *attinent*, non ad locorum tãtùm, sed ad humorum quoque temperamentum, quod cerebri temperamento proportione respondeat, *sunt referenda*. Si verò commoderato calidius sit, in altera verò oppositione probè temperatum, si quidem præter modum calidius fuerit, omnia, quæ dicentur, validiora erunt indicia; sed si parua sit exuperantia, imbecilla. Communis autem hæc ratio statuatur in omnibus partibus, quarum in temperamentis vniuersis indicia sumus tradituri.

CAPVT VII.

De signis diagnosticis temperamenti intemperati simplicis cerebri, calidi, frigidi, sicci & humidi.

DEinceps igitur caloris cerebri signa, præter ea quæ priùs enarrata sunt, sequuntur; quæ circa caput existunt, omnia rubicundiora, & calidiora sunt, & quæ in oculis sunt venæ, magis sensui patent; capilli editis in lucem celeriter in capite nascuntur; multò quidem calidioribus, probo temperamento, nigri, & robusti, & crispi fiunt; non multò autem, subflaui quidem primum fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus ætatibus caluescunt, eoque magis, quò sunt calidiores. Excrementa verò palati, narium, oculorum, & aurium pauca & concocta ipsis sunt, quum integram habuerint sanitatem. At si aliquando eis caput repleatur; continuò enim, ac tum præsertim, quum nullam victus seruauerint rationem,

rationem, tale quid eis accidit, plura quidem in ipsis excrementa, sed non incocta generantur. impletur autem, atque grauatur eorum caput à calefacientibus cibis, & potibus, odoribus, atque hisce omnibus, quæ extrinsecus occursant, inter quæ est, qui nobis circunfunditur aër. Sed præterea magis, si non solùm natura calida, sed etiam humida corpora extiterint. Breuibus autem somnis huiusmodi temperamenta contenta sunt, iisdémque minimè profundis. Frigidioris verò quàm oporteat, cerebri indicia sunt; vberiora in propriis emissariis excrementa; & capilli recti, & rufi, & stabiles, & qui longo post ortum tempore nascuntur, tenues, atque ab initio malè nutriti; & facilè à causis frigidis læduntur atque hoc ipso læsionis tempore catarrhis, & grauedinibus capiuntur; neq; verò tangentibus calida, neque intuentibus rubicunda quæ circa caput sunt, apparent; & oculorum venæ visum effugiunt; & somnolentiores quodam modo sunt. Sicciores autem cerebri indicia; meatus excrementis vacant, & sensuum conspicitur integritas, sunt autem vigiles, capilli robustissimi, & qui celerrimè statim ab ortu nascuntur, crispi autem potius sunt, quàm recti, citóque caluescunt. Humidioris verò *cerebri* indicia, capilli plani, neque prorsus caluescunt. Sensus hebetes sunt, & excrementorum multitudo; somni multi atque profundi. Atque hæ quidem simplices sunt intemperies.

CAPVT VIII.

Signa diagnostica temperamenti compositi cerebri, calidi sicci, calidi humidi, frigidi sicci; & frigidi humidi.

EX copulatis verò prima quidem calida & sicca est: qua præditi, excrementis carent, sensúsque acres habent, & vigilantissimi sunt: præproperè caluescunt, ipsísque capilli & celerrimè nascuntur, & vberrimè aluntur, magni quidem ac crispi, caput autem tangentibus calidū apparet & rubrum, ad vigoris vsque ætatem. Si verò cum calore coniuncta sit humiditas: si quidem vtraque à mediocritate leuiter declinet, coloris bonitas adest, & calor. Oculorúmque venæ magnæ. Et excrementa copiosiora, mediocriter cocta. Capilli recti. Et subflaui. Nec facilè caluescunt. Calidis autem eiusmodi caput impletur ac grauatur. Quod si humidius sit, multo maiore excrementorum prouentu scatet. Si verò plurimum calor & humiditas excesserint, morbosum erit ac excrementosum, promptéque ab humidis & calidis offendetur. His autem Auster perpetuò aduersatur. Aquilones verò saluberrimi sunt. Neque verò longas vigilias ferre possunt. Ad somnum autem conuersi, vnà cum sopore vigilant. Somnia visis plena habent. Et visum caliginosum, sensúsque hebetes. Quòd si longè iusto temperamento calidius cerebrum sit, paulò verò humidius, manent calidi temperamenti signa, cum quibus obscuræ humoris notæ coniunguntur, quemadmodum, si multò quidem humidius sit cerebrum, minus verò calidum, perspicua firmáque erunt humoris indicia, caloris verò infirma. Hæc autem compositarum omnium intemperaturarum communis est ratio. Frigida autem & sicca cerebri temperamenta quantum ex se est, caput frigidum reddunt, ac decolorant. Semper enim memoria tenendum est

διαιτῶνται, τὸ τοιοῦτον συμβαίνει, πλείω μὲν, ἀλλ' οὐκ ἄπεπτα τὰ περιττώματα γίνεται. πληροῦνται δὲ καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ θερμαινόντων ἐδεσμάτων τε, καὶ πομάτων, καὶ ὀσμῶν, καὶ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἁπάντων, ἐν οἷς ἐστι καὶ ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀήρ. ἔτι τε μᾶλλον, εἰ μὴ μόνον εἴη θερμὰ τὰ τοιαῦτα τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ὑγρά. βραχέσιν ὕπνοις αἱ τοιαῦται κράσεις ἀρκοῦνται, πρὸς τῷ μηδὲ βαθεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι. ψυχροτέρου δὲ ἢ προσῆκεν ἐγκεφάλου γνωρίσματα, περιττώματα πλείω κατὰ τὰς οἰκείας ἐκροάς, καὶ αἱ τρίχες εὐθεῖαί τε, καὶ πυρραί, καὶ μόνιμοι, καὶ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ γεννηθῆναι φυόμεναι, λεπταὶ καὶ ἄτροφοι τὸ πρῶτον, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν ψυχρῶν αἰτίων βλάπτονται, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς βλάβης, καταῤῥόις τε καὶ κορύζαις ἁλίσκονται. οὐ μὴν οὐδ' ἁπτομένοις θερμὰ τὰ περὶ τὴν κεφαλήν, οὐδ' ὁρῶσιν ἐρυθρά, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ φλέβες ἀόρατοι, καὶ ὑπνωδέστεροί πώς εἰσι. ξηροτέρου δ' ἐγκεφάλου γνωρίσματα, τὸ ἀπέριττον ἐν ταῖς ἐκροαῖς, καὶ τὸ τῶν αἰσθήσεων ἀκριβές. ἀγρυπνητικοὶ δέ εἰσι, καὶ τρίχας ἰσχυροτάτας μὲν ἔχουσι. καὶ τάχιστα φύουσι γεννηθέντες, οὔλας μᾶλλον ἢ εὐθείας, φαλακροῦνται δ' ἐν τάχει. ὑγροτέρου δὲ τρίχες ἁπλαῖ, καὶ οὐδ' ὅλως φαλακροῦνται, καὶ αἱ αἰσθήσεις ἀχλυώδεις εἰσί, καὶ περιττωμάτων πλῆθος, ὕπνοι τε πολλοί, καὶ βαθεῖς. αὗται μὲν αἱ ἁπλαῖ δυσκρασίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Γνωρίσματα διαγνωστικὰ κράσεως συνθέτου τοῦ ἐγκεφάλου, θερμοῦ καὶ ξηροῦ, θερμοῦ καὶ ὑγροῦ, ψυχροῦ καὶ ξηροῦ, ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ.

ΣΥνθετοι δέ, θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ πρώτη, καθ' ἣν ἀπέριττοί τέ εἰσι, καὶ ἀκριβεῖς ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ ἀγρυπνητικώτατοι, καὶ φαλακροῦνται ταχέως. ἡ πρώτη μέντοι γένεσις τῶν τριχῶν ταχίστη τέ ἐστι καὶ εὐτραφεστάτη, μελανότριχές τε καὶ οὐλότριχές εἰσι, καὶ θερμοί, ψαυόντων τῆς κεφαλῆς, ἐρυθροί τε μέχρι τῶν τῆς ἀκμῆς χρόνων. εἰ δ' ὑγρότης προσείη τῇ θερμότητι, βραχὺ μὲν ὑπερβαλλουσῶν ἀμφοτέρων τοῦ συμμέτρου, εὔχροιά τε καὶ θερμότης, καὶ αἱ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φλέβες μεγάλαι, καὶ περιττώματα πλείω, μετρίως πέπονα, καὶ αἱ τρίχες εὐθεῖαι καὶ ὑπόξανθοι, καὶ οὐ φαλακροῦνται ῥᾳδίως. πληροῦνται δέ, καὶ βαρύνονται τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν θερμαινόντων. εἰ δὲ καὶ ὑγραίνοιντο, πολὺ δή που μᾶλλον, ἡνίκα καὶ πλῆθος ἴσχουσι περιττωμάτων. ἐὰν δ' ἐπὶ πλεῖστον ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἥκωσι, νοσώδης τούτοις ἡ κεφαλή, καὶ περιττωματική, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν ὑγραινόντων τε καὶ θερμαινόντων βλαπτομένη. νότος δ' αὐτοῖς πολέμιος ἀεί. ἄριστα δ' ἐν τοῖς βορείοις διάγουσιν, οὐ μὴν οὐδ' ἐγρηγορέναι δύνανται μέχρι πλείονος, ὕπνῳ τ' ἐπιτρέψαντες ἑαυτούς, ἅμα τε κωματώδεις εἰσί, καὶ ἄγρυπνοι, καὶ φαντασιώδεις τοῖς ὀνείρασιν, καὶ αἱ ὄψεις ἀχλυώδεις, καὶ αἱ αἰσθήσεις οὐκ ἀκριβεῖς. εἰ δὲ πολλῷ μὲν εἴη τοῦ συμμέτρου θερμότερος ὁ ἐγκέφαλος, ὀλίγῳ δ' ὑγρότερος, ἐπικρατήσει μὲν τὰ τῆς θερμῆς κράσεως γνωρίσματα, μιχθήσονται δ' αὐτοῖς ἀμυδρὰ τὰ τῆς ὑγρότητος, ὥσπερ καὶ εἰ πολλῷ μὲν ὑγρότερος, ὀλίγῳ δὲ θερμότερος. ἐναργῆ μὲν ἔσται καὶ σφοδρὰ τὰ τῆς ὑγρότητος, ἀμυδρὰ δὲ, τὰ τῆς θερμότητος γνωρίσματα. κοινὸς δ' οὗτος ὁ λόγος ἐπὶ πασῶν ἐστι τῶν κατὰ συζυγίαν δυσκρασιῶν. αἱ ψυχραὶ δ' ἅμα καὶ ξηραὶ κράσεις ἐγκεφάλου, ψυχρὰν καὶ ἄχρουν ἀποτελοῦσι τὴν κεφαλήν, ὅσον ἐφ' ἑαυταῖς. ἀεὶ γὰρ

χρὴ μεμνῆσθαι τοῦ κατ᾽ ἀρχὴν διωρισμένου, περισκοπουμένους ὅσον ἐκ τῆς τῶν χυμῶν κράσεως ἀλλοιοῦται τὰ κατ᾽ αὐτόν. εὐθὺς δ᾽ αἱ τοιαῦται κράσεις, ἄφλεβοί τε τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς εἰσι, καὶ πρὸς τῶν ψυχρῶν αἰτίων ἑτοίμως βλάπτονται, διὸ καὶ ἀνωμάλως ὑγιαίνουσι, ποτὲ μὲν κουφότατοι τὰς κεφαλὰς, ἀπέριττοί τε τὰς ἀκροάς. ἐνίοτε δὲ κατάῤῥοις τε, καὶ κορύζαις ἐπὶ σμικροῖς αἰτίοις ἑτοίμως ἁλισκόμενοι. αἱ δ᾽ αἰσθήσεις αὐτῶν ἐν νεότητι μὲν ἀκριβεῖς τέ εἰσι, καὶ ἄμεμπτοι τὰ πάντα. προϊοῦσι δὲ, ἀπομαραίνονται ταχέως, καὶ συλλήβδην φάναι, ταχύγηροι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν ἅπαντές εἰσι, διὸ καὶ πολιοῦνται ταχέως. αἱ τρίχες δ᾽ αὐτοῖς γεννηθεῖσι μὲν ἀνέρχονται μόγις, ἄτροφοι καὶ πυῤῥαί. προήκοντι δὲ τῷ χρόνῳ, κρατούσης μὲν ἐπὶ πλέον τῆς ψυχρότητος ἤπερ τῆς ξηρότητος, οὐ φαλακροῦνται. τοὔμπαλιν δὲ, εἰ συμβαίη τὴν ξηρότητα μὲν πλεῖον κρατῆσαι τῆς ὑγρότητος, τὴν ψυχρότητα δὲ τῆς θερμότητος ὀλίγον, οἱ τοιοῦτοι φαλακροῦνται. αἱ δ᾽ ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ κράσεις ἐγκεφάλου, κωματώδεις ἐργάζονται, καὶ ὑπνηλοὺς, καὶ φαύλους τὰς αἰσθήσεσι, καὶ περιττωματικούς. εὐψύκτους τε καὶ εὐπληρώτους τὴν κεφαλὴν, εὐαλώτους τε κατάῤῥοις καὶ κορύζαις. οὐ μὴν οὐδὲ φαλακροῦνται οἱ τοιοῦτοι. ταυτὶ μὲν οὖν ἐστι τὰ σημεῖα τῶν ἐγκεφάλου κράσεων. ἐξ αὐτῶν δ᾽ ὁρμώμενος ἐφ᾽ ἕκαστον ὄργανον αἰσθήσεως, ἴθι τὰς διαγνώσεις μεταφέρων.

quod initio explicauimus, considerandúmque, quantum ex humorum temperie immutetur. Initio autem in eiusmodi temperamentis oculi venis carent. Promptéque à causis frigidis læduntur, ideóque in incerta instabilíque valetudine degunt. Aliquando quidem capita leuissima habent, emissariáque excrementis vacua, aliquando verò destillatione & grauedine, leui occasione promptè corripiuntur. In iuuentute quidem sensus eius acres sunt, omníque vitio carent, procedente verò tempore celeriter marcescunt. Et, vt semel dicam, omnes præproperam senectutem in capite ostendunt: quocirca citò canescunt. Capilli autem ægrè nascuntur, maléque nutriuntur in lucem editis: atque rufi sunt. Nec verò tempore, si frigus siccitatem magis exuperet, caluescunt. Contrà si humiditatem siccitas plurimum, frigiditas verò caliditatem paululum superet, caluescunt. Humida verò & frigida cerebri temperamenta soporosos ac somniculosos efficiunt. Ac sensus deprauant. Caput excrementis implent. Frigorisque iniuriis obnoxium reddunt. Faciléque replent, ac destillationibus grauedinibúsque opportunum efficiunt. Neque verò qui sic temperati sunt, caluescunt. Hæc igitur sunt cerebri temperamentorum indicia, quibus ad singula sentiendi instrumenta progrediendo, notas deprehendes.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν κράσεως.

Ἀρκέσει δ᾽ ἐπ᾽ ὀφθαλμῶν μόνον εἰπεῖν, ὅσοι μὲν ἁπτομένοις ἐναργῶς εἰσι θερμοὶ, καὶ κινοῦνται ῥᾳδίως τε καὶ πολλάκις, καὶ φλέβας εὐρείας ἔχουσι, θερμοὶ σύμπαντές εἰσι. ψυχροὶ δὲ οἱ τούτοις ἐναντίοι, καὶ ὑγροὶ μὲν, οἱ μαλακοί τε ἅμα καὶ πλήρεις ὑγρότητος. ξηροὶ δὲ οἱ αὐχμηροί τε ἅμα καὶ σκληροὶ, καὶ βλάπτονται μὲν ὑπὸ τῶν ὁμοίων αἰτίων τῇ κράσει ῥᾳδίως. ὠφελοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων τῇ ἐμμέτρῳ χρήσει. ἀλλὰ τοῦτό γε κοινὸν ἐπὶ πάσῃ διαγνώσει κράσεως ἁπάντος μορίου, μεμνῆσθαι προσήκει. μέγεθος δ᾽ ὀφθαλμῶν ἅμα μὲν εὐρυθμίᾳ τε καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ, πλῆθος οὐσίας εὐκράτου ἐξ ἧς διεπλάσθησαν ἐνδείκνυται. τὸ δ᾽ ἄνευ τούτων, πολλὴν μὲν τὴν οὐσίαν, οὐκ εὔκρατον δὲ δηλοῖ. μικρότης δ᾽ ὀφθαλμῶν ἅμα μὲν εὐρυθμίᾳ τε, καὶ τῇ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῇ, ὀλίγην μὲν, ἀλλ᾽ εὔκρατον ἐνδείκνυται τὴν οὐσίαν ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ἅμα δ᾽ ἀῤῥυθμίᾳ τινὶ καὶ κακίᾳ τῶν ἐνεργειῶν, ὀλίγην τε ἅμα καὶ φαύλην εἶναι σημαίνει τὴν οὐσίαν αὐτῶν. τὰ δὲ κατὰ χρόας, ὧδε χρὴ διορίζεσθαι, γλαυκοὶ μὲν ὀφθαλμοὶ λάμποντες ὑγρότητι καθαρᾷ τε καὶ οὐ πολλῇ, φωτὸς λαμπροῦ γίνονται περιουσίᾳ, μέλανες δ᾽ ἔμπαλιν. οἱ δ᾽ αὖ μεταξὺ, κατὰ τὰς ἀνὰ μέσον αἰτίας. γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ἤτοι διὰ μέγεθος, ἢ λαμπρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ προπετῆ θέσιν, ἢ διὰ τὴν τοῦ λεπτοῦ καὶ ὑδατώδους ὑγροῦ τοῦ κατὰ τὴν κόρην ὀλιγότητά τε καὶ καθαρότητα γίνεται. πάντων μὲν ἅμα συνελθόντων, ὁ γλαυκότατος. εἰ δὲ τὰ μὲν αὐτῶν παρείη, τὰ δὲ μὴ, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν γλαυκότητι συνίσταται. μέλας δ᾽ ὀφθαλμὸς, ἢ διὰ τὴν σμικρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἢ διὰ τὸ ἐν βάθει θέσθαι, ἢ ὅτι λαμπρόν τε καὶ αὐγοειδὲς ἀκριβῶς οὐκ ἔστιν, ἢ ὅτι τὸ λεπτὸν ὑγρὸν, ἤτοι πλέον, ἢ οὐ καθαρόν ἐστιν, ἢ διά τινα τούτων, ἢ διὰ πάντα πέφυκε γίνεσθαι. τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς, ὡς

CAPVT IX.

Signa diagnostica temperamenti oculorum.

Sed de oculis solùm disputare satis fuerit. Qui enim calidi tangentibus manifestè sentiuntur faciléque ac crebrò mouentur, & venas amplas habent, calidi omnes sunt. Frigidi verò his contrarij sunt. Et humidi quidem molles sunt, humoréque referti: sicci verò squallentes, & duri. Faciléque à similibus suo temperamento causis læduntur, iuuantur verò à moderato contrariorum vsu. Verùm id in omni partis cuiusque temperamento cognoscendo commune esto. Oculorum magnitudo concinna vnà cum actionum integritate, temperatæ materiæ copiam ex qua conditi sunt, ostendit. quæ, si hæc desint, multam quidem materiam, sed malè temperatam significat. Oculorum verò paruitas & concinnitas vnà cum actionum integritate, paucam quidem, sed temperatam ostendit materiam, ex qua sunt conformati. Actionum verò vitium cum inconcinnitate quadam, paucam simul & prauam materiam ipsorum significat. Quæ autem ad colorem attinent, ad hunc modum explicanda sunt. Oculi puro ac non multo humore collucentes, splendoris magnitudine cæsij redduntur: nigri verò contrà: horum autem medij medias causas obtinent. Cæsius igitur oculus fit aut propter magnitudinem, aut splendorem crystallini humoris, aut prominentem eius situm, aut tenuis aquosi humoris qui ante pupillam positus est, exiguitatem & puritatem. Maximè autem cæsius fit omnibus his vnà concurrentibus. Quòd si horum quædam adsint, quædam verò desint, magis & minus cæsius fiet. Niger verò oculus fieri solet cum crystallinus humor paucus, vel in profundo positus, vel exquisitè splendidus ac lucidus non est: aut tenuis humor vel multus vel impurus est: aut cum aliqua horum adsunt, aut omnia. In his autem majoris, & minoris ratio inuenitur, vt antè

antè declaratum, est. Tenuis itaque humor aquosior & copiosior oculum humidiorem esse arguit: quemadmodum crassior & parcior sicciorem. Crystallinus verò si quidem durior sit, icciorem: si verò mollior, humidiorem. Ad eundem modum si tenuem plus iusto superet, aridiorem, sin superetur, contrarium efficit.

CAPVT X.

De signis diagnosticis temperamenti simplicis cordis, calidi, frigidi, sicci & humidi.

DE cordis autem temperamentis deinceps dicemus, si priùs memorauerimus, nos cum vnamquamque partem seipsa calidiorem esse, aut frigidiorem, aut sicciorem, aut humidiorem dicemus, non ad aliquam aliam, sed ad seipsam referre. Nam quocunque modo natura frigidius cor sit, temperamenti longè calidioris est quàm cerebrum calidissimum. Calidioris igitur cordis, quatenus ad suam mediocritatem refertur, signa quædam inseparabilia ac propria sunt, respirationis & pulsus magnitudo, celeritas, & frequentia; audacia, & ad actiones obeundas impigritas. Quòd si plurimùm calor exuperet, præceps acerbáque iracundia, & furiosa temeritas. Est autem his thorax hispidus, maximéque pectus, & vicinæ hypochondriis partes. Magna autem ex parte corpus vniuersum calidum reddit calida cordis intemperies; nisi iecur vehementer obsistat. Paulò post autem totius corporis signa recensebimus. Quinetiam thoracis latitudo, caloris est nota, nisi hîc etiam vehementer cerebrum obstiterit; quoniam vt plurimùm spinæ medullæ magnitudo illi proportione respondet. Tanta quidem vertebrarum, quanta spinæ medullæ, magnitudo est; proindéque & totius spinæ. Cum ea autem parte quæ dorso adhæret, thorax coniungitur, quemadmodum nauis cum carina; quocirca dorsum longitudine necessariò æquabit, latitudinem verò vertebrarum ratione, quum ad crassitudinis earum proportionem conditus sit, habebit. Quum verò cordis calor exuperans ex primo ortu flatu distendat ac dilatet, ipsius calori proportione respondebit. Quare si exiguum caput sit, thorax verò latus, maximum caloris cordis est argumentum. Si verò id magnum sit, thorax verò paruus, cordis frigidioris maximéque propria nota est. Quòd si capiti proportione thorax respondeat, aliis notis cordis temperamentum explicanda est, nullo ex thoracis magnitudine sumpto indicio. In frigidiore verò corde pulsus sunt mediocribus minores, non tamen necessariò tardiores, aut rariores. Respiratio verò, si quidem thorax tantò minor sit, quantò cordis frigus vehementius, pulsibus proportione respondebit. Sin maior quàm pro cordis frigoris vehementia, non solùm minor, sed & tardior & rarior erit. Tales natura timidi sunt, diffidentes, torpentes, & cunctatores. Et glabrum pectus habet. De exiguitate autem eius differere, vt antè dictum est, oportet. Quemadmodum, & de corporis vniuersi calore. Siccius autem cor duriores pulsus efficit. Et iram non præcipitem quidem, sed feram, ac implacabilem, vniuersúmque

A ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ μὲν οὖν λεπτὸν ὑγρὸν, ὑδατωδέστερόν τε καὶ πλέον γινόμενον, ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸν ὀφθαλμόν. ὥσπερ γε καὶ εἰ παχύτερον, ἢ ἔλαττον γίνοιτο ξηρότερον, τὸ δὲ κρυσταλλοειδὲς, εἰ μὲν σκληρότερον εἴη, ξηρότερον, εἰ δὲ μαλακώτερον, ὑγρότερον. οὕτως δὲ καὶ εἰ μὲν ὑπερβάλλοι τῆς συμμετρίας τοῦ λεπτοῦ ξηρότερον. εἰ δ' ἀπολείποιτο, τοὐναντίον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

B Περὶ σημείων διαγνωστικῶν τῆς κράσεως ἁπλῆς τῆς καρδίας, θερμῆς, ψυχρᾶς, ξηρᾶς, καὶ ὑγρᾶς.

ΠΕρὶ δὲ τῶν τῆς καρδίας κράσεων ἑξῆς λεγέσθω. πρότερόν γε τοῦτο ἀναμνησάντων ἡμῶν, ὡς ἕκαστον μέρος ἤτοι θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον ἑαυτοῦ γεγονέναι φαμὲν, οὐ πρὸς ἕτερόν τι παραβάλλοντες, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτό. ὅπως γὰρ ἂν ἡ καρδία γένηταί τινι, φύσει ψυχροτέρα πολὺ θερμότερος τὴν κρᾶσίν ἐστιν, ἐγκεφάλου τοῦ θερμοτάτου. τῆς μὲν οὖν θερμοτέρας, ὡς πρὸς τὴν οἰκείαν συμμετρίαν καρδίας σημεῖα. τὰ μὲν ἀχώριστά τε καὶ C οἰκεῖα, μέγεθος ἀναπνοῆς, καὶ σφυγμοῦ τάχος, καὶ πυκνότης ἐστὶν, εὐτολμία τε, καὶ τὸ πρὸς τὰς πράξεις ἄοκνον. εἰ δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἥκει θερμότητος, ὀξυθυμία τε μανιώδης, καὶ θρασύτης. ἔστι δὲ καὶ λάσιος αὐτοῖς ὁ θώραξ, καὶ μάλιστα τὰ στέρνα, καὶ τὰ καθ' ὑποχόνδριον ὅσα τούτοις πλησίον. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα θερμὸν ἐπὶ θερμῇ τῇ καρδίᾳ γίνεται, πλὴν εἰ μὴ μεγάλως ἀντιπράττοι τὸ ἧπαρ. εἰρήσεται δ' ὀλίγον ὕστερον ἅπαντος τοῦ σώματος τὰ γνωρίσματα. καὶ μέντοι καὶ ἡ τοῦ θώρακος εὐρύτης, θερμότητος γνώρισμα. πλὴν εἰ μὴ κἀνταῦθά ποτε μεγάλως ὁ ἐγκέφαλος D ἀντιπράξειεν. ἐπειδὴ τὸ μὲν τοῦ νωτιαίου μέγεθος, ἀνάλογόν ἐστιν ἐκείνῳ τὰ πολλὰ, καὶ τηλικοῦτοι μὲν οἱ σπόνδυλοι τὸ μέγεθος ἡλίκος ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ὥστε καὶ ἡ ῥάχις ὅλη. συμπήγνυται δὲ ὁ θώραξ ἐπὶ τῷ κατὰ τὸ μετάφρενον αὐτῆς μέρει, καθάπερ ἐπὶ τρόπιδι ναῦς, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἕξει τὸ μὲν μῆκος ἴσον τῷ μεταφρένῳ, τὸ δ' εὖρος, ὅταν μὲν ἀνάλογον τῷ πάχει τῶν σπονδύλων ἡ σύμπηξις αὐτῷ γένηται κατ' ἐκείνους. ὅταν δὲ ἡ τῆς καρδίας θερμότης κρατήσασα, διαφυσήσῃ τε καὶ εὐρυνῇ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν, ἀνάλογον τῇ ταύτης θερμότητι. διὸ καὶ ὅταν μὲν ἐπὶ σμικρᾷ κεφαλῇ, ὁ θώ- E ραξ εὐρὺς ᾖ, μέγιστον γίνεται γνώρισμα τῆς κατὰ τὴν καρδίαν θερμότητος. ὅταν δ' ἐπὶ μεγάλῃ σμικρὸς, ἰδικώτατον καὶ τοῦτο σημεῖόν ἐστι καρδίας ψυχροτέρας. εἰ δ' ἀνάλογον ἔχει τὴν κεφαλὴν τοῖς ἄλλοις σημείοις, διορίζου περὶ τῆς καρδίας, ὡς ἐκ θώρακός γε πηλικότητος οὐδὲν ληψόμενος. ἐπὶ δὲ ψυχροτέρας καρδίας, σφυγμοὶ μικρότεροι τῶν συμμέτρων, οὐ μὴν βραδύτεροί γε ἐξ ἀνάγκης, ἢ ἀραιότεροι. ἡ ἀναπνοὴ δὲ, εἰ μὲν τοσοῦτον μικρότερος ὁ θώραξ, ὅσον ἡ καρδία ψυχροτέρα, τοῖς σφυγμοῖς ἀνάλογον. εἰ δὲ μείζων, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ψύξεως, οὐ σμικροτέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ βραδυτέρα, F καὶ ἀραιοτέρα. δειλοὶ τὴν φύσιν οἱ τοιοῦτοι, καὶ ἄτολμοί εἰσι, καὶ μελληταὶ, καὶ ψιλὸν αὐτοῖς τὸ στέρνον τριχῶν ἐστι. περὶ δὲ σμικρότητος αὐτῆς διοριστέον, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς ὅλου τοῦ σώματος θερμότητος. ἡ δὲ ξηροτέρα καρδία, τοὺς σφυγμοὺς ἐργάζεται σκληροτέρους, καὶ τὸν θυμὸν οὐχ ἕτοιμον μὲν, ἄγριον δὲ καὶ δυσπαυστον, ὡς τὰ πολλὰ δὲ, καὶ ὅλον τὸ

σῶμα ξηρότερον, εἰ μὴ τὰ καθ' ἧπαρ ἀντιπράττει. ὑγροτέρας δὲ καρδίας σημεῖα, σφυγμοὶ μαλακοί, καὶ ἦθος εὐκίνητον μὲν πρὸς ὀργήν, εὐκατάπαυστον δέ, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα ὑγρότερον, πλὴν εἰ μὴ τὰ καθ' ἧπαρ ἀντιπράττει.

corpus, vt plurimum aridius, nisi iecur obstiterit. Humidioris verò cordis signa, pulsus molles, mores ad iram procliues, sed quæ facilè pacari possit, vniuersúmque corpus humidius, nisi iecur repugnet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως συνθέτου τῆς καρδίας, θερμῆς καὶ ξηρᾶς, θερμῆς καὶ ὑγρᾶς, ψυχρᾶς καὶ ὑγρᾶς, ψυχρᾶς καὶ ξηρᾶς.

Κατὰ δὲ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιοτήτων, αἱ δυσκρασίαι τῆς καρδίας ὧδε ἔχουσιν. θερμῆς καὶ ξηρᾶς καρδίας οἱ σφυγμοὶ σκληροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί, καὶ αἱ ἀναπνοαὶ μεγάλαι τε, καὶ ταχεῖαι, καὶ πυκναί. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον εἰς τάχος ἐπιδιδόασι καὶ πυκνότητα, οὐ συναυξηθέντος ἀνάλογον τῇ καρδίᾳ τοῦ θώρακος. πάντων οὗτοι λασιώτατοι τὰ κατὰ τὸ στέρνον εἰσί, καὶ τὸ ὑποχόνδριον. εἰς δὲ τὰς πράξεις ἕτοιμοι, καὶ θυμικοί, καὶ ταχεῖς ἄγριοι, καὶ ἀνήμεροι, καὶ ἰταμοί, καὶ ἀναίσχυντοι, καὶ τυραννικοὶ τοῖς ἤθεσι, καὶ γὰρ ὀξύθυμοι, καὶ δυσπαυστοι. περὶ δὲ τῆς ἅπαντος τοῦ σώματος κράσεως, ἔτι τε τῆς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας, ἀνάλογον τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις διοριστέον. εἰ δ' ὑγρότης ἐπικρατήσειεν ἅμα θερμότητι, λάσιοι μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι τῶν προειρημένων, ἕτοιμοι δὲ εἰς τὰς πράξεις οὐδὲν ἧττον. οὐ μὴν ἄγριός γε ὁ θυμός, ἀλλ' εἰς ὀργὴν μόνον ἕτοιμοι, οἱ σφυγμοὶ δὲ μαλακοί τε καὶ μεγάλοι, καὶ ταχεῖς, καὶ πυκνοί. καὶ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ μὲν θώρακος ἀνάλογον ἔχοντος τῇ καρδίᾳ, κατὰ τὴν αὐτὴν ἰδέαν τοῖς σφυγμοῖς. μικροτέρου δὲ γενομένου, τοσοῦτον θάττων τε καὶ πυκνοτέρα τῶν προειρημένων, ὅσον καὶ ὁ θώραξ μικρότερός ἐστιν. πολλῆς δὲ τῆς κατὰ τὴν κρᾶσιν ἐκτροπῆς γενομένης, καὶ μάλιστα εἰ κατὰ τὴν ὑγρότητα συμπέσῃ τοῦτο, πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι καὶ τὰ σηπεδονώδη νοσήματα γίνεται, διαφθειρομένων τε καὶ σηπομένων αὐτοῖς τῶν χυμῶν συμπεσεῖται, καὶ αἱ ἐκπνοαί, μείζους τε καὶ θάττους τῶν εἰσπνοῶν, κἀν τοῖς σφυγμοῖς ἡ συστολὴ ταχεῖα. ὑγροτέρας δὲ καὶ ψυχροτέρας καρδίας, οἱ μὲν σφυγμοὶ μαλακοί, τὸ δὲ ἦθος, ἄτολμόν τε καὶ δειλόν, καὶ ὀκνηρόν. εἰσὶ δὲ καὶ ψιλοὶ τριχῶν οἱ τοιοῦτοι τὰ στέρνα, καὶ ἥκιστα μηνιῶσιν, ὥσπερ καὶ εἰς ὀργὴν οὐχ ἕτοιμοι. τὰ δὲ κατὰ θώρακα, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, τοῖς ἔμπροσθεν ὡσαύτως διοριστέον. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ξηροτέρα καρδία, τοὺς μὲν σφυγμούς, σκληροὺς ἐργάζεται καὶ μικρούς. τὴν δὲ ἀναπνοήν, εἰ μὲν ἀνάλογον τῇ ψυχρότητι μικρὸς ὁ θώραξ γένοιτο σύμμετρον. εἰ δὲ μείζων, ἀραιὰν καὶ βραδεῖαν. ἀοργητότατοι πάντων οὗτοι. βιασθέντες μέντοι τισὶν ὀργισθῆναι, φυλάττουσι τὴν μῆνιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄτριχοι τὰ στέρνα πάντων μάλιστα. περὶ δὲ σμικρότητος τοῦ θώρακος, ἔτι τε τῆς τοῦ ὅλου σώματος ψυχρότητος ὁμοίως διοριστέον. ἓν κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἐκεῖνο μεμνημένους, ὡς ὅσα περὶ ἠθῶν, ἢ νῦν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ γέγραπται λόγον, εἰς διάγνωσιν κράσεως, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐκ φιλοσοφίας, ἢ χρηστῶν, ἢ μοχθηρῶν ἠθῶν ἐγγιγνομένων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμφύτων ἑκάστῳ λέλεκται.

CAPVT XI.

Signa diagnostica temperamenti compositi cordis, calidi sicci, calidi humidi, frigidi humidi, & frigidi sicci.

IN coniugatis verò primis cordis qualitatibus intemperaturæ ad hunc modum habent. Calidi & sicci cordis pulsus duri sunt, magni, celeres, ac frequentes. Et respirationes magnæ, celeres, ac frequentes; multóque magis celeritas ac frequentia maior fit, si thorax ad cordis proportionem auctus non sit. His autem maximè omnium pectus ac hypochondria hirsuta sunt. Ad actiones verò prompti sunt, animosi, celeres, truculenti, immansueti, improbi, impudentes, tyrannicisque moribus præditi. Etenim concitati animi sunt, ac vix implacabiles. De corporis autem vniuersi temperamento præterea & de thoracis latitudine, ad eorum quæ antè declarata sunt proportionem differere oportet. Si verò humiditas vnà cum calore vincat; minus hirsuti sunt, quàm hi de quibus antè meminimus: non minus verò ad res agendas prompti. Nec verò feroci sunt animo, sed tantùm ad iram proni. Pulsus autem molles sunt, magni, celeres, ac crebri. Et respiratio, si quidem thorax cum corde proportionem habeat, eandem quæ pulsibus inest, formam seruabit. Quòd si minor is sit, tantò celerior ac frequentior, quàm antè commemoratæ, respiratio erit, quantò thorax minor extiterit. Si verò temperamentum à mediocritate multum deflectat, præsertímque ad humiditatem; præter ea quæ suprà retulimus, morbos ex humorum corruptione ac putredine procreabit. Et expiratio inspiratione maior, & celerior est, in pulsibúsque celeris contractio. Humidioris verò & frigidioris cordis temperamenti pulsus molles sunt. Quatenus autem ad mores attinet, diffidentes, timidi, segnésque sunt, hique sunt pectore glabro. Et quemadmodum promptè non irascuntur, sic nec pertinacis sunt iræ. Quæ verò ad thoracem & vniuersum corpus attinent, ea non aliter explicare oportet, quàm quæ priùs exposita sunt. Frigidius autem ac aridius cor pulsus duros & paruos efficit; respirationem verò (si quidem thoracis exiguitas cum cordis frigore proportionem habeat) pulsibus respondentem, sin is latior sit, raram ac tardam. Hi omnium minimè iracundi sunt: coacti tamen aliqua occasione irasci, iram retinent. Glabro autem ac debili omnium maximè sunt pectore. De thoracis autem paruitate, & totius corporis frigore, eodem modo differendum est. Vbi vnum commune in omnibus quæ dicta sunt, memorauerimus; nempe nos de moribus tam in hoc quàm in alio opere ad temperamenti cognitionem proditis, non de bonis prauisque ex philosophia comparatis, sed vnicuique congenitis verba fecisse.

CAPVT XII.

Signa diagnoſtica temperamenti ſimplicis & compoſiti hepatis.

IEcoris calidioris notæ ; venarum latitudo ; Flaua bilis vberior ; & in ætatis vigore, atra. Calidior ipſi ſanguis eſt, ob idque corpus vniuerſum, niſi cor repugnet. Hirſuta his hypochondria ſunt, ac venter. Frigidioris autem, venarum anguſtia, vberior pituita, ſanguis vniuerſique corporis habitus frigidior, niſi à corde calefiat. Glabra his hypochondria ſunt, ac venter. Siccioris verò, ſanguis craſſior ac paucior, venæ duriores, vniuerſus corporis habitus aridior. Humidioris autem, ſanguis quidem vberior ac humidior ; venæ molliores, quemadmodum vniuerſum corpus, niſi cor repugnet. Calidioris verò ſimul & aridioris iecoris ſignæ ſunt ; hypochondria hirſutiſſima, ſanguis craſſior & ſiccior, flaua bilis plurima, & in ætatis vigore atra ; venæ amplæ ac duræ ſunt ; quemadmodum & vniuerſum corpus. Calor enim qui ex corde prodit, frigus quod ex iecore proficiſcitur, vincere poteſt, quemadmodum frigus calorem. Siccitatem verò cor humidius in contrarium mutare non poteſt. In harum autem qualitatum medio, iecoris humiditas conſiſtit, vtpote quæ magis à cordis ſiccitate vincatur, quàm ſiccitas ab humiditate, ſed minus tamen quàm calor, atque etiam longè minus quàm frigus. Ipſa enim omnium iecoris qualitatum facillimè ſuperatur. Conſtat igitur, quòd in idem conſpirantibus vtriuſque principij temperamentis, corpus totum pro illarum viribus omninò afficietur, cuius notas poſt explicabimus. Humidius autem ſimul & calidius iecur minus quàm calidius & aridius hirſuta reddit hypochondria. Plurimum verò ſanguinis gignit, magnáſque venas efficit, & corporis habitum humidiorem ac calidiorem, niſi cor repugnet. Si verò vtraque qualitas naturalem modum vehementer exuperet, morbo ex putredine, humorúmque vitio corpus promptè corripietur. Atque etiam magis, ſi aucta ſit humiditas, non multùm verò calor : contrà verò ſi parum quidem aucta ſit humiditas, plurimùm verò calor, humorum vitio minimè laborat. Humidius autem ac frigidius iecur glabra habet hypochondria, magíſque pituitoſum ſanguinem gignit, vnà cum venarum anguſtia. Vniuerſum corpus ſibi ſimile reddit ; niſi cor in contrarium mutet. Frigidius autem & aridius iecur paulum ſanguinis gignit ; anguſtáſque venas efficit, & hypochondria glabra reddit, niſi & hîc cor quoque vicerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως ἁπλῆς τε, καὶ συνθέτου τοῦ ἥπατος.

Ἥπατος θερμοτέρου γνωρίσματα, φλεβῶν εὐρύτης, ἡ ξανθὴ χολὴ πλείων. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῆς ἀκμῆς, καὶ ἡ μέλαινα, θερμότερον αὐτοῖς τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. πλὴν εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττοι, δασύτης τῶν καθ᾽ ὑποχόνδρια καὶ γαστέρα. ψυχροτέρου δὲ στενότης φλεβῶν, φλέγμα πλεῖον, αἷμα ψυχρότερον, καὶ ἡ σύμπασα τοῦ σώματος ἕξις ψυχροτέρα, εἰ μή τι πρὸς τῆς καρδίας θερμαίνοιτο, ψιλὰ τειχῶν ὑποχόνδριά τε καὶ γαστήρ. ξηροτέρου δέ, τὸ μὲν αἷμα παχύτερόν τε, καὶ ξηρότερον, καὶ ὀλιγώτερον, αἱ φλέβες δὲ σκληρότεραι, καὶ ἡ σύμπασα τοῦ σώματος ἕξις ξηροτέρα. ὑγροτέρου δέ, τὸ μὲν αἷμα πλεῖόν τε καὶ ὑγρότερον, αἱ φλέβες δὲ μαλακώτεραι. οὕτως δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, πλὴν εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττοι. θερμοτέρου δὲ ἅμα καὶ ξηροτέρου ἥπατος γνωρίσματα, λασιώτατον ὑποχόνδριον, αἷμα παχύτερόν τε ἅμα καὶ ξηρότερον, ἡ ξανθὴ χολὴ πλείστη, κατὰ δὲ τὴν ἀκμήν, καὶ ἡ μέλαινα. φλεβῶν εὐρύτης τε, καὶ σκληρότης. οὕτως δὲ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. θερμότης μὲν γὰρ ἡ ἐκ καρδίας ὁρμωμένη, νικῆσαι δύναται τὴν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένην ψυχρότητα, καθάπερ τε καὶ ἡ ψυχρότης τὴν θερμότητα. τὴν ξηρότητα δέ, οὐχ οἷόν τε πρὸς τοὐναντίον ὑπὸ τῆς καρδίας ὑγροτέρας γινομένης ἀχθῆναι. μεταξὺ δέ ἐστιν ἡ ἀφ᾽ ἥπατος ὑγρότης τῶν εἰρημένων. μᾶλλον μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς ἐν καρδίᾳ νικᾶται ξηρότητος, ἤπερ ἡ ξηρότης ὑπὸ τῆς ὑγρότητος. ἧττον δὲ τῆς θερμότητος, ἔτι δὲ μᾶλλον ἧττον ὑπὸ τῆς ψυχρότητος. εὐνικητοτάτη γὰρ αὕτη τῶν ἐξ ἥπατος ὁρμωμένων ποιοτήτων. εὔδηλον οὖν, ὡς ἐπειδὰν εἰς ταὐτὸ συνδράμωσιν αἱ τῶν ἀρχῶν ἀμφοτέρων κράσεις, ὅλον ἀκριβῶς τὸ σῶμα κατ᾽ ἐκείνας διατίθεται. λεχθήσεται δὲ ὀλίγον ὕστερον αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα. τὸ δὲ ὑγρότερον ἅμα καὶ θερμότερον ἧπαρ, ἧττον μὲν τοῦ θερμοτέρου καὶ ξηροτέρου τὰ καθ᾽ ὑποχόνδριον ἐργάζεται λάσια. πλεῖστον δ᾽ αἷμα, καὶ φλέβας μεγάλας, καὶ τὴν ἕξιν ὑγροτέραν καὶ θερμοτέραν, εἰ μὴ τὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἀντιπράττοι. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἀμφοτέραις ταῖς ποιότησιν ἐκτραπείη τοῦ κατὰ φύσιν, ἑτοίμως ἁλίσκεται τοῖς σηπεδονώδεσι, καὶ κακοχύμοις νοσήμασιν, ἔτι μᾶλλον εἰ ἐπὶ πλεῖστον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρόν, ἐπ᾽ ὀλίγον δὲ τὸ θερμόν. εἰ δ᾽ ἔμπαλιν ἐπ᾽ ὀλίγον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρόν, ἐπὶ πλεῖστον δὲ τὸ θερμόν, ἥκιστα κακόχυμοι γίγνονται. τὸ δ᾽ αὖ ὑγρότερον καὶ ψυχρότερον ἧπαρ, ἄτειχον μὲν ἔχει τὸ ὑποχόνδριον· αἷμα δ᾽ ἐργάζεται φλεγματικώτερον, ἅμα φλεβῶν στενότητι. καὶ τὸ σύμπαν σῶμα παραπλησίως ἔχον, εἰ μὴ πρὸς τῆς καρδίας ἐς τἀναντία μετάγοιτο. τὸ δὲ ψυχρότερον καὶ ξηρότερον ἧπαρ, ὀλίγαιμόν τε καὶ στενόφλεβον ἐργάζεται τὸ σῶμα καὶ ψυχρότερον. ὑποχόνδριόν τε ψιλόν, εἰ μὴ κἀνταῦθα νικήσειεν ἡ καρδία.

CAPVT XIII.

Signa diagnoſtica temperamenti ſimplicis & compoſiti teſtium.

TEſtium temperamentũ calidũ quidẽ in venerem pronũ eſt; mares procreat, & fœcũdũ eſt,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως ἁπλῆς τε, καὶ συνθέτου τῶν ὄρχεων.

Τῆς δὲ τῶν ὄρχεων κράσεως, ἡ θερμὴ μέν, ἀφροδισιαστική τέ ἐστι, καὶ ἀρρενογόνος, καὶ γόνιμος, καὶ ταχέως δασυνε-

τὰ γεννητικὰ μόρια. συνεφάπτεται δὲ καὶ τῶν τριχῶν. ἡ ψυχρὰ δὲ, τοὐναντία. καὶ ἡ μὲν ὑγρὰ πολύσπερμός τέ ἐστι, καὶ ὑγρόσπερμος, ἡ ξηρὰ δὲ, ὀλιγόσπερμός τε, καὶ μετρίως παχύσπερμος. ἡ θερμοτέρα δὲ, καὶ ξηροτέρα, παχυσπερμοτάτη τέ ἐστι, καὶ γονιμωτάτη. καὶ τάχιστα πρὸς συνουσίαν ἐπεγείρει τὸ ζῶον εὐθέως ἐξ ἀρχῆς. ἀτὰρ οὖν οἱ τοιοῦτοι, καὶ δασύνονται τάχιστα τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ σύμπαντα τὰ πέριξ, ἄνω μὲν ἄχρι τῶν κατὰ τὸ ὀμφαλὸν χωρίων, κάτω δὲ, μέχρι μέσων μηρῶν. ὁρμητικὴ μὲν οὖν ἡ τοιαύτη κρᾶσις ἱκανῶς ἐφ᾽ ἀφροδίσια, τάχιστα δὲ ἐμπιπλαμένη, καὶ εἰ βιάσαιτο, βλαπτομένη. συνελθούσης δὲ ὑγρότητος τῇ θερμότητι, λάσιοι μὲν ἧττον οἱ τοιοῦτοι, πολύσπερμοι δὲ μᾶλλον, οὐ μὴν ὀρέγονταί γε μᾶλλον τῶν ἑτέρων, ἐξαρκοῦσι δ᾽ ἀβλαβέστερον ἀφροδισίοις πλείοσιν. εἰ δ᾽ ἱκανῶς ἄμφω συναυξηθείη τό θ᾽ ὑγρὸν, καὶ θερμὸν, οὐδ᾽ ἀβλαβῶς ἀπέχονται τῶν ἀφροδισίων. Εἰ δ᾽ ὑγρότεροι, καὶ ψυχρότεροι τὴν κρᾶσιν οἱ ὄρχεις γένοιντο, ψιλὰ τὰ πέριξ τριχῶν, καὶ βραδέως ἀφροδισιάζειν ἄρχονται, καὶ οὐδ᾽ ὁρμητικοὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν εἰσιν, ὑδατῶδες δὲ καὶ λεπτὸν αὐτοῖς τὸ σπέρμα, καὶ ὀλίγον ἐστὶ, καὶ θηλύγονον, καὶ ἄγονον. ἡ ψυχροτέρα δὲ, καὶ ξηροτέρα κρᾶσις, ὁμοία μὲν τἄλλα τῇ προειρημένῃ κράσει, παχύτερον δ᾽ αὐτοῖς τὸ σπέρμα, καὶ παντάπασιν ὀλίγον.

Pilisque genitalia, & quæ circum ea sunt partes, celeriter replet; Humidum multam humidámque genituram parit; Siccum verò paucam & mediocriter crassam procreat; Crassissimam verò ac fœcundissimam calidius ac siccius. Initióque statim animans celeriter ad venerem excitat. Cæterùm talibus celerrimè genitales circúmque omnes partes sursum versus ad vmbilicum vsque, deorsum verò vsque ad media femora pilis replentur. Eiusmodi temperatura ad venerem multùm quidem concitatur, sed ea celerrimè satiatur, quæ si violenta sit, noxam adfert. Coëuntibus autem calore & humiditate, minùs quidem hirsuti sunt, sed genitura magis abundant, tametsi quàm cæteri veneris appetentiores non sunt, sed huic innocentius indulgent. Quòd si ambo, nempe calor & humiditas, multum excesserint, non sine incommodo à venere abstinent. Si verò humidiores ac frigidiores natura testes sint, vicinas partes pilis nudas habent, tardéque venerem exercere incipiunt, nec ad eam ruunt. Aquosam autem & tenuem habent genituram, & infœcundam, & ex qua fœminæ procreantur. Frigidior verò & siccior temperies reliqua alia habet antè declaratis similia; semen verò omninò crassum & paucum obtinet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔʹ.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς ὅλου τοῦ σώματος ἕξεως.

Αἱ δ᾽ ὅλου τοῦ σώματος ἕξεις, εἴρηνται μὲν που καὶ πρόσθεν, ὡς ὁμοιοῦνται καρδίᾳ καὶ ἥπατι. κρατεῖ δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ σφοδροτέραν ἔχοντος ἣν ἂν ποιῶν τῶν πρώτων ποιοτήτων, ἃς δὴ καὶ δραστικὰς ὀνομάζουσιν. ὅλου δὲ τοῦ σώματος ἡ ἕξις, ἐπ᾽ ἐκείνων λέγεται μάλιστα τῶν μορίων, ὅσα θεωμένοις ὑποπίπτει πρῶτα. μύες δὲ εἰσιν οὗτοι, πᾶσι τοῖς ὀστοῖς περιβεβλημένοι, σύνθετοί τινες σάρκες, ἔκ τε τῆς ἁπλῆς τῆς πρώτης σαρκὸς, ἔτι τε τῶν ἰνῶν αἷς αὗται περιπεφύκασιν. ἡ γὰρ οἰκεία τῶν μυῶν οὐσία, ταῦτ᾽ ἐστὶν ἄμφω. τὰ δ᾽ εἰς αὐτοὺς ἥκοντα τῶν ἀγγείων, οἷον ὀχετοί τινές εἰσιν, οὐ συμπληροῦντες αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἀλλ᾽ ὑπηρετοῦντες εἰς διαμονήν. εἰρήσεται τοίνυν καὶ τὰ τῆς τούτων κράσεως γνωρίσματα, κατὰ τὴν εὔκρατον οἴκησιν. ἐξαλλάττουσι γὰρ αἱ δύσκρατοι τὸ δέρμα, καθ᾽ ἑαυτὰς τυποῦσαι, καὶ διαφθείρουσιν ἔνια τῶν γνωρισμάτων. οὕτως δὲ, καὶ εἰ κατὰ τὴν εὔκρατον χώραν ὥρᾳ θέρους ἑαυτὸν ἡλίῳ τις παραβάλλοι γυμνὸν, ἐξαλλάξει τῶν γνωρισμάτων ὅσα κατὰ χρόαν τέ ἐστι, καὶ τὴν ἐν μαλακότητι, καὶ σκληρότητι σύστασιν. Εἰ δ᾽ ὥσπερ εὔκρατόν ἐστι τὸ χωρίον, οὕτως καὶ αὐτὸς εὐκράτως διαιτῷτο, μήτ᾽ ἐξοπτώμενος ἐν ἡλίῳ γυμνὸς, ἑκάστης ἡμέρας ἐπὶ πλεῖστον. ἀλλὰ μήθ᾽ ὥσπερ ἔνιοι δίκην παρθένου σκιατραφούμενος, ἀκριβῆ τὰ τῆς κράσεως ἐνδείξεται γνωρίσματα. καὶ τοίνυν ὡς ἐπὶ τούτων τοῦ λόγου γενησομένου, προσέχωμεν ἤδη τὸν νοῦν αὐτῷ. συμμέτρου κράσεως γνωρίσματα, πρὸς ὅλην τοῦ ζώου τὴν ἕξιν, ἡ χροιὰ μὲν ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ συμμιγής. αἱ τρίχες δὲ, ξανθαὶ μετρίως, καὶ οὖλαι τὰ πολλά. συμμετρία δὲ σαρκώσεως, ἐν ποσότητι καὶ ποιότητι. μέσον γὰρ ἀκριβῶς ἐστι τὸ τοιοῦτον σῶμα πασῶν τῶν ὑπερβολῶν, ὡς ἂν καὶ νοουμένων τε καὶ λεγομένων πρὸς αὐτό. καὶ γὰρ τὸ παχὺ σῶμα, πρὸς τοῦτο λέγεται παχὺ, καὶ τὸ λεπτὸν ὡσαύτως, πρὸς τοῦτο πολύσαρκόν τε καὶ ὀλιγόσαρκον, καὶ πιμελῶδες, καὶ σκληρὸν, καὶ μαλακὸν, καὶ λάσιον, καὶ ψιλόν. οὐδὲν οὖν τούτων ἐστὶ, τὸ σύμμετρον.

CAPVT XIV.

Signa diagnostica temperamenti habitus totius corporis.

QVòd autem totius corporis habitus cordi & iecori similis sit, priùs diximus; ei verò similior est, quod vnam quamlibet ex primis qualitatibus, quas agentes vocant, potentiorem habet. Totius autem corporis habitus de his maximè partibus dicitur, quæ primæ intuentibus obiiciuntur; cuiusmodi sunt musculi ossa omnia cingentes, ex simplici primáque carne, & fibris quas ipsa conuestit, constantes. Nam propria musculorum substantia ex his duobus est composita. Quæ autem ad eos vasa perueniunt velut riui quidam sunt, non quidem eorum substantiam constituentes, sed ea suggerentes quibus seruentur. Horum igitur temperamenti signa in temperata regione intelligenda sunt. Cutem enim immutant intemperatæ, per se formam imprimentes; & notas quasdam corrumpunt. Ad eundem autem modum, si quis in temperata regione æstiuo tempore nudum se Soli exposuerit, signa quæ ex colore mollitie & duritie sumuntur immutabit. Si verò vt temperata regio est, ita moderatam victus rationem serues, nec Sole te plurimùm quotidie exuras, sed nec (vt nonnulli) ad instar virginum in vmbraculis degas, temperamenti exquisitas notas præbebis. Tanquam igitur de his futura sit disputatio, huic adhibendus animus est. Commoderati temperamenti signa, quod ad totum animalis habitum attinet, sunt, color ex rubro candidóque mistus; Capilli modicè flaui; & vt plurimùm crispi; Caro tum qualitate tum quantitate mediocris est. Eiusmodi enim corpus omnium exuperantiarum omninò est medium, ita vt ad ipsum relata corpora & intelligantur & dicantur. Siquidem crassum corpus cum ipso comparatum, dicitur crassum, quemadmodum & tenue, si cum eodem conferas: corpulentum quoque & gracile, pingue, durum; & molle; hirsutum, & glabrum. Nullũ igitur horum mediocre est, sed

sed quod ad omnis mediocritatis summum (qualis est Polycleti regula) peruenit, ita vt tangentibus neque molle neque durum, neque calidum, neque frigidum, inspicientibus verò neque hirsutum, neque glabrum, neque crassum, neque gracile esse, neque aliquem alium excessum habere videatur.

ἀλλ' οἷος ὁ Πολυκλείτου κανὼν εἰς ἄκρον ἥκει συμμετρίας ἁπάσης, ὡς ψαυόντων μὲν, μήτε μαλακὸν φαίνεσθαι, μήτε σκληρὸν, μήτε θερμὸν, μήτε ψυχρόν. ὁρώντων δὲ, μήτε λάσιον, μήτε ψιλὸν, μήτε παχὺ, μήτε ἰσχνὸν, ἤ τινα ἑτέραν ἔχειν ἀμετρίαν.

CAPVT XV.

Signa diagnostica temperamenti simplicis, totius.

QVæ autem iustò calidiora sunt, non autem humidiora, aut aridiora, quatenus ad carnosum genus attinet, de hoc enim præsens est disputatio, tangentibus quidem tanto calidiora sentiuntur, quanto sunt temperamento calidiora. Tantóque hispidiora, quantò sunt calidiora, minúsque pinguia. Rubro autem sunt colore, ac nigro capillo. Frigidioris temperamenti signa. Corpus glabrum est, & pingue, idque tangentibus frigidum sentitur. Color verò tum ipsius tum eius capilli rufior est; & si frigus multum excesserit, liuidior; quem & plumbeum nonnulli medici vocare solent. Siccius temperamentum tantò gracilius temperato est & durius, quantò siccitas maior. In reliquis verò simile. Humidius autem in cæteris temperato proximum est, sed carnosius ac mollius.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως ἁπλῆς τοῦ ὅλου.

ΟΣα δὲ τοῦ συμμέτρου θερμότερα μέν ἐστιν, οὐ μὴν ὑγρότερά γε, ἢ ξηρότερα κατὰ τὸ σαρκῶδες γένος, καὶ γὰρ περὶ τούτου γὰρ ὁ ἐνεστηκὼς λόγος, φαίνεται μὲν δήπου καὶ ἁπτομένοις θερμότερα τοσοῦτον, ὅσον περ ἐστὶ τῇ κράσει θερμότερα. λασιώτερα δὲ τοσοῦτον ἔσται, ὅσον περ καὶ θερμότερα, καὶ πιμελῆς ἧττον ἔχοντα, τῇ χροιᾷ δὲ ἐξέρυθρα, καὶ μελανότριχα ἐστι. ψυχροτέρας δὲ κράσεως σημεῖα, τὸ ἄτριχον, τὸ πιμελῶδες, τὸ ψυχρὸν ἁπτομένοις. ἡ χροιὰ δ' αὖθις, ἅμα ταῖς θριξὶ πυῤῥοτέρα. πολλῆς δὲ τῆς ψύξεως οὔσης, πελιδνή πώς ἐστιν, καὶ καλεῖν ἔθος ἐστὶν ἐνίοις τῶν ἰατρῶν τοὺς τοιούτους μολυβδοχρώτας. ἡ δὲ ξηροτέρα κρᾶσις, ἰσχνοτέρα τέ ἐστι, καὶ σκληροτέρα τῆς εὐκράτου τοσοῦτον, ὅσον περ ἂν ᾖ ξηροτέρα. τὰ δ' ἄλλα παραπλήσιος. καὶ ἡ ὑγροτέρα δὲ, τὰ μὲν ἄλλα, παραπλήσιος, εὐσαρκοτέρα δὲ, καὶ μαλακωτέρα.

CAPVT XVII.

Signa diagnostica temperamenti compositi totius.

IN copulatis verò primarum qualitatum intemperantiis, composita est cognitionis forma. Calidior enim & siccior, hispidior est, ac durior, & macilenta gracilisque, nigrum quoque capillum obtinet. Quòd si calor multùm excesserit, cutis etiam nigra erit. Calidior humidiorque temperatura eo mollior ac carnosior est, quo vtraque qualitas ab optima constitutione magis recedit. Plurimùm vero inaucta, promptè morbis ex putredine corripitur, quoniam facilè vitiosis humoribus impletur. Si verò paulò humidior, multò verò calidior sit, paulò quidem & molliores & carnosiores quàm temperata reddit. Sed nec paulò hispidiores sunt, nec tangentibus calidiores apparent. Pilum quoque nigrum gignit, & vacuam pinguedinis carnem. Quòd si paulò calidior sit, multò verò humidior, mollem ac multam carnem procreabit, colorémque ex rubro & albo mistum; & tangentibus corpus paulò calidius sentietur. Atque vt semel dicam, in coniugatis temperamentis exuperantis qualitatis notæ semper præpollent. Frigidior autem ac humidior temperatura, si leuiter vtraque exuperet, glabra est, alba, mollis, crassa & pinguis. Sin auctior sit, pro qualitatum incrementi ratione reliqua habebunt, color verò vnà cum capillo rufus erit; si plurimùm vtraque increuerit, liuidus. Si verò inæquabilis qualitatum sit exuperatio, eius quæ magis excesserit notæ seorsum præpollebunt. At si frigus & siccitas ex æquo auctæ sint, natura durum, gracile, glabrum corpus erit: tangentibus verò frigidum sentietur. Pinguedo tamen, etsi graciles sunt, per carnem dispersa est; Capilli autem & cutis color, frigoris modo respondent;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι϶'.

Σημεῖα διαγνωστικὰ τῆς κράσεως συνθέτου τοῦ ὅλου.

ΚΑὶ μὴν καὶ κατὰ συζυγίαν τῶν πρώτων ποιοτήτων αἱ δυσκρασίαι γινόμεναι, σύνθετον ἔχουσι καὶ τὴν τῶν γνωρισμάτων ἰδέαν. ἡ μὲν γὰρ θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα, λασιωτέρα, καὶ θερμοτέρα, καὶ σκληροτέρα, καὶ ἀπιμελής ἐστι, καὶ ἰσχνὴ, καὶ μελανόθριξ. εἰ δὲ ἐπὶ πλέον ἥκει θερμότητος, καὶ μελανόχροος. ἡ θερμοτέρα καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, μαλακωτέρα τε, καὶ εὐσαρκοτέρα, καὶ θερμοτέρα τῆς ἀρίστης κράσεως εἰς τοσοῦτόν ἐστιν, εἰς ὅσον ἀμφοτέραις αὐξηθῇ ταῖς ποιότησιν. ἐπὶ πλεῖστον δὲ αὐξηθεῖσα, τοῖς σηπεδονώδεσιν ἑτοίμως ἁλίσκεται νοσήμασιν, ὅτι καὶ κακόχυμος ἑτοίμως γίγνεται. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν ὑγροτέρα εἴη, παμπόλλῳ δ' θερμοτέρα, καὶ μαλακώτεροι μὲν ὀλίγῳ τῶν συμμέτρων οἱ τοιοῦτοι, καὶ σαρκωδέστεροι, λασιώτεροι δὲ οὐκ ὀλίγῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἁπτομένοις, οὐκ ὀλίγῳ θερμότεροι. μέλαιναι δ' αὖθις αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπιμελής. εἰ δ' ὀλίγῳ μὲν εἴη θερμοτέρα, παμπόλλῳ δὲ ὑγροτέρα, μαλακὴ τούτοις ἐστὶν ἡ σὰρξ, καὶ πολλὴ, καὶ τὸ χρῶμα συμμιγὲς ἐξ ἐρυθροῦ, καὶ λευκοῦ, καὶ ψαυόντων ὀλίγῳ θερμότεροι. συλλήβδην δ' εἰπεῖν ἐπὶ τῶν κατὰ συζυγίαν κράσεων, ἀεὶ τῆς ἐπικρατούσης ποιότητος, ἐπικρατήσει τὰ γνωρίσματα. ἡ ψυχροτέρα δὲ καὶ ὑγροτέρα κρᾶσις, ἐπ' ὀλίγον μὲν ἀμφοῖν ηὐξημένων, ἄτριχός τέ ἐστι, καὶ λευκὴ, καὶ μαλακὴ, καὶ παχεῖα, καὶ πιμελώδης. ἐπὶ πλεῖον δὲ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ἀναλογίαν τῆς τῶν ποιοτήτων αὐξήσεως. ἡ χροιὰ δὲ ἅμα ταῖς θριξὶ πυῤῥὰ, καθάπερ γε καὶ εἰ ἐπὶ πλεῖστον ἀμφοῖν ηὐξημένων πελιδνή. εἰ δ' ἄνισος ἡ αὔξησις εἴη τῶν ποιοτήτων, ἐπικρατήσει τὰ τῆς μᾶλλον ηὐξημένης ἴδια. εἰ δὲ τὸ ψυχρὸν ἅμα τῷ ξηρῷ κατ' ἴσον αὐξηθείη, φύσει σκληρὸν καὶ ἰσχνὸν ἴσχουσι τὸ σῶμα, καὶ ἄτριχον, ἁπτομένοις δὲ ψυχρόν. ἡ πιμελὴ δὲ ὅμως αὖθις, καίτοι γε ἰσχνοῖς οὖσι, παρέσπαρται τῇ σαρκί. τὰ δὲ τῶν τριχῶν, καὶ τῆς χροιᾶς, ἀνάλογον τῷ μέτρῳ τῆς ψυχρότητος.

μεταπεσούσης δὲ τῆς θερμῆς, καὶ ξηρᾶς κράσεως ἐν τῷ χρόνῳ τῆς παρακμῆς εἰς τὴν ξηράν τε καὶ ψυχράν, ἡ ἕξις τῶν τοιούτων ἰσχνὴ καὶ σκληρά, μελαγχολικὴ δέ ἐστι καὶ διὰ τοῦτο μέλαινά τε ἅμα καὶ δασεῖα. κρατούσης μὲν τῆς ἑτέρας τῶν ποιοτήτων παρὰ πολύ· τῆς δ' ἑτέρας ὀλίγον τι τοῦ συμμέτρου παραλλαττούσης, ἐπικρατήσει μὲν τὰ τῆς ἐπικρατούσης. ἀμυδρὰ δὲ ἔσται τὰ τῆς ἑτέρας γνωρίσματα. ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῖς εἰρημένοις τε καὶ μέλλουσι λέγεσθαι, κοινὸν γνώρισμα κράσεως. εἰ μὲν εὔψυκτον εἴη τὸ μόριον, ἤτοι ψυχρότητος, ἢ ἀραιότητος, εἰ δὲ δύσψυκτον, ἤτοι θερμότητος, ἢ πυκνότητος. εἰ δ' ὑπὸ τῶν ξηραινόντων βλάπτοιτο, αὐχμηρόν τε, καὶ ξηρόν, καὶ δυσκίνητον γίνοιτο, ξηρότητος· ὥσπερ γε καὶ εἰ βαρύνοιτο πρὸς τῶν ὑγραινόντων, ὑγρότητος. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ εἰ ὡσαύτως ἀλλήλοις ἅπαντες οἱ μύες, ἢ οὐχ ὡσαύτως κέκρανται, συνεπισκοπούμενον ἐν ἅπασι πηλικότητα τῶν ὑποβεβλημένων ὀστῶν. ἐνίοτε γοῦν ἰσχνότερον εἶναι δοκεῖ τὸ μέρος, οὐκ ὂν ἰσχνότερον, ὅσον ἐπὶ τοῖς μυσί, διὰ δὲ τὴν στενότητα τῶν ὀστῶν τοιοῦτον φανταζόμενον. οὕτως δὲ καὶ παχύτερον ἐνίοις εἶναι δοκεῖ πολλάκις, οὐ διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πλῆθος, ἥτις αὐξανομένη τε καὶ μειουμένη, σκληροτέρα τε καὶ μαλακωτέρα γινομένη, ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον. ἡ μὲν οὖν ὀλίγη τε καὶ σκληρά, τὸ ξηρότερον. ἡ πολλὴ δὲ καὶ ἡ μαλακή, τὸ ὑγρότερον. οὕτω δὲ καὶ αἱ μεταξὺ χῶραι τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἤτοι πλέον ὑγρὸν ἐν αὐταῖς, ἢ ἔλαττον περιέχουσαι, καὶ ἤτοι παχύτερον, ἢ λεπτότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον ἀποφαίνει τὸ μόριον. ὑγρότερον μὲν ἔνθα λεπτοτέρα τε καὶ πλείων ἐστὶν ἡ ὑγρότης, ξηρότερον δὲ ὅπου παχυτέρα τε ἅμα καὶ ἐλάττων. αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ στερεὰ τοῦ σώματος μόρια, τὰ ὄντως στερεὰ καὶ πρῶτα, κατ' οὐδένα τρόπον οἷόν τέ ἐστιν ὑγρότερα ποιεῖν, ἀλλ' ἱκανόν, εἰ κωλύει τις αὐτὰ μὴ διὰ ταχέων ξηραίνεσθαι, τὰς δὲ διαλαμβανούσας αὐτὰ χώρας ἔνεστι πληροῦν ὑγρότητος, ἤτοι τοίας, ἢ τοίας. τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ οἰκεία τροφὴ τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ παραθέσεως, οὐ δι' ἀγγείων ἑλκομένη. κοινὸς δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος ἁπάντων ἐστὶ τῶν μορίων, καὶ ῥηθήσεται, καὶ αὖθις ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν αἰτίων διδασκαλίᾳ. νυνὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Τὰ γνωρίσματα τῆς κράσεως ἁπλῆς τε, καὶ συνθέτου τῆς κοιλίας.

Γαστρὸς γνωρίσματα τῆς μὲν φύσει ξηροτέρας, εἰ ταχέως διψώδεις γίγνοιντο, καὶ ὀλίγον αὐτοῖς ἀρκοίη ποτόν, καὶ βαρύνοιντο τῷ πλείονι, καὶ κλύδωνας ἴσχοιεν, ἢ ἐπιπολάζοι τὸ περιττεῦον αὐτοῖς, ἐδέσμασί τε χαίροιεν ξηροτέροις. ὑγροτέρας δέ, εἰ μήτε διψώδεις γίγνοιντο, καὶ τὸ πλέον ὑγρὸν ἀλύπως φέροιεν, ἐδέσμασί τε χαίροιεν ὑγροτέροις. ἡ δὲ θερμοτέρα φύσει γαστήρ, πέττει μὲν ἄμεινον, ἢ ὀρέγεται, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅσα σκληρὰ φύσει καὶ δυσαλλοίωτα. διαφθείρεται γὰρ ἐν αὐτῇ τὰ εὐαλλοίωτα, χαίρουσα δὲ τοῖς θερμοῖς ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν, οὐδ' ὑπὸ τῶν ψυχρῶν οὐδὲν βλάπτεται, κατά γε τὴν ἔμμετρον χρῆσιν. ἡ δὲ ψυχροτέρα φύσει γαστήρ, ὀρεχθῆναι μὲν ἀγαθή, πέψαι δὲ οὐκ ἀγαθή, καὶ μάλιστα ὅσα δυσαλλοίωτα καὶ ψυχρὰ τῶν ἐδεσμάτων ἐστίν. ὀξύνεται γοῦν ἑτοίμως ἐν αὐτῇ, διὰ τοῦτο καὶ ὀξυρεγμιώδης ἐστὶν ἡ τοιαύτη γαστήρ, καὶ χαίρει μὲν τοῖς ψυχροῖς, βλάπτεται δὲ ῥᾳδίως ἀμετρότερον χρησαμένη. οὕτως

In declinante autem ætate, temperie calida & ſicca in frigidam & ſiccam naturam tranſeunte, corporis habitus gracilis fit ac durus, atrámque bilem gignit; proinde niger & hirſutus eſt. Si verò earum qualitatum altera plurimum, altera paululum à mediocritate diſcedat, ſuperantis ſigna præpollebunt, alterius obſcura erunt. In omnibus autem tum quæ diximus, tum quæ dicturi ſumus, communis nota eſt frigoris quidem & raritatis, ſi promptè à frigore pars afficiatur; caloris verò aut denſitatis, ſi facilè id perferat. At ſi ab exiccantibus læditur, ſqualidáque ac ſicca ſentiatur & ægrè moueatur, ſiccitatis; quemadmodum ſi ab humidis grauetur, humiditatis eſt indicium. Videndum autem eſt an idem omnes inter ſe muſculi, an diuerſum habeant temperamentum; in omnibúſque conſideranda ſubiectorum oſſium eſt magnitudo. Nonnunquam enim gracilior pars eſſe videtur, quatenus ad muſculos attinet, quum gracilior non ſit; ſed propter oſſium tenuitatem talis apparet. Ad eundem modum & craſſior in quibuſdam ſæpe eſſe videtur, non propter oſſium magnitudinem, ſed propter carnis molem, quæ & aucta, & imminuta, & ſiccior humidiórque partem ſicciorem aut humidiorem reddit; pauca quidem & dura ſicciorem, multa verò & mollis humidiorem. Eodem modo & ſpatia intermedia partium ſimiliarium, humoris aut plus aut minus in ſe continentia, eiúſque vel craſſioris vel tenuioris partem humidiorem eſſe aut aridiorem arguunt, humidiorem quidem, vbi tenuior & vberior; ſicciorem verò vbi craſſior ſimul & parcior humor eſt. Ipſæ enim ſolidæ corporis partes, quæ verè ſolidæ ac primæ ſunt, nullo modo humidiores fieri poſſunt, ſed ſatis eſt ſi celeriter eas exiccari prohibeas. Intermedia verò ipſarum ſpatia hoc vel illo humore replere poſſumus, hîc enim eſt proprium ſimplicium partium alimentum, quod ex appoſitione fit, non autem per vaſa attrahitur. Communis verò hæc ratio eſt omnium partium; de qua rurſus cum de ſalubribus ac inſalubribus cauſis commentabimur, dicemus, nunc autem reliqua tractemus.

CAPVT XVII.

Signa diagnoſtica temperamenti ſimplicis & compoſiti ventriculi.

Ventris ſigna natura quidē ſiccioris, ſi ſtatim ſiticuloſi fiant, paucúſque potus his ſufficiat, & largior lædat, fluctuationéſque excitet, aut per ſumma, quod redundat, innatet, cibíſque gaudent ſiccioribus. Humidioris verò, ſi & ſiticuloſi nō fiāt, & ſine moleſtia largiorem potum ferant, cibíſque gaudeant humidioribus. At ſi calidior natura vēter ſit, melius coquit quā appetit; longéq; meliùs dura, naturâ ac coctu difficilia. Nam quæ facilè immutātur, corrumpit. Cibo verò ac potu calido gaudet, nec à frigidis noxā vllam accipit, ſi modicè his vtatur. Calidis enim cibis ac potionibus gaudet, neq; à frigidis noxam vllā accipit, ſi modicè ipſis vtatur. Frigidior autem natura vēter, probè quidem appetit, ſed malè concoquit, cibos præſertim immutatu difficiles, ac frigidos. In ipſo enim facilè aceſcunt: quocirca ructibus acidis eiuſmodi venter eſt opportunus. Atque frigidis quidem gaudet, ſed ab immoderato corū vſu facilè offenditur. Similiter autem

autem & foris incidentium rerum frigidarum consortium diu ferre non poteſt, quemadmodum neque calidus calidorum. Ventris verò intemperies ex morbo contractæ, hoc ab ingenitis differunt, quòd non ſimilia, quemadmodum natiuæ, appetant. Coniugatæ autem ventris intemperantiæ ex ſimplicium compoſitione noſcuntur. Diligenter autem quæ diximus attendenda ſunt, & ab his quæ dicemus, diſtinguenda, quando non ſolus venter ſitim adfert & adimit; nec frigidi aut calidi potus appetentiam excitat, ſed thoracis viſcera, nempe cor, & pulmo. At qui ob horum calorem ſiticuloſi ſunt, plus ſpiritus attrahunt, & longè expirant, ardorémque in thorace ſentiunt, non autem in hypochondriis; quemadmodum ſolent qui ob ventriculum ſitiunt. Nec protinus potu ſitis extinguitur. Frigidus quoque potus quàm vberior calidus, eorum ſitim meliùs ſedat, hos verò frigidi aëris inſpiratio refrigerat; nihil eos iuuans quibus ventriculus ſitim attulit. Ad eundem modum qui contrario modo ſe habent, frigida inſpiratione manifeſtè læduntur.

A δὲ καὶ τὴν ἔξωθεν αὐτῇ προσπιπτόντων ψυχρῶν, οὐ φέρει τὴν πολυχρόνιον ὁμιλίαν, ὥσπερ οὐδ' ἡ θερμὴ τὴν θερμῶν. αἱ μέντοι διὰ νόσον ἐν τῇ γαστρὶ δυσκρασίαι, ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἐμφύτων, ᾗ τὴν ἐναντίων ἐπιθυμοῦσιν, οὐ τὴν ὁμοίων, ὥσπερ αἱ σύμφυτοι. αἱ δὲ κατὰ συζυγίαν ἐν τῇ γαστρὶ δυσκρασίαι, διὰ τῆς τῶν ἁπλῶν γνωρισθήσονται συνθέσεως. ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις, διακρίνοντας αὐτὰ τῶν ῥηθησομένων. οὐ μόνον γὰρ ἡ κοιλία διψώδεις τε καὶ ἀδίψους ἐργάζεται, καὶ ψυχροῦ, καὶ θερμοῦ πόματος ὀρεκτικούς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνα, καρδία καὶ πνεύμων. ἀλλ' οἵ γε διὰ B τὴν τούτων θερμότητα διψῶντες, εἰσπνέουσί τε πλέον, ἐκφυσῶσί τε μακρόν, αἰσθάνονταί τε κατὰ τὸν θώρακα τοῦ καύματος, οὐχ ὥσπερ οἱ διὰ τὴν γαστέρα κατὰ τὰ ὑποχόνδρια. καὶ μὲν δὴ πίνοντες, οὐκ εὐθέως ἡσυχάζουσι, τὸ ψυχρὸν πόμα ἴησιν αὐτῶν μᾶλλον τὴν δίψαν, ἤπερ τὸ πολὺ θερμόν. ἀναψύχει δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεόμενος, οὐδὲν ἐπικουφίζων τοὺς ἐκ γαστρὸς διψώδεις. οὕτως δὲ καὶ οἱ ἐναντίως ἔχοντες, ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς εἰσπνοῆς αἰσθητῶς ἀνιῶνται.

CAPVT XVIII.

Signa diagnoſtica temperamenti intemperati pulmonis; ac de voce magna, & parua; leni, & aſpera; acuta & graui.

ATque hoc eſt maximum frigidi pulmonis argumentum. Quemadmodum autem frigida inſpiratio hos manifeſtè lædit, frigoriſque ſenſum inuehit, ita calida eſt ipſis amica. Sed & pituitoſa excrementa cum excreatu & tuſſi reiiciunt. Pulmonis autem ſiccitas excrementis, & pituita vacat; & vocem cãnoram reddit; quemadmodum humor fuſcam & raucam. Maiorem verò acutiorémque edere volentibus interueniunt excrementa. Sed nec ipſa vocis magnitudo à calore fit; quemadmodum nec exiguitas à frigore; verùm illam aſperæ arteriæ amplitudo, perflationiſque vehementia; hanc verò contrariæ cauſæ efficiunt. Itaque neque perpetuò neque primariò, ſed ex accidente ſolis ingenitis, non autem aduentitiis temperamentis vocis tum magnitudo, tum exiguitas ſuccedit. Quoniam autem inſtrumenta alia aliam temperamenti naturam ſequuntur, inſtrumentorum verò vox: ingenitam intemperiem concludere ex voce licebit. Etenim vox lenis, arteriæ lenitatem arguit, quemadmodum aſperitatem aſpera. Itaque læuitas arteriæ, temperamenti mediocritatem ſequitur, aſperitas verò ſiccitatem. Aſperitas enim ab inæqualitate corporis duri fit. Cæterùm ſimplicium eius partium ſiccitas duram efficit arteriam, æqualem verò humoris per has diſperſi penuria. Eodem modo neque vox naturâ acuta ſine faucium anguſtia, neque grauis ſine amplitudine fieri poteſt. Anguſtia quidem inſitæ frigiditatis eſt ſoboles, amplitudo verò caloris. Naturalibus autem vocum differentiis proportione reſpondent hæ quæ ab aliquo fiunt affectu; eædem & cauſarum à quibus fiunt, notæ exiſtunt, de quibus abundè in libris de voce diſputatum eſt. Reliquæ verò animantis partes internæ, obſcuras ſui temperamenti notas habent. Elaborandum tamen eſt, vt ex his quæ iuuare & lædere ſolent, & ex naturalium facultatum fun-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

C Τὰ γνωρίσματα τῆς κράσεως δυσκράτου τοῦ πνεύμονος καὶ περὶ φωνῆς μεγάλης καὶ σμικρᾶς, λείας καὶ τραχείας, ὀξείας καὶ βαρείας.

ΚΑὶ μέγιστόν ἐστι τοῦτο γνώρισμα τῆς ἐν πνεύμονι ψυχρότητος. ὥσπερ δὲ εἰσπνέοντες ψυχρόν, αἰσθάνονται σαφῶς ἀνίας τε καὶ ψύξεως, οὕτως τὸ θερμὸν αὐτῆς ἐστι φίλιον. ἀλλὰ καὶ φλεγματικὰ περιττώματα χρεμπτόμενοι ἅμα, καὶ μετὰ βηχὸς ἀναπτύουσιν. αἱ ξηρότητες δὲ τοῦ πνεύμονος ἀπέριττοί τέ εἰσι, καὶ καθαραὶ τῶν φλεγμάτων, καὶ λαμπρὰν ἔχουσι τὴν φωνήν· καθάπερ D αἱ ὑγρότητες, τὸ ἐναντίον ἀλαμπῆ μὲν ἐργάζονται, καὶ βραγχώδη τὴν φωνήν. ἐντρέχει δ' αὐτοῖς περιττώματα, μεῖζόν τε καὶ ὀξύτερον φθέγξασθαι προαιρουμένοις. οὐ μὴν αὐτό γε τὸ τῆς φωνῆς μέγεθος ὑπὸ τῆς θερμότητος αὐτῆς, ὥσπερ οὐδ' ἡ σμικρότης ὑπὸ τῆς ψυχρότητος γίνεται. ἀλλὰ τὸ μὲν εὐρύτητι τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἐκφυσήσει τε σφοδροτέρᾳ· σμικρότης δὲ τοῖς ἐναντίοις ἀκολουθεῖ. ὥστε οὔτε διὰ παντός, οὔτε πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός τε, καὶ μόναις ταῖς συμφύτοις κράσεσι, οὐ ταῖς ἐπικτήτοις ἕπεται τὸ τῆς φωνῆς μέγεθός τε καὶ ἡ σμικρότης. ὅτι μὲν γὰρ τοιάδε τὰ ὄργανα διὰ τὴν κρᾶσιν ἐγένετο, τοῖς τοιούτοις δὲ ἕπεται E τοιάδε φωνή, ἐκ φωνῆς διὰ τοῦτο ἔνεστι περὶ τῆς συμφύτου κράσεως συλλογίζεσθαι. καὶ γὰρ ἡ λεία φωνή, λειότητι τῆς ἀρτηρίας ἕπεται, καθάπερ ἡ τραχεῖα τραχύτητι. λειότης μὲν οὖν ἀρτηρίας συμμετρίᾳ κράσεως ἕπεται, τραχύτης δὲ ξηρότητι. τραχύτης μὲν γὰρ ἐστὶν ἀνωμαλία, κατὰ ξηρὸν σῶμα. τὴν δὲ ἀρτηρίαν ἐργάζεται σκληρὰν μέν, ἡ τῶν ὁμοιομερῶν αὐτῆς μορίων ξηρότης, ἀνώμαλον δὲ ἡ τῆς προσεσπαρμένης τούτοις ὑγρότητος ἔνδεια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτε ἡ ὀξεῖα φύσει φωνὴ χωρὶς στενότητος φάρυγγος, οὔθ' ἡ βαρεῖα χωρὶς εὐρύτητος δύναται γενέσθαι. στενότης μὲν οὖν, ἐμφύτου ψυχρότητος ἔκγονός ἐστιν, εὐρύτης δὲ θερμότητος. ἀνάλογον δὲ ταῖς φυσικαῖς διαφοραῖς τῶν φωνῶν, αἱ κατὰ πάθος ἐπι- F τελοῦνται, γνωρίσματα καὶ αὗται γινόμεναι τῶν ἐργαζομένων αἰτίων, ὑπὲρ ὧν αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται. τὰ δ' ἄλλα μόρια τοῦ ζώου τὰ ἐντός, ἀμυδρὰ τῆς κράσεως ἔχει τὰ γνωρίσματα. πειρατέον δὲ ὅμως αὐτά, διά τε τῶν ὠφελούντων καὶ βλαπτόντων διαγινώσκειν, ἔτι τε κατὰ τὰς τῶν φυσικῶν

δυνάμεων ἐνεργείας. εἴρηται δὲ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς συμπτώμασιν αἰτίων, ὡς ἥτις ἑκάστης δυνάμεως ἀρετή τε καὶ κακία, ἡ προηγουμένη κρᾶσίς ἐστιν. τὰ μὲν οὖν τῶν κράσεων γνωρίσματα, καὶ ἤδη λέλεκται.

actionibus, eas cognoscamus. In tertio autem libro de symptomatum causis diximus, facultatis cuiusque virtutem ac vitium temperiem præire. Hactenus igitur de temperamentorum notis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Τὰ γνωρίσματα τῆς κράσεως τῶν σωμάτων κατὰ τὴν σύνθεσιν.

ΤΑ δὲ περὶ τὸ μέγεθος ἤτοι τὴν διάπλασιν, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν θέσιν ἐσφαλμένα, ὅσα μὲν ὑποπίπτει ταῖς αἰσθήσεσιν, γνωρισθῆναι ῥᾴδιον. τῶν δ' οὐχ ὑποπιπτόντων τὰ μὲν δύσγνωστα, τὰ δὲ ἄγνωστά ἐστιν. τὸ μὲν οὖν τῆς κεφαλῆς μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ τοῦ ἐγκεφάλου, πρόδηλόν τέ ἐστι, καὶ πρόσθεν εἴρηται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τὸ τοῦ θώρακος, οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατ' ὠμοπλάτας, ἢ ὤμους, ἢ βραχίονας, ἢ πήχεις, ἢ ἄκρας χεῖρας, ἢ ἰσχίον, ἢ μηρὸν, ἢ κνήμην, ἢ πόδας, οὐ χαλεπὸν διαγινώσκειν. αἵ τε κατὰ τὴν διάπλασιν ἐσφαλμένον ἤ τι τῶν τοιούτων, αἵ τε κατὰ τὸ μέγεθος, αἵ τε κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν σύνθεσιν τῶν συντιθέντων αὐτά. πρόδηλοι δὲ καὶ αἱ τῆς ἐνεργείας ἐφ' ἑκάστου βλάβαι. τὰ δ' ἐντὸς τοῦ σώματος, οὐ πάντα διαγνωσθῆναι δυνατόν. γαστέρα μὲν γάρ τινος οὕτω σμικράν τε, καὶ στρογγύλην, καὶ προπετῆ κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἐθεασάμην, ὡς ἐναργῶς φαίνεσθαι κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν, ὁρῶσί τε καὶ ἁπτομένοις. οὕτω δὲ καὶ κύστιν τινὸς ἐθεασάμην, ἐγκειμένην τε καὶ σμικρὰν, ὡς εἴ ποτε χρονίσειε περὶ τὴν ἔκκρισιν τῶν οὔρων, ὄγκος ἐφαίνετο περιγεγραμμένος ἐναργῶς. οὐ μὴν τῶν ἄλλων τι τῶν ἐντὸς, ἐναργῆ διάγνωσιν παρέσχε μοί ποτε. πειρᾶσθαι μέντοι χρὴ διαγινώσκειν ὡς οἷόν τέ ἐστιν, ἀρετήν τε καὶ κακίαν αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ κατ' ἐπιστήμην βεβαίαν, ἀλλ' οὖν κατὰ στοχασμόν τινα τεχνικὸν, οἷον εἰ οὕτως ἔτυχεν ἐπὶ ἥπατος. εἶδον γάρ τινας ἤδη καὶ πολλοὺς, στενὰς μὲν φλέβας ἔχοντας, ἄχροον δὲ τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ εἰ βραχὺ πλείω προσενήνεγκτο τροφῆς, καὶ μᾶλλον εἰ φυσώδη, καὶ παχέα, καὶ γλίσχρα. τοὺς μὲν ὥσπερ τινὸς βάρους ἐγκειμένου καὶ κρεμαμένου, κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον αἰσθανομένους ἐν βάθει, τοὺς δὲ μετὰ τάσεως ὀδυνώδους. ἐπὶ τούτων οὖν εἰκός ἐστι καὶ μικρὸν εἶναι τὸ ἧπαρ, καὶ στενὸν τὰς διεξόδους. ἕτερον δὲ ἐθεασάμην φλεγματικὸν μὲν ὅλην τὴν ἕξιν, ἐμοῦντα δὲ ἑκάστης ἡμέρας χολὴν ὠχράν. ἔγνων οὖν χρῆναι καὶ τὰ διαχωρήματα αὐτοῦ θεάσασθαι, καὶ ὀλίγιστον εἶχε χολῆς. ἐτεκμηράμην οὖν τούτῳ τὸν τὸ χολῶδες ὑγρὸν ὀχετεύοντα πόρον, οὐ μικρὰν ἑαυτοῦ μοῖραν εἰς τὸν πυλωρὸν τῆς γαστρὸς ἀποπέμπειν, ὡς ἐπ' ἐνίων φαίνεται ζώων. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἐν τοῖς ἀδήλοις τῇ αἰσθήσει, μεγάλα συντελεῖ πρὸς διάγνωσιν, ἥ τε τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων γνῶσις, ἥ τε τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ τῶν χρειῶν εὕρεσις. ὅστις οὖν διαγνωστικὸς εἶναι βούλεται τῶν ὡς εἴρηται νῦν ἐσφαλμένων σωμάτων, ἐν ταῖς ἀνατομαῖς αὐτὸν γυμναστέον ἐστὶ, κἀν ταῖς τῶν ἐνεργειῶν τε καὶ χρειῶν εὑρέσεσι. γέγραπται δὲ ὑπὲρ πάντων ἰδίᾳ καθ' ἑτέρας πραγματείας, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ τελευτῇ τοῦ λόγου παντὸς εἰρήσεται, χάριν τοῦ γινώσκειν τοὺς φιλομαθεῖς ἕκαστον ὧν ἂν ὀρεχθῶσι μαθεῖν, ἐκ ποίας μάλιστα πραγματείας ἀναλέγεσθαι χρή. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

CAPVT XIX.

Signa diagnoſtica temperamenti corporum, ratione compoſitionis.

MAgnitudinis verò, vel conformationis vel numeri, vel poſituræ vitia, quæ quidem ſenſibus obiecta ſunt; facilè cognoſci poſſunt. Ex his verò quæ ſenſum latent, alia quidem difficilè, alia verò nullo modo cognoſcuntur. Siquidem capitis & cerebri magnitudo ac figura manifeſtè apparent, atque de his antè meminimus, quemadmodum & de thorace. Similiter autem nec difficile eſt opertas ſcapulas, humeros, brachia, cubitos, extremas manus, coxas, femora, tibias & pedes cognoſcere, ſiue in conformatione, ſiue magnitudine, ſiue numero, ſiue partium quibus conſtant compoſitione vitium contractum ſit. Horum enim cuiuſque actiones offenſæ manifeſtæ ſunt. Eorum verò quæ in corpore latent, non omnia dignoſci poſſunt. Cuiuſdam enim ventrem vidi adeò exiguum, rotundum & prominentem, iuxta hypochondrium collocatum, vt euidenter ſe ſua circumſcriptione tum videntibus tum tangentibus proderet. Smiliter & cuiuſpiam veſicam adeò eminentem exiguámque deprehendi, vt ſi tardiùs vrinam reddidiſſet, circumſcriptus tumor manifeſtè appareret. Quanquam autem nulla aliarum internarum partium manifeſtum mihi vnquam de ſe præbuit indicium, danda tamen opera eſt quàm maximè fieri poteſt, vt earum virtutem & vitium ſi non certa firmáque ſcientia, ſaltem artificioſa coniectura cognoſcamus; veluti exempli gratia iecoris. Nonnullos enim noui, & quidem multos, qui graciles venas habebant, corpúſque vniuerſum decoloratum, quorum, cùm paulò plus cibi aſſumpſiſſent, præſertim flatulenti, craſſi, & glutinoſi, alij velut pondus quoddam innixum ac ſuſpenſum, in dextri hypochondrij profundo ſentiebant: alij tenſionis dolorem, hos igitur & iecur paruum & anguſtos meatus habere veriſimile eſt. Alterum vidi toto habitu pituitoſum, quotidie tamen pallidam bilem vomitione reiicientem. Itaque alui excrementa inſpicienda eſſe duxi; in quibus bilis minimum erat. Meatum igitur qui bilem defert, non exiguam eius humoris portionem ad pylorum imam ventriculi partem, tranſmittere conieci. Quod in quibuſdam animantibus cernere licet. Ex his liquet quòd ad eorum quæ ſenſum latent, cognitionem, plurimum conferat tum apparentium ex corporum diſſectione cognitio, tum, actionum vſuúmque inquiſitio. Quiſquis igitur noſcendorum corporum quæ à naturali ſtatu (vt modò dicebatur) recedunt, peritiam habere cupit, is in corporum inciſionibus, functionúmque ac vſuum inquiſitionibus ſeſe exercéat oportet. De his autem omnibus ſeorſum in aliis operibus ſcripſimus, de quibus in fine tótius huius libri verba faciemus, vt quod diſcere libuerit, ſtudioſi, ex quonam opere præcipuè decerpere oporteat, cognoſcant. Sed de his hactenus.

Quæ

A

CAPVT XX.

Signa diagnostica corporum insalubrium, & partium laborantium, cerebri, cordis, hepatis, ventriculi, thoracis; & cæterarum ab effectibus simplicibus, excrementis, actionibus læsis, & causis efficientibus deprompta.

QVæ verò in præsentia insalubria sunt, hoc est, quæ iam ægrotant corpora, dignoscenda quoque sunt: Sensibus quidem obuia, ex magnitudinis, coloris, figuræ, numeri, & situs à naturali statu mutatione, ac differentia, quæ à duritie & mollitie, frigore & calore sumitur. Quæ verò sensum effugiunt, vt summatim dicam, actionum offensionibus, vel excrementis, vel doloribus, vel tumoribus præter naturam; horum, inquam, vel quibusdam, vel omnibus. Sigillatim autem morbosæ cerebri affectiones, ex dementiæ speciebus, aut sensuum, vel phantasiæ, vel functionum quæ voluntatis imperio obeuntur, læsionibus; aut palati, narium aut aurium excrementis, aut ipsius cerebri dolorum differentiis. Cordis verò ex eius tum difficultatis spirandi speciebus, tum palpitatione; præterea ex pulsibus & eius, & arteriarum; ex animi quoque concitatione & demissione, ex febribus, perfrictionibus, colorum differentiis, & ipsius doloribus. Iecoris verò ex humorum defectu & exuperantia mutatione in statum præter naturam, & ex decoloratione, præterea ex permutata cibi distributione, aut nutricatione, aut superuacuorum excretione. Quinetiam ex eius grauitate ac tumoribus, & doloribus non solùm in ipso genitis, verùm etiam aliarum partium consensu obortis, quales in aliqua difficultatis spirandi, & tussis specie existunt. Ad eundem modum ventris vitia, ex coctione, appetentia humidi & sicci, & superuacuorum excretione, deprehenduntur. Similiter ex singultu, ructu, nausea, vomitu, & eorum quæ vomitione reiiciuntur, speciebus, quinetiam thoracis vitia nuntiant spirandi difficultas, tussis, & eius partis dolor, eorúmque quæ exponuntur, differentia. Asperæ quoque arteriæ morbos, difficilis spiratio, tussis, eius dolor, & quæ expuendo reiiciuntur, & vocis vitia ostendunt. Eadem ratione aliarum omnium partium affectus, ex tumore, dolore, functionum offensione & excrementorum differentia dignoscuntur. Tumores quidem præter naturam, sunt inflammationes, scirrhi, & œdemata. Dolor verò, in quacunque corporis parte firmatus sit, aut solutionis continuitatem, aut vehementem subitámque immutationem ostendit. Continuitas autem sectione, erosione, contusione, & tensione soluitur. Immutatur verò substantia à calore, frigore, siccitate, & humiditate. Trifariam autem functio læditur. Aut enim imbeciliter, aut deprauatè, aut omninò non editur. Quæ verò excernuntur, alia affectorum locorum particulæ sunt, alia excrementa. At quæ in ipsis naturaliter continentur, de se vnumquodque præbet indicium. De omnibus his in opere de locis affectis fusiùs disputatum est; quod nemo ante nos, aut in artem redegit, aut absoluit; quemadmodum nec aliud vllum, quod veteres quidem inceperint, ad finem perductum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Τὰ γνωρίσματα σωμάτων τῶν νοσωδῶν τε, καὶ μορίων νοσούντων τοῦ ἐγκεφάλου, καρδίας, ἥπατος, κοιλίας, θώρακος, καὶ ἄλλων ἀπὸ τῶν διαθέσεων ἁπλῶν τε καὶ περιττωμάτων, καὶ ἐνεργειῶν τῶν βλαβεισῶν, καὶ αἰτίων τῶν ποιητικῶν ἐξενεχθέντα.

Ὅσα δὲ ἐν τῷ νῦν ἐστι νοσώδη σώματα, τουτέστιν ὅσα νοσεῖ, διαγινώσκειν χρὴ καὶ ταῦτα, ταῖς μὲν αἰσθήσεσιν B ὑποπίπτοντα τῇ μεταβολῇ τῶν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ὑπαρχόντων, ἐν μεγέθει, καὶ χροιᾷ, καὶ σχήματι, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει, καὶ τῇ κατὰ σκληρότητα, καὶ μαλακότητα, καὶ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ. μὴ φαινόμενα δέ, καθόλου μὲν φάναι ταῖς βλάβαις τῶν ἐνεργειῶν, ἢ τοῖς ἐκκρινομένοις, ἢ ταῖς ὀδύναις, ἢ τοῖς ὄγκοις τοῖς παρὰ φύσιν, ἢ τισὶ τούτων, ἢ πᾶσι. κατὰ μέρος δέ, τὰς μὲν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον νοσώδεις διαθέσεις, ἢ τοῖς τῆς παραφροσύνης εἴδεσιν, ἢ ταῖς τῶν αἰσθήσεων, ἢ φαντασιῶν βλάβαις, ἢ τῇ τῶν προαιρετῶν, ἢ τοῖς ἐκκρινομένοις διὰ ὑπερῴας, καὶ ῥινός, καὶ ὤτων, ἢ ταῖς τῶν κατ' αὐτὸν ὀδυνῶν διαφοραῖς. C τὰς δὲ κατὰ τὴν καρδίαν, ἔκ τε τῶν τῆς δυσπνοίας εἰδῶν, καὶ παλμῶν τῶν κατ' αὐτήν, ἔτι τε τῶν κατ' αὐτὴν σφυγμῶν, καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὀξυθυμίας τε καὶ ἀθυμίας, καὶ πυρετῶν, καὶ τῶν καταψύξεων, καὶ τῶν ἐν τῷ χρώματι διαφορῶν, ἀλγημάτων τε τῶν κατ' αὐτήν. τὰς δὲ καθ' ἧπαρ, ἔκ τε τῆς τῶν χυμῶν ἐνδείας τε καὶ πλεονεξίας, ἐκτροπῆς τε τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν, καὶ ἀχροίας, καὶ προσέτι ταῖς κατὰ τὴν ἀνάδοσιν, ἢ θρέψιν, ἢ τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ὑπαλλαττομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς βάρεσι τοῖς κατ' αὐτό, καὶ ὄγκοις, καὶ ἀλγήμασιν, οὐ τοῖς ἐγχωρίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ συμπάθειαν D ὅσα γίνεται, καθ' ἅ τινα δυσπνοίας ἰδέαν καὶ βηχός. οὕτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, τοῖς περὶ τὴν πέψιν τε, καὶ τὴν ὄρεξιν τῆς ὑγρᾶς, ἢ ξηρᾶς προσφορᾶς, ἢ περὶ τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ἁμαρτανομένοις, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς λυγξίν, ἐρυγαῖς, ναυτίαις, ἐμέτοις, αὐταῖς τῶν ἐμουμένων ταῖς ἰδέαις. καὶ μὲν γε καὶ ὅσα κατὰ θώρακα, δυσπνοίαις, βηξίν, ὀδύναις ταῖς κατ' αὐτόν, τῇ τῶν ἀναβηττομένων διαφορᾷ. καὶ τὰ κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν νοσήματα, δύσπνοιά τε καὶ βήξ, ἥ τε κατὰ τὸν τόπον ὀδύνη, τά τε ἀναπτυόμενα, καὶ αἱ τῆς φωνῆς βλάβαι γνωρίζουσιν. ἀνάλογον δὲ κἀπὶ τῶν ἄλ- E λων μορίων ἁπάντων, ἐξ ὄγκου, καὶ ὀδύνης, καὶ βλάβης ἐνεργειῶν, ἔτι τε τῆς τῶν ἐκκρινομένων διαφορᾶς αἱ διαγνώσεις ἔσονται. ὄγκους μὲν δὴ τοὺς παρὰ φύσιν, ἐν φλεγμοναῖς, καὶ ἐρυσιπέλασι, καὶ σκίρροις, καὶ οἰδήμασιν ἐξεταστέον. ἄλγημα δὲ καθ' ὃν ἂν ἐρείδῃ τόπον, ἤτοι συνεχείας λύσιν, ἢ ἀλλοίωσιν ἀθρόαν ἐνδείκνυται. λύεται μὲν οὖν ἡ συνέχεια τομῇ, καὶ διαβρώσει, καὶ θλάσει, καὶ τάσει. ἀλλοιοῦται δὲ ἡ οὐσία θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι. βλάπτεται δὲ ἡ ἐνέργεια τριχῶς, ἢ ἀρρώστως, ἢ πλημμελῶς, ἢ μηδ' ὅλως γιγνομένη. ὅσα δ' ἐκκρίνεται, τὰ μὲν ὡς μόρια τῶν πε- F πονθότων, τὰ δὲ ὡς περιττώματα, τὰ δὲ ὡς ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα, κατὰ φύσιν ἕκαστον ἔνδειξιν ἰδίαν ποιήσεται. λέλεκται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐπὶ πλέον, ἐν τῇ τῶν πεπονθότων τόπων πραγματείᾳ. μηδενὸς αὐτὴν ὑπὸ μέθοδον τῶν ἔμπροσθεν ἀγαγόντος, ἢ τὸ τέλειον ἀποδόντος, ὥσπερ οὐδ' ἄλλην οὐδεμίαν ὧν ὑπήρξαντο μὲν οἱ παλαιοί, οὐ

συνετέλεσαμεν δέ. τῶν μὲν δὴ νοσούντων σωμάτων, ἐξ ἐκείνης τῆς πραγματείας μανθάνειν χρὴ τὰ γνωρίσματα, τῶν νοσησόντων δέ, καὶ τῶν ὑγιασθησομένων, ἐκ τῆσδε τῆς μεθόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ σημείων οὐδετέρων διαγνωστικῶν τε, καὶ προγνωστικῶν τῆς ἐσομένης νόσου.

ΤΑ μὲν οὖν τῶν νοσησόντων, ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἰδέαν ἐστὶ, τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ τοῖς νοσοῦσι συμβαινόντων. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἅπαντα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, παρὰ φύσιν δέ, τοῖς νοσοῦσιν καθόσον νοσοῦσιν. ἐν μεθορίῳ δὲ τούτων ἐστὶ τὰ δηλωτικὰ σημεῖα τῶν νοσησόντων. ἔνια μὲν ἐκ τοῦ γένους ὑπάρχοντα τῶν κατὰ φύσιν, ἀλλὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς ὑπηλλαγμένα. τινὰ δὲ ἐκ τῶν παρὰ φύσιν μὲν, ἀλλὰ μικρότερα τῶν ἐν ταῖς νόσοις. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αἱ διαθέσεις μὲν αὗται τῶν σωμάτων, ὅσα νοσήσειν ὑπέδειξα, τῶν οὐδετέρων εἰσί, καὶ τὰ δηλοῦντα αὐτὰς σημεῖα. προσφάτως μὲν γὰρ ταῦτα ὑγείαν δηλοῖ, δευτέρως δὲ τὰς νόσους. καὶ γίνεται τὰ αὐτὰ σημεῖα κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν, οὐδέτερά τε καὶ νοσώδη. τὰ μὲν τὴν ἤδη διάθεσιν δηλοῦντα, οὐδέτερα, τὰ δὲ τὴν ἐσομένην προδηλοῦντα, νοσώδη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσιν ἐπιφαίνεται σημεῖα σωτήρια, λεχθήσεται μὲν ὑγιεινὰ, διότι τὴν ἐσομένην ὑγείαν προδηλοῖ. λεχθήσεται δὲ καὶ νοσερὰ, καθόσον τὴν ὑπάρχουσαν νόσον ἐνδείκνυται. εὔδηλον ὡς ἴσα τῷ ἀμφοῖν ἐστὶ δηλωτικὰ, λεχθείη ἂν οὐδέτερα καθ' ἕν τι τῶν σημαινομένων τῆς οὐδετέρων φωνῆς. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, τὰ αὐτὰ σημεῖα τοὺς τρεῖς ἔχειν λόγους ἐν διαφερούσαις σχέσεσιν, ὑγιεινά τε καὶ νοσερὰ, καὶ οὐδέτερα λεγόμενα. καθ' ἕτερον δὲ σημαινόμενον, ὅσα τοῖς ἀνακομιζομένοις ἐκ νόσων ὑπάρχει σημεῖα λέγομεν οὐδέτερα, καθ' ὃ οἶμαι, καὶ τὰ τῶν ἐν γήρᾳ. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα πλείοσιν ὑποπέπτωκεν ἐννοίαις τε καὶ λόγοις. ὅσα δὲ τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρχει, μόνῃ τῇ τῶν ὑγιεινῶν ἐννοίᾳ, καὶ ὅσα τοῖς νοσοῦσι μὴ προδηλοῦντα τὴν ἐσομένην ὑγείαν, μόνῃ καὶ ταῦτα τῇ τῶν νοσωδῶν ὑποπέπτωκεν ἐννοίᾳ. περὶ μὲν δὴ τούτων ἑξῆς εἰρήσεται. τὰ δὲ τῆς μελλούσης νόσου προγνωστικὰ, διέλθωμεν πρότερον. διττῆς δὲ οὔσης τῆς αὐτῶν διαφορᾶς, προχειρισώμεθα πρότερον, τὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς, οὐκ αὐταῖς ταῖς οἰκείαις ἰδέαις ἐξηλλαγμένα τῶν κατὰ φύσιν, οἷον ὄρεξιν σιτίων ἐπιτεταμένην, ἢ ἐκλελυμένην, ἢ μὴ κατὰ τὸν συνήθη καιρὸν, ἢ οὐ συνήθων ἐδεσμάτων, ἢ ἀπόκρισιν τῶν περιττωμάτων τῆς τροφῆς ἐλαττόνων, ἢ πλειόνων, ἢ ὑγροτέρων, ἢ σκληροτέρων. οὕτως δὲ καὶ τῶν ὑγρῶν περιττωμάτων ἔνδεια, καὶ πλεονεξία παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἢ χροιᾶς, ἢ συστάσεως ἐξάλλαξις, ἢ καιροῦ κενώσεως, ἀγρυπνία τε καὶ πλείων ὕπνος, ἢ οὐκ ἐν καιρῷ τῷ συνήθει. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ περὶ πόμα πλεῖον, ἢ ἔλαττον, ἢ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ἐπιθυμία παρὰ τὸ σύνηθες. ὥσπερ γε καὶ ἡ περὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν, ἄμετρος ἢ ἄκαιρος ἐπιθυμία, ἱδρῶτες πλείους τοῦ δέοντος, ἢ ἐλάττους, ὄκνος εἰς τὰς κινήσεις, ἢ πειρωμένων κινεῖσθαι βαρύτης, ἢ ἔκλυσις ἰσχυρὰ, καταμηνίων κρύψις, ἢ πλείων, ἢ ἐλάττων κένωσις. οὕτω δὲ καὶ ἡ δι' αἱμορροΐδων. ἀλλὰ καὶ ἡ κατ' αὐτὴν τὴν ἐδωδὴν, ἢ πόσιν, οὐχ ὁμοία τῇ πρόσθεν, ἡδονὴ, γνώρισμά ἐστι μέλλοντος νοσήματος. οὕτως δὲ καὶ ἡ τῆς διανοίας ἀμβλύτης οὐ κατὰ φύσιν, ἢ ἐπιλησμοσύνη τις ἀήθης,

est. Ægrotantium igitur corporum, ex illo opere; ex hac verò methodo, eorum qui in morbum labuntur, & qui sanitati restituendi sunt, notæ petendæ sunt.

CAPVT XXI.

De signis neutris diagnosticis ac prognosticis futuri morbi.

EOrum autem qui ægrotaturi sunt signa mediam inter salubria & insalubria speciem obtinent. Nam sanis omnia secundum naturam insunt; præter naturam verò ægrotis, quatenus ægrotant. In horum verò medio constituta sunt, quæ futuros morbos prænuntiant; quorum alia secundum naturam sunt, sed qualitatibus, quantitatibus vel temporibus permutata. Quædam verò præter naturam, sed quàm quæ in morbis sunt, obscuriora. Quocirca affectiones ipsæ corporum quæ in morbos lapsura esse submonstraui, atque indicantia ipsas signa, in neutrorum genere posita sunt. Primariò enim hæc sanitatem ostendunt, secundo verò loco morbos. Eadem cum diuersis comparata, tum neutra, tum morbosa existunt. Nam quatenus affectionem præsentem ostendunt, neutra; quatenus verò futuram prænuntiant, morbosa sunt. Eadem ratione & quæ per morbos salubria signa visuntur, quatenus futuram sanitatem prædicunt, salubria dicuntur; quatenus verò præsentem morbum monstrant, morbosa. Palam quoque est, quòd quæ vtrumque indicant, secundum aliquod vocis neutrius significatum dici neutra poterunt. Mirum autem videri non debet, eadem signa cum diuersis comparata, triplicem rationem habere, nimirum salubrium, morbosorum, & neutrorum. Iuxta aliud verò significatum, quæ ex morbo conualescentibus insunt signa, neutra dicimus, in quo significato signa quæ in senectute adsunt, accipienda esse arbitror. Hæc quidem omnia pluribus tum notionibus, tum rationibus subiecta sunt. Quæ igitur in absoluta sanitate atque inculpata sunt signa, sub solam salubrium notitiam veniunt. Et quæ in ægrotis sunt, nec futuram sanitatem prænuntiant, soli quoque morbosorum notioni subiiciuntur. De his autem deinceps dicetur. Ac primùm de his quæ futuram prædicunt ægritudinem, quorum quum duplex sit differentia, priùs ea quæ quantitate, qualitate & tempore, non autem propria specie à naturali statu immutata sunt, tractemus; cuiusmodi est cibi appetentia vel maior vel minor, vel quæ suo tempore non accidit, vel insoliti cibi, aut eius excrementorum vel plurium vel pauciorum, vel liquidiorum vel duriorum excretio. Simili modo humidiorum recrementorum defectus ac exuperantia præter naturam, aut eorũ coloris aut substantiæ, aut temporis excretioni à natura destinati mutatio. Vigiliæ quoque ac somni prolixiores, aut suo tẽpore non aduenientes. Similiter potus liberalioris aut parcioris, calidi aut frigidi insolita cupiditas; Quẽadmodũ veneris immodicus vsus, aut intẽpestiuũ desideriũ. Sudores plures aut pauciores quàm naturæ cõueniat, ad motũ tarditas, aut hunc moliẽtibus grauitas, aut vehemẽs exolutio aut mensiũ suppressio, aut profusio maior vel minor. Quemadmodũ sanguinis ex venis quæ hæmorrhoides dicũtur, fluxio Sed & si tanta in cibo & potu, quanta priùs fuit, voluptas nõ sentiatur, futuri morbi est nota. Similiter autẽ & mentis hebetudo præter naturã, aut obliuio quædã insolita,

aut

aut pluribus somni quàm antè visis pleni. Quinetiam auditus, gustus & visus hebetiores ac obscuriores. Atque vt semel dicam, quæcunque secundum naturam inerant, vel aucta, vel imminuta, vel tempore, vel quantitate, vel qualitate immutata. Atque adeò corporis moles maior & minor, rubicundior aut albior, similiter liuidior & nigrior, ructúsque & sternutamenta & flatus plures aut pauciores quàm ex consuetudine. Eodem modo narium, palati, vel aurium (quibus cerebrum expurgatur) recrementa, quantitate, qualitate aut tempore immutata. Hæc quidem ex eorum genere esse censentur, quæ secundum naturam sunt. Morsus autem ventris, vel stomachi, vel alicuius intestinorum, aut dolor qui vel ventre exonerando, vel vomendo, vel vrina reddenda, vel alius quispiam mediocris sentitur, ex eorum quæ præter naturam sunt genere esse censentur. Nondum tamen ita affecti ægrotare dicuntur, quemadmodum nec quibus caput aut grauatur aut dolet, quum nondum hæc solita impediant opera, atque hic est ægrotandi terminus in eiusmodi affectionibus. Quocirca eandem affectionem cum aliis comparatam, iam morbosam, & neutram etiam dicimus. Nam pro virtutis robore vel facilè ferentis, vel iam victæ harum quæque aut morbus est, aut neutra affectio. Eodem modo & quæ in sensibus fiunt, non quæ maioris, & minoris ratione inter se differunt, sed quæ ex genere præter naturam sunt, morbosa signa existunt, tantisper dum exigua sunt & nondum à solitis operibus hominem abducere possunt. Eiusmodi autem sunt, quum gustui vel salsum vel amarum vel aliquem alium saporem omnia quæ eduntur & bibuntur repræsentant; aut etiam si nihil assumatur, talis saliua apparet. In odoratu verò, quum sine rei odoræ præsentia qualitatem aliquam sentimus; aut quum plura diuersáque naribus obiecta, eundem omnia, ac si essent similia, odorem repræsentant; sæpe verò nihil omninò odoramur; aut quum fœtorem aliquem, etiam si nihil adsit quod grauiter oleat, sentimus. In auditu autem sonitus & strepitus præter naturam sunt. Similiter & quæ oculis nigra, obscura, cæsia, rufa, & flaua apparent. Atque horum alia rotunda esse, alia oblonga, quædam gracilia, quædam crassa: omnia autem volitare videntur. In tactu autem, quum inæqualitas quædam, vel densitas, vel grauitas, vel tensio, vel stupor, vel vlcerosa affectio in toto corporis habitu sentitur. Pari modo in vnaquaque corporis parte vel tensio vel contusio, vel morsus, vel grauitas, si nec magnæ, nec stabiles sint, neutrum esse affectum significant, morbum verò prænuntiant.

A ἢ φαντασιωδέστεροι τῶν ἔμπροσθεν ὕπνοι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀκοή, καὶ ὄσφρησις, καὶ ὄψις ἀμβλύτεραί τε καὶ ἀχλυωδέστεραι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα κατὰ φύσιν ὑπῆρξε, τὰ μὲν αὐξανόμενα, τὰ δὲ μειούμενα, τὰ δὲ καιροῖς τισιν, ἢ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν ἐξαλλαττόμενα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦ σώματος ὄγκος, ἐλάττων τε καὶ μείζων γινόμενος, ἐρυθρότερός τε καὶ λευκότερος, ἢ οὖν πελιδνότερος, καὶ μελάντερος, καὶ ἐρυγαί τε καὶ πταρμοί, καὶ φῦσαι πλείους, ἢ ἐλάττους τῶν κατὰ φύσιν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα διὰ ῥινῶν, ἢ ὑπερώας, ἢ ὤτων, οἷς ὁ ἐγκέφαλος ἐκκαθαίρεται ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς ἐξαλλαττόμενα. ταῦτα μὲν ἅπαντα τοῦ γένους τῶν κατὰ φύσιν ἐστίν. B δῆξις δὲ γαστρός, ἢ κατὰ στόμαχον, ἢ κατά τι τῶν ἐντέρων, ἢ ἐπὶ τοῖς διαχωρουμένοις, ἢ ἐμουμένοις, ἢ οὐρουμένοις, ἢ τις ἕτερος μέτριος πόνος, ἐκ τοῦ γένους μέν ἐστι τῶν παρὰ φύσιν, οὔπω δὲ νοσεῖν οἱ οὕτως ἔχοντες λέγονται, καθάπερ οὐδ᾽ οἱ βαρυνόμενοι τὴν κεφαλήν, ἢ ἀλγοῦντες, ὅταν γε μηδέπω διὰ ταῦτα πρὸς τὰ συνήθη τῶν ἔργων ἐμποδίζονται. καὶ ὅ γε τοῦ νοσεῖν ὅρος οὗτός ἐστιν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ πρός τι, τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἤδη τε νοσώδη καὶ οὐδετέραν ἐροῦμεν ἔτι. πρὸς γὰρ τὴν ῥώμην τῆς φερούσης C ῥᾳδίως, ἢ νικωμένης ἤδη δυνάμεως, ἤτοι νόσος ἐστίν, ἢ οὐδετέρα διάθεσις ἑκάστη τῶν εἰρημένων. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις, οὐκ ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων διενηνόχασιν, ἀλλ᾽ ὅσα τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστί. καὶ ταῦτ᾽ ἐστὶ νοσώδη σημεῖα, μέχρι περ ἂν ᾖ σμικρά, καὶ μηδέπω τῶν εἰθισμένων πράξεων ἀπάγειν ἰσχυρά. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶ κατὰ μὲν τὴν γεῦσιν, ὅταν ἁλμυρᾶς, ἢ πικρᾶς, ἢ τινος ἑτέρας ποιότητος ἔμφασις ᾖ τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομένοις ἅπασιν, ἢ καὶ χωρὶς τοῦ προσφέρεσθαί τι τὸ σίαλον αὐτὸ φαίνηται τοιοῦτον. κατὰ δὲ τὴν ὄσφρησιν, ὅταν ἤτοι τινὸς αἰσθανόμεθα μιᾶς D ποιότητος, οὐδενὸς ὀσφρητοῦ παρόντος, ἢ καὶ προσφέροντες πλείω τε καὶ διαφέροντα, πάντων αὐτῶν, ὡς ὁμοίων αἰσθανόμεθα. πολλάκις δὲ οὐδ᾽ ὅλως αἴσθησις ἡμῖν οὐδενός, ἢ δυσώδους τινὸς γίνεται, μηδενὸς παρόντος, δυσώδους. κατὰ δὲ τὴν ἀκοήν, ἦχοι καὶ ψόφοι τοῦ παρὰ φύσιν εἰσίν. ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν ὄψιν ὅσα προσφαίνεσθαι δοκεῖ, μέλανά τε καὶ ὀρφνώδη, καὶ κυανᾶ, καὶ πυρρά, καὶ ξανθά, καὶ τὰ μὲν στρογγύλα, τὰ δὲ προμήκη. καὶ τὰ μὲν ἰσχνά, τὰ δὲ παχέα, περιπέτεσθαι πάντα δοκοῦντα. κατὰ δὲ τὴν ἁπτικὴν αἴσθησιν, ὅταν ἀνωμαλία τις, ἢ πύκνωσις, ἢ βάρος, ἢ τάσις, ἢ ναρκώδης, ἢ ἑλκώδης διά- E θεσις ἐμφαίνηται καθ᾽ ὅλην τὴν ἕξιν. οὕτως δὲ καὶ καθ᾽ ἕκαστον μέρος, ἢ τάσις, ἢ θλίψις, ἢ δῆξις, ἢ βαρύτης, ὅταν σμικραί τινες ὦσι, καὶ μὴ μόνιμοι, τὴν μὲν διάθεσιν οὐδετέραν εἶναι δηλοῦσι, προαγγέλλουσι δὲ νόσον.

CAPVT XXII.

De signis prognosticis euentus morbi corporis ægrotantis.

QVæ verò iam ægrotantibus insunt notæ, aliæ sanitatem, aliæ mortem significant. Priores salubres sunt, posteriores verò generaliter quidem morbosæ, specialiter verò perniciosæ dicuntur. Generaliter autem ex functionum virtute & vitio, particulatim verò ex singularum actionum virtute & vitio notæ sumuntur; quarum genera priùs declarata sunt, primùm

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒʹ.

Περὶ σημείων προγνωστικῶν τῆς ἀποβάσεως νόσου τοῦ σώματος νοσοῦντος.

F Ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἤδη νοσοῦσι γίνεται σημεῖα, τὰ μὲν ὑγείαν δηλοῦντα, τὰ δὲ θάνατον. ὑγιεινὰ μὲν τὰ πρότερα, τὰ δὲ ἕτερα τῷ γένει μὲν νοσερά, κατ᾽ εἶδος δὲ ὀλέθρια λέγεται. λαμβάνεται δὲ καθόλου μὲν εἰπεῖν, ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν ἀρετῆς τε καὶ κακίας, κατὰ μέρος δὲ ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν, ὧν τὰ γένη πρόσθεν εἴρηται, πρῶτον

μὲν τὸ τῶν ἀρχῶν, δεύτερον δὲ τὸ τῶν ἀπ' ἐκείνων πεφυκότων, καὶ τρίτον τῶν ἰδίαν μὲν ἐχόντων διοίκησιν, ἀπὸ δὲ τῶν ἀρχῶν ἀποφύσεις τινὰς δεχομένων. τὸ γὰρ δὴ τέταρτον γένος τῶν τότε ῥηθέντων, ἐξ ἑαυτῶν μὲν ἄχρηστον εἰς τὰς προγνώσεις, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, κἀκ τούτων ἔσται ποτὲ πρόγνωσις, ὥσπερ γε κἀκ τῶν περιττωμάτων διὰ παντός. ἐκ τούτων μὲν λόγῳ συμπαθείας, ἐκ δὲ τῶν περιττωμάτων, ὅτι πέψεως καὶ ἀπεψίας ἐν αὐτοῖς ἐστὶ σημεῖα, ὥστε οὐκ ἐνδέχεται μὴ δηλοῦν αὐτὰ διὰ παντὸς, ἤτοι τὴν φύσιν ἐπικρατεῖν τῆς ὕλης, ἢ τὴν ὕλην τῆς φύσεως, ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου. ὑγιεινὰ μὲν οὖν σημεῖα λεχθήσεται, κρατούσης τῆς φύσεως, νοσώδη δὲ, κρατουμένης. οὐδέτερα δὲ τὰ ἐν ταῖς ἰσοσθενέσι μάχαις. τὰ μὲν δὴ τῆς ἐναργοῦς πέψεως σημεῖα, τῶν ὑγιεινῶν ἐστὶ, καθάπερ καὶ τὰ τῆς ἀπεψίας νοσερά, τὰ δὲ οὔτε πέψιν, οὔτε ἀπεψίαν ἐναργῶς ἐνδεικνύμενα, τῆς τῶν οὐδετέρων ἐστὶ φύσεως. οὐδέτερα δὲ καὶ ὅσα νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ τοὐναντίον δηλοῖ, καθάπερ οἱ μελαινόμενοι δάκτυλοι. τοιαῦτα δ' ἐστὶ καὶ τὰ κριτικὰ συμπτώματα. λέλεκται δὲ περὶ ἁπάντων αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ κρίσεως, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ἐνεργειῶν ἐν τοῖς περὶ συμπτωμάτων αἰτίοις. ἐκ τούτων οὖν χρὴ τὴν κατὰ μέρος ἅπασαν αὐτῶν ὕλην ἀναλέγεσθαι. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος, ἐνταυθοῖ μὲν ἤδη καταπαύσω τὸν περὶ τῶν σημείων λόγον, μεταβήσομαι δὲ ἐπὶ τὸν περὶ τῶν αἰτίων.

quidem principiorum, ſecundum autem eorum quæ ab illis ortum habent, & tertium eorum quæ ſeſe gubernant, à principiis verò propagines quaſdam accipiunt. Quartum autem genus eorum quæ tunc diximus, ex ſe quidem ad prædicendum eſt inutile: ſed per accidens aliquando ex ipſis præſagimus, quemadmodum omninò & ex recrementis, ex illis quidem; conſenſus ratione. Ex recrementis verò, quòd ea coctionis & cruditatis in ſe notas continent. Quare fieri omninò non poteſt quin ſignificent aut naturam materia, aut materiam natura, aut neutram altera ſuperiorem eſſe. Salubria quidem ſigna dicuntur, ſi natura ſuperet, morboſa verò, ſi ſuperetur, neutra verò, ſi pares pugnæ ſint. Manifeſtæ autem coctionis ſigna, inter ſalubria, quemadmodum inter morboſa cruditatis annumerantur. Quæ verò neque coctionem, neque cruditatem manifeſtam oſtendunt, ex neutrorum natura ſunt. Sed & neutra ſunt, quæ nunc hoc, nunc contrarium ſignificant, quales ſunt denigrati digiti. Eiuſmodi autem ſunt critica accidentia. De quibus omnibus in libris de Criſibus, quemadmodum & de ſingulis actionibus in libris de ſymptomatum cauſis dictum eſt; ex quibus omnem earum materiam particulatim ſumere oportet. Ne autem prolixior ſim, orationi de ſignis finem faciam; ad cauſas verò me conferam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ τῶν αἰτίων ὑγιεινῶν τε καὶ περὶ τῆς τοῦ σώματος ἀλλοιώσεως.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὰ μὲν ὑγιεινὰ, τὰ δὲ νοσερὰ, τὰ δὲ οὐδέτερα, πρότερον περὶ τῶν ὑγιεινῶν ὁ λόγος ἔσται. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν, τὰ μὲν ἐστὶ φυλακτικὰ, τὰ δὲ ποιητικὰ τῆς ὑγιείας, ἔστι δὲ καὶ χρόνῳ καὶ ἀξιώματι πρότερα τὰ φυλακτικὰ τῶν ποιητικῶν, ἀπὸ τῶν φυλακτικῶν νῦν ἀρκτέον. ὄντος τοίνυν οὐχ ἑνὸς τοῦ ὑγιεινοῦ σώματος, ἀλλὰ πλειόνων, ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον ἔσται τὸ φυλακτικὸν, ὅτι καὶ πᾶν αἴτιον ἐν τῷ πρός τι. πάλιν οὖν κἀνταῦθα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιητέον, ἐπισκεπτομένοις τὰ πρὸς ταύτην ὑγιεινά. τὴν δ' εὕρεσιν αὐτῶν ἡ τοῦ πράγματος αὐτοῦ φύσις ὑπαγορεύει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀπαθὲς καὶ ἀναλλοίωτον τὸ σῶμα, διὰ παντὸς ἂν ἔμενεν ἡ ἀρίστη κατασκευὴ, καὶ οὐδὲν ἂν ἐδεῖτο τέχνης ἐπιστατούσης αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀλλοιοῦται, καὶ διαφθείρεται, καὶ τρέπεται, μὴ φυλάττον ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, ἐπικουρίας ἐν τοσούτῳ δεῖται. καθ' ὅσους οὖν τρόπους ἀλλοιοῦται, τοσαῦτα γένη καὶ τῶν ἐπικουριῶν ἕξει, τουτέστι τῶν φυλακτικῶν αἰτίων, ἃ πρόδηλον ἤδη κἀξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων, ὡς ἐπανορθωτικὰ τῷ γένει τετύχηκεν ὄντα. τῷ δὲ κατὰ βραχὺ ποιεῖσθαι τὰς ἐπανορθώσεις, πρὶν ἀθροισθὲν ἀπαντῆσαι τὸ βλάβος, οὐ προφυλακτικὰ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι κακοῦ πρὸς τῶν ἰατρῶν κέκληται, ἀλλὰ φυλακτικὰ τῆς παρούσης κατασκευῆς. ἀλλοιοῦται τοίνυν τὸ σῶμα, πρὸς μὲν τινῶν ἐξ ἀνάγκης, πρὸς δέ τινων οὐκ ἐξ ἀνάγκης. λέγω δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν οἷς ἀδύνατον αὐτῷ ἐστὶ μὴ πλησιάζειν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ τὰ λοιπά. τὸ μὲν γὰρ τῷ περιέχοντι διὰ παντὸς ὁμιλεῖν, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν, καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ ὑπνοῦν ἀναγκαῖον αὐτῷ, ξίφεσι δὲ καὶ θηρίοις οὐκ ἀναγκαῖον. ὅθεν ἐν μὲν τῷ προτέρῳ γένει τῶν αἰτίων, ἡ περὶ τὸ σῶμα τέχνη

CAPVT XXIII.

De cauſis ſalubribus, ac de corporis alteratione.

Quoniam autem harum aliæ ſalubres, aliæ morboſæ, aliæ verò neutræ ſunt: primùm de ſalubribus diſſeremus. Quoniam verò harum ipſarum quædam conſeruant, quædam verò efficiunt ſanitatem, ſunt autem efficientibus conſeruantes & tempore & dignitate priores; initium à conſeruantibus ſumemus. Quum igitur non vnum ſit ſalubre corpus, ſed plura, vt antè explicatum eſt, horum cuique cauſa qua conſeruetur, peculiaris erit: quandoquidem ad aliquid omnis cauſa refertur. Rurſus igitur hîc ab optima corporis conſtitutione initium ſumemus, eius ſalubres cauſas conſiderantes; quarum inuentionem rei natura docet. Nam ſi non pateretur corpus nec mutaretur, optima perpetuò maneret conſtitutio; neque arte opus eſſet quæ illi præſideret. Sed quoniam alteratur, mutatur & corrumpitur, nec ſeruat quam ab initio habebat conſtitutionem, hac ratione præſidio eget. Quot igitur modis immutatur, tot auxiliorum, hoc eſt conſeruatricum cauſarum genera habebit; quas ex his quæ iam dicta ſunt, conſtat, ex genere eſſe corrigentium. Sed quoniam paulatim correctiones fiunt antequam magna accidat noxa; præſentis ſtatus conſeruatrices, non autem futuro malo proſpicientes medici appellant. Immutatur autem corpus à quibuſdam ex neceſſitate, ab aliis non ex neceſſitate. Ex neceſſitate autem dico, quæ nulla ratione vitari poſſunt. Non ex neceſſitate verò reliqua. Neceſſariò quidem omninò in ambiente aëre verſamur, edimus, bibimus, vigilamus, & dormimus. Enſibus verò & foris non neceſſariò obiicimur. Vnde in priore cauſarum genere ars verſatur, quæ corpori tuendo dicata

dicata est, non autem in posteriore. His igitur expositis, in singulis eorum quæ necessariò corpus immutant, proprium salubrium causarum genus inueniemus. Vnum quidem ex ambientis aëris contactu, alterum ex motu & quiete, tum corporis vniuersi, tum eius partium. Tertium ex somno & vigilia. Quartum ex his quæ assumuntur. Quintum ex his quæ excernuntur & retinentur. Sextum ex animi affectibus. Ab his enim omnibus corpus affici necesse est. Nam ab ambiente aëre aut calefit, aut refrigeratur, aut exiccatur aut humectatur, aut à coniugatis his afficitur, aut tota substantia immutatur. Ex motu autem & quiete vtroque immoderato aut calefit aut refrigeratur, aut humectatur aut resiccatur, aut ab iisdem copulatis efficitur. Eodem autem modo somnus & vigilia ipsum ex necessitate afficiunt, quemadmodum & animi motus; & quæ assumuntur, aut excernuntur, aut retinentur. Hæc enim omnia corpus immutant, sanitatémque corrumpunt; alia quidem protinus ac manifestè, alia verò alterius causæ interuentu. Atque de his ipsis particulatim in opere de sanitate tuenda seorsum scripsimus. Omnia igitur modò declarata genera materiæ quædam sunt salubrium causarum; quæ si commodè ministrentur, causæ sunt & conseruantes & salubres; morbosæ verò si incommodè. Quare ex his iam manifestum est præter has res non alias salubres, alias morbosas existimandas esse, sed easdem ad diuersas relatas, aliquando salubres, aliquando verò morbosas. Siquidem corpori motum desideranti, exercitatio salubris est, quies verò insalubris, si otio egeat, quies salutaris est, motus autem insalubris. Eadem autem cibi, potus, & reliquorum omnium est ratio. Quorum quodque si egenti corpori cum iusta tum quantitate, tum qualitate adhibitum sit, salubre est; insalubre verò, si aut omninò non indigeat, aut si non seruato modo ministretur. Atque hæc duo circa salubre & morbosum corpus consideranda sunt, nimirum rei quæ adhibetur, quantitas, & qualitas. Nulla enim ratione temporis occasione, vtpote quæ cum his comprehensa sit, tanquam aliquod tertium adiungenda est. Quum enim tali ac tanta re assumenda corpus eget, ea certè opportunè adhibetur. Atque hinc ortum habet occasio, quòd fluxum mutabiléque sit mortale corpus, quódque pro mutationis ratione aliis alio tempore remediis egeat. Quare non est genere tertium inter hæc quæ dicta sunt, occasio; verùm docendi gratia ipsa tanquam tertio ob eam quam diximus causam docendo plerumque vtimur.

A καταγίνεται, κατὰ δεύτερον οὐκέτι. ὁπόσα τοίνυν ἐστὶ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιοῦντα τὸ σῶμα, διελόμενοι, καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιόν τι γένος αἰτίων ὑγιεινῶν εὑρήσομεν. ἔστιν οὖν ἓν μὲν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἀέρος ὁμιλίας, ἕτερον δέ, ἐκ κινήσεως καὶ ἡσυχίας ὅλου τε τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὰ μόρια. τρίτον δὲ ὕπνου τε καὶ ἐγρηγόρσεως. τέταρτον, ἐκ τῶν προσφερομένων. πέμπτον, ἐκ τῶν ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων. ἕκτον, ἐκ τῶν ψυχικῶν παθῶν. ὑπὸ τούτων γὰρ ἁπάντων ἀνάγκη τὸ σῶμα διατίθεσθαί πως. ὑπὸ μὲν τοῦ περιέχοντος, ἤτοι θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων πάσχον, ἢ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιούμενον. ἐκ B κινήσεως δὲ καὶ ἡσυχίας, ἀμέτρων ἀμφοῖν γινομένων, ἢ θερμαινόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ κατὰ συζυγίαν τι τούτων πάσχον. οὕτω δὲ καὶ ἐξ ὕπνου, καὶ ἐγρηγόρσεως ἀνάγκη πως πάσχειν αὐτό. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκ τῶν προσφερομένων, ἢ ἐκκρινομένων, ἢ ἐπεχομένων. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, τὰ μὲν ἄντικρυς, τὰ δὲ διὰ μέσων ἑτέρων αἰτίων ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα, καὶ διαφθείρει τὴν ὑγείαν, καὶ γέγραπται περὶ τούτων αὐτῶν ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον, ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. τὰ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ νῦν εἰρημένα γένη τῶν ὑγιει- C νῶν αἰτίων, ὕλαι τινὲς ὑπάρχουσι. μετὰ δὲ τῆς δεούσης χρήσεως, αἴτια γίνεται φυλακτικά τε καὶ ὑγιεινά. διαμαρτανόμενα δὲ τῆς συμμετρίας, νοσώδη καθίσταται, ὥστε δῆλον ἤδη κἀκ τούτων, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας τῶν ἐκτὸς τούτων πραγμάτων ὑγιεινὰς ἡμῖν, ἑτέρας δὲ νοσερὰς ὑποληπτέον. ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρός τι, ποτὲ μὲν ὑγιεινάς, ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας. ἡνίκα μὲν γὰρ δεῖται κινήσεως τὸ σῶμα, τὸ μὲν γυμνάσιον ὑγιεινόν, ἡ δὲ ἡσυχία νοσερόν. ἡνίκα δὲ ἀναπαύσεως, ὑγιεινὸν μὲν ἡ ἡσυχία, νοσερὸν δὲ τὸ γυμνάσιον, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ σιτίων καὶ πομάτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἕκαστον γὰρ ἐπειδὰν δεο- D μένῳ τῷ σώματι προσάγηται μετὰ τῆς οἰκείας ποσότητος καὶ ποιότητος, ὑγιεινὸν γίνεται. τῷ δὲ ἤτοι μηδ' ὅλως δεομένῳ προσφερόμενον, ἢ οὐκ ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ, νοσῶδες καθίσταται, καὶ δύο εἰσὶν οὗτοι σκοποὶ περί τε τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσερόν, ἡ ποιότης τε καὶ ἡ ποσότης τοῦ προσφερομένου. τὸ γὰρ καὶ τὸν καιρόν, ὡς ἕτερόν τι τούτων τρίτον ἐπεισάγειν ἐν τοῖς εἰρημένοις περιεχόμενον, οὐκ εὔλογον. εἰ γὰρ δεῖται τὸ σῶμα τοιοῦδε καὶ τοσοῦδε τοῦ προσφερομένου, δηλονότι καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τὸν δέοντα προσφέρηται. καὶ ἡ γένεσις τοῦ καιροῦ, ἐκ τοῦ ῥευστὸν καὶ εὐμετάβλητον εἶναι τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ δεῖσθαι κατὰ E τὰς μεταβολάς, ἀλλότ' ἀλλοίων τῶν ὠφελούντων. ὥστε οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῷ γένει τρίτον ἐν τοῖς εἰρημένοις ὁ καιρός. εἰς δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτῷ πολλάκις ὡς τρίτῳ χρώμεθα, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

CAPVT XXIV.

De causis optimam constitutionem conseruantibus, ac de venereis.

QVoniam autem in his scopis tum aliæ salubres causæ, tum quod nunc propositum est genus continetur, de ipsis rursus disseramus. Optimæ igitur corporis constitutioni si circumductus aër temperatus sit, tum aliorum nuper commemoratorum, nempe quietis & motus, somni, & vigiliæ, tum assumendorum & excernendorum exquisita symmetria conueniet. Sin intemperatus sit, tantum symme-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ αἰτίων τῶν τῆς ἀρίστης κατασκευῆς φυλακτικῶν, καὶ περὶ τῶν ἀφροδισίων.

F ΕΠεὶ δὲ ἐν τούτοις τοῖς σκοποῖς, τά τε ἄλλα τῶν αἰτίων τῶν ὑγιεινῶν, καὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενόν ἐστι γένος, αὖθις ἀναλάβωμεν αὐτά. τῇ τοίνυν ἀρίστῃ κατασκευῇ τοῦ σώματος, ἐπειδὰν εὔκρατον ᾖ τὸ περιέχον, ἁρμόσει συμμετρία τῶν τε ἄλλων ἀκριβής, ὧν ἀρτίως εἶπον, ἡσυχίας τε καὶ κινήσεως, καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, καὶ τῶν προσφερομένων τε, καὶ ἐκκρινομένων. ἐπειδὰν μὲν δὲ δύσκρατον ᾖ, εἰς τοσοῦτον καὶ τὰς συμμε-

τείας ἐξαλλάττειν προσήκει, εἰς ὅσον καὶ τὰ τῆς εὐκρασίας διέφθαρται. σκοποὶ δὲ τῆς συμμετρίας, ἐπὶ μὲν τοῦ περιέχοντος, ὡς μήτε φρίττειν διὰ κρύος, μήθ' ἱδροῦν διὰ θάλπος. ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις ὅταν πρῶτον ἄρξηται πονεῖν τὸ σῶμα, καταπαύειν εὐθύς. ἐν δὲ τοῖς ἐδέσμασι, πέψεως ἀκρίβεια, καὶ διαχωρήσεως συμμετρία, κατά γε τὸ ποιὸν, καὶ κατὰ τὸ ποσόν. ἰσάζει δέ πως ἐπὶ τούτων ἡ ὄρεξις τῇ πέψει, ὥστε οὐδ' ἐπιστάτου δέονται, τοῦ τὸ ποσὸν ἑκάστου τῶν προσφερομένων μετρήσοντος. ἡ γὰρ ἀρίστη φύσις ὅσον ὀρέγεται, τοσοῦτον καὶ πέττει καλῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὕπνων τὸ ποσὸν, ἡ φύσις αὐτὴ μετρεῖ τοῖς ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ, καὶ παύονται τηνικαῦτα ἐπανιοῦντες, ὅταν μηκέτι δέηται τὸ σῶμα. καὶ δὴ καὶ οὕτως αὐτῶν διαιτωμένων, ἐν ταῖς ἐκκρίσεσιν οὐδὲν πλημμελεῖται κατὰ γαστέρα, καὶ οὖρα, καὶ ὅλον τὸ σῶμα. τὰ μὲν γὰρ, ἡ συμμετρία τῶν προσφερομένων, τὴν δὲ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοὴν, ἡ τῶν γυμνασίων, ὑγιεινὴν ἀπεργάζεται χρῆσις. ἀπέχεσθαι δὲ δηλονότι τῆς ἀμετρίας αὐτοὺς χρὴ ἁπάντων τῶν ψυχικῶν παθῶν, ὀργῆς, λύπης, θυμοῦ, φόβου καὶ φθόνου, καὶ φροντίδος. ἐξίστησι γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα τῆς κατὰ φύσιν συστάσεως. Ἀφροδισίων δὲ κατὰ μὲν Ἐπίκουρον οὐδεμία χρῆσις ὑγιεινή, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς, ἐκ διαλειμμάτων τηλικούτων, ὡς ἐπὶ ταῖς χρήσεσι, μήτ' ἐκλύσεως αἰσθάνεσθαι, καὶ κουφότερον αὐτὸν ἑαυτοῦ δοκεῖν γεγονέναι, καὶ εὐπνούστερον. ὁ δὲ καιρὸς τῆς χρήσεως, ὅταν ἀκριβῶς μέσον ᾖ τῶν ἔξωθεν περιστάσεων ἁπασῶν τὸ σῶμα, μήθ' ὑπερπεπληρωμένον, μήτ' ἐνδεὲς, μήθ' ὑπερεψυγμένον, μήθ' ὑπερτεθερμασμένον, ἢ ἐξηρασμένον, ἢ ὑγρασμένον ἀμέτρως. εἰ δὲ καὶ διαμαρτάνοιέν ποτε κατά τι, σμικρὸν μὲν ἔσται τὸ διαμαρτανόμενον. ἄμεινον δὲ τεθερμασμένῳ μᾶλλον, ἢ ὑπερεψυγμένῳ, καὶ ὑπερπεπληρωμένῳ, ἢ ἐνδεεῖ, καὶ ὑγρασμένῳ ἢ ἐξηρασμένῳ τῷ σώματι χρῆσθαι τοῖς ἀφροδισίοις. ποιότητα δ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἐκλέγεσθαι δεῖ. γυμνασίου μὲν γὰρ, ἐν ᾧ πάντα τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀνάλογον κινεῖται, καὶ μὴ τὸ μὲν ὑπερπονεῖ, τὸ δὲ ἐνδεέστερον πονεῖ. τῶν δὲ ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων, τὸ εὐκρατότατον. ταῦτα γὰρ οἰκειότερα ταῖς εὐκράτοις φύσεσιν. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων.

triam mutare conueniet, quàm vitiatum temperamentum est. Symmetriæ quidem scopus est, in ambiente quidem aëre vt neque frigore inhorrescamus, neque æstu sudemus. Ab exercitatione verò quum primùm lassescere corpus cœperit, cessandum est. In cibis accurata concoctio, & moderata excrementorum tum qualitas tum quantitas. In his concoctioni respondet appetentia. Quare neque præside opus est, qui cibi modum præstabit. Siquidem optima natura tantum probè concoquit, quantum appetit. Similiter autem somno natura ipsa bene constituta modum præscribit. Somnum enim finit, quum non amplius eò corpus eget. Itaque hanc viuendi rationem seruantibus, neque alui sedimenta, neque vrinæ, neque vniuersi corporis excrementa vitiosa sunt, illa enim cibus & potus moderatus efficit. Perspirationem verò corporis vniuersi salubrem reddit mediocris exercitatio. Perspicuum autem est quòd ab omnibus immodicis animi affectibus, nempe iracundia, tristitia, furore, timore inuidia & cura abstinendum sit, vt qui naturalem constitutionem corrumpant ac immutent. Veneris autem iuxta Epicurum nullus vsus salutaris est. Reuera tamen confert interuallo repetita tam longo, vt exolutio non sentiatur, & ipse qui vtitur; seipso leuior esse, faciliúsque spirare, videatur. Idoneum autem eius vtendæ tempus est, quum corpus in statu omninò medio est, omnium quæ foris circunstant, constitutum, nempe immodicæ repletionis, & inanitionis, caloris & frigoris, siccitatis & humiditatis. Quod si à mediocritate aliquando aberrarit, leuis est error. Cæterùm calfacto quàm refrigerato, pleno quàm vacuo, humectato quàm resiccato corpori veneris vsus commodior est. Horum autem singulorum qualitas in optima constitutione eligenda est. Exercitationis quidem, in qua omnes corporis partes æqua proportione moueantur, sic vt aliæ vltra, aliæ citra modum non fatigentur. Temperatissimus verò cibus ac potus sit, scilicet temperatis naturis familiarior. Eadem est in aliis ratio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ αἰτιῶν τῶν τῆς κατασκευῆς φυλακτικῶν, τῆς ἀρίστης ἀπολειπομένης κατὰ τὴν δυσκρασίαν μόνην.

Εἰ δέ τι τῆς ἀρίστης κατασκευῆς ἀπολείποιτο τὸ σῶμα, μὴ πολλῷ δὲ τοῦτο, καὶ τὰ φυλακτικὰ δὴ τῆς ὑγείας αἴτια, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὑπηλλαγμένα γενήσεται. πλειόνων δὲ τοιούτων ὄντων σωμάτων, καθ' ἕκαστον γένος ἰδίᾳ ῥητέον. τὸ μὲν οὖν τῇ κράσει τῶν ὁμοιομερῶν παραλλάττον, ἐν μέντοι τῇ συμμετρίᾳ τῶν ὀργανικῶν μορίων μὴ παραλλάττον, διττὴν ἰδέαν ἔχει τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων. ἑτέραν μὲν τῶν φυλαττόντων αὐτοῦ τὴν κρᾶσιν, ἑτέραν δὲ τῶν ἐπὶ τὴν ἀρίστην ἀγόντων. τὰ μὲν δὴ φυλάττοντα τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ, τοσοῦτον παραλλάξει τῶν ἐπὶ τῆς εὐκρατοτάτης φύσεως αἰτίων, ὅσον περ καὶ ἡ τοῦ σώματος ὅλου κρᾶσις ἐκείνης παραλλάττει. τὰ μὲν γὰρ θερμότερα σώματα, θερμοτέρων δεῖται διαιτημάτων, τὰ δὲ ψυχρότερα, ψυχροτέρων, καὶ τὰ μὲν ξηρότερα, ξηροτέρων, τὰ δὲ ὑγρότερα, ὑγροτέρων. καὶ κατὰ συζυγίαν

CAPVT XXV.

De causis conseruantibus constitutionem deflectentem ab optima per solam intemperiem.

QVòd si ab optima constitutione corpus aliquantum, non autem plurimùm deflectat; causas quæ sanitatem tuentur, ad proportionem mutare oportet. Verùm quum multa sint eiusmodi corpora, de singulis seorsum est disputandum. Quod igitur temperamentum mutat, sed aptam instrumentorum compositionem seruat, duplicem habet salubrium causarum formam. Alteram quidem earum quæ temperamentum tueantur, alteram verò quæ ad optimum reuocent. Quæ igitur temperamentum seruant, tantum à temperatissimæ naturæ causis distant, quantum ab illa totius corporis temperamentum discedit. Siquidem calidiora corpora, calidiorem victus rationem efflagitant; frigidiora verò, frigidiorem; sicciora autem, sicciorem; & humidiora, humidiorem; atque secundum coniugationem

calidiora

calidiora & ficciora, calidiorem & ficciorem. Eadem est reliquarum trium coniugationum ratio. Caufarum igitur materia is rectè vtetur, qui natiuas earum vires nouerit, quòd videlicet motus, inedia, vigiliæ, vacuatio, & omnes animi affectiones corpus exiccent; his verò contraria humectent. Eodem modo quifquis calfacientia, refrigerantiáque, vitæ ftudia, cibum quoque ac potum, atque vt femel dicam, omnium quæ corpori admouentur, materias ac facultates intellexerit, falubribus caufis vtetur, fimilia fimilibus adhibendo, fi quidem corporis temperamentum quale accepit tueri velit. Si verò permutare corpus atque transferre velit in meliorem ftatum, altero falubrium caufarum genere antè dictis quidem contrario eft opus, quod à temperatis mediifque, quas optimis naturis conuenire dicebamus, æqualiter in alterutram partem declinet. Nunquam enim in exquifitam temperiem calida & ficca victus ratio calidiorem & ficciorem naturam mutabit, fed ea quæ tanto fit iufto temperamento frigidior & humidior, quantum natura naturam calore & ficcitate fuperabat. Tale autem caufarum genus congenitas intemperaturas emendat; alterum verò, de quo antè difputatum eft, conferuat. Vtrifque autem medici viciffim vtuntur. Siquidem quum per otium maius licet, corrigunt paulatim in meliorem ftatum transferentes, non enim fubitas natura mutationes fuftinet. In eodem verò ftatu, quum neceffariis detinentur occupationibus, feruant. Quid eft igitur cur talem caufarum differentiam conferuatricem appellamus? Hanc enim potiùs immutatricem & curatricem fortè nominaffe conueniebat, & congenitorum vitiorum emendatricem; quoniam omnes quæ fanos tuentur caufas, ad vniuerfum fanitatis genus relatas, non autem ad fingulas differentias, conferuantes vocauimus; fiue præter id quòd fanitatem feruant, in meliorem ftatum totam temperaturam deducant; fiue quæ ab initio generationis contracta eft, naturam feruent. Quæ verò conftitutionem deteriorem reddunt, morbofas dicimus. Omnibus autem fimiliter intemperatis partibus fimilis, diffimiliter verò diffimilis cura adhibetur. Poteft enim ventriculus quàm par fit frigidior effe, caput verò calidius; atque ita vtrumque fibi propria remedia defiderare. Ad eundem modum vnaquæque partium reliquarum iufto temperamento aut humidior, aut ficcior, aut calidior, aut frigidior effe, victúfque ratione intemperaturæ fuæ familiari egere. Non igitur omnes eiufmodi partes ex æquo exercebimus, nec eodem modo humectabimus aut exiccabimus, aut aliud quidpiam efficiemus. De his autem fufiùs in libris de fanitate tuenda difputatum eft.

A τὰ θερμότερά τε καὶ ξηρότερα, τῶν θερμοτέρων καὶ ξηροτέρων, καὶ τούτοις ἀνάλογον ἐπὶ τῶν λοιπῶν τριῶν συζυγιῶν. χρήσεται γὰρ ταῖς ὕλαις τῶν αἰτίων ὀρθῶς, ὁ τὰς συμφύτους αὐτῶν δυνάμεις ἐπιστάμενος. οἷον ὅτι κίνησις μὲν καὶ ἔνδεια, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἔκκρισις, καὶ πάντα τὰ ψυχικὰ πάθη, ξηραίνει τὸ σῶμα, τὰ δ' ἐναντία τούτοις ὑγραίνει. οὕτως δὲ καὶ περὶ τῶν θερμαινόντων, καὶ ψυχόντων ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα, γινώσκων τις τὰς ὕλας καὶ τὰς δυνάμεις, ὑγιεινοῖς αἰτίοις χρήσεται, τὰς ὁμοίας τοῖς ὁμοίοις προσφέρων, ὅταν γε φυλάττειν βούληται τὴν τοῦ σώματος κρᾶσιν ἣν παρέλαβεν. εἰ δ' ἐξαλλάττειν ἐθέλει καὶ μετάγειν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἕτερόν ἐστιν ἐνταῦθα γένος αἰτίων ὑγιεινῶν. ἐναντίον μὲν τοῖς προειρημένοις, ἴσον δὲ ἀπέχον ἐπὶ θάτερα τῶν εὐκράτων τε καὶ μέσων, ἃ ταῖς ἀρίσταις φύσεσιν ἁρμόττειν ἐλέγομεν. τὴν γὰρ θερμοτέραν καὶ ξηροτέραν κρᾶσιν, οὐ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ διαιτήματα ποιήσειεν ἂν εὔκρατον ἀκριβῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον τῆς εὐκράτου ψυχρότερά τε καὶ ὑγρότερα ταῖς κράσεσιν, ὅσον καὶ ἡ φύσις τῆς φύσεως ἦν θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα. τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτον γένος τῶν αἰτίων, ἐπανορθοῦται τὰς συμφύτους δυσκρασίας, τὸ δὲ ἕτερον τὸ προειρημένον, διαφυλάττει. χρεία δὲ ἑκατέρων ἐν μέρει τοῖς ἰατροῖς, ἐπανορθοῦσθαι μὲν ἐπὶ πολλῆς σχολῆς, κατὰ βραχὺ μετάγοντας ἐπὶ τὸ βέλτιον. οὐ γὰρ φέρουσιν αἱ φύσεις τὰς ἀθρόας ἀλλοιώσεις, φυλάττειν δ' ἐν ταυτῷ, κατὰ τὰς ἀναγκαίας ἀσχολίας. πῶς οὖν καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν αἰτίων φυλακτικὸν ὀνομάζομεν; ἔπρεπε γὰρ αὐτὸ μᾶλλον ἴσως ἀλλοιωτικόν τε καὶ θεραπευτικόν, καὶ τῶν συμφύτων ἁμαρτημάτων ἐπανορθωτικὸν κεκλῆσθαι, ὅτι πρὸς ὅλον τὸ γένος τῆς ὑγείας ἀναφέροντες, οὐ πρὸς τὰς κατ' εἶδος ἐν αὐτῇ διαφορὰς, ὅσα μὲν ὑγιαίνοντας φυλάττει, φυλακτικὰ πάντα κεκλήκαμεν, ἐάν τε πρὸς τῷ φυλάττειν τὴν ὑγείαν, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγει τὴν ὅλην κρᾶσιν, ἄν τε φυλάττῃ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουσαν κατάστασιν. ὅσα δὲ χείρονα τὴν κατάστασιν ἀποτελεῖ, νοσερά. τῶν μὲν οὖν ὁμοίως δυσκράτων ἅπασι τοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν, ὁμοία καὶ ἡ ἐπιμέλεια. τῶν δ' οὐχ ὁμοίων, οὐχ ὁμοία. δύναται γὰρ ἡ μὲν γαστὴρ ψυχροτέρα τινὶ τοῦ προσήκοντος ὑπάρχειν, ἡ κεφαλὴ δὲ θερμοτέρα, καὶ δεῖσθαι τῶν οἰκείων ἑκάτερα. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον ὑπάρχειν τοῦ συμμέτρου, καὶ τῶν οἰκείων τῆς δυσκρασίας δεῖσθαι διαιτημάτων. οὔτ' οὖν ἐξ ἴσου γυμνάσομεν E ἅπαντα τῶν τοιούτων τὰ μόρια τοῦ σώματος, οὔθ' ὡσαύτως ὑγρανοῦμεν καὶ ξηρανοῦμεν, ἤ τι τῶν ἄλλων πράξομεν. ἐπὶ πλέον δὲ λέγεται περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ.

CAPVT XXVI.

Caufæ conferuantes conftitutionem deflectentem ab optima per folam compofitionem.

INftrumentorum verò, quatenus ipfa ab optima conftitutione recedunt, hîc etiam falubres caufæ inter fe differunt. Siquidem aliæ, vitiatæ conformationis, aliæ magnitudinis, aliæ numeri, aliæ pofitus, falubres funt caufæ. In conformatione igitur complura vitia cernuntur, nimirum figura partis, & fi quod eft naturale in ea concauum,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛʹ.

Τὰ αἴτια τῆς κατασκευῆς τῆς ἀρίστης ἀπολειπομένης κατὰ τὴν συζυγίαν φυλακτικά.

F ΤΑ δὲ τῶν ὀργανικῶν μορίων αἴτια ὑγιεινὰ, κατὰ τὸ σφάλμα κἀνταῦθα τῆς ἀρίστης κατασκευῆς, ἀλλήλων διενήνοχεν. ἀλλ' ἃ μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινὰ, τῶν παρὰ τὴν διάπλασιν σφαλμάτων, ἀλλὰ δὲ τῶν παρὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν θέσιν. ἐν μὲν οὖν τῇ διαπλάσει πλείω τὰ σφάλματα. καὶ γὰρ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ μορίου, καὶ εἴ πού τις ἐν αὐτῷ κοιλότης ἐστὶ κατὰ φύσιν,

ἢ στόμιον, ἢ πόρος, ἢ τραχύτης τις, ἢ λειότης, ὅταν ἐξίσταται τῆς οἰκείας συμμετρίας, ἐπ' ὀλίγον μὲν τοῦτο πάσχοντα, τῆς τῶν ὑγιεινῶν σωμάτων ἔχεται προσηγορίας, ἐπὶ πλέον δὲ τῆς τῶν νοσωδῶν. εἰ δ' ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς βλάπτειν τὴν ἐνέργειαν, ἤδη νοσεῖν λεχθήσεται. κατὰ δὲ τὸ ποσόν, ἡ ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις εἰς τὰς αὐτὰς ἄγει διαφοράς. ἐν ἀριθμῷ δὲ λεῖπον, ἢ περιττεῦον ὁτιοῦν τῶν ὁμοιομερῶν ἕν, ἢ πλείω. τούτου τοῦ γένους εἰσί, καὶ ὅσαι παρὰ φύσιν ἐν ἡμῖν οὐσίαι συνίστανται. λοιπὸν δ' ἐστὶ γένος ἄλλο παρὰ τὴν θέσιν ἑκάστου, τῶν ἁπλῶν μερῶν, ἐν ᾧ καὶ αὐταὶ τέτταρες αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραί. πρώτη μὲν ἡ ἀρίστη, δευτέρα δὲ ἡ βραχύ τι παραλλάττουσα, καὶ διὰ τοῦτ' ἔτι ὑγιεινὸν ἀποτελοῦσα τὸ σῶμα. καὶ τρίτη νοσερὸν, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐξίσταται. καὶ τετάρτη, τὸ ἤδη νοσοῦν, ὅταν ἐπὶ πλεῖστον. ὅσα μὲν οὖν ἡμάρτηται μόρια κατὰ τὸ σχῆμα, καθάπερ ὅσα βλαισά, καὶ ῥαιβά, καὶ λοξά, ταῦτα νεογνὰ μὲν ἔτι, καὶ ἁπαλά, διαπλάσει τε καὶ ἐπιδέσει εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται. σκληρὰ δ' εἰ φθάσειεν αὐξηθέντα γενέσθαι, τὴν ἐπανόρθωσιν οὐ προσίεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα περὶ τὴν κοιλότητα ἡμάρτηται, καὶ ταῦτα ὡσαύτως ἐπανορθοῦται μὲν ἔτι αὐξανόμενα, τελειωθέντα δὲ οὐ δύναται. μικρὰς μὲν οὖν κοιλότητας, ἐπίδεσίς τε καὶ ἡσυχία. μεγάλας δὲ ἐνέργειά τε τῶν μερῶν, καὶ κατάληψις ἐργάζεται πνεύματος. οὕτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ πόρους, ἢ στόμια, καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα μείζω τοῦ δέοντος, ἡσυχία τε καὶ ἐπίδεσις ἐπιτήδειος, ἐλάττονα πέφυκεν ἐργάζεσθαι. μείζω δ' ἀποτελεῖται τὰ μόρια κινήσει τῇ κατὰ φύσιν, ἅμα τρίψει συμμέτρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι πλέον αἷμα. τῶν δὲ λειπόντων μορίων, ὅσα μὲν ἐξ αἵματος ἔχει τὴν γένεσιν, οὐκ ἀδύνατος ἡ ἐπανόρθωσις. ὅσα δ' ἐκ σπέρματος, ὀλίγου δεῖν ἀδύνατος. ἔστι δ' ὅμως ἀντ' αὐτῶν ἐνίοτε ποιεῖν ἕτερα παραπλησίαν ἐκείνοις ἔχοντα τὴν χρείαν. ἁπάντων δ' αὐτῶν, ἡ μὲν φύσις ἐστὶ δημιουργὸς, ὁ δ' ἰατρὸς ὑπηρέτης. ὅσα δὲ περιττεύει κατ' ἀριθμὸν, ἀφαίρεσις αὐτῶν ἐστιν αἴτιον ὑγιεινόν. ἐπισκέπτεσθαι δὲ ἐφ' ὧν δυνατόν. εἰ δ' ἀδύνατον φαίνοιτο, μετατιθέναι πειρᾶσθαι. ἡ δ' αὐτὴ καὶ τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἡμαρτημένων ἐπανόρθωσις. εὔδηλον δὲ ὡς δύο καὶ τρία πολλάκις ἁμαρτήματα δύναται συστῆναι περὶ μόριον ἕν, ὥσπερ ἐπί του τὴν γαστέρα μικράν τε ἅμα, καὶ στρογγύλην, καὶ κατὰ τοῦ διαφράγματος ἐπικειμένην ἔχοντος. ἡμάρτητο γὰρ ἐν αὐτῇ μέγεθός τε, καὶ διάπλασις, καὶ θέσις. ἦν δὲ καὶ τῇ κράσει ψυχροτέρα, ταύτην εἰς μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν ἀμήχανον ἦν. ὥσπερ δὲ ἧττον ὑπ' αὐτῆς ἐνοχλεῖσθαι, δυνατόν. ἐπεὶ γὰρ ἐδυσπνόει πληρωθείσης τῆς γαστρός, ἐλάττονά τε καὶ τρόφιμα, καὶ μὴ βαρέως ὑπιόντα, προσεφέρετο τρὶς τῆς ἡμέρας. ἄλλῳ δὲ ἐμφράξεως ἐν ἥπατι, διὰ τὴν στενότητα τῶν ἀγγείων συνεχέστατα γινομένης, ὑγιεινὸν αἴτιον ἐξευρέθη ἡ λεπτύνουσα δίαιτα.

aut osculum, aut meatus, aut asperitas, aut læuitas, à sua symmetria declinantia. Quòd si exiguum vitium sit, salubrium; sin magnum, insalubrium appellationem obtinent. Si verò tantus sit excessus vt actio lædatur, iam ægrotare dicuntur. In magnitudine verò easdem differentias exuperantia & defectus constituunt. In numero autem, quæcunque siue vna, siue plures ex partibus simplicibus aut desint, aut redundent. In quo genere continentur quæ præter naturam nobis adnascuntur materiæ. Superest aliud genus, nempe simplicis cuiusque partis situs. Cuius quatuor omninò sunt differentiæ, vna quidem optima, altera quæ nonnihil ab hac deflectit, ideóque salubre corpus reddit; tertia morbosum, quum longiùs recedit; quarta verò iam ægrotum, quum plurimùm distat. Quæ autem vitium in figura fecerunt, quales vatiæ sunt, varæ & obliquæ, si quidem recens adhuc natæ atque tenellæ sunt, reconcinnatione & deligatione ad naturalem statum reducuntur. Sin duræ ac iam inauctæ, non corriguntur. Quinetiam & quæ vitiosam cauitatem obtinent, dum adhuc crescunt, eodem emendantur modo. Quum verò ad summum incrementum peruenerunt, correctionem non admittunt. Itaque exiguas cauitates ligatura & quies, magnas verò partium actio & spiritus retentio reddit. Eodem autem modo meatuum & osculorum vitia emendantur. Quæcunque etiam iustam magnitudinem excedunt, quiete aptáque deligatione minores efficiuntur, maiores verò motu, naturæ commodo, & frictione mediocri, & aliis quibuscunque sanguinem vberiorem attrahere idoneis. Quæ autem deficiunt, si quidem ex sanguine ortum habent, resarciri possunt. Quæ verò ex semine, ferè non possunt, verùm pro his alia eundem habentia vsum nonnunquam efficere licet, quorum omnium opifex natura est, medicus verò minister. At quæ numero superant, ipsorum sublatio causa salubris est. Sed considerandum in quibus id fieri possit. Quod si fieri nequeat, vt aliò transferatur, adhibenda cura est. Eadem ratione quæ insita sunt vitia emendantur. Certum autem est duo aut tria vitia in eadem sæpe parte simul consistere posse, quod ei accidit qui exiguum ac rotundum, & in septum transuersum incumbentem ventriculum habebat, in quo magnitudo, conformatio, & situs deprauatus erat; temperamentum quoque frigidius. Hic ad naturalem statum nullo auxilio transferri poterat, sed tamen ne nimis infestaretur, impediri. Quoniam enim dum plenus venter erat, ægrè spirabat, cibus parcior, sed qui probè aleret, nec lentè descenderet, ter die sumebatur. Alteri verò cui iecur sæpissimè ob vasorum angustiam obstruebatur, extenuans victus remedio fuit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Τὰ αἴτια τῆς κατασκευῆς τῆς ἀρίστης ἀπολειπομένης κατὰ τὴν τῆς ἑνώσεως λύσιν.

Λοιπὸν οὖν ἔτι γένος ἓν κοινὸν ὁμοιομερῶν τε καὶ ὀργανικῶν ἐστιν, ἡ λύσις τῆς συνεχείας, ἣν ἴσως τις οὐ συγχωρήσει τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν ὑπάρξαι ποτέ. εἰ γὰρ

CAPVT XXVII.

Causa conseruantes constitutionem, deflectentem ab optima per solutionem vnitatis.

SVperest adhuc genus vnum, quod simplicium partium & instrumẽtorum commune est, nempe vnitatis solutio, quam fortè quispiam his qui inculpata sanitate fruuntur, aliquando inesse negabit ob

ob id, quòd ea ſemper affectio ſit; non videns quòd de omnibus generibus eodem modo dubitandum eſſet. Nam ſi actionis offenſio, quæ quidem ſenſu percipitur, morbum à ſanitate non diſtinguat, ſed affectionis tantum qualitas conſideretur, neceſſariò perpetuæ valetudinis opinio recipietur: quum nemo ſit qui optimas actiones omnes habeat. Verùm hæc diſputatio quoniam magis logica eſſe videtur, ſeorſum conſideranda eſt.

CAPVT XXVIII.

Cauſæ effectrices ſalubritatis, ac primum de curatricibus morbi ſimilaris in intemperie, ac de ſcopis curationis.

DE ſalubribus verò cauſis quatenus ad eos referuntur quos ægrotare conſtat, deinceps diſſeramus, ab intemperie exorſi. Explicanda igitur prius ſunt quæ ab omnibus ferè medicis prætermittuntur, nempe alias iam factæ intemperiei ſalubres cauſas eſſe, alias eius quæ adhuc fit, quemadmodum & eius quæ futura eſt, alias. Huius poſtremæ, aliæ in ea artis parte conſtitutæ ſunt, quæ corpori proſpicit, aliæ in ea quæ præſentem ſanitatem tuetur. Omnium autem primæ in ſola curandi ratione cauſæ poſitæ ſunt. Eius verò quam inter vtramque mediam eſſe diximus, in præcautione, & curatione. Etenim factam intemperiem, & quæ iam morbus exiſtit, curare oportet. Eam autem quæ nondum morbus eſt, ſed tamen ex corporis affectione futurus, prohibere oportet. Eius verò quæ fit, quod quidem iam factum eſt, curare, quod verò futurum eſt, prohibere. Prohibetur autem, affectione ex qua id fieri idoneum eſt, ſublata, quæ quidem antecedens cauſa nominatur. Iam verò factus morbus, affectione quæ prima naturalem actionem lædit, ſublata curabitur, quam quidem morbi cauſam eſſe dicimus. Curatio autem vnum habet ſcopum primarium, maximéque communé, nempe rei quæ tolli debet, contrarium. Ex hoc enim genere cauſæ omnes ſunt quæ ſanitatem efficiunt; ſpeciatim verò ex ſuis cuique contrariis. Calido igitur affectui frigida cauſa contraria eſt, frigido verò calida. Eadem eſt in reliquis ratio. Nam ſi præter naturam exceſſus omnis ſit, mediocritas verò ſecundum naturam, neceſſariò omninò ad mediocritatem, quod exceſſit, ab exceſſu contrario reducetur. Perſpicuum autem eſt quòd ex ſua facultate, non autem ſpecie ac imagine, calidum & frigidum, aliáque id genus accipienda ſunt. Ex facultate voco quod tale reuera eſt, quale eſſe dicitur; ex ſpecie verò ac imagine, quod tale eſt, quale obuio ſenſui apparet, ſed reuera tale non exiſtit. Quomodo autem hæc cognoſcere oporteat, in opere de ſimplicium medicamentorum facultatibus docuimus. Ad inueniendas autem ſalubres cauſas, has quidem quæ morbum iam ortum curant, ea via ac ratione vtendum eſt, qua id quod rei ſpeciem præ ſe fert, ab eo quod facultate eiuſmodi ſit, diſtinguitur; ad has verò quæ adhuc naſcenti medentur, non ſolùm hac, ſed & ea qua morborum cauſæ inueniuntur. Age igitur accendatur, exempli gratia, ex humoribus putribus febris, hi immutationem atque vacuationem indicant, immutatio quidem putredinem tollit,

A ἀεὶ πάθος. οὐκ εἰδὼς ὁμοίαν ἀπορίαν ἐσομένην περὶ ἁπάντων τῶν γενῶν. εἰ μὴ γὰρ ἐνεργείας αἰσθητὴ βλάβη διορίζοι τὸ νόσημα τῆς ὑγείας, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς διαθέσεως ἐπινοοῖτο μόνον, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ τῆς ἀειπαθείας προσδέξασθαι δόγμα, μηδενὸς ἀρίστας ἔχοντος ἁπάσας τὰς ἐνεργείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ἂν λογικώτερον σκέμμα, καθ' ἑαυτὸ λόγου τυγχανέτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

B Αἴτια τὰ τῆς ὑγιείας ποιητικὰ, καὶ πρῶτον τὰ τῆς νόσου ὁμοιομεροῦς κατὰ δυσκρασίαν θεραπευτικὰ, καὶ οἱ τῆς θεραπείας σκοποί.

ΤΑ δὴ ὡς πρὸς τοὺς ὁμολογουμένως νοσοῦντας ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ἑξῆς διέλθωμεν, ἀπὸ τοῦ τῆς δυσκρασίας ἀρξάμενοι γένους. διοριστέον οὖν ἐνταῦθα πρότερον ἅπερ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες οἱ ἰατροὶ παραλείπουσιν, ὡς ἄλλα μέν ἐστιν ὑγιεινὰ, τῆς ἤδη γεγενημένης δυσκρασίας, ἄλλα δὲ τῆς ἔτι γινομένης, ὥσπερ γε καὶ τῆς γενησομένης ἄλλα. ταύτης μέν γε τῆς ὑστάτης, τὰ μὲν ἐν τῷ προφυλακτικῷ μέρει τῆς C τέχνης ἐστὶ, τὰ δὲ ἐν τῷ ὑγιεινῷ. τῆς δὲ πρώτης ἁπασῶν, ἐν τῷ θεραπευτικῷ μόνῳ. τῆς δὴ ἀμφοῖν μέσης λεχθείσης, ἐν τῷ προφυλακτικῷ τε καὶ θεραπευτικῷ. τὴν μὲν γὰρ ἤδη γεγενημένην τε καὶ οὖσαν νόσον, ἰᾶσθαι χρή. τὴν δ' οὔπω μὲν οὖσαν ἐσομένην δὲ, ἐκ τῆς κατὰ τὸ σῶμα διαθέσεως κωλῦσαι γενέσθαι. τῆς γινομένης δὲ, τὸ μὲν ἤδη γεγονὸς ἰᾶσθαι, τὸ γενησόμενον δὲ, κωλῦσαι γενέσθαι. κωλυθήσεται δὲ, τῆς διαθέσεως, ἐφ' ᾗ γίνεσθαι πέφυκεν, ἀναιρεθείσης. ὀνομάζεται δὲ ἡ τοιαύτη διάθεσις, αἰτία προηγουμένη. ἡ γεγονυῖα δὲ νόσος ἤδη, θεραπευθήσεται, τῆς διαθέσεως ὑφ' ἧς πρώτως ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια βλάπτεται, λυθείσης, ἥνπερ δὴ καὶ φαμὲν αὐτὴν εἶναι τῆς νόσου τὴν αἰτίαν. ἡ δ' ἴασις ἕνα μὲν ἔχει πρῶτόν τε καὶ τὸν κοινότατον σκοπὸν, αὐτῷ τῷ μέλλοντι λυθήσεσθαι τὸ ἐναντίον. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ, πάντα τὰ δημιουργοῦντα τὴν ὑγείαν αἴτια, κατὰ μέρος δ' ἐκ τῶν καθέκαστον ἐναντίων. τῇ μὲν οὖν θερμῇ διαθέσει, τὸ ψυχρὸν αἴτιον ἐναντίον ἐστὶ, τῇ ψυχρᾷ δὲ τὸ θερμὸν, ἐπί τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. εἰ γὰρ ἄμετρον μὲν ἅπαν τὸ παρὰ φύσιν, σύμμετρον δὲ τὸ κατὰ φύσιν, ἀνάγκη πᾶσα τὸ ἄμετρον ὑπὸ E τοῦ κατὰ τοὐναντίον ἐμμέτρου, πρὸς τὸ σύμμετρον ἐπανελθεῖν. εὔδηλον δὲ ὡς τὸ κατὰ δύναμιν, οὐ τὸ κατὰ φαντασίαν θερμαῖνον καὶ ψύχον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα ληπτέον ἐστί. καλῶ δὲ κατὰ δύναμιν μὲν, ὅπερ ὄντως τε καὶ ἀληθῶς ἐστιν ὃ λέγεται. κατὰ φαντασίαν δὲ, ὃ τῇ προχείρῳ μὲν αἰσθήσει τοιοῦτον εἶναι φανταζόμενον, ὄντως δ' οὐκ ὂν τοιοῦτον. ὅπως δὲ χρὴ γνωρίζειν αὐτὰ, κατὰ τὴν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως εἴρηται πραγματείαν. εἰς δὲ τὴν εὕρεσιν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅσα μὲν ὡς πρὸς τὴν ἤδη γεγενημένην νόσον ἐστὶν ὑγιεινὰ, τῇ μεθόδῳ χρηστέον, F ᾗ τὸ κατὰ φαντασίαν τοῦ κατὰ δύναμιν χωρίζεται. ὅσα δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔτι γινομένην αὐτῇ τε ταύτῃ, καὶ προσέτι καθ' ἣν ἐξευρίσκεται τὰ τῶν νοσημάτων αἴτια. φέρε γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις ἀνάπτεσθαι πυρετὸν, ἔνδειξις ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἀλλοίωσίς τε καὶ κένωσίς ἐστιν. ἀλλοίωσις μὲν ἡ παύουσα τὴν σηπεδόνα, μενούσης τῆς αἰτίας

κένωσις δὲ, ἡ ὅλην ἐκ τοῦ σώματος ἐξάγουσα τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰρημένον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως πέψις ἐστὶν, ἣν ὑπὸ τίνων αἰτίων ἐγχωρεῖ ποιεῖν ἐξευρόντες, ἐν ἐκείνοις ἂν ἔχοιμεν ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν οὕτως ὑγιεινῶν. αἱ κενώσεις δὲ διά τε φλεβοτομίας, καὶ κλυστήρων, καὶ οὔρων, καὶ τῆς κατὰ τὸ δέρμα διαπνοῆς εἰσιν ἔτι δὲ, ἀντισπάσεως καὶ μετοχετεύσεως εἰς ἕτερα. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ τὸ καταμήνια κινῆσαι, καὶ αἱμορροΐδας ἀναστομῶσαι, καὶ διὰ ῥινῶν, καὶ ὑπερῴας καθᾶραι. ἐξευρόντες οὖν κἀνταῦθα τὰς ὕλας, αἷς ἐν ποιότητι καὶ ποσότητι, καὶ καιρῷ, καὶ τρόπῳ τῆς χρήσεως προσφερομέναις ἡ κένωσις γίνεται, κατ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς τέχνης εὑρήσομεν ἂν ὑγιεινά. καὶ γέγραπται πάντων ἡ εὕρεσις ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ ταῖς ἄλλαις δυσκρασίαις ταῖς τρισὶν, ἓν κοινὸν ἔχοντες παράγγελμα, τὸ ποιοῦν ἕκαστον ἐκκόπτειν πρότερον, εἶθ' οὕτως ἥκειν ἐπὶ τὸ γεγονὸς ὑπ' αὐτοῦ νόσημα, τὴν τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων εὕρεσιν ποιησόμεθα. κατὰ δὲ τὰς συνθέτους δυσκρασίας, ἡ γ' ἐκ τῶν ἁπλῶν σύνθεσις ἐνδείξεται τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα. κἀνταῦθ' ἐρευνώντων ἡμῶν ἀνάλογον φάρμακον τῷ μεγέθει τῆς δυσκρασίας, τὸ πρὸς ἐκείνην ἁρμόττον ἐξευρίσκειν, οἷον εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἕνδεκα μὲν ἀριθμοῖς ἐπὶ τὸ θερμότερον ἐξεστήκει τῆς κατὰ φύσιν, ἑπτὰ δ' ἐπὶ τὸ ξηρότερον. εἶναι δήπου χρὴ καὶ τὸ ὑγιεινὸν αἴτιον ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι, δέκα μὲν ἀριθμοῖς ψυχρότερον, ἑπτὰ δὲ ὑγρότερον. εἰ μὲν οὖν αὐτῷ τῷ πεπονθότι μορίῳ προσάγοιτο τοιοῦτον φάρμακον, εἰς τοσοῦτον ἔστω ψυχρότερόν τε καὶ ὑγρότερον, εἰς ὅσον ἡ ἔνδειξις κελεύει. διὰ βάθους δὲ κειμένου τοῦ πεπονθότος, ἐπιτεχνᾶσθαι χρὴ τοιοῦτον ἐργάζεσθαι τὸ ὑγιεινὸν, ὡς μὴ φθάνειν ἐκλύεσθαι κατὰ τὴν ὁδόν. εἰ μὲν οὖν θερμότερον εἶναι δέοιτο τοῦ συμμέτρου, μὴ τοσοῦτον μόνον ἔστω θερμότερον, ὅσου δεῖται τὸ πάθος, ἀλλ' ἐξ ἐπιμέτρου προσκείσθω τὸ διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαίως προσερχόμενον. εἰ δὲ ψυχρότερον, οὐχ ἁπλῶς χρὴ τοσοῦτον ποιεῖν αὐτὸ ψυχρότερον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕλην σκοπεῖσθαι πρότερον. εἰ μὲν γὰρ παχυμερές ἐστιν, οὐχ ὁδοιπορήσει μέχρι βάθους πολλοῦ. τοὐναντίον δὲ πᾶν ἐργάσεται πυκνοῦσα τὴν ἐπιφάνειαν. εἰ δὲ λεπτομερὲς ὑπάρχει, δύναιτ' ἂν ἐξικέσθαι μέχρι πλείονος βάθους. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑγραινόντων καὶ ξηραινόντων, τὸ παχυμερὲς, καὶ λεπτομερὲς τῆς οὐσίας ἐπισκεπτέον. ἀπὸ μὲν δὴ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος, ἡ ἔνδειξις εὑρίσκει τὸ ὑγιεινὸν, ὡς εἴρηται νῦν. ἀπὸ δὲ τῆς διαπλάσεώς τε καὶ θέσεως, ὅταν ἐκροὰς αἰσθητὰς ἔχῃ συντετρημένας εἰς ἕτερον, ἢ μηδεμίαν ἔχῃ. τὰς μὲν γὰρ εἰς τὰ κυριώτατα φερούσας ἐκροὰς, ἀποτρεψόμεθα, ἐρεθίσομεν δὲ τὰς εἰς μὴ κυριώτατα. δῆλον δὲ ὡς τῶν τοιούτων αἰτίων τὴν δυσκρασίαν, ἡ διὰ τῆς κενώσεώς ἐστιν ἴασις. αὐτῶν γὰρ τῶν δυσκρασιῶν μόνον ἀλλοίωσις ἴασίς ἐστιν.

manente materia quam vacuatio totam è corpore educit, eiuſmodi autem immutationis ſpecies eſt concoctio, cuius perficiendæ rationem nactus, cauſarum quæ hoc modo ſanitatem efficiunt, peritiam habebis. Vacuatio autem fit per venæ ſectionem, clyſteres, vrinas & cutis perſpirationem. Prætereà & per reuulſionem in contrarium, & deriuationem in alteram partem. In hoc genere continentur menſium prouocatio, & venarum hæmorrhoidum recluſio; & quæ per nares ac palatum fit purgatio. Quum igitur hîc etiam inuentæ fuerint materiæ quibus in qualitate, quantitate, temporis occaſione, & vtendi modo miniſtratis vacuatio fit, in hac artis parte ſalubria inueniemus quorum omnium in opere de curandi ratione tradita eſt inuentio. Eadem ratione in aliis tribus temperaturis ſalubres cauſas inueniemus, vnum commune præceptum ſeruantes, nempe tollendam prius cauſam omnium harum effectricem, deinde ad morbum ab eadem genitum veniendum eſſe. In compoſitis verò intemperaturis coniunctæ ſimplices cauſæ ſalubria præcepta commonſtrabunt. Atque etiam idoneum remedium, ſi quod intemperaturæ magnitudini proportione reſpondet, cognoſcamus, inueniri poterit; velut, exempli gratia, ſi decem numeris corpus quàm naturæ conueniat, calidius ſit, ſeptem verò ſiccius; in hiſce affectibus cauſa ſalubris decem numeris frigidior, ſeptem verò humidior eſſe debebit. Itaque ſi affectæ parti eiuſmodi medicamentum adhibeatur, id tam frigidum ac humidum ſit quàm indicatio iubet. Quod ſi in alto corpore pars affecta ſit poſita, excogitandum ſalubre remedium eſt, quod in tranſitu vim ſuam non amittat. Si igitur id iuſto calidius eſſe oporteat, non ſolùm quantum affectus ipſe exigit, calidum ſit, ſed vltra modum adiiciatur, quod ob ſitum neceſſariò addendum eſt. Sin frigidius admouendum ſit, non ſimpliciter augendum eius frigus eſt, ſed & materia prius conſideranda eſt; quæ ſi partium craſſitie pollet, tantum abeſt vt in profundum feratur, vt contrarium omninò effectum præſtet cutim denſando. Si verò ſubſtantiæ tenuitate donata ſit, altiùs penetrare poterit. At eundem modum in humidis & ſiccis craſſities & tenuitas conſideranda eſt. Itaque ab affectæ partis ſitu ſumpta indicatio, ſalubres cauſas (vt modò diximus) ſuggerit. A formatione verò & ſitu, quum emiſſaria ſenſibus conſpicua in aduerſam partem perforata habent, aut his omninò carent. Quæ enim in principes partes fluunt, auertimus; irritamus verò quæ in ignobiles feruntur. Certum autem eſt cauſas quæ intemperiem efficiunt, vacuatione curandas eſſe; ipſam verò intemperiem, alteratione.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Ἴασις λυθείσης τῆς συνεχείας, ἢ τοῦ τραύματος ἐν σαρκί.

ΛΥθείσης δὲ τῆς συνεχείας, ὁ μὲν τῆς ἰάσεως σκοπὸς, ἡ ἕνωσις, ἐπὶ μὲν τῶν ὀργανικῶν μορίων ἀδύνατος. ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν, οὐκ ἀεὶ δυνατὸς, ἀλλ' ἐπ' ἐνίοις, ὡς ἐν τοῖς σαρκώδεσι, κόλλησις ἡ ἴασίς ἐστιν, οὐ διοίσει δὲ οὐδ' εἰ σύμφυσιν ὀνομάζεις. ἡγεῖται δ' αὐτῆς, ὅταν μεῖζον ᾖ τὸ τραῦμα, προσαγωγὴ τῶν διεστώτων μορίων, ἐκ τοῦ τῆς διαπλά-

CAPVT XXIX.

Curatio vulneris ſiue ſolutionis continui in carne.

IN ſoluta autem vnitate præcipua curationis intentio eſt, vt ad vnitatem reducatur, quod inſtrumẽtis quidem fieri non poteſt, nec in omnibus ſimplicibus partibus, ſed quibuſdam; velut in carnoſis, quæ agglutinatione curãtur (nihil autem refert an coalitũ dixeris.) Hanc, quum vulnus maius eſt, præcedit diductarũ partium commiſſio, quæ in confor-

conformationis genere continetur. Vt autem hæc firma stabilisque fiat, deligatura quæ separatas partes coniungat, & fibulæ & suturæ vtiles sunt. Agglutinat verò dissidentes partes, ac pristinæ vnitati restituit natura. Nostrum verò munus est, primum quidem, vt dixi, diductas partes in vnum cogere; secundum, commissas seruare; tertium, prouidere ne quid inter vulneris labra incidat; quartum partis substantiam tueri. Quemadmodum autem primum ac secundum quis efficere possit, antè diximus. Tertium verò perficiemus, si quæ disiuncta sunt, coniungendo, nihil in vulnus extrinsecus illabi sinamus. Persæpe enim pilus aut oleum aut alius humor in agglutinandarum partium medio positus, continuitatem impedit. Deinde procedente tempore, tertium scopum seruabimus humoris effluxione, quæ aperto vulnere fit, aut aduersa parte inciso, aut aptè collocato. Substantiæ autem partis sanitatem tuebimur mediocriter resiccantibus. Hæc quidem est solutæ vnitatis in carnosa parte, si quidem sola sit, curandi ratio. Quòd si cum altero morbo coniuncta sit, plures erunt indicationum scopi, de quibus deinceps differemus, quum de compositis commistisque affectibus, aut quomodocunque lubet appellare, differemus. Nunc verò reliquas vnitatis solutiones tractemus.

A σεως ὑπάρχουσα φύσεις. ἵνα δ᾽ αὐτὴ γένηται μόνιμος, ἐπίδεσις ἡ συνάγουσα τὰ διεστῶτα, καὶ ἀγκτῆρες, καὶ ῥαφαὶ χρήσιμοι. κολλᾷ μὲν οὖν τὰ διεστηκότα, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕνωσιν ἀποδίδωσιν ἡ φύσις. ἡμέτερον δ᾽ ἔργον ἐν πρῶτον μὲν ὡς εἴρηται, τὸ συνάγειν εἰς ταὐτὸ τὰ διεστῶτα, δεύτερον δὲ τὸ φυλάττειν, ὡς συνήχθη, καὶ τρίτον, ὡς μηδὲν ἐμπέσῃ τῶν χειλῶν μεταξὺ προνοεῖσθαι, καὶ τέταρτον, αὐτὴν τοῦ μέρους τὴν οὐσίαν ὑγιεινὴν διαφυλάττειν. τὸ μὲν δὴ πρῶτόν τε καὶ δεύτερον ὡς ἄν τις ποιήσειεν, εἴρηται. τὸ δὲ τρίτον, ἐν μὲν τῷ συνάγειν τὰ διεστῶτα γένοιτ᾽ ἄν, εἰ μηδὲν ἔξωθεν ἐμπίπτειν B ἐάσομεν, ὡς πολλάκις γε θρὶξ, ἢ ἔλαιον, ἢ ὑγρότης τις ἑτέρα μεταξὺ στᾶσα τῶν κολληθησομένων, ἐκώλυσεν αὐτῶν τὴν ἕνωσιν. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ, διὰ τῶν ἀποῤῥύσεων, ἡ τοῦ τρίτου σκοποῦ φυλακή. τὴν δ᾽ ἀπόῤῥευσιν αὐτὴν, ἐξ ἐπιδιαιρέσεως, καὶ ἀντιδιαιρέσεως, καὶ σχήματος ἐπιτηδείου ποιητέον. ἡ δ᾽ οὐσία τοῦ μέρους ὑγιεινὴ, φυλαχθήσεται διὰ τῶν μετρίως ξηραινόντων. αὕτη μὲν ἡ ἴασίς ἐστι, συνεχείας λύσεως ἐν σαρκώδει μορίῳ γεγενημένης αὐτῆς καθ᾽ ἑαυτὴν μόνης. εἰ δ᾽ ἑτέρῳ τινὶ μιχθείη νοσήματι, πλείους οἱ σκοποὶ τῶν ἐνδείξεων, οὓς ἐν ταῖς τῶν συνθέτων, ἢ ἐπιπεπλεγ- C μένων, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, διδασκαλίαις ἑξῆς ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ πρὸς τὰς λοιπὰς τῆς ἑνώσεως λύσεις ἰτέον.

CAPVT XXX.

Curatio solutionis continui in osse, siue fractura.

Fractura igitur, solutio continuitatis est in osse; quæ quatenus ad primum scopum attinet, non sanescit; quatenus verò ad secundum, quodammodo curari potest. Primus autem scopus est agglutinatio, quæ fieri ob siccitatem non potest. Secundus autem connexio, quæ callo fracturam circumligante perficitur. Origo verò calli quatenus ex materia & à natura fit, aliis est communis, quatenus verò formam habet ossi similem, ex eius nutrimento gignitur. At molle pueriléque os coalescere potest. Cæterùm eiusmodi affectus sine alterius societate rarò contingere solet. Fractis enim ossibus musculi vnà cum aliis vicinis partibus vt plurimum afficiuntur. Quocirca duplex erit curationis ratio; vna quidem ipsorum ossium, altera circunstantium partium, de quá differemus quum de carnosarum partium commistis affectibus agemus. De fracturis autem nunc disputandum est. Quoniam quidem hæ callo curantur (cui generando, proprio ossis nutrimento opus est) ad calli generationem naturæ committendum recrementum est, id autem, & qualitate & quantitate temperatum esse debet. Ideò victus ratio requiritur ex qua tantus talísque sanguis qui ad ossa fertur, comparetur, quatenus qualísque generando callo est necessarius. Quoniam rursus is per ossis fracti cauernas transmittitur, considerare eius multitudinem ac qualitatem, atque ita victum sicciorem aut humidiorem instituere oportet. Hæc omnia in opere de medendi methodo fusiùs tradita sunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Ἴασις λυθείσης τῆς συνεχείας ἐν ὀστῷ, ἢ τοῦ κατάγματος.

Κάταγμα τοίνυν ἐστὶ, μὲν τῆς ἐν ὀστῷ συνεχείας λύσις. ἀνίατον δὲ ὂν, ὅσον ἐπὶ τῷ πρώτῳ σκοπῷ, κατὰ δεύτερον τινὰ τρόπον, ἰατόν πως γίνεται. πρῶτος μὲν οὖν σκοπὸς, ἡ σύμφυσις οὐ δυναμένη διὰ σκληρότητα τοῦ μορίου γε- D νέσθαι. δεύτερον δὲ ἡ δέσις διὰ πώρου δεσμοῦντος ἐν κύκλῳ τὸ κάταγμα. γένεσις δὲ τῷ πώρῳ, καθ᾽ ὅσον μὲν ἐξ ὕλης, καὶ ἀποφύσεως γίνεται, κοινὴ πρὸς τὰ ἄλλα, καθ᾽ ὅσον δὲ ἐοικὼς ἐστὶν ὀστῷ τὴν ἰδέαν, ἐκ τῆς ἐκείνου τροφῆς. μαλακὸν δὲ καὶ παιδικὸν ὀστοῦν, καὶ συμφῦναι δυνατόν. σπανίως δὲ καὶ ἡ τοῦδε τοῦ πάθους γένεσις ἄνευ συμπλοκῆς. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ οἱ παρακείμενοι μύες ἅμα τοῖς ἄλλοις σώμασι πάσχουσι, ῥηγνυμένων τῶν ὀστῶν, ὥστε καὶ ὁ σκοπὸς τῆς θεραπείας διττὸς, ἕτερος μὲν ὁ ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς, ἕτερος δὲ ὁ ἐπὶ τοῖς ἀμφ᾽ αὐτὰ E σώμασιν. ὁ μὲν δὴ τοιοῦτος, ἐν ταῖς τῶν σαρκωδῶν μορίων ἐπιπεπλεγμέναις διαθέσεσιν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν καταγμάτων ἐν τῷδε ῥητέον. ἐπεὶ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἴασίς ἐστιν ἐκ τῆς πωρώσεως, ἵνα δ᾽ αὕτη γένηται, τῆς οἰκείας τροφῆς ὀστοῦ δεῖ περίττωμα πρὸς τὴν τοῦ πώρου γένεσιν ὑποβεβλῆσθαι τῇ φύσει. τὸ περίττωμα δὲ τοῦτο, καὶ τῇ ποιότητι, καὶ τῇ ποσότητι σύμμετρον εἶναι χρὴ, διὰ τοῦτο ἀγωγῆς δεῖται τῆς τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον τὸ ἐπιῤῥέον αἷμα τοῖς ὀστοῖς παρασκευαζούσης, ἐξ οἷου τε καὶ ὅσου γενήσεται πῶρος. ἐπεὶ δ᾽ ἐκχεῖται τοῦτο διὰ τῶν σηραγγῶν τοῦ καταγέντος ὀστοῦ, σκοπεῖν αὐτοῦ χρὴ τὸ πλῆθός τε F καὶ τὴν ποιότητα, καὶ οὕτως ἢ ξηραντικωτέραν ποιεῖσθαι τὴν ἀγωγὴν, ἢ ὑγραντικωτέραν, ἅπερ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι λέλεκται.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Ἴασις τοῦ νύγματος, ἢ λυθείσης τῆς συνεχείας ἐν τῷ νεύρῳ, ἢ τένοντι.

Νεύρου δὲ καὶ τένοντος νύγμα, διά τε τὸ περιττὸν τῆς αἰσθήσεως, καὶ διότι συνεχές ἐστι πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ μόριον, ἕτοιμον ἐπικαλέσασθαι σπασμούς, καὶ μάλιστα ὅταν μηδὲν διαπνέηται πρὸς τὰ ἐκτὸς, τυφλωθείσης τῆς τοῦ δέρματος τρώσεως. τοῦτο τοίνυν χρὴ ἀναστομοῦν, καὶ ἀναξηραίνειν οὐσίᾳ λεπτομερεῖ, διικνεῖσθαι δυναμένῃ πρὸς τὸ βάθος ἄχρι τοῦ τετρωμένου νεύρου. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτου τελέως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἐν μὲν οὖν δὴ ταῖς ἁπλαῖς τῶνδε τῶν γενῶν διαθέσεσιν, ἡ τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων ἰδέα τοιάδε.

CAPVT XXXI.

De curatione puncturæ siue solutæ vnitatis in neruo, vel tendone.

Nerui verò & tendonis punctura, ob sentiendi præstantiam, ob idque quòd cum principio pars hæc continuitatem habet, promptè accersit conuulsionem, maximéque si nihil foràs exhalet, quòd scilicet cæcum sit cutis vulnus. Id igitur aperiendum est, exiccandúmque materia tenui, quæ in altum & ad vulneratum vsque neruum penetrare possit. De his autem in libris de curandi ratione accuratè disputatum est. Hæc igitur est salubrium causarum in simplicibus eiusmodi affectibus forma.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Περὶ ἰάσεως τοῦ ἕλκεος.

Κατὰ δὲ τὰς συνθέτους, ἐπιπέπλεκται τοῖς ἕλκεσι. πρώτη μὲν ἡ κοιλότης, ἣν οὐκ ἄλλην διάθεσιν, ἀλλ' ἕλκους ἡγοῦνται διαφοράν. ἔστι δὲ οὐ διαφορὰ τό γε τοιοῦτον, ἀλλ' ἕτερόν τι γένος ὅλου τοῦ νοσήματος, ἐν ᾧ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἐστιν ἀπώλεια. καὶ τοίνυν καὶ ἡ ἴασις ἐπὶ διπλῷ πάθει, διπλοῦ δεῖται σκοποῦ. ἡ μὲν γὰρ τῆς συνεχείας λύσις, ἑνώσεως, ἡ δὲ τῆς οὐσίας ἀπώλεια, γενέσεως χρήζει. λελεγμένοι δ' εἰσὶν ὀλίγον ἔμπροσθεν οἱ τῆς γενέσεως σκοποί, καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς χρὴ πρότερον ἰᾶσθαι τήνδε τὴν διάθεσιν. εἶθ' ἑξῆς ἑνοῦν ἐπιχειρεῖν, αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. ὅταν οὖν ἀναπληρωθῇ μὲν τὸ κοῖλον, ὁμαλὸν δὲ τὸ ἕλκος ὑπάρχῃ, τὸν ἕτερον τῶν σκοπῶν ἀνῃρῆσθαι συμβαίνει, μέσης γὰρ τῆς νεογενοῦς σαρκὸς ἱσταμένης τῶν χειλῶν τοῦ ἕλκους, ἑνωθῆναι μὲν ἀδύνατον τὰ διεστῶτα. σκοπὸν δ' ἄλλον ἰάσεως ἐξευρεῖν χρή. τὴν δ' εὕρεσιν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἕξομεν, ὃ περιποιῆσαι τῷ μέρει προσήκει. κατὰ φύσιν δ' ἦν αὐτῷ, σκέπεσθαι δέρματι. τοῦτ' οὖν ἡμῖν ἐστι ποιητέον, ἢ εἴπερ ἐστὶν ἀδύνατος ὁ σκοπὸς, ὅμοιόν τι δέρματι. τὴν γοῦν σάρκα δερματώδη ποιητέον ἐστίν. ἔστι δὲ τοιαύτη, ξηραινομένη τε ἅμα καὶ τυλουμένη. ξηραινόντων δὲ καὶ στυφόντων ἀδήκτως, ἔσται χρεία φαρμάκων εἰς τὰς ἐπουλώσεις. οὕτως δὲ κἂν ῥύπος ἐπιτραφῇ, σκοπὸς μὲν ἀπορρύψαι. φάρμακον δὲ ὑγιεινὸν, τὸ ῥυπτικόν. εἴρηται δ' αὐτῶν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἡ ὕλη. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ φλεγμονή τις, ἢ θλάσις, ἢ σκίρρος, ἢ οἴδημα κατὰ τοῦ ἕλκους εἴη, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερα διὰ τῶν εἰρημένων μεθόδων. οὕτως δὲ καὶ εἰ ἐπιρρεῖ τι τῷ ἕλκει, κατὰ τὴν τῶν ἐπιρρεόντων ἴασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ δυσκρασία τις εἴη κατὰ τὸ ἡλκωμένον, ἐπὶ τὰ τῆς δυσκρασίας πρότερον ἰέναι βοηθήματα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

CAPVT XXXII.

De curatione vlceris.

C

In compositis verò affectibus, cum vlceribus primùm quidem iungitur cauitas, quam non aliam affectionem, sed vlceris differentiam esse arbitrantur. Verùm id differentia non est, sed alterum quoddam vniuersi morbi genus, in quo perdita substantia est. Itaque ad duplicis morbi curationem scopo duplici opus est. Nam vnitatis solutio continuitatem desiderat, substantiæ verò amissio nutritionem; cuius paulò antè scopi declarati sunt. Quòd verò affectionem hanc primùm curare oporteat, deinde continuitatem resarcire, ipsa rei natura docet. Si igitur quod concauum est impleatur, & ad æquabilitatem vlcus reducatur, fiet vt alter scopus tollatur; quandoquidem recens nata inter vlceris labra carne, disiunctæ partes coire non possunt; quare inuenienda alia curationis ratio est. Inuenietur autem ex re naturali, quam parti parare oportet. Huic autem naturale est cute obduci. Id igitur præstandum est; aut si scopum assequi nequeas, simile quidpiam cuti, nempe carnem ipsi substantiæ proximam generare oportebit. Eiusmodi autem & sicca & callosa est. Siccantibus igitur ac astringentibus citra morsum medicamentis ad inducendam cicatricem est opus. Ad eundem modum si adnata sordes sit, ad detersionem dirigendum consilium est. Salubre igitur medicamentum est, cui detergendi vis insit. Horum autem materia in libris de medicamentorum facultatibus tradita est. Atque etiam si cum vlcere iuncta inflammatio aliqua vel contusio, vel scirrhus, vel œdema sit, ea priùs, via ac ratione antedicta curanda sunt. Eodem modo si quid in vlcus influat, influxionis curatio adhibenda est. Similiter autem si intemperie aliqua vlcerata pars laborat, ad remedia quibus abigi ipsa possit, priùs veniendum est. De his quidem satis.

D

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Ἴασις νόσων κατὰ τὴν διάπλασιν, καὶ περὶ τῆς ἐμφράξεως.

Ἐπὶ δὲ τὸ περὶ τὴν διάπλασιν ἰτέον ἤδη γένος, εἰς πλείους διαφορὰς τεμνόμενον. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σαφεστάτου τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ θετέον, ὃ κατὰ τὴν τοῦ σχήματος ἐξάλ-

F

CAPVT XXXIII.

De curatione morborum in conformatione, ac de obstructione.

Ad conformationis verò genus, quod in plures differentias distribuitur, iam transeundum est sumpto ab euidentissimo disputationis initio, quod in figuræ permutatione fit

fit. In his igitur qui adhuc crescunt, plurimæ partes emendari possunt. In his verò qui ad incrementum peruenerunt, non possunt. Quæ autem curationem admittunt, in contrariam deprauatæ formam reducenda sunt. Quòd si ob fracturam malè concinnatam vitiata membri figura sit, recentéque callo occupata, frangere oportet, ac probè reconcinnare; postea verò callum inducere. Ex eodem autem morborum genere est obstructio, quam humorum lentor ac crassities parit; atque hæc scopum vnum habet affectui contrarium, nempe expurgationem. Curatur autem detergentibus ac incidentibus medicamentis. Si verò stercore duro farctum intestinum sit, primùm quidem emendanda duritia est humidis & pinguibus clysteribus, deinde acribus stercus vacuandum. At si calculus vesicam obstruit, in præsentia quidem transferendus est. Quòd si omninò sanare velis, vesicæ sectione eximendus est. Qui autem præter naturam humor continetur, integra vacuatione curatur, vt in suppuratis. Immoderata verò repletio, cuiusmodi est sanguinis in venis, immodica vacuatione curatur. Quemadmodum & his quibus in ventre aut intestinis, aut arteria, aut pulmone pus vel sanguis continetur, integra vacuatio est necessaria. Cæterùm cibus & potus plenior recénsque sumptus vacuatione corrigitur. Quæ verò in pulmone & thorace continentur, cum tussi reiiciuntur, sed medicamentis extenuata. At quæ in iecore sunt, aut venis, aut arteriis, aut renibus, ea per vrinas vel ventrem expelluntur, sed quæ per vrinas reiiciuntur, vehementer extenuari debent, quæ verò per ventrem, attrahentibus & aperientibus egent. Quæ autem in superiore ventre continentur, vomitionibus; quæ verò in inferiore, alui subductione deiiciuntur. Sub cute autem collecta, vel sectionem, vel candens ferrum, vel adurens medicamentum efflagitant. Ad eundem modum & quæ in loco natura cauo vt thorace continentur. In summa autem, quicquid præter naturam in aliqua parte est, tollendum est, aut si id assequi non possis, transponendum. Quæ autem toto genere præter naturam non sunt, sed quantitate delinquunt, euacuatione curanda sunt cuius ratio cum ex ipso affectu, tum maximè ex affectis partibus inuenitur. Exasperatas præter naturam partes, ad naturalem læuitatem æqualitatémque reducimus, ossa quidem radendo, arteriam autem & linguam humore lento morsu carente deliniendo. Læuigatæ verò præter naturam, medicamentis quæ abundè detergeant, & leuiter adstringant, ad natiuam asperitatem reuocantur.

CAPVT XXXIV.

De curatione morbi compositi ex omni morborum genere.

OBstructiones verò vel angustiæ quæ morbis aliis succedunt, posteriùs curari debent. In opere autem de morborum differentiis ostendimus supradictos affectus plerúmque nasci ex inflammationibus, scirrhis, œdematis, & nonnunquam ex immodicis siccitatibus, prauisque continentium partium figuris; quemadmodum & ex quibusdam circumstantibus tumoribus. Quòd si ex supradictis quædam inter se copulentur, varias habebunt indicationes.

λάξιν γὰρ τῶν μὲν οὖν ἔτ' αὐξανομένων, οἷόν τε τὸ σχῆμα τῶν πλείστων μορίων ἐπανορθοῦσθαι, τῶν δ' ηὐξημένων, οὐκέτι. σκοπὸς δ' ὧν οἷόν τε θεραπεῦσαι, πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν τῆς διαστροφῆς. εἰ δὲ κατάγματος οὐκ ὀρθῶς διαπλασθέντος ἡμάρτηταί τινος κώλου σχῆμα, πωρωθῆναι φθάσαντος, ἐὰν ἔτι πρόσφατος ὁ πῶρος ὑπάρχῃ, κατάξαντα χρὴ διαπλάττειν αὖθις ὀρθῶς, εἶτα πωροῦν. ἔστι δὲ ἡ ἔμφραξις ἐκ ταὐτοῦ γένους τῶν νοσημάτων. ἡ μὲν ὑπὸ γλίσχρων καὶ παχέων γινομένη χυμῶν, ἕνα μὲν ἔχουσα καὶ αὐτὴ σκοπὸν ἐναντίον τῷ πάθει τὴν ἔκφραξιν. αἴτια δὲ ὑγιεινά, τά τε ῥυπτικὰ καὶ τμητικὰ τῶν φαρμάκων. ἡ δ' ὑπὸ κόπρου σκληρᾶς ἐμφραχθείσης ἐντέρῳ, προτέραν μὲν ἕξει τὴν τῆς σκληρότητος ἐπανόρθωσιν διὰ ὑγρῶν καὶ λιπαρῶν κλυσμάτων, ἑξῆς δὲ τὴν κένωσιν ἐκ δριμέων. ἡ δ' ὑπὸ λίθου κατὰ κύστιν, ἐν μὲν τῷ παραυτίκα τὴν μετάθεσιν. ἰάσεως δὲ παντελοῦς ἕνεκα, τὴν διὰ τομῆς κομιδήν. ἡ δὲ τῆς παρὰ φύσιν ἐν μορίῳ περιεχομένης ὑγρότητος ἴασις, ἐν τῇ παντελεῖ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐμπύων. ἡ δὲ ἄμετρος πλήρωσις, ἐν ἀμέτρῳ κενώσει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἵματος, ὡσαύτως καὶ ὅσοις κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, ἢ ἀρτηρίαν τραχεῖαν, ἢ πνεύμονα πύον, ἢ αἷμα περιέχεται, παντελοῦς κενώσεως δεῖται. τοῦ δὲ πλείονος ἐδέσματος, ἢ πόματος, ἔτι ὄντος προσφάτου, κατὰ τὴν ἀποκένωσιν ἡ ἐπανόρθωσις. ὅσα μὲν οὖν ἐν πνεύμονί τε καὶ θώρακι περιέχεται, μετὰ βηχῶν μὲν ἡ κένωσις, ὑπὸ δὲ φαρμάκων λεπτυντικῶν. ὅσα δὲ καθ' ἧπαρ, ἢ φλέβας, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεφρούς, ἤτοι δι' οὔρων, ἢ γαστρός. ἀλλὰ δι' οὔρων μὲν ὑπὸ τῶν λεπτυνόντων σφοδρῶς. διὰ γαστρὸς δὲ ὑπὸ τῶν ἑλκτικῶν τε καὶ ἀναστομωτικῶν. ὅσα μὲν οὖν κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα, δι' ἐμέτων. ὅσα δὲ κατὰ τὴν κάτω, δι' ὑπαγωγῆς. ὅσα δὲ ὑπὸ τῷ δέρματι, διὰ τομῆς, ἢ καύσεως, ἢ φαρμάκων καυστικῶν. οὕτως δ' ἐνίοτε, καὶ ὅσα κατά τινα κοιλότητα φυσικήν, ὡς ἐπὶ θώρακος. ἑνὶ δὲ κεφαλαίῳ, τῶν μὲν ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν ἔν τισι μέρεσι περιεχομένων, ὁ σκοπὸς τῆς ἰάσεως ἄρσις ἐστίν. εἰ δ' ἀδύνατος γενέσθαι, μετάθεσις. ὅσα δὲ οὐχ ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν ἐστίν, ἀλλὰ τῷ ποσῷ, σκοπὸς τούτων ἡ ἀποκένωσις. ἡ δ' εὕρεσις τῶν ἰασομένων αὐτά, μέρος μέν τι κἀξ αὐτῆς λαμβάνεται τῆς διαθέσεως. ἡ πλείστη δὲ ἐκ τῶν πεπονθότων μορίων. ὅσα δὲ ἐν τῷ τετραχύνθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντεισακτέον λειότητα. κατὰ μὲν οὖν ὀστοῦν ξύοντα, κατὰ δὲ τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἢ γλῶτταν, ἐκλεαίνοντα δι' ὑγρῶν ἀδήκτων καὶ γλίσχρων. ὅσα δὲ τῷ λεῖα γενέσθαι παρὰ φύσιν ἔχει, τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἀντεισακτέον τραχύτητα, διά τε φαρμάκων ἱκανῶς ῥυπτικῶν, καὶ διὰ βραχείας σήψεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ ἰάσεως τοῦ νοσήματος συνθέτου ἐξ ἁπάντων τῶν νοσημάτων γενῶν.

ΟΣαι δὲ ἐμφράξεις, ἢ στενοχωρίαι νοσήμασιν ἑτέροις ἕπονται, θεραπευτέον ἐκεῖνα πρότερα. δέδεικται δ' ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ὡς φλεγμοναῖς, καὶ σκίρροις, καὶ οἰδήμασι, καὶ ξηρότησιν ἐνίοτε ἀμέτροις, ἔτι τε μοχθηροῖς σχήμασιν αὐτῶν τῶν περιεχόντων σωμάτων, ἕπεται πολλάκις τὰ εἰρημένα, καθάπερ καὶ ὄγκοις τισὶ τῶν πέριξ σωμάτων. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλληλα τῶν εἰρημένων ἐπιπλέκοιτό τινα, τὰς ἐνδείξεις ἕξει ποικίλας,

ἀρκέσει δ' ἐφ' ἑνὸς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ποιήσασθαι τὸν λόγον. ἐπὶ πλέον γὰρ ὑπὲρ ἁπάντων ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς λέγεται γράμμασιν. ὑποκείσθω τοίνυν ἐπιρρεῖν τινι μέρει πλῆθος αἵματος, ὡς διατείνεσθαι τὰ κατὰ τὸ μόριον ἀγγεῖα, μὴ τὰ μεγάλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σμικρὰ τὰ πρότερον ἐκφεύγοντα τὴν ὄψιν. ἐκ δὲ τοῦ πεπληρῶσθαι φαινόμενα νῦν, ὥσπερ γε ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶται σαφῶς ἐνίοτε διὰ τὴν λευκότητα τοῦ χιτῶνος. εἰκὸς δὲ δήπου, καὶ ἄλλα τῶν μὴ ὁρωμένων ἀγγείων διατετάσθαι μεμεστωμένα, μηδέπω μηδ' αὐτὰ φαινόμενα διὰ τὴν σμικρότητα, καὶ δὴ κίνδυνος ἐκχυθῆναι τὸ διϊδρούμενον ἐκ τῶν ἀγγείων, εἰς τὰς μεταξὺ χώρας τὰς κενὰς, ἢ καὶ παρεκκεχύσθαι μικρὸν ἤδη. τοῦ τοιούτου πάθους ἡ ἴασις, ἕξει μὲν δή που σκοπὸν τὴν κένωσιν, ἢ ἵνα σαφέστερον εἴπωμεν, ἀποκένωσιν. ἐπειδὴ τὸ πάθος ἦν ἐν τῷ πεπληρῶσθαι τὸ μόριον ἀμέτρως, ἀναγκαῖον δὴ, ἤτοι παλινδρομῆσαν ἐκκενωθῆναι τὸ περιττὸν, ἢ δι' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μορίου. παλινδρομήσει μὲν οὖν, ἢ ὠσθὲν, ἢ ἑλχθὲν, ἢ παραπεμφθὲν, ἢ κατά τινα τούτων, ἢ κατὰ πάντα. δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ πεπονθότος ἐκκενωθήσεται, τὸ μέν τι φανερῶς τε καὶ αἰσθητῶς, τὸ δὲ εἰς ἀτμοὺς λεπτυνθέν. εἰ μὲν οὖν εἴη τὸ σύμπαν σῶμα πληθωρικώτερον, οὐ χρὴ διὰ τοῦ πεπονθότος τόπου ἐκκενοῦν. εἰ μὲν γὰρ ἀμυχαῖς, καὶ τομαῖς αἰσθητῶς ἐκκενώσομεν ὀδυνήσαντες, ἐπισπασόμεθα πλέον διὰ τὴν ὀδύνην. εἰ δὲ τοῖς θερμαίνουσι διαφορεῖν ἐπιχειρήσομεν, ἕλξομεν διὰ τὴν θερμότητα πλέον εἰς τὸ μέρος, ἢ φορήσομεν. εἰ δ' αὖ βουλοίμεθα παλινδρομεῖν ἀναγκάζειν τὸ ἐπιρρυέν, οὐκ ἂν δέξαιτο μεστὸν ὑπάρχον τὸ σῶμα. πρὸς ἄμφω τοίνυν ταῦτα χρὴ κενῶσαι τὸ ὅλον, ἢ ἀντισπᾶσαί γε πάντως εἰς ἄλλα χωρία τὸ ἐπιρρέον τῷ πεπονθότι. τοῦτο δὲ ἐργασάμενον ἀπωθεῖσθαι τοῦ μέρους πρότερον, ἢ διαφορεῖν ἐπιχειρεῖν. ἑτοιμοτέρα γὰρ ἡ κένωσις ὅσῳ διὰ μειζόνων. ἀποκρουσόμεθα δ' ἐκ τοῦ πεπονθότος, εἰ στύφοιμέν τε, καὶ ψύχοιμεν. ἀλλὰ καὶ τὰ κενωθέντα, πρὸς ἑαυτὰ ἀποκρουόμενον ἕλξει. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο διὰ τοῦ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγου. καὶ δὴ καὶ παραπέμψει τὰ ἀγγεῖα, τονωθέντα τοῖς στύφουσι φαρμάκοις. εἰ μὲν οὖν ἅπαν οὕτω παλινδρομήσει, εὖ ἂν ἔχῃ. καταληφθέντος δέ τινος ἐν τῷ μορίῳ, ἐχρῆν μὲν δήπου τεκμαίρεσθαι τοῦτο γλίσχρον ὑπάρχειν, ἢ παχὺ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐσφηνῶσθαι δυσλύτως. δύναται δὲ καὶ μὴ τοιοῦτον ὂν, εἰς τὰς μεταξὺ χώρας ἐκκεχύσθαι. τότ' οὖν ἥκειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὸ κενοῦν αὐτὸ διὰ τοῦ πεπονθότος, ἐπιθέντα τοῖς ὑποκειμένοις ἀποκρουστικὰς τῶν ἐπιρρεόντων δυνάμεις. ἐκκενώσεις δὲ μάλιστα, εἰ κατὰ τὰς μεταξὺ χώρας τεκμαίροιο περιέχεσθαί τι, δι' ἀμυχῶν τε ἅμα, καὶ διὰ φαρμάκων διαφορητικῶν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ διαφοροῦντα πάντα θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχει, τῆς δ' αὐτῆς ἐστι κράσεως ἔργον τὸ δάκνειν, ὅταν ἀμετρότερον ᾖ θερμὰ, φυλακτέον ἐν αὐτοῖς τὰ πάνυ θερμὰ, καὶ μάλιστα ἢν ἐπιπολῆς ᾖ τὸ πεπονθός. ὀδυνήσεται γὰρ οὐ σμικρῶς, ἢν ἅμα πεπόνθῃ καὶ δάκνηται, ὀδύνη τε πᾶσα προξενεῖ τὰ ῥεύματα. τὸ μετρίως οὖν θερμὸν, ἐπὶ τούτων ἀνώδυνον, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν ὑγρὸν ὑπάρχῃ. καὶ μέντοι καὶ ἱκανόν ἐστιν διαφορῆσαι τὸ ἐπιπολῆς, εἰ καὶ μὴ σφοδρὸν εἴη τὸ διαφορητικὸν φάρμακον. εἰ δὲ τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἀπαθῆ παντάπασιν ὑπάρχει, διὰ βάθους δ' εἴη τὸ κενώσεως δεόμενον,

De vno autem velut exemplo verba facere satis fuerit, quando fusiùs de omnibus in libris de curandi ratione disputatum est. Ponamus igitur in partem aliquam sanguinis multitudinem fluere, ita vt in ea non solùm maiores, sed & minores venæ distendantur, quæ priùs visum effugiebant, nunc verò ob plenitudinem conspicuæ sint (quod aliquando in oculis ob tunicæ candorem manifestè cernitur) verisimile est alia quoque vasa sensum effugientia plenitudine distenta esse, non tamen ob exiguitatem apparere. Periculum itaque est ne quod ex vasis exudat, ad inania spatia intermedia effundatur, aut nonnihil iam sit effusum. Hîc sanè affectus vacuatione curatur, aut vt clariùs explicem, euacuatione. Quoniam quidem affectus immoderata partis repletio erat, necessariò quod superuacuum est, aut intrò remeando, aut per ipsam affectam partem vacuabitur. Intrò remeabit quidem, si repellatur vel retrahatur, vel in propinquam partem mittatur, vel horum aliquo modo, vel omnibus. Quod autem per affectam partem vacuatur, aliquando quidem euidens est, sensuique peruium, aliquando verò in vapores resoluitur. Si igitur vniuersum corpus plenius fuerit, per affectam partem vacuandum non est. Nam si manifestè scarificationibus & sectionibus vacuemus, dolorem excitabimus, proindéque fluxionem maiorem aduocabimus. Quòd si calidis medicamentis digerere tentemus, plus in affectum locum ob calorem attrahemus, quàm per halitum dissipari possit. At si retorquere quod influxit velimus, corpus plenum non excipiet. Duabus igitur his de causis totum corpus vacuare oportet, deinde in contrarium omninò quod influit reuellere. Quo peracto, è parte priùs repellere, quàm per halitum digerere tentabimus. Nam eo facilior erit vacuatio, quo per maiores & patentiores vias fiet. Ex affecto autem loco adstringentibus & refrigerantibus medicamentis repellemus. Quin & inanitæ partes ad se quod repellitur attrahunt; vt in libro de facultatibus naturalibus demonstratum est. Idem venæ adstringentibus remediis confirmatæ retrudunt. Si igitur ad hunc modum totum intrò recurrat, prospere res cedet. Quod si quid relictum in particula sit, coniiciendum est id lentum aut crassum esse, proindéque ita impactum, vt non facilè elui possit. Quanquam fieri potest, si tale non existat, vt in spatia intermedia refusum sit, quod quum accidit, iam tempus suadet per affectam partem vacuandum esse medicamentis quæ repellendæ fluxionis facultatem habent, suprà impositis. Vacuabimus autem, si quid in spatiis intermediis retentum esse suspicio sit, scarificationibus simul & medicamentis digerendi vi præditis. Sed quum hæc omnia facultate calida sint, mordendi vi prædita si modum excesserint; vitanda sunt vehementer calida; præsertim si in superficie sit morbus; dolor enim non exiguus excitabitur si vnà cum affectu mordeatur, & dolor omnis fluxionem proritet. Quod igitur ex his modicè calfacit, dolorem non excitat; præsertim si cum eo coniuncta sit humiditas, idque digerere quod in superficie est, abundè potest; etiam si vehemens digerendi facultas eiusmodi medicamento non insit. At si in superficie pars affecta omninò non sit, sed in profundo, eaque vacuari desideret, intenden

intendendus ac augendus est digerentis medicamenti calor. Periculum enim est ne antequam ad profundum perueniat, resoluatur, neque tamen partes in superficie sitæ contactæ molestiam aliquam sentiunt, vtpote quæ affectæ non sint. Quocirca nunc quoque ad calidiorum simul & acriorum medicamentorum vsum hæc duo contingunt, nempe vt partes quæ in superficie sunt; tolerent, & profundæ egeant. Hæc igitur ex affectæ partis positura indicatio sumitur. Deinceps verò consideramus an ad curationem aliquid desit. Deesse enim non pauca videntur. Ex affectis sedibus quæ superuacuam fluxionem recipiunt, aliæ raræ, fungosæ, ac molles natura sunt; aliæ verò densæ, compactæ ac duræ. Priores facilè vacuantur; posteriores verò acriora remedia efflagitant, quæque partium tenuitate prædita sint, eo quidem maiore, quò altius delitescunt. Hæc rursus altera sit indicatio, quæ ab affectæ partis substantia sumitur. Alia verò à conformatione simul & positura ducitur. Ponatur, exempli gratia iecur antè dicto affectu laborare, in extremis venarum angustiis impactos esse humores lentos aut crassos, aut multos; annon cibo & potu extenuante primùm quidem crassitiem ac lentorem promptum est extenuare? posteà verò quod infestat, non per cæcas & angustas vias solùm sed & latas euacuare? In iecore enim sunt venæ & patentiores & plurimæ, desinunt autem quæ in gibbis sunt, in cauam venam; quæ verò in simis, in portam. Quocirca iam promptissimum tibi est, humores in vtrislibet sint farcti, vacuare; ad ventrem quidem trahendo, si in simarum venis impacti sint, medicamentis attrahendi vi præditis, per cauam autem venam, si in ei proximis venis, ad vrinas deducendo. Præter has verò altera ab ipso iecore tanquam venarum principio sumitur indicatio. Quoniam enim iecur natura non se solum (quales sunt plurimæ animantis partes) moderatur, sed & in venas vim suam transfundit, periculum est, si laxantibus tum perfusionibus tum cataplasmatis robur eius resoluamus, ne ipsum in primis, deinde omnes eius venas inefficaces ad obeundas suas actiones reddamus. Quocirca in eius curatione nonnihil adstringentium medicamentorum miscendum est. Sed quoniam in alto admodum corpore est situm, periculum est ne adstringentis medicamenti facultate resoluatur, nisi ab aliqua materia tenuitate partium donata, qualis est odoramentorum, educatur. Præstat autem adstringens medicamentum statim ab ortu vim odoram habere, quod enim duas habet congenitas qualitates ac facultates, efficacius est. Itaque vacuetur quod præter naturam in partem iam fluxit, natiua verò humorum symmetria conuenientiáque superstit. Considerandum & hîc, an à fluxionis qualitate, eius partis temperatura mutata sit (si quidem pituitosa erat, refrigeratum; sin biliosa, calfactum iecur est) vt absolutè curata intemperie, sanitas restituatur. Restituemus autem, contrariam qualitatem obiicientes, vt in intemperaturarum curatione diximus, tantum vnamquamque partem refrigerantes, quantum eius calor excesserit. Quocirca rursus hic necessariò eius natiua temperies cognoscenda est. Nam quomodo scire poterimus partis natura frigidioris aut calidioris exuperantiam, aut quando

A ἐπιτεῖναί τε καὶ αὐξῆσαι δεῖ τοῦ διαφορητικοῦ φαρμάκου τὴν θερμασίαν. κινδυνεύσει γὰρ ἐκλυθῆναι, πρὶν εἰς τὸ βάθος ἐξικέσθαι, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἀνιάσει τι τὰ ἐπιπολῆς ὧν ψαύσει, διότι μὴ πέπονθεν. ὥστε καὶ νῦν ἐς ταὐτὸν ἄμφω συμβαίνει, πρὸς τὴν τῶν θερμοτέρων τε ἅμα, καὶ δριμυτέρων φαρμάκων χρῆσιν, τά τ᾽ ἐπιπολῆς ἀνεχόμενα, καὶ τὰ διὰ βάθους δεόμενα. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἔνδειξιν ἐκ τοῦ μορίου τῆς θέσεως ἐλάβομεν. ἑξῆς δὲ σκοπῶμεν εἰ λείπει τι πρὸς τὴν ἴασιν. ἔοικε γὰρ λείπειν οὐ μικρὰ τῶν πεπονθότων αὐτῶν, ἐν οἷς ἐστι τὸ περιττὸν τοῦ ῥεύματος. ἔνια μὲν ἀραιὰ B καὶ χαῦνα, καὶ μαλακὰ τὴν φύσιν ἐστὶν, ἔνια δὲ πυκνὰ, καὶ πεπιλημένα, καὶ σκληρά. τὰ μὲν οὖν πρότερα, ῥᾳδίως ἐκκενοῦται. τὰ δ᾽ ἕτερα, δριμυτέρων δεῖται τῶν κενωσόντων αὐτὰ, καὶ προσέτι λεπτομερεστέρων. ἂν δὲ καὶ κατὰ συχνοῦ κεῖνται βάθους, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον. αὕτη σοι πάλιν ἔνδειξις ἑτέρα παρὰ τῆς οὐσίας τοῦ πεπονθότος. ἄλλη δ᾽ ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἅμα καὶ θέσεως. ὑποκείσθω γὰρ εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐν ἥπατι τὴν προειρημένην εἶναι διάθεσιν, ἐν τοῖς στενοῖς πέρασι τῶν ἀγγείων ἐσφηνωμένων ὑγρῶν, ἤτοι γλίσχρων, ἢ παχέων, ἢ πολλῶν. ἆρ᾽ οὐχ ἕτοιμον ἐδέσμασί τε C καὶ πόμασι λεπτυντικοῖς, τὸ πάχος μὲν πρῶτον ἅμα τῇ γλισχρότητι λεπτομερὲς ἐργάζεσθαι. δεύτερον δὲ μὴ διὰ τῶν ἀοράτων καὶ στενῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι᾽ εὐρέων ὁδῶν ἐκκενῶσαι τὸ λυποῦν. εὐρύτεραι γάρ εἰσι κατὰ τὸ ἧπαρ αἱ φλέβες, ὥσπερ καὶ πλεῖσται. τελευτῶσι δ᾽ αἱ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς εἰς τὴν κοίλην, αἱ δ᾽ ἐν τοῖς σιμοῖς, ἐπὶ πύλας. ὥστ᾽ ἤδη σοι ῥᾷστον, ἐν ὁποτέραις ἂν ὦσιν αἱ σφηνώσεις, ἐκκενοῦν ἑτοίμως αὐτὰς, ἕλκοντα μὲν εἰς τὴν γαστέρα διὰ τῶν ἑλκτικῶν τε καὶ ἀναστομωτικῶν ὅσα τῶν ὑγρῶν ἐσφήνωται, κατὰ τὰς ἐν τοῖς σιμοῖς φλέβας. ἐπ᾽ οὖρα δὲ προτρέποντα διὰ τῆς κοίλης φλεβὸς, ὅσα κατὰ τὰς ταύτης φλέβας· ἑτέρα δὲ ἐπὶ ταῖς προειρημέναις, ἔνδειξις ἀφ᾽ ἥπατος, ὡς ἀρχῆς φλεβῶν. ἐπεὶ γὰρ οὐχ ἑαυτὸ μόνον, ὥσπερ τὰ πλεῖστα μόρια τοῦ ζώου διοικεῖν πέφυκεν, ἀλλ᾽ ἐπιπέμπει δύναμιν ταῖς φλεψὶ, κίνδυνός ἐστιν ἐὰν ἐκλύσωμεν αὐτοῦ τὸν τόνον ἐπιβροχαῖς τε καὶ καταπλάσμασι χαλαστικοῖς, αὐτό τε πρῶτον ἀτονῆσαι περὶ τὴν ἐνέργειαν, ἀτόνους τε συμπάσας ἐργάσασθαι τὰς φλέβας. ὅθεν ἐπιμιγνύναι χρὴ τῶν στυφόντων τι φαρμάκων ἐν ταῖς θεραπείαις αὐτοῦ. ἀλλ᾽ ἐπεὶ διὰ βάθους ἐστὶ συχνοῦ, κίνδυνος ἐκλυθῆναι τὴν δύναμιν E τοῦ στύφοντος, ἐὰν μὴ ποδηγῆται πρός τινος ἑτέρας οὐσίας λεπτομεροῦς, οἷα περ ἡ τῶν ἀρωμάτων ἐστί. κάλλιον δὲ εἰ αὐτὸ τὸ στῦφον φάρμακον εὐθὺς εἴη καὶ ἀρωματῶδες. συμφύτους γὰρ ἔχον δύο ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἰσχυρότερον ἐνεργήσει. καὶ τοίνυν ἐκκενούσθω μὲν καὶ ἤδη τὸ παρὰ φύσιν εἰς τὸ μόριον ἐνεχθέν. ἐχέτω δὲ τὴν συμμετρίαν τῶν χυμῶν τὴν κατὰ φύσιν. ἐπισκεπτέον οὖν ἡμῖν ἐν τούτῳ, μή τι πρὸς τῆς τοῦ ῥεύματος ποιότητος ἠλλοιώθη τὴν κρᾶσιν. εἰ μὲν φλεγματικώτερον ἦν, ψυχθὲν, εἰ δὲ χολωδέστερον, θερμανθὲν, ἵνα καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν δυσκρασίαν F ἰασάμενοι, τελέως ὑγιὲς ἀποφαίνωμεν. ἰασόμεθα δὲ τὴν ἐναντίαν ἀντεισάγοντες ποιότητα, καθάπερ ἐν ταῖς τῶν δυσκρασιῶν εἴρηται θεραπείαις εἰς ὅσον ἕκαστον ἐγένετο θερμότερον, ψύχοντες εἰς τοσοῦτον. ὥστ᾽ ἐνταῦθα πάλιν ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν κατὰ φύσιν εὐκρασίαν αὐτοῦ. πῶς γὰρ ἂν εἰδείημεν ὁπόσῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἐστὶ ψυχρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ πότε

ψύχοντες παυσόμεθα, μὴ γινώσκοντες τὸ μέτρον τῆς κατὰ φύσιν θερμότητος. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸ ψυχρότερον γινόμενον θερμαίνοιμεν, μὴ γινώσκοντες τὸ μέτρον αὐτῆς τῆς κατὰ φύσιν ψυχρότητος, οὐχ οἷόν τε ἡμῖν, οὔτ' εὖ πορίσαι τοῦ θερμαίνοντος οἰκείως, οὔτε παύσασθαι θερμαίνοντας.

à refrigerando cessandum sit, si caloris natiui modum ignoremus? Eadem ratione si frigidiorem calfacientes, ignoremus naturalis eius frigoris modum. Itaque neque quod commodè calfaciat, neque quando à calfaciendo cessandum sit, inuenire poterimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Περὶ ἰάσεως τοῦ κατ' ἀριθμὸν τε καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν θέσιν νοσήματος.

ΕΠεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, μεταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν, οὐ κατὰ φύσιν ἔχοντα. διττῆς δὲ οὔσης αὐτῶν τῆς διαφορᾶς, οἷς μὲν ἐλλιπές τι μόριον, ἐργάζεσθαι τοῦτο σκοπὸς ὑπηρετοῦντας δηλονότι τῇ φύσει, καθ' ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται τρόπον. οἷς δ' αὖ περιττόν, τοῦτ' ἐκκόπτειν αὐτὸ, ἤτοι διὰ σμίλης, ἢ διὰ πυρὸς, ἢ διὰ φαρμάκου καυστικοῦ. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα, σχεδὸν δυνατόν ἐστιν ἰάσασθαι, γεννῆσαι δ' οὐχ ἅπαντα δυνατόν, ὡς ἐν τῷ περὶ σπέρματος ἀποδέδεικται λόγῳ. ἵνα δὲ κἂν αὐτὰ μὴ δυνατὸν ᾖ γεννῆσαι, ποιῆσαι γοῦν ἀντ' αὐτῶν ἕτερόν τι δυνατόν, ὡς ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ τελέως ἐξαιρεθέντος, οὐσίαν ἑτέραν ἐν τῇ κατ' αὐτὸ χώρᾳ, διαφέρουσαν ὀστοῦ τε καὶ σαρκός. ἔστι γὰρ ἡ γινομένη κατὰ τὴν χώραν αὐτοῦ, καθάπερ τις σὰρξ πωρώδης, ἢ πῶρος σαρκοειδής, καὶ τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, ἐπὶ τὸ πωρωδέστερον μεθίσταται, κατ' ἀρχὰς σαρκοειδὴς μᾶλλον οὖσα. καθ' ὅτι δ' αὖ μόριον ἀπολλύμενον, οὔτε τὴν αὐτὴν οὐσίαν κατ' εἶδος, οὔθ' ὁμοίαν ἐργάσασθαι δυνάμεθα, τρίτος ἡμῖν σκοπὸς ἐξεῦρεν ἵνα κόσμον, ὡς ἐπὶ κολοβωμάτων. ἐπικοινωνεῖ δὲ δηλονότι τὸ γένος ὅλον τοῦτο τῷ κατὰ τὸ πηλίκον. ὅσον γὰρ αὐτοῦ περὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἐκείνῳ πλησιάζει. τὸ δ' ἐν τοῖς παρὰ φύσιν, ἀποκεχώρισται μόνον. ἐφ' οὗ πρῶτος μὲν σκοπὸς ἡ ἀφαίρεσις. εἰ δ' ἀδύνατος αὕτη, ἡ μετάθεσις δεύτερος, ὡς ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων. ὅσα δ' οὐχ ὅλοις μορίοις, ἀλλ' ἐν μέρεσι μορίων, ἐλλείπει τε καὶ ὑπερβάλλει τοῦ κατὰ φύσιν. ἀνάθρεψις μὲν ἡ γένεσις ἐπὶ τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ ἡ καθαίρεσις, ἐπὶ τῶν ὑπερβαλλόντων, ὅθεν οὔτε σκοπὸς ἐπ' αὐτῶν ἕτερος, οὔτ' ἰδέα φαρμάκων ἑτέρα κατὰ γένος. ἀλλ' ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι γένος ἰτέον τῶν ὑγιεινῶν αἰτίων, ὅπερ ἐπανορθωτικόν ἐστι τῶν παρὰ τὴν θέσιν ἐσφαλμένων σωμάτων, οἷα ἐξαρθρήματα, καὶ ἔντερον ἐν ὀσχέῳ. γίνεται δὲ τὸ μὲν ἐκ βιαίας τάσεως, ἢ ὤσεως. τὸ δὲ ἐξ εὐρύνσεως, ἢ ῥήξεως τοῦ περιέχοντος, ὥστε καὶ ἡ ἴασις τῶν μὲν ἐξ ἀντιτάσεώς τε καὶ τῆς εἰς τοὐναντίον, εἰ παρήλλαξεν, ὤσεως, τῶν δὲ ἐκ τοῦ στεγανὸν ἐργάσασθαι, τὸ περιέχον. ἐξ ὧν δ' ἄν τις μεθόδων τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκῃ, διὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας δεδήλωται.

CAPVT XXXV.

De curatione morbi numeri, magnitudinis, & situs.

QVoniam de his abundè disputauimus, ad ea quæ numero præter naturam insunt, iam transeundum est. Quorum quum duplex sit differentia, quibus pars aliqua deest, hanc sarcire studeamus, eo quem paulò antè diximus modo naturæ famulantes. Quibus verò abundat, recidere vel scalpro vel igni vel adurente medicamento. Hæc igitur omnia ferè sanescunt, sed non omnia generantur; vt in libro de semine proditum est. Quædam autem non gignuntur, sed in eorum locum aliquid substituitur; vt si os omninò exemptum sit, altera materia quæ ab osse & carne differat, in ea ipsa parte regigni potest, quæ veluti caro quædam callosa est, aut callus carnosus, qui temporis processu in naturam magis callosam transit, initio statim potius carnem referens. In quacunque autem parte amissa materia est, quæ nec eadem specie nec similis restitui potest, ornatum quendam tertius scopus inuenit, vt in mutilatis. Perspicuum autem est genus hoc cum eo communitatem habere, quod ad magnitudinem pertinet. Quod enim ex eo secundum naturam est, magnitudini vicinum est. Solum autem dissidet quum præter naturam est. In quo genere primùm quod abundat tollendum; aut si assequi id nequeas, transponendum est; vt in suffusionibus. Quibus autem non integræ quidem partes, sed ex his portiones imminutæ sunt vel auctæ præter modum, alere quidem ac generare quæ deficiunt; quæ verò redundant, demere ac minuere, reprimereque oportet. Vnde neque alius in ipsis finis est, neque genere diuersa remediorum forma. Sed ad reliquum salubrium causarum genus veniendum est, quod ea emendat quæ suo loco exciderunt, veluti ossa sedibus suis emota, & intestina in scrotum prolapsa. Illa quidem violenta tensione vel impulsione, hæc dilatatione vel ruptura continentis membranæ fiunt. Itaque curantur priora quidem aduersæ partis tensione, & in aduersam partem repulsione; posteriora verò si continens membrana cogatur ac firmetur, quæ quemadmodum fieri debeant, in libris de curandi ratione explicatum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λϛ'.

Περὶ αἰτίων προφυλακτικῶν, καὶ πρῶτον περὶ προφυλάξεως σώματος οὐδετέρου τοῦ καταπίπτοντος.

ΕΞῆς δ' εἴη λέγειν ὅσα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀνεβαλλόμεθα. καλοῦσι δ' αὐτὰ προφυλακτικά. τριττὴ δ' ἐστὶ καὶ τούτων ἥ γε κατὰ γένος διαφορά. πρώτη μὲν ὑγιαίνοντος ἀμέμπτως τοῦ ἀνθρώπου, δευτέρα δὲ ἡ μεμπτῶς, ἡ τρίτη δὲ νοσοῦντος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον γένος, ἐκ τῆς ὑγιεινῆς ἐστὶ

CAPVT XXXVI.

De causis præseruantibus; ac primùm de præseruatione corporis neutrius decidentiæ.

DEinceps autem de his differendum est quæ in priore sermone distulimus. Hæc autem præcauentia dicimus. Quorum triplex est in genere differentia, vna quidem hominis inculpata valetudine fruentis; altera de qua cōqueri liceat; tertia verò ægrotātis est. Primū autē genus, quod vt antè diximus,

diximus, duplex est, ad salubrium; secundum autem ad præcauentium; tertium verò ad curantium disputationem pertinet. Vniuersum autem hoc genus in humoribus maximè consistit; quos nec lentos, nec crassos, nec multos, nec admodum calidos aut frigidos, nec mordaces, nec putres, nec pestilentes esse oportet. Aucti enim morbos gignunt. Augentur autem interdum quidem ab eadem causa quæ ab initio eos procreauit, aliquando verò à cibis corporis humores in suam naturam immutantibus. Horum autem curandorum duplex est scopus, nempe immutatio, & euacuatio. Immutantur vel ab ipso corpore eos concoquente, vel à quibusdam medicamentis, in quibus tum ea continentur, quæ animalium venenis medentur, græci ἰοβόλα vocant: tum quæ exitialia pharmaca permutant. Euacuantur autem à medicamentis potenter calfacientibus, & purgationibus, clysteribus, & sudoribus, & vomitionibus, atque hæ sunt communes eorum vacuationes. Propriæ verò ex locis in quibus aceruantur, sumuntur, quemadmodum in libris de sanitate tuenda, præsertim tertio & quarto docuimus: vbi de lassitudinibus aliisque lassitudini proximis affectibus disputauimus. Promptiùs enim primarum venarum excrementa per ventrem; iecoris verò per vrinas expelluntur, & per sudores, qui in toto corporis habitu continentnr; quemadmodum per palatum aut nares aut vtrumque, quæ caput occupant; & quæ in latis thoracis spatiis sunt, per guttur vna cum tussi reiiciuntur. Quæ verò in renibus vel vesica resident, per vrinas. Reuellendi autem ad longinquissima, communis est omnium partium indicatio, quemadmodum deriuandi ad propinqua. Quæcunque verò eiusmodi affectiones curant, salubres causæ dicuntur, quemadmodum morbosæ, quæ has adaugent & neutræ, quæ neque lædunt, neque iuuant. Posset autem quispiam ne quidem causas omninò appellare, quales multi sophistæ sunt, qui rerum differentias contemnunt, plurimùm verò temporis in nominibus conterunt; aduersus quos in aliis operibus plurima scripsimus. Hæc igitur est artis pars quæ prophylactice dicitur.

πραγματείας, διττὸν ὑπάρχον, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ δεύτερον δὲ, ἐκ τῆς προφυλακτικῆς, τὸ δὲ τρίτον, ἐκ τῆς θεραπευτικῆς. ἐν χυμοῖς δὲ μάλιστα τὴν σύστασιν ἔχει σύμπαν τοῦτο τὸ γένος, οὓς οὔτε γλίσχρους εἶναι προσήκει, οὔτε παχεῖς, οὔτε ὑδατώδεις, οὔτε πολλοὺς, οὔτε ἐπὶ πλέον θερμοὺς, ἢ ψυχρούς, οὔτε δακνώδεις, οὔτε σηπεδονώδεις, οὔτε δηλητηρίους. αὐξηθέντες γὰρ, αἴτιοι καθίστανται νοσημάτων. αὐξάνονται δὲ, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἥπερ αὐτοὺς ἐγέννησε τὸ πρῶτον. ἔστι δὲ ὅτε συναλλοιοῦντες ἑαυτοῖς τοὺς κατὰ τὸ σῶμα χυμούς. σκοπὸς δ' ἐστὶ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ τῆς ἰάσεως διττὸς, ἥ ἀλλοίωσίς τε καὶ κένωσις. ἀλλοιοῦνται μὲν οὖν, ἤτοι πεττόμενοι πρὸς αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἢ ὑπό τινων φαρμακωδῶν δυνάμεων, ἐν αἷς εἰσι, καὶ αἱ θεραπεύουσαι τοὺς ἰοὺς τῶν ἰοβόλων ὀνομαζομένων ζώων, ἔτι τε τὰ δηλητήρια φάρμακα μεταβάλλουσαι. κενοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν θερμῶν ἱκανῶς φαρμάκων, καὶ καθάρσεων, καὶ κλυστήρων, καὶ ἱδρώτων, καὶ ἐμέτων. αὗται μὲν αὐτῶν αἱ κοιναὶ κενώσεις. ἴδιαι δὲ, ἐκ τῶν τόπων ἐν οἷς ἂν ἀθροισθῶσι λαμβάνονται, καθάπερ ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς δεδήλωται, κατὰ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον, καὶ μάλιστα περί τε κόπων ἡμῶν διεξιόντων, ὅσαι τε ἄλλαι τοιαῦται παράκεινται τοῖς κόποις διαθέσεις. ἐκκενοῦνται γὰρ ἑτοιμότερον, οἱ μὲν ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ, διὰ γαστρός. οἱ δ' ἐν ταῖς καθ' ἧπαρ, δι' οὔρων. οἱ δὲ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν, δι' ἱδρώτων. ὥσπερ γε καὶ οἱ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἤτοι δι' ὑπερῴας, ἢ διὰ ῥινῶν, ἢ δι' ἀμφοτέρων. οἱ δ' ἐν ταῖς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαις, διὰ φάρυγγος ἅμα, καὶ βηχός. οἱ δὲ κατὰ νεφροὺς, ἢ κύστιν, δι' οὔρων. ἀντισπάσεως δὲ κοινὴ συμπάντων τῶν μερῶν, ἔνδειξις ἐπὶ τὰ πορρωτάτω, παροχετεύσεως δὲ ἐπὶ τὰ πλησίον. ἅπαντα δ' οὖν ὅσα θεραπεύει τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ὑγιεινὰ προσαγορεύομεν αἴτια, καθάπερ νοσερὰ, τὰ προσαύξοντα. καὶ οὐδέτερα, τὰ μήτε βλάπτοντα, μήτε ὠφελοῦντα. δύναιτο δ' ἄν τις αὐτὰ, μήτ' αἴτια προσαγορεύειν ὅλως, οἷοί περ εἰσιν οἱ πολλοὶ τῶν σοφιστῶν, ἀμελοῦντες μὲν αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξευρίσκειν τὴν διαφοράν. ἐν δὲ τοῖς ὀνόμασι τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου διατρίβοντες. εἴρηται δ' ἐπὶ πλέον ἐν ἑτέροις πρὸς αὐτούς. τὸ μὲν δὴ προφυλακτικὸν τῆς τέχνης τοιόνδε.

CAPVT XXXVII.

De causa seu artis parte quæ corpus neutrum, senile, & conualescens præseruat.

Conualescentibus autem ex morbo, ac senibus ea debetur victus ratio, quæ græcis analeptice & anathreptice dicitur, hoc est instauratrix & altrix. Qualis verò sit eorum affectio, & quibus potissimùm causis ad naturalem statum reuocentur, in libris de curandi ratione latè ac diffusè disputatum est; in hoc autem opere summatim docebimus. Eiusmodi igitur est hæc affectio. Probus quidem sanguis est, sed paucus, cum quo & spiritus vitalis, vt vocant, & animalis. Solidæ quoque partes sicciores, vnde & earum vires imbecilliores, ob quas vniuersum corpus frigidius existit. Salubres autem causæ commemoratam affectionem emendant, quæ vt summatim dicam, celeriter ac tutò corpus alunt; particulatim verò, moderatus motus, cibus, potus, & somnus. Motuum verò materia, gestationes sunt, ambulationes, frictiones, & balneæ. Quòd

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ αἰτίου, ἢ τέχνης μέρους τοῦ προφυλακτικοῦ οὐδετέρου σώματός τε, καὶ τῶν γερόντων, καὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου.

ΤΟ δ' ἀναληπτικόν τε καὶ ἀναθρεπτικὸν, ἐπὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου, καὶ γερόντων. ὁποία δέ τίς ἐστι, καὶ ἡ τούτων διάθεσις, ὑπό τινων τε μάλιστα αἰτίων, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται, τελεώτατα μὲν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι δεδήλωται. διὰ κεφαλαίων δ' ἂν ῥηθείη, καὶ νῦν. ἡ μὲν οὖν διάθεσίς ἐστι τοιάδε. χρηστὸν μὲν, ἀλλ' ὀλίγον τὸ αἷμα, καὶ σὺν αὐτῷ τό τε ζωτικὸν ὀνομαζόμενον πνεῦμα, καὶ τὸ ψυχικόν. αὐτὰ δὲ τὰ στερεὰ μόρια, ξηρότερα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἀρρωστότεραι, καὶ διὰ ταύτας ὅλον τὸ σῶμα ψυχρότερον. αἴτια δ' ὑγιεινὰ, τὰ τὴν εἰρημένην ἐπανορθούμενα διάθεσιν, ἑνὶ μὲν κεφαλαίῳ περιλαβεῖν ὅσα ταχεῖαν μὲν καὶ ἀσφαλῆ θρέψιν ἐργάζεται. κατὰ μέρος δὲ, ἐν ταῖς συμμέτροις κινήσεσι, καὶ σιτίοις, καὶ πόμασι, καὶ ὕπνοις. εἰσὶ δὲ ὗλαι τῶν μὲν κινήσεων αἱ αἰῶραι, καὶ περίπατοι, καὶ τρίψεις, καὶ λουτρά. καὶ εἰ

πολὺ βελτίους ἐπὶ τούτοις γίνοιντο, καὶ τῶν συνήθων ἔργων ἐπ' ὀλίγον ἀπτέσθωσαν. τῶν δὲ σιτίων κατ' ἀρχὰς μὲν ὑγρά, καὶ εὔπεπτα, καὶ μὴ ψυχρά, προϊόντων δὲ, καὶ τὰ τροφιμώτερα. πόμα δὲ ἐπιτήδειον οἶνος, ἡλικίᾳ μὲν σύμμετρος, ἰδέᾳ δὲ καθαρός τε καὶ διαυγής, ἤτοι λευκὸς ἢ ὑπόξανθος, ὀσμὴ ἡδύς, μέτριος ἐν τῷ γεύεσθαι, μήθ' ὑδατώδης τὸ πᾶν, μήτε τινὰ σφοδρὰν ἐνδεικνύμενος ποιότητα. μήτ' οὖν στρυφνότητα, μήτε δριμύτητα, μήτε πικρότητα. λέγεται δὴ ὡς ἀρτίως εἶπον, ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ αὐτῶν. νυνὶ γὰρ οὐ διελθεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἡμῖν πρόκειται. μόνον δὴ ἀναμνῆσαι τῶν κεφαλαίων, ὧν ἐν ἑτέραις πραγματείαις ἐποιησάμεθα τὴν διέξοδον, ἃς προσγράψας ὁπόσαι τέ εἰσι καὶ ποῖαι, καταπαύσω τὸν λόγον ἐνταῦθα. καταλόγος. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς ἔστιν ἓν ἄλλο βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ συστάσεως τῆς ἰατρικῆς τέχνης διειλέγμεθα. προηγεῖται δ' αὐτοῦ τὰ πρότερα δύο, περὶ τεχνῶν συστάσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἅμα τῷ νῦν περανθέντι, χωρὶς τῆς κατὰ διέξοδόν ἐστι πραγματειῶν. ἐχέτωσαν δὲ τήνδε τὴν τάξιν ἐκεῖναι. περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ἓν βιβλίον ἐστὶν, ἑξῆς δ' αὐτῷ τρία περὶ κράσεων. ὧν τὰ μὲν δύο, περὶ τῆς ἐν τοῖς ζώοις ἐστὶ κράσεων, τὸ τρίτον δὲ, ὑπὲρ τῆς ἐν τοῖς φαρμάκοις. διὸ καὶ τὴν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως πραγματείαν, οὐχ οἷόν τε κατανοῆσαι καλῶς, ἄνευ τοῦ τὸ τρίτον ἀκριβῶς ἀναγνῶναι περὶ κράσεων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο βιβλίον μικρὸν, ἑπόμενον τοῖς πρώτοις δύο περὶ κράσεων, τὸ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας ἐπιγραφόμενον, ὁμοίως δ' αὐτῷ καὶ ἄλλα δύο μικρά, τὸ μὲν περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, τὸ δὲ περὶ εὐεξίας. τρίβιβλος δ' ἄλλη πραγματεία, ἡ περὶ φυσικῶν δυνάμεών ἐστιν. ἣν εἴτε μετὰ δύο περὶ κράσεων, εἴτε μετὰ τὸ περὶ στοιχείων ἀναγινώσκειν τις ἐθέλοι, δύναιτ' ἂν ἕπεσθαι. μετὰ δὲ ταύτην ἐν πλείοσι πραγματείαις ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν διέξιμεν. ἐπεὶ δὲ εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν, οὐ σμικρὸν ὄφελός ἐστι τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν φαινόμενα, πρώταις ἐκείναις ἐγγυμνάσασθαι προσήκει. ἔστι δὲ χρησιμωτάτη μὲν αὐτῶν, ἡ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων. ἄλλαι δέ τινες ἐπ' αὐταῖς πλείους, ἐν δυοῖν μὲν, περὶ ἀνατομικῆς διαφωνίας, ἐν ἑνὶ δὲ, περὶ τῆς τῶν τεθνεώτων ἀνατομῆς, οἷς ἐφεξῆς δύο, περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ζώντων. ἐν ἄλλοις δέ τισι κατὰ μέρος ὅσα τοῖς εἰσαγομένοις ἐποιησάμεθα. τὰ περὶ ὀστῶν, καὶ ἡ τῶν μυῶν ἀνατομή, καὶ ἡ τῶν νεύρων, καὶ ἡ τῶν ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν. καὶ τινα τοιαῦτα ἕτερα. τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ, καὶ εἰ κατὰ φύσιν τὸ ἐν ἀρτηρίαις αἷμα. τὰ δὲ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν ἀποδεικνύοντα, δύο μὲν εἰσὶ περὶ μυῶν κινήσεων, τρία δὲ, περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως, οἷς ἐφεξῆς ὑπὲρ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτιῶν, οἷς ἕπεται τὰ περὶ φωνῆς. ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ δὲ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα περὶ φυσικῶν, ἢ ψυχικῶν ἐνεργειῶν ζητεῖται, διὰ πολυβίβλου πραγματείας ἐδηλώσαμεν, ἣν περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπιγράφομεν. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ τῆς θεωρίας, καὶ τὰ περὶ σπέρματος ἰδίᾳ γεγραμμένα, καὶ προσέτι τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, οἷς ἅπασιν ἡ περὶ χρείας μορίων ἕπεται πραγματεία. εἰς δὲ τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων, ἥ τε περὶ τῶν πεπονθότων τόπων, καὶ ἡ περὶ σφυγμῶν πραγματεία, χρήσιμος ὑπάρχει, καθ' ἣν καὶ τὰς προγνώσεις διδάσκομεν. ἡγεῖται δὲ τῆς περὶ σφυγμῶν, δύο βιβλία, τὸ περὶ χρείας ἀναπνοῆς, καὶ τὸ περὶ χρείας σφυγμῶν. αὐτὴ δὲ ἡ περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματεία, εἰς τέτταρα μέρη νενέμηται. πρῶτον μὲν, τὸ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τῆς διαγνώσεως,

A si ex his multò melius habeant, quotidiana opera paulatim tractent. Cibos autem interdum quidem humidos coctúque faciles & minimè frigidos sumant, temporis verò progressu & eos qui vberiùs alant. Commodè verò in potu vinum datur, ætate quidem medium, forma verò purum ac pellucidum, siue id album sit, siue subflauum; odore iucundum, quod gustu nec aquam omninò, nec vehementem aliquam qualitatem referat. Itaque nec dulce sit, nec acre, nec amarum. De his autem, vt modo dicebam, in libris de curandi ratione fusissimè est disputatum. Nunc enim in singula percurrere non statuimus, sed tantùm eorum quæ in aliis operibus fusè disputata sunt, capita commemorare; quorum vbi B numerum & qualitatem recensuero, huic libro finem imponam. Antè autem diximus alterum esse librum in quo de constitutione artis medicæ disseruimus; quem duo priores de artium constitutione præcedunt, verùm hi quidem vnà cum hoc quem nunc absoluimus, in eorum ordine quos fusè latéque tractauimus, numerandi non sunt. Illi verò hunc habent ordinem. De elementis iuxta Hippocratis sententiam, liber vnus, quem tres de temperamentis sequuntur; quorum duo priores C de animantium, tertius verò de medicamentorum temperamentis tractat. Eam ob rem opus de simplicium medicamentorum facultatibus, probè intelligi non potest, nisi tertio de temperamentis accuratè cognito. Alius autem liber exiguus, cui titulus est de inæquali intemperie, duos priores de elementis sequitur. Cui similiter alij duo parui succedunt: quorum alter de optima corporis constitutione, alter de bono habitu inscribitur. Sequitur aliud opus quod tres libros complectitur, de naturalibus facultatibus; quod si lubet, aut post duos de temperamentis, aut post librum de elementis le- D gere poteris. Post hunc verò in pluribus libris de functionibus animæ disseruimus. Quoniam autem ad eas demonstrandas non parum conferunt ea quæ ex corporum dissectionibus nobis apparent, prius in illis te exercere oportet; quorum maximè vtilis est liber qui de anatomicis administrationibus inscribitur. Præter hos autem plures alij sunt, quorum duo de dissectionis dissensione, vnus verò de mortuorum dissectione; quos ordine sequuntur duo de viuentium dissectione. In aliis verò quibusdam speciatim ad initiatos de ossibus conscripsimus; in quo genere musculorum, neruorum, arteriarum & venarum dissectio, & alia id genus ha- E bentur. Et liber cui titulus est, an sanguis natura in arteriis continetur. Eorum verò qui partium actiones produt, duo quidem sunt de musculorum, tres verò de thoracis & pulmonis motu: quibus deinceps succedit liber de respirationis causis post hūc liber de voce. De animæ principatu, ac aliis omnibus quæ naturæ & animæ actiones inquirunt ac scrutantur, in opere de Hippocratis & Platonis placitis (quod ex multis libris constat) tractauimus. In eodem contemplationis genere sunt libri de semine, quos seorsum scripsimus. Item de corporum F dissectione Hippocratis: quibus omnibus succedit opus de vsu partium. Ad morborum autem cognitionem liber de locis affectis confert, & de pulsibus, in quo & de prænotione docemus. Librū verò de pulsibus alij duo præcedunt, vnus quidem de respirationis, alter de pulsuum vsu. Liber autem de pulsibus in quatuor distribuitur: vnum quidem de eorum differentiis, alterum autem de cognitione,

tertium

tertium de eorum causis, & quartum de ea quæ ex pulsibus sumitur prænotione. In hoc genere est liber ad initiatos, qui de pulsibus inscribitur. Alium verò librum velut omnium horum compendium scribere in animo est, quem vel artem de pulsibus, vel compendium inscribam. Ad hanc autem contemplationem conferunt quæ in librum Archigenis de pulsibus enarramus ac interpretamur. Maximè verò ad prænotiones conducit commentatio de iudiciis; quam liber de diebus iudiciariis præcedit. Sed & de spirandi difficultate opus, tum ad præsentis affectus cognitionem, tum ad prænoscendum tam bonum quàm malum morbi successum est vtile. Omnium igitur horum nonnullorúmque aliorum singularium librorum cognitio vtilis est; cuiusmodi est de causis euidentibus, de medica experientia, de extenuante victu, & de venarum sectione ad Erasistratum, & de tumoribus præter naturam, similiter autem & de plenitudine, & id genus alij. Ad curandi autem rationem, omnium maximè necessarij sunt de morborum & symptomatum differentiis libri tres, in quibus morborum causæ tractantur. Præter hos alij tres sunt in quibus explicantur symptomatum causæ. Sunt & de simplicium medicamentorum facultatibus libri, de quibus antè meminimus: & de medicamentorum compositione, quibus libri de curandi ratione succedunt. Seorsum autem de valetudine tuenda opus scripsimus. Quod verò ante hos omnes exerceri in opere de demonstratione eum oporteat, qui artem cum ratione tractaturus sit, in libro de optima secta declaratum est. Reliquos autem libros ac commentarios à nobis conscriptos nunc percurrere necessarium non est, quum de hisce omnibus alibi simus tractaturi in vno atque fortè altero libro quem ita inscribemus, Galeni de propriis libris.

καὶ τρίτον, τὸ περὶ τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αἰτίων, καὶ τέταρτον, περὶ τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ τὸ τοῖς εἰσαγομένοις περὶ τῶν σφυγμῶν γεγραμμένον. ἐννοῶ δὲ καὶ ἄλλο τι ποιῆσαι βιβλίον ἓν, εἶναι ἐπιτομὴν ἁπάντων, ὅπερ ἤτοι τέχνην περὶ σφυγμῶν, ἢ σύνοψιν ἐπιγράψω. χρήσιμον δὲ εἰς τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἐστὶ, καὶ δι' ὧν ἐξηγούμεθά τε ἅμα, καὶ κρίνω τὸ περὶ σφυγμῶν Ἀρχιγένους βιβλίον. εἰς δὲ τὰς προγνώσεις, χρησιμωτάτη μάλιστά ἐστιν ἡ περὶ κρίσεων πραγματεία. προηγεῖται δ' αὐτῆς ἡ περὶ τῶν κρισίμων. ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ δυσπνοίας, πρὸς διάγνωσίν τε τῆς παρούσης διαθέσεως, καὶ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν, ἢ κακῶν περὶ τὸν κάμνοντα, χρήσιμος ὑπάρχει. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα, καὶ σὺν αὐτοῖς ἔνια μονόβιβλά ἐστι γινώσκεσθαι χρήσιμα, καθάπερ τὸ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, καὶ τὸ περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐμπειρίας, καὶ τὸ περὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης, ἔτι τε τὸ περὶ τῆς φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον, καὶ τὸ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ περὶ πλήθους, ἕτερά τέ τινα τοιαῦτα. πάντων δὲ ἀναγκαιότερα πρὸς τὴν θεραπευτικὴν μέθοδόν ἐστιν, τό τε περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς, ἐν ᾧ τὰς αἰτίας τῶν νόσων διέξιμεν, ἐφ' οἷς ἄλλα τρία, ἐν οἷς τὰς ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν αἰτίας ἐξηγούμεθα, τά τε περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεώς ἐστιν, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσα, καὶ τὰ περὶ συνθέσεως φαρμάκων, οἷς τὰ τῆς θεραπευτικῆς ἕπεται μεθόδου γεγραμμένης ἡμῖν ἰδίᾳ, καὶ τῆς τῶν ὑγιεινῶν πραγματείας. ὅτι δὲ καὶ πρὸ ἁπάντων τούτων ἐγγεγυμνάσθαι χρὴ τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, τὸν μέλλοντα λογικῶς μεταχειρίζεσθαι τὴν τέχνην, ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρίστης αἱρέσεως ἐπιδέδεικται γράμματι. περὶ δὲ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων τε, καὶ ὑπομνημάτων ὧν ἐγράψαμεν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι διεξέρχεσθαι νῦν, ὑπὲρ ἁπάντων γε μέλλοντας ἐρεῖν ἑτέρωθι, καθ' ἓν ἴσως, ἢ δύο βιβλία τὴν γραφὴν ἕξοντα, Γαληνοῦ περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΡΟΙ ΙΑΤΡΙΚΟΙ.

GALENI DEFINITIONES MEDICAE.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τὴν ταύτην πραγματείαν, τὴν τελείαν τῶν ὅρων ἰατρικῶν συναγωγὴν τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων τε, καὶ ὅλοις τοῖς ἰατροῖς πολυωφελεστάτην ὑπάρχειν.

PROOEMIVM.

Hoc opus, finitionum medicarum collectionem esse tum adolescentibus introducendis, tum Medicis omnibus quàm vtilissimam.

ΤΗΝ περὶ τῶν ὅρων πραγματείαν, πολυωφελεστάτην ὑπάρχουσαν πᾶσι τοῖς ἰατροῖς, μάλιστα δὲ τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων, ἔκρινα, καθὼς ἠξίωσας, καὶ συναγαγεῖν, καὶ ἀναγράψαι (ἰατρῶν ἄριστε Θεύθρα.) τῆς γὰρ ἰατρικῆς τέχνης βιωφελοῦς οὔσης, καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων εὑρημένης, ἐχούσης τε πολλὰ καλὰ θεωρήματα, καὶ δυσέφικτα δοκοῦντα τυγχάνειν, χρησιμώτατοι γενήσονται οἱ ὅροι δι' ὀλίγων τὰ πολλὰ διδάσκειν δυνάμενοι. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς τέχναις, καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ἀρίστη διδασκαλία πέφυκεν, οὐχ ἡ διὰ πολλῶν καὶ ἀπείρων, ἀλλ' ἡ δι' ὀλίγων καλῶς διαγινωσκομένη. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι, καὶ οἱ πρὸ Ἱπποκράτους γενόμενοι, ὧν ἡμεῖς τοῖς βιβλίοις ἐνετύχομεν, οὔτε ὡρίσαντό τινα τῶν κατὰ τὴν τέχνην, οὔτε πολλὰ συγγράμματα ἀπέλιπον, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγα. τούτους μὲν οὖν ἐπαινεῖν ἄξιον, ὅτι πρῶτοι ταῖς ἐπιβολαῖς ἐχρήσαντο, καὶ ἐσπούδασαν εὑρεῖν τι χρήσιμον τῷ βίῳ. ἐπιγενόμενος δὲ τούτοις Ἱπποκράτης τήν τε ἰατρικὴν συνέγραψε, καὶ ὡρίσατο αὐτὴν ἐν τῷ περὶ τέχνης, ἀρχηγὸς ἀεὶ τῶν καλῶν γενόμενος, διὰ τοῦτο περὶ οὗ πάντες οἱ Ἕλληνες μεμνήσονται εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα, ἐπειδὴ περ κοινὸς εὐεργέτης ἁπάντων ἐγένετο. μετὰ δὲ τοὺς τούτου χρόνους οἱ γενόμενοί τινες συνέγραψαν ὅρους, καὶ οὗτοι δὲ οὐ πάντας. δοκοῦσι δὲ ἐπιμελεῖς γεγονέναι ἐν τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ, οἵ τε ἀπὸ τῆς Ἡροφίλου αἱρέσεως, καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μεμφίτης, ἔτι δὲ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεύς, ἀλλὰ καὶ οὗτοι, οὔτε τῇ τάξει τῇ δεούσῃ ἐχρήσαντο, οὔτε συνήγαγον τὴν πραγματείαν, ἀλλὰ διεσπαρμένως ἐν τοῖς βιβλίοις συνέγραψαν. ἔτι δὲ καὶ ἐνδεῶς ἀνεγράψησαν· οὔτε γὰρ πάντες ὡρίσαντο τὰ κατὰ τὴν ἰατρικήν. ὅτι δὲ φιλαλήθως λέγομεν, δυνατὸν μανθάνειν τοῖς ἐντυγχάνουσι τοῖς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν συγγράμμασιν. ἡμεῖς δὲ πάλιν λέγομεν ἐγκείμενοι, καὶ

DE Medicis finitionibus opus cùm Medicis omnibus, tum iis potissimùm qui ad Medicinam introducuntur adolescentibus quàm vtilissimum, prout æquum censuisti, colligere, ac scriptis mandare decreui (Theutra Medicorum optime.) Quum enim ars medica vitæ sit vtilis, & ad hominum salutem inuenta, ac multa præclara theoremata habeat, eáque adoptionis arduæ esse videantur, vtilissimæ erunt finitiones, quæ paucis multa docere possunt. Optima namque omnibus in artibus ac scientiis doctrina est, quæ non multis ac immensis, sed paucis perbellè dignoscitur. At prisci quique ante Hippocratem extitere, in quorum volumina nos incidimus, neque res vllas ad artem spectantes finierunt, neque multos commentarios, sed admodum paucos reliquerunt. Hos *tamen* laudare æquum est, quòd primi instituta *sua* ad vsum traduxerint, & vitæ quid vtile inuenire studuerint. His autem succedens Hippocrates Medicinam etiam conscripsit, ipsámque in libro de arte definiuit, ille qui semper bonorum author ac princeps fuit, cuius idcirco omnes Græci in æuum omne erunt memores; quandoquidem publicè est de omnibus bene meritus. Qui verò ab huius temporibus extitere, quidam finitiones conscripserunt, atque hi non omnes. Sed seduli fuisse videntur in eiusmodi speculatione Herophili sectatores, & Apollonius Memphites, & præterea Athenæus Attalensis: verùm & hi neque decenti vsi sunt ordine, neque tractatum composuerunt, sed sparsim in libris conscripserunt, parcitísque præterea descripserunt; neque enim omnes quæ in Medicina comperiuntur finierunt. Quicquid autem veritatis studio asserimus, *id* ex occurrentibus dictorum virorum libris doceri potest. Nos verò rursum vrgentes asserimus, ac proditas

ditas quidem à Maioribus finitiones iisdem verbis describemus, ac decentem ordinem ipsis imponemus, atque si quædam à vetustioribus editæ non sint, conficientes ipsi contexentésque prout & tu operæpretium esse censuisti perfectam collectionem construemus. Hoc namque ego credo (probè Teuthra) iuuenibus instituendis neque fuisse, neque fore vtiliorem: Atque hæc hactenus. Primùm itaque necesse est dicere quid sit vtilissimum, quidque ordini doctrinæ aptissimum, deinde quid ipsa sit finitio apertum facere; postremò ac deinceps finitiones ipsas subiicere.

Quid sit finitio?

1. Finitio igitur, ex nonnullis est, oratio quæ quale sit illud de quo sermo est declarat. Definiri & hoc modo potest. Finitio est oratio conceptionis animi. Quidam sic quoque finierunt. Finitio est oratio quæ adæquantium resolutione effertur. vel, finitio est, quæ nos breui commemoratione in rerum vocibus subiectarum notitiam ducit. vel, finitio est oratio quæ ipsum esse declarat. vel oratio quæ nobis rei notitiam demonstrat ac explicat.

Quid est definitio?

2. Definitio oratio est concisa, quæ subiectæ rei naturam explicat. Definitio autem dicitur à finibus aut terminis qui regiones ac loca finiunt ac terminant.

Quid est distinctio?

3. Diorismus seu distinctio, diuisio est rei, quæ tanquam vniuersalis dicitur, non tamen vniuersalis existit, per accessionem ad vniuersale conuersio.

Quid scopus? Quid finis?

4. Scopus, est is qui primùm mente concipitur finis; finis autem est opus scopi peractum.

Quid aphorismus?

5. Aphorismus est oratio concisa, quæ perfectam complet sententiam, vel sic. Aphorismus, oratio est in voce quidem seu dictione perangusta, sententiis verò locuples.

Quid descriptio?

6. Descriptio est oratio, quæ forma quadam ad manifestandam rei notitiam rudiùs introducit. Alij sic. Descriptio est oratio quæ rudi typo res declarat.

Quid scientia?

7. Scientia est rerum comprehensio solida ac certa, quæ à ratione nunquam deflectit. Potest quoque ita definiri. Scientia est habitus immutabilis, qui ex mentis conceptionibus opinionem haud à ratione deerrantem præbet.

Quid ars.

8. Ars est præceptorum exercitatione comprobatorum ad finem eorum quæ in vita sunt perutilem congeries. vel sic. Ars est compages comprehensionum exercitarum ad vnum finem relationem habentium.

A τοὺς εἰρημένους μὲν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ὅρους, αὐταῖς λέξεσιν ἀναγράψομεν, καὶ τὴν τάξιν τὴν δέουσαν αὐτοῖς ἐπιθήσομεν· καὶ εἴ τινες δὲ μή εἰσιν εἰρημένοι ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων, αὐτοὶ ποιήσαντες, καὶ συντάξαντες, καθὼς ἠξίωσας καὶ σὺ, τὴν συναγωγὴν ποιήσομεν τελείαν. ταύτης γὰρ, ἐγὼ πείθομαι, ἀγαθὲ Τεύθρα, μήτε γεγονέναι, μήτε ἔσεσθαι χρησιμωτέραν τοῖς εἰσαγομένοις τῶν νέων. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον. ἀναγκαῖον οὖν πρῶτον εἰπεῖν τί χρησιμώτατον, καὶ τῇ τάξει τῆς διδασκαλίας ἁρμοδιώτατον, διασαφῆσαι τί ἐστιν αὐτὸς ὁ ὅρος, εἶτα ὑφεξῆς τοὺς ὅρους ὑποτάξαι.

B

Τί ἐστιν ὅρος;

α΄ Ὅρος τοίνυν, κατ᾽ ἐνίους ἐστὶ λόγος δηλῶν ποῖόν ἐστιν ἐκεῖνο, καθ᾽ οὗ ἐστιν ὁ λόγος. δυνατὸν δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. ὅρος ἐστὶ λόγος ἐννοίας. τινὲς δὲ καὶ οὕτως ὡρίσαντο· ὅρος ἐστὶ λόγος κατ᾽ ἀνάλυσιν ἀπαρτιζόντων ἐκφερόμενος. ἢ, ὅρος ἐστὶ διὰ βραχείας ὑπομνήσεως εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἄγων τῶν ὑποτεταγμένων ταῖς φωναῖς πραγμάτων. ἢ, ὅρος ἐστὶ λόγος τὸ τί ἦν εἶναι δηλῶν. ἢ, λόγος ἐστὶν ἔννοιαν ἡμῖν τοῦ πράγματος δεικνύς τε καὶ σαφηνίζων.

C

Τί ἐστιν ὁρισμός;

β΄. Ὁρισμός ἐστι λόγος σύντομος, δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πράγματος. ὁρισμὸς δὲ λέγεται ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ὁροθεσίων.

Τί ἐστι διορισμός;

γ΄. Διορισμός ἐστι πράγματος, ὡς καθόλου λεγομένου μὴ ὄντος δὲ καθόλου κατὰ πρόσθεσιν εἰς τὸ καθόλου περιαγωγή.

D

Τί ἐστι σκοπός; τί τέλος;

δ΄. Σκοπός ἐστι προεπινοούμενον τέλος· τέλος δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ σκοποῦ.

Τί ἐστιν ἀφορισμός;

ε΄. Ἀφορισμός ἐστι λόγος σύντομος αὐτοτελῆ διάνοιαν ἀπαρτίζων. ἢ οὕτως· ἀφορισμός ἐστι λόγος πενόμενος μὲν κατὰ τὴν προφορὰν, ἤτοι τὴν λέξιν· πλουτῶν δὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν.

Τί ἐστιν ὑπογραφή;

E

ϛ΄. Ὑπογραφή ἐστι λόγος τυπωδῶς εἰσάγων εἰς τὴν δηλουμένην τοῦ πράγματος γνῶσιν· οἱ δὲ οὕτως. ὑπογραφή ἐστι λόγος τυπωδῶς ἐμφανίζων τὰ πράγματα.

Τί ἐστιν ἐπιστήμη;

ζ΄. Ἐπιστήμη ἐστὶ κατάληψις ἀσφαλὴς, καὶ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. δυνατὸν δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀμετάπτωτος ἐκ φαντασιῶν δόξαν ἀμέμπτως ὑπὸ λόγου περιεχομένη.

F

Τί ἐστιν ἡ τέχνη;

η΄. Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐγκαταλήψεων συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. ἢ οὕτως. τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐγκαταλήψεων συγγεγυμνασμένων ἐφ᾽ ἓν τέλος τὴν ἀναφορὰν ἐχόντων.

Τί ἐστιν ἰατρική;

θ'. Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ τέχνης ὡρίσατο τὴν ἰατρικὴν οὕτως, καὶ πρῶτος μὲν αὐτὴν νομίζων ἰατρικὴν εἶναι τὸ δὴ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσεόντων τοὺς καμάτους, καὶ τὰς σφοδρότητας τῶν νοσημάτων ἀμβλύνειν, καὶ τὸ μὴ ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότας ὅτι πάντα ταῦτα οὐ δύναται ἡ ἰατρικὴ τέχνη ἐπανορθοῦσθαι. ἄλλως. ἰατρικὴ τέχνη ἐστὶ περὶ τὰ ἀνθρώπων σώματα καταγινομένη ὑγιείας περιποιητική. ἄλλως. ἰατρική ἐστι τέχνη πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. πρόσθεσις μὲν τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν πλεοναζόντων. ἄλλως κατὰ Ἡρόφιλον. ἰατρική ἐστι τέχνη ὑγιεινῶν, καὶ νοσερῶν, καὶ οὐδετέρων. ἢ οὕτως. ἰατρικὴ τέχνη ἐστὶ περιποιητικὴ ὑγιείας. οἱ δὲ πλείους οὕτως ὡρίσαντο. ἰατρική ἐστι τέχνη διαιτητικὴ ὑγιαινόντων, καὶ θεραπευτικὴ νοσούντων.

Πόσα τὰ ἀνωτάτω μέρη τῆς ἰατρικῆς;

ι'. Τὰ ἀνωτάτω μέρη τῆς ἰατρικῆς ἐστι δύο, θεωρία καὶ πρᾶξις. προηγεῖται δὲ τῆς πράξεως ἡ θεωρία. θεωρῆσαι γάρ τι πρότερον χρή, ἔπειτα οὕτως πρᾶξαι. ἀρχὴ γὰρ τῆς ἐπὶ τῶν ἔργων τελέσεως, ἡ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία.

Πόσα τὰ τῆς ἰατρικῆς μέρη, καὶ τί ἕκαστόν ἐστι μόριον;

ια'. Μέρη τῆς ἰατρικῆς (ἃ καὶ εἴδη τινὲς ἐκάλεσαν) ἐστι πέντε, φυσιολογικὸν, παθογνωμονικὸν, διαιτητικὸν, ὑλικὸν, καὶ θεραπευτικόν. φυσιολογικὸν μὲν οὖν ἐστι τὸ περὶ τὴν θεωρίαν τῆς διοικούσης ἡμᾶς, καὶ οἰκονομούσης δυνάμεως φύσεως γινόμενον. παθογνωμονικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν διάγνωσιν τοῦ παρὰ φύσιν ὄν. διαιτητικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν δίαιταν τῶν τε ὑγιαινόντων, καὶ τῶν νοσούντων. ὑλικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν ἰωμένην τὸ σῶμα ἡμῶν ὕλην ἔχον. θεραπευτικὸν δὲ, τὸ περὶ τὴν ἴασιν, ἢ ἀνάκλησιν τῆς διεφθαρμένης ὑγιείας, καὶ ἀποκατάστασιν αὐτῆς πραγματευόμενον.

Τί ἐστιν αἵρεσις;

ιβ'. Αἵρεσίς ἐστι πλήθους δογμάτων πρόσκλησις τεχνικῶς συντεταγμένων, καὶ ἐφ' ἓν τέλος ἐχόντων τὴν ἀναφοράν. ἢ οὕτως. αἵρεσίς ἐστι σύστημα δογμάτων ἀκολουθούντων ἀλλήλοις τε, καὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ νομιζομένων ἀκολουθεῖν. δύναιτο δὲ ἄν τις, καὶ οὕτως εἰπεῖν. αἵρεσίς ἐστι συγκατάθεσις πλειόνων δογμάτων ἀλλήλοις, καὶ τοῖς φαινομένοις ἀκολουθούντων, ἢ νομιζομένων ἀκολουθεῖν. εὑρίσκεται δὲ καὶ τοιοῦτός τις ὅρος. αἵρεσίς ἐστι πρόσκλησις πλήθους δογμάτων ἀκολουθίαν ἐχόντων ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς φαινομένοις. ἢ οὕτως. αἵρεσίς ἐστι πρόσκλησις ἐπὶ πλήθει δογμάτων ἀκολουθίαν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα ἐφ' ἓν τέλος.

Τί ἐστι δόγμα;

ιγ'. Δόγμα ἐστι τὸ μὲν ἰδίως, τὸ δὲ κοινῶς λεγόμενον. κοινῶς μὲν ἡ ἐνεργείᾳ πράγματος συγκατάθεσις, ἰδίως δὲ πράγματος συγκατάθεσις, διὸ δὴ μᾶλλον ἡ λογικὴ αἵρεσις, δογματικὴ κέκληται. δόγμα ἑκατέρως καλεῖται. τό τε δοξαζόμενον, καὶ ἡ δόξα αὐτή. τὸ μὲν πρότασίς ἐστι, τὸ δὲ ὑπόληψις.

Πόσαι κατὰ ἰατρικὴν αἱρέσεις;

ιδ'. Ἰατρικῆς αἱρέσεις αἱ πρῶται δύο, ἐμπειρική, καὶ λο-

Quid Medicina.

9. Hippocrates in libello de arte Medicinam ita definit, ac primùm ipsam Medicinam existimauit esse quæ ægrotantium morbos planè tollit, morborúmque vehementias coërcet, neque à morbo victis manus curatrices admouet, quum hæc omnia restituere Medicam artem non posse cuique notum sit. Aliter. Medicina ars est, quæ in hominum corporibus versatur ac sanitatem tuetur. Alio modo. Medica ars, est additio & detractio; additio quidem eorum quæ deficiunt; detractio verò eorum quæ exuperant. Alia ex Herophilo. Medicina ars est salubrium, & insalubrium, & neutrorum. Vel sic. Medicina ars est sanitatis conseruatrix. At plures hoc modo definierunt. Medicina est ars quæ sanis victus rationem, & ægrotantibus medelas præscribit.

Quot summæ sunt Medicinæ partes?

10. Summæ partes Medicinæ sunt duæ, speculatio, & actio. Præcedit autem actionem seu praxin speculatio. Speculari namque prius aliquid oportet, atque ita deinde agere; nam præceptio ratione constans, exercendorum operum principium est.

Quot sunt Medicinæ partes, & quid pars quæque sit?

11. Partes Medicinæ (quas & species quidam nuncuparunt) sunt quinque, Physiologia, pathognomonica, diætetica, materialis, & therapeutica. Physiologia equidem est, quæ in speculatione versatur regentis nos, ac moderantis naturæ. Pathognomonica verò, quæ in rei quæ præter naturam est dignotione versatur. Diætetice autem, quæ tum sanorum, tum ægrotantium victui incumbit. Materialis quæ materiam corpori nostro medentem continet. Therapeutica denique, quæ circa sanationem, vel deperditæ sanitatis reuocationem eiusque restitutionem operam nauat.

Quid secta?

12. Secta est multitudinis dogmatum propensio arte conditorum, & ad vnum finem relationem habentium. Aut sic. Secta est societas decretorum, quæ tum se mutuò, tum apparentia consequuntur, aut consequi putantur. Possit autem aliquis ita quoque definire. Secta est consensus plurium dogmatum, quæ se inuicem, & apparentia consequuntur, aut consequi existimantur. Comperitur verò huiusmodi quædam definitio. Secta est assensio multitudinis dogmatum quæ tum ad seipsa, tum ad apparentia consequentiam habent. Aut ita. Secta assensio est ex dogmatum multitudine, consequentiam inter se ad vnum finem habentium.

Quid dogma seu decretum?

13. Dogma partim quidem propriè, partim verò communiter dicitur: communiter quidem rei in actu consensio; propriè verò rei comprobatio, proindéque sanè magis rationalis secta dogmatica vocata est. Dogma vtroque modo vocatur, tum quod opinione percipitur; tum ipsa opinio. Illud pronunciatum; hoc sententia est.

Quot in Medicina sectæ sunt?

14. Medicinæ sectæ primæ duæ sunt, Empirica, &

Rationalis, & tertia Methodica. Quartam autem sectam adinuenisse videtur Agathinus Lacedæmonius quam Episyntheticen *accumulantem* nominauit; nonnulli verò Eclecticen *electricen*, alij Hecticen *habitricem* appellarunt.

Quid Empirica secta?

15. Empirica quidem, secta est eorum, quæ sæpissimè, & secundum idem, & eodem propè modo visa sunt.

Quid Rationalis secta.

16. Rationalis secta est rerum abditarum scientia, & hanc in medendo sequuntur effectus ac opera.

Quid Methodica secta?

17. Methodica secta cognitio est apparentium communitatum & proximarum, & necessariarum ad Medicinæ finem. Communitates verò vocat vulgus astrictum, fluxum, ac permixtum.

Quid Analogismus seu ratiocinatio.

18. Analogismus *ratiocinatio*, est oratio quæ ab euidenti ortum ducit, & abditi comprehensionem facit; vt si sudores sunt, pori sunt; sudores etenim res quidem est euidens; pori verò res abdita.

Quid syllogismus?

19. Syllogismus est oratio, in qua positis quibusdam, aliud quidpiam ab iis quæ posita sunt, quod prius ignorabatur, necessariò colligitur.

Quid Epilogismus.

20. Epilogismus, est oratio quæ quod sensim apparet sententiæ, id in amplificationem adducit.

Quid Theorema?

21. Theorema *præceptum*, res est vniuersalis, quæ Medicinæ finem consequens astruitur. Aliter. Theorema est effatum vniuersale quod Medicinam complet fini continuum. Aliter. Theorema est, cuius contrarium rarò euenit.

Quid est rarum?

22. Rarum est, cuius contrarium euenit.

Quid anceps opinio?

23. Anceps opinio est, cuius contrarium peræque accidit.

Quid finis Medicinæ?

24. Finis est, cuius gratia aliquid in Medicina efficitur. Vel sic. Finis est, ad quem quæcunque Medicinæ sunt, referuntur. Potest quoque ita definiri. Finis est in Medicina id, quod assequuti, nihilo præterea egemus.

Quid perfectus Medicus?

25. Perfectus est Medicus, qui in speculatione & praxi numeros omnes expleuit.

Quid optimus Medicus?

26. Optimus Medicus est, qui omnia in Medicina recta ratione efficit.

Quid homo?

27. Homo est animal rationale, mortale, mentis & scientiæ capax.

A γικὴ, καὶ τρίτη, μεθοδική. δοκεῖ δὲ καὶ τετάρτην αἵρεσιν ἐξευρεῖν Ἀγαθῖνος ὁ Λακεδαιμόνιος, ἣν ὠνόμασεν ἐπισυνθετικὴν, ἔνιοι δὲ ἐκλεκτικὴν. ἕτεροι τὴν ἑκτικήν.

Τί ἐστιν ἐμπειρικὴ αἵρεσις;

ιε'. Ἐστιν ἡ ἐμπειρικὴ αἵρεσις τῶν πλειστάκις, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως πως ἑωραμένων.

Τί ἐστι λογικὴ αἵρεσις;

ις'. Λογικὴ αἵρεσίς ἐστιν ἐπιστήμη περὶ ἀδήλων, καὶ ἔργα B τὰ ἐν τῷ ἰατρεύειν ταύτῃ ἑπόμενα.

Τί ἐστι μεθοδικὴ αἵρεσις;

ιζ'. Ἡ μεθοδικὴ αἵρεσις γνῶσις φαινομένων κοινοτήτων προσεχῶν, καὶ ἀναγκαίων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. κοινότητας δὲ λέγει τὸ στεγνὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες, καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον.

Τί ἐστιν ἀναλογισμός;

ιη'. Ἀναλογισμός ἐστι λόγος ἀπὸ φαινομένου ὁρμώμενος, καὶ ἀδήλου κατάληψιν ποιούμενος. οἷον εἰ ἱδρῶτές εἰσι, πόροι εἰσίν. οἱ μὲν γὰρ ἱδρῶτες πρᾶγμα φαινόμενόν ἐστι. C τὸ δὲ πόρους εἶναι, ἄδηλον ὑπάρχει.

Τί ἐστι συλλογισμός;

ιθ'. Συλλογισμός ἐστι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν τεθέντων κατ' ἀνάγκην συνάγεται πρότερον ἀγνοούμενον.

Τί ἐστιν ἐπιλογισμός;

κ'. Ἐπιλογισμός ἐστι λόγος τὸ προεκφαινόμενον τῆς διανοίας, εἰς ἐπίτασιν ἄγων.

Τί ἐστι θεώρημα;

D κα'. Θεώρημά ἐστι πρᾶγμα καθολικὸν ἀκολούθως τιθέμενον τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. ἄλλως. θεώρημά ἐστιν ἀξίωμα καθολικὸν συμπληρωτικὸν τῆς ἰατρικῆς τέλει συνεχές. ἄλλως. θεώρημά ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον σπανίως ἐκβατόν ἐστι.

Τί ἐστι σπάνιον;

κβ'. Σπάνιόν ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον ἐκβατόν ἐστι.

Τί ἐστιν ἀμφίδοξον;

κγ'. Ἀμφίδοξόν ἐστιν οὗ τὸ ἐναντίον ἐπίσης ἐκβατόν ἐστι.

E Τί ἐστιν ἰατρικῆς τέλος;

κδ'. Τέλος ἐστὶν οὗ ἕνεκα τὸ κατ' ἰατρικὴν πράσσεται. ἢ οὕτως. τέλος ἐστὶν ἐφ' ὃ πάντα ἀναφέρεται τὰ κατ' ἰατρικήν. δύναται καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. τέλος ἐστὶ κατ' ἰατρικὴν οὗ τυχόντες, οὐδενός ἔτι δεόμεθα.

Τί ἐστι τέλειος ἰατρός;

κε'. Τέλειός ἐστιν ἰατρὸς ὁ ἐν θεωρίᾳ, καὶ πράξει ἀπηρτισμένος.

Τί ἐστιν ἄριστος ἰατρός;

F κς'. Ἄριστος ἰατρὸς ἐστὶν ὁ πάντα πράττων ἐν ἰατρικῇ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον.

Τί ἐστιν ἄνθρωπος;

κζ'. Ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν, θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν.

Τί ἐστι ζῷον;

κη΄. Ζῷόν ἐστιν οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική, καθ' ὁρμὴν καὶ προαίρεσιν κινουμένη.

Τί ἐστι ψυχή;

κθ΄. Ψυχή ἐστιν οὐσία ἀσώματος, αὐτοκίνητος κατὰ Πλάτωνα. κατὰ δὲ τοὺς Στωϊκούς, σῶμα λεπτομερὲς ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον, κατὰ σπερματικοὺς λόγους. κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλη, ἐντελέχεια σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος. ἄλλως. ψυχή ἐστι πνεῦμα παρεσπαρμένον ἐν ὅλῳ τῷ σώματι δι' οὗ ζῶμεν καὶ λογιζόμεθα, καὶ ταῖς λοιπαῖς αἰσθήσεσιν ἐνεργοῦμεν ὑπηρετοῦντος τοῦ σώματος.

Τί ἐστι σῶμα;

λ΄. Σῶμά ἐστι μέγεθος τριχῆ διαστατόν, ἔχον ἐν ἑαυτῷ μῆκος, βάθος, πλάτος. ἢ, μέγεθος ἐκ τριῶν διαστημάτων συνεστηκός.

Τί ἐστι στοιχεῖον;

λα΄. Στοιχεῖόν ἐστιν ἐξ οὗ πρώτου, καὶ ἁπλουστάτου τὰ πάντα γέγονε, καὶ εἰς ὃ ἁπλούστατον τὰ πάντα ἀναλυθήσεται ὂν ἔσχατον. καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεὺς ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ φησὶν οὕτως. στοιχεῖα τῆς ἰατρικῆς ἐστι, καθάπερ τινὲς τῶν ἀρχαίων ὑπέλαβον, τὸ θερμόν, καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ὑγρόν, καὶ τὸ ξηρόν, ἐξ ὧν πρώτων φαινομένων, καὶ ἁπλουστάτων, καὶ ἐλαχίστων ὁ ἄνθρωπος συνέστηκε· καὶ εἰς ἃ ἔσχατα φαινόμενα, καὶ ἁπλούστατα, καὶ ἐλάχιστα τὴν ἀνάλυσιν λαμβάνει.

Τί ἐστι στοιχείωσις;

λβ΄. Στοιχείωσίς ἐστιν ἡ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ αὐτό, καὶ ὡσαύτως διδασκαλία. οἱ δὲ οὕτως. στοιχείωσίς ἐστιν ἀπὸ στοιχείων ἐπὶ τὸ τέλος ὁδός.

Ἐκ τίνων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα;

λγ΄. Συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα ἐκ στερεῶν, ὑγρῶν, καὶ πνευμάτων. στερεὰ μὲν οὖν ἐστιν ὀστᾶ, χόνδροι, νεῦρα, μύες, φλέβες, ἀρτηρίαι, καὶ τὰ ἐν καταλύψει σπλάγχνα. ὑγρὰ δὲ οἱ χυμοί, καὶ τὰ περιττώματα. τὸ δὲ πνεῦμα, τὸ ἔμφυτόν ἐστι θερμόν, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ. ἄλλως. ἐκ πόσων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ σώματα; ἐκ δεκατεσσάρων. νεύρων, φλεβῶν, ἀρτηριῶν, ὀστῶν, αἵματος, πνεύματος, σαρκός, πιμελῆς, χόνδρων, ὀνύχων, μυελῶν, τριχῶν, χυμῶν, καὶ ὑμένων. ἄλλως. ἐκ τίνων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ παθητικὰ σώματα; ἐκ τεσσάρων. ἐξ αἵματος, φλέγματος, χολῆς ξανθῆς, καὶ μελαγχολικοῦ χυμοῦ· ἅτινα καὶ παθητικὰ στοιχεῖα καλοῦσί τινες. ἄλλως. ἐκ τίνων συνέστηκεν ἡμῶν τὰ ὑλικὰ σώματα; ἐκ τεσσάρων. πυρός, ἀέρος, γῆς, καὶ ὕδατος· ἅ τι καὶ ὑλικὰ στοιχεῖα καλοῦνται.

Τί ἐστιν ἀνατομή;

λδ΄. Ἀνατομή ἐστι θεωρία τῶν ἐν καταλύψει σπλάγχνων. εἰσὶ τῆς ἀνατομῆς εἴδη δύο, τὸ μὲν κατ' ἐπιτήδευσιν, τὸ δὲ κατὰ περίπτωσιν. κατ' ἐπιτήδευσιν μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν δογματικῶν παραλαμβανομένη θέα ἕνεκα τῆς ἐν καταλύψει, ἤτοι ἐπὶ τῶν ζώντων, ἢ ἐπὶ τῶν τετελευτηκότων, ἢ καὶ ἤτοι ὅλων, ἢ μερῶν. κατὰ δὲ περίπτωσιν, ἐκ συντυχίας, ἢ ὑπὸ μεγάλης τρώσεως γινομένη. παραλαμβάνονται δὲ αὐτῇ μόνοι οἱ ἐμπειρικοί.

Quid animal?

28. Animal eſt ſubſtantia animata, ſenſu prædita, quæ & impetu & voluntate mouetur.

Quid anima?

29. Anima eſt ſubſtantia incorporea, quæ per ſe, ex Platone mouetur. Ex ſtoicis verò, corpus tenuium partium, quod ex ſeipſo pro ſeminis ratione mouetur. At ſecundum Ariſtotelem, perfectio corporis naturalis, organici, facultate vitam habentis. Aliter. Anima eſt ſpiritus in toto corpore conſitus, per quem viuimus, ratiocinamur, ac reliquis ſubminiſtrantis corporis ſenſibus fungimur.

Quid corpus?

30. Corpus eſt magnitudo triplici dimenſione conſtans, habens in ſeſe longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Vel, magnitudo ex ſpatiis tribus conflata.

Quid elementum?

31. Elementum eſt, ex quo primo & ſimpliciſſimo omnia conſtant, & in quod ſimpliciſſimum poſtremum exiſtens omnia reſoluentur. Athenæus verò Attalenſis in tertio libro ita loquitur. Elementa Medicinæ vt nonnulli veterum exiſtimarunt, ſunt calidum, & frigidum, & humidum, & ſiccum, ex quibus primis apparentibus & ſimpliciſſimis & minimis homo conſtitutus eſt, & in quæ vltima apparentia, & ſimpliciſſima, ac minima reſolutionem capit.

Quid elementatio?

32. Elementatio *parata* eſt eorumdem, ſecundum idem, eodémque modo doctrina. Alij ita; Elementatio eſt ab elementis ad finem via.

Ex quot conſtant noſtra corpora?

33. Conſtant noſtra corpora ex ſolidis, humidis, & ſpiritibus. Solida ſiquidem ſunt oſſa, cartilagines, nerui, muſculi, venæ, arteriæ, & quæ deliteſcunt viſcera. Humida verò, humores, & excrementa. Spiritus denique, natiuus in corde calor eſt. Aliter; Ex quot conſtant noſtra corpora? Ex quatuordecim, neruis; venis; arteriis; oſſibus, ſanguine, ſpiritu, carne, pinguedine, cartilagine, vnguibus, medulla, pilis, humoribus, & membranis. Aliter; Ex quibus conſtituta ſunt noſtra patibilia corpore? Ex quatuor, ex ſanguine, pituita, bile & melancholico humore, quæ & patibilia elementa quidam vocitant. Aliter. Ex quibuſnam conſtant noſtra materialia corpora? Ex quatuor elementis, igne, aëre, terra, & aqua.

Quid anatome? & quotuplex?

34. Anatome *ſeu diſſectio* partium abditarum ſpeculatio *ac conſpectio* eſt. Anatomes ſpecies duæ ſunt, altera quæ artificio, altera quæ caſu fit. Artificialis itaque eſt, quæ à dogmaticis partium reconditarum gratia, traditur, vel in viuentibus, vel in mortuis; atque vel in totis, vel in partibus. Fortuita verò, quæ caſu, vt ex vulnere magno euenit. Vtuntur autem ea ſoli Empirici.

Quid

A

Quid chirurgia.

35. Chirurgia promptus est manuum intremularum motus cum experientia. Vel; Artificiosa actio in Medicina, quæ manibus vel instrumentis ob idoneum finem procedit.

Τί ἐστιν ἡ χειρουργία;

λε'. Χειρουργία ἐστὶ χειρῶν ἀτρόμων ὀξεῖα κίνησις μετ' ἐμπειρίας. ἢ, ἔντεχνος πρᾶξις ἐν ἰατρικῇ διὰ χειρῶν, ἢ ὀργάνων περιγινομένη τοῦ προσήκοντος τέλους.

Quid Pericranium?

36. Pericranium, membrana est neruosa quæ totam caluariam ambit.

Τί ἐστι περικράνιος;

λϛ'. Περικράνιος, ὑμὴν ἐστὶ νευρώδης, περιειληφὼς πᾶν τὸ κρανίον.

Quid Meninges?

37. Meninges sunt corpora neruosa & arteriosa, quæ cerebrum inuestiunt.

Τί εἰσι μήνιγγες;

B

λζ'. Μήνιγγές εἰσι τὰ περιέχοντα τὸν ἐγκέφαλον σώματα, νευρώδη καὶ ἀρτηριώδη.

Quid Cerebrum?

38. Cerebrum est album, molle, velut è spuma quadam concretum, humidum & calidum.

Τί ἐστιν ἐγκέφαλος;

λη'. Ἐγκέφαλός ἐστι λευκὸς, μαλακὸς, ὥσπερ ἐξ ἀφροῦ τινος πεπηγὼς, ὑγρὸς καὶ θερμός.

Quid Cerebellum.

39. Cerebellum, est quod in posteriori loco cerebri constitutum est, natura & colore cerebro simile.

Τί ἐστι παρεγκεφαλίς;

λθ'. Παρεγκεφαλίς ἐστιν ὄπισθεν τοῦ ἐγκεφάλου τεταγμένη, ὁμοφυὴς ἐγκεφάλῳ, καὶ ὁμόχροος.

Quid dorsi medulla?

40. Dorsi medulla, est natura, & colore cerebro consimilis; verùm & pinguior, & candidior, ac minùs principalis; quæ per mediam spinam deducitur.

Τί ἐστι νωτιαῖος μυελός;

C

μ'. Νωτιαῖος μυελός ἐστιν ὁμοφυὴς ἐγκεφάλῳ, καὶ ὁμόχροος· λιπαρώτερος δέ τε, καὶ λευκότερος, καὶ ἀκυρώτερος. διὰ μέσης τῆς ῥάχεως καταγινόμενος.

Quid oculi?

41. Oculi sunt, qui ex quatuor constant tunicis, reticulari, vuea, cornea, coniunctiua; & tribus humoribus, vitreo, crystallino, & albugineo; vt & iam neruosa propagine, vel neruis opticis qui subiectos colores, & magnitudines, & figuras sensu percipiunt.

Τί εἰσιν οἱ ὀφθαλμοί;

μα'. Ὀφθαλμοί εἰσιν οἱ συνεστῶτες ἐκ τεσσάρων χιτώνων, ἀμφιβληστροειδοῦς, ῥαγοειδοῦς, κερατοειδοῦς, καὶ ἐπιπεφυκότος. καὶ ὑγρῶν τριῶν, ὑαλοειδοῦς, κρυσταλλοειδοῦς, καὶ ὠοειδοῦς, ὡς ἤδη ἐπιπεφυκότος νευρώδους, ἢ νεύρων ὀπτικῶν. αἰσθητικοὶ τῶν ὑποκειμένων χρωμάτων, καὶ μεγεθῶν, καὶ σχημάτων.

Quid aures?

D

42. Aures verò neruosæ & cartilaginosæ sunt, quæ voces, earumque differentias sensu percipiunt.

Τί εἰσιν ὦτα;

μβ'. Ὦτα δὲ νευρώδη, καὶ χονδρώδη, αἰσθητικὰ φωνῶν, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς διαφορῶν.

Quid nares?

43. Nares neruosæ cartilaginosæque sunt, odorum perceptrices.

Τί εἰσι ῥῖνες;

μγ'. Ῥῖνές εἰσι νευρώδεις, καὶ χονδρώδεις, ἀντιληπτικαὶ ὀσμῶν.

Quid Lingua?

44. Lingua, venosa est, & carnosa; subpinguis, saporum gustatrix, quæ alimenti deglutitioni, & vocis dearticulationi inseruit.

Τί ἐστι γλῶσσα;

μδ'. Γλῶσσά ἐστι φλεβώδης, καὶ σαρκώδης, ὑπόπιμελος, αἰσθητικὴ χυμῶν, συνεργὸς τῇ καταπόσει τῆς τροφῆς, καὶ τῇ

E

διαρθρώσει τῆς φωνῆς.

Quid Pharynx?

45. Pharynx, interna est oris regio, in quam tum stomachi, tum laryngis extremum porrigitur; quæque deglutitioni, inspirationi, & voci inseruit.

Τί ἐστι φάρυγξ;

με'. Φάρυγξ ἐστὶν ἡ ἔνδον στόματος χώρη, εἰς ἣν ἀνήκει τό τε τοῦ στομάχου, καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος πέρας. διότι συνεργὸς τῇ καταπόσει τε, καὶ τῇ ἀναπνοῇ, καὶ τῇ φωνῇ.

Quid Larynx?

46. Larynx, cartilaginosus est, per quem spiritum inspiramus, quique simul voci inseruit.

Τί ἐστι λάρυγξ;

μϛ'. Λάρυγξ ἐστὶ χονδρώδης, δι' οὗ τὸ πνεῦμα εἰσπνέομεν, συνεργὸς καὶ πρὸς τὴν φωνήν.

Quid Pulmo?

F

47. Pulmo est arteriosus, ex læuibus asperisque constans arteriis, fungosior; inspirandi instrumentum.

Τί ἐστι πνεύμων;

μζ'. Πνεύμων ἐστὶν ἀρτηριώδης, ἐκ τῶν λείων καὶ τραχειῶν ἀρτηριῶν σομφότερος, ὄργανον ἀναπνευστικόν.

Quid Thorax.

48. Thorax, est ex venis, & arteriis, & neruis ad respirationis impetum à natura constitutus.

Τί ἐστι θώραξ;

μη'. Θώραξ ἐστὶν ἐκ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων κατεσκευασμένος ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὸ τῆς ἀναπνοῆς ὅρμημα.

Τί ἐστιν ἡ καρδία;

μθʹ. Καρδία ἐστὶ νευρώδης, καὶ μυώδης, καὶ φλεβώδης, ἔχουσα καὶ ἀρτηρίας. κωνοειδὴς τῷ σχήματι, ὑπόπιμελος, ἐξ ἧς ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, δι' ὧν ἐπιπέμπεται αἷμα καὶ πνεῦμα. ἄλλως. καρδία ἐστὶ μυώδης, ἔχουσα σχῆμα κωνοειδὲς, καὶ δύο κοιλίας, ἐν αἷς γεννᾶται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, καὶ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα. ἐξ ἧς ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες ἐκφύονται. δι' ὧν χορηγεῖται τῷ παντὶ σώματι, ὅ τις ζωτικὸς τόνος, καὶ ἡ ἔμφυτος θερμασία.

Quid Cor?

49. Cor, neruosum, musculosum, venosúmque est, continénsque arterias, coniformis figuræ, subpingue, ex quo arteriæ oriuntur, ac venæ per quas sanguis ac spiritus immittuntur. Aliter; Cor est pars musculosa, quod figuram habet coniformem; ac duos ventriculos, in quibus calidum innatum procreatur, ac vitalis spiritus; à quo propagantur arteriæ, & venæ exoriuntur, per quas suggeritur vniuerso corpori humor vitalis, & innatus calor.

Τί ἐστι διάφραγμα;

νʹ. Διάφραγμά ἐστι νευρῶδες, διεῖργον καὶ χωρίζον τά τε ἐν τῷ θώρακι, καὶ τὰ ὑπὸ τὸν θώρακα σπλάγχνα. ὃν τινα καὶ ὑπεζωκότα καλοῦμεν.

Quid Diaphragma?

50. Diaphragma, pars neruosa est, viscera quæ in thorace ab iis quæ sub thorace sunt dirimens, ac separans; quod & septum transuersum *seu cingulum* vocamus.

Τί ἐστιν ἧπαρ;

ναʹ. Ἧπαρ ἐστὶν οὐσία φλεβῶδες, καὶ θερμὸν, καὶ πολύαιμον, καὶ τὴν πρώτην ἐξαιμάτωσιν πλείστην ποιούμενον, συνεργοῦν τε τῇ κοιλίᾳ πρὸς τὴν πέψιν τῇ παραθέσει συνθάλπον αὐτήν. ἄλλως. ἧπαρ ἐστὶν οὐσία ἐρυθρὰ, σαρκώδη μείωσιν ἔχουσα, τεταγμένη ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν, ἐν ᾗ γεννᾶται τὸ αἷμα πρὸς ἀποτροφὴν τοῦ παντὸς σώματος.

Quid Iecur?

51. Iecur, substantia venosum est, & calidum, ac affluens sanguine, primámque sanguinis generationem plurimam molitur, ventriculo quoque ad concoctionem obeundam confert, sua ipsum appositione concalefaciens. Aliter; Hepar est, substantia rubra, carnosam habens imminutionem in dextris locata partibus, in qua generatur sanguis ad totius corporis educationem.

Τί ἐστι σπλήν;

νβʹ. Σπλὴν ἐστὶ φλεβώδης, καὶ ἀρτηριώδης, λεπτὰ ἀγγεῖα ἔχον, καὶ πολλὰς μεταξὺ κοιλότητας τῶν ἀγγείων, διὰ τοῦτο ἀραιὸς καὶ σομφός.

Quid Lien?

52. Lien, *pars* est venis, arteriisque referta; qui quum tenuia vasa, multásque interiectas vasorum cauitates obtineat, ob id rarus, laxusque est.

Τί ἐστι στόμαχος;

νγʹ. Στόμαχός ἐστι νευρώδης, τε ἀρτηριώδης, ἐργαλεῖον ὀρέξεως, καὶ καταπόσεως, ἢ καὶ πόρος ὑγρᾶς, καὶ ξηρᾶς τροφῆς.

Quid Stomachus?

53. Stomachus, *substantia* neruosus est, & arteriosus; instrumentum appetentiæ, & deglutitionis; vel etiam meatus humidi, siccique alimenti.

Τί ἐστι κοιλία;

νδʹ. Κοιλία ἐστὶ νευρώδης ὑποδοχεῖον τροφῆς ὑγρᾶς, καὶ ξηρᾶς πρὸς τὸ πέττεσθαι τὴν τροφὴν κατεσκευασμένη.

Quid Ventriculus?

54. Ventriculus neruosus, alimenti humidi & sicci receptaculum est, ad id alimentum concoquendum extructus.

Τί ἐστιν ἔντερα;

νεʹ. Ἔντερά ἐστι νευρώδη, τὰ μὲν πρὸς τὴν πέψιν συνεργοῦντα, τὰ δὲ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν, τὰ δὲ πρὸς ἀπόκρισιν τοῦ περιττώματος γεγονότα. πόσων πηχῶν εἰσι τὰ ἔντερα; τὰ ἔντερα δεκατριῶν πηχῶν εἰσιν, ἕκαστον τῷ ἰδίῳ πήχει μετρούμενον. πόσαι τάξεις ἐντέρων; ἐννέα. στόμαχος, κοιλία, πυλωρὸς, δωδεκαδάκτυλος, ἔκφυσις, νῆστις, λεπτὸν, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον.

Quid Intestina?

55. Intestina sunt neruosa, quorum alia ad concoctionem iuuandam; alia ad *chylum* excipiendum; alia ad excernendum recrementum progenita sunt. Quot vlnis constant intestina? intestina tredecim constant venis, vnumquodque propria vena mensuratur. Quot sunt intestinorum gradus seu ordines? Nouem, stomachus, ventriculus, pylorus, duodenum seu ecphysis, ieiunum, tenue, cæcum, colum, rectum.

Τί εἰσι οἱ νεφροί;

νςʹ. Νεφροί εἰσι σαρκώδεις, ἐκ ψαφαρωτέρας σαρκὸς συγκείμενοι, ἰσθμοὶ τοῦ ὑγροῦ περιττώματος, καὶ ὥσπερ προσλάκκια ὑπὸ τῆς φύσεως γεγενημένοι.

Quid Renes?

56. Renes carnosi ex carne friabiliore constituti, cola humidi excrementi, ac veluti lacunæ à natura conditi.

Τί ἐστι κύστις;

νζʹ. Κύστις ἐστὶ νευρώδης, ὑποδοχεῖον ἅμα, καὶ ἐργαλεῖον ἐκκριτικὸν ὑγροῦ τοῦ περιττώματος.

Quid Vesica?

57. Vesica, est *pars* neruosa, humidi excrementi receptaculum simul & excretorium instrumentum.

Τί εἰσιν οἱ δίδυμοι;

νηʹ. Δίδυμοί εἰσι σαρκώδεις, καὶ εὔθρυπτοι, ὑγροὶ, καὶ θερμοὶ, συνεργοὶ τῇ πέψει τοῦ ἐν τοῖς παραστάταις σπέρματος.

Quid Testes?

58. Testes, carnosi, mollesque sunt, humidi & calidi eius seminis quod in parastatis est concoctioni opitulantes.

Quid

Quid Parastatæ seu astites?

59. Parastatæ, astites sunt, qui ex vena & arteria constant in vnam naturam consertis, semen continentes.

Quid Matrix seu vterus?

60. Matrix seu vterus *pars* est foris neruosa, intus carnosior, conceptionis vas seu organum; hystera seu vterus hæc quoque nominatur, quod partium omnium postrema sit. Aliter; Matrix, est quæ & hystera dicitur. Ac matrix quidem dicitur, quòd sit omnium puerorum mater; hystera verò dicitur, quòd omnium partium postrema sita sit. Quot agendi facultates in coitibus habet vterus? Quatuor, attractricem, retentricem, alteratricem, & excretricem.

Quid excretio?

61. Excretio, est eductio excrementorum corporibus adhærentium.

Quid Stercus?

62. Stercus, est excrementum alimenti ad coctionis *primæ*, distributionisque finem secretum.

Quid Vrina?

63. Vrina *serum* est excolatum sanguinis in magna vena, quæ per renes & vreteras in vesicam defertur. Aliter; vrina excrementum est, quod in hepate quidem generatur; in renibus verò secernitur; ac per vreteras in vrinariam vesicam deriuatur, ac inde per ceruicem vesicæ effluit (quam ceruicem vretram appellitant) per quam illinc vrina deducitur.

Quæ vrinæ efficiens causa est?

64. Efficiens causa vrinæ est quæ in hepate fit sanguinis generatio.

Quid & quot sunt humores?

65. Quatuor sunt humores ex quibus animal constitutum est, sanguis, pituita, bilis vtraque, flaua & atra. Hæc enim elementa corporis medicorum filij vocant, quandoquidem ex his constamus. Ex his sanguis calidus est, & humidus ac dulcis; pituita frigida & humida, salsa, glutinosáque; flaua verò bilis calida & sicca, acris ac mordax; atra denique bilis sicca & frigida, acida & grauissima.

Quid sanguis?

66. Sanguis, calidus est & humidus in venis copiosus, in arteriis paucior, ex quo alitur animal.

Quid pituita?

67. Pituita frigida est & humida, ad ciborum deglutitionem, & articulorum motus à natura subiecta.

Quid Bilis flaua?

68. Bilis flaua, calida est & sicca, ad stomachi robur, ac ventris excretiones comparata.

Quid Bilis atra?

69. Bilis atra, frigidior est flauâ, sedem quidem habens in liene, permixta verò sanguini, vt ab eo secernatur, ne is & crassus & ignauus, & difficilis distributionis efficiatur.

A

Τί εἰσιν οἱ παραστάται;

νθ'. Παραστάται εἰσὶν οἱ συγκείμενοι ἐκ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας εἰς τὸ αὐτὸ συμπεφυκυῖαν περιεκτικοὶ σπέρματος.

Τί ἐστιν ἡ μήτρα;

ξ'. Μήτρα ἐστὶν ἔξωθεν μὲν νευρώδης, ἐν δὲ τῷ ἔνδοθεν σαρκωδεστέρα, ἀγγεῖον κυητικόν. ταύτῃ δὲ ἡ ὑστέρα ὀνομάζεται, ὅτι ὑστάτη τῶν ἁπάντων μερῶν ἐστι. ἄλλως. μήτρα ἐστὶν, καὶ ἡ ὑστέρα λεγομένη. καὶ μήτρα μὲν λέγεται διὰ τὸ εἶναι μητέρα πάντων τῶν βρεφῶν. ὑστέρα δὲ λέγεται διὰ τὸ ὕστερον τῶν μορίων κεῖσθαι αὐτήν. πόσας ἐνεργείας ἔχει μήτρα ἐν ταῖς συνουσίαις; τέσσαρας. ἑλκτικὴν, καθεκτικὴν, ἀλλοιωτικὴν, καὶ ἀποκριτικήν.

B

Τί ἐστιν ἔκκρισις;

ξα'. Ἔκκρισις ἐστὶ φορὰ τῶν παρακειμένων τοῖς σώμασι περιττωμάτων.

Τί ἐστι κόπρος;

ξβ'. Κόπρος ἐστὶν ἀποκάθαρμα τροφῆς, εἰς συντέλειαν πέψεως καὶ ἀναδόσεως διακεκριμένον.

C

Τί ἐστιν οὖρον;

ξγ'. Οὖρον ἐστὶ περίηθημα τοῦ αἵματος ἐν τῇ μεγάλῃ φλεβὶ, καταφερόμενον διὰ νεφρῶν, καὶ οὐρητήρων ἐν τῇ κύστει. ἄλλως. οὖρόν ἐστι περίττωμα ὃ γεννᾶται μὲν ἐν τῷ ἥπατι, διακρίνεται δὲ ἐν τοῖς νεφροῖς, παράκειται δὲ διὰ τῶν οὐρητήρων παρὰ τὴν οὐροδόχον κύστιν, κἀκεῖθεν ἐξέρχεται διὰ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως· ὃν τράχηλον, καὶ οὐρήθραν καλοῦσι, διὰ τὸ ἐκεῖθεν φέρεσθαι τὸ οὖρον.

Τίς ποιητικὴ αἰτία τοῦ οὔρου;

D

ξδ'. Ποιητικὴ αἰτία τοῦ οὔρου ἐστὶν ἡ ἐν τῷ ἥπατι ἐξαιμάτωσις.

Τί καὶ πόσοι εἰσὶν οἱ χυμοί;

ξε'. Τέσσαρές εἰσι χυμοὶ ἐξ ὧν τὸ ζῶον συνέστηκεν, αἷμα, φλέγμα, χολαὶ δύο, ξανθή τε, καὶ μέλαινα. ταῦτα γὰρ ὁ καὶ στοιχεῖα τοῦ σώματος παῖδες ἰατρῶν καλοῦσιν, ἐπεὶ ἐκ τούτων συνεστήκαμεν. τούτων τὸ μὲν αἷμα θερμόν ἐστι, καὶ ὑγρὸν, καὶ γλυκύ· τὸ δὲ φλέγμα, ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, καὶ ἁλυκὸν, καὶ γλίσχρον· ἡ δὲ ξανθὴ χολὴ θερμὴ, καὶ ξηρὰ, καὶ δριμεῖα, καὶ δακνώδης· ἡ δὲ μέλαινα, ξηρὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ ὀξεῖα, καὶ βαρυτάτη.

E

Τί ἐστιν αἷμα;

ξς'. Αἷμά ἐστι θερμὸν, καὶ ὑγρὸν, ἐν ταῖς φλεψὶ πλεῖον, ἐν ἀρτηρίαις ὀλιγώτερον ἐξ οὗ τὸ ζῶον τρέφεται.

Τί ἐστι φλέγμα;

ξζ'. Φλέγμα ἐστὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν πρός τε τὴν κατάποσιν τῶν σιτίων, καὶ πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ἄρθρων ὑπὸ τῆς φύσεως ὑποβεβλημένον.

Τί ἐστι ξανθὴ χολή;

F

ξη'. Ξανθὴ χολὴ ἐστι θερμὴ, καὶ ξηρὰ, καὶ ἐπὶ τόνον μὲν τοῦ στομάχου, καὶ πρὸς τὰς ἐκκρίσεις τῆς κοιλίας γεγενημένη.

Τί ἐστι χολὴ μέλαινα;

ξθ'. Χολὴ μέλαινά ἐστι ψυχροτέρα τῆς ξανθῆς, παρακειμένη μέντοι ἐν τῷ σπληνὶ, ἀνακεκραμένη δὲ καὶ ἐν τῷ αἵματι, ὥστε ἀλέξασθαι αὐτὸ, καὶ μὴ παχὺ, καὶ ἀργὸν, καὶ δυσανάδοτον ἀποτελέσαι.

Πόσαι εἰσὶ διαφοραὶ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ τε, καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς, καὶ τοῦ φλέγματος;

ο'. Τέσσαρές εἰσι διαφοραὶ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ· ὧν πρῶτός ἐστιν ὁ στοιχειώδης· καὶ ὁ ἐξ ὑπεροπτήσεως τῆς ξανθῆς χολῆς γινόμενος, ὃν ἵνα καὶ ἀσφαλτώδη ὀνομάζομεν διὰ τὸ στίλβειν αὐτὸν ἀσφάλτου δίκην, καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἀπογεωθέντος φλέγματος, ἢ τοῦ σαπέντος, καὶ ὁ ἐκ τοῦ τρυγώδους αἵματος. χολῆς ξανθῆς διαφοραὶ ἕξ· χολὴ ἡ στοιχειώδης, καὶ ἡ λεκιθώδης, καὶ ἰσατώδης, καὶ πρασώδης, καὶ ἰώδης, καὶ ἡ ὠχρά, καὶ αἱ τοῦ φλέγματος διαφοραί. τὸ μὲν ἐστι γλυκύ, τὸ δὲ ἁλυκόν, τὸ δὲ ἄποιον. καὶ κατὰ τρεῖς τρόπους εἰσὶ τὰ ὑγρὰ ἐν τῇ γαστρί, ἢ μὲν γὰρ ἐπιπλέουσιν, ἢ ἀναπεπομένα εἰσιν, ἢ ἐμπεπλασμένα.

Τί ἐστι μύξα;

οα'. Μύξα ἐστὶν ἀποκάθαρμα τοῦ ἐγκεφάλου, ὥστε κουφίζεσθαι τὸ ἡγούμενον τῆς ψυχῆς μέρος.

Τί ἐστιν ἱδρώς;

οβ'. Ἱδρώς ἐστι περιήθημα τῆς ἐν τῷ αἵματι λεπτῆς, καὶ ὀῤῥώδους ὑγρασίας.

Τί ἐστι φλέψ;

ογ'. Φλέψ ἐστιν ἀγγεῖον αἵματος, καὶ τοῦ συγκεκραμένου τῷ αἵματι φυσικοῦ πνεύματος, νευρώδης, τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν ὑγρὰν, καὶ θερμὴν οὐσίαν ἔχουσα· ἔχει δὲ πλεῖον τὸ αἷμα, ὀλιγώτερον δὲ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα.

Τί ἐστιν ἀρτηρία;

οδ'. Ἀρτηρία ἐστὶν ἀγγεῖον αἵματος ἐλάττονος, καὶ καθαρωτέρου, καὶ τοῦ συγκεκραμένου φυσικοῦ πνεύματος πλείονος, καὶ λεπτομερεστέρου, θερμοτέρα, καὶ ξηροτέρα, καὶ αἰσθητικωτέρα τῆς φλεβός, σφυγμωδῶς κινουμένη. ἄλλως. ἀρτηρία ἐστὶ σῶμα κοῖλον διχίτωνον, ἐκ καρδίας ὁρμώμενον πνεύματος ζωτικοῦ χορηγόν. δέχεται δὲ καθαρὸν ἀέρα ἐν τῇ συστολῇ, καὶ ἐκκρίνει ἐν τῇ διαστολῇ τὰ καπνώδη, καὶ λιγνυώδη περιττώματα· εἰσφέρουσα οὖν καθαρὸν ἀέρα ψύχει τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν· ἡ χρεία γοῦν τοῦ σφυγμοῦ αὕτη ἐστί, τὸ ἐμψύχεσθαι διὰ τοῦ ἀέρος. ἔστι δὲ καὶ αὕτη οὐσία τοῦ ἀέρος, τὸ προστίθεσθαι τῷ ἡμετέρῳ πνεύματι, γένησις καὶ προσθήκη τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος.

Πόσαι κινήσεις εἰσὶν ἐν ἡμῖν;

οε'. Εἰσὶ κινήσεις ἐν ἡμῖν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν κατηγορίαις λέγει, ἕξ· γένεσις, φθορά, μείωσις, ἀλλοίωσις, αὔξησις, καὶ ἡ κατὰ τὸν τόπον φορά.

Τί νεῦρα καὶ πόσαι τούτων αὐτῶν διαφοραί;

ος'. Νεῦρόν ἐστι σῶμα λευκόν, καὶ ναστόν. νεύρων τρεῖς εἰσιν αἱ διαφοραί, τὰ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου ἐκπεφυκότα νεῦρα, ταῦτα κυρίως προσαγορεύεται· τὰ δὲ ἐκ μυῶν, τένοντες· τὰ δὲ ἐξ ὀστῶν, σύνδεσμοι.

Τί τὰ ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρου ἐκφύσεις;

οζ'. Νεῦρα τὰ ἀπ' ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγων ἐκπεφυκότα, κοινά, ξηρότερα, καὶ ἧττον θερμότερα φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν αἰσθητικώτερα τὰς προαιρετικὰς κινήσεις ἐκτελοῦντα.

A *Quot sunt humoris melancholici, bilis flauæ & pituitæ differentiæ.*

70. Quatuor præterea melancholici humoris differentiæ sunt; Primus est elementarius; dein qui ex superassatione flauæ bilis gignitur, quem bituminosum quoque nominamus, quod bituminis instar splendeat, & qui ex terrea seu putrefacta pituita oriatur, & qui ex fœculento sanguine constet. Flauæ bilis sex differentiæ habentur, bilis elementaria, vitellina, glastea, porracea, æruginosa, & pallida. Pituitæ differentiæ, dulcis, salsa & qualitatis expers seu insipida; humores item tribus modis in ventriculo degunt; B nam aut innatant, aut imbibuntur, aut inducuntur.

Quid Mucus?

71. Mucus est excrementum cerebri quo leuetur princeps animæ pars.

Quid Sudor?

72. Sudor est tenuis & serosi qui in sanguine est, humoris colamen.

C *Quid Vena?*

73. Vena est vas sanguinis, & naturalis spiritus cum sanguine commixti, neruosa, sensu prædita, humidam & calidam substantiam continens; plus tamen continet sanguinis, minus verò vitalis spiritus.

Quid arteria?

74. Arteria est vas sanguinis paucioris, puriorisque, ac commixti naturalis spiritus copiosioris ac tenuioris, calidior & siccior, maiorique sensu prædita quam vena, quæ pulsantem edit D motum. Aliter; Arteria est corpus cauum, quod duplici constat tunica, & à corde *ortum* ac impetum sumit, spiritúmque vitalem suppeditat. Excipit autem purum aërem in systole; excernit verò in diastole fumosa ac fuliginosa recrementa, introducens igitur purum aërem & cor & natiuum calorem refrigerat, vsus itaque pulsus is est, vt per aërem refrigeret; aëris quoque ipsa substantia, quod spiritui nostro addatur, generatio additióque est spiritus animalis.

Quot motus nobis insunt?

E

75. Sex nobis insunt motus, vt Aristoteles in Categoriis asserit, generatio, corruptio, incrementum, decrementum, alteratio & loci commutatio.

Quid Nerui & quot eorum differentiæ?

76. Neruus, corpus est album ac solidum. Neruorum tres sunt differentiæ; Alij quidem ex cerebro, & spinali medulla exorti sunt, & hi propriè nerui appellantur; alij verò ex musculis tendones; alij denique ex ossibus, ligamenta.

F *Quid nerui cerebri propagines?*

77. Nerui à cerebro & meningibus propagati, communes, ficciores & minus calidi sunt venis, & quàm arteriæ magis sentientes, qui motus voluntarios perficiunt.

Quid sunt nerui ab ossibus exorti?

78. Nerui ex ossibus producti sunt, qui ab ossibus ad ossa profecti, articulos & corporis membra colligant, ac continent.

Quid neruus à musculo ortus?

79. Neruus à musculo ortus, musculi finis est, vel aponeurosis quæ in partem mouendam inseritur.

Quid Musculi?

80. Musculi, sunt corpora neruosa, permixta etiam ipsis carne, ad partium corporis motum procreati.

Quid Periostea seu circosses membranæ?

81. Periostea, seu circosses membranæ sunt integumenta tenuia, fibrosa, velut indumenta ossium à natura conditæ.

Quid Pinguedo?

82. Pinguedo, est affusio alimenti circa membranas maximè concreta, sensus expers.

Quid Caro?

83. Caro, concreta ex sanguine *pars* est, humida, & calida, flexionem, mollitiemque corpori præbens.

Quid ossium Medulla?

84. Medulla in ossibus est *pars* ossium cauitatibus contenta, pinguis, ac sensu vacans.

Quid Cartilagines?

85. Cartilagines, corpora sunt magis terrea, ac sensus expertia, quales sunt nares, ac aures.

Quid Ossa.

86. Ossa, sunt corpora sicca & terrestria & frigida, nec sensu prædita. Aliter. Os, est corpus magis terreum, frigidum, ac sensus expers. Os, est (ex Platone) Medulla quæ calido concrescit; ex quibusdam verò Medicis, terrena concretio, & solida, & sensus expers, & exanguis. Communia cartilaginis & vnguis esse sensu carere, & extra asperitatem esse. At cartilago imago est ossis; sæpissimè enim in articulis adiacet; vnguis verò superficies ossis fuerit, aut cutis concretio dura, & sicca.

Quid Dentes?

87. Dentes, sunt qui cibum diuidunt, atque conficiunt, nonnihil & ad vocis articulationem conferentes.

Quid Palatum?

88. Palatum *ceu cœlum paruum*, est pars oris superior, à cæli similitudine nomen accipiens.

Quid gargareo seu columella?

89. Gargareo seu columella caruncula est à faucibus dependens, vocis instrumentum, ac spiritus causa, siue absolutio.

Quid Præsepiola?

90. Præsepiola, sunt cauitates ossium, in quibus dentes radices agunt.

A Τί ἐστι τὰ ἐξ ὀστῶν ἐκπεφυκότα νεῦρα;

οη'. Νεῦρα τὰ ἐξ ὀστῶν ἐκφυόμενα, ἐστὶν τὰ ἐξ ὀστῶν εἰς ὀστᾶ συνδετικὰ, καὶ συνεκτικὰ τῶν ἄρθρων, καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματος.

Τί ἐστι νεῦρον τὸ ἐκ μυὸς ἐκφυόμενον;

οθ'. Νεῦρον ἐκ μυὸς ἐκφυόμενον, πέρας ἐστὶ μυὸς, ἢ ἀπονεύρωσις εἰς τὸ κινηθησόμενον μέρος ἐμφυομένη.

Τί εἰσι μύες;

π'. Μύες εἰσὶ σώματα νευρώδη ἀναμεμιγμένης αὐτοῖς
B καὶ σαρκὸς πρὸς κίνησιν τῶν σώματος μερῶν γεγονότες.

Τί περιόστεοι ὑμένες;

πα'. Περιόστεοι ὑμένες εἰσὶν εἰλύματα λεπτὰ, ἰνώδη, ὥσπερ ἐνδύματα τῶν ὀστῶν ὑπὸ τῆς φύσεως γενόμενοι.

Τί ἐστι πιμελή;

πβ'. Πιμελή ἐστι παρέγχυμα τροφῆς περὶ τοὺς ὑμένας μάλιστα πηγνυμένη, ἀναίσθητος.

Τί ἐστι σάρξ;

C

πγ'. Σάρξ ἐστιν ἐξ αἵματος πεπηγυῖα, ὑγρὰ, καὶ θερμὴ, σκέψιν τε καὶ τὴν μαλακότητα παρεχομένη τῷ σώματι.

Τί ἐστιν ὁ ἐν τοῖς ὀστοῖς μυελός;

πδ'. Ὁ ἐν τοῖς ὀστέοις μυελός ἐστι περιεχόμενος ταῖς κοιλότησιν τῶν ὀστῶν, λιπαρὸς καὶ ἀναίσθητος.

Τί εἰσιν οἱ χόνδροι;

πε'. Χόνδροι εἰσὶ σώματα γεωδέστερα, καὶ ἀναίσθητα ἅπινά εἰσι ῥῖς καὶ ὦτα.

D

Τί εἰσι τὰ ὀστᾶ.

πϛ'. Ὀστᾶ εἰσι σώματα ξηρὰ, καὶ γεώδη, καὶ ψυχρὰ, καὶ ἀναίσθητα. ἄλλως. ὀστοῦν ἐστι σῶμα γεωδέστερον, ψυχρὸν καὶ ἀναίσθητον. ὀστοῦν ἐστι κατὰ μὲν Πλάτωνα, μυελὸς ὑπὸ θερμοῦ πηγνύμενος. κατὰ δὲ ἐνίους τῶν ἰατρῶν, σύγκρισις γεώδης, καὶ στερεὰ, καὶ ἀναίσθητος, καὶ ἄναιμος. κοινὰ δὲ ἡ ἀναισθησία, καὶ μὴ ἀνωμαλία χόνδρου, καὶ ὄνυχος. ἀλλ' ὁ μὲν χόνδρος εἰκών ἐστιν ὀστοῦ. παράκειται γὰρ ἐν τοῖς ἄρθροις πλειστάκις. ὄνυξ δὲ ὀστέου εἴη ἂν ἐπιφάνεια, ἢ δέρματος ἄφαψις σκληρὰ
E καὶ ξηρά.

Τί εἰσιν οἱ ὀδόντες;

πζ'. Ὀδόντες εἰσὶν οἱ διαιροῦντες τὴν τροφὴν, καὶ κατεργαζόμενοι, καὶ συνεργοῦντές τι, καὶ πρὸς τὴν τῆς φωνῆς διάρθρωσιν.

Τί ἐστιν οὐρανίσκος;

πη'. Οὐρανίσκος ἐστὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ στόματος, ἐκ τῆς πρὸς οὐρανὸν ὁμοιότητος τὸ ὄνομα λαμβάνων.

Τί ἐστι γαργαρεών;

F πθ'. Γαργαρεών ἐστι σαρκίον τῆς φάρυγγος ἀπηρτημένον, φωνῆς ὄργανον, καὶ πνεύματος ἀποτέλεσμα.

Τί εἰσι φατνία;

ϟ'. Φατνία εἰσὶν αἱ κοιλότητες τῶν ὀστῶν ἐν αἷς οἱ ὀδόντες ἐρρίζονται.

Τί εἰσιν οἱ ὄνυχες;

ϟα΄. Ὄνυχές εἰσιν ἀποτελεύτησις τῶν νεύρων, εὐπρεπείας χάριν γεγονότες, καὶ ὡς ἐπιλαμβάνεσθαί τι τοῖς δακτύλοις εὐκολώτερον. οἱ δὲ οὕτως. ὄνυχές εἰσι δέρματος ἔφαψις ξηρά, καὶ ψυχρά, καὶ ἀναίσθητος.

Τί ἐστι θρίξ;

ϟβ΄. Θρίξ, σῶμά ἐστι ξηρόν, καὶ ψυχρόν, καὶ ἀναίσθητον πρὸς σκέπην, καὶ κόσμον γεγενημένη. κατὰ πόσους τρόπους ἐγένοντο αἱ τρίχες εἰς τὸν ἄνθρωπον; κατὰ δύο. αἱ μὲν πρὸς κόσμον ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ἐν γενείοις· διὰ χρείαν δὲ ἐν τοῖς βλεφάροις, καὶ ἐν τοῖς ὀφρύσιν. διὰ τί ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φύονται πολλαὶ τρίχες; διά τε τὴν ξηρότητα τοῦ δέρματος, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν αἰθαλωδῶν περιττωμάτων τῶν κάτωθεν ἄνω ἐς τούτους τόπους ἀναφερομένων. διὰ τί ἐπὶ τῶν ἀκμαστικῶν ἡλικιῶν δασύτης ἐστὶ τριχῶν; διὰ τὸ εἶναι πλῆθος περιττωμάτων, καὶ πόρους μεγάλους· καὶ διὰ τὸ τούτων δέρμα, μηδὲ λίαν ξηρότερον, μηδὲ μαλακώτερον. διὰ τί ἐπὶ τῶν παίδων ψιλότης ἐστὶ τριχῶν; διά τε τὸ μὴ εἶναι πολλὰ αἰθαλώδη περιττώματα, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι πόρους. κατὰ πόσους τρόπους γίνονται φαλακροὶ οἱ ἄνθρωποι; κατὰ δύο. ἢ δι' ἄκραν ξηρότητα, ἢ δι' ἄκραν ὑγρότητα, ὥσπερ ἡ γῆ τὸν χόρτον, ἡ ἔχουσα πολὺ ὕδωρ σήπει.

Τί ἐστι δέρμα;

ϟγ΄. Δέρμα ἐστὶ σῶμα νευρῶδες σκεπάζον ὅλην τὴν περιοχὴν ὅλου τοῦ σώματος, εὐπρεπείας χάριν τοῦ τοῦ ὅλου λόγου, καὶ ὥστε ἀπερύκειν τὰ αἴτια γεγενημένον.

Τί ἐστι σπέρμα;

ϟδ΄. Σπέρμα ἐστὶν ἡ συνεσπαρμένη δύναμις ἐν ὑγρῷ περιέχουσα τοῦτον τὸν λόγον, ἥτις δύναμις τυχοῦσα τῶν προσηκόντων λόγων καὶ ὑλῶν, ἐξαπλοῦται εἰς γένεσιν ἀνθρώπου. ἢ οὕτως ἑτέρως. σπέρμα ἐστὶν ὑγρὸν ἐν παραστάταις περιεχόμενον ἐκ θερμοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ οἷόν τε φῦναι ἄνθρωπον. ἄλλως. σπέρμα ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐν ὑγρῷ ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον, καὶ δυνάμενον τοιοῦτον γεννᾶν, οἷόν ἐστιν ἀφ' οὗ καὶ ἀφείθη. ἢ, τὸ μεθ' ὑγροῦ ψυχῆς ὑλικοῦ μέρους ἀπόσπασμα μετὰ τοῦ ὑγροῦ πνεύματος. ὁ δὲ Κιτιεὺς Ζήνων, οὕτως ὡρίσατο. σπέρμα ἐστὶν ἀνθρώπου, ὃ μεθίησιν ἄνθρωπος, μεθ' ὑγροῦ ψυχῆς μέρους ἅρπαγμα, καὶ σύμμιγμα τοῦ τῶν προγόνων γένους, οἷόν τε αὐτὸ ἦν καὶ αὐτὸ συμμιχθὲν, ἀπεκρίθη.

Τί ἐστι φύσις;

ϟε΄. Φύσις ἐστὶ πῦρ τεχνικὸν ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν, καὶ ἐξ ἑαυτοῦ ἐνεργητικῶς κινούμενον. ἑτέρως κατὰ Πλάτωνα. φύσις ἐστὶ θεία τέχνη. ἢ, φύσις ἐστὶν οἷα τεχνικὴ δύναμις. ἑτέρως. φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον, καὶ κατὰ τὰς σπερματικὰς δυνάμεις γεννῶν τε καὶ τελειοῦν, καὶ διατηροῦν τὸν ἄνθρωπον. ἢ οὕτως. φύσις ἐστὶ δύναμις ἐξ ἑαυτῆς κινουμένη, αἰτία γενέσεώς τε, καὶ διαπλάσεως, καὶ τελειότητος, γεννῶσά τε καὶ τελειοῦσα τὸν ἄνθρωπον. φύσις καὶ ἡ κρᾶσις, λέγεται φύσις καὶ ἡ ἕξις. φύσις καὶ ἡ καθ' ὁρμὴν κίνησις. φύσις καὶ ἡ διοικοῦσα τὸ ζῷον δύναμις λέγεται. δύναται δὲ καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. φύσις ἐστὶ πνεῦμα ἔνθερμον ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον κατὰ σπερματικοὺς λόγους γεννῶν τε καὶ τελειοῦν, καὶ διατηροῦν τὸν ἄνθρωπον ἐν χρόνοις, καὶ μεγέθεσιν ὡρισμένοις.

Quid vngues?

91. Vngues sunt neruorum terminatio, decoris gratia progeniti, & quo captu quicquam digitis sit facilius. Alij sic; Vngues sunt cutis vinctura sicca & frigida, ac sensus expers.

Quid Pilus?

92. Pilus, est corpus siccum & frigidum, sensus expers, ad tutelam, ornatúmque genitus. Quot ob causas pili in homine oriuntur? Ob duas; alij quidem ad ornatum in capite ac genis nascuntur; alij verò ad vsum in palpebris, ac superciliis. Cur in capite multi generantur pili? Ob cutis siccitatem, & fuliginosorum copiam excrementorum, quæ sursum ab inferis partibus ad ea loca mittuntur. Cur ætate vigentibus pilorum est densitas *seu hirsutia*? Ob eam qua ipsi abundant excrementorum copiam, tum ob cutis meatus *quos habent* ampliores, tum ob eorum cutim neque aridiorem, neque molliorem. Cur pueris pilorum est raritas, *seu paucitas*? tum quòd his haud multa sint fuliginosa excrementa, tum quòd his desint cutis meatus, aut potius quòd adsint meatus angustiores. Quot ob causas calui fiunt homines? Ob duas; ob summam siccitatem, ac proinde alimenti pilis idonei penuriam; & ob summam humiditatem, quemadmodum terra quæ herbam gerit; a qua multa putrefacit.

Quid Cutis?

93. Cutis, est corpus neruosum, vniuersum totius corporis ambitum operiens, ornatus gratia, & totius ratione, & ad noxias causas propulsandas procreatum.

Quid semen?

94. Semen conspersa est in humido facultas, rationem eius continens, quæ facultas si idoneas formas ac materias sortiatur, in hominis generationem explicatur. Vel aliter hoc modo; Semen est humor qui in parastatis continetur; calido spiritu constans, ex quo nasci hominem decet. Aliter; Semen est spiritus calidus in humido, qui ex seipso mouetur, ac gignere tale potest, quale id à quo emissum est. Vel. Auulsum materialis animæ partis cum spiritu humido. Zeno autem Cittieus ita finiuit, Semen est hominis abstractum, vel auulsum, quod homo cum humida animæ parte eiaculatur, & generis maiorum compages talis existit, ac tale generat ac id commixtum à quo excreta est.

Quid Natura?

95. Natura, est ignis artificialis, qui via ad generationem tendit, & ex seipso efficaciter mouetur. Aliter ex Platone; Natura ars est diuina. Vel; Natura est artificialis quædam facultas. Alio modo; Natura spiritus est calidus, qui ex seipso mouetur, ac pro seminariis facultatibus hominem generat, perficit, conseruat. Vel sic. Natura est facultas quæ per se mouetur, generationis, & conformationis, & perfectionis author, quæ hominem procreat conformátque. Dicitur natura cuiusque rei & temperamentum, & habitus; motus quoque *proprio* impetu concitatus, & quæ animal moderatur facultas natura nuncupatur. Sic quoq; definiri potest. Natura, spiritus est calidus, qui ex sese pro seminariis rationibus mouetur, quique in præfinitis temporibus ac magnitudinibus hominem generat, perficit, atque conseruat.

Quid

A

Quid habitus?

96. Habitus est, spiritus continens, & cohibens partes.

Quid appetentia?

97. Appetentia, est cibi, potúsque desiderium & indagatio.

Quid deglutitio?

98. Deglutitio est, solidi & liquidi attractio quæ à stomacho in ventriculum fit. Vel hoc pacto; Deglutitio, est ingestio alimenti liquidi & solidi, quæ ex ore per stomachum, in ventriculum perficitur.

B

Quid concoctio?

99. Coctio, est mixtio, & chyli confectio, ac velut elixatio alimenti in ventriculo, atque intestinis in distributionem mutatione facta. Aliter. Coctio confectio est alimenti, per mutationem in ventriculo & intestinis. Vel sic. Coctio, immutatio est prompta ad sanguinis generationem, quæ à natura fit per calorem, elixationi similis. Quomodo Hippocrates, & Erasistratus, & Empedocles, & Asclepiades coctiones alimenti fieri asserunt? Concoctiones alimenti fieri quidem putat Hippocrates à calido innato; Erasistratus, contritione, & læuigatione, amplexu ventriculi, & ascititij spiritus proprietate; Empedocles autem putrefactione; Alij quemadmodum & Asclepiades Bithynus, ex crudis fieri distributiones affirmarunt; ipse quoque animam esse quinque sensuum exercitationem dixit.

C

Quid sanguificatio?

100. Sanguificatio, est in sanguinem alimenti mutatio.

D

Quid distributio?

101. Distributio, est cocti, confecti, & in sanguinem conuersi alimenti in corporis particulas omnes, & partes attractio, quam natiuus calor molitur. Quidam hoc modo; Distributio est concocti alimenti in totum corpus attractio, quam naturalis obit calor cum propria mutatione, confectionéque.

E

Quid est auctio?

102. Auctio, est corporum in longitudinem, latitudinem, & profunditatem promotio, ac processus.

Quid est nutritio?

103. Nutritio est additio, quæ corporibus in circuitum & latitudinem fit.

Quid & quot sunt ætates?

F

104. Ætates, quatuor sunt; Prima quidem, adolescentum; secunda, vigentium seu iuuenum; tertia; Mediorum; Quarta, senum. Adolescentes quidem temperamento calidi & humidi sunt, ac veri similes. Vigentes calidi & sicci, idem cum æstate temperamentum adepti. Medij seu declinantes, frigidi & sicci

Τί ἐστιν ἡ ἕξις;

ϟϛʹ. Ἕξις ἐστὶ πνεῦμα συνέχον, καὶ συγκρατοῦν τὰ μέρη.

Τί ἐστιν ὄρεξις;

ϟζʹ. Ὄρεξίς ἐστι πόθος, καὶ ἐπιζήτησις τροφῆς, καὶ πότου.

Τί ἐστι κατάποσις;

ϟηʹ. Κατάποσίς ἐστιν ὁλκὴ στερεοῦ, καὶ ὑγροῦ ἀπὸ στομάχου εἰς κοιλίαν γινομένη. ἢ οὕτως. κατάποσίς ἐστιν εἰσφορὰ τροφῆς τῆς ὑγρᾶς, καὶ στερεᾶς ἐκ στόματος διὰ στομάχου εἰς κοιλίαν γινομένη.

Τί ἐστι πέψις;

ϟθʹ. Πέψις ἐστὶ μίξις, καὶ χύλωσις, ὥσπερ ἕψησις τροφῆς ἐν κοιλίᾳ, καὶ ἐν ἐντέροις κατὰ μεταβολὴν εἰς ἀνάδοσιν τετελεσμένη. ἑτέρως. πέψις ἐστὶ κατεργασία τροφῆς κατὰ μεταβολὴν ἐν κοιλίᾳ, καὶ ἐν ἐντέροις. ἢ οὕτως. πέψις ἐστὶν ἀλλοίωσις ἑτοίμη πρὸς ἐξαιμάτωσιν, ἥτις γίνεται ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ θερμασίας ἑψήσει παραπλησίως. πῶς Ἱπποκράτης, καὶ Ἐρασίστρατος, καὶ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ Ἀσκληπιάδης τὰς πέψεις τῆς τροφῆς φασι γίνεσθαι; τὰς πέψεις τῆς τροφῆς Ἱπποκράτης μὲν ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ φησι γίνεσθαι, Ἐρασίστρατος δὲ τρίψει, καὶ λειώσει, καὶ περιστολῇ τῆς γαστρὸς, καὶ ἐπικτήτου πνεύματος ἰδιότητι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ σήψει· οἱ δὲ ἐξ ὠμῶν ἔφασαν τὰς ἀναδόσεις γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνός· ὁ δ' αὐτὸς οὗτος, καὶ τὴν γυμνασίαν τῶν πέντε αἰσθήσεων ἀπεφήνατο εἶναι τὴν ψυχήν.

Τί ἐστιν ἐξαιμάτωσις;

ρʹ. Ἐξαιμάτωσίς ἐστιν ἡ εἰς αἷμα τῆς τροφῆς μεταβολή.

Τί ἀνάδοσις;

ραʹ. Ἀνάδοσίς ἐστιν ὁλκὴ τῆς πεφθείσης, καὶ οἰκονομηθείσης, καὶ ἐξαιματωθείσης τροφῆς εἰς πάντα τὰ τοῦ σώματος μόρια καὶ μέρη, ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ. οἱ δὲ οὕτως. ἀνάδοσίς ἐστιν ὁλκὴ τῆς πεφθείσης τροφῆς ὑπὸ τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ εἰς ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τῆς οἰκείας μεταβολῆς, καὶ κατεργασίας.

Τί ἐστιν αὔξησις;

ρβʹ. Αὔξησίς ἐστιν ἡ εἰς μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος πρόβασις τῶν σωμάτων.

Τί ἐστι θρέψις;

ργʹ. Θρέψις ἐστὶν ἡ εἰς τὴν περιοχὴν, καὶ τὸ πλάτος γινομένη πρόσθεσις τοῖς σώμασιν.

Τί καὶ πόσαι ἡλικίαι;

ρδʹ. Τέσσαρές εἰσιν ἡλικίαι, πρώτη μὲν ἡ τῶν νέων· δευτέρα δὲ, ἡ τῶν ἀκμαζόντων· καὶ τρίτη, ἡ τῶν μέσων, καὶ τετάρτη, ἡ τῶν γερόντων. οἱ νέοι μὲν, θερμοὶ τὴν κρᾶσιν, καὶ ὑγροὶ, καὶ τῷ ἔαρι παραπλήσιοι· οἱ δὲ ἀκμάζοντες, θερμοὶ, καὶ ξηροὶ, καὶ τὴν αὐτὴν κρᾶσιν τῷ θέρει προσκεκτημένοι. οἱ μέσοι, ψυχροὶ, καὶ ξηροὶ, εἰσὶ τῇ

κράσει, ὅμοιοι τῷ φθινοπώρῳ· οἱ δὲ γέροντες ψυχροὶ, καὶ ὑγροὶ, καὶ τῷ χειμῶνι παραπλήσιοι. πλεονάζει τοῖς μὲν νέοις τὸ αἷμα· τοῖς δὲ ἀκμάζουσι, ξανθὴ χολή· τοῖς δὲ μέσοις, ἢ παρακμάζουσιν ἡ μέλαινα. τοῖς δὲ γέρουσι τὸ φλέγμα. ὅτι τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ μὲν ἐν τοῖς νέοις, ἀκμάζον δὲ ἐν τοῖς ἀκμάζουσι. μέσον δὲ ἐν τοῖς μέσοις· ὀλίγιστον δὲ ἐν τοῖς γέρουσιν.

Τί ἐστι νεότης;

ρε'. Νεότης ἐστὶ καθ' ἣν αὔξεται τὸ ζῶον, ἐπίδοσιν λαμβάνοντος ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, καὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἴσων ὄντων τῶν ἀποχωρουμένων τοῖς προσφερομένοις· ἢ πλείονος ὄντος τοῦ προσγινομένου, ἢ τοῦ ἀπογινομένου.

Τί ἐστιν ἀκμή;

ρς'. Ακμή ἐστιν ἡλικία καθ' ἣν ηὔξηται, καὶ τετελείωται τὸ ζῶον· τελείων ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, καὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἴσων ὄντων τῶν ἀποχωρουμένων τοῖς προσφερομένοις.

Τί ἐστι γῆρας;

ρζ'. Γῆρας ἐστιν ἡλικία καθ' ἣν ὑπομειοῦται, καὶ ὑπολείπει τὸ ζῶον, ἐλαττόνων ἐν αὐτῷ γινομένων τοῦ θερμοῦ, καὶ τοῦ ὑγροῦ· καὶ πλειόνων δὲ ἐν αὐτῷ γινομένων τοῦ ψυχροῦ, καὶ τοῦ ξηροῦ.

Τί ἐστιν ἀναπνοή;

ρη'. Αναπνοή ἐστι κίνησις θώρακος, καὶ πνεύμονος. μέρη δὲ αὐτῆς εἰσι δύο, εἰσπνοή, καὶ ἐκπνοή. ἢ οὕτως. ἀναπνοή ἐστιν ὁλκὴ ἀέρος διὰ στόματος, καὶ μυκτήρων εἰς ἐγκέφαλον, καὶ διὰ φάρυγγος, καὶ πνεύμονος εἰς καρδίαν· πρόεισι δέ τοι, καὶ εἰς τὴν κοιλίαν. καὶ ἐκ τοῦ ληφθέντος πάλιν ὀλίγη τις ἀνταπόδοσις εἰς τὸ περιέχον γίνεται.

Τί ἐστι διαπνοή;

ρθ'. Διαπνοή ἐστιν ὁλκὴ ἀέρος ἀπροαίρετος ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ θερμοῦ διὰ τῆς ἐπιφανείας, ἅμα τοῖς συναποχωρουμένοις αὐτοῦ σώματος γινομένη. ἑτέρως. διαπνοή ἐστιν ἐκ τοῦ σώματος ὁλκὴ ἀέρος μετ' ὀρέξεως φυσικῆς δι' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πάλιν δι' ἐξόδων ἀπόκρισις.

Τί ἐστι σφυγμός;

ρι'. Σφυγμός ἐστι διαστολή, καὶ συστολὴ καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν φυσική. μέρη δὲ τοῦ σφυγμοῦ εἰσι δύο, διαστολὴ καὶ συστολή· ἢ οὕτως. σφυγμός ἐστι κίνησις κατὰ διαστολὴν καὶ συστολὴν καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγων φυσική, καὶ ἀπροαίρετος. δυνατὸν, καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. σφυγμός ἐστι κίνησις φυσική, καὶ ἀπροαίρετος τοῦ ἐν καρδίᾳ, καὶ ἀρτηρίαις θερμοῦ εἰς ἑαυτό, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ συγκινοῦσα ὁμοίως τήν τε καρδίαν, καὶ τὰς ἀρτηρίας. ἄλλως. σφυγμός ἐστι κατὰ διαστολὴν, καὶ συστολὴν πρὸς ἔμψυξιν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ αὔξησιν τοῦ ζωτικοῦ τόνου, καὶ γένησιν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος. ἄλλως. σφυγμός ἐστιν ἄγγελος ἀψευδὴς τῶν ἐν βάθει κεκρυμμένων, καὶ τῶν ἀφανῶν προφήτης, καὶ τῶν ἀδήλων ἔλεγχος ἐν ἁρμονικῇ κινήσει, καὶ μαντικῇ πληγῇ διάθεσιν ἀόρατον προαγορεύων.

sunt temperamenti autumno consimiles; senes, frigidi & humidi hyemique similes. Exuberat sanguis adolescentibus; flaua bilis iuuenibus; mediis seu declinantibus atra; pituita senibus, quòd innatus calor multus quidem sit adolescentibus; vigens verò iuuenibus; medius, mediis; senibus paucissimus.

Quid adolescentia?

105. Adolescentia, est in qua augescit animal, incrementum capescente in ipso, calido & humido; quo tempore, & æqualia sunt accedentibus *alimentis* secedentia excrementa: aut quum quod adnascitur maius est quàm quod decidit.

Quid est vigor?

106. Vigor, est ætas, in qua auctum, perfectúmque animal est; absolutis in eo calore atque humore, quúmque accedentibus decedentia paria existunt.

Quid senectus?

107. Senectus, ætas est, in qua imminuitur, deficitque animal, decrescentibus in eo calido, & humido; frigido autem, & sicco augescentibus.

Quid Respiratio?

108. Respiratio, est motus thoracis & pulmonis. Eius autem partes duæ sunt, inspiratio, & expiratio. Vel hoc modo; Respiratio, est attractio aëris per os & nares in cerebrum, & per fauces & pulmones in cor, adit quoque in ventriculum; atque ex accepto aëre, rursum pauca quædam in ambientem fit redditio.

Quid perspiratio.

109. Perspiratio, est attractio aëris præter voluntatem, à naturali calore per corporis ipsius superficiem cum iis quæ vnà abeunt facta. Aliter; Perspiratio, est ex corpore attractio aëris cum naturali appetentia per totum corpus, ac rursus per vias excretio.

Quid Pulsus?

110. Pulsus est, cordis & arteriarum naturalis dilatatio & contractio. Sunt autem duæ pulsus partes, diastole, & systole; Vel sic. Pulsus, est cordis, & arteriarum, & cerebri, & meningum naturalis ac inuoluntarius motus per diastolen & systolen. Sic quoque definiri potest. Pulsus est motus naturalis, ac inuoluntarius caloris qui in corde continetur, in se, & à se similiter & cor & arterias commouens. Aliter; Pulsus, est cordis atque arteriarum naturalis per dyastolen ac systolen motus ad innati caloris refrigerationem, & vitalis roboris incrementum; & animalis spiritus generationem. Aliter; Pulsus, est verax eorum nuncius, quæ in profundo delitescunt, & vates obscurorum, & incertorum index, motu concinno, ac musica percussione dispositionem prænuncians inuisibilem.

Quod

Quod nam genus est pulsus?

111. Genus pulsus, est motio, quæ nec sedari potest, nec à voluntate progreditur, in sempiterni motus distentione ac contractione consistens, atque in corde, & arteriis principium obtinens. Arteria, vel circulatim mouetur, vel in rectum. Constat in orbem non moueri. Quòd autem, neque in rectum agatur, hinc manifestè noueris. A loco in locum demigrant quæcunque in rectum mouentur; finémque obtinent motionis: Non ergo in rectum mouetur. Quòd si quum duo sint motus, neutro cieatur, non igitur mouetur. At id falsum, & sensui repugnat; etenim mouetur. Quum igitur moueatur, demonstrandum est quali motu moueatur arteria. Dicimus itaque arteriam mixto ciëri motu tum circulari, tum recto. Porrò, an mixta huius motio sit (vt dictum est) consentanea rationi, demonstratio est centrum.

Quid Centrum.

112. Centrum autem appello medium punctum, à quo sese dilatantis arteriæ fluxus foràs impellitur; & ad quod rursum sese contrahentis lapsus it. Hac igitur ratione moueri secundum rectitudinem videtur; ex eo autem, quod in orbem perpetuò agatur, speciem nobis inuehit circularis motionis. At si velis hisce rebus arteriæ contemplari motum, sit tibi hæc similitudo rei narratæ perspicua. Aliquis sumat lapidem, ac in aquam eiaculetur; deinde *per incussam* à lapide plagam concipies arteriam; qui ex ipsa factus est circulus manifestam tibi diastolem effingit. Si verò rursum non ad infinitum ipsius circulum ire concipies, imò stare, ac incipere paulò post imminui, quousque in eum *locum* eiaculatus fueris vnde principium ortus accepit.

Quid princeps animæ facultas?

113. Princeps animæ facultas ea est, quæ partibus animæ præest, quæ regnat, & imperat, in cerebri basi sedem obtinens. Quidam hoc modo, Princeps animæ facultas est, quæ vniuersi animantis gubernationi præest in cerebri corde constituta.

Quid ministra animæ facultas?

114. Ministra animæ facultas seu pars est, quæ principi subdita est, atque ministrat, in reliquo corpore collocata.

Quid sensus; sensorium, sensificum; & sensile.

115. Sensus, est affectus animæ per corpus, nuncius rei motum concitantis? Quid differt sensus, & sensorium, & sensibile, & sensificum? Differt, sensus siquidem est agens facultas. Sensorium verò organum est, quod sensum aliquem creditum habet. Sensibile, est quod sub sensum cadit. Sensificum, *seu sensu præditum*, est id ipsum quod sentit, veluti sensus, visus, gustus, olfactus, & reliqui sensus, auditus, & tactus. Sensorium, est vel oculus, vel nasus, vel lingua, & quæ sentiendi organa nuncupantur. Sensile, lignum vel lapis, vel paries, vel columna, & quæcunque se sensibus obiiciunt. Sensu pollet, Theon, & Dion, & quæcunque sentiunt animalia.

Ποῖον τὸ γένος τοῦ σφυγμοῦ;

ρια'. Γένος τοῦ σφυγμοῦ κίνησίς ἐστιν ἡ ἀτελεύτητος, καὶ ἀπροαίρετος ἡ ἐν τῇ τῆς ἀεικινησίας διαστολῇ καὶ συστολῇ συνισταμένη, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τε, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἀρχὴν ἔχουσα. ἡ ἀρτηρία κυκλοειδῶς κινεῖται, ἢ ἐπ' εὐθείας. δηλονότι οὐ κινεῖται ἐν κύκλῳ. ὅτι δὲ οὐδ' ἐπ' εὐθείας, ἐντεῦθεν εἴσῃ σαφῶς. τὰ ἐπ' εὐθείας κινούμενα πάντα, μεταβαίνει τόπον ἐκ τόπου, καὶ πέρας ἴσχει κινήσεως. οὐκ ἄρα ἐπ' εὐθείας κινεῖται. εἰ δὲ δύο οὐσῶν κινήσεων οὐδεμίαν κίνησιν κινεῖται, οὐκ ἄρα κινεῖται. ἀλλὰ τοῦτο ψευδῶς, καὶ τῇ αἰσθήσει μαχόμενον. κινεῖται οὖν. ἐπεὶ δὲ κινεῖται, δεικτέον ποίαν κίνησιν κινεῖται ἡ ἀρτηρία. φαμὲν τοίνυν μικτὴν ποιῆσαι τὴν κίνησιν, ἔν τε κύκλῳ, καὶ ἐπ' εὐθείας. εἰ δὲ μικτή ἐστιν ἡ ταύτης, ὡς εἴρηται, κίνησις, εὔλογος ἀπόδειξις τὸ κέντρον.

Τί ἐστι κέντρον;

ριβ'. Κέντρον δὲ λέγω τὸ μὲν μέσον σημεῖον κατὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης οὕτως ὡσεὶ ἐπὶ τὰ ἔξω ῥεῖν, καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν ἔξω ἐπὶ τὸ κέντρον πίπτειν, δοκεῖν ἐπ' εὐθείας κινεῖσθαι. εἰ δὲ θέλεις αὖθις τοῖς πράγμασι τὴν τῆς ἀρτηρίας θεάσασθαι κίνησιν, ἔστω σοι εἰκὼν σαφὴς τοῦ λεγομένου. ἀναλαβὼν λίθον τις, ἀκοντίσει ἐν ὕδατι, εἶτα τὴν ἐκ τοῦ λίθου πληγὴν νοήσεις τὴν ἀρτηρίαν, ὁ γινόμενος ἐκ ταύτης κύκλος σαφῆ σοι τὴν διαστολὴν ἀπεργάζεται. εἰ δὲ αὖ πάλιν μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰόντα τούτου τὸν κύκλον νοήσεις, ἀλλὰ στάντα καὶ ἀρξάμενον μετ' ὀλίγον ἐλαττοῦσθαι, ἕως ἂν εἰς ἐκεῖνον καταντήσει τὸν τόπον, ὅθεν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔλαβεν.

Τί ἐστι τὸ ἡγεμονικόν;

ριγ'. Ἡγεμονικόν ἐστι ψυχῆς, τὸ ἄρχον τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, τὸ βασιλεῦον καὶ ἐπιτάσσον. καθιδρυμένον δὲ ἐν τῇ βάσει τοῦ ἐγκεφάλου. οἱ δὲ οὕτως. ἡγεμονικὸν ψυχῆς ἐστι τὸ κατάρχον τῆς ὅλης τοῦ ζώου διοικήσεως, τεταγμένον δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἐγκεφάλου.

Τί ἐστιν ὑπηρετικὸν μέρος τῆς ψυχῆς;

ριδ'. Ὑπηρετικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ ὑποτεταγμένον καὶ ὑπηρετοῦν τῷ ἡγεμονικῷ, τεταγμένον δὲ ἐν τῷ ἄλλῳ λοιπῷ σώματι.

Τί ἐστιν αἴσθησις; τί αἰσθητήριον; τί αἰσθητικόν; καὶ τὸ αἰσθητόν;

ριε'. Αἴσθησίς ἐστι πάθος ψυχῆς διὰ σώματος, ἀγγελικὸν τοῦ κινητικοῦ. τί διαφέρει αἴσθησις, καὶ αἰσθητήριον, καὶ αἰσθητόν, καὶ αἰσθητικόν; διαφέρει. αἴσθησις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἐνεργοῦσα δύναμις. αἰσθητήριον δέ, τὸ αἴσθησίν τινα ἐμπεπιστευμένον ὄργανον. αἰσθητὸν δέ, τὸ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτον. αἰσθητικὸν δέ, αὐτὸ τὸ αἰσθανόμενον, οἷον αἴσθησις μέν, ὅρασις, γεῦσις, ὄσφρησις, καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις ἀκοή, καὶ ἁφή. αἰσθητήριον, ἤτοι ὀφθαλμός, ἢ ῥίς, ἢ γλῶττα, ἃ καὶ ὄργανα αἰσθητικὰ προσαγορεύεται. αἰσθητὸν δέ, τὸ ξύλον, ἢ ὁ λίθος, ἢ κίων, καὶ πάντα τὰ ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν. αἰσθητικὸν δέ, ὁ Θέων, καὶ ὁ Δίων, καὶ τἄλλα ὅσα αἰσθάνεται ζῶα.

Πόσαι αἰσθήσεις;

ρις'. Αἰσθήσεις εἰσὶ πέντε, ὅρασις, ἀκοή, γεῦσις, ὄσφρησις, ἁφή. διακονοῦνται δὲ αὗται, καὶ ὑπηρετοῦνται τῇ ψυχῇ, ὥσπερ Ἀσκληπιάδης ὁ Βιθυνὸς φησὶν, καὶ τὴν διὰ γυμνασίαν τῶν πέντε αἰσθήσεων ψυχὴν εἶναι.

Τί ἐστιν ὅρασις;

ριζ'. Ὅρασίς ἐστιν ἡ γινομένη διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ συγκεκραμμένου ἐν αὐτοῖς πνεύματι λεπτῷ, μάλιστα κατὰ τὸν τῆς κόρης τόπον τυγχάνοντι, δι' οὗ αἱ ὁρατικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται. τί ἐστιν ὄψις; ὄψις ἐστὶ δύναμις οὐσίας ἀερώδους φανώδης, ὅρασις δὲ ἐνεργητική.

Τί ἐστιν ἀκοή;

ριη'. Ἀκοή ἐστιν ἡ γινομένη διὰ τοῦ ἐγκεκραμμένου τοῖς ὠσὶ πνεύματος, ξηροτέρου μᾶλλον ὄντος, ἤπερ λεπτομερεστέρου δι' οὗ αἱ ἀκουστικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται.

Τί ἐστιν ὄσφρησις;

ριθ'. Ὄσφρησίς ἐστιν ἡ ἀποτελουμένη διὰ τοῦ ἐν τῇ ῥινὶ πνεύματος, ὄντος ἐνίκμου καὶ ἀτμωδεστέρου, δι' οὗ καὶ τῶν ὀσφραντῶν ἀντιλήψεις γίνονται.

Τί ἐστι γεῦσις;

ρκ'. Γεῦσίς ἐστιν ἡ γινομένη ποιότης τοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ πνεύματι ὄντι ὑγροτέρῳ μᾶλλον.

Τί ἐστιν ἁφή;

ρκα'. Ἁφή ἐστιν ἡ ἀποτελουμένη διὰ τοῦ πνεύματος ἐληλυθότος διὰ τοῦ σώματος, δι' οὗ αἱ σωματικαὶ ἀντιλήψεις γίνονται.

Τί ἐστιν ἡ μεταβατικὴ κίνησις;

ρκβ'. Μεταβατικὴ κίνησίς ἐστι τῶν ὅλων ζώων καθ' ὁρμὴν γινομένη, κατάρχοντος μὲν τοῦ ἡγεμονικοῦ, ὑπηρετοῦντος δὲ τοῦ ἐν τοῖς νεύροις πνεύματος· συνεκτεινομένου, καὶ περιφέροντος τὰ μέλη.

Τί ἐστι φωνή;

ρκγ'. Φωνή, ψόφος τίς ἐστιν ἔμψυχος. ἄλλως. φωνή ἐστιν ἡ γινομένη καθ' ὁρμὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐκτεινομένου καὶ συνεκτείνοντος τὸ πνεῦμα τὸ διὰ φάρυγγος μέχρι τοῦ πνεύμονός τε, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῆς γλώττης τούτων διατυπούντων τὸν πλησιάζοντα ἀέρα. ἄλλως. φωνή ἐστιν ἀποτέλεσμα τοῦ ἐν ἡμῖν τεθησαυρισμένου πνεύματος διασειόμενον διὰ τραχείας ἀρτηρίας, καὶ εἰδοποιούμενον διὰ γλώττης, καὶ ἐπιγλωττίδος. ἄλλως. φωνή ἐστιν ἀπήχησις πνεύματος κατὰ προαίρεσιν ἡμῶν γινομένη, συστελλομένων τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, καὶ προσκρουόντων τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, λάρυγγι, φάρυγγι, ἐπιγλωττίδι, καὶ ἀπαγγέλλουσα τὰς ψυχικὰς διαθέσεις.

Τί ἐστι μνήμη;

ρκδ'. Μνήμη ἐστὶ κατοχὴ, καὶ συντήρησις τῶν προκεκριμένων ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ τῶν προκεκινηκότων τὴν ψυχήν. οἱ δὲ οὕτως. μνήμη ἐστὶ κατάληψις παρεληλυθότος, οὗ τὸ πρὶν ἐξ αἰσθήσεως καταλαμβάνεται.

Τί ἐστιν ἀνάμνησις;

ρκε'. Ἀνάμνησίς ἐστι πλείονος ἐγγινομένου μεταξὺ χρόνου πρὸς ἀλλήλους ἀγομένης τῆς διανοίας· ὥστε πάλιν ἀναμιμνήσκεσθαι τὰ προκεκινηκότα τῇ ψυχῇ.

Quot Sensus?

116. Sensus quinque sunt, visus, auditus, gustus, olfactus, tactus. Ministrant autem hi, ac inseruiunt animæ, vt Asclepiades Bithynus asserit, qui proinde animam esse quinque sensuum exercitationem dixit.

Quid Visus?

117. Visus, est *sensus*, qui fit per oculos, contemperato in ipsis tenui spiritu, pupillæ locum potissimum obtinente, per quem visoriæ apprehensiones fiunt. Quid Visus est. Visus est facultas aëriæ substantiæ lucida, aspectus autem actiuus.

Quid Auditus?

118. Auditus, est *sensus* qui fit per spiritum in auribus contentum, qui siccior magis quàm tenuior existit, quo auditoriæ apprehensiones efficiuntur.

Quid Olfactus?

119. Olfactus, est qui absoluitur spiritu in naribus contento, fuliginoso, halituosioréque, per quem olfactilium fiunt apprehensiones.

Quid Gustus?

120. Gustus est *sensus* qui fit spiritu linguæ insito magis humidiore.

Quid Tactus?

121. Tactus, est *sensus*, qui per spiritum corpus permeantem perficitur, quo corporeæ fiunt apprehensiones.

Quid Transitiuus motus?

122. Transitiuus motus, est animalium vniuersorum qui per appetitionem fit, prouocante quidem facultate principe, ministrante verò eo qui neruis inest spiritu vnà producente ac asportante partes.

Quid est vox?

123. Vox, sonus quidam est animantis. Aliter. Vox, est quæ fit principis facultatis impulsu, sese ac spiritum simul per fauces vsque in pulmones, os, & linguam extendentis, iis congredientem aërem diuerberantibus. Aliter. Vox opus est reconditi in nobis spiritus, quod per asperam arteriam agitatur, & per linguam & ligulam efformatur. Aliter. Vox est impulsus aëris sonus, qui quum arbitrio nostro edatur intercostalibus musculis sese contrahentibus, & asperam arteriam, laryngem, gulam, & ligulam oblidentibus, animales affectiones annunciat.

Quid Memoria?

124. Memoria, est detentio, & conseruatio eorum quæ antea in anima obseruata sunt, vel quæ animam prius affecerunt. Nonnulli hoc modo. Memoria est præteriti comprehensio, cuius præsens ex sensu percipiebatur.

Quid Recordatio?

125. Recordatio est, quum præter cætera interiecto multo tempore, rursus cogitatio oritur, adeout quæ priùs animam mouere, ad memoriam reuocentur.

Quid

Quid Cogitatio?

126. Cogitatio est intima notio, notio verò rationalis imaginatio.

Quid est Somnus.

127. Somnus est remissio animæ secundum naturam à finibus ad principatum. Nonnulli verò ita. Somnus est, animæ delatio secundum naturam à finibus ad principium. Aliter. Somnus est quies ac cessatio functionum *animæ* principum. Quæ somni causa efficiens ? Vtilis in cerebro materia. Vel, Somnum conciliat vtilis materia, quæ à stomacho in cerebrum effertur, quæque magis humidior ac mediocriter calidior est.

Quid Vigilia.

128. Vigilia est, intentio animæ à principio ad omnes corporis partes & particulas.

Quid Sanitas?

129. Sanitas est, primorum qui secundum naturam nobis insunt humorum proba temperies; aut naturalium facultatū actio minimè interturbata. Vel, Sanitas proba est, quatuor primorum elementorū, ex quibus corpus constituitur, calidi, frigidi, humidi, & sicci temperies. Nonnulli ita *definiunt*. Harmonia, id est, concinnitas constituentium hominem calidorum, frigidorum, humidorum, ac siccorum. *Quot sanitatem comitantur?* Tria, pulchritudo, bonus habitus, integritas. *Qualis pulchritudo?* Pulchritudo quidem, non qualis artis fucandi per faciei illitus, capillorúmque tincturam & his similia comparatur. *Quis bonus habitus?* Bonus habitus, non qui à gymnastica, sed qui per sanitatis consequentiam constituitur. *Quæ integritas?* Integritas ea, quæ cunctarum partium numeris omnibus absolutarum roboratio, commoderatióque est. Rursus pulchritudinem tria comitantur, bonus color; proportio membrorum; ac numeri concinnitas. Nonnulli itaq; pulchritudinem ita definiunt; Pulchritudo est, partium proportio, & concinnitas cum coloris probitate, probus enim color, partium proportio, & numeri concinnitas sunt, quibus inest pulchritudo. *Quid à bono habitu differt sanitas?* Sanitas à bono habitu differt, quòd sanitas bonus sit habitus commoderatus; habitus autem bonus, sanitas intensa. Bonus verò gymnasticorum habitus ne sanitas quidem vlla esse potest.

Quot corporis & quot animi virtutes?

130. Virtutes quidem corporis sunt, sanitas, robur, pulchritudo, integritas. Animi verò virtutes prudentia, modestia, fortitudo, iustitia. Quænam est illarum ad has analogia? Sanitas equidem ad modestiam analogiam habet. Est enim sanitas, bona primorum temperies, ac constitutio; temperantia autem est, purum ab omni affectu animum reddere, nempe voluptate, metu, tristitia, cupiditate; quam ob causam animi motus imperturbatos tranquillósque exhibet; estque hæc animæ constitutio, ac sanitas. Rursus proportione robur corporis, animi fortitudini consentit. Est enim robur, firmitas, ac vis inexpugnabilis corporis ab iis rebus, quæ corrumpere corpus censentur. Fortitudo verò, animi robur, & strenuitas ad ea perferenda, quæ mortis, laboris, ærumnæ, ac denique omnium, quæ grauia, & terri-

Τί ἐστιν ἐπίνοια;

ρκϛʹ. Ἐπίνοιά ἐστιν ἐναποκειμένη νόησις, νόησις δὲ λογική, φαντασία.

Τί ἐστιν ὕπνος;

ρκζʹ. Ὕπνος ἐστὶν ἄνεσις ψυχῆς κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν περάτων ἐπὶ τὸ ἡγεμονικόν. οἱ δὲ οὕτως. ὕπνος ἐστὶν ἡ ψυχῆς καταφορὰ κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν περάτων ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ἄλλως. ὕπνος ἐστὶν ἡσυχία, καὶ παῦλα τῶν ἡγεμονικῶν. τίς ποιητικὴ αἰτία τοῦ ὕπνου; ἡ ἐν ἐγκεφάλῳ χρήση ὕλη. ἤ, ὑπνοποιός ἐστιν ἡ χρήση ὕλη ἀπὸ τοῦ στομάχου εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερομένη, καὶ ἡ μᾶλλον ὑγροτέρα, καὶ μετρίως θερμοτέρα ἐστί.

Τί ἐστιν ἐγρήγορσις;

ρκηʹ. Ἐγρήγορσίς ἐστιν ἔντασις ψυχῆς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς πάντα τὰ μέρη, καὶ τὰ μόρια τοῦ σώματος.

Τί ἐστιν ὑγίεια;

ρκθʹ. Ὑγίειά ἐστι τῶν πρώτων κατὰ φύσιν ἡ εὐκρασία τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν, ἢ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀπαραπόδιστος ἐνέργεια. ἤ, ὑγίειά ἐστιν εὐκρασία τῶν τεσσάρων πρώτων στοιχείων ἐξ ὧν τὸ σῶμα συνέστηκε, θερμοῦ, ψυχροῦ, ὑγροῦ, ξηροῦ· οἱ δὲ οὕτως. ἁρμονία τῶν συνιστώντων τὸν ἄνθρωπον, θερμῶν τε, καὶ ψυχρῶν, ὑγρῶν τε, καὶ ξηρῶν. πόσα παρέπεται τῇ ὑγιείᾳ; τρία. κάλλος, εὐεξία, ἀρτιότης. κάλλος ποῖον; κάλλος μὲν οὐχ ὃ ποῖον κομμωτικῆς δι' ἐπιχρισμάτων προσώπου, καὶ βαφῆς τριχῶν, καὶ τῶν τούτοις ἐοικότων περιγινόμενον. ποία εὐεξία; εὐεξία δὲ ἡ οὐχὶ ἀπὸ γυμναστικῆς, ἀλλ' ἡ κατ' ἐπακολούθησιν τῆς ὑγιείας συνισταμένη. ποία ἀρτιότης; ἀρτιότης δ' ἐστὶν ἡ τῶν μερῶν ἀπηρτισμένων ῥῶσίς τε, καὶ συμμετρία. πάλιν δὲ τῷ κάλλει παρέπεται τρία, εὔχροια, καὶ μελῶν ἀναλογία τε, καὶ εὐρυθμία. ἔνιοι γοῦν τὸ κάλλος οὕτως ὡρίσαντο. κάλλος ἐστὶν εὐρυθμία μελῶν μετ' εὐχροίας. εὔχροια καὶ μελῶν ἀναλογία τε, καὶ εὐρυθμία εἰσι, τὸ κάλλος. τί διαφέρει ὑγίεια εὐεξίας; ὑγίεια εὐεξίας τούτῳ διαφέρει, ὅτι ὑγίεια μὲν καὶ ἔστιν εὐεξία σύμμετρος, ἡ δὲ εὐεξία, ὑγίεια ἐπιτεταμένη· ἡ δὲ ἐπὶ τῶν γυμναστικῶν εὐεξία, οὐδὲ ὑγίεια ἄν τις εἴη.

Ποῖαι ἀρεταὶ σώματος, καὶ ποῖαι ψυχῆς;

ρλʹ. Ἀρεταὶ μὲν σώματος; ὑγίεια, ῥώμη, κάλλος, ἀρτιότης. ψυχῆς δὲ ἀρεταί, φρόνησις, σωφροσύνη, ἀνδρεία, δικαιοσύνη. τίς τούτων ἀναλογία; ὑγίεια μὲν πρὸς σωφροσύνην. ἡ μὲν γὰρ ὑγίεια, εὐκρασία τῶν πρώτων, καὶ σύστασίς ἐστι. ἡ δὲ σωφροσύνη τὸ καθαρεύειν παντὸς πάθους τὴν ψυχήν, ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἐπιθυμίας· δι' ἣν αἰτίαν τὰς ὁρμὰς τῆς ψυχῆς ἀταράχους παρέχεται· καὶ σύστασις αὕτη ψυχῆς ἐστι, καὶ ὑγίεια. πάλιν ἀναλογία ἐστί, ῥώμη σώματος πρὸς ἀνδρείαν ψυχῆς. ἡ μὲν γὰρ ῥώμη εὐτονία ἐστὶ σώματος, καὶ ἰσχὺς ἀκαταγώνιστος τοῖς νομιζομένοις τὸ σῶμα φθείρειν. ἡ δὲ ἀνδρεία, ῥώμη ψυχῆς, καὶ ἰσχὺς πρὸς τὰς ὑπομονὰς τῶν ἰσχυρῶν φαντασιῶν θανάτου, πόνου, ταλαιπωρίας, καὶ καθ' ὅλου παντός, τοῦ δοκοῦντος εἶναι

δεινοῦ καὶ φοβεροῦ. προσέοικε δὲ τῷ κάλλει πάλιν ἡ δικαιοσύνη· τὸ μὲν γὰρ κάλλος ἐν συμμετρίᾳ μελῶν μετ' εὐχροίας νοεῖται· ἡ δὲ δικαιοσύνη, ἐν συμμετρίᾳ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἑκάστου. ἀπονεμητικὴ γάρ ἐστιν ἑκάστῳ τῆς πρὸς ἀξίαν, οἷον θεοῖς, γονεῦσι, συγγενέσι, φίλοις, οἰκείοις, πολίταις. τῇ δὲ φρονήσει, ἡ ἀρτιότης. ἀρτιότης μὲν γὰρ συμπλήρωσίς ἐστι τῶν τῆς ψυχῆς ὀρθῶν καταλήψεων, ὥσπερ καὶ τῶν μελῶν. οὕτω δὲ καὶ ἡ φρόνησις.

Τί ἐστι κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν, καὶ φύσει, καὶ οὐ φύσει.

ρλα'. Τὸ κατὰ φύσιν, μέν ἐστιν ἡ ὑγίεια. τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ἡ νόσος. τὸ φύσει δέ, οὔτε κατὰ φύσιν ἐστίν, οὔτε ἤδη παρὰ φύσιν, οἷον ὁ λεπτὸς ἄγαν, καὶ ξηρός, ἢ ὁ παχὺς ἤδη, καὶ πιμελώδης, ἢ ὁ γρυπός, ἢ ὁ γλαυκός, ἢ ὁ σιμός, ἢ ὁ ῥαιβός· οὗτοι καὶ οὕτως ἔχοντες, κατὰ φύσιν μὲν οὐ διάκεινται, παραβεβήκασι μὲν γάρ τι οὗτοι τὸ σύμμετρον. οὐδὲ μὴν παρὰ φύσιν ἔχουσιν, οὐ γὰρ ἐμποδίζονται εἰς τὰς ἐνεργείας. τὸ δὲ οὐ φύσει, τοιοῦτόν ἐστι, ὃ μήτε παρὰ φύσιν ἐστί, μήτε κατὰ φύσιν, μήτε φύσει ἐστί. ὥσπερ οἱ τὰς λεύκας ἔχοντες, καὶ τὰς ἀκροχόρδονας, ἀλφούς τε καὶ μυρμηκίας, καὶ εἴ τι ὅμοιον. ταῦτα γὰρ οὔτε κατὰ φύσιν, ἔξω γάρ εἰσι τοῦ κατὰ φύσιν, οὔτε μὴν παρὰ φύσιν, οὐδὲ γὰρ ἐμποδίζει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. οὔτε δὲ φύσει, οὐ γὰρ ἐξ ἀρχῆς γέγονεν, οὐδ' ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως. λείπεται ἄρα οὐ φύσει εἶναι. ἐγγίζει δὲ τῷ λόγῳ, τῷ κατὰ φύσιν, τὸ φύσει· καὶ τῷ παρὰ φύσιν, τὸ οὐ φύσει.

Τίνα μὲν πρὸς τὸ ζῆν μόρια, καὶ τίνα δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν γεγονότα τυγχάνει;

ρλβ'. Τῶν ἐν ἡμῖν μερῶν, τὰ μὲν πρὸς τὸ ζῆν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς φύσεως, τὰ δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὑπὸ τῆς φύσεως γέγονε. τὰ μὲν οὖν πρὸς τὸ ζῆν γεγονότα, τὰ κύρια τυγχάνει, οἷον ἐγκέφαλος, καὶ καρδία, καὶ πνεύμων, καὶ ἧπαρ, καὶ γαστήρ· ὧν παθόντων τι ἐξ ἀνάγκης, ἤτοι παραυτίκα, ἢ ὕστερον τὸ ζῶον τελευτᾷ. τὰ δὲ πρὸς τὸ εὖ ζῆν, ὀφθαλμοί, πόδες, χεῖρες, καὶ τὰ ἄλλα μόρια. τούτων γὰρ παθόντων, ζῇ μὲν τὸ ζῶον, ζῇ δὲ οὐ καλῶς.

Τί ἐστι νόσος;

ρλγ'. Νόσος ἐστὶ δυσκρασία τῶν πρώτων κατὰ φύσιν· ἤ, δυσκρασία τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν. ἤ, τῶν φυσικῶν δυνάμεων παραποδισμός. ἤ, ἐκτροπὴ τοῦ σώματος ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τὸ παρὰ φύσιν. ἤ, νόσος ἐστὶ δυσκρασία τῶν πρώτων, καθ' ἣν ἐπικρατεῖ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ψυχρόν, ἢ τὸ θερμόν, ἢ τὸ ὑγρόν. αἱ νοσωδέσταται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων, ἐξ ἐναντίων τῇ κράσει σύγκεινται μορίων, ὥσπερ αἱ ἄρισται κατασκευαὶ τῶν σωμάτων, συνεστήκασιν ἐκ συμμέτρων μὲν τῶν ὀργανικῶν, ἐξ εὐκρασίας δὲ τῶν ὁμοιομερῶν.

Τί ἐστι πάθος;

ρλδ'. Πάθος ἐστὶ παραποδισμὸς τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας νοσώδης, ἢ τινός, ἢ τινῶν, ἢ μιᾶς, ἢ πάντων τῶν τῆς φύσεως ἐνεργημάτων. τινὲς δὲ οὕτως, ὡς Ἡροφίλειοι. πάθος ἐστὶ τὸ μὴ διαπαντὸς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λυόμενον, καὶ ἐλάττονι δέ ποτε, καὶ ἐν πλείονι.

A bilia esse videntur, speciem impensiùs præ se ferunt. Similis autem iustitia pulchritudini videtur; Pulchritudo namque in membrorum symmetria cum coloris bonitate intelligitur: Iustitia autem, in eius commoderatione, quod in re quaque exuperat; Cuique enim pro dignitate tribuit, vt diis, parentibus, cognatis, amicis, familiaribus, ciuibus. Prudentiæ verò integritas confertur. Integritas namque vt partium corporis, sic & prudentia rectarum animi comprehensionum consummatio est.

Quid secundum naturam, præter naturam, natura, & non natura.

B 131. Equidem quod secundum naturam, sanitas est; quod verò præter naturam, morbus. Quod autem est natura, id neque secundum naturam, neq; prpter naturā iam est; vt gracilis admodum, ac siccus; vel crassus iam, & præpinguis; vel qui naso est adunco, vel simo; vel cæsius; vel qui varus, aut varia est natura; qui ita se habent, non sunt secundum naturam affecti; nam hi symmetriam transgressi sunt; sed nec præter naturam quoque afficiuntur; non enim in functionibus edendis impediuntur. Quod autem non natura, eiusmodi est, vt neque secundum naturam, neque præter naturam, neque natura existat: Tales sunt qui leucas, aut alphos, aut C acrochordones, aut myrmecias, ac similia habent. Hæc enim neque secundum naturam sunt, nam extra naturalem sunt statum; neque verò præter naturam, quum naturales minimè lædant actiones; verùm neque natura sunt; nō enim ea fuere à principio genita, neque à prima generatione cōstitere; nō natura ergo vt sint, relinquitur. Enimverò, quod constat natura, ei quod secundū naturā, & quod nō natura, ei quod præter naturā, ratione proximū est.

Quæ partes tum ad viuendum, tum ad bene viuendum procreatæ sunt?

132. Quæ partes nobis insunt, aliæ quidem ad D viuendum à natura, aliæ verò ad bene viuendum à natura procreatæ sunt. Quæ itaque partes ad viuendum progenitæ sunt, propriæ ac principes habentur vt cerebrum, cor, pulmo, iecur, & ventriculus, his enim prauè affectis, animal protinus, aut postmodum necessariò interit. Quæ verò ad bene viuendum, oculi, pedes, manus, & cætere partes. his namque affectis, viuit quidem animal, sed fœliciter minùs viuit.

Quid Morbus.

133. Morbus est primorum, quæ secundum naturam consistunt, *corporum* intemperies. Vel; eo- E rum quæ nobis insunt humorum intemperies. Vel; naturalium facultatum impeditio. Vel; euersio corporis ab eo qui secundum naturam est statu in eum qui præter naturam. Vel; Morbus, est primorum intemperies, in qua siccum, aut frigidum, aut calidum, aut humidum exuperat. Morbosissimæ corporum constitutiones ex contrariis temperamento constant partibus quemadmodum optimæ corporum structuræ sunt ex organicarum partium symmetria, & ex similarium proba temperie.

Quid affectio?

F 134. Affectio, est interturbatio alicuius qui secundum naturam est actionis morbosa, aut quarundam, aut vnius, aut omnium naturæ functionum. Quidam verò, vt Herophilei, hoc modo. Affectio est quæ non semper eodem tempore soluitur, sed in breuiore quandoque, interdum & longiore.

Quid

Quid ægritudo? & quomodo diuiduntur morbi?

135. Ægritudo, est affectio morbosa aut totius corporis aut partis. Ad hæc; morborum alij quidem continui sunt, alij intermittentes, alij acuti, alij peracuti, alij diuturni. Continui sunt, hemitritæus, typhodes quæ ita vocatur, & febris ardens. Intermittentes hi sunt quotidiana, tertiana, quartana, quintana & his similes. Acuti sunt phrenitis, lethargus, pleuritis, peripneumonia, febres ardentes, & tertianæ continuæ. Peracuti, sunt synanche, cynanche, apoplexia, cholera, tetanus, & his similes. Diuturni, sunt tabes, epilepsia, arthritis, nephritis, hydrops, marcor, & his consimiles. Morborum præterea quidam acuti sunt, & continui; vt ardentes febres, phrenitides, pleuritides; hi enim acuti & continui sunt. Nonnulli neque acuti, neque continui vt diuturni morbi. Quidam verò acuti quidem sunt; non autem continui; vt tertianæ febres. Quidam denique continui quidem sunt, non autem acuti vt hemitritæi, & typhodes febres.

A Τί ἐστι νόσημα, καὶ πῶς διαμερίζονται αἱ νόσοι;

ρλε'. Νόσημά ἐστιν ἕξις νοσώδης, ἢ ὅλου τοῦ σώματος, ἢ μέρους. ἔτι τῶν νοσημάτων τὰ μέν ἐστι συνεχῆ, τὰ δέ διαλείποντα, τὰ δὲ ὀξέα, τὰ δὲ κατοξέα, τὰ δὲ χρόνια. συνεχῆ μὲν ὁ ἡμιτριταῖος, καὶ ὁ τυφώδης οὕτω καλούμενος πυρετὸς, καὶ ὁ καῦσος. διαλείποντα δέ ἐστι ταῦτα, ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, πεμπταῖος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ὀξέα δὲ, φρενῖτις, λήθαργος, πλευρῖτις, περιπνευμονία, καῦσοι, καὶ τριταῖοι συνεχεῖς. κατοξέα δὲ, συνάγχη, κυνάγχη, ἀποπληξία, χολέρα, τέτανος, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. χρόνια δὲ, φθίσις, ἐπίληψις, ἀρθρῖτις, νεφρῖτις, ὕδρωψ, ἀτροφία, καὶ τὰ τούτοις ἐοικότα. B ἔτι τῶν νοσημάτων τὰ μέν ἐστιν ὀξέα, καὶ συνεχῆ, ὡς οἱ καῦσοι, καὶ φρενίτιδες, καὶ πλευρίτιδες· καὶ γὰρ ὀξέα ταῦτα καὶ συνεχῆ τυγχάνει. τὰ δὲ οὔτε ὀξέα, οὔτε συνεχῆ, ὡς τὰ χρόνια νοσήματα. τὰ δὲ ὀξέα μὲν, οὐ συνεχῆ δὲ, ὡς οἱ τριταῖοι πυρετοί· τὰ δὲ συνεχῆ μὲν, οὐκ ὀξέα δὲ, ὡς ἡμιτριταῖοι, καὶ οἱ τυφώδεις.

Quot sunt febrium tempora?

136. Febrium status quatuor sunt, quos etiam tempora nominant, insultus, incrementum, vigor, declinatio.

Πόσοι εἰσὶν οἱ τῶν πυρετῶν καιροί;

ρλς'. Τῶν πυρετῶν τέσσαρές εἰσι καιροὶ, οὓς καὶ χρόνους C προσαγορεύομεν, εἰσβολὴ, αὔξησις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή.

Quot morborum differentias nouit Hippocrates.

137. Hippocrates nouem morborum differentias nouit, acutum, peracutum, malignum, diuturnum, medium, exitialem, salutarem, periculosum, periculi expertem.

Πόσας τῶν νοσημάτων διαφορὰς οἶδεν ὁ Ἱπποκράτης;

ρλζ'. Τῶν νοσημάτων διαφορὰς οἶδεν Ἱπποκράτης ἐννέα, ὀξὺ, κάτοξυ, κακόηθες, χρόνιον, μέσον, ὀλέθριον, περιεστηκὸς, κινδυνῶδες, ἀκίνδυνον.

Quid est morbus acutus?

138. Morbus acutus est, qui & viribus, & specie magnus est, & periculosus, quique vt plurimum septem diebus iudicatur. Aliter. Acutus morbus est, qui magnus est & ad vigorem celeriter peruenit. Vel ex Hippocrate. Acutus morbus, magnus & periculosus morbus est, quique plurimos enecat. Aliter. Acutus morbus est is, qui facilem solutionem, vel internecionem, quantum in ipso est, habet.

Τί ἐστιν ὀξὺ νόσημα;

ρλη'. Ὀξὺ μὲν οὖν ἐστι πάθος τὸ δυνάμει, καὶ φαντασίᾳ μέγα, καὶ χαλεπὸν, κρινόμενον τοὐπίπαν ἐν ἡμέραις D ἑπτά. ἄλλως. ὀξὺ νόσημα μέγα τί ἐστι, καὶ πρὸς τὴν ἀκμὴν ἐπειγόμενον διὰ ταχέων. ἢ, ἐκ τοῦ Ἱπποκράτους, ὀξὺ νόσημά ἐστιν ὃ μέγα, καὶ ὀλέθριον ὃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων κτείνει. ἄλλως. ὀξὺ πάθος ἐστὶ τὸ εὐπετῆ τὴν λύσιν ἢ ἀναίρεσιν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ, ἔχον.

Quid est morbus peracutus?

139. Morbus peracutus est affectus acuto vi & specie maior & difficilior, qui ferè septem diebus iudicatur; hunc etiam acutissimum appellare consueuit Hippocrates. Aliter. Peracutus morbus is est, qui statim in summo vigore viget; Per statim autem, circa primum quaternarium, vel paulò post intelligendum. Aliter. Morbus peracutus est qui septimum diem non transgreditur; sed aut in eo, aut etiam maturius iudicatur.

Τί ἐστι κάτοξυ νόσημα;

ρλθ'. Κάτοξυ πάθος ἐστὶ τὸ δυνάμει, καὶ φαντασίᾳ μεῖον καὶ χαλεπώτερον τοῦ ὀξέος, τοὐπίπαν κρινόμενον ἐν E ἡμέραις ἑπτά. τοῦτο καὶ ὀξύτατον προσαγορεύειν εἴωθεν Ἱπποκράτης. ἄλλως. κάτοξυ νόσημά ἐστι τὸ αὐτίκα ἀκμάζον. αὐτίκα δὲ ἀκουστέον περὶ τὴν πρώτην τετράδα, ἢ μικρὸν ταύτης ἐξώτερον. ἄλλως. μεταξὺ νόσημα τὸ τῆς ζ' ἡμέρας οὐκ ἐξωτέρω προϊὸν, ἀλλ᾽ ἤτοι κατ᾽ αὐτὴν, ἢ καὶ προτιαίτερον κρινόμενον.

Quid est malignus morbus?

140. Malignus morbus est, qui facultate quidem magnus est, & difficilis, specie verò debilis, neque statuta iudicationis habet tempora. Aliter; Malignus morbus vocatur, qui ægris periculum minatur, nec spem salutis adimit.

Τί ἐστι κακόηθες νόσημα;

ρμ'. Κακόηθες νόσημά ἐστι τὸ δυνάμει μὲν μέγα, καὶ χαλεπὸν, φαντασίᾳ δὲ ἀσθενὲς, οὐκ ἔχον κρίσεως χρόνους ὡρισμέ- F νους. ἄλλως. κακόηθες νόσημά ἐστιν ὅσον κίνδυνον ἀπειλεῖ τοῖς κάμνουσιν, οὐκ ἀποκόπτει τὴν τῆς σωτηρίας ἐλπίδα.

Quid morbus diuturnus?

141. Morbus diuturnus est, qui in peius mutatur, ac melius; in mensibus, annisque iudicatur, aut etiam cum homine interit.

Τί ἐστι χρόνιον νόσημα;

ρμα'. Χρόνιον νόσημά ἐστι τὸ μεταβάλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ κρινόμενον ἐν μησὶ, καὶ ἐνιαυτοῖς, ἢ καὶ συναποθνήσκον τῷ ἀνθρώπῳ.

Τί ἐστι μέσον νόσημα;

ρμβʹ. Μέσον νόσημά ἐστι τὸ μεταξὺ χρονίου, καὶ ὀξέος, μεταβάλλον, καὶ αὐτὸ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον. κρινόμενον τοὐπίπαν ἐν ἡμέραις ἑξήκοντα, ἢ ὀγδοήκοντα.

Quid medius morbus?

142. Medius morbus, qui inter diuturnum & acutum est is quoque in melius, ac deterius commeat; atque in sexaginta fere, aut octoginta diebus iudicatur.

Τί ἐστιν ὀλέθριον νόσημα;

ρμγʹ. Ολέθριον νόσημά ἐστι τὸ πάντη πάντως ὄλεθρον ἐπιφέρον, ἤτοι ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἢ ἐν πλείστῳ.

Quid morbus exitialis?

143. Exitialis est morbus, qui prorsus exitium adfert, vel breui, vel plurimo tempore.

Τί ἐστι περιεστικός νόσημα;

ρμδʹ. Περιεστικὸς νόσημά ἐστιν, ὅπερ οὐδέποτε ἀναιρετικὸν γίνεται, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ· ἐπεὶ πολλάκις δι' ἁμάρτημα κινδυνῶδες γίνεται.

Quid morbus salutaris?

144. Salutaris morbus est, qui nunquam fit peremptorius, quantum per se. Quoniam multoties ob errorem periculosus euadit.

Τί ἐστι κινδυνῶδες νόσημα;

ρμεʹ. Κινδυνῶδες νόσημά ἐστι τὸ ῥοπὴν ἴσην ἔχον, καὶ πρὸς ὄλεθρον, καὶ πρὸς σωτηρίαν. λέγοιτο δ' ἂν τοῦτο, καὶ ἀμφίβολον.

Quid morbus periculosus?

145. Periculosus morbus est, qui ad perniciem & salutem æquale habet momentum; is anceps quoque dici potest.

Τί ἐστιν ἀκίνδυνον νόσημα;

ρμϛʹ. Ακίνδυνον νόσημά ἐστι τὸ ἀεὶ ῥέπον ἐς σωτηρίαν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τῇ δυνάμει ταὐτὸν ὑπάρχον τῷ περιεστηκότι.

Quid morbus non periculosus, seu securus?

146. Non periculosus *vel securus* morbus, est qui semper ad salutem, quantum in ipso est, vergit, idémque facultate cum salutari est.

Τί ἐστι μέγα νόσημα;

ρμζʹ. Μέγα κατὰ φαντασίαν νόσημά ἐστιν, ὡς τὸ ἐν σεσαρκωμένοις τόποις τραῦμα, πολὺν ἔχον τόπον· τὸ δὲ κατ' ἀποτέλεσμα μέγα νόσημα, ὡς τὸ κατὰ νεῦρον, ἢ μυὸς νύγμα, πρὸς τὴν ὄψιν μικρὸν φαινόμενον, δυνάμει δὲ μέγα ὑπάρχον.

Quid morbus magnus?

147. Morbus specie magnus, est vt vulnus in carnosis locis, multum spatij occupans; Magnus autem re, vel effectu, vt punctura in neruo, vel musculo, quæ parua visui apparet; facultate autem magna est.

Τί ἐστιν ἀῤῥώστημα;

ρμηʹ. Αῤῥώστημά ἐστι νόσημα ἐγκεχρονισμένον μετ' ἀσθενείας πλείονος. ἤ, ἀῤῥώστημά ἐστι νόσημα ἀσθενὲς, ἐλαττοῦν τὴν δύναμιν.

Quid infirmitas?

148. Infirmitas seu aduersa valetudo, morbus est inueteratus multa cum imbecillitate. Vel; Infirmitas est morbus imbecillis, vires diminuens.

Τί ἐστιν ἔμμονον νόσημα;

ρμθʹ. Νόσημα ἔμμονόν ἐστιν ἔμμονος κατασκευὴ παρὰ φύσιν περὶ τὰ μετέχοντα τοῦ ζῆν σώματα· οἱ Ηροφίλειοι πάθος λέγουσιν εἶναι τὸ δύσλυτον, καὶ ἀκίνητον, οὗ τὴν αἰτίαν ἐν ὑγροῖς εἶναι.

Quid morbus permanens?

149. Morbus permanens est dispositio præter naturam corporum vitam participantium, quem affectum esse aiunt Herophilei, qui nec facile soluitur, neque facilè dimouetur; eiusque esse in humidis causam.

Τί ἐστι τὰ σποραδικὰ νοσήματα;

ρνʹ. Σποραδικὰ νοσήματά ἐστι τὰ ἐν παντὶ χρόνῳ, καὶ τόπῳ γινόμενα. ἄλλως. σποραδικὰ νοσήματά ἐστιν ἃ καταλαμβάνει ἰδίᾳ ἕκαστον. ἄλλως. σποράδες αἱ νόσοι διάφοροι, οὐχ ὁμογενεῖς, ἄλλαι ἄλλοις συμβαίνουσιν.

Quid morbi sporadici siue dispersi?

150. Morbi sporadici, sunt qui omni tempore & loco exoriuntur. Aliter. Morbi sporadici sunt qui separatim quemque inuadunt. Alio modo. Morbi dispersi, diuersi, non eiusdem generis, alij aliis contingentes.

Τί ἐστι τὰ ἔνδημα;

ρναʹ. Ενδημά ἐστι τὰ ἔν τισι πλεονάζοντα τόποις. ἄλλως. ὅσα πλεονάζει διὰ παντὸς ἔν τινι χώρᾳ, ἃ καὶ ἔστιν ἔνδημα.

Quid morbi vernaculi seu publici?

151. Vernaculi morbi, sunt qui quibusdam in locis frequentius affluunt. Aliter. Morbi vernaculi, sunt qui perpetuò regionem aliquam occupant.

Τί ἐστι τὰ ἐπίδημα;

ρνβʹ. Επίδημά ἐστι τὰ κατά τινας χρόνους περὶ πλείονας ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ γινόμενα.

Quid morbi vulgares seu epidemij?

152. Vulgares morbi, sunt qui temporibus quibusdam plures eodem in loco corripiunt.

Τί ἐστι λοιμός;

ρνγʹ. Λοιμός ἐστι νόσημα ἐπὶ πάντας, ἢ τοὺς πλείστους παραγινόμενον ὑπὸ διαφθορᾶς ἀέρος, ὥστε τοὺς πλείστους ἀπόλλυσθαι. φέρεται δὲ καὶ τοιοῦτός τις ὅρος. λοιμός ἐστι κοινὸν

Quid pestilentia?

153. Pestilentia est morbus qui in omnes, aut plurimos grassatur, ab aëris corruptela proueniens; quo fit, vt quamplurimi intereant. Fertur & quædam huiusmodi definitio. Pestilentia, est commu-

nis

nis affectus plurimorum, qui sub idem tempus per vrbes, nationésque acuta pericula, mortésque infert acutas. Definire & hoc modo possumus. Pestilentia est conuersio aëris, adeout nec ordinem proprium seruent anni tempora, simúlque plures ex eodem morbo intereant.

Quid causa & quotuplex?

154. Causa, est quæ in corpore aliquid efficit; expersque ipsa est corporis. Vel causa est (vt tradunt Philosophi) alicuius rei effectrix, aut cuius gratia aliquid fit. Triplex autem causa est; Alia quidem est euidens; alia verò antecedens; alia denique continens seu coniuncta.

Quid causa procatarctica siue euidens?

155. Causa euidens, est quæ peracto opere discessit; quemadmodum canis quum momordit, & scorpius, quum ictum inflixit, & inustio à sole, quæ febrem molitur. Athenæus autem Attalensis sic inquit; Causa, est ea quæ facit; hæc autem est procatarctica. Aliter, Causæ euidentes sunt, quæ ante totam operis consummationem existunt, quásque nulla præcedit.

Quid causa antecedens?

156. Antecedens causa est, quæ ab euidente vel comparatur, vel adiuuatur, coniunctámque antecedit. Nonnulli verò sic; Antecedens causa est, qua præsente, adest effectus; & augescente, augetur, & imminuta, imminuitur, & sublata, tollitur.

Quid causa continens seu coniuncta?

157. Causa continens est, quæ præsens præsentem seruat morbum, & sublata simul tollit, vt calculus in vesica, vt aquula, vt pterygium, vt encanthis, aliáque eiusmodi quæ causas coniunctas vocant, vt praeclarissimi Medici qui ea non in causarum duntaxat, sed & in affectuum ratione ponunt.

Quid causa absoluta seu præcipua?

158. Causa perfecta, seu per se finiens, est ipsa quæ per se finem facit.

Quid Concausa?

159. Concausa est, quæ cum alia pares obtinens vires, opus molitur, id verò facere sola per se ipsa non poterat.

Quid causa adiuuans?

160. Adiutrix causa est quæ opus quidem conficit, sed ægrè, quapropter alteri consonatur, quò rem consequatur facilius, quam promptè obire seorsum nequit.

Quid causæ manifestæ?

161. Causæ manifestæ, sunt quæcunque ex se ipsis facientes agentésque sensu deprehenduntur. Aliqui hoc modo. Manifestæ sunt causæ, quæ & apparent ipsæ, & opus consentaneè sibi fieri ostendunt.

Quid non manifestæ causæ? quid abditæ seu obscuræ?

162. Non manifestæ causæ sunt, quæ non ex seipsis, sed per signa deprehenduntur; quemadmodum obscuræ, quæ neque ex seipsis, neque ex aliis noscuntur.

A πάθος πλείστων, ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον κατὰ πόλεις, καὶ ἔθνη ὀξέσι κινδύνοις, καὶ θανάτοις ἐπιφέρον. δυνατὸν καὶ οὕτως ὁρίσασθαι. λοιμός ἐστι τροπὴ ἀέρος, ὥστε μὴ τετηρηκέναι τὰς ὥρας τὴν ἰδίαν τάξιν, μετὰ τοῦ καὶ πολλοὺς ἀποθνήσκειν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος.

Τί αἴτιον καὶ ποσαπλοῦν.

ρνδ'. Αἴτιόν ἐστιν ὃ ποιοῦν τι ἐν τῷ σώματι, καὶ αὐτὸ ἀσώματόν ἐστι. ἢ, αἴτιόν ἐστιν, ὡς οἱ φιλόσοφοι λέγουσι, τὸ τινος ποιητικὸν, ἢ δι' ὅ,τι γίνεται. τριπλοῦν δὲ αἴτιον· ἔστι δὲ τὸ μὲν προκαταρκτικὸν, τὸ δὲ προηγούμενον, τὸ δὲ
B συνεκτικόν.

Τί ἐστι τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον;

ρνε'. Προκαταρκτικὸν μὲν οὖν ἐστιν ὃ ποιῆσαν τὸ ἀποτέλεσμα, κεχώρισται, ὡς ὁ δακὼν κύων, καὶ ὁ πλήξας σκόρπιος, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔγκαυσις ἡ τὸν πυρετὸν ἐργαζομένη. Ἀθήναιος δὲ ὁ Ἀτταλεὺς οὕτω φησίν. αἴτιόν ἐστι τὸ ποιοῦν. τοῦτο δέ ἐστι τὸ προκαταρκτικόν. ἄλλως. τὰ προκαταρκτικὰ αἴτιά ἐστιν, ὅσα προκατάρχει τῆς ὅλης συντελείας τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ὧν οὐδὲν προηγεῖται.

Τί ἐστι τὸ προηγούμενον αἴτιον;

C

ρνς'. Προηγούμενον αἴτιόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ ἤτοι κατασκευαζόμενον, ἢ συνεργούμενον, καὶ προηγούμενον τοῦ συνεκτικοῦ. οἱ δὲ οὕτως. προηγούμενον αἴτιόν ἐστιν οὗ παρόντος, πάρεστι τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ αὐξομένου αὔξεται, καὶ μειουμένου, μειοῦται· καὶ αἰρομένου, αἴρεται.

Τί ἐστι τὸ συνεκτικὸν αἴτιον;

ρνζ'. Συνεκτικὸν αἴτιόν ἐστιν, ὃ παρὸν μὲν, παροῦσαν φυλάττει τὴν νόσον. αἰρούμενον δὲ, ἀναιρεῖ. ὡς ὁ ἐν τῇ κύστει λίθος, ὡς ὑδάτις· ὡς πτερύγιον, ὡς ἐγκανθίς· ὡς ἄλλα τοιαῦτα
D συνεκτικὰ καλούμενα αἴτια, ἅπερ οἱ δυνατώτατοι τῶν ἰατρῶν οὐκ ἐν αἰτίων μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παθημάτων τιθέντων ταῦτα.

Τί ἐστι τὸ αὐτοτελὲς αἴτιον;

ρνη'. Αὐτοτελὲς αἴτιόν ἐστι τὸ αὐτὸ καθ' αὑτὸ ποιοῦν τέλος.

Τί ἐστι συναίτιον;

ρνθ'. Συναίτιόν ἐστιν ὃ σὺν ἑτέρῳ δύναμιν ἴσην ἔχον, ποιοῦν τὸ ἀποτέλεσμα, αὐτὸ δὲ κατ' ἰδίαν μόνον οὐ δυνάμενον
E ποιῆσαι.

Τί ἐστι συνεργὸν αἴτιον;

ρξ'. Συνεργόν ἐστιν αἴτιον, ὃ ποιοῦν ἀποτέλεσμα, δυσχερῶς δὲ, συλλαμβάνον πρὸς τὸ ῥᾷον αὐτὸ γενέσθαι, κατ' ἰδίαν τι ποιεῖν οὐ δυνάμενον.

Τί ἐστι τὰ πρόδηλα αἴτια;

ρξα'. Πρόδηλά ἐστιν αἴτια ὅσα ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται δι' αἰσθήσεως ποιοῦντά τε, καὶ ἐνεργοῦντα. οἱ δὲ οὕτως. πρόδηλά ἐστιν αἴτια ἃ καὶ αὐτὰ φαίνεται, καὶ ἀποφαίνει τὸ ἀποτέλεσμα συμφώνως αὐτοῖς γινόμενον.
F

Τί ἐστι τὰ οὐ πρόδηλά τε, καὶ ἄδηλα αἴτια;

ρξβ'. Οὐ πρόδηλα αἴτιά ἐστιν ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, διὰ δὲ σημείων καταλαμβάνεται· καθάπερ δὲ ἄδηλα, ὅσα οὔτε ἐξ ἑαυτῶν, οὔτε ἐξ ἄλλων καταλαμβάνεται.

Τί ἐστι τὰ πρὸς καιρὸν ἄδηλα;

ρξγ'. Πρὸς καιρὸν ἄδηλά ἐστιν ὅσα ἀποκαλυφθέντα μὴ μέντοι ἐξ ἑαυτῶν φαίνεται, παρακείμενα δὲ τοῖς σώμασι, διὰ σημείων γνωρίζεται. ἢ οὕτως. πρὸς καιρὸν ἄδηλά ἐστι τὰ μέχρι μέν τινος ἀπόντα, αὖθις δὲ ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἐλθεῖν δυνάμενα.

Τί ἐστι σημείωσις;

ρξδ'. Σημείωσίς ἐστιν εἶδος σημείου, ἢ διὰ σημείου, ἢ διὰ σημείων κατάληψις. ἤ, σημείωσις σημεῖόν ἐστι τό τινος ἀδήλου δηλωτικόν.

Τί ἐστι σημεῖον;

ρξε'. Σημεῖόν ἐστι τοῦ μέλλοντος συμβήσεσθαι διάγνωσις. τινὲς δὲ οὕτως. σημεῖόν ἐστιν οὗ γνωσθέντος, ἕτερόν τι ἐξ αὐτοῦ καταλαμβάνεται. ἢ τὸ πρότερον ἀγνοούμενον ἡμῖν γινώσκεται καταλαμβανόμενον.

Τί ἐστι τὸ παθογνωμονικόν;

ρξς'. Παθογνωμονικόν ἐστιν τῶν τε ἐντὸς, καὶ τῶν ἐκτὸς σημείωσις. ἤ, παθογνωμονικόν ἐστιν ἐξ οὗ γινώσκεται τὸ πάθος. ἤ, παθογνωμονικόν ἐστι τὸ τῆς τοῦ πάθους ἰδέας δηλωτικόν.

Τί ἐστι πρόγνωσίς τε καὶ προγνωστικόν;

ρξζ'. Πρόγνωσίς ἐστιν ἐπιστήμη τῶν ἀποβήσεσθαι μελλόντων. ἤ, πρόγνωσίς ἐστι τὸ προεπίστασθαι τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τῷ σώματι. προγνωστικὸν σημεῖόν ἐστιν ἐξ οὗ γινώσκεσθαι τὸ μέλλον.

Τί ἐστι πρόρρησις;

ρξη'. Πρόρρησίς ἐστι πρόγνωσις, καὶ προαγόρευσις τοῦ μέλλοντος.

Τί ἐστι συνδρομή;

ρξθ'. Συνδρομή ἐστι σύνοδος τῶν συμπτωμάτων. ἢ τὸ τῶν συμπτωμάτων ἄθροισμα. ἢ τὸ τῶν συμπτωμάτων ἄθροισμα φαινομένων ἐναργῶς ἅπασιν.

Τί ἐστι σύμπτωμα;

ρο'. Σύμπτωμά ἐστι τοῦ πάθους ἐπιγέννημα.

Τί ἐστι τὰ βοηθηματικὰ σημεῖα;

ροα'. Βοηθηματικὰ σημεῖά ἐστιν ἐξ ὧν ὑπομιμνησκόμεθα τῆς ἐπ' αὐτοῖς τετηρημένης θεραπείας.

Τί ἐστι βοήθημα;

ροβ'. Βοήθημά ἐστι τὸ ἐπ' ὠφελείᾳ προσαγόμενον ἀνθρώποις, σύνθετον ἐκ ποιότητος, ποσότητος, τάξεως, καιροῦ.

Τί ἐστι θεραπεία;

ρογ'. Θεραπεία ἐστὶν ἡ τῶν νοσημάτων ἀναίρεσις ἤδη γεγενημένη, οὐ γινομένη ἔτι. ἤ, θεραπεία ἐστὶ τάξις βοηθημάτων ἀκολουθίαν ἐχόντων. ἤ, καιρὸς καὶ χρόνος, καὶ τάξις κατορθώματος. ἢ ἐπιτηδειότης χρόνου ἐν ᾗ βοηθοῦμεν τοῖς κάμνουσιν.

Τί ἐστι καιρός;

ροδ'. Καιρός ἐστι χρήσεως χρόνος ὀξὺς τῆς τῶν πρακτέων εὐχρηστίας.

Quid ad tempus obscuræ causæ?

163. Ad tempus obscuræ sunt, quæ detectæ ex se ipsæ non apparent, & adiunctæ corporibus per signa cognoscuntur. Vel sic. Pro tempore abditæ sunt eæ, quæ absunt aliquandiu, ac rursus venire sub sensum valent.

Quid significatio vel notatio?

164. Significatio, est signi idea; vel est per signum, vel per signa perceptio. Vel Notatio, est signum, quod rem minus patentem quampiam declarat.

Quid Signum?

165. Signum, est rei quæ contingere debet, dignotio. Nonnulli hoc pacto; Signum est, quo cognito, aliud quidpiam ex ipso deprehenditur. Vel quod priùs ignotum nobis erat cognoscitur, ac percipitur.

Quid signum Pathognomonicum affectui proprium?

166. Pathognomonicum *seu affectum notans*, est tum interiorum, tum exteriorum significatio. Vel; Pathognomonicum est signum ex quo affectus dignoscitur. Vel; Pathognomonicum, est quod affectionis speciem significat.

Quid Prænotio, & prognosticum signum?

167. Prænotio, eorum quæ euenire debent, scientia est. Aut; Prænotio, est præscire quæ corpori sunt euentura. Prognosticum signum, est ex quo futurum noscitur.

Quid Prædictio?

168. Prædictio, est futuri prænotio; prænunciatióque.

Quid Syndrome vel concursus?

169. Syndrome *vel concursus* est congressus symptomatum. Vel symptomatum collectio. Vel symptomatum cumulus omnibus liquido apparentium.

Quid Symptoma?

170. Symptoma, est affectus accessorium; vel consectarium.

Quid Auxiliaria signa?

171. Auxiliaria signa, sunt ea, ex quibus curationis, quæ in ipsis obseruata est, commouemur.

Quid Auxilium?

172. Auxilium est, quod hominibus ad salutem admouetur, ex quantitate, qualitate, ordine, atque occasione constans.

Quid Curatio?

173. Curatio, est morbi sublatio quæ iam facta est, non quæ adhuc fit. Vel Curatio, est ordo auxiliorum consequentiam habentium. Vel; Opportunitas, & tempus, & ordo emendationis obeundæ. Vel; Temporis commoditas, in qua opem ferimus laborantibus.

Quid Occasio?

174. Occasio, est commodæ functionis tempus præceps, & commodi vsus rerum agendarum.

Quid

Quid signum Demonstratiuum?

175. Demonstratiuum signum est, quod primariò in abditæ alicuius rei consequentis deprehensionem per se ducit.

Quid Commemorans signum?

176 Commemorans signum (vt aiunt Empirici) res quæ apparens, atque ex præuia obseruatione innotescens ad rei quæ cognoscitur memoriam conducit.

Quid Præsentia præsentium signa?

177. Præsentium signorum omnium præsentia signa sunt pathognomonica omnia quæ affectum demonstrant: hæc enim quum fiunt & adsunt, affectus quoque permanent; quum verò cessant; morbi quoque soluuntur,

Quid Præsentia præteritorum signa?

178. Præsentia præteritorum signa sunt à quibus præteritum significatur; vt facti prius vlceris cicatrix.

Quid Præsentia futurorum signa?

179. Præsentia verò futurorum signa sunt à quibus futurum significatur; vt cadauerosa facies mortis signum est.

Quid Præterita præteritorum signa?

180. Præterita præteritorum signa sunt, vt à declinatione remissio, decessionis *morbi signum* est.

Quid Præterita præsentium signa?

181. Præterita præsentium signa sunt, vt demorsum esse ab aspide, inter exitialia censeri. Quidam verò ita definiunt; Præterita præsentium signa sunt, vt tenue intestinum vulneratum, inter exitialia esse vulnera.

Quid Præterita futurorum signa?

182. Præterita verò futurorum signa sunt, vt confracto osse callum contrahente: Callum enim id contrahere oportet ad restitutionem. Nonnulli verò sic; Præterita futurorum sunt, vt ex capite dempto osse cicatricem cauam sequuturam.

Quid Superuenientia præsentium signa?

183. Superuenientia præsentium signa sunt, vt in senibus sauciatum periclitari ex vulnere.

Quid Superuenientia succedentium signa?

184. Superuenientia verò succedentium signa sunt, vt ex vulnere conuulsio; non enim vulneratus viuit præterea, quem conuulsio excepit.

Quid Febris?

185. Febris est, innati caloris ad statum præter naturam euersio, pulsibus & vehementioribus & frequentioribus redditis. Vel; Febris est, cordis, arteriarúmque calor præter naturam vitale robur lædens, qui ab alto emergens tactui occursat; ac maximè pro speciei febris ratione, quædam ordinis peruersitas pulsibus accedit.

A

Τί ἐστι τὸ ἐνδεικτικὸν σημεῖον;

ροε'. Ἐνδεικτικὸν σημεῖόν ἐστι τὸ προηγουμένως εἰς κατάληψιν ἀδήλου τινὸς ἀκολουθοῦντος καθ᾽ ἑαυτὸ ἄγον.

Τί τὸ ὑπομνηστικόν;

ρος'. Ὑπομνηστικὸν σημεῖόν ἐστιν, ὡς οἱ ἐμπειρικοὶ λέγουσι πρᾶγμα φαινόμενον, καὶ γνωσκόμενον ἐκ προτέρας τηρήσεως, χρησιμεῦον εἰς ὑπόμνησιν γνωσκομένου πράγματος.

Τί ἐστι τὰ παρόντα τῶν παρόντων σημεῖα;

B ροζ'. Παρόντων τῶν σημείων πάντων παρόντα σημεῖα, ἐστὶ πάντα τὰ παθογνωμονικά. τούτων γὰρ γινομένων καὶ παρόντων, μένει καὶ τὰ πάθη. παυομένων δὲ λύεται, καὶ τὰ νοσήματα.

Τί ἐστι τὰ παρόντα τῶν προγεγονότων σημεῖα;

ροη'. Παρόντα τῶν προγεγονότων σημεῖα, παρ᾽ ὧν προγεγονός ἐστιν, ὡς ἡ οὐλὴ τοῦ προγεγενημένου ἕλκους.

Τί ἐστι τὰ παρόντα τῶν μελλόντων σημεῖα;

C ροθ'. Παρόντα δὲ τῶν μελλόντων σημεῖά ἐστι, παρ᾽ ὧν καὶ μέλλον. ὡς τὸ νεκρῶδες πρόσωπον τοῦ θανάτου.

Τί τὰ προγεγονότα τῶν προγεγονότων σημεῖα;

ρπ'. Προγεγονότα τῶν προγεγονότων σημεῖα, ὡς ἡ κατὰ τὴν παρακμὴν ἄνεσις, τοῦ παρηκμακέναι.

Τί τὰ προγεγονότα τῶν παρόντων σημεῖα;

ρπα'. Προγεγονότα παρόντων, ὡς τὸ δεδῆχθαι ὑπὸ ἀσπίδος, τοῦ ἐν ὀλεθρίοις εἶναι τοῦτο. οἱ δὲ οὕτως. προγεγονότα D παρόντων σημεῖά ἐστιν, ὡς τὸ τιτρώσκεσθαι τὸ λεπτὸν ἔντερον, τοῦ ἐν ὀλεθρίοις εἶναι τοῦτο.

Τί τὰ προγεγονότα τῶν ἐσομένων σημεῖα;

ρπβ'. Προγεγονότα δὲ τῶν ἐσομένων σημεῖά ἐστιν, ὡς τοῦ συντριβέντος ὀστοῦ πώρωσιν ἐπιδεχομένου. πωρωθῆναι γὰρ δεῖ τοῦτο κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν. οἱ δὲ οὕτως. προγεγονότα δ᾽ ἐσομένων, ὡς τοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ τὴν οὐλὴν ἔσεσθαι κοίλην.

E

Τί τὰ ἐπιγεγονότα παρόντων σημεῖα;

ρπγ'. Ἐπιγεγονότα δὲ παρόντων σημεῖα, ὡς ἐπὶ τραύματι κινδυνεύειν τὸν τρωθέντα ἐπὶ γερόντων.

Τί δὲ καὶ τὰ ἐπιγεγονότα τῶν ἐπιγεγονότων;

ρπδ'. Ἐπιγεγονότα δὲ τῶν ἐπιγεγονότων, ὡς ὁ ἐπὶ τραύματι σπασμός, οὐκ ἔτι γὰρ ὁ τρωθεὶς ζῇ ὁ σπασθείς.

Τί ἐστι πυρετός;

F ρπε'. Πυρετός ἐστιν ἡ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπή, τῶν σφυγμῶν σφοδροτέρων τε καὶ πυκνοτέρων γινομένων. ἢ, πυρετός ἐστι θερμότης παρὰ φύσιν καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν βλάπτουσα τὸν ζωτικὸν τόνον, ἀναφερομένη τε ἐκ βάθους προσπίπτουσα τῇ ἀφῇ, καὶ μάλιστά τις ἀταξία κατὰ τὸ εἶδος τοῦ πυρετοῦ παραγίνεται τοῖς σφυγμοῖς. οἱ δὲ οὕτως.

πυρετός ἐστι πλεονασμὸς θερμασίας νοσώδης, καὶ μάλιστα τῆς ἐκ βάθους ἀναφερομένης μετὰ παραλλαγῆς σφυγμῶν ἐπὶ τὸ πυκνότερον καὶ σφοδρότερον. οἱ δὲ οὕτως. πυρετός ἐστι δυσκρασία τοῦ φυσικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸ θερμότερον, καὶ ξηρότερον.

Τί ἐστι συνεχής;

ρπς'. Πυρετὸς συνεχής ἐστιν ὁ μὴ διαλείπων, μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας. ἀνέσεις δὲ καὶ ἐνδόματα, καὶ παροξυσμοὺς ἐπιφέρων. ἢ, συνεχῆ πυρετὸν καλοῦσι τὸν εἰς ἀπυρεξίαν πρὶν τελέως μὴ παυόμενον, κἂν παρακμή τις αἰσθητὴ φαίνηται.

Τί ἐστι σύνοχος;

ρπζ'. Πυρετὸς σύνοχός ἐστιν ὁ ἀεὶ ἴσως διαμένων, μήτε νυκτὸς, μήτε ἡμέρας διαλείπων, μήτε ἀνέσεις, μήτε παροξυσμοὺς ἐπιφέρων.

Τί ἐστι καῦσος;

ρπη'. Καῦσός ἐστιν ὁ μετὰ πυρώσεως πολλῆς γινόμενος ἀνάπαυσιν μηδεμίαν τῷ σώματι παρέχων, γλῶτταν ἐπιξηραίνων, μελαίνων, ἐπιθυμίαν ψυχροῦ παρέχων, μετὰ ἀναπνοῆς μεγάλης, καὶ θέρμης τὸ σῶμα ἐπ' ἄλγος διατιθείς.

Τί ἐστι πεμφιγώδης πυρετός;

ρπθ'. Πεμφιγώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ διὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς θερμασίας φλυκτίδας ἀνὰ τὸ στόμα παρασκευάζων.

Τί ἐστι λιπυρίας πυρετός;

ρϟ. Λιπυρίας δὲ πυρετὸς, ἐφ' οὗ τὰ ἄκρα, καὶ ἡ ἐπιφάνεια ψύχεται· καίεται δὲ τὸ βάθος, ἐπέχονται δὲ αἱ ἀποκρίσεις, διψῶσι γλῶσσα τραχεῖα, σφυγμὸς μικρὸς, καὶ ἀμυδρός· ἅτε ἔσω νενευκότος τοῦ θερμοῦ.

Τί ἐστι ῥοώδης πυρετός;

ρϟα'. Ῥοώδης πυρετὸς, ὁ μετὰ ῥύσεως κοιλίας, πολλάκις δὲ καὶ ἐμέτων, περιψύξεις ἐπιφέρων, καὶ ταχεῖαν καθαίρεσιν τῆς δυνάμεως, μετὰ δίψους, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ μικρότητος σφυγμῶν.

Τί ἐστι στεγνὸς πυρετός;

ρϟβ'. Στεγνὸς πυρετός ἐστιν ὁ ἐναντίος τῷ ῥοώδει, οὐκ ἐπιφέρων ἐκκρίσεις, τοὺς σφυγμοὺς μεγάλους διαφυλάττων, ἰσχναίνων βραδύτερον κατὰ τὸν χρόνον τὸ σῶμα.

Τί ἐστιν ὁ ἰκτερώδης πυρετός;

ρϟγ'. Ἰκτερώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ τὴν χροιὰν ὁμοίαν ἰκτέρῳ παρασκευάζων, ἧπαρ μετεωρίζων, γλῶτταν ἐπιξηραίνων, τὴν ἐπιφάνειαν δὲ ῥινὸν, ἀεὶ αὐχμηρὰν, καὶ ὠχρὰν παρασκευάζων.

Τί ἐστι λοιμώδης πυρετός;

ρϟδ'. Λοιμώδης πυρετὸς, ἐστὶν ὁ μετὰ πολλῆς θερμασίας δίψος ἀθεράπευτον ἐπιφέρων. ἐμέτοις χολῆς παντοίας, δυσώδεις κοιλίας ἐκκρίσεις, βορβορωδῶν φέρων, ὥστε ἐμφερῆ εἶναι τὰ ἀποκρινόμενα τῷ ἀπὸ τῶν ἑλῶν βρόμῳ· οὖρα πολλὰ καὶ δυσώδη, ἐξανθήματα, σφυγμοὺς ταχεῖς, μικροὺς καὶ ἀμυδροὺς ἐπιτελῶν.

Aliqui & hoc modo; Febris exuperantia est caloris morbosi sese potissimum ab alto efferentis cum pulsuum mutatione in frequentiorem ac vehementiorem. Quidam autem sic; Febris est, naturalis spiritus ad calidiorem ac sicciorem statum degenerans.

Quid Febris continua?

186. Febris continua est quæ neque noctu, neque interdiu intermittit; remissiones verò, inducias, & exacerbationes infert. Vel Continua Febris est, quæ ad integritatem, antequam ex toto soluatur, non desinit, etsi remissio aliquo sensu perspicua appareat.

Quid Febris continens seu synochos?

187. Febris continens, est ea, quæ peræquè perdurat, neque noctu, neque interdiu intermittit, neque remissiones, neque exacerbationes infert.

Quid Febris ardens vel causus.

188. Febris ardens est, quæ cum feruore multo fit, nullam requiem corpori præbet, linguam afficcat, denigrat, frigidæ desiderium adfert, & cum magna respiratione & calore corpus dolore afficit.

Quid Febris Pemphigodes seu flatulenta?

189. Pemphigodes febris est, quæ per caloris intensionem phlyctidas *pustulas* in ore excitat.

Quid Lipyria febris?

190. Lipyria febris, *est ea* in qua extrema, & superficies refrigerantur, vritur profundum, excretiones detinentur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus, atque obscurus; quasi calor se intrò receperit.

Quid Fluens febris?

191. Fluens febris *est*, quæ cum alui fluore, sæpe verò & vomitibus refrigerationem infert, subitámque virium deiectionem, cum siti, & insomnio, & pulsuum paruitate.

Quid Astricta febris?

192 Astricta febris, contraria est fluenti, excretiones non infert, pulsus magnos seruat, longiore spatio temporis corpus emaciat.

Quid Auriginosa febris?

193. Auriginosa febris, ea est, quæ similem ictero colorem molitur, iecur in sublime attollit, linguam afficcat, cutis superficiem fœdam, squallidam ac luteam reddit.

Quid Pestilens febris?

194. Pestilens febris est, quæ cum multo calore sitim insanabilem inuehit, bilis omnis generis vomitus, fœtidas alui excretiones, ac virulentas, vt paludum graueolentiæ sint quæ excernuntur similia, vrinas multas ac graueolentes, exanthemata, pulsus celeres, paruos, ac subobscuros inducit.

Quid

Quid febris Typhodes ſiue fumoſa?

195. Typhodes febris (quam nonnulli vapidam ac madentem appellitant) eſt quæ ſudores fœtidos inducit. Vel; Typhodes febris eſt, quæ cum ſtupore fit & intenſam cum furore mentis habet alienationem.

Quid Torpida febris?

196. Torpida febris eſt, quæ cum capitis grauitate prouenit, vel ſanguinis per nares profluuio, vel excretionis ſuppreſſionem adfert, aut ex neceſſitate moleſtam corporis lapſionem.

Quid febris Horrida vel horrifica?

197. Horrida febris eſt, quæ calorem habet rigori permixtum; & pulſus admodum imbecillos; adeò vt ne in tactum veniant, ſed qui velut intrò receſſerunt; in ea venter tumefactus murmurat, lingua valde humida, quiddam acido ſimile habens, quo tanquam ſaliua circumluitur.

Quid Typus?

198. Typus, eſt intenſionum remiſſionúmque ordinata redditio. Vel ita; Typus eſt, vnius affectionis tempus, cui & acceſſio, & remiſſio ordinata contingit.

Quid Periodus vel circuitus?

199. Periodus eſt, tempus in morbis, ex intenſione, & remiſſione conſtans. Vel; Periodus, eſt ſimilis ad idem reditus, vel motus. Vel ſic; Periodus eſt in morbis diuturnis intenſionis & remiſſionis ſimilis ad idem reditus.

Quid Quotidiana?

200. Quotidiana febris eſt, quæ vnoquoque die ac nocte vt plurimum eadem hora inuadit.

Quid Tertiana?

201. Tertiana eſt febris, quæ vno die, vel nocte inſultat, ſequente intermittit, tertio repetit.

Quid Quartana?

202. Quartana eſt, quæ vno die, vel vna nocte inuadit, deinde biduum intermittit, aut noctes duas, quarto verò rurſum accedit.

Quid Hemitritæus, vel ſemitertiana?

203. Hemitritæus eſt, (quam nos ex ſenis ſententia enuntiantis primo Epidemiorum febrem continuam acutam appellamus) quæ prorſus quidem non intermittit, ſed diem vnum aut noctem leniorem infert, alterum grauiorem. At Methodici Hemitritæum paruam duabus conſtare intermiſſionibus putauerunt. Mediam Hemitritæum vocitant, quæ tres intermiſſiones ſuſcipit. Magnam denique, quæ quatuor intermiſſiones complectitur.

Quid Erraticæ febres?

204. Erraticæ febres vocantur, quæ non præfinitæ, nec recto ordine, ſed incerto ſtatu proueniunt.

Quid Diaſtole?

205. Diaſtole eſt, eleuatio ac velut excitatio cordis, arteriarũ, cerebri, & meningum in longitudinẽ

Τί ἐστι τυφώδης πυρετός;

ρϟε'. Τυφώδης ἐστὶν, οἵ τινες ἐλαιώδη, καὶ νοτώδη προσαγορεύουσιν, ἱδρῶτας ἐπιφέρων δυσώδεις. ἢ, τυφώδης ἐστὶ πυρετὸς ὁ μετὰ ναρκείας γιγνόμενος, καὶ μετ' ἐπιστάσεως ἐξιστάμενος.

Τί ἐστι νωθρός πυρετός;

ρϟϛ'. Νωθρός ἐστιν πυρετὸς ὁ μετὰ καρηβαρείας γινόμενος, ἢ διὰ μυξωτήρων αἱμορραγίας ἐπάγων, ἢ ἐποχὴν ἀποκρίσεως, ἢ πρὸς ἀνάγκης δυσυμπτωσίαν τοῦ σώματος,

Τί ἐστι φρικώδης πυρετός;

ρϟζ'. Φρικώδης ἐστὶν ὁ ἀναμεμιγμένην ἔχων τῷ ῥίγει τὴν θερμασίαν, καὶ σφυγμοὺς ἄγαν ἀσθενεῖς· ὥστε μήτε τῆς ἁφῆς ἀφικέσθαι, ἀλλ' ὡς ἀπονενευκότας. γαστὴρ ὠγκωμένη βορβορύζουσα, γλῶσσα ὑγρὰ πάνυ, ὀξύζοντι ὅμοιον, καὶ ὥσπερ σιέλῳ περικλυζομένη.

Τί ἐστι τύπος;

ρϟη'. Τύπος ἐστὶν ἐπιτάσεών τε, καὶ ἀνέσεων τεταγμένη ἀνταπόδοσις. ἢ οὕτως. τύπος ἐστὶ χρόνος ἑνὸς πάθους, ᾧ καὶ παροξυσμὸς, καὶ διάλειμμα τεταγμένον συμβαίνει.

Τί ἐστι περίοδος;

ρϟθ'. Περίοδός ἐστιν ἐξ ἐπιτάσεως, καὶ ἀνέσεως ἐν νοσήμασι χρόνος. ἢ, περίοδός ἐστιν ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὁμοία ἐπάνοδος, ἢ κίνησις. ἢ οὕτως. περίοδός ἐστιν ἐν νοσήμασι χρονίοις ἡ ἐξ ἐπιτάσεως, καὶ ἀνέσεως ἀπόδοσις.

Τί ἐστιν ἀμφημερινός;

σ'. Ἀμφημερινός ἐστιν ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ νύκτα κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς αὐτῆς ὥρας ἐπισημαίνων.

Τί ἐστι τριταῖος;

σα'. Τριταῖός ἐστιν ὁ μίαν, ἤτε ἡμέραν, ἤτε νύκτα ἐπισημαίνων, τῇ δὲ ἑξῆς διαλείπων, καὶ διὰ τρίτης πάλιν γινόμενος.

Τί ἐστι τεταρταῖος;

σβ'. Τεταρταῖός ἐστιν ὁ μίαν μὲν ἡμέραν ἤτοι νύκτα ἐπισημαίνων, δύο δὲ διαλείπων ἡμέρας, ἢ νύκτας, διὰ δὲ τῆς τετάρτης πάλιν γινόμενος.

Τί ἐστιν ἡμιτριταῖος;

σγ'. Ἡμιτριταῖός ἐστιν (ὃν ἡμεῖς λέγομεν κατὰ τὸ παλαιὸν τὸ εἰρημένον ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, πυρετὸν συνεχῆ ὀξὺν) τὸ μὲν ὅλον οὐ διαλείποντα, μίαν δὲ κουφοτέραν, καὶ μίαν βαρυτέραν ἐπιφέροντα. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς μεθόδου ἡμιτριταῖον μικρὸν τὸν δύο διαλειμμάτων ἔφησαν. μέσον δὲ ἡμιτριταῖον καλοῦσι τὸν διαστημάτων τριῶν ἐφαπτόμενον. μέγα δὲ τὸν τεσσάρων ἐφαπτόμενον διαστημάτων.

Τί εἰσιν οἱ πλανῆται πυρετοί;

σδ'. Πλανῆται πυρετοὶ καλοῦνται οἱ μὴ ὡρισμένως, μηδὲ εὐτάκτως, ἀλλ' ἀκαταστάτως γινόμενοι.

Τί ἐστιν ἡ διαστολή;

σε'. Διαστολή ἐστιν ἄρσις, καὶ οἷον ἐπανάστασις καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ἐγκεφάλου, καὶ μηνίγγων, κατὰ μῆκος,

καὶ πλάτος, καὶ βάθος, αἰσθητὴ πρὸς τὴν ἔπαρσιν τῆς ἀφῆς. οἱ δὲ οὕτως. Διαστολή ἐστι διαίρεσις, καὶ οἷον ἐπανάστασις καρδίας, καὶ ἀρτηριῶν κατὰ μῆκος, καὶ κατὰ πλάτος αἰσθητὴ πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἀφῆς.

Τί ἐστι συστολή;

σϛ'. Συστολή ἐστι συναγωγή, καὶ σύμπτωσις τούτων κατὰ μὲν αἴσθησιν οὐ κινοῦσα, τῷ δὲ εὐλόγῳ καὶ ἀκολούθῳ καταλαμβανομένη.

Τί ἐστι παλμός;

σζ'. Παλμός ἐστιν ἔπαρσις, καὶ εὔρεσις σώματος εἴκοντος, καὶ μὴ ἀντιτυποῦντος, ὑπὸ πνεύματος γινόμενος, οὐκ ἀεὶ παρακολουθῶν, ἀλλὰ κατὰ χρόνους τινὰς γινόμενος. οἱ δὲ οὕτως. παλμός ἐστιν ἔπαρσις, καὶ ὕφεσις σωμάτων μυωδῶν ὑπὸ πνεύματος ἀποτελούμενος, οὐκ ἀεὶ γινόμενος. ἄλλως. παλμὸς κίνησις ἀβούλητός τε, καὶ ἀκούσιος ἐπαιρομένων τε, καὶ καταφερομένων τῶν παλλομένων μερῶν. ἤ, παλμός ἐστι μὲν διαστολὴ παρὰ φύσιν, ἐν ἅπασι δὲ γίνεται τοῖς μορίοις ὅσα γε διαστέλλεσθαι πέφυκεν.

Τί μέγας σφυγμός; τί μικρός; τί μέσος;

ση'. Μέγας ἐστὶ σφυγμὸς ὁ κατὰ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ πολὺ διϊσταμένης γινόμενος.

Μικρὸς σφυγμός ἐστιν ὁ τοὐναντίον ἐπ' ἐλάχιστον κατὰ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος ἐπαιρομένης τῆς ἀρτηρίας ἐπιτελούμενος.

Μέσος ἐστὶν ὁ μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων κατά τε τὸ μῆκος, καὶ κατὰ τὸν κύκλον, ἀνάλογόν τε, καὶ τῆς περιφερείας ὑποπιπτούσης.

Τί ἐστι πλήρης σφυγμός; τί κενός; τί μέσος;

σθ'. Πλήρης ἐστὶ σφυγμὸς ὁ διάμεστος πρὸς τὴν ἁφὴν ὑποπίπτων, ὥστε καὶ αὐτὸν μὲν τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας ἐπισημότερον δοκεῖν γεγονέναι· μάλιστα δὲ τὸ ἐντὸς αὐτῆς μεστότερόν τε, καὶ σωματωδέστερον καταλαμβάνεσθαι.

Κενός ἐστι σφυγμὸς, καθ' ὃν αὐτῆς τε τῆς ἀρτηρίας ἡ περιοχὴ, παντάπασιν ἰσχνὴ, καὶ πομφολυγώδης ἐστὶν, καὶ τὸ ἔγχυμα ἀμαυρὸν, καὶ ἐξίτηλον, ὥστε καὶ ἐάν τις πιέσῃ τοῖς δακτύλοις, κενεμβατήσεως ἀντίληψιν ὑποπίπτειν.

Μέσος ἐστὶ σφυγμὸς, ὁ σύμμετρος μεταξὺ πλήρους τε καὶ κενοῦ μέσος, καὶ ὃς κατὰ φύσιν ἐστί.

Τί ἐστι σκληρὸς σφυγμός; τί μαλακός; τί μέσος;

σι'. Σκληρός ἐστι σφυγμὸς, ἐφ' οὗ νευρώδης, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ ἀπόκροτος ἡ ἀρτηρία φαίνεται. καὶ τὸ ἐνὸν πνεῦμα τεταμένον, ὥστε καὶ τὴν πληγὴν ἔχειν τι ἀποπληκτικόν.

Μαλακὸς σφυγμός ἐστιν ὁ ὑπεναντίος τῷ σκληρῷ, ἀνειμένην καὶ ἁπαλὴν ἔχων τὴν ἀρτηρίαν. καὶ τὸ ἐνὸν πνεῦμα ἐκλελυμένον, καὶ τὴν πληγὴν προσηνεστέραν.

Μέσος σφυγμός ἐστιν ὁ μεταξὺ τοῦ σκληροῦ τε, καὶ μαλακοῦ κατὰ φύσιν σύμμετρος.

Τί ἐστιν ὑγρὸς σφυγμός; τί αὐχμηρός; τί μέσος;

σια'. Ὑγρὸς σφυγμός ἐστιν ὁ ἁπαλὸς, οὔσης καὶ τῆς ἐν αὐτῷ οὐσίας προσηνοῦς, τῇ ἀφῇ, ὑγρασίαν καί τινα προσβάλλων.

A latitudinem, profunditatémque in ſenſum tactus cadens ad eleuationem. Alij autem ſic; Diaſtole explicatio eſt ac veluti eminentia cordis, & arteriarum in longitudinem & latitudinem ſenſilis ad elationem tactui.

Quid Syſtole.

206. Syſtole eſt collectio & collapſus iſtorum, quæ ſenſum quidem non mouet, cæterorum bona ac conſentanea ratione deprehenditur.

Quid Palpitatio?

B 207. Palpitatio, eſt elatio, & ſubmiſſio cedentis corporis, nec renitentis, quæ fit à ſpiritu, nec perpetuò durat, ſed certis cietur temporibus. Alij ſic; Palpitatio, eſt elatio, & ſubmiſſio muſculoſorum corporum, quæ à ſpiritu efficitur, nec ſemper fit, ſed ſtatis temporibus. Alio modo; Palpitatio eſt, motus inuoluntarius & inuitus partium quæ dum palpitant, attolluntur & deferuntur. Vel; Palpitatio eſt dilatatio quidem præter naturam, & fit in omnibus quæ diſtendi natura poſſunt partibus.

Quid Magnus pulſus? quid paruus? quid medius?

C 208. Magnus pulſus eſt, qui fit arteria multum ſeſe in longitudinem, profunditatem, ac latitudinem diducente.

Paruus pulſus eſt, qui contrà in minimum ſpatium longitudinis, profunditatis, latitudiniſque aſſurgente arteria perficitur.

Medius eſt pulſus qui his ambobus interiacet, ſecundum longitudinem ac circularem dimenſum, nimirum circumferentia quoque digitis ſeſe ad proportionem offerente.

Quid Plenus pulſus? quid Vacuus? quid Medius?

D 209. Plenus pulſus, eſt is qui ſub tactum cadit diſtentus adeò, vt ipſa quidem craſſior facta videatur arteriæ tunica; maximè verò, quod inter eam clauditur, plenius vniuerſum, ac corpulentius deprehenditur.

Vacuus eſt pulſus, in quo tum ipſius amplexus arteriæ gracilis omninò, ampullaceuſque eſt, infuſa quoque materia vix perceptibilis, atque exilis adeò, vt ſiquis etiam digitis comprimat, vacuitatis occurrat apprehenſio.

Medius eſt pulſus, qui commoderatus inter E plenum & vacuum medius, quique naturalis eſt.

Quid Durus pulſus? quid mollis? quid medius?

210. Durus pulſus eſt, in quo neruoſa, vt quiſpiam dixerit, arteria videtur, ac rigida; & tenſus qui ſubeſt ſpiritus; quò fit, vt ictus vim quandam repercutiendi habeat.

Mollis pulſus, eſt qui duro contrarius arteriam remiſſam, mollémque obtinet; ac ſpiritum, qui ineſt, exolutum; ictúmque leniorem.

Medius pulſus, eſt qui inter durum ac mollem commoderatus ſecundum naturam exiſtit. F

Quid Humidus pulſus? quid ſiccus? quid medius?

211. Humidus pulſus, eſt qui mollis, vt & contenta in eo ſubſtantia mitis ſit, & humiditate quadam tactui occurrat.

Siccus

Siccus pulsus est, ita vt assumpta sit subiecta humiditas, & siccæ, atque aëriæ exhalationi permixta.

Medius pulsus est, qui nec humidior, nec siccior tactui apparet, sed commoderatus ac naturalis est.

Quid Calidus pulsus? frigidus & medius?

212. Calidus pulsus est, quum arteria vicinis partibus calidior tangitur, vt in febre hectica.

Frigidus pulsus est, in quo arteria frigidior sentitur.

Medius est, qui frigidi & calidi commoderationem obtinet.

Quid Vehemens pulsus, obscurus, & medius?

213. Vehemens pulsus est, qui & motum strenuum habet, & ictum molitur violentum.

Obscurus seu *languidus* est, qui & viribus est exolutis, & ictum imbecilliorem efficit.

Medius est, qui proportionem quandam inter vtrumque horum seruat.

Quid Celer pulsus? quid tardus? quid medius?

214. Celer pulsus est qui concisam habet tum diastolen, tum systolen. Vel; Celer pulsus est, qui fit, quum modico tempore mouetur arteria.

Tardus pulsus est, qui tardam habet tum diastolen, tum systolen. Vel; Qui fit, quum multo tempore mouetur arteria.

Medius est, qui commoderatam habet tum diastolen, tum systolen. Vel; qui commoderatus fit, quum commoderato tempore mouetur arteria.

Quid pulsus frequens, rarus, & medius?

215. Frequens pulsus est, quando paruo interposito interuallo arteria distenditur. Vel; Quum breue tempus est inter diastolen & systolen.

Rarus est, quum interposito longo interuallo arteria distenditur. Vel ita; Rarus est pulsus, quando quietis tempus inter diastolen & systolen mediam longum est.

Medius est, qui inter frequentem & rarum commoderatus est. Vel; Qui fit quum commoderato interposito tempore arteria distenditur.

Quid pulsus ordo, ac pulsus ordinatus?

216. Pulsus ordo est, habitus quidam in magnitudine, vel vehementia, vel rhythmo, vel alio quopiam discrimine.

Ordinatus pulsus est, in quo circuituum analogia seruat quendam ordinem. Vel aliter; Ordinatus pulsus est, qui per circuitum par est.

Quid pulsus confusio aut perturbatio; & quid inordinatus pulsus?

217. Confusio pulsus est, instabilitas differentiæ pulsuum. Nonnulli ita: Inordinatus pulsus est, qui in percussionibus quibusdam interdum densior, interdum rarior est. Vel Inordinatus est, qui nullum circuituum seruat ordinem.

A

Αὐχμηρὸς ἐστὶ σφυγμὸς, ὥστε ἐκδεδαπανῆσθαι μὲν τὴν ὑποτεταγμένην ὑγρότητα, ξηρᾷ δὲ καὶ ἀερώδει ἀναθυμιάσει ἀναμεμίχθαι.

Μέσος ἐστὶ σφυγμὸς ὁ μηδὲ μὲν ὑγρότερος, μηδὲ αὐχμηρότερος τῇ ἁφῇ φαίνεται, ἀλλὰ σύμμετρός τε καὶ κατὰ φύσιν ὑπάρχει.

Τί ἐστι θερμὸς σφυγμός; τί ψυχρὸς, καὶ μέσος;

σιβʹ. Θερμὸς σφυγμὸς ἐστιν, ὅταν ἡ ἀρτηρία τῶν πλησίον μερῶν θερμοτέρα ἅπτεται, ὥσπερ ἐν ἑκτικῷ πυρετῷ.

Ψυχρὸς σφυγμὸς ἐστιν ἐν ᾧ ἡ ἀρτηρία ψυχροτέρα καταλαμβάνεται.

B

Μέσος ἐστὶν ὁς τὴν τοῦ ψυχροῦ τε, καὶ θερμοῦ συμμετρίαν ἔχει.

Τί ἐστι σφοδρὸς σφυγμὸς, ἀμυδρὸς, καὶ μέσος;

σιγʹ. Σφοδρὸς ἐστι σφυγμὸς ὁ τὴν κίνησιν εὔτονον ἔχων, καὶ βιαίαν ποιούμενος τὴν πληγήν.

Ἀμυδρὸς ἐστιν ὁ ἔκλυτον ἔχων τὸν τόνον, καὶ τὴν πληγὴν ποιούμενος ἀσθενῆ.

Μέσος ἐστὶν ὁ ἀναλογίαν τινὰ σώζων πρὸς ἑκάτερον τούτων.

Τί ἐστι ταχὺς σφυγμός; τί βραδύς; τί μέσος;

C

σιδʹ. Ταχὺς ἐστὶ σφυγμὸς ὁ σύντομον ἔχων τὴν διαστολὴν, καὶ συστολήν. ἢ, ταχὺς σφυγμός ἐστιν ὁ μὲν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κινουμένης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος.

Βραδύς ἐστι σφυγμὸς ὁ βραδεῖαν ἔχων τὴν διαστολήν τε, καὶ τὴν συστολήν. ἢ, ὁ ἐν πολλῷ χρόνῳ κινουμένης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος.

Μέσος ἐστὶν ὁ σύμμετρον ἔχων τὴν διαστολὴν, καὶ συστολήν. ἢ, μέσος ἐστὶ σύμμετρος ὁ ἐν συμμέτρῳ χρόνῳ κινουμένης τῆς ἀρτηρίας γινόμενος.

D

Τί ἐστι πυκνὸς σφυγμὸς, καὶ ἀραιὸς, καὶ μέσος;

σιεʹ. Πυκνὸς σφυγμὸς ἐστιν ὁ δι' ὀλίγου χρόνου τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενος. ἢ, ὅτε βραχύς ἐστιν ὁ χρόνος μεταξὺ τῆς διαστολῆς, καὶ συστολῆς.

Ἀραιὸς ἐστιν ὁ διὰ πολλοῦ χρόνου τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενος. ἢ οὕτως. ἀραιὸς ἐστι σφυγμὸς, ὅταν ὁ τῆς ἡσυχίας χρόνος τῆς μεταξὺ διαστολῆς, καὶ συστολῆς μέσης χρονίζει μακρός.

Μέσος ἐστὶν ὁ μεταξὺ τοῦ πυκνοῦ τε καὶ ἀραιοῦ σύμμετρος. ἢ, ὁ διὰ τοῦ συμμέτρου μεταξὺ χρόνου τῆς ἀρτηρίας διαστελλομένης γινόμενος.

E

Τί ἡ τάξις τοῦ σφυγμοῦ, καὶ ὁ τεταγμένος σφυγμός;

σιςʹ. Τάξις σφυγμοῦ ἐστιν ἕξις κατὰ μέγεθος, ἢ σφοδρότητα, ἢ ῥυθμὸν, ἢ ἄλλην τινὰ διαφοράν.

Τεταγμένος σφυγμὸς ἐστιν ἐν ᾧ ἡ κατὰ τὰς περιόδους ἀναλογία φυλάττει τινὰ τάξιν. ἢ ἄλλως· τεταγμένος, ὁ κατὰ περίοδον ἴσος.

Τί ἡ ἀταξία, καὶ τί ὁ ἄτακτος σφυγμός;

F

σιζʹ. Ἀταξία σφυγμοῦ ἐστιν, ἀκαταστασία τῆς κατὰ τοὺς σφυγμοὺς διαφορᾶς. οἱ δὲ οὕτως. ἄτακτος σφυγμός ἐστιν ὁ ποτὲ μὲν πυκνότερος γινόμενος κατά τινας πληγάς, ποτὲ δὲ ἀραιότερος. ἢ, ἄτακτός ἐστιν ὁ μηδεμίαν κατὰ τὰς περιόδους τάξιν σώζων.

Τί ὁμαλότης σφυγμοῦ, καὶ τί ὁμαλὸς σφυγμός;

σιη'. Ὁμαλότης σφυγμοῦ ἐστιν ἰσότης κατά τινας τῶν σφυγμῶν διαφοράς.

Ὁμαλὸς σφυγμός ἐστιν ὁ ἐφεξῆς ἴσος ὑπάρχων. ἤ, ἐν ᾧ πᾶσαι τῶν σφυγμῶν διαφοραὶ ἴσαι μένουσιν.

Quid æqualitas pulsus, ac pulsus æqualis?

218. Æqualitas pulsus, est parilitas in quibusdam pulsuum differentiis.

Æqualis pulsus est qui continenter par existit. Vel in quo omnes pulsuum differentiæ pares manent.

Τί ἡ ἀνωμαλία, καὶ ἀνώμαλος σφυγμός;

σιθ'. Ἀνωμαλία σφυγμοῦ ἐστιν ἀνισότης σφυγμῶν κατά τινας τῶν παρεπομένων αὐτοῖς διαφορῶν. οἱ δὲ οὕτως. ἀνώμαλος σφυγμός ἐστιν ἐφ' οὗ ποτὲ μὲν σφοδρότεραι αἱ πληγαὶ γίνονται, ποτὲ δὲ ἀμυδρότεραι. οἱ δὲ πάλιν οὕτως. ἀνώμαλός ἐστι σφυγμός, ὁ κατὰ μέν τι μέρος ὑψηλότερος ταπεινότερος ὑποπίπτων, καὶ ἐπὶ πλεῖον διαφυσωμένης τῆς ἀρτηρίας, καὶ εὐρυνομένης. κατὰ δέ τι, ἐπὶ ποσόν, καὶ ὥσπερ ἀποστενοχωρουμένης. κατὰ σφοδρότητα ἀνώμαλος, ὥσπερ κατὰ μέν τι μέρος τῆς ἀρτηρίας βιαιοτέραν τὴν ἐξαίρεσιν ποιούμενος. κατὰ δὲ ὑποσυμβεβηκυῖαν, καὶ ἀσθενεστέραν.

Quid inæqualitas pulsus, & inæqualis pulsus?

219. Inæqualitas pulsus, est imparilitas pulsuum in quibusdam differentiis, quæ ipsis pulsibus accidunt. Aliqui verò ita. Inæqualis pulsus est, in quo nunc vehementiores fiunt ictus, nunc imbecilliores. Rursus alij sic. Inæqualis est pulsus, qui parte quadam altior, humilior succidit, eóque amplius perflata arteria ac dilatata, parte verò alia quasi pro capedinis quantitate angustiore euadente vehementia inæqualis existit, tanquam parte quadam arteriæ violentiorem elationem faciat, quadam verò submissam, atque infirmiorem.

Τί ἐστι ῥυθμός;

σκ'. Βακχεῖος ὁ Ἡροφίλειος εἶπε, ῥυθμός ἐστι κίνησις ἐν χρόνοις τάξιν ἔχουσα. Ζήνων δὲ ὁ Ἡροφίλειος εἶπε. ῥυθμός ἐστι τάξις τῶν χρόνων ἐν οἷς διΐστανται αἱ ἀρτηρίαι πρὸς τοὺς ἐν οἷς συστέλλονται. βέλτιον δὲ οὕτως ὁρίσασθαι. ῥυθμός ἐστιν ἀναλογία χρονικὴ τῶν πρὸς τοὺς σφυγμοὺς μερῶν, ποιάν σχέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. ἕτερος δὲ ὡρίσατο οὕτως. ῥυθμός ἐστι σχέσις τῶν χρόνων, ἐν οἷς διΐστανται αἱ ἀρτηρίαι πρὸς τοὺς ἐν οἷς συστέλλονται.

Quid Rhythmus?

220. Bacchius Herophilius, Rhythmus, inquit, est motus in temporibus certum obtinens ordinem. Zeno autem Herophilius dixit, rythmus, est ordo eorum temporum, in quibus amplificantur arteriæ, collatus ad ea, in quibus contrahuntur. Rectiùs autem hoc modo finias; Rhythmus, partium temporis proportio est, quæ quendam ad pulsus inter se habent respectum. Alius autem sic definiuit. Rhythmus est habitus temporum, in quibus diducuntur arteriæ ad ea in quibus contrahuntur.

Τί ἐστιν εὔρυθμος σφυγμός, ἄρρυθμος, καὶ κακόρυθμος;

σκα'. Εὔρυθμός ἐστι σφυγμὸς ὁ σώζων ῥυθμὸν τὸν ἴδιον τῇ ἡλικίᾳ, καὶ φύσει, καὶ κράσει, καὶ τῇ ἑκάστῃ ὥρᾳ, καὶ ταῖς ἄλλαις περιστάσεσι.

Ἄρρυθμός ἐστιν ὁ τὸν ῥυθμὸν οὐδένα τοῦ ἑκάστῳ ἴδιον σώζων.

Κακόρυθμος σφυγμός ἐστιν ὁ κακῶς τὸν ῥυθμὸν σώζων εὐρύθμῳ ἐναντίος.

Quid Eurhythmus pulsus? Arrhythmus, & cacorhythmus?

221. Eurhythmus pulsus est qui rythmum seruat proprium ætati, naturæ temperamento, anni tempestati ac reliquis omnibus circunstantiis.

Arrhythmus est qui nullum rhythmum seruat cuique rei proprium.

Cacorhythmus, est pulsus qui rhythmum prauè seruat Eurhythmo contrarius.

Τί ἐστι παράρυθμος, ἑτερόρυθμος, καὶ ἔκρυθμος;

σκβ'. Παράρυθμον φαμὲν τὸν πως προσεγγίζοντα τῇ ἡλικίᾳ ἐφ' ἧς θεωρεῖται, ῥυθμὸν μὲν ἔχοντα, μὴ παντάπασι δὲ ὄντα κατ' ἐκεῖνον. ἑτερόρυθμον λέγομεν τὸν ἑτέρας ἡλικίας ῥυθμὸν ἔχοντα. ἔκρυθμος σφυγμός ἐστιν ὁ μηδεμιᾶς ἡλικίας, ἢ τινος ἄλλης περιστάσεως παντάπασι ῥυθμὸν ἐκβεβηκώς.

Quid pulsus Pararhythmus, Heterorhythmus, & Ecrhythmus?

222. Pararhythmum pulsum vocamus, qui quadantenus ad ætatem, in qua consideratur propè accedit, habétque rhythmum, sed non omninò eum qui illi conueniat. Heterorhythmum appellamus pulsum, qui alterius ætatis habet rhythmum. Ecrhythmus pulsus, est qui nullius ætatis aut alterius circunstantiæ omninò rhythmum retinet.

Τί ἐστι τρομώδης σφυγμός;

σκγ'. Τρομώδης ἐστὶ σφυγμὸς ὁ μὴ ὁμαλὴν, μηδὲ ἀσάλευτον τὴν πληγὴν ἀναφέρων, ἀλλ' οἷον κινούμενός τις.

Quid Tremulus pulsus?

223. Tremulus pulsus est, qui ictum refert non æqualem, nec minimè inconcussum, sed perinde quasi qui moueatur.

Τί ἐστιν ἐσκολιωμένος;

σκδ'. Ἐσκολιωμένος ἐστὶν ὁ μὴ ἐπ' εὐθείας τεταμένης τῆς ἀρτηρίας ἐπιτελούμενος παρὰ τὴν θέσιν.

Quid pulsus Obliquatus?

224. Obliquatus pulsus est, qui non constituta in rectum arteria præter situm editur,

Τί ἐστι μύουρος σφυγμός;

σκε'. Μύουρός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν θέσιν, ὅταν τὰ μὲν

Quid Myurus pulsus?

225. Myurus, est à situ, quum partes quidem arteriæ

arteriæ superiores in arctum coguntur, inferiores verò contra, ibi quidem dilatantur ampliùs, superiores autem contrahuntur. Complures myurizontem vocitant, quum ab ictu maiore adacto sequentes per subtractionem iugi decremento minores peraguntur; nominantur & hac ratione myuri, quum efficiuntur pulsus ex frequentioribus rariores; Vocatur & myurus, vbi à celeri in tardiorem demutatur.

Quid dicrotus vel biferiens pulsus?

226. Dicrotus est pulsus, quum recessio quæ videtur arteriæ, non perfecta obitur, sed cunctatio pro subductionis, aut inhibiti spiritus quantitate, dein refusio perfecta debitæ fit contractionis.

Quid Araneosus pulsus?

227. Araneosus pulsus, paruus est, non firmatus, sed qui araneæ modo leui ab aura agitante mouetur.

Quid intermittens pulsus?

228. Intermittens pulsus est, quum in systolis & diastolis obeundis, pulsus vnius arteria tempus omittit. Quidam ita; Intermittens est pulsus in quo non ad duos tantùm, sed ad tres, vel etiam plures ictus, diastolen vnam, vel duas, vel plures relinquit arteria.

Quid intercidens pulsus?

229. Intercidens pulsus est quum inter duos ictus qui ordine proprio concitantur, inde quidam ictus medius intercidit.

Quid Deficiens pulsus?

230. Deficiens pulsus dicitur, in quo non ad duos tantum arteria, sed ad tres etiam, & ad plures ictus immobilis perseuerat. Alij hunc in modum. Deficiens est, qui à magnitudine incipiens, ac vehementia, magis ac magis subinde minuitur, talisque quoad vllam habeat magnitudinem myurus vocitatur; vbi autem sese submiserit, ac minor factus, vt ad minus declinauerit, deficiens nuncupatur.

Quid Caprisans pulsus?

231. Caprisans pulsus est, vbi arteria quum se distendisse apparuerit, nec fuerit omninò distenta, ad alium perculsum priùs, quàm systoles visionem præbeat, præcipitantiùs transiliit; secunda autem fuit percussio facta vehementior.

Quid Recurrens pulsus?

232. Recurrens pulsus, est qui ad quantum excurrit magnitudinis, aut vehementiæ, in aliis rursus ad tantumdem recurrit.

Quid formicans pulsus?

233. Formicans pulsus, est paruus, vacans, frequens, obscurus, omnium ad extremum deductus. Aut hoc modo; Formicans, est in quo circa digitos arteriæ incumbentes, imago veluti formicæ fit ambulantis; quamobrem & paruus is est, & obscurus.

A ἐπ' ἄνω μέρη τῆς ἀρτηρίας συνάγηται, τὰ δὲ κάτω, τοὐναντίον. ἐνταῦθα μὲν ἐπὶ πλέον ἀνευρύνεται, ἐν δὲ τοῖς ἐπ' ἄνω μέρεσι συναιρεῖται. οἱ δὲ πλείους μυουρίζοντα καλοῦσιν, ὅταν ἀπὸ μείζονος τῆς προεισαγούσης πληγῆς, αἱ ἑξῆς καθ' ὑφαίρεσιν ἀεὶ, καὶ μᾶλλον μικρότεραι συντελοῦνται. ὀνομάζονται δὲ καὶ μύουροι οὕτως, ὅταν ἀπὸ τοῦ πυκνοῦ σφυγμοῦ ἀραιότεροι σφυγμοὶ ἀποτελοῦνται. καλεῖται δὲ μύουρος, καὶ ὅταν ἀπὸ τοῦ ταχέος, βραδύτερος ὁ σφυγμὸς μέγα γίνεται.

Τί ἐστι δίκροτος σφυγμός;

B σκϛ'. Δίκροτός ἐστι σφυγμὸς, ὅταν ἡ δοκοῦσα ἀποχώρησις τῆς ἀρτηρίας μὴ τελεία, γίγνεται. ἀλλὰ μελλησμὸς, καὶ ἐπὶ ποσὸν ὑπαγωγῆς, ἢ τοῦ ἀνακοπέντος πνεύματος, εἶτα ἀπόθεσις τελεία τῆς ὀφειλομένης συστολῆς.

Τί ἐστιν ἀραχνοειδὴς σφυγμός;

σκζ'. Ἀραχνοειδής ἐστι σφυγμὸς ὁ μικρὸς, μὴ ἑδρασμένος, ἀλλὰ τρόπον ἀράχνης ὑπὸ βραχείας αὔρας σαλευομένης κινούμενος.

Τί ἐστι διαλείπων σφυγμός;

σκη'. Διαλείπων σφυγμός ἐστιν, ὅταν τῶν συστολῶν, καὶ C τῶν διαστολῶν ἐπιτελουμένων ἑνὸς σφυγμοῦ χρόνου ἡ ἀρτηρία διαλείπει. οἱ δὲ οὕτως. διαλείπων ἐστὶ σφυγμὸς ἐφ' οὗ οὐκ ἐπὶ δύο μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς, ἢ καὶ ἐπὶ πλείους πληγὰς ἡ ἀρτηρία ἐλλείπει διαστολὴν μίαν, ἢ καὶ δύο, ἢ καὶ πλείους.

Τί ἐστι παρεμπίπτων σφυγμός;

σκθ'. Παρεμπίπτων σφυγμός ἐστιν, ὅταν μεταξὺ δυεῖν πληγῶν κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν κινουμένων, ἐκ τούτου τις μέση παρεμπίπτῃ πληγή.

Τί ἐστιν ἐκλείπων σφυγμός;

D σλ'. Ἐκλείπων σφυγμὸς λέγεται ἐφ' οὗ οὐκ ἐπὶ δύο μόνον, ἀλλ' ἐπὶ τρεῖς, καὶ ἐπὶ πλείους πληγὰς ἀκίνητος ἡ ἀρτηρία διαμένει. οἱ δὲ οὕτως. ἐκλείπων ἐστὶν ὁ ἀπὸ μεγέθους ἀρχόμενος, καὶ σφοδρότητος, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ὑφιών, καὶ μέχρι μὲν ἔχει τι μέγεθος καλεῖται μυουρίζων ὁ τοιοῦτος, ὅταν δὲ ὑφιῇ, καὶ μικρότερος, ὡς ἐπὶ τὸ μικρότερον ῥέπῃ, ἐκλείπων καλεῖται.

Τί ἐστι δορκαδίζων σφυγμός;

E σλα'. Δορκαδίζων ἐστὶ σφυγμὸς, ὅταν ἡ ἀρτηρία δόξασα διεστάλθαι, μὴ παντελῶς διεσταλμένη, ἐφ' ἑτέραν ἐπιπήδησιν ἀθροώτερον, πρὶν ἔμφασιν συστολῆς παρέχειν. βιαιοτέρα δὲ ἡ δευτέρα γίνεται πληγή.

Τί ἐστι παλινδρομῶν σφυγμός;

σλβ'. Παλινδρομῶν σφυγμός ἐστιν ὁ ἐπὶ ποσὸν ἐκβαίνων τὸ μέγεθος, ἢ τὴν σφοδρότητα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔπειτα εἰς τοσοῦτο πάλιν ἀποκαθιστάμενος.

Τί ἐστι μυρμηκίζων σφυγμός;

F σλγ'. Μυρμηκίζων σφυγμός ἐστιν ὁ μικρὸς, κενὸς, πυκνὸς, ἀμυδρὸς, πάντων ἐπὶ τὸ ἔσχατον κατηγμένος. ἢ οὕτως. μυρμηκίζων ἐστὶν ἐφ' οὗ γίνεται ἡ φαντασία περὶ τοὺς ἐπερειδομένους τῇ ἀρτηρίᾳ δακτύλους, οἱονεὶ μύρμηκος περιπατοῦντος, ὥστε καὶ μικρὸν εἶναι αὐτὸν καὶ ἀμυδρόν.

Τί ἐστι φρενῖτις;

σλδʹ. Φρενῖτίς ἐστι παρακοπὴ διανοίας μετὰ ὀξέος πυρετοῦ, καὶ κροκυδισμοῦ· καὶ διανοίας ἔκστασις, καὶ τῶν κατὰ φύσιν αὐτῆς ἐμποδισμός· καὶ λήθη τοῦ φρονεῖν. ἢ παρακοπὴ φρενῶν σύντονος μετὰ τρόμου, καὶ φωνῆς ἀσαφείας, καὶ ψηλαφήσεως γινομένης τοὐπίπαν ὑπὸ κακοήθους πυρετοῦ.

Quid Phrenitis?

234. Phrenitis est, mentis delirium cum febre acuta, ac floccorum collectu, & mentis emotio, & eorum quæ secundum naturam sunt, institutorum ipsius interturbatio, & sapiendi obliuio; vel phrenum delirium continuum, cum tremore, & vocis obscuritate, & à maligna febre maxima ex parte facta palpitatione.

Τί ἐστι λήθαργος;

σλεʹ. Λήθαργός ἐστι καταφορὰ δυσδιέγερτος μετ᾽ ἀχροίας, καὶ οἰδήματος φυσώδους, σὺν ἀτονίᾳ τῶν στερεῶν αὐτῶν, καὶ τοῦ σφυγμικοῦ πνεύματος γινομένη, τοὐπίπαν ἐπὶ βληχροῦ, καὶ κακοήθους πυρετοῦ. γίνονται δὲ οἱ λήθαργοι, οἱ μὲν παθούσης τῆς ἀρχῆς, οἱ δὲ ἐπὶ ἀποστάσει.

Quid Lethargus?

235. Lethargus est delatio in somnum inexpugnabilis, quæ cum decoloratione, & flatuoso œdemate, nec sine ipsarum quoque solidarum partium, ac pulsifici spiritus imbecillitate prouenit, ferè in obtusa febre ac maligna. Fiunt verò lethargi partim affecto principio, partim ex abscessu.

Τί ἐστι σπασμός;

σλϛʹ. Σπασμός ἐστι περὶ νεύροις, καὶ μυσὶ γινόμενον πάθος μετὰ τοῦ ἄνευ προαιρέσεως ἕλκεσθαι, ποτὲ μὲν ὅλον τὸ σῶμα, ποτὲ δὲ μέρος.

Quid Conuulsio?

236. Conuulsio est, affectus qui neruis ac musculis accidit, quum interdum corpus totum, interdum pars eius voluntatis iniussu trahitur.

Τί ἐστι τέτανος;

σλζʹ. Τέτανός ἐστιν ἀπότασις, καὶ πῆξις τῶν ἐν τῷ σώματι πάντων νεύρων τε καὶ μυῶν. ἢ οὕτως. τέτανός ἐστι σπασμὸς ἐπ᾽ εὐθείας μετὰ τοῦ τὸν τράχηλον ἕλκεσθαι, καὶ τὰς σιαγόνας, συνερείδων τε τοὺς ὀδόντας, καὶ μήτε ἐπινεύειν τὸν τράχηλον δύνασθαι, μήτε ἀνανεύειν. ἤ, τέτανός ἐστιν, ὅταν εἰς τοὐναντία πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀκουσίως ἐπισπᾶται τὰ μόρια.

Quid Tetanus.

237. Tetanus est, distentio rigiditásque in corpore neruorum omnium, & musculorum. Vel hunc in modum; Tetanus est, conuulsio in rectum, quum collum ac maxillæ trahuntur, dentes cohærent, neque annuere collum potest, nec renuere. Vel; Tetanus est, quum partes inuitæ in contraria trahuntur à musculis oppositis.

Τί ἐστιν ἐμπροσθότονος;

σληʹ. Ἐμπροσθότονός ἐστιν, ὅταν ἔμπροσθεν ἕλκηται ὁ τράχηλος, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀνακλᾶσθαι μὴ δύνηται.

Quid Emprosthotonus?

238. Emprosthotonus est, quum anterius trahitur collum, ac retro flecti non valet.

Τί ἐστιν ὀπισθότονος;

σλθʹ. Ὀπισθότονός ἐστιν, ὅταν ὄπισθεν ἕλκηται, καὶ εἰς τοὔμπροσθεν ἀνακλᾶσθαι μὴ δύνηται. ἤ, ὀπισθότονός ἐστι σπασμός τε, καὶ σύντασις εἰς τοὐπίσω τοῦ τραχήλου, ὥστε ἐπινεύειν μὴ δύνασθαι.

Quid Opisthotonus?

239. Opisthotonus est, quum retro trahitur, neque deflecti in partem anteriorem potest. Vel; Opisthotonus est, conuulsio, & contentio in posteriora ceruicis, nimirum, annuere non valentis.

Τί ἐστιν ἐπιληψία;

σμʹ. Ἐπιληψία ἐστὶν ἐπίληψις διανοίας, καὶ τῶν αἰσθητηρίων μετὰ τοῦ πίπτειν ἐξαίφνης, τοὺς μὲν μετὰ σπασμοῦ, τοὺς δὲ ἄνευ σπασμοῦ. ἐπισυμβαίνει δὲ αὐτοῖς, καὶ ἀφρὸν φέρεσθαι διὰ τοῦ στόματος, κατὰ τὴν ἄνεσιν καὶ παρακμὴν τοῦ νοσήματος.

Quid Epilepsia?

240. Epilepsia est, inuasio mentis ac sensoriorum, qua qui corripiuntur concidunt repentè, hi quidem cum conuulsione, illi verò citra conuulsionem; iisque insuper accidit, vt spuma per os efferatur, in remissione, & declinatione morbi.

Τί ἐστι κάτοχος;

σμαʹ. Κάτοχός ἐστιν ἀναισθησία τῆς ψυχῆς μετὰ πήξεως τοῦ παντὸς σώματος. εἴδη δὲ κατόχου τρία. ὁ μὲν γὰρ ὑπνώδης ὃς παράκειται τῷ ληθάργῳ. ὁ δὲ ἕτερος ἐγρηγορώς, ᾧ παράκειται τέτανος, καὶ ἡ ἐφ᾽ ὑστέρᾳ καλουμένη πνίξ. τρίτον εἶδος κατόχου ὃν οὐκ ἂν τις ἀσυνέτως κάτοχον ὀνομάζοι φρενιτικόν. γίνεται γὰρ δὲ ἐκ μίγματος δύο ἀρρωστημάτων κατόχου τε καὶ φρενίτιδος, ὥσπερ καὶ ἡ τυφωμανία.

Quid Catochus?

241. Catochus est, mentis stupor cum corporis totius rigiditate. Catochi tres sunt species; primus somniculosus, lethargo proximus; alter vigilans cui affinis tetanus est, & quæ præfocatio vteri appellatur; tertium genus est Catochi, quem phreniticum non ineruditè quis nominauerit; fit enim ex mixtis inter se duobus morbis catocho, & phrenitide, quemadmodum & Typhomania.

Τί ἐστι παράλυσις;

σμβʹ. Παράλυσίς ἐστι πάθος βλάπτον τὴν προαιρετικὴν κίνησιν περὶ μέρεσιν, ἢ μέρει τινὶ γινόμενον. ἀποτελεῖται δὲ παθόντων τῶν νεύρων, καὶ τῶν μυῶν.

Quid Paralysis.

242. Paralysis, affectus est, quo voluntarius motus oblæditur; is circa partes aut partem aliquam fit; perficitur autem neruis, musculisque affectis.

Τί ἐστι τυφωμανία;

σμγʹ. Τυφωμανία ἐστὶ λήθαργος παρακοπτικός, ἢ παρακοπὴ ληθαργική. ἢ οὕτως. τυφωμανία ἐστὶ μικτὸν ἐκ φρενίτιδος, καὶ ληθάργου πάθημα.

Quid Typhomania?

243. Typhomania, vel delirus lethargus, vel lethargicum delirium est. Vel sic; Typhomania mixtus est ex phrenitide & lethargo affectus.

Quid

Quid Apoplexia?

244. Apoplexia est, detentio mentis cum ereptione sensuum, & corporis resolutione. Item; Apoplexia, abolitio est in neruis omnibus sensus, & motus. Vel; Apoplexia, sensus motúsque priuatio in toto corpore est cum principalium actionum læsione. Conflatur autem à frigido humore, præcipuos cerebri ventriculos confertim opplente. Præcipui verò ventriculi sunt posterior & medius.

Quomodo differt apoplexia à paraplexia; & quid paraplexia?

245. At apoplexia à paraplexia vt à parte totum differt. Apoplectici namque prorsus, etiam paraplectici sunt; paraplectici verò non omnino & apoplectici; differunt quoque eò, quod sani mente paraplectici, resoluti parte vna corporis sunt, aut pluribus; apoplectici verò, & his, & mente, & toto; paraplectici demum dicuntur, quibus dextræ tantum partes, aut sinistræ resolutione elanguescunt.

Quid Mania?

246. Mania est, alienatio mentis, & euariatio à rebus consuetis, ac sanorum moribus sine febre.

Quid Melancholia?

247. Melancholia est, affectus, qui mentem lædit, non sine graui animi molestia, atque auersione à rebus charissimis, fit sine febre; Nonnullis verò eorum, si atra bilis accesserit multa, stomachum vsque adeò infestat, vt & euomatur, simúlque mens hoc modo vitietur.

Quid Cephalæa?

248. Cephalæa est, affectus qui per quosdam circuitus intolerabilem capitis dolorem adfert; quocirca, & aures sonant, & rubent oculi, ac prominent; simul verò distenduntur, & ipsis ægrotis venæ frontis, & rubor in facie est. Vel; Cephalæa est ægrè cedens cephalalgia ex paruis causis maximas habens exacerbationes.

Quid cephalalgia & quomodo differt à cephalæa?

249. Dolor capitis non inueteratus cephalalgia est; inueteratus verò cephalæa. Si caput doleat repente obuia quaque de causa, aut etiam per plures dies, cephalalgia hic affectus nominatur: Si verò longo tempore dolor affligere consueuit & per longos frequentésque circuitus, & maior ac grauior accedat ægrè curationem admittens, cephalæam appellamus.

Quid Heterocrania?

250. Heterocania, est vbi modo in parte sinistra capitis, modo in dextra dolor accedit, ac quandoque intensiones, interdum remissiones infert.

Quid Vertiginosi, & quid vertigo tenebricosa?

251. Vertiginosi appellantur tenebricosi, quibus obtenebrationes contingunt, videturque iis circumferri caput, & lucis incerti, ac vagi in tenebris splendores oculis obuersari. Vel tenebricosa vertigo est, quum simul res conspectæ videntur circumuolui, & sensus visus repente deperditur, quum ægroti sibi tenebras circumfundi existiment. Quod contingit ore ventriculi à prauis humoribus demorso.

A Τί ἐστιν ἀποπληξία;

σμδ'. Ἀποπληξία ἐστὶ κατοχὴ διανοίας μετ' ἀναισθησίας, καὶ παρέσεως τοῦ σώματος. ἔτι. ἀποπληξία ἐστὶν ἀπώλεια πάντων τῶν νεύρων αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως. ἤ, ἀποπληξία ἐστὶν ἀναισθησία τοῦ παντὸς σώματος μετὰ βλάβης τῶν ἡγεμονικῶν ἐργαλείων. γίνεται δὲ ἀπὸ χυμοῦ ψυχροῦ ἀθρόως πληρώσαντος τὰς κυριωτάτας κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου. κυριώταται δὲ κοιλίαι εἰσὶν ἡ ὄπισθέν τε, καὶ ἡ μέση.

Πῶς διαφέρει ἀποπληξία παραπληξίας, καὶ τί παραπληξία;

B σμε'. Διαφέρει δὲ ἀποπληξία παραπληξίας, ὡς ὅλον μέρους. οἱ μὲν γὰρ ἀποπληκτικοὶ πάντως εἰσὶ, καὶ παραπληκτικοί. οἱ δὲ παραπληκτικοὶ οὐ πάντως, καὶ ἀποπληκτικοί. διαφέρει καὶ ὅτι οἱ μὲν ὑγιαίνοντες τὴν διάνοιαν παραπληκτικοὶ, παρειμένοι εἰσὶ τοῦ σώματος μέρος, ἢ μέρη. οἱ δὲ ἀποπληκτικοὶ, καὶ ταῦτα, καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ τὸ ὅλον. παραπληκτικοὶ λέγονται οἷς μόνα τὰ δεξιὰ, ἢ τὰ ἀριστερὰ αἱ παρέσεις γίνονται.

Τί ἐστι μανία;

σμς'. Μανία ἐστὶν ἔκστασις τῆς διανοίας, καὶ παραλλαγὴ τῶν
C νομίμων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐθῶν ἄνευ πυρετοῦ.

Τί ἐστι μελαγχολία;

σμζ'. Μελαγχολία ἐστὶ πάθος βλάπτον τὴν γνώμην μετὰ δυσθυμίας ἰσχυρᾶς, καὶ ἀποστροφῆς τῶν φιλτάτων, γινόμενον ἄνευ τοῦ πυρετοῦ. τισὶ δὲ αὐτῶν καὶ χολὴ προσγινομένη πολλὴ μέλαινα. βλάπτει στόμαχον, ὥστε καὶ ἀπεμεῖσθαι, καὶ οὕτως τὴν γνώμην συγκακοῦσθαι.

Τί ἐστι κεφαλαία;

σμη'. Κεφαλαία ἐστὶ πάθος πόνον κεφαλῆς ἐπιφέρων ἀνύ-
D ποιστον κατά περιόδους τινάς, ὥστε καὶ ἦχον εἶναι ἐν τοῖς ὠσὶ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνερευθεῖς, καὶ προπετεῖς ὑπάρχειν. συνδιατείνονται δὲ αὐτοῖς, καὶ αἱ ἐν τῷ μετώπῳ φλέβες, καὶ ἔρευθος ἀμφὶ τὸ πρόσωπον ἴσχουσι.

Τί ἐστιν ἡ κεφαλαλγία, καὶ πῶς διαφέρει τῆς κεφαλαίας;

σμθ'. Τὸ μὲν τῆς κεφαλῆς ἄλγος μὴ χρόνιόν ἐστι κεφαλαλγία, χρόνιον δὲ κεφαλαία. ἐὰν ἀλγέῃ κεφαλὴ σχεδίως ἐπὶ προσκαίρῳ αἰτίῃ, κἢν ἐπὶ πλείονας, κεφαλαλγίη καλέεται. ἢν δὲ διετίζῃ χρόνῳ μακρῷ τὸ ἄλγημα, καὶ περιό-
E δοισι μακρῇσι, καὶ πολλῇσι, καὶ προσεπιγίγνεται μέζω τε καὶ πλεῖον δυσαλθῆ, κεφαλαίην κικλήσκομεν.

Τί ἐστιν ἑτεροκρανία;

σν'. Ἑτεροκρανία ἐστὶν ὁπόταν περὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος, ἢ τὸ δεξιὸν τῆς κεφαλῆς πόνος παρέπηται, καί ποτε μὲν ἐπιτάσεις, ποτὲ δὲ ἀνέσεις ἐπιφέρῃ.

Τίνες σκοτωματικοὶ, καὶ τί σκοτόδινος;

σνα'. Σκοτωματικοὶ καλοῦνται οἷς παρακολουθοῦσι σκο-
F τώσεις, καὶ δοκοῦσι περιφέρεσθαι αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν, μετὰ τοῦ καὶ μαρμαρυγὰς αὐτοῖς παρέπεσθαι. ἤ, σκοτόδινός ἐστιν ἐπειδὰν ἅμα περιδινεῖσθαι δοκεῖ τὰ βλεπόμενα, ἤτε διὰ τῆς ὄψεως αἴσθησις ἐξαίφνης ἀπόλλυται, δοκούντων αὐτῶν σκότος περικεχύσθαι. γίγνεται δὲ τοῦτο, τοῦ στόματος τῆς κοιλίας ὑπὸ μοχθηρῶν χυμῶν δακνομένου.

Τί ἐστι κατάῤῥους;

σνβʹ. Κατάῤῥους ἐστὶν ὑγρῶν πολλῶν καταφορὰ διὰ τῶν τρημάτων τῆς ὑπερῴας, καὶ πολλῶν διὰ τῶν μυξωτήρων, ἃ καταφερόμενα βλάπτει τοὺς ὑποκειμένους τόπους, ὥστε σὺν τῇ ἀποκρίσει τῶν ὑγρῶν, καὶ πνεῦμα συνεκκρινόμενον ἦχόν τινα ἐκτελεῖν.

Quid Catarrhus?

252. Catarrhus est multorum defluxus humorum per palati foramina & nares, qui descendentes subiecta loca lædunt, adeout cum excretione humorum is quoque qui simul excernitur spiritus strepitum quendam faciat.

Τί ἐστι κόρυζα;

σνγʹ. Κόρυζά ἐστι τὸ διὰ τῶν ῥινῶν ἐκκρινόμενον ὑγρὸν λεπτὸν καὶ ἄπεπτον, τὸ δι' ὑπερῴας κατάῤῥους.

Quid Coryza? & quomodo à catarrho differat?

253. Coryza est, is humor tenuis & crudus qui per nares excernitur, catarrhus verò dicitur qui per palatum defluit.

Τί ἐστι συνάγχη;

σνδʹ. Συνάγχη ἐστὶ πάθος περὶ τράχηλον ὀξὺ, χαλεπὸν, πνιγμῷ τὸν παθόντα ὀξάγων. ἢ οὕτως. συνάγχη ἐστὶ φλεγμονὴ τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ τραχήλου, ὥστε ἐξογκοῦσθαι τὰ μέρη, τοῖς δὲ ἔνδοθεν τῶν παρισθμίων, ὥστε συμπάσχειν, καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα, καὶ δυσπνοεῖν.

Quid Synanche seu angina?

254. Synanche, est affectus colli acutus, difficilis, qui ægrotum angit præfocatione. Aut ita; Synanche est phlegmone, aliis extra collum, vt partes tumescant, aliis intra tonsillas, vt simul partes quoque afficiantur spirabiles, & ægra spiratio consequatur.

Τί ἐστιν ὑδροφόβος;

σνεʹ. Ὑδροφόβος ἐστὶ πάθος ἐπὶ δήγματι κυνὸς μεμηνότος γινόμενον μετὰ τοῦ ἀποστρέφεσθαι τὸ ποτὸν, καὶ σπᾶσθαι, καὶ λύζειν. ἐπιγίνεται δὲ αὐτοῖς, καὶ παρακοπή.

Quid Hydrophobia, vel Hydrophobus?

255. Hydrophobia vel Hydrophobus, est affectus ex canis morsu furentis, qui fit cum potus auersione, conuulsione, & singultu. His verò & delirium superuenit.

Τί ἐστι βούλιμος;

σνϛʹ. Βούλιμός ἐστι διάθεσις καθ' ἣν ἐπιζήτησις ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων γίνεται τροφῆς. ἐκλύονται δὲ καὶ καταπίπτουσι, καὶ ἀχροοῦσι, καὶ καταψύχονται τὰ ἄκρα, καὶ θλίβονταί τε τὸν στόμαχον, καὶ ὁ σφυγμὸς ἐπ' αὐτῶν ἀμυδρὸς γίνεται.

Quid Bulimus?

256. Bulimus, affectus est, quo fit cibi desiderium ex paucis interuallis; qui hoc detinentur, & resoluuntur, & concidunt, & decolores fiunt; perfrigescunt iis extrema corporis; premitur stomachus, & pulsus obscurus fit.

Τί ἐστι φαγέδαινα;

σνζʹ. Φαγέδαινά ἐστι κατασκευὴ καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς, καὶ λαμβάνοντες ἀμέτρων, οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεράσαντες πάλιν ὀρέγονται. ἢ ἄλλως. φαγέδαιναί εἰσιν αἱ τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδωδαί, ἃς καὶ αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρους ὀρέξεις σιτίων, ὁμολογεῖται.

Quid Phagedæna?

257. Phadegæna est, constitutio, qua multum appetentes cibum, sumentésque immodicum, non ipsum retinent sed vbi deiecerint, rursus appetunt. Vel aliter Phagedænæ, sunt multorum ciborum esus; eásque ipsas immoderatas appetentias ex vitiatis humoribus fieri conceditur.

Τί ἐστιν ἐμπνευμάτωσις;

σνηʹ. Ἐμπνευμάτωσίς ἐστιν, ὅταν πλεῖον πνεῦμα γενόμενον κατέχηται ἐν στομάχῳ, καὶ διατείνῃ αὐτὸν, καὶ τὴν κοιλίαν μετ' αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐμποδίζεσθαι τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν.

Quid Inflatio?

258. Inflatio est, quum spiritus vel flatus copiosior factus in stomacho detinetur, ipsúmque, cum eo ventriculum distendit, quo fit vt distributio impediatur alimenti.

Τί ἐστι περιπνευμονία;

σνθʹ. Περιπνευμονία ἐστὶ φλεγμονὴ πνεύμονος μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ δυσπνοίας. γίνεται δὲ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐνερευθῆ τὰ μῆλα.

Quid Peripneumonia?

259. Peripneumonia est, phlegmone pulmonis cum febre acuta, & spirandi difficultate; rubent autem & in ipsis ægrotantibus malæ.

Τί ἐστι φθίσις;

σξʹ. Φθίσις ἐστὶν ἕλκωσις τοῦ πνεύμονος, ἢ θώρακος, ἢ φάρυγγος, ὥστε βῆχας παρακολουθεῖν, καὶ πυρετοὺς βληχροὺς, καὶ συντήκεσθαι τὸ σῶμα.

Quid Phthisis seu tabes?

260. Phthisis est vlceratio pulmonis, vel thoracis, vel faucium, vt & tussiculæ & debiles comitentur febres, & corpus contabescat.

Τί διαφέρει φθίσις, φθοῆς;

σξαʹ. Διαφέρει φθίσις φθοῆς. φθίσις μὲν γάρ ἐστιν ἡ λεγομένη κοινῶς, πᾶσα σώματος μείωσίς τε καὶ σύντηξις. φθοὴ δὲ ἡ ἰδίως ἐφ' ἕλκει σύντηξίς τε, καὶ μείωσις τοῦ σώματος. εἴρηται δὲ φθίσις ἀπὸ τοῦ φθίνειν, ὅπερ ἐστὶ μειοῦσθαι.

Quomodo differt phthisis à phthoë, & quid phthoë?

261. Differt Phthisis à phthoë; Phthisis enim, quæ communiter dicitur, est omnis diminutio corporis ac colliquatio: phthoë verò propriè dicitur corporis consumptio ex vlcere ac demolitio. Dicta autem est à φθίνειν, quod est diminui.

Τί οἱ δυσπνοϊκοί, καὶ τί δύσπνοια;

σξβʹ. Δυσπνοϊκοί εἰσιν ἐφ' ὧν οἱονεὶ στενοχωρούμενον ἐκπνεῖται τὸ πνεῦμα, καὶ εἰσπνεῖται. ἢ, δύσπνοια βλάβη τις ἀναπνοῆς ἐστιν.

Quid Dyspnoici, & quid dyspnœa?

262. Dyspnoici sunt, in quibus spiritus velut per angustas vias actus expiratur, inspiratúrque. Vel; Dyspnœa est respirationis læsio quædam.

Quid

Quid Asthma?

263. Asthma est, affectus qui vehementem respirationis accelerationem, spirandíque difficultatem infert; simúlque aliquos sedere cogit, ac resurgere.

Quid Pleuritis?

264. Pleuritis est dolor lateris, ac succingentis membranæ adusque clauiculam, & summum humerum exporrectus, cum febre acuta miniméque intermittente, cum dolore pungente simul & horrore, & spirationis difficultate, & tussi.

Quid Cardiaca affectio?

265. Cardiaca affectio est, innati roboris liquefactio, & languor. Fit plerumque prauè affecto ore ventriculi, & stomacho cum sudoribus intolerandis; sunt qui corde phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hanc virium exolutionem, quod euenit malum, cardiacam vel affectionem, vel syncopen nominarint.

Quid Cholera?

266. Cholera est, affectus peracutus, ac grauis, qui per vomitus in catarrhum idest, *defluxum* protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio, & multa excretione in tormina, atque non multò post in febres dysentericas, atque malignas visceratos impellit, hecticos & marcidos efficiens. Aut sic. Cholera est, acutus affectus cum vomitibus biliosis multis, aluíque deiectionibus, suris quoque se contrahentibus, ac frigescentibus extremitatibus; fiunt his in ægris & pulsus minores, obscurioresque.

Quid Cœliaca affectio?

267. Cœliaca affectio, est alui fluxio non recens, sed diuturna cum torminibus, multis deiectionibus, corpore simul marcescente.

Quid Diarrhœa.

268. Diarrhœa copiosior fluxio est alui diuturna, sine phlegmone, & vlceratione.

Quid Dysenteria?

269. Dysenteria est, intestinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum aut fæci similium strigmentorum excretione, non sine alui, intestinorúmque morsu, ac cruciatu.

Quid Teinesmus.

270. Teinesmus est, affectus partes inferiores, rectúmque ipsum intestinum ita obsidens, vt exurrectiones cupiditatésque desidendi plures, paucæ verò excretiones fiant. Vel vt alij; Teinesmus est, recti intestini mordicatio, quam biliosi, acrésque humores faciunt, cum exurrectione crebra, cupiditatéque egerendi, tametsi perpauca excernantur.

Quid Leienteria?

271. Leienteria est, dysenteriæ magna ex parte comes affectus, quando ob factas ex vlceribus cicatrices, spissioribus, læuioribus, indolentioribúsque redditis intestinis, necesse est, vt cibi prius, quàm assumpti concoquantur, ocyùs ad exteriores decurrant, vtique impromiscui, incocti, quales ingesti fuere. Alii verò sic. Leienteria est, tota simul, celerrimáque transmissio ciborum quum tales excreti sunt, quales deuorati.

Τί ἐστιν ἆσθμα;

σξγ'. Ἆσθμά ἐστι πάθος ἔπειξιν ἰσχυρὰν περὶ τὴν ἀναπνοὴν, καὶ δύσπνοιαν ἐπιφέρων, μετὰ τοῦ καὶ ἐνίοις ἀνακαθίζειν, καὶ ἐξανίστασθαι.

Τί ἐστι πλευρῖτις;

σξδ'. Πλευρῖτίς ἐστιν ὀδύνη πλευροῦ, καὶ ὑπεζωκότος διατείνουσα μέχρι κλειδὸς, καὶ ἀκρωμίου, καὶ ὠμοπλάτης σὺν ὀξεῖ, καὶ ἀδιαλείπτῳ πυρετῷ μετ' ὀδύνης νυγματώδους ὁμοῦ, καὶ φρίκης, καὶ δυσπνοίας, καὶ βηχός.

Τί ἐστι καρδιακὴ διάθεσις;

σξε'. Καρδιακὴ διάθεσίς ἐστι τῆξις τοῦ ἐμφύτου τόνου, καὶ πάρεσις. γίνεται δὲ τοὐπίπαν ἐπὶ στόματι γαστρὸς κακοπραγοῦντι, καὶ στομάχῳ μετ' ἱδρώτων ἀκατασχέτων. τινὲς δὲ ᾠήθησαν ἐπὶ καρδίᾳ φλεγμαινούσῃ γίνεσθαι τὸ πάθημα, καὶ διὰ ταύτην τοῦ τόνου τὴν ἔκλυσιν, καρδιακὴν ἤτοι διάθεσιν, ἢ συγκοπὴν ἐκάλεσαν τὸ συμβαῖνον.

Τί ἐστι χολέρα;

σξς'. Χολέρα, ἐστὶ πάθος κάτοξυ καὶ χαλεπὸν, ἢ παραυτίκα τὸν ἄνθρωπον εἰς καταῤῥοῦν ἀπώλεσεν δι' ἐμέτων, ἢ καὶ ἐκ διαῤῥοίας, καὶ πολλῆς ἐκκρίσεως εἰς στρόφον, καὶ μικρὸν ὕστερον εἰς πυρετοὺς ἀπέστη δυσεντεριώδεις, καὶ κακοήθεις μεγαλοσπλάγχνους, ἑκτικούς τε καὶ μαρασμώδεις. ἢ οὕτως. χολέρα, ἐστὶ πάθος ὀξὺ μετ' ἐμέτων πολλῶν χολωδῶν, καὶ ὑποχωρήσεων τῆς κοιλίας μετὰ τοῦ συνέλκεσθαι τὰς γαστροκνημίας, καὶ καταψύχεσθαι τὰ ἄκρα. γίνονται δὲ ἐπ' αὐτῶν οἱ σφυγμοὶ μικρότεροι, καὶ ἀμυδρότεροι.

Τί ἐστι κοιλιακὴ διάθεσις;

σξζ'. Κοιλιακὴ διάθεσίς ἐστι ῥευματισμὸς τῆς κοιλίας. οὐ πρόσφατος, ἀλλὰ χρόνιος μετὰ στρόφων, καὶ πολλῶν ἀποκρίσεων μετὰ τοῦ ἰσχναίνεσθαι τὸ σῶμα.

Τί ἐστι διάῤῥοια;

σξη'. Διάῤῥοιά ἐστι ῥευματισμὸς πλείων κοιλίας ἄνευ φλεγμονῆς, καὶ ἑλκώσεως πολυχρόνιος.

Τί ἐστι δυσεντερία;

σξθ'. Δυσεντερία ἐστὶν ἕλκωσις ἐντέρων μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ἀποκρίσεως αἱματωδῶν, ἢ τρυγωδῶν. ἤγε καὶ ἀπολυμάτων μετὰ τοῦ δάκνεσθαι, καὶ ἀλγεῖν τὴν κοιλίαν, καὶ τὰ ἔντερα.

Τί ἐστι τεινεσμός;

σο'. Τεινεσμός ἐστι διάθεσις περὶ τοῖς κάτω μέρεσι, καὶ αὐτῷ τῷ ἀπευθυσμένῳ, ὥστε πολλὰς μὲν τὰς ἐξαναστάσεις, καὶ προθυμίας γίνεσθαι, ὀλίγας δὲ τὰς ἀποκρίσεις. ἄλλοι δὲ οὕτως. τεινεσμός ἐστιν ἡ τοῦ ἀρχοῦ δῆξις, ἣν τὰ χολώδη, καὶ δριμέα ὑγρὰ ποιοῦσι μετὰ τῆς ἐξαναστάσεώς τε καὶ προθυμίας, καίτοι ὀλίγα ἀποκρίνηται.

Τί ἐστι λειεντερία;

σοα'. Λειεντερία ἐστὶ πάθος ἐπὶ δυσεντερίᾳ τὰ πολλὰ γινόμενον, ὥστε διὰ τὰς οὐλὰς τὰς ἐπὶ ταῖς ἑλκώσεσι γεγενημένας, πυκνοτέρων, καὶ λειοτέρων, καὶ ἀπονωτέρων γινομένων ἀνάγκη πρὸ τοῦ πεφθῆναι διατρέχειν τὰ λαμβανόμενα σιτία ἔξω ἐπὶ τὰς ἐκκρίσεις ἀμιγῆ, ἄπεπτα, καὶ οἷα κατεπόθη. ἄλλοι δὲ οὕτως. λειεντερία ἐστὶν ἡ ἀθρόα, καὶ ταχίστη διέξοδος τῶν σιτίων, οἷα γὰρ κατεπόθησαν, τοιαῦτα καὶ ἐξεκρίθησαν.

Τί ἐστιν ἡ κωλικὴ διάθεσις;

σοβʹ. Κωλικὴ διάθεσίς ἐστι κατασκευὴ χρόνιος περὶ τὸ κῶλον μετὰ τοῦ εἰς διαλήμματα, ἀλγήματα ἐπιγίνεσθαι ἀνυπόστατα, καὶ δυσπνοεῖν, καὶ ἐφιδροῦν, καὶ περιψύχεσθαι.

Quid Colica affectio?

172. Colica affectio, constitutio est coli intestini diuturna, in qua spatiis temporis interiectis, cruciatus intolerabiles, difficultatésque respirandi, sudores, perfrictionésque adoriuntur.

Τί ἐστιν εἰλεός;

σογʹ. Εἰλεός ἐστι φλεγμονὴ ἐντέρων, ὥστε μήτε φύσας, μήτε διαχωρήματα διεξιέναι, στρόφοις δὲ ἰσχυροῖς παρακολουθεῖν, καὶ ἀλγήματα ὑπερβεβηκότα.

Quid Ileus seu voluulus?

173. Voluulus est, phlegmone intestinorum, quo malo, nec flatus infra, nec deiectiones transmittuntur, tormina sequuntur vehementia, cruciatúsque intolerabiles.

Τί εἰσιν οἱ ἡπατικοί;

σοδʹ. Ἡπατικοί εἰσιν οἷς ἥπατος πόνος παρακολουθεῖ χρόνιος μετ᾽ ἐπάρματος, καὶ σκληρίας, καὶ ἀχροίας τοῦ σώματος. ἐπιπυρέττουσί τε περικαῆ πυρετὸν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῖς ἐπιξηραίνεται.

Quid Hepatici?

274. Hepatici, sunt quos iecoris dolor comitatur diuturnus cum tumore, & duritia, & corporis decoloratione; superuenit iis febris ardens, & lingua exarescit.

Τί τὸ ἐσκιῤῥωμένον ἧπαρ;

σοεʹ. Ἐσκιῤῥωμένον ἧπάρ ἐστιν, ὅταν ὄγκος ᾖ περὶ αὐτὸ ἄγαν σκληρὸς, καὶ ἀντίτυπος, καὶ πρὸς τὴν ἀφὴν ἀνώδυνος.

Quid Scirrhosum hepar?

275. Scirrho affectum iecur, est quum ipsi tumor adest vehementer durus, & tactui renitens, nec dolorificus.

Τί ἐστιν ἴκτερος.

σοϛʹ. Ἴκτερός ἐστιν ἀνάχυσις χολῆς ἐπὶ τὸ δέρμα, ὥστε βάπτεσθαι τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ χλωρὰν ἀποτελεῖσθαι, καὶ κακοῦσθαι τὸ δέρμα, καὶ λευκαὶ αὐτοῖς αἱ κατὰ κοιλίαν διαχωρήσεις γίνονται.

Quid icterus, seu aurigo, vel arquatus?

276. Icterus, est bilis refusio in cutem, quo fit, vt superficies tingatur, luteáque fiat, & vitietur cutis; albæ quoque ventris deiectiones fiunt eo morbo affectis.

Τί εἰσιν οἱ σπληνικοί;

σοζʹ. Σπληνικοί εἰσιν, οἷς φλεγμήναντες οἱ σπλῆνες εἰς τὸ κατὰ φύσιν οὐκ ἀποκαθίστανται, οὐδὲ ἀποφλεγμαίνουσιν· ἀλλ᾽ αὐτοῖς παραμένει ἡ σκληρία, ὥστε καὶ κατὰ τὰς νόσους ῥευματίζεσθαι, ἀλλάσσεται δὲ αὐτοῖς, καὶ ἡ κατὰ φύσιν χροιὰ τοῦ σώματος.

Quid lienosi?

277. Lienosi sunt, quibus contracta phlegmone lienes ad naturæ statum non redeunt, nec phlegmone liberantur, sed permanet ipsis duritia; quapropter & fluxionibus per morbos infestantur, color verò & ipsis corporis natiuus permutatur.

Τί ἐστι σκίῤῥος σπληνός;

σοηʹ. Σκίῤῥος ἐστὶ τοῦ σπληνὸς, ὅταν τε μείζων ὁ σπλὴν ὑποπίπτῃ, καὶ λίαν σκληρὸς, καὶ ἀντίτυπος, καὶ διωγκωμένος.

Quid Scirrhus lienis?

278. Scirrhus lienis est, quum maior lien & durus admodum, & renitens, & tumore distentus subiacet.

Τί ἐστιν ὕδρωψ ἀνασάρκα;

σοθʹ. Ὕδρωψ ἐστὶν ὁ ἀνὰ σάρκα ἐφ᾽ οὗ τὸ σῶμα ὅλον ἐξῴδηκε, καὶ περικλύζεται τῷ ὑγρῷ, διαστρέφεται δὲ αὐτῶν, καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ ἀνορεκτοῦσι, παρέπεται δὲ αὐτοῖς καὶ πυρετός.

Quid Hydrops anasarca siue per carnem?

279. Hydrops anasarca, est quum corpus totum intumuit œdemate, atque humore circumluitur, peruertuntur & ægrotis pudenda, ciborum appetitus tollitur, & febris comitatur.

Τί ἐστιν ὕδρωψ ἀσκίτης;

σπʹ. Ὕδρωψ ἀσκίτης ἐστὶν ἐφ᾽ οὗ κοιλία καὶ ὄσχεον, καὶ σκέλη ἐξοιδίσκεται, τὰ δὲ ἄνω ἰσχνὰ γίνεται ἀπολεπτυνόμενα.

Quid Hydrops ascites siue vtricarius?

280. Hydrops ascites, est in quo venter, & scrotum, cruráque intumescunt, superiores autem partes extenuantur, & graciles fiunt.

Τί ἐστιν ὕδρωψ τυμπανίας;

σπαʹ. Ὕδρωψ τυμπανίας ἐστὶν ἐφ᾽ ᾧ ἐν κοιλίᾳ πλέον μὲν τὸ πνεῦμα, ὀλιγώτερον δὲ τὸ ὑγρὸν εὑρίσκεται, καὶ εἴ τις ἅψαιτο, ἦχος ἀποτελεῖται.

Quid Hydrops tympanias?

281. Hydrops tympanias, est quum in ventre plus flatus inuenitur, humoris minus, ac si quis pulsauerit, sonus exauditur.

Τί ἐστι νεφρῖτις;

σπβʹ. Νεφρῖτίς ἐστι φλεγμονὴ νεφρῶν μετ᾽ ἀλγήματος σφοδροῦ, ποτὲ δὲ καὶ δυσουρίας, καὶ ἰνωδῶν ἀποκρίσεων, ἢ καὶ ψαμμωδῶν μετὰ αἵματος ὀλίγου.

Quid Nephritis?

282. Nephritis est, renum phlegmone cum dolore vehementi, quandoque verò & vrinæ difficultate; in qua fibrosa quædam, vel arenosa cum modico sanguine excernuntur.

Τί ἐστι λιθίασις;

σπγʹ. Λιθίασίς ἐστι γένεσις ἐν κύστει λίθου δι᾽ οὗ κωλύεται ἡ τοῦ οὔρου ἔκκρισις. ἑτέρως. λιθίασίς ἐστι πάθος, διατάσεις τῆς κύστεως ἐπιφέρον. συνδιατείνεται δὲ αὐτοῖς, καὶ

Quid Lithiasis.

283. Lithiasis est, calculi generatio in vesica, per quē vrinæ excretio prohibetur. Alio modo, Lithiasis, est affectus qui distentiones adfert vesicæ; simul verò, &

verò & imus venter distenditur, nec rarò ad præputium ea distentio peruenit. Succedunt iis & vrinæ suppressiones, vtique quum prouectus lapis vias excrementi intercluserit.

Quid Stranguria siue vrinæ stillicidium?

284. Stanguria, est excretio vrinæ guttatim destillantis. Vel; Stranguria affectus vocatur, quum quis paucam vrinam continenter excernit.

Quid dysuria & quomodo à stranguria differt?

285. Dysuria, est difficultas ac molestia mingendi; stranguria verò quæ guttatim fit mictio.

Quid Ischaria? Et quot modis vrina supprimitur?

286. Ischuria, absoluta prorsus vrinæ suppressio est, quæ periculum affert. Octo verò modis supprimitur aut retinetur vrina, phlegmone, scirrho, sanguinis grumo, resolutione, calculi procidentia, renum sympathia, vlceratione, calculo.

Quando & quomodo calculi in renibus fiunt?

287. Fiunt in renibus calculi, quando in corporibus illis humorum crassorum copia cum febrili calore coiuerit. Vel aliter. Procreantur in renibus calculi, vbi collecta in iis cum proportionali febre crassorum humorum copia fuerit, à qua superassati ad calculi transeunt generationem.

Quid Gonorrhæa seu seminis profluuium?

288. Gonorrhæa, est excretio seminis morbum inferens, cum quo tabescit corpus, decoloratúrque: fit malum hoc vasorum seminalium robore soluto, adeò vt quodam modo debilibus ipsis factis semen non retineatur.

Quid Satyriasis?

289. Satyriasis, est affectus cum pudendi tentigine, simul se tendentibus eius particulis; sunt quibus & seminis eiaculatio cum voluptate fiat; hi verò mente exturbantur, neruorum tensio & feminis fit.

Quid Ischias?

290. Ischias, est coxendicis dolor diuturnus, nec solutu facilis. Aut sic; Ischias, est morbus validum dolorem coxæ per circuitum inferens, qui dolor vel vsque ad poplitem, & suram descendat.

Quid Arthritis.

291. Arthritis, est phlegmone stabilis circa articulos consistens, dolorem ingerens vehementem neruis nimirum affectis.

Quid Podagra?

292. Podagra, est affectus, qui circa pedes oritur, & dolorem mouet, affectis neruis, idque aliis cum ardore, aliis cum algore.

Quid scelotyrbe, vel cruris turbatio?

293. Scelotyrbe, species est paralyseos, qua quis rectus ambulare non potest, & latus aliàs in rectum, quandoque sinistrum in dextrum, aut dextrum in sinistrum circumfert, interdum quoque pedem non attollit; sed attrahit; velut iis qui magnum quid ascendunt.

A ἦτρον, καὶ τῆς ποσθῆς ἅπτονται θαμινά. ἐπιγίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ ἰσχουρίαι, ὅταν προαχθεὶς ὁ λίθος ἀποφράξῃ τὰς ὁδοὺς τοῦ περιττώματος.

Τί ἐστι στραγγουρία;

σπδ'. Στραγγουρία ἐστὶν ἡ κατὰ στράγγα τοῦ οὔρου ἔκκρισις. ἤ, στραγγουρία τὸ πάθος καλεῖται, ὅταν τις ὀλίγον ἀποκρίνῃ οὖρον συνεχῶς.

Τί ἐστι δυσουρία;

σπε'. Δυσουρία ἐστὶ δυσχέρεια τοῦ οὐρεῖν μετὰ ὀδύνης, στραγγουρία δὲ ἡ κατὰ στράγγα οὔρησις.

B

Τί ἐστιν ἰσχουρία;

σπϛ'. Ἰσχουρία ἐστὶ παντελὴς τοῦ οὔρου ἐπίσχεσις κίνδυνον ἐπιφέρουσα. ἐπέχεται δὲ τὸ οὖρον κατὰ τρόπους ὀκτώ· διὰ φλεγμονήν, διὰ σκίρρον, δι' αἵματος θρόμβωσιν, διὰ παράλυσιν, διὰ πρόπτωσιν τοῦ λίθου, διὰ νεφρικὴν συμπάθειαν, δι' ἕλκωσιν, διὰ λιθίασιν.

Πότε καὶ πῶς οἱ λίθοι ἐν νεφροῖς γίνονται.

σπζ'. Ἐν νεφροῖς γίνονται λίθοι ἔνθα κἀκείνων τῶν σωμάτων πλῆθος συνέλθῃ χυμῶν παχέων ἅμα πυρετώδει θερμότητι. ἢ ἄλλως. ἐν νεφροῖς γίνονται λίθοι, ὅταν τοῦ συλλεγέντος ἐν αὐτοῖς μετὰ τοῦ κατ' ἀναλογίαν πυρετοῦ χυμῶν παχέων πλήθους, ἀφ' οὗ ὑπέροπτοι εἰς τὴν λίθου γένεσιν μεταβαίνουσι.

C

Τί ἐστι γονόρροια;

σπη'. Γονόρροιά ἐστιν ἀπόκρισις ἐπιφέρουσα σπέρματος νόσημα μετὰ τοῦ τήκεσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἀχρούστερον ἀποτελεῖσθαι· γίνεται δὲ ἀτονησάντων τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, ὥστε τρόπον τινὰ παρειμένων αὐτῶν, μὴ κρατεῖσθαι τὸ σπέρμα.

Τί ἐστι σατυρίασις;

D σπθ'. Σατυρίασίς ἐστι πάθος μετὰ ἐντάσεως αἰδοίου γινόμενον μετὰ τοῦ τείνεσθαι αὐτοῖς τὰ μόρια· ἔστι δὲ οἷς καὶ σπέρματος ἐξακοντισμὸς μεθ' ἡδονῆς γίγνεται· παραφέρονται δὲ τὴν γνώμην, καὶ νεύρων τάσις, καὶ σπέρματος γίνεται.

Τί ἐστιν ἰσχιάς;

σϟ'. Ἰσχιάς ἐστι πολυχρόνιον, καὶ δύσλυτον τοῦ ἰσχίου ἄλγημα. ἢ οὕτως. ἰσχιάς ἐστι νόσος πόνον ἰσχυρὸν ἐπιφέρουσα ἰσχίου κατὰ περίοδον, ὥστε αὐτοῖς τὸν πόνον, καὶ μέχρις ἰγνύας, καὶ γαστροκνημίας παρακολουθεῖν.

E

Τί ἐστιν ἀρθρῖτις;

σϟα'. Ἀρθρῖτις ἐστὶ φλεγμονὴ συνισταμένη περὶ τοῖς ἄρθροις ἔμμονος, πόνον ἰσχυρὸν ἐπιφέρουσα πασχόντων νεύρων.

Τί ἐστι ποδάγρα;

σϟβ'. Ποδάγρα ἐστὶ πάθος περὶ τοῖς ποσὶ γινόμενον πόνον ἐπιφέρον πασχόντων τῶν νεύρων, οἷς μὲν μετὰ πυρώσεως, οἷς δὲ μετὰ ψύξεως.

Τί ἐστι σκελοτύρβη;

F σϟγ'. Σκελοτύρβη ἐστὶν εἶδος παραλύσεως, ὥστε περιπατεῖν ἐπ' εὐθείας μὴ δύνασθαι· καί ποτε μὲν κατ' εὐθύ, ποτὲ δὲ εὐώνυμον εἰς τὰ δεξιὰ περιφέρειν, ἢ τὸ δεξιὸν εἰς τὰ ἀριστερά, καί ποτε μὲν ἐπισύρειν τὸ σκέλος, ὥσπερ οἱ ἀναβαίνοντές τι μέγα.

Τί ἐστι πήρωσις;

σϟδ'. Πήρωσίς ἐστι στέρησις, ἢ ἐμποδισμὸς ἐνεργείας φυσικῆς, ἢ ἀφαίρεσίς τινος μορίου.

Quid Perosis, seu detrimentum?

294. Perosis, est priuatio, interturbatioue naturalis functionis, aut alicuius partis mutilatio.

Τί ἐστι λέπρα;

σϟε'. Λέπρα ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρωτὸς ἐπὶ τὸ παρὰ φύσιν μετὰ τραχύτητος, καὶ κνησμῶν, καὶ πόνων, ἔσθ' ὅτε μὲν καὶ λεπίδας ἀποπίπτειν, ὅτε δὲ καὶ ἐπινέμεται πλείονα μέρη τοῦ σώματος.

Quid Lepra?

295. Lepra, est cutis mutatio in habitum, qui præter naturam fit, cum asperitate, & pruritibus, doloribúsque, nonnunquam & squamis decidentibus, interdum autem secus; interdum plures etiam corporis partes depascitur.

Τί ἐστιν ἐλέφας;

σϟϛ'. Ἐλέφας ἐστὶ πάθος παχὺ τὸ δέρμα, καὶ ἀνώμαλον παρασκευάζον, καὶ πελιδνὸν τὸ χρῶμα, καὶ τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀναβιβρώσκεται δὲ χειρῶν, καὶ ποδῶν τὰ ἄκρα, καὶ ἰχῶρα ἀφίησι πελιδνὸν, καὶ δυσώδη.

Quid Elephas?

296. Elephas, est affectus qui cutem crassam, atque inæquabilem reddit, liuidior adest tum cuti, tum oculorum albis; extenduntur partes manuum, ac pedum summæ, ex quibus sanies liuida, & fœtida emanat.

Τί ἐστι λειχὴν;

σϟζ'. Λειχὴν ἐστὶ τραχύτης ἐπιφανείας μετὰ πολλοῦ κνησμοῦ.

Quid Impetigo?

297. Impetigo, est summæ cutis asperitas cum multa prurigine.

Τί ἐστι φλεγμονὴ ἐν μήτρᾳ;

σϟη'. Φλεγμονὴ ἐστὶν ἐν μήτρᾳ ἡ μετὰ πόνου γινομένη ἐπιγαστρίου, καὶ βουβώνων, καὶ πυρετῶν, ἐφ' ἧς καὶ βρέγματος πόνος, καὶ τενόντων συνολκὴ, καὶ ὀφθαλμῶν ὀδύνη.

Quid vteri Phlegmone?

298. Phlegmone in vtero, est quæ cum ventris atque inguinum cruciatu ac febribus fit, qua & sincipitis labor, & tendonum contractio adest, & oculorum dolor.

Τί ἐστιν ἀπόστημα ἐν μήτρᾳ;

σϟθ'. Ἀπόστημα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν, ὅταν ᾖ πόνος ἐπιτεταμένος, καὶ σφύζῃ, καὶ διατείνῃ τὸ ἄλγημα ἕως ἤτρου, καὶ βουβώνων, καὶ ὀσφύος, καὶ πυρετοὶ προσγίνονται.

Quid abscessus in vtero?

299. Abscessus est in vtero, quum intensus est dolor, pulsátque, & vsque ad imum ventrem, & inguina, ac lumbos pertingit, & febres adoriuntur.

Τί ἐστιν ὑστερικὴ πνίξ;

τ'. Ὑστερικὴ πνίξ ἐστι πάθος δι' ἀναδρομὴν ὑστέρας γινόμενον, ἢ κατάπτωσιν, καὶ ἀφωνίαν ἐπιφέρει. ὥστε καὶ τὴν ἀναπνοὴν αὐτῆς οὐκ ἔκδηλον γίνεσθαι, μετεωρίζεσθαί τε τὰ ὑποχόνδρια, καὶ τὸν σφυγμὸν ἔχειν ἀμυδρὸν καὶ βραδύν.

Quid vteri suffocatio?

300. Vteri suffocatio, est affectus qui fit per vteri ascensum, vel descensum; vocisque defectum adfert; quare nec manifesta iis respiratio fit, & attolluntur hypochondria, pulsum hæ quoque obscurum ac tardum habent.

Τί ἐστι, καὶ ποσαπλοῦς ὁ γυναικεῖος ῥοῦς;

τα'. Γυναικεῖος ῥοῦς ἐστι φορὰ ὑγρῶν διὰ μήτρας ἐπὶ πλείονα χρόνον ὑπὸ ἀποκρίσεως αὐτῇ γινόμενος. ῥοῦς λευκός ἐστιν, ὅταν λευκὰ ᾖ τὰ ἀποκρινόμενα, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ οἰδήματα, καὶ τὰ ὀφθάλμια ἐποιδίσκεται. ἐνίαις δὲ καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ σκέλη. ῥοῦς πυῤῥός ἐστιν, ὅταν ὑπόπυῤῥος ᾖ ἀπόκρισις, καὶ ὀδύναι ἐν τῇ ὀσφύϊ, καὶ ἐν τοῖς βουβῶσι γίνονται. ῥοῦς ἐρυθρός ἐστιν ὁπόταν τὸ ἀποκρινόμενον μένον τοιοῦτον, οἷον ἀπὸ νεοσφαγοῦς ἱερείου αἷμα, καὶ θρόμβοι ἐμπίπτουσι, καὶ ὀδύνη ἔχει, καὶ πῦρ, καὶ βρυγμὸς, καὶ πόνος, εἰς αὐτὰ τὰ αἰδοῖα, καὶ τὸ ὑπογάστριον. ῥοῦς μέλας ἐστὶν, ὅταν μέλαιναι αἱ ἀποκρίσεις, καὶ δύσπνοια τοῦ σώματος, καὶ ὀδύνη ᾖ εἰς τὰ αἰδοῖα, καὶ ἰσχναίνονται αἱ γυναῖκες.

Quid & quotuplex Muliebris fluor?

301. Muliebris fluor, est humorum defluxus per vterum ad multum tempus perdurans qui ipsi ab excretione fit. Albus fluor, est quum alba sunt quæ excernuntur, apparent tumores in facie, partes quoque sub oculis intumescunt; nonnullis verò & venter, & crura. Rufus fluor est, quum subrufa excretio est, doloresque in lumbis nascuntur, atque in inguinibus. Fluor ruber est, quando tale id manet, quod excernitur, qualis sanguis iugulatæ recens victimæ apparet; excidunt sanguinis grumi, dolor habet, & ardor, ac stridor; dolor quoque ad ipsa pudenda & imum ventrem. Niger fluor, est quum nigræ excretiones *prodeant*, corpus ægrè spirat, exhalátque, & in pudenda dolor incumbit, & extenuantur mulieres.

Τί ἐστιν ἐρυσίπελας ἐν μήτρᾳ;

τβ'. Ἐρυσίπελας ἐν μήτρᾳ ἐστὶν ἐπειδὰν ὀδυνωμένη ἡ ὑστέρα, ὁμοία ᾖ τοῖς ἀπὸ πυρὸς καιομένοις δυσυποίστοις, καὶ ἡ πύρωσις ἐπ' ἐνίων μεταβαίνουσα ἄλλοτε ἐπ' ἄλλους τόπους τῆς ὑστέρας.

Quid Erysipelas vteri?

302. Erysipelas in vtero est, vbi vterus perinde afficitur dolore, atque ij qui intolerabiliter ab igne vruntur, ardórque ille in quibusdam aliâs ad alios vteri locos transmigrat.

Τί ἐστι σκλήρωμα ἐν μήτρᾳ;

τγ'. Σκλήρωμα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν ὄγκος ὑπόσκληρος ἐπί τι μέρος τῆς μήτρας γινόμενος, τὰ πολλὰ ἐπὶ φλεγμοναῖς μονίμοις ἐπιτελούμενος.

Quid Scleroma vel durities in vtero?

303. Scleroma vteri, est tumor duriusculus qui in parte vteri aliqua nascitur, fitque plerumque ex phlegmonis quæ diu permansere.

Quid

Quid Scirrhus in vtero? A

304. Scirrhus in vtero, affectio est in eius aliqua parte, vt sit durities renitens tumens, inæqualis, magnáque ex parte vacans dolore.

Τί ἐστι σκίῤῥος ἐν μήτρᾳ;

τδ'. Σκίῤῥος ἐν μήτρᾳ ἐστὶ διάθεσις περὶ τὶ μέρος αὐτῆς, ὥστε εἶναι σκληρίαν ἀντίτυπον, ὀγκώδη, ἀνώμαλον, ἄπονον τὰ πολλά.

Quid Carcinoma vteri?

305. Carcinoma in vtero, est tumor sine vlceratione, inæqualis, verrucosus.

Τί ἐστι καρκίνωμα ἐν μήτρᾳ;

τε'. Καρκίνωμα ἐν μήτρᾳ ἐστὶν ἄνευ ἑλκώσεως ὄγκος ἀνώμαλος, ὀχθώδης.

Quot sunt Pilorum affectus?

306. Pilorum nouem sunt affectus, Rhopalosis, dicophya, thrausis, atrophia, ariditas, canities, fluxio, alopecia, ophiasis. B

Πόσα ἐστὶ τὰ πάθη τῶν τριχῶν;

τϛ'. Πάθη τριχῶν ἐστιν ἐννέα, ῥοπάλωσις, διχοφυΐα, θραῦσις, ἀτροφία, ξηρασία, πολίωσις, ῥύσις, ἀλωπεκία, ὀφίασις.

Quid Rhopalosis?

307. Rhopalosis retentio est ac concretio summorum pilorum indiuidua cum eo vt non ampliùs crescant.

Τί ἐστι ῥοπάλωσις;

τζ'. Ῥοπάλωσίς ἐστιν ἡ κατὰ τὸ ἄκρον τῶν τριχῶν ἀμερὴς σύστασις, μετὰ τοῦ μηκέτι συναύξεσθαι.

Quid Dichophuïa seu bifurcatio?

308. Dicophuïa, est diuidua summorum pilorum concretio qua ipsi haud ampliùs crescunt.

Τί ἐστι διχοφυΐα;

τη'. Διχοφυΐα ἐστὶν διαμερὴς ἡ κατὰ τὸ ἄκρον τῶν τριχῶν σύστασις, μετὰ τοῦ μήκετι συναυξάνεσθαι.

Quid Thrausis seu quassatio? C

309. Thrausis, est casus inæquabilis pilorum non dissimilis iis qui forfice abscissi sunt.

Τί ἐστι θραῦσις;

τθ'. Θραῦσίς ἐστιν ἀνώμαλος τριχῶν ἀπόπτωσις παραπλησία τοῖς ἀπὸ ψαλίδος κεκαρμένοις.

Quid Atrophia pilorum?

310. Atrophia, est gracilitas eorum nimia, qui nec amplius augescant.

Τί ἐστιν ἀτροφία τριχῶν;

τι'. Ἀτροφία τριχῶν ἐστιν ὑπερβάλλουσα ἰσχνότης, μετὰ τοῦ μηκέτι συναύξεσθαι.

Quid Ariditas?

311. Ariditas, lanuginosa eorumdem superficies est, puluere conspersis assimilis.

Τί ἐστι ξηρασία;

τια'. Ξηρασία ἐστὶ χνοώδης τριχῶν ἐπιφάνεια παραπλησία τοῖς ὑπὸ κονιορτοῦ μολυνομένοις.

Quid Canities? D

312. Canities, est pilorum ante legitimam ætatem commutatio in album.

Τί ἐστι πολίωσις;

τιβ'. Πολίωσίς ἐστι μεταβολὴ τριχῶν ἐπὶ τὸ λευκὸν πρὸ τῆς καθηκούσης ἡλικίας.

Quid fluxus pilorum?

313. Fluxus, est pilorum defluuium, quæ tabescentibus magna ex parte, atque ex diuturno morbo conualescentibus euenit.

Τί ἐστι ῥύσις;

τιγ'. Ῥύσις τριχῶν ἐστιν ἀπόπτωσις, ἀκολουθοῦσα ὡς ἐπίπαν μὲν τοῖς φθίνουσι, καὶ τοῖς ἀνακομιζομένοις ἐκ νόσου μακρᾶς.

Quid Alopecia?

314. Alopecia, est mutatio coloris in albiorem qua auri colorem referentes pili radicitus decidunt. E

Τί ἐστιν ἀλωπεκία;

τιδ'. Ἀλωπεκία ἐστὶ μεταβολὴ τοῦ χρώματος ἐπὶ τὸ λευκότερον, δι' ἣν χρονίζουσαι αἱ τρίχες, ῥιζόθεν ἀποπίπτουσι.

Quid Ophiasis?

315. Ophiasis, mutatio est coloris antedictæ similis, cæterùm ad maiorem, quàm in illa, pilorum densitatem, cum tortuosa denudatione.

Τί ἐστιν ὀφίασις;

τιε'. Ὀφίασίς ἐστι μεταβολὴ τοῦ χρώματος, ὁμοία τῇ προειρημένῃ ἐπὶ τὸ μᾶλλον πυκνότερον, μετὰ τοῦ σκολιοῦσθαι τὴν ψίλωσιν.

Quot fracturarum in capite sunt differentiæ?

316. Fracturarum octo in capite sunt differentiæ, rhogme, eccope, engisoma, ecpiesma, camarosis, aposceparnismus, thlasma, apechema; Quidam verò thlasma non admittunt & apechema rhogmæ subiiciunt. F

Πόσαι τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων διαφοραί;

τιϛ'. Διαφοραὶ τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων, ὀκτώ εἰσι· ῥωγμή, ἐκκοπή, ἐγγίσωμα, ἐκπίεσμα, καμάρωσις, ἀποσκεπαρνισμὸς, ἄπαγμα, θλάσμα, ἀπήχημα. ἔνιοι δὲ τὸ μὲν θλάσμα εἶναι οὐ θέλουσι, τὸ δὲ ἀπήχημα τῇ ῥωγμῇ ὑπάγουσι.

Quid Rhogme, fissura vel rima?

317. Rhogme, est ossis intercisio in superficie recta, & vel angusta, vel lata.

Τί ἐστι ῥωγμή;

τιζ'. Ῥωγμή ἐστιν ὀστοῦ διακοπὴ ἐπιπόλαιος εὐθεῖα, καὶ ἤτοι στενή, ἢ πλατεῖα.

Τί ἐστιν ἐκκοπή;

τιη'. Ἐκκοπή ἐστιν ὀστοῦ διακοπὴ μετὰ τοῦ ἀλλαχόθεν εἶναι τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν.

A *Quid Eccope seu effractio vel excisio.*

318. Eccope, diuisio est caluariæ, qua os læsum refractum est.

Τί ἐστιν ἐγγίσωμα;

τιθ'. Ἐγγίσωμά ἐστιν ὀστοῦ διακοπὴ μετὰ τοῦ τὸ διακείμενον εἰς τὸ βάθος ὑποκεχωρηκέναι, καὶ ἀπεληλυθέναι τοῦ ἀπαθεῖ ὀστῷ.

Quid Engisoma.

319. Engisoma, pertusio est ossis, quum pars affecta in profundum descendit, ac super illæsum os corruit.

Τί ἐστιν ἐκπίεσμα;

τκ'. Ἐκπίεσμά ἐστιν ὀστοῦ πολυμερὴς διακοπὴ μετὰ τοῦ τὰ ἄσιν δρᾶν τῶν ὀστῶν εἰς τὸ βάθος ὑποκεχωρηκέναι, καὶ θλίβειν τὴν μήνιγγα.

Quid Ecpiesma?

320. Ecpiesma, caluæ in multas partes diffractio est, simul intrusæ ossis partes in imum decu-B buerint, ac membranam innixu suo premant.

Τί ἐστιν ἀποσκεπαρνισμός;

τκα'. Ἀποσκεπαρνισμός ἐστιν ὀστοῦ ἀποκοπὴ μετὰ τοῦ ἀποκεκομμένου ὀστοῦ τεθραῦσθαι.

Quid Aposceparnismus seu exosciatio?

321. Aposceparnismus, abscissio est ossis, quum eius pars decussa vulnerando fuerit.

Τί ἐστι καμάρωσις;

τκβ'. Καμάρωσίς ἐστιν ὀστοῦ διακοπὴ μετὰ τοῦ σίναρον ὀστοῦν ἀνακεκλᾶσθαι ἐξ ἀμφοτέρων, καὶ παραπλησίως καμάραις ἐσχηματίσθαι.

Quid Camarosis seu Cameratio?

322. Camarosis, est ossis perruptio, quum ex alterutra refractum parte, similem cameræ figuram acceperit.

Τί ἐστιν ἄπαγμα;

τκγ'. Ἀπαγμά ἐστιν ὀστοῦ διακοπὴ ἐπιπόλαιος, ἢ καὶ βαθεῖα κατ' ἀντικείμενα μέρη τοῦ τραύματος.

Quid Apagma, abductio, effractio?

C 323. Apagma, est ossis superficiaria præcisio, aut etiam profunda in oppositis vulneris partibus.

Τί ἐστι θλάσμα;

τκδ'. Θλάσμά ἐστιν ὑποχώρησις τοῦ ὀστοῦ τοῦ κρανίου εἰς τὸ βάθος δίχα καταγματος. γίνεται δὲ ἐπὶ τῆς παιδικῆς μάλιστα ἡλικίας· νοήσεις δὲ σαφέστερον τὸ εἰρημένον ἐπὶ τῶν κασσιτερίνων σκευῶν τοῦτο συμβαῖνον θεασάμενος.

Quid Thlasma, contusio, vel collisio?

324. Thlasma, est recessus ossis caluæ in profundum absque fractura, fitque potissimum in puerili ætate, planiùs verò quod dictum est intelliges, si quod stanneis vasis contingit contemplatus fueris.

Ποσαπλᾶ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γίνεται πάθη;

τκε'. Τριπλᾶ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γίνεται πάθη, φλεγμοναί, ῥεύματα, ἑλκώσεις.

Quotuplices oculis morbi accidunt?

D 325. Triplices oculis oboriuntur affectus, phlegmonæ, fluxus, vlcerationes.

Πόσαι τῶν ἑλκώσεων περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαφοραί;

τκϛ'. Ἑλκώσεων τῶν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαφοραί εἰσιν ἄργεμον, νεφέλιον, ἐπίκαυμα, βόθριον, φλυκτὶς, λεύκωμα, ἄνθραξ, μυοκέφαλον, πύωσις, ὄνυξ, σταφύλωμα, ταῦτα μετὰ πληγῆς. τὰ δὲ ἄνευ πληγῆς ἑλκώσεως πάθη, μυδρίασις, φθίσις, ἀτροφία, νυκτάλωψ, ὑπόχυσις, γλαύκωμα, παράλυσις, μυωπίασις, στραβισμὸς, πτερύγιον, ἐγκανθὶς, πρόπτωσις, χήμωσις, σύγχυσις.

Quæ sunt vlcerationum oculis oborientium differentiæ?

326. Quæ oculis vlcerationes oboriuntur earum differentiæ sunt albor, nubecula, inustum, fossula, pustula, albugo, carbunculus, muscipūt, suppuratio, vnguis, vua, hæc cum percussu eueniunt, at absque percussu vlcerationis affectus hi sunt mydriasis, tabes, atrophia, noctiuidus, suffusio, glaucoma, paralysis, conniuentia, strabismus, pinnula, encanthis, procidentia, hiatus, confusio.

E

Τί ἐστι φλεγμονὴ ὀφθαλμῶν;

τκζ'. Φλεγμονὴ μὲν οὖν ἐστιν οἴδημα περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἐρεύθηματος, καὶ πολλῆς θερμασίας, καὶ δυσκινησίας, καὶ νυγμῶν γινόμενον.

Quid est Phlegmone siue inflammatio oculorum?

327. Phlegmone, est tumor oculorum, qui cum rubore, & calore multo, & motu difficili, ac punctionibus oboritur.

Τί ἐστι ῥεῦμα;

τκη'. Ῥεῦμά ἐστι λεπτῶν ὑγρῶν φορὰ ἀκατάσχετος, καὶ ἀπροαίρετος.

Quid fluxus seu rheuma oculi?

328. Fluxus, est tenuium humorum decursus inuoluntarius qui coerceri non potest.

Τί ἐστιν ἕλκωσις;

τκθ'. Ἕλκωσίς ἐστι ῥῆξις περὶ τὸν κερατοειδῆ ἤτοι ἐκ πληγῆς, ἢ σφοδρᾶς φλεγμονῆς γινομένη.

Quid oculi Vlceratio?

F 329. Vlceratio, est ruptio circa corneam tunicam, quæ vel ex ictu, vel vehementi phlegmone oritur.

Τί ἐστιν ἄργεμον;

τλ'. Ἄργεμόν ἐστιν ἕλκωσις κατὰ μὲν τὸ μέλαν λευκὴ φαινομένη· κατὰ δὲ τὸ λευκὸν, ὑπέρυθρος.

Quid Argemon siue albor oculi?

330. Argemon, est vlceratio, quæ in oculi nigro alba apparet; in albo autem subrubra.

Quid

Quid Nephelium siue nubecula?

331. Nephelium, est caligo, vel superficiaria vlceratio in nigro. Vel. Nubecula vlcus est superficiarium, albugine longè minùs & album.

Quid Epicauma siue inustum?

332. Epicauma, est velut ex igne crustosa vlceratio, quæ nigro aduenit, nec permanet.

Quid Bothrium, vel fossula?

333. Bothrium, est cauum vlcus vel purum in nigro.

Quid phlyctis vel pustula?

334. Phlyctis, est abscessus in nigro, humorem continens cum plegmone, & fluxu.

Quid Leucoma, siue albugo?

335. Leucoma, cicatrix est crassa, & profunda, vlceri inducta.

Quid Myocephalum, seu musciput?

336. Myocephalum, est exigua vuæ tunicæ porrectio in nigro, muscæ capiti similis, per vlcerationem facta.

Quid est anthrax, siue carbunculus?

337. Carbunculus, est crustosa vlceratio cum pastu & fluxu, interdum quoque & bubonibus, & febre.

Quid Pyosis siue suppuratio vel vnguis?

338. Suppuratio, vel vnguis, est collectio puris in nigro cum phlegmone secundum iridem, vngui consimilis.

Quid Synchysis vel confusio?

339. Confusio, ruptio est tunicarum, quæ in profundo sunt, aliquando ex ictu, aliquando spontanea cum profusione humorum, & pupillæ alteratione.

Quid Mydriasis?

340. Mydriasis, facultatis obscuratio visoriæ est, turbatis humoribus.

Quid Phthisis seu tabes?

341. Phthisis oculi, est pupillæ diminutio cum obscuratione.

Quid Atrophia, macies?

342. Atrophia, est paruitas totius oculi & pupillæ cum obscuratione.

Quid Nyctalops seu noctitimidus?

343. Nyctalops, est affectus, dispositióque oculorum sine manifesta causa: sic autem affectis euenit, vt interdiu non cernant, noctu verò conspiciant.

Quid Glaucoma?

344. Glaucoma, est naturalium humorum in glaucum colorem mutatio.

Quid Staphyloma siue vua?

345. Staphyloma, est quod in pupillæ loco consurgit acino vuæ simile.

Quid Procidentia, proptosis?

346. Procidentia, est quum ab ictu aliquo violento, aut strangulatione, cum continua febre, vel capitis dolore prolapsus oculus fuerit.

Τί ἐστι νεφέλιον;

τλα΄. Νεφέλιόν ἐστιν ἀχλὺς ἢ ἕλκωσις ἐπιπόλαιος ἐπὶ τοῦ μέλανος. ἢ, νεφέλιόν ἐστιν ἕλκος ἐπιπόλαιον, καὶ μικρῷ μεῖζον ἀργέμου, καὶ λευκόν.

Τί ἐστιν ἐπίκαυμα;

τλβ΄. Ἐπίκαυμά ἐστιν ἕλκωσις ἐσχαρώδης κατὰ τὸ μέλαν ἐπιγινομένη, καὶ μὴ μένουσα.

Τί ἐστιν βόθριον;

τλγ΄. Βόθριόν ἐστι κοῖλον ἕλκος, ἢ καθαρὸν ἐπὶ τοῦ μέλανος.

Τί ἐστι φλυκτίς;

τλδ΄. Φλυκτίς ἐστιν ἀπόστασις κατὰ τὸ μέλαν περιέχουσα ὑγρασίαν μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ῥεύματος.

Τί ἐστι λεύκωμα;

τλε΄. Λεύκωμά ἐστιν ἀφ' ἑλκώσεως οὐλὴ παχεῖα, καὶ βαθεῖα.

Τί ἐστι μυοκέφαλον;

τλϛ΄. Μυοκέφαλόν ἐστιν ἀφ' ἑλκώσεως μικροτάτη ἐπέκτασις τοῦ ῥαγοειδοῦς κατὰ τὸ μέλαν, παραπλησία μυίας κεφαλῇ.

Τί ἐστιν ἄνθραξ;

τλζ΄. Ἄνθραξ ἐστὶν ἐσχαρώδης ἕλκωσις μετὰ νομῆς, καὶ ῥεύματος, ἐνίοτε δὲ καὶ βουβώνων, καὶ πυρετοῦ.

Τί ἐστι πύωσις;

τλη΄. Πύωσις, ἢ ὄνυξ ἐστὶ συλλογὴ πύου κατὰ τὸ μέλαν μετὰ φλεγμονῆς πρὸς τῇ ἴριδι, παραπλησία ὄνυχι.

Τί ἐστι σύγχυσις;

τλθ΄. Σύγχυσίς ἐστι ποτὲ μὲν ἐκ πληγῆς, ποτὲ δὲ ἐξ αὐτομάτου, ῥῆξις τῶν ἐν βάθει χιτώνων μετὰ περιχύσεως τῶν ὑγρῶν, καὶ ἀλλοιώσεως τῆς κόρης.

Τί ἐστι μυδρίασις;

τμ΄. Μυδρίασίς ἐστιν ἀμαύρωσις τοῦ ὁρατικοῦ ταραχθέντων τῶν ὑγρῶν.

Τί ἐστι φθίσις;

τμα. Φθίσις ἐστὶ μείωσις τῆς κόρης μετὰ ἀμαυρώσεως.

Τί ἐστιν ἀτροφία;

τμβ΄. Ἀτροφία ἐστὶ μικρότης ὅλου τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ τῆς κόρης μετ' ἀμαυρώσεως.

Τί ἐστι νυκτάλωψ;

τμγ΄. Νυκτάλωψ ἐστὶ πάθος, καὶ διάθεσις ὀφθαλμῶν δίχα φανερᾶς αἰτίας. συμβαίνει δὲ τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἡμέρας μὲν μὴ ὁρᾶν, νυκτὸς δὲ βλέπειν.

Τί ἐστι γλαύκωμα;

τμδ΄. Γλαύκωμά ἐστι τῶν κατὰ φύσιν ὑγρῶν εἰς τὸ γλαυκὸν χρῶμα μεταβολή.

Τί ἐστι σταφύλωμα;

τμε΄. Σταφύλωμά ἐστιν ἔπαρμα κατὰ τὸν τῆς κόρης τόπον ἐμφερὲς ῥαγὶ σταφυλῆς.

Τί ἐστι πρόπτωσις;

τμϛ΄. Πρόπτωσίς ἐστιν, ὅταν ὑπό τινος βιαίας πληγῆς, ἢ ἀπαγχονισμοῦ μετὰ συνεχοῦς πυρετοῦ, ἢ κεφαλαλγίας ὀφθαλμὸς προπέσῃ.

Τί ἐστι μυωπίασις;

τμζ'. Μυωπίασίς ἐστι διάθεσις ἐκ γενετῆς δι᾽ ἧς τὰ μὲν πλησία ὁρῶμεν, τὰ δὲ πόῤῥωθεν, ἢ ἐπὶ βραχὺ, ἢ οὐδ᾽ ὅλως.

Quid Myopsis seu conniuentia.

347. Myopsis, est affectus ab ortu contractus, quo propinqua cernimus, remota vel parum, vel nihil omnino.

Τί ἐστι στραβισμός;

τμη'. Στραβισμός ἐστι παράλυσις τῶν περὶ τὸν ὀφθαλμὸν μυῶν, οὐχ ὅλων, ἀλλ᾽ ἐνίων, δι᾽ ἣν αἰτίαν, ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ εἰς τὰ πλάγια νεύουσιν οἱ ὀφθαλμοί.

Quid strabismus, oculi distortio, strabositas?

348. Strabismus, est paralysis musculorum oculi, non omnium, sed quorumdam, ob quam causam vel sursum, vel deorsum, vel in latera nuunt oculi.

Τί ἐστιν ἵππος;

τμθ'. Ἵππος ἐστὶ διάθεσις ἐκ γενετῆς καθ᾽ ἣν ἀστατοῦσι, καὶ ἀεὶ κινοῦσιν οἱ ὀφθαλμοὶ κίνησιν ὑπομένοντες ἐν κλόνῳ, ἢ τρόμῳ ἀδιαλείπτῳ. καθεστηκυῖαν ταύτην τὴν διάθεσιν Ἱπποκράτης ἐκάλεσεν ἵππον. τὸ δὲ πάθος τοῦ στηρίζοντός ἐστι τὸν ὀφθαλμὸν μυὸς, ὃς περιείληφε τὴν βάσιν τοῦ βλεπτικοῦ ὀργάνου.

Quid Hippus, siue equus?

349. Hippus, affectio est ab ortu prodiens, qua instabiles fiunt oculi, ac semper mouentur; vtique motum sustinentes in concussu, aut tremore assiduo consistentem: hanc affectionem equum vocauit Hippocrates: affectus autem est, oculum firmantis musculi, qui visorij basim instrumenti complexus est.

Τί ἐστι χήμωσις;

τν'. Χήμωσίς ἐστιν ἔπαρμα τοῦ περιοφθαλμίου ὑμένος, ὃ καὶ λευκὸν προσαγορεύουσι, πάθος ὅμοιον λευκῇ σαρκί.

Quid Chemosis, extuberatio, hiatus?

350. Chemosis est, ambientis oculum membranæ, quod album quoque appellatur, affectus albæ carni persimilis.

Τίνα περὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τοὺς κανθοὺς συνίσταται πάθη;

τνα'. Περὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τοὺς κανθοὺς συνίσταται πάθη ταῦτα· ψώρα, φθειρίασις, κριθὴ, χάλαζα, λιθίασις, ὑδατὶς, τριχίασις, τράχωμα, λαγώφθαλμον, ἐκτρόπιον, ῥοιὰς, αἰγίλωψ, σταφύλωμα.

Qui affectus in palpebris, angulisque oculorum contrahuntur?

351. In palpebris, angulisque oculorum hi contrahuntur affectus, scabies, pedicularis, hordeolum; grando, calcularis, aquula, pilaris, aspredo, leporinus oculus, inuersio, riuulus, anchilops, vua.

Τί ἐστι ψώρα;

τνβ'. Ψώρα ἐστὶ δριμυτάτου ῥεύματος γινομένη ἀνάβρωσις ταρσῶν, ἢ κανθῶν μετὰ κνησμοῦ.

Quid Scabies oculi?

352. Scabies est, summarum oculi palpebrarum, aut angulorum erosio cum pruritu, quam acerrima fluxio progignit.

Τί ἐστι φθειρίασις;

τνγ'. Φθειρίασίς ἐστι περὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφαρίδων ψώρα, λεπίδας πιτυρώδεις ἀποβάλλουσα.

Quid Phtheiriasis seu pedicularis?

353. Phtheiriasis est, scabies circa palpebrarum radices, quæ squamas furfuri similes dimittit.

Τί ἐστι χάλαζα;

τνδ'. Χάλαζά ἐστι κεγχρώδης συστροφὴ κατὰ τὸ βλέφαρον, ἣ λιθίασίς ἐστι τὸ αὐτό.

Quid Chalaza, vel grando?

354. Chalaza, tuberculum est in palpebra milij magnitudine; eadem quoque est Lithiasis.

Τί ἐστι κριθή;

τνε'. Κριθή ἐστιν ὑγροῦ συλλογὴ περὶ τὸ βλέφαρον ἐπιμήκης, κριθῇ ὁμοία.

Quid Hordeolum, Crithe?

355. Hordeolum est, humor concretus circa palpebram oblongior, hordeo similis.

Τί ἐστι τράχωμα;

τνϛ'. Τράχωμά ἐστι σκληρία, καὶ τραχύτης ἀνώμαλος κατὰ τὰ ἔνδον τῶν βλεφάρων γινομένη.

Quid Trachoma, siue aspredo?

356. Aspredo est durities, & asperitas inæqualis, quæ intra palpebras oritur.

Τί ἐστι ῥοιάς;

τνζ'. Ῥοιάς ἐστι τῆς ἐγκανθίου σαρκὸς δαπάνησις ᾗ τὸ δάκρυον ἀποῤῥεῖ.

Quid Rhæa, riuus, fluxio?

357. Rhæa est, angulorum carnis absumptio, qua effluit lachryma.

Τί ἐστι τριχίασις;

τνη'. Τριχίασίς ἐστι βλεφάρων πτῶσις, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς τριχῶν γένεσις παρὰ φύσιν.

Quid Trichiasis, pilaris affectus?

358. Trichiasis, casus est palpebrarum, insitorúmque iis pilorum ortus præter naturam.

Πόσαι τριχιάσεως διαφοραί;

τνθ'. Διαφοραὶ τριχιάσεως τρεῖς, φαλάγγωσις, πτῶσις, ὑπόφυσις· τινὲς δὲ καὶ τὴν διστιχίαν ἐπεισάγουσιν.

Quot sunt Trichiaseos differentiæ?

359. Tres Trichiaseos differentiæ sunt, phalangosis, casus, subortus, nonnulli distichiam, id est, duplicem ordinem superinuehunt.

Τί ἐστι διστιχία;

τξ'. Διστιχία ἐστὶν ἑτέρου στίχου παρὰ φύσιν κατὰ τοῦ ταρσοῦ ἔκφυσις.

Quid est distichia?

360. At distichia est, alterius pilorum ordinis in palpebræ margine exortus præter naturam.

Quid

A

Quid Encanthis?

361. Encanthis est, exuperantia carnis in magno angulo.

Quid Anchilops?

362. Anchilops, tumor in angulo magno consurgens, atque humoris collectionem habens, non perforatus, aut simul perforatus. Dictus est Anchilops, quod prope oculum sit; ὤψ enim oculus est, ἄγχι verò prope.

Quid Hypochyma, Suffusio?

B

363. Suffusio est, concretio aquosi humoris, quæ visum magis minúsve impedit. Differt suffusio à glaucomate, tum quod suffusio concretio sit diluti humoris; glaucoma verò naturalium mutatio humorum in cæsium colorem, tum quod in glaucomate haud prorsus, in suffusione aliquantulum cernant.

Quid Hydatis, aquula?

364. Hydatis substratæ superiori palpebræ pinguedinis augmentum est, qua fluunt præter naturam oculi.

C

Quid Lagophtalmum, leporinus oculus?

365. Lagophtalmum, est superioris palpebræ rectractio, adeo vt oculum dum clauditur, totum non contegat.

Quid Pterygium, pinnula?

366. Pterygium, corporis excrescentia est, quæ corneæ tunicæ inhærescit.

Quid Ectropion.

367. Ectropion, est suborta caro in palpebra, quæ palpebram ipsam sua grauitate foras euertit. Euersionis autem causa est aut adnascens caro, aut resolutio, aut cicatricis obductio.

D

Quid Ptilosis.

368. Ptilosis est, palpebrarum casus ab acerrimo fluxu.

Quid Staphyloma.

369. Staphyloma est, nigri tunicæ extensio cum ardore, acino vuæ similis.

Quid Sarcoma & polypus, & quomodo differunt?

E

370. Sarcoma est, carnis in naribus præter naturam auctio. Est verò & polypus quoddam Sarcoma. Porrò dictus polypus est à polypis piscibus; Nam vt illi multas habent propagines, mollésque sunt, atque augentur: ita is quoque affectus. Differt Sarcoma à polypo magnitudine, & opificio.

Quid Ozæna?

371. Ozæna, est vlceratio in naribus profunda, tetri odoris, atque halitum emittens.

F

Quid Parotides?

372. Parotides, abscessus secundum aures sunt; hos nonnulli Castores appellarunt; succedunt vt plurimùm febribus, atque ab iis liberant.

Quid Leuce?

373. Leuce, corporis in album colorem mutatio est præter naturam.

Τί ἐστιν ἐγκανθίς;

τξα'. Ἐγκανθίς ἐστιν ὑπεροχὴ σαρκὸς ἐν τῷ μεγάλῳ κανθῷ.

Τί ἐστιν ἀγχίλωψ;

τξβ'. Ἀγχίλωψ ἐστιν ἐπανάστασις τοῦ μεγάλου κανθοῦ ὑγροῦ συλλογὴν ἔχουσα ἀσυντρήτως, ἢ συντετρημένη. Εἴρηται δὲ ἀγχίλωψ ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ὀφθαλμοῦ. ὢψ μὲν γάρ ἐστιν ὀφθαλμός, τὸ δὲ ἄγχι, ἐγγύς.

Τί ἐστιν ὑπόχυμα;

τξγ'. Ὑπόχυμά ἐστιν ὑγροῦ πῆξις τοῦ ὑδατώδους, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἐμποδίζουσα τὸ ὁρᾶν. Διαφέρει δὲ ὑπόχυμα γλαυκώματος, ὅτι τὸ μὲν ὑπόχυμα πῆξίς ἐστι τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ. τὸ δὲ γλαύκωμα, μεταβολὴ τῶν κατὰ φύσιν ἐπὶ τὸ γλαυκόν, καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ γλαυκώματος οὐδὲ ὅλως ὁρῶσιν· ἐπὶ δὲ τοῦ ὑποχύματος, κατ' ὀλίγον.

Τί ἐστιν ὑδατίς;

τξδ'. Ὑδατίς ἐστι τῆς ὑπεστρωμένης τῷ ἄνω βλεφάρῳ πιμελῆς αὔξησις, δι' ἣν ῥευματίζονται παρὰ φύσιν οἱ ὀφθαλμοί.

Τί ἐστι λαγωφθαλμόν;

τξε'. Λαγωφθαλμόν ἐστιν ἀνάσπασις τοῦ ἄνω βλεφάρου, ὥστε μὴ καλύπτειν ἐν τῷ καμμύειν ὅλον τὸν ὀφθαλμόν.

Τί ἐστι πτερύγιον;

τξς'. Πτερύγιόν ἐστιν ἔκφυσις σώματος ἐπιφυομένη τῷ κερατοειδεῖ.

Τί ἐστιν ἐκτρόπιον;

τξζ'. Ἐκτρόπιόν ἐστιν ὑπόφυσις σαρκὸς ἐν τῷ βλεφάρῳ. ἥτις βαροῦσα ἐκτρέπει τὸ βλέφαρον. αἰτία δὲ ἐκτροπῆς βλεφάρου, ἢ σαρκὸς ἐπίφυσις, ἢ παράλυσις, ἢ οὐλῆς σύστασις.

Τί ἐστι πτίλωσις;

τξη'. Πτίλωσίς ἐστιν ἀπὸ δριμυτάτου ῥεύματος ἀπόπτωσις τῶν βλεφάρων.

Τί ἐστι σταφύλωμα;

τξθ'. Σταφύλωμά ἐστιν ἔκτασις τοῦ μέλανος χιτῶνος μετὰ πυρώσεως, ὁμοία ῥαγὶ σταφυλῆς.

Τί ἐστι σάρκωμα;

το'. Σάρκωμά ἐστι σαρκὸς ἐν τοῖς μυκτῆρσι παρὰ φύσιν αὔξησις. ἔστι δὲ σάρκωμά τι καὶ ὁ πολύπους. Εἴρηται δὲ πολύπους, ἀπὸ τῶν πολυπόδων. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι πολλὰς ἔχουσιν ἀποσχίδας πλαδαροί τέ εἰσι καὶ αὐξανόμενοι, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ πάθος. Διαφέρει σάρκωμα πολύπου μεγέθει, καὶ κατασκευῇ.

Τί ἐστιν ὄζαινα;

τοα'. Ὄζαινά ἐστιν ἕλκωσις ἐν μυκτῆρσιν διὰ βάθους δυσώδης, τὴν ἀποφορὰν ἔχουσα.

Τί εἰσι παρωτίδες;

τοβ'. Παρωτίδες εἰσὶ παρὰ τοῖς ὠσὶν ἀποστήματα, ταῦτα ἔνιοι διοσκούρους ἐκάλεσαν, ἐπὶ πυρετοῖς γινόμεναι τὰ πολλά, τῶν πυρετῶν ἀπαλλάσσουσαι.

Τί ἐστι λευκή;

τογ'. Λευκή ἐστιν ἡ ἐπὶ λευκὸν χρῶμα τοῦ σώματος παρὰ φύσιν μεταβολή.

Τί ἐστιν ἕρπης;

τοδ'. Ἕρπης ἐστὶν ἕλκος ἐπὶ χολῆς πλεονεξίᾳ γινόμενον, καὶ ἐπινέμησιν ποιούμενον. ἄλλως. ἕρπης ἐστὶν ὁ ὀφίτης καλούμενος, ἕλκωσις τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος ἀπὸ δριμείας χολῆς γινομένη.

Quid Herpes?

374. Herpes, est vlcus, quod ex bilis exuberantia fit, & depastionem facit. Aliter; Herpes est qui serpens vocatur, exulceratio superficiei cutis, quæ ab acri bile procreatur.

Τί ἐστιν ἀθέρωμα;

τοε'. Ἀθέρωμά ἐστι χιτὼν νευρώδης ἀθερῶδες ὑγρὸν περιέχων.

Quid Atheroma?

375. Atheroma, est tunica neruosa, quæ humorem pulti similem continet.

Τί ἐστι στεάτωμα;

τοϛ'. Στεάτωμά ἐστι παρὰ φύσιν πιμελῆς συναύξησις.

Quid Steatoma?

376. Steatoma, est auctio pinguedinis præter naturam congesta.

Τί ἐστι προσάρτησις;

τοζ'. Προσάρτησίς ἐστιν ὑμένων μακροτέρων αὐτοχὴ πρὸς τὰ παρακείμενα σώματα.

Quid Prosartesis, appensio?

377. Prosartesis, longiorum est membranarum ad vicina corpora applicatio.

Τί ἐστιν ἀνεύρυσμα;

τοη'. Ἀνεύρυσμά ἐστι φλεβώδους ἀγγείου εὐρυσμός, ἢ πνευματικῆς ὕλης παρασπορὰ ὑπὸ τῆς σαρκὸς κατὰ διαπήδησιν ἀναδιδομένης.

Quid Aneurisma, dilatatio?

378. Aneurisma, venosi vasis dilatatio est, aut dispersio spirituosæ materiæ sub carnem per dissultum sese distribuentis.

Τί ἐστιν ὑπόσφαγμα;

τοθ'. Ὑπόσφαγμά ἐστιν ἔξωθεν τῆς ἐπιφανείας ὠμόλυπι παραπλήσιον.

Quid Hyposphagma?

379. Hyposphagma, extra superficiem est persimile vibici.

Τί ἐστι γαγγλίον;

τπ'. Γαγγλιόν ἐστι νεύρου παρὰ φύσιν συστροφὴ σωματοπεποιημένη.

Quid Ganglium?

380. Ganglium, concretio est nerui præter naturam, quæ in vnum corpus coaluit.

Τί ἐστιν ἄφθα;

τπα'. Ἄφθα ἐστὶν ἕλκωσις ἐπιπόλαιος ἐν στόματι γινομένη. ἐπιπολάζει δὲ αὕτη ἡ ἕλκωσις μάλιστα παιδίοις.

Quid Aphtha?

381. Aphtha, superficiaria est vlceratio, quæ in ore gignitur: visitur autem hæc in puerulis potissimum vlceratio.

Τί ἐστι φλεγμονή;

τπβ'. Φλεγμονή ἐστιν ὄγκος μετ' ἐρυθήματος, καὶ σκληρείας πόνους ἐπιφέρων σφυγματώδεις. εἴρηται δὲ φλεγμονὴ ἀπὸ τοῦ δοκεῖν φλέγεσθαι τὸν τόπον. ἢ, ὄγκος ὀδυνηρὸς καὶ ἀντίτυπος μετ' ἐρυθήματος χωρὶς πυρετοῦ. ἢ, φλεγμονή ἐστιν ὄγκος ὀδυνηρός, σκληρός, ἀντίτυπος, ἐξ αἱματικοῦ χυμοῦ ἔχων γένεσιν.

Quid Phlegmone seu inflammatio?

382. Phlegmone, est tumor cum rubore, & duritia pulsitantes afferens dolores; dicta quòd affectus ea locus veluti vratur: aut tumor dolens, ac renitens cum rubore citra febrem. Vel; Inflammatio est tumor dolens, durus, renitens, ex sanguineo humore suum habens ortum.

Τί ἐστιν ἐρυσίπελας;

τπγ'. Ἐρυσίπελάς ἐστιν ἔρευθος μετὰ διαπύρου φλογώσεως, ἔσθ' ὅτε πυρετόν, καὶ φρίκας ἐπιφέρων. ἄλλως. ἐρυσίπελάς ἐστιν ὄγκος ὀδυνηρὸς ἀπὸ χολώδους αἵματος ἔχων τὴν γένεσιν.

Quid Erysipelas, ignis sacer?

383. Erysipelas, est rubedo cum ignita inflammatione, febres interdum, horroresque inferens. Vel ignis sacer, est tumor rubens, dolorificus, qui à bilioso sanguine generationem obtinet.

Τί ἐστιν ἄνθραξ;

τπδ'. Ἄνθραξ ἐστὶν ὄγκος ἑλκώδης ἐκ τοῦ μελαγχολικωτέρου σαπέντος αἵματος. ἢ ἄλλως. ἄνθραξ ἐστὶν ἕλκος ἐσχαρῶδες ἅμα πολλῇ τῇ πέριξ σωμάτων φλογώσει· ὃ ἐκ θερμῆς μέντοι πυρότητος, παχείας δὲ κατὰ τὴν σύστασιν ὕλης ἔχει τὴν γένεσιν.

Quid Carbunculus?

384. Carbunculus, est ex magis melancholico putrefacto sanguine tumor vlcerosus. Vel aliter; Carbunculus, vlcus est crustosum cum multa ambientium corporum incensione; qui ex calido quidem feruore, materia verò consistentiâ crassa, originem habet.

Τί ἐστι σκίρρος;

τπε'. Σκίρρος ἐστὶν ὄγκος σωμάτων μετὰ σκληρείας, καὶ βάρους, καὶ δυσκινησίας τε, καὶ δυσαισθησίας.

Quid Scirrhus?

385. Scirrhus, est tumor corporum cum duritia, & pondere, & motus, ac sensus difficultate.

Τί ἐστιν οἴδημα;

τπϛ'. Οἴδημά ἐστιν ὄγκος χαλαρός τε, καὶ μαλθακός, ὡς ἐν τῷ πιέζειν ἀνώδυνος.

Quid Oedema?

386. Oedema, tumor est laxus ac mollis qui premendo dolore vacat.

Τί ἐστιν ἀπόστημα;

τπζ'. Ἀπόστημά ἐστι μεταβολὴ σωμάτων ἐκ φλεγμονῆς εἰς πύον.

Quid Abscessus, apostema.

387. Abscessus, est corporum ex phlegmone in pus transmutatio.

Quid Colobema, Mutilatio?

388. Mutilatio, est defectus particulæ in parte aliqua corporis.

Quid porus, Callus?

389. Callus, est substantia lapidosa, dura, ac renitens.

Quid Hydrocephalon?

390. Hydrocephalon, est humoris aquosi, aut fæculenti sanguinis collectio in parte corporum aliqua eorum quæ caput concinnant.

Quid Cerion, Fauus?

391. Fauus, vlcus est assidua habens foramina, ex quibus humor melli similis excernitur.

Quid Phagedæna?

392. Phagedæna, est vlcus, quod propinqua, & adiacentia erodit.

Quid Carcinoma, Cancer;

393. Carcinoma, est tumor malignus, & prædurus, sine vlcere, à cancro animali dictus.

Quid Dionysisci, cornua?

394. Dionysisci, sunt osseæ eminentiæ, quæ prope tempora nascuntur; dicuntur autem & cornua à cornigeris animalibus vocata.

Quid Teredo?

395. Teredo, pertusio est ossis ex corruptione; affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum est; quasi teredo quædam existat.

Quid Aden?

396. Aden, collectio sicca quædam & carnosa est, vel carnosa conuolutio.

Quid Struma?

397. Struma, caro est sicca quæ non facilè soluitur.

Quid Bronchocele?

398. Bronchocele, tumor est gutturi adnascens; differtque ab eo, qui in scroto progignitur.

Quid Ancyle?

399. Ancyle, est eorum qui in ceruice aut articulis sunt tendonum compressio, qua functio interturbatur.

Quid Acrochordon, verruca pensilis?

400. Acrochordon, verruca est vel eruptio orbicularem, augustamque obtinens basin.

Quid Myrmecia, formica?

401. Myrmecia, tuberculum est asperum, non angustam habens basin.

Quid Thymus, thymium?

402. Thymus asperæ carnis extuberatio est, quæ esculentis thymis similis circa genitale ac sedem oritur.

Quid Gynæcomasthon?

403. Gynæcomasthon subiectæ mammis pinguedinis incrementum est præter naturam.

Τί ἐστι κολόβωμα;

τπη'. Κολόβωμά ἐστιν ἔκκοψις μορίου κατά τι μέρος τοῦ σώματος.

Τί ἐστι πῶρος;

τπθ'. Πῶρός ἐστιν οὐσία λιθώδης, καὶ ἀπόκριτος.

Τί ἐστιν ὑδροκέφαλον;

τϟ'. Ὑδροκέφαλόν ἐστιν ὑδατώδους ὑγροῦ, ἢ αἵματος τοῦ τρυγώδους συλλογὴ κατά τι μέρος τῶν τὴν κεφαλὴν πλεκόντων σωμάτων.

Τί ἐστι κήριον;

τϟα'. Κηρίον ἐστὶν ἕλκος συνεχεῖς ἔχον κατατρήσεις ἐξ ὧν μελιτῶδες ὑγρὸν ἐκκρίνεται.

Τί ἐστι φαγέδαινα;

τϟβ'. Φαγέδαινά ἐστιν ἕλκος ἀναβιβρῶσκον τὰ ὑπογυῆ, καὶ παρακείμενα.

Τί ἐστι καρκίνωμα;

τϟγ'. Καρκίνωμά ἐστιν ὄγκος κακοήθης, καὶ περίσκληρος, ἀνέλκωτος, ἢ ἡλκωμένος. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ ζώου καρκίνου.

Τί εἰσιν διονυσίσκοι;

τϟδ'. Διονυσίσκοι εἰσὶν ὀστώδεις ὑπεροχαὶ ἐγγὺς κροτάφων γινόμεναι. λέγονται δὲ κέρατα ἀπὸ τῶν κερατοφορούντων ζώων κεκλημένα.

Τί ἐστι τερηδών;

τϟε'. Τερηδών ἐστιν ὀστοῦ κατάτρησις ἀπὸ φθορᾶς. τὸ δὲ ὄνομα τῷ πάθει ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τρημάτων, οἱονεί τις τερηδὼν οὖσα.

Τί ἐστιν ἀδήν;

τϟϛ'. Ἀδήν ἐστι συστροφή τις ξηρὰ, καὶ σαρκώδης, ἢ συστροφὴ σαρκώδης.

Τί ἐστι χοιράς;

τϟζ'. Χοιράς ἐστι σὰρξ ξηρά, καὶ δύσλυτος.

Τί ἐστι βρογχοκήλη;

τϟη'. Βρογχοκήλη ἐστὶν ὄγκος παρὰ τῷ βρόγχῳ διαφορὰν ἔχων παρὰ τὴν ἐν τῷ ὀσχέῳ κατασκευήν.

Τί ἐστιν ἀγκύλη;

τϟθ'. Ἀγκύλη ἐστὶ πίεσις τῶν περὶ τὸν τράχηλον, ἢ τὰ ἄρθρα τενόντων, δι' ἣν ἐμποδίζεται ἡ ἐνέργεια.

Τί ἐστιν ἀκροχορδών.

υ'. Ἀκροχορδών ἐστιν ἔκφυσις περιφερῆ τε, καὶ διάστενον ἔχουσα βάσιν.

Τί ἐστι μυρμηκία;

υα'. Μυρμηκία ἔκφυσίς ἐστι παχεῖα, καὶ μὴ διάστενον ἔχουσα βάσιν.

Τί ἐστι θύμος;

υβ'. Θύμος ἐστὶν ἔκφυσις σαρκὸς τραχείας, ὁμοία τοῖς ἐδωδίμοις θύμοις περὶ αἰδοίῳ, καὶ ἕδρᾳ γινομένη.

Τί ἐστι γυναικόμασθον;

υγ'. Γυναικόμασθόν ἐστι παρὰ φύσιν αὔξησις τῆς ὑποκειμένης τοῖς μασθοῖς πιμελῆς.

Τί ἐστιν ἐξόμφαλος;

υδ΄. Ἐξόμφαλός ἐστιν ὑπεροχὴ ὀμφαλοῦ ὑπὸ διαφόρου αἰτίας γινομένη.

A *Quid Exomphalon, vmbilicus procidens?*

404. Exomphalon, prominentia est vmbilici quæ diuersis ex causis oboritur.

Τί ἐστιν ἐπιπλοόμφαλον;

υε΄. Ἐπιπλοόμφαλόν ἐστιν ὑπόδρομὴ ἐπιπλόου κατὰ τὸν ὀμφαλόν.

Quid Epiploomphalon?

405. Epiploomphalon, est omenti in vmbilicum decursus.

Τί ἐστιν ἐντερόμφαλον;

υϛ΄. Ἐντερόμφαλόν ἐστιν ὑπόδρομὴ ἐντέρου κατὰ τὸν ὀμφαλόν.

Quid Enteromphalon?

406. Enteromphalon, est intestini in vmbilicum decursus.

Τί ἐστιν ὑδρόμφαλον;

υζ΄. Ὑδρόμφαλόν ἐστιν ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις κατὰ τὸν ὀμφαλόν, ποτὲ δὲ καὶ ὑπὸ χιτῶνος συνεχόμενον.

B *Quid Hydromphalon?*

407. Hydromphalon, coaceruatio in vmbilico est lenti humoris, qui sub tunica quoque interdum continuatur.

Τί ἐστι πωρόμφαλον;

υη΄. Πωρόμφαλόν ἐστι πώρου σύστασις κατὰ τὸν ὀμφαλόν.

Quid Poromphalon?

408. Poromphalon, est concretio tophi in vmbilico.

Τί ἐστι σαρκόμφαλον;

υθ΄. Σαρκόμφαλόν ἐστι σαρκὸς παρὰ φύσιν αὔξησις κατ᾽ ὀμφαλόν, ἤτοι ἡμέρου, ἤτοι κακοήθους.

Quid Sarcomphalon?

409. Sarcomphalon, incrementum carnis præter naturam est in vmbilico, vel mitis, vel malignæ.

Τί ἐστι πνευμόμφαλον;

υι΄. Πνευμόμφαλόν ἐστι τὸ ἀνεύρυσμα τοῦ ὀμφαλοῦ.

C *Quid Pneumomphalon, vel pneumatomphalon?*

410. Pneumomphalon, dilatatio est vmbilici.

Πότε ἐν κατακαλύψει ἀπόστημα γίνεται;

υια΄. Ἐν κατακαλύψει ἐστὶν ἀπόστημα τῶν ἐν βάθει σωμάτων, ἢ σπλάγχνων εἰς πύον τῆς μεταβολῆς γινομένης.

Quando fit abscessus abditus?

411. In contectu est abscessus, quum corporum, quæ sunt in profundo, aut viscerum in pus fit mutatio.

Τί ἐστι φύγεθλον;

υιβ΄. Φύγεθλόν ἐστι κατὰ βουβῶνα γινόμενον ἀπόστημα.

Quid Phygethlon, panus?

412. Phygethlon, abscessus est, nascens in inguine.

Τί ἐστιν ὑποσπαδίας;

υιγ΄. Ὑποσπαδίας ἐστὶ πάθος ἐφ᾽ οὗ ἡ βάλανος ἐφείλκυσται. ἢ, ἐστὶ πάθος ἐφ᾽ οὗ ἡ βάλανος ἀπόκειται, καὶ τὸ τῆς οὐρήθρας τρῆμα ὑπόκειται.

D *Quid Hypospadias, subspado?*

413. Hypospadias, est affectus, in quo glans colis retracta est. Vel; affectus est in quo colis glans impendet, & vretræ foramen substernitur.

Τί ἐστι λιπόδερμος;

υιδ΄. Λιπόδερμός ἐστιν ἔλλειψις τοῦ σκέποντος τὴν βάλανον δέρματος, ὡς μηκέτι ἀποσύρειν δύνασθαι. τὸ σκέπον δὲ τὴν βάλανον ποσθή, ἢ ἀκροποσθία καλεῖται.

Quid Lipodermus, apella?

414. Lipodermus, est tegentis glandem pelliculæ, adeò vt distrahi non ampliùs possit. Quod autem tegit glandem, præputium, vel præputij summa vocatur.

Τί καὶ ποσαπλοῦς ἐστι φίμος;

υιε΄. Φίμος ἐστὶν ἡ τῶν πόρων φυσικῶν κατάκλεισις. διαφοραὶ δὲ τοῦ φίμου δύο. ἢ γὰρ ἐκ φύσεως, ἢ ἐξ ἐπιγεννήματος ἑλκώσεως προηγησαμένης γίνεται.

Quid & quotuplex Phimus, Capistratio?

E 415. Phimus est meatuum naturalium præclusio. Phimi duæ sunt differentiæ; vel enim ex natura fit, vel postea gignitur, vlceratione antegressa.

Τί ἐστι παραφίμωσις;

υιϛ΄. Παραφίμωσίς ἐστιν ἀποσυρέντος τοῦ τῆς βαλάνου νεύρου, ὡς μηκέτι ἐπισύρειν τὴν ποσθὴν δύνασθαι.

Quid Paraphimosis?

416. Paraphimosis, est quum retracto glandis neruo præputium deduci præterea nequit.

Τί ἐστι περιτομή;

υιζ΄. Περιτομή, ἡ περιαίρεσίς ἐστιν ἀφαίρεσις τοῦ σκέποντος βάλανον δέρματος.

Quid Peritome, circuncisio?

417. Peritome ablatio est cutis glandem obtegentis.

Τί ἐστι ῥαγάς;

υιη΄. Ῥαγάς ἐστι διαίρεσις τετυλωμένα ἔχουσα τὰ χείλη.

F *Quid Rhagas, fissura, scissura?*

418. Rhagas, diuisio est labra obtinens callo indurata.

Τί ἐστιν αἱμοῤῥοΐς, καὶ πόσαι τῶν αἱμοῤῥοΐδων διαφοραί;

υιθ΄. Αἱμοῤῥοΐς ἐστιν ἀνεύρυσμα τῶν καταπλεκόντων τὴν ἕδραν ἀγγείων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ αἷμα δι᾽ αὐτῆς ῥεῖν.

Quid Hæmorrhois, & quot hæmorrhoidum differentiæ?

419. Hæmorrhois, dilatatio est vasorum quæ sedem contexunt; dicta, quòd sanguis per eam fluat. Diffe-

Differentiæ quinque ſunt hæmorrhoidum, à magnitudine, multitudine, figura, loco, conſtitutione. A magnitudine, quod aliæ paruæ ſint, aliæ magnæ, aliæ mediæ. A multitudine, quòd in aliis vna, plures in aliis; in quibuſdam verò pauciores conſiſtant. A figura, quòd nonnullæ anguſta, quædam lata ſint baſi. A loco, quòd quædam in ano, quædam in ſphynctere, quædam in recto ſunt inteſtino. A conſtitutione, quoniam aliæ mites ſunt, aliæ malignæ.

Quid Condyloma, nodus?

420. Condyloma, eſt extuberatio, quæ cum phlegmone in rugoſa ani parte conſurgit.

Quid Fiſtula & quæ fiſtularum differentiæ?

421. Fiſtula, ductus eſt calloſus, anguſtus & oblongus, interdum etiam obliquus oſculum habens cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus tenuis excernitur. Duæ ſunt fiſtularum differentiæ. Quædam enim ipſarum cæcæ ſunt, quædam verò occultæ. Cæcæ quidem ſunt, quæ oſculum in profundo, ſinum ad ſuperficiem habent; occultæ verò, quæ & os & ſinum in profundo obtinent.

Quot & qui ſunt Scroti affectus?

422. Tres circa Scrotum fiunt affectus, ramex, ſcabies, detritio.

Quot & qui ſunt in Scroto tumores?

423. Tumores in Scroto nouem conſiſtunt, hydrocele, enterocele, hydrenterocele, cirſocele, porocele, epiplocele, enterepiplocele, enteroporocele, hydrocirſocele.

Quid Hydrocele, aqua ramex?

424. Hydrocele, eſt lenti humoris in parte ſcroti collectio.

Quid enterocele, inteſtini ramex?

425. Enterocele, fit inteſtini in Scrotum paulatim, vel ſemel delapſus. Enteroceles cauſæ ſunt; antecedens quidem intenſio, vel ictus; continens autem, iterata extenſio, aut ruptio peritonæi.

Quid Hydrenterocele, humoris & inteſtini ramex.

226. Hydrenterocele, eſt delapſus inteſtini, minúſque elaborati humoris collectio in ſcroto.

Quid Cirſocele, varici ramex?

427. Cirſocele, eſt dilatatio, amplificatióque quorumdam, aut omnium quæ teſtem alunt, vaſorum.

Quid Hydrocirſocele, aquoſus & varicoſus ramex?

428. Hydrocirſocele eſt dilatata teſtem nutricantium vaſorum, & lenti humoris in ſcroti aliqua parte collectio.

Quid Porocle?

429. Porocele eſt concretio calli in aliqua parte ſcroti.

Quid Epiplocele, omenti ramex?

430. Epiplocele, lapſus omenti eſt in partem ſcroti.

Quid Enteroepiplocele, inteſtini & omenti ramex?

431. Entereopiplocele, in ſcroti partem inteſtini atque omenti caſus eſt.

Διαφοραὶ δὲ αἱμορροΐδων πέντε, παρὰ τὸ μέγεθος, παρὰ τὸ πλῆθος, παρὰ τὸ σχῆμα, παρὰ τὸν τόπον, ἢ παρὰ τὴν κατασκευήν. παρὰ μὲν τὸ μέγεθος, ὅτι αἱ μὲν αὐτῶν εἰσι μικραί, αἱ δὲ μεγάλαι, αἱ δὲ μέσαι. παρὰ δὲ τὸ πλῆθος, ὅτι ἐφ' ὧν μὲν μία, ἐφ' ὧν δὲ πλείονες συνίστανται. ἐπί τινων δὲ, ἐλάττονες. παρὰ δὲ τὸ σχῆμα, ὅτι αἱ μὲν στενὴν τὴν βάσιν ἔχουσιν, αἱ δὲ πλατεῖαν. παρὰ δὲ τὸν τόπον, ὅτι αἱ μὲν ἐν δακτυλίῳ γίγνονται, αἱ δὲ ἐν σφιγκτῆρι· αἱ δὲ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ. παρὰ δὲ τὴν κατασκευήν, ὅτι αἱ μὲν εἰσιν ἥμεροι, αἱ δὲ κακοήθεις.

Τί ἐστι κονδύλωμα;

υκ'. Κονδύλωμά ἐστι δακτυλίου ῥυτίδος ἐπανάστασις μετὰ φλεγμονῆς.

Τί ἐστι σύριγξ;

υκα'. Σύριγξ ἐστὶν ὑποφορὰ τυλώδης, στενὴ καὶ ἐπιμήκης· ἔσθ' ὅτε καὶ σκολιουμένη ἀναπούλωτον ἔχουσα τὸ στόμιον, δι' οὗ ὑγρὸν κατά τινας καιροὺς ἐκκρίνεται. τῶν συρίγγων διαφοραὶ δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσι τυφλαί, αἱ δὲ κρυπταί. τυφλαὶ μὲν αἱ τὸ στόμιον ἐν τῷ βάθει ἔχουσαι, τὸν μέντοι κόλπον πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν. κρυπταὶ δὲ ὅσαι καὶ τὸ στόμιον, καὶ τὸν κόλπον ἐν τῷ βάθει ἔχουσιν.

Πόσα τε, καὶ τίνα περὶ τὸν ὄσχεον γίνεται πάθη;

υκβ'. Περὶ τὸν ὄσχεον γίνεται πάθη τρία· κίρσος, ψώρα, ῥάκωσις.

Πόσοι τε, καὶ τίνες ὄγκοι ἐν τῷ ὀσχέῳ συνίστανται;

υκγ'. Ὄγκοι ἐν ὀσχέῳ ἐννέα συνίστανται, ὑδροκήλη, ἐντεροκήλη, ὑδρεντεροκήλη, κιρσοκήλη, πωροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ἐντεροεπιπλοκήλη, ἐντεροπωροκήλη, ὑδροκιρσοκήλη.

Τί ἐστιν ὑδροκήλη;

υκδ'. Ὑδροκήλη ἐστὶν ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις κατὰ μέρος τοῦ ὀσχέου.

Τί ἐστιν ἐντεροκήλη;

υκε'. Ἐντεροκήλη ἐστὶν ἐντέρου καθολίσθησις εἰς τὸν ὄσχεον κατὰ βραχὺ, ἢ ἀθρόως. αἰτίαι δὲ ἐντεροκήλης ἡ προκαταρκτικὴ ἔντασις, ἢ πληγή· συνεκτικὴ δὲ ἀπέκτασις, ἢ ῥῆξις τοῦ περιτοναίου.

Τί ἐστιν ὑδρεντεροκήλη;

υκϛ'. Ὑδρεντεροκήλη ἐστὶν ἐντέρου καθολίσθησις, καὶ ἀργοῦ ὑγροῦ συλλογὴ κατὰ τὸν ὄσχεον.

Τί ἐστι κιρσοκήλη;

υκζ'. Κιρσοκήλη ἐστὶν ἀνευρυσμὸς καὶ μεγεθοποίησίς τινων, ἢ πάντων τῶν τρεφόντων τὸν δίδυμον ἀγγείων.

Τί ἐστιν ὑδροκιρσοκήλη;

υκη'. Ὑδροκιρσοκήλη ἐστὶν ἀνευρυσμὸς τῶν τρεφόντων τὸν δίδυμον ἀγγείων, καὶ ἀργοῦ ὑγροῦ συλλογὴ κατά τι μέρος τοῦ ὀσχέου.

Τί ἐστι πωροκήλη;

υκθ'. Πωροκήλη ἐστὶ πώρων σύστασις, κατά τι μέρος τοῦ ὀσχέου.

Τί ἐστιν ἐπιπλοκήλη;

υλ'. Ἐπιπλοκήλη ἐστὶν ὀλίσθησις ἐπίπλου κατὰ τὸ μέρος τοῦ ὀσχέου.

Τί ἐστιν ἐντεροεπιπλοκήλη;

υλα'. Ἐντεροεπιπλοκήλη ἐστὶν ὀλίσθησις ἐντέρου τε, καὶ ἐπίπλου κατὰ τὸ μέρος τοῦ ὀσχέου.

Τί ἐστι κήλη;

υλβʹ. Κήλη ἐστὶν ὄγκος περιεκτικός τινος τῶν προειρημένων· πᾶς γὰρ ὄγκος ἐν ὀσχέῳ κήλη λέγεται.

Quid Cele, ramex?

432. Cele, tumor est qui dictorum aliquod continet; omnis enim in scroto tumor ramex nuncupatur.

Τί ἐστι κρύψορχις;

υλγʹ. Κρύψορχίς ἐστιν ἀναχώρησις διδύμου, ἢ διδύμων.

Quid Crypsorchis, testiculi occultatio?

433. Crypsorchis, est testiculi, vel testiculorum recessus.

Τί ἐστι ῥάκωσις;

υλδʹ. Ῥακωσίς ἐστιν ἐπέκτασις πολλὴ τοῦ ὀσχέου.

Quid Rhacosis, attritio.

434. Rhacosis, multa scroti extensio est.

Τί ἐστι ψωρίασις;

υλεʹ. Ψωρίασίς ἐστι σκληρότης πολλὴ τοῦ ὀσχέου μετ' ἐπιτεταγμένου κνησμοῦ, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἑλκώσεως.

Quid Psoriasis, scabies?

435. Psoriasis, multa durities est scroti cum intensa prurigine, quandoque verò & vlceratione.

Τί ἐστι γάγγραινα;

υλϛʹ. Γάγγραινά ἐστι μεταβολὴ τοῦ χρωτὸς τοῦ κατὰ φύσιν ἑκάστου ἐπὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ νέκρωσις μεθ' ἑλκώσεως, καὶ δίχα ἑλκώσεως. γίνεται δὲ γάγγραινα ἤτοι πληγῆς προηγησαμένης, ἢ νεκρώσεως γιγνομένης, ἢ φλεγμονῆς ἐκ χειρουργίας.

Quid Gangræna, extinctio?

436. Gangræna, est corporis mutatio à naturali cuiusque habitu in alienum, atque extinctio, cum vlceratione, & citra vlcerationem. Gignitur autem gangræna vel plaga procedente, vel dum extinctio fit, aut phlegmone ex chirurgia.

Τί ἐστι δρακόντιον;

υλζʹ. Δρακόντιόν ἐστιν ἕλκος φορὰν ἐπ' αὐτὸ ἔχον νεύρου ἀπὸ τοῦ πλησίον μέρους. εἴρηται δὲ δρακόντιον ἐπεὶ ἐν ταῖς κινήσεσιν ἀναχωρεῖ τὸ νεῦρον ἐπὶ τὸ ἕλκος, καὶ κρύπτεται ἐν αὐτῷ.

Quid Dracunculus?

437. Dracunculus, est vlcus, quod à parte propinqua ad ipsum nerui delationem habet. Dictus autem est, quòd neruus mouendo corpore in vlcus recedat, in eóque occultetur.

Τί ἐστιν ἧλος;

υληʹ. Ἧλός ἐστιν ἕλκος ἐν πέλματι περιφερές, καὶ τετυλωμένον.

Quid Clauus?

438. Clauus, est vlcus in pedis planta orbiculatum, quod callum contraxit.

Τί ἐστι σπέρμα, καὶ πόθεν;

υλθʹ. Ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα ὥσπερ Πλάτων φησί, καὶ Διοκλῆς, ἀπὸ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου. Πραξαγόρας δὲ καὶ Δημόκριτος, ἔτι τε Ἱπποκράτης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. ὁ μὲν Δημόκριτος λέγων. ἄνθρωποι εἷς ἔσται, καὶ ἄνθρωπος πάντες. ὁ δὲ Ἱπποκράτης φησί. ἡ γὰρ ἡδονὴ πάντοθεν ἔρχεται τοῦ σώματος· ἀπὸ μὲν τῶν ὑγιῶν, ὑγιής. ἀπὸ δὲ τῶν νοσερῶν, νοσερά. τὸ σπέρμα ἐστὶν κατὰ μὲν τοὺς Στωϊκούς, ὃ μεθίησι τὸ ζῶον ὑγρὸν μετὰ πνεύματος καὶ ψυχῆς, ὡς δὲ οὐ μέρος. κατὰ δὲ Ἀσκληπιάδην, τὸ ἐν ταῖς ἀφροδισίοις συνουσίαις ἐκκρινόμενον γυνικὸν ὑγρόν.

Quid Semen, & vnde?

439. Semen, vt Plato, ac Diocles autumant, ex cerebro, & dorsi medulla excernitur; vt autem Praxagoras, atque Democritus, præterea & Hippocrates censent, ex toto corpore. Democritus quidem quum ait, homines vnus erit, & homo omnes. Hippocrates verò; genitura, inquit, vndique à corpore demanat, à sanis sana; à morbosis morbosa. Semen est, secundum Stoicos, quod cum spiritu, & anima, sed veluti non pars ab animali dimittitur; vt autem opinio fert Asclepiadis, genitalis humor qui in venereis congressibus excernitur.

Εἰ σπερμαίνει τὸ θῆλυ;

υμʹ. Ἐζήτηται εἰ σπερμαίνει τὸ θῆλυ, ὥσπερ τὸ ἄρρεν σπερμαίνει· καὶ γὰρ τὸ θῆλυ τὴν αὐτὴν ὄρεξιν ἔχει, καὶ κοινωνεῖ τῶν αὐτῶν νοσημάτων· καὶ φανερῶς διὰ τῆς ἀνατομῆς δείκνυται τοὺς σπερματικοὺς ἔχον πόρους, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ σπερμαίνειν μαρτύριον, αἱ ὁμοιότητες τῶν γινομένων πρὸς τὰς τεκούσας· ὅτι δὲ συμβάλλεται, μαρτυρεῖ Ἱπποκράτης λέγων ἐν τῷ περὶ παίδων φύσεως. ἢν γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, πρότερον μὲν μίσγεται ὁμοῦ, ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης, ἀθροίζεται δὲ καὶ παχύνεται θερμαινόμενον, ἔπειτα πνεῦμα ἴσχει.

Vtrum semen mulier emittat?

440. Quæsitum est vtrùm fœmina semen emittat, vt & mas semen promit. Etenim eandem libidinem habet fœmina, eorumdémque morborum est particeps; ac planè ex dissectione, seminariis meatibus prædita esse ostenditur. Maximum quoque id producendi seminis testimonium est, quòd similes matribus procreentur liberi; Quod autem conferat, testis est Hippocrates, qui in libro de pueri natura, *Si profecta (*inquit*) ab ambobus genitura in mulieris locis manet; primùm quidem vnà miscetur, vtpote non quiescente muliere, concalescendóque colligitur, ac crassescit; deìn spiritum concipit.*

Πῶς διαφέρει σπέρμα γόνου;

υμαʹ. Διαφέρει σπέρμα γόνου, ὅτι σπέρμα μέν ἐστι τὸ ἐν σπερματικοῖς πόροις ὄν, γόνος δὲ τὸ ἤδη ἐκκριθέν· καὶ ὡς Ἀσκληπιάδης λέγει, ὅτι τὸ σπέρμα μὲν καὶ τοῖς μηδέπω γεννᾶν δυναμένοις, ὡρισάμεθα. γόνον δὲ τὸ μηδέπω πεπεμμένον σπέρμα.

Quomodo semen à genitura differt?

441. Differt semen à genitura, quòd semen in seminariis sit meatibus, genitura verò quod iam excretum est; Et, vt Asclepiades loquitur, semen quidem iis quoque esse qui nondum generare possunt, definiuimus; genituram verò semen nondum concoctum.

Quæ

A

Quæ infœcunditatis causæ?

441. Infœcunditatis duplex causa est, altera in viro, altera in muliere, & vtraque multiplex. In fœmina igitur causa est, si perfrigidum vterum, vel præpinguem mulier habeat; in mare verò, quum is vel subspado, vel testiculis orbatus fuerit; vel alio quodam morbi genere correptus.

Τίνες αἰτίαι τῆς ἀγονίας;

υμβ´. Αἰτίαι ἀγονίας διτταὶ, ἡ περὶ τὸν ἄνδρα, ἡ περὶ τὸ θῆλυ, καὶ ἑκάτεραι πλεοναχῶς. περὶ μὲν οὖν τὸ θῆλυ ἤτοι κατάψυχρον ἐχούσης, ἢ καταπίμελον τῆς γυναικὸς τὴν μήτραν· περὶ δὲ τὸ ἄρρεν, ἤτοι ὅταν ὑποσπαδίας ᾖ, ἤτοι ἐστερημένος διδύμων, ἢ ἄλλον τινὰ τρόπον ἔχων νοσήματος.

An fœtus pars fœtæ?

443. Non est pars fœtæ fœtus in vtero, aut certè ipso prorsus intereunte, grauidam quoque interire necessariò oportet: vel partu edito lædi in integris functionibus, quod pars desit, atque ea corpus spolietur.

Εἰ ἔστι μέρος τῆς κυούσης τὸ κυούμενον;

B

υμγ´. Οὐκ ἔστι μέρος τῆς κυούσης τὸ κυούμενον, ἢ πάντως φθειρομένου μὲν αὐτοῦ, ἀποθνήσκειν ἐχρῆν ἐξ ἀνάγκης τὴν κυοῦσαν· ἢ ἀποκυισκομένου βλάπτεσθαι πρὸς τὰς ὁλοκλήρους ἐνεργείας, ὡς λείποντος μέρους, καὶ ἀποστερουμένου τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Vnde alitur fœtus?

444. Nutritur fœtus per secundas alimentum excipiens, attrahénsque. At non per os, sed per ymbilicum alitur.

Πόθεν τρέφεται τὸ ἔμβρυον;

υμδ´. Τρέφεται τὸ ἔμβρυον διὰ τοῦ χορίου λαμβάνον καὶ ἐπισπώμενον. τρέφεται δὲ οὐ διὰ στόματος, ἀλλὰ δι᾽ ὀμφαλοῦ.

Vtrum fœtus animal?

445. Fœtum quidam animal esse, quidam non esse prodiderunt. Quotquot igitur animal ipsum esse dixerunt, ex motu coniectarunt animal ipsum existere. Quandoquidem & mouetur fœtus, & quia matre quidem sese oblectante, oblectatur ac lętatur, mœrente verò mœret, & vt sentiens animal cogitur: nulli enim sensus, præterquam animali, à natura datus est. Qui autem non esse animal asserunt, nutriri ipsum quidem & augeri vt & arbores, non tamen vt animalia appetendi & auersandi vim habere. Non enim ipse solum voluntariè, imò neque ex proposito mouetur, verùm vt arbores & plantæ, nam ventus iis causa est motionis; fœtus verò circumfusa humiditas, & lubricitas, atque vteri figura, qui quum impletur tumescit in globum: est autem globus figura in omnem motum, vtpote omnis expers basis, natura procliuis. At Asclepiades fœtum neque animal, neque non animal esse pronunciauit, sed simile id esse dormientibus dixit: nam quo illi modo sensus obtinent, neque tamen vtuntur: sic & quod in vtero gestatur.

Εἰ ζῶον τὸ κατὰ γαστρός;

C

υμε´. Τινὲς μὲν εἶπον ζῶον, τινὲς δὲ οὔ. ὅσοι μὲν οὖν εἶπον ζῶον ὑπάρχειν αὐτὸ, τῇ κινήσει ἐτεκμήραντο ζῶον ὑπάρχειν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ κινεῖται καὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ ὅτι ἥδεται μὲν ἡδομένης τῆς μητρὸς καὶ εὐφραίνεται, ἀνιωμένης δὲ συστέλλεται, καὶ συνάγεται αἰσθανόμενον ὡς ζῶον. ἡ γὰρ αἴσθησις οὐκ ἄλλῳ τινὶ ἢ ζώῳ προσφυής. οἱ δὲ μὴ εἶναι ζῶον λέγοντες, τρέφεσθαι μὲν αὐτὸ καὶ αὔξεσθαι ὥσπερ καὶ τὰ δένδρα, ὁρμὴν δὲ καὶ ἀφορμὴν οὐκ ἔχειν ὥσπερ τὰ ζῶα. οὐ γὰρ αὐτὸ προαιρέτως οὐ μόνον κινεῖται, ἀλλ᾽ οὔτε μετὰ προαιρέσεως, ἀλλ᾽ ὡς τὰ δένδρα καὶ φυτά.

D

τοῖς μὲν γὰρ αἴτιος κινήσεως ἄνεμος, ἐμβρύοις δὲ ἡ περὶ αὐτὰ ὑγρότης, καὶ ὄλισθος, καὶ τὸ σχῆμα τῆς μήτρας, πληρουμένη γὰρ σφαιροποιεῖται, σχῆμα δὲ ἡ σφαῖρα εἰς πᾶσαν κίνησιν εὐφυὴς, ἅτε βάσεως ἁπάσης ἄμοιρος. Ἀσκληπιάδης δὲ οὔτε ζῶον, οὔτε μὴ ζῶον εἶπεν τὸ ἔμβρυον, ἀλλ᾽ ὅμοιον ἔφησεν αὐτὸ τοῖς κοιμωμένοις· ὅνπερ γὰρ τρόπον ἐκεῖνοι μὲν ἔχουσι τὰς αἰσθήσεις, οὐ χρῶνται δὲ αὐταῖς, οὕτωσὶ καὶ τὸ κατὰ γαστρός.

Quandonam mas & fœmina generantur?

446. Gignitur mas, vt nonnulli opinantur, postquam ex dextra parte auulsum semen in vterum coniectum est: fœmina, quum ex sinistra: Alij verò pro peculiari seminis temperamento à calore vel frigore fieri dixerunt. Nam semen calidius marem generat: frigidius fœminam.

Ὁπότε μὲν τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ γίνονται;

E

υμϛ´. Γίνεται δὲ τὸ ἄρρεν κατὰ μέν τινας, ἐπειδὰν τὸ ἐκ τῶν δεξιῶν ἀποσπασθὲν σπέρμα, καταβληθῇ εἰς τὴν μήτραν· θῆλυ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν. Ἄλλοι δὲ ἔφασαν κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος ἰδιοσυγκρασίαν, ἤτοι παρὰ τὴν θερμότητα, ἢ τὴν ψυχρότητα γίνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ θερμότερον σπέρμα ποιεῖ τὸ ἄρρεν, τὸ δὲ ψυχρότερον, τὸ θῆλυ.

Quomodo gemini ac trigemini procreantur?

447. Fiunt gemini, atque trigemini, vt quidam arbitrantur, quoniam semen in calidum detractum ac deriuatum frangitur, sicque facit geminos, & trigeminos. Alij ad superfœtationem causam referunt. Nos verò, si in hæc ambo conferri semen inuentum sit, gemellos asserimus procreari.

Ὅπως τὰ δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεται;

υμζ´. Τὰ δὲ δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεσθαι, κατὰ μέν τινας διὰ τὸ εἰς θερμὴν τὴν μήτραν, καθελκόμενον σπέρμα θραύεσθαι, καὶ ποιεῖν οὕτως τὰ δίδυμα, καὶ τρίδυμα. Ἄλλοι δὲ τὰς ἐπισυλλήψεις ᾐτιάσαντο. ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὅτι ἐὰν εὑρεθῇ τὸ σπέρμα εἰς ἄμφω ταῦτα, γίνεσθαι τὰ δίδυμα.

F

Τί ἐστιν Ἑρμαφρόδιτος;

υμη΄. Ἑρμαφρόδιτός ἐστι συμπλοκὴ τοῦ τε ἀρσενικοῦ, καὶ τοῦ θηλυκοῦ χαρακτῆρος μετὰ τοῦ καὶ ἐν ἀμφοτέροις γεγενῆσθαι αἰδοῖον ἔχειν.

Quid Hermaphroditus?

448. Hermaphroditus, complexus est masculini sexus, ac fœminei, etiam vtroque genitale proprium obtinente.

Πῶς τὰ τέρατα γίνεται;

υμθ΄. Τέρατα γίνεται, ὥς μέν τινες λέγουσι, κατὰ παρέγκλισιν τῆς μήτρας· τὸ γὰρ σπέρμα παρεγχεόμενον ἀνωμάλως ποιεῖ τὰ τέρατα, ὃν τρόπον καὶ τὸν μόλιβδον θερμὸν ὄντα, ἐπειδὰν καταχυθῇ ἀνωμάλως, ἀνώμαλον ποιεῖ τὸ δημιούργημα. ἢ· τὰ τέρατα ἤτοι κατ' ἔλλειψιν, ἢ κατὰ πλεονασμὸν γίνεται· καὶ τὰ μὲν κατὰ μέγεθος, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα. τὰ δὲ κατὰ σμικρότητα, ὡς τὰ στρουθοκέφαλα· τὰ δὲ κατὰ πλεονασμόν, ὥσπερ τὰ ἑξαδάκτυλα, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ πλεοναδάκτυλα.

Quomodo procreantur monstra?

449. Generantur monstra (vt quidam aiunt) per declinationẽ obliquitatémque vteri; nam quod inæqualiter semen infunditur, monstra progignit: quo modo & liquatum plumbum, si inæqualiter defusum sit, inæquale opus conflatur. Vel; monstra aut per defectũ, vel per excessum fiunt. Gignuntur per magnitudinem vt quę amplo sunt capite; per paucitatem verò, vt quę passerino sunt capite; per exuperantiam verò vt quæ sex constant digitis, quandoque etiam pluribus.

Διὰ ποίαν αἰτίαν τὰ μὲν ἑπτάμηνα, γόνιμα· τὰ δὲ ὀκτάμηνα ἄγονά ἐστιν;

υν΄. Διὰ ποίαν αἰτίαν τῶν ἑπταμήνων γονίμων ὄντων, τὰ ὀκτάμηνα ἄγονά ἐστιν; λέγεται οὕτως· ὅτι ὁ ὀκτὼ ἀριθμὸς ἄρτιός ἐστι καὶ συνεζυγμένος, μὴ κρίσιμος ὤν· ὁ δὲ ἑπτὰ, ἀριθμὸς περιττὸς, καὶ οὐδὲ συνεζυγμένος, καὶ διὰ τοῦτο κρίσιμος.

Quare septimestres vitales, octimestres verò minimè?

450. Quam ob causam septimestres partus viuunt, octimestres minimè? ita fertur; quoniam numerus octo, par & coniunctus, nec decretorius est; septem autem impar est numerus, neque verò coniunctus, atque ob id decretorius.

Τίνες αἰτίαι συλλήψεως;

υνα΄. Αἰτία συλλήψεως ἡ τῆς μήτρας σύμμετρος θερμασία, καὶ ἡ πρόσφατος τῶν ἐμμηνίων κάθαρσις καὶ ὄρεξις· ταῦτα γὰρ ὁμοῦ συνελθόντα, κατέχει τὸ σπέρμα.

Quæ causæ conceptionis?

451. Conceptionis causa, commoderatus vteri calor; recénsque menstruorum purgatio; & coëundi appetitus; hæc enim simul congressa semen detinuerunt.

Ὅπως γίνεται ἡ διάρθρωσις; καὶ τί ἐστι χόριον;

υνβ΄. Πρῶτον συνίσταται τοῦ ἐμβρύου τὸ χόριον, εἶτα τὰ λοιπά· τὸ χόριον μὲν συνέστηκεν ἐκ δύο φλεβῶν, καὶ δύο ἀρτηριῶν, καὶ πέμπτου τοῦ καλουμένου οὐραχοῦ, ἤτοι ὅτι χώρημά ἐστι τοῦ ἐμβρύου, οἱονεὶ χωρεῖον, ἢ ὅτι χορηγεῖται τὴν τροφὴν αὐτοῦ.

Quomodo fit conformatio & quid secundæ?

452. Conformantur primum fœtus secundæ; deinde reliqua. Constant secundæ ex duabus venis, duabúsque arteriis, & quinto vocato vracho. Vocatur autem chorion, seu quòd fœtus conceptaculum sit, seu quòd ipsi alimentum suppeditet.

Τί εἰσιν ὠδῖνες;

υνγ΄. Ὠδῖνές εἰσι πνεύματος ἀθρόου καταφορὰ πρὸς τὴν ἐκδρομὴν τοῦ ἐμβρύου.

Quid sunt parturigines?

453. Parturigines sunt spiritus conferti impetus ad fœtus excursum.

Τίς ἡ τῶν καταμηνίων χρεία;

υνδ΄. Τὰ καταμήνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὑγείαν ἐκκενούμενα, ἐπισχεθέντα δὲ διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἐμβρύου τὴν τροφὴν παρέχει· γέγονε γὰρ καὶ πρὸς σύλληψιν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ γάλακτος γένεσιν.

Quis menstruorum vsus?

454. Tribuuntur mulieri menstrua, quò sanitatis gratia euacuentur; fœtui autem alimentum se præbeant per conceptum suppressa; sunt enim tum ad conceptionem, tum ad lactis generationem comparata.

Ὁπότε ταῖς κυούσαις ἡ κίττησις γίνεται, καὶ τίς αὐτῆς αἰτία;

υνε΄. Ταῖς κυούσαις ἡ κίττησις γίνεται μετὰ δύο που, ἢ τρεῖς τῆς συλλήψεως μῆνας, στομάχου παθόντος· τὸ γὰρ ἔμβρυον οὔπω δύναται καταναλίσκειν τὴν τροφήν· τῆς κίττης αἰτία γίνεται τὸ πλεονάζειν τὴν ὕλην, καὶ ταραχὴν ἐγγίνεσθαι τῷ στομάχῳ· ἀμέλει αὔξησιν λάβῃ τὸ ἔμβρυον κάτω φερομένου τοῦ αἵματος ἐπ' αὐτὸν ὁ στόμαχος ἀποκαθίσταται.

Quando grauidis fit pica, & quæ eius causa?

455. Fit prægnantibus pica duobus circiter, aut tribus à conceptu mensibus, affecto stomacho; nondũ enim potest fœtus alimentũ consumere. Picę causa inde prodit, quod exuperet materia, & stomachus perturbatione vexetur. Sanè quũ incrementum acceperit embryum, tum recipiente se deorsum sanguine, ad se stomachus redit.

Πόσα ἐστὶ τῶν ἐμβρύων σχήματα;

υνϛ΄. Σχήματα ἐμβρύων τέσσαρα, ἓν μὲν τὸ κατὰ φύσιν, ὅ ἐστιν ἐπὶ κεφαλὴν, τὰ δὲ λοιπὰ τρία, ἅτινα παρὰ φύσιν ἐστὶ, τὸ ἐπὶ πόδας, τὸ πλάγιον· καὶ τὸ διπλοῦν.

Quot figuræ sunt quibus fœtus in lucem prodeunt?

456. Quatuor sunt fœtuum figuræ, siue positure, vna quidem secundum naturam, quæ in caput est; reliquæ tres præter naturam quæ in pedes, in latus: & in duplum.

Quot

Quot modis & caussis difficiles redduntur partus?

457. Difficiles partus tribus modis & caussis fiunt, ex fœta, ex fœtu, & ab externis. Ex fœta, duplici modo, animo quidem, quum zelotypiis, vel mœroribus vel alia quauis perturbatione affecta fuerit; corpore verò quum angustis fuerit meatibus, aut præpinguis, aut primùm fœta, aut vterum habuerit, qui alimentum non admittat. Ex fœtu verò, vel quum is moritur in vtero; vel geminus, aut monstrosus editur. Ab externis, per intensam hyemem, aut æstum vehementem.

Quæ vlcerum vteri caussæ?

458. Caussæ vlcerum in vtero sunt interdum abscessus; nonnunquam pessus abortiuus, aliquando verò scirrhus; éstque hic cum aliis diuturnus.

Quid sarcosis in vtero?

459. Sarcosis in vtero, est carnis collectæ extuberatio; quæ si magna sit, pars eius recidenda est, vellicata prius scalpris, quo celeriùs emoriatur, sin parua, protinus tollenda.

Quid hæmorrhagia & quid ab hæmorrhoide differat?

460. Hæmorrhagia, effusio vehemens est sanguinis; quæ si magnum vulnus sit, per largum obitur fluxum; sin angustum, per iaculationem vt in venis secādis. Differt hæmorrhagia ab hæmorrhoide, quod hæmorrhagia, abundans sit effusio, vt dixi sanguinis, hæmorrhois autem delatio sanguinis per diapedesin, ac paulatim facta.

Quot modi sunt eruptionis sanguinis & quæ hæmorrhagia curatu difficilior.

461. Tres sunt eruptionis sanguinis modi, vel per anastomosin, vel per diapedesin, vel per ruptionē, seu diacopē. Quæ diapedesi, & coporis nostri vasorū erosione cōstat, nō facilè sanatur. Curantur difficiliùs arteriæ, quā venæ; partes in profundo sitæ iis quæ superficiē occupāt; & quę his, aut illis vicinę magis sunt, faciliorē difficiliorémve curationē recipiunt; sanguinē, quē nō paruo negotio compescas, facilè hęc loca profundunt, tēporales musculi, cerebri mēbranæ, palatū, columella, collū, alæ, inguina, & id genus alia; inter homines verò, si ætatem spectes, iuuenes; si habitum, prauis affecti humoribus; si anni tempestatem, in æstate; si constitutionem, in hyeme.

Quid per chymum intelligitur?

462. Chymus, apud Hippocratem semper humoribus corporis impositus est, ex quibus nostra est structura, sanguine, pituita, & duplici bile, flaua, & nigra; apud Platonem verò & Aristotelem, gustabilis qualitas, & quæcunque nobis inest, chymus hoc est sapor nominatur. Sunt autem qualitates acor, austeritas, acerbitas, acrimonia, salsedo, dulcedo; amaritudo sic & Mnesitheo placet in Pathologia.

Quando, quibus, & quare vacuandum est?

463. Vacuamus vel venæ sectione, vel cucurbitula, vel hirūdine, vel similibus. Sanguinē detrahimus ob multā plenitudinem, pręsertímque vbi sanguinem affectus caussam esse suspicabimur. Detractionis cuiuslibet tutior præferenda; grauis, medicamenti oblatione declinanda est. Cucurbitula vtimur ad locorum contusionem. Hirundinem admouemus, vbi affectum locum tenuiter aperire est opus.

A

Κατὰ πόσους τρόπους καὶ αἰτίας αἱ δυστοκίαι γίνονται;

υνζ'. Αἱ δυστοκίαι κατὰ τρεῖς γίνονται τρόπους, κατὰ τὴν κύουσαν· κατὰ τὸ κυούμενον· κατὰ τὰ ἔξωθεν· κατὰ τὴν κύουσαν διχῶς, ψυχικῶς μὲν ζηλοτυπίαις ἐχομένης, ἢ λύπαις, ἢ ἄλλῳ τινὶ πάθει· σωματικῶς δὲ ἢ στενόπορον οὖσαν, ἢ κατάπιμελον, ἢ πρωτοτόκως κύουσαν, ἢ ἄτροφον ἔχουσαν τὴν μήτραν. παρὰ δὲ τὸ κυούμενον, ἤτοι ὅταν ἐναποθάνῃ, ἢ δίδυμον, ἢ τερατῶδες, παρὰ δὲ τὸ ἔξωθεν, χειμῶνος ἐπιτεταμένου ἢ καύματος σφοδροῦ.

B

Τίνες αἰτίαι τῶν ἐν μήτρᾳ ἑλκῶν;

υνη'. Αἰτίαι τῶν ἐν μήτρᾳ ἑλκῶν, ὅτε μὲν ἀπόστημα, ὅτε δὲ πεσσὸς φθόριος· ὅτε δὲ ἐν μήτρᾳ σκίρρος· ἔστι δὲ χρόνιος σὺν μετ' ἄλλων.

Τί ἐστιν ἡ ἐν μήτρᾳ σάρκωσις;

υνθ'. Ἡ ἐν μήτρᾳ σάρκωσίς ἐστι σαρκὸς ἠθροισμένης ἔκφυσις· ἣν χρὴ διὰ μέρος ἀποσφάξαντα, εἰ μεγάλη εἴη, προκατακνίζειν ἵνα τάχιον νεκρωθῇ· εἰ δὲ εἴη βραχεῖα, παραχρῆμα βαστάζειν.

Τί ἐστιν αἱμορραγία, καὶ τί διαφέρει αἱμορροΐδος;

C

υξ'. Αἱμορραγία ἐστὶν αἵματος λάβρος ἔκχυσις, κατὰ περίρρευσιν μὲν μεγάλης οὔσης τρώσεως, κατ' ἀκοντισμὸν δὲ εἰς στενότητα τυγχανούσα ὡς ἐπὶ τῶν φλεβοτομιῶν. Διαφέρει αἱμορραγία αἱμορροΐδος, ὅτι ἡ μὲν αἱμορραγία, ὡς ἔφην, λάβρος ἐστὶν αἵματος ἔκχυσις· ἡ δὲ αἱμορροῒς, κατὰ διαπήδησιν, καὶ κατ' ὀλίγον αἵματος φορά.

Πόσοι οἱ αἱμορραγίας τρόποι, καὶ τίς δυσβοήθητος;

υξα'. Τρόποι αἱμορραγίας τρεῖς, ἢ κατὰ ἀναστόμωσιν, ἢ κατὰ διαπήδησιν, ἢ κατὰ ῥῆξιν ἄλλως διακοπήν. ἔστι δὲ ἡ κατὰ διαπήδησιν, καὶ ἡ κατὰ διάβρωσιν ἐν ἡμῖν ἀγγείων, δυσβοήθητος. ἀρτηρίαι μᾶλλον ἢ φλέβες, καὶ τὰ ἐν βάθει τῶν παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὰ γειτνιῶντα τοῖς τόποις· εὐαιμόρραγητοι τόποι καὶ δυσεπίσχετοι, οἱ κροταφῖται μύες, μήνιγγες, οὐρανὸς, κιονὶς, τράχηλος, μασχάλαι, βουβῶνες, καὶ τὰ τοιουτότροπα· τῶν δὲ ἀνθρώπων παρὰ ἡλικίαν μὲν οἱ νέοι· παρὰ ἕξιν δὲ οἱ κακόχυμοι· παρὰ δὲ τὴν ὥραν, ἐν τῷ θέρει· παρὰ δὲ τὴν σύστασιν, χειμῶνι.

Τί ὑπονοεῖται διὰ τοῦ χυμοῦ;

E

υξβ'. Χυμὸς παρὰ μὲν Ἱπποκράτει διὰ παντὸς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ σῶμα τέτακται χυμῶν, ἐξ ὧν ἐστιν ἡμῖν ἡ σύστασις αἵματος, φλέγματος, χολῶν δύο, ξανθῆς τε καὶ μελαίνης· παρὰ δὲ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει ἡ γευστὴ ποιότης, καὶ ἑκάστη τῶν ὄντων ἐν ἡμῖν, χυμὸς ὀνομάζεται. εἰσὶ δὲ ποιότητες, ὀξύτης, αὐστηρότης, στρυφνότης, δριμύτης, ἁλυκότης, γλυκύτης, πικρότης. οὕτω καὶ Μνησίθεος βούλεται ἐν τῷ παθολογικῷ.

Ὅπως τε, καὶ διὰ τίνων, καὶ διότι κενοῦμεν;

F

υξγ'. Κενοῦμεν ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ σικύας, ἢ βδέλλης, καὶ τῶν τοιούτων· ἀφαιροῦμεν δὲ αἷμα διὰ πλῆθος πολὺ, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ αἷμα αἴτιον τοῦ πάθους ὑπονοῶμεν. προκριτέον ἑκάστης ἀφαιρέσεως τὴν ἀμείνονα, τὴν δὲ δεινὴν ἐκκλίναντας δόσει φαρμάκου. τὴν σικύαν διὰ παράθλασιν τοπικήν. τὰς δὲ βδέλλας, ἐφ' ὧν λεπτῶς ἀναστομῶσαι τὸν πεπονθότα δεόμεθα τόπον.

Τί ἐν τῷ παθολογικῷ περιέχεται;

υξδ'. Ἐν τῷ παθολογικῷ τῆς ἰατρικῆς μέρει περιέχεται τί τε, καὶ ὁποῖόν ἐστι καθόλου, καὶ τί τὸ κατὰ μέρος πάθος καὶ νόσημα· καὶ τί αἴτιον, καὶ τί σημεῖον· καὶ τίνες αἱ τούτου διαφοραὶ (πολυειδεῖς δὲ αὗται) οὐ τὸ πάθος τῶν νοσοποιῶν αἰτιῶν· καὶ οἱ τόποι περὶ οὓς ἐστιν αὐτὰ τὰ πάθη. ζητοῦμεν γὰρ τί τὸ πάθος φρενίτις, ἐπιληψία, λήθαργος, πλευρῖτις, περιπνευμονία, παράλυσις, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστι δὲ τούτων τὰ αἴτια πρόδηλα, καὶ οὐ πρόδηλα, καὶ προκαταρκτικά, καὶ προηγούμενα, καὶ συνεκτικά, καὶ καθόλου τίς ἡ κατασκευὴ τοῦ πάθους, καὶ περὶ τίνα τοῦ σώματος ταῦτα εἴρηται.

Τί ἐστι Κρίσις;

υξε'. Κρίσις ἐστὶν ἡ ἀξία καὶ ὀξύρροπος ἐν χρόνῳ τῆς νόσου λύσις. ἢ· Κρίσις ἐστὶν ἡ ὀξεῖα ἐν νοσήματι ταραχή, καὶ αὕτη τὰ πολλὰ μὲν εἰς σωτηρίαν, ὅτε δὲ καὶ εἰς ὄλεθρον τοῦ κάμνοντος τελευτᾷ.

Τί ἐστι περίοδος;

υξϛ'. Περίοδός ἐστι τεταγμένου χρόνου ἀνταπόδοσις.

Ὅπου τὰ τρία ἡγεμονικά;

υξζ'. Ὁ ἐγκέφαλος τὴν ψυχικὴν ἔχει δύναμιν, καὶ ταύτης τὸ ἡγεμονικὸν μέρος ἐστὶ λογιστικόν, καὶ ὁ νοῦς· ἡ δὲ καρδία, τὸ θυμικόν· τὸ δὲ ἧπαρ, τὸ ἐπιθυμητικόν.

Πόθεν τὸ σῶμα, πόθεν ἡ καρδία τρέφεταί τε καὶ διοικεῖται, καὶ ποῖαι αἱ φυσικαὶ δυνάμεις;

υξη'. Διοικεῖται τὸ μὲν σῶμα ὑπὸ τῆς καρδίας φυσικῶς καὶ τοῦ ἥπατος ὁμοίως. δύναμις δὲ φυσική, ἥ τε αὐξητική τε καὶ θρεπτική. λαμβάνει δὲ καρδία εἰς τὸ τρέφειν καὶ αὔξειν τὸ σῶμα, αἷμα μὲν παρὰ τοῦ ἥπατος, πνεῦμα δὲ παρὰ τοῦ πνεύμονος· ἅς τινας ὕλας δεξαμένη περὶ τῶν προειρημένων μορίων ἡ καρδία, οἰκονομήσασα δὲ καὶ ἐργασαμένη οὕτως, εἰς ἅπαν διαπέμπει τὸ σῶμα.

Τί ἐστιν ὀργανική;

υξθ'. Ὀργανική, ἐστὶ μέρος χειρουργίας περιποιοῦν διὰ καταρτισμοῦ, καὶ τῆς ἀκολούθου θεραπείας παρὰ φύσιν διατεθεῖσιν ἀνθρωπίνοις ὀστοῖς τὸ ὑγιαίνειν.

Ὅπως σύγκειται ὀστᾶ; τί ἄρθρον; τί ἁρμογή;

υο'. Κατὰ δύο τρόπους σύγκειται ἐν ἡμῖν ὀστᾶ, κατὰ ἄρθρον, καὶ κατὰ ἁρμογήν. Ἄρθρον ἐστὶν ὀστῶν κατὰ φύσιν κινουμένων συμβολή. Ἁρμογή ἐστιν ὀστῶν ἀκινητούντων κατὰ φύσιν συμβολή.

Τί ἐστιν Ὀλίσθημα;

υοα'. Ὀλίσθημά ἐστι τῶν κατ' ἄρθρον ἢ κατὰ ἁρμογὴν κινουμένων ὀστῶν φορὰ εἰς τὸ παρὰ φύσιν.

Τί ἐστιν ἐξάρθρημα;

υοβ'. Ἐξάρθρημά ἐστιν ὀστοῦ κινουμένου κατὰ φύσιν, ἐκ κοιλότητος βαθείας ἔκβασις εἰς τὸν τόπον τὸν παρὰ φύσιν.

Τί ἐστι παράρθρημα;

υογ'. Παράρθρημά ἐστι παραλλαγή, ἢ φορὰ ὀστοῦ παρὰ φύσιν ἐξ ἐπιπολαίου κοιλότητος, εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον.

Quid docet, ac complectitur pathologia?

464. In pathologica Medicinæ parte continetur quid, & qualis sit vniuersalis, & quid particularis affectus, ac morbus; quid causa; quid signum; & quæ huius differentiæ habeantur (sunt autem hæ specie complures) non qualis affectus causarum morbos efficientium; locos item explorat, in quibus sint ipsi affectus; quærimus enim quis affectus phrenitis, Comitialis morbus, lethargus, pleuritis, peripneumonia, paralysis, & similia. Sunt verò causæ horum manifestæ, & non manifestæ; & euidentes, & antecedentes, & continentes: atque in vniuersum, quæ sit affectus cõstitutio, & in quibus ij corporis partibus dicti sint, perscrutatur.

Quid crisis, indicatio?

465. Crisis idonea est ac subita in tempore morbi solutio. Vel, Crisis, est repentina in morbo permutatio, eáque vt plurimùm ad salutem, interdum verò ad ægrotantis interitum tendit.

Quid periodus, circuitus?

466. Periodus, vicissitudo est aut alternatio ordine dispositi temporis.

Vbi facultates tres principes?

467. Cerebrum animalem facultatem obtinet, atque huius partem principem, quæ ratiocinatrix est, atque mens; cor verò irascentem: iecur autem concupiscentem.

Vnde corpus, vnde cor alitur & administratur, & quæ facultates naturales?

468. Administratur naturaliter peræquè corpus à corde, & iecore. Facultas naturalis, altrix & auctrix est. Sumit cor alendo augendóque corpore, à iecore sanguinem; spiritum à pulmone, quas confectas, elaboratásque materias sic in vniuersum corpus transmittit.

Quid est organica?

469. Organica est pars chirurgiæ quæ per restitutionem ac consentaneam curationem affectis præter naturam humanis ossibus sanitatem vendicat.

Quomodo coniuncta sunt ossa? quid articulus? quid coagmentatio?

470. Sunt ossa in nobis duobus modis cõiuncta, per articulum, & coagmentationem. Articulus ossium est quæ secundum naturã mouentur compages. Coagmentatio verò compages est ossium quæ secundum naturam non mouentur.

Quid luxatio?

471. Luxatio, est ossium, quæ per articulum, vel coagmentationem composita sunt & mouentur, præter naturam delatio.

Quid eluxatio, exarticulatio?

472. Eluxatio, est ossis secundum naturam motum habentis, ex profunda cauitate in locum præter naturam delapsus.

Quid dearticulatio, seu deluxatio?

473. Deluxatio, est ossis euariatio, delatióve à naturali loco ex superficiali cauitate ad eum qui præter naturam est locum.

Quid

A

Quid diacinema dimotio?

474. Diacinema, est ossium per gomphosin, harmoniámve compactorum interdum quidem in eodem loco præter naturam motio; nonnunquam verò è propria sede in locum qui præter naturam est exturbatio; quemadmodum ex tarso diruptis ossiculis, aut vertebris fieri consueuit.

Quid diastasis, diductio?

475. Diductio est ossium quæ per suturam & coalitum mutuò iuncta sunt, separatio aut diductio.

Quid Catartismus, repositio?

B

476. Repositio, est ossis vel ossium à sede non naturali in sedem naturalem traductio seu trãslatio.

Quid mochlia?

477. Mochlia, est ossis vel ossium à loco qui præter naturam sit, ad naturalem reductio.

Quid tasis, tentio?

478. Tentio, est tractus corporum.

Quid Catatasis, inferna tensio?

C

479. Catatasis, est ad inferiora loca corporum tractus. Sed huius quidem Catatasis quidam tractus est corporum in inferiora loca, principiis quæ tensionis causæ sunt è directo oppositis; alter autem per contrariam commutationem est tractus corporum in inferiora loca, transmissis principiis tensionis causis per rotulas ac superius alligatis.

Quid anatasis, superna tensio?

480. Anatasis per traductionem, intelligi ex iis potest, quæ de catatasi prodita sunt.

D

Quid diatasis, distentio?

481. Diatasis, est ad superna, atque inferna loca corporum tractus.

Quid est Exelcysmus, seu Eiselcysmus?

482. Exelcysmus, est deductio ossis, vel ossium à superficie in profundum.

Quid est rhegma?

483. Rhegma, est ossis, aut ossium traductio à profundo ad superficiem.

E

Quid Metagoge, traductio?

484. Metagoge, est diducti ossis in naturalem locum reuocatio.

Quid Ecstasis, mentis emotio?

485. Ecstasis, est insania quæ breui finitur.

Quid Ecplexis?

F

486. Ecplexis, est emotio mentis, quæ ex repentina aliqua permutatione extrinsecus aduenit.

Quid Enthusiasmus, fanatila perculsio?

487. Enthusiasmus, efflatio numinis est, veluti quum quidam mente in sacris faciendis capiuntur, si qua viderint; aut si tympana, vel tibias, vel signa audiuerint.

Τί ἐστι διακίνημα;

υοδ'. Διακίνημά ἐστι τῶν κατὰ γόμφωσιν ἢ καθ' ἁρμονίαν συγκειμένων ὀστῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εἰς τὸν παρὰ φύσιν τόπον ἔκστασις· ὥσπερ ἐκ ταρσοῦ ὀσταρίων ῥαγέντων ἢ σπονδύλων εἴωθε γίγνεσθαι.

Τί ἐστι διάστασις;

υοε'. Διάστασίς ἐστι τῶν κατὰ ῥαφὴν ἢ κατὰ σύμφυσιν συγκειμένων ὀστῶν χωρισμὸς ἢ διάστασις ἀπ' ἀλλήλων.

Τί ἐστι Καταρτισμός;

υος'. Καταρτισμός ἐστι μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν.

Τί ἐστι Μοχλία;

υοζ'. Μοχλία ἐστὶ μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν τόπου, εἰς τὸ κατὰ φύσιν.

Τί ἐστι τάσις;

υοη'. Τάσις ἐστὶν ὁλκὴ σωμάτων.

Τί ἐστι Κατάτασις;

υοθ'. Κατάτασίς ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους. Ταύτης δὲ ἡ μέν τίς ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους τῶν ἀρχῶν κατ' εὐθὺ ἀποδιδομένων τῶν τῆς τάσεως αἰτίων, ἡ δὲ κατ' ἀντιμετάληψίν ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς κάτω τόπους μεταλαμβανομένων τῶν ἀρχῶν διὰ τροχιλίων ἄνω περιεσφιγμένων τῶν τῆς τάσεως αἰτίων.

Τί ἐστιν ἀνάτασις;

υπ'. Ἀνάτασις κατὰ μετάληψιν νοεῖσθαι δύναται ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῆς κατατάσεως εἰρημένων.

Τί ἐστι διάτασις;

υπα'. Διάτασίς ἐστιν ὁλκὴ σωμάτων εἰς τοὺς ἄνω καὶ κάτω τόπους.

Τί ἐστιν ἐξελκυσμός;

υπβ'. Ἐξελκυσμός ἐστι μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τῆς ἐπιφανείας εἰς τὸ βάθος.

Τί ἐστι ῥῆγμα;

υπγ'. Ῥῆγμά ἐστι μεταγωγὴ ὀστοῦ ἢ ὀστῶν ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Τί ἐστι μεταγωγή;

υπδ'. Μεταγωγή ἐστι διεστραμμένου ὀστοῦ ἀποκατάκλασις εἰς τὸν τόπον τὸν κατὰ φύσιν.

Τί ἐστιν ἔκστασις;

υπε'. Ἔκστασίς ἐστιν ὀλιγοχρόνιος μανία.

Τί ἐστιν ἔκπληξις;

υπς'. Ἔκπληξίς ἐστι διανοίας ἔκστασις διά τινα μεταβολὴν ἀφνίδιον ἔξωθεν.

Τί ἐστιν ἐνθουσιασμός;

υπζ'. Ἐνθουσιασμός ἐστι καθάπερ ἐξίστανταί τινες ἐπὶ τῶν ἐπιθυμιωμένων ἐν τοῖς ἱεροῖς ὁρῶντες· ἢ τυμπάνων, ἢ αὐλῶν, ἢ συμβόλων ἀκούσαντες.

GALENI LIBER DE PARTIBVS ARTIS MEDICÆ.

CAPVT I.

Nonnullæ Medicæ artis partitiones nulla Methodo conſtitutæ.

NON abſque ratione mihi quidem (Iuſte chariſſime) de partibus Artis Medicæ dubitare videris, quippe quum alios alio modo eas partiri animaduertas. Sunt enim quidam, quos poſſis audire ſecantes totam artem in pharmaceuticen, & chirurgicen, & diæteticen, id eſt, in eã quæ medicamentis, & eam quæ manuum opera, & eam quæ victus ratione medetur; & has deinde in alias partes; non tamen, vt omnes mox eodem modo has partiãtur. Nonnulli verò in therapeuticen, id eſt in curatricem, & eam quæ hygiene, id eſt ſalubris appellatur. Alij & prophylacticen, id eſt præſeruatricem, inter has in prima ſtatim partitione introducunt; ſicut quidam & analepticen, quaſi reſtauratricem dixeris. Sed aliqui prẹter has, euecticam hoc eſt eam, cuius munus eſt, optimum corpori habitum introducere. Sunt præterea qui iſtis omnibus gerocomicam, hoc eſt eam partem, quæ ſenes regit, annumerant, quemadmodum alij eam partem, quæ infantium curam habet, quam Græci pædotrophicam vocant. Alij verò præterea coſmeticen, id eſt exornatoriã, quam à fucatoria commotica Græcè appellata, diducunt. His autem non contenti quidã, prædictis partibus aliam quandam exiguam quidẽ partem primæ ſtatim ſectioni addunt, phoneticen, id eſt vocalem appellatam; & hoc nonnulli ita indiſtinctè proferunt: Alij verò diſtinguunt, atque oſtendunt, tam illis, qui vocem commodam cupiunt, quàm illis qui prout eorum natura exigit, opus eſſe, vt non ſecus vocem, ac alias eorum actiones habeant. Hi tamen nunquam ad id deueniunt, vt ſigillatim has huius artis partes proſequantur: nempe ſi hoc feciſſent, non omninò à ratione hæc eorũ partitio videretur eſſe aliena. Verùm, quum partibus aliis neglectis, vnius tantummodo meminerint, ipſi ſe ipſos videntur redarguere, quòd ſuam abſque Methodo, & ratione partitionem inſtituant, vtpotè qui ne maximas quidem partes omnes attingant. Nam de harum ipſarum partitione in minores particulas, conſentiunt omnes; ſed Alij, vt ex his quaſdam tanquã huius artis partes admittunt, ita quaſdam omittunt; alias tamen præter has primæ partitioni annumerant, quemadmodum illi, qui phyſiologicam quaſi naturalium rerum inueſtigatricem, ac etiam pathologicam quaſi affectuum ſcientiam, dixeris. Alij verò, & materialem iſtis addunt, & eam quam Græci ſemioticen quaſi ſigna docentem dicunt; & quidam addunt ætiologicen cauſas morborum & ſignorum perſcrutantem.

CAPVT II.

De Partitione Medicæ artis ſecundum Empiricos.

EMpirici omnes ferè in hoc cõueniunt, quod nimirum duplices ſecundum genus primas artis differentias conſtituunt; alias enim aiunt finales eſſe, alias verò cõſtitutiuas. Dum verò has particulatim enumerant, non æquè deinde inter ſe conſentiunt. Ex ipſis enim nonnulli ſunt, qui ſemioticen, & therapeuticen dicant eſſe finales; alij verò, hygienen; alij etiam decoratiuam, & vocalem illis ipſis addiderunt. At inter conſtitutiuas, eam quam Grẹcè autopſian appellant (& eſt eorum obſeruatio, atque memoria, quæ vnuſquiſque ipſe inſpexit) & præterea hiſtoriam, inter partes reponunt quidem omnes, ſed non ita deinde omnes tranſitum ſimilis artis partem faciunt. Dùm ſigillatim etiam vnamquãque harum in partes minores ſecant, minimè ſunt vſquequaque concordes Empirici cum Dogmaticis. Et nimirũ ſi quis ita omnes voluerit medicinæ partes appellare, vt Romæ fieri conſueuit, vbi in multa, & ad minima ferè illas partiuntur, vt alios dentarios medicos vocent, alios articularios, & eos etiam qui ani morbos curant, ſuo nomine anarios appellent, in anguſtias multas detrudetur hæc eorum ratio: quanquam huiuſce rei occaſionẽ præſtiterit oculariorum medicorum nomen, quod non modò nunc, ſed iamdiu, impoſitum eſt. Porrò ſi quis oculorum ſolummodo ſit futurus medicus, non erit deinde abſonum, quin & dentium ſitalius, atque ita etiam ſigillatim cæterarum partium omnium noſtri corporis, vt ſint tot ſubinde medici, quot ſunt ipſæ partes; & præterea ſuffuſionum punctores, herniarúmque ac calculorum inciſores. Vnde mox, ſi ita liceat loqui, plures etiam ſint futuri medici, quàm ſint corporis particulæ; pro quocunque enim affectu vnus erit medicus. Nempe mirum non eſt, ſi ars ea, quæ maxima ſit, tot admittat ſectiones, atque etiã ſi in maxima ciuitate pro harum vnaquaque ſtatim aliquis reperiatur, qui inde medicus dicatur; neque enim in exiguo quodam oppido poſſet quis ſibi victum parare, qui tantùm ſuffuſiones oculorum pungeret, aut hernias incideret; Romæ verò & Alexandriæ, præ mortalium in eis multitudine poſſunt quemcumque alere, qui aliquam etiam ex his artibus, tantummodo profitentur; Vnde huiuſcemodi medici, vrbes ſæpe mutare coguntur, vt idem tota (exempli cauſa) Græcia illis afferat, quod aliis, qui in Italia ſunt, ſola Roma.

CAPVT III.

De ſimplicibus, & organicis partibus humani corporis.

VErum enimverò mihi operẹpretiũ fore exiſtimo, ſi ſermonem vt ego ſentio, ita inſtituero. Nam quales

quales ex ipsa natura sint minimæ artis particulæ, iam A primùm dictum est. Reliquum autem est, vt mox exponamus, quas oporteat minimas particulas appellare; id verò exemplo quodam explanabimus, quod non erit à nostro proposito alienum, imò desumetur à re, quæ nobis sit vtilis proculdubio futura. Itaque vt in corporum nostrorum sectionibus partes omnes ad minimas vsque secundum speciem scrutamur, quæ etiam elementa sensilia appellamus; ita etiam artium minimas oportet particulas inuestigare, quæ & ipsæ sint sensilia elementa. Et quidem instrumenta sunt caput, manus, pedes, cęteráque huiusce generis; sed horum dein sunt etiam suæ partes, capitis inquam aures, B facies, nasus, & collum etiam possumus inter partes capitis connumerare, & præterea cerebrum, & ambas membranss, caluariam, arterias, venas, neruos, & postremò cutem, quæ omnes ex prima statim incisione inueniuntur. Harum verò partium quælibet in alias diuiditur particulas, de quibus omnibus abundè in administrationibus anatomicis actum est: quantum verò ad præsens negotium spectat, satis erit si vniuersas sigillatim proponendo, corporis sectionem ad elementa vsque insinuauerimus. Arteria igitur, quantum ad eius rationem pertinet, duplici tunica constat; iam enim satis monstrauimus, quare videatur ipsa triplicē, ac etiam quadruplicem habere tunicam. Porrò ex eius tunicis, C altera obliquas habet fibras, altera verò rectas: quas fibras non ampliùs in aliam quampiam speciem partiri possumus, quippe quæ minimæ, ac indiuiduæ specie sint. Nempe ea consuetudo est, vt partes illæ, quibus actio quæpiam demandata est, quæ vniuerso animanti, aut necessaria, aut apprimè vtilis sit, à nobis instrumenta, à Græcis organa, appellentur; minimas verò illarum particulas, non hoc tantummodo, sed sensilia etiam elementa, appellamus. Huius generis sunt fibræ, è quibus vnumquodque instrumentorum contextum est, sicut arteriæ, venæ, nerui, intestina, vētriculus, vterus, & vesica; hæc enim omnia è tunicis constant, quæ D ex huiuscemodi fibris contextæ sunt. Ex his etiā fibris sunt membranæ, ligamēta, & caro tum ea quæ simplex est; tum etiam illa, quæ est vnicuique visceri peculiaris, quámque nonnulli parenchyma appellant, quasi affusionem quandam dixeris. Et eundem ordinem cum his seruant, os, cartilago, adépsque, ac cætera, quæ eiuscemodi sunt, quæ potest meritò quis nostri corporis sensilia elemēta appellare Sed præter has sunt partes instrumentarię, quas non erit malum recensere, nimirū arterię, venæ, nerui, lacerti, tendines, oculi, vterus, intestina, renes, ventriculus, lien, iecur, pulmonésque, & cor, & cætera omnia, quæ huiusce ordinis sunt. E

CAPVT IV.

Exemplo partium nostri corporis, Medicæ artis partium constitutio.

PRo istius itaque exempli similitudine, punctoriam suffusionum artem talem vniuersæ artis medicæ partē existimabimus qualis ea est corporis pars, quam instrumentum, seu (vt Græci) organum appellamus, cuius vnaquæque particula ex proportione respondet sensilibus corporis elementis. Huiuscemodi verò partes artis, sunt notiones illæ, quas nonnulli Gręcè theoremata vocant: Latini verò pręcepta. Prima namque cognitio secundum speciem est illius instrumēti, quod pungendum est. Secunda est illius particulæ huius instrumēti, vbi pungere oportet. Tertia est mensurę, quę fit pro affectus ratione. Quarta conuersionem respicit. F Quinta remotionē suffusionis è loco, quem obtinebat. Sexta circa astrictionem versatur. Hæ profectò sunt notiones vltimæ, minimæ, atque etiam simplices, quæ in alias simpliciores non amplius secari possunt. Nihil autem in præsentia refert dicere notitias, aut notiones, aut scientias, aut theoremata, vel præcepta, sicut etiam neque si partes dicamus, vel particulas, vel portiones. Igitur ea scientia, quæ de pungendis est suffusionibus, his constituta est particularibus scientiis, quas nuper explicaui; vniuersa tamen ratio curandi suffusiones, aliis quibusdam notitiis eget, & illis quidem duplicibus secundum genus. Sunt autem hæ, prima quidē præparatoria, secunda verò illa, quam apotherapeuticen Gręci appellant. Si quis etenim velit aliquem repletum plurimum, aut prauis humoribus refertum, vel etiam secundum caput dolentem, ad huiusmodi operationem deducere, is inflammationes in membranis, quæ punctæ fuerint, facilè excitabit, & vniuersum caput malè afficiet: quod ne fiat, arte præparatoria erit opus; cuius institutum est, corpus totum ab excrementis succísque supervacaneis expurgatum, & vacuum, atque etiam caput ab omni dolore immune reddere. Vnde, & ea præcepta, quibus hoc agendum est, artis sunt elementa; quemadmodum, & ea, quę ad id pertinent, vt post manuum opus expeditum, oculus ab inflammatione, caput verò ab omni læsione custodiatur. Et huiuscemodi præcepta sunt elementa artis medendi, hoc est vltimæ, atque minimæ illius particulę. Nimirum is sermo sit à nobis propositus in exemplum pro cęteris aliis affectibus vniuersis quorum scientia sigillatim cum inter partes artis ordinem obtinere videtur, quem in animali pars ea, quam instrumentum appellamus. At definiri hoc exactè absque labore non paruo, omninò non potest. Putabit enim facilè quispiam, quòd eodem penitus modò se habeat notitia curandę inflammationis, quo illam se habere diximus, qua curandę sunt suffusiones; & id ipsum etiam de curando vlcere, aut fractura, aut erysipelate, déque aliis affectibus dicemus. Id tamen verum non est, quia eandem rationem, quam in animantis corpore pars ea obtinet, quam instrumentum appellamus, eandem inquam curandę inflammationis notiò inter artis partes obtinet, & quem ordinem oculus inter animalis partes seruat, eundem ea cognitio, quę curat lippitudinem, seu ophthalmiam. Est verò ophthalmia inflammatio externę oculorum tunicę; sicuti peripneumonia Gręcis dicta, pulmonis inflammatio est; & pleuritis, membranę costis pretensæ; vnde hi omnes affectus inflammationes quędam sunt. Et alia est ars curandę inflammationis generatim · alia verò eius, quę ex certa particula definitur: quę malè affecta sit: sicut etiam cum instrumentum communi quadam appellatione dicimus, & cum de certo quodam, & definito instrumento loquimur, aliqua intercedit differentia. Sanè nos in libris de curandi Methodo monstrauimus, aliam esse artem curandę inflammationis in vniuersum, aliam verò huiusce, quę hanc particulam occupauerit.

CAPVT V.

Medicæ artis Partitio à corporis affectibus.

AT Empiricus negat vllam esse generalem ipsius inflammationis secundum se ipsam curandi rationem; nulla tamen necessitas est impręsentiarum in his verborum subtilitatibus versari. Sed summatim

dicamus, quòd posteaquam ars medica est de morborum curationibus, notitiæ curandorũ morborum simplicium, atque etiam mox compositorum, in primas principalissimásque partes partiendæ sunt. Nos verò in eo libro, quem de differentiis morborum inscripsimus, quot sint morbi simplices, quotque compositi, monstrauimus. Quòd si non modò morbis profligatis ad medendi artem pertinet corpora restituere integræ valetudini, verùm (vt in alio libro à nobis ostensum est) sanos tueri, & seruare, alia quoque erit huius artis pars, Salubris appellata, quæ priori, curatrici inquam, ex opposito diuisa est. Et istius aliæ quoque sunt particulæ ipsa nimirũ præcepta, quibus singillatim omnium nostri corporis partium valetudo tuenda est. Sed si tertia etiam quædam corporis constitutio reperitur, quam neutram appellant, necesse quoque fuerit esse tertiam artis partem, quæ Præseruatrix dicenda erit. In hoc verò statu ij esse videntur, qui manifestam quidem habent intemperiem, nondum tamen ægrotant, quippe quum possint adhuc suas obire solitas actiones, quísque nullo adhuc malo tenentur, quod sensibile sit, sed tantùm insensibili; quemadmodum illis contingit, qui à cane rabido morsi sunt, vel qui venenum hauserunt, quod non nisi post tempus aliquod interficit. In his affectibus versari videtur pars artis præseruatricis, quemadmodũ rursus ad aliam huius artis particulam, quam analepticen appellamus, illi attinent, qui nuper ex morbo liberati sunt, adeo tamen sunt viribus imbecilles, vt neque balneis vti, nec ea, quæ soliti sunt agere queant. Est, & pars alia, quam Gerocomicam vocant, de senibus regendis, quæ nullam videtur certam habere constitutionem: siquidẽ senectus nec omninò morbus est, nec integra omninò sanitas. Nõnulli, & ratione educandorũ infantium in hunc ordinem redigunt, quã Pædotrophicen appellant: aiunt enim, quòd corporis cura sic habenda est, vt illius status exigere videtur. Addunt præterea quidam partẽ aliam, quæ, optimum habitum corpori inducendum studeat, ab illis Euectica appellatur, eam alij gymnasticam nominant. Vt tandem primæ, maximæque artis istius, quæ circa corpus versatur, partes hæ sint; theraupetice, analeptice, & prophylactice, senum custodiendorum ratio, infantium educatrix, euectica, seu optimi habitus inductrix, ac etiam salubris. Quæ si eo modo diuiduntur, quo paulo ante curatricem monstrauimus, ad simplicissimas deuenietur præceptorum differentias: quæ ostensa sunt esse veluti quædam artis rudimenta.

CAPVT VI.

Partitio à Ratione, & differentiis operationum; & quàm varij fuerint Empirici in ea tradenda.

VNiuersa hæc partitio à corporis affectibus deducta est. Est tamen, & alia, quæ à ratione operationum, & earũ differentiis depromi potest. Dicunt enim aliqui chirurgiam, pharmaciam, & diætam esse primas maximásque artis medicæ partes. Quæ partitio quibusdã fieri videtur penes materiæ differentias; quippe quum omnis nostri corporis pars seruari, & iuuari suaptè natura possit, aut victus ratione, aut medicamentis, aut manuum opera. Nos tamen forsitan magis propriè dixerimus, ea quæ offeruntur, quæ administrantur, quæ euacuantur, & quæ extrinsecus occurrũt. Summatim verò dicere possumus, quòd qui occasione accepta ab his affectibus, quos hæc ars curat, aut à quibus tuetur, vniuersam hanc artem in partes diffecuerunt, tot huiusce artis partes fecere, quot sunt affectuũ differentiæ. Sed alij non modò ab his, sed ab vniuersa etiam ea materia, quæ cognitioni medici exposita est; & ij physiologicam hoc est rerum naturalium indagatricem, atque etiam illam, quæ materialis propriè appellatur; prædictis artis partibus annumerant. Sed alij ex ipsis actionibus huiusce artis partes distinguentes, præter victus rationem, medicamenta, & manuum operationes, significatiuã introducunt. At nonnulli hanc in affectuum cognitricẽ, Græci pathognomonicen dicunt, & præsagitricem quam prognosticen appellant, partiti, has prædictis partibus addiderunt. Maxima autem Empiricorũ pars inter finales quidem ponunt significatiuam, curatricem, & eam quæ salubris dicitur. Verùm curatricem deinde in victus rationem diducunt, medicamenta, atque manuum functiones Qui nominibus quidem aberrant, in ipsis verò rebus minimè; nam neque oportebat eos operationũ nomina, scientiarum potiùs, apponere. Porrò meliùs egissent, si dixissent (quemadmodum etiam ex illis aliqui dixerunt) vnam esse istius artis partem significatiuam, aliam curatricem, tertiã verò salubrem; & significatiuam partes habere, pathognomonicen hoc est affectuum cognitricem, & prognosticen hoc est præsagitricem: quemadmodum curatrix, medicamentariã, atque illam, quam vocant chirurgicam, nempe quæ manibus agit. Optimè igitur aiunt, cum inquiunt primam generalissimámque ipsarum artis partium esse differentiam illam, qua eas partimur in finales, & constitutrices; finales siquidem sunt, quæ finem efficiunt; constitutrices verò, quæ has cõstituunt, vt (& ita dicamus) in causa sunt cur illæ consistant. Sed non æquè deinde bene agunt, quum existimant significatiuam esse parti artis curatrici, aut salubri æquiparandam, quamuis illa ex necessitate præcedat; neque enim vnquam, vel custodiri, vel curari quis poterit, nisi cognoscatur priùs, qualis sit is affectus, quo corpus tenetur; tamen ex ipsa significatione in finem artis nunquam peruenturi sumus. Et pari etiam modo transitus ad simile non est pars, quæ comparanda cum historia sit, aut cum illa, quæ ea complectitur, quæ ipse quis vidit. Verùm de hoc nõ instituimus præsentem sermonem, quippe cum id satis alio quodam, & eo toto libro monstrauimus. Et quidem nec Serapio aliter sentiebat: verùm enimverò cùm ille, tum etiam quicunque professi sunt Empiricam sectam, prætergressi sunt hunc librũ. At ego facto principio perinde, ac Empirici, ad alia deinceps trãsibo, tu enim iã calles quo modo sumpto, methodo ex indicatione ad hæc accedendum sit.

CAPVT VII.

Medicæ artis Partes, quæ à fine desumptæ sunt, & quæ has antecedunt.

ITaque dicamus illas quidem primas, & proprias, & quã maximè esse artis medicæ partes, per quas istius artis finem assequimur; alias verò istis esse superiores. Porrò, tot secundũ numerũ primæ proximæque sunt, quot sunt maximè propriæ rationes medẽdi; medicina namque affectionibus nostri corporis medetur, siue modo illæ duæ sint, siue tres, siue etiã plures. Nos tamẽ eo libro qui ad Trasybulũ dicatus est, ostendimus primam harum constitutionũ differẽtiam duplicem esse, ac vtranque ab omnibus ferè proprio nomine esse appellatã: siquidẽ alteram nos sanitatem, alterã morbum appellare solemus. Sed in vtraque deinde harum duplices reperiũtur species: nã vtrobique ea constitutio, aut in habitu est, aut in habitudine. Salubrem nimirum constitutionem, quæ in habitu est; illa pars sibi asciuit, quam salubrem appellamus; & istius præcipuas partes, euecticam

eureclicam sic ab eis dictam quidã ponunt, & analepticen quasi resumptiuam, & gerocomicam quasi senum seruatricẽ. Quæ verò morbos respicit habitu, vel habitudine, nominibus caret, quibus partes hæ medicatiuæ nominentur; morbi verò ipsi quidem, aut acuti dicuntur, aut chronici, id est longi. Partiũ itaque huius artis, aliæ quidẽ primæ, ac proximæ sunt; aliæ verò, sine quibus illæ minimæ esse possunt. In his igitur prima est significatiua, cuius duæ sunt partes altera quidẽ præsentium cognitrix, altera verò futurorũ præsagatrix. Fieri enim nequit, vt rationẽ affectum aliquem curandi reperiamus, nisi ille priùs cognoscatur; neque etiam (nisi terminus futuræ iudicationis prænoscatur) rectè vnquam curari poterit. Has autem partes necessariò aliæ item præcedunt, vtpote ea, quę omnium partiũ statum exponit, ea verò dissectione comprehenditur; insuper verò, & illa, quę de earum actionibus; ac tertio illa, quę de earum vsu est, vel vtilitate. Verùm, & his sunt aliæ priores, ea nimirum, quæ contemplationem elementorum corporis; ac ea quæ de iudiciis; nec non & illa, quæ de naturalibus facultatibus, quæ & ipsæ ex sectione animantium comprehenduntur. Nimirũ in tot tandem principia significatiua pars dissoluitur, quam diximus, quòd omninò curatiuam, ac salubrem præcedat; quæ omnia seorsum suis libris exposita sunt. Verumenimuerò est & alia pars præcedens curatiuam, quam etiam significatiuæ annectunt; ea autẽ est, quæ omnes causas docet, tam salubres, quàm morbosas; quã materialem nonnulli appellant. Hæc profitetur cognitionem causarũ omnium, quæ his in primis constant, quæ offeruntur, quæ efficiuntur, quæ vacuantur, & quæ extrinsecus accidunt: horum enim omnium vires perpendit. Nos autem in libris de methodo medendi monstrauimus, quam hæc vtilitatem arti præstant.

CAPVT VIII.

Partitio Medicæ artis ab vno corpore, quod illi subiicitur, desumpta.

HÆc itaque est partiũ artis Medicæ perscrutatio, ab ipsius prima maximè, ac propria materia deprompta; sed quæ ex secunda materia, nec ita propria, hoc se habet modo. Corpus enim humanũ medicę artis secunda est materia, ac (ita dixerim) per accidẽs, ea inquam ratione, qua sanitas, & morbus istius corporis affectiones sũt. Nec modò huius artis, sed naturalis etiã philosophiæ materia hoc ipsũ corpus est, & ipsius etiã per accidens, eo scilicet, quòd generationem subeat, & interitũ. Naturalis nimirum philosophia ea cõtemplatur, quæ generantur, & intereunt; vnde & ipsius prima materia generatio est, & propter hanc deinde corpus etiã generabile, nam & ob id corpus humanũ naturalis materia est, quia generationem subit, & interitum; medicæ verò artis non hac de causa, sed potiùs quoniam morbis, ac sanitati subiectũ est. Vnde quum corpus humanũ sit quodammodo artis medicæ materia, hæc ars pro ratione partitionis illius, ipsa etiam in partes suas secanda veniet. At duæ sunt secundùm genus primæ differentiæ, altera enim circa elementares partes consistit, altera verò circa instrumentarias. At verò vtræque tam elementares, inquam, quàm instrumentariæ, animalis partes sunt; & harũ omnium affectus quilibet propria erit huius artis pars, quã superiùs, dum de punctione suffusionum ageremus, in particulares actiones subinde diuidi ostendimus; harum siquidẽ notitię sunt elementares partes totius huiusce artis, sicut in iis, quæ medicamenta vniuscuiusque complectuntur; & in iis etiã, quæ ad victus rationem pertinent, illæ quę vnumquodque simplex respiciunt. Non modò autẽ partitio, quæ ex huiusce materiæ sectione suboritur, ad vltimas vsque, & elementares artis particulas prouehitur, verùm & cuius paulò ante meminimus. Præterea autem, & alio modo fieri hæc partitio potest. Nam fingamus nos velle vnũ quodpiam morborum propositum genus ad vltimas vsque particulas diuidere, prima tunc diuisio erit, quòd aut similaribus particulis accidat, aut instrumentariis, vt in libro de morborum differentiis à nobis mõstratum est; altera verò, quòd harum deinde aliæ simplices sint, alię cõposite, quod in eodẽ quoq; libro ostẽdimus. Erit igitur necessariũ, vt curatiua sciẽtia minimas, elemẽtaresque particulas easdem habeat cum illis, quæ dictæ sunt. Si enim exẽpli gratia, calidũ aliquem morbum velimus curare, primum, quod cognoscere oportet, est ratio illum curandi. Nimirũ, quòd contraria contrariis remedio sunt, iam monstrauimus hoc cõmunẽ esse, & primũ omniũ; deinde verò, quòd id quod est primo gradu calidum, illi est adhibendum, quod frigidum primo item gradu est; mox verò, & calidorum morborũ, atque etiam medicamentorũ refrigerantium gradus tenere oportet, quod in libris de medicamentis explicauimus. Vnde manifestũ, quòd vndecumque quis partiri incœperit, si rectè huiusmodi partitio ad vltima, & elementaria theoremata fiat, perueniet tandem ad scientiam eorum, quæ dicta sunt.

CAPVT IX.

Partitio Medicæ artis ab iis, quæ sunt secundum naturam, & quæ sunt præter naturam.

VT tamen res exactius intelligatur, alterius quoque partitionis, qua sępissimè vsus sum, meminisse velim. Porrò eorum, quę circa corpus humanum sunt, alia pręter naturam sunt, alia verò secundum naturam; quę verò pręter naturam sunt, aut morbi sunt, aut symptomata. Sed istorum causę, si eorum quidem fuerint, quę secundum naturam sunt, oportet vt medicus scientiam habeat hęc ipsa tuendi: si verò eorum quę pręter naturam, vt ea interimendi scientiam habeat. Quo autem modo hæc sint peragenda, alibi à nobis expositum est. In præsenti verò est examinandum id, quod propositum fuerat, vt eorum vnumquodque sigillatim partiamur. Sed nos seorsum de his in aliis egimus: de morbis, inquam, in libro de morborũ differentiis, de causis item in alio libro: quemadmodum etiã in alio de symptomatibus: sed & sanorũ differentias in libris de salubri parte medicinæ: in therapeuticis quoq; facta diuisione, & morborũ, & symptomatũ, & causarum, docui quo modo omnibus sit consulendum. Et nimirum per hanc etiam partitionem facilè inueniuntur ea, quę prima, & quàm præcipua sunt in arte, non esse alia ab illis, quę diximus: necnon, & ea, quę secundum locum obtinent, & quę etiam tertium, vt antea quoque à nobis expositũ est: oportet etenim, & hæc ipsa partiri: quod si rectè fiat, oportebit partitionem tandẽ peruenire ad elemẽtares vsque notitias. Quòd autem variè possit vnumquodque, quod propositum sit, diuidi, nec vno tantummodo dixere philosophi omnes, qui dialecticam maximè calluerunt: atque in primis Plato duobus libris, sophista inquã, & politico. Nihil igitur est cur ex multiplicitate partitionũ turberis, si multifariam antiqui medicam artẽ partiti sunt: quin potius perpende si nihil sit pretermissum ex iis, quę occurrere possunt. Profectò quicunque hęc obseruauerit, is suam partitionem modestè prosequetur. Veruntamen optimum erit (vt etiam priùs diximus) si initium à maximè propria sumpserimus materia, cui mox ex prędicta methodo alia addiderimus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἐν τίνι οἱ Λογικοὶ Ἰατροὶ τῶν Ἐμπειρικῶν διαφέρουσι.

ΤΗΣ ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν ἡ ὑγίεια, τέλος δὲ, ἡ κτῆσις αὐτῆς. ἐξ ὧν δ' ἄν τις ἢ μὴ παροῦσαν ὑγίειαν ἐργάζοιτο, ἢ παροῦσαν διαφυλάττοι, γινώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλεῖται δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ οὖσαν ὑγίειαν, ἰάματά τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν οὖσαν ὑγίειαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ἐπιστήμην ὁ παλαιὸς λόγος φησίν. ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τά τε φυλάσσοντα τὴν οὖσαν ὑγίειαν, καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην ἀνασώζοντα. νοσερὰ δὲ, τἀναντία τούτων. δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρὸς τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἑλεῖν, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην εὐπορήσομεν, οὐκέθ' ὁμοίως παρὰ πᾶσιν ὡμολόγηται, ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασι τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ, καὶ ὁ λόγος οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δὲ, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι, παρωνύμως ἐκείνῃ Ἐμπειρικοί. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, Λογικοί. καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἡ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, ἡ δὲ ἑτέρα, δι' ἐνδείξεως. καὶ ὀνόματά γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικήν τε καὶ λογικήν. καλεῖν δὲ εἰσὶν εἰθισμένοι, τὴν μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν. τὴν δὲ λογικὴν, δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν. καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικούς τε καὶ τηρητικοὺς, καὶ μνημονευτικοὺς τῶν φαινομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο. λογικοὺς δὲ καὶ δογματικοὺς καὶ ἀναλογιστικοὺς, ὅσοι τὸν λόγον προσήκοντο.

CAPVT I.

Quid Rationales Medici ab Empiricis differant.

MEDICÆ artis ſcopus, ſanitas eſt; finis, ipſius adeptio. At medicis neceſſarium eſt cognoſcere, ex quibus quis aut abſentem ſanitatem reſtituat, aut præſentem tueatur. Vocantur autem ea quæ abſentem reuocant remedia, & auxilia; quæ verò præſentem conſeruant, ſalubris victus ratio. Hac igitur ratione & ipſam medicinam ſalubrium inſalubriúmque ſcientiam priſca definitio aſſerit. Salubria quidem vocans, tum quæ præſentem ſanitatem tuentur, tum quæ deperditam reſtituunt; inſalubria verò quæ his contraria ſunt. Amborũ enim cognitione medicus indiget, vt illa eligat, hæc vitet. Vnde verò horum ſcientiam facilè comparet, nondum peræquè ab omnibus conceſſum eſt. Sed alij quidẽ ſolam experientiam ſatis eſſe arti pronunciant; aliis verò & ratio non exigua videtur conferre. Nominantur autẽ qui experientiã ſolam profitentur, Empirici nomine ab illa deducto; ſimiliter qui ratione nituntur, Rationales. Atque hæ duæ principes artis medendi ſectæ ſunt; vna quidẽ experimentis ad remediorũ inuentionẽ tendit; altera verò per indicationem. Et ſectis etiam nomina impoſuerũt, Empiricen, & Rationalem. Vocare autẽ conſuêrunt Empiricen quidem, obſeruatricẽ, & memorem ſiue mnemoneuticen, Rationalẽ verò, dogmaticam, & analogiſticam. Atque viros peræque ac ſectas conſtituebãt; eóſque vocitabãt, & Empiricos, & obſeruatores, & apparentiũ memores, quicunque experientiã ſectabantur; qui verò rationem profitebantur, eos Rationales, & dogmaticos, & analogiſticos.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τέχνης τῶν Ἐμπειρικῶν.

ΣΥστήσασθαι δὲ τὴν τέχνην, οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ, τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη, τὰ μὲν, ἀπὸ ταυτομάτου γινόμενα νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷον αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἱδρῶτας, ἢ διαῤῥοίας, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τό γε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον. ἕτερα δὲ, ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνετο, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας,

CAPVT II.

De arte Empiricorum.

ENimvero artem Empirici hunc in modũ cõſtitutam eſſe pronunciant, quoniam multos hominibus affectus viderent oboriri, nonnullos quidẽ ſua ſponte cõmunes tum ægris, tũ ſanis, vt ſanguinis fluxum ex naribus, vel ſudores, vel alui profluuia, vel aliud huiuſmodi quippiã, quod vel noxã, vel opem afferat, nõ tamẽ cauſam effectricẽ ſenſibus obiectã habeat; alios verò quorũ cauſa quidem apparuit, nõ tamẽ ex noſtro inſtituto,

&

sed casu aliquo, vt si cui collapso vel icto, aut aliter vulnerato, cōtigerit sanguinē fluere, & auiditati quum obsequitur, in morbo frigidam aquam bibere, aut vinū, aut id genus alia, quorum quodque ad vtilitatem noxámve cessit. Priorē itaque speciem iuuantium, vel lædentium naturalē vocabāt; alterā verò fortuitā. Vtriusque autē ipsarū primā inspectionem, fortuitam occasionem, seu incidentiā nominabant, quòd rebus inconsultò incidat, nomen imponētes. Incidens igitur experiētię species talis est. Vltranea verò est, quū vltro vel somniis admoniti, vel alia ducti opinione ad experientiam accesserint. Quinetiā tertia experientiæ species est imitatoria, quum ex iis quæ quodcunque iuuerint, aut læserint, vel natura, vel casu, vel suomet instinctu, statim in ipsis affectibus ad experientiam ducitur. Atque hæc est, quæ artē ipsorū potissimum constituerit; non enim bis dūtaxat, aut ter, verū sæpiùs id quod ante profuit, imitati sunt, postea in iisdem affectibus idē facere vt plurimū cōperientes talē memoriā, præceptū vocantes, iā id probabile, artísque partē ducunt. Quum autem multa eiusmodi præcepta ab ipsis collecta fuissent, vniuersa illa collectio erat equidem medicina; qui verò collegisset, medicus. At eiusmodi collectio, propria cuiusque inspectio, ab ipsis appellata est, quæ memoria quædā est eorū, quæ multoties similíque modò cōspecta sunt. Id verò ipsū experientiā quoq; nominabāt: eius autē documentū, historiā. Nā id ipsum ei qui obseruauerit, ipsa inspectio est; discenti verò, quod obseruatū est, historia. At quia etiam in morbos quosdā incidebāt interdū antea nō visos, vel aliquos cognitos quidē, sed in iis locis, vbi nulla esset remediorū copia, quę experiētia obseruarint, instrumentū aliquod auxiliis inueniēdis fecerūt, nēpe ad similia transitum; quo plerumque vsi etiā ab affectu ad affectū similē idē præsidiū transferunt; itē à loco ad locū: à remedio prius cognito, ad simile aliquod deueniunt. Ab affectu quidē ad affectū, vt si ab erysipelate ad herpetem transeāt. A loco verò ad locum, vt à brachio ad femur. Ab auxilio ad auxiliū, vt in alui profluuiis à cydonio malo ad mespilū. Atqui omnis huiusmodi transitus ad inuentionē via est. Verùm inuentio nondū ante experientiā est; sed statim vbi quod speratur in experimentum deductum est, id iam fide dignū est, cuius testimoniū experiētia perhibuit, non minùs ac si plerumque pari modo se habere obseruatum fuerit. Porrò experientiā hanc quæ similium transitum sequitur, exercitatoriam vocant; quòd eum qui hac ratione quid inuenturus sit, in arte exercitatū ac astrictū esse oporteat. Ac priora cuncta experimenta quæ experientiā præcesserunt, quibus ars ad sui constitutionem indigebat, etiam in quibuslibet fieri possunt. Talis equidē per experimentum ad artis finem via est.

CAPVT III.

De arte Rationalium.

AT quæ ratione præcedit, corporis naturam cui mederi conatur, iubet perdiscere; ad hæc omnium causarum vires, quibus affectum quotidie corpus, aut salubrius, aut insalubrius euadit. Post hæc iam & aëris, aquarum, regionū, studiorum, ciborum, potuum, & consuetudinum naturam nosse medicum oportere proferūt;

ἀλλὰ κατά τινα συντυχίαν, οἷον συνέβη πεσόντα τινὰ, ἢ πληγέντα, ἢ ἄλλως πως τρωθέντα αἷμα ῥυῆναι, καὶ πιεῖν ἐν νόσῳ χαρισάμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα. τὸ μὲν οὖν πρότερον εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκάλουν φυσικὸν, τὸ δὲ δεύτερον, τυχικόν. ἑκατέρου δὲ αὐτῶν τὴν πρώτην θέαν περίπτωσιν ὠνόμαζον ἀπὸ τοῦ περιπίπτειν ἀβουλήτως τοῖς πράγμασι τοὔνομα θέμενοι. τὸ μὲν οὖν περιπτωτικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας, τοιοῦτόν ἐστι. τὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἑκόντες ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκωνται, ἢ ὑπὸ ὀνειράτων προτραπέντες, ἢ ἄλλως πως δοξάσαντες. ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμπειρίας εἶδός ἐστι τὸ μιμητικὸν, ὅταν τῶν ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁτιοῦν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ, ἢ αὐτοσχεδίως, αὖθις ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν, εἰς πεῖραν ἄγοιτο. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῶν συστησάμενον. οὐ γὰρ δὶς μόνον, ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφελῆσαν, εἶτα ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν εὑρίσκοντες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν τοιαύτην μνήμην, θεώρημα καλέσαντες, ἤδη πιστὸν ἡγοῦνται καὶ μέρος τῆς τέχνης. ὡς δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἠθροίζετο αὐτοῖς, ἰατρικὴ μὲν ἦν τὸ σύμπαν ἄθροισμα, ὁ δὲ ἀθροίσας, ἰατρός. ἐκλήθη δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις οὖσα τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὠνόμαζον δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμπειρίαν· ἱστορίαν δὲ, τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι, αὐτοψία, τῷ δὲ μαθόντι τὸ τετηρημένον, ἱστορία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν ἐνετύγχανον, ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐχ ἑωραμένοις, ἤ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ᾽ ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων εὐπορία, τῶν διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων εὑρετικὸν ἐποιήσαντο, τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, ᾧ χρώμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ πάθους, ἐπὶ πάθος ὅμοιον τὸ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρουσι, καὶ ἀπὸ τόπου ἐπὶ τόπον. καὶ ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματος, ἐπί τι παραπλήσιον ἔρχονται. ἀπὸ μὲν πάθους, ἐπὶ πάθος, ὡς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατος ἐπὶ ἕρπητα μεταβαίνοιεν. ἀπὸ δὲ τόπου ἐπὶ τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίονος ἐπὶ μηρόν. ἀπὸ δὲ βοηθήματος ἐπὶ βοήθημα, ὡς ἐν διαρροίαις ἀπὸ μήλου κυδωνίου ἐπὶ μέσπιλον. ἅπασα δὲ ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μὲν ἐστιν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν. εὕρεσις δὲ οὐδέ πως πρὸ τῆς πείρας, ἀλλ᾽ ἡνίκα ἂν τὸ ἐλπισθὲν εἰς πεῖραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ᾽ αὐτῆς ἐστιν, οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ καὶ πλειστάκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τὴν δὲ πεῖραν ταύτην τὴν ἑπομένην τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, τριβικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρὴ τετρῖφθαι κατὰ τὴν τέχνην, τὸν μέλλοντά τι οὕτως εὑρήσειν. αἱ δὲ ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι, αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς σύστασιν ἐδεῖτο ἡ τέχνη, καὶ περὶ τοὺς τυχόντας δύνανται γενέσθαι. τοιαύτη μὲν ἡ διὰ τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τέχνης τῶν λογικῶν.

Ἡ δὲ διὰ τοῦ λόγου, φύσιν ἐκμαθεῖν παρακελεύεται, οὗ τε σώματος οὗ ἐπιχειρεῖ ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων τὰς δυνάμεις, οἷς ὁσημέραι περιπίπτον τὸ σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ γίγνεται. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χωρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἐθῶν ἐπιστήμονά φασι δεῖν εἶναι τὸν ἰατρὸν,

ὅπως τῶν τε νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας εὑρίσκῃ, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, καὶ παραβάλλειν οἷός τε εἴη καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τῷ τοιῷδε τῆς αἰτίας εἴδει, τὸ τοιάνδε δύναμιν ἔχον προσαχθὲν φάρμακον, τοιόν τι ἐργάσεσθαι πέφυκε. πρὶν γὰρ ἐν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐχ οἷόν τέ φασιν, ἰαμάτων εὐπορῆσαι αὐτόν. δεῖ, ἵνα ἐκ μικροῦ παραδείγματος ἴδῃς τὸ πᾶν, ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνώμενόν τε καὶ σκληρὸν, καὶ ἀντίτυπον, καὶ ἐν ὄγκῳ μείζονι, ἐνταῦθα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. πρῶτον μὲν ὅτι ῥυὲν ὑγρόν τι πλέον τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος, ἐξῆρέ τε αὐτὸ, καὶ διατεῖνον, εἰς ὀδύνην ἤγαγεν. ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἔτι ἐπιρρέοι, εἴργειν τοῦ ἐπιρρεῖν. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο κενοῦν ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιρρέον ἔτι κωλύσεις, τὸ δ' ἤδη περιεχόμενον, κενώσεις; ψύχων μὲν καὶ στύφων σὺ τὸ μέρος, κωλύσεις τὸ ἐπιρρέον. ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσεις τὸ ἠθροισμένον. οὕτω μὲν οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς διαθέσεως, ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος γίνεται, οὐ μὴν ἀρκεῖν ταύτην γε μόνην φασὶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νοσοῦντος ἑτέραν ἔνδειξιν εἶναι, καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας, ἄλλην, καὶ παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως, ἄλλην. οὕτω δὲ καὶ παρὰ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν ἐθῶν, ἔνδειξιν ἀφ' ἑκάστου τούτων γίγνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. δεῖ, ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς. ἔστω τινὰ πυρέττειν ὀξέως, ὀκνοῦντά τε κινεῖσθαι, καὶ βαρέως τοῦ σώματος αἰσθανόμενον. ἔστω δὲ καὶ ὀγκωδέστερος νῦν ἢ πρόσθεν, καὶ ἔρευθος πλέον ἐχέτω, ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ μείζονι, παντί που δῆλον ὡς τῷ τοιούτῳ πλῆθος αἵματος θερμοτέρου πλεονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἢ δῆλον ὅτι ἡ κένωσις; ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει. τὰ δὲ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κενώσομεν, ἢ μέχρι πόσου; τοῦτο οὐκέτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι. χρὴ γὰρ καὶ δύναμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προσεπισκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τὴν δύναμιν, καὶ ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ, καὶ τὸ χωρίον εὔκρατον, οὐκ ἂν ἁμάρτοις εἰ φλέβα τεμὼν κενώσεις τοῦ αἵματος, ὅσον ἡ αἰτία κελεύει. ἀρρώστου δὲ τῆς δυνάμεως οὔσης, καὶ τῆς ἡλικίας, ἢ παιδὸς κομιδῇ μικροῦ, ἢ πρεσβύτου πάνυ, καὶ χωρίου τοῦ κατεψυγμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, ἢ σφόδρα ψυχρᾶς, ἢ σφόδρα θερμῆς, οὐκ ἄν τις ἔτι τολμήσειε φλεβοτομεῖν. οὕτω δὲ καὶ ἔθη, καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύουσι. γίνεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἰδίαν.

quò morborum omnium causas, & remediorum facultates inueniat; præterea conijcere possit, & ratiocinari medicamentum huiusmodi facultate præditum, si tali causæ speciei adhibeatur, tale quippiam effecturum esse. Nam priusquam in his omnibus variè se exercuerit medicus fieri non posse aiunt, vt remediorum copiam consequatur. Esto scilicet, vt exiguo exemplo totum id condiscas, pars corporis aliqua dolens, & dura, & renitens, & in tumore maiori. Hîc causam medicum inuenire oportet, primùm quidem quòd humor aliquis naturali copiosior in eam partem fluens, ipsam extulit, & distendens in dolorem adduxit. Deinde verò si quid adhuc influat, prohibere ab influxu; sin minùs, partem iam euacuare. Quare igitur ratione quod influit adhuc sistes, & quod continetur, vacuabis? Refrigerando sanè & astringendo partem, tu quod influit sistes; humectando laxandóque, quod collectum est vacuabis. Hoc itaque pacto ab ipso affectu eius quod confert indicatio ipsis oboritur. Non tamen hanc solam esse satis aiunt, sed & ab ægrotantis viribus alteram indicationem sumi; & ab ætate aliam; & à propria ipsius ægri natura aliam: ita verò & ab anni tempestate, & regionis natura, & à studiis, & consuetudinem peculiarem à singulis, eius quod confert, indicationes fieri. Verbi gratia, (vt hoc quoque exemplo fiat dilucidius,) concedatur aliquem acutè febricitare, ad motum segnem esse, grauitatem corporis sentire; sit verò tumidus magis nunc quàm priùs, & rubicundior appareat, ad hæc sint & ipsi venæ tumidiores; cuique patet sanguinis calidioris plenitudinem huic redundare. Quod igitur remedium? an constat euacuationem id esse? hoc namque remedium plenitudini contrarium. At contrariorum contraria sunt remedia. Quomodo igitur ipsum euacuabimus, aut quousque? hoc nondum à causa sola constare potest. Nam vires, ætas, anni tempestas, regio, aliáque paulò ante commemorata prius inspicienda sunt. Nam si validis sit viribus, & ætate florenti, & tempus anni vernum, & regio temperata, non erraueris, si vena incisa tantum vacues sanguinis, quantum causa postulet. Imbecillis autem viribus, ætate vel puero admodum paruo, vel seni multum, in regione frigidiore, qualis est Scythia, aut calidiore vt Æthiopia, & anni tempore vel insigniter frigido, vel admodum calido, nemo adhuc venam incidere ausus fuerit. Ita verò & consuetudinem, & studia, & naturas corporum inspicere præcipiunt. Siquidem eius quod ipsis conducit, propriam ex omnibus illis indicationem fieri volunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Πῶς ταὐτὰ τὰ τῶν Ἐμπειρικῶν τε καὶ τῶν λογικῶν ἰατρῶν βοηθήματα ἀπὸ τῶν διαφόρων ἐνδείξεων γίνεται.

Ἀφ' ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τοῦ συμφέροντος τοῖς Δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις τοῖς Ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι, τῷ μὲν Δογματικῷ, τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει. τῷ δὲ Ἐμπειρικῷ, τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως.

CAPVT IV.

Quo pacto eadem Empiricorum, & Rationalium Medicorum remedia à diuersis indicationibus oriantur.

A Quibus autem rei cõferentis indicatio Methodicis est, ab iisdẽ Empiricis obseruatio. Prædicta enim symptomatum cõgeries in febricitante, quam syndromen vel concursum vocare cõsueuerunt, Dogmatico quidem vacuationem indicat, Empirico obseruationis recordationem.

Etenim

Etenim in huiuſmodi affectibus, quum euacuationem ſæpe profuiſſe viderit, nunc quoque ſi vtatur eandem profuturam ſperat. Quinetiam florentes ætate idoneam vacuationem haud moleſtè ferre conſpexit, ex quibus id crebrò aduertit. Sic vere magis, quàm æſtate, & in loco temperato; tum ſi conſuetudo quæpiam vacuandi ægro fuerit, nempe per hæmorrhoidas, vel per nares, Dogmaticus quidem eam ob rem plus ſanguinis à rei natura incitatus adimit; Empiricus autem, quòd ita obſeruauerit. Ac vniuerſè loquēdo, eadē remedia in eiſdem affectibus & Dogmatici & Empirici aſſumunt, de ipſorum inuentionis modo diſſentientes. Nam in ipſis apparentibus in corpore ſymptomatis, indicatio quidem cauſæ fit Dogmaticis, ex qua curationem inueniunt; Empiricis verò recordatio eorum quæ multoties eodem modo obſeruata ſunt. In quibus autem nullum euidens ſymptoma, quod cauſam indicet, Dogmatici habent, in his non verentur quærere cauſam euidentem, quam procatarcticam nominant; vt ſi canis rabidus momorderit, aut vipera, aut aliud quid eiuſmodi. Siquidem vlcus ipſum nihilo magis ab aliis vlceribus diuerſum ſemper apparet, quàm omnino per initia. Nam in rabido cane perpetuo ſimile iis qui ab alio quodam morſi ſunt, apparet; verùm in viperis primis diebus aliis ſimile; poſtea quum iam deteriùs habuerint, affectiones quædam corporis ipſis pernicioſæ oboriuntur. Et huiuſmodi ſymptomata omnia quæ ab animalibus virus iaculantibus fiunt, ſi non probè ſtatim per initia curentur, extremè pernicioſa euadunt. Quæ igitur recta curatio? An videlicet venenum quod ſimul cum morſu corpori incidit, euacuandum eſt? Non itaque cicatrix obducenda, neque eiuſmodi vulnera ſubitò claudenda ſunt; ſed econtrario ſi parua fuerint, ſæpe omnino incidenda; imò iam & calidis, & acribus, & iis quæ trahere ſiccaréque virus poſſunt medicamentis, ob eandem cauſam vti conuenit. Eadem verò medicamenta & Empirici adhibent, non à rei ipſius natura ad ipſorum inuentionem ducti, ſed recordatione eorum quæ per experientiam comperta ſunt. Quemadmodum enim in ætatibus, & anni tempeſtatibus & regionibus vniuſcuſque dictorum curatio per experientiam ipſis nota ac comperta erat; ſic etiam cauſis euidentibus, quas vocant procatarcticas. Itaque ſi iam vtraſque inuentionis vias eſſe veras inuicem concederent, ipſis haud pluribus verbis opus eſſet.

CAPVT V.

Quæ Empirici & Rationales Medici inuicem reprehendunt.

QVoniam verò experientiā Dogmatici damnant, alij tanquam inconſtantem, alij vt imperfectā, reliqui vt artis expertem. Rationē autem rurſus Empirici tanquā probabilē non autem verā reprehendunt; Proinde duplex vtriſque ſermo lōgúſque admodum protēditur, dū ſe mutuò partim accuſant, partímque defendūt. Nā quæ cōtra experientiā ab Aſclepiade, demonſtrante nihil ſæpe eodem videri modo poſſe, dicta ſunt, inconſtantem prorſus ipſam eſſe, neque vel minimum quicquam poſſe inuenire idoneam eſſe declarant. Quę verò ab Eraſiſtrato dicta ſunt, qui ſimplicia quidē etiam in ſimplicibus experientia inueniri fatetur,

A ἐπὶ γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων, πολλάκις ἑωρακὼς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὀνήσειν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν, ἐξ ὧν πολλάκις ἑώρακεν· οὕτω δὲ καὶ ἦρος μᾶλλον, ἢ θέρους, καὶ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ, καὶ εἰ ἔθος δέ τι κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷον δι' αἱμορροΐδος, ἢ διὰ ῥινῶν, ὁ μὲν Δογματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ διὰ τοῦτο πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, ὅτι οὕτω τετήρηκεν, καὶ καθόλου φάναι, τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάσεις, οἵ τε Δογματικοὶ καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ παραλαμβάνουσι, B περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες. ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶμα συμπτώμασιν, ἔνδειξις μὲν τῆς αἰτίας γίνεται τοῖς Δογματικοῖς, ἐξ ἧς τὴν θεραπείαν εὑρίσκουσιν. ὑπόμνησις δὲ, τοῖς Ἐμπειρικοῖς, τῶν πολλάκις ὡσαύτως τετηρημένων. ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἔχουσιν οἱ Δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τὸ τὴν αἰτίαν ἐνδεικνύμενον, ἐπὶ τούτων ἐρωτᾷν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον. οἷον, εἰ κύων λυττῶν ἦν ὁ δακὼν, ἢ ἔχιδνα, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος αὐτὸ, οὐδὲν ἀλλοιότερον μέχρι παντὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν, ἢ πάντως γε κατ' ἀρ- C χάς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ λυττῶντος κυνὸς μέχρι παντὸς ὅμοιον φαίνεται τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς δηχθεῖσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχιδνῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δὲ, ἡνίκα ἤδη μοχθηρῶς ἔχωσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα ὀλέθρια προσγίνεται αὐτοῖς. τὰ δὴ τοιαῦτα συμπτώματα πάντα, ὅσα ὑπὸ τῶν ἰοβόλων καλουμένων ζώων γίγνεται, μὴ θεραπευόμενα καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐσχάτως ὀλέθρια καθίστανται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ δηλονότι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν ἅμα τῇ δήξει τοῦ σώματος τοῦ δηχθέντος ἐμπεσόντα; οὐκ οὖν ἐπ' οὐλὴν ἄγειν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν; D ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιτέμνειν πολλάκις εἰ μικρὰ παντελῶς. ἤδη δὲ, καὶ θερμοῖς καὶ δριμέσι, καὶ δυναμένοις ἕλκειν καὶ ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν, οὐχ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πράγματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς πείρας φανέντων μεμνημένοι: ὥσπερ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις, καὶ ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς χώραις, ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία, δι' ἐμπειρίας ἐγινώσκετο αὐτοῖς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς Προκαταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτίοις. εἰ μὲν δὴ οὖν συνεχώρουν ἀλ- E λήλοις τὰς ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως ἀμφοτέρας ἀληθεῖς εἶναι, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὧν πως ἀλλήλοις οἱ Ἐμπειρικοὶ καὶ Λογικοὶ κατηγοροῦσι.

ἘΠεὶ δὲ τῆς Ἐμπειρίας οἱ Δογματικοὶ κατηγοροῦσιν, οἱ μὲν ὡς ἀσυστάτου, οἱ δὲ ὡς ἀτελοῦς, οἱ δὲ ὡς ἀτέχνου. τοῦ λόγου δὲ πάλιν οἱ Ἐμπειρικοὶ ὡς πιθανοῦ μὲν, οὐκ ἀληθοῦς δέ· διὰ τοῦτο διπλοῦς ἑκατέροις ὁ λόγος, καὶ μακρὸς πάνυ περαίνεται, F κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρει. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ τῆς Ἐμπειρίας εἰρημένα, δεικνύντος ὡς οἷόν τε μηδὲν πλειστάκις ὡσαύτως ὀφθῆναι δύνασθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσύστατον εἶναι βούλεται, μηδὲ τι σμικρότατον εὑρεῖν οὖσαν ἱκανήν. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου, τὰ μὲν ἁπλᾶ, καὶ ἐφ' ἁπλοῖς εὑρίσκεσθαι διὰ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος;

οἶδ' ὅτι καὶ ἡ ἀνδράχνη τῆς αἱμωδίας ἴαμά ἐστιν, οὐ μὴν τά γε σύνθετα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἔτι συγχωροῦντος, οὐκ ἀδύνατον μὲν αὐτὴν τὸ παράπαν εὑρίσκειν, οὐ μὴν εἰς ἅπαντά γε ἱκανὴν εἶναι βούλεται. τὰ δὲ, τῶν μὲν τοιαῦτα συγχωρούντων εὑρίσκεσθαι διὰ τῆς ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δὲ αὐτῆς τὸ ἀπειροειδόν τε καὶ μακρὸν, καὶ ὡς αὐτοί φασιν ἀμέθοδον, εἶθ' οὕτω τὸν λόγον εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύστατον μὲν, οὐδὲ ἀνύπαρκτον, οἶδ' ἄτεχνον δέ τι πρᾶγμα τὴν ἐμπειρίαν εἶναι βούλεται. πρὸς ταύτας δὴ τὰς ἐφόδους τῶν λόγων ἀπολογούμενοι καὶ συστατικὴν, καὶ αὐτάρκη, καὶ τεχνικὴν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυειδῶς, ὥστε πάλιν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατηγορίας τοῖς Δογματικοῖς, ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰρ αὐτοῖς τοῦ τε σώματος τὴν φύσιν ἐπίστασθαι, καὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς γενέσεις, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, ὁμόσε χωροῦντες οἱ Ἐμπειρικοὶ πάντα διαβάλλουσιν, ὡς ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος προϊόντα, βεβαίαν δὲ γνῶσιν οὐδεμίαν ἔχοντα. ἔστι δ' ὅτε μὲν καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες, τὸ ἄχρηστον αὐτῶν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται. καὶ τοῦτό ποτε δόντες, αὖθις τὸ περιττὸν ἐξελέγχουσιν. τοιαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν Ἐμπειρικοί τε καὶ Δογματικοί. ἐν μέρει δὲ πολλὰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ἐν ταῖς περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν ἀφανῶν ζητήσεσιν. τῶν μὲν τὴν ἀνατομὴν, καὶ τὴν ἔνδειξιν, καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπαινούντων, ὄργανα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θηρευτικά. τῶν δ' Ἐμπειρικῶν, μήθ' εὑρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγχωρούντων, μήτ' εἰ καὶ εὑρίσκοιτο ἀναγκαῖον εἰς τὴν τέχνην εἶναι τοῦτο. ἀλλὰ μήτε ἔνδειξιν ὑπάρχειν τὸ παράπαν, μήθ' ἕτερον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι. πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ αὐτῶν γνώσεως, μηδ' εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός. ἀλλὰ μηδὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην, εἶτα καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς διαλεκτικῆς λέγουσί τι, καὶ πρὸς τοὺς ὅρους, καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι ἀπόδειξίν φασιν, ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν μοχθηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ Δογματικοὶ χρῆσθαι λέγουσί τι, καὶ περὶ παντὸς ἀναλογισμοῦ. καὶ ὡς οὗτος μὲν ἀδύνατος εὑρίσκειν ὃ ἐπαγγέλλεται. καὶ οὔτ' ἄλλη τις τέχνη συνίσταται κατ' αὐτὸν, οὐδὲ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πρόεισιν. ὁ δὲ ἐπιλογισμὸς ὃν δὴ φαινομένων εἶναί φασι, χρήσιμος μὲν εἰς εὕρεσιν τῶν προσκαίρων ἀδήλων, οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν ὅσα τοῦ γένους μέν ἐστι τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν ἤδη γέ πω πέφηνε. χρήσιμος δὲ καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν κατὰ τοῦ φαινομένου τι λέγειν τολμώντων. χρήσιμος δὲ καὶ τὸ παρορώμενον τοῖς φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπαντῆσαι, μηδαμοῦ τῶν ἐναργῶν ἀφιστάμενος, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀεὶ διατρίβων, οὐ μὴν ὅ γε ἀναλογισμός φασιν, ἀλλὰ ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων, λήγει δὲ ἐπὶ τὰ διαπαντὸς ἄδηλα. καὶ διὰ τοῦτο πολυειδής ἐστιν. ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν φαινομένων ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ τῶν ἀδήλων παραγίνεται. καὶ τὴν διαφωνίαν ἐντεῦθεν προχειρίζονται τὴν ἀνεπίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον εἶναι τῆς ἀκαταληψίας φασίν. οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν, τὴν μὲν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν, κατάληψιν, ἀκαταληψίαν δὲ, τὸ ἐναντίον ταύτῃ, καὶ τὴν μὲν ἀκαταληψίαν, αἰτίαν εἶναί φασι τῆς διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου. τὴν διαφωνίαν δ' αὖ πάλιν, τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν ἐπὶ τῶν ἀδήλων ἀγωνολογίαν εἶναί φασιν,

A vt portulacam quoque dentiũ ſtupori remedium eſſe, non tamen compoſita quoque in compoſitis itidem cõcedat, haud ineptam quidem ipſam toti inueniendo, ſed non ad omnia ſufficere affirmant. Hæc verò dicta eorũ, qui per experientiã quidem talia inueniri concedunt, ſed vituperant eandem, quòd incerta vagetur, ac in nullo ſiſtat præſcripto; tũ quòd longa & Amethodos, vt ipſi aiunt, id eſt, ſine via & ratione conſiſtat; deinde ſic rationem inducunt, non ceu inconſtãtem, neque infirmam, ſed experiẽtiam veluti rem quandam inartificioſam eſſe arguunt. Viciſſim Empirici rationalium dicteria reuellentes, experientiam conſiſtentem, artificioſam, & quæ ſatis cuique faciat, oſtendere conantur rationem multis adeo modis reprehen-B dere, vt rurſus ad ſingulas accuſationis ſpecies Dogmaticos reſpondere ſit neceſſarium. Nam hi quum & naturam corporis, & morborũ omnium generationes, & remediorum facultates cognoſcere ſe profiteantur, Empirici cominus progreſſi, omnia *illorum* calumniantur, tanquam probabilia, ſimiliáque vero tantum, nullam autem firmã cognitionem habentia. Nonnunquam verò quum ipſorum cognitionem concedunt eorum nullum eſſe vſum oſtendere nituntur. Et ſi quando id eſſe C permiſerint, rurſus vt ſuperuacaneum reprehendunt. Talia ſanè generatim ſibi mutuò obiiciunt, contendúntque & Empirici & Dogmatici. Particulatim verò multa in vnoquoque ipſorum, vt in quæſtionibus de abditarum cauſarum inuentione, dum hi diſſectionem corporum & indicationem, & dialecticam ſpeculationem commendant; inſtrumenta enim hæc ipſis ſunt, quibus abdita indagantur; Empirici verò neque inuenire quicquã diſſectione admittunt, neque ſi etiam inueniatur, neceſſarium ad artem hoc eſſe; imò neque indicationem omnino exiſtere, neque alterum ex altero cognoſci poſſe contendunt. Omnia enim ſui co-D gnitionem requirere, neque eſſe aliquod vllius rei natura obſcuræ indicium; imò ne dialecticẽ quidem vllam artem deſiderare. Poſtea etiã aduerſus dialecticæ ſuppoſitiones atque definitiones quippiam commentãtur. Ad hæc neutiquã rei cuiuſuis natura latentis demonſtrationẽ eſſe pronunciant. Iã verò & de vitioſis demonſtrationis modis quibus Dogmatici vti conſuerunt, de omníque ratiocinatione nõnulla dicunt, & quòd nõ poſſit inuenire quæ promittat, & quòd neque alia quædã ars ex ea conſtituatur; neque vita hominũ ſecundum E eã tranſigatur. At epilogiſmus queat euidentem rationẽ eſſe, proferunt, latẽtium inſigniũ cauſarũ inuentioni vtilis eſt; ſic enim hi vocant, quæ quidẽ ex ſenſiliũ genere ſint, nondũ tamen apparuerunt. Vtilis etiã eſt arguẽdis iis, qui aduerſus manifeſta quicquã audent pronunciare. Sed & vtilis eſt, ad indicandũ quod in apparẽtibus prætermittitur; & occurrendũ falſis argumẽtationibus; vt qui ab euidẽtibus nunquã recedat, verũ in his perpetuo verſetur; nõ tamen huiuſmodi eſt analogiſmus, aiunt, ſed à manifeſtis incipit, in obſcura verò ſẽper deF ſinit, ob idq; multiformis eſt, Nã ab euidẽtib⁹ ipſis ad abdita alia atq; alia proficiſcitur. Atque hîc cõtrouerſiã iniudicatã proponũt, quã indiciũ eſſe dicũt incõprehẽſionis. Sic enim ipſi verã quidẽ firmámque cognitionẽ, vocãt cõprehenſionẽ, incõprehenſionẽ verò cõtrariã. Atque incomprehenſionem, diſcordiæ iniudicatæ cauſam eſſe aiunt; diſcordiam rurſus incomprehẽſionis ſignum; iniudicatam vero de latentibus quæ eſt diſſenſionẽ,

non

non quæ de perspicuis enunciant. Nam vnumquodque hîc apparens, vera loquentibus testimonium exhibet, mentientes coarguit. Hoc genus sex millia Empirici & Rationales mutuò sibi obiiciunt; curationem in eisdem affectibus eandem molientes, qui in vtraque secta legitimè exercitati sunt.

οὐ τὴν περὶ τῶν φαινομένων. ἐν τούτῳ γὰρ ἕκαστον φαινόμενον οἷόν ἐστι, μάρτυρας μὲν τοὺς ἀληθεύοντας, ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία πρὸς ἀλλήλους ἐρίζουσιν Ἐμπειρικοί τε καὶ Δογματικοί, τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμῳ καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἤσκηνται.

CAPVT VI.

De Methodicorum secta.

Methodici vocantur (sic enim seipsos nominarunt, tanquam non etiam priores Dogmatici artem methodo tractare profiteantur) ne verbótenus quidem cum priscis sectis contendere videntur, sed etiam multa artis opera innouare; qui neque locum affectum ad curationis indicationem prodesse quicquam aiunt, neque causam, neque ætatem, neque tempus, neque regionem, neque virium ægrotantis inspectionem, vel naturæ, vel ipsius habitus, respuunt autem anni tempestates, loca & consuetudines, à solis affectionibus remedij indicatione petita contenti, eámque sufficere dicentes; nihil autem ab his speciatim, sed communiter vniuersímque statuunt. Atque iam communitates vocant, quæ simul ipsa particularia omnia comprehendunt. Nonnulli quidem morborum omnium, qui ex victus ratione proueniunt, nonnulli verò omnium sermone absoluto, duas communitates, & tertiam aliquam mixtam indicare nituntur. Nomina verò ipsis imposuerunt astrictionem & fluorẽ, & quemlibet morbum dicunt vel astrictum vel fluentem esse, vel ex ambobus compositum. Si enim naturales corporũ euacuationes retinentur, astrictionem; si autem magis efferantur, fluorem vocant; quum autem & retinentur & efferuntur, complexus morborum in hoc constituitur; quemadmodum in oculo inflammatione simul & defluxione laborante, Inflammationem enim, quæ astrictus est affectus, quoniam non sola nunc, sed cũ fluore circa vnum eundémque locum oborta est, totum facere affectum complexum seu compositũ. Conferentis verò remedij indicationem in astrictis laxationem, in fluidis suppressionẽ esse. Genu, verbi gratia si inflammationem patiatur, laxandũ; ventriculum, vel oculum profluentem, comprimendum, tenendúmque esse præcipiunt. Si mixtum implexúmque vitiũ habet, ei quod vrget, resistendum, vt magis infestanti, periculúmque inferenti. Hoc autem est, quod vehementiori occurrẽdum esse potiùs quàm alteri dictitant. Cur igitur non Dogmaticos se nuncuparũt, quũ indicationi præsidia tribuant? Quia, inquiunt, id quod abditũ est scrutantur Dogmatici; nos autẽ in manifestis versamur. Denique & sectã suam totam ita definiunt, communitatum quæ omnibus apparent, cognitionem. Et ne aliis omnibus artibus eadem conueniat definitio (etenim & illas communitatum apparentium notitias esse iudicant) ideo apponunt, medicinæ finem consequentium. Quidam illorum non consequentium, sed ipsius fini consonantiũ adiecerunt. Complures vtrisque addicti, methodum esse aiunt manifestarũ communitatũ, cõcordantium, & consequentiũ, medicinę finem, notitiã. Nonnulli, sicut Thessalus quoque, cohærentiũ & necessariarum ad sanitatem. Atque hæc iam est ratio, cur se Dogmaticos appellari nolint;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς τῶν Μεθοδικῶν ἰατρῶν αἱρέσεως.

Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν Δογματικῶν μεθόδῳ τὴν τέχνην μεταχειρίζεσθαι φασκόντων, οὐ μέχρι λόγων μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητεῖν ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης πολλὰ μετακοσμεῖν. οἵ γε οὔτε τόπον πεπονθότα χρήσιμον οὐδὲν εἶναι φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν, οὔτε αἴτιον, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν, οὔτε τῆς νοσοῦντος τῆς δυνάμεως τὴν ἐπίσκεψιν, ἢ τῆς φύσεως, ἢ τῆς ἕξεως αὐτοῦ. παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰς ὥρας καὶ τὰς χώρας, καὶ τὰ ἔθη, παρὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν αὐτοῖς φάσκοντες. οὐδὲ παρὰ τούτων κατ' εἶδος, ἀλλὰ κοινῇ καὶ καθόλου λαμβανόμενοι, καὶ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας αὐτὰ δὴ ταῦτα, τὰ διὰ πάντων διήκοντα τῶν ἐν μέρει. καὶ πειρῶνταί γε οἱ μὲν, κατὰ δίαιταν νοσημάτων ἁπάντων. ἔνιοι δὲ καὶ πάντων ἁπλῶς, δύο κοινότητας ἐπιδεικνύναι, καί τινα τρίτην μικτήν. ὀνόματα δὲ αὐταῖς, στέγνωσιν καὶ ῥύσιν ἔθεντο, καὶ πᾶν νόσημά φασιν ἢ στεγνὸν, ἢ ῥοῶδες εἶναι, ἢ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων ἴσχοιντο, στέγνωσιν καλοῦσιν. εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥοώδεις. ἡνίκα δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροιντο, τὴν ἐπιπλοκὴν ἐν τούτῳ συνίστασθαι, καθάπερ ἐπ' ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός τε ἅμα καὶ ῥευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη ἦν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι, περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγένετο, τὸ σύμπαν ποιεῖν πάθος ἐπιπεπλεγμένον. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος ἐπὶ μὲν τῶν στεγνῶν τὴν χάλασιν· ἐπὶ δὲ τῶν ῥοωδῶν, τὴν στάσιν ὑπάρχειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τύχοι φλεγμήναντος, χαλᾶν φασι χρῆναι. ῥέουσαν δὲ τὴν κοιλίαν, ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐπέχειν τε καὶ στέλλειν. ἐν δὲ τοῖς ἐπιπεπλεγμένοις, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι. τῷ γὰρ μᾶλλον ἐνοχλοῦντι, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντι, τοῦτο δ' ἐστὶν, ὡς τῷ ἰσχυροτέρῳ ἐναντιοῦσθαί φασι δεῖν μᾶλλον ἢ θατέρῳ. τί οὖν δὴ οὐχὶ Δογματικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, ἐνδείξει τὰ βοηθήματα πορίζόμενοι; διότι, φασὶν, οἱ Δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν, ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν. ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρεσιν ἑαυτῶν οὕτως ὁρίζονται, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων. καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος εἶναι δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τέχναις, καὶ γὰρ κἀκείνας γνώσεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, διὰ τοῦτο προστιθέασιν, ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ αὐτῶν, οὐκ ἀκολούθων, ἀλλὰ συμφώνων προσέθεσαν, οἱ πλεῖστοι δ' ἄμφω συνθέντες, γνῶσιν εἶναί φασι τὴν μέθοδον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς, προσεχῶν τε καὶ ἀναγκαίων πρὸς ὑγείαν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀξιοῦσι, μήτε Δογματικοὶ καλεῖσθαι,

μήτε γὰρ δεῖσθαι τοῦ ἀδήλου καθάπερ ἐκεῖνοι, μήτε Ἐμπειρικοὶ, κἂν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον διατρίβωσιν. τῇ γὰρ ἐνδείξει κεχωρίσθαι αὐτῶν. οὐ μὴν ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον διατριβῆς, ὁμολογεῖν ἑαυτοὺς φασὶ τοῖς Ἐμπειρικοῖς. ἐκείνους μὲν γὰρ ὡς ἀγνώστων ἀποχωρῆσαι τῶν ἀδήλων, ἑαυτοὺς δὲ ὡς ἀχρήστων. καὶ τοὺς μὲν Ἐμπειρικοὺς, τήρησιν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, αὑτοὺς δὲ, ἔνδειξιν ἔχειν. ἔντε οὖν τούτοις διαφέρειν ἑαυτῶν ἑκατέροις φασὶ, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ὥρας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας, καὶ τοιαῦτα σύμπαντα περιαιροῦσιν, ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσι. δόξης δὲ χάριν τοῖς ἔμπροσθεν ἰατροῖς τετιμημένα. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεώς φασι, καὶ σεμνύνονταί γε δι' αὐτὸ καὶ θαυμάζεσθαι δικαιοῦσι. καὶ τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν, ἐπιτιμῶσι. τοὐναντίον γὰρ ἁπλῶς αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων τὴν τέχνην ὠφελεῖν, καὶ πρὸς μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, οὔτε μακρὰν ἔτι τὴν ἰατρικὴν, οὔτε χαλεπὴν εἶναι, ῥᾴστην δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μησὶν ἓξ ὅλην τάχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. οὕτω μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν δίαιταν νοσημάτων, ὡς στενὸν κομιδῇ συνῆχθαι τὸ πᾶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις καθόλου τινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν πειρῶνται, καὶ σκοποὺς ἀποτίθενται τῶν ἰαμάτων, ὀλίγους τὸν ἀριθμὸν, ὥς ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, οὐδὲ ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις ἓξ μησὶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον, ὅλην αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπῆρξεν. καὶ χρὴ χάριν οὕτω γινώσκειν αὐτοῖς τῆς συντόμου διδασκαλίας, εἴγε μὴ ψεύδονται· ψευδομένοις δὲ ὀλιγωρίαν ἐγκαλεῖν.

quippe latentibus ac obscuris se non indigere, vt illi profitentur; neque Empiricis annumerari volunt, etsi quammaximè in euidenti versentur. Nam indicatione ab ipsis separati sunt, nec tamen in ipso circa euidens exercẽdi modo se cum Empiricis conuenire dicunt. Illos enim ab obscuris tanquam incertis & dubiis recedere; se vero quasi ab inutilibus. Præterea Empiricos apparentibus obseruationem, ipsos indicationem habere. Atque in his vtrosque à se ipsis dissentire dicunt, & maximè in quibus anni tempora, ætates, loca, & hoc genus vniuersa tollunt, quæ nullum planè, vt ipsi putant, medicinæ vsum exhibent, solum verò prioribus medicis ostentationis gratia plurimi sunt æstimata. Et hoc summum methodicæ sectæ bonum esse prædicant. Quinetiã ob hoc gloriantur, séque admiratione dignos cẽsent. Insuper eũ qui vitã esse breuem; longã verò artẽ dicat, increpant. E contrariò namque artẽ quidẽ esse breuem, vitã verò longam. Siquidem omnibus, quę artem iuuare falsò putata sunt, ablatis, & ad solas cõmunitates nobis respicientibus, neque longam adhuc medicinã, neque difficilẽ, sed facillimã & perspicuã esse, quæ tota sex mensibus promptissimè perdisci queat. Hoc pacto enim in morbis, qui victus ratione sanantur, vniuersũ, in angustũ adeo coactũ esse; similiter in iis, qui ex manu, & medicamentis auxilium capiunt. Quin in illis quoque generatim quasdam cõmunitates adinuenire student, ad hæc remediorũ scopos numero paucos statuunt. Vnde mihi nõ in decantatis illis sex mensibus, sed multò etiam citius tota illorum ars disci posse videtur. Atque gratia illis habenda est de tam compendiosa disciplina, si modò non mentiantur. Mentientes autem neglientiæ accusandi sunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Καθ' οὕστινας τρόπους οἱ Μεθοδικοὶ τὴν αὐτῶν αἵρεσιν συγκροτοῦσι.

Ὡς δ' ἄν τις μάλιστα δοκεῖν μοι κρῖναι δικαίως, ἢ τυφλώττοντας αὐτοὺς περὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φεύγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι προϊέναι μόνον, ὥσπερ τοῖς Ἐμπειρικοῖς τε καὶ Δογματικοῖς, ὅσα περὶ τῆς πρώτης τῶν βοηθημάτων εὑρέσεως φιλονεικοῦσι, περὶ τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλοις, ἀλλ' ἤτοι μεγάλα βλάπτεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα, πρὸς τῆς Μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναγκαῖον, ἢ μεγάλ' ὠφελεῖσθαι. διττῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης, τῆς μὲν, διὰ τοῦ λόγου μόνου, τῆς δὲ, διὰ τῆς τῶν φαινομένων ἐναργείας. ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ λόγου, μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστίν. οὐκ οὖν αὐτῆς νῦν ὁ καιρός. ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ φαίνεσθαι, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κωλύει ταύτῃ προτέρᾳ χρήσασθαι, σαφεῖ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔσῃ, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν Μεθοδικῶν τετιμημένῃ; διὰ παντὸς γοῦν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο πρεσβεύουσιν ἐπὶ παντὶ, καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν προκαταρκτικῶν λεγομένων αἰτίων, κανόνα τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον τιθέμενοι, καὶ πρῶτός γε ὁ Μεθοδικὸς παρελθὼν ὧδέ πως λεγέτω. τί δή ποτε ψύξεις τε καὶ ἐγκαύσεις, καὶ μέθας, καὶ ἀπεψίας, καὶ πλησμονὰς, καὶ ἐνδείας, καὶ κόπους, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐδεσμάτων ποιότητας, καὶ ἐθῶν ὑπαλλαγὰς, ὦ Δογματικοί τε καὶ Ἐμπειρικοὶ μάτην πολυπραγμονεῖτε;

CAPVT VII.

Quibus rationibus Methodici suam sectam tuentur.

VErùm vt potissimũ aliquis iustè mihi videatur iudicare ipsos vel in vtilibus hallucinari, vel solos superuacua rectè fugere, iam aperiam. Enimuero neque exigua cõsideratio hęc mihi esse videtur, neque ad verba tantũ procedere, queadmodũ Empiricis, & Dogmaticis, quum de prima auxiliorũ intentione contendunt, de præsenti vsu inuicẽ conuenientes; verùm Methodicã sectã vel artis opera multũ offendere, vel iuuare multũ necesse est. Quũ autẽ duplex in rebus iudiciũ sit, vnũ à ratione sola, alterũ ab euidẽter manifestis profectum, prius maius est, quã medicinæ cãdidatis cõueniat. Quare de hoc dicere nunc opportunũ non est. Alterũ, quod in sola euidentia consistit, omniũ hominum cõmune est. Quid igitur prohibet hac priore vti, quę simul & medicinæ cãdidatis sit manifesta, & ab ipsis Methodicis in pretio habita? Nihil enim aliud quàm quod apparet, semper laudibus extollũt, atque hoc vbique profitentur, latẽtia verò omnia in nullo vsu esse referunt. Age nunc primùm causas procatarcticas dictas inspiciamus, pro iudicij regula, id quod sensibus apparet, constituentes, primúsque Methodicus in mediũ progressus hunc in modum loquatur. Quid tandem ô Dogmatici & Empirici frigus, æstum, ebrietatem, cruditatẽ, plenitudinẽ, indigentiam, lassitudines, operationes, ciborum qualitates, & consuetudinum mutationes frustra tam curiosè inquiritis?

Vtrum hęc affectionibus corporum neglectis medicaturi estis, quæ nequaquam adsunt amplius, sed ipsa quidem abeunt; quod autem ab ipsis generatum est, in corpore manet, atque huic (affectus enim est) remedium exhibere oportet? Inspiciendum igitur est qualénam existat. Si etenim astrictus morbus, soluendum corpus est; si fluens, retinendum, à quacunque causa generatus sit vterque. Ad quid igitur adhuc causa confert, quum fluidum solutione nunquam indigeat, neque astrictum retentione? Prorsus ad nihil, sicut res ipsa declarat. Similia de obscuris & continentibus causis Methodici loquuntur. Nam illas quoque superuacuas esse affirmant, morbo videlicet propriam curationem indicante, etiam causa, quæ ipsum fecit, incognita. Eodem dicendi modo ad anni tempestates, ætates, & loca descendunt, admirantes, & hîc veteres medicos rem tam claram ignorare. Nam inflammatio, quum morbus sit astrictus, vt inquiunt, non quidem æstate si oboriatur, laxantibus auxiliis opus habet; hyeme verò aliis quibusdam, sed in vtroque tempore eisdem. Neque in pueritia relaxantibus; in senectute reprimentibus; neque in Ægypto resoluentibus, Athenis cohibentibus. Contrà quum inflammationi fluens morbus adsit, nunquam soluentibus, verùm perpetuò reprimentibus, & hyeme, & æstate, & vere, & autumno, & quum ægrotus puer est, & quum iuuenis, seu florens ætate, & quum senex siue in Thracia, vel Scythia, vel Æthiopia fuerint. Quare nullum ex talibus ad quiduis conducere pronunciant, scilicet omnia hæc frustra disquiri iuuestigaríque. Quid iam corporis partium inspectio? nonne & hæc ad curationis indicationem superuacua est, & inutilis? Quisquamne audeat dicere inflammationem, in neruosa parte soluendam esse; in arteriosa, aut venosa, aut carnosa comprimendam? An omnino tam impudens quispiam sit, qui astrictam corporis partem non digerendam esse, profluuio laborantem non continendam dictitet? Si igitur partis natura nihil curationis modum immutat, sed auxilia ex affectus genere inueniuntur, inutilis plane est partis inspectio. At Methodicus quidem talis est, vt formula quadam loquendi vtar.

A πότερον ταῦτ' ἰᾶσθε μέλλετε, τὰς ἐν τῷ σώματι παρούσας διαθέσεις, ἃ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ πάρεστιν ἔτι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' αὐτὰ μὲν οἴχεται, τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γιγνόμενον ἐν τῷ σώματι μένει, καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτό, οἷόν τί ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ στεγνόν, χαλαστέον, εἰ δὲ ῥοῶδες σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. εἰς τί δὴ οὖν ἔτι τὸ αἴτιον ὠφελεῖ, μήτε τοῦ ῥοώδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ στεγνοῦ στάσεως, ἢ πάντως εἰς οὐδέν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δείκνυσιν. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος τοῖς Μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα B περιττά φασιν εἶναι, τοῦ πάθους τὴν οἰκείαν θεραπείαν ἐνδεικνυμένου, καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν ὑφ' ἧς ἐγένετο. ὡσδ' αὔτως τῷ τύπῳ τῶν λόγων, ἐπί τε τὰς ὥρας, καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰ χωρία μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες κἀνταῦθα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ συνίασιν οὕτως ἐναργοῦς πράγματος. ἡ γάρ τοι φλεγμονή, πάθος οὖσα στεγνόν, ὥς φασιν, οὐ δή που, θέρους μὲν εἰ γένοιτο, τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων, χειμῶνος δὲ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἀμφοτέραις ὥραις, τῶν αὐτῶν. οὐδ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν παίδων ἡλικίας τῶν χαλαστικῶν· ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων, τῶν στελλόντων, οὐδ' ἐν Αἰγύπτῳ μὲν C τῶν χαλώντων, Ἀθήνησι δὲ τῶν ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ, τὸ ῥοῶδες πάθος ὑπάρχον, οὐδέ ποτε τῶν χαλώντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν στελλόντων δεῖται, καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἦρος, καὶ φθινοπώρου, καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἀκμάζοντος, καὶ γέροντος, καὶ εἰ τύχοι περὶ Θρᾴκην ἢ τὴν Σκυθίαν, ἢ τὴν Αἰθιοπίαν εἶναι ὁ ἀῤῥωστῶν. οὐκοῦν οὐδὲν τῶν τοιούτων εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναί φασι, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγμονεῖσθαι. τί δέ, καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπῆσαι; ἆρ' οὐ καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας; ἢ τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς ἐν μὲν τῷ νευρώδει μορίῳ, τὴν D φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει, ἢ φλεβώδει, ἢ νευρώδει, ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλως, εἴ τι στεγνὸν ἔν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτό, ἢ οὐ σταλτέον τὸ ῥοῶδες. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὑπαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τύπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους, ἡ τῶν βοηθούντων εὕρεσις, ἄχρηστος φανερῶς ἡ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὴ Μεθοδικὸς τοιοῦτος, ὡς τύπῳ φάναι.

CAPVT VIII.

Empiricorum rationes aduersus Methodicos.

ACcedat autem post hunc secundus Empiricus, hunc in modum inquiens, Ego quidem euidentibus nihil noui præstantius, nec sapientius quicquã profiteor iis quę sępe numero cõspexi. Si equidem quod euidens est id parui ducas, quemadmodum priùs aliquem sophistam audisse mihi videor, & nobis ad eos qui euidens ipsũ celebrant discendẽdi tempus sit, nõ vtique Cadmæã victoriam referas. At si, vt ab initio abs te audiuimus, cuiuslibet abditi nullum esse vsum dicas, euidentia sequi confessus, forsan ostendero in manifesti mentione, quod tu præteristi. Homines duo à rabioso cane morsi, ad medicos familiares sibi remedia petituri concesserunt. Sed exiguum adeo vtriusque vulnus erat vt ne cutis quidem tota esset diuisa. Alter itaque medicorum solius vulneris curationẽ moliebatur, de nulla re alia solicitus; & quidem paucis diebus partem sanã reddidit.

E ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Οἱ τῶν Ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς λόγοι.

ΠΑρείτω δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ Ἐμπειρικός, ὧδέ πως λέγων. ἐγὼ τῶν φαινομένων πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγγέλλομαί τι σοφώτερον, ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀτιμάζοις τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὸς ἔμπροσθεν ἀκοῦσαί μοι δοκῶ σοφιστοῦ, καὶ ἡμῖν ὥρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι, οὐδ' ἂν ἤδη νικώης νίκην καδμείαν. εἰ δ' ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἤκουσά σου, τὸ μὲν ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκοντος, ἕπεσθαι δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι, τάχα ἄν F σοι δείξαιμι τὸ παρορώμενον, ὑπομνήσας τοῦ φαινομένου. δηχθέντες ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος ἄνθρωποι δύο, πρὸς τοὺς συνήθεις ἰατροὺς ἐπορεύθησαν ἰάσεως δεόμενοι. μικρὸν δ' ἦν ἑκατέρων τὸ ἕλκος, ὡς μηδὲ τὸ δέρμα πᾶν διῃρῆσθαι. καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο τοῦ ἕλκους μόνον, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν, καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν, ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος.

ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ λυττῶντα ἔγνω τὸν κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ σπεύδειν εἰς οὐλὴν ἄγειν τὸ ἕλκος, ὥστε αὐτὸ τοὐναντίον, ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον, ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις ἕως χρόνου συχνοῦ, καὶ πίνειν προσηνάγκαζεν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα, τὰ λύττης ἰάματα, ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ οὕτως ἐτελεύτα τὸ συμβὰν ἀμφοτέροις. ὁ μὲν ἐσώθη τε, καὶ ὑγιὴς ἐγένετο ὁ πίνων τὰ φάρμακα. ὁ δὲ ἕτερος, οὐδὲν ἔχειν οἰόμενος κακὸν, ἐξαίφνης ἔδεισέ τε τὸ ὕδωρ, καὶ σπασθεὶς ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ μάτην τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ, μήτε πυνθανομένου περὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μήτε τὴν τετηρημένην ἐπ' αὐτῇ θεραπείαν παραλαβόντος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ δι' ἄλλο τι οὐδὲν φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἐπεὶ δὲ τῷ φαινομένῳ ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον. οὕτω δὲ καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν, οὐδὲ ἀτιμάζειν. καὶ γὰρ κἀνταῦθα ἀναγκάζει με πιστεύειν τὸ φαινόμενον, τῶν αὐτῶν κατὰ πάντα παθῶν, οὐ πάντη τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐχόντων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε μὲν τοσοῦτον διαφερόντων ἐν ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μηδὲ ποσότητι μόνον, ἢ τρόπῳ βοηθημάτων διαλλάττειν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. πλευριτικοὺς γοῦν πολλοὺς ἀκμάζοντάς τε καὶ ἰσχυροὺς εἶδον ἐγὼ πολλάκις, καὶ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φλεβοτομουμένους, ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἢ κομιδῇ σμικρὸν παῖδα. οὔθ' ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κενοῦν, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε. τί δὲ ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ, ὑπὸ κύνα, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι; καὶ ὅταν αὖ πάλιν, θέρεος φαρμακεύειν, τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω; πότερον ἀληθεύειν ὑμῖν, ἢ ψεύδεσθαι δοκεῖ; καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἴομαι. ψεύδεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμενον ἀτιμάζετε, ὃ τιμᾶν προσποιεῖσθε. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν τ' ἀληθὲς, ὡς Ἱπποκράτης λέγει. εἰ δ' ἀληθεύειν εἴποιτε, προσίεσθε τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, ἃς ἀχρήστους ἀπεφήνασθε. νομίζω δὲ ὑμᾶς μηδὲ πόῤῥω που τῆς οἰκείας ἀποδημῆσαι πατρίδος, μήτ' ἐν πείρᾳ γενέσθαι χωρίων διαφορᾶς. πάντως γὰρ ἂν ἠπίστασθε, τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις, οὐ φέροντας τὰς ἀθρόας τοῦ αἵματος κενώσεις, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ' Αἴγυπτον, καὶ ὅλην τὴν Μεσημβρίαν. τοὺς δ' ἐν μέσῳ τούτων, ἐναργῆ πολλάκις ὠφέλειαν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας. τὸ δὲ, μήτε τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖσθαι, πάνυ μοι θαυμαστὸν ἐφ' ὑμῶν καταφαίνεται, καὶ δεινῶς ἄτοπον, οὐ τοῖς ἀληθέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθα ἂν φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας, κἂν ἐν σκέλει, κἂν ἐν ὠτὶ, κἂν ἐν στόματι, κἂν ἐν ὀφθαλμῷ; τί δή ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθεασάμην τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς, καὶ ἀποσχάζοντας σμίλῃ, καὶ ἐπιβρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ, τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς, τοῖς στύφουσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα, τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμασι; τί δ' οὐχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὤτων; ἀλλ' ἕτερον μὲν, ὤτων φλεγμονῆς, ἕτερον δὲ, ὀφθαλμῶν ἐστι φάρμακον, ὄξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου, φλεγμονῆς ὤτων ἀγαθὸν φάρμακον, ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν ἐγχεῖν αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς. εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μετὰ μικρᾶς, εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλμης.

Alter verò quum rabire canem cognouisset, contrarium à priore semper egit, vulnus multo maius faciens, validis diu acribúsque medicamentis vsus, tum medicamentum interim aduersus rabiem confectum, vt ipse dicebat, ægrum assumere coëgit, tantum abest, vt cicatricem vulneri statim induxerit. Tu nunc quem vtriusque curatio euentum habuerit, audi. Qui medicamenta bibit, sanitati pristinæ restitutus est. Alter, qui nihil se mali habere putabat, subitò aquam expauit, & conuulsus periit. Nunquid hic euidens causa in iis superuacuò tibi inquisita esse videtur? An ob aliam vir ille mortuus est, quàm medici negligentiam, qui nihil de morbi causa sciscitatus sit, neque remedium ad eam obseruatam administrarit? Hæc sola non alia meo quidē iudicio, causa mortis illius extitit. Quoniam verò manifesta sector, id genus causarum nullam præterire possum, pari modo nec ætatem omittere, aut paruifacere. Nam & hîc quoque mihi fidem facit id quod apparet, dum iidem planè affectus non eandē semper curationem habeant. Sed interim in diuersis ætatibus tantùm differre, vt non quantitate solùm, vel modo auxiliorum, sed toto genere euarient. Noui namque sæpius multis ætate florentibus, pleuriticis & validis etiam à nobis sanguinem missum, verùm nulli vel senio planè confecto, vel adhuc puero admodum. Neque vos ausi estis per venam vacuare, nec vllus alius vnquam. Quid autem sibi vult Hippocrates, quum ait; *Sub canicula, & ante eam purgationes difficiles.* Rursus. *Æstate superiores, per hyemem inferiores partes expurgare conuenit.* Vera ne, an falsa vobis dicere videtur? Ad vtrumque enim quid respondeatis, non habere vos arbitror. Nam si mentiri eum dixeritis, euidentia minus æstimabitis, quæ vobis in pretio esse fingitis. Apparet enim sic veritatem habere, vt Hippocrates scribit. Sin autem vera loqui eum censeatis, tempora quoque & loca, quæ superuacanea esse contendistis, admittetis. At puto vos nunquam à patria vestra longè peregrinatos esse, neque locorum diuersitatem vsu didicisse. Sciretis vtique eos qui Septentrioni subiacent copiosas sanguinis euacuationes ferre non posse, sicut nec illos qui Ægyptum, aut Meridianam plagam totam incolunt. Qui verò medij hos interiacent, iis venæ incisionem sæpe magno fuisse præsidio. Porrò quòd nec corporis partes inspicitis, non possum non demirari, vehementérque absurdum est, nec veris modo, sed etiam illis quæ vosmet agitis, contrarium. Quæso per deos, si inflammatio contingat vel in crure, vel in aure, vel in ore, vel in oculo, eadémne erit curandi ratio? Curnam igitur crurum inflammationes scalpello vos diuidentes crebrò conspexi, oleóque perfundentes; oculos non item? Cur rursus oculos inflammatione laborantes astringentibus medicamentis curatis, non tamen eisdem crura perungitis? Cur non itidem aures inflammatione vexatas, oculorum auxiliis sanatis? Cur non oculos, aurium præsidiis? Sed aliud aurium, aliud oculorum inflammationis medicamentum est. Acetum siquidem cum oleo rosaceo aurium inflammationis præsens est remedium. Neminem tamen puto idem exhibiturum oculis inflammatis. Quod si quis tam sit temerarius, non mediocri offensa certò noui temeritatem suam experturum.

Et

Et gurgulioni inflammatione obsesso pulchrè succurrit spinæ Ægyptiæ fructus, sic quoque alumen fissile. Num igitur hæc quoque oculis inflammationi obnoxiis, & auribus profuerint? An planè è contrario magnum detrimentum attulerint? Atque hæc omnia dico, primam vobis hypothesim concedens, crurum videlicet & manuum inflammationes digerendas esse, nec tamen oculorum, aut gurgulionis, aut aurium. Iam verò si crurum manuúmque inflammationes, non quouis modo laxandas esse monuero, forsan in mentem vobis veniet, si sapiatis quantum à scopo aberraueritis. Erit autem præsens sermo eius quod apparet commemoratio. Qui enim ex nullo ictu, sed vltro in parte quacunque inflammationem sortiuntur, vbi plethorica adsit affectio, nullius partis laxationem priùs desiderat, quàm corpus totum euacuatum sit. Non enim inflammationem præsentem, si id feceris, imminues, sed potius augebis. Vnde hoc tempore astringentia, refrigerantiáque parti admouemus. Simul atque verò totum corpus euacuerimus, tunc etiam partis inflammatione affecta sustinebit laxantia. Sin autem hæc vobis non persuadeo, quod in orationis exordio dixi, ad illos, à quibus in pretio est id quod apparet, digredi nos tempus postulat.

καὶ γαργαρεῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης Αἰγυπτίας ὁ καρπός, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ στυπτηρία. ἆρ' οὖν ταῦτα καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμαινόντων, καὶ ὤτων, ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐσχάτη βλάβη; καὶ ταῦτα πάντα λέγω, συγχωρήσας ὑμῖν τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, ὡς χρὴ τὴν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾶν, οὐ μὴν τήν γε τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τοῦ γαργαρεῶνος, ἢ τῶν ὤτων. εἰ δ' ὅτι καὶ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσι, καὶ ταῖς χερσίν, οὐκ ἐξ ἅπαντος τρόπου χαλαστέον, ὑπομνήσαιμι, τάχα ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε, ὅσον ἁμαρτάνετε. ἔσται δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τοῦ φαινομένου. τῶν γὰρ ἐπὶ μηδεμιᾷ πληγῇ φλεγμηνάντων ὁποιουοῦν μέρους, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπαρξαμένων, τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλουμένης παρούσης, οὐδεὶς χρήζει χαλάσεως τοῦ μορίου, πρὶν τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσεις, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὴν οὖσαν φλεγμονήν, εἰ τοῦτο δράσειας· ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν τῷ καιρῷ, τὰ στύφοντα καὶ ψύχοντα τοῖς μέρεσι προσφέρομεν. ἡνίκα δ' ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέχεται τῶν χαλώντων. εἰ δ' ὑμᾶς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, καιρὸς ἂν εἴη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπαλλάττεσθαι.

CAPVT IX.

Quo pacto Rationales Medici Methodicorum artem redarguant.

HÆc Empirico commemorāte, Dogmaticus accedat, & hunc in modū orationē instituat. Nimirū si quid mentis haberes, hæc abundè satis te erudirent, nec ætatem, nec loca, nec causas procatarcticas, nec aliquā partē corporis inutilē existimari. Cæterū si nondū Empiricus euidentium enarratione hoc tibi persuasit, sed alia adhuc oratione opus est, eā apponere nunc ego cogito, quò sectæ tuæ hypothesin infirmā esse demonstrem. Audio enim vos dicere cognitionē apparentium cōmunitatum. Interrogaui autē crebro, in qua re potissimū cōmunitas hæc consistat, quoque modo eā cognoscamus. Siquidē cognoscere me etiamnū posse nō videor. Causā verbotenus eandē omnes tractatis, rebus verò non consentitis, nonnulli enim vestrū excretionibus secundū naturā, astrictū & fluēs adnumerāt, quū quidē retinentur excrementa, astrictionē; quū immoderatè excernūtur, fluorē, affectionē appellāt. Alij quidā è vestro cœtu inter reliquas corporū cōstitutiones affectus esse pronunciant, quæruntúrque de iis vehemēter qui ad corpus quod euacuatur, respiciunt. At quomodo mihi vtraque pars errare videatur, fortassis iā ostēdero. Ad eos autē sermo noster prius dirigatur, qui excretionibus præter naturā, affectus attribuūt. Nā demiror ipsos, si neq; sudores vnquā, neque vrinas, neque vomitus, neque deiectiones plures, quā naturalis status exigit, in morbis probas vacuari viderūt, & quod omniū absurdissimū est, si neq; ex naribus fluorē aliquādo morbū iudicasse cōspexerunt. Huius siquidē nō modo quātitas, sed totū genus præter naturā est. Sudorū, vrinarū, & eorum quę per aluū aut vomitū proruunt, genus nō pręter naturā est. Sic tamē immodica est interdū copia, vt ego viderim nōnullos tātū sudorē profudisse, vt etiā culcitras madefecerint; alios rursus supra heminas triginta per sedē deiecisse.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πῶς οἱ λογικοὶ ἰατροὶ τῆς τῶν Μεθοδικῶν τέχνης κατηγοροῦσι.

ΤΑῦτα εἰπόντος τοῦ Ἐμπειρικοῦ, προσελθὼν ὁ Δογματικὸς ὧδέ πως λεγέτω. τάχα μὲν εὖ φρονοῦντί σοι καὶ ταῦτα ἱκανά, περὶ τοῦ μήθ' ἡλικίαν, μήθ' ὥραν, μήτε χώραν, ἀλλὰ μήτε προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἢ μέρος τι τοῦ σώματος ἄχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μή πω πέπεικεν ὁ Ἐμπειρικός, ὑπομιμνήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλά τινος ἔτι καὶ λόγου δέοι, τοῦτόν μοι δοκῶ προσθήσειν ἐγώ, καὶ τὴν ὑπόθεσίν σου τῆς αἱρέσεως ἀποδείξω σαθράν. ἀκούω μὲν γὰρ ὑμῶν λεγόντων, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, ἐρωτῶν δὲ ἑκάστοτε περί τι μάλιστα ἡ κοινότης αὐτὴ συνίσταται, καὶ πῶς αὐτὴν γνωριοῦμεν, οὐδέ πω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι δύνασθαι. τὸ δ' αἴτιον ἄχρι τῶν ὀνομάτων ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε, περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι. τινὲς γὰρ ὑμῶν, ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι παραμετροῦσι τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες. ἰσχομένων μὲν αὐτῶν, στέγνωσιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' ἐκκρινομένων, ῥύσιν. ἄλλοι δέ τινες ἐξ ὑμῶν, ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν σωμάτων διαθέσεσι, τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μέμφονταί γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενούμενον ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δὲ ὅπη δοκοῦσιν ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχα ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γινέσθω δὲ ἡμῖν ὁ λόγος, πρὸς ἐκείνους πρότερον, ὅσοι ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι κρίνουσι τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτούς, εἰ μήθ' ἱδρῶτάς ποτε, μήτε οὖρα, μήτ' ἐμέτους, μήτε διαχωρήματα πλείω τοῦ κατὰ φύσιν, εἶδον ἐν ταῖς νόσοις χρηστῶς κενούμενα, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, εἰ μήτ' ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίαν ποτὲ κρίνασαν ἐθεάσαντο. ταύτης μὲν γε οὐ τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος παρὰ φύσιν ὑπάρχει. ἱδρώτων δέ, ἢ οὔρων, ἢ ὅσα κατὰ γαστέρα, ἢ δι' ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲν γένος οὐ παρὰ φύσιν, οὕτως γε μὴν ἄμετρον ἐστί ποτε τὸ πλῆθος, ὥστε ἐγὼ μὲν οἶδά τινας, εἰς τοσοῦτον ἱδρώσαντας, ἄχρι καὶ τὰ γνάφαλα διαβρέξαι, καὶ ἄλλους κατὰ γαστέρα κενωθέντας ὑπὲρ τριάκοντα κοτύλας,

ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο. καίτοι τῷ γε ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἅπαντα κανόνι χρωμένῳ, κωλυτέα ἦν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. διὸ καὶ πιθανώτεροί πως εἶναι δοκοῦσιν, οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τὰς κοινότητας ἐπιτιθέμενοι. θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φαινομένας ἐτόλμησαν εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας ἡ ῥύσις ἐστὶν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων ἐξ ἧς τὸ ῥέον, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἄν; καὶ γὰρ ἐν κώλῳ δυνατὸν τὴν τῆς ῥύσεως διάθεσιν εἶναι, καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν νῆστιν, καὶ περὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ μεσαραῖον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντὸς, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ δυνατὸν αἰσθήσει λαβεῖν, οὔτε τὸ πάθος αὐτοῦ. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μή πω καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι, φαίνεσθαί τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχέως καὶ ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκδιδάσκειν; οὐ γὰρ ἄν, οἶμαι, σμικρᾶς δέοιντο μεθόδου πρὸς τὸ γνῶναί τι τῶν ἐκφυγόντων τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τῷ τοῦτο καλῶς ἐργαζομένῳ καὶ ἀνατομῆς χρεία τῆς ἕκαστον τῶν ἐντὸς, ὡς ἔχει φύσεως, διδασκούσης, καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ σμικρᾶς, ἵνα τό, τ' ἔργον ἑκάστου, καὶ τὴν χρείαν ἐπισκέψηται. πρὶν γὰρ εὑρεθῆναι ταῦτα, τῶν ἐν βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε διαγνῶναι τὸ πάθος. τί δεῖ λέγειν ἔτι καὶ διαλεκτικῆς μὲν ἐνταῦθα χρεία μεγάλη, ἵν' ἐκ τίνων τί περαίνεται σαφῶς εἰδείης, καὶ μὴ παρακρουσθῇς ποτε σοφίσμασι, μήθ' ὑπ' ἄλλου, μήθ' ὑφ' αὑτοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἄκοντάς ἐστιν ἰδεῖν ὅτε σοφιζόμεθα. καὶ μὴν καὶ ὅ τι ἐστὶν ἡ ῥύσις, ἡδέως ἂν αὐτοὺς ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκασιν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι, τὸ τισὶν ἐξ αὐτῶν εἰρημένον, ὅτι διάθεσίς τις παρὰ φύσιν ἡ ῥύσις ἐστί. τίς γὰρ ἡ διάθεσις, εἰ μὴ μάθοιμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν, ἆρά γε χάλασίς τις, ἢ μαλακότης, ἢ ἀραιότης. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀκοῦσαί τι σαφὲς οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ' ὅ, τι ἂν ἐπέλθοι, νῦν μὲν τοῦτο, αὖθις δὲ ἐκεῖνο, πολλάκις δὲ καὶ πάντα ἅμα, ὥσπερ οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ἐπιχειρήσειε διδάσκειν αὐτοὺς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν ἰδίας δεῖται θεωρίας, οὐχ ὑπομένουσιν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν, ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διαιρουμένοις. οὕτως ἀταλαιπώρως ἔχουσι πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ' οὐδ' ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ἐστὶν ἐναντίον, τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρὸν, τῷ δ' ἀραιῷ τὸ πυκνὸν, ἀκούειν ἀνέχονται. καὶ ὡς παρὰ ταῦτα πάντα, ἕτερόν τι ἐστὶ τὸ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις καὶ τὸ ῥεῖν. καὶ ὡς ὑφ' Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα διώρισται. προπετῶς δὲ περί τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ τὴν φλεγμονὴν, οὕτω δὲ καλοῦσι τὸν σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἑτοίμως πάνυ καὶ ἀσκέπτως, στεγνὸν εἶναι πάθος φασίν. εἶτ' αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς ἐπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσι, ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν παρισθμίοις, καὶ γαργαρεῶνι, καὶ οὐρανίσκῳ, καὶ οὔλοις. εἶθ' ὑποτίθενται πόρους, τοὺς μὲν ἀραιοὺς γεγονέναι, τοὺς δὲ μεμυκέναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα τὰ πάθη πεπονθέναι. τινὲς δὲ οὐκ ὀκνοῦσι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα πόρον συνίστασθαι λέγειν, ῥύσιν τε καὶ στέγνωσιν, ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον, οὕτως ἐπὶ πᾶν τόλμης ἥκουσιν.

A Sed nihil horum videbatur cessare, quia id quod offendebat, euacuabatur, etsi hęc symptomata naturalibus excretionibus vbique regula vtenti euitanda erant. Quamobrē probabiliores quodammodo esse videntur, qui affectiones corporum ipsorum communitates statuunt. Sed hos quoque demiror, quomodo apparentes eas appellare ausi sint. Nā si quod ex aluo profluit, nō est fluxus, verùm corporis affectio, ex quo ipsum est fluens; nulli autem sensui hæc apparere potest, qua ratione adhuc communitates dixeris euidentes? In colo enim fluoris dispositio esse potest, & tenuioribus intestinis, & ieiuno, & vētre, & mesaræo, aliisque B multis interaneis, quorū nullum neque ipsum, neque ipsius affectū sensu possis percipere. Quomodo igitur adhuc apparentes dici possint communitates, nisi etiam per signa cognosci apparere quis volet vocare? Sed si hoc ita est, quonā discrimine à veteribus medicis adhuc different, ignoro. Quomodo rursus statim, & in semestri artem se perdocere promittunt? Etenim nō methodus exigua, ad aliquid quod sensum effugit, cognoscendū, desideratur. Quinetiā anatomes vsus pulchrè hoc administranti necessarius est, vt quæ cuiusque partis interioris naturam vt habet, edoceat, & naturalis C speculationis haud parum singularum munus & vsum inspicias. Priusquam enim hæc inueneris, nullius in alto sitæ partis corporis affectum licet cognoscere. Quid opus est verbis? quòd etiā hîc dialecticæ vsus magnus est, vt ex quibus quid colligitur, palam comprehendas, nec sophismatibus circūueniaris aut ab aliis, aut abs te ipso: quoniam interdum nobismet vel inuitis illudi, videre licet. Atqui profluuium quid sibi velit, lubens ex eis quærerem, si disserēdi facultatem didicissent. Non enim hoc solùm credo satis esse, quod à quibusdam illorum dictum est, profluuium videlicet D affectum nominari pręter naturam. Nam nisi quis sit affectus, teneamus, nihil amplius adeo cognouerimus, an relaxatio, aut mollities, aut raritas sit. Nihil siquidem vel ipsis dicentibus manifesti audies; sed quod eis in mentem venerit, nunc hoc, nunc illud, plerumque simul omnia, tanquam nihil differentia. Quòd si quis ipsos, quomodo hæc inter se varient, quódque singula propriam requirant inspectionem, docere conetur, cum nullo pacto audire sustinent, sed veteres incessunt, calumniātúrque, tanquam frustra huiusmodi definientes, tam otiosi ac segnes in veritatis inquisitione reperiuntur. Imò nec quòd laxo tenE sum, molli durum, raro densum existat contrarium, dicere nos patiuntur. Insuper ad hæc omnia, aliud esse naturales excretiones contineri, aliud fluere; quemadmodū ab Hippocrate etiam vniuersa hæc definita sunt; verùm temere, nullo iudicio, & clausis oculis de his sententiam proferunt. & inflammationem (sic autem vocāt durum, renitentem, dolore plenum, & calidum, tumorem) promptè admodum & inconsultò affectum esse astrictum pronunciant. Deinde porrò inflammationes alias nominant implicitas, velut oculorum inflammationes, vbi cum fluore fuerint, F item tonsillarum, gurgulionis, palati, & gingiuarum. Postea supponunt meatus alios raros, alios patentes; ideóque vtrosque affectus subiisse. Quosdam verò non pudet dicere, in vno eodémque meatu & fluorem & astrictionem posse consistere; quod ne cogitare quidem facile est. Tam sunt in omni re audacter temerarii.

At

At pauci quidam ex ipsis vbi paulo copiosiùs de his omnibus tum audire, tum disceptare pro viribus sustinuerint, vix tandem pœnitentia ducti ad veritatem se conuertunt. His igitur qui accuratiùs de primis generalibus affectibus cupiunt discere, seorsum commentarios scripsimus. Porrò vt præsens recentioribus medicinæ candidatis frugem aliquã adferat, pauca aduersus eos dicere æquum fuerit. Optarem sanè & illos fructum aliquẽ inde referre: & referrent haud dubiè, si contentione relicta, sermonem ipsum apud se paulisper examinarent. Sermo ita habet. Inflammatio, vt ipsi vocant, tumor est præter naturam, dolorificus, renitens tactui, durus, & calidus, nullam magis partem pro sua ipsius ratione vel rariorẽ quàm fuit antea, vel duriorẽ, vel densiorẽ reddens, sed humore superfluo repletam, eóque intensam. Non tamen si quid omnino tensum est, id quoque densius aut durius ac antea euadit; discas hoc in coriis, loris, & crinibus, si vehementer distendere coneris. Pari ratione humorum qui inflammatam partem occupãrũt, remediũ est euacuatio. Hęc enim repletioni contraria est. Nam euacuatis humoribus, partes statim laxiores fiunt. Tensio certè repletas necessario, sicut relaxatio euacuatas sequitur. Densitas autem vel raritas neutrũ ex necessitate comitatur, quin nec fluor, vel retentio. Neque enim si rarum iam quippiam, id inde quoque fluere prorsus necessitas postulat. Quid enim si crassum & modicũ fuerit id quod continetur? Neque si densum, retineri: quia copiosum & tenue etiam per densos effluit meatus. Satius igitur esset ipsos ex veterum libris relectis didicisse quot modis id quod priùs in parte continebatur, denuo excernitur. Etenim rarescente eo quod ipsum cõtinet, & eo quod cõtinetur attenuato, maioréque reddito, & vehementius moto, tum ab exteriorũ aliquo attracto, vel ab aliquo interiorũ impulso, & velut à quibusdã internis resorpto. Iam verò si quispiã his omnibus neglectis vnã vacuationis causam meatuũ raritatẽ esse putauerit, is ne apparẽtia quidẽ cognoscere videbitur. Nam lanã, vel spongiã, vel huiusmodi rarũ quippiã manifestò videmus, si parũ intus in se humoris habeãt, retinere id nec dimittere si multũ, refũdere. Cur igitur nõ de oculis quoque, & naribus, & ore, aliísque non minus raris id ipsũ considerarunt? nẽpe fieri posse, & in humoris qui ipsis inest, copia, nunquã nisi ob meatuũ raritatẽ quippiã effluere? Quin etiã figulares ollas subinde videmus adeo raras, vt aqua in eas infusa percoletur: non perinde mel. Crassior etenim mellis substantia est ollæ meatibus. An igitur vero dissimile erat, si frequẽter tenuitatis causa quid effluere dixerim, licet corpus ipsum continens à natura perforatum non sit? Sed nec quòd natura sæpe, quæ animal gubernat, impetu vehementiore vsa, omne superuacuum expurgat, quasi exprimens, propulsánsque, quæ igitur difficultas est in artis operibus diligenter versato diu hoc intelligere? Quippe morborum iudicia hac ferè ratione fiunt. Prætereo nunc reliquas euacutionum causas; similiter retentionum, pares numero, his cõtrarias. Non enim talis sermo de illis pertractare accommodus est. Quod autem profuturum aliquando putem, eò reuertor; nempe oculum interim posse flere, vel humore copioso, vel tenui reddito, vel à natura per hãc partẽ expulso, nihil ipsis corporib⁹ supra naturalẽ habitũ magis immutatis. Oportet sanè tenuẽ humorẽ crassum reddere, crassũ atte-

A ὀλίγοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν, ὑπομεῖναι δυνηθέντες ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέψασθαι, μόλις ποτὲ μεταγνόντες ἐπὶ τὸ ἀληθὲς τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν καὶ ὅσοι μετ᾽ ἀκριβείας τινὸς βούλονται μαθεῖν τι περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται. τὸ δὲ νῦν εἶναι τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον, πρὸς αὐτοὺς βραχέα εἰπεῖν δίκαιον. ηὐξάμην δ᾽ ἂν τι κἀκείνους ἀπ᾽ αὐτῶν ὄνασθαι. γένοιτο δ᾽ ἂν τοῦτο, εἰ τοῦ φιλονεικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς. ἔχει δὲ ὁ λόγος. ὡς ἡ καλουμένη καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονή, παρὰ φύσιν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρός, καὶ ἀντίτυπος, καὶ σκληρός, καὶ θερμός, οὐδέν τι μᾶλλον ἀραιότερον ἐργαζομένη κατὰ τὸν

B ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληρότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ μέρος, ἀλλὰ μεστὸν ῥεύματος περιττοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τεταμένον. οὐ μὴν εἴ τι πάντως τέταται, τοῦτο πυκνότερον γέγονεν, ἢ σκληρότερον ἑαυτοῦ. μάθοις δ᾽ ἂν ἐπί τε βυρσῶν αὐτὸ καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμων, εἰ πάνυ τι διατείνειν ἐπιχειρήσαις. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἴασις τῶν πεπληρωμένων μελῶν, κένωσίς ἐστιν, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πληρώσει. κενουμένοις δὲ αὐτοῖς, εὐθὺς ἕπεται τοῖς μορίοις χαλαρωτέροις γίνεσθαι. τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης, ὥσπερ τοῖς κενουμένοις ἡ χάλασις ἕπεται. πύκνωσις δέ, ἢ ἀραίωσις, οὐ-

C δέτερον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ᾽ οὐδὲ ῥύσις, ἢ ἐπίσχεσις. οὔτε γὰρ εἰ ἀραιὸν, ἤδη τι, καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον. τί γὰρ εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον; οὔτ᾽ εἰ πυκνὸν, ἴσχεσθαι. τὸ γὰρ πολὺ καὶ λεπτὸν, καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῶν πόρων. βέλτιον οὖν ἦν καὶ αὐτοὺς, τοὺς τῶν παλαιῶν ἀναγνόντας βίβλους, μεμαθηκέναι κατὰ πόσους τρόπους, τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ στεγόμενον αὖθις ἐκκρίνεται. καὶ γὰρ ἀραιουμένου τοῦ περιέχοντος αὐτό, καὶ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τε, καὶ πλείονος γενομένου, καὶ σφοδρότερον κινουμένου, καὶ ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου, ἢ πρός τινος τῶν ἐντὸς ὠθουμένου, καὶ οἷον ἀναρροιβδουμένου πρός τινων τῶν ἐν-

D τός. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρεὶς, μίαν αἰτίαν κενώσεως ἡγοῖτο εἶναι τὴν ἀραίωσιν τῶν πόρων, δόξει μηδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἔριον γοῦν, ἢ σπόγγιον, ἤ τι τῶν οὕτως ἀραιῶν ἐναργῶς ὁρῶμεν, εἰ μὲν ὀλίγον ἐντὸς ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχοι, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα, τὸ πλέον δ᾽ ἀποχέοντα. τί δή ποτ᾽ οὖν, οὐχὶ κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως ἀραιῶν, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνενόησαν; ὡς ἐνδέχοιτό ποτε τῷ πλήθει τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, οὐκ ἀραιώσει τῶν πόρων, ἐκρεῖν τι. καὶ μὲν δὴ καὶ κεραμεοῦς ἴδομεν πολλάκις ἀραιοὺς οὕτως ὡς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ. ἀλλ᾽ εἰ μέλιτος ἐγχέοις, οὐ

E διηθεῖται, παχυτέρα γὰρ ἡ τοῦ μέλιτος οὐσία τῶν τοῦ κεραμέου πόρων. οὐκ οὖν οὐδὲ τοῦτο ἀπεικὸς ἦν ἐννοῆσαι, ὡς διὰ λεπτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι, κἂν μηδὲ αὐτὸ τὸ περιέχον σῶμα τετρημένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι πολλάκις ἡ φύσις ἡ διοικεῖ τὸ ζῶον, ὁρμῇ σφοδροτέρᾳ χρησαμένη, τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε δι᾽ αὐτοῦ, καθάπερ ἐκθλίψασά τε καὶ ἀπωσαμένη. τί οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι, τῷ γε ἀκριβῶς τοῖς τέχνης ἔργοις ὡμιληκότι, τὰ πολλά. αἱ γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων ὧδέ πως γίνονται. καὶ παρίημι τὰς λοιπὰς τῶν κενουμένων αἰτίας. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἰσχομένων ἴσας τὸν ἀριθμὸν, ἐναντίας ταύταις οὔσας. οὐ γάρ ἐστι τῆς

F ἐκείνων ἀκοῆς ὁ τοιοῦτος λόγος ἄκουσμα. ὃ δέ μοι δοκοῦσι τάχα ἄν ποτε συνήσειν, ἐπὶ τοῦτ᾽ αὖθις ἐπάνειμι. τὸ δύνασθαί ποτε ῥευματίζεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ πολλοῦ τοῦ ῥεύματος, ἢ λεπτοῦ γεγονότος, ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀπωθουμένου, μηδὲν αὐτῶν τῶν σωμάτων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιότερον ἐχόντων, καὶ χρὴ δηλονότι, τὸ μὲν λεπτὸν ῥεῦμα παχύνειν, τὸ δὲ πολὺ κε-

νοσῶ. τὴν δὲ ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἂν ἐν καιρῷ γίνηται, δέχεσθαι, μηδὲν περὶ τὰ σώματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὰ πραγματευόμενον, ἅτε μηδὲ τῆς ῥύσεως οὖν αἴτια. τὸ δ' οἴεσθαι ἵνα μὲν φλεγμονὴν, στεγνὸν εἶναι πάθος· ἑτέραν δὲ ἐπιπεπλεγμένην, οὐκ οἶδ' ὅπως σωφρονούντων ἐστί. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὡς οὐ τῇ κενώσει κριτέον τὸ ῥοῶδες, ἢ τῇ ἐπισχέσει τὸ στεγνὸν, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς διαθέσεις χρὴ βλέπειν. ὅταν οὖν καθ' ἅπαν ὅμοιαι τυγχάνωσιν αὗται, καὶ μηδενὶ φαίνηται διαφέρειν ἡ νῦν φλεγμονὴ τῆς πρόσθεν, ἄλλῳ γε, ἢ τῷ τῆς μὲν ἀποῤῥεῖν τι, τῆς δὲ οὔ. πῶς οὐ δεινὸν ἄτοπον, ἐπιπεπλεγμένην μὲν ταύτην, στεγνὴν δ' ἐκείνην εἶναι νομίζειν; ἔπειτα δὲ, πῶς οὐδὲ τοῦθ', ὅπερ ἦν προχειρότατον, ἐπῆλθεν αὖθις λογίσασθαι, ὅτι μήτε ἐν χειρὶ, μήτ' ἐν ποδὶ, μήτ' ἐν πήχει, μήτ' ἐν βραχίονι, μήτ' ἐν κνήμῃ, μήτ' ἐν μηρῷ, μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ὤφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον, οἷον ἐκτὸς ἀποχεῖν τι· μόναις δὲ τῇ ἐν τῷ στόματι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τῇ ῥισὶν ὑπάρχειν τοῦτο; πότερον ὁ Ζεὺς προσέταξε ταῖς κοινότησιν ἁπάσαις ταῖς ἐπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδὲ πώποτε μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν τῶν τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι μορίων, ἀλλ' ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι πολεμεῖν; ἡ φλεγμονὴ μὲν γὰρ, ἅπαντα δύναται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γενέσεως αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. τῷ δὲ εἶναι, τὰ μὲν ἀραιὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ πυκνά· τῶν μὲν ἀποχεῖται τι τοῦ ῥεύματος, ἐν δὲ τοῖς ἴσχεται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσειας ἀσκὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν οὕτως στεγανῶν, ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ἀποῤῥεῖ. σπογγίαν δὲ καὶ τῶν οὕτως ἀραιῶν, εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ἀποχεῖται. τί δὴ οὖν χαλεπὸν ἦν, ἐννοήσαντας αὖθις ὅσον γε τὸ ἄλλο δέρμα πᾶν στεγνότερόν ἐστι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα, τῇ τῶν μορίων φύσει τὴν αἰτίαν ἀναθεῖναι, παρέντας ἐπιπλοκὴν καὶ λήρους μακρούς; ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ' ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μεθ' ἑλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί. καὶ γὰρ κἀκείνων ἀποῤῥεῖ τὸ λεπτομερὲς, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινὶ, καὶ στόματι, ἕως δ' ἂν ἀπαθὲς ᾖ, καὶ πάντως στεγνὸν τὸ δέρμα, τοῦ μηδὲν ἀποχεῖσθαι, τοῦτο αἴτιον, οὐ τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλιτι δεύσειας, ἢ ὑγρᾷ πίττῃ πάνυ τὸ πλῆθος ἀμέτρῳ, σπογγίαν, ἢ ἔριον, οὐδὲν ἀποῤῥεῖ, διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν, ἢ τινι τῶν οὕτω λεπτῶν, ἀλλ' ἐλαχίστῳ τούτῳ· κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, λόγον, οὐ διὰ παντὸς ἐκχεῖταί τινι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος, ἢ τῷ μὴ περιττεύειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὥστ' ἐνδέχεται ταὐτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε, πλὴν τῷ πάχει τῆς ἐπιῤῥεούσης οὐσίας, ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος, ἣν οἱ σοφώτατοι Μεθοδικοὶ, στεγνὴν ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρειν οἴονται τῆς ἐπιπεπλεγμένης, ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω μεταφέρουσι, σωματικὰς ἀξιοῦντες εἶναι τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς συνίστασθαι. πῶς οὖν, ὅταν εἰ μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ, οὐδενὶ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνη δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων, ἕπηται, ποτὲ μὲν, ἀποῤῥεῖν τι, ποτὲ δὲ ἴσχεσθαι, διαφερούσας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῶν ἀδιανόητόν ἐστι. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ μέρος, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ δίαιταν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, τάχα ἂν αὖθις μαθήσετε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπείσθητε. νυνὶ δὲ ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῇδε τὸν παρόντα λόγον.

A nuare: naturæ impetum, si opportunè contingat, excipere, nihil circa oculorum corpora ipsa molientem, vt quæ fluoris causam non præbuerint. Cæterùm aliam inflammationẽ astrictũ esse affectum arbitrari, aliam implicitã, insignis est dementiæ; quandoquidem primùm orationis suæ obliti sunt, scilicet fluens non euacuatione æstimandum esse, aut retẽtionibus astrictũ; verùm ad ipsas corporũ affectiones respiciendũ. Quum itaque similes omnino inter se existant, & nullo præsens inflammatio à priore differre videatur alio nomine, quàm quòd ex his quippiã defluit, ex illa nõ; quomodo nõ insigniter absurdũ est, aliam inflammationem implicitam, aliam astrictã nominare? B Deinde quo pacto, nec hoc quod erat promptissimũ, illis in mentem venit ratiocinari, nec in manu videlicet, nec in pede, nec in cubito, nec in brachio, nec in tibia, nec in femore, nec in alia qualibet corporis parte talẽ aliquãdo inflammationis speciẽ, qua foras aliquid efflueret, inuentam esse; solis autẽ, quæ os, oculos & nares infestãt, hoc euenire? Vtrum Iupiter omnibus implicitis cõmunitatibus instituit, vt earum nulla vnquam in aliam corporis partem se immittat, sed oculos solum, nasum & os infestet? C Inflammatio siquidem omnia potest occupare, quæ eius generationis causæ recipiendæ sunt idonea. Quoniam verò quædam natura sunt rara, quædam densa, ex his quidem aliquid fluoris manat, in illis retinetur. Nam si vtrem, vel aliud quid ita obstructũ humida substantia repleas, nihil effluet. Si verò spongiam, aliúdque id genus rarũ, quicquid est superflui, effundetur. Quid negotij ergo est, si cognoscas quanto omnis alia pellis sit astrictior ea quæ oculos, nares, & os contegit, particularũ naturæ causam attribuere, multis verborum ambagibus & nugis omissis? Quòd enim hoc sic habet, innuũt cum exulceratione in aliis partibus D factæ inflammationes; quia illarum quod tenuius est & subtilius, emanat, quemadmodum in oculis, naso & ore. Donec autem cutis inoffensa & astricta prorsus fuerit, eius quod nihil refundit, hæc causa, non inflammationis species est; quemadmodum rursus si melle, aut pice liquida, non ita si copiã spectes, immodica spongiam aut lanã imbuas, nihil propter liquidi crassitiem effluit, vel si aqua, vel aliquo tam tenui, sed hoc paucissimo; eadem arbitror ratione ex oculis nõs vsquequaque aliquid profunditur, aut propter humorũ crassitiẽ, aut quod non redundent, quemadmodũ in iis qui E secundum naturam habent. Quare eadem inflammationis species nõ alia re discrepans, quàm substantiæ influentis crassitie, lippitudinem sine fluxu generare potest, quã sapiẽtissimi Methodici astrictam nominãt, credúntque cũ implicita huic esse discrimen verborum suorũ obliti, quæ sursum & deorsum trãsferunt, corporeas affectuũ præparationes esse, nõ in humoribus cõsistere autumãtes. Quonã igitur pacto, si in corporibus eadẽ sit affectio, nulla re alia differens, solam verò humorum tenuium vel crassorũ naturã sequatur, vt interdũ aliquid effluat, interdum retineatur, diuersas esse F cõmunitates existimatis? Haud secus implicitum mixtúmque vestrũ nõ est intelligibile. Quantum verò iã particulatim nõ solũ in ea medicinæ parte, quæ victu curat, sed etiam in ea quæ manu, & quæ medicamentis medetur, aberretis, iterum forsan discetis, si iis nondũ fidẽ adhibeatis. In præsentia verò, quoniam hæc medicinæ recens initiatis sufficiunt, libro huic præsenti finem imponam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ.

GALENI DE OPTIMA SECTA AD THRASYBVLVM LIBER.

A

CAPVT I.

Quale esse debet præceptum cuiuslibet artis.

VNVMQVODQVE medicorum præceptorum, ac vniuersè omne preceptum, primùm sanè verum esse debet, deinde vtile, postremò propositis consentaneum. Nam ex hisce tribus sanum iudicatur præceptum, vt si quod ex prædictis præcepto desit, ne præceptum quidem hoc prorsus sit dicendum. Siquidem artes ex præceptis constant, iisque non quibuslibet, sed primùm sanè conuenit vt constitutio aliqua perceptiones animi habeat: deinde etiam ad vtile aliquid deducat. Idcirco necessarium est, omne præceptum & verum existere & vtile, & consequentiam quandam non modò circa proposita principia, sed etiam ad reliqua præcepta obtinere. quatenus enim sub animi perceptionem omne cadit præceptum, verum ipsum esse oportet; falsorum namque perceptiones non sunt: quatenus autem ad finem aliquem tendit vitæ commodum, vnumquodque illorum vtile & necessarium esse debet. Collectio autem comprehensionum seu perceptionum tum ad mutuam præceptorum concordiam, tum ad propositum principium examinanda est. Quoniam verò vt sub vno principe subditorum congeries intelligitur, ita quoque ad propositum principium, præceptum refertur: idcirco omne præceptum verum, vtile, & consentaneum esse conuenit. At si tribus his quodlibet præceptum artificiale iudicatur, constat & medica præcepta his ipsis esse iudicanda. Fuerit igitur operæpretium, quoniā semper neque verū quale sit & quomodo iudicari debeat, manifestum existit, neque vtile, neque consentaneum, facilia sunt cognitu, notas quasdam horū, & iudicandi instrumenta ante alia tradere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ποῖον εἶναι χρὴ τὸ τῆς ἑκάστης τέχνης θεώρημα.

ΕΚΑΣΤΟΝ τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου πᾶν θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ, εἶτα χρήσιμον, εἶτ' ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν τούτων τὸ ὑγιὲς θεώρημα κρίνεται, ὡς ἐάν τι τῶν εἰρημένων, τῷ θεωρήματι μὴ προσῇ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἂν εἴη ῥητέον. ἐπειδὴ γὰρ αἱ τέχναι ἐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐχ B οἵων ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστημά τι δεῖ ἔχειν τὰς καταλήψεις, εἶτα καὶ πρός χρήσιμόν τι φέρειν. διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖόν ἐστι πᾶν θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν τινὰ ἔχειν, οὐ μόνον περὶ τὰς ὑποτεθείσας ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ' ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ κατάληψιν πίπτει πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ. ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσὶ καταλήψεις. καθ' ὅσον δὲ πρός τι τέλος συντείνει, εἰς τὸν βίον φέρον, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρημάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ σύστημα τῶν καταλήψεων πρὸς τὴν ἀλλήλων συμφωνίαν τῶν θεωρημάτων, καὶ πρὸς C τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν ἐπιζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ ὑπὸ ἕνα ἄρχοντα τὸ σύστημα νοεῖται τῶν ἀρχομένων, οὕτω καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν τὸ θεώρημα ἀναφέρεται. διὰ τοῦτο πᾶν θεώρημα ἀληθὲς καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον εἶναι δεῖ. Εἰ δὲ τοῖς τρισὶ τούτοις πᾶν θεώρημα τεχνικὸν κρίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις κρίνοιντο ἄν. δεῖ τοίνυν, ἐπειδήπερ ἀεὶ μήτε τὸ ἀληθὲς ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ὅπως ἂν κρίνοιτο, πρόδηλον ὑπάρχει, μήτε τὸ χρήσιμον, μήτε τὸ ἀκόλουθον, εὐκατάληπτά ἐστι, γνωρίσματα τούτων τινὰ, καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων παραδοῦναι. D

CAPVT II.

Verum quomodo iudicetur & varia esse iudicia.

ITaque verum, sermonis cum subiectis consensu iudicatur: sed quia subiectorum alia apparent, alia latent, ac eorum quæ apparent, quædam

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅπως τὸ ἀληθὲς διακρίνεταί τε, καὶ τὰς διαφόρους εἶναι κρίσεις.

ΤΟ μὲν οὖν ἀληθὲς κρίνεται τῇ τοῦ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ὑποκειμένων, ἃ μὲν φαίνεται, ἃ δὲ κρύπτεται, καὶ τῶν φαινομένων, ἃ μὲν εἰσὶν ἐξ

αὐτῶν καταληπτά, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἃ δ᾽ οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων ἐστὶ καταληπτά, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. πάλιν δ᾽ αὖ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ τέ ἐστι καὶ λέγεται, ὡς τὰ δὶς δύο, τέσσαρα, ἃ δὲ, δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, ᾧ ἔστιν εὖ, καὶ κακῶς χρήσασθαι, καὶ τὰ ἑξῆς. δεῖ ἐπαναφέρειν ἀεὶ τὸν λόγον, καὶ τὸ θεώρημα ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ὑποκειμένου πράγματος, περὶ οὗ ἐστι καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ᾽ ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα. καὶ ἐὰν μὲν περί τινος τῶν φαινομένων ᾖ, πρὸς ἐκεῖνο ἁρμόζειν. ἐὰν δὲ περί τινος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χρὴ, εἰ σύμφωνόν ἐστί τινι τῶν κεκρυμμένων. κρίσεις δὲ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων διάφοροι. ὅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτά, αἰσθήσει κρίνεται, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγελᾶν δεῖ τῶν ἰατρῶν ὅσοι τὴν τῶν φαινομένων κρίσιν, οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ᾽ ἀποδείξει τινὶ πειρῶνται ποιεῖσθαι. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ἐπιπεφυκότων τῇ καρδίᾳ ὑμένων διαλεγόμενος, Ἐρασίστρατον πεπλανῆσθαί φησιν. Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀνατετμηκότα, μὴ ἑωρακέναι, παρὸν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τῶν φαινομένων ἐξέτασιν κατὰ τὸ προσῆκον ἐλθόντα, ἀποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, καὶ μὴ δόξαις ἠλιθίαις ἀποπιστεῦσαι. τῶν τοίνυν φαινομένων, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται, κριτήρια, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὰ αἰσθητήρια. τῶν δὲ φαινομένων μὲν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν δὲ, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένων, κριτήριόν ἐστιν ἡ συμπαρατήρησις. λέγω δὴ τῶν διὰ σημείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, οὕτω καὶ τὰ κριτήρια διάφορα. ἐπὶ δὲ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστιν, ὡς τὸ ἀδύνατόν ἐστι τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἅμα ἐν Ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἃ δὲ, δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται. τῶν μὲν ἐναργῶν ἐπίκρισις, ἡ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἔννοια. τῶν δὲ δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ἐπίκρισις, ἡ πρὸς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία. σχίζεται δ᾽ αὖ πάλιν ἡ τοῦ ὁμολογουμένου ἐπίκρισις, εἰς πλείονα. ἤτοι γὰρ τῇ πρὸς τὰ φαινόμενα τὸ ὁμολογούμενον κρίνεται, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν τὸ ἀληθές τε, καὶ τὰ φέροντα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς κρίσιν, εἴρηται.

A ex seipsis percipiuntur, vt album, & nigrum: quædam non ex seipsis, sed ex aliis, vt quæ signis comprehenduntur: rursus occultorum, nonnulla euidentia sunt & dicuntur, vt bis duo, quatuor: nonnulla ex demonstratione percipiuntur, vt hoc suo licet benè & malè vti, & reliqua: conuenit semper sermonem ac præceptum ad rei subiectæ de qua etiam agitur, aut propter quam factum est præceptum, speciem referre. Ac si quidem de aliquo apparenti sit, ad illud accommodare: sin autem de aliquo latenti, considerandum est an alicui latenti consonum sit; iudicium verò apparentium & latentium diuersum est. B Quæ enim inter apparentia ex seipsis comprehenduntur, sensu iudicantur, vt album & nigrum. Vnde ridendi sunt medici qui apparentium iudicium non sensoriis, sed demonstratione quadam moliri conantur. quemadmodum profectò Asclepiades de adnatis cordi membranis disputans, Erasistratum errasse dicit. Herophilum enim quum multa disseruisset, non vidisse vbi liceret ipsi ad apparentium disquisitionem, vt par est, profectum, de re pronunciare, & opinionibus veris fidem non derogare. Apparentium igitur quæ non ex seipsis comprehenduntur, iudicatoria, vt dixi, sunt sensoria: C quæ verò non ex se, sed ex aliis cognoscuntur, iudicatorium est obseruatio: dico autem eorum quæ signis percipiuntur. Rursus occultorum vt plures sunt differentiæ, ita etiam iudicatoria diuersa. In occultis alia euidentia sunt, exempli causa, fieri non potest vt idem homo simul Athenis sit, & in Ægypto: alia demonstratione intelliguntur; iam euidentium sanè iudicium est communis omnium hominum, notitia. Eorum quæ demonstratione comprehenduntur iudicatio, consensus est cum iis, quæ in confesso habentur. D Scinditur autem rursus confessi iudicium multifariam; vel enim consensu, quem cum apparentibus obtinet, confessum iudicatur: vel eo quem cum euidentibus: vel illo quem cum demonstratis. Quomodo igitur iudicare conueniat verum, & quæ ad veri iudicium ducunt exposuimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ διαγνώσεως τοῦ χρησίμου θεωρήματος· καὶ τὰ φαινόμενα οὐκ εἶναι τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα.

Ἑξῆς δὲ περὶ τοῦ χρησίμου θεωρήματος, ῥητέον. κρίνεται τοίνυν τὸ χρήσιμον θεώρημα τῇ πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ἀναφορᾷ. δεῖ δὲ αὐτὸ πρῶτον μὲν καταληπτὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἀδύνατον ᾖ, ὡς τὸ, τοῦ ἱπποκενταύρου χολὴ λύει ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦτο γίνεται ἄχρηστον. εἶτα δεῖ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ μὴ κοινὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ἰδίαν τῶν τεχνιτῶν. διὰ τοῦτο γάρ τοι, φαμὲν ἡμεῖς πεπλανῆσθαι τοὺς οἰομένους ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι. οὔτε γάρ συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, οὔθ᾽ ἡ παράδοσις τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. οὐδεὶς γάρ τὰ φαινόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις θεωρήματα, ἅπερ οὐ φαίνεται. ταῦτ᾽ οὖν καὶ ἀρχὴ τῆς τέχνης, εὐλόγως ἄν τις εἴποι. τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρήματα, δηλονότι ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. εἰ γάρ τοι φαίη τις τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν,

CAPVT III.

De vtilis præcepti dignotione; & euidentia non esse artis præcepta.

E Deinceps autem de vtili præcepto dicendum. Iudicatur itaque vtile artis præceptum relatione ad finem: oportet autem ipsum primum sanè esse quod percipi possit. Si enim fieri nequit vt Hippocentauri bilis apoplexiam soluat, eo quòd percipi nequit, idcirco redditur inutile: deinde conuenit perceptionem seu comprehensionem ipsius non communem cum idiotis existere, sed artificum propriam; ideo enim nos dicimus errasse qui artis principium apparentia esse arbitrantur: neque enim ars ex apparentibus constat, neque traditio artis ex illis fit: F quippe nemo apparentia tradit, sed de apparentibus, præcepta quæ non apparent. Hæc igitur etiam initium artis iure quis dixerit, quæ de apparentibus dico præcepta, quoniam traditionis artis initium ex euidentibus efficitur. Si quis enim dixerit apparentia artis esse initium, sui ipsius obliuiscetur,

nihil

nihil putans differre artem à non arte. Quandoquidem enim apparentium perceptio similis est artifici & imperito, constat hac ratione artificem nihilo plus idiota futurum, imò ne artem quidem habiturum: siquidem eorundem etiam eadem comprehensio est, artifici & idiotæ. Quare præceptorum inuentionis principium meritò dicetur: artis autem initium apparentia non sunt. Vt enim vestigia leporis inuentionis initium meritò aliquis dixerit: initium autem leporis nemo compos mentis dixerit (neque enim lepus ex vestigiis constat) ita & ea quæ apparent præceptionum inuentionis initium rectè dixeris, quoniam authores ipsius ab his exorsi eam constituerunt: artis verò non item. Conuenit enim principia ad qualitatem illius cuius sunt principia, referre. Artis igitur initia non idiotis manifesta esse oportet, neque enim artes omnes ipsis conspicuæ sunt, deinde & initia artium traduntur: at quæ apparent, non traduntur. Quocirca nulla ratio est, cur apparentia artis initium esse dixerit aliquis.

οὐδὲν διαφέρειν οἰόμενος τέχνην ἀτεχνίας. ἐπεὶ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων κατάληψις ὁμοία ἐστὶ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ, δῆλον ὡς κατὰ τοῦτο, οὐδὲν πλέον ὁ τεχνίτης ἕξων τοῦ ἰδιώτου ἔσται, ἀλλ᾽ οὐδὲ τέχνην ἕξων, εἴπερ τῶν αὐτῶν, καὶ ἡ αὐτὴ κατάληψις ἐστὶ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀρχὴν μὲν οὖν εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων τὰ φαινόμενα λέγοι τις ἂν δικαίως. τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ, τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν. ὡς γὰρ τὰ ἴχνη τοῦ λαγωοῦ, εὑρέσεως ἄν τις ἀρχὴν εἴποι εὐλόγως, ἀρχὴν δὲ τοῦ λαγωοῦ, οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὐδὲ γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν ἰχνῶν ὁ λαγωός· οὕτω καὶ τὰ φαινόμενα, ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων, καλῶς ἄν τις εἴποι, ὅτι ἀπὸ τούτων ὁρμηθέντες οἱ συστησάμενοι αὐτὴν συνεστήσαντο, τῆς δὲ τέχνης οὐκ ἔτι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν ποιότητα ἐκείνου, οὗπερ εἰσὶν αἱ ἀρχαί. καὶ τῆς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς, μὴ φανερὰς εἶναι τοῖς ἰδιώταις προσήκει, οὐδὲ γὰρ αἱ τέχναι πᾶσαι πρόδηλοί εἰσιν αὐτοῖς, εἶτα δὲ καὶ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν, παραδίδονται, τὰ δὲ φαινόμενα, οὐ παραδίδονται. διόπερ οὐκ ἄν τις εὐλόγως τὰ φαινόμενα, τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι.

CAPVT IV.

In quibus præcepta consistant: & quid sit præceptum.

CONsistunt enim præcepta vel in apparentibus, vel in iis quæ ab aliis sumuntur, vel prius demonstratis, vel in euidentibus, huiusmodi quodam modo. In apparentibus quidem ita, occurrens aliquis pluribus in corde vulneratis commorientibus, mortis causam quæsiuit. Cõsiderans igitur, reperit neque ob facultatis defectum, neque propter inopiam materiæ præsidiorum intereuntes, sed propter insignem membri vsum. Intelligens igitur citra partis huius actionem & vsum corpori ab eo obuenientem animal seruari non posse, componénsque cum ratione quæ in apparentibus inuenta sunt, præceptum hoc condidit. Si quis in corde vulnus acceperit, ille moritur. Hoc igitur secundum eorum quæ apparent consequentiam ratione inuentum, & vniuersè pronunciatum est præceptum: imò ex apparentibus præceptum constituitur, vt ex apparentibus in phlegmone. Si quis phlegmonem habet, ille tumorem habet renitentem, qui dolorem pulsatilem inferat. Apparentia igitur inuentionis præceptorum fiunt initium: præcepta autem ex apparentibus per consequentiam inuenta, artis constitutionis principium; & ex apparentibus quidem huiusmodi quodam modo præceptum constituitur: ex iis verò quæ ex aliis comprehenduntur, præceptum hoc pacto constituitur. Si alicui hæc obueniunt symptomata, ille sanguinis redundantia laborat, quam hæc comitantur, illi iecur, aut renes, aut huiusmodi quippiam affectum est. At ex prius demonstratis in hunc modum præceptum constituitur. Vbi demonstratum est coctionem existere, & ea quæ coquuntur fundi & humectari, deinde ita distribui: item ægrotantes alimentis, quæ non magnam elaborationem requirant indigere, ex his istud fit præceptum. *Humidi victus omnes febricitantibus conducunt.* Ex euidentibus ita: Quicquid multum, naturæ inimicum, ac non satietas, non fames,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐπὶ τίσι συνίσταται τὰ θεωρήματα· καὶ τί ἐστὶ τὸ θεώρημα.

ΣΥνίσταται γὰρ τὰ θεωρήματα, ἤτοι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναργέσι, κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον. ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις οὕτως. ἐντυχών τις πλείοσι καρδιοτρώτοις ἀποθνήσκουσιν, ἐζήτησε τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν, εὕρισκε μήτε δι᾽ ἔνδειαν δυνάμεως, μήτε δι᾽ ἀπορίαν ὕλης βοηθημάτων ἀποθνήσκοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίκαιρον χρείαν τοῦ μέρους. ἐπιγνοὺς οὖν ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ μέρους τούτου ἐνεργείας, καὶ τῆς περιγινομένης ἀπ᾽ αὐτοῦ τῷ σώματι χρείας, σώζεσθαι τὸ ζῶον οὐ δύναται, συνθείς τε τῷ λογισμῷ τὰ ἐπὶ τῶν φαινομένων εὑρημένα, πεποίηκε τοῦτο τὸ θεώρημα. εἴ τις ἐστὶ καρδιότρωτος, ἐκεῖνος ἀποθανεῖται. τὸ οὖν κατ᾽ ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὑρεθὲν, καὶ καθολικῶς ἐξενεχθὲν, ἔστι θεώρημα. μᾶλλον δ᾽ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα, ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ, εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει, ἐκεῖνος ὄγκον ἔχει ἀντίτυπον, σφυγματῶδες ἄλγημα ἐπιφέροντα, γίνεται οὖν τὰ φαινόμενα ἀρχὴ εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων. τὰ δὲ θεωρήματα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις καθ᾽ ἀκολουθίαν εὑρεθέντα, ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον συνίσταται τὸ θεώρημα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, τὸ θεώρημα οὕτω συνίσταται. εἴ τινι τάδε τὰ συμπτώματά ἐστιν, ἐκεῖνος ἐν πλήθει αἵματός ἐστιν. ᾧ τάδε παρέπεται, ἐκείνῳ ἧπαρ, ἢ νεφρὸς, ἤ τι τοιοῦτον ἔπαθεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις οὕτω συνίσταται τὸ θεώρημα. ἀποδειχθέντος γὰρ τοῦ ὅ, τι πέψις ἐστὶ, καὶ τὰ πεπτόμενα χεῖταί τε καὶ ὑγραίνεται, ἔπειτα οὕτως ἀναδίδοται, καὶ ὅτι οἱ νοσοῦντες δέονται τῶν μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων τροφῶν, ἐπὶ τούτοις γίγνεται τὸ θεώρημα τοῦτο. αἱ ὑγραὶ δίαιται πᾶσαι τοῖσι πυρεταίνουσι, συμφέρουσιν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναργέσιν οὕτω, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, καὶ οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς,

οὐδ᾽ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδὲν, ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεώς ἐστι· καὶ ὅκου πλησμονὴ τίκτει νοσήματα, κένωσις ἰῆται. ἐναργοῦς γὰρ ὄντος, ἐφ᾽ ὧν μὲν, ὅτι τῶν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἐφ᾽ ὅτι τοῦ ποιοῦντος ὑπεξαιρεθέντος, οὐκ ἂν γένοιτο τὸ γιγνόμενον, συνετέθη τὰ εἰρημένα θεωρήματα. ἔστι δὲ πᾶν θεώρημα, καθολικόν τε καὶ βέβαιον. πεπλάνηνται οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν εἶναι λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν θεωρημάτων στοχαστικὴ λέγεται, ἕστηκε γὰρ ταῦτα, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς πράξεως, καὶ τῆς τῶν ἰατρευόντων ἐνεργείας. αὕτη γὰρ ἄστατον ἔχουσα τὴν ἐπιτυχίαν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην ποιεῖ, ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἁπασῶν τῶν τεχνῶν, ὁμοίως βέβαιά τέ ἐστι, καὶ ἑστηκότα. παρὰ δὲ τὸ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἁπασῶν τὰς ἐπιτυχίας, στοχαστικαί τινες τῶν τεχνῶν εἶναι λέγονται, ὅσαι ἄστατον ἔχουσιν, ὡς ἔφην, τὴν ἐπιτυχίαν. ἐπεὶ δὲ, τὸ χρήσιμον τῇ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορᾷ ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι, ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδεῖξαι τὸ τῆς τέχνης τέλος, ἵνα προδήλου τούτου γεγονότος, πρόδηλον ᾖ, ἐφ᾽ ὅ, περ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον.

A neque aliud quoduis bonum, quod naturæ nimium est. Item vbi repletio morbos parit, inanitio medetur. Quum enim euidens sit, in illis sane quod iis quæ supra vires sunt: in hoc autem quod, efficiente adempto, non vtique fieret id quod fit, dicta præcepta sunt composita. Est autem omne præceptum & generale & firmum; quocirca errant qui artem coniecturalem esse dicunt, eo quod præcepta habet coniecturalia. Non enim ex præceptis coniecturalis dicitur (firma enim hæc sunt) sed à praxi & medicantium opera. Nam ipsa quum instabilem habeat euentum, artem B reddit coniecturalem, quoniam præcepta omnium artium similiter, & firma sunt & stabilia. Inde autem quod omnium artium euentus stabiles non sunt, quædam artium coniecturales esse dicuntur, quæ instabilem vt dixi, habent successum. Porrò quia vtile ad finem relatione iudicandum esse diximus, necessarium fuerit artis finem indicare, vt manifesto hoc reddito, constet ad quid referendo vtile, iudicare oporteat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

C

Περὶ τέλους τεχνῶν διὰ τῆς αὐτῶν διαιρέσεως.

Τῶν τεχνῶν τοίνυν, αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰσὶν, ὡς ἡ ναυπηγική, αἱ δὲ συντηρητικαὶ τῶν γεγονότων, ὡς ἡ κυβερνητική, αἱ δὲ ἀμφότερα, ὡς ἡ οἰκοδομική. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιουσῶν ἢ συντηρουσῶν τεχνῶν, εἷς τρόπος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας, διὰ τοῦτο ἁπλῆ ἐστιν ἡ τοῦ χρησίμου κρίσις· ἐπὶ δὲ τῶν ποιουσῶν τε καὶ συντηρουσῶν, οὐκ εὐχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἄχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ συντήρησιν, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖν εἰ συντελεῖ τι πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιουσῶν τε καὶ συντηρουσῶν ἐστιν. οὐ μέντοι χρὴ ὑπολαμβάνειν διπλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος, τό, τε μὴ ὂν ποιῆσαι, εἶναι τὴν ὑγείαν, καὶ τὸ ὑπάρχον αὐτῆς διαφυλάξαι. διὰ γὰρ αὐτῶν, φασί, ῥημάτων ποιοῦσα τὴν ὑγείαν, καὶ συντηροῦσα, διπλοῦν ἂν ἔχοι τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερῶς μὴ ἦν τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ᾽ ἄμφω τὰ τέλη ἄγοντα, διαφερόντων καὶ τῶν τελῶν, διάφοροι ἂν ἦσαν καὶ αἱ τέχναι, καὶ δύο ἰατρικαί· ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διαφέρουσι, μία οὖσα τέχνη, διαφέροντας ἂν ἔχοι τοὺς σκοπούς. ἀγνοοῦσι δ᾽ ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἷς ἐστιν ἡ ὑγεία, καὶ τὸ τέλος ἓν τὸ τυχεῖν ὑγείας, οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέροντες. οὐκ ἐξαλλάσσεται οὖν ὁ σκοπός, οὐδὲ τὸ τέλος παρὰ τὸν τρόπον τῆς ὑγείας. ἐπιστήμονες γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῶν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα περιαιροῦντες, περιποιοῦμεν τὴν ὑγείαν, ὅπου δ᾽ ἐκκλίνοντες, συντηροῦμεν αὐτήν. τὸ χρήσιμον τοίνυν ἐν ἰατρικῇ δεῖ κρίνειν, σκοποῦντας, ὅτε μὲν, εἰ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγείαν φέρει, ὅτε δὲ, τὸ συντηρῆσαι.

CAPVT V.

De fine artium per ipsarum diuisionem.

ARtium igitur aliæ factrices sanè existunt eorum quæ non sunt, vt nauium compactoria: aliæ factorum conseruatrices, vt gubernatoria: aliæ vtræque, vt ædificatoria. In factiuis igitur aut conseruantibus artibus vna euentus ratio est, ac modus, ideò simplex est vtilis iudicium: at in ambabus & factiuis & conseruatricibus non facile, quippe non vtile existimandum est, quod non ducit ad obseruationem. Verùm curiosè scrutari conuenit, an aliquid ad id quod non est D faciendum, conducat. Medicina igitur ex factiuarum & conseruatricum numero est: non tamen duplicem artis finem esse censere conuenit, sed id quod non est efficere, vtpote sanitatem, & eius subiectum tueri. Nam eisdem, inquiunt, verbis sanitatem efficiens & conseruans, duplicem habere possit finem. Si igitur manifestò præcepta eadem non essent, ad vtrumque ducentia finem, differentium etiam finium diuersæ essent artes, & duæ medicinæ: quoniam verò eadem sunt præcepta, scopi autem differunt, vna ars quum sit, diuersos habebit scopos. Verùm ignorant vnum artis scopum esse sanitatem, E vnúmque finem hanc consequi, at modos consequutionis differentes. Itaque scopus aut finis à sanitatis modo non euariat. Nos enim quum ea quæ nocere possunt sciamus, nunc sanè noxia auferentes, sanitatem molimur: nunc autem declinantes, ipsam conseruamus. Vtile igitur in medicina iudicare nos oportet, quando sanè ad sanitatem faciendam ducit, quando ad conseruandam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

F

Περὶ τοῦ διακρίνειν τὴν ἀκολουθίαν τῶν θεωρημάτων λόγος.

Τὸ δ᾽ ἀκόλουθόν τινες μὲν τῇ συνυπάρξει κρίνεσθαι οἴονται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲν συνυπάρχει ἀλλήλοις, οὐ μὴν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν αὐτοῖς. ὥσπερ φαμὲν καὶ τὸ ἡμέραν εἶναι συνυπάρχειν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, οὐ μὴν

CAPVT VI.

De præceptorum consensu iudicando.

COnsequentiam verò nonnulli ex eo quod simul existant iudicari arbitrãtur, ignorantes multa quidem simul existere, non tamen consequentiã quandã in ipsis cõspici. Quemadmodum dicimus & diem esse & respirare, simul esse, nõ tamen

men consequentia ei inest : quare ea ex eo quod simul existunt iudicari non debent, sed quo asserto necessariò aliquid simul asseritur, & quo posito aliquid necessariò ponitur, illi illud consequens esse censebitur. Atque in vniuersum ea quæ per consequentiam connexa sunt, iudicanti præiudicio æstimandum est in quibus consequens præiudicium moliri conueniat. Proinde ad sermonum quorundam diiudicationem, necessaria est consequentia inquisita. Num autem ad medicorum etiam præceptorum iudicium feratur, forsan aliquis rogabit : neque enim satis est cognoscere, num præceptum sit medicum id quod vtile & verum est, sed nihilominus consequens semper habere oportet.

A ἀκολουθία ἐστὶν αὐτῷ. οὐ τῇ συνυπάρξει τοίνυν κριτέον τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' οὗ ἀνασκευαζομένου, ἐξ ἀνάγκης τι συνανασκευάζεται, καὶ τιθεμένου τίθεται, ἐκείνῳ ἐκεῖνο ἀκόλουθον ἡγητέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ κατὰ συνάρτησιν συνημμένα κρίνοντι ἐπικρίσει κριτέον, ἐφ' ὧν ἂν δέοι ἐπίκρισιν ἀκόλουθον ποιήσασθαι. πρὸς μὲν οὖν ἐνίων λόγων ἐπίκρισιν, ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ἐπιζητουμένη. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων κρίσιν συμβάλλοιτο, ἴσως ἄν τις ἐπιζητεῖ. B οὐ γὰρ ἐπαρκεῖ ἐπιγνῶναι εἰ ἰατρικόν ἐστι θεώρημα, ὃ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπάρχον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ ἀκολούθου δεῖ.

CAPVT VII.

Modus iudicandi tres medicinæ sectas.

QVoniam igitur omnis oratio omnéque præceptum tribus his iudicatur, tres autem sunt in medicina sectæ, nempe, Rationalium, Empiricorum, & Methodicorum, age his iudicandi instrumentis vtentes, inspiciamus etiam sectas vt saniori adhæreamus. Verùm necessarium est communia sectarum, & vniuscuiusque propria primùm exponere, deinde ordine iudicium de eis pronunciare. Sunt igitur communia trium sectarum hæc, quòd vtilia quæ apparent præcepta, analogismus, obseruatio, historia, ad similia transitus, quòd historia sine delectu, non recipienda instrumenta, modus præsidij adhibendi : quòd ex aliis alia comprehenduntur : quòd eisdem remanentibus, eadem fieri debent : quòd sanitas seruatur ex appositione & ablatione, & morbi curantur : quòd oportet noxiorum vsum declinare, tum ad sanitatis tuitionem, tum ad morborum solutionem : item quòd experientia potens vtilísque sit ad materiæ, quæ adhibetur comprehensionem: nutritoria enim sunt & non nutritoria: purgantia & corrumpentia experientiâ percepta sunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Μέθοδος τοῦ διακρίνειν τὰς τρεῖς τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις.

C ΕΠεὶ οὖν πᾶς λόγος, καὶ πᾶν θεώρημα, τοῖς τρισὶ τούτοις κρίνεται· τρεῖς δ' εἰσὶν ἐν ἰατρικῇ αἱρέσεις, ἥτε τῶν Λογικῶν, καὶ τῶν Ἐμπειρικῶν, καὶ τῶν Μεθοδικῶν φέρε τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι, ἐπισκεψώμεθα καὶ τὰς αἱρέσεις ἵνα τῇ ὑγιεῖ προσθώμεθα. ἀναγκαῖον δὲ τὰ κοινὰ τῶν αἱρέσεων πρῶτον ἐκθέσθαι, καὶ τὰ ἴδια ἐκείνων ἑκάστης, εἶθ' οὕτως ἑξῆς τὴν ἐπίκρισιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι τοίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἱρέσεων ταῦτα. ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα, ἀναλογισμός, τήρησις, ἱστορία, ὁμοίου μετάβασις. ὅτι ἄκριτος ἱστορία, οὐ παραδεκτέα τὰ ὄργανα, ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων, ὅτι ἐξ ἄλλων ἄλλα καταλαμβάνεται. ὅτι τῶν αὐτῶν περιεστώτων, D τὰ αὐτὰ ποιητέον. ὅ, διὰ προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τὴν ὑγείαν τηρεῖσθαι, καὶ τὰς νόσους θεραπεύεσθαι. ὅ, δεῖν ἐκκλίνειν τὴν τῶν βλαπτόντων χρῆσιν, πρός τε ὑγείας τήρησιν, καὶ νόσων ἀπαλλαγήν. ὅ, τὴν πεῖραν δυνατὴν καὶ χρήσιμον εἶναι πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς προσαγομένης ὕλης, τρόφιμα γὰρ, καὶ ἄτροφα, καὶ καθαρτικὰ, καὶ φθαρτικὰ, πείρᾳ κατείληπται.

CAPVT VIII.

In quibus sectæ differunt.

IN hoc communi Empirici sanè consistunt, qui non modò vires, sed etiam quæ conducunt, experientia inueniri dicant. Methodici autem ad commune prædictum diuersum quid ab Empiricis afferunt: quippe dicunt præterquam quod vires eorum quæ adhibentur ediscas, aliud nihil vtile ab experientia prouenire. Nihil enim ex remediorum ipsorum obseruatione sumi potest absolutè, quum remedia ex quibusdam apparentibus sint obseruata. Rationales medici inter hos medij incedunt : ita enim omnia quæ conducunt, ex obseruatione accipi dicunt, quemadmodum Empirici affirmant, non tamen ex indicatione inueniri, vt Methodici putant, sed alia ex obseruatione reperiri, vt lethalia & virus iaculantia : alia ex indicatione, in quibus causæ inueniuntur. Consentiunt igitur Methodici Rationalibus, quatenus ex indicatione id quod conducit, sumi arbitrantur: quatenus autem à diuersis, dissentiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

E Ἐν τίσι διαφωνοῦσιν αἱρέσεις.

ΕΠεὶ τούτῳ τῷ κοινῷ, οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ μεμενήκασιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα πείρᾳ εὑρῆσθαι λέγοντες. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ ἐπὶ κοινῷ τῷ προειρημένῳ, λέγουσι τι διαφέρειν παρὰ τοὺς Ἐμπειρικούς. φασὶ γὰρ πλὴν τοῦ τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκμαθεῖν, ἕτερον οὐδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς πείρας περιγίνεσθαι. οὐδὲν γὰρ τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐκ τηρήσεως δύναται λαμβάνεσθαι, ἁπλῶς τῶν συμφερόντων ἀπό τινων φαινομένων τετηρημένων. F οἱ δὲ Λογικοὶ, μέσοι τούτων κεχωρήκασιν. οὔτω γὰρ πάντα τὰ συμφέροντα, ἐκ τηρήσεώς φασι λαμβάνεσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐ μὴν οὐδ' ἐκ τῆς ἐνδείξεως εὑρίσκεσθαι, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοὶ, ἀλλ' ἃ μὲν ἐκ τηρήσεως εὑρίσκεσθαι, ὡς τὰ θανάσιμα, καὶ ἰοβόλα, ἃ δ' ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ' ὧν τὰ αἴτια εὑρίσκεται. ὁμογνωμονοῦσι τοίνυν οἱ Μεθοδικοὶ τοῖς Λογικοῖς, καθ' ὅσον οἴονται ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνεσθαι· ᾗ δὲ ἀπὸ διαφερόντων, διαφωνοῦσιν.

οἱ μὲν γὰρ Μεθοδικοὶ, ἀπὸ φαινομένων τινῶν ἐνδεικνύμενα οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι. οἱ δὲ Λογικοὶ, ἀπὸ φαινομένων μὲν οὐδαμῶς, ἀπὸ δὲ κεκρυμμένων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ αἰτίων τὰς ἐνδείξεις ἀξιοῦσι γίνεσθαι, τὰ δ' αἴτια, ᾗ αἴτιά ἐστιν, οὐ φαίνεται, δῆλον ὡς οὐκ ἀπὸ φαινομένων αὐτοῖς αἱ ἐνδείξεις γένοιντ' ἄν, ὁδηγεῖν τέ φασι τὰ φαινόμενα, πρὸς τὴν τῶν ἐπιδείκνυσθαι δυναμένων κατάληψιν. κατ' αὐτὸ οὖν πάλιν συμφωνοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ τοῖς Λογικοῖς, ἀπὸ μηδενὸς φαινομένου, τοῦ συμφέροντος ἔνδειξιν γίνεσθαι λέγοντες. ἕτερον δὲ κοινὸν τοῦτο καὶ ὁμολογούμενον ἅπασιν ἰατροῖς, ὅτι τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἰσί. οἱ μὲν Ἐμπειρικοὶ ἐπὶ τηρῆσαι τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, φασὶν εὔχρηστα ὑπάρχειν τὰ φαινόμενα, διὰ τὸ εἶναι τήρησιν ἐπί τισιν αὐτῶν. καὶ ὅτι ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν. οἱ δὲ Μεθοδικοὶ, ὡς ὄντα συμφέροντα τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναί φασιν. πάλιν οὖν τοῦτο κοινὸν μὲν Ἐμπειρικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς, τὸ μὴ κεκρυμμένων ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, ἀφ' οὗ τὴν ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων γίνεσθαι. τῶν δ' Ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς Λογικοὺς κοινόν ἐστι, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ Λογικοῖς καὶ Μεθοδικοῖς κοινὸν, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα καταλαμβάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ αὐτό φασι τὸ συμφέρον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, οἱ δὲ Λογικοὶ τὰ ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον δυνάμενα, ἐκ τῶν φαινομένων φασὶν εὑρίσκεσθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. πρὸς δὲ τοὺς οἰομένους ἐκ τῶν προδήλων αἰτιῶν συμφέρον εὑρίσκεσθαί τι, ὡς ἐπὶ τοῦ σκόλοπος, ῥητέον ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτιῶν εὑρίσκεσθαι τὸ συμφέρον ἐπὶ τούτων. τὸ δ' αἴτιον, ᾗ αἴτιόν ἐστιν, οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων καταλαμβάνεται. ἐὰν γοῦν τῇ ἐπιφανείᾳ προσκείμενον ψάμμιον, ἢ σκόλοπιον μὴ λυπῇ, μηδ' εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἄγῃ, οὐ καταλαμβανόμεθα, οὐ γάρ ἐστιν αἴτιόν τινος, ὅ, τι δὴ ποιοῦν. ὅ, τι μέν ἐστιν αἴτιον, φαίνεται ὡς αἴτιον. τὰ γὰρ πρός τί πως ἔχοντα, καθὸ πρός τί πως ἔχει, οὐ φαίνονται αὐτὰ δὲ, τὰ πρός τι φαίνεται, οἷον πατὴρ, δοῦλος, ἀδελφὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὰ μὲν ἕκαστα φαίνεται, αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσεις αὐτῶν, οὐ φαίνονται.

Etenim Methodici ea quæ conferunt, ab apparentibus quibusdam iudicata, desumi arbitrantur. Rationales verò ab apparentibus quidem nequaquam, verùm ab occultis. quia enim à causis indicationes fieri censent, causæ autem quatenus causæ sunt, non apparent, constat indicationes non ex apparentibus ipsis fieri posse: deducereque aiunt apparentia ad eorum quæ iudicari possunt, comprehensionem. Hac igitur ratione rursus Empirici cum Rationalibus consentiunt, à nullo apparente eius quod conducit indicationem fieri affirmantes. Aliud autem commune hoc etiam omnibus medicis in confesso, nempe quæ apparent, esse vtilia. Empirici autem ad obseruandum ea quæ in apparentibus sunt, commoda esse pronunciant, eo quod obseruatio ipsorum in quibusdam existit: item quod licet ex ipsis ea quæ auxilium indicare possunt, comprehendere. Methodici tanquam conferentia ea quæ apparent, vtilia esse tradunt. Rursus hîc commune sanè Empiricis & Methodicis, occultum non ex apparentibus comprehendi, à quo conducentium auxiliorum fiat indicatio. At Empiricis cum Rationalibus commune est, quòd in apparentibus auxilia obseruant: Rationalibus autem & Methodicis commune in apparentibus vtilia comprehendi. Itaque Methodici id dicunt, auxilium ex apparentibus comprehendi. Rationales verò ea quæ auxilium indicare possunt, ex apparentibus inueniri affirmant, præsidium autem nullum. Ad eos porrò qui ex manifestis causis præsidium quoddam inueniri opinantur, vt in aculeo, dicendum est auxilium, non tanquam ab apparentibus, sed tanquam ex causis in his inueniri; at causa quâ causa est, non apparet, sed ex symptomatis comprehenditur. Si igitur cuti adhærens arena, aut aculeus non infestet, neque in sensum nos perducat, non percipimus. Causa enim alicuius non est quodlibet efficiens, sed quod causa quum sit, apparet vt causa. Nam quæ ad aliquid quodammodo spectant, quatenus ad aliquid quodam pacto spectant, non apparent: ipsa autem quæ ad aliquid referuntur, apparent, vt pater, seruus, frater, atque huiusmodi · singulaque ea apparent, habitus autem ipsorum ad alia, non apparet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θʹ.

Ὅτι ἀπὸ κεκρυμμένων τὸ χρήσιμον εὑρίσκεται πρὸς τοὺς Μεθοδικούς τε καὶ Ἐμπειρικούς.

Ἐπεὶ τοίνυν τά τε κριτήρια παραδεδώκαμεν τῶν λόγων, καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἱρέσεων ἐπεληλύθαμεν, ἑξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἐπίκρισιν ἑκάστης τῶν αἱρέσεων ποιήσασθαι, ἔπειθ' οὕτως τῇ ὑγιεῖ δόξῃ προσθέσθαι. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ καὶ Μεθοδικοὶ ἀντιλέγοντες τοῖς Λογικοῖς, ἄχρηστόν φασιν εἶναι τὴν τῶν κεκρυμμένων κατάληψιν· μηδὲν γὰρ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον εὑρίσκεσθαι. πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαντῶσιν οἱ Λογικοὶ, ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν· καὶ πρῶτόν γε πρὸς τοὺς Ἐμπειρικούς φασιν, ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸ τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς τὰ συμφέροντα· χρεία γὰρ καὶ τῶν κεκρυμμένων. ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται, τεκμήριον δὲ, (αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις τηρεῖτε, ἀλλ' ἐπί τισιν) ὡς ἂν πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινομένων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρὴ, ὃ οὐ φαίνεται.

CAPVT IX.

Quod ex abditis vtilia reperiantur contra Methodicos & Empiricos.

QVum igitur iudicatoria sermonum instrumenta tradiderimus, & communia, & propria sectarum persecuti, necessarium deinceps fuerit vniuscuiusque sectæ diiudicationem moliri, deinde ita sanæ opinioni adhærere. Empirici sanè & Methodici Rationalibus contradicentes, inutilem esse abditorum comprehensionem asserunt: nihil enim ex occultis vtile inueniri. Ad hoc Rationales vtrique priuatim sectæ respondent: ac primum ad Empiricos inquiunt, apparentia auxiliis ipsis inquirendis non sufficiunt, quippe & occultorum vsus est. Nam ab his auxiliorum indicationes fiunt, iudicium verò (vos enim ipsi non in omnibus apparentibus, sed in quibusdã obseruatis) tanquã amplius quiddã quàm apparẽtia habeãt, ob quæ obseruare cõuenit, quòd nõ apparet:

sin

Sin autem hoc, certè abdita erunt vtilia: quæ igitur apparent, vel tanquam apparentia ad auxiliorum inuentionem capiuntur, etiam omnia erunt vtilia, vel non. Dicere igitur omnia esse vtilia, persuaderi non potest: si autem omnia non sunt vtilia, necesse est vtilia amplius quid obtinere quàm quod apparent, quòd non sensus est comprehendere: sed rationis: ratione verò abdita comprehenduntur; vtilis igitur ratio est simul, & abdita. Si enim apparentia, quatenus apparentia sunt, inuicem non differunt, nimirum, vel similiter omnia ad obseruationem conducunt, quantum in ipsis est, quare & in minimis tum præteritis tum præsentibus erunt, si hoc est impossibile. Quomodo enim de strato lectóque in quo decumbit æger & similibus aliquis obseruaret? Constat igitur non in apparentibus, vt apparentia sunt, obseruationem fieri (similiter enim in omnibus fieret) sed in alio quodam quod non apparet; quòd si hoc est, vtilia erunt abdita. Sed vnde, inquiunt, comprehenduntur? quoniam in aliis quibusdam apparentibus obseruare licet, in aliis non item: quippe haud facile hoc est scire, in ipsis apparentibus, quatenus apparent. Nam omnes cognóscerent etiam id idiotæ in quibus apparentibus obseruationem liceat moliri, ac nihil vestra experientia ab idiotarum imperitia differret. Si autem non obuium est omnibus, in quibus apparentibus obseruationes moliri oportet, solis autem artificibus id percipitur, auxilia in apparentibus non vt apparentia sunt obseruantur; quoniam enim aliud apparet de quo obseruare licet, aliud non amplius apparet, sed abditum est. Verùm hoc admodum vtile scire est, cur vtilia sint abdita. Præter commemorata autem quum Empirici dicant in his præteritis & illis præsentibus obseruationes fieri oportere (idcirco enim & præterita studiosè perscrutantur, infinita porrò sunt etiam præsentia, de infinitis autem obseruare non licet) constat huiusmodi obseruationem fieri non posse. At contra Methodicos qui apparentia auxiliorum indicatoria esse opinantur, Rationales hæc adferunt. Apparentia ex seipsis comprehendi possunt, ac idiotis igitur apparebunt: quoniam verò communitates etiam indicant, coincidunt autem cum iis quæ indicant illa quæ ex ipsis capiuntur, nimirum idiotis communitates indicabunt, ac nihil ab idiotis differetis. Quòd autem ab affectibus indicatio auxiliorum non fit, hinc est ostendere. Eodem affectu, nempe inflammatione, in diuersis locis subsistente, vt circa oculum, aut iecur; aut stomachum, non eadem curatione sed diuersis indigent. Oculo enim inflammationem experiunte, opium est congruens, stomacho autem & hepati aliud quippiam. Oleum oculo noxium, alias partes inflammatas mitigat. Manifestum igitur est non ab affectibus auxilia sumi: nam idem in omnibus assumeretur præsidium quum idem esset affectus, si is conferentium esset indicatiuus. Licet igitur ita astruere quod Methodico placet: In affectu circa eundem existente locum, ob causæ diuersitatem, curatione diuersa homines indigent; vt in vrinæ retentione: si etenim calculus sit, scalpello incisorio vtimur, si vrinæ copia, iniecto clystere qui catheter dicitur; sin inflammatio, cataplasmate.

Εἰ δὲ τοῦτο, εὔχρηστα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. τὰ οὖν φαινόμενα, ἤτοι ὡς φαινόμενα πρὸς εὕρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται, καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν πάντα λέγειν χρήσιμα εἶναι, ἀπίθανον. εἰ δὲ μὴ πάντα ἐστὶ χρήσιμα, ἀνάγκη τοῦ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν, ὅπερ οὐκ αἰσθήσεώς ἐστι καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγου. τῷ δὲ λόγῳ τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεται, χρήσιμος ἄρα λόγος, καὶ τὰ κεκρυμμένα. εἰ γὰρ τὰ φαινόμενά ἐστι, μὴ διαφέρει ἀλλήλων δηλονότι, ἢ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς, χρησιμεύει, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις, τοῖς τε παρεληλυθόσι, καὶ τοῖς ἐνεστῶσιν εἴη ἄν, εἰ τοῦτο ἀδύνατον. πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς, καὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ἧ κατεκλίθη ὁ νοσῶν, καὶ τοῖς ὁμοίοις, τηρήσει τις; φανερὸν οὖν ὡς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις ὡς φαινόμενά ἐστιν, ἡ τήρησις γίγνεται. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν ἐγίνετο, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν φασὶ, καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδέ τισι τοῖς φαινομένοις δυνατόν ἐστι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδ' οὐκ ἔτι, οὐ ῥᾴδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων, καθ' ὅσον φαίνεται, ἐστὶν εἰδέναι. πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις χρὴ τὴν τήρησιν ποιεῖσθαι, καὶ οὐδὲν διέφερεν ὑμῶν ἡ ἐμπειρία, τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. εἰ δὲ μὴ προσπίπτει πᾶσιν, ἐφ' οἷς φαινομένοις δεῖ τὰς τηρήσεις ποιῆσαι, μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτόν ἐστι τοῦτο, τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, οὐχ ὡς φαινόμενά ἐστι, τηρεῖται. ὅτι γὰρ τόδε μὲν τὸ φαινόμενον ἐφ' οὗ τηρεῖν ἐστι, τόδε οὐκ ἔτι φαίνεται, ἀλλὰ κέκρυπται, χρήσιμον δὲ πάνυ ἐστὶ τοῦτο εἰδέναι, διόπερ χρήσιμά ἐστι τὰ κεκρυμμένα. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδήπερ οἱ Ἐμπειρικοὶ λέγουσιν ἐπὶ τοῖσδε τοῖς προγεγενημένοις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐνεστῶσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ πολυπραγμονοῦσι τὰ παρεληλυθότα, ἄπειρα δέ ἐστι καὶ τὰ παρόντα, ἐπ' ἀπείροις δὲ τηρεῖν οὐ δυνατὸν, δηλονότι ἀδύνατον ἂν εἴη ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς Μεθοδικοὺς τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶναι οἰομένους, ταῦτα λέγουσιν οἱ Λογικοί. τὰ φαινόμενα ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτὰ, καὶ τοῖς ἰδιώταις οὖν φανεῖται. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, συμπροσπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενα, δηλονότι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείξονται αἱ κοινότητες, καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ὅτι δ' ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίγνεται, διὰ τούτων ἐστὶν ἐπιδεῖξαι. τοῦ αὐτοῦ πάθους, οἷον φλεγμονῆς περὶ διαφέροντας τόπους ὑπαρχούσης, οἷον περὶ ὀφθαλμοὺς, ἢ ἧπαρ, ἢ στόμαχον· οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλὰ διαφόρων δέονται. ὀφθαλμῷ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι ὀπιόν ἐστι κατάλληλον, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι, ἄλλο τι. τὸ δ' ἔλαιον τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικὸν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα παρηγορεῖ. δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παθῶν συμφέροντα λαμβάνεται. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων παρελαμβάνετο ἂν βοήθημα, τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, εἴπερ τὸ πάθος ἐνδεικτικὸν ἐγίνετο τῶν συμφερόντων. ἔστι δὲ καὶ οὕτως ἀνασκευάσαι τὸ ἀρέσκον τῷ Μεθοδικῷ· τοῦ αὐτοῦ πάθους περὶ τὸν αὐτὸν ὄντος τόπου, παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς αἰτίας, διαφόρου θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται, οἷον ἐπὶ ἰσχουρίας· ἐὰν μὲν γὰρ ᾖ λίθος, λιθοτόμῳ χρώμεθα· ἐὰν δὲ πλῆθος οὔρου, καθετῆρι· ἐὰν δὲ φλεγμονὴ, καταπλάσματι.

Εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἑνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παρελαμβάνετο. οὐ παραλαμβάνεται δὲ μία θεραπεία τοῦ αὐτοῦ πάθους ὑποκειμένου, οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται.

At ſi ab affectibus indicationes remediorum fierent, vno affligente affectu, vna & eadem curatio aſſumeretur: non aſſumitur autem vna curatio eodem ſubſiſtente affectu; non igitur ab affectibus remediorum indicationes fiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ ἐνδείξεώς τε καὶ τηρήσεως, καὶ ἀναλογισμοῦ.

Τούτων δὲ κεφαλαιωδῶς τῶν νῦν ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι τί ἐστιν ἔνδειξις; καὶ πῶς ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται; καὶ τί τήρησις, καὶ ὅπως ἀπὸ τηρήσεως τὰ χρήσιμα τηρεῖται· καὶ τί ἀναλογισμός, καὶ ὅπως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. ὥσπερ τοίνυν τῶν φαινομένων, τὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπτά, οἷον λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν. τὰ δὲ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεται, ὥστε τὰ διὰ σημείων γινωσκόμενα· οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα μὲν, ἐνδείξει καταλαμβάνεται. συμπαρεμφαίνεται γὰρ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ συμφέροντα, καὶ οὐδενὸς λογισμοῦ χρείαν ἔχει. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων, ἀπὸ ἐγκαύσεως καὶ κρύους, καὶ ἁπλῶς ἀπὸ πάντων βλάπτειν πεφυκότων ἀναχωρεῖ, συμπαρεμφαίνοντος δηλονότι τοῦ συμφέροντος. καὶ ἐπὶ σκόλοπος ἐμπεπηγότος, ἢ ἄλλου τινὸς, οὐδεὶς κατὰ λογισμὸν τὴν ἄρεσιν ποιεῖται. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, πᾶσιν γὰρ ὑπερβαίνουσιν ἀπόδειξιν, ἡ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται, τῷ ἐναργεῖ, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίνεται. σώζεται οὖν ἀναλογία τις τῇ ἐνδείξει, πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἐναργῆ. ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτῃ τὸ συμφέρον, τότε οὔτε παρατηρήσει, οὔτε λογισμῷ χρώμεθα. αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα, ἐνδείκνυται τὸ συμφέρον. ἡ δὲ τήρησις, ἀναλογίαν τινὰ ἔχει πρὸς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. ὡς γὰρ ἐκεῖ, τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω κἀνταῦθα τοῦ συμφέροντος ἡ τήρησις γίνεται. ἐπὶ γάρ τισι πλειστάκις κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπηντηκόσιν, ἄνευ τῆς καταλήψεως τῶν ποιούντων αἰτίων, ἡ τοῦ συμφέροντος τήρησις γίγνεται, ὡς ἐπὶ αἱμωδίας ἡ ἀνδράχνη. οὔτε γὰρ τὸ συνεκτικὸν αἴτιον ἐνταῦθά γε δηλοῖ, οὔτε λογισμῷ τινι, τὸ συμφέρον εὕρηται. ἐπὶ τῶν ὑοσκύαμον εἰληφότων, ἤ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσενεγκαμένων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ θεραπεία, ἔκ τε τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τόπου παραλαμβάνεται. ἀπορίᾳ δὲ τοῦ αἰτίου, ὕστερον ἤδη τοῖς τετηρημένοις χρώμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παραλαμβάνομεν, τοῦ αἰτίου ἐνδεικνυμένου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ τόπου τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεως ἐπιλαμβάνοντος. ὕστερον δὲ δὴ ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν, τοῖς τετηρημένοις, οἴνῳ καὶ γάλακτι χρώμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῆται μὲν ἡ αἰτία, τήρησίς τε μηδεμία ὑπάρχῃ ὁμοιότατον δὲ ἐκ τῶν συμπτωμάτων ᾖ. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον ληφθῆναι οὐ δύναται, ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἴτιον. τηρήσεώς τε οὐδεμιᾶς γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχοντες, μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον. ὑπὸ γὰρ αἱμόρρου τινὸς δηχθέντος, ἔπειτα αἱμορραγοῦντος, τὴν αἰτίαν καθ' ἣν τοῦτο πάσχει μὴ εἰδότες, μηδὲ τετηρηκότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ διαιρέσεως αἱμορραγίας ποιοῦσι χρώμεθα. κατά τοι τοῦτον δή τινα λόγον, καὶ οἱ Κνιδιακοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πύον ἔχοντας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμενοι.

CAPVT X.

De indicatione, obſeruatione, analogiſmo.

PОrrò his nunc ſummatim expoſitis non abs re fuerit quid ſit indicatio, & quomodo ab indicatione vtilitas deſumitur: item quid obſeruatio, & quomodo ab obſeruatione vtilitas petitur: item quid analogiſmus, & quomodo ab eo vtile comprehenditur, explicare. Quemadmodum igitur apparentium quædam ex ſeipſis comprehenduntur, vt album & nigrum: alia obſeruatione percipiuntur, vt quæ per ſigna cognoſcuntur, ita ſanè & præſidia indicatione comprehenduntur, quippe auxilia cum iis quæ indicant coincidunt, ac nullius ratiocinationis vſum habent. Idcirco & animalia rationalia ab æſtu, frigore, & ſummatim omnibus nocere natis recedunt, ad id quod conducit, nimirum inclinantia, ac in aculeo infixo, aut alio quodam, nullus ex ratiocinatione molitur extractionem. Quod itaque in iis quæ euidenter approbata ſunt (omnibus enim demonſtrationibus excedentibus intellectus noſter ipſa euidentia aſſentit) hoc etiam in iis quæ ex indicatione capiuntur conſit. Itaque ſeruatur proportio quædam indicationi ad apparentia euidentiáque. Quum enim noxiis vtile coincidit, tunc neque obſeruatione, neque ratiocinatione vtimur: ipſa enim noxia id quod conducit indicant. At obſeruatio proportionem quandam obtinet cum iis quæ per ſigna comprehenduntur. Nam in quibuſdam ſæpe circa idem occurrentibus ſine efficientium comprehenſu, cauſa eius quod conducit obſeruatio efficitur. Vt in dentium ſtupore, portulaca. neque enim cauſa coniuncta hic indicat, neque enim ratiocinatione quadam remedium inuentum eſt in iis, qui quum hyoſcyamum aſſumpſerunt, aut huiuſmodi aliquod deleterium: per initia ſanè curatio ex cauſa & loco aſſumitur, inopia verò cauſæ poſtea iam obſeruatis vtimur. Etenim vomitum per initia adhibemus, cauſa voluntatem ipſius indicante & loco, voluntatis modum aſſumente: poſtea verò iam ignorantes cauſam, obſeruatis vino & lacte vtimur. Ex collectione autem rationum, quem analogiſmum dicunt, vtile deprehenditur, cum cauſa quidem ignoratur, obſeruatio ne vna quidem eſt, ſimillimum autem ex ſymptomatis eſt: nam in huiuſmodi ab indicatione vtile capi non poteſt, quippe cauſa ignoratur: obſeruatione que nulla facta, ſymptomatum ſimilitudini attendentes, ad ſimile digredi cogimur, Nam ab hæmorrho ſi quis ſit morſus, deinde ſanguis fundatur, cauſam ex qua ita afficitur vbi ignoremus, neque obſeruauerimus, iis quæ ad ſanguinis profuſionem ex vulnere faciunt vtimur. Hac ſanè ratione etiam Cnidiaci medici eos qui in pulmone pus habebant curare conabantur, ad ſimile tranſitu vtẽtes.

Quoniam enim quicquid in pulmone est per tussim egeritur, linguam exerentes, liquorem quendam in arteriam indiderunt, qui vehementem mouere tussim potest, vt per symptomatis similitudinem pus educatur. Fit itaque analogismus in transitu ad simile. Nam rationem ineuntes à similibus ad similia descendimus. Empirici autem alio modo quàm nos transitu ad simile vtuntur. dicunt enim à simili digressum, ab auxiliis ad auxilia fieri, aut ab affectibus ad affectus. Ab auxiliis sanè ad auxilia in hunc modum. Quum enim eadem symptomata iis quæ assumuntur adfuerint, tunc similis transitum molimur, vt à malo ad mespilum. Verùm contra eos dicendum est, fieri non posse vt huiusmodi similis transitum faciatis. Vtrum enim ratiocinatione vtentes à simili ad simile transitis? an obseruatione? Si enim obseruatione, obseruatio est quod fit & noscitur, non similis transitus: sin autem ratiocinatione, rogandi sunt, num omnium symptomatum similitudini attendentes, à simili ad simile digrediuntur, an quorundam? Si igitur omnium dicent, nihil omnibus alicubi simile inuenietur. Quæ enim in nullo inuicem differunt, eadem sunt, & non similia. At si aliquorum symptomatum similitudinem abundè esse dicent, vtrum figuræ, aut coloris similitudini dicemus, attenditis, an duritiei, aut mollitiei, aut potius gustatui odoratuíque, aut huiusmodi alicuius similitudini aduetrentes iudicabitis? At si vel gustus similitudini dicát, vel alterius cuiusdam, manifestò fatebuntur ea quæ iuuant, quatenus iuuant, percipere. Vnde constat quòd etiam noxia, quatenus nocent, scire se fateri cogentur. Etenim quæ prosunt, contrarietate quam cum noxiis habent, auxiliantur. Si igitur mespilum, eo quòd similem malo cotoneo in gustu qualitatem obtinet, in dysentericis assumitur, sciendum est qualitate in gustu opitulari: & quia hæc palàm astringit, simul coincidit comprehensioni huic, ea quæ offendunt contraria esse qualitate, aut facultate. Sin autem comprehensæ causæ præsidia aduersantur, clarum est abdita comprehendi posse, & vtilia cognosci.

ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ ἐν πνεύμονι ὑπάρχον, διὰ βηχὸς ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν, ἐνίεσάν τι εἰς τὴν ἀρτηρίαν ὑγρὸν τὸ σφοδρὰν βῆχα κινῆσαι δυνάμενον. ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τοῦ συμπτώματος ἀνενεχθῇ τὸ πύον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. ἀναλογιζόμενοι γὰρ μεταβαίνομεν, ἀπὸ τῶν ὁμοίων, εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ ἑτέρως, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται. φασὶ γὰρ γίγνεσθαι τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ἢ ἀπὸ παθῶν, ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, οὕτως. ὅταν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις παρῇ, τότε τὴν ὁμοίου μετάβασιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς αὐτούς, ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη ὁμοίου ὑμῖν μετάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι, μεταβαίνετε ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει; εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τήρησίς ἐστι τὸ γινόμενον, καὶ γινωσκόμενον, καὶ οὐχ ὁμοίου μετάβασις. εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητέον αὐτούς, πότερον τῇ πάντων τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες μεταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τινων. εἰ μὲν οὖν τῇ πάντων φήσουσιν, οὐδὲν εὑρεθήσεται κατὰ πάντων τινὶ ὅμοιον. τὰ γὰρ κατὰ μηδ' ὁτιοῦν διαφέροντα ἀλλήλων, ταὐτά ἐστι, καὶ οὐχ ὅμοια. εἰ δὲ τῇ τινων συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον ταῖς κατὰ τὸ σχῆμα ἢ χρῶμα ὁμοιότησι, φήσομεν, προσέχετε, ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα, ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν, καὶ ἢ κατά τι τοιοῦτον τὴν ὁμοιότητα κρίνετε; ἂν δ' ἢ τῇ κατὰ γεῦσιν λέγωσιν, ἢ κατ' ἄλλ' ὁτιοῦν, προδήλως ὁμολογήσουσι τὰ ὠφελοῦντα, καθ' ὅ, τι ὠφελεῖ ἂν καταλαμβάνειν. ἐξ οὗ δῆλον, ὡς καὶ τὰ βλάπτοντα καθ' ὅ, τι βλάπτει, ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν εἰδέναι. τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ πρὸς τὰ βλάπτοντα, τὰ ὠφελοῦντα ὠφελεῖ. εἰ τοίνυν τὸ μέσπιλον κατὰ τὸ ἐμφερῆ τῷ μήλῳ τὴν γεῦσιν ἔχειν ποιότητα, ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν αἱρεῖται, ἰστέον ὅτι τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι. καὶ ἐπεὶ αὕτη πρόδηλός ἐστι στύφουσα, συμπαραπίπτει τῇ καταλήψει ταύτῃ, τὸ ἐναντίας εἶναι ποιότητος, ἢ δυνάμεως τὰ βλάπτοντα. εἰ δὲ καταληπτῇ αἰτίᾳ ὑπεναντιοῦται τὰ βοηθήματα, δῆλον ὅτι καταληπτά ἐστι τὰ κεκρυμμένα, καὶ χρήσιμα γιγνώσκεσθαι.

CAPVT XI.

Descriptio indicationis, experientiæ, & analogismi; & ad singulas sectas Empiricam scilicet & Methodicam impugnandas, transitus.

QVomodo igitur vtile ab indicatione comprehenditur, expositum est. Nunc autem descriptiones singulorum explicabimus. Est igitur indicatio auxilij cõprehensio vnà cum noxij perceptione, sine obseruatione, vel ratiocinatione incidens. Experientia porrò est eius, quod sæpe & in codẽ visum est, comprehensio & memoria. Vel in eum modum. Indicatio est, cùm id quod conducit rebus perceptis coincidit, sine demonstratione & obseruatione. Experiẽtia est eius quod subinde & in eodẽ visũ est, obseruatio, & memoria. Est autẽ idẽ obseruatio quod & experientia. Analogismus autẽ *collectio rationũ*, est diiudicatio comprehẽsióque causarũ similitudine iuuantiũ. Deinceps igitur propria cuiusq; sectę interpretati, vnicuiq; ipsorũ, Empiricorũ dico & Methodicorũ, cõtradicemus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ὑπογραφὴ τῆς ἐνδείξεώς τε, καὶ τῆς πείρας, καὶ τοῦ ἀναλογισμοῦ· καὶ πρὸς ἑκάστην αἵρεσιν, λέγω δὴ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ Μεθοδικῶν ἀντίρρησις.

ΠΩς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἑκάστου αὐτῶν ἐκθησόμεθα. ἔστι τοίνυν ἔνδειξις, ἡ συμπαραπίπτουσα κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος, ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει, ἄνευ τηρήσεως ἢ λογισμοῦ. πεῖρα δ' ἐστὶ τοῦ πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἢ οὕτως. ἔνδειξίς ἐστιν ὅταν καταλαμβανομένοις πράγμασι συμπαραπίπτῃ τὸ συμφέρον, ἄνευ ἀποδείξεως καὶ παρατηρήσεως. πεῖρα δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου τήρησίς τε καὶ μνήμη. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ τήρησις ὅ, τι καὶ πεῖρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάληψις αἰτίων ὠφελούντων ὁμοιότησιν. ἑξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἑκάστης αἱρέσεως ἐκθέμενοι, τὴν ἀντίρρησιν πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, λέγω δὴ τῶν Ἐμπειρικῶν καὶ Μεθοδικῶν, ποιησόμεθα.

ἔστι δὲ ἴδια τῶν Ἐμπειρικῶν ταῦτα. ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις τῶν ὠφελούντων, ἡ ἱστορία, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις, ὡς ἐκεῖνοι γίνεσθαι ἀξιοῦσιν. ἄλλῳ γάρ τινι τρόπῳ, οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται, ὡς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφοράν.

Sunt autem própria Empiricorum hæc. Concurrentium symptomatum, quæ syndrome appellatur, obseruatio, auxiliorum historia, similis transitus, vt illi fieri volunt. Alio namque modo quodam Rationales similis transitu vtuntur, vt procedente sermone differentiam indicabimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ὅτι ἡ τῶν Ἐμπειρικῶν τήρησις ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν ἀδύνατος.

Δεῖ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα τοῖς Ἐμπειρικοῖς, κατὰ δύο τρόπους τὴν ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τήρησιν ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν γὰρ δυναμένων τήρησις, κοινή· ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἰδία ἐκείνων. ἤτοι γὰρ χρή, ὡς ἀδύνατον αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖν, ἢ συγχωρεῖν μὲν εἶναι δυνατόν, ἄνευ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν ὅτι καὶ ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν αὐτὴν, ἀδύνατος ἡ τήρησις, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειεν, ὁμολογοῦσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τὴν τήρησιν ποιοῦνται. οὔτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος, φέρε, ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος, ἢ γρυπότητος τηρεῖν φασι. καίτοι καὶ ἐπὶ χρωμάτων διαφοράν τηροῦσί τινα, ὡς ἐπὶ τῶν ἰκτερικῶν, καὶ ἐπὶ σχήματος, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν καταγμάτων, καὶ τῶν ἐξαρθρήσεων. ἀλλ᾽ οὔτε γε καὶ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις· ὥσπερ γάρ, φασίν, οἱ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν λέγοντες, οὐ πάντα ἐνδείκνυσθαι λέγουσιν. οἵ τε γὰρ Μεθοδικοί τινα τῶν φαινομένων ἐνδείκνυσθαί φασι, καὶ οὐ πάντα. οἵ τε Λογικοὶ τῶν κεκρυμμένων καὶ οὐ πάντα. οὕτω καὶ οἱ Ἐμπειρικοὶ, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμπτώμασι τὴν τήρησιν, ἀλλ᾽ ἐπί τισι ποιεῖσθαί φασιν. οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα, οὔτε τὰ παρόντα χρήσιμα οἴονται πρὸς τήρησιν εἶναι. οἷον δέδηκταί τις ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος, πολυπραγμονεῖ πρῶτον ὁ Ἐμπειρικὸς μόνον, εἰ ὑπὸ λυττῶντος, τῶν δ᾽ ἄλλων τῶν προγεγονότων οὐκ ἐξετάζει οὐδὲ ἑνός, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἁπλότητι τριχῶν, ὡς ἔφην, ἢ οὐλότητι. ἐπιζητεῖν οὖν ἄξιον παρ᾽ αὐτῶν τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν συμπτωμάτων, ἀλλ᾽ ἐπί τινων, τὰ συμφέροντα τηροῦσι, μηδὲν διαφερόντων τῶν συμπτωμάτων, καθὰ φαινόμενά ἐστι, τῶν τε ἐφ᾽ οἷς ἡ τήρησις γίνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων. τί οὖν ἐστι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, εἰπάτωσαν, πότερον φαινόμενον, ἢ κεκρυμμένον; εἰ μὲν οὖν φαινόμενον φήσουσιν εἶναι, ᾧ διακρίνεται τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, καὶ ἐφ᾽ οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίγνεσθαι, φήσομεν πάλιν τοῦτο φαινόμενον, μηδενὶ διαφέρειν τῶν συμπτωμάτων καθ᾽ ὃ φαίνεται, τῶν ἀχρήστων συμπτωμάτων. εἰ δ᾽ αὖ κεκρυμμένον φήσειεν εἶναι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, ὁμολογήσουσι τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμπτωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὰ κεκρυμμένα οὐδενὶ ἄλλῳ, ἢ λόγῳ καταληπτά εἰσιν. ὥστε, εἰ χρήσιμον μὲν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησίς ἐστι τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐδενὶ, ἢ λόγῳ ταῦτα καταλαμβάνεται, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἄνευ λόγου ἡ τήρησις γίνεται. διὰ τούτου μὲν οὖν τοῦ λόγου προσαναγκάζειν αὐτοὺς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τὸν λόγον. οἱ δὲ, ἀπαντῶντες πρὸς ἡμᾶς λέγουσι καὶ τῶν συμπτωμάτων τὰ χρήσιμα εἶναι πείρᾳ κατειληφέναι. καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδε τοῖς συμπτώμασι χρὴ τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς δ᾽ οὐκ ἔτι, καὶ τοῦτο, τετηρηκέναι· πρὸς τοῦτο βραχύς ἐστιν ὁ λόγος. ἀπείρων γὰρ ὄντων συμπτωμάτων,

CAPVT XII.

Quòd Empiricorum obseruatio sine ratione proferri non posit.

Conuenit porrò eum qui Empiricis contradicet, duplici modo concursuum obseruationem moliri. Etenim possibilium obseruatio communis est, in symptomatis autem illorum propria. Vel enim tanquam impossibilem ipsam prorsus tollere oportet, aut fateri quidem possibilem esse, verùm sine ratione ipsam proferri non posse. Primùm igitur obseruationem absque ratione proferri non posse his aliquis ostenderit. Fatentur Empirici se in omnibus apparentibus symptomatis obseruationem moliri. Neque enim in flauo, si libet, aut albo, aut simo, aut adunco, obseruare se pronunciant, etsi etiam in coloribus differentiam quandam obseruent, vt in ictericis, & in figura, vt in fracturis & luxatis, sed neque etiam in prædictis. Quemadmodum enim, inquiunt, qui ab indicatione auxilia capi affirmant, non omnia indicari docent: siquidem Methodici quædam apparentia indicare asserunt, & non omnia: Rationales abdita, & non omnia: ita & Empirici non in omnibus symptomatis obseruationem, sed in quibusdam fieri dictitant. Neque enim præterita omnia, neque præsentia vtilia ad obseruationem arbitrantur. Vtpote morsus aliquis est à cane rabioso, Empiricus aggressus tantùm curiosè scrutatur, an à rabioso: aliorum verò præteritorum ne vnum quidem petit; similiter etiam in præsentibus. Neque enim in pilis simplicibus, vt dixi, aut crispis; qua de causa ab ipsis quærendum est, cur non in omnibus symptomatis, sed in quibusdam auxilia obseruent, quum symptomata nihil differant, quatenus apparentia sunt, tum ea in quibus fit obseruatio, tum alia inutilia. Quid igitur est quod vtilia symptomata indicat? dicant, num apparens, an occultum? Si igitur apparens esse dicunt, quo vtilia ab accidentibus discernuntur, & in quibus obseruationem fieri conueniat, inferemus rursus hoc. Apparens nullo differre symptomati, quatenus apparet, ab inutilibus symptomatis. Si rursus abditum esse dixerint, id quod indicat, vtilia symptomata fatebuntur, abdita ad symptomatum obseruationem vtilia. Attamen abdita nullo alio, quàm ratione comprehendi possunt. Quare si vtilis quidem fuerit in concursibus obseruatio abditorum, & nulla alia re, quàm ratione hæc comprehenduntur, constat obseruationem sine ratione fieri non posse. His igitur verbis coguntur ipsi fateri rationem ad obseruationem esse accommodam: refragantes autem nobis dicunt, etiam symptomata vtilia esse, experientiáque comprehendisse. Item quod in aliis symptomatis obseruare conuenit, in aliis non item, id quoque obseruasse. Ad hoc breuis est responsio. Quum enim infinita sint symptomata, in

in quibus obseruandum non est, fieri nequiuit vt hoc idem in omnibus obseruauerit, quod in ipsis obseruare non oportet: quippe in infinitis obseruare impossibile est. Postremò ipsis vndequaque agitatis vt dicant superest, casu ac fortuito se procedere, in aliis quibusdam symptomatis vt obseruent, in aliis non item: quo quid erit magis ridiculum? Hæc igitur disputatio ita finiat.

ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τηρεῖν, ἀδύνατον ἦν τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασι τοῦτο αὐτὸ, ὅτι οὐ χρὴ ἐπ' αὐτοῖς τηρεῖν, ἐπ' ἀπείροις γὰρ τηρεῖν ἀδύνατον. τελευταῖον οὖν αὐτοῖς πάντοθεν συνελαυνομένοις λείπεται λέγειν, κατὰ ἀποκλήρωσιν ἐληλυθέναι, ἐπὶ μὲν τοῖσδέ τισι συμπτώμασι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδε, μηκέτι· οὗ τί ἂν εἴη γελοιότερον; ἀλλὰ μὲν οὖν ὁ λόγος ταύτῃ τελευτᾷ.

CAPVT XIII.

Obseruationem pro concursibus Empiricorum more dari non posse.

QVòd autem in concursibus obseruatio esse nequit, his demonstrabo. Aiunt igitur Empirici obseruationem non in vno, neque in duobus, sed in plurimis & subinde visis, ac eodem modo habentibus, fieri. Quū itaque ipsi interrogentur num in ipsis generibus symptomatum, auxilia obseruent, necessariò in ipsis generibus obseruare dicent. Si enim in hoc febris, verbi gratia, sit, & inflammatio, in alio bilis per vomitum aut sedem excretio fiat, eadem obseruatio fieri non potest. Quòd igitur sufficit genere eadem esse symptomata, nequaquam dicent, verùm numero paria esse oportet. Si enim eadem manent symptomata, non omnia verò aut plura, turbabitur concursus, & alterius vsus est obseruationis. Conuenit enim in eisdem generibus & paribus numeris obseruationem fieri: quomodo autem euariat tota curatio ob copiam indigentiámque symptomatum, hinc considerandum est. Est igitur curatio quædam in inflammatione obseruata. Si vnum aliquod symptoma ab inflammatione sustuleris, vtpote sensum, euariat etiam curatio. Nam in vicem inflammationis scirrus nascitur, & non eadem curatio conuenit, ita igitur propter symptomatis defectum, curatio mutatur; ob copiam verò in hunc modum. Si inflammationi febris, aut syncope accesserit vnà cum symptomatū copia, diuersus sanè concursus oritur, diuersa quoque curatio adhibetur, ac non modò genere eadem esse conuenit symptomata, & numero paria, sed etiam magnitudine oportet neque excedere neque deficere. Siquidem ob symptomatum magnitudinem curatio variat. Etenim superficiarias diuisiones non suimus, imò neque inedia quis vteretur. at vbi magna est facta diuisio, inediam, sanguinis detractionem, fibulas, & similia adhibemus. Ac non sufficit genere eadem esse symptomata, ac numero paria, & magnitudine similia, sed etiam tempus obseruationi adiungere oportet. Alia enim incipientibus morbis remedia adhibentur, alia vigentibus. *Etenim incipientibus si quid mouendum est, moueto: quum vigent quiescendum est,* inquit Hippocrates; ac in inflammatione quum incipit quidem repellentibus vtimur: post hoc cataplasmatis, & iis, quæ quod impactum est possunt discutere. Iam ordinem prædictis apponere oportet. Etenim ob ordinem concursus immutatur: idcirco etiam curationem euariari est necessum. Aliter enim insanientes, deinde febricitantes curamus: ac aliter febricitantes, deinde insanientes. Etenim lethales & non lethales ex ordine symptomatum, vt ex euentis constat, affectus oriuntur: febris sanè in conuulsione non modò periculi expers est,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἐμπειρικοῖς.

ΟΤΙ δ' ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ τῶν συνδρομῶν τήρησις, διὰ τούτων ἐπιδείξομαι. φασὶ τοίνυν οἱ Ἐμπειρικοὶ, ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἑνὶ, οὔτ' ἐπὶ δύο, ἀλλ' ἐπὶ πλείστοις καὶ πλεονάκις τεθεωρημένοις καὶ ὡσαύτως ἔχουσι γίνεται. πυνθανομένων οὖν αὐτῶν εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρεῖν φήσουσιν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦδε, πυρετὸς, φέρε, ᾖ καὶ φλεγμονὴ, ἐπὶ δὲ τοῦδε, ἀπόκρισις χολῆς δι' ἐμέτου, ἢ δι' ἕδρας γένηται, οὐχ οἷόν τε αὐτὴν ποιήσασθαι τήρησιν. ὅτι οὖν ἐξαρκεῖ κατὰ τὸ γένος τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, οὐδαμῶς φήσουσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτὰ μένῃ συμπτώματα, μὴ πάντα δὲ, ἢ πλείω, ἐξαλλάττεται ἡ συνδρομὴ, καὶ ἑτέρας χρεία τηρήσεως. δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὴν τήρησιν γίνεσθαι. ὅπως δ' ἐξαλλάττεται ἡ πᾶσα θεραπεία παρὰ τὸν πλεονασμὸν, καὶ ἔνδειαν συμπτωμάτων, ἐντεῦθεν σκεπτέον. ἔστιν οὖν τις ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς τετηρημένη θεραπεία. ἂν οὖν ἕν τι σύμπτωμα παρέλῃ τῆς φλεγμονῆς, οἷον τὴν αἴσθησιν, ἐξαλλάττεται καὶ ἡ θεραπεία. ἀντὶ γὰρ φλεγμονῆς, σκίῤῥος γίνεται, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει. οὕτω μὲν οὖν παρὰ ἔνδειαν συμπτώματος, ἐξαλλάττεται ἡ θεραπεία. παρὰ δὲ πλεονασμὸν οὕτως. ἂν τῇ φλεγμονῇ πυρετὸς ἢ συγκοπὴ παραγένηται, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων, διαφέρουσα μὲν γὰρ ἡ συνδρομὴ, διαφέρουσα δὲ καὶ ἡ θεραπεία παραλαμβάνεται. καὶ οὐ μόνον κατὰ γένος ταῦτα εἶναι δεῖ συμπτώματα, καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος, δεῖ μήθ' ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐλλείπειν. καὶ γὰρ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων ἐξαλλάττεται ἡ θεραπεία. ταῖς μὲν γὰρ ἐπιπολῆς διαιρέσεσιν οὐ ῥάπτομεν, ἀλλ' οὐδ' ἀσιτίᾳ ἄν τις χρήσαιτο. διαιρέσεως δὲ μεγάλης γεγενημένης, καὶ ἀσιτίαν παραλαμβάνομεν, καὶ φλεβοτομίαν, καὶ ἀγκτῆρας, καὶ τὰ ὅμοια. καὶ οὐκ ἐπαρκεῖ, τὸ γένει τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια, ἀλλὰ καὶ χρόνον δεῖ τηρήσει παραλαμβάνεσθαι. ἄλλα γὰρ ἀρχομένων τῶν νοσημάτων βοηθήματα παραλαμβάνεται, ἄλλα δ' ἀκμαζόντων. ἀρχομένων γὰρ τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίην ἔχειν, ἔφη Ἱπποκράτης. καὶ φλεγμονῆς δὲ, ἀρχομένης μὲν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρώμεθα, μετὰ δὲ τοῦτο καταπλάσμασι, καὶ τοῖς διαφορεῖν τὸ ἐπενεχθὲν δυναμένοις. δεῖ δὲ καὶ τὴν τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμπαρατηρεῖν, καὶ γὰρ παρὰ τὴν τάξιν ἐξαλλάττεται ἡ συνδρομή. διὰ τοῦτο δὲ, καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαλλάσσεσθαι ἀναγκαῖον. ἄλλως γὰρ τοὺς μανέντας, εἶτα πυρέξαντας θεραπεύομεν, καὶ ἄλλως τοὺς πυρέξαντας, εἶτα μανέντας. καὶ γὰρ ὀλέθρια, καὶ οὐκ ὀλέθρια, παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, τὰ πάθη γίνεται. πυρετὸς μὲν ἐπὶ σπασμοῦ, οὐ μόνον ἀκίνδυνος,

ἀλλὰ καὶ λύει τὸ νόσημα, ἐπὶ πυρετοῦ δὲ, σπασμὸς ὀλέθριος. ἐξαλλαττομένης δὲ τῆς συνδρομῆς παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν καὶ τὴν θεραπείαν διαφέρειν. ἐπεὶ τοίνυν, οὐ μόνον ταῦτα τῷ γένει τὰ συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα τε, καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια εἶναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτὴν φυλάττεσθαι ἀναγκαῖον, εἰ μέλλοι ὑγιὴς ἡ τήρησις ἔσεσθαι. ἀδύνατον δ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δύο ἀρρώστοις τὰ εἰρημένα πάντα ὁμοίως συμβῆναι, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἔσται ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τήρησις. ὅτι δ' ἀδύνατον, τὰ εἰρημένα πάντα, ἐπὶ πᾶσιν ἢ πλείοσι συγχωρῆσαι, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειε. παρὰ τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ παρὰ τὰ ἔθη, καὶ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων, καὶ παρὰ τὰς φύσεις, καὶ παρὰ τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας διαφέροντα τὰ πάθη γίγνονται, ἀδύνατον πάντως δυσὶ συγχωρῆσαι ἀνθρώποις, ὡς ὁμοίως κατὰ πάντα ἔχουσι. διόπερ ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις. κἂν δύο δ' ἀπαράλλακτοι εὑρεθῶσιν, οὐδ' οὕτως ἡ τήρησις δυνατὴ, διότι ἐπὶ πλειόνων αὐτὴν γενέσθαι δεῖ. ἀλλὰ πῶς, φασὶ, τὸ ἑαυτῶν ὑμεῖς κατασκευάζετε δόγμα; δοκοῦμεν γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατοῦντες τηρεῖν, καὶ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασι, καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ ὁ ἐλλέβορος καθαίρει, καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων, τηρήσει κατείληπται. καὶ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ, ἡ αἰτία οὐ μὴν κατείληπται, ὅτι δ' ἀνδράχνη λύει αὐτὴν, τετήρηται. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων περιορίζοντες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ, τὸ χρήσιμον κρίνομεν. κατειληφότες οὖν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς αἰτίας ἐπιφερόμενα ἅπαντα συμπτώματα, ὡς τὸ βάρος, καὶ ἀπὸ τῶν τόπων, ὡς τὸ δυσπνοεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὡς τὸ λειποθυμεῖν, εὑρίσκομεν ὅτι ταῦτα μὲν χρήσιμα, τὰ λοιπὰ δὲ ἄχρηστα. ἐπεὶ οὖν περιεγράψαμεν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, ὅσα μὲν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεώς ἐστι συμπτώματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν, ὅσα δὲ μὴ, ἄχρηστα. κἂν μὴ καταλαμβάνωμεν οὖν, μήτε τὰς νοσαζούσας αἰτίας, μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους, τῷ δύναμιν ἔχειν διακριτικὴν, ὡς ἔφην, συμπτωμάτων χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων, κἂν μὴ δυνάμεθα τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ποιήσασιν, ὡς ἐπ' αἰτίοις, ἢ πεπονθόσι τόποις, οἷον αἵματος ἐνοχλοῦντος, μὴ κατειληφότες ὅτι αἷμά ἐστι τὸ νοσάζον, ἀπὸ δὲ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιφερομένου συμπτώματος, ὅτι αἰτία ἐστὶ τὸ βάρος, ὁρμώμενοι τηρεῖν ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ δυσπνοίᾳ, οὐκ εἰδότες, ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ ἥπατος, ἢ διαφράγματος, ἢ τινος ἑτέρου τόπου πάσχοντός ἐστι σύμπτωμα, μόνον δὲ ὅτι τόπος ἐστὶ, εἰδότες, τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς δυνάμεθα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῷ τόπῳ αὐτῷ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ἐστὶ συμπτώματα, μήτε αἰτίας, μήτε δυνάμεως, ὡς παρέλκοντα παραιτούμεθα. τὴν εὐχρηστίαν οὖν καὶ τὴν ἀχρηστίαν ἐφ' οἷς τηροῦμεν σκοποῖς, πρὸς τοὺς Ἐμπειρικοὺς ῥητέον. ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ μόνοις τοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τηροῦμεν, ἐφ' ὧν μήτε δυνάμεως, μήτε καιροῦ, μήτε μεγέθους, μήτε τάξεως, μήτ' ἄλλου τινὸς χρεία, ὡς ἐπὶ αἱμωδίᾳ τὴν ἀνδράχνην. τί οὖν κωλύει, φήσουσιν ἴσως, καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν;

A sed etiam morbum ſoluit: in febri autem conuulſio, lethalis eſt. Variato iam concurſu propter ordinem ſymptomatum, vt ex euentis conſpicuum eſt, neceſſariò fateri oportet, etiam curationem differre: quoniam non ſolùm eadem genere ſymptomata, & numero paria, ac magnitudine ſimilia eſſe oportet, ſed etiam idem tempus eundémque ordinem ſeruare neceſſarium eſt, ſi ſana obſeruatio futura eſt. At non poſſunt in omni vita duobus ægrotis, nedum pluribus, prædicta ſimiliter omnia accidere. Vnde conſtat, in concurſu obſeruationem fore impoſſibilem. B Quòd autem omnia commemorata in omnibus, aut pluribus ſimul euenire nequeunt, his aliquis demonſtrauerit. Ob cauſas, locos affectos, ætates, conſuetudines, ſymptomatum magnitudinem, naturas, anni tempora, & regiones, diuerſi affectus oriuntur: ac impoſſibile prorſus eſt duobus hominibus euenire, vt ſimiliter in omnibus habeant; quapropter impoſſibilis eſt in concurſibus obſeruatio. Et ſi duo impermutabiles inueniantur, neque ſic obſeruatio poſſibilis eſt, eo quòd in pluribus ipſam fieri oporteat. C Sed quomodo, inquiunt, veſtrum vos dogma aſtruitis? videmur enim ipſi non poſſe obſeruare & in ſymptomatis & in facultatibus. Quòd enim veratrum venenum in virulentis animalibus purgat, obſeruatione comprehenſum eſt; ac in dentium ſtupore, cauſa non ſanè percepta eſt: quòd autem portulaca eum ſoluat obſeruatum eſt. Reſpondere itaque ipſis oportet, nos ſanè vtilia ſymptomata relatione ad ſcopos circunſcribentes, etiam vſu vtilitatem iudicare. Quum igitur perceperimus omnia ſymptomata, quæ à cauſis inferuntur, vt grauitatem: & à locis, vt ſpirandi difficultatem: D & quæ à virtute, vt animæ defectum: inuenimus ſanè hæc vtilia, reliqua inutilia. Quoniam igitur vtilia ſymptomata circumſcripſimus relatione ad ſcopos, quæ ſanè cauſæ, aut loci, aut facultatis ſunt ſymptomata, hæc vtilia cenſemus: quæ verò non ſunt, inutilia. Si igitur neque cauſas morbiferas, neque locos affectos comprehendimus, eo quòd facultatem habeamus diſcretricem, vt dixi, ſymptomatum vtilium & inutilium: etſi non poſſimus obſeruationes moliri in efficientibus, vel cauſis, vel locis affectis, vtpote ſanguine mole- E ſtante, non percipientes ſanguinem eſſe qui morbum inferat. A grauitate autem illato ſymptomate, quòd grauitas cauſa ſit commoti quærere in ipſis poſſumus: ita & in difficultate ſpirandi, ignari ventris, aut pulmonis, aut hepatis, aut diaphragmatis, aut alterius cuiuſdam loci affecti ſymptoma eſſe, ſolùm verò quid locus ſit ſcientes, in ipſis obſeruare poſſumus, veluti & in ipſo loco. Quæ verò neque loci ſunt ſymptomata, neque cauſæ, neque virtutis, tanquam adiectitia auerſamur. Itaque commoditas incommoditáſ- F que, vſus eorum in quibus obſeruamus ſcopis, aduerſus Empiricos producenda: quoniam nos in ſolis ſymptomatum generibus obſeruamus, in quibus neque virtutis, neque temporis, neque magnitudinis, neque ordinis, neque alterius cuiuſdam vſus, vt in dentium ſtupore portulacam. Quid igitur prohibet, inquiunt, fortè & nos ita obſeruare?

Si

Si in his dixerimus in quibus symptomatum genus obseruatur, sicut & nos antea reliquorum, in quibus vsus temporis, magnitudinis, virtutis, non amplius nobis suffragatur. Si autem dixerint, in hæmmorrhi morsu plura subsequi symptomata, & nihil in his obseruatis, quænam dicemus? quoniam non in symptomatis, sed in primitiua causa obseruamus? Inquirimus autem symptomata ad primitiuarum causarum, in quibus obseruamus, comprehensionem. Ignorantes enim causam, & curatione secundum indicationem destituti, obseruationem in causis primariis factam, adhibemus. Obseruamus autem non solùm in causam, sed etiam in loco vno. Itaque in iocineris affectu & lienis nonnulla obseruauimus. At si dixerint vnum singulos hos symptoma comitatur, adferemus interim non vnum, sed multa. Scrutamur autem multa, non vt in ipsis obseruemus, sed vt in quo obseruamus, comprehendamus. In iecorariis iecur affici, in quo fit obseruatio, ac in aliis similiter. Nam magna parte in causa primitiua fit obseruatio; non enim in dentium stupore portulaca obseruata est, sed in dispositione ab acidis, aut acerbis facta. Etenim ex fluore stupentes, aut vomitu, aut serrantibus quibusdam nihil portulaca iuuat. Vbi igitur prius disquisierimus causam à qua stupor factus est, deinde sic ipsa vtimur. Quæ verò assumuntur in eiusmodi non aduersantur causis primariis: non enim sunt aliæ à continentibus. Hæc igitur præter concursum obseruationem merito habere dicentur. Interrogare autem oportet Empiricum, quomodo tempora adhibendi remedii obseruentur, vel modus præsidiorum, vel tempus, vel ipsorum quantitas.

CAPVT XIV.

Vanam ac inutilem esse historiam Empiricorum.

PORrò quòd historia ab illis asserta sit inutilis & impossibilis nunc demonstrabo. Vtuntur Empirici historia ob huiusmodi quandam causam. Subinde morbi quidam oboriuntur, in quibus nullum præsidium ipsis obseruatum est. Vt igitur & in hac quorundam ipsis facultas suppetat, & quòd non sua sponte permaneant, historia vtuntur: idque non ob hoc solùm, sed compendiosæ traditionis gratia; impossibile enim est vt discens in omnia symptomata incidat, ac eandem obseruationem in omnibus moliatur. Ne igitur perpetuò quis discat, sed aliquando etiam arte vtatur, idcirco ad medendum vtilem esse historiam pronunciant. Fit autem historia vel præsentium: vt

Occidunt homines, ignis quoque plurimus ardet.

vel præteritorum: vt,

Prælia Curetes atque Ætoli subierunt.

nunquam verò futurorum, nam

Illa dies aderit, qua concidet Ilion olim,

non historia, sed præsagium potius est. Vsi autem sunt Empirici magna ex parte historia præteriti. Dicunt enim historiam esse, eorum quæ subinde in iisdem comperta sunt, enarrationem. Verùm contra eos agendum est; quòd si omnia quæ per historiam commemorantur, vera dicunt, iudicem aliquem rectè possent re-

ἂν ἐπὶ τούτων, φήσομεν, ἐφ᾽ ὧν γένος συμπτωμάτων τηρεῖται, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἔμπροσθεν, τῶν λοιπῶν, ἐφ᾽ ὧν χρεία καιροῦ καὶ μεγέθους καὶ δυνάμεως, μηκέτι συμφωνεῖ τε ἡμῖν. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ἐπὶ αἱμόρρου δήγματος πλείονα παρακολουθεῖ συμπτώματα, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τούτων τετηρήκατε. τίνα ἂν φήσομεν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ προκαταρκτικῷ αἰτίῳ τηροῦμεν; ἐπιζητοῦμεν δὲ τὰ συμπτώματα, εἰς κατάληψιν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἐφ᾽ οἷς τετηρήκαμεν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν αἰτίαν, καὶ ἀποροῦντες κατ᾽ ἔνδειξιν θεραπείας, τὴν ἐπὶ τῶν προκαταρκτικαῖς αἰτίαις τήρησιν παραλαμβάνομεν. τηροῦμεν δὲ οὐ μόνον ἐπὶ αἰτίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τόπῳ ἑνί. ἐπὶ οὖν τῇ τοῦ ἥπατος πείσει, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσει τετηρήκαμεν τινα. ἂν δὲ λέγωσιν, ἓν ἑκάστῳ τούτων σύμπτωμα παρακολουθεῖ, φήσομεν, ἔστιν ὅτε οὐχ ἕν, ἀλλὰ πολλά. πολυπραγμονοῦμεν δὲ τὰ πολλά, καὶ οὐχ ἵνα ἐπ᾽ αὐτοῖς τηρήσωμεν, ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐφ᾽ ᾧ τηροῦμεν, καταλάβωμεν. ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν πεπονθέναι τὸ ἧπαρ, ἐφ᾽ ᾧ τήρησις γίγνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δέ, ἐπὶ τῇ προκαταρκτικῇ αἰτίᾳ τήρησις γίγνεται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ ἀνδράχνη τετήρηται, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στρυφνῶν γεγενημένῃ διαθέσει. τοὺς γοῦν ἀπὸ ῥεύματος αἱμωδιῶντας, ἢ δι᾽ ἔμετον, ἢ πριόντων τινῶν, οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀνδράχνη. ἐπιζητήσαντες οὖν πρότερον τὴν αἰτίαν ἀφ᾽ ἧς γέγονεν ἡ αἱμωδία, ἔπειθ᾽ οὕτως αὐτῇ χρώμεθα. τὰ δὲ παραλαμβανόμενα ἐπὶ τῶν τοιούτων, οὐκ ἐναντιοῦται ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις. οὐ γάρ ἐστιν ἄλλα ταῖς συνεκτικαῖς. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸ ταῖς ἐπιδρομαῖς τήρησιν ἔχειν, εὐλόγως ἂν λέγοιτο. προσπυθέσθαι δὲ δεῖ τὸν Ἐμπειρικόν, πῶς οἱ καιροὶ τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων τηροῦνται; ἢ τὰ μέτρα τῶν βοηθημάτων, ἢ οἱ καιροὶ τῶν προσφορῶν, ἢ τὸ ποσὸν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔʹ.

Ἄχρηστον εἶναι τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐμπειρικῶν.

ΟΤΙ δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἡ κατ᾽ αὐτούς, ἄχρηστός τε καὶ ἀδύνατός ἐστι, νῦν ἐπιδείξομαι. προσχρῶνται δὲ τῇ ἱστορίᾳ οἱ Ἐμπειρικοί, διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολλάκις γίνεταί τινα νοσήματα, ἐφ᾽ οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς τετήρηται. ἵν᾽ οὖν ἔχοιεν καὶ ἐν τούτῳ εὐπορεῖν τινων, καὶ μὴ τὸ αὐτόματον περιμένειν, τῇ ἱστορίᾳ προσχρῶνται, καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ συντόμου ἕνεκα παραδόσεως. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸν μανθάνοντα, πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐντυχεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν τήρησιν ἐπὶ πάντων ποιήσασθαι. ἵν᾽ οὖν μὴ τῷ αἰῶνι μανθάνῃ τις, ἀλλὰ χρήσαιτό ποτε καὶ τῇ τέχνῃ. διὰ τοῦτο χρήσιμον πρὸς τὸ ἰατρεύειν τὴν ἱστορίαν φασὶν εἶναι. γίνεται δὲ ἡ ἱστορία, ἤτοι τῶν παρόντων, ὥς τό,

Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, δέ τε πῦρ ἀμαθύνει.

ἢ τῶν προγεγενημένων, ὡς τό,

Κουρῆτές τ᾽ ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι.

οὐδέποτε δὲ τῶν μελλόντων. τὸ γάρ,

Ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ᾽ ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή.

οὐχ ἱστορία, ἀλλὰ πρόγνωσις μᾶλλόν ἐστι. κέχρηνται οἱ Ἐμπειρικοί, ὡς τὸ πολὺ τῇ προγεγενημένῃ ἱστορίᾳ. λέγουσι γὰρ ἱστορίαν εἶναι, τὴν τῶν πεπειραμένων πολλάκις κατὰ ταὐτά, διήγησιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτούς, ὅτι εἰ μὲν πάντα τὰ ἱστορούμενα λέγουσι ἀληθῆ, τινὰ κριτὴν εἶχεν, καλῶς ἂν παρεδέχεσθαι

τὴν ἱστορίαν. ἐπεὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, δεῖ κριτήριόν τι εὑρῆσθαι τῆς ἱστορίας, ᾧ διακρινοῦμεν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ψευδῶν. καὶ γὰρ δὴ, οὐ μόνον οὐχ ὁμογνωμονοῦσι περὶ τοῦ αὐτοῦ οἱ ἰατροὶ, ἀλλὰ καὶ τἀναντία δοξάζουσι. τοὺς γὰρ πυρέττοντας οἱ μὲν διὰ λιμοῦ ἦγον, καὶ οὐδὲ ὕδωρ προσέφερον, οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς πτισάνην ἐδίδοσαν. ἄλλοι δ' ἐφυλάττοντο μήποτε κριθὴν καταπίῃ ὁ ἀρρωστῶν. Πετρωνᾶς δὲ, καὶ κρέα ὕεια ὀπτὰ δίδου, καὶ οἶνον μέλανα ἀκρατέστερον, ἐμεῖν ἠνάγκαζε, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἐδίδου πίνειν ὅσον ἤθελον. Ἀπολλώνιος δὲ, καὶ Δέξιππος, οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταὶ, οὐχ ὅπως οἶνον, ἀλλ' οὐδὲ ὕδωρ ἐδίδοσαν. κατασκευασάμενοι δὲ κηρίνους κυάθους, οἳ ἦσαν δώδεκα εἰς τὴν ἑκτημορίαν τῆς κοτύλης, κυάθων τούτων δύο ἢ τρεῖς παρεμέτρουν τοῖς ἀρρωστοῦσι. τοσαύτης οὖν οὔσης ἐναντιότητος, πῶς οὐχὶ δεῖ κριτήριον τῆς ἱστορίας πεποιῆσθαι; προσαναγκάσαντες οὖν αὖθις ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐδὲ ἄχρηστον παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν. ἄχρηστον γὰρ οὕτως ἐπιδείξομεν τὴν ἱστορίαν, ἐρωτήσομεν πότερον λόγῳ, ἢ πείρᾳ κρίνουσι τὴν ἱστορίαν. ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ οὐ δύναται, ἐκβάλλουσί τε γὰρ αὐτὸν, καὶ ἄλλως, ᾧ καταλαμβάνεται ἕκαστον, τούτῳ, καὶ κρίνεται. πείρᾳ δὲ τὰ ὠφελοῦντα κατειλῆφθαι λέγουσι· πείρᾳ γ' οὖν καὶ κριθῆναι δεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἱστόρησέ τις, ὅτι ἡ χιὼν ψύχει· εἰ μέλλει κριθήσεσθαι ἡ ἱστορία, δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρήσασθαι, ὥσπερ ὁ ἱστορῶν κατέλαβεν. ὁ μὲν οὖν λογικὸς, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἱστορίαν κρῖναι δυνήσεται. ἱστορήσαντος γάρ τινος, ὅτι ἀνθρώπῳ διατεταμένα τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι, καὶ βαρυνομένῳ, αἱμορραγία ἐγλυομένη, περιέγραψε τὸ δυσχέρημα, καὶ τὸ βάρος ἐπικρίνει τοῦτο εἰ ἔστιν ἀληθές, εἰς τὴν αἰτίαν ἀφορῶν τὴν ἐπιφέρουσαν τὰ συμπτώματα, καὶ σκοπῶν εἰ οἷά τε εἴη ἡ αἱμορραγία ὑπεναντιοῦσθαι τῇ αἰτίᾳ. εὑρίσκων δ' ὅτι τὸ μὲν βάρος, καὶ ἡ διάτασις ἐκ πλήθους συμβαίνει. ἡ δ' αἱμορραγία μειωτικὴ τοῦ πλήθους ἐστὶ, κατείληφεν ὅτι ἡ ἱστορία ἀληθής ἐστι, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου πρὸς τὴν ἐπίκρισιν προσδεῖται. ἐφ' ὧν δὲ τὴν αἰτίαν οὐ καταλαμβάνομεν, τὴν ἱστορίαν αὐτὴ ἡ πεῖρα κρίνει. ἂν γὰρ ἱστορεῖν τις αὐτῷ φαίνεται, ὅτι αἱμωδίαν ἀνδράχνη ἔλυσε, τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν κρίσιν χρήσεται. οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὸν Ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἱστορίας ποιήσασθαι. εἰ δὲ πεῖρα τὴν ἱστορίαν κρίνει, περιττὴ γίνεται ἡ ἱστορία καὶ ἄχρηστος. ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν Ἐμπειρικῶν, ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἱστορούντων προσέχοντες, κρίνομεν τὴν ἱστορίαν. πυνθανομένων δὲ ἡμῶν, πῶς τὴν ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων, καὶ κατορθούντων, ὅτι μὴ διὰ φιλοδοξίαν τινὰ, φασὶν, ὁ ἱστορῶν ἱστορῇ, μήτε διὰ δόγματα προσπαθῶς, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ, τότε ἀληθὲς εἶναί φαμεν ἡμεῖς τὸ ἱστορούμενον. πρὸς τοῦτο δὲ ῥητέον, πρῶτον μὲν διὰ μηδὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατηθεὶς δ' ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ. ἆρά γε διότι, μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα προσπαθῶς, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται, ἀληθές ἐστι τὸ ἱστορηθέν; δεύτερον δ' ἔτι μὴν ἰατρὸν σοφὸν ἀξιοῦσι τὸν ἱστοροῦντα εἶναι. ἐκβαίνοντες μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, κρίνουσιν ἄνδρα σοφόν· ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις, φιλοσόφοις καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δυνατόν ἐστι κρῖναι, ὅτι μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς τὸ πάθος,

A cipere historiam: quia verò hoc non ita habet, conuenit iudicandi historiam aliquod instrumentum inuenire, quo veritatem à falsis discernamus. Etenim medici in hoc non modò non consentiunt, sed etiam contraria opinantur. Siquidem febricitantes inediâ traducunt, & ne aquam quidem propinant. Alij per initia ptisanam exhibent. Reliqui cauent ne vnquam hordeum deuoret æger. Petronas porrò etiam carnes suillas tostas, & vinum nigrum meracius præbet, vomere cogit, frigidámque potui exhibet quantam volunt. Apollonius autem & Dexippus Hippocratis auditores non modò non vinum, sed ne B aquam quidem dederunt. Quum verò cerini cyathos duodecim liquoris præparassent, in sextam heminæ partem duos cyathos, aut tres ægrotantibus quotidie propinarunt. Cùm itaque tanta sit contrarietas, quomodo non historiæ iudicatorium instrumentum præbere conuenit? Hos igitur fateri coactos, quòd neque inutilis recipienda sit historia, inutilem enim sic historiam ostendemus, rogabimus num ratione, aut experientia historiam iudicent. Sed ratione haud possunt, quam ipsam tollunt, qua hæc singula iudicantur comprehenduntúrque; experientia autē remedia C comprehensa, dicunt. Itaque experientia etiam iudicari conuenit. Vt enim in aliis habet, ita & hîc aliquis in historiam colligat, niuem refrigerare. Si historia iudicatura est, oportet eodem iudicandi instrumento vti, vt historiæ author comprehendit: Rationalis igitur à causa historiam iudicare poterit. Quum enim scripto mandauerit aliquis homini, qui vasa distenta grauatáque habeat, sanguinis profluuium obortum, id quod offendebat circumscripsit: grauitatem hanc diiudicat num vera sit, ad causam quæ symptomata infert, respiciens, consideránsque an sanguinis eruptio causæ D aduersari poterit. Vbi autem inuenit grauitatem & distentionem ex copia euenire, sanguinis autem eruptionem copiam imminuere, deprehendit historiam esse veram, ac nullo alio ad diiucationem indigere. At in quibus causam non comprehendimus, historiam ipsa experientia iudicat; si enim colligere eam quis videtur, nempe dentium stuporem portulacam soluere, experientia ad iudicium vtetur. Quare necessarium sic est vt etiam Empiricus historiæ iudicium experientia moliatur. sin autem experientia historiam iudicat, superflua est historia & inutilis. Sed dicunt nonnulli Empiricorum nos fide dignis E scriptoribus attendētes, historiā iudicare. Quum autem quærimus, quomodo fidei dignitatem iudicatis, quum alij in aliis aberrent, & rectè se gerant, quoniam dicunt non ob quoddam opinionis statuendæ studium, historiæ author hæc scriptis mandat, neque ob decreta ad affectum, neque ob contentionem quandam, tunc verum nos esse dicimus quod commemoratur: ad hoc dicendum est, primùm sanè propter nullum dictorum, sed qui historiā condit deceptus commentatur. Num ideo, quòd neque propter opinionem, neque dogmata ad affectum, neque ob contentionem F commemoratur, verum est quod in historia conscriptum est? Deinde quòd sapientem medicum esse censent, qui illius author est? Aggressi sanè qui historiæ iudicium virum sapientem iudicant; tale autem iudicium philosophis & non medicis incumbit. Vnde abundè licet colligere, neque ob opinionē, neque ob dogmata ad affectus,

neque ob contentionem commemoratur, id quod in historiam colligitur. At commemorato iudicatorio fidei dignitatis instrumento ab ipso probato vsus est; dicentes enim quòd cùm neque propter opinionem, neque ob contentionem historiæ mandatur, causas exponunt, ob quas narranti credere oportet. Quare si propter nihil aliud, certè propter hoc vtiles sunt causæ inquisitæ: at nos nihil amplius molimur, sed dicimus oportere (propter quid) inuestigare, quod etiam in ipso facilè historiæ iudicio videntur, verùm nos quidem (propter quid,) & (in totum) causa, ad rei quæ dicitur iudicium vtimur: Empirici, ad eius qui historiam condit modum diiudicandi. At mores iudicare non medicorum sed philosophorum est proprium. Præterea hoc dicunt Empirici non oportere experientia historiam iudicare; aiunt enim quoniam sicut nos, eo quòd, Creta insula est, quibusdam commemorantibus, percepistis, quòd insula quædam Creta existat, etsi Cretam vestris ipsi oculis non videritis; ita & nos quum multi de eisdem consentiant, non opus est experientia historiam iudicare, sed multorum opinioni credimus. Verùm nos sanè dicemus, qui credidimus decreta, his Rationalibus certè moti, quòd aliquis illinc huc nauiget, & rursus hinc illuc: item quoniam amici quidam Cretenses hîc sint, vel etiam contrà quibus scribimus, vel etiam à quibus literæ nobis deferuntur: præterea quòd etiam omnes homines de ea consentiunt, etiam inimicissimi. At in Medicina ferè in nullo conueniunt, idque pauci cùm sint medici ad vniuersos homines: ac non solùm nõ concordant, sed etiam maximè cõtraria opinantur, vt paulo antè ostensum est. Quapropter iudicatorio quodam instrumento opus est ad historiam in medicina diiudicandam. Quoniam verò & Empirici dicunt, ea quæ comprehenduntur, partim sensu deprehendi, vt ruborem: partim memoria, vt quæ signis quibusdam percipiuntur; indicatoriè autem nullum deprehenditur, neque alio modo ab ipsis tradito. At quòd Creta insula sit, comprehendũt: nimirum tanquam non comprehenderint, Cretam insulam fuisse: sin autem comprehenderunt, tertius quidam modus comprehensionis existit. Hæc igitur dicta sunt ad iudicandum historiam ab ipsis celebratam esse superuacaneam.

μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορῆται τὸ ἱστορούμενον. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηνται κριτηρίῳ ἀποδοκιμαζομένῳ ἐπ' αὐτῶν· λέγοντες γὰρ, ὅτι ἐπειδὰν μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορῆται, αἰτίας ἐκτίθενται, δι' ἃς χρὴ πιστεύειν τῷ ἱστοροῦντι. ὥστε εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοί εἰσιν αἱ ἐπιζητούμεναι αἰτίαι. καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, ἀλλὰ φαμὲν δεῖν τὸ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἱστορίας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τῷ διότι χρώμεθα, καὶ τὸ σύνολον τῇ αἰτίᾳ εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πράγματος κρίσιν. οἱ δ' Ἐμπειρικοὶ εἰς τὸ ἐπικρίναι τὸν τοῦ ἱστοροῦντος τρόπον. τὸ δὲ κρίνειν τὰ ἤθη, οὐ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ἐστὶν ἴδιον. ἔτι καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ, πρὸς τὸ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν. φασὶ γὰρ ὅτι ὥσπερ ὑμεῖς, διότι Κρήτη νῆσός ἐστιν, ἱστορούντων τινῶν, κατειλήφατε ὅτι ἐστί τις Κρήτη νῆσος, καί τοι αὐτόπται τῆς Κρήτης οὐ γεγόνατε· οὕτω καὶ ἡμεῖς, πολλῶν περὶ τῶν αὐτῶν συμφωνούντων, οὐ δεόμεθα πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, φήσομεν, πεπιστεύκαμεν περὶ τῆς Κρήτης, ὅτι ἐστί. ἀπὸ τούτων τῶν εὐλόγων γοῦν ὁρμώμενοι, ὅτι πλεῖ τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ ὅτι φίλοι τινὲς Κρῆτές εἰσιν ἐνταῦθα, ἢ καὶ πάλιν οἷς ἐπιστέλλομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν διακομίζεται. ἔτι τε ὅτι καὶ πάντες ἄνθρωποι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι, καὶ οἱ ἔχθιστοι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν, σχεδὸν περὶ οὐδὲν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα, ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ὄντες οἱ ἰατροὶ, καὶ οὐ μόνον οὐ συμφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ἀπεδείξαμεν· διὰ ταῦτα οὖν κριτηρίου τινός ἐστι χρεία, πρὸς τὸ ἐπικρίνειν τὴν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ Ἐμπειρικοὶ ὅτι τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἔρευθος, ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα· ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται, οὔθ' ἑτέρῳ τῶν ἐκκειμένων ὑπ' αὐτῶν τρόπῳ. ὅτι δὲ Κρήτη νῆσός ἐστι, καταλαμβάνουσι, δῆλον ὡς ἤτοι οὐ κατειλήφασιν ὅτι Κρήτη νῆσος ἐγένετο. εἰ δὲ κατειλήφασιν, ἔστι τις ὁ τρίτος καταλήψεως τρόπος. ταῦτα μὲν οὖν εἰς παράστασιν τοῦ περιττὴν εἶναι τὴν ὑπ' αὐτῶν θρυλλουμένην ἱστορίαν, εἴρηται.

CAPVT XV.

Quod nihil vtile ab historia Empiricorum haberi possit.

PORrò quòd etiam impossibile sit remedij cuiusdam comprehensionẽ ab historia habere, paucis aliquis astruxerit. Quoniam enim obseruationem, vt prius ostendebamus, non modò in symptomatum & numerorum genere fieri, sed etiam magnitudine & tempore oportet, hæc autem in commentarium referri impossibile est sine scopis, constat historiam quoque non posse admitti. Porrò quod curationes penes magnitudines, & tempora, & ordinem fiunt diuersæ, demonstratum est. Quinetiã ex quibus obseruationẽ in syndrome fieri non posse astruximus, inde quoque licet affirmare, quòd ne historiã quidem facere sit possibile; quippe non licet obseruationem moliri: perscribere autẽ non obseruata licet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῶν Ἐμπειρικῶν ὠφελοῦντός τινος ἔχειν κατάληψιν.

ΟΤΙ δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ ἱστορίας ὠφελοῦντός τινος ἔχειν κατάληψιν, διὰ βραχέων ἄν τις παραστήσειεν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων καὶ ἀριθμῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει, καὶ καιρῷ· ταῦτα δ' ἀναγράφεσθαι ἀδύνατον ἄνευ τῶν σκοπῶν, δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστορία ἀδύνατος ἂν εἴη. ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὰ μεγέθη, καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ τὴν τάξιν, διαφέρουσαι θεραπεῖαι γίγνονται, δέδεικται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ἐπὶ συνδρομῇ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐκ τῶν αὐτῶν κατασκευάσαι, ὅτι οὐδὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ δή που τήρησιν μὲν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀναγράψαι δὲ τὰ μὴ τετηρημένα, δυνατόν ἐστιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛʹ.

Περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως.

Ἑξῆς δὲ περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἐδεήθησαν δὲ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως οἱ Ἐμπειρικοὶ διὰ τάδε· ἐπεὶ γὰρ πλεῖστα καὶ σχεδὸν ἄπειρα ἦν, ἐφ' οἷς ἔδει τὰς τηρήσεις γίγνεσθαι, ἄπειρα δὲ καὶ τὰ ὠφελοῦντα, ἀδύνατον δ' ἦν ἐφ' ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις αὐτόν τινα τηρεῖν, διὰ τοῦτ' ἐδεήθησαν καὶ τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως. ἔτι τε ἐπεὶ οἱ Λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐτοῖς, φασὶν, ὅτι εἰ καί τινος ἄλλου οἱ τεχνῖται εἰσὶν ἐστοχασμένοι, καὶ τοῦ εὐπόρου· ὑμεῖς δ' ἓν ἐφ' ἑνὶ τετηρηκότες ἄποροι πρὸς τὰς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα ἀναγκαζόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τηρεῖν, οὐδέ ποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ, ἀλλ' ἐτηρήσατε, φασὶν, ὅτι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ὑμῖν παραγίνεται. σκοτωματικοῦ γὰρ, φέρε, ἀπὸ καταπτώσεως αἱμορραγήσαντος, εἶτ' ἀπαλλαγέντος τοῦ πάθους, τηρήσαντες τοῦτον, ἐφ' ἑτέρου φλεβοτομίᾳ χρώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν πύθοιτο ἄν τις αὐτοὺς, πόθεν κατειλήφασιν, ὅτι διὰ τῆς αἱμορραγίας ἀπήλλακται ὁ σκοτωματικὸς, καὶ οὐ διὰ τὴν κατάπτωσιν ταύτην, ἀλλ' οὐδέπω λέγειν πρὸς αὐτοὺς χρὴ, πρὶν ἢ ἀποδεῖξαι, κατὰ πόσους τρόπους κέχρηνται τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. κεχρῆσθαι τοίνυν φασὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, ὁτὲ μὲν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ὁτὲ δ' ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ὁτὲ δ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν οὖν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, ὡς ὅταν μέσπιλον ἀντὶ μήλου ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν παραλαμβάνουσιν, ἀπὸ δὲ τόπων ἐπὶ τόπους, ὡς ὅταν τι ἐπὶ τῶν μυωδῶν ἢ νευρωδῶν τετηρημένον, οἷον φέρε ἀπὸ τοῦ μηροῦ, μεταφέρωμεν ἐπὶ τὸν βραχίονα· ἀπὸ παθῶν δὲ ἐπὶ τὰ πάθη, ὡς ὅταν τοῖς ἐπὶ τῶν αἱμορραγιῶν τετηρημένοις χρήσωνται ἐπὶ αἱμόρρου δήγματος. κατὰ τοσοῦτον μὲν οὖν τρόπον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῶνται.

CAPVT XVI.

De tranſitu ad ſimile.

DEinceps de tranſitu ad ſimile agendum eſt. Indiguerunt autem tranſitu ad ſimile Empirici, propter has cauſas; quoniam enim plurima & propè infinita erant, in quibus obſeruationes fieri conueniat, infinita erunt & remedia: impoſſibile autem in omnibus aut plurimis eundem quædam obſeruare, idcirco opus habuerunt & hiſtoria, & tranſitu ad ſimile. Præterea quoniam Rationales eis refragantes, inquiunt, ſi quid aliud artifices, maximè quod facile eſt ſibi proponunt: vos vnum in vno obſeruantes, infinitas curationes editis, aut plura coacti in eodem obſeruare, nunquam arte vtimini, ſed obſeruaſtis, inquiunt, quòd tranſitu ad ſimile vtamur, vnde facultas vobis ſuppeditatur. Age enim, vertiginoſus ex caſu ſanguinem profundat, deinde affectu liberetur; hoc obſeruato in alio, ſanguinis miſſione vtimur. Deinde aliquis roget ipſos, vnde comprehenderint vertiginoſum ſanguinis profuſione liberatum, & non ex ipſo caſu? ſed nondum dicere aduerſus ipſos oportet, priuſquam demonſtrauero quot modis tranſitu ad ſimile vtantur. Vſos igitur ſe eſſe tranſitu ad ſimile dicunt, nonnunquam ab auxiliis ad auxilia, aliquando à locis ad locos, nonnunquam ab affectibus ad affectus. Itaque ab auxiliis ad auxilia, vt quum meſpilum loco mali cotonei in dyſentericis aſſumunt: à locis autem ad locos, vt quum quid in muſculoſis, aut neruoſis obſeruatum, verbi cauſa, à femore ad brachium transferimus: ab affectibus autem ad affectus, vt quum in ſanguinis profuſionibus, obſeruatis vtentur in hæmorrhoi morſu; tot itaque modis tranſitu ad ſimile vtuntur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖʹ.

Ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ κατὰ τοὺς Ἐμπειρικοὺς τοῦ ὁμοίου μετάβασις.

Ἐρωτᾷν οὖν ἄξιόν ἐστιν αὐτοὺς, πρῶτον μὲν, ἐπὶ τῶν βοηθημάτων πῶς κέχρηνται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων συμπτωμάτων ὁμοιότητι, οἷον ὅταν τὸ μέσπιλον ἀντὶ τοῦ μήλου παραλαμβάνωσι, πότερον κατὰ τὴν στύψιν ὁμοίως ταῦτα εἶναι νομίζοντες παραλαμβάνωσιν, ἢ ὁρῶντες ὅτι στρογγύλα ἐστὶν ἄμφω, καὶ τῇ χροιᾷ, καὶ τῇ ἁφῇ ὅμοια; εἰ μὲν γὰρ τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ στύψει προσέχοντες, μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ἐπιζητεῖν στύψεως τὰς αἰτίας, καθ' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα. συγκαταλαμβάνεται δὴ τῇ τῶν ὠφελούντων δυνάμει, καὶ ἡ τῶν βλαπτόντων δύναμις. ἀλλὰ καὶ πλέον τι ἐπιζητῆσαι αὐτοὺς δεῖ, οὐ μόνον ὅτι στύφει, πολλὰ γὰρ στύφει μὲν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ, ὡς ἡ λεπὶς στύφουσα, καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνωσθῇ, ὅτι πέπερι κατὰ τὸ θερμαίνειν ὠφελεῖ, κατείληπται ὅτι τὸ βλάπτον νῦν, κατὰ τὸ ψυχρὸν βλάπτει. Εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες αἱρεῖσθαι τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν, ἂν πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ᾖ, οὕτω τὴν ὁμοιότητα λογίζεσθε, ἀλλ' ἀδύνατόν ἐστι πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοιά τινων εἶναι.

CAPVT XVII.

Quod tranſitus ad ſimile ipſorum Empiricorum, ſit impoßibilis.

QVare ipſos interrogare conuenit, primùm ſanè in præſidiis quomodo vtuntur, num facultatis ſimilitudini attendētes, aut ſymptomatum præſentium ſimilitudini, vt quum meſpilum loco cotonei aſſumunt, vtrum ſecundū aſtrictionem eadem eſſe putantes, ſimiliter exhibeant, an quòd ambo rotunda, colore & tactu ſimilia, eſſe conſpiciunt. Si enim facultati, dico autem aſtrictioni, attendētes, digredi ſe dicant, fatētur aſtrictionis cauſas ſe inquirere, ſecundum quas, iuuāt præſidia; ac cum auxiliorum facultate, comprehenditur & noxiorum virtus. Imò etiam amplius quid inquirere ipſos conuenit, non modò quòd aſtringunt, multa ſiquidem aſtringunt quidē, non idem verò efficiunt: vt ſquama aſtringens, purgat etiā partes. Si enim cognitū eſt, quòd piper calfaciēdo iuuat, nunc cōprehenſum eſt quod nocet, quâ frigidū eſt, nocere. Sin autem ſymptomatum ſimilitudini attendētes, ſimilia proferri dicāt: rogabimus an omnia ſymptomata ſimilia ſint, ac ita de ſimilitudine ratiocinētur. Sed fieri nō poteſt, vt omnia ſymptomata quorundā ſimilia exiſtāt; ita

ita enim eadem fuerint, & non similia. At quorundam symptomatum similitudini attendentes, inquient. Vel igitur pluribus, vel paribus vel paucioribus attendentes, dicemus, digredimini. Si quidem paucioribus, omnia ferè similia erunt; in aliquo enim similia sunt omnia. Si autem paribus, & pluribus, cur in iis qui sanguinem fundunt, dicemus, sicut coma porri vsi estis, ita non allij & cepæ coma vtimini? similia enim hæc magna ex parte; & in pernionibus, cur vt rapa, non etiam raphani radiculis? & in stomachicis, cur absinthij penuria, hîc quoque succo porri non vtuntur? hæc enim ferè discerni nequeunt; & in hydropicis, cur raphanidis loco sæpe rapo non vtuntur? In vniuersum considerare oportet in obseruatis simile quiddam contrarias vires habere: & quærere ab ipsis, num propter similitudinem in iisdem, his vtendum sit: iudicare autem similitudinem sensibus, vt illi censent. Eodem aliquis argumento vti possit in reliquis, verbi causa, exemplo ostendendum est ipsis, quòd neque à symptomatis ad symptomata, neque ab affectibus ad affectus transire possunt. Num enim dicemus, accidentium similitudini potestate attenditis? sed non dicent: nequaquam enim disquirunt facultatem, sed accidentium similitudinem secundum sensum. Vtrum igitur si in pluribus, aut in paribus symptomatis similia sunt: sed in plurimis similia sunt inflammatio & scirrhus, verùm contrariam ferè, & in nullo similem curationem requirunt: iam œdema, & hernia, & struma, & meliceris, multam sanè inuicem similitudinem seruant, attamen curatio permultum distat. Præterea qui ob disruptionem sanguinem reiiciunt, simillima ferè cum iis habent accidentia, qui propter erosionem aut apertionem, non tamen eadem curatio conuenit omnibus. Hoc itaque modo licet ostendere, impossibilem esse secundum Empiricos transitum ad simile.

CAPVT XVIII.

De transitu ad simile secundum Rationales.

DEinceps autem consequens est, demonstrare quo modo Rationales transitu ad simile vti possunt, quod nonnulli non transitum ad simile, sed analogismum vocant. Etenim transitus ad simile Empiricis conuenire pronunciant, vicinum verò transitui ad simile modum, analogismum appellant, quo Rationales vti dicunt: nos nihil contendimus cum iis qui nomina immutant, rem ipsam verò indicabimus, quam licet vnicuique pro arbitrio appellare. Dicimus igitur alia quidem symptomata causas subsequi, alia locos affectos, alia facultates, alia affectus ipsos. Hæc Rationalis omnia discernit, ac nouit in quibus obseruatione, in quibus non opus est. Aliorum igitur præsentium & non præsentium, quæ nihil ad curationem conferunt, nullam habet rationem: ac cum syndrome variare videtur in aliquo symptomatum non vtilium, eisdem vtitur, tanquam concursus similis existat. Empiricus autem quoniam in cumulata syndrome obseruat, nec habet vim discernendi symptomata, quum quodlibet vel deficit vel redundat:

οὕτω γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια, ἀλλὰ δηλονότι τῇ τινων συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες, φήσουσι. ἤτοι οὖν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις, ἢ τοῖς ἐλάττοσι προσέχοντες, φήσομεν, μεταβαίνετε· εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι, πάντα σχεδὸν ὅμοια ἂν εἴη. κατά τι γάρ ἐστιν ἐμφερῆ πάντα· εἰ δὲ τοῖς ἴσοις, καὶ τοῖς πλείοσι, διὰ τί ἐπὶ τῶν αἱμορραγούντων, φήσομεν, ὥσπερ κόμῃ πράσου κέχρησθε, οὕτως οὐχὶ καὶ σκορόδου καὶ κρομμύου κέχρησθε κόμῃ; ὅμοια γὰρ ταῦτα κατὰ τὰ πλεῖστα. καὶ ἐπὶ τῶν χιμέθλων, διὰ τί ὥσπερ γογγύλῃ, οὐχὶ καὶ ῥαφανίσι; καὶ ἐπὶ τῶν στομαχικῶν, διὰ τί ἀψινθίου μὴ παρόντος, κἀνταῦθα χυλῷ οὐ κέχρηνται καὶ πρασίου, σχεδὸν γὰρ ἀπαράλλακτα ταῦτα; καὶ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν, διὰ τί ἀντὶ ῥαφανίδος, πολλάκις γογγυλίδι οὐ κέχρηνται; καὶ ἁπλῶς σκοπεῖσθαι χρὴ, τοῖς τετηρημένοις, ὅμοιόν τι, ἐναντίον δυνάμενον, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῶν, εἰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρηστέον ἐστὶ τούτοις. κρῖναι δὲ τὴν ὁμοιότητα ταῖς αἰσθήσεσιν, ὡς ἐκεῖνοι ἀξιοῦσιν. τῷ δ' αὐτῷ ἄν τις ἐπιχειρήματι χρήσαιτο ἐπὶ τῶν λοιπῶν. αὐτίκα γὰρ παραδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ συμπτωμάτων ἐπὶ συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη μεταβαίνειν δύνανται. πότερον γὰρ, φήσομεν, τῇ κατὰ τὴν δύναμιν ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχετε, ἀλλ' οὐ φήσουσιν. οὐ γὰρ ἐξετάζουσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν αἴσθησιν τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν, ἐὰν κατὰ πλείω, ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ; ἀλλὰ κατὰ τὰ πλεῖστα ὅμοιά ἐστι φλεγμονὴ καὶ σκίρρος. ἐναντίας δὲ σχεδὸν, καὶ κατ' οὐδένα ὁμοίας δεῖται ἀγωγῆς· καὶ οἴδημα, καὶ κήλη, καὶ χοιράς, καὶ μελικηρίς, πολλὴν μὲν ὁμοιότητα σώζει πρὸς ἄλληλα, ὅμως δ' ἡ θεραπεία πάμπολλα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀνάγοντες τοῖς κατὰ ἀνάβρωσιν, ἢ ἀναστόμωσιν, ὁμοιότατα πάντα σχεδὸν ἔχουσι τὰ συμπτώματα, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει πᾶσιν. οὕτω μὲν οὖν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἀδύνατος κατὰ τοὺς Ἐμπειρικοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως κατὰ τοὺς Λογικούς.

Ἑξῆς δ' ἀκόλουθόν ἐστιν ἐπιδεῖξαι πῶς οἱ Λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῆσθαι δύνανται, ὅπερ τινὲς οὐχ ὁμοίου μετάβασιν, ἀλλ' ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. τὴν μὲν γὰρ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, φασὶ τοῖς Ἐμπειρικοῖς προσήκειν. τὸν δὲ παρακείμενον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τρόπον, ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ᾧ τοὺς Λογικούς φασι χρῆσθαι. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς τοὺς τὰ ὀνόματα ἐξαλλάττοντας. τὸ δὲ πρᾶγμα αὐτὸ ὑποδείξομεν, ὅπερ ἔξεσι τῷ βουλομένῳ ὡς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φαμὲν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις, ἄλλα δὲ, τοῖς πάσχουσι τόποις, ἄλλα δὲ, ταῖς δυνάμεσιν, ἄλλα δὲ, τοῖς πάθεσιν αὐτοῖς. ταῦτα ὁ Λογικὸς διακρίνει πάντα, καὶ οἶδεν ἐφ' οἷς τε δεῖ τοῦ τηρεῖν, καὶ ἐφ' οἷς, μή. παρόντων μὲν οὖν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ παρόντων, οὐ πεφρόντικεν τῶν μηδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἐχόντων. καὶ παραλλάττειν δοκούσης τῆς συνδρομῆς, παρά τι τῶν χρησίμων συμπτωμάτων, τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίας οὔσης τῆς συνδρομῆς. ὁ δ' Ἐμπειρικὸς, ἐπεὶ ἐπὶ ἀθρόα τῇ συνδρομῇ τηρεῖ, καὶ οὐκ ἔχει δύναμιν διακριτικὴν συμπτωμάτων, παντὸς οὑτινοσοῦν, ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος συμπτώματος,

ὡς ἀλλαττομένης τῆς συνδρομῆς, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρήσασθαι ὀφείλει, ἀγνοῶν ὅτι ἐπὶ μὲν τινων συμπτωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει τῷ ὄντι ἀλλάττεται ἡ συνδρομή, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς, καὶ σκίρρου, καὶ οἰδήματος, καὶ κήλης, ἐπὶ δέ τινων οὐκ ἔτι. ἐπὶ γὰρ τῶν ὀπισθοτονικῶν καὶ ἐμπροσθοτονικῶν, διαφέρειν μὲν δοκεῖ ἡ φλεγμονή, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πάσχοντός ἐστι τὸ σύμπτωμα, οὔτ' αἰτίας, οὔτε τόπου, οὔτε δυνάμεως, οὐκ ἐξαλλάττεται ἡ θεραπεία. ἀγνοεῖ δὲ ὁ Ἐμπειρικὸς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ μὲν συνδρομὴ ὁμοία ἐστὶν, οὐ τῇ αὐτῇ δὲ θεραπείᾳ χρήσασθαι δεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπτώματα ἐπὶ τῶν διὰ ῥῆξιν καὶ ἀναστόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν ἀναγόντων αἷμα. ἔστω δὲ καὶ βῆχα εἶναι ἐπὶ πάντων τὴν αὐτὴν, καὶ τὸ τοῦ ἀναγομένου πλῆθος. ταὐτὰ καὶ τἄλλα ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία διάφορος παραλαμβάνεται. ὁ οὖν Λογικὸς, τήν τ' εὐχρηστίαν, καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν συμπτωμάτων εἰδὼς, πολλάκις ἀνομοίου δοκούσης εἶναι τοῖς πολλοῖς τῆς συνδρομῆς, τοῖς αὐτοῖς χρήσεται, οἷον ὀπισθοτονικοί τινες λέγονται, καὶ ἐμπροσθοτονικοὶ, καὶ τετανικοὶ, οὗτοι διαφέρουσαν τὴν συνδρομὴν ἔχειν δοκοῦσιν. ἀλλ' εἰδὼς ὁ Λογικὸς, φέρε, ὅτι πλῆθος αἵματος τὸ αἴτιον, καὶ μυῶν τὸ πάθος, καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, φλεγμονὴ γὰρ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις, προσέχει συμπτώμασιν. τὸ δὲ τοῦ πάσχοντος σύμπτωμα, ὡς ἄχρηστον παραιτεῖται. τὸ γὰρ ἔμπροσθεν, ἢ ὄπισθεν ἢ ἐξ ἴσα συντείνεσθαι, τοῦ πάσχοντός ἐστι σύμπτωμα· πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν, οὐδὲν χρήσιμον ἔχει παραφυλαττόμενον, ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ ὁμοίας δὲ τῆς συνδρομῆς εἶναι δοκούσης, οὐδὲ παρὰ τὴν διάγνοιαν τῆς αἰτίας, διαφόρῳ χρῆται θεραπείᾳ. ὡς ἐπὶ τῶν δι' ἀνάβρωσιν, ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγόντων. διαιρῶν γὰρ τὰ συμπτώματα ὁ Λογικὸς, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐνδεικνύμενα τὸ συμφέρον ἀναφορὰν, καὶ τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων ἐκλαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις βοηθήμασι χρώμενος, πολλάκις διαφόρου εἶναι δοκούσης συνδρομῆς, ὁ δὲ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. καὶ πάλιν ὁμοίας εἶναι δοκούσης, διαφέρουσαν θεραπείαν παραλήψεται. ἡ γὰρ θεραπεία, σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις τοῖς ἐπιφέρουσι τὰ συμπτώματα αἰτίοις. ὁ μὲν οὖν Λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὅ, τι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν οὐκ ἀγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαιρεῖν ὡς ἔφημεν, τὴν συνδρομήν. ὁ δὲ Ἐμπειρικὸς, ἐπὶ ἀθρόᾳ συνδρομῇ τὰ ὠφελοῦντα τηρῶν, τί τινι ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν, οὐ δύναται εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρήσασθαι, οἷός τέ ἐστιν. κατὰ τί γὰρ, τὸ ὠφελοῦν ὠφέλησε, καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ.

quòd variante syndrome diuersa curatione vti debet ignorans, quoniam in quibusdam sanè symptomatis excessu aut defectu syndrome dissidet, vt in inflammatione, scirrho, œdemate, & hernia, in quibusdam autem non ita. Etenim in opisthotonicis & emprosthotonicis differre quidem videtur inflammatio, sed quoniam affecti est symptoma, neque causæ, neque loci, neque facultatis curatio mutatur. At Empiricus hoc quoque ignorat, quòd nonnunquam syndrome quidem similis sit, non eadem verò vti curatione licet. Ecce enim paria & similia symptomata in iis sunt qui sanguinem educunt per vasorum disruptionem, apertionem & erosionem. Finge etiam tussim perpetuò eandem esse, & eius quod educitur copiam, eadémque etiam alia & similia, attamen curatio diuersa assumitur. Rationalis igitur vtilitatem inutilitatémque symptomatum noscens, subinde quum dissimilis vulgo syndrome videbitur, iisdem vtetur: vtpote opisthotonici quidam dicuntur, emprosthotonici, & tetanici, hi diuersam syndromen habere videntur: verùm Rationalis sciens copiam sanguinis esse causam, & musculorum affectum, ipsúmque effectum, inflammationem; eadem cum illa vtetur curatione. Etenim prædicta sola notat symptomata, affecti autem accidens tanquam inutile auersatur; nam in anteriorem partem, vel in vtramque ex æquo intendi, patientis est accidens: ad curationem verò nihil habet vtile reseruatum, vt nec lachrymas emittere. At quum similis esse videtur syndrome, ne ex causæ quidem notione diuersa vtuntur curatione, vt in iis qui ex erosione, aut disruptione sanguinem reiiciunt. Etenim symptomata diuidens Rationalis, iuxta relationem ad ea factam quæ vtile indicant, & ex symptomatis commoda deligens, vténsque remediis quæ his aduersari accidentibus possunt, quum syndrome diuersa esse videtur, hic eadem curatione vtetur: ac contrà vbi similis esse censetur, diuersam curationem assumet; etenim curatio symptoma est, quæ aduersari possit causis symptomata inferentibus. Itaque Rationalis singula comprehendit remedia quæ causis morbificis aduersantur: & cui symptomati aduersari nata sint, non ignorat, eo quòd syndromen, vt diximus, diuiserit. Empiricus autem in cumulata syndrome remedia obseruans, quid cui aduersari natum sit, scire non potest: id autem ignorans, ne quidem transitu ad simile vti potest; secundum quid enim remedium iuuerit, etiam ipse nescire se fatetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Πόθεν τὰ χρήσιμα καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγινώσκει ὁ Λογικὸς, καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηται.

Πόθεν οὖν, φαίη τις ἄν, τὰ χρήσιμα, καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμάτων διαγινώσκει ὁ Λογικός; ῥητέον ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορᾷ. εἰδὼς γὰρ ὅτι, τάδε μὲν τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ συμφέρον ἐνδεικνυμένων σκοπῶν, τὰ δὲ οὐκ ἔστι τοιαῦτα. τὰ μὲν χρήσιμα, παραφυλάττει, τὰ δ' ἄλλα, παραιτεῖται.

CAPVT XIX.

Quomodo Rationalis vtilia symptomata ab inutilibus separet, transitúmque ad simile faciat.

Vnde igitur, dixerit aliquis, vtilia, & inutilia symptomata Rationalis internoscit? Dicendum, relatione quæ fit ad scopos indicantes: quum enim sciat alia symptomata ostendere scopos vtiles indicantes, alia non esse huiusmodi, vtilia sanè obseruat, reliqua autem auersatur.

Ex vtilium verò symptomatum comprehensione, accidit etiam vt transitu ad simile vti possit: interdum non totam curationem transfert, sed aliquam eius partem. Vt enim syndromas subdiuidit, ita curationes: ac nouit quænam in curatione remedia renituntur symptomatis, quæ à causis inferuntur, quæ verò iis, quæ à locis aut facultatibus proueniunt. Expertus enim aliud accidens à causis oriri, aliud à locis, aliud à facultatibus: item quòd à causa quidem auxilij genus subindicatur: à loco, vtendi modus: à facultate, in præsenti vt ita dicam, mensura. Si quidem quum eadem sit causa, & symptomata causam indicantia appareant: locus autem non sit idem, neque eadam virtus, idem sanè auxilij genus assumet: locum & modum non item. At si causa non fuerit eadem, locus autem idem & facultas eadem, non idem remedij genus vtique vsurpabit: modum verò, & mensuram eandem. Quoniam igitur Rationalis & syndromas, & curationes metiri potest, nimirum etiam ex concursuum similitudinibus motus, partes quasdam curationis, vt par est, transferre potest: Empiricus, neque causam, neque symptomata causas indicantia, aut locum, aut facultatem, connitens magno studio id efficere, non poterit; idcirco neque transitu ad simile vti poterit. Quatenus enim syndromæ inter se conueniunt, ignorat: quo fit, vt neque curationem distinguere possit, & remedium quod præsenti symptomati aduersatur, adhibere. Si enim hoc, inquit, posset, dico sanè concursuum symptomata partiri; & curationem noscens quatenus vnumquodque iuuat, aut offendit, causarum occultarum notitiam habere fatebitur: si autem hoc, etiam ab indicatione præsidia capere posse concedet.

ἐκ δὲ τῆς τῶν χρησίμων συμπτωμάτων καταλήψεως, καὶ τὸ δύνασθαι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι περιγίνεται. ἔστι δ' ὅτε οὐχ ὅλην τὴν θεραπείαν μεταφέρει, ἀλλὰ μέρος τι αὐτῆς. ὡς γὰρ τὰς συνδρομὰς καταδιαιρεῖ, οὕτω καὶ τὰς θεραπείας. καὶ οἶδε, τίνα μὲν τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ βοηθημάτων ὑπεναντιοῦται τοῖς ἀπὸ τῶν αἰτίων ἐπιφερομένοις συμπτώμασι, τίνα δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν τόπων, ἢ τῶν δυνάμεων. εἰδὼς γὰρ ὅτι τόδε μὲν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐστι τὸ σύμπτωμα, τόδε δὲ ἀπὸ τῶν τόπων, τόδε ἀπὸ τῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ αἰτίου τὸ γένος τοῦ βοηθήματος ὑπαγορεύεται, ἀπὸ δὲ τοῦ τόπου, ὁ τρόπος τῆς χρήσεως, ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰπεῖν τὸ μέτρον. τοῦ μὲν αὐτοῦ αἰτίου ὄντος, καὶ τῶν δηλωτικῶν τοῦ αἰτίου συμπτωμάτων φαινομένων, τοῦ δὲ αὐτοῦ τόπου μὴ ὄντος, μηδὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, τὸ μὲν αὐτὸ γένος παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τόπον, καὶ τὸν τρόπον οὐκ ἔτι. εἰ δ' αἴτιον μὲν μὴ εἴη τὸ αὐτὸ, ὁ δὲ τόπος ὁ αὐτὸς, καὶ ἡ δύναμις ἡ αὐτή. τὸ μὲν γένος οὐκ αὐτὸ παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον, καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ οὖν ἱκανός ἐστι μετρεῖν ὁ Λογικὸς, τάς τε συνδρομὰς, καὶ τὰς θεραπείας, δύναται κατὰ τὰς ὁμοιότητας τῶν συνδρομῶν κινούμενος, μέρη τινὰ τῆς θεραπείας κατὰ τὸ εἰκὸς, μεταφέρειν. ὁ δ' Εμπειρικὸς, μήτ' αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ αἰτιῶν συμπτώματα, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως πολυπραγμονῶν, τοῦτο ποιεῖν οὐκ οἷός τε ἔσται. διὰ τοῦτο δὲ, οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύναται. κατὰ τί γὰρ αἱ συνδρομαὶ ἀλλήλων προσεοίκασιν, ἀγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο, οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταδιαιρεῖν δύναται, καὶ προσαγαγεῖν τὸ δυνάμενον ὑπεναντιωθῆναι τῷ παρόντι συμπτώματι βοήθημα. ἐὰν γὰρ τοῦτό φησι δυνατὸς εἶναι, λέγω δὴ μερίζειν τά τε τῶν συνδρομῶν συμπτώματα, καὶ τὴν θεραπείαν, ἐπιστάμενος, καθ' ὅ, τι ἕκαστον ὠφελεῖ καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸς εἶναι ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀπ' ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατὸς εἶναι λαμβάνειν, ὁμολογήσει.

CAPVT XX.

Summa dictorum contra Empiricos.

QVum itaque impossibilia sint quæ Empiricorum sectam conformant, obseruatio, historia, transitus ad simile: obseruationem sanè inutilem, sine ratione & impossibilem per se ostendimus: inutilem sanè, quoniam rationis vsus est diiudicantis in quibus symptomatis curationem moliri conducat, neque enim in omnibus præteritis & iis quæ ægrotanti adsunt obseruandum esse arbitrantur: impossibilem verò, quoniam quum plura sint hæc omnia, non prorsus assequi licet vt idem fiat concursus. Dico autem genus symptomatum & numerum, magnitudinem, ordinem, tempus, similiáque: historiam verò superuacuam ideo quòd ea quæ commemorantur experientia indicat: impossibilem verò, eo quòd neque magnitudinem symptomatum, neque tempora potest præterea commemorare, sine quibus auxilij comprehensio fieri nequit. At transitum ad simile pertractauimus in iis scilicet, quibus ostendimus, quòd necessariò ipsum constituere oporteat, ad facultatum noxiarum, aut iuuantium disquisitionem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Κεφάλαιον τῶν πρὸς τοὺς Εμπειρικοὺς εἰρημένων.

Ἀδυνάτων οὖν ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὴν τῶν Εμπειρικῶν αἵρεσιν, τηρήσεως, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς ὁμοίου μεταβάσεως, τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον ἄνευ λόγου καὶ ἀδύνατον καθ' αὐτὸ ἐπεδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδήπερ λόγου χρεία τοῦ διακρίνοντος, ἐφ' οἷς δεῖ συμπτώμασι τὰς θεραπείας ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς προγεγενημένοις τε καὶ παροῦσι τῷ νοσοῦντι οἴονται δεῖν τηρεῖν. ἀδύνατον δὲ, ὅτι πλειόνων ὄντων, ταῦτα πάντα, οὐκ ὄντως τυχεῖν δυνατόν ἐστιν, ἵν' ἡ αὐτὴ γένηται συνδρομή. λέγω δὲ γένος συμπτωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν, καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν, καὶ καιρὸν, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δὲ ἱστορίαν περιττὴν μὲν, διότι τῇ πείρᾳ ἐπικρίνει τὰ ἱστορούμενα. ἀδύνατον δὲ, διότι μήτε μεγέθη συμπτωμάτων, μήτε καιροὺς δύναται προσιστορεῖν, ὧν ἄνευ τοῦ ὠφελοῦντος κατάληψις γενήσεσθαι οὐ δύναται. τὴν δὲ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν διαβεβλήκαμεν, δι' ὧν ἐπεδείξαμεν ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν καταστῆσαι, ἐπὶ τὴν τῶν δυνάμεων βλαπτουσῶν ἢ ὠφελουσῶν ἐξέτασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Ὁ πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς λόγος, καὶ πρῶτον οἷς συγχωροῦσι καὶ διαλλάττουσιν αἱρέσεις.

Ἐπεὶ οὖν ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀντειρήκαμεν τοῖς Ἐμπειρικοῖς, ἑξῆς πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς ῥητέον. χρὴ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα αὐτοῖς, τὰ μὲν κοινὰ τῶν αἱρέσεων συγχωρεῖν, τὸ δὲ διάλλαττον ἐκείνων, ἀναιρεῖν. οἱ μὲν οὖν Ἐμπειρικοὶ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι, πειρῶνται ἀδύνατον ἀποφαίνειν, ἀντιλέγοντες τοῖς Μεθοδικοῖς. ἡμεῖς δὲ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν δυνατὸν εἶναι συγχωρήσομεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τὴν ἔνδειξιν γίγνεσθαι, οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν αὐτοῖς. ἔτι κἀκεῖνο συγχωρήσομεν τοῖς Μεθοδικοῖς, τὸ, ἀπὸ συμπτωμάτων, μήθ' ἑνὸς, μήτε πλειόνων ἔνδειξιν γίγνεσθαι. ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἔτι συγχωρήσομεν, τὸ παντάπασιν ἄχρηστ' εἶναι τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν πολλάκις δηλωτικὰ γίγνεσθαι τὰ συμπτώματα, τῶν τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔνδειξιν παντάπασιν ἄχρηστ' εἶναι τὰ συμπτώματα. τοιούτους τινὰς οἱ Μεθοδικοὶ προφέρονται λόγους. φασὶ γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, οἷον ἐπὶ φρενίτιδος, τῆς τε κατὰ στέγνωσιν, τῆς τε κατὰ ῥοώδεις. καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ φασὶ, χρώμεθα, ὡς ἐπὶ πλευρίτιδος, καὶ φρενίτιδος, ἐὰν ἀμφότερα κατὰ στέγνωσιν τὰ πάθη ὑπάρχῃ. ἐπεὶ οὖν καὶ αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, καὶ διαφερόντων, ἔστιν ὅτε τῇ αὐτῇ, διὰ τοῦτο ἄχρηστα παντάπασιν εἶναι πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα. ἀναιρουμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ διὰ τοῦτο, τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶναί φασιν, ἐφ' οἷς συνισταμένοις ταῦτα γὰρ, καὶ λυομένοις, λύεται. τὰ δὲ συμπτώματα ἄχρηστα, οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐπὶ αὐτῶν ἔχοντα. εἰ δὲ καὶ ἐνδείκνυσθαί φασι τὰ συμπτώματα, οὐδὲν συμφέρον, ἀλλὰ βλαβερόν τι μᾶλλον ἐνδείκνυται, ὡς ὁ πυρετὸς, τὸ ψύχειν, ἢ νὴ Δία γε προσφέρειν ποτόν, ἡ ἐπιθυμία οἴνου καὶ βαλανείου, τὸ διδόναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἐπεὶ οὖν, τὰ μὲν συμπτώματα ἤτοι οὐδὲν ἐνδείκνυται, ἢ οὐδὲν τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβὲς, διὰ τοῦτο, τὰ μὲν συμπτώματα, φασὶ, διωθούμεθα. τὰ δὲ πάθη, ὡς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα, προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ τοιούτους τινὰς λόγους, πρὸς ἔνδειξιν τοῦ μὴ εἶναι τὰ συμπτώματα τῶν συμφερόντων. εἰ τὸ αὐτὸ, ἐναντίον οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ δυσφοροῦντες ἐπὶ στεγνώσει καὶ ῥύσει, τῶν ἐναντίων δέονται· ἀπὸ δυσφορίας, ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίνεται. ἀναστρέψαι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔστι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι ὅτι οὐδὲ πάθος ἐνδείκνυται οὕτως. εἰ οἱ στεγνούμενοι τὸ σῶμα ὑπὸ κρύους καὶ διαφθορᾶς, διαφόρων δέονται· τὸ δὲ αὐτὸ, διαφόρων ἐνδεικτικὸν οὐ γίνεται, οὐκ ὑποδείκνυσιν ἡ στέγνωσις τὸ συμφέρον. ἄλλως ἐρωτῶσιν οὕτως οἱ Μεθοδικοί. εἰ τὰ διάφορα, τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες, τὸ αὐτὸ, ἔστιν ὅτε ἐνδείκνυνται, ἀπὸ πυρετοῦ καὶ βηχὸς, ἔνδειξις οὐ γάρ. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέψομεν. εἰ καὶ οἱ στρεβλούμενοι, καὶ χαλώμενοι ὑπὸ χολῆς τῶν αὐτῶν δέονται,

CAPVT XXI.

Aduersus Methodicos disputatio, & primùm in quo consentiant & dissentiant sectæ.

QVoniam igitur ceu in summa Empiricis contradiximus, reliquum fuerit, vt ad Methodicos digrediamur. Conuenit porrò eum qui illis refragatur, quæ sectis communia sunt admittere, quod autem in illis diuersum est conuellere. Itaque Empirici vt ab indicatione sumantur remedia, fieri non posse contra Methodicos pronunciare conabuntur: nos autem ab indicatione auxilia peti concedemus, verùm ab apparentibus indicationem fieri, non item concedemus. Præterea & illud donabimus Methodicis, à symptomatum neque vno, neque pluribus indicationem fieri: illud autem non ita donabimus, symptomata prorsus esse inutilia. Videntur enim nobis subinde symptomata fieri indices eorum quæ, quod confert, possunt indicare: ad indicationem verò, prorsus esse inutilia symptomata. Huiusmodi quosdam sermones proferunt Methodici. Dicunt enim quòd quum eadem sint symptomata, differunt autem affectus in quibus sunt symptomata, non eadem curatione vtimur, vt in phrenitide, tum ea quæ ex astricto est, tum ea quæ ex fluxo. Ac contrà quum iidem sunt affectus, differunt autem symptomata, eadem, inquiunt, curatione vtimur, vt in pleuritide, & phrenitide, si vtræque ex astrictione affectus sunt. Quoniam igitur & quum eadem sunt symptomata, diuersa ratione medemur: & quum sunt differentia, interim eadem, idcirco symptomata ad curationem inutilia prorsus esse. Nam quum affectus tolluntur, symptomata etiam tolluntur: & quum consistunt illi, hæc quoque consistunt, ideóque affectus quidem vtiles esse pronunciant: ob quos constitutos, hæc generantur: solutos, soluuntur. Symptomata verò inutilia, nullam vim in iis habent. At si indicare symptomata dicant, nihil vtile, sed noxium quid potius indicant. Vt febris, refrigerare, aut per Iouem potum afferre: cupiditas vini & balnei, vinum dare & in balneum deducere. Quoniam igitur symptomata vel nihil indicant, vel nihil vtile, imò potius incommodum noxiúmque, idcirco symptomata quidem, inquiunt, astruimus: affectus autem, vt qui quod conducit, indicare possint, recipimus. Cæterùm proponunt eiusmodi quasdam rationes ad indicandum symptomata non esse vtilia. Si idem, contrarium non indicat: & qui ægrè ferunt astrictionem & fluorem, contraria requirunt: à tolerandi difficultate remediorum non fit indicatio. Verùm retorquere in ipsos hunc sermonem licet, ac ostendere ne affectum quidem indicare, hoc pacto. Si qui astrictum corpus habent à frigore, & corruptione, diuersis indigent: idem verò, diuersa non indicat; haud igitur ostendit constrictio id quod faciendum est. Aliter disputant Methodici in hunc modum. Si diuersa idem non indicat, febricitantes autem & tussientes, idem interim indicant: à febre & tussi indicatio non fit. Nos autem ita retorquebimus. Quòd si agitati laxatíque à bile, eadem desiderant,

diuersa

diuersa autem idem non indicat: ab astrictione & fluore id quod conducit, non ostenditur: huiusmodi igitur nonnulla vt indicent symptomata esse inutilia, Methodici proferunt.

τὰ δὲ διάφορα, τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, ἀπὸ στεγνώσεως καὶ ῥύσεως τὸ συμφέρον οὐχ ὑποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινα πρὸς τὸ ἄχρηστα ἐπιδεῖξαι τὰ συμπτώματα, προφέρονται οἱ Μεθοδικοί.

CAPVT XXII.

Aduersus Methodicos symptomata vtilia esse probat.

NOs primùm sanè ostendemus quòd per ea quæ ipsi faciunt, fatentur symptomata non esse prorsus inutilia: vsus verò quem exhibent consequenter, vbi rationalem sectam exponemus, indicabitur. Quòd igitur vtilia ad curationem symptomata esse putent Methodici, hinc constabit. Volunt ipsi quomodocunque mente captos in tenebris decumbere, siue ob fluorem, siue ob astrictionem delirent: etenim lumen turbationem mentis augere arbitrantur: lethargicos non in eodem decumbere oportere dictitant, siue propter astrictionem, siue propter fluorem tam profundo somno corripiantur; tenebras enim putant vnà cum profunda animi in somnum delatione comprehendere. Quomodo igitur dicimus, si nihil symptomata indicant, eos qui ob astrictionem delirant, in tenebris collocant? quum hæ astrictionem intendant, ac contrà, eos qui ob fluorem lethargici sunt, in luce, quum ab hac fluor augescat? In huiusmodi enim negligere quidem prorsus affectus videntur, attendere autem nudis symptomatis. Quomodo igitur inutilia fuerint quæ tantam vim habere videntur, vt etiam negligere subiectos scopos cogant, & non solùm negligere, sed etiam contrarium efficere iis quæ à scopis indicantur? Etenim astrictio, laxare indicat: qui verò in tenebras delirantes concludunt, non laxant, sed astringunt è contrario, quum fluor deprimere indicet. At qui lethargicos ex fluore, in lucem deducunt, iisdem fluorem augent. Ad hæc respondent, non quia symptoma hoc indicat, hæc assumimus, sed quoniam è contrario symptoma nobis indicabatur, ac nihil prohibet assumere quod scopus ostendit. Etenim quod contraindicatur, dicunt ostendere quidem id quod confert, non autem permittere fieri quod affectus suggerit. Ad hoc nos dicimus, si quæ è contrario indicant inutilia sunt, etiam virtus quæ non sinit frequenter quod scopus indicat assumere, erit inutilis: sed virtutem inspicere conuenit, quum vtile quippiam vobis inde ad curationem proficiscatur, etsi contrà etiam indicet virtus; sicut igitur vim contraindicantem vtilem esse censetis, necessarium est vobis etiam symptomata fateri esse vtilia. Ad hoc etiam ridiculè tenebras in phreneticis assumunt; si enim tenebræ astrictionem adaugent, intensa item astrictio mentis turbationem auget; siquidem intenduntur augentúrque symptomata, affectibus nimirum contrarium facientibus quàm conuenit; aucta enim affectum adaugent, & mentis turbationem; itaque de symptomatis talis est disputatio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒʹ.

Πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς εἶναι χρήσιμα τὰ συμπτώματα.

ΗΜεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδείξομεν ὅτι δι' ὧν πράττουσιν αὐτοὶ, ὁμολογοῦσιν μὴ εἶναι ἄχρηστα παντάπασι τὰ συμπτώματα. τὴν δὲ χρείαν, ἣν παρέχεται τὰ συμπτώματα, προηγουμένως ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Λογικῆς αἱρέσεως ἀποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ Μεθοδικοὶ, ἐκ τῶνδ' ἂν γένοιτο δῆλον. ἀξιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς ὁπωσοῦν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν παραπαίωσιν, τὸ γὰρ φῶς οἴονται παραύξειν τὴν παρακοπήν. τοὺς δὲ ληθαργικοὺς, οὐκ ἐν αὐτῷ κατακλίνειν φασὶ δεῖν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν καταφέρωνται. τὸ γὰρ σκότος οἴονται συλλαμβάνειν τῇ καταφορᾷ. πῶς ποτ' οὖν, φαμὲν, εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα, τοὺς διὰ στέγνωσιν παραπαίοντας, ἐν σκότει κατακλίνετε, τοῦ σκότους ἐπιτείνοντος τὴν στέγνωσιν; καὶ πάλιν τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς, ἐν αὐγῇ, ὑπὸ ταύτης ἐπιτεινομένης τῆς ῥύσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων, ἀμελεῖν μὲν ἐοίκασι παντάπασι τῶν παθῶν, προσέχειν δὲ ψιλοῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἴη ἂν ἄχρηστα, ἅγε τοσαύτην φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα, ὥστε καὶ ἀμελεῖν ἀναγκάζει τῶν ὑποκειμένων σκοπῶν, καὶ οὐ μόνον ἀμελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πράττειν τῶν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένων; ἡ μὲν γὰρ στέγνωσις, χαλᾶν ἐνδείκνυται· οἱ δ' εἰς τὸ σκότος παραπαίοντας συγκλείοντες, οὐ χαλῶσι, στεγνοῦσι δὲ τὸ ἐναντίον, καὶ τῆς ῥύσεως στέλλειν ἐνδεικνυμένης. οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες, τοῖς αὐτοῖς ἐπιτείνουσι τὴν ῥύσιν. πρὸς ταῦτα λέγουσιν· οὐκ ἐπειδὴ τὸ σύμπτωμα ἐνδείκνυται, ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντεδείκνυτο ἡμῖν τὸ σύμπτωμα, καὶ οὐ κωλύει παραλαμβάνειν, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐπιδείκνυσι. τὸ γὰρ ἀντιδεικνύμενον λέγουσιν, ἐνδείκνυσθαι μὲν τὸ συμφέρον, μὴ ἐπιτρέπειν δὲ πράττειν, ὅπερ ὑπαγορεύει τὸ πάθος. πρὸς τοῦτο φαμὲν ἡμεῖς, ὅτι εἰ τὰ ἀντιδεικνύμενα, ἄχρηστά ἐστι, καὶ ἡ δύναμις, ἡ μὴ ἐῶσα πολλάκις ὃ ἐνδείκνυται ὁ σκοπὸς, παραλαμβάνειν, ἄχρηστος ἂν εἴη. ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐπισκοπεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας παραγενομένου, καίτοι ἀντενδείκνυται καὶ ἡ δύναμις. ὥσπερ οὖν τὴν δύναμιν ἀντενδεικνυμένην εὔχρηστον εἶναι νομίζετε, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑμῖν καὶ τὰ συμπτώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶναι. πρὸς τούτῳ δὲ, καὶ γελοίως τὸ σκότος ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν παραλαμβάνουσιν. εἰ γὰρ τὸ σκότος ἐπιτείνει τὴν στέγνωσιν, ἐπιτεινομένη δὲ ἡ στέγνωσις ἐπιτείνει τὴν παρακοπὴν, ἐπιτείνεται γὰρ καὶ αὔξεται τὰ συμπτώματα τοῖς πάθεσιν, δηλονότι τὸ ἐναντίον πράττουσιν, ἢ δεῖ. παραύξοντα γὰρ τὸ πάθος, παραύξουσι καὶ τὴν παρακοπήν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπτωμάτων τοιοῦτός ἐστι λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ὅτι οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον.

ΟΤΙ δὲ οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἴονται οἱ Μεθοδικοί, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπειρῶντο ἀποφαίνειν ἄχρηστα τὰ συμπτώματα, διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς, ὅτι μηδ' ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ἀποδείξομεν. φαμὲν γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερουσῶν δὲ τῶν αἰτιῶν, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ἰσχουρία γὰρ ἕν τι πάθος ἐστὶν, ἀλλ' ἂν μὲν διὰ λίθον γίνηται, λιθοτομοῦμεν, ἂν δὲ διὰ φλεγμονὴν, καταπλάττομεν, ἂν δὲ δι' ὑπερδιάτασιν κύστεως, καθετῆρι χρώμεθα, ἢ ὥσπερ ὁ Ἐρασίστρατος, ἀναστήσαντες ἐπὶ γόνατα τὸν ἀρρωστοῦντα, ἀφρονίτρῳ ἄκρον τοῦ οὐρητῆρος προσαψάμενοι, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίγνοντο, τοῦ αὐτοῦ ὄντος πάθους, καὶ συμφέροντος αὐτοῦ αἱ αὐταὶ ἐνδείξεις ἐγίγνοντο. οὐ γίνονται δέ, οὐκ ἂν τὰ διαφέροντα πάθη τὸ αὐτὸ ἐνεδείκνυτο. νυνὶ δέ, τῆς μὲν αὐτῆς οὔσης αἰτίας, τῶν δὲ παθῶν διαφερόντων, τὴν αὐτὴν θεραπείαν παραλαμβάνομεν. χολέρα γὰρ, καὶ ἴκτερος, διαφέροντα πάθη, σχεδὸν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ, ὅτι τὸ μὲν στεγνὸν, τὸ δὲ ῥοῶδες, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων κένωσιν παραλαμβάνομεν. ἐπεὶ οὖν ἀναιρουμένων τῶν αἰτιῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ παθήματα, καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ ἔτι διαφόρων μὲν ὄντων τῶν αἰτιῶν, κἂν τὰ αὐτὰ πάθη ᾖ, διαφόρῳ χρώμεθα τῇ θεραπείᾳ. τῶν δ' αὐτῶν ὄντων αἰτιῶν, κἂν τὰ πάθη διάφορα ᾖ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. διὰ τοῦτο, τά τε πάθη, καὶ τὰ αἴτια, καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἐξετάζομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε ἀποδεῖξαι, τὸ ὅμοιον ὑπὸ διαφερουσῶν αἰτιῶν, τὸ αὐτὸ πάθος γιγνόμενον, οἷον στεγνόν. πῦρ τε γὰρ προσπεσὸν, ἀποπυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κρύος ὁμοίως. ἀλλά καί τοι τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρώμεθα, διὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ πυρὸς, καταντλήσεσι καὶ καταπλάσμασι τοῖς τὰς ἐσχάρας ἀποστῆσαι δυναμένοις ἰώμεθα. τὸ δ' ἀπὸ κρύους, πυριάμασι, γογγύλης ἀποξέσμασι, καὶ ὁμοίοις τισίν. εἰ δὲ χαλαστικὴν φήσουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων καὶ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν παραλαμβάνεσθαι, φήσομεν, ὅτι εἰ μηδὲν διαφέρουσα ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἐναλλάττοντες, οὐδὲν ἁμαρτήσομεν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ πυρὸς πυριάσομεν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀπὸ κρύους καταπλάσομεν, καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐσχάρας ποιοῦσι φαρμάκοις χρησόμεθα ἐπ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν τοῦτο, βλάπτονται γὰρ, διόπερ οὐ τὴν αὐτὴν θεραπείαν εἶναι ῥητέον. ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ αἴτιον διάφορα ἀποτελεῖ πάθη, διὰ γὰρ πλῆθος οἱ μὲν φλεγμαίνουσιν, ἡ δὲ φλεγμονὴ, στέγνωσίς ἐστιν. ἄλλοι δ' αἱμορραγοῦσιν, αἱ δ' αἱμορραγίαι ῥύσεις εἰσὶ, ἀλλὰ παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν παθῶν, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ πάθει. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, χρὴ τὰς ἐνδείξεις γίνεσθαι. τὰ δὲ πάθη, παραδέχονται μὲν ὡς αἴτια οἱ Μεθοδικοί, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ ποιητικὰ, ἀλλ' οὐχὶ ὡς αἴτια εἶναι, φασὶν, ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὡς κοινότητες. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸ αὐτὸ, φασὶ, καὶ ὡς αἴτιον εἶναι, καὶ ὡς κοινότητα, καὶ ὡς ἕτερα. ὡς γὰρ τὸ μῆλον, γευστὸν, καὶ ὁρατὸν, καὶ ἁπτόν ἐστιν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶναι, οὐ καθ' ὅσον τῇ ἁφῇ ὑποπίπτει, γλυκὺ λέγομεν. οὕτω καὶ τὰ πάθη, οὐδὲν κωλύει εἶναι μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶναι δὲ καὶ ποιητικά τινων.

CAPVT XXIII.

Ab affectibus vtilem indicationem non sumi.

QVòd autem affectus id quod conducit non indicant, vt arbitrantur Methodici, quibus ipsi rationibus symptomata inutilia declarare conabantur, iisdem nos quòd neque affectus id quod confert indicant, ostendemus. Dicimus enim quum iidem affectus sunt, diuersæ autem causæ, non eadem nos vti curatione. Vrinæ retentio vnus affectus est, verùm si quidem ex calculo orta est, excisionem ipsius molimur: sin autem ex inflammatione, cataplasmate obducimus: quòd si ex immoderata vesicæ tensione, cathetere vtimur: vel quemadmodum Erasistratus ægrotante in genua erecto, aphronitro extremum vreteris, attingimus: & quæ sequuntur. At si ab affectibus indicationes auxiliorum fiunt, quum idem est affectus, etiam remedij eiusdem eædem fiunt indicationes: non fiunt autem, si diuersi affectus idem indicarent. Nunc quum eadem est causa, affectus autem diuersi, eandem curationem assumunt. Cholera enim & icterus diuerses affectus esse, etiam ipsi ferè concedunt, quoniam hic astrictus, ille fluxilis est: attamen in vtrisque vacuationem assumimus. Quoniam igitur causis sublatis tolluntur etiam simul affectus, & consistentibus illis, hi consistunt, etsi iidem sint affectus, diuersa tamen vtimur curatione. Causis porrò iisdem subsistentibus, etsi affectus sint diuersi, eadem curatione vtimur. Idcirco affectus, causas, & locos affectos examinamus. Iam ex his licet ostendere simile, à diuersis causis eundem gigni affectum, nempe astrictum. Ignis enim elapsus superficiem densat, item frigus similiter: attamen licet idem sit affectus, diuersa tamen vtimur curatione, propter causarum differentias. Etenim ex igne orto affectui perfusionibus & cataplasmatis, quę crustas separare possunt medemur: ex frigore autem cõtracto, fotibus, linimentis, abrasionibus, similibúsque. At si laxatoriam in vtrisque proferant eandémque curationem, dicemus quòd si nihil euariat curandi ratio, etiam si immutemus nihil peccabimus. Imò etiam ab igne læsum iisdem fouemus, & à frigore affectum oblinimus, ac iis quæ crustas faciunt medicamẽtis vtemur in ipso. Verùm non hoc facimus, quippe offenduntur; quapropter non eadem esse curatio dicetur. Præterea eadem causa diuersos efficit affectus; nam ex plenitudine alij inflammationem experiuntur, inflammatio autem astrictio est: alij sanguinem profundunt, sanguinis autem profluuium, fluor est: sed præter affectuũ differentiam curatio non mutatur. Nam vacuatio, in vtrisque solutio, affectui contraria. Non enim ab efficientibus, sed ab his quæ fiunt, vt etiam ipsi fatentur, indicationes fieri oportet. At affectus quidem recipiunt, vt causas Methodici, quoniam symptomatum sunt effectrices. Verùm non vt causæ sint, inquiunt, indicant, sed vt communitates. Nihil autem vetat idem, inquiunt, & vt causam esse, & vt communitatem, & vt alia. Sicut enim malum gustabile, visibile, & tangibile est; at quum dicimus dulce esse, non quatenus tactui occurrit, dulce appellabimus: ita & affectus, nihil prohibet aliorum sanè esse opera, quorundam etiam esse opifices.

Quum

Quum verò, inquiunt, indicare ipsos dixerimus, neque quâ opera sunt, neque quâ opifices quorundam indicare pronunciamus, sed vt communitates. Quemadmodũ itaque symptomata Methodici, eo quòd eadem, à diuersis fiunt, & ab iisdem diuersa, nullũ indicare præsidium dictitant: ita & nos quum videamus à diuersis causis eosdem oriri affectus, & ab iisdem diuersos, inutiles ipsos ad auxiliorum indicationẽ esse pronunciamus. Non enim vnus indicat semper idẽ, alioqui difficultate vrinæ orta eadem semper vteremur curatione. Vt igitur ipsi ruborem non indicare dicunt speciem esse operis arbitrantes: sic nos quoque affectus inutiles esse ad indicationem affirmamus, nunc sanè causarum, nunc operum: etsi aliquis aduersus ipsos dicere possit, quomodo rubor alterationẽ ipsius nõ indicat; etenim & communitatem ab ea spectari, vt quæ in pluribus diuersis cernatur. Est autem communitas, idem in pluribus. Si igitur & indicat, & commune est plurium, cur non ab hoc & huiusmodi symptomatis manifestò apparentibus, indicationes facitis, sed ab affectibus, astrictione & fluore nequaquam apparentibus? Ac quia nõ ostenditur qui affectus sit, maximè ridiculum est dicere affectum esse insensibilem. Si igitur fluor & astrictio solæ essent cõmunitates, aliquid probabile haberent dicere, has solas indicare: quoniam & symptomata plurium sunt communia, quidni etiam à symptomatis auxiliorum fit indicatio? Illi autem, inquiunt, eo quòd communitates nõ sunt proximæ, & necessariæ medicis, idcirco symptomata auersamur. Quum enim iidem sunt affectus, differentia autem symptomata, eadem curatione vtimur: & quum differunt affectus, diuersa vtimur medendi ratione, vt alibi comprehensum est. Hac de causa etiam nos quum videamus, dicemus in affectibus quoque simile accidere, quod vos in symptomatis obseruastis, vt inutilia nunc ipsa auersemur. Ex superfluo enim est & hoc astruere, quòd affectuũ comprehensio sit inutilis; sufficit enim ad curationem causæ comprehensio, loci qui molestatur agnitio, virtutis mensura: sin autem astrictio, aut fluor, superfluum (dico) est comprehendere. Sed hæc quidem ratio facilè postea explicabitur, vbi ostenderimus quem vsum affectuum comprehensio exhibeat.

ἀλλ' ὅταν, φασί, λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτά, οὔτε ᾗ ἀποτελέσματά ἐστιν, οὔτε ᾗ ποιητικά τινων, ἐνδείκνυσθαι λέγομεν, ἀλλ' ὡς κοινότητας. ὡς οὖν τὰ συμπτώματα οἱ Μεθοδικοί, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόντων γίνεσθαι τὰ αὐτά, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδή περ ὁρῶμεν ὑπὸ διαφερόντων αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, διαφέροντα, ἄχρηστά φαμεν αὐτὰ πρὸς ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων εἶναι. οὐ γὰρ ἓν ἐνδείκνυται ἀεὶ, τὸ αὐτό. ἰσχουρίας οὖν οὔσης δηλονότι, ἀεὶ ἂν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ὡς οὖν αὐτοὶ τὸ ἔρευθος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγουσι, τὸ εἶδος, ἀποτελέσματος εἶναι νομίζοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη ἄχρηστα εἶναι πρὸς ἔνδειξιν ἐροῦμεν, ὅτε μὲν αἰτιῶν, ὅτε δὲ ἀποτελεσμάτων. καίτοι φαίη ἄν τις πρὸς αὐτούς, πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἔρευθος τὴν ἀλλοίωσιν αὐτοῦ; καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ πλειόνων γὰρ διαφερόντων ὁρᾶσθαι. ἔστι δ' ἡ κοινότης ταυτότης ἐν πλείοσιν. εἰ τοίνυν καὶ ἐνδείκνυται, καὶ κοινόν ἐστι πλειόνων, διατί οὐκ ἀπὸ τούτου, καὶ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων, ποιεῖσθε τὰς ἐνδείξεις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παθῶν, στεγνότητος καὶ ῥύσεως οὐδαμῶς φαινομένων; καὶ ἀνεπιδείκτου ὄντος ὅπερ πάθος ἐστὶ, γελοιότατον, πάθος ἀναίσθητον εἶναι λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ στέγνωσις μόναι ἦσαν κοινότητες, εἶχεν ἄν τινα πιθανότητα τὸ ταύτας λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ συμπτώματά ἐστι κοινὰ πλειόνων, διατί μὴ καὶ ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων ἔνδειξις γίνεται συμφερόντων; οἱ δέ φασιν, ἀλλ' ὅτι μή εἰσι προσεχεῖς καὶ ἀναγκαῖαι τοῖς ἰατρεύουσι κοινότητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, ὥς που δέδεικται. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, φήσομεν, καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον τυγχάνειν, ὅπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων παρεφυλάξατε, ὡς ἄχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. ἐκ περιουσίας γάρ ἐστι καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρηστος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. ἐπαρκεῖ γὰρ πρὸς θεραπείαν αἰτίας κατάληψις, τόπου ἐπίγνωσις τοῦ ἐνοχλουμένου, καὶ δυνάμεως μέτρον. εἰ δὲ στέγνωσις, ἢ ῥύσις, περιττόν φημι καταλαμβάνειν. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος, ὕστερον εἰρήσεται, ὅταν δείξωμεν ἥν τινα χρείαν ἡ κατάληψις τῶν παθῶν παρέχεται.

CAPVT XXIV.

Quid morbus indicet & quid artifices requirant.

ILlud autẽ dicendum est contra Methodicos, quòd affectus id quod faciendum est, non indicant, sed ablationem, aut circumcisionem sui, quod sanè & quis etiam optauerit. Id autem constat idiotis & imperitis animalibúsque ratione carentibus, quòd affectus quidem ablationem sui indicant, sanitas autem conseruationem. Artifices nõ hac indigẽt indicatione, sed scire volunt, per quæ ablatio affectuum, & sanitatis conseruatio præstabitur. Vsum itaque habent indicantium ea quæ particulatim conferunt. Et per quæ quis sanitatẽ adipiscitur, iisdẽ etiam eandem conseruauerit. Hac etenim re etiam artifices ab idiotis discrepant, si hæc comprehendunt, quæ particularia præsidia indicant. Sin autem ab effectibus auxiliorum indicatio facta est, ipsi vtique qui ea habent, quibus sanitatẽ moliri oportet, nouerunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Τί ἐνδείκνυται τὰ πάθη, καὶ οὗ οἱ τεχνῖται δέονται.

Ἐκεῖνο δὲ χρὴ λέγειν, πρὸς τοὺς Μεθοδικούς, ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδείκνυται, ἀλλὰ τὴν ἄρσιν ἢ περιαίρεσιν ἑαυτῶν, ὅπερ ἄν τις καὶ εὔξαιτο. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ πρόδηλον, καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι τὰ μὲν πάθη τὴν περιαίρεσιν ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ὑγεία τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τεχνῖται, οὐ ταύτης τῆς ἐνδείξεως δέονται, ἀλλὰ βούλονται εἰδέναι ταῦτα, δι' ὧν ἡ περιαίρεσις τῶν παθῶν ἔσται, καὶ ἡ τῆς ὑγείας τήρησις. χρείαν οὖν ἔχουσι τῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα καὶ δι' ὧν ἄν τις ὑγείας τύχοι, καὶ συντηρήσειεν αὐτήν. τούτῳ γάρ τοι καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν, εἰ ταῦτα καταλαμβάνοιεν, ἅπερ ἐνδείκνυται τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων ἐγίνετο, αὐτοὶ ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ, δι' ὧν ἔδει τὴν ὑγείαν περιποιήσασθαι ἠπίσταντο,

ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀγνοοῦσιν. ὃ δὲ ἐνδείκνυται τὸ πάθος, ἴσασιν. ἐπεὶ γὰρ τὴν ἄρσιν ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πέμπουσιν ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς τοὺς δυναμένους ἀνελεῖν τὰ πάθη.

Verùm hoc quidem ignorant: quod autem affectus indicat, intelligunt. Quoniam enim sublationem indicat, illi ad medicos mittunt, qui affectus possunt tollere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Ὅτι οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται.

Ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνῶναι ὅτι οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται. τὰ γὰρ βοηθήματα ὑπεναντιοῦται, οὐ τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ τοῖς ποιοῦσιν. ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστί, πάθει δὲ οὐδενὶ, οἷον φλεγμονῇ, ἢ πυρετῷ. ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, συναναιρεῖται καὶ τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους πάθος. οὐκ ἐπεὶ δὲ συναναιρεῖται τῷ ποιοῦντι τὸ πάθος, τὸ βοήθημα τῷ πάθει ὑπεναντίον ἦν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπιφερομένων συμπτωμάτων, ἀπό τε τοῦ πλήθους, καὶ τῆς κενώσεως, γνῶναι τίνι τὸ βοήθημα ὑπεναντίον ἐστί· τὸ μὲν γὰρ πλῆθος τῇ περιουσίᾳ βαρεῖ, ἡ δὲ κένωσις μειοῦσα τὴν περιουσίαν, αἴρει τὸ βάρος. ἔπειτα τὸ πλῆθος διατείνει τὰ ἀγγεῖα, ἡ δὲ κένωσις εἰς σύμπτωσιν ἄγει. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὰ αἴτια εὕροις ἂν ὑπεναντιούμενα, πρὸς δὲ τὸ πάθος, οὐδέν. ἔτι δὲ, καὶ ἐκ τούτου ἄν τις μάθοι, ὅτι εἰ μὲν ἡ στέγνωσις βοήθημα οὐδέν, οὐδὲ ἡ ῥύσις, ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυται· τῇ δὲ στεγνώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ ῥύσις· οὐ κένωσιν, ἀλλὰ ῥύσιν ἐνδείκνυται ἡ στέγνωσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ῥύσις στέγνωσιν ἐνδείξεται. ὅπερ οὖν παραλαμβάνομεν, ταὐτὸν ἐνδείκνυται πάθος. τὰ δὲ αἴτια, τὰ βλάπτοντα, τὸ ἐναντίον αὐτῶν ἐνδείκνυται· καὶ ὅπερ ἐνδείκνυται ταῦτα, παραλαμβάνομεν. διόπερ οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυται. ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπτώματα οὐκ ἔστιν ἄχρηστα παντάπασι, καὶ τὰ πάθη οὐκ οἷά τε ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον, τὰ δ' αἴτια ἐνδείκνυται, αὐτάρκως ἀποδέδεικται.

CAPVT XXV.

Non morbos sed causam medelam indicare.

Porrò licet etiam ex adhibitis præsidiis cognoscere non morbos, sed causam curationem indicare. Non enim præsidia aduersantur his, quæ fiunt, sed efficientibus: vt euacuatio copiæ contraria est, nulli autem affectui, vtpote inflammationi, aut febri. Sublata autem ab euacuatione copia, tollitur etiam simul affectus à copia subortus. Non autem quoniam affectus vnà cum efficienti submouebatur, auxilium affectui contrarium erat. Possumus enim ex symptomatum quæ à multitudine & euacuatione contingunt, collatione, cui exponatur auxilium dignoscere, etenim copia exuperantiâ grauat: vacuatio autē exuperantiam imminuens, grauitatem tollit, deinde copiâ quæ vasa distendit, vacuatio autem, in considentiam deducit. Ac alia præsidia causis aduersari inuenias, affectui autem nulli. Præterea etiam hic aliquis didicerit, quòd si quidem astrictio auxilium nullum, neque fluor, sed potius affectum aliquem indicat, astrictioni autem contrarius est fluor, non vacuationem, sed fluorem astrictio indicat: similiter autem & fluor astrictionem indicabit. Quod igitur assumimus, idem indicat affectus, causæ autem offendentes contrarium ipsorum indicant, & quod hæ indicant assumimus; quapropter nō affectus, sed causæ remedium indicant. Quòd itaque symptomata sint prorsus inutilia, & affectus non possunt remedium indicare, causæ autem indicant, abundè satis demonstratum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες τῶν Μεθοδικῶν, καὶ ἐνδείκνυνται.

Ἑξῆς ἐπισκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες ἃς ὑποτίθενται οἱ Μεθοδικοί, εἴτε καὶ μή. καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κοινοτήτων δύνανται γίνεσθαι, ἢ οὔ. ὁριζόμενοι τοίνυν τὴν ἰατρικὴν κατὰ τὴν αὐτῶν δόξαν, γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων, τὸ δὲ φαινόμενον, οὐχ ὡς δι' αἰσθήσεως καταληπτὸν εἶναι λέγουσι. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεται, ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι λέγουσι, τὸ ἐξ αὑτοῦ καταληπτόν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. σχεδὸν γὰρ τὸ ἐναργὲς ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι. δεῖ μὲν οὖν τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ τοῦτο παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι τοῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρήσασθαι. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν λέξει προσπλέκεσθαι, συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν, ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσιν αἱ κοινότητες καταληπταί. καὶ πρῶτόν γε τὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἄρξαντα Θεσσαλὸν ἐπιδείξομεν, σημεῖα ἐκτιθέμενον τῶν κοινοτήτων, ὡς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πεφυκυιῶν. ἐν γὰρ τῷ κάμνοντι τὴν στέγνωσιν, φησί, καταλαμβάνειν ἐστὶν ἐκ τοῦ δυσδιαφόρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ῥύσεώς τινα γνωρίσματα ἐκτίθεται· ἀλλ' ἴσως φήσουσιν ὅτι πρὸς ἄνδρα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγετε. ἐάσαντες οὖν τὸν Θεσσαλὸν, ἐπιδείξομεν τὸ προκείμενον. πρῶτον

CAPVT XXV.

An communitates Methodicorum sint euidentes, atque indicent.

Deinceps inspiciendum erit, num communitates quas Methodici statuunt appareant, an minus: ac verum indicationes à communitatibus fieri possint, an secus. Itaque definientes Medicinam secundum illorum sententiam, cognitionem esse communitatum apparentium, apparens autem non vt sensu perceptibile esse pronunciant. Nulla enim dispositio sensu percipitur, verùm illi apparens dicunt quod ex se percipitur, etsi non sensibus exponatur; siquidem illi apparens propemodum euidens appellant. Conuenit igitur eum qui contra illos agit, hoc quoque ostendere quòd nesciant Græcis vti nominibus. Ne autem videamur dictioni adhærere, concedentes ipsis apparens vt libet appellare, ostendemus non ex se comprehendi communitates: ac primum sectæ ipsorum authorem Thessalum demonstrabimus signa exponere communitatum, quòd ex se videlicet percipi non soleant. *Etenim in ægrotante astrictionem*, inquit, *percipere licet, inde quòd corpora ægrè d fflentur.* Similiter & fluoris quasdam notas exponit. Sed forsan dicent, quòd viro, non sectæ ipsorum contradicitis. Dimisso igitur Thessalo rem propositam prosequamur. Primùm igitur

igitur communi quodam argumento in duabus dispositionibus vtemur, ostendentes ipsas non apparere, neque ex ipsis percipi: deinde etiam peculiarem vtramque dispositionem non ex se comprehendi. Fatentur itaque & ipsi non omnem corporis densationem: neque excrementi retentionem, astrictionem esse; etenim agricolæ in concretionibus sunt, non tamen in astrictione: & retentio familiarium, non est astrictio. Vbi verò purgatio mulieris propter conceptum cohibetur, retentio quidem consuetæ excretionis est, non autem astrictio. Insuper non omnis corporis raritas vel effluxio fluor est; etenim pueri, mulieres, & delicati viri natura, sunt rari, & excretio quædam, non fluor est excrementorum. Sed neque eos qui per aluum, aut vrinas, aut sudores, aut sanguinis eruptiones excernunt, in fluore esse dicent, aduersari enim ipsos excretioni oporteret. Quoniam igitur non omnis densatio, & retentio, astrictio est: neque omnis raritas aut effluxio, fluor; constat fieri non posse, vt nudis ipsis symptomatis attendens, fluorem aut astrictionem percipias: ex aliis autem decernere ipsa oportet. Vt enim alia symptomata siue secundum naturam sunt, siuè præter naturam, non ex seipsis, sed ex aliis percipiuntur: ita neque astrictio & fluor. Quod autem dicitur, ex his manifestum euadet. Symptomata quæ secundum naturam sunt, cum his quæ præter naturam, multam habent similitudinem. Nam eadem aliis secundum naturam, aliis præter naturam sunt. vt niger color præter naturam similis est ei qui secundum naturam existit: nobis etenim præter naturam, Indis autem secundum naturam. Item figuræ præter naturam respondent naturalibus. Alij enim magis quàm alij laxis articulis nati sunt, item nares acutæ, & oculi concaui: aliis sanè lethalia symptomata, aliis autem eadem hæc secundum naturam. Iam motus & immobilitas, siquidem à voluntate fiat, secundum naturam: si contra voluntatem, præter naturam. Ex his constat non posse eos qui symptomatis ipsis attendunt, naturalem modum & ei contrarium cognoscere. Verùm conuenit in nonnullis sanè causam inferentem examinare, vt in motu, num à voluntate, an sine illa fiat: item in colore. Quoniam enim humorum color est, apparet autem ex colore sanguis, considerandum est an secundum naturam sanguis habeatur. Videbis autem ex vsu; si enim reliquum omnem vsum, sanguis liberum præbeat, neque distendat, neque grauet, dices secundum naturam esse colorem. At figuram, num secundum naturam sit, ex membri vsu percipies, vt in luxationibus. Nonnulla verò ex loco in quo fiunt, an secundum naturam sint, deprehenduntur. Sic etiam densitas raritásque aliis secundum naturam est, aliis contra. Etenim senū densitas ipsis quidē secundum naturā, pueris autē præter naturam. Iam ipsorum puerorum raritas, ipsis quidem secundum naturā est, senibus autem præter naturam. Item ratione vitæ nonnulli densati sunt, vt agricolæ: necnon ex negotiis alii, attamen secundum naturā affecti sunt. Idcirco non licet ad nudam corporum densationem & fluorem respicientes, affectus percipere. Conuenit autem & ad aliud quippiam hæc referentes, diiudicare secundum naturámne sint, an affectus.

A οὖν, κοινῷ τινι ἐπιχειρήματι ἐπὶ τῶν δύο διαθέσεων χρησόμεθα, ἀποδεικνύντες ὅτι οὐ φαίνονται, οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταληπταί· ἔπειτα καὶ ἰδίᾳ ἑκατέραν τῶν διαθέσεων, δείξομεν μὴ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι τοίνυν καὶ αὐτοὶ, ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος, οὐδ' ἐποχὴ ἀποκρίσεως, στέγνωσίς ἐστιν. οἱ γὰρ ἀγροῖκοι ἐν τῇ συγκρίσεσίν εἰσιν, οὐ μὴν ἐν στεγνότητί εἰσιν. καὶ ἡ ἐποχὴ δὲ τῶν οἰκείων, οὐκ ἔστι στέγνωσις, ἐπειδὰν καὶ κάθαρσις γυναικὸς διὰ τὴν κύησιν ἐπέχηται, ἐποχὴ μὲν ἐστι συνήθους ἀποκρίσεως, στέγνωσις δ' οὐκ ἔστι. ἔτι δ' οὐ πᾶσα

B ἀραίωσις σωμάτων καὶ ἀπόκρισις, ῥύσις ἐστιν. οἱ γὰρ παῖδες, καὶ τὰ γύναια, καὶ οἵτινες ἁβροδίαιτοι ἄνδρες, κατὰ φύσιν εἰσὶν ἀραιοὶ, καὶ ἀπόκρισίς τις οὐ ῥύσις ἐστὶν ἡ τῶν περιττωμάτων. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς διὰ κοιλίας, ἢ οὔρων, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἱμοῤῥαγιῶν κρινομένους, ἐν ῥύσει εἶναι ἐροῦσιν. ἐνίστασθαι γὰρ αὐτοὺς τῇ ἐκκρίσει ἔδει. ἐπεὶ οὖν οὐ πᾶσα πύκνωσις, καὶ ἐποχὴ, στέγνωσίς ἐστιν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις, ἢ ἔκκρισις, ῥύσις, δῆλον ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι προσέχοντι ψιλοῖς, ἀδύνατόν ἐστιν ῥύσιν ἢ στέγνωσιν καταλαβεῖν, ἐξ ἑτέρων δ' ἐπικρίνειν αὐτὰ δεῖ. ὡς γὰρ καὶ τὰ

C ἄλλα συμπτώματα, εἴ τε κατὰ φύσιν ἐστὶν, εἴτε παρὰ φύσιν, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων, καταλαμβάνεται, οὕτως οὐδὲ στέγνωσις καὶ ῥύσις. τὸ δὲ λεγόμενον, διὰ τούτων ἂν γένοιτο δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν κατὰ φύσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. οἷον τὸ μέλαν χρῶμα τὸ παρὰ φύσιν, ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν, τοῖς Ινδοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ, τὰ παρὰ φύσιν, ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. ἄλλοι γὰρ ἄλλων ἐξαρθροι πεφύκασι μᾶλλον· καὶ ῥὶς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ

D κοῖλοι, οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματα, ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκινησία, ἐὰν μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γίνηται, κατὰ φύσιν· ἂν δ' ἀπροαιρέτως, παρὰ φύσιν. ἐκ δὲ τούτων εὔδηλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι μόνοις οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ προσέχοντας γνωρίζειν τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ ἐπ' ἐνίων μὲν, τὴν ἐπιφέρουσαν αἰτίαν ἐξετάσαι, ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως, πότερον ὑπὸ προαιρέσεως, ἢ ἀπροαιρέτως· καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος. ἐπεὶ γὰρ τὸ χρῶμα, ἀπὸ τῶν χυμῶν, ἐπιφαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ χρώματος τὸ αἷμα, δεῖ σκοπεῖν, εἰ

E κατὰ φύσιν ἔχει τὸ αἷμα, ὄψει δὲ ἐκ τῆς χρείας. ἂν γὰρ τὴν λοιπὴν ἅπασαν χρείαν τὸ αἷμα ἀνεμπόδιστον παρέχηται, καὶ μήτε διατείνῃ, μήτε βαρῇ, φήσεις κατὰ φύσιν εἶναι τὸ χρῶμα. τὸ σχῆμα εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἀπὸ τῆς τοῦ μέλους χρείας καταλήψῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς ἐξαρθρηθεῖσιν. ἔνια δὲ, ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνεται, εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καταλαμβάνεται. οὕτω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίωσις, οἷς μὲν κατὰ φύσιν ἐστὶν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν γερόντων πύκνωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, παιδίοις δὲ, παρὰ φύσιν. ἡ δ' αὐτῶν παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, γέρουσι δὲ πα-

F ρὰ φύσιν. καὶ διαγωγῇ βίων πεπύκνωνταί τινες, ὡς οἱ ἀγροῖκοι, καὶ κατὰ πραγματείας ἄλλοι, καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται. διὰ τοῦτο, οὐχ οἷόν τε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωμάτων ψιλὴν, καὶ τὴν ῥύσιν ἀποβλέποντας, καταλαμβάνειν τὰς διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρὸς ἕτερόν τι καὶ ταῦτα ἀναφέροντας ἐπικρίνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε πάθη ἐστίν.

λέγουσι γάρ, ὅτι τῇ συμμετρίᾳ, καὶ ἀμετρίᾳ διακρίνομεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν. ὅταν μὲν γὰρ συμμέτρως τὸ σῶμα πυκνώσεώς τε καὶ ἀραιώσεως ἔχῃ, ὑγιαίνει τὸ ζῶον. ὁπότε δέ τι αὐτῶν ἐπιταθὲν ἐκβῇ τὴν συμμετρίαν, νοσεῖν ἀνάγκη. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτούς, ὅτι τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον παρὰ τὰς διαθέσεις. εἰ δὲ τῇ ἀμετρίᾳ κρίνοιτο τὰ πάθη, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταληπτὰ εἶναι ὁμολογεῖται. εἶτα οὕτως. εἰ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄμετρον οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καταλαμβάνεται. ἂν μὲν γὰρ ὠφελῇ, σύμμετρόν ἐστι· ἂν δὲ βλάπτῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν τούτου σύμμετρον καὶ ἄμετρον μὴ φαινόμενον, τὰ ἐκ τούτου καταλαμβανόμενα φαίνοιτ' ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς τὴν δύναμιν, τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον κρίνοιτο, οὐδ' οὕτω πρόδηλον ἂν εἴη τὸ ἄμετρον. ἡ γὰρ δύναμις οὐ φαίνεται. τοῦ δ' ἀμέτρου μὴ φαινομένου, δηλονότι οὐδὲ αἱ κοινότητες φαίνονται. καὶ γὰρ αὗται ἀμετρίαι τινές εἰσιν. ἔτι τε ῥητέον πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν, παρὰ φύσιν φαίνεται, ἀλλ' ὡς μὲν κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν, φαίνεται. τὸ γὰρ ἄλγημα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα, παρὰ φύσιν φαίνεται. οἱ δ' ἰατροὶ βούλονται καταλαβεῖν, οὐχ οἷά ἐστι παρὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς ἔστι. ῥὶς γὰρ ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεται· εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰατροῖς μόνον. ταύτῃ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κεκρυμμένον τι καταλαμβάνειν δύνανται, ὃ οὐκέτι δύνανται οἱ ἰδιῶται καταλαβεῖν. ἔπειτα παρὰ φύσιν οὐ φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες παρὰ φύσιν εἰσίν, δηλονότι οὐ φαίνονται. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο ἐννοῆσαι, εἴ τις πώποτε τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατό τινα τῶν ἰατρῶν, ὡς ὑπὸ πυκνότητος ἢ ἀραιότητος ἀμέτρου ἀνιώμενος. εἰ δὲ μηδεὶς εἰς αἴσθησιν ἦλθε τῶν κοινοτήτων, πῶς εὔλογόν ἐστι λέγειν φαίνεσθαι αὐτάς; μὴ φαινομένων δὲ τῶν κοινοτήτων, πῶς οἴονται τὴν τέχνην, τὴν γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων;

Dicunt enim quòd cõmoderatiõe & immoderatione naturalia symptomata, ab his quæ præter naturam sunt, nos discernimus. Quum enim mediocriter corpus densum, rarúmque fuerit, animal sanum est: quum autem vel densitas, vel raritas intensa, mediocritatem excesserit, ægrotatare cogitur. Respondebimus itaque ipsis mediocre & immoderatum diuersum à dispositionibus esse. Sin autem immoderatione affectus iudicentur, non ex seipsis percipi in confesso est: deinde ita; si moderatum & immoderatum non apparet, sed ex effectis deprehenditur. Si enim iuuat, moderatum est: sin offendit, immoderatum. Quomodo igitur quum hoc moderatum & immoderatum non appareat, quæ ex eo percipiuntur, apparebunt? Quòd si etiam ad vim moderatum & immoderatum iudicetur, nec sic quidem immoderatum constabit; nam vis non apparet. Quum autem immoderatum non apparet, nimirum nec communitates apparent: siquidem hæ immoderationes quædam sunt. Prætereáque dicendum ipsis est, nullum ex his quæ secundum naturam sunt, præter naturam apparere, sed tanquam secundum naturam, aut præter naturam apparet. Nam dolor aliáque eiusmodi præter naturã apparent. Medici autem percipere cupiunt, non qualia sint præter naturam, sed quòd sint. Nares enim acutæ, & oculi concaui omnibus hominibus apparent: num autem secundum naturã, an præter naturã, solis medicis. Hac enim re medici ab idiotis differũt, quòd in apparentibus abditũ quid possunt percipere, quod nõ itẽ possunt idiotæ deprehendere. Deinde pręter naturã non apparet, & communitates præter naturã sunt, cõstat igitur eas non apparere. Dignum verò est & illud consideratione, si quis vnquam hominum medicum aliquem adiit, tanquam à densitate aut raritate immodica molestaretur: sin autem nullus cõmunitates sensit, quæ ratio est dicere ipsas apparere? Quum autem communitates non appareant, quomodo arbitrantur artem cognitionem esse communitatum apparentium?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖʹ.

Ὅτι στέγνωσις τῶν Μεθοδικῶν οὐ φαίνεται.

ΝΥΝ δὲ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν τῶν διαθέσεων ἐροῦμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς στεγνώσεως ῥητέον. τὴν τοίνυν στέγνωσιν, πύκνωσίν φασιν εἶναι, καὶ ἐποχὴν τῶν ἐκκρίσεων δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα, ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ βλαβερά, ἢ μηδέτερα. ἐὰν μὲν οὖν ὠφέλιμα ᾖ, ἄλογόν ἐστιν ἐκκρίνειν αὐτά. ἐὰν δὲ μηδέτερα, δηλονότι οὐδὲ πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι ἐπειδὰν βλάπτῃ τὰ ἐπεχόμενα, στέγνωσίς ἐστιν. ἃ δὲ βλάπτει, αἴτιά ἐστιν. ἐκ προκαταλήψεως οὖν τῶν αἰτίων, τὸ στεγνὸν καταλαμβάνεται. ἵνα γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι στεγνόν, δεῖ προεγνωκέναι ὅτι τὰ ἐπεχόμενα βλάπτει. τῇ δὲ τῶν βλαπτόντων καταλήψει, καὶ ἡ τῶν αἰτίων συμπαραπίπτει ἐπίγνωσις. μᾶλλον δ' ἡ τῶν βλαπτόντων ἐπίγνωσις, αἰτίων ἐστὶ κατάληψις. πάλιν δ' αὐτὰ τὰ βλάπτοντα, ἅπερ ἐστὶν αἴτια, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται. οὐ μόνον οὖν ἡ στέγνωσις φαίνεται, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα ἐξ ὧν ἡ στέγνωσις καταλαμβάνεται.

CAPVT XXVII.

Quod astrictio Methodicorum non sit euidens.

NVnc autem priuatim de vtraque dispositione agemus, ac primùm de astrictione. Hanc igitur densitatem esse dictitant, & excretionum necessariarum supressionem. Itaque necesse est ea quæ continentur, aut vtilia esse, aut noxia, aut neutra. Quare si vtilia sunt, rationi pugnat ea excernere: sin neutra, constat ne affectum quidem esse; reliquum igitur est dicere, quod quum quæ retinentur offendunt, astrictio est: quæ autem offendunt, causæ sunt; ex perceptione igitur causarum præcedenti astrictum deprehenditur. Vt enim videamus astrictum, prænouisse oportere retenta nocere: lædentium autem perceptione etiam causarum dignotio simul coincidit; magis autem lædentium cognitio causarum est perceptio; econtrario ipsa lædentia quæ causæ sunt, non ex seipsis percipiuntur: non solum igitur astrictio apparet, sed neque illa ex quibus astrictio percipitur.

A

CAPVT XXVIII.

Fluxum Methodicorum non esse per se notum.

POrrò fluorem definientes, immodicam corporum raritatem esse dicunt, & excretionem eorum quæ manere debuerant. Quòd igitur immoderata raritas non ex se percipitur, ostensum est. Quæ autem excernuntur, siue permanere oporteat, siue minus, vnde percipient? ex seipsis enim non solent percipi: vnde neque fluor ex se percipietur. Vt enim fluorem agnoscamus, prius familiare percipiendum est. Familiare autem ex vsu iudicari debet: vsum verò ex effectis multis, iisque ex seipsis non percepto fluore cognito. Quomodo igitur rationi consentaneum, dicere ipsum apparere? Ac quod Rationales ferè difficillimum perceptu esse dicunt, id Methodici apparere affirmant. Nulla enim re quàm nomine distat fluor ab his vocatus, à dicta colliquatione antiquorum. Ita verò discretu difficilia veteres esse censebant colliquationem, & excretionem, vt Erasistratus quidem etiam palàm difficillimam iudicatu fateatur. Dicit autem in hunc modum: *Difficile admodum est excretionem & colliquationem discernere.* Hippocrates autem ad ferendi facilitatem, & difficultatem iudicium remittit, inquiens: *Si qualia conuenit purgare, purgentur, conducit, & facilè ferunt.* Quum itaque duo viri veteres de principatu certent, & ambo consentiant in hoc quòd difficulter discerni possit excretio, à colliquatione: & quum hic ne signum quidem excretionis exposuerit, sed solam rei difficultatem ostenderit: ille verò ad regulam perceptu difficilem iudicium retulerit, Methodici hoc apparere arbitrantur. Est autem in iis qui per latentem perspiratum digeruntur. Vnde fluorem se percipere dicent? nam à corporis considentia non possunt; quoniam non solùm considentia ex fluore vacuatis corporibus accidit, sed etiam ob astrictionem mensibus retentis. Etenim tumida moles non ob astrictionem tantùm retentis his quæ excretionem desiderant, efficitur, sed etiam ob fluorem fusis humoribus, ac corpora distendentibus. Quòd autem non idem sit sensibilis considentia corporis, & fluor, hinc euadit manifestum. Si considentia sensibilis est, considentiæ autem contrarius est tumor, & vnum vni repugnat; fluori non tumor sed astrictio erit contraria. Sin autem dicant tumorem idem esse cum astrictione, docere ipsos oportet definitionum contrarietatem; dicunt enim astrictionem, coarctationē, & densationem corporum existere. Est igitur coarctatio & condensatio, corporum astrictio: tumor autem, fusio & corporum distentio: distenduntur autem, aut ob copiam, aut ob fusionem; itaque apparet non idem esse astrictionem & tumorem. Quòd si fateantur considentiam corporis aliud quid ac fluorem esse, & humorem quàm astrictionem, dicent non ex his percipi communitates, assentienturque ex aliis, & non ex seipsis dispositiones percipi, siquidem ex considentia & tumore deprehendunt, quæ ab affectibus sunt diuersa.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Ὅτι ῥύσις τῶν Μεθοδικῶν αὐτόθεν οὐ καταλαμβάνεται.

Τὴν δὲ ῥύσιν ὁριζόμενοι, φασὶν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῶν σωμάτων, καὶ ἀπόκρισιν τῶν ὑπομονῆς δεομένων. ὅτι μὲν οὖν ἄμετρος ἀραίωσις ἐξ αὑτῆς οὐ καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀποκρινόμενα, εἴτε δεῖ ὑπομένειν, εἴτε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνουσιν; ἐξ ἑαυτῶν γὰρ οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ ῥύσις αὐτόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. B ἵνα μὲν γὰρ τὴν ῥύσιν ἐπιγνῶμεν, δεῖ προκαταλαβεῖν τὸ οἰκεῖον· τὸ δ' οἰκεῖον ἐκ τῆς χρείας κριθῆναι δεῖ· τὴν δὲ χρείαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, καὶ τούτων ἐξ ἑαυτῶν, μὴ καταλαμβανομένης τῆς ῥύσεως γιγνωσκομένης. πῶς οὖν εὔλογον φαίνεσθαι αὐτὴν λέγειν; ὃ σχεδὸν ὅπερ οἱ Λογικοὶ δυσκολώτατόν φασιν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ Μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν. οὐδενὶ γὰρ, ἢ ὀνόματι διαφέρει ἡ ὑπὸ τούτων καλουμένη ῥύσις, τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντήξεως ὀνομαζομένης. οὕτω δὲ δυσδιάκριτα οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον εἶναι σύντηξίν τε καὶ ἔκκρισιν, ὡς ὁ μὲν Ἐρασίστρατος, καὶ ἄντικρυς τὴν χαλεπωτάτην τῆς κρίσεως ὁμολογεῖ. C λέγει δὲ οὕτως. χαλεπὸν δὲ πάνυ ἐστὶ διακρίνειν ἔκκρισίν τε καὶ σύντηξιν. ὁ δ' Ἱπποκράτης, περὶ τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀναπέμπει τὴν κρίσιν, λέγων. ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι. δύο οὖν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν πρωτείων ἁμιλλωμένων, καὶ ἀμφοτέρων ὁμογνωμονούντων περὶ τοῦ δυσδιάκριτον εἶναι ἔκκρισιν ἀπὸ συντήξεως, καὶ τοῦ μὲν, οὐδὲ σημεῖον τῆς ἐκκρίσεως ἐκθεμένου, ἀλλὰ μόνην τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος. τοῦ δ' ἐπὶ κανόνα δυσκατάληπτον ἀνενεγκόντος τὴν κρίσιν, οἱ Μεθοδικοὶ τοῦτο φαίνεσθαι νο- D μίζουσιν. ἔτι δ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων, πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν ῥύσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως οὐ δύνανται, ὅτι σύμπτωσις οὐ μόνον ἐπὶ ῥύσει κενουμένων τῶν σωμάτων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στεγνώσει, ἐμμηνίων ἐπεχομένων. καὶ γὰρ διόγκωσις οὐκ ἐπὶ στεγνώσει μόνον, ἐπεχομένων τῶν ἀποκρίσεως δεομένων γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ῥύσει, χεομένων τῶν ὑγρῶν, καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ὅτι δ' οὐ ταὐτόν ἐστι σύμπτωσις αἰσθητὴ καὶ ῥύσις, δῆλον ἂν καὶ ἐκ τοῦδε γένοιτο, εἰ ἡ σύμπτωσις αἰσθητή· τῇ δὲ συμπτώσει, ἐναντία ἐστὶν ἡ διόγκωσις, καὶ ἓν ἑνί ἐστιν ἐναντίον· τῇ ῥύσει οὐχ ἡ διόγκωσις, ἀλλ' ἡ E στέγνωσις ἐναντίον ἔσται. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ταὐτόν ἐστι τῇ στεγνώσει ἡ διόγκωσις, ἐπιδεῖξαι δεῖ αὖθις τὴν τῶν ὅρων ἐναντιότητα. λέγουσι γὰρ τὴν στέγνωσιν πίλησιν καὶ σφίγξιν τῶν σωμάτων εἶναι. ἔστι τοίνυν σφίγξις καὶ πίλησις τῶν σωμάτων ἡ στέγνωσις. ἡ δὲ διόγκωσις, χύσις καὶ διάτασίς ἐστι τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα, ἢ διὰ πλῆθος, ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι στέγνωσις καὶ διόγκωσις. ἐὰν δ' ὁμολογῶσιν ἕτερόν τι τὴν σύμπτωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ τὴν διόγκωσιν τῆς στεγνώσεως εἶναι, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες, ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐξ ἑτέρων καὶ οὐκ F ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται; εἴπερ ἐκ συμπτώσεως καὶ διογκώσεως καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἕτερά ἐστι τῶν διαθέσεων.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Πρὸς τινας ἀντιλεγόμενα περὶ τῆς ῥύσεως τῆς καταλήψεως.

Λέγουσι δέ τινες ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων, καταλαμβάνειν τὴν ῥύσιν, ἐκ τοῦ μαλακὰ καὶ ἄθρυπτα καὶ ἐκτεθηλυσμένα εἶναι τὰ σώματα. πρὸς οὓς ῥητέον· ὅτι οὐκοῦν ἐὰν σκληρὰ ᾖ τὰ σώματα, καὶ περιτεταμένα, οὐκ ἐροῦσι μὲν ῥύσιν, ἀνάγκη δὲ αὐτὴν ὁμολογῆσαι. ἐὰν οὖν τοιοῦτοί τινες ὦσιν ἄρρωστοι, οἵους ἐκτίθεται ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας εἰς τοῦτο περιηγμένοι, ὥστε τὸ δέρμα ἔχειν σκληρὸν καὶ περιτεταμένον, καὶ τὰ ἄλλα οἷα ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει. ἆρά γε τῇ ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ἀγωγῇ χρησόμεθα, ὁμολογῆσαι ἀνάγκη. πῶς οὖν ἐκ τῆς μανότητος ῥύσις καταλαμβάνεται; καὶ γὰρ περιτάσεως καὶ σκληρότητος ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἧττον ῥύσις ἐστίν.

CAPVT XXIX.

Quorundam opinio de modo dignoscendi fluxum impugnatur.

NOnnulli dicunt in his quæ per latentes meatus dissipantur, fluorē percipere, inde quòd corpora sint mollia, delicata & effœminata. Quibus obiicietur, quòd si dura sint corpora & intenta, non dicent quidē fluorē esse, sed ipsum fateri coguntur. Si igitur tales quidē sint ægroti, quales Hippocrates exponit, ab extrema inedia huc perducti, vt cutis dura sit, & intēta, ac alia quæ in dissipatis digestísque existunt, an ea quæ iam cōmemoratis adhibetur medendi ratione vtemur, fateri necesse est. Quomodo itaque ex raritate fluor percipitur? etenim intentione & duritie subsistente, nihilominus fluor est.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Ὅτι κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες, οὐδὲν ἐνδείκνυνται.

Ἑξῆς δ' ὅτι κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες, οὐδὲν συμφέρον ἐνδείκνυνται, διὰ τούτου ἄν τις ἐπιδείξειε, διαφέρειν λέγων τὸ, αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι, ἢ ἀπὸ τῶν κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν Μεθοδικοὶ, λέγουσιν αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι. ἡμεῖς δὲ φαμὲν τὴν τῶν κοινῶν κατάληψιν χρησιμεύειν, πρὸς τὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἐνδείξασθαι δυναμένων ἐπίγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα τρόπον τινὰ κοινὰ ὄντα, τὴν τῶν ἐπὶ μέρους κατάληψιν ὑποδείκνυσιν. ἐν γὰρ τῷ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, καταλαμβανόμεθα τὴν σχέσιν τοῦ ἐπὶ μέρους αὐτομάτου κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ, τὸ, νόσους, κατὰ τὸ παρὸν, εἰς τὸ, πλῆθος. ἡ οὖν τοῦ καθόλου ἐπίγνωσις, τὴν τοῦ ἐπὶ μέρους κατάληψιν παρέχεται τοῦ ἐνδείξασθαι τὸ συμφέρον δυναμένου.

CAPVT XXX.

Quod cōmunitates nihil indicēt etiamsi sint euidentes.

C

DEinde quòd etsi communitates appareant, nihil tamen vtile indicent, ex eo demonstrauerit aliquis: differre dicens ipsa communia indicare, vel à communibus percipi ea quæ indicari possunt. Methodici igitur ipsi communia indicare affirmant: nos autem communium perceptionem conferre ad dignotionem eorum quę particulatim indicari possunt. Ac præcepta quodammodo cōmunia cum sint, particularium perceptionem subindicant. Nam in hoc, *lassitudines spontaneæ morbos denunciant*, percipimus, lassitudinis in particula spontaneæ dispositionem ad copiam; referre enim oportet morbos in præsentia ad plenitudinem. Itaque vniuersalis cognitio particularis perceptionem præbet eius quod remedium indicare potest.

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Τί ἐνδείκνυνται τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα.

Οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι, ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν διὰ τῶν θεωρημάτων ἄντικρυς τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμβάνεσθαι. οὐ γὰρ τὰ θεωρήματα τῶν κεκρυμμένων ἐστὶ δηλωτικὰ, ὧν χρείαν πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδεικνυμένων ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν σχέσιν μηνύει τῶν κεκρυμμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. οὕτω δ' ἂν ἐπιμελέστερον τὴν τῶν θεωρημάτων χρείαν καταμάθοιμεν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, στήσαντες τὸν λόγον. ὅτι τοίνυν κόπος αὐτόματός ἐστιν ἐναργὴς, καὶ οἱ ἰδιῶται ἴσασιν. ὅτι δὲ διὰ τοῦ αὐτομάτου κόπου πλῆθος δηλοῦται, οἱ μὲν ἰδιῶται ἀγνοοῦσι, κέκρυπται γὰρ, οἱ δὲ τεχνῖται ἴσασιν, ἐκ τοῦ θεωρήματος κατειληφότες τὴν τοῦ αὐτομάτου πρὸς τὸ πλῆθος σχέσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς σχέσεως αὐτοῦ τοῦ αὐτομάτου κόπου κινηθεὶς, πρὸς τὸ πλῆθος συνιστῶν τὸ θεώρημα, καὶ καταλαμβάνων ὅτι ἀποτέλεσμά ἐστι τοῦ πλήθους ὁ αὐτόματος κόπος, συνέστησεν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ τῶν αἰτίων διττήν τινα γενικωτάτην διαφορὰν ἠπίστατο, καὶ ὅτι τῶν αἰτίων, ἃ μὲν ἐκτός ἐστιν ἡμῶν, ἃ δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπότε τι τῶν ἐκτὸς παραλυπῇ, μὴ ἂν ἄλλως ἡμᾶς ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι, τὰ βαροῦντα, κατὰ πλεονασμὸν οὐσίας βαρεῖ, ὡς εἴτε σύμμετρον, οὔτε βαρεῖ, οὔτε λυπεῖ, συνθεὶς εἰς ἕνα λογισμὸν ταῦ-

CAPVT XXXI.

Quid artis præcepta declarent.

NOn autem putandum est nos existimare ex præceptis manifestò auxiliorū indicatoria percipi. Nō enim præcepta abditorū sūt indicia, quorū vsū ad curationē vt indicantiū habemus: verū dispositionē abditorū ad apparētia signant. Ita verò diligētius præceptorū vsū didicerimus, de ipso hoc, *lassitudines spontaneæ morbos denuntiāt*, sermonē instituentes. Quòd igitur lassitudo spōtanea sit euidēs, etiā idiotæ norunt, quòd autē ex spontanea lassitudine copia indicatur, idiotæ quidē ignorāt, vt quæ abdita sit: artifices autē norūt, qui ex præcepto lassitudinis spontaneæ ad copiā, dispositionē perceperunt; nam ipsius spontaneæ lassitudinis ad plenitudinem dispositione motus, cōstituit præceptū: cōprehēdēnsque plenitudinis effectū, esse spontaneā lassitudinē, ipsū condidit. Quoniā igitur causarū duplicē quandā vniuersalē maximè cognouit differentiā, item quòd causarū aliæ extra nos sunt, aliæ in ipsis corporibus, necessariū esse cēsuit, quum aliquid extrinsecus infestauerit, non alioquin nos molestari, nisi in corporibus nostris subsistat. Quia verò inter ea quæ insunt grauantia ex substātiæ superfluo grauāt: vt si mediocris, neque grauet, neq; molestet. Collectis his in vnā ratiocinationem, pręceptum hoc

E

F

hoc confecit, lassitudines spontaneæ plenitudinē testantur: quibus enim ratiocinationibus motus author præceptum constituit, ab iisdem etiam præcepti vsum subindicari oportet. Hoc igitur generale indicat: vbicunque lassitudo sit spontanea, illic totius esse plenitudinē; non tamen à præcepto plenitudinem comprehendit, sed dispositionem lassitudinis ad copiam: ex dispositione verò, plenitudinē. Itaque ex lassitudine quodammodo copiam percepit: vt autem ex ipsa comprehenderit præceptum, causa fuit. Iam aliorum præceptorum eundem vsum si inspiciamus, inueniemus. Nos itaque ita vniuersalem & veluti cōmunem perceptionem conferre arbitramur.

CAPVT XXXII.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio.

Methodici verò communitates ipsas præsidia indicare arbitrātur. Etenim astrictum affectum indicare dicunt laxandum esse, fluidum verò continendi rationem requirere, ac reliquas communitates statuunt diuersa manifesta indicare, de quibus dicetur. Quòd autē cōmunitates nō indicant, his confirmabimus. Quibus sublatis ægrotantes fiunt sani, horū sunt auferentia præsidia: quorū autem sunt auferentia deinceps remedia, ab his indicationes remediorum sumuntur. Auferentia autē sunt, consequenter particulariū causarum præsidia, ergo vtique morborum, particulares erunt causæ: & morbi vtique indicabunt quod conducit, & nō cōmunitates, eo quòd cōmunitates sint, remediū indicant: & si quæ assumuntur præsidia, tollunt ea quæ indicātur, à particularibus remediis communitates tolluntur. At cōmunitate sublata, qui illo tempore ab ipsa cōmunitate ægrotarunt, sani euaderent, nullo quopiam ab ipsa sublato. At si quod indicat, hoc tollitur, communitates autē indicant, nimirum ipsæ tollentur. Ad hoc Methodici respondent, communitatem nos eandem & vnā esse dicimus, non quòd vnū est corpus sibi continuū, si quis in pluribus speculetur, sed quatenus eadem species est. Vt enim & humanitas communio quædā esse dicitur, non adhuc corpus vnum vnitum, deinde in omnibus hominibus spectatur, sed similitudo quædā in pluribus id etiam de communitate existimandū esse dicunt. Quemadmodū igitur, aiūt, vno homine sublato, non aufertur simul humanitas quam in omnibus conspicimus, sed vnius cuiusdam humanitas: ita & particulari cōmunitate sublata, non in omnibus communitas tollitur, sed particularis duntaxat. Dicendum itaque ipsis est, quòd si communitates, quā communitates sunt, remedium indicant, etiam humanitas quum sit communitas, id quod conducit indicaret; nihil autem humanitas indicat neque alia igitur quædam communitas remedij index erit. Præterea si communitas identitas est, in pluribus etiam communitates quā communitates sunt indicarent, ac difficultas tolerandi & rubor cùm in pluribus spectetur affectibus, conducibile aliquid indicarent; nihil autem indicant, quare nec reliquæ communitates naturam habent indicandi. Quærendum autem hoc ab eis est, num communitates affectus sint, an non; siquidem affectus quodammodo nullus vnquam ipsorum sensit,

τα, ἐποίησε τὸ θεώρημα τοῦτο, κόποι αὐτόματοι φράζουσι πλῆθος. ἀφ᾽ ὧν γὰρ λογισμῶν κινηθεὶς ὁ συστήσας, τὸ θεώρημα συνέστησεν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρὴ καὶ τὴν χρείαν τοῦ θεωρήματος ἀποδείκνυσθαι. τοῦτο τοίνυν τὸ καθολικὸν, δηλοῖ ὅτι ὅπου ἂν ᾖ κόπος αὐτόματος, ἐκεῖ πάντως πλῆθος. οὐ μήν τοι ἀπὸ τοῦ θεωρήματος κατέλαβε τὸ πλῆθος, ἀλλὰ τὴν σχέσιν τοῦ κόπου πρὸς τὸ πλῆθος· ἐκ δὲ τῆς σχέσεως, τὸ πλῆθος. τρόπον οὖν τινα, διὰ τοῦ κόπου κατέλαβε τὸ πλῆθος, ἵνα δὲ δι᾽ αὐτοῦ καταλάβῃ, τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. καὶ τῶν ἄλλων δὲ θεωρημάτων, τὴν αὐτὴν χρείαν σκοποῦντες εὑρήσομεν. ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτω καθόλου καὶ οἱονεὶ κοινὴν κατάληψιν ἡγούμεθα χρησιμεύειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ′.

Τί τοῖς Μεθοδικοῖς αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀντιλογία.

Οἱ δὲ Μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτὰς, οἴονται ἐνδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲν γὰρ στεγνὸν πάθος ἐνδείκνυσθαί φασι, τὸ δεῖν χαλᾶν, τὸ δὲ ῥοῶδες, τὴν σταλτικὴν ἀγωγὴν ἐπιζητεῖν, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ κοινότητας ὑποτίθενται διαφέροντα φανερὰ ἐνδείκνυσθαι, περὶ ὧν εἰρήσεται. ὅτι δ᾽ οὐκ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, διὰ τούτων παραστήσομεν. ὧν ἀναιρεθέντων νοσοῦντες ὑγιεῖς γίνονται, τούτων ἐστὶν ἀναιρετικὰ βοηθήματα. ὧν δ᾽ ἐστὶν ἀναιρετικὰ προηγουμένως βοηθήματα, ἀπὸ τούτων ἔνδειξις τῶν συμφερόντων γίνεται· ἀναιρετικὰ δ᾽ ἐστὶ προηγουμένως τὰ βοηθήματα τῶν ἐπὶ μέρους αἰτίων, καὶ εἰ ἄρα νοσημάτων· τὰ ἐπὶ μέρους ἄρ᾽ αἴτια, καὶ εἰ ἄρα νοσήματα ἐνεδείκνυντο ἂν τὸ συμφέρον, καὶ οὐχ αἱ κοινότητες, ᾗ εἰσὶ κοινότητες, τὸ συμφέρον ἐνδείκνυνται. καὶ εἰ τὰ παραλαμβανόμενα βοηθήματα, διαιρετικὰ τῶν ἐνδειξαμένων, ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων ἀναιροῦνται αἱ κοινότητες. τῆς δὲ κοινότητος ἀναιρουμένης, οἱ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες, ὑγιεῖς ἂν ἐγίνοντο, οὐδενός τινος ὑπ᾽ αὐτῆς ἀναιρεθέντος. εἰ δὲ ὅπερ ἐνδείκνυται, τοῦτο διαιρεῖται, αἱ δὲ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δῆλον ὅτι αἱ κοινότητες ἀναιρεθήσονται. πρὸς τοῦτο λέγουσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ὅτι τὴν κοινότητα ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν λέγομεν εἶναι, οὐχ ὅτι ἕν τι ἐστὶ σῶμα συναφὲς αὐτὸ ἑαυτῷ, εἴ τις ἐπὶ πλειόνων θεωροῖτο, ἀλλ᾽ ᾗ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὡς γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπότης, κοινότης τις λέγεται εἶναι, οὐκ ἔτι δὲ σῶμα ἓν ἡνωμένον, εἶτα ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται, ἀλλ᾽ ὁμοιότης τις ἐν πλείοσιν, οὕτω καὶ περὶ τῆς κοινότητός φασι δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν, φασὶν, ἑνὸς ἀνθρώπου ἀναιρουμένου, οὐ συναναιρεῖται ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ἐπὶ πάντων ὁρῶμεν, ἀλλ᾽ ἄρα ἡ ἑνός τινος ἀνθρωπότης· οὕτως καὶ ἐπὶ μέρους κοινότητος ἀναιρουμένης, οὐχ ἡ ἐπὶ πάντων κοινότης ἀναιρεῖται, ἀλλ᾽ ἡ ἐπὶ μέρους μόνον. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες, καθ᾽ ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, καὶ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης οὖσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. οὐδὲν δὲ ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται, οὐδ᾽ οὖν ἄλλη τις κοινότης ἐνδεικτικὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δὲ, εἴπερ ἡ κοινότης ταυτότης ἐστὶν ἐν πλείοσι, καὶ αἱ κοινότητες, καθ᾽ ὃ κοινότητές εἰσιν, ἐνεδείκνυντο· καὶ ἡ δυσφορία καὶ ἡ ἐρυθριότης ἐπὶ πλειόνων παθῶν θεωρουμένη, ἐνεδείκνυντο ἄν τι συμφέρον, οὐδὲν δὲ ἐνδείκνυνται· οὐδ᾽ αἱ λοιπαὶ ἄρα κοινότητες φύσιν ἔχουσιν ἐνδεικτικήν. ἐπιζητῆσαι δὲ χρὴ καὶ τοῦτο παρ᾽ αὐτῶν, πότερον αἱ κοινότητες πάθη εἰσὶν, ἢ οὔ. εἰ μὲν πάθη, πῶς οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο αὐτῶν;

ἀλλὰ πυρετοῦ μὲν, καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διατάσεως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι, καὶ τοὺς ἰατροὺς διὰ ταῦτα μεταπέμπονται, στεγνότητος δὲ καὶ ῥοώδιας οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο. οὐδὲ μὰ Δία ἔπεμψέ τις καὶ πρὸς ἰατρὸν, ὡς ὑπὸ ἀμέτρου στεγνώσεως, ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος. εἰ δὲ μὴ ἔστι πάθη, πῶς ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι λέγουσι, τῆς στεγνώσεως καὶ ῥοώδιας οὐκ ὄντων παθῶν; ἔτι τε κἀκεῖνο ῥητέον, ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτικὴν, πασῶν ἂν μάλιστα ἡ τῶν κοινοτήτων κοινότης ἐνεδείκνυτο ἄν. καὶ γὰρ τῆς στεγνώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης τις, καθ᾽ ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ᾽ ἐνδείκνυται αὕτη· οὐδ᾽ ἄρα αἱ λοιπαί. οὐ μόνον δὲ δύο κοινότητας φασιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ ἄλλας μὲν ἐν διαίτῃ, ἄλλας δὲ ἐν χειρουργίᾳ· καὶ ἐν μὲν διαίτῃ, τὸ στεγνὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες, καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον μέγεθος. καὶ καιροὺς τῶν νοσημάτων εἶναι τέσσαρας, ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν, καὶ παρακμήν. καὶ τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ἐπίτασιν, καὶ τὸ διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ, τὸ φύσει ἀλλότριον, τόπῳ, καιρῷ, καὶ ἄλλα πλείονα. ἀλλ᾽ οὐ νῦν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή. ἀποχρήσει γὰρ πρὸς τὸ προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέντες σκοποί.

A sed febrium quidem inflammationem, grauitatem, distentionem, homines percipiunt, ac medicos propterea accersunt: astrictionem verò & fluorem nemo vnquam sensit, neque per Iouem aliquis ad medicum misit, tanquam ab immodica astrictione, aut raritate vexatus. At si non sunt affectus, quomodo ab affectibus indicationes fieri dicunt, vbi astrictio & fluor non sint affectus? Præterea illud quoque dicendum, quòd si communitates naturam haberēt indicatoriam, omnium maximè communitatum communitas indicaret; etenim astrictionis & fluoris similitudo quædam, quatenus communitates sunt ambæ: B nihil autem hæc indicat, quare nec reliquæ. Cæterùm non modò duas communitates esse prædicant, sed etiam plures, & alias sanè in victus ratione, alias in chirurgia. Ac in victus ratione, astrictum & fluidum & adiunctam magnitudinem: item tempora morborum esse quatuor, initium, augmentum, statum, & declinationem: iam acutum & diuturnum, accessionem & intermissionem: in chirurgia autem natura aliena, loco, tempore, aliáque plura. Verùm de scopis in chirurgia exactius disputare in præsentia non conuenit; sufficiunt enim rei C propositæ scopi in victus ratione ipsorum expositi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Διὰ τί τὰς κοινότητας οἱ Μεθοδικοὶ προσήγαγον.

Προσήγαγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας, οὐκ ἔχοντες ἐν τοῖς πράγμασι διεξαγωγήν. ἐπεὶ γὰρ ἠκολούθει αὐτοῖς, ὡτινιοῦν χρῆσθαι σταλτικῷ ἐπὶ πάσης ῥύσεως, καὶ ὡτινιοῦν χαλαστικῷ ἐπὶ πάσης στεγνώσεως, οὐχ εὑρίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, προσήγαγον καὶ τὰς εἰρημένας κοινότητας, ἵνα παρὰ τὴν τούτων διαφορὰν, διαφέρουσα θεραπεία εὑρίσκηται. λέγουσιν οὖν ὅτι τὴν διαφορὰν τῶν βοηθημάτων αὗται αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται. παρὰ γὰρ τὴν τινων τούτων σύνοδον, διαλλάττουσα ἡ θεραπεία εὑρίσκεται.

CAPVT XXXIII.

Cur Methodici communitates inuexerunt.

INuexerunt autem enumeratas communitates, cùm non haberent in rebus pertractationem. Quoniam enim consentaneum erat astringente quolibet vti in omni fluore, & quocumque laxante, in omni astrictione: quum autem non D inuenirent, quod auxiliorum differentiam indicaret, inuexerunt etiam dictas communitates, vt ex harum differentia diuersa inueniretur curatio. Dicunt igitur præsidiorum differētiam communitates has indicare. Nam ex harum quarundam congressu varians curatio reperitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος τῶν βοηθημάτων.

Δείξομεν δὲ ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων, ἐνδεικτικὸν εἶναι δύναται βοηθημάτων, καὶ πρῶτόν γε ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βοηθημάτων, ἐκ τῶνδε ἄν τις μάθοι. ἐν τῇ θεραπείᾳ δεόμεθα οὐχ ἁπλῶς μεγέθους βοηθημάτων (πάντα γὰρ τὰ βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει εἰσίν,) ἀλλὰ τοῦδε τοῦ μεγέθους. τὸ δὲ μέγεθος τῶν κοινοτήτων, οὐκ ἐνδείξεται τὸ τοῦδε τοῦ βοηθήματος μέγεθος, ἀλλὰ ἁπλῶς μέγεθος. δεῖ δὲ, ὥσπερ ἔφην, οὐχ ἁπλῶς μέγεθος βοηθημάτων παραλαμβάνειν, ἀλλὰ πηλίκον τόδε τι μέγεθος. ἂν γὰρ ἁπλῶς μέγεθος παραλαμβάνωμεν, ἐπεὶ πάντα βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει νοεῖται, πάντα τὰ βοηθήματα παραληψόμεθα, καὶ ἀδιαφορήσομεν, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ, τοῦ μεγέθους τῶν κοινοτήτων, ἁπλῶς μέγεθος βοηθήματος ἐνδεικνυμένου, αὐτοὶ τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσι, οὐχ ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐνδείκνυται τοῦτο παραλήψονται. ὁ γὰρ σκοπὸς, κοινῶς μέγεθος ἐνδείκνυται. αὐτοὶ δὲ τόδε τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσιν.

CAPVT XXXIV.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari.

E OStendemus autem nullum ex prædictis præsidiorū esse indicatoriū posse. Ac primùm magnitudinem ex communitatibus, nō indicare auxiliorū magnitudinē, hinc aliquis didicerit. In curationibus nō absolutè auxiliorum magnitudines requirimus (omnia enim remedia cū certa sūt magnitudine) sed hanc magnitudinem. Indicabit enim magnitudo ex cōmunitatibus, nō huius auxilij magnitudinē, sed simpliciter magnitudinē. Cōuenit autē, vt dixi, non absolutè magnitudinē auxiliorū assumere, sed certā aliquam magnitudinē. Si enim absoluto sermone magnitudinē assu- F mimus, quādoquidē omnia præsidia cū certa magnitudine cōsiderātur, omnia pręsidia adhiberemus, idque citra discrimē, quod est absurdissimū. Quòd si magnitudine inter cōmunitates absoluta magnitudinem præsidij indicante, ipsi aliquā magnitudinem assumunt, non quam scopus indicat hanc assument; siquidem scopus cōmuniter magnitudinē indicat, ipsi verò talē aliquā assumūt.

Dicent

Dicent autem forsan, nō quia particularis est magnitudo, adducimus, sed si communitas est, hanc ipsam & communem esse & particularem contingit. Ad hoc autem respondemus. Ad id quod communitas ostendit, etiam quod indicatur non particulare indifferens esse conuenit, quoniam magnitudo comitatur quoduis præsidium. Hanc autem ipsam rationem etiam ad communitates transferre licet.

CAPVT XXXV.

Quod morbi tempora non indicent vtile.

DEinceps autē ne morborū quidē tempora id quod cōducit indicare demōstrabimus, sed ante orationem hanc de temporum differentia pauca tractare oportet. Duo igitur temporū differentiæ apud medicos referuntur, hæc morborum, illa præsidiorum: vnde manifestum euadit, quòd & motus causarum tempora esse dicunt. Sunt autem motus differentiæ quatuor, initium, incrementum, vigor, & declinatio; hæc sunt & temporum nomina. Auxiliorum verò occasiones, tempora eis assumendis idonea esse pronunciant; sunt autem tempora idonea, in quibus quæ quidem auxilij assumptionem postulant, adsunt; ex his autem quæ prohibent nullum.

CAPVT XXXIV.

Tempora morbi & remediorum eadem esse secundum Methodicos.

PLerique autē præsidiorum & morborū tempora nō reipsa, sed cogitatione solū differre arbitrantur; quippe dicunt eodem tempore & auxilij opportunitatē, & morbi consistere. Nā cum morbus in aliqua est opportunitate, præsidij occasio inuenitur. At, inquiūt, fieri potest, vt idē ad aliud & aliud relatum multifariā dicatur. Vt enim descensus, & ascensus vnus cū sit eadē via, ex dispositione ascendentium vel descendentium aliàs ascensus, aliàs descensus appellatur: ita etiam in temporum occasionibus habet; vna siquidem & eadem est, & morbi opportunitas, & remedij; aliter enim ad causæ motū referendo dicere licet, morbi tempus: aliter ad præsidiorum adhibitionis opportunitatem, tempus præsidij. Iam verò contingere dicunt, vt ambo tempora simul coëant: ac fieri nequit, vt citra morbi tempus, præsidij tempus excipias.

CAPVT XXXVII.

Alia esse probat Galenus.

REspondendum igitur ipsis est, quòd si eadem præsidiorum & morborum tempora existunt, nec reipsa differunt, conueniebat in quolibet morbi tēpore, etiam præsidij esse tēpus: non autē in quolibet morbi tēpore præsidia admouemus. Etenim *incipientibus*, ait, *morbis si quid mouendū videtur, moue: dū viget autē, quiescere satius est.* Nō igitur eadē tēpora sunt morborū & præsidiorū. Frequēter autē auxilia adhibemus, vtpote purgationē, aut sanguinis detractionē, cū morbus quidē nō est, sed futurū suspicamur. Quemadmodū sanè chirurgi in secādis herniis cū ægros sanguine repletos cōspiciūt, sectionē venę moliūtur.

ἐροῦσι δ' ἴσως, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ κατὰ μέρος ἐστὶ τὸ μέγεθος προσάγομεν, ἀλλ' εἰ κοινότης ἐστί. τὸ δ' αὐτὸ συμβέβηκε καὶ κοινὸν εἶναι, καὶ ἐπὶ μέρους. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμεν, ὅτι εἰ ἡ κοινότης ἐπιδείκνυσι, καὶ ὃ ἐνδείκνυται, οὐκ ἐπὶ μέρους, ἀδιάφορον δεῖ, ἐπειδὴ μέγεθος παρέπεται παντὶ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τὰς κοινότητας μεταφέρειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Ὅτι οὐδὲ οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον.

ΕΞῆς δ' ὅτι οὐδὲ οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. πρὸ δὲ τοῦ λόγου τούτου, περὶ τῶν τῶν καιρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξελθεῖν. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς λέγονται, οἱ μὲν νοσημάτων, οἱ δὲ βοηθημάτων. ἐντεῦθεν αὖ εὔδηλος καὶ ἡ θεραπεία γένοιτο· τὰς κινήσεις τῶν αἰτιῶν, καιροὺς εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέσσαρες, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. ταῦτα δ' ἐστὶ καὶ τῶν καιρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς, τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς παράληψιν αὐτῶν εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ ἐπιτήδειοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπαιτοῦντα τὴν παράληψιν τοῦ βοηθήματος πάρεστι, τῶν δὲ κωλυόντων οὐδὲν ἐστι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λϛ'.

Κατὰ τοὺς Μεθοδικοὺς αὐτοὺς εἶναι τοὺς τῶν βοηθημάτων καὶ τοὺς τῶν νοσημάτων καιρούς.

ΟΙονται δὲ οἱ πολλοὶ, τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς καὶ νοσημάτων, ὑποστάσει μὲν μὴ διαφέρειν, ἐπινοίᾳ δὲ μόνον. φασὶ γὰρ ὅτι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς, καὶ ὁ τοῦ νοσήματος συνίσταται. ἔν τινι γὰρ καιρῷ ὄντος τοῦ νοσήματος, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. ἐνδέχεται δὲ, φασὶ, τὸ αὐτὸ, πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερόμενον, διαφόρως λέγεσθαι. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις μία οὖσα, καὶ ἡ αὐτὴ ὁδὸς, παρὰ τὴν θέσιν τῶν ἀναβαινόντων ἢ καταβαινόντων, ὁτὲ μὲν ἀνάβασις καλεῖται, ὁτὲ δὲ κατάβασις, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καιρῶν ἔχει. εἷς μὲν γὰρ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν, ὅ, τε τοῦ νοσήματος καιρὸς, καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος, ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ αἰτίου ἐστὶν ἀναφέροντα λέγειν καιρὸν νοσήματος· ἄλλως δὲ πρὸς τὴν εὐκαιρίαν τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων, καιρὸν τοῦ βοηθήματος. συμβαίνειν δέ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ καιροῦ νοσήματος ἐκλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖ'.

Μὴ αὐτοὺς εἶναι παρασκευάζεται ὁ Γαληνός.

ΡΗτέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἰ οἱ αὐτοί εἰσι καιροὶ τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ ὑποστάσει μὴ διαφέρουσιν, ἐχρῆν ἐν ἅπαντι καιρῷ νοσήματος, εἶναι καὶ καιρὸν βοηθήματος· οὐκ ἐν ἅπαντι δὲ καιρῷ νοσήματος προσάγομεν τὰ βοηθήματα· ἀρχομένων γὰρ, φησὶ, τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δ' ἡσυχίην ἔχειν βέλτιον. οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροί εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθημάτων. πολλάκις δὲ παραλαμβάνομεν βοηθήματα, οἷον κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὄντος μὲν νοσήματός τινος, ὑποπτευομένου δὲ ἔσεσθαι. ὥσπερ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ τῶν κηλοτομουμένων, ὅταν ὁρῶσιν αὐτοὺς περιπληθεῖς ὄντας, παραλαμβάνουσι φλεβοτομίας.

ὁ Ἱπποκράτης δὲ, παραινεῖ λύειν τὴν ἄκραν εὐεξίαν, μὴ βραδέως, ἡ δὲ λύσις, διὰ βοηθημάτων γίνεται. εἰ δ' ἀκμῆς παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσὶ καιροὶ τῶν βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νοσημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων, φανερὸν, ὅτι οὐκ ἐπινοίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποστάσει διαφέρουσιν. ἔτι δὲ, ἐν ἑνὶ καιρῷ νοσήματος πλείονας παραλαμβάνομέν τις βοηθημάτων καιρούς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε, νοσήματος, κλυστὴρ παραλαμβάνεται, καὶ ἄλειμμα, καὶ κατάπλασμα, καὶ τροφή. τούτων δὴ ἑκάστου ἴδιός ἐστι καιρός. καὶ ἐν πλείοσι δὲ νοσημάτων καιροῖς ὁ αὐτὸ, ἔστιν ὅτε βοήθημα ἐκκρινόμενον. ἐν ἀρχῇ γὰρ τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται καὶ ἐν ἐπιδόσει. ἐκ τούτων οὖν φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόστασίν ἐστί τις τῶν καιρῶν διαφορά. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, κἀκεῖνο γιγνώσκειν δεῖ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέσσαρές εἰσι καιροὶ, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. τῶν δὲ βοηθημάτων οὐκ εἰσὶν οὗτοι καιροί. οὔτε γὰρ ἀρχὴ, οὔτ' ἐπίδοσις, οὔτ' ἀκμὴ, οὔτε παρακμὴ καιροί εἰσι βοηθήματος. ἔτι τε, οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράφονται, οἱ καθόλου, καὶ οἱ ἐπὶ μέρους. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων, οἱ μὲν καθόλου ἀναγράφεσθαι δύνανται, οἱ δ' ἐπὶ μέρους οὐκ ἔτι, διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. οἱ μὲν τῶν νοσημάτων, καιροὶ, τῶν τε καθόλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους, ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐπικρίνονται κριτηρίῳ, καὶ τὸ κριτήριον ἀναγράφεσθαι δύναται. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὶ, οὔτε τὸ αὐτὸ κριτήριον ἔχουσιν, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν δυνατόν ἐστιν ἀναγράψαι τὰ κριτήρια. ὅπως δὲ, νῦν ὑποδείξομεν· οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κρίνονται τῇ ποιᾷ κινήσει τοῦ αἰτίου, καὶ ἔστιν, ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ, καὶ παρακμὴ, ἃ τῶν νοσημάτων καιροὺς καλοῦμεν, ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου. ἐὰν δὲ ἡ μὴ οὖσα πρότερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἄρχηται συνίστασθαι, καὶ ἀνιᾷ συνισταμένη, τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν. ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ μεῖζον ἡ κίνησις προκόπτῃ, ἐπίδοσιν· ἐὰν δὲ στάσιν λάβῃ ἡ ἐπίδοσις, ἀκμὴν ὀνομάζομεν. ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις, παρακμὴν προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτὰ ἐστὶν ὀνόματα, τῶν τε καθόλου νοσημάτων, καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, καὶ τὰ αὐτὰ ἐστὶ κριτήρια, ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου γίνονται, δῆλον ὡς οἷόν τ' ἐστὶν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. οὕτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφεσθαι ἕκαστα, οἷον τὰ αἴτια, τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν οἱ σκοποὶ ἐξ ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ μέρους, ἀναγράφεσθαι δύνανται. ὅτι δὲ τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων οὐκ εἰσὶν οἱ καιροί, οὐδ' ἐκ διαστημάτων οἱ καιροὶ λαμβάνονται. οὔτε γὰρ τῶν καθόλου νοσημάτων, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους, ἐκ τοῦ μὴ ἐπὶ πάντων καιρῶν ταῦτα διαστήματα εἶναι, ὃ δὴ αὐτὸ καιροὺς λέγεσθαι, δῆλόν ἐστιν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐν ἑνὶ καιρῷ τοῦ καθόλου νοσήματος, πλείονας συνίστασθαι καιροὺς τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἰσβολῆς νοσήματος, ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἄρχεται καὶ ἐπιδίδωσι, καὶ ἀκμάζει, καὶ παρακμάζει. καὶ ἀκμάζοντος δὲ ἤδη τοῦ ὅλου νοσήματος, ἐπὶ μέρους παροξυσμοῦ τις ἀρχὴν λαμβάνει. πῶς μὲν οὖν οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι δύνανται, εἴρηται. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρους ἀναγράψαι, νῦν ὑποδείξομεν.

Ac Hippocrates adhortatur, *summè bonam habitudinem soluere non lente*. Solutio verò ex præsidiis accidit. At si in morborum statu auxiliorum tempora non sunt, & vbi morbi non sunt, tempora præsidiorum existunt: constat non intellectu modò, sed etiam re ipsa differre: præterea in vno morbi tempore plures præsidiorum occasiones assumi. Nam in declinatione, verbi causa, morbi clyster adhibetur, inunctio, cataplasma, & alimentum. Horum verò singulorum peculiare tempus est: ac in plurimis morborum temporibus idem est, quum auxilium decernimus; per initia siquidem morborum sanguinis missio adhibetur, & in incremento. Hinc igitur apparet quandam temporum differentiam re ipsa existere. Iam illud præterea nosse conuenit, quatuor morborum esse tempora, initium, incrementum, vigorem, & declinationem. At auxiliorum hæc tempora non sunt; neque enim principium, neque augmentum, neque status, neque inclinatio, auxiliorum sunt tempora. Insuper morborum sanè tempora scribuntur vniuersalia & particularia: auxiliorum verò vniuersalia sanè scribi possunt, particularia non item, propter huiusmodi quandam causam. Morborum tempora tum vniuersalium, tum particularium vno & eodem iudicandi instrumento decernuntur: ac instrumentum scribi potest. At remediorum tempora, neque idem iudicandi instrumentum habent, neque particularium temporum instrumenta iudicatoria scribere licet. Porrò in præsentia ostendemus, quomodo morborum tempora iudicantur certo causæ motu: ac sunt, initium, incrementum, status, & declinatio; quæ morborum tempora vocamus certi causæ motus vocabula. At si motus, qui prius non est in nobis, constitui incipit, & constitutus diuexat, huiusmodi motum morbi principium dicimus: sin autem motus magis procedat, incrementum: si statum incrementum acceperit, vigorem nominamus: quòd si motus imminuuntur, declinationem. Quia igitur temporum eadem sunt nomina & vniuersalium morborum & particularium accessionum, etiam eadem sunt iudicandi instrumenta; nam ex certo causæ motu nascuntur. Vnde constat vtraque tempora scribi posse. Sic enim dicimus scribi singula, vt causas, locos affectos, & similia, quando scopi ex quibus concipiuntur particularia describi possunt. Quod autem morborum interualla, tempora non sunt, neque ex interuallis tempora capiuntur vel vniuersalium morborum vel particularium, inde quòd non ad omnia temporum hæc interualla sunt, idem verò tempora dici, manifestum est. At quòd tempora vniuersalium morborum & particularium accessionum inter se differunt, liquet inde quòd non in vno tempore vniuersalis morbi plura particularium accessionum tempora constituuntur. Nam initio insultus morbi, particularis quædam accessio incipit, augescit, viget, & declinat: ac vbi totus iam morbus viget, particularis accessionis principium aliquis accipit. Quo modo igitur morborum tempora vtraque scribi possint, comprehensum est. At auxiliorum tempora quomodo non liceat vtraque scripto mandare, nunc ostendemus.

CAPVT

CAPVT XXXVIII.

Auxiliorum tempora scribi non posse.

AVxiliorum tempora capiuntur non ex causæ motu & substantia, idem enim semper auxiliũ assumeretur, vt in omni morbi principio sanguinis missio: ac cum Hippocrates dixerit, *Morbis incipientibus, si quid mouendum videtur, moue: vbi vigent, quiescere præstat:* non ex tempore inductus præsidia decernit: quippe nouerat, per morborum initia vires non esse sublatas, idcirco non impedit remedia assumere: in statu autem morbi vires iam defatigatæ, motum ab auxiliis venientem non tolerant. Quare Hippocrates non à tempore sed viribus remediorum assumptionem deligit: neque tamen ex temporum in morbis interuallo, vt nonnulli arbitrantur, præsidij occasio inuenitur. Multum enim quum interualla differant, qualium quis appellationem, interuallum, dixerit, explicatu non est facile. Capiuntur igitur tempora vniuersalium sanè præsidiorum, tum ex eorum quæ remedia postulant præsentia, (hæ autem sunt causæ) tum ex absentia eius quod prohibere potest; hoc autem est viriũ imbecillitas. At in particularibus, præsidiorum tempora non ex his solùm, sed etiam ex aliis quæ scribi non possunt, existunt. Quoniam enim, præsertim in remissionibus, remedia assumuntur (nam & id quod postulat, adest, & vires sustinent) non idem remissionis est interuallum in omnibus. Sed esto sex horarum interuallũ remissionis, quale igitur harum horarum tempus statuemus, cùm particulare præsidium non similiter omnibus sit dispositum? Fingamus enim casum venæ sectionem requirere, ac vires non aduersari: quantum in hoc sanguinis detractionem assumere conuenit? Simul autem quædam post sanguinis missionem & alimentum adiicienda, eo quòd æger inediam ferre non possit: alteri autem cibo abstinere conuenit, alij somno ante missionem sanguinis indigent, alij alio sese habent modo, quæ omnia scribere non est. Itaque in huiusmodi varietate qualisnam pars horæ, tempus omnibus congruum constituet præsidio, aut qualem quis scopum scribet, vnde particulare tempus sumi queat, dicere non licet; alia enim in aliis symptomata existunt. Quoniam igitur & interualla remissionum in quibus assumimus præsidia, nõ paria in omnibus remissionibus, ac circunstantiæ dissimiles, ac symptomata diuersa, in singulis autem his immutatur etiam particulare tempus præsidij, clarum est scopum sanè quendam ex quo capi queant, scribi non licere. Præsens autem medicus tum ex præsentibus, tum postulantibus præsidia incitatus, & ex iis quæ impediri possunt absentibus, & ex ratiocinationibus præsidiorum, quæ post hoc assumi debent, coniecturam particularium temporum remedij accipiet, ne quandoque scopi reipsa differant. Quoniam igitur scopi ex quibus sanè vniuersalia auxiliorum tempora remediorum capiuntur, scribi possunt: illi autem ex quibus particularia capiuntur, scribi non possunt: iccirco cum ratione dicũt vniuersalium sanè auxiliorum tempora scribi, particularium autem non item. Quo manifesto reddito constat etiam in hoc differentia temporum & in morbis, & in auxiliis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'.

Ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς ἀναγράψαι.

Οἱ τῶν βοηθημάτων καιροὶ, λαμβάνονται οὐκ ἐκ τῆς τοῦ αἰτίου κινήσεως καὶ οὐσίας· τὸ αὐτὸ γὰρ ἂν ἀεὶ παρελαμβάνετο, οἷον ἐν πάσῃ ἀρχῇ νοσήματος, φλεβοτομία. καὶ ὁ εἰπὼν δὲ, ἀρχομένων τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινεῖν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δὲ, ἡσυχίην ἔχειν, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενος ἐκκρίνει τὰ βοηθήματα. ᾔδει γὰρ ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ἡ δύναμις οὐ καθῄρηται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐμποδίζει τῇ παραλήψει τῶν βοηθημάτων, ἐν δὲ τῇ τοῦ νοσήματος ἀκμῇ κεκμηκυῖα ἤδη, τὴν ἀπὸ τῶν βοηθημάτων κίνησιν οὐ φέρει. οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοίνυν ὁρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυνάμεως, τὴν τῶν βοηθημάτων ἐκκρίνει παράληψιν. οὐδὲ μὴν ἐκ τοῦ διαστήματος τῶν κατὰ νοσήματα καιρῶν, ὡς τινες οἴονται, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. κατὰ πολὺ γὰρ διαφερόντων τῶν διαστημάτων, ποίων ἄν τις ὑπαγορεύσειν διάστημα φαίη, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνονται τοίνυν οἱ καιροὶ τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων, ἔκ τε τῆς παρουσίας τῶν ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ αἴτια· καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κωλύσαι δυναμένου, τοῦτο δ' ἐστὶν ἀσθένεια δυνάμεων. οἱ δ' ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων καιροὶ, οὐκ ἐκ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων, ἅπερ γράφεσθαι ἀδύνατόν ἐστι. ἐπεὶ γὰρ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀνέσεσι παραλαμβάνεται τὰ βοηθήματα, τότε γὰρ τὸ ἀπαιτοῦν πάρεστιν, καὶ ἡ δύναμις ἀνέχεται, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ τῆς ἀνέσεώς ἐστι διάστημα ἐπὶ πάντων. ἀλλ' ἔστω γε ἓξ ὡρῶν τὸ διάστημα τῆς ἀνέσεως, ποῖον οὖν τινα τούτων ὡρῶν ταξόμεθα καιρὸν τοῦ ἐπὶ μέρους βοηθήματος, οὐχ ὁμοίως ἁπάντων διακειμένων; ἔστω γὰρ ἀπαιτεῖν τὴν περίστασιν φλεβοτομίαν, καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιούσθω, ὅσον ἐπὶ τούτῳ, χρὴ παραλαβεῖν τὴν φλεβοτομίαν; ἅμα δὲ ἵνα μετὰ τὴν φλεβοτομίαν, καὶ τροφὴν παραθεῖναι, διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀσιτίαν τὸν κάμνοντα, ἑτέρῳ δ' ἀσιτῆσαι συμφέρει, ἄλλοι δ' ὕπνου πρὸ τῆς φλεβοτομίας δέονται, ἄλλοι δ' ἄλλως, ἅπερ ἅπαντα ἀναγράφειν ἐστὶν ἀδύνατον. ἐν οὖν τοσαύτῃ ποικιλίᾳ, ποῖόν τις μέρος ὥρας, καιρὸν ἁρμόζοντα παντὶ ἐπιτάξει βοηθήματι, ἢ ποῖόν τις σκοπὸν ἀναγράφοι, ἐξ οὗ ληφθείη ἂν ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλων τὰ συμπίπτοντά ἐστιν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὰ διαστήματα τῶν ἀνέσεων ἐν οἷς παραλαμβανόμενα τὰ βοηθήματα, οὐκ ἴσα ἐπὶ πασῶν ἀνέσεων, καὶ αἱ περιστάσεις ἀνόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα. καθ' ἕκαστον δὲ τούτων ἐξαλλάσσεται καὶ ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς τοῦ βοηθήματος, δῆλον ὡς ἀναγράφειν μὲν σκοπόν τινα ἐξ οὗ ληφθείη ἂν, ἀδυνατόν ἐστιν. ὁ δ' ἐφεστηκὼς, ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα ὁρμώμενος, καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἐμποδίζειν δυναμένων; καὶ ἐκ συλλογισμῶν, τῶν μετὰ τοῦτο ὀφειλόντων παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψεται στοχασμὸν τοῦ ἐπὶ μέρους καιρῶν τοῦ βοηθήματος, μήτε οὖν σκοποὶ ὑποστάσει οὐ διαφέρουσι. ἐπεὶ οὖν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν μὲν οἱ καθόλου καιροὶ τῶν βοηθημάτων λαμβάνονται, ἀναγράφονται, ἐξ ὧν δ' οἱ ἐπὶ μέρους καταλαμβάνονται, ἀναγράφεσθαι οὐ δύνανται, διὰ τοῦτ' εὐλόγως λέγουσι, τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀναγράφεσθαι, τῶν δ' ἐπὶ μέρους μηκέτι. τούτου δὲ φανεροῦ γεγονότος, εὔδηλος ἂν εἴη καὶ κατὰ τοῦτο, ἡ διαφορὰ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν, καὶ τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα.

εἰ γὰρ καὶ μηδ' ὑποστάσει διέφερεν, ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν νοσημάτων καιροῖς, καὶ οἱ τῶν βοηθημάτων ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι ἐδύναντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν ἐξ ὧν οἱ καιροὶ λαμβάνονται, κατὰ πολὺ καὶ τοὺς καιροὺς διαφέρειν ἀλλήλων εὔλογον. ὡς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν, ὑποστάσει διαφέρουσι τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα σκοπῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑποστάσει διαφέρειν πιθανόν ἐστι. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν καιρῶν ἐχρῆν προεγνωκέναι.

Si enim ne reipsa quidem differrent, similiter vt morborum tempora etiam auxiliorum tempora amborum scribi possent. At cum scopi discrepent, ex quibus tempora sumuntur, multum etiam tempora inter se differre consentaneum est. Vt enim scopi temporum in morbis reipsa differunt à scopis auxiliorum, ita & ipsa tempora reipsa differre credibile est. Hæc igitur de temporibus prænouisse oportebat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Διὰ τί τοὺς καιροὺς ἐνδείκνυσθαι οἱ Μεθοδικοὶ ᾠήθησαν.

ΕΝδείκνυσθαι δὲ τοὺς καιροὺς οἱ Μεθοδικοὶ ᾠήθησαν ἀπὸ τοιαύτης τινὸς αἰτίας. ἑώρων τοὺς καιροὺς μὴ πάντας ἐπιτηδείους ὄντας, πρὸς παράληψιν τροφῆς ἢ βοηθήματος, ἀλλὰ κατὰ μὲν καιρούς τινας ὠφελίμως ταῦτα παραλαμβανόμενα, κατ' ἄλλους δέ τινας, ἐπιβλαβῶς, ᾠήθησαν κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καιρῶν τοῦτο ἀπαντᾶν. αὐτόθεν οὖν καὶ σκοποὺς τροφῆς, καὶ βοηθημάτων καιροὺς ὑπέλαβον εἶναι. ἐξηπάτησε δὲ καὶ τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπών. ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι. ὑπέλαβε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενον τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι, μὴ συνειδὼς τὸν τρόπον τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβολῆς. οὐ γὰρ τὸν καιρὸν σκοπὸν ποιησάμενος, τὴν τοιαύτην ἐξήταζε προσφοράν· ἀλλ' ἀπὸ μὲν καιροῦ τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως· ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι. τοῦτο δὲ δῆλον, ἐξ ὧν ἐπιφέρει, πεποίηκε. συντεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφη τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει. κωλύουσι μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ δυνάμεως. οὐδέποτε δὲ καιρὸς ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον.

CAPVT XXXIX.

Cur Methodici tempora indicari crediderunt.

AT tempora indicari Methodici putarunt ab huiusmodi quadam causa. Videbant tempora non omnia esse idonea in quibus cibus aut auxilium assumeretur: verùm in temporibus quibusdam sanè vtiliter hæc assumi, aliis autem noxiè, ex temporum differentia hoc venire sunt arbitrati. Illinc igitur & scopos alimenti & præsidij tempora esse censuerunt. Verùm Hippocrates Thessalum fefellit his verbis: *Quum morbus viget, tunc etiam tenuißimo victu vti necesse est.* Putabat enim ipsum ex tempore sumptam qualitatem cibi accepisse, non conscius modi, quo vir ille dolum struit; non enim tempus scopum faciens, huiusmodi oblationem examinauit, sed à tempore quidem, virium mensuram: à viribus, cibi qualitatem cepit. Id quod constat ex his quæ inducit: *Siquidem coniectare*, inquit, *decet num æger suffecturus est.* Etenim tempora impediunt subinde id quod virtus postulat assumere, nunquam autem tempus ostendit quid faciendum sit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Τοὺς καιροὺς οὐκ ἐνδείκνυσθαι.

ΕΠεὶ οὖν τὸ μὲν ἀπαιτητικόν τινος, σκοπός ἐστι τοῦ ἀπαιτουμένου, τὸ δὲ κωλῦον ἡμᾶς παραλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός· διὰ τοῦτο γε ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς, ἔστιν ὅτε, παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γάρ τις τὰ κωλυτικὰ πάντα σκοποὺς θήσει, καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναγκασθήσεται λέγειν εἶναι, καὶ διὰ δειλίαν τὸν κάμνοντα, καὶ πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ ταῦτα πολλάκις πλήθους ὄντος κωλύει παραλαμβάνειν κένωσιν, καὶ δύναμις μὴ φέρουσα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων, καὶ πατὴρ κωλύων καὶ ἀδελφός, ἢ δεσπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα, σκοποὺς οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὕτω οὐδὲ τοὺς καιρούς, διότι βοηθήμασιν, ἢ προσφοραῖς χρῆσθαι κωλύουσιν ἡμᾶς πολλάκις, σκοποὺς φήσομεν εἶναι. κακῶς οὖν, ἐρεῖ τις, φησὶν ὁ Ἱπποκράτης. ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινέειν. ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἄγειν βέλτιόν ἐστιν. οὐ κακῶς, φήσομεν. οὐ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμενος, ἀξιοῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα προσφέρειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μηδέπω μεμείωται τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως, σημειοῦται, καὶ ὅτι φέρειν δύναται τὴν ἀφαίρεσιν τεκμαίρεται. ἡ δὲ ἀκμή, ἀσθένειαν ὑπαγορεύει τῆς δυνάμεως. κατὰ γὰρ τὰς ἀκμάς, ἰσχυρὰ μὲν τὰ αἴτια, ἀσθενὴς δὲ ἡ δύναμις, διὰ τοῦτο ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοῖ. δόξει μὲν γὰρ εὔλογον εἶναι, κατὰ τὰς ἀκμὰς τῶν νοσημάτων, ὁπότε μάλιστα ἰσχύει τὰ αἴτια, τὴν περιαίρεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι.

CAPVT XL.

Quod tempora non indicent.

QVoniam igitur id quod postulat aliquid, scopus est eius quod postulatur: quod autem nos prohibet assumere id quod postulatur, non vtique erit scopus. Si enim aliquis ea quæ prohibent omnia scopos posuerit, etiam vires scopum euacuationis esse dicere cogetur, ac ob ægrotantis metum, patrem, & dominum. Etenim hæc subinde quum copia subest prohibent vacuationem assumere, ac virtus non ferens sanguinis ablationem, etiam propter timiditatem æger non permittens, pater prohibens, item frater aut dominus. Quemadmodum igitur hæc nemo sanæ mentis scopos dixerit, ita neque tempora, eo quòd præsidiis aut oblationibus vti prohibent nos, subinde scopos esse dicemus. Malè igitur (dicet quis) ait Hippocrates in principio morborum, si quid mouendum videtur, moueto, cum vigent quiescere satius est: non malè, dicemus; quippe haud principium scopum efficiens, censet per morborum initia remedia offerenda: sed ab initio, quòd nondum imminutus sit modus virium, indicat, item quòd ablationem ferre possit: at vigor, virtutis imbecillitatem insinuat; nam per vigorem validæ quidem causæ, imbecilla autem virtus est, iccirco conquiescendum censet. Videbitur enim rationi esse consentaneum, per morborum status cùm maximè causæ inualescunt, sublationem ipsarum moliri. Verùm

Verùm si quidē omnino esset innoxiū auxilium, offerre id oporteret, habet autem secus: nam præsidia primum sanè quoniam omnia preter naturā existunt, necessariò etiam vires molestāt adhibita: deinde quoniā familiaria afficiunt, cōmiscentúrque causis morbificis in ipsarum ablatione, nihilominus alienorū quā familiariū fit imminutio.

ἀλλ' ἦν μὲν ἦν πάντη ἀβλαβὲς τὸ βοήθημα προσφέρειν, τοῦτο ἂν ἐχρῆν. ἔχει δ' οὐχ οὕτως. τὰ γὰρ βοηθήματα, πρῶτον μὲν, διότι πάντα παρὰ φύσιν ἐστὶν, ἀναγκαίως, καὶ τὴν δύναμιν παραλυπεῖ προσαγόμενα. δεύτερον δὲ, ἐπεὶ λυπεῖ τὰ οἰκεῖα, συμπέπλεκται τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις, κατὰ τὰς ἀφαιρέσεις τῶν αἰτίων, οὐδὲν ἧττον τῶν ἀλλοτρίων, ἡ τῶν οἰκείων μείωσις γίνεται.

CAPVT XLI.

De remediorum naturæ vi.

PRimùm autem naturam auxiliorum, ac vsum quem exhibent, non ignorare oportet. Etenim præsidia per se causarum sublationem moliri non possunt, indigent autem adiuuante natura: ac ferè solam occasionem ac principium naturæ concedunt, reliqua verò natura per se efficit. Valida igitur quum est, & auxiliorum malignitatem sustinet, & familiarium imminutionem facilè tolerat, ac quæ ipsam offendunt, potest propellere. At vbi premitur, quod in statu potissimum accidit, à præsidiis adhibitis magis læditur, ac familiarium detractione fit imbecillior, necnon causis magis succumbit, adhæc morbifica nullo modo potest propellere: at vbi natura incumbens, noxia protrudere nequit, plurimum ab ipso conatu dissoluitur. Iccirco per morborum initia Hippocrates, si quid mouendum est mouere præcipit, in statu autem conquiescere.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑʹ.

Περὶ τῆς τῶν βοηθημάτων φύσεώς τε καὶ δυνάμεως.

Πρῶτον δὲ δεῖ τὴν φύσιν τῶν βοηθημάτων, καὶ τὴν χρείαν ἣν παρέχεται, μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γὰρ βοηθήματα καθ' αὑτὰ, οὐχ οἷά ἐστι ποιεῖσθαι τὴν τῶν αἰτίων ἀναίρεσιν, δεῖται δὲ συνεργαζούσης τῆς φύσεως· καὶ σχεδὸν μόνην τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδωσι· τὰ δὲ λοιπὰ, ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. ἰσχυρὰ μὲν οὖν ὑπάρχουσα, καὶ τὴν τῶν βοηθημάτων κακίας ἀνέχεται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἀφαίρεσιν εὐφόρως φέρει, καὶ τὰ λυποῦντα αὐτὴν ἐξωθεῖν δύναται· θλιβομένη δὲ, ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὰς ἀκμὰς μάλιστα, ὑπὸ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων μᾶλλον κακοῦται, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων ἀφαιρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται, καὶ ὑποπίπτει μᾶλλον τοῖς αἰτίοις, καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδένα δύναται τρόπον. ὅταν δ' ἡ φύσις ἐνστᾶσα, τὰ λυποῦντα ἐξῶσαι μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκτάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα τοίνυν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, ὁ Ἱπποκράτης, ἤν τι δέῃ κινεῖν, κινεῖν ἀξιοῖ, κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς ἡσυχίαν ἄγειν.

CAPVT XLII.

Facultatem remedia non indicare.

FOrsan igitur, hinc aliquis opinabitur, virtutem id quod conducit suggerere. Discas autem nullum virtutem auxilium indicare, hinc nimirum: si virtus sufficiens auxilium aliquod indicat in sanis, eo quòd sufficiens est, præsidium indicabit. Attamen neque in sanis auxilium indicat, neque igitur in ægrotantibus etiam moderata id quod conuenit indicabit. Quia igitur, vbi virtus indicabit, non adest id quod postulatur, non assumimus auxilium, constat neque vllum remedium virtutem indicare: nam scopum præsentia indicare conuenit. At verò prohibere, id quod postulatur assumere, virtus potest, scopus autem auxilij non est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒʹ.

Τὴν δύναμιν τὰ βοηθήματα οὐκ ἐνδείκνυσθαι.

Τάχα οὖν ἐκ τούτου τις οἰηθήσεται, τὴν δύναμιν ὑπαγορεύειν τὸ συμφέρον. μάθοι δ' ἄν τις ὅτι μηδὲν ἡ δύναμις δείκνυται βοήθημα, διὰ τούτων. εἴπερ ἡ δύναμις αὐτάρκης ὑπάρχουσα, βοήθημά τι ἐνδείκνυται, ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, διότι αὐτάρκης ἐστὶν, ἐνδείξεται τὸ βοήθημα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων βοήθημα ἐνδείκνυται. οὐδ' ἄρα ἐπὶ τῶν νοσούντων καὶ ἡ σύμμετρος, συμφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ τοίνυν ἐφ' ὧν ἐνδείξεται ἡ δύναμις, οὐ πάρεστι τὸ ἀπαιτούμενον, οὐ παραλαμβανόμενον βοήθημα, δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲν ἐνδείκνυται συμφέρον ἡ δύναμις. δεῖ γὰρ τὸν σκοπὸν τὰ παρόντα ἐνδείκνυσθαι. ὅτι δὲ κωλύσαι μὲν, ὥσπερ ἔφην, τὸ ἀπαιτούμενον παραλαβεῖν, ἡ δύναμις δύναται, σκοπὸς δὲ βοηθήματος οὐκ ἔστιν.

CAPVT XLIII.

Officium temporum, facultatum, remediorum.

POrrò quam rationem virtus habet in præsidiis, hanc in oblationibus tempora: quam verò in præsidiis causæ postulantes obtinent, hāc in oblationibus vires. Quòd verò paucam oblationem virtus postulat, & non tempus, intensio declarat. Ex quibus ab imbecillitate se recipientibus paucum cibū offerimus, si vires postulant: quòd si intensio paucū indicat cibum, hos sinere impleri oportebat. Nam vbi scopus qui paucum alimentum subindicat non adest, ridiculus foret qui assumeret quod non expeteretur. At initium indicari, aiunt, astringendum esse. In omnibus igitur constat astrictionem nos per initia assumpturos, etiam in iis qui vitiligines experiuntur, quas alphos & leucas vocant, vsque dū increscat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓʹ.

Λόγος τῶν καιρῶν τε, καὶ τῶν δυνάμεων, καὶ τῶν βοηθημάτων.

Ὃν δὲ λόγον ἡ δύναμις ἔχει ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν οἱ καιροί. ὃν δὲ ἐπὶ τῶν βοηθημάτων ἔχει τὰ ἀπαιτοῦντα αἴτια, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν ἡ δύναμις. ὅτι δ' ἡ δύναμις τὴν ὀλίγην προσφορὰν ἀπαιτεῖ καὶ οὐχ ὁ καιρὸς, ἡ ἐπίτασις δηλοῖ. ἐξ ὧν τοῖς ἐξ ἀρρωστίας ἀναλαμβανομένοις ὀλίγην τροφὴν προσφέρομεν ἣν ὥσπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις. εἰ δέ γε ἡ ἐπίτασις τὴν ὀλίγην ἐνδείκνυται τροφὴν, ἔδει τούτοις ἐᾶν ἐμφορεῖσθαι· μὴ γὰρ παρόντος τοῦ ὑποδεικνύντος τὴν ὀλίγην τροφὴν σκοποῦ, γελοῖος ὁ παραλαμβάνων τὸ μὴ ἀπαιτούμενον. ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν ἐνδείκνυσθαί φασι τὸ δεῖν συστέλλειν. ἐπὶ πάντων οὖν δῆλον ὅτι τὴν συστολὴν παραληψόμεθα κατ' ἀρχὰς, καὶ ἐπὶ τῶν τοὺς ἀλφοὺς καὶ τὰς λεύκας ἐχόντων μέχρι τῆς ἐπιτάσεως.

παρατεινούσης δ' ἐπὶ χρόνον τῆς ἀρχῆς, δηλονότι κατατακήσεται ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. ἀλλ' ἴσως φήσουσι πρὸς ἡμᾶς, διὰ ποίαν αἰτίαν, ὑμεῖς ἐν ἀρχῇ, φέρε, τοῖς περιπνευμονικοῖς, καὶ τοῖς ὁμοίως τούτοις, νοσοῦσιν ὀξέως, κατ' ἀρχὰς οὐ προσφέρετε, καί τοι κατ' ἀρχὰς ἡ δύναμίς ἐστιν ἱκανή; ὅτι, φήσομεν, κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς ἀπαιτούσης τῆς δυνάμεως. οὐχὶ συστέλλειν οὖν ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις, οὐκ ἐῶσα ἡμᾶς παραλαμβάνειν, ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐναντίου, οὐκ ἄν τις ἀλόγως θεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καιροὶ κωλύουσιν, ἢ ἐπιτρέπουσι χρῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις, ἐπεὶ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἠμείπται. οὐ μέντοι αὕτη ἐνδείκνυταί τι συμφέρον. ὅταν δὲ λέγωσι τὴν μὲν ἀκμὴν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, πυνθάνεσθαι δεῖ αὐτοὺς, πῶς χρήσονται τοῖς σκοποῖς, ἂν δύο τινὲς ὦσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν ὑπὸ περιπνευμονίας καὶ ἐν παρακμῇ, ὁ δ' ὑπ' ὀφθαλμίας, ἔτι δ' ἀκμάζει τὸ νόσημα, πότερον τῷ περιπνευμονικῷ, πλείονα θαρσήσουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερα, μᾶλλον τοῦ ὑπὸ ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένου; ἀλλ' οὐκ ἂν θαρρήσαιεν προσενεγκεῖν τὴν ποικιλωτέραν τροφήν. εἰ δὲ τοῦτο δῆλον, ὡς οὐκ ἐκ τῶν καιρῶν, ἡ ποικιλία, καὶ ἡ ὀλίγη τροφὴ λαμβάνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν μέτρων τῆς δυνάμεως.

Vbi verò principium longius protenditur, nimirum contabescet qui huiusmodi ratione vtitur. Sed forsan dicent ad nos, quam ob caussam vos per initia peripneumonicis & similiter his ægrotantibus acutè inter initia non adhibetis, etsi tunc vires sint sufficientes? Quoniam dicemus tempus virtute postulante offerre nos prohibet. Non igitur comprimere ac contrahere indicat, sed quod vires postulant non sinentes nos adhibere, quod contrarium indicat, non citra rationem aliquis statuerit. Similiter & alia tempora prohibent aut permittunt iis quæ expetuntur vti, quandoquidem magis aut minus in ipsis virtus respondet, non tamen ea quippiam quod conducit indicat. Quando autem dicunt statum quidem pauxillum alimenti postulare, declinationem verò magis variam: rogandi veniunt quo modo scopis vtentur, si duo quidem ægrotantes fuerint, alius peripneumonicus & in declinatione, alius lippitudine & morbo vigente: vtrùm peripneumonico pleniorem & magis varium cibum dare audebunt quàm ei qui lippitudine molestatur? Sed non audebunt cibum varium magis offerre. Quod si est, constat non ex temporibus varietatem & paucitatem cibi sumi, sed ex virium mensura.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔʹ.

Ἀπορήσεις περὶ τὰ τοῖς Μεθοδικοῖς εἰρημένα.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις κἀκεῖνο, πῶς οἴονται τὸν καιρὸν τοῦ νοσήματος, ποτὲ μὲν τὴν ποσὴν, ποτὲ δὲ τὴν ποιὰν τροφὴν ἐνδείκνυσθαι, καθὼς ἀξιοῦσιν οἱ Μεθοδικοὶ, ποτὲ μὲν τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῶν βοηθημάτων, ποτὲ δὲ τὴν διαφορὰν ἀπαιτεῖν τῶν βοηθημάτων. ὅταν γὰρ φῶσι, τὴν μὲν ἐπίδοσιν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὴν δ' ἀρχὴν φιλανθρωποτέραν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν. τήν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων φασίν. ὅταν δὲ φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ, κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δ' ἐπίδοσις, τὸ ἀπεριέργως στέλλειν καὶ χαλᾶν, ἡ δ' ἀκμὴ ἐπὶ τὸ περιηγορικώτερον ἄγειν, ἡ δὲ παρακμὴ τὸ συνεργεῖν τῇ λύσει, διαφορὰν τῶν βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀπαιτεῖν ὁμολογήσουσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν ἐστι λέγειν, τὸ αὐτὸ, καὶ διαφέρον μηδεμίαν διαφορὰν προσειληφὸς, ἐνδείκνυσθαι. πρὸς τοῦτο δ' ἐροῦσιν ἴσως, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς λογικοὺς, τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυται. ἡ γὰρ χολὴ παρακειμένη, τὴν περιαίρεσιν ἑαυτῆς, βλάπτουσα ἐνδείκνυται. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὴν ἀναίρεσιν ἑαυτῆς ἡ χολὴ μόνον ἐνδείκνυται, πλείονες δὲ τρόποι ἀναιρέσεως· ἢ γὰρ περιαιρούμεν ἢ κατακιρνάμεν αὐτήν. ἔπειτα δὲ, ἡ μὲν χολὴ, φήσομεν, κατ' ἄλλο, διαφόρων φαίνεται εἶναι ἐνδεικτικὴ, καθὰ μὲν γὰρ βαρεῖ, τὴν περιαίρεσιν, καθὰ δὲ δάκνει, τὴν κατάκρασιν. οἱ δὲ καιροὶ οὐδεμίαν τοιαύτην διαφορὰν ἔχοντες, πῶς ἂν ἀπαιτοῖεν τὰ διαφέροντα, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

CAPVT XLIV.

Dubia circa dicta Methodicorum.

At dubitare aliquis etiam de illo possit, quo modo arbitrantur morbi tempus interim quantum, interim quale alimentum indicare: quemadmodum Methodici autumant, nunc differentiam auxiliorum indicari, nunc differentiam præsidiorum exposcere. Quum enim dicunt augmentum sanè paucum exposcere alimenti, principium verò pleniorem, declinationem magis variam, & qualitatem & quantitatem alimenti morborum tempora indicare pronunciant. At vbi dicunt principium vt prohibeamus, augescere indicat, incrementum verò non segniter reprimere, & laxare, status ad missius deducere, declinatio solutionem adiuuare, auxiliorum differentiam tempora postulare confitebuntur. Quo modo igitur absurdum non est dicere, idem & diuersum nulla differentia assumpta, indicare? Ad hoc forsan dicent, quòd etiam Rationalibus authoribus idem diuersa indicat, nam bilis infestans ablationem sui indicat. Respondendum verò eis est, bilem sublationem sui tantùm indicare, modos autem sublationis esse plures; etenim vel detrahimus, vel contemperamus ipsam. Deinde bilis sanè, dicemus, in alio diuersorum videtur esse indicatrix, quatenus enim grauat, detractionem; quatenus autem mordet, contemperationem. Tempora verò quum ne vnam quidem huiusmodi habeant differentiam, quo modo diuersa poscent, non est dicere.

A

CAPVT XLV.

Nullo modo cibos à temporibus indicari.

PORrò quòd tempus qualitatem aut quantitatem alimenti non indicat, hinc licet discere. Quod genus indicat, hoc etiam quantitatem indicare necesse est; quippe sine differentia vnumquodque eorum quæ quod requiritur indicant, genus ostendit. Vbi verò differentiam assumpserit, ab ipso genere diuersum indicabit. Quoniam igitur oblationis genus indicat, secundum illam virtus & quantitatem & qualitatem indicabit. Etenim citra differentiam oblationis genus indicatur: differentia autem assumpta etiam quod in genere differens est, indicabit. Porrò Hippocrates quanti alimenti scopum virtutem facere videtur, vbi eos qui crescunt plurimum habere caloris innati scribit; plurimum igitur indigent alimento. At si corpus non consumitur, etiam qualitatem ex virium differentia sumere apparet. In hac scilicet sententia cibus iuuenibus quidem in summo vigore consistentibus non permutandus est, extremè verò senibus mutatus conuenit. Hinc igitur liquet, virtutem sine differentia genus oblationis postulare, cum differentia verò qualitatem. At tempus neque alimenti qualitatem, neque quantitatem indicat. Quoniam igitur si morborum tempora qualitatem & quantitatem alimenti indicant, vel ad sui conseruationem vel ad ablationem hoc indicabunt. Nam quod indicat, aut sui conseruationem, aut ablationem indicat. Si igitur tempora quanti qualísque cibi indicationem moliuntur, vt ipsa permaneant, quomodo non ridiculum est dicere, quantum & quale alimentum offerre, vt morborum tempora obseruemus? Si autem ex ablatione ipsorum indicationem tempora faciunt, conuenit quantum & quale nutrimentum contrarietatem quampiam cum temporibus vt habet apparere. Sola etenim contrariorum contraria sunt sublatoria. Temporibus autem non inest neque quantum, neque quale alimentum contrarium, neque initium, neque incrementum, nec status, neque inclinatio. Pluribus enim eadem causa non aduersatur, vnum nempe vni aduesari solet duntaxat. Eadem ratione ostendemus neque præsidiorum differentiam, morborum tempora indicare Si enim neque ob ipsorum permanentiam indicationem tempora efficiunt, nec ob sublationem, eo quòd pluribus vnum non erit contrarium, ac alius indicationis modus non est, manifestum tempora nihil vtile indicare. Sed in naturam contrariorum aliquis respiciens, sciet ne contrarium quidem indicare, nam ex eodem genere plurimùm inuicem remota contraria existunt: tempus autem alimenti aut quantitatis non sub eodem genere collocabitur. Quòd igitur neque qualitatem, neque quantitatem, neque auxiliorum differentias à temporibus capere licet, abundè à nobis demonstratum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ.

Ὅτι καιροὶ οὐκ ἐνδείκνυνται τὰς τροφάς.

ΟΤΙ δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυται ποιότητα τροφῆς ἢ ποσότητα, μαθεῖν ἐντεῦθέν ἐστιν, ὅπερ ἐνδείκνυται τὸ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐνδείκνυσθαι. ἄνευ μὲν γὰρ διαφορᾶς, ἕκαστον τῶν ἐνδεικνυμένων, τοῦ ἀπαιτουμένου γένος ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφὸς, τὸ, αὐτῷ γένει διαφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται, κατ᾽ ἐκείνην ἡ δύναμις, καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα ἐνδείξεται. χωρὶς μὲν γὰρ διαφορᾶς, τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφυῖα, καὶ τὸ ἐν τῷ γένει διαφέρον ἐνδείξεται. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσῆς τροφῆς τὴν δύναμιν ποιῶν, δι᾽ ὧν τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει, φησὶ, τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται· καὶ τὴν ποιότητα ἐκ τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλόν ἐστιν. φησὶ γάρ που, σῖτος νέοισι μὲν ἄκρως ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δ᾽ ἐς τέλος μεταβεβλημένος. ἐκ τούτων μὲν οὖν φανερόν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις, ἄνευ μὲν διαφορᾶς, τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ· μετὰ διαφορᾶς δὲ, τὴν ποιότητα. καιρὸς δ᾽ οὔτε ποιότητα τροφῆς ἐνδείκνυται, οὔτε ποσότητα. ἔτι τοίνυν, εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυνται τὴν ποιότητα, καὶ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, ἤτοι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὑπομονῇ, ἤτοι ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦτο ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδεικνύμενον, ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτοῦ, ἢ τὴν ἀναίρεσιν ἐπιδείκνυται. εἰ μὲν τοίνυν, τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ ποιᾶς ποιοῦνται τροφῆς, κατὰ τὸ διαμένον, πῶς οὐ γελοῖόν ἐστι λέγειν, τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν προσφέρειν, ἵνα συντηρήσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων; εἰ δ᾽ ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τῇ αὐτῶν, τὴν ἔνδειξιν καιροὶ ποιοῦνται, δεῖ τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν ἐναντιότητά τινα φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνα γὰρ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων εἰσὶν ἀναιρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ ἔστιν, οὔθ᾽ ἡ ποσὴ οὔθ᾽ ἡ ποιὰ τροφὴ ἐναντία, οὔτε ἀρχὴ, οὔτε ἐπίδοσις, οὔτε ἀκμὴ, οὔτε παρακμή. πλείοσι γὰρ τὸ αὐτὸ αἴτιον οὐκ ἐναντιοῦται· ἓν γὰρ, ἑνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν, μηδὲ τὴν τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ γὰρ μήτε ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται, μήτε ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει, διότι πλείοσιν, οὐκ ἂν γένοιτο ἓν ἐναντίον, καὶ ἄλλος τρόπος οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, δῆλον ὡς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυνται. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντίων ἀποβλέψας τις, εἴσεται ὅτι μηδ᾽ ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστῶτα, ἐναντία ἐστί. καιρὸς δὲ τροφῆς, ἢ ποσότητος οὐχ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τάσσεται γένος. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τὴν ποιότητα, οὔτε τὴν ποσότητα, οὔτε τὰς διαφορὰς τῶν βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἔστι λαβεῖν, αὐτάρκως ἡμῖν ἀποδέδεικται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μϛʹ.

Πρὸς τοὺς Μεθοδικοὺς τὴν ἀρχὴν τὸ κωλῦον αὔξεσθαι μὴ ἐνδείκνυσθαι.

Νῦν δὲ ἐνδείξομεν τὴν ἀρχὴν τὸ κωλῦον αὔξεσθαι μὴ ἐνδεικνυμένην, ὅπερ ἐνδείκνυσθαι νομίζουσιν οἱ Μεθοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβανόντων, ὡς ἀποπληξίας καὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, τί αὖ τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ κωλύσειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξεται, ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ νόσημα λέξει, ἢ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ἢ ἄλλο τι, καὶ οὐχὶ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι· μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέγειν γνόντα τὸν σκοπὸν, γελοιότατον. εἰ δὲ ἄλλο τι ἐνδείξεται, καὶ οὐχ ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀτόπως ἔφασαν αὐτοὶ, τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἀπαιτεῖν.

CAPVT XLVI.

Morbi principium non indicare id quod prohibet ne augeatur contra Methodicos.

NVnc autem demonſtrabimus principium non indicare id quod prohibet ne augeatur, quod indicare arbitrantur Methodici. Cùm enim multi morbi vnà cum initio ſtatum recipiant, vt apoplexia acutíque morbi, quis vtique dixerit aliquid principium in huiuſmodi morbis indicare? Etenim quod prohibiturum eſt ne augeatur non indicabit, nam vnà cum principio vigorem accepiſſe morbũ dicet, aut nihil indicare principium in huiuſmodi morbis, aut aliud quidpiã, & nõ id quod prohibet ne augeatur, nihil igitur indicare dicere eum qui ſcopum norit, maximè ridiculum. At ſi aliud quidpiam indicabit & non quod ipſi arbitrantur, abſurdè ipſi dixerunt initiũ poſtulare, id quod prohibeat ne augeatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖʹ.

Μὴ πᾶν τὸ νόσημα διὰ τεσσάρων καιρῶν ἀπιέναι.

Αὕτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ' ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολήψεως· νομίζοντες γὰρ πᾶν νόσημα διὰ τῶν τεσσάρων ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι, τούτῳ ἀκόλουθον ᾠήθησαν δεῖν εἶναι, τὸ, τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος, ἀπαιτεῖν τὴν κώλυσιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν αὐτοὺς, ὅτι οὐ πᾶν νόσημα καὶ ἄρχεταί τε καὶ ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει καὶ παρακμάζει. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα τῶν νοσημάτων, ὡς ἡ ἀποπληξία, ἅμα τῇ προσβολῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει. καὶ τὰ κρινόμενα δὲ τῶν νοσημάτων, ἕνα καιρὸν τὸν παρακμὴν ἀποτέμνεται. αἱ γὰρ κρίσεις περὶ τὴν ἀκμὴν λύουσι τὰ νοσήματα. ἔτι ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐπιδιδόντα· καὶ διὰ βοηθημάτων ἔστιν ἐν ἀρχῇ λῦσαι τὸ νόσημα, καὶ ἀποτέμνεσθαι τοὺς λοιποὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ τοίνυν ἔστιν ἐν ἀρχῇ κενῶσαί τε τὸ νόσημα, καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι οἴδασιν ἐνδείκνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν μείωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναίρεσιν; ἐὰν δὲ λέγωσι τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυσθαι μὴ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν. διὰ τί οὖν, φήσομεν πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὅπερ ἡ διάθεσις, ἀλλ' ὅπερ ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ὑπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον γίνεται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ αἴρων τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν, ὅτι προσεχεστέρα ἡ τῆς ἀρχῆς οὖσα κοινότης, ἀναγκάζει ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνειν, προσεχῶς τὸ ποιητέον ὑπαγορεύουσα· ἡ δὲ διάθεσις, τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐνδείκνυται· δι' ὧν δὲ χρὴ κωλύειν τὴν ἐπὶ μέρους, ὧν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἢ τὸ δι' ὧν, ἐξ ἑτέρων λαμβάνεται, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων· τὸ δὲ δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν ἐξ ἑτέρου, ὡς ἔοικε, δεῖ λαβεῖν. διὸ κρεῖττόν ἐστι μὴ τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει χρῆσθαι σκοπῷ. ἔπειτα κἀκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ῥητέον, ὅτι φαίνεται καθ' ἡμᾶς πᾶσα ἀρχὴ ἐπιπλοκή τις εἶναι. δύο γὰρ κοινότητες εἰς ταὐτὸν συνέρχονται, ἥτε ἀρχὴ καὶ ἡ διάθεσις, καὶ ἑκατέρα τῶν κοινοτήτων διάφορόν τι ἐνδείκνυται, προσεχεστέρα δὲ καὶ ἀναγκαιοτέρα κοινότης ὑμῖν εἶναι δοκεῖ μᾶλλον ἢ ἀρχὴ, διότι ταύτῃ προσέχετε.

CAPVT XLVII.

Non omnes morbos quatuor temporibus conſtare.

HIc autem error ipſis obortus eſt ab alia falſa opinione: quippe putantes omnẽ morbum per quatuor procedere, atque hoc ceu verum ſibi proponentes, horum conſequens eſſe oportere autumarunt, vt morbi principium incrementi aut augmenti inhibitionem poſtulet. Atque hoc igitur ipſos latuit, nempe non omnem morbum incipere augeſcere, vigere, & declinare. Siquidẽ acuti morbi, vt apoplexia, vnà cum inuaſione vigorem recipit, ac morborũ qui iudicantur, vnum tempus nempe declinatio reſcinditur: quippe iudicia circa vigorem morbos adhuc magis augeſcentes ſoluunt. Item auxiliis per initia morbum ſoluere licet, & reliqua morborũ tẽpora ſuccidi. Si igitur licet initio vacuare morbum & ſoluere præſidiis, cur tandẽ initium indicare prohibitionem augmenti, & non potius imminutionem aut ſublationem norunt? At ſi imminutionem dicant & morborum ablationem indicare non principium ſed affectum, cur igitur, quæremus ab ipſis, non quod affectus, ſed quod initium indicat aſſumitis? Nam propter id quod affectus poſtulat, etiam illud quod principium indicat efficitur; etenim qui minuit, aut tollit morbum, etiam incrementum fieri prohibet. Sed forſan dicent communitatem principij propinquiorem nos cogere quod ipſa indicat aſſumere, proximè quod faciẽdum eſt innuens: affectus autẽ quod morbos tollere oporteat expoſcens, quibus id efficiendũ ſit non indicat; quibus verò prohibere oportet particularem, quorum prohibere ne augeſcant indicat, aut per quæ, ex aliis ſumuntur hac ratione etiam affectus morborum ablationem ſolùm indicat: at ex quibus hoc faciendum ſit, ex alio, vt par eſt, capere oportet. Quare ſatius eſt non principio, ſed affectu vti ſcopo. Deinde & illud ad eos dicendum eſt, omne principium implexus quidam eſſe ſecundum nos apparet (duæ enim cõmunitates in idem coëunt & principium & affectus, ac vtraque communitas diuerſum quiddam indicat:) at propior ac magis neceſſaria communitas vobis eſſe videtur affectus, quàm principium: quia huic animum attenditis.

Ex

Ex his igitur constat affectus omnes communitatum esse implexus: quippe omnis affectus in tempore quodam oritur; communitas igitur nõ tempus solùm sed etiam affectus est: quare perperam facitis vnum implexum affectuum esse putantes, & non omnes affectus implexus esse dicentes.

δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ πάθη πάντα κοινοτήτων εἰσὶν ἐπιπλοκαί. πᾶσα γὰρ διάθεσις ἔν τινι καιρῷ γίνεται. κοινότης οὖν οὐχ ὁ καιρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε, μίαν ἐπιπλοκὴν νομίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν, καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ἐπιπλοκὰς εἶναι λέγοντες.

CAPVT XLVIII.

Alius Methodicorum error de astringentibus principio adhibendis.

PReterea, & hoc Dogma Methodicorum stolidum est, oportere semper per initia morborũ astringentibus vti: causam vero inde Dogma accepit. Multæ inflãmationes astringentibus per initia & repellentibus subsidunt: at omnis inflammatio, illis authoribus, astrictio est: quare absurdum apparet astricta densantibus subsidere, quum & nos dicamus iis quæ molestant excretis subsidentiam fieri. At in iis quæ apparentia videri non possunt, pronunciant initio prorsus repellentibus vtendum esse; non repellimus enim causas, sed vt corpora minus affectui obnoxia reddamus. Etenim compressio, inquiunt, & corporum astrictio validiores ad iniurias ferendas partes efficiens, morbis corripi prohibet. Non enim incrementum, aiunt, sola morborum imminutione prohibetur, sed etiam pertinaci corporum contra iniurias robore. Dicendum igitur ad eos est, fieri non posse, vt incremento noxiorum partes minus reddas patibiles: quum alioqui antequam ægrotent, robur ad patiendum contumax partibus moliri conuenit. Etenim ne morbus oriatur, robore hoc contumaci indigemus: corporibus autem affectis, sublationem offendentium tentare conuenit. Quoniam verò astricta dispositio densitas est & difficilis corporum difflatio, astringentia autem cutem densant & minus difflabilem reddunt, constat ea incrementum astrictorum potius promouere quàm aduersari; & quam affectus in propriis temporibus magnitudinem reciperet, hæc per initia ex præsidiis obuenit. Sunt autem qui etiam cõtrarium, quod principium postulat assumant: siquidem principium id quod augeri prohibet indicat, qualitas autem eorum quæ admouentur augmento opitulari videtur. Quare alterutrum faciendum est aut principio, vt malè indicante attendendum; aut eorum quæ admouentur qualitas non salubriter admouetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΗ'.

Ἑτέρα τῶν Μεθοδικῶν ἀπάτη περὶ τοῦ κεχρῆσθαι τοῖς στέλλουσι κατ' ἀρχὰς τῶν νοσημάτων.

ΕΤΙ καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν Μεθοδικῶν εὐηθές ἐστιν, τὸ δεῖν ἀεὶ κατ' ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς στέλλουσι κεχρῆσθαι. τὴν δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν εἴληφε τὸ δόγμα. πολλαὶ φλεγμοναὶ διὰ τῶν στελλόντων κατ' ἀρχάς, καὶ ἀποκρουομένων, καθίστανται. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ' αὐτοὺς στέγνωσίς ἐστι. ἄτοπον οὖν ἐφαίνετο εἶναι τὸ τὰ ἐστεγνωσμένα διὰ τῶν πυκνούντων καθίστασθαι. καὶ ἡμῶν λεγόντων, διὰ τῆς τῶν λυπούντων ἀποκρούσεως, τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι τῶν φαινομένων· ἀποβλέψαι μὴ δυνάμενοι, πάμπαν φασὶ δεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν στελλόντων ἄγειν. οὐκ ἀποκρουόμεθα γὰρ τὰ αἴτια, ἀλλ' ἵνα δυσπαθῆ κατασκευάσωμεν τὰ σώματα. ἡ γὰρ συστολή, φασί, καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωμάτων, δυσπαθέστερα τὰ σώματα κατασκευάζουσα, κωλύει ἅπτεσθαι τὰ νοσήματα. οὐ γὰρ διὰ μειώσεως τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται, φασίν, ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ διὰ δυσπάθειαν τῶν σωμάτων. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἀδύνατον, διὰ συναυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυσπαθῆ κατασκευάσαι τὰ σώματα, ἄλλως τε πρὸ τοῦ νοσεῖν χρὴ δυσπάθειαν τοῖς σώμασι περιποιεῖν. εἰς γὰρ τὸ μὴ γίνεσθαι νόσον, τῆς δυσπαθείας δεόμεθα. πεπονθότων δὲ τῶν σωμάτων, ἀναίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν διαπιπτόντων. ἐπεὶ δέ, ἡ στεγνὴ διάθεσις πύκνωσίς ἐστι καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωμάτων, τὰ δὲ στέλλοντα πυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ δυσδιαφόρητον ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς συνεργήσει μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν στεγνουμένων τὰ στέλλοντα, ἤπερ ἐναντιωθήσεται. καὶ ὅπερ, τὸ πάθος ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς μέγεθος ἂν ἀπειλήφει, τοῦτο ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν βοηθημάτων παραγίνεται. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον τοῦ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπαιτουμένου παραλαμβάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλῦον αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ποιότης τῶν προσαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνεργεῖν ἔοικε. δυοῖν θάτερον, ἢ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένῃ προσεκτέον, ἢ ἡ ποιότης τῶν προσαγομένων οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ προσάγεται.

CAPVT XLIX.

Cur incipientibus phlegmonis astringentia admoueamus.

ITaque astringentia initio inflammationum adhiberi cõmodè quilibet concesserit, verùm causas ab eis facti quærenda est: etenim dicere contumax iniuriis ferendis robur ex astringentibus accedere, ridiculũ est vt ostendimus. Discant autẽ à nobis noxiorum repulsu & in alia loca ab affectu immunia translatione, astringẽtia auxilia morbos imminuere & soluere. Præterea & hoc dicendum est, initium non indicare præsidia quæ augmentum ipsorum prohibeant: hæc autẽ contra ipsos sunt, si astringentia principia morborũ,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΘ'.

Διὰ τί κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν προσάγομεν τὰ στέλλοντα.

ΤΟ μὲν τοίνυν ἐπ' ὠφελείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν τὰ στέλλοντα προσάγεσθαι, πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν· ἄξιον δὲ ζητῆσαι παρ' αὐτῶν τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν. τὸ μὲν γὰρ δυσπάθειαν λέγειν ἐκ τῶν στελλόντων παραγίνεσθαι, γελοῖόν ἐστιν, ὡς ὑπεδείξαμεν. μαθέτωσαν δὲ παρ' ἡμῶν, ὅτι τῇ ἀποκρούσει τῶν λυπούντων, καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθεῖς τόπους, μειοῖ καὶ λύει τὰς νόσους τὰ στέλλοντα τῶν βοηθημάτων. ἔτι καὶ τοῦτο ῥητέον πρὸς τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ κωλυτικὰ τῆς αὐτῶν αὐξήσεως βοηθήματα. ταῦτα δὲ κατ' αὐτούς· ἦν τὰ στέλλοντα,

αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων, ἤτοι ποιότητά τινα κέκτηνται, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν λέγειν ἀποίους εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γελοῖον· οὐ γὰρ ἂν εἰς αἴσθησιν περιεγίνοντο, εἰ μὴ εἶχον ποιότητα. ἤτοι οὖν ἡ τῶν ἀρχῶν ποιότης ἑτέρα ἐστὶ παρὰ ἑκάστην τῶν διαθέσεων, ἢ ἑκάστης ἀρχῆς ποιότης ἀδιάφορος τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως. εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχῶν ποιότης, ἀναφαίνεταί τις αὕτη τοῦ πάθους ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκεῖνοι παρῆκαν. εἰ δ' ἡ αὐτή ἐστιν ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς ποιότης, ἥπερ καὶ τῆς κατ' αὐτὴν διαθέσεως, διὰ τί μὴ ἐν ἀρχῇ τῶν νοσημάτων πρὸς μὲν τὴν στέγνωσιν τῇ χαλώσῃ ἀγωγῇ, πρὸς δὲ τὴν ῥύσιν τῇ στελλούσῃ χρησόμεθα; ἄλογον γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑτέρως ἡμᾶς ἵστασθαι, ὡς οὐ τὴν αὐτὴν ποιότητα κεκτημένην τῇ διαθέσει, ἧσπερ ἀρχή ἐστιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ν'.

Διὰ τῆς πυκνώσεώς τε καὶ σκληρότητος τοῖς σώμασιν οὐ περιγίνεσθαι δυσπάθειαν.

ΟΤΙ δὲ γελοῖόν ἐστιν οἴεσθαι ἐκ τῆς σταλτικῆς ἀγωγῆς δυσπάθειαν τοῖς σώμασι περιγίνεσθαι, δι' ἧς πυκνοῦσθαι καὶ στέλλεσθαι τὰ σώματα, ἐντεῦθεν ἄν τις μάθοι. εἰ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ συστολὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων, δυσπαθείας ἦν αἰτία, οἱ φλεγμαίνοντες, καὶ ἐσκιρρωμένοι, καὶ τὸ δέρμα σκληρὸν, καὶ πεπιλημένον ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας ἔχοντες, δυσπαθέστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγιαινόντων. οἱ γὰρ ὑγιαίνοντες, μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλον γε ὅσον ἂν ὑγιαίνωσιν. ἔτι εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἐκρίνετο, τοὺς γέροντας σκληρότερα τὰ σώματα τῶν παίδων ἔχοντας, δυσπαθεστέρους ἔδει νομίζεσθαι. εἰ γὰρ, ἥνπερ οἱ Μεθοδικοὶ, ἐκ τέχνης δυσπάθειαν φασι περιποιεῖν, ταύτην ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς οὐκ εὔλογον ἦν δυσπαθεστέρους εἶναι τῶν νέων;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΑ'.

Πῶς δεῖ διακρίνειν τὴν τοῦ σώματος δυσπάθειαν καὶ περιποιεῖν αὐτήν.

ΑΓνοοῦσι δ' οἱ Μεθοδικοὶ, πῶς δεῖ διακρίνειν ἀνθρώπου δυσπάθειαν, διόπερ οὐδὲ περιποιεῖν αὐτὴν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου καὶ σιδήρου, καὶ ξύλου, καὶ τῶν ὁμοίων, τῇ σκληρότητι, καὶ ἁπαλότητι κρίνειν τὴν τῶν ἀνθρώπων δυσπάθειαν χρὴ, ἀλλὰ τῷ ἱκανὰ εἶναι τὰ σώματα τὰς ἑαυτῶν χρείας παρέχεσθαι ἀνεμποδίστως. τῷ γοῦν βουλομένῳ περιποιεῖν δυσπάθειαν, οὐχὶ δεῖ σκοπεῖν, ὅθεν σκληρὸν τὸ σῶμα ἔσται, ἀλλ' ὅθεν αἱ δυνάμεις τῶν μερῶν παραυξηθήσονται. καὶ τὰ μέρη, ἀνεμποδίστως τὰς ἰδίας χρείας παρέξεται.

aut qualitatem quandam obtinent, aut non. Dicere itaque morborum principia qualitatis esse expertia, ridiculum est; non enim in sensum caderent, nisi qualitatem haberent. Vel igitur principiorum qualitas diuersa est à singulis affectibus, vel vniuscuiusque principij qualitas indifferens eiusdem affectus existit. Si igitur diuersa est à principiis qualitas, apparet quædam hæc ab affectu alia communitas, quam illi omiserunt. At si eadem est vtriusque principij qualitas, quæ & eiusdem affectus, cur non in morborum initio ad astrictionem quidem laxante ratione, ad fluorem astringente vtemur? Absurdum enim nos aduersus principium diuerso modo pugnare, quasi non eandem cum affectu, cuius principium est, qualitatem obtineat.

CAPVT L.

Non densitate ac duritie reddi corpora firmiora.

PORrò quòd ridiculum sit putare ex astringente curandi ratione patiendi difficultatem corporibus obnasci, quâ corpora densantur comprimunturque, hinc disceret aliquis. Si densatio, contractio, & corporum durities patiendi difficultatis sunt causæ, inflammati, scirrho indurati, & cutem duram densámque præ extrema inedia habentes, difficilius quàm sani afficerentur. Etenim sani molliora rarioráque corpora obtinent, ac quanto magis sani sunt. Insuper si duritie patiendi difficultas iudicaretur, senes qui durius quàm pueri corpus obtinent, firmiores censeri oportebat. Si enim quam Methodici ex arte difficultatem patiendi dicunt moliri, hanc ex natura obtinent, quomodo non erat consentaneum, senes minus iuuenibus esse affectibus obnoxios?

CAPVT LI.

Quomodo corporis robur noscendum sit, atque comparandum.

AT ignorant Methodici, quomodo hominis ad patiendum difficultatem discernere conueniat, ideoque neque moliri ipsam poterunt. Non enim vt lapidis, ferri, ligni, & similium duritie & mollitie patiendi difficultatem hominum iudicare conuenit: sed eo quòd corpora suos ipsorum vsus citra impedimentum præstare abundè queant. Qui igitur firmitatem moliri volet, ei non venit considerandum, vnde corpus durum erit, sed vnde partium facultates adaugescent, ac partes liberè proprios vsus exhibebunt.

FRAGMEN-

FRAGMENTVM GALENO ASCRIPTVM SEV SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

* ſeptimum adhuc inſpicere deſideras, & octauum, ac omninò complura deinceps. Quid igitur adhuc calumniaberis, & inconſtantem eſſe experientiam affirmabis, & ad id quod ſæpiſſimè fit, interminatam, ac ſuſpectam pronunciabis: Quibus inſiſtet dicens. Haud inuenire potes, vt nos magis, quàm teipſum deiicias; quin mihi videris, vt teipſum magis. Nam quum duo ſint, alter, qui per ſolam obſeruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego ſanè volo, ac vos, inuiti licet, confitemini tamen; alter qui quomodo, quod equidem, nec poſſibile, nec vtile eſſe aſſero, tuum profectò reliquum eſſet munus id inuenire. Et, quia dubium eſſe id affirmas, ſophiſmate teipſum deiicies: nos verò nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo vnumquodque artificioſum fit, certamen nobis eſt, ſed, quòd fiat ſolummodo; quòd ſanè euidenter conceſſum habemus. Tu verò, qui cauſas curioſè inquiris, debes & illud, quomodo, docere. Sed contra, quàm deceat, procedere videris, nec ſecus facere, ac illi, qui, quoniam, quomodo videant, ignorant, nequaquam videre fatentur; & quia etiam, quonam pacto generentur, quæ generantur, & corrumpantur, quæ corrumpuntur, & moueantur, quæ mouentur ignorant, iccirco, nec generationem, nec corruptionem, nec motum relinquunt. At quòd maxima vniuerſæ rationis vituperatio ſit, aduerſus euidentia pugnare, quis eſt, qui neſciat? Nam qui incipere non poteſt, ſine euidentia, quo modo is fidelis ſit, quum aduerſus id, à quo principia ſumpſit, ſit audax? Hoc etiam quum vidiſſet Democritus, quādo apparentia vituperabat, vbi dixiſſet, *Lege color, lege dulce, lege amarum; vera autem atomus, & vacuum*; finxit ſenſus aduerſus cogitationem in hunc modum loqui. *Miſera mens, quæ quum à nobis fidem aſſumpſeris, nos deiicis; at quum nos deiicis, tu ipſa cadis.* Quum igitur deceret rationem infidelitatis condemnare, nimirum, quæ adeo parua ſit, vt etiam, quæ inter ipſas eſt probabiliſſima, cum apparentibus, à quibus incepit, pugnet, vos contrarium agitis; quippe ea damnatis, quæ rationem quidem habent, vt fiant, ſed, vt ratio vult, non fiunt. Mihi verò hoc ipſum maxima rationis reprehenſio eſſe videtur. Quis enim ſanæ mentis de rebus obſcuris illi credat, quæ adeo praua eſt, vt euidentibus contraria ſtatuat? Multis certè adhuc indigent Empirici, vt id, quod volunt, aſſequantur, etiam ſi hoc ipſis conceſſerimus. Niſi enim, quæ adhuc ſuperſunt abſurda, memoratis paria oſtendero, nullum etiam profectò iſtorum mihi commodum vtilitatémve eſſe volo. Tu igitur, certò ſcio, demiratus es non mehercle noſtram, ſed Empiricorum fatuitatem, ſi quum in tot rebus tot cōceſſa aſſumpſerint, nihil tamen plus habent; ſed alter error haud minor prioribus, ipſos excipit, exquiſita nimirum ignorantia, ac excellens quædam impudentia, ac ſtupiditas ipſam ferè pecudum ſtoliditatem ſuperans. Qui, quum neque à quo incipiant, habeant, nec ſi hoc ipſis detur, ſæpiſſimè ſimili modo aliquid videre poſſint, nec tot etiam myriadas, ipſas nimirum ægrotantium diuerſitates videre, vel recordari, vel ſcribere poſsint, (nam, quæ Bibliotheca tantam hiſtoriam caperet? quæ anima tot rerum memoriā exciperet?) ipſi tamen nec ita ſentiunt, quòd ſe ipſos deludendo hæc concedant, ſed tanquam hæc firma, ac certa eſſent, adhuc de ſequentibus contendant. Ego igitur non ob illos, quippe ſuperuacaneum eſt cum lapidibus diſſerere, ſed vt ſermonem finiam, euidenter monſtrabo, quòd, quamuis etiam ſæpiſſimè ſimili modo aliquid conſpici concedatur, nullum tamen ex hoc theorema artificioſum conſtituent. Et certè nequaquam opineris me Platonis ratione vti, quòd ſi quod ſtudium (id eſt ἐπιτήδευσις) naturam materiæ, circa quam verſatur, cognoſcit, id ſanè ars eſt, ſi non cognoſcit, τριβὴ, id eſt exercitatio quædam, & experientia; ars autem nequaquam: *Ego enim* (inquit ipſe) *artem haud voco rem, quæ ſine ratione eſt*, hac namque Platonis ratione non vtor, non quia vera non ſit, inſanirem enim, ſi hæc dicerem, ſed quia Empiricorum impudentia etiam hoc admittit; nec ſibi ipſis curæ eſſe dicunt, ſi huius rei gratia ſuum ipſorum ſtudium, non artem, ſed aliud quid appellem. Quænam igitur erunt meæ rationes? Primùm ergo ab illis ipſis quoque ſumptiones ſunt conceſſæ. Si enim obſeruatio eorum, quæ ſæpiſſimè ſimili modò viſa fuere, ab ipſis, arbitror, Empiria, hoc eſt experientia, appellatur, componitur autem ex multis ſingularibus, ipſum autem ſingulare inartificioſum eſſe dicunt, fuerit ſanè, quòd ſæpiſſimè fit, ex multis inartificioſis compoſitum. Et ita ratiocinatio procedet. Si ſingulare eſt inartificioſum; id verò quòd ſæpiſſimè fit, ex multis ſingularibus eſt compoſitum; igitur id, quod ſępiſſimè fit, eſt inartificioſum: atqui ſingulare eſt inartificioſum; ergò & id quòd ſæpiſsimè fit. At fortè nec quod dicimus ſe ſcire dicent; quippe ſe tum alias diſciplinas, tum dialecticen fugere concedunt. Si placet, hanc à nobis ipſis dictam rationem omittamus; aliam verò quampiam eiuſcemodi eos interrogemus. Nunquid ô Empirici, id quod ſæpiſſimè fit, quotiéſnam fiat nobis dicere poteſtis? volumus enim, & nos per obſeruationem, ſicuti & vos ipſi ſcire. Vt igitur non aberremus, menſura eius, quod decens eſt, non ſeruata, putantes, vel ante ſufficientem ipſius inſpectionem ad finem venire, vel vltra quàm conueniat, extendi ob menſuræ ignoratione, vobis egemus, nobis menſuram

ostendite, vt & ipsi aliquid ex obseruatione discamus. O stulte, inquit ridens, non est in ipsis vna omnium mensura, sed in vno quoque alia. Tu verò non secus interrogasti, ac si quis vellet, vt sutor, quodnam illud sit calapodium, quo omnes calceat, docere. Neque enim pedum vna est mensura; inæquales namque sunt. Nec hîc etiam sanè vna rerum est mensura; differentes enim sunt. Ego porrò responsionem lubens accipio, atque approbo, multóque magis ei acquiesco, quàm si vnam esse omnium mensuram promisisset dicere; tunc enim quoque suspicarer, si quum res multum inter se differant, vnam ipsis mensuram inducere pollicitaretur. Nunc autem, si in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare ostenderit, eum veritatem valde assecuturum sperauerim. Quocirca à simplicioribus incipiens interrogabo. Si videro aliquem, cui cerebri inuolu- A crum sit vulneratum, quotiésnam exquisitè scire potero, vtrum ipse semper, aut plerumque, aut rarò, aut ambiguè moriturus sit? At nullus ipsorum, nec ore respondens nobis, nec scriptis mandans, mensuram docuit. Num ergo non habent aliquid in vnoquoque terminatum? Quòd igitur iam eorum res pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit, quemadmodum à principio cum ipsis disputauimus, æquóque animo congressi fuimus, adhuc etiam nunc singulatim nos considerare, vtrum ab illis ignoretur mensura eius quod sæpissimè fit, ipsa verò in rerum natura sit; an B nequaquam constitui possit, vt aliqua sit mensura in eo quod sæpissimè fit; an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, quum priùs minimè esset artificiosum. Ego igitur sæpe hoc consideraui, nec certè ex tempore.

* * * * * * * *

GALENI DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA.

CAPVT I.

De Empiricorum nomenclatura.

OMNES Empiricæ sectæ cultores cognomen ab Hippocrate ductum renuentes, ab animi affectu denominari maluerunt, quemadmodum, & philosophi, quos, quòd de singulis considerent, scepticos Græco nomine appellant. Ergo non sicut cæteri Medici Hippocratici, aut etiã Asclepiadei, Praxagorei, Erasistratei, ita & ipsi Acronei ab Acrone primo Empiricæ disciplinæ scriptore, vel à Critone, Philistione, Serapione cognomenta traxere, qui Acrone quidem iuniores, reliquis autem Empiricis vetustiores habentur. Atque hæc quidem quantum ad cognomen attinet, dicta sint. In Empiricorum verò doctrina summa cautio est, ne quis vllo pacto ab indicatione quidpiam inueniri opinetur; neque enim veluti Rationales: medicam artem indicatione simul, & experimento constare putant, sed experientiæ totam inniti, quam ex eorum obseruatione, quæ sæpe simili modo obtigere, conflari affirmant. Hanc ego tibi Empiricæ sectæ disciplinam, quæ qualisue sit, si modò mentem adhibueris, compendio clarissimè colligam. Tu verò, quæ deinceps dicturus sum, tanquam ab Empirico dicta suscipies.

CAPVT II.

Quotuplici experientia Empirici Medici nitantur.

MEdicam artem non ab indicatione, sed ab experientia tantùm constitutam asserimus. Experientiam verò appellamus, quam à se quispiam intuitu ipso deprehenderit, sicut indicationem, quam rationis discursu assecutus fuerit: vt enim nos sensus ad experientiam, ita ratio ad indicationem Dogmaticos inducit. At cognitio, quæ ex intuitu habetur, vel fortuita est, vel consulta. Fortuita appello, quæ sine humano consilio, vel casu, vel natura eueniunt; casu, vt si quis, A cui occipitium dolore afficiatur, deciderit, atque inde vena recta frontis incisa, sanguinéque effuso iuuetur; natura, vt si febricitanti sanguis per nares effluxerit, statímque desinat febris. Consulta ab intuitu cognitio est, vt si quis in febre perditè sitiens, ad bibendam aquam, vel mala punica edenda coactus, febrem euaserit; vel in monte aliquis à serpente ictus, herbam quęcumque sibi fuerit oblata, vulneri adhiberi placuerit, sanitatémque inde recuperauerit. Sed imitatione experientia comparatur, vbi quispiam imitatur, quod semel, aut bis, aut etiam frequenter effectum conspexerit, non ita tamen frequenter, vt iam semper ex alio B consequatur; sufficit enim vel plerumque, vel vtrouis modo, vel rarò contingere. Est alia quoque τριβική, quasi iam trita experientia, quam ab experimentali disciplina ducta soli artifices vsu exercent. Experimentalem verò disciplinam vocamus eorũ habitum, quæ ita frequẽter apparuerunt, vt iam inde theoremata sint comparata, perceperimúsque, nunquid illa semper, aut plerumque, aut vtrouis modo, aut rarò euenire soleant; tot enim id est quatuor, sunt theorematum differẽtiæ; propterea & theorema vocamus habitum rei, quã sæpè viderimus quum euentus oppositi distinctione, vt si sit aliquid, quod semper contingit, sciamus eius oppositũ C nunquam euenire, quod verò plerumque accidit, illius oppositũ, aliquando quidem, sed rarò contingere. At eius quod vtrouis modo est, æqualẽ esse oppositi euentũ, sicut illius, quòd rarò accidit, cõtrarium plerumque apparere. Quæ verò huiusmodi distinctionibus perspecta nõ habuerimus, eorum notitiam confusam imperfectámque haberi, quæ nullo pacto experimentalis disciplinę pars appellanda sit. Atque hanc Menodotus experientiam particularem vocauit, tanquam ex aliis experientiis singularibus non conflatã, propterea primã, & simplicissimam esse. Nam sicut ex plurimis ex- D perimẽtis tota conflatur ars, ita singula experimẽta ex multis experientiis conficiuntur; quas quot esse oporteat; velle determinare, incidere est in ambiguã rationẽ, quam quidã Soriticã vocãt, de qua in libro de medicinali experiẽtia copiosè tractauimus. quũ superius experientiã ex αὐτοψία. i proprio intuitu fieri diximus.

Quantum

Quantum ad nomen attinet, apud antiquos αὐτόπτην quidem sæpè legimus, αὐτοψίαν verò nequaquam. Sed & hic, sicut in aliis multis nomen vsurpantes dicimus intuitorem proprio intuitu magis operari, quàm cognitionem acquirere; quia tamen ex hac intuitionis operatione cognitio quoque consequitur, placuit Empiricis proprium intuitum cognitionem appellare, imò non cognitionem tantùm, sed experientiam quoque nuncupare; quos ego nunc imitatus simili modo proprium rei euidentis intuitum, & cognitionem, & experientiam ex multis intuitionibus comparatam vocabo. Cur verò Empirici obseruationis nomen cum cognitione, & memoria confuderint, non satis compertum habeo. Nam Theutras, quum priùs dixisset, partes medicæ artis ob quas plerumque finem adipiscimur, per experientiam comparari, quæ ex proprio intuitu, ex historia & congruo de re simili ad similem transitu generatur, postea experientiam diffiniens, quæ à propria intuitione nihil differt, ita subiungit. Experientia igitur tota rei euidentis obseruatio appellatur, pro memoria scilicet & cognitione, obseruationis nomine abusus quam & conseruationem vocamus, quæ est actus conseruatoris; neutra verò appellatio secundum loquendi consuetudinem ad memoriam, & cognitionem accommodari potest. At τριβὴν, id est *exercitationem* non malè actionem ab ipsa experientia ductam nominarunt, & τρίβωνα, id est *exercitatum*, qui huiusmodi actionem frequentat, sicut & ἔμπειρον, id est *expertum*, qui ἐμπειρίας, id est *experientiæ particeps est*. Empirici verò nomen ad artis sectæque suæ inuentores transferre maluerunt, nam & Empiriam non solum vnius theorematis cognitionem, sed totam quoque medicam artem nuncupauerunt: quam ex αὐτοψία, id est *propria intuitione*, ex historia, & congruo de re simili ad similem transitu constare asseruimus, historiam quidem propriȩ intuitionis enarrationem vocantes, transitum verò de re simili, ad similem iter ad exercitationem, sumpta scilicet similitudine ab iis, quæ iam per experientiam comperta sunt.

CAPVT III.

An rei similis ad similem transitus, artis medicæ pars dicatur.

QVæritur autem, nunquid quemadmodum existimauit Serapion, tertia pars medicæ artis sit de re simili ad similem transitus, quod apertè negauit Menodotus, sed vsui tantùm accommodari voluit: constat autem non idem esse vti; & vt parte vti. Cassius Pyrrhonius illum ab vsu quoque abdicauit, integrúmque de hac ipsa volumen conscripsit. Optimè verò omnium Theutras de re simili ad similem transitum, iter ad exercitationem esse indicauit. Sicut alij instrumenti potius rationem habere voluerunt. Nec peius fortasse historiam, & obseruationem instrumenta magis, quàm medicinæ partes vocabimus; ideo rectè, vt mihi videtur, Theutras ita de illis prodidit. Partes medicinæ, ob quas finem adipiscimur, per experientiam nobis accedunt; fit autem experientia ex propria inspectione, historia, & congruo de re simili ad similem transitu; ab experientia enim medicinæ partes deriuari affirmat; quæ quum omnes inter se differant, in hoc vno tamen conueniunt, quòd omnes communi nomine memoriæ appellantur; propterea rectiùs aliquis experientiam dicet esse memoriam eorum, quæ sæpè, & eodem modo perspecta sunt. Quòd si quis pro memoria obseruationem posuerit, erit experientia obseruatio eorum, quæ sæpè eodem modo perspecta sunt. At si obseruatio operationem significet, vt loquendi vsus obtinuisse videtur, memoria verò sit impressio in anima quiescens, possumus ambas comprehendẽdo dicere, experientiam esse obseruationẽ, & memoriam eorum, quæ sæpè eodem modo perspecta sunt; fortéque præstiterit solam ponere memoriam, quũ sub illa obseruatio contineatur, neque enim memorari possumus ea, quæ sæpè eodem modo perspecta sunt, nisi priùs obseruauerimus.

CAPVT IV.

De communibus partibus medicinæ.

HActenus, quantum compendio licet, de experientiæ definitione tractauimus. Theutras autem totam medicinam in tres partes diuisit, indicatoriam, curatoriam, & salubrem; has verò vniuersas acquiri per propriam intuitionem, historiam, & congruum de re simili ad similem transitum, propterea, qui hæc tria proxima medicinæ partes esse voluerunt, non absolutè partes, sed cum additione partes constitutiuas appellauere, vt priora illa partes finales, partium scilicet genus in duas primas differentias dissecando finales, & constitutiuas: si quis tamen nominibus abuti noluerit, non has constitutiuas appellabit partes, sed quasdam medicorum operationes: ille verò animi habitus, quo medicus, vel indicare, vel curare, vel sanitatem custodire potest, meritò pars medicinæ vocabitur. Abutantur igitur nominibus, qui voluerint; nos in partes tres medicinam secabimus, indicatiuam, curatiuam, salubrem. Porrò indicatiuam in dignotionem præsentium, & futurorum prænotionem; sicut curatiuam in chirurgiam, victus rationem, & pharmaciam. Salubrem verò quidam indiuisam seruarunt: quidam in speciem generi cognominem, in salubrem, inquam, & in euecticam, id est boni habitus effectricem; alij addiderunt præseruatiuam, resumptiuam, & gerocomicam, id est senum tutricem. Sunt, qui ex rationis diuisione partes medicinæ venati sint; quum enim sicut Herophilus voluit, medicina sit scientia sanorum, ægrorum, & neutrorum, tria excogitauerunt, quibus singula istorum conueniunt, corpora scilicet, signa, & causas. Nam, sicuti corpora, ita signa, & causas congruè sana, ægra, & neutra nuncupamus. Licebit igitur secundum hanc rationis sectionem, Empiricam quoque disciplinam in suas partes diuidere; non prohibeo tamen, si quis & aliter diuidendam putarit, dummodo nullum artis membrum omittatur; propterea & Theutras in principio libri de partibus, *nihil obstat*, inquit, *si medicinæ partes in indicatiuam, curatiuam, & salubrem sectæ, & in alia quoque membra secentur*; quo fit, vt minimè mirum sit, si Empiricæ artis alij duas partes, alij tres, quidam quatuor, nonnulli quinque posuerint: fortasse enim eandem omnes rei rationem intuentur, sed vt diuersa concipiunt, ita & diuersa explicare necesse est; quæ verò sit rationis diuisio, paulo inferius declarabitur.

CAPVT V.

De constitutione artis Empiricorum.

COnstitutiuæ igitur medicinæ partes, quę omnium vtilissimæ sunt, clariùs ita pernoscentur. Medicus,

qui ab obseruatione artem effecit, seipsum Empiricum, suam facultatem Empiricam nuncupauit; primísque temporibus, vt credi par est, noxia pariter, & innoxia, similíque modo vtilia, & superuacua obseruare cœperunt; pòst, longo rerum vsu multis multa obseruantibus compertum est plurima inutiliter fuisse obseruata; propterea, sicut in principio propria rerum inspectio, ita nunc historica commodissima est. Nos enim historia docet iam deprehensum esse colores in multis quidem morbis superuacaneos, in quibusdam verò non parum interesse: nam lippientibus cœruleus, viridis, nigérque color confert, albus & splendidus summè aduersatur, reliqui inter vtrumque ambigunt. Eodem modo rubeus color, sanguinem expuentibus nocet, & ad cæteros morbos superfluus omninò compertus est; sicut & mensa eburneáne sit, an lignea; seu phiala aureáne, vel argentea, vel vitrea; nihil enim horum salubre magis, quàm insalubre appellatur, sed penitus superuacuum; non ita tamen odorem neutro modo se habere ad sanitatem, vel morbum dixeris: neque enim parum refert appetitiuæ, digestiuæque facultati, fœtidáne, an bene olentia offerantur; omninóque capiti nocent, quæcumque odoratoria sunt, veluti cupressus, populus, buxus, nux, præcipuè quæ adhuc virent; ideò nec lectos, aut fores, aut vasa ex his fieri probamus; fugiendi enim omnes odores sunt, qui vel caput repleant, vel appetitum euertant; quum natura nos doceat vtilia eligenda esse; noxia verò euitanda. Ergo his ita se habentibus necesse est, vt medicus salubria, insalubria, neutráque pernoscat, nec causas tantùm tales esse, sed & corpora, & signa. Nihil autem refert, seu pernoscere, seu scire dicamus; sicut neque artificem, aut doctorem, artem, vel doctrinam addiscere; parum etiam interest si inflammationem, exempli gratia, ægritudinem, vel affectum appellaueris. Symptoma tamen à morbo distinguendum est, nam symptoma simplex affectus est, & non ex aliis conflata congeries; sic enim lateris dolor symptoma vocatur, tussísque eodem modo, & sputum, seu flauum, seu liuidum, siue cruentum fuerit, item difficultas anhelitus, & calor præter naturam; quòd verò ex omnibus his conficitur ægritudo appellatur, quæ affectus quoque, & valetudo, & morbus, si libet, vocari potest; nominibus tamen vtemur, quoad eius fieri poterit, apud Latinos, quàm maximè consuetis, si minus, his saltem, de quibus inter nos inuicem conueniat.

CAPVT VI.

De Symptomatum concursu.

QVantum igitur ad præsentem institutionem attinet, symptoma satis idoneè nuncupabimus simplex aliquod incommodum, quod humano corpori præter naturam accesserit, sicut calorem, tumorem, inflammationem, difficultatem anhelitus, pulsus asperitatem, dolorem, tussim; affectum verò, vel ægritudinem, concursum, qui ex his simul conficitur. Periti enim Empirici non quemcumque symptomatum aceruum morbum nominauere, sed concursum tantum eorum, quæ ex longa obseruatione ita simul conuenire comperta sunt, vt pariter incipiant, augeantur, vigeant, declinent, & recedant; quem concursum, compendij, & perspicuitatis gratia vno tantùm nomine explicuere, quandoque ab affecto loco nuucupationem ducentes, vt pleuritin, peripneumoniam: quandoque ab aliquo symptomate, vt inflammationem, furorem; nonnunquam à similitudine, vt elephantem, cancrum quandoque ab ipsomet concursu, vt œdema, scirrhum. Symptomatum igitur, quæ simul incipiunt, augentur, vigent, & desinunt, cognata vocari possunt; quæ verò plerumque consequuntur, affinia. Quòd si eadem in concursu, tanquam signa, considerentur, quædam eorum Diagnostica, quasi præsentium declaratoria, vocantur; quædam, quod futura prænuncient, Prognostica nuncupantur; quædam, quòd curationem indicent, non malè indicatoria dicentur. Omnes autem concursus ab obseruatione prodiere: obseruatio enim memoriam, memoria experientiam peperit, à qua proximè ars emanat, dum meminimus, quid, cum quo, quid ante quod, quid post quod obseruauimus; atque id quidem, vel semper, vel plerumque, vel vtrouis modo, vel raro; semper, vt vulnerato corde mortem sequi; plerumque, vt scammonio ventrem purgari; vtrouis modo, vt percussa superiori cerebri membrana interire hominem; raro, vt vulnerata cerebri substantia salutem comparari. Atque ita ex obseruatione, & memoria constituta arte, necessarium est proprium à communi distinguere; quam nimis ambitiosè quidam Empiricorum distinctionem, quidam determinationem appellandam esse contendunt: ego enim siue hoc, siue illo modo dixeris parum interesse arbitror, dummodo per euidentes notiones proprium à communi separetur; quidam tamen ita rem præscribunt, vt distinctionis vocabulum ad nominum differentias, determinationem autem ad res ipsas magis conuenire opinentur; sed nomina, vt rectè Plato consulebat, spernenda sunt, rationum verò soliditas inquirenda. Proprium igitur à communi ita distinguetur. In affectuum quidem dignotione, vt si cum febri acuta difficultas anhelitus, tussis, & coloratum sputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuiúsnam morbi sit iste concursus, respondebimus pleuritidis quidem, & peripneumoniæ communem esse, neutrius tamē proprium. Quòd si addatur dolor lateris punctorius, pulsúsque durus, cum tensione, hunc morbum planè pleuritidem esse affirmabimus: at si non dolente latere, nec pulsu duro existente, difficultas spirandi adsit, nisi ceruix erigatur, sítque omninò tanta anhelandi angustia, vt propè suffocationem accedat, talis concursus peripneumonia vocabitur: ita ergo in affectuum dignotione commune à proprio distinguetur. In prænotione verò hoc modo. Sint nares acutæ, caui oculi, collapsa tempora, atque interroget aliquis, quidnam concursus portendat? dicemus in processu quidem morbi mediocre malum portendere, in principio verò letum minari. Atque ista quidem à tempore ægritudinum prima distinctio est; ab iis autem, quæ præcessere, consideratur an æger ventris fluxu laborauerit, vel medicamento purgatus fuerit, siue vigiliis, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In signis verò ad curationem attinentibus commune à proprio separatur. Si quæratur, an pleuritico vena secanda sit? respondetur enim nō cuicumque secandam esse, sed illi, cui plethoricus concursus acciderit, vel qui sine hoc concursu robustus sit adolescens, atque ne hos quidem omnes; neque enim si pleuriticus concursus in sene, aut infante fuerit, vena secanda est, aut in Scythia degat æger instante hyeme frigidissima, vel sub ardentissimo cœlo in summo æstatis feruore, aut certè syncopen pati assueuerit: nam nemini istorum venam secandam ducimus: non hæc tamen sufficiunt; sunt enim aliæ quoque determinationes, vt si ad clauim dolor incubuerit, potius venam

venam secamus; si ad hypochondrium declinauerit, ventrem purgandum eligimus.

CAPVT VII.

Quid differant Empiricorum, & Dogmaticorum rationes.

TAlis igitur determinatio est, quam describentes, dicunt esse orationem, propria à communibus distinguentem. Quidam tamen, vt prædiximus, non determinationem, sed distinctionem appellare maluerunt: nos autem siue determinatio, siue distinctio vocetur, nihil interesse dicemus, dummodò concursuum Dogmaticorum, & Empiricorum differentia seruetur. Empirici enim euidentibus, Dogmatici verò ratione magis nituntur. Pari modo Dogmatica ratio hoc ab Empirica differt, quòd hæc euidentium rerum, illa occultarum est; quæ vt nomine quoque distinguerentur, rationem quidem Empiricam epilogismum, Dogmaticam verò analogismum vocitauere. Quin & breuissimas rerum declarationes, non definitiones, sed descriptiones Empirici appellauerunt; quum tamen nihil prohiberet rei rationem, quæ ex euidentibus consistit; ita definitionem vocari, sicut & Dogmatici vocant eam, quæ ex occultis colligitur. Atque hæc quidem est inter vtrosque de nominibus discrepantia, quam & modestè, & arroganter tractari licet; arrogantia tamen plerumque vtuntur Empirici.

CAPVT VIII.

Quibus Empirici, quibus Dogmatici fidem habeant.

IN rebus autem Dogmatici, & Empirici differunt, quemadmodum in principio quoque declarauimus, quòd Empirici iis tantum credant, quæ vel sensui pateant, vel memoriæ per sensum mandata sint. Dogmatici verò præter hæc, illis quoque, quæ ex naturali rerum consequutione per rationem acquiri solent.

CAPVT IX.

De Empiricorum demonstratione.

SEd & Empiricus præter descriptiones, & determinationes, quæ à sensibus sumuntur, causas etiam reddit, & demonstrationibus nititur; quas à sensibus mutuauit. Si enim exempli gratia, interrogetur, quare crus cum vulnere luxatum non reparatur? Quoniam, inquit, couulsionem inde sequi obseruatum est; hoc enim maximè cauent, ne quid vnquam ex rationali consequutione, sed ex memoria, & euidenti obseruatione semper affirment. Atque hoc pacto Empiricus artem suam tum conficit, tum docet. In quo maximè à Dogmatico differt, tum quia plurima indeterminatè agit, tum quia plus æquo confidit historiæ, quam ego non vitupero; quum enim vnius hominis vita ad omnium inuentionem sufficere nequeat, longi temporis obseruationes historia colligit, vt eius beneficio tanquam ex multis tot seculorum hominibus vnus efficiatur eruditissimus. Si igitur ita singula quæque memoriæ mandata forent, vt cum suis distinctionibus clarè ab Empirico percipi possent, nihil vltra quærendum esset, quod ad veritatem artis referret. Sed, quoniam, qui scripserunt partim confuso experimento nimis propensè crediderunt, partim etiam non perspexere, quæ docuerunt, partim dum in rationales demonstrationes incidere verentur, rudes & procul à veritate aberrantes deprehensi sunt, ideo cogimur non ita facilè cuilibet historiæ fidem adhibere, nisi prius experimento probetur, postea ad vsum accommodetur; quod quidem Dogmaticis non contingit, quos Menodotus per contemptum Tribonicos vocat. Antiqui enim τρίβωνα appellauere, qui in aliqua facultate longo se vsu exercuerit, vt in ea iam perfectus videri possit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos appellat Dogmaticos, quasi qui Tribones appellari non mereantur, quum experientiæ non credant, sed rebus occultis, ignotísque studeant, & historiam contemnant, quam ne legerint quidem. Quoniam verò, & hîc de historia longæ ambages perferuntur, nos de illa quoque summatim tractabimus.

CAPVT X.

De iudicanda, & comprobanda historia.

HIstoriam igitur quidam esse voluerunt enunciationem eorum, quæ visu percepta sunt; alij enunciationem eorum, quæ euidenter apparent; alij enunciationem propriæ intuitionis; cæterùm omnes istæ orationes verbo tenus inter se discrepant, re prorsus nihil differentes, quas dialectici æquipollentes appellant, vbi sub diuersis dictionibus idem videlicet profertur. Illas verò orationes ab his differre dicemus, in quibus aliquid adiicitur, quod sensum immutet, qualis exempli gratia huiusmodi est. Historia est oratio eorum, quæ visu perspecta sunt, aut sicut perspecta. Ex additione efficitur, vt quædam historia possit esse falsa, quum ex nulla priorum descriptionum quicquam tale sequatur; atque ex eadem additione illud quoque continget, vt historiæ duplex iudicium futurum sit, alterum quo perpenditur, an quædam verè appellanda sit historia; alterum (si verè ita esse concesserimus) an etiam vera debeat appellari. Hoc tamen nomen accipiat vnusquisque, quemadmodum sibi libuerit; nos potiùs doceamus, quo modo historia sit iudicanda, vt postea rectè ad vsum deduci possit: quod idem est, ac si dixerimns, quo modo veritatem, & falsitatem eorum, quæ scripta sunt, distinguere oporteat, & quo modo discernendum, fieri ne an non fieri potuerint: est enim hæc quoque non inutilis differentia, sicut Menodotus asserit. Huic igitur rei toto animo aduertas obsecro, sinens, quicquid libris mandatum est, historiam appellari: id enim ab omnibus ferè medicis vsurpatur. Primum veræ historiæ iudicatorium secundum plerosque Empiricos, est propria intuitio iudicantis: nam quum in aliquo libro scriptum quid inuenerimus, quod nos aliàs ita esse proprio intuitu perspeximus, veram esse fatemur historiam. Hoc tamen iudicatorium disciplinæ inutile est: neque enim ea nos ex libro discere oportet, quæ antea proprio intuitu cognouerimus. Sed concordantia optimum est historiæ iudicatorium: finge enim me macerem nunquam expertum esse, qui quidem arboris cortex est ab Arabia delatus: hunc omnes quicumque de medica materia scripserunt, aluum constipare affirmant: nunquid illis credendum erit, vel non credendum? ego quidem

credendum aſſero, quum omnes ita eſſe conueniant; talis enim conuenientia in ſenſibilibus omninò admittenda eſt, nam conuenientiæ, quæ de occultis ſunt, rarò tantam habent certitudinem, vt de illis idem omnes prorſus conſentiant. Quod ſi etiam conceſſerimus id nonnunquam fieri poſſe, talem tamen conuenientiam non admittet Empiricus. Concordiæ igitur de rebus ſenſibilibus certæ, & fideles in vita ſunt. Nos enim licet nunquam in Cretam, Siciliam, aut Sardiniam nauigauerimus, eas tamen eſſe inſulas credimus, quoniam omnes, qui eas proprio intuitu conſpexere, ita eſſe inter ſe conſentiunt. Ergo, quum pro comperto habeamus de iis, quæ ſenſu deprehendi poſſunt, vbi vera ſint, conuenire omnes quicunque res hiſtoriæ commendarunt, propterea credimus è macere ventrem ſiſti. Eodem pacto licet nos rha pontici vires proprio intuitu nunquam experti ſimus, hiſtoriæ tamen de eo traditæ, quòd eiectionibus ſanguinis conferat, fidem adhibemus. Eſt alia quoque propoſitio huic valdè cognata, non quidem epilogiſtica, ſed analogiſtica potius, & dogmatica, an credendum ſcribentium concordiæ ſit, vbi omnes conueniunt, non quòd ipſi proprio intuitu rem conſpexerint, ſed quòd ſingulis eorum probabilis admodum viſa fuerit. Sunt enim aliqui non Dogmatici tantùm, ſed Empirici quoque, qui credendum eſſe affirmauerint; nam ſine vlla ambiguitate concordia manifeſtum ſignum eſt veritatis; cæterùm id à ſequacibus epilogiſmi, qui eſt ratio eorum, quæ ſenſui patent, non ita facilè admittitur. Conuenientiam enim hiſtoriæ de his tantum eſſe volunt, quæ euidenter apparent. Ergo Empiricum veræ hiſtoriæ iudicatorium eſt conuenientia inter eos, qui ſingula quæque proprio intuitu obſeruauere. At concordia, quæ à rei natura producitur, dogmatica eſt. Sed præter hæc habetur aliud quoque veræ hiſtoriæ iudicatorium; mores, inquam, & eruditio auctoris, quæ ab aliis eius monumentis colligi poteſt. Nam ſi, exempli gratia, Hippocratem, Andreámque recenſeas, illum peritiſſimum ſtudioſiſſimúmque veritatis inuenies; hunc rudem, temerarium, prorſúſque ab Hippocratis grauitate alienum. Denique alio quoque inſtrumetno hiſtoria iudicatur, vbi, quæ traduntur, his fuerint ſimilia, quæ priùs proprio intuitu cognouerimus; namque, vbi, exempli gratia, ſciuerimus macerem, & rha ponticum adſtringendi vires habere, ſi alia ſimili modo tradantur adſtringentia, facilè credemus ventrem compeſcere, & ſanguinis fluxum ſiſtere.

CAPVT XI.

Quot modis rei ſimilis ad ſimilem tranſitus fiat.

MEnodotus tamen negauit tranſitum de re ſimili ad ſimilem, eſſe hiſtoriæ iudicatorium, ſed eius quod fieri poteſt, ſi verò ſecum τριβὴν, id eſt vſum, & exercitationem aſſumpſerit, tum demum hiſtoriam quoque iudicare. Sed de his paulò inferiùs agetur. Tranſitus igitur de re ſimili ad ſimilem, ſi in ſe ipſo conſideretur, eſt iter ad experimentum. Iudicatorium verò poſſibilitatis ad hiſtoriam attinentis, ſicut & hiſtoria, duplex eſt. Porrò rationalis tranſitus ab Empirico differt, quòd rationalis, ab indicantis rei natura innoteſcat; Empiricus verò ea potius imitetur, quæ ſenſu præcognita fuerint, non quidem quòd probabile videatur ſimile à ſimili generari, aut agere, aut pati; neque enim cuiuſpiam iſtorum gratia tranſitum faciunt, ſed quòd experimento cognouerint ita ſe inuicem habere, quæ ſunt ſimilia. De ſimili autem ad ſimile tranſitu, vel in membris, vt de lacerto ad femur, de vlna ad tibiam, de manu ad pedem; vel in morbis, vt de fluore alui ad inteſtinorum difficultatem; vel in remediis, vt de cotoneo ad meſpilum; quæ omnia priùs experimento firmanda ſunt, quàm doctrinæ certitudinem faciant. Eſt quoque Empiricæ artis quandoque non incongruè de oppoſito tranſire ad oppoſitum; vbi ſcilicet ſimilia vniuerſa in vanum tentata fuerint; quod quidem à Dogmatico omninò alienum eſt. Tranſitus ergo de ſimili ad ſimile, ſiue trahatur, ſiue non trahatur ab hiſtoria, τριβικὴν, id eſt exercitatam experientiam perficit, neque propterea pollicetur, quod exquiſitiſſimè verum eſt, ſed quatenus fieri poteſt, inuenire profitetur, quod probatorum hominum hiſtoriæ maximè congruat; cui quidem etiam ante experientiam credimus, non tamen tranſitioni de ſimili ad ſimile, niſi prius experimento, & vſu comperta fuerit: non parum autem intereſt, quo modo magis, aut minùs aliquid futurum ſperemus, ſingula enim ex ipſa ſimilitudine perpendimus, quæ in rebus longè diuerſa obſeruatur. Nam, quod figura, colore, mollitie, duritie ſimile eſt, non propterea ſimiles exercet actiones; at quæ odore, guſtúve aſſimilantur, in his iam nonnihil habemus, à quo ſimiles functiones non deſperemus, præſertim vbi ſimul odor, & guſtus conuenerint. Quòd ſi poſtea ſubſtantia quoque, figura, & color acceſſerit, ſpes proſperi euentus adhuc magis augebitur. Porrò, in iis, quæ guſtu ſimilia iudicamus, non ſtatim ab vno tantum ſapore ſimilitudo æſtimanda eſt, ſicut ab acore, adſtrictione, amaritudine, dulcedine, auſteritate, acerbitate, ſalſedine, ſed omnem ſingulorum vim exactè ſperare oportet. Aloë enim, & æris ſquama, vtraque adſtringit quidem, ſed abſonum medicamentoſúmque reddit ſaporem, ideo neutra malo cydonio ſimilis, propterea, neque edendo eſt. Non eſt igitur à malo cotoneo, vel meſpilo ad illa tranſeundum, neque in vrinæ, inteſtinorúmque difficultatibus talia exhibere oportet: vbi verò vlcus ad cicatricem ducendum ſit, tunc ad omnia, quæ aſtringendi vim habent, etiam ſi viroſa fuerint, tutò tranſire poſſumus. Experimento enim compertum eſt, multa huiuſcemodi vniendis vlceribus rectè accommodari. In difficultatibus autem inteſtinorum melius ab eduliis ab edulia tranſimus; deinde ſi ad ea, quæ edendo non ſunt, tranſituri ſimus, eligere oportet, quæ cum adſtrictione nullam aliam validiorem qualitatem annexam habeant, præſertim amaritudinem, vel acorem. Huiuſmodi enim qualitates omnia vlcera irritare obſeruata ſunt, etiam ſi cum adſtringendi facultate iungantur. At, quoniam adſtrictionis veluti differentiæ quædam ſunt auſteritas, & acerbitas (adſtrictior enim qualitas in acerbis intenditur, ſicut in auſteris remittitur,) ideò, ſi de hac qualitate ad illam tranſitum facias, maiorem inde futuri euentus ſpem rectè concipies: nam ſi idem exquiſitè fuerit affectus, in quo obſeruatum ſit cydonium, vel aliquid ita adſtringentium profuiſſe, ad id, quod moderatè adſtringit, quale auſterum eſt, tutò tranſitur. Si verò acerba faciliùs expertus fueris, rectiùs ad acerba permutaberis. Patet igitur, quo modo euentus rei, quæ fieri poteſt, in ſimilium tranſitu ſpes æqualis non ſit, ſed ea regula ſpes menſuranda eſt, qua ſimilitudo maior, vel minor cognoſcitur. Quod verò à probatiſſimo viro ad alui fluorem, exempli gratia, laudabitur, id

sis perquam simile videri poterit, quæ experimento deprehensa sunt, vt & ante exercitatam experientiam aliquis illi fortasse tutò confidat. At quod neque historia, neque similitudo probauerit, illi meritò diffidendum. Quod autem de medicamentis diximus, idem omninò, & de affectibus, & de membris indicare oportebit. In transitu enim de affectu ad affectum, vel de membro ad membrum, eodem modo spes augenda, vel minuenda est, prout similitudo alterius ad alterum maior, vel minor erit.

CAPVT XII.

Quibus historiis maior fides adhibenda, ac de quinque historiis, quibus viperas Elephantiasi oppressis succurrere creditum est.

QVantum verò ad historiæ iudicium attinet, maioris, & minoris ratio tanti refert, vt huic quidem planè iam fides adhibenda sit, illud vix tanquam probabile admittendum. Quod enim à quamplurimis probatissimis viris consonè proditum fuerit, postea non raró à nobis ita sese compertum, ac præterea verisimile sit, neque discrepans ab iis, quæ experimento cognouerimus, id profectò est, cui proculdubio credere non minùs, ac experimento, debeamus. At illud minus fore sperabimus, quod probatissimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt, nunquam tamen à nobis visum, neque adeo verisimile fuerit. Multò verò adhuc minus illi credendum, quod pauci admodum asseruerint, quódque vix semel, aut iterum visum fuerit. Sanè illud commodissimum exemplum est, quod nunc mihi dicendum succurrit. Erat apud nos in Asia in pago quodam, elephantiasi vir laborans, qui primo quidem reliquis conuiuebat, ac cum familiaribus versabatur: vbi verò nonnulli ex consuetudine contagio maculari cœperunt, ipséque iam fœtore, & horribili specie detestandus erat, in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum pagani tabernaculum ægro habitandum struxere, cui deinceps diarium alimentum subministrarent. Proxima æstate circa Canis ortum, colonis vicinam metentibus segetem, minister, odorati vini lagenam quam attulerat, prope agri marginem dimittens abiit. Coloni labore functi quum ad pocula accessissent, ac quidam eorum adolescens vinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera simul collapsa, bibituros non minùs abominatione, quàm metu consternauit; ac ipsi quidem aquam potantes, vinum ægrotanti attulerunt, humanè se acturos existimantes, si tantam viri calamitatem morte redimerent, quam ex eo veneni haustu planè futuram arbitrabantur: at ille nouo quodam, prorsúsque admirando euentu, ab hoc ipso potu sanatus est; excidit enim tota cutis dura, & veluti lapidosa, non secus, ac si cancris, locustísve, aut cæteris huiusmodi crustaceis animalibus testam, qua conteguntur, abscideris. Nec dissimile in Mysia Asiæ non procul à nostro municipio contingit. Vir erat prædiues elephantiacus, hic ancillam suam formosam deperibat; contra, illa fœdum hominem odio habebat, aliísque amantibus clandestinè miscebatur; cuius doli consciis duabus ancillis contubernalibus vtebatur, altera penui præerat, altera cellæ vinariæ. Accesserat æger, inde sibi promissa salutis spe, ad quosdam calidarum aquarum fontes, vbi multa viperarum vis ob squallorem ariditatémque loci scatebat. In vini lagenam parum diligenter seruatam vipera irrepsit, quam quum suffocata deprehendisset ancilla, rata fore vt odiosus dominus eo veneno facilè interiret, cœnanti alacriter obtulit, eueneréque omnino eadem, quæ paulo supra de pagano retulimus. Atque hæc quidem sunt experientiæ monumenta, quæ casus attulit: nunc verò tertium adiungam, quod imitatio effecit. Philosopho cuidam multos antea annos, hac ipsa ægritudine efflictim laboranti, vt iam illi mors vitæ præferenda videretur, geminos hosce euentus quum fortè recitauissem, idem ipse etiam experiri cogitauit, ad quod obeundum augurio quoque confirmatus (erat enim augurandi peritus) protinus vinum ita medicatum, quod parari iusserat, intrepidè hausit; nec multò inde postea ex elephantiasi ad lepram deuenit. Quartus etiam præter hos omnes viperarum venator, dum primis adhuc huius morbi incommodis teneretur, me de salute consuluit, quem ego admonui, viperas, quas venaretur, frustatim incisas, & anguillarum more decoctas esitaret, atque ita per halitum ægritudo discussa est. Alium præterea diuitem virum non nostratem, sed è media Thracia Pergamum, somnio ita consulente ac iubente, profectum Æsculapius admonuit, vt medicamentum è viperis confectum quotidie potaret, atque exterius corpus illineret; ac multò postea transiuit in lepram, deinde hac medicina, quam Deus docuerat, exquisitè sanatus est. Tot igitur experimentis commoti, tandem Dei quoque admonitu confirmati, certam spem concepimus sanandi elephantiasin medicina viperis confecta, quam theriacam appellant, nec minus sale theriaco, quod iam vulgo confici cœpit viuis viperis cum quibusdam aliis medicamentis in fictili nouo combustis. Sed & viperas edendas præcipimus, capitibus, caudísque earum primò abscissis, deinde in pastillos confectas, non tamen confestim ad hæc remedia proficiscimur, sed priùs corpus exquisitè purgamus; nec raró venam secamus, si robur, & ætas tulerint; vere autem id potissimum fieri ad plerosque diuturnos affectus commune est. Tot igitur à nobis enarrata sunt, vt ostenderemus multa casu inueniri, & imitatione confirmari; obtulit enim fortuna, vt non incommoda tantùm, sed commoda quoque ex quibus ars confici posset, conspicaremur.

CAPVT XIII.

Quis deberet esse verus Empiricus, ac quid different Serapion, Menodotus, Heraclides, & Theutras Empirici.

NEc longiori sermone opus habemus ad Empiricæ disciplinæ formulam exprimendam, licet longè plura addiderint ij, qui huiusce sectæ principatum vsurpauere, atque ita se habere manifestissimè declarabo. Proponatur, vt passim proponi solet, quisnam medicinæ sit finis: aio Empiricum, qui propriæ disciplinæ modum exquisitè seruauerit, ita responsurum; intelligo, quæcumque præter naturam corpori humano acciderint, velle curare, quódque intelligo, non verbis, sed actionibus comprobare; an verò, quod acquirere studeo, integritas, vel sanitas appellari debeat; vel acqui-

ſitio ſanitatis, vel integritas, vel ſanari, vel integritatem adipiſci, ſiue quod ſecundum naturam eſt regere, & cuſtodire, nihil apud me refert, dummodò, quod polliceor, opere ipſo confirmem; cætera ſophiſtis facilè permitto; neque enim mihi in muneribus artis occupatiſſimo tantum otij ſupereſt, vt nugis ſuperuacuis, fabulíſque ſerendis bonas horas amittam. Talem ego reſponſionem à verò Empirico fore ſperauerim: nam, ſi de fine medicinæ diſſenſiones conciliare tentauerit, in dialecticas ſpeculationes impingetur, quas euitari oportere affirmat: id autem in eo libello diffuſiùs explicauimus, qui de fine medicinæ inſcribitur. Sed nec idem cauſas vllas indagabit, quod Serapio, & Menodotus fecere; artem enim ſuam non rationibus, ſed operibus comprobat, omninóque dialecticam euitabit, ſine qua neque cauſæ concluſiones, neque ſyllogiſticæ orationes intelligi poſſunt; imò, & ſcire diſſimulabit, an aliquæ ſint diſſenſiones; ſpernet etiam rationes diluere, quæ euidentia impugnare videntur, haud ignarus ſophiſticas apparentias ab ipſis quoque dialecticis, non tam facilè ſolui; præterea ſermonis multitudinem longitudinémque aſpernabitur, ſed pauca, & rarò loquetur, quemadmodum Pyrrhon Scepticus facere ſolebat; hic enim deſperata veritatis inuentione, quam diu fruſtra quæſierat, in ſingulis hæſitabat, nec amplius agendorum rationem quærebat, ſed euidentia ſectabatur, vt qualis in omnibus vitæ muneribus Scepticus, talis in medicina Empiricus ſit, minimè ſuperbus, aut ambitioſus, neque gloriæ inhians, non compoſitè ambulans, neque fucatis geſtibus, ſed interiùs exteriúſque totus integer, qualem Timon ait fuiſſe Pyrrhonem. Non minùs autem hunc admirabuntur homines, quàm Hippocratem, ſi operibus magnum ſe in arte præſtabit, melius, quàm reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata ſunt, in validiorem ſtatum permutans, vulnera, & fracturas, & vlcera, & quæ alij curare non poterant, ipſe facilè ſanans, nec minùs, quæ ægro euentura ſunt, ante euentum præfatus, & quæ iam euenerint, adſúntve, ita eueniſſe, vel adeſſe ſine præcunctatione, aut relatione coram aſtantibus explicet. His enim officiis Hippocrates omnium poſteriorum iudicio Æſculapij gloriam adeptus eſt, non quidem triplicis ſermonis ambages explicans, ſicut Serapion, neque tripodem iactans, veluti Glaucias, aut decem mille verſuum libros ſtruens, qui deinde in alios libros diſſecentur; non ille canina iracundia medicos improbè inceſſit, modò δριμυλέοντας, quaſi leones acres, modò δριμυμώρους, quaſi acres fatuos appellando, tum medicos, tum philoſophos omnes, qui ratione niterentur, quod impudentiſſimè fecit Menodotus. Verum, quòd in Empirica diſciplina Menodotus reprehenſione non caruerit, quódque in his, quæ aduerſus Dogmaticos oblatrauit, furioſæ temeritatis ſit accuſandus, licet tibi ex commentario intelligere, quod contra eius deliramenta in Seuerum conſcripſi; nec minùs eiuſdem furor apparet, vbi Aſclepiadi contradicit, aſſerens ſe exquiſitiſſimè ſcire omnia, Aſclepiadis documenta eſſe falſa, quamuis in eiſdem ſuis commentariis ſexcenties affirmauerit ſe obſcura minimè reprehenſurum, veluti, quæ tam vera, quàm falſa eſſe poſſint; putat ſe tamen Aſclepiadem prorſus confeciſſe, neceſſitatémque ſuis aſſertionibus inculcat, vbi plurima ſunt contingentia. At Pyrrhon, quem ipſe probat, non erat huiuſmodi, ſed humanus admodum, pacatiſſimóque animo ſibi conſtans, nihil interim loquens, niſi vbi occaſio poſtularet; quod olim modeſtum quendam Empiricum feciſſe noui, qui operibus, & non vano verborum ambitu gloriam ſibi comparabat. Erat hic quandoque pollicitus ſe magnam quandam ægritudinem, tum chirurgia, tum medicamentis curaturum, quúmque iam ad ſecandum pararetur, interuenit alius furens medicus, qui multa rationum mole oſtendere nitebatur hominem ſecari non oportere; tam ille ſe vnico verbo à ſophiſtæ moleſtiis explicaturus, Ego interim, inquit, recedo, dum vos deliberatis, vtri magis credere oporteat, mihíne, quem dudum in artis operibus experiendo cognouiſtis, an huic, qui vos nuper tot verbis aggreſſus eſt; erit enim vobis libera optio eligendi, qui magis placuerit; ac cum dicto ſeceſſit, nec multò poſtea ſophiſta ſubſequutus eſt; illius enim neglectis deliramentis, neceſſarij priorem reuocauerunt, qui operibus artem oſtendebat. Nedum enim ſophiſta ille, ſed nec Demoſthenes quidem omnium facundiſſimus perſuadere poſſet vnquam hominibus, vt corporis ſui curam non illis potius committerent, quorum peritiam ex operibus cognouiſſent. Attamen aduerſus maximum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tanquam nouus Æſculapius oblatrare auſus eſt tanta impudentia, vt eius commentarios paſſim videas propriis laudibus refertiſſimos; antiquos autem viros probatiſsimos, quorum monumenta totam artem illuſtrauere, præterit omnes, nec dignos putat, qui vel minima quidem laude exornandi ſint. Ego verò tantum abſum, vt credam contradictiones, & rationes iſtas, quibus ambiguitates ſoluuntur, Empiricæ ſectæ conuenire, vt arbitrer ſumma reprehenſione dignos eſſe, qui talia ſectati ſunt; neque enim, ſi ſibi in ea ſecta conſtare voluerint, ad artium conſtitutionem putabunt aliud eſſe neceſſarium, quàm ſenſum rerum euidentium, & memoriam; nihilo minùs rectè admittunt vim quandam in nobis eſſe, qua eorum, quæ apprehendimus, conſonantiam, & repugnantiam diſcernamus. Sed non propterea Heraclides Tarentinus rectè putauit hanc priùs exercendam, atque arte acuendam; ſufficiunt enim primordia illa, & veluti lumina, quibus humanum ingenium à primo ſtatim ortu natura illuſtrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudum exercitatus, in operibus tamen artis Hippocrate fuiſſe longè deterior; ſicut etiam Menodotus fuit; qui præter ſenſum, & memoriam aliud tertium introducit, quod epilogiſmum vocauit; atque interdum omiſſo ſenſu memoriam tantum poſuit, & epilogiſmum; quemadmodum ego in examinatione eorum, quæ contra Seuerum ſcripſi, diffuſiùs explicaui. Quæ verò profitetur ipſe argumenta ad alios redarguendos Empiricos non inepti tantum hominis ſunt, ſed etiam rudis; neque enim ad Empiricos attinet ſophiſmata ſoluere, ſed ad Ariſtotelem, & Chryſippum, reliquóſque, qui in differendi arte verſati fuerint. At quòd principio illi nobis inſito

conſo

consonantiam rerum & discrepantiam, iudicandi experientiam conuenire oporteat, Theutras ita minutim ostendit, vt in quibusdam sit etiam superuacuus; quemadmodum ego in commentariis super eius introductorio exquisitè declaraui. Hic igitur à me libellus, nunc propterea scriptus est, vt ostenderem posse aliquem Empiricè medendi artem constituere, dimissa omninò inquisitione de rei substantia; Asclepiadi verò, qui falsò probare nititur Empiricam sectam nullo statu firmari posse, aliàs longa oratione occurri. Quantum autem vnicuique arti constituendæ conferat, si experientia rationi adiungatur ostensum est à me in libris therapeuticæ methodi: in libro etiam, quem de ratione communi inscripsi, declaraui vnam esse rationem, quæ vniuersis hominibus insita sit: vbi ostendi omnia, quæ cognoscimus, vel sensu deprehensa esse, vel ratione quadam, quæ nobis ingenita est, iudicandi conuenientiam rerum; & repugnantiam, talémque esse conuenientiæ notionem, vt quædam sit necessaria, quam omnes euidentissimè intelligunt, qui natura ingeniosi sint, & prudentes: quædam contingentia tantum, & nulli necessitati obnoxia: erraréque hoc loco plurimos homines, qui distinguere nesciant contingens à necessario, vnde etiam Dogmaticorum discrepantia emersit. Hunc errorem si nos legitimè cauerimus, plura quidem erunt, quæ ignorabimus propter immensam difficultatem; in multis tamen, quæ modestè profitebimur, ita simul conueniemus, sicut geometræ, & arithmetici faciunt. Neque enim ob alium, quàm hunc ipsum errorem etiam Empirici medici maximè inter se discrepant, vt in commentariis ostendi, quæ de illorum edidi discrepantia.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΙΗΤΡΟΥ.

HIPPOCRATIS DE MEDICO LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Ἰητρὸν τῇ ἐπιτηδείᾳ τοῦ σώματός τε καὶ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείᾳ φανερὸν ποιεῖ· ἰητρεῖον τῷ ἰητρῷ τε, καὶ τῷ τόπῳ, καὶ τῷ φωτὶ, καὶ τοῖς ὀργάνοις, καὶ τοῖς φαρμάκοις, χειρουργίαις τε καὶ σικύαις, καὶ σχασμῷ, καὶ φλεβοτομίᾳ, καὶ τῇ τῶν βελέων ἐξαιρέσει, καὶ ἕλκεσι, καὶ φύμασι κατασκευάζει.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicum idoneo tum corporis, tum animi cultu illustrat; Medicam officinam Medico; loco; luce; instumentis; medicamentis; operationibus, cucurbitularum admotione, scarificatione, phlebotomia, telorum extractione: vlceribus, & tuberculis extruit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πῶς τὸν ἰητρὸν ψυχήν τε καὶ τὸ σῶμα διακεῖσθαι δεῖ.

Τὸ μὲν γράμμα ἐστὶν ἰητροῦ προστασίη, καὶ παράγγελμα, πῶς χρὴ κατασκευάζειν ἰητρεῖον. ἰητροῦ μὲν εἶναι προστασίην, ὁρῇν εὔχρως τε καὶ εὔσαρκος ἔσται πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ φύσιν. ἀξιοῦνται γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν οἱ μὴ εὖ διακείμενοι τὸ σῶμα οὕτως, ὡς οὐδ' ἂν ἑτέρων ἐπιμεληθῆναι καλῶς. ἔπειτα περὶ αὐτὸν καθαρέειν, ὡς ἔχειν ἐσθῆτι χρηστῇ, καὶ χρίσμασιν εὐόδμοις, ὀδμὴν ἔχουσιν ἀνυπόπτως πρὸς ἅπαντα. τοῦτο γὰρ ἡδέως ἔχειν ξυμβαίνει τοὺς νοσέοντας. δεῖ δὲ τοῦτον σκοπέειν τάδε· περὶ τὴν ψυχὴν σώφρονα, μὴ μόνον τὸ σιγᾷν· ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον πάνυ εὔτακτον. μέγιστα γὰρ ἔχει πρὸς δόξαν ἀγαθά. τὸ δὲ ἦθος εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθόν. τοιοῦτον δ' ὄντα πᾶσι καὶ σεμνὸν καὶ φιλάνθρωπον. τὸ γὰρ προπετὲς, καὶ τὸ πρόχειρον, καταφρονέεται, κἂν πάνυ χρήσιμον ᾖ. σκοπὸν δὲ ἐπὶ τῆς ἐξουσίης. τὰ γὰρ αὐτὰ παρὰ τοῖς αὐτέοις σπανίως ἔχουσιν, ἀγαπᾶται. σχήμασι δὲ, ἀπὸ μὲν προσώπου, συννοίῃ μὴ πικρῶς· αὐθάδης γὰρ δοκέει εἶναι, καὶ μισάνθρωπος. ὁ δὲ εἰς γέλωτα ἀνιέμενος, καὶ λίην ἱλαρὸς, φορτικὸς ὑπολαμβάνεται. φυλακτέον δὲ τὸ τοιοῦτον, οὐχ ἥκιστα. δίκαιον δὲ πρὸς πᾶσαν ὁμιλίην εἶναι. χρὴ γὰρ πολλὰ ἐπικουρέειν δικαιοσύνην.

CAPVT I.

Qui cultus tum animæ, tum corporis Medicum deceat?

Hoc scriptum Medici moderatio est, ac prȩceptũ quomodo officinam Medicã extruere oporteat. Medici equidem præscriptum esto, vt & aspectu probè coloratus, & quoad eius natura fert, carnosus sit. Nam à plerisque existimantur qui ita corpore haud dispositi sunt, non aliorum fœliciter curam gerere. Deinde in exteriori cultu mũdus esto, vt cõmoda induatur veste, & vnguẽtis bene olentibus nõ suspectum odorẽ ad omnia habẽtibus vtatur. Id enim suauiter habere ægrotantes contingit. Eũ quoque hæc spectare oportet vt animo modesto sit, non taciturnitate solum, verum etiam vita omnino probè compositus. Nam magnopere ad auctoritatẽ opinionémque comparandam conducunt quæ proba sunt. Moribus autem honestis probísque sit, quúmque talis fuerit, omnibus grauis, ac humanus. Procliuitas enim ac promptitudo quamuis admodũ sint vtilia, cõtemnantur. In auctoritate scopũ habeat; nã eadẽ apud eosdẽ rara habita diliguntur; figurã faciei gerat cogitabũdã nõ acerbè; superbus. n. & inhuman⁹ esse videretur. Qui verò in risũ effusus est ac nimiũ hilaris, molestus habetur. Id eiusmodi in primis vitãdũ est. Iustus autẽ esto in omni cõsuetudine vitȩ. Iustitiã. n. multũ auxiliari oportet.

Cum

Cum medico verò non parua sunt ægris commercia. Nam seipsos Medicis obtemperantes efficiunt; iique quauis hora inter mulieres, virgines, resque maximi pretij versantur. Continenter igitur ad hæc omnia se habere oportet. Animo igitur, & corpore sic affectus esto.

πρὸς δὲ ἰητρὸν οὐ μικρὰ συναλλάγματα τοῖσι νοσέουσίν ἐστι. καὶ γὰρ αὐτοὺς ὑποχειρίους ποιέουσιν τοῖς ἰητροῖς, καὶ πᾶσαν ὥρην ἐντυγχάνουσιν γυναιξὶν, παρθένοις, καὶ τοῖς ἀξίοις πλείστου κτήμασιν. ἐγκρατέως οὖν δεῖ πρὸς ἅπαντα ἔχειν ταῦτα. τὴν μὲν οὖν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, οὕτω διακεῖσθαι.

CAPVT II.

In Medici officina, locus idoneum, lux commoda, ægri sella, instrumenta chirurgica & medicamenta sint.

QVæ verò ad artem medicam præcepta pertinent, quibus artifex esse potest, ab initio animaduertendum, vnde etiam discere homo exordiatur. Quæ ergo in officina Medica curantur, ea propemodum discentium sunt. Ac primum quidem locum domus habere oportet; is autem erit si in eum neque ventus accedens obturbat, neque sol, aut splendor infestet. Lux autem splendida medentibus molesta non est, non similiter ægrotantibus. Prorsus igitur huiusmodi splendor vitandus est, per quem oculos ægrotare contingit. Lux ergo talis præcepta est. Id autem addo, vt nequaquam faciem splendori aduersam habeat, visum namque imbecillitate affectum oblædit. Omnis enim causa debiles oculos turbare valet. Luce itaque hoc modo vtendum est. Sellæ autem quoad eius fieri potest, altitudine sint æquales, vt in ipsis *agri collocentur*. Æramento præter instrumenta nullo vtatur; ornamentum enim quoddam molestum esse mihi videtur, talibus vasis vti. Aquam autem iis qui curantur potabilem & puram exhibere oportet. Detersoriis verò mundis ac mollibus vtendum est, ad oculos quidem linteis, ad vulnera verò, spongiis. Hæc enim per se probè auxiliari videntur. Instrumenta autem omnia ad vsum apta esse oportet magnitudine, pondere, ac tenuitate. Quæ verò adhibentur, omnia quidem vt conferant inspiciendum est, maximè verò si ægrotæ parti plurimùm adhærere debeant. Hæc autem sunt vincula, & medicamenta, & ad vlcus lintea, & cataplasmata; hæc enim diutissimè circa partes laborantes sunt. At quæ postea consequitur horum ablatio, & refrigeratio, & expurgatio, & aquarum affusio exigui cuiusdam sunt temporis. Et quid, vbi opus est, & magis, & minus faciendum sit, considerandum. Horum enim vtrorumque vsus tempestiuus cum his quæ non fiunt magnam habet differentiam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἐν τῷ ἰητρείῳ τόπος ὁ ἐπιτήδειος, τὸ φῶς προσφορον, οἱ τοῦ νοσοῦντος δίφροι, τὰ ὄργανα χειρουργικὰ καὶ μαλάγματα.

ΤΑ δὲ εἰς τὴν ἰητρικὴν τέχνην παραγγέλματα, δι᾽ ὧν ἔστιν εἶναι τεχνικὸν, ἀπ᾽ ἀρχῆς συνοπτέον, ἀφ᾽ ὧν καὶ μανθάνειν ἄνθρωπος ἄρξαιτο. τὰ τοίνυν ἐν ἰητρείῳ θεραπευόμενα, σχεδὸν μανθανόντων ἐστίν. δεῖ καὶ πρῶτον μὲν τόπον ἔχειν τῆς οἰκίης. ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν μήτε πνεῦμα εἰς αὐτὸν παραγινόμενον ἐνοχλῇ, μήθ᾽ ἥλιος, ἢ αὐγὴ λυπέῃ. φῶς δὲ τηλαυγὲς, τοῖς μὲν θεραπεύουσι ἄλυπον. οὐχ ὁμοίως δὲ τοῖς θεραπευομένοις ὑπάρχει. πάντως μὲν οὖν τοιαύτην τὴν αὐγὴν μάλιστα φευκτέον, δι᾽ ἣν ξυμβαίνει τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσέειν. τὸ μὲν οὖν φῶς, τοιοῦτον εἶναι παραγγέλλεται. τοῦτο δὲ, ὅπως μηδαμῶς ἐναντίως ἕξει τῷ προσώπῳ τὰς αὐγάς. προσενοχλεῖ γὰρ τὴν ὄψιν ἀσθενέως ἔχουσαν. πᾶσα δ᾽ ἰσχνὴ πρόφασις, ἀσθενέοντας ὀφθαλμοὺς ἐπιταράξαι. τῷ μὲν οὖν φωτὶ, τοῦτον τὸν τρόπον χρηστέον ἐστίν. τοὺς δὲ δίφρους ὁμαλοὺς εἶναι τοῖς ὕψεσιν ὅτι μάλιστα, ὅπως κατ᾽ αὐτοὺς ὦσιν. χαλκώματι δὲ, πλὴν τῶν ὀργάνων, μηδενὶ χρῆσθαι. καλλωπισμὸς γάρ τις εἶναί μοι δοκεῖ φορτικὸς, σκεύεσι τοιούτοισι χρῆσθαι. τὸ δ᾽ ὕδωρ παρέχειν δεῖ πότιμον τοῖς θεραπευομένοις, καὶ καθαρόν. τοῖς δὲ ἀπομάγμασιν καθαροῖς, καὶ μαλθακοῖς χρῆσθαι. πρὸς μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὀθονίοις. πρὸς δὲ τὰ τραύματα, σπόγγοις. αὐτὰ μάλα γὰρ ταῦτα βοηθεῖν δοκεῖ καλῶς. τὰ δ᾽ ὄργανα πάντα, εὐφυῆ πρὸς τὴν χρείαν ὑπάρχειν δεῖ τῷ μεγέθει, καὶ βάρει, καὶ λεπτότητι. τὰ δὲ προσφερόμενα ἅπαντα μὲν χρὴ συνορῆν, ὅπως συνοίσει. μάλιστα δὲ πλεῖστον εἰ ὁμιλεῖν μέλλει τῷ νοσοῦντι μέρει. ταῦτα δέ ἐστιν ἐπιδέσματα, καὶ φάρμακα, καὶ τὰ περὶ τὸ ἕλκος ὀθόνια, καὶ τὰ καταπλάσματα. πλεῖστον γὰρ χρόνον ταῦτα περὶ τοὺς νοσέοντας ἐστὶ τόπους. ἡ δὲ μετὰ ταῦτα, ἀφαίρεσις τούτων ἀναψύξις τε καὶ περικάθαρσις, καὶ τῶν ὑδάτων καταντλήσις, ὀλίγου τινός ἐστι χρόνου. καὶ τί ποιῆσαι ὅπου χρὴ, μᾶλλόν τε καὶ ἧσσον ἐσκέφθαι δεῖ. τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἡ χρῆσις εὐκαιρέης τε, καὶ μὴ γινομένων, μεγάλην ἔχει διαφορήν.

CAPVT III.

De deligatione, sectione celeri ac tarda, de sectionum gladiolis acutis, ac latis, ac de eorum vsu.

AT propria deligatio Medicinæ est, à qua qui curat iuuatur. Maximè autem iuuant hæc duo, quibus vtendum est, comprimere vbi oportet, & remissè deligare. Ad anni autem tempestates animaduertendum, quando contegere oporteat, & non; vt ne vacillet ignarus, vtro horum alicubi vtendum sit. Concinnas autem deligationes, & ad spectaculum comparatas nihil iuuantes repudiato. Molestum enim id & prorsus arrogantis, ac plerumque ei, qui curatur damnum allaturum. Quærit autem ægrotus non ornatum, sed

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῆς ἐπιδέσεως, καὶ καύσιος, καὶ τομῆς ταχείας τε, καὶ βραδείας, καὶ περὶ μαχαιρίων τῶν ὀξέων τε καὶ πλατέων, καὶ τῆς αὐτῶν χρείας.

ΕΣτι δὲ οἰκεῖν ἐπίδεσις τῆς ἰατρικῆς, ἀφ᾽ ἧς ὠφελεῖσθαι τὸν θεραπεύοντα. μέγιστα δὲ ὠφελεῖ δύο ταῦτα, οἷς ἐστὶ χρηστέον, πιέσαι ὅκου δεῖ, καὶ ἀραιμένως ἐπιδῆσαι. πρὸς δὲ τοὺς χρόνους τῆς ὥρης, πότε δεῖ σκεπαστικῶς, καὶ μὴ, συνορῆν, ὅκως μηδὲ ἀσθενῆ, λεληθὼς ποτέρῳ τούτων ἐνίοτε χρηστέον. εὐρύθμους δὲ ἐπιδέσιας, καὶ θεατρικὰς, μηδὲν ὠφελούσας, ἀπογινώσκειν. φορτικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον, καὶ παντελῶς ἀλαζονικόν. πολλάκις τε βλάβην οἴσει τῷ θεραπευομένῳ. ζητεῖ τε ὁ νοσέων, οὐ καλλωπισμὸν, ἀλλὰ τὸ

συμφέρειν. ἐπὶ δὲ τῶν χειρουργιῶν, ὅσαι διὰ τομῆς εἰσιν, ἢ καύσιος τὸ ταχέως, ἢ βραδέως ὁμοίως ἐπαινεῖται. χρῆσις γάρ ἐστιν ἀμφοτέρων. ἐν οἷς μὲν γάρ ἐστι διὰ μιῆς τομῆς ἡ χειρουργία, χρὴ ποιέεσθαι ταχεῖαν τὴν διαίρεσιν. ἐπεὶ γὰρ συμβαίνει τοὺς τεμνομένους πονέειν, μὲν τὸ λυπέον, ὡς ἐλάχιστον χρόνον δεῖ παρεῖναι. τοῦτο δὲ ἔσται, ταχείης τῆς τομῆς γινομένης. ὅπου δὲ πολλὰς ἀναγκαῖον γενέσθαι τὰς τομὰς, βραδείῃ χρηστέον τῇ χειρουργίᾳ. ὁ μὲν γὰρ ταχὺς, ξυνεχῆ ποιέει τὸν πόνον, καὶ πουλύν. ὁ δὲ διαλιπὼν, ἀνάπαυσιν ἔχει τινὰ τούτων τοῖς θεραπευομένοις. τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὀργάνων λέγοιτ' ἄν. τοῖς δὲ μαχαιρίοις, ὀξέσι δεῖν χρῆσθαι καὶ πλατέσιν, οὐκ ἐπὶ πάντων ὁμοίως παραγγέλλομεν. μέρη γάρ τινά ἐστιν τοῦ σώματος, ἃ ἐν τάχει μὲν ἔχει τὴν ῥύμην τοῦ αἵματος, καὶ καταχεῖν ἐστιν οὐ ῥηΐδιον. ταῦτα δέ ἐστιν, οἵ τε κιρσοὶ, καί τινες ἄλλαι φλέβες. τὰς μὲν τομὰς χρὴ εἶναι τῶν τοιούτων στενάς. οὐ γὰρ οἷόν τε τὴν ῥύσιν γενέσθαι κατακορῆ. συμφέρει δέ ποτε ἀπὸ τῶν τοιούτων, αἵματος ἀφαίρεσιν ποιέεσθαι. περὶ δὲ τοὺς ἀκινδύνους τόπους, καὶ περὶ οὓς μὴ λεπτόν ἐστι τὸ αἷμα, πλατυτέροις χρῆσθαι τοῖς μαχαιρίοισι. τὸ γὰρ αἷμα, προέλθοι ἄν. ἄλλως δὲ, οὐδαμῶς. πάνυ δ' ἐστὶν αἰσχρῶς μὴ ξυμβαίνειν ἀπὸ τῆς χειρουργίης ὅτι θέλ.

quod conferat remedium. At verò in chirurgicis operationibus quæcunq; per sectionem, aut vstionem fiunt celeritas, ac tarditas peræque commendantur, vtriusq; enim vsus est. Nam in quibus quidem per vnam sectionem chirurgia absoluitur, celerem sectionem facere oportet. Quum enim contingat, eos qui secãtur, dolere, quod dolorem facit, id quàm minimo tempore adesse decet, quod celeriter fiet administrata sectione. At vbi multas fieri sectiones necesse est, tarda chirurgia vtẽdum. Qui namque celer est continuũ multúmque infert dolorem; qui verò intermittit, quietẽ aliquam iis qui curãtur exhibet. Idẽ autẽ de instrumentis dicatur. Gladiolis verò acutis & latis vtẽdum non in omnibus similiter pręcipimus. Quædã namque sunt corporis partes quæ celerem quidem habẽt sanguinis impetũ, quẽ sistere non est facile. Hæ verò sunt & varices, & alię quędã venæ. Taliũ equidẽ sectiones angustas esse oportet. Neque enim datur fluxũ fieri immodicũ. Cõducit autẽ interdũ à talibus sanguinis detractionẽ moliri. Ad locos verò non periculosos, & in quibus tenuis nõ est sanguis, latioribus gladiolis vtendum est. Ita enim sanguis prodierit, aliter verò, nequaquam. Valde autem turpe est non contingere a chirurgia quod velis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ σικυῶν τε καὶ σχασμοῦ, καὶ φλεβοτομίας.

Σικυῶν δὴ δύο τρόποις εἶναι χρησίμους· ὅτε μὲν γὰρ ῥεῦμα ξυνεστηκὸς πόῤῥω τῆς ἐπιφαινομένης σαρκὸς, τὸν μὲν κύκλον αὐτῆς εἶναι δεῖ βραχύν. αὐτὴν δὲ μὴ γαστρώδη, περιμήκη δὲ τὸ πρὸς τὴν χεῖρα μέρος, μὴ βαρεῖαν. τοιαύτην γὰρ οὖσαν, ἕλκειν ἐς ἰθὺ ξυμβαίνει, καὶ τοὺς ἀφεστῶτας ἰχῶρας καλῶς ἀνεσπᾶσθαι πρὸς τὴν σάρκα. τοῦ δὲ πόνου πλείονος κατεσκεδασμένου τῆς σαρκὸς, τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίην, τὸν δὲ κύκλον μέγαν. οὕτω γὰρ ἐκ πλείστων μερῶν εὑρήσεις ἄγουσαν ἐς ὃν δεῖ, τὸ λυποῦν τόπον. οὐ γὰρ οἷόν τε μέγαν εἶναι τὸν κύκλον, μὴ συναγομένης τῆς σαρκὸς ἐκ πλείονος τόπου. βαρεῖα δ' οὖσα, ῥέπει καὶ ἐς τοὺς ἄνω τόπους, κάτω δὲ μᾶλλον τὴν ἀφαίρεσιν. καὶ πολλάκις ὑπολείπεσθαι τὰς νόσους. τοῖσι μὲν οὖν ἐφεστῶσι ῥεύμασιν, καὶ μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπὸ τῶν ἄνω τόπων, οἱ πλατεῖς κύκλοι, πολλὰ ξυνεπισπῶνται παρὰ τῆς ἄλλης σαρκός. ἐπιπροσθεῖν οὖν ξυμβαίνει τὴν ἐντεῦθεν ἑλκομένην νοτίδα, τῇ ξυναγομένῃ κάτωθεν ἰχῶρι. καὶ τὰ μὲν ἐνοχλεῦντα, ὑπολείπεσθαι· τὰ δ' οὐδὲν λυπέοντα, ἀφαιρεῖσθαι. μέγεθος δὲ σικύης ἣ χρήσιμον, στοχάζεσθαι χρὴ πρὸς τὰ μέρη τοῦ σώματος, οἷς ἂν δέῃ προσβάλλειν. ὅταν δὲ καταχρίῃς, κάτωθεν δέχεσθαι. τὸ γὰρ αἷμα φανερὸν εἶναι δεῖ τῶν χειρουργουμένων τόπων. ἄλλως δὲ, οὐδὲ τὸν κύκλον τὸν ἑλκυσθέντα χρὴ καταχρούειν. εὐτονωτέρη γάρ ἐστιν ἡ σὰρξ τοῦ πονήσαντος. μαχαιρίοις δὲ τοῖς καμπύλοις ἐξ ἄκρου μὴ λίην στενοῖς. ἐνίοτε γὰρ ἰχῶρες ἔρχονται γλίσχροι, καὶ παχεῖς. κίνδυνος οὖν ἐστιν ὑποστῆναι τῇσι τομῇσιν, ὅταν στεναὶ τμηθῶσιν. τὰς δὲ ἐπὶ τῶν βραχιόνων φλέβας τῇσι καταλήψεσιν χρὴ φυλάσσειν. ἡ γὰρ καλύπτουσα σὰρξ πολλοῖς οὐ καλῶς συνήρμοσται τῇ φλεβί. τῆς γὰρ σαρκὸς ὀλισθηρῆς οὔσης, οὐ καθ' ἑαυτὰς ξυμβαίνει τὰς τομὰς ἀμφοτέρων γίνεσθαι. τὴν γὰρ φλέβα ἐκφυσᾶσθαι ξυμβαίνει καλυφθεῖσαν, καὶ τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος κωλύεσθαι. πολλοῖσι δὲ καὶ πύος διὰ τοῦτο ξυνίστασθαι. δὴ δοκεῖ δύο βλάβας φέρειν ἡ τοιαύτη χειρουργίη. τῷ μὲν τμηθέντι, πόνον· τῷ δὲ τέμνοντι, πολλὴν ἀδοξίην. τὸ δ' αὐτὸ κατὰ πασῶν παρήγγελται γίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν καὶ ἰητρεῖον ἀναγκαῖα ὄργ-

CAPVT IV.

De cucurbitulis, de scarificatione, & venæ sectione.

DVas certè cucurbitularum formas vtiles esse *discito*. Quum enim procul ab apparẽte carne fluxus constiterit, eius circulum breuẽ esse oportet, ipsam verò non vẽtrosam, sed oblongã parte quæ ad manum est, minimè grauem. Talẽ enim in directum trahere contingit, & distantes serosos humores ad carnem reuelli. At dolore maiori per carnẽ disperso in reliquis quidem consimilem *cucurbitulã*, sed circulum magnũ esse oportet. Sic enim ex plurimis partibus quod dolorẽ facit, id in quem decet locum adducere comperies. Neque enim magnũ esse circulum putant nisi caro ex ampliori loco cõprehendatur, contrahatúrq;. Quæ verò grauis est, etiam ad superiores partes repit; infernè autem magis detractionem facit vt plerúmque morbi relinquantur. Instantibus igitur fluxionibus, longéque remotis à superiorib. locis lati circuli multa ex reliqua carne simul attrahunt. Contingit itaque inde attractã humiditatem collecto ex inferioribus partibus sero obiici, & ea quidem quę molestiam afferũt, relinqui; quæ verò nihil molesta sunt, detrahi. Magnitudinem verò cucurbitulæ quæ vtilis sit, ad partes quib. admouere oportuerit, cõiectare oportet. Quum autem scarificandũ est, ab imo excipito. Sanguinem namque conspicuum esse oportet locorum chirurgia scarificatorũ. Sed aliàs haud circulum attractũ scarificare decet tensa namque magis est caro loci laborantis. Scalpris autem curuis, in summo non nimis acutis vtere. Interdum enim serosi humores glutinosi, & crassi prodeũt; periculum est itaq; ne in scissuris quum angustæ fuerint; subsistant. At brachiorum venæ vinculis sunt constringendæ. Quæ enim *eas* contegit caro, in multis non benè venæ coaptata est. Quum enim lubrica existat, vtrorumq; sectiones per seipsas fieri nõ contingit. Venã enim contectã inflari cõtingit, & fluxũ sanguinis impediri, ac proinde multis etiã pus colligi. Demũ duo nocumenta afferre videtur talis chirurgia, secto quidẽ dolorẽ; secãti verò ignominiã. Id aũt ipsũ in omnibus fieri præceptũ est. Hæc itaq; sanè necessaria sunt in officina medica instrumenta,

menta, & in quibus artificiosum esse addiscentem oportet. Forficibus enim, & staphylagris quiuis vti potest. Simplex enim ipsorum vsus esse videtur.

CAPVT V.

De tuberculis & vlceribus, ac de vlcerum viis quatuor.

DE tuberculis autem & vlceribus quæ maiorum sunt morborum. Tubercula equidem deprehendere, & dissoluere posse, maximè artificiosum est, atque collectiones ipsorum prohibere. At consequens (est, ea in conspicuum, & quàm breuissimum locum contrahere, & compagem ipsam æqualem per totum tuberculum facere (si enim inæquale sit, ne rumpatur, & vlcus ægrè curabile fiat, periculum est) exæquare oportet, ac peræque omninò maturare, neque prius id diuidere, neque sua sponte rumpi sinere. Quæ verò æquabiliter maturant in aliis operibus prodita sunt. At vlcera vias quatuor habere videntur. Vnam quidem in profundum. Hæc autem sunt fistulosa, & quæcunque hypula existunt, & intus ex cauata; Altera est in fastigium vt quæ carne excrescunt. Tertia verò in latum, hæc autem sunt quæ serpentia dicuntur. Quarta via est; ipsa verò sola secundum naturam motus esse videtur. Hæ sunt itaque carnis calamitates; omnes autem eius quod conducit cōmunes; & earum quidem in aliis signa demonstrata sunt; & qua vtendum sit cura. Quibus autem id quod coaluit, dissoluatur; & quod impletum est, aut cauum redditum; aut quod in latum viam facit, eorum signa aliis in libris conuenienter dicta sunt.

CAPVT VI.

De facultate & vsu cataplasmatum; militiam chirurgis vtilem esse; ac de telorum extractione.

DE cataplasmatis autem sic *se res habet*. Quum linteorum quæ imponuntur in morbo accuratus vsus esse videtur, etiam vlceri adapta quod imponitur linteum. Verùm cataplasmate ad vlceris ambitum vtitor. Nam hic cataplasmatis vsus & artificiosus est, & plurimum iuuare potest. Videtur enim vlceri opitulari facultas eorum quæ circumponuntur; linteum verò continere. Partes autem vlceris exteriores cataplasma iuuat. Eorum igitur vsum talem esse cōuenit. Ad tempora autem quod attinet singulis hisce vtendum est, & quemadmodum eorum quæ scripta sunt, facultates addiscere oporteat, hæc à nobis iam prætermissa sunt; quia longius in ea prouecta sunt, quàm Medicinæ exigit diligentia, & eius sunt, qui magnos iam in arte progressus fecit. His consequens est chirurgia vulnerum in militia acceptorum, circa telorum extractionem. In vrbanis conuersationibus modicus horum vsus existit. Rarò enim per omne tempus ciuiles & hostiles expeditiones fiunt. Ista verò sæpissimè, ac frequentissimè in externa militia contingunt. Eum igitur qui chirurgiam facturus est, militiam sequi, & peregrinos exercitus sectari docet. Ita enim ad eum vsum exercitationis fuerit. Quod verò esse videtur in his magis artificiosum, referatur. Etenim signa exquirere, ac inuenire telorum in *corpore* existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Hoc enim si fuerit, non relinquatur vulneratus, ignorantia neglectus, quum non idoneè chirurgia curetur. Is autem solus signorum peritus ritè id suscipiat. Verùm de his omnibus in aliis libris scriptum est.

χανα, καὶ περὶ ἃ δεῖ τεχνικὸν εἶναι τὸν μανθάνοντα, ταῦτ' ἐστιν. ὀδοντάγρῃσι γὰρ καὶ σταφυλάγρῃσι χρῆσθαι τὸν τυχόντα ἐστιν. ἁπλῆ γὰρ ἡ χρῆσις αὐτῶν εἶναι δοκεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ φυμάτων τε καὶ ἑλκέων, καὶ περὶ τεσσάρων τῶν ἑλκέων ὁδῶν.

Περὶ δὲ φυμάτων, καὶ ἑλκέων ὁκόσα μειζόνων ἐστὶ νοσημάτων· τὰ μὲν φύματα, τεχνικώτατον ὑπειληφέναι, καὶ δύνασθαι διαλύειν καὶ τὰς συστάσιας αὐτῶν κωλύειν. ἐχόμενον δὲ τουτέων στέλλειν εἰς τὸν ἐπιφανῆ τόπον, ὡς εἰς βραχύτατον. καὶ τὴν σύστασιν ὁμαλῶς διὰ παντὸς ποιεῖσθαι τοῦ φύματος. (ἀνωμάλως γὰρ ἔχοντος αὐτοῦ, ῥαγῆναί τε, καὶ δυσθεράπευτον τὸ ἕλκος, κίνδυνός ἐστι γενέσθαι) ἐξομαλίζειν τε χρὴ πέσσοντα παντομερέως. καὶ μήτε διαιρεῖν πρότερον, μήτε αὐτόματον ἐᾶν ῥαγῆναι. τὰ δὲ ἐκπέψαι δυνάμενα ὁμαλῶς, ἐν ἑτέροις εἴρηται. τὰ δὲ ἕλκεα δοκεῖ πορείας ἔχειν τέσσαρας· μίαν μὲν εἰς βάθος. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ συριγγώδεα, καὶ ὅσα ὕπουλά ἐστι, καὶ ἔνποθεν κεκοιλασμένα. ἡ δ' ἑτέρη, εἰς ὕψος, τὰ ὑπερσαρκέοντα. τρίτη δὲ ἐστιν εἰς πλάτος· ταῦτα δέ ἐστι τὰ καλεόμενα ἑρπυστικά· τετάρτη ὁδὸς ἐστιν· αὕτη δὲ μόνη κατὰ φύσιν εἶναι δοκέει κίνησις. αὗται μὲν οὖν ξυμφοραὶ τοιαῦται σαρκός εἰσιν. πᾶσαι δὲ κοιναὶ τοῦ ξυμφέροντος· καὶ τὰ μὲν τούτων ἐν ἑτέροισι σημεῖα δεδήλωται· καὶ ἡ χρηστέον ἐστὶν ἐπιμελείᾳ. δι' ὧν δὲ τὸ ξυμφυόμενον διαλυθήσεται· καὶ τὸ πληρούμενον, ἢ κοῖλον γινόμενον, ἢ τὴν εἰς πλάτος πορείαν ποιούμενον, προσηκόντως περὶ τουτέων ἐν ἄλλοις εἴρηται σημεῖα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Περὶ δυνάμεως καὶ χρείας τῶν καταπλασμάτων, καὶ τὴν στρατείαν τοῖς χειρούργοις ὠφελέειν, καὶ περὶ ἐξαιρέσεως τῶν βελέων.

Περὶ δὲ καταπλασμάτων ὧδε. τῶν ἐπιτιθεμένων ὀθονίων, ὅκου ἂν ἡ χρῆσις κατὰ τοῦ νοσεύματος ἀκριβὴς εἶναι δοκέῃ, καὶ τῷ ἕλκει ἁρμόζον τὸ ἐπιτιθέμενον ὀθόνιον. τῷ δὲ καταπλάσματι, πρὸς τὸν κύκλῳ τόπον τοῦ ἕλκεος χρῶ. χρῆσις γὰρ αὕτη καταπλάσματος ἔντεχνός τε, καὶ πλεῖστα ὠφελεῖν δυναμένη. ἐδόκει γὰρ τῷ μὲν ἕλκει βοηθεῖν ἡ τῶν περιτιθεμένων δύναμις. τὸ δ' ὀθόνιον, φυλάσσειν. τὰ δ' ἔξω μὲν τοῦ ἕλκεος, τὸ κατάπλασμα ὠφελέει. τὴν μὲν οὖν χρῆσιν αὐτέων, εἶναι δεῖ τοιαύτην. περὶ δὲ καιρῶν, ὁκότε τούτοις ἑκάστοις χρηστέον ἐστὶ, καὶ τὰς δυνάμιας, ὡς χρὴ τῶν γεγραμμένων καταμανθάνειν· παραλέλειπται δὲ τὰ τοιαῦτα· ἐπεὶ πλεῖον προσήκεται τῆς κατ' ἰητρικὴν ἐπιμελείας· καὶ πόρρω τοῦ τῆς τέχνης ἤδη προεληλυθότος ἐστιν. ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶ, καὶ κατὰ στρατιὴν γινομένων τρωμάτων χειρουργίη, περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν βελέων. ἐν τῇσι κατὰ πόλιν διατριβῇσι βραχεῖά τις ἐστιν τουτέων ἡ χρῆσις. ὀλιγάκις γὰρ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ γίνονται πολιτικαὶ στρατιαὶ καὶ πολεμικαί· ξυμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, πλειστάκις καὶ ξυνεχέστατα περὶ τὰς ξενικὰς στρατιὰς γίνεσθαι. τὸν μὲν οὖν μέλλοντα χειρουργεῖν, στρατεύεσθαι δεῖ καὶ παρηκολουθηκέναι στρατεύμασι ξενικοῖς. οὕτω γὰρ ἂν εἴη γεγυμνασμένος πρὸς ταύτην τὴν χρείαν. ὃ δ' εἶναι δοκεῖ περὶ ταῦτα τεχνικώτερον, εἰρῆσθαι. τὸ γὰρ ὅπλων ἐνόντων, καὶ σημεῖα πεπορίσθαι, τέχνης ἐστὶ πλεῖστον μέρος, καὶ τῆς πρὸς ταῦτα χειρουργίας. τούτου γὰρ ὑπάρξαντος, οὐκ ἂν παραλίποιτο τρωματίας ἀγνοηθεὶς, ὅτε μὴ χειρουργέηται μὴ προσηκόντως. μόνος δ' ἂν ὁ τῶν σημείων ἔμπειρος, εἰκότως ἐπιχειροίη. περὶ δὲ τουτέων ἁπάντων ἐν ἑτέροις γεγραμμένον ἐστιν.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΣΧΗΜΟΣΥΝΗΣ.
HIPPOCRATIS DE DECENTI HABITV LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Διδάσκεται ὁ ἰητρὸς περὶ τῶν ἁπάντων τῶν περὶ τοὺς νοσοῦντας τηρητέων, ὡς εὐδίδακτός τε καὶ σπουδαῖος, καὶ ἀγρυπνητικὸς νομίζηται.

ARGVMENTVM LIBRI.

Medicus hic instruitur de iis omnibus quæ illi apud ægros obseruanda sunt vt doctus, prudens, sedulus, ac peruigil habeatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἡ τῆς σοφίας χρῆσις· αἱ τῶν ἰητρῶν ἀληθέων τε καὶ ψευδέων διαφοραὶ, καὶ οἱ χαρακτηρισμοί.

ΟΥΚ ἀλόγως, οἱ προβαλλόμενοι τὴν σοφίην πρὸς πολλὰ εἶναι χρησίμην, ταύτην δὴ τὴν ἐν τῷ βίῳ. αἱ γὰρ πολλαὶ, πρὸς περιεργίην φαίνονται γεγενημέναι. λέγω δὲ αὐτὰς, αἳ μηδὲν χρέος, τῶν πρὸς ἃ διαλέγονται. ληφθείη δ' ἂν τουτέων μέρεα ἐς σχῆμα· ἢ ὅτι οὐκ ἀργίη, οὐδὲ μὴν κακίη. ὃ γὰρ σχολάζον, καὶ ἄπρηκτον, ζητέει ἐς κακίην, καὶ ἀφέλκεται· ὃ δ' ἐγρηγορὸς, καὶ πρός τι τὴν διάνοιαν ἐντεταμένον, ἐφελκύσαιτό τε τῶν πρὸς καλλονὴν βίου τεινόντων ἑαυτῷ, τουτέων τὰς μηδὲν ἐς χρέος πιπτούσας διαλέξιας. χαριεστέρη γὰρ, καὶ πρὸς ἑτέρην μὲν τι ἐς τέχνην πεποιημένην. τέχνην δὲ πρὸς εὐσχημοσύνην καὶ δόξαν. πᾶσαι γὰρ αἱ μὴ μετ' αἰσχροκερδείης, καὶ ἀσχημοσύνης, κἀκείνῃσι μέθοδός τις ἐοῦσα τεχνικὴ ἐργάζεται. ἀλλ' εἴ γε μὴ πρὸς ἀναιτίην, δημεύεται. νέοι τε γὰρ αὐτέοισιν ἐμπίπτουσιν. ἀκμάζοντες δὲ δι' ἐντροπίην, ἰδιώτας τίθενται βλέποντες. πρεσβῦται δὲ, διὰ πικρίην, νομοθεσίην τίθενται ἀναίρεσιν ἐκ τῶν πολέων. καὶ γὰρ ἀγορὴν ἐργαζόμενοι οὗτοι, μετὰ βαναυσίης ἀπατέοντες· καὶ ἐν πόλεσιν ἀνακυκλέοντες οἱ αὐτοί. ἴδοι δὲ τις καὶ ἐπὶ ἐσθῆτος, καὶ τῇσιν ἄλλῃσι περιγραφῇσι. κἢν γὰρ ἔωσιν ὑπερφανέως κεκοσμημένοι, πολὺ μᾶλλον φευκτέοι, καὶ μισητέοι τοῖσι θεωμένοισιν εἰσί. τὴν δὲ ἐναντίην, χρὴ ὧδε σκοπέειν, οἷς οὐ διδακτὴ κατασκευὴ, οὐδὲ περιεργίη. ἔκ τε γὰρ περιβολῆς, καὶ τῆς ἐν ταύτῃ εὐσχημοσύνης, καὶ ἀφελίης, οὐ πρὸς περιεργίην πεφυκυίης, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς εὐδοξίην, τό τε συνιέναι, καὶ ὃ ἐν νῷ πρὸς ἑωϋτοὺς διαχεῖσθαι, πρός τε τὴν πορείην. οἵ τε ἑκάστῳ σχήματι τοιοῦτοι, ἀδιάχυτοι, ἀπερίεργοι, πικροὶ πρὸς τὰς συναντήσιας, εὔθετοι πρὸς τὰς ἀποκρίσιας, χαλεποὶ πρὸς τὰς ἀντιπτώσιας, πρὸς τὰς ὁμοιότητας εὔστοχοι, καὶ ὁμιλητικοί, εὔκρητοι πρὸς ἅπαντας·

CAPVT PRIMVM.

Sapientiæ vtilitas; Medicorum verorum ac falsorum differentia, ac notæ.

NON præter rationem *speculantur*, qui sapientiam ad multa vtilem esse statuunt; eam videlicet, quæ in vita *versatur*. Nam multæ ad superuacaneum laborem factæ apparent, eæ, inquam, quæ nullum promunt vsum eorum de quibus disserunt. Harum tamen partes ad illas assumi possint, Vel quia neque cessatio est, neque malitia: Quod enim otiatur, nihilque agit malitiam quærit, & ad eam abstrahitur. Quod autem vigilat, & ad aliquid mentem intendit etiam attrahit quiddam eorum quæ ad vitæ suæ honestatem pertinent, istorum etiam disputationes quæ nullum in vsum cadunt. Gratiosior enim *sapientia est*, & ad quid aliud sanè; & ad artem constitutam; artem autem ad dignitatem & gloriam *comparandam*. Omnes enim *artes* haud cum indecoro quæstu, ac turpitudine *sunt*, illisque methodus quædam est artificialis, quæ operatur; Imò nisi innoxiè *inculpate*, proscribitur. Adolescentes enim in ipsos artifices irruunt, in vigorem autem prouecti, ipsos præ verecundia videntes idiotas ducunt. Senes verò per amarulentiam decretum in eos statuunt, è ciuitatibus expulsionem. Hi etenim sunt qui forum frequentant, qui cum sordido artificio decipiunt, qui in vrbibus circulant. Quisque autem nouerit tum ex vestitu, tum aliis circonscriptionibus. Quamuis enim splendidè ornati fuerint, multò magis fugiendi, & odio habendi spectantibus sunt. Oppositum verò pro scopo sectari perutile est quibus neque comparatus est ornatus, neque superflua carnositas. Ex vestitu enim cognosces, & decenti in ipso ornatu & simplicitate non ad superuacaneam curam comparato, Sed potius ad honestam existimationem & mente sua esse, & animo apud se constare, & ad incessum. Atque in quocunque habitu & cultu tales sunt, minimè diffluentes; non curiosi; graues ad occursus; ad respōsiones appositi; ad altercationes haud faciles; ad sui similes solertes, familiares, affabile

fabiles; in omnes temperati, ad emotiones taciturni, ab obticentias arguti & constantes, ad occasionem captandam opportuni, ad victum frugales, & pauco contenti, ad temporis expectationem patientes; ad patientiam faciles, ad orationem efficaces, omne demonstratũ explicantes; facundia vtẽtes, gratia affecti, gloria quæ inde manat roborati, & in veritate ad quod demonstratum est absoluti.

CAPVT II.

De Naturæ cum sapientia copulatæ præstantia, & Medicum esse non verbo, sed opere.

PRincipalissimum itaque horum omnium quæ dicta sunt, *est* Natura. Nam si hæc eis affuerit qui in artibus versantur, per omnia quæ supra dicta sunt progrediuntur. Vtilitas namque quæ tum in sapientia, tum in arte accedit, doceri nequit, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cum sapientia ad ea ediscenda quæ ab ipsa natura efficiuntur. Multi enim in vtrisque rationibus superati, neutiquam vtrisque rebus ad demonstrationem vsi sunt. Quum quis igitur ipsorum quæ in oratione ponuntur ad veritatem expendat, nequaquam iis procedent quæ naturæ sunt. Isti itaque similem illis viam tenuisse deprehenduntur. Quare denudati omnem improbitatem, atque ignominiam induunt. Præclara namque est quæ ab edocto opere *manat* oratio: quicquid enim artificiosè factum est, à ratione profectum est. Quicquid autem artificiosè dictum est, non autem factum, viam artis expertem arguit. Nam putare quidem, non autem facere ignorantię & inertiæ signum est. Opinio enim maximè in Medicina in crimen vertitur eam adhibentibus; his verò qui ea in se vsi sunt, perniciem affert. Etenim si sibi ipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putauerint quemadmodum aurum adulterinum in igne iudicatum, tales seipsos esse demonstrant; quamquam talis prædictio nihil commouet ad prudentiam eos, qui sunt eiusdem generis, quod autem rectus sit finis, cognitio manifestum facit. At tempus etiam artem facilem, ac peruiam facit, aut in consimilem viam incidentibus processus manifestos facit.

CAPVT III.

Quæ sapientiæ & Medicinæ communia, societatis vtriusque causæ.

QVapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapiẽtiam transferre ad medicinam, & medicinam ad sapiẽtiam. Medicus enim Philosophus, est Deo æqualis, neque enim multa est inter ipsas differentia. Nam omnia quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina; argenti contẽptus, reuerentia, verecũdia, habitus submissus, autoritas, iudicium, quies, occursus, mundities, doctrina, cognitio ad vitam vtilium ac necessariarũ purgationũ, mercatio, superstitionis vacuitas, præstantia diuina, habent enim quæcunq; habent ad coërcendã intemperantiã, inscitiam, auaritiam, concupiscentiam, rapináſq;, ac impudentiam. Hæc enim est cognitio accedentiũ, & vsus eorum, quæ ad amicitiã pertinẽt, & quomodo ad liberos, ac quascunq; res se gerere oporteat. Quatenus igitur cũ hac societatem habet, sapientia quædã est; nã & plurima ex his etiã medicus habet. Etenim sciẽtia de diis vel maximè animo ipsius implexa est; etenim in aliis affectionib., & in symptomatis accidẽtibus, Medicina

πρὸς τὰς ἀναστάσιας σιγητικοί. πρὸς τὰς ἀποσιγήσιας ἐνθυμηματικοί, καὶ καρτερικοί. πρὸς τὸν καιρὸν εὔθετοι καὶ λημματικοί. πρὸς τὰς ἐδωδὰς εὔχρηστοι, καὶ αὐτάρκεες. ὑπομενητικοὶ πρὸς καιρὸν, πρὸς ὑπομονὴν, πρὸς λόγους ἀνυστοί. πᾶν τὸ ἀποδειχθὲν ἐκφέροντες. εὐεπίῃ χρώμενοι. χάριτι διατιθέμενοι· δόξῃ τῇ ἐκ τουτέων διισχυριζόμενοι· ἐς ἀλήθειαν, πρὸς δὲ ὑποδειχθὲν ἀποτελματιζόμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ὑπεροχῆς τῆς φύσεως τῆς τῇ σοφίᾳ συμπεπλεγμένης, καὶ τὸ ἰητρὸν μὴ τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ.

ΗΓεμονικώτατον μὲν οὖν τουτέων ἁπάντων τῶν προειρημένων, ἡ φύσις. καὶ γὰρ οἱ ἐν τέχνῃσιν, ἢν προσῇ αὐτέοισι τοῦτο, διὰ πάντων τουτέων προσαπρεύονται τῶν προειρημένων. ἀδίδακτον γὰρ τὸ χρέος ἔν τε σοφίῃ, καὶ ἐν τῇ τέχνῃ προστεθέμενον, διδαχθῆ εἰς τὸ ἀρχὴν λαβεῖν. ἡ δὲ φύσις κατέρρυη, καὶ κέχυται. τῇ δὲ σοφίῃ, ἐς τὸ εἰδῆσαι τὰ ἀπ' αὐτέης τῆς φύσιος ποιεύμενα. καὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέροισι λόγοισι πολλοὶ κρατηθέντες, οὐδαμῆ σὺν ἀμφοτέροισιν ἐχρήσαντο τοῖσι πρήγμασιν ἐς δεῖξιν. ἐπὴν οὖν τις αὐτέων ἐξετάζῃ τε πρὸς ἀλήθειαν τῶν ἐν ῥήσει τιθεμένων, οὐδαμῆ τὰ πρὸς φύσιν αὐτέοισι χωρῆσαι. εὑρίσκονται γοῦν οὗτοι παραπλησίην ὁδὸν ἐκείνοισι πεπορευμένοι. διόπερ ἀπογυμνούμενοι, τὴν πᾶσαν ἀμφιέννυνται κακίην καὶ ἀτιμίην. καλὸν γὰρ ἐκ τοῦ διδαχθέντος ἔργου, λόγος. πᾶν γὰρ τὸ ποιηθὲν τεχνικῶς, ἐκ λόγου ἀνῃνέχθη. τὸ δὲ ῥηθὲν τεχνικῶς, μὴ ποιηθὲν δὲ, μεθόδου ἀτέχνου δεικτικὸν ἐλογίσθη. τὸ γὰρ οἴεσθαι μὲν, μὴ πρῆσσειν δὲ, ἀμαθίης καὶ ἀτεχνίης σημεῖόν ἐστιν. οἴησις γὰρ μάλιστα ἐν ἰητρικῇ, αἰτίην μὲν τοῖσι κεχρημένοισιν, ὄλεθρον δὲ τοῖσι χρεομένοισιν ἐπιφέρει. καὶ γὰρ ἢν ἑωυτοὺς ἐν λόγοισι πείσαντες, οἰηθῶσιν εἰδέναι ἔργον τὸ ἐκ μαθήσιος, καθάπερ χρυσὸς φαῦλος ἐν πυρὶ κριθεὶς τοιούτους αὐτοὺς ἀπέδειξε. καίτοι γε τοιαύτη ἡ πρόρρησις ἀπροσήγορον εἰς σύνεσιν ὁμογενέσιν· ὡς ἔστιν εὐθὺ τὸ πέρας, ἐδήλωσε γνῶσις. τὴν δ' ὁ χρόνος, καὶ τὴν τέχνην εὔοδα κατέστησεν, ἢ τοῖσιν ἐς τὴν παραπλησίην οἶμον ἐμπίπτουσι τὰς ἀφορμὰς δήλους ἐποίησε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τῇ σοφίᾳ τε καὶ τῇ ἰητρικῇ κοινὰ, τὰ τῆν ἀμφοτέραιν κοινωνίας αἴτια.

ΔΙὸ δεῖ ἀναλαμβάνοντα τουτέων τῶν προειρημένων ἕκαστα, μετάγειν τὴν σοφίην ἐς τὴν ἰητρικὴν, καὶ τὴν ἰητρικὴν, ἐς τὴν σοφίην. ἰητρὸς γὰρ φιλόσοφος, ἰσόθεος. πολλὴ γὰρ διαφορὴ ἐπὶ τὰ ἕτερα. καὶ ἔνι τὰ πρὸς σοφίην, ἐν ἰητρικῇ πάντα. ἀφιλαργυρίη. ἐντροπή. ἐρυθρίησις. καταστολή. δόξα. κρίσις. ἡσυχίη. ἀπάντησις. καθαρειότης. γνωμολογίη. εἴδησις τῶν πρὸς βίον χρηστῶν, καὶ ἀναγκαίων καθαρσίων. ἀπεμπόλησις. ἀδεισιδαιμονίη. ὑπεροχὴ θεία. ἔχουσι γὰρ ἃ ἔχουσι πρὸς ἀκολασίην, πρὸς βαναυσίην, πρὸς ἀπληστίην, πρὸς ἐπιθυμίην, πρὸς ἀφαίρεσιν, πρὸς ἀναιδείην ἐνδεῖν. αὕτη γὰρ γνῶσις τῶν προσιόντων, καὶ χρῆσις τῶν πρὸς φιλίην, καὶ ὡς ὁκοίως τε πρὸς τέκνα, πρὸς χρήματα. ταύτῃ μὲν οὖν ἐπικοινωνός σοφίη τις. ὅτι καὶ ταῦτα τὰ πλεῖστα ὁ ἰητρὸς ἔχει. καὶ γὰρ μάλιστα ἡ περὶ θεῶν εἴδησις ἐν νόῳ αὕτη ἐμπλέκεται. ἐν γὰρ τοῖσι ἄλλοισι πάθεσι, καὶ ἐν συμπτώμασιν, εὑρίσκεται τὰ πολλὰ

πρὸς θεοὺς ἔντιμος κειμένη ἡ ἰητρική. οἱ δὲ ἰητροὶ θεοῖσι παρακεχωρήκασιν. οὐ γὰρ ἔνι περιττὸν ἐν αὐτέῃ τὸ δυναστεῦον. καὶ γὰρ οὗτοι πολλὰ μὲν μεταχειρέονται, πολλὰ δὲ καὶ κεκράτηται αὐτέοισι δι᾽ ἑωυτέων. ἃ δὲ κατὰ πλεονεκτεῖ νῦν ἡ ἰητρικὴ ἐντεῦθεν παρέξει. τίς γὰρ ὁδὸς τῆς ἐν σοφίῃ, ὧδε. καὶ γὰρ αὐτέοισιν ἐκείνοισιν, οὕτω δ᾽ οὐκ οἴονται, ὁμολογέουσιν ὧδε. τὰ περὶ σώματα παραγινόμενα· ἃ δὴ διὰ πάσης αὐτῆς πεπόρευται, μετασχηματιζόμενα, ἢ μεταποιεύμενα. ἃ δὲ μετὰ χειρουργίης ἰώμενα, ἃ δὲ, βοηθούμενα, θεραπευόμενα, ἢ διαιτώμενα. τὸ δὲ κεφαλαιωδέστατον, ἔστω εἰς τὴν τουτέων εἴδησιν. ὄντων οὖν πιστέων, τῶν προειρημένων ἁπάντων χρὴ τὸν ἰητρὸν, ἔχειν τινὰ εὐτραπελίην παρακειμένην. τὸ γὰρ αὐστηρὸν, δυσπρόσιτον καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσι, καὶ τοῖσι νοσέουσι. τηρεῖν δὲ χρὴ ἑωυτὸν ὅτι μάλιστα, μὴ πολλὰ φαίνοντα τῶν τοῦ σώματος μερέων, μὴ δὲ πολλὰ λεσχηνευόμενον τοῖσιν ἰδιώτῃσιν, ἀλλὰ τ᾽ ἀναγκαῖα. νομίζει γὰρ τοῦτο βίην εἶναι ἐς πρόσκλησιν θεραπείης. ποιέειν δὲ κάρτα μηδὲν περιέργως αὐτέων, μηδὲ κατὰ φαντασίης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ὅτι δεῖ τὸν ἰητρὸν τὰ παντοδαπὰ ὄργανα κατεσκευασμένα ἔχειν, καὶ τὰ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀρκέοντα.

Ἐσκέφθω δὲ ταῦτα πάντα ὅκως ᾖ σοι προκατηρτισμένα εἰς τὴν εὐπορίην, ὡς δέοι. εἰ δὲ μὴ, ἐπὶ τοῦ χρέους, ἀπορείη ἀεὶ δή. μελετᾶν δὲ χρὴ ἐν ἰητρικῇ ταῦτα, μετὰ πάσης καταστολῆς. περὶ ψηλαφίης, καὶ ἐγχρίσιος, καὶ ἐγκαταντλήσιος, πρὸς τὴν εὐρυθμίην τῶν χειρῶν. περὶ τιλμάτων, περὶ σπληνῶν, περὶ ἐπιδέσμων, περὶ τῶν ἐκ καταστάσιος, περὶ φαρμάκων, ἐς τραύματα, καὶ ὀφθαλμικά. καὶ τουτέων πρὸς τὰ γένεα· ἵν᾽ ᾖ σοι προκατηρτισμένα, ὄργανά τε καὶ μηχαναὶ, καὶ σίδηρος ὁ ἑξῆς. ἡ γὰρ ἐν τουτέοισιν ἀπορείη, ἀμηχανίη καὶ βλάβη ἐστίν. ἔστω δέ σοι ἑτέρη περιέξοδος ἡ λιτοτέρη πρὸς τὰς ἐπιδημίας, ἡ διὰ χειρῶν. ἡ δ᾽ εὐχερεστάτη, διὰ μεθόδων. οὐ γὰρ οἷόν τε διέρχεσθαι πάντα τὸν ἰητρόν. ἔστω δέ σοι εὐμνημόνευτα φάρμακά τε, καὶ δυνάμιες ἁπλαῖ, καὶ ἀναγεγραμμέναι, εἴπερ ἄρα ἐστὶν ἐν νόῳ· καὶ τὰ περὶ νούσων ἰήσιος, καὶ οἱ τουτέων τρόποι, ὁσαχῶς, καὶ ὃν τρόπον περὶ ἑκάστων ἔχουσιν. αὕτη γὰρ ἀρχὴ ἐν ἰητρικῇ, καὶ μέσα, καὶ τέλος. προκατεσκευάσθω δέ σοι, καὶ μαλαγμάτων γένεα πρὸς τὰς ἑκάστων χρήσιας. ποτήματα τέμνειν δυνάμενα, ἐξ ἀναγραφῆς ἐσκευασμένα πρὸς τὰ γένεα. προητοιμάσθω δὲ καὶ τὰ πρὸς φαρμακείην ἐς τὰς καθάρσιας εἰλημμένα ἀπὸ τόπων τῶν καθηκόντων, ἐσκευασμένα εἰς ὃν δὴ τρόπον πρὸς τὰ γένεα, καὶ τὰ μεγέθεα, ἐς παλαίωσιν μεμελετημένα, τὰ δὲ πρόσφατα ὑπὸ τὸν καιρὸν, καὶ τἄλλα κατὰ λόγον. ἐπὴν δὲ ἐσίῃς πρὸς τὸν νοσέοντα, τουτέων σοι ἀπηρτισμένων, ἵνα μὴ ἀπορῇς, εὐθέτως ἔχων ἕκαστα πρὸς τὸ ποιησόμενον. ἴσθι δὲ γινώσκων, ὃ χρὴ ποιέειν, πρὶν ἐσελθεῖν. πολλὰ γὰρ οὐδὲ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ βοηθείης δεῖται τῶν πρηγμάτων. προδιαστέλλεσθαι οὖν χρὴ τὸ ἐκβησόμενον ἐκ τῆς ἐμπειρίης. ἔνδοξον γὰρ, καὶ εὐμαθές. ἐν δὲ εἰσόδῳ μεμνῆσθαι, καὶ καθέδρης· καὶ καταστολῆς· περιστολῆς· ἀνακυριώσεως· βραχυλογίης· ἀταραξοποιησίης· προσεδρίης· ἐπιμελείης· ἀντιλέξιος πρὸς τὰ ἀπαντώμενα· πρὸς τοὺς ὄχλους τοὺς ἐπιγινομένους· εὐσταθίης τῆς ἐν ἑαυτῷ. πρὸς τοὺς θορύβους ἐπιπλήξιος· πρὸς τὰς ὑπουργίας, ἑτοιμασίης·

erga Deos valde reuerenter se habere comperitur. Medici verò deis concedunt. Non enim est potẽtia in ipsa redundans; nã & hi multa quidẽ aggrediuntur, multa verò etiã per seipsa ipsis superantur. Quę verò nunc possidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipsius sit in sapientia, hactenus dictum est; nam & illis ipsis hoc modo se res habet. Quæ verò putant, & cõfitentur, ac profitentur, sic habẽt. Quæ corporib. adsunt, & aduenıũt, quæ sanè per omnẽ ipsam artem procedunt, dũ illa transformãtur, aut transmutãtur. Quæ itẽ per chirurgiã sanãt Et quæ auxiliis & medelis aut victu curantur. Sũma verò horũ omniũ tendat ad horum cognitionem. Quum igitur relata omnia tali modo se habeãt, cõuenit vt Medicus comitatẽ quandã sibi adiũctã habeat, austeritas enim & sanis, & ægris difficilẽ accessũ præbet. Maximè adseruare ipsũ seipsum cõuenit, vt ne multas corporis partes ostẽdat, neq; cum imperitis multa fabuletur, sed necessaria; hoc.n. violẽtia esse cõsueuit ad curationis prouocationẽ. Facere autẽ nihil debet valde curiosè, neque ex imaginatione.

CAPVT IV.

Medicum omnis generis instrumenta parata habere oportet, & quæ sufficiant in peregrinatione.

HÆc verò omnia cõsiderato, quo tibi præparata sint ad abundantiam, prout opus fuerit. Sin minus, instãte necessitate semper penuria fuerit. Meditari autem oportet hæc in medicina, cum omni submissione, defrictione, & illitione, & perfusione, ad manuũ cõcinnitatẽ; de linamẽtis vulsis, de spleniis, de ligamentis, de his quæ pro temporis constitutione requiruntur, de medicamẽtis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea, quæ ad singula genera pertinent; quo tibi præparata sint, & instrumẽta, & machinæ, & cõsequenter ferrũ; nam in his penuria damnosa est, & artem mancam facit. Sit autem tibi alter apparatus simplicior ad peregrinationes instructus, ad manus prõptus, expeditissimus autẽ per methodi rationem; neque enim fieri potest, vt Medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamenta, & simplices facultates, & descriptas, si modo tales extant. Sint & in memoria tibi morborũ curationes, & harũ modi, quotupliciter, & quomodo in singulis se habent; hoc enim principiũ est in Medicina, & mediũ, & finis. Præparata quoq; tibi sint malagmatũ genera ad singulos vsus. Potiones quæ incidere possunt ex descriptione præparatæ per genera. In promptu sint & quæ ad medicationem pertinent, ad purgationes, sumpta de locis congruis, & parata eo, quo cõuenit modo iuxta genera & magnitudines, ad vetustatem ferẽdam curata. Recentia verò iuxta temporis occasionẽ, & alia iuxta rationem. His autem tibi præparatis hoc cõmodi erit, vt vbi ad ægrotũ introieris, animo incertus non sis, quum apposite habeas singula ad id, quod faciendũ est. Antea verò hoc cognitũ habeas quod facere oportet, quàm ad ægrũ ingrediaris, pleraque enim non ratiocinatione, sed auxilio rerũ opus habẽt. Itaq; euentũ ab experientia priùs discernere oportet; est enim hoc gloriosũ, & facilè cognosci potest. In ingressu verò meminisse conuenit & sessionis, & habitus submissi, amictus cõpositi, auctoritatis, breuiloquentiæ, vt nihil cũ perturbatione facias, assessus, diligẽtiæ, responsionis ad ea, quæ occurrũt, & ad tumultus obsorientes compescendos, cõstantiæ apud teipsũ, increpationis ad turbas castigãdas, promptitudinis ad ministeria,

nisteria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad promptitudinem parandam præcipiuntur.

CAPVT V.

Quæ medico apud ægrotum aduertenda, vbi prudentia aduertitur, sedulitas, vigilantia.

INgressu vtere frequenter, visita diligentius his, quæ à deceptis per errorem fiunt occurrens, vt mutetur; faciliùs enim cognosces, simúlq; expeditior eris, instabilia enim sunt quæ in humidis consistunt. Quapropter etiam facilè & à natura & à fortuna transmutantur, neglecta enim ea quę circa tēporis occasionem administrare oportebat, impetu suo progressa occupant, ac perimunt; non enim est quod opem ferat. Multa enim sunt, quæ simul mali aliquid faciũt; nã quod singulatim iuxta consequētiam fit, magis opportunũ, & frequētius est. Obseruare autem oportet ægrotorum quoq; errores, per quos multi sæpe mentiti sunt, in assumēdis his, quę ingerenda exhibentur, quum exosas potiones non accipientes, aut pharmacis datis, aut alia curatione adhibita, perempti sunt. Et factum quidem hoc nō ad ipsorum cōfessionem vertitur, verùm Medico culpa imputatur. Considerare verò oportet etiam decubitus, quosdam ex ipsis iuxta anni tēpus, quosdam iuxta genera; quidam enim in altis sedibus, quidam in subterraneis, ac tenebrosis decumbunt.

CAPVT VI.

Strepitus & odores vitandos esse, prudentiam Medicum docere, discipulis indoctis ægrum non committendum.

STrepitus quoque, & odores maximè vini, deterior enim hic est, fugere, ac trãsmutare oportet. Et omnia hæc facere placidè, expeditè, cum ministerio, ita vt pleraque ægroto occultes, & hilari, ac sereno vultu ipsum consoleris, quò à suis illum cupiditatibus auertas, simul cum amarulentia, & contraria instantia increpando, simúlq; cum exhortatione, ac dexteritate suscipiédo, ac consolando; nō tamen vt quicquam futurorũ, aut præsentium ipsis indices; plerique enim ob hanc causam, in vtramlibet partē compulsi sunt, propter relatam videlicet prædictionem præsentium, aut futurorum. Si autē ex discipulis aliquis præsēs, qui instet, vt pręceptis nō amarulentè vtatur, & quod mandatũ est faciat. Deligito autē ex ipsis eos, qui iam in arte progressum fecerunt; quo ea quæ vtilia sunt addant, aut securè offerant, vt & in interuallis nihil te lateat. At verò imperitis nunquam quicquam procurandum cōmittes. Sin minùs eius quod malè factum est, vituperium in te recidet; si nō ambiguè res habeat, ex quibus id, quod recta methodo tractatũ est, procedet, & vituperationē tibi non afferet. Sed & quod factũ fuerit, ad genus referetur. Proinde omnia hęc prædicito in his, quæ fiũt, his quibus ea cognouisse propositũ est. His igitur ita habētibus, ad bonã existimationē, ac decentē ornatũ, & in sapientia, & in medicina, & in aliis artibus oportet medicũ distinctis partibus, de quibus diximus, semper vtrisque amictũ, ea cōseruare, ac custodire, & tradere, ac facere: quum enim apud omnes homines inclyta sint conseruantur. Et qui per ipsa procedunt celebres sunt à parentibus, & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint; ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deueniunt.

A ἐπὶ τουτέοισι μέμνησο παρασκευῆς τῆς προτέρης. εἰ δὲ μὴ τὰ κατ' ἄλλα ἀδιαπτώτως, ἐξ ὧν παραγγέλλεται εἰς ἑτοιμασίην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τίνα τῷ ἰητρῷ περὶ τὸν κάμνοντα χρὴ ἐπιτηρεῖν, ὅκου καὶ ἡ μὲν σοφία τε, καὶ ἡ σπουδὴ, καὶ ἡ ἐγρήγορσις σκοποῦνται.

ΕΣόδῳ χρέο πυκινῶς, ἐπισκέπτεο ἐπιμελέστερον, τοῖσιν ἀπατεομένοισιν ἐπὶ τὰς μεταβολὰς ἀπαντῶν. ῥᾷον γὰρ εἴσῃ, ἅμα δὲ καὶ εὐμαρέστερος ἔσῃ. ἄστατα γὰρ τὰ ἐν ὑγροῖσι. B διὸ καὶ εὐμετάπτωτα ὑπὸ φύσιος, καὶ ὑπὸ τύχης. ἀβλεπτηθέντα γὰρ τὰ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ὑπουργίης, ἔφθασεν ὁρμήσαντα, καὶ ἀνελόντα. οὐ γὰρ ἦν τὸ ἐπικουρῆσον. πολλὰ γὰρ ἅμα τὰ ποιέοντά τι χαλεπόν· τὸ γὰρ καθ' ἓν κατ' ἐπακολούθησιν εὐθετώτερον, καὶ ἐμπειρότερον. ἐπιτηρεῖν δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν καμνόντων, δι' ὧν πολλοὶ πολλάκις διεψεύσαντο, ἐν τοῖσι προσάγμασι τῶν προσφερομένων. ἐπεὶ τὰ μισητὰ ποτήματα λαμβάνοντες, ἢ φαρμακευόμενοι, ἢ θεραπευόμενοι ἀνῃρέθησαν. καὶ αὐτῶν μὲν οὐχ ὡς ὁμολογίαν τρέπεται τὸ ποιηθὲν· τῷ δὲ ἰητρῷ τὴν αἰτίαν προσῆψαν. ἐσκέC φθαι δὲ χρὴ καὶ τὰ περὶ ἀνακλίσεων· ἃ μὲν αὐτέων πρὸς τὴν ὥρην, ἃ δὲ καὶ πρὸς τὰ γένεα. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων εἰς θερινούς, οἱ δὲ εἰς καταγείους, καὶ σκοτεινοὺς τόπους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὰ ἀπὸ τῶν ψόφων, καὶ ὀσμῶν φυγεῖν, σοφίας τῷ ἰητρῷ εὐπρέπειν, καὶ τοῖσιν ἰδιώτῃσιν οὐ διδόναι τὸν κάμνοντα.

ΤΑ τε ἀπὸ ψόφων καὶ ὀσμῶν, μάλιστα δὲ ἀπὸ οἴνου, χειροτέρη γὰρ αὕτη, φυγεῖν δὲ καὶ μετιθέναι. πρήσσειν δὲ ἅπαντα D ταῦτα ἡσύχως, εὐσταλέως μεθ' ὑπουργίης τὰ πολλὰ τὸν νοσέοντα ὑποκρυπτόμενον ὧδε χρὴ, παρακελευόμενα ἱλαρῶς καὶ εὐδιεινῶς, σφέτερα δὲ ἀποτρεπόμενον, ἅμα μὲν ἐπιπλήσσειν μετὰ πικρίης καὶ ἐντάσεων, ἅμα δὲ παραμυθέεσθαι μετ' ἐπιστροφῆς, καὶ ὑποδέξιος μηδὲν ἀποδεικνύντα τῶν ἐσομένων, ἢ ἐνεστώτων αὐτέοισι. πολλοὶ γὰρ δι' αἰτίην ταύτην ἐφ' ἑκάτερα ἀπεώθησαν διὰ τὴν πρόρρησιν τὴν προειρημένην τῶν ἐνεστώτων, ἢ ἐπεσομένων. τῶν δὲ μανθανόντων ἔστω τις ὁ ἐφεστὼς, ὅκως τοῖσι παραγγέλμασιν οὐ πικρῶς χρήσηται, ποιήσῃ δὲ ὑπουργίην τὸ προσταχθέν. ἐκλέγεσθαι δὲ ἀπ' αὐτέων ἤδη τοὺς ἐς τὰ τῆς τέχνης εἰ E λημμένους, προσδοῦναί τι τῶν ἐς τὸ χρέος, ἢ ἀσφαλέως προσενεγκεῖν· ὅκως τε ἐν διαστήμασι μηδὲν λανθάνῃ σε, ἐπίτρεπε τὴν δὲ τοῖσιν ἰδιώτῃσι μηδέποτε διδοὺς περὶ μηδενός· εἰ δὲ μὴ, τὸ κακῶς πρηχθὲν εἰς σε χωρήσει τοῦ ψόγου. ἐὰν δὲ μήποτ' ἀμφιβόλως ἔχῃ ἐφ' ὧν τὸ μεθοδευθὲν χωρήσει, καὶ οὔ σοι τὸν ψόγον περιάψει, καὶ τευχθὲν δὲ πρὸς τὸ γένος ἔσται. προλέγε οὖν ταῦτα πάντα ἐπὶ τῶν ποιευμένων, οἷς καὶ ἐπεγνῶσθαι πρόκειται. τουτέων οὖν ἐόντων τῶν πρὸς εὐδοξίην, καὶ εὐσχημοσύνην, τῶν ἐν τῇ σοφίῃ, καὶ ἰητρικῇ, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσι τέχνῃσι, χρὴ τὸν ἰητρὸν διειληφότα τὰ μέρεα περὶ ὧν εἰρήκαμεν, περιεννύμενον F πάντοτε τὴν ἑτέρην διατηρέοντα φυλάσσειν, καὶ παραδιδόντα ποιέεσθαι. εὔκλεα γὰρ ὄντα, πᾶσιν ἀνθρώποισιν διαφυλάσσεται. οἵ τε δι' αὐτέων ὁδεύσαντες δοξαστοὶ πρὸς γονέων καὶ τέκνων. κἤν τινες αὐτέων μὴ πολλὰ γινώσκωσιν, ὑπ' αὐτέων τῶν πρηγμάτων ἐς σύνεσιν καθίστανται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΡΙΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

GALENI QVOD OPTIMVS MEDICVS SIT QVOQVE PHILOSOPHVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Πόσον τοῖς ἰατρικοῖς ἡ διαλεκτική τε, καὶ ἡ τῆς φιλοσοφίας γνῶσις ὠφελεῖ.

ARGVMENTVM LIBRI.

Quantum vtilitatis ars disserendi, philosophiaeque cognitio Medicis afferat.

ΟΙΟΝ τι πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ἐπιθυμοῦντες μὲν ὀλυμπιονῖκαι γενέσθαι, μηδὲν δὲ πράττειν ὡς τούτου τυχεῖν, ἐπιτηδεύοντες, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ πρῶτον ἁπάντων ἡγοῦνται, γενέσθαι δὲ αὐτοὺς ἐν ὁμοίοις ἐκείνῳ, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσι. ὁ μὲν γὰρ, οὐ μικρὰν μοῖραν εἰς ἰατρικὴν φησὶ συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρονομίαν, καὶ δηλονότι τὴν ταύτης ἡγουμένην ἐξ ἀνάγκης γεωμετρίαν. οἱ δ᾽ οὐ μόνον αὐτοὶ μετέρχονται τούτων οὐδέτερον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετιοῦσι μέμφονται. καὶ μὲν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὁ μὲν ἀκριβῶς ἀξιοῖ γιγνώσκειν, ἀρχὴν εἶναι φάσκων αὐτὴν τοῦ κατ᾽ ἰατρικὴν λόγου παντός. οἱ δ᾽ οὕτω καὶ περὶ τούτων σπουδάζουσι, ὡς οὐ μόνον ἑκάστου τῶν μορίων οὐσίαν, ἢ πλοκὴν, ἢ διάπλασιν, ἢ μέγεθος, ἢ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὴν θέσιν ἐπίστανται. καὶ μὲν γε ὡς ἐκ τοῦ μὴ γιγνώσκειν κατ᾽ εἴδη τε, καὶ γένη διαιρεῖσθαι τὰ νοσήματα, συμβαίνει τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτάνειν τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν, Ἱπποκράτῃ μὲν εἴρηται προτρέποντι τὴν λογικὴν ἡμᾶς ἐξασκεῖν θεωρίαν. οἱ δὲ νῦν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἠσκῆσθαι κατ᾽ αὐτὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν, ὡς ἄχρηστα μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. οὕτω δὲ καὶ τοῦ προγιγνώσκειν τε τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ παρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τῷ κάμνοντι νοσήματα, πολλὴν χρῆναι πεποιῆσθαι πρόνοιαν, Ἱπποκράτης φησίν. οἱ δὲ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδάκασιν, ὥστ᾽ εἴ τις αἱμορραγίαν, ἢ ἱδρῶτα προείπῃ, γόητά τε καὶ παραδοξολόγον ἀποκαλοῦσιν. σχολῇ γ᾽ ἂν οὗτοι, τ᾽ ἄλλα προλέγοντός τινος ἀνάσχοιντο·

QVOD moris patiuntur Athletarum plerique, cupientes quidem Olympiorũ victores euadere, nihil autem moliri, quò id consequantur studentes: Idem & multis Medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac omnium principem existimant. Vt autem fiant illi inter similes, ipsi omnia potius quàm id agunt. Is etenim non exiguam partem ad Medicinam ait Astronomiam conferre; ac omninò eam quę ipsam necessariò praecedit Geometriam. Ij verò non solùm ipsi ab his vtrisque abhorrent, sed eas sectantes coarguunt. Ille idem naturam corporis, quam totius medicinae ordinis principium statuit, optimè cognoscendam esse praecipit: at iidem isti in ea re ita studium ponunt, vt non modò nullius ex partibus corporis substantiam, aut formationem, aut magnitudinem, aut nexum, aut quae est cum propinquis communicatio, sed ne posituram quidem noscant. Idémque quod per genera speciésque ignota sit morborum diuisio, idcirco medicis à curandi scopis errare contingat, animaduertit Hippocrates, quum nos ad rationalem contemplationem adhortatur: nostrae verò aetatis medici ita ab eius studio auersi sunt, vt eos etiam qui in ea re operam consumant, quasi inutilia tentantes reprehendant. Sic & ille idem Hippocrates ad praecognitionem morborum, & qui praeteriere, & qui praesentes, & qui futuri aegro corpori sint, multam nobis parari oportere prouidentiam admonuit: at iidem medici huic etiam artis parti vsque adeò operam nauant, vt si quis fluxum sanguinis è naribus, aut sudorem praedixerit, eum & magum, & admirabilia contráque opinionem omnium loquentem exclament: vt iidem isti multò etiam minus, si quid aliud praedictum sit, sustineant: multò

multò minus formam rationis victus ad morbi futurum vigorem constituant, quanquam eiusmodi rationem ciborum habendam censet Hippocrates. Quid igitur reliquum est, in quo virum æmulantur? siquidem non in dicendi grauitate, cuius laudem ille assecutus est: hi verò ita sunt ab ea virtute remoti, vt eorum multos videre liceat bis verbo in vno peccantes, quod ne intelligi quidem facilè potest. Quibus de rebus quærendam causam putaui, ob quam isti, quanquam omnes virum admirantur, a lectione tamen eiusdem scriptoris sese auertant; vel si quis eius scripta legit, non tamen ea intelligat, quæ ab auctore dicuntur; vel, etiam si intelligat, non tamen ad eam intelligentiam exercitationem adiungat, vt disciplinam confirmet, atque ad habitum perducat, compertum habens nos eam laudem, quæ in quocunque rerum genere summa est, voluntate simul & potentia consequi, vt quisquis earum altera careat, eum à fine quem expectat, frustrari necesse sit. Etenim ne ab Athletarum exemplo discedam, aut quia carent innata corporis habilitate, aut quia sine exercitatione id languescere sinunt: idcirco quòd optant id consequi non posse videmus. At illis iisdem Athletis, si corporis habitus dignus victoria sit, si exercitatio reprehensione careat, quid est quòd eos impedire possit ne coronam è certamine ferant? Num igitur vtriusque rei inopes nostri temporis medici sunt, vt neque voluntatem satis dignam in artis studium conferant? an quum alteram habeant altera carent? Nunc igitur nasci neminem, qui artis capax tam humanæ sit, alienum à ratione mihi videtur, quum mundus idem sit qui olim fuit, anni tempora eundem ordinem seruent, Sol circuitus suos nulla ex parte mutatos percurrat, denique quæque stella, siue fixa, siue errans eandem omninò status rationem retineat. Verùm rationabile est tum propter malam educationem, qua temporibus his vtuntur homines, tum propter diuitias virtuti præpositas, vel qualis Phidias inter plastas, vel qualis inter pictores Appelles, vel qualis inter medicos Hppocrates, talem hac ætate effici neminem, quanquam nobis, quibus post antiquos illos nasci contigit, & ab iisdem artes plurimum prouectas accipere, non paulò plus commodi ad artes ipsas datum est. Facillimum ergo erat nos ea quæ vt inueniret, diu elaborauit Hippocrates breui tempore edoctos, quod vitæ supererat, id in iis quæ arti deerant, inueniendis consumere. At quisquis plus diuitiis quàm virtuti tribuit, artémque non de hominibus bene merendi, sed quæstus gratia petit, eum non licet artis finem expetere; quem si expetimus, ante ditescent alij, quàm nos ad id quod habemus animo perueniamus: non enim simul possumus & pecuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: sed qui alteram vehementius appetat, alteram contemnat necesse est. Quid igitur? an nostris seculis quenquam memorare possumus, qui tantum habere cupiat, quantum satis sit ad vsum vitæ necessarium? an reperiri liceat, qui non verbis tantum effingere, sed etiam propriis vitæ exemplis docere possit diuitiarum terminum, qui quidem sit secundum naturam, non vltra quàm vt fames, sitis, frigus absit, progredi? sed si quis eiusmodi est, is & Artaxerxis, & Perdicæ potestatem contemnet, nec vnquam in

A χολῇ δ' ἄν ποτε, τῆς διαίτης τὸ σχῆμα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ νοσήματος ἀκμὴν καταστήσαιντο, καὶ μὴν Ἱπποκράτης οὕτως γε διαιτᾶν κελεύει. τί δὴ οὖν ἐστι τὸ ὑπόλοιπον εἰς ὃ ζηλοῦσι τὸν ἄνδρα; οὐ γὰρ δὴ τήνδε τῆς ἑρμηνείας δεινότητα, τῷ μὲν γε καὶ τοῦτο κατώρθωται. τοῖς δ' οὕτω τοὐναντίον, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἐστιν ἰδεῖν καθ' ἓν ὄνομα δὶς ἁμαρτάνοντας, ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. διὰ τοῦτ' ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, ἥτις ποτ' ἐστὶ δι' ἥν, καίτοι θαυμάζοντες ἅπαντες τὸν ἄνδρα, μήτ' ἀναγινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, μήτ' εἰ καὶ τοῦτό τις πράξειεν, συνίησι τῶν λεγομένων, ἢ εἰ καὶ τοῦτο εὐτυχήσειεν, ἀσκήσει τὴν
B θεωρίαν ἐπεξέρχεται, βεβαιώσασθαί τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλόμενος, εὑρίσκων δὴ καὶ σύμπαντα κατορθούμενα, βουλήσει τε καὶ δυνάμει τοῖς ἀνθρώποις παραγιγνόμενα. θατέρου δ' αὐτῶν ἀτυχήσαντι, τὸ καὶ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀναγκαῖον ἀποτυχεῖν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητάς, ἢ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀφυΐαν, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀσκήσεως ἀμέλειαν ὁρῶμεν ἀποτυγχάνοντας τοῦ τέλους. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τοῦ σώματος φύσις ἀξιόνικος ᾖ, καὶ τὰ τῆς ἀσκήσεως ἀμεμπτα, τίς μηχανὴ μὴ οὐ πολλῷ ἀνε-
C λέσθαι τόνδε στεφανίτας ἀγῶνας. ἆρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἰατροὶ δυστυχοῦσιν, οὔτε δύναμιν, οὔτε βούλησιν ἀξιόλογον ἐπιφερόμενοι, περὶ τὴν τῆς τέχνης ἄσκησιν, ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖς ὑπάρχει, θατέρου δ' ἀπολείπονται. τὸ μὲν δὴ μηδένα φύεσθαι δύναμιν ἔχοντα ψυχικὴν ἱκανὴν καταδέξασθαι τέχνην οὕτω φιλάνθρωπον, οὔ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν. ὁμοίου γὰρ τοῦ κόσμου, καὶ τότ' ὄντος, καὶ νῦν, καὶ μήτε τῶν ὡρῶν τῆς τάξεως ὑπηλλαγμένης, μήτε τῆς ἡλιακῆς περιόδου μετακεκοσμημένης, μήτ' ἄλλου τινὸς ἀστέρος, ἢ ἀπλανοῦς, ἢ πλανωμένου με-
D ταβολήν τινα ἐσχηκότος. εὔλογον δὲ διὰ μοχθηρὰν τροφήν, ἣν οἱ νῦν ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ διὰ τὸ τὸν πλοῦτον ἀρετῆς εἶναι τιμιώτερον, οὔθ' οἷος Φειδίας ἐν πλάσταις, οὔθ' οἷος Ἀπελλῆς ἐν γραφεῦσιν, οὔθ' οἷος Ἱπποκράτης ἐν ἰατροῖς, ἔτι γίνεσθαί τινα. καίτοι τό γε ὑστέροις τῶν παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ τὰς τέχνας ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ πλεῖστον προηγμένας παραλαμβάνειν, οὐ μικρὸν ἦν πλεονέκτημα. τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εὑρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ, ῥᾷστον ἦν ἐν ὀλίγοις τοῖς ἔτεσιν ἐκμαθόντα τῷ λοιπῷ χρόνῳ τοῦ βίου πρὸς τὴν τῶν λειπόντων εὕρεσιν
E καταχρήσασθαι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς τιμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην οὐκ εὐεργεσίας ἀνθρώπων ἕνεκεν, ἀλλὰ χρηματισμοῦ μαθόντα, τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰρ ἕτεροι πλουτῆσαι πρὶν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ τέλος αὐτῆς ἀφικέσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνατὸν ἅμα χρηματίζεσθαί τε, καὶ οὕτω μεγάλην ἐπασκεῖν τέχνην, ἀλλ' ἀνάγκη καταφρονῆσαι θατέρου, τὸν ἐπὶ θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον. ἆρ' οὖν ἔχομέν τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων κτήσεως, εἰς ὅσον ὑπηρετεῖν ἐξ αὐ-
F τῆς ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις τοῦ σώματος; ἔστι τις ὁ δυνάμενος οὐ μόνον λόγῳ πλάσασθαι, ἀλλ' ἔργῳ διδάξασθαι τοῦ κατὰ φύσιν πλούτου τὸν ὅρον, ἄχρι τοῦ μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν προϊόντος; καὶ μὴν εἴ τις γ' ἐστὶ τοιοῦτος, ὑπερόψεται μὲν Ἀρταξέρξου τε καὶ Περδίκκου. καὶ τοῦ μὲν οὐδ' ἂν εἰς ὄψιν ἀφι-

κοιτό ποτε. τὸ δ᾽ ἰάσεται μὲν, νοσοῦντα νόσημα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης δεόμενον, οὐ μὴν ἀξιώσει γε διὰ παντὸς συνεῖναι, θεραπεύσει δὲ τοὺς ἐν Κρανῶνι καὶ Θάσῳ, καὶ ταῖς ἄλλαις πολίχναις πένητας. ἀπολείψει δὲ Κῴοις μὲν καὶ πολίταις Πόλυβόν τε, καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς, αὐτὸς δὲ πᾶσαν ἀλώμενος ἐφεξῆς τὴν Ἑλλάδα. χρὴ γὰρ αὐτὸν γράψαι τι, καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἵν᾽ οὖν κρίνῃ τῇ πείρᾳ τὰ ἐκ λόγου διδαχθέντα, χρὴ πάντως αὐτὸν πόλεως θεάσασθαι αὐτόπτην τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένης, καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον, καὶ τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, καὶ τῆς δυσμάς. ἰδεῖν δὲ καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κειμένην, καὶ τὴν ἐφ᾽ ὑψηλῷ, καὶ τὴν ἐπακτοῖς ὕδασι χρωμένην, καὶ τὴν πηγαίοις, καὶ τὴν ὀμβρίοις, καὶ τὴν ἐκ λιμνῶν, καὶ ποταμῶν. ἀμελῆσαι δὲ καὶ εἰ μηδ᾽ εἴ τις ψυχροῖς ἄγαν ὕδασι, μηδ᾽ εἴ τις θερμοῖς χρῆται, μήτε νιτρώδεσι, μήτε στυπτηριώδεσιν, ἤ τισιν ἑτέροις τοιούτοις. ἰδεῖν δὲ καὶ ποταμῷ μεγάλῳ προσοικοῦσαν πόλιν, καὶ λίμνῃ, καὶ ὄρει, καὶ θαλάττῃ, καὶ τ᾽ ἄλλα πάντα νοῆσαι, καὶ περὶ ὧν αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὥστε οὐ μόνον ἀνάγκη χρημάτων καταφρονεῖν, τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἐσχάτως ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναί τινα μεθυσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις προσκείμενον, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν, αἰδοίοις καὶ γαστρὶ δουλεύοντα. σωφροσύνης γοῦν φίλος, ὥσπερ γε καὶ ἀληθείας ἑταῖρος, ὅ γ᾽ ἀληθὴς ἰατρὸς, ἐξεύρηται. καὶ μὴν δὴ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν χάριν τοῦ γνῶναι πόσα τὰ πάντα κατ᾽ εἴδη τε καὶ γένη νοσήματα ὑπάρχει. καὶ πῶς ἐφ᾽ ἑκάστου ληπτέον ἔνδειξίν τινα ἰαμάτων. ἡ δ᾽ αὐτὴ μέθοδος ἥδε, καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτὴν διδάσκει φύσιν, τήν τ᾽ ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, ἃ δι᾽ ἀλλήλων ὅλα κέκραται, καὶ τὴν ἐκ τῶν δευτέρων τῶν αἰσθητῶν, ἃ δὴ καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορεύεται, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, τὴν ἐκ τῶν ὀργανικῶν μορίων. ἀλλὰ καὶ τίς ἡ χρεία τῷ ζώῳ τῶν εἰρημένων ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια, δέον μὲν ἄγειν καὶ ταῦτα μὴ ἀβασανίστως, ἀλλὰ μετ᾽ ἀποδείξεως πεπιστεῦσθαι, πρὸς τῆς λογικῆς δήπου διδάσκεται μεθόδου. τί δὴ οὖν ἔτι λείπεται πρὸς τὸ μὴ εἶναι φιλόσοφον τὸν ἰατρὸν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην; εἰ γὰρ, ἵνα μὲν ἐξεύρῃ φύσιν σώματος, καὶ νοσημάτων διαφορὰς, καὶ ἰαμάτων ἐνδείξεις ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνάσθαι προσήκει, ἵνα δὲ φιλοπόνως τῇ τούτων ἀσκήσει παραμένῃ, χρημάτων τε καταφρονεῖν καὶ σωφροσύνην ἀσκεῖν, πάντα ἤδη τῆς φιλοσοφίας ἔχοι τὰ μέρη, τό τε λογικὸν, καὶ τὸ φυσικὸν, καὶ τὸ ἠθικόν. οὐ γὰρ δὴ δέος γε, μὴ χρημάτων καταφρονῶν, καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ἄτοπόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπειθούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκαῖον ἔχειν αὐτόν. σύμπασαι γὰρ ἀλλήλαις ἕπονται, καὶ οὐχ οἷόν τε μίαν ἡντιναοῦν λαβόντι, μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας εὐθὺς ἀκολουθούσας ἔχειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδεμένας. καὶ μὴν εἴ γε πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς μάθησιν, καὶ πρὸς τὴν ἐφεξῆς ἄσκησιν, ἀναγκαία τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ἡ φιλοσοφία, δῆλον ὡς ὅστις ἂν ἰατρὸς ᾖ, πάντως οὗτος ἐστὶ καὶ φιλόσοφος. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὅτι πρὸς τὸ χρῆσθαι καλῶς τῇ τέχνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἰατροῖς, ἀποδείξεως ἡγοῦμαί τινος

A cōspectū illius ibit, huic verò sic ęgrotāti vt Hippocratis artē desideret, medebitur quidem, non tamē semper cum eo esse volet, sed Cranonē & Thasum, aliaq; ad oppida multa proficiscetur, vt pauperibus his locis ægrotātib. curationes adhibeat. Cois hominibus ciuibusq; suis Polybū aliósque discipulos relinquet: ipse Græciam peragrans omnē perquiret: nā eum scribere aliquid de natura locorū oportet, quam vt, quemadmodū ratione didicit, sic experimentis comprobet: eum vrbes intueri propriis oculis necesse est, nunc eam quæ versa ad meridiē est, nunc quæ ad septentrionem, nunc quæ ad Solis B ortum, nunc quæ ad occasum; cernere etiam quæ humili loco, quæve excelso posita sit: eam cōtemplari quæ aquis obnoxia, siue eæ littoribus maris superfluant, siue de fontibus scaturiāt, siue de cœlo decidant, siue ex stagnis fluuiísve redundēt, alluatur: visere eam etiam quæ ad magnū flumen, quæve ad stagnum, quæ ad mare, aut ad mōtes sita est: quærere siqua algens aquis vehementer frigidis, siqua calidis vtatur, & siqua nitrosis, aluminosisve, aut siquæ aliæ eius generis sunt: ad summam, ne agam de singulis, cætera omnia considerare oportet, quæ nos & ipse Hippocrates edocuit. Quas ob causas si quis talis futurus est, cum nō mo- C dò aspernari diuitias, sed etiam summo labore, atque industria vti necesse est: at non licet industriū esse quenquam, qui se aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: denique qui pudendis ventrique indulgeat. Ex quo efficitur vt si quis verus medicus est, idem sit vt veritatis, sic etiam temperantiæ amicus, illúdq; intelligitur eundem esse methodi rationalis studiosum, vt morborum quot genera sint, speciésq; cognoscat, vtq; in singulis illis quo pacto sumenda sit indicatio remediorū intelligat, atq; hac eadem methodo ipsam corporis naturam docemur, & quæ ex primis constant elemētis, D quæ tota inter se temperata sunt, & quæ ex secūdis cōposita est, quę & sensibilia sunt, & (vt eo nomine vtar) similaria appellantur: & quæ tandem ex partibus organicis expletur, quinetiam & quæ vtilitas ex omni harum partium genere, & quæ actio animalibus est, ex illa eadem methodo cognoscimus: quandoquidem & eas oportet nō inexploratas negligere, sed demonstratione perceptas habere. Quid igitur? an aliquid iam restat cur medicus non philosophus sit, is, inquam, medicus, qui arti operā Hippocrate dignam impendat? si enim vt corporis naturam cognoscat, & morborum differentias, & E præsidiorum indicationes, eum rationalē contemplationem exercere oportet, vt autem in harum rerum studio industriam ponat retineátque, diuitias contemnere & temperantia vti necesse est, hic iam omnes philosophiæ partes habebit, & quæ ad disserendi rationē, quam logicā: & quæ ad rerum naturam, quam physicā: & quæ ad mores, quam ethicam Græci dicunt, attinet. Nec verò timendum est ne qui pecuniam contemnat & temperantiam seruet, is turpe quicquā aut vitiosum cōmittat: quidquid enim homines iniustè audent, id aut auaritia impellente, aut voluptate perstringente cōmittunt; sic & reliquas virtutes eundem habere necesse est: F quandoquidē omnes inter se cōnexæ sunt: nec potest qui vnā habet, non cæteras omnes statim habere, tanquā ex vno fune reuinctas. Si igitur vt & artē primùm intelligant, & eandē deinde exerceant, philosophia medicis necessaria est, haud dubiū relinquitur, quin siquis medicus est, idē omninò sit & philosophus; non enim illud demonstrationē desiderare

derare arbitror, ſiquis arte medica probè vſurus ſit, ei opus philoſophia eſſe, quum non deſint, quos tam pecuniarum cupidos ſæpe videamus, vt venefici, non medici ſint: artémque in contrarium ſcopo eiuſdem abuſum detorqueant. Num igitur iam de nominibus certabis nugiſque contendes, vt temperatum, continentem, diuitias infra ſe ducentem, iuſtum debere eſſe medicum dicas; non tamen philoſophum? eundémque corporum naturas cognoſcere, inſtrumentorum actiones, partium vſus, morborum differentias, curationúmque indicationes, non tamen operam diſciplinæ rationali dediſſe? an rebus conceſſis te contendere de ſolis nominibus pudebit? at ſero quidem, ſatius tamen, vt iam reſipiſcas, nec vt graculus, aut coruus de vocibus contendas, ſed in inquirenda rerum veritate operam conſumas: non enim habes, cur ſutorem bonum aut textorem, ſine diſciplina & exercitatione quemquam effici poſſe neges, iuſtum verò aliquem, aut temperantem, aut demonſtrationis peritum, aut rerum naturam ſcientem repente apparere dicas, quanquam neque doctoris eruditione, neque ſui ipſius exercitatione ſit vſus. Itaque ſi hoc impudentiæ eſt, illud hominis non de rebus, ſed de nominibus altercantis, certè nos primum ſtudium debemus in philoſophia conſumere, ſi veri Hippocratis æmuli eſſe volumus, quod ſi fecerimus, nihil impediet quo minus eò meliores efficiamur, nedum ſimiles; ſi cognitis iis quæ ab illo benè dicta ſunt, cætera quæ arti deſunt, ipſi inueniamus.

χρήζειν, ἑωρακότας γε πολλάκις ὡς φαρμακεῖς εἰσιν οὐκ ἰατροί· καὶ χρῶνται τῇ τέχνῃ πρὸς τοὐναντίον, ἢ πέφυκεν, οἱ φιλοχρήματοι. πότερον οὖν περὶ ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσῃ, καὶ ληρείσῃς ἐρίζων ἐγκρατῆ μὲν, καὶ σώφρονα, καὶ χρημάτων κρείττονα, καὶ δίκαιον ἀξιῶν εἶναι τὸν ἰατρὸν, οὐ μὴν φιλόσοφόν γε, καὶ φύσιν γινώσκειν τῶν σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὀργάνων, καὶ χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς νοσημάτων, καὶ θεραπειῶν ἐνδείξεις, οὐ μὴν ἠσκῆσθαί γε κατὰ τὴν λογικὴν θεωρίαν, ἢ τὰ πράγματα συγχωρήσας, περὶ ὀνομάτων αἰδεσθήσῃ διαφέρεσθαι; καὶ μὴν ὀψὲ μὲν· ἄμεινον δὲ νῦν γοῦν σωφρονήσαντά σε, μηδ' ἢ καθάπερ κολοιὸν, ἢ κόρακα περὶ φωνῶν ζυγομαχεῖν, ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων σπουδάζειν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὡς ὑφάντης μέν τις, ἢ σκυτοτόμος ἀγαθὸς ἄνευ μαθήσεώς τε καὶ ἀσκήσεως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, δίκαιος δέ τις, ἢ σώφρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἐξαίφνης ἀναφανήσεται, μήτε διδασκάλοις χρησάμενος, μήτ' αὐτὸς ἐπασκήσας ἑαυτόν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ' ἀναίσχυντον, καὶ θάτερον οὐ περὶ πραγμάτων ἐστὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρίζοντος, φιλοσοφητέον ἡμῖν ἐστι πρότερον, εἴπερ Ἱπποκράτους ἀληθῶς ἐσμὲν ζηλωταὶ, κἂν τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν κωλύει μὴ παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γίνεσθαι, μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνῳ γέγραπται, τὰ λείποντα δ' αὐτοὺς ἐξευρίσκοντας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ
Η ΙΑΤΡΟΣ.
GALENO ASCRIPTA INTRODVCTIO
SEV MEDICVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τοῦτο τὸ βιβλίον περιέχει τὰ περὶ ἰατρικῆς τεχνολογούμενα.

ARGVMENTVM LIBRI.

Hic liber complectitur præcepta artis Medicæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πῶς εὕρηται ἡ ἰατρική.

Ἑ ΛΛΗΝΕΣ τὴν τεχνῶν τὰς εὑρέσεις, ἢ θεῶν παισὶν ἀνατιθέασιν, ἢ τισιν ἐγγὺς αὐτῶν οἷς πρῶτοι οἱ θεοὶ πάσης τέχνης ἐκοινώνησαν. οὕτως οὖν καὶ τὴν ἰατρικὴν πρῶτον μὲν Ἀσκληπιὸν παρ' Ἀπόλλωνος τοῦ πατρὸς φασιν ἐκμαθεῖν, καὶ ἀνθρώποις μεταδοῦναι, διὸ καὶ δοκεῖ εὑρετὴς γεγονέναι αὐτῆς. πρὸ δὲ Ἀσκληπιοῦ τέχνη μὲν ἰατρικὴ οὔπω ἦν ἐν ἀνθρώποις, ἐμπειρίαν δέ τινα οἱ παλαιοὶ εἶχον φαρμάκων, καὶ βοτανῶν, οἷα παρ' Ἕλλησι Χείρων ὁ κένταυρος ἠπίστατο, καὶ οἱ ὑπὸ τούτου παιδευθέντες ἥρωες, ὅσα τε εἰς Ἀριστέα, καὶ Μελάμποδα, καὶ Πολύειδον ἀναφέρεται. παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις ἦν μὲν καὶ ἡ τῶν βοτανῶν χρῆσις, καὶ ἡ ἄλλη φαρμακεία, ὡς καὶ Ὅμηρος μαρτυρεῖ λέγων,

> Αἰγυπτίη γῆ πλεῖστα φέρει, ζείδωρος ἄρουρα
> φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

ἐκ δὲ τῆς ἐν ταῖς ταριχείαις ἀνασχίσεως τῶν νεκρῶν, πολλὰ καὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ, παρὰ τοῖς πρώτοις ἰατροῖς εὑρῆσθαι δοκεῖ. τινὰ δὲ ἐκ περιπτώσεώς φασιν ἐπινενοῆσθαι, ὡς τὸ παρακεντεῖν τοὺς ὑποκεχυμένους, ἐκ τοῦ περιπεσεῖν αἶγα, ἥτις ὑποχυθεῖσα ἀνέβλεψεν, ὀξυσχοίνου ἐμπαγείσης εἰς τὸν ὀφθαλμόν. καὶ τὸ κλύζειν δὲ ἀπὸ τῆς ἴβεως φασιν εὑρεθῆναι, πληρούσης τὸ περὶ τὸν τράχηλον δέρμα, ὡς κλυστῆρος ἄσκωμα θαλασσίου ὕδατος καὶ Νειλαίου, καὶ διὰ τοῦ ῥάμφους ἐνιείσης ἑαυτῇ ὄπισθεν. φησὶ δὲ καὶ Ἡρόδοτος ὁ ἱστοριογράφος, τὸ παλαιὸν ἐν ταῖς τριόδοις προτίθεσθαι τοὺς νοσοῦντας, τοὺς δὲ περιπεσόντας τοῖς αὐτοῖς νοσήμασιν ὑφηγεῖσθαι, οἷς χρησάμενος ἕκαστος ἐθεραπεύθη, καὶ οὕτως ἐκ τῆς τῶν πολλῶν

CAPVT PRIMVM.

Quomodo inuenta sit Medicina.

A

INVENTIONES artium Græci, vel Deorum filiis vel quibusdam eorum propinquis, quibus Dij artem primi communicauerunt omnem, referunt acceptas; hac igitur ratione Medicinam, primum Æsculapium ab Apolline patre didicisse & hominibus tradidisse dicunt, & ideo primus eius videtur inuentor, porrò ante illum nondum inter homines erat Medicina, sed veteres medicamentorum & herbarum experientiam quandam habuere, qualem apud Græcos Chiron Centaurus & ab eo heroes eruditi nouerant, quæ Aristeo, Melampodi & Polyeido adscribuntur. Apud Ægyptios sanè præter herbas, aliam quoque medicamentorum rationē in vsu fuisse Homerus hunc in modum testatur:

B

> *Fertilis Ægyptus rerum, medicamina mixta,*
> *Optima multa, simul deterrima plurima, gignit.*

Porrò ex cadauerum dissectione, quam in condiendis iis habere moris erat, multa etiam, quæ manu administrantur, apud primos medicos inuenta esse videntur. Quædam dicuntur ex casu obseruata fuisse, vt suffusos pungere, inde quòd capra quæpiam ex suffusione malè habens, iunco aculeato in oculum impacto, visum receperit. Quin & clysteris vsum ab Ibi profectum esse scribunt. Hæc enim colli cute tanquam clysteris vtre, marina, Nilique aqua impleta, rostro eā sibi ipsi per anum indit. Scribit etiam Herodotus historicus, quondam ægris per compita expositis, illos qui iisdem aliquando morbis laborauerant, referre solitos, quibus vnusquisque vsus, sanitatem recuperasset: atque hoc modō ex multorum

C

vſu, ac experimentis rem medicam conflatam eſſe. Sed hæc quidem experientia ratione vacua, nondumque rationalis fuit. Cæterùm perfectam medicinam & omnibus numeris ſuis abſolutam nimirum diuinam aio, Æſculapius ſolus inuenit, illam verò quæ inter homines verſatur, huius ſucceſſores Aſclepiadæ poſteris acceptam tradiderunt, maximè Hippocrates, qui omnibus facilè præcelluit, primúſque perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

CAPVT II.

Quæ medicinæ principia.

PRincipia medicinæ tria ſunt vnum inuentionis, alterum conſtitutionis, tertium interpretationis. Inuentionis igitur medicinæ (vt ſimpliciter dicam) vetuſtiſſimum planè, citráque rationem principium, experientia eſt: quemadmodum apud Ægyptios, & reliquos omnes barbaros. Redigendi verò in artis conſtitutionem, ſicut Aſclepiadarum medicinam, ratio & experientia. Interpretationis, vt ſcribit Athenæus, vel traditionis, quemadmodum quidam dicunt, initium, naturalis eſt ſpeculatio. Eſtſiquerò ſimpliciter & Hippocrates dixit, *Medicinæ rationis initium primum natura eſt*: nam à naturæ inſpectione Dogmatici auſpicantur, quoniam ex iis, quæ ſecundum naturam ſunt, & illa quæ contra habent, poſſunt cognoſcere, at ſine naturalium cognitione illa, quæ à naturali habitu recedunt, ſcire nemo poteſt. Quin etiam in curando naturæ ſpeculationem ſimiliter requirunt: quandoquidem ex naturali admouendorum auxiliorum potentia, quæ cuilibet morbo idonea ſunt, accipiunt. Qui verò ex aliis ſectis naturæ contemplationem aſpernantur, vtrique à quibus præſidia afferendi habitum finxere, incipiunt. Methodici ex communitatum indicatione, Empirici ex obſeruatione experimentali. Quâ enim ratione Dogmaticis medicæ rationis natura, eadem Empiricis experientia plerúmque, & ferè ſemper in iiſdem, & pari modo contingens, principium exiſtit. Ab hac ſiquidem hiſtoriam quoque ſuam exordiuntur, & ſecundum hanc, ab alio ad aliud ſimile tranſeunt. Sed methodicis euidentium ſimilitudinis inſpectio, vel communitatum apparentium cognitio, principium dicitur.

CAPVT III.

Quot ſectæ medicorum, quæque earum notæ.

SEctæ medicorum tres ſunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis, naturæ rationem præbet, morborum cauſas inquirit, & ſignis ad illarum inuentionem vtitur, curationem capit à contrario, prout cauſæ exigunt. Nam contrariorum contraria ſunt remedia. Quatuor ergo ſunt, quæ rationalem ſectam deſignant, naturæ inſpectio, cauſarum ratio, ac ſignorum æſtimatio, & quartum, nempe quòd cauſæ ipſis curationem dictant. Empirica ad aſſidentium accidentium concurſus, quæ ægris adſunt, reſpicit, & conuenientem accidentibus curationem obſeruat, idque nec morbo cognito, nec cauſa inquiſita. Contenta eſt autem obſeruatione in accidentibus, per eorum quæ admouentur experientiam

A πείρας συνηρανίσθαι τὰ τῆς ἰατρικῆς. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ἄλογος ἡ πεῖρα, καὶ οὔπω λογική. τελείαν δὲ ἰατρικὴν, καὶ τοῖς ἑαυτῆς μέρεσι συμπεπληρωμένην, τὴν μὲν ὡς ἀληθῶς θείαν, Ἀσκληπιὸν μόνον εὑρεῖν, τὴν δ᾽ ἐν ἀνθρώποις, τοὺς Ἀσκληπιάδας παρὰ τούτου διαδεξαμένους, τοῖς ἔπειτα παραδοῦναι, μάλιστα δὲ Ἱπποκράτης, ὃς πάντων ὑπερήνεγκε, καὶ πρῶτος εἰς φῶς ἐξήνεγκε τὴν τελείαν παρ᾽ Ἕλλησιν ἰατρικήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

B *Τίνες ἀρχαὶ ἰατρικῆς.*

ΑΡχαὶ οὖν τῆς ἰατρικῆς, τρεῖς· ἡ μὲν εὑρέσεως, ἡ δὲ ἐκ τοῦ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἡ δὲ ὑφηγήσεως. εὑρέσεως μὲν οὖν ἁπλῶς τῆς ἐν τῇ ἰατρικῇ ἡ παλαιοτάτη, καὶ ἄνευ λόγου ἀρχὴ, ἡ πεῖρα, ὡς παρὰ Αἰγυπτίοις, καὶ πᾶσι βαρβάροις. τοῦ δὲ εἰς σύστημα τέχνης ἀγαγεῖν, ὡς τὴν τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἰατρικὴν, ταύτης δὲ ἀρχὴ λόγος, καὶ πεῖρα. ὑφηγήσεως δὲ, ὥς φησιν Ἀθήναιος, ἢ παραδόσεως καθώς τινες λέγουσιν, ἀρχὴ ἡ φυσικὴ θεωρία. ἁπλῶς δὲ καὶ Ἱπποκράτης ἔφη, ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰατρικῇ λόγου, ἡ φύσις C πρώτη· ἀπὸ γὰρ τοῦ φυσιολογεῖν ἄρχονται οἱ δογματικοὶ, ἐπεὶ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν, καὶ τὰ παρὰ φύσιν δύνανται εἰδέναι, ἄνευ δὲ τοῦ γνῶναι τὸ κατὰ φύσιν, τὸ παρὰ τοῦτο ἔχον, οὐχ οἷόν τε ἐπίστασθαι. καὶ ἐν ταῖς θεραπείαις ὁμοίως δέονται τῆς φυσιολογίας, ἐπεὶ ἀπὸ τῆς φυσικῆς δυνάμεως τῶν προσφερομένων βοηθημάτων, τὸ κατάλληλον αὐτῶν πρὸς τὰ πάθη λαμβάνουσιν. οἱ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας αἱρέσεις παραιτησάμενοι τὸ φυσιολογεῖν, ἄρχονται ἑκάτεροι ἀφ᾽ ὧν τὴν ἕξιν τοῦ προσφέρειν τὰ βοη-D θήματα περιεποιήσαντο· οἱ μὲν μεθοδικοὶ ἐκ τῆς τῶν κοινοτήτων ἐνδείξεως, οἱ δ᾽ ἐμπειρικοὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν πεῖραν τηρήσεως. ὥσπερ γὰρ τοῖς δογματικοῖς ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰατρικῇ λόγου, ἡ φύσις, οὕτω τοῖς ἐμπειρικοῖς ἀρχὴ, ἡ πεῖρα, ἡ πλειστάκις, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα. ἀπὸ ταύτης γὰρ, καὶ ἡ ἱστορία ἄρχεται, καὶ κατὰ ταύτην ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. τοῖς δὲ μεθοδικοῖς ἀρχὴ ἡ κατὰ τὰ φαινόμενα τοῦ ὁμοίου θεωρία, ἢ γνῶσις φαινομένων κοινοτήτων.

E ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Πόσαι αἱ αἱρέσεις ἐν ἰατρικῇ, καὶ τίνα χαρακτηρίζοντα αὐτάς.

ΑΙρέσεις δ᾽ ἐν ἰατρικῇ τρεῖς, λογικὴ, ἐμπειρικὴ, μεθοδική. λογικὴ μὲν, ἡ φυσιολογίαν παρέχουσα, καὶ τὰς αἰτίας τῶν νόσων ἐξετάζουσα, καὶ σημειώσει πρὸς εὕρεσιν τῶν αἰτίων χρωμένη, τήν τε θεραπείαν ἐξ ὧν ὑπαγορεύουσιν αἱ αἰτίαι, παραλαμβάνουσα καθ᾽ ὑπεναντίωσιν. τὰ γὰρ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. τέσσαρα οὖν ἐστι τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν λογικὴν αἵρεσιν· φυσιολογία, αἰτιολογία, σημείωσις, καὶ τέταρτον, τὸ ὑπαγορεύειν αὐταῖς τὰ αἴτια τῆς θεραπείας. ἐμπειρικὴ δέ F ἐστιν ἡ εἰς τὰς συνδρομὰς τῶν συμπτωμάτων, τῶν συνεδρευόντων ἐπὶ τῶν νοσούντων ἀφορῶσα, καὶ τὴν κατάλληλον πρὸς τὰ συμπτώματα θεραπείαν τετηρηκυῖα, οὔτε δὲ πάθος εἰδυῖα, οὔτε αἰτίας ἐξετάζουσα, ἀρκουμένη δὲ τῇ ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων, κατὰ πεῖραν τῶν προσφερομένων,

τηρήσει, χρωμένη δὲ καὶ ἱστορίᾳ τῇ τῶν προπεπειραμένων, καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει ἀπὸ τοῦ πεπειραμένου ἐπὶ τὸ ἀπείρασον, ὅμοιον δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον εἶδος. ὅσων τε γὰρ αὐτοὶ διὰ τῆς τῶν αὐτῶν πείρας τῆς ἐπὶ πολλῶν, καὶ πλεονάκις, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἐχούσης ἐπειράθησαν, ἢ περιπεσόντες κατὰ τύχην προεφύλαξαν, καὶ ταὐτὰ ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχοντα, θαῤῥοῦντες τούτοις χρῶνται, οὐ πολυπραγμονοῦντες τὰς ἐκ τῶν ποιοτήτων δυνάμεις αὐτῶν. πεπιστεύκασι δὲ καὶ τοῖς παλαιοτάτοις, ἀναγεγραμμένοις τὰ διὰ πείρας αὐτοῖς τετηρημένα, ἣν καλοῦσιν ἱστορίαν. χρῶνται δὲ καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, μεταβαίνοντες ἐπὶ τὰ μήπω εἰς πεῖραν αὐτοῖς ἐλθόντα, ὁπόταν ὅμοια φαίνηται τῇ κατὰ τὸ προὔχειν ἰδέᾳ· ὡς μαλάχη, καὶ βλίτον, καὶ τεῦτλον, καὶ λάπαθον. ἐπί τε τῶν δημητρείων, ὡς χόνδρος, καὶ ὄρυζα· καὶ τράκτυον. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἀκροδρύοις, ὡς ἄπιος, καὶ μῆλον κυδώνιον. χαρακτηρίζει οὖν καὶ τὴν ἐμπειρικὴν αἵρεσιν ταῦτα, τὸ εἰς τὰς συνδρομὰς ἀφορᾶν τῶν συμπτωμάτων, μήτε εἰς πάθος, μήτε εἰς αἴτια. δεύτερον ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις τῶν διὰ πείρας ἁρμοζόντων. τρίτον, ἱστορία τῶν προπεπειραμένων. τέταρτον, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. μεθοδικὴ δέ ἐστιν ἡ κοινότησιν προσέχουσα, καὶ τῇ τοῦ ὁμοίου θεωρίᾳ. πάντα γὰρ τὰ ἐπὶ μέρους πάθη εἰς δύο καθολικὰ ἀνάγουσιν, εἴς τε τὸ στεγνὸν, καὶ τὸ ῥοῶδες, ἃ καλοῦσι κοινότητας. γνωρίζουσι δὲ αὐτὰς ἀπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα γινομένων διαθέσεων, καθ' ἑκάτερον φαινομένων, καὶ οὐκ ἀδήλων. διὸ οὐ δέονται σημειώσεως, οἷον τὸ μὲν στεγνὸν, ἐκ τοῦ πεπυκνῶσθαι τὸ σῶμα πᾶν, καὶ ἐπισχέσθαι αὐτοῦ τὴν διάῤῥοιαν, καὶ πᾶσαν φαινομένην ἔκκρισιν ἐμποδίζεσθαι. τὸ δὲ ῥοῶδες, ἐκ τοῦ τήν τε ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος ἀραιῶδες, καὶ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις ἐπιτετάσθαι, καθ' ὁποιονοῦν μέρος τοῦ σώματος. διττὸν οὖν θεραπείας εἶδος ἐνδείκνυται αὐτοῖς τὰ γενικὰ δύο πάθη, χαλᾶν μὲν τὰ στεγνὰ, στέλλειν δὲ τὰ ῥοώδη. ὅταν δὲ ἐπιπεπλεγμένα ᾖ, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι. κοινότητας δὲ πάσας μὲν φαινομένας λέγουσιν· τούτων δὲ τὰς μὲν παθητικὰς, ὡς τὸ στεγνὸν, καὶ ῥοῶδες· τὰς δὲ θεραπευτικὰς, ὡς τὸ χαλᾶν, καὶ στέλλειν· τὰς δὲ καιρικὰς, ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν, παρακμήν. αἱ δὲ ἐν χειρουργίαις κοινότητες, κατὰ τὴν τοῦ ἀλλοτρίου ὑπεξαίρεσιν. διττὸν δὲ τὸ ἀλλότριον, ἤτοι γὰρ ἔξωθέν ἐστιν, ἢ τῶν ἐν τῷ σώματι, τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπλοῦν, τρία δὲ εἴδη τῶν ἐν σώματι. ἀλλὰ τὸ μὲν ἔξωθεν, ὡς σκόλοψ, καὶ βέλος, καὶ πᾶν ὅπερ ἀλλότριον, ἐνδείκνυται τὴν τελείαν ἐξαίρεσιν. τῶν δὲ ἐν τῷ σώματι, τὸ μὲν τῷ τόπῳ ἀλλότριον, ὡς ὑπόχυμα, καὶ ἐξάρθρημα, καὶ κάταγμα, ἅπερ ἐνδείκνυται τὴν μετάθεσιν, ἢ ἀποκατάστασιν εἰς τὸν ἴδιον τόπον. τὸ δὲ, τῷ μεγέθει ἀλλότριον, ὡς τὰ ἀποστήματα πάντα, καὶ οἱ ὄγκοι οἱ περὶ ὄσχεον, ἀκροχορδόνες τε, καὶ φύματα, καὶ κονδυλώματα, ἅπερ ἐνδείκνυται, τὰ μὲν διαιρέσει μόνῃ χρῆσθαι, τὰ δὲ περιαιρέσει τελείᾳ τῶν περιττῶν. τὸ δὲ τῇ ἐλλείψει ἀλλότριον, οὐχ ὡς περιττὸν, ἀλλ' ὡς ἐνδεὲς, οἷον τὰ κολοβώματα πάντα, ὡς ἐπὶ τῶν χειλῶν, καὶ ὀφθαλμῶν, διὸ καλοῦνταί τινες λαγώφθαλμοι, καὶ λαγώχειλοι. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ σύριγγες, καὶ ὅσα ὑπόφορα, καὶ κόλποι, καὶ ἕλκη, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα κατ' ἔνδειαν, τὸ ἀναπληροῦσθαι ἐπιζητεῖ, καὶ ἐνδείκνυται. ἔστι δὲ παρὰ τὰς ἐν χειρουργίαις τέσσαρας κοινότητας, καὶ τὸ λεγόμενον προφυλακτικὸν εἶδος, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς κοινότητα τάττεται ἐπὶ τῶν δηλητηρίων, καὶ τοξικῶν, καὶ ἰοβόλων πάντων, καὶ δακετῶν πτηνῶν τε, καὶ χερσαίων, καὶ ἐνύδρων.

A facta; & historia prius expertorum vtitur: tum à compertis ad incomperta, sed similia secundum apparentem speciem transit. Quæ enim ipsimet, visu ac experientia in multis & sæpissimè ac semper in iisdem & pari modo experti sunt, aut quæ casu quopiam obseruarunt, eáque semper atque eodem modo habentia, hæc confidenter vsurpant, non adeò curiosè facultates ex eorum qualitatibus disquirentes. Credunt & vetustissimis, qui rerum per experimenta sibi obseruatarum historiam, quam vocant, memoriæ prodiderunt. Vtuntur etiam à simili transitu ad ea, quæ nondum explorarunt, quum similia speciei, B quæ ad manum est, apparent, vt malua, blitum, beta, & lapathum. Itidem in cerealibus, vt alica, & oryza. Rursus in arborum fructibus, vt pyrum & malum cotoneum. Notant igitur empiricam hæresim, ad concursus symptomatum, non ad morbum, neque ad causas, respectus: deinde in concursibus medicaminum congruentium per vsum obseruatio: Tertiò, expertorum ante, historia: Quartò à simili transitus. Methodica communitatibus, & similis speculationi adhæret. Omnes enim particulares affectus ad generales duos reducunt, adstrictum, & fluentem, quas communita- C tes vocant. Cognoscunt eas per obortas circa corpus affectiones in vtroque euidenter conspicuas. Quare notas non desiderant, exempli gratia adstrictum inde oriri, quod totum corpus densatum sit, & profluuium ipsius sistatur, omnisque euidens excretio impediatur: fluentem verò inde, quòd summa corporis cutis rara euaserit, & cuiusque corporis partis excretiones sensibiles, intensę sint. Duplicem igitur curationis speciem generales duo corporis morbi ipsis indicant, nempe si corpus adstrictum est, laxandum esse: si profluuio laborat, comprimendum: si vitium mixtum habet, occurrendum ei quod vrget. Cæterùm communi- D tates omnes nominant euidentes: harum autem alias passiuas, vt adstrictum, & fluens: alias curatiuas, vt resoluere, & tenere: quasdam temporales, initium, incrementum, vigorem seu statum, & inclinationem. Porrò medicinæ, quæ manu medetur communitates, in eius ablatione, quod alienum est, consistunt. Duplex autem alienum est, vel extrinsecus, vel in corpore. Quod extrinsecus, simplex quidem: illius verò quod in corpore est, tres numerantur species. Atqui extrinsecus, vt spiculum, telum, quodcunque aliud id genus existit perfectam eductionem ostendit. Eorum quæ in corpore sunt, E aliud loco alienum, vt suffusio, luxatio, & fractura, quæ transpositionem, vel restitutionem in proprium locum indicant. Aliud magnitudine, vt abscessus omnes, scroti tumores, pensiles verrucæ, phymata, & condylomata: quorum nonnulla diuisionem solam requirunt, nonnulla perfectam superfluorum præcisionem demonstrant. Aliud defectu alienum, non vt superuacaneum, sed veluti deficiens dicitur, cuiusmodi mutila, & curta omnia sicut in labris, oculisque cernitur. Vnde quidam leporinos oculos, & leporina labra habentes, nominantur. Pari modo etiam se habent fistulæ, & vitia F profunda, sinus, vlcera, aliáque huiusmodi omnia, quæ ex defectu repletionem desiderāt, atque indicāt. Iam verò præter quatuor chirurgorum cōmunitates, est & species quam præseruatricē appellāt. Apponitur autē & ipsa, vt cōmunitas, in deleteriis, & toxicis, bestiisq; omnibus quę virus emittunt, tū venenosis volatilib. & terrestribus, aquatilibusq;.

Nam

Nam commune omnium genus, vt sint exitialia, non tamen ad adstrictum, & fluens referuntur, sed aliud est præter hæc genus. Quare & curatoria ipsorum communitas alia præter illam habetur, dicta præseruatrix. Methodicam quoque sectam primum designat similis in euidentibus consideratio, sed non in latentibus, seu abditis, quemadmodum in rationali secta. Hoc vnum intercedit discriminis, quòd in illa quoque similium inspectio, sed in obscuris consistit: secundum, ex simili in euidentibus, affectus, auxilia, tempora, particularia omnia generalia reducit. Attamen non euidentia tantum empiricorum more animaduertunt, sed particularibus, nullo generali cognito, insistunt. Tertium est ex communitatum indicatione curationem accipere: nec causas, vt Rationalibus in vsu est, exponere, neque facta in concursibus obseruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, vt Empirici faciunt, contentos esse.

κοινὸν γὰρ πάντων γένος, ὅ ἐστι τὰ φθοροποιά, οὐχ ὑπαγόμενα τῷ στεγνῷ, ἢ ῥοώδει, ἀλλὰ ἕτερον παρὰ ταῦτα τὸ γένος· διὸ καὶ ἡ θεραπευτικὴ αὐτῶν κοινότης ἑτέρα παρ᾽ ἐκείνην, ἡ προφυλακτικὴ λεγομένη. χαρακτηρίζει οὖν καὶ τὴν μεθοδικὴν αἵρεσιν, πρῶτον μὲν ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία ἐπὶ τῶν φαινομένων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τῶν ἀδήλων, ὡς ἐν τῇ λογικῇ αἱρέσει. ταύτῃ γὰρ καὶ διαφέρεται, ἐπεὶ καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐστὶν ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ἀδήλων. δεύτερον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁμοίου, ἀνάγει εἰς τὰ καθόλου, πάντα τὰ ἐπὶ μέρους, τά τε πάθη, καὶ τὰ βοηθήματα, καὶ τοὺς καιρούς. ἀλλ᾽ οὐχ ὡς οἱ ἐμπειρικοὶ τοῖς φαινομένοις μόνον προσέχουσιν· ἵστανται γὰρ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους, καὶ οὐδὲν καθολικὸν ἴσασιν. τρίτον δὲ ἐκ τῆς τῶν κοινοτήτων ἐνδείξεως τὴν θεραπείαν λαμβάνειν, καὶ μήτε τὰ αἴτια αὐτοὺς ὑπαγορεύειν, ὡς τοὺς λογικούς, μήτε τῇ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τηρήσει τῶν διὰ πείρας ἁρμοζόντων ἀρκεῖσθαι, ὡς τοὺς ἐμπειρικούς.

CAPVT IV.

Qui trium Sectarum principes extiterint.

Rationalis sectæ, & auctor, & princeps Hippocrates Cous fuit. Post hunc Diocles Carystius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Erasistratus Chius, Mnesitheus Atheniensis, Asclepiades Bithynus, Cianus, qui & Prusias dictus est. Empiricæ præfuit Philinus Cous, qui primus eam à rationali separauit, occasione ab Herophilo suo præceptore accepta. Quum autem suam vellent sectam antiquiorem fingere, Acronem Agrigentinum, quò rationali esset antiquior, ei dedisse initium dixerunt. A Philino Serapion Alexandrinus eâ sectâ floruit: Dein Apollonij duo, pater, & filius, Antiocheni: hos secuti Menodotus, & Sextus eam planè stabilierunt. Methodicen Themison Laodiceus Syrius incepit, qui ab Asclepiade Rationali occasiones nactus, ad methodicæ sectæ inuentionem se contulit. Thessalus Trallianus eam absoluit. Post hos Mnaseas, Dionysius, Proclus, Antipater. In ea autem de quibusdam dissenserunt Olympiacus Milesius, Menemachus Aphrodiseus, & Soranus Ephesius. Fuerunt nonnulli etiam adiuncti, vt Leonides Alexandrinus: quidam delecti, vt Archigenes Apameus Syrius.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τίνες προέστησαν τῶν τριῶν αἱρέσεων.

Προέστησαν δὲ τῆς μὲν λογικῆς αἱρέσεως, Ἱπποκράτης Κῷος, ὃς καὶ αἱρεσιάρχης ἐγένετο, καὶ πρῶτος συνέστησε τὴν λογικὴν αἵρεσιν. μετὰ δὲ τοῦτον Διοκλῆς ὁ Καρύστιος, Πραξαγόρας Κῷος, Ἡρόφιλος Καλχηδόνιος, Ἐρασίστρατος Κῖος, Μνησίθεος Ἀθηναῖος, Ἀσκληπιάδης Βιθυνὸς, Κιανὸς, ὃς καὶ Προυσίας ἐκαλεῖτο. τῆς δὲ ἐμπειρικῆς προέστησε Φιλῖνος Κῷος. ὁ πρῶτος αὐτὴν ἀποτεμνόμενος ἀπὸ τῆς λογικῆς αἱρέσεως, τὰς ἀφορμὰς λαβὼν παρὰ Ἡροφίλου, οὗ καὶ ἀκουστὴς ἐγένετο. θέλοντες δὲ ἀπαρχαΐζειν ἑαυτῶν τὴν αἵρεσιν, ἵνα ᾖ πρεσβυτέρα τῆς λογικῆς, Ἄκρωνα τὸν Ἀκραγαντῖνόν φασιν ἄρξασθαι αὐτῆς. μετὰ Φιλῖνον ἐγένετο Σεραπίων Ἀλεξανδρεύς, εἶτα Ἀπολλώνιοι δύο πατήρ τε καὶ υἱὸς Ἀντιοχεῖς. μεθ᾽ οὓς Μηνόδοτος καὶ Σέξτος, οἳ καὶ ἀκριβῶς ἐκράτυναν αὐτήν. μεθοδικῆς δὲ ἦρξε μὲν Θεμίσων ὁ Λαοδικεὺς τῆς Συρίας, παρ᾽ Ἀσκληπιάδου τοῦ λογικοῦ ἐφοδιασθεὶς εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως. ἐτελείωσε δὲ αὐτήν, Θεσσαλὸς ὁ Τραλλιανός. οἱ δὲ μετὰ τούτους, Μνασέας, Διονύσιος, Πρόκλος, Ἀντίπατρος· διεστασίασαν δὲ περί τινων ἐν αὐτῇ, Ὀλυμπιακὸς ὁ Μιλήσιος, καὶ Μενέμαχος ὁ Ἀφροδισιεύς, καὶ Σωρανὸς ὁ Ἐφέσιος. ἐγένοντο δέ τινες, καὶ ἐπισυνθετικοί, ὡς Λεωνίδης ὁ Ἀλεξανδρεύς. καὶ ἐκλεκτοί, ὡς Ἀρχιγένης ὁ Ἀπαμεὺς τῆς Συρίας.

CAPVT V.

Medicina scientiáne sit, an ars.

Rationales aliqui, è quorum numero est etiam Erasistratus, medicinam partim scientiam, cuiusmodi est causarum notitia, item naturæ inspectio: partim coniecturam, vt curationem, & signa habere censuerunt. Methodici, & in vniuersum scientiam ipsam esse prædicant, sed vtrique à verò, maximéque methodici, aberrarunt. Scientia enim est conueniens, firma, & nunquam à ratione declinans cognitio: eam neque apud philosophos, præsertim dum rerum naturas perscrutantur, inuenias: multo sanè minus in re medica: imò, vt verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quamobrem medicina ars meritò dici potest: si quidem artis nomine comprehensionum,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Εἰ ἐπιστήμη ἡ ἰατρική, ἢ τέχνη.

Τινὲς τῶν λογικῶν, ὧν ἐστι καὶ Ἐρασίστρατος, ὑπέλαβον τὸ μέν τι ἐπιστημονικὸν ἔχειν τὴν ἰατρικήν, οἷον τὸ αἰτιολογικὸν, καὶ φυσιολογικὸν, τὸ δὲ στοχαστικὸν, οἷον τὸ θεραπευτικὸν, καὶ τὸ σημειωτικόν. οἱ δὲ μεθοδικοί, καὶ δι᾽ ὅλου ἐπιστήμην αὐτὴν ἀποκαλοῦσιν. διήμαρτον δὲ ἄμφω τοῦ ἀληθοῦς, καὶ μάλιστα οἱ μεθοδικοί. ἐπιστήμη γάρ ἐστι γνῶσις ἀραρυῖα, καὶ βεβαία, καὶ ἀμετάπτωτος ὑπὸ λόγου. αὕτη δὲ οὐδὲ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἐστί, μάλιστα ἐν τῷ φυσιολογεῖν· πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, οὐκ ἂν εἴη ἐν ἰατρικῇ, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅλως εἰς ἀνθρώπους ἔρχεται. διὸ τέχνη εἰκότως ἂν λέγοιτο ἡ ἰατρική. τέχνη γάρ ἐστι σύστημα ἐγκαταλήψεων

καὶ διανοιῶν, ποιόν τε καὶ ποσὸν συγγεγυμνασμένον, πρός τι τέλος νευουσῶν χρήσιμον τῷ βίῳ. καταλήψεις οὖν καὶ αὕτη ἔχουσα ἀνθρωπίνας, καὶ ταύτας ἱκανὰς τῷ πλήθει, ὡς σύστημα αὐτῶν εἶναι, ἄλλως τε καὶ συγγεγυμνασμένας, τουτέστι προσεχεῖς ἀλλήλαις, καὶ συναδούσας, οὐχὶ ἀσυναρτήτους, ἰδιώτατα ἂν τέχνη ὀνομάζοιτο, ἐφαρμόζοντος αὐτῇ τοῦ ὅρου τῆς τέχνης, καὶ εἴς τι χρήσιμον τῷ βίῳ νευούσας ἐν αὐτῇ καταλήψεις. ἐπὶ γὰρ τὸ σώζειν, καὶ ὑγιάζειν τοὺς ἀνθρώπους παρῆλθεν εἰς τὸν βίον. διττῆς δὲ οὔσης τεχνῶν διαφορᾶς, αἱ μὲν γὰρ τοῦ καθ' ἑαυτὰς τέλους ἀεὶ τυγχάνουσιν, ὡς τεκτονική, καὶ ναυπηγική, καὶ οἰκοδομική. αἱ δὲ ἐφίενται μὲν τοῦ ἑαυτῶν τέλους, ὡς σκοποῦ, οὐκ ἀεὶ δὲ αὐτοῦ τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διὸ καὶ στοχαστικαὶ λέγονται. τούτων ἂν εἴη καὶ ἰατρική, ὡς ῥητορική, καὶ κυβερνητική, καὶ τοξική. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα διαφορὰ τῶν τεχνῶν, διττὴ καὶ αὐτή. αἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχουσιν, μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τῆς ἐνεργείας, οὐδὲν αὐτῶν ἀποτέλεσμα δείκνυται, ὡς ὀρχηστική, καὶ κιθαριστική, καὶ παλαιστρική, καὶ πᾶσα μουσικὴ τέχνη. αἱ δὲ ἐν τῷ ἐνεργεῖν οὐδὲν ἔχουσιν ὅλως φαινόμενον ἔργον, ἀλλ' ὡς ἄν τινος μέλλοντος ἔσεσθαι παρασκευαστικαί, μετὰ δὲ τὸ ἀποστῆναι τῆς ἐνεργείας, τότε αὐτῶν τὸ ἀποτέλεσμα φαίνεται, ὡς ἀγαλματοποιητική, καὶ ζωγραφία, καὶ τεκτονική, καὶ τῶν ἄλλων ὧν ὕστερον ἐπιμένει τὰ ἔργα. τούτων δὴ ἂν εἴη καὶ ἡ ἰατρική. ἐν γὰρ τῷ θεραπεύειν, οὐδέπω αὐτῆς διαδείκνυται τὸ τέλος, ἐνισταμένης ἀεὶ πρὸς τὰς νόσους· ὅταν δὲ συντελέσῃ τὰς θεραπείας, τότε ὑγιῆ τὸν ἄνθρωπον ἀπέφηνεν.

& opinionum ad finem quendam vitæ vtilem spectantium collectionem certa qualitate, & quantitate commeditatam intelligimus. Comprehensiones igitur humanas, & quæ numero constitutionem quandam procreare queant, alioquin & commeditatas, hoc est sibi concordes, ac consonas, cohærentésque, medicina habet: quo fit, vt artis vocabulum, cuius definitio ei conuenit, optimo iure commereatur, comprehensionésque in ea ad vitæ commoditatem pertinent. Quippe vt seruaret homines, ac sanos tueretur, in vitam prodiit. Sed artium duplex est doctrina: quædam enim finem suum semper consequuntur, vt fabrilis, nauium compactoria, ædificatoria. Quædam finem suum, ceu scopum appetunt, contingunt autem non semper, sed plurimum. Vnde coniecturales quoque dicuntur: ex quarum numero medicina fuerit: quemadmodum rhetorica, gubernatoria, & sagittandi ars. Est & alia doctrina, & ipsa duplex: quoniam aliquæ, dum fiunt, sunt, & simul atque ab actione destiterint, nihil quod perfecerint ostenditur, cuiusmodi saltatoria, citharistica, palæstrica, & quæuis alia ars musica. Nonnullæ in actione euidens opus planè nullum habent, sed tanquam futuri cuiusdam præparatoriæ existunt: vbi verò à functione cessauerint, tunc quid effecerint, apparet: qualis statuaria, pictura, & fabrilis, tum aliæ, quarum opera post actionem perdurant. Inter has medicinam quoque numeres licet. In medendo enim, nondum eius finis innotescit, quippe quæ aduersus morbos semper laboret: at, vbi curationem absoluerit, tūc homini sanitatē restituisse eam videre est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Τί ἐστιν ἰατρική.

Ὅροις μὲν ἐχρήσαντο οἱ λογικοί· ὑπογραφαῖς δὲ οἱ ἐμπειρικοί· τὸ δὲ περὶ τούτων ζητεῖν, φιλοσόφοις μόνοις ἁρμόζει. ἁπλῶς δὲ καὶ οὕτως ὡρίσαντο οἱ παλαιοὶ ἰατροὶ τὴν ἰατρικήν, ἢ ὑπέγραψαν. ἰατρική ἐστι κατὰ μὲν Ἱπποκράτην, πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. πρόσθεσις μὲν τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν πλεοναζόντων, ἐπὶ ἀνθρωπίνων σωμάτων. ὃν γὰρ τινὲς ὅρον ἰατρικὸν ἀπέδοσαν, οὐκ ἔστιν ὅρος· τό τε μὴ παντάπασιν ἀπαλλάσσειν τῶν νόσων τοὺς κάμνοντας, καὶ τὸ τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν, καὶ τὸ τοῖς κεκρατημένοις μὴ ἐγχειρεῖν. οὐ γὰρ ἐξ ὧν μὴ δύνανται αἱ τέχναι, ἀλλ' ἐξ ὧν δύνανται, οἱ ὅροι αὐτῶν εἰσιν. ἐρεῖ γὰρ αὐτῆς ὅσα μὴ δύναται, οὐ τὰ μὴ ὑπάρχοντα αὐτῇ εἴρηκε. οἱ δὲ νεώτεροι οὕτως ὡρίσαντο. ἰατρική ἐστιν ἐπιστήμη, ὑγιείας μὲν τηρητική, νόσων δὲ ἀπαλλακτική, οὐκ ὀρθῶς. οὐ γὰρ αὐτὴ ταῦτα ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐνεργεῖ, ταῦτα ἀποτελεῖται, καὶ οὐκ ἀεί. διὸ οὐκ ἐκ τούτων συνέστηκεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἀεὶ παραλαμβανομένων. ταῦτα δέ ἐστι πρόσθεσις, καὶ ἀφαίρεσις. ὅθεν ἃ παραλαμβάνει ἡ ἰατρική, ταῦτα εἶπεν αὐτὴν εἶναι ὁ Ἱπποκράτης, οἷς ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων χρῆται, ὅταν τὴν ὑγείαν αὐτῶν συντηρῇ, καὶ ἐπὶ τῶν νοσούντων, ἵνα τῶν νόσων ἀπαλλάττωνται. ἃ τοίνυν ἀεὶ ἐνεργεῖ, ταῦτά ἐστι τὰ συνιστάντα αὐτήν, οὐ τὰ ἀπὸ τούτων ἀποτελούμενα. ἕτερον γάρ τί ἐστιν ἡ τέχνη, καὶ ἕτερον τὸ τέλος αὐτῆς. οὗ γὰρ ἐφίεται, τοῦτο ἄλλο τί ἐστι παρὰ ταύτην, ἀμέλει καὶ οὐκ ἀεὶ τοῦτο σὺν αὐτῇ ἔχει. διὸ μέχρι μὴ τυγχάνει αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ τέλος αὐτῆς λέγεται, ἀλλὰ σκοπός, ὅταν δὲ τύχῃ, τέλος.

CAPVT VI.

Quid sit medicina.

Definitionibus rationales vsi sunt, & descriptionibus empirici: de quibus quæstionem instituere philosophis solum conuenit: enimverò veteres etiam medici hoc modò medicinam simpliciter, vel definierunt, vel descripserunt. Medicina est, ex Hippocratis sententia, adiectio, & detractio. Adiectio quidem deficientis, detractio autem superantis in hominum corporibus. Quam enim definitionem medicinæ nonnulli putauerūt, reuera non est; ægros videlicet morbis non prorsus liberare, dolores lenire, morbique vehementiam retundere, malo victis manum non admoliri. Non enim ex iis, quæ artes non possunt, sed ex his quæ possunt ipsarum definitiones sunt, quæ enim ipsa non potest dicit, non quæ ipsi insunt definit. Recentiores huiusmodi definitionem vsurparunt. Medicina est scientia sanitatis conseruatrix, morborum depultrix. Non rectè habet: non enim ipsa hæc efficit, sed ex illis quæ efficit, hæc proueniunt, idque non semper. Quapropter non ex his, sed illis, quæ ab ea semper accipiuntur, constituta est. Hæc autem sunt adiectio, & detractio. Proinde, quæ capit medicina, hæc ipsam esse dixit Hippocrates, quibus, & in sanis vtitur, cum secundam ipsorum valetudinem conseruat, & in ægrotis, vt morbis liberet. Quæ igitur semper facit, ea ipsam constituunt, non illa, quæ ab his efficiuntur. Aliud namque ars, aliud eius finis est. Quod enim appetit, id aliud ab ipsa est, idque non perpetuò secum habet. Quo fit, vt quatenus ipsum non contingit, neque finis eius, sed scopus dicatur: quum autem contigerit finis.

Ita gubernatoria, & sagittandi ars; non à fine, quem non semper contingunt, sed ab aliis, quibus constitutæ sunt, & per quæ, vt finem assequantur, functiones obeunt, definitionem sortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus ferè post Hippocratem proba esse videtur. Herophilo, Medicina est scientia salubrium, insalubrium, & neutrorum. Trium enim horum cognitionem habet. Salubrium, quæ corporis humani constitutionem ita præparant, vt ex eis pulchrè inuicem aptatis sanitas concilietur: Insalubrium, quæ salubrem conuenientiam dissoluunt. Neutrorum omnia sunt auxilia, quæ ægris afferuntur, & eorum materia. Hæc enim prius quàm à medico excepta sint, neutra, nec salubria, nec insalubria sunt.

οὕτως οὖν καὶ κυβερνητικὴ, καὶ τοξικὴ οὐκ ἀπὸ τῶν τελῶν ὁρίζονται. οὐ γὰρ ἀεὶ τούτου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν συνεστήκασι, καὶ δι' ὧν ἐνεργοῦσιν, ἵνα τῶν τελῶν περιγίνωνται. δοκεῖ δὲ τοῖς μετ' Ἱπποκράτην σχεδὸν ἅπασιν, οὗτος ὁ ὅρος ὀρθῶς ἔχειν. Ἡρόφιλος δὲ, ὅτι ἰατρική ἐστιν ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων. τριῶν γὰρ τούτων γνῶσιν ἔχει, ὑγιεινῶν μὲν, ὅσα τῶν κατασκευαζόντων τὰ ἐν ἀνθρώπῳ οὕτως ἔχειν, ἐξ ὧν εὖ ἡρμοσμένων πρὸς ἄλληλα, τὸ ὑγιαίνειν συνίσταται. νοσωδῶν δὲ τῶν τὴν ὑγιεινὴν ἁρμονίαν διαλυόντων. οὐδετέρων δέ ἐστιν ἅπαντα τὰ προσφερόμενα ἐν ταῖς νόσοις βοηθήματα, καὶ ἡ ὕλη αὐτῶν. ταῦτα γὰρ πρὶν ἢ παραληφθῆναι ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ, οὐδέτερά ἐστιν, οὐδὲ ὑγιεινὰ, οὐδὲ νοσώδη.

CAPVT VII.

Quot partes Medicinæ.

Partes Medicinæ principes sunt Physiologia, ætiologia, pathologia, Diæta sanorum, semeiotice, therapeutice. Athenæus pro semeiotice materiam constituit, quę in therapeutice reperitur. nam sine materia curatio fieri non potest. Semeiotice & ad curationem quidem necessaria, non tamen ipsa est curatio: materiæ enim beneficio curatio absoluitur & materia quidem sine curatione nihil aliud confert. Semeiotice etiam & sine curatione necessaria, vt quæ curabilia quæque siue incurabilia cognoscamus, vt in iis hæreamus, ne quum susceperimus impossibilia hallucinemur. Iam verò quinque partium medicinæ cuiusque subdiuisio quædam est. Physiologia igitur pars quidem illius est, in qua de hominis natura disserimus: Diuiditur autem in tractationem elementorum, quibus homo componitur, tum in eam, quæ de generatione & formatione fœtus, tertio in interiorum, & exteriorum corporis partium speculationem, cum cadauera dissecamus, ossiúmque rationes perscrutamur: ætiologia quæ & pathologia in qua quæ præter naturam sunt inquirimus, & morborum causas inuestigamus & symptomatum concursus, affectuum status diligenter indagamus. His enim incognitis nemo rectè nouerit, quomodo morbos curare conueniat: medicinæ pars ea quæ diæta sanorum diuiditur in eam quæ sanitatem tuetur, & in eam quæ morbos arcet præcauendo, ac in eam quæ à morbis surgentes reficit. Semeiotice in tres partes dirimitur, in præteritorum cognitionem, in præsentium inspectionem, & futurorum prouidentiam. Similiter & ipsa therapeutice in tres partes diuiditur, in Diætam, Chirurgiam & Pharmaciam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Πόσα μέρη ἰατρικῆς.

Μέρη ἰατρικῆς τὰ μὲν πρῶτά ἐστι, τό τε φυσιολογικὸν, καὶ τὸ αἰτιολογικὸν, ἢ παθολογικὸν, καὶ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ τὸ σημειωτικὸν, καὶ τὸ θεραπευτικόν. Ἀθήναιος δὲ ἀντὶ τοῦ σημειωτικοῦ, τὸ ὑλικὸν τάττει, ὅ ἐστιν ἐν τῷ θεραπευτικῷ. ἄνευ γὰρ τοῦ ὑλικοῦ, τὸ θεραπευτικὸν οὐκ ἂν εἴη. σημείωσις δὲ καὶ εἰς θεραπείαν μὲν ἀναγκαία, ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὐτὴ ἡ θεραπεία. διὰ γὰρ τῆς ὕλης, ἡ θεραπεία συντελεῖται, καὶ τὸ μὲν ὑλικὸν ἄνευ θεραπείας οὐδὲν ἕτερον συμβάλλεται. τὸ δὲ σημειωτικὸν, καὶ ἄνευ θεραπείας ἀναγκαῖον, πρὸς τὸ εἰδέναι τίνα θεραπευτικὰ, καὶ τίνα ἀθεράπευτα, καὶ προΐστασθαι αὐτὰ, ὅπως μὴ ἐπιβαλλόμενοι ἀδυνάτοις, σφαλλώμεθα. ἔστι δὲ καὶ τῶν πέντε μερῶν τῆς ἰατρικῆς ὑποδιαίρεσις ἑκάστου. φυσιολογικὸν μὲν οὖν ἐστιν αὐτῆς μέρος, ἐν ᾧ περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου διαλαμβανόμεθα. διαιρεῖται δὲ εἰς τὸν περὶ τῶν στοιχείων λόγον, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς τὸν περὶ γενέσεως, καὶ διαπλάσεως ἐμβρύου, καὶ τρίτον εἰς τὴν τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος ἐπίσκεψιν, ἔτι ἀνατεμνομένων, ἢ ὀστεολογουμένων. αἰτιολογικὸν δέ ἐστιν, ὃ καὶ παθολογικὸν, ἐν ᾧ τὰ παρὰ φύσιν ἐξετάζομεν, καὶ τὰς αἰτίας τῶν νόσων ἐρευνῶμεν, καὶ τὰς συνδρομὰς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τὰς καταστάσεις τῶν παθῶν πολυπραγμονοῦμεν. ἄνευ γὰρ τούτων, οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἐνίστασθαι πρὸς αὐτὰ τὴν θεραπείαν. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ ὑγιεινὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς, εἴς τε τὸ συντηρητικὸν ὑγείας, καὶ εἰς τὸ προφυλακτικὸν τῶν νόσων, καὶ εἰς τὸ ἀναληπτικὸν ἀπὸ τῶν νόσων. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ σημειωτικὸν εἰς τρία, εἴς τε ἐπίγνωσιν τῶν παρεληλυθότων, καὶ εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῶν συνεδρευόντων, καὶ εἰς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων. τὸ δὲ θεραπευτικὸν ὁμοίως, καὶ αὐτὸ εἰς τρία διαιρεῖται, εἴς τε δίαιταν, καὶ χειρουργίαν, καὶ φαρμακείαν.

CAPVT VIII.

An medicinæ diuisio in quinque partes necessaria sit.

Tractare igitur res quidem naturales necessarium est, quoniam haud possibile est quę præter naturam sunt, illum cognoscere qui non prius nouerit ea quæ sunt secundum naturam: nam præter illorum naturam, morbi consistunt. De causis autem & morbis agere necessarium quoque est,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Εἰ ἀναγκαία, ἡ εἰς τὰ πέντε μέρη τῆς ἰατρικῆς διαίρεσις.

Τὸ μὲν οὖν φυσιολογεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅτι οὐχ οἷόν τε τὰ παρὰ φύσιν εἰδέναι, μὴ πρότερον ἐπιστάμενον τὰ κατὰ φύσιν. παρὰ γὰρ τὴν τούτων φύσιν συνίσταται τὰ νοσήματα. τὸ δὲ αἰτιολογεῖν, καὶ παθολογεῖν, καὶ αὐτὰ ἀναγκαῖα. τὸ μὲν, ἵνα τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἴδωμεν, πρὸς ἃς δεῖ ἐνίστασθαι.

τὸ δὲ, ἵνα καὶ αὐτὰ τὰ πάθη γνωρίζωμεν τὰ κατωνομασμένα τοῖς παλαιοῖς, καὶ τὰς καταστάσεις αὐτῶν. εὔχρηστος δὲ καὶ ἡ τῶν συμπτωμάτων, συνεδρευόντων τοῖς πάθεσιν ἐπίγνωσις· ἀπὸ γὰρ τῆς τούτων συνελεύσεως, ἣν συνδρομὴν καλοῦσιν οἱ ἐμπειρικοὶ, τὰ πάθη εἰδοποιοῦνται. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς ἐτήρησαν τὰ πρὸς ἕκαστον συμπτώματα ἁρμόζοντα· τοῖς δὲ μεθοδικοῖς, τὰ πάθη ἐνδείκνυται τὴν θεραπείαν, ὡς τοῖς λογικοῖς τὰ αἴτια. ἐξετάζουσι δὲ οὐδὲν ἧττον οἱ λογικοὶ, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς συνδρομάς. τὸ δὲ πᾶν, τοῖς αἰτίοις παρέχουσιν. αἰτίων δὲ, τὰ μὲν προκαταρκτικὰ, τὰ δὲ συνεκτικὰ, τὰ δὲ συνεργὰ, τὰ δὲ συναίτια, τὰ δὲ προηγούμενα. προκαταρκτικὰ μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα προκατάρχει, καὶ ποιήσαντα, ἀπαλλάττεται, ὡς ψύξις, κόπος, ἔγκαυσις, ἀπεψία. συνεκτικὸν δὲ αἴτιόν ἐστιν, οὗ παρόντος, πάρεστι καὶ τὸ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται, ὡς σκόλοψ, καὶ βέλος. συναίτιον δὲ τὸ καθ᾽ αὐτὸ μὲν δυνάμενον ποιεῖν τὸ πάθος, ποιοῦν δὲ καὶ σὺν ἑτέρῳ, ὡς λίθος ἐν κύστει, καὶ φλεγμονή. ἀμφότερα γὰρ ἰσχουρίας αἴτια. δύναται δὲ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ, ἑκάτερον τὴν ἐποχὴν τῶν οὔρων ἐπιφέρειν. συνεργὸν δέ ἐστι μέρος αἰτίου, καθ᾽ ἑαυτὸ μὲν, οὐ δυνάμενον ἐπιτελέσαι τὸ πάθος, συνεργαζόμενον δὲ ἑτέρῳ. ὡς συνεργεῖ λαγνεία πρὸς ἀρθρῖτιν, καὶ εἰρεσία πρὸς αἵματος ἀναγωγήν. προηγούμενον δέ ἐστι αἴτιον τὸ ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ, ἢ κατασκευαζόμενον, ἢ συνεργούμενον, οἷον πλεονασμὸς αἵματος γίνεται μὲν ὑπὸ πλήθους τροφῆς, προηγεῖται δὲ τῆς κατ᾽ Ἐρασίστρατον παρεμπτώσεως, ἥ τίς ἐστι συνεκτικὴ αἰτία τῶν νοσημάτων πάντων· ἄνευ δὲ τοῦ προηγουμένου οὐ γίνεται. τὸ δ᾽ ὑγιεινὸν, οὐ μόνον ὡς μέρος ἰατρικῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς κάλλιον τοῦ θεραπευτικοῦ προτάττεται αὐτοῦ. πολὺ γὰρ ἄμεινον τοῦ ἀπαλλάξαι τῆς νόσου, τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐᾶσαι νοσῆσαι. ὥσπερ καὶ κυβερνήτῃ αἱρετώτερον, τὸ πρὶν ἐς χειμῶνα ἐμπεσεῖν, διαπεραιώσασθαι, ἢ χειμασθέντα, καὶ κινδυνεύσαντα, ἐκφυγεῖν. διαφέρει δὲ ἐν τῷ ὑγιεινῷ πάλιν, τὸ ἐν ὑγείᾳ διατηρῆσαι, τοῦ προφυλάξαι νόσους ἐπιούσας. τὸ μὲν γὰρ διὰ τῆς συνήθους διαίτης περιγίνεται. τὸ δὲ ἤδη δεῖται θεραπευτικῶν βοηθημάτων εἰς τὸ προκαταλαμβάνεσθαι, καὶ προδιαλῦσαι, μέλλουσαν συνίστασθαι νόσον. ὅσα γὰρ ἤδη γενόμενα πάθη ἰᾶται, ταῦτα καὶ πρὶν, ἢ γενέσθαι κωλύει συστῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀναληπτικὸν, τούτων διαφέρει. ὁ γὰρ ἀναλαμβανόμενος οὐκέτι μὲν παρὰ φύσιν ἔχει, οὔπω δὲ κατὰ φύσιν, ἀλλ᾽ ὁδεύει, ἄρτι ἀπαλλαγεὶς τοῦ παρὰ φύσιν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν, διόπερ ἑτέρας ἀγωγῆς δεῖται, οὔτε θεραπευτικῆς, οὐ γὰρ νοσεῖ, οὔτε τῆς ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, οὔπω γὰρ τελείως ὑγιαίνει. διὸ οὐ δύναται ἐπ᾽ αὐτῶν παραλαμβάνεσθαι, οἷα καὶ ὅσα ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων. τὸ δὲ σημειωτικὸν μέρος τῆς ἰατρικῆς, ἀναγκαιότατόν ἐστιν εἰς θεραπείαν τὴν κατὰ δίαιταν. τά τε γὰρ προγεγονότα συμπτώματα, καὶ τὰ παρόντα πολυπραγμονοῦμεν, εἰς τὸ εὑρεῖν τὴν αἰτίαν τῆς νόσου. ἀναγκαιότατον δὲ καὶ εἰς τὸ προγνῶναι, εἴτε ὀλέθριον, εἴτε περιεστηκὸς εἴη τὸ νόσημα. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κατὰ χειρουργίαν, καὶ τὰ διὰ φαρμάκων θεραπευόμενα, οὔτε ἄνευ σημειώσεως συντελεῖται, καὶ τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν, ὁμοίως δεῖται τῆς προγνωστικῆς σημειώσεως, πρὸς τὸ εἰδέναι τίνα αὐτῶν ἀθεράπευτά ἐστι, καὶ τίνα θεραπευτὰ μὲν, βλάπτοντα δὲ μεγάλως, ἢ ἀναιροῦντα ἐὰν θεραπευθῇ. τοῦ θεραπευτικοῦ δὲ διαιρουμένου εἴς τε δίαιταν, καὶ φαρμακείαν, καὶ χειρουργίαν.

cùm vt affectuum causas, quibus resistere conuenit, intelligamus: tum vt etiam ipsos affectus à veteribus appellatos, eorúmque status cognoscamus. Vtilis sanè, & symptomatum quæ affectus comitantur cognitio est, nam ab horum congressu, quem Empirici concursu vocant, corporis vitia speciem nanciscuntur. Quanquam iidem Empirici in concursibus, quæ cuique accidenti conueniant, obseruarunt. Methodicis autem curationem affectus indicant, quemadmodum Rationalibus causæ, licet ipsi nihilominus tum affectus, tum concursus inquirant. Totum autem causis attribuunt, quarum nonnullæ euidentes, aliæ continentes, quædam coadiuuantes, aliquæ concausæ, reliquæ antecedentes dicuntur. Euidentes, sunt quæ vbi aduersam valetudinem crearunt, separantur, vt frigus, labor, Solis exustio, cruditas. Continentes, cum præsentes sunt, & morbi quoque adsunt: cum tolluntur, morbi etiam discedunt, vt spina, & telum. Concausæ, quæ affectum sua vi possunt generare: generant verò, & alteri cohærentes, vt lapis in vesica, & inflammatio. Nam ambæ vrinæ suppressionis causæ sunt, etsi per se vtraque illam generare possit. Coadiutrices causarum partes quæ sua virtute morbum efficere non possunt, sed alteri auxiliantur, vt libido articularem morbum promouet, & remigatio sanguinis eruptionem. Antecedentes, quæ ab euidentibus, vel præparantur, vel coadiuuantur, vt sanguinis abundantia, alimenti copiæ soboles est. Præcedit autem Erasistrati coincidentiam, quæ omnium morborum causa est coniuncta, verùm citra antecedentem non accidit. Porrò Diæta sanorum, non solum vt pars medicinæ, sed tanquam potior eâ, quæ medetur, ei præponitur. Multo enim præstat morbum prorsus non admittere, quàm morbo liberare: quemadmodum, & gubernatori longè præstabilius est, ante quàm in tempestatem incidat, iter absoluere, quàm cùm iactatus, periclitatusque fuerit euadere. Atqui differunt rursus in salubri Diæta, sanitatem tueri, & morbos incessentes longius arcere. Etenim primum consueta victus ratione administratur: alterum iam indiget curatoriis auxiliis, vt morbum, qui conflari debet, supprimat, ac dissoluere anticipet: siquidem quæ iam ortis affectibus medentur, eadē quoque prius, quàm oriantur, prohibent illos consistere. Similiter pars quam refectricem appellant, differentiæ cum illis nonnihil habet. Qui enim recreat vires, recolligitque, vt non amplius præter naturam, ita secundum naturam se nondum habet, sed ab eo, qui præter naturam est, nuper habitu solutus ad naturalē migrat. Quamobrē aliam victus rationē desiderat, nec curatoriā, non enim ægrotat: nec eam, qua sani vtuntur, vt qui nondū absoluta fruatur sanitate. Quo fit, vt nec qualitate, nec quātitate paria sanis possit assumere: quæ autē pars medicinæ semeiotice dicitur, curationi morborū per victū summè est necessaria: nā pręterita, & præsētia symptomata ad morbi causā inueniendā diligenter inspicimus. Insuper maxima eius necessitas est ad præsagiēdū, mors, an salus expectanda sit. Pari modo medicina, quę manu medetur, tū illa, quæ medicamētis auxiliatur, sine indiciorū obseruatione non absoluitur: quippe præsagia eodē modo desiderāt, quib. scias, quę curationem non admittunt, quæq; eam recipiūt quidem, sed vehementer, aut offendunt ægrum, si curentur, aut è medio tollunt. Quum verò therapeuticè diuidatur in Diætam, Pharmaciam & Chirurgiam:

giam. Diæta auxiliorum, quæ digerendi, apponendi, & concoquendi facultatem habent, est administratio: Quæ omnibus quidẽ ægrotis, sed præcipuè febrientibus in vsu est. Chirurgia pars curatoriæ est: ea incisionibus, vstionibus, & ossium in suam sedem deductione homines curat. Pharmacia, nudis medicamentis interiores affectus, & exteriores sanat: victus enim conuenientem rationem, quandoque verò manuum opus requirit, quemadmodum chirurgia, & victus ratio medicatione vtuntur. Itaque à rerum naturæ contemplatione altius auspicabimur: quoniam nec in sanis secundam valetudinem tueri, nec in ægris morbi causam cognoscere, nec signis quid deprehendere, nec curare rectè possis, ignorans, quibus homo elementis constet, & quomodo his immutatis à natura quam obtinebant prius, morbi nascuntur.

δίαιτα μὲν ἐστιν ἀγωγὴ διαφορητικῶν, καὶ προσθετικῶν, καὶ συμπεπτικῶν βοηθημάτων, παραλαμβανομένη μὲν ἐπὶ τῶν νοσούντων πάντων, τὸ δὲ κῦρος ἔχουσα ἐπὶ τῶν πυρεττόντων. χειρουργία δέ ἐστι μόριον τοῦ θεραπευτικοῦ διὰ τομῶν, καὶ καύσεων, καὶ τῆς περὶ τὰ ὀστᾶ διορθώσεως ὑγιάζουσα τοὺς ἀνθρώπους. φαρμακεία δέ ἐστιν εἶδος θεραπείας διὰ ψιλῶν φαρμάκων, τά τε ἐντὸς πάθη, καὶ τὰ ἐκτὸς ἰωμένη. δεῖ μὲν γὰρ καταλλήλου διαίτης, ποτὲ δὲ καὶ χειρουργίας προσδεομένη, ὥσπερ γε ἡ χειρουργία, καὶ δίαιτα προσχρῶνται φαρμακείᾳ. ἄνωθεν οὖν ἀπὸ φυσιολογίας ἀρκτέον, ἐπειδὴ γὰρ οὔτε ἐν ὑγιείᾳ συντηρεῖν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν νοσούντων, αἰτιολογεῖν, οὐδὲ σημειοῦσθαι, οὐδὲ θεραπεύειν ὀρθῶς δύναιτ' ἄν τις, μὴ ἐπεσκεμμένος ἐκ τίνων στοιχείων ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν, καὶ πῶς τρεπομένων τούτων παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, αἱ νόσοι γίνονται.

CAPVT IX.

De elementis hominem constituentibus.

Constat igitur homo quemadmodum docuit Hippocrates in libro de natura humana, ex primis mundi elementis ex igne, aëre, aqua, terra, non quod ex his ipsis, sed proportione ipsis respondentibus homo constituatur. Atqui ex ipsius Hippocratis sententia, dum dissoluitur, in hæc prima resoluitur, & vnumquodque rursus in suam ipsius naturam, homine vita defuncto, redire necesse est, siccum in siccum, frigidum in frigidum, calidum in calidum, humidum in humidum. Huiusmodi tum animantium, tum aliorum vniuersorum natura est: omnia similiter oriuntur, & desinunt similiter: conflatur enim ex his prædictis eorum natura, & ex prædictis in eadem finit. Vnde singula originem nacta sunt, eò quoque reuertuntur, quemadmodum Homerus inquit,

Vos aqua, vos tellus cunctos aliquando tenebit.

Innuens dissolutionem in hæc futuram. Cæterùm hominem velut ex secundis, & humanæ naturæ vicinis quatuor humoribus, sanguine, pituita, bile tum flaua, tum atra constitutum esse physici pronunciant: quoniam fœtus in prima sui formatione ex genitura, & sanguine, qui è matre per vrachum influit, auspicium cœpit: in his autem quatuor humores erant. Hi verò ex tribus, & compositis hominem iam genitum, ex hisce tribus constare affirmant, humidis, siccis, & spiritibus, quæ Hippocrates continentia, contenta, & impetum facientia, appellat. Continentia igitur sunt solida omnia, vt ossa, nerui, venæ, arteriæ, ex quibus, & musculi, & carnes, totaque corporis moles compacta est, ad hæc interiorum exteriorumque concretiones. Contenta verò humida sunt, quæ in vasis per totum corpus dispersa feruntur. Atque hæc quatuor prædictos humores vocat Hippocrates. Impetum facientia spiritus sunt, quos veteres duos, animalem, & naturalem numerant: Stoici tertium inuehunt quem hecticum nominant. Erasistratus vasa triplicia, neruos, venas, arterias, omissis spiritibus, & humidis, tanquam initia, & totius corporis elementa constituit. Nam duplici materia regi animal affirmat, sanguine tanquam alimento, spiritu

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ στοιχείων ἐξ ὧν ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν.

Συνέστηκε τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἀκολούθως τοῖς φυσικοῖς, καθ' Ἱπποκράτην, ἐκ τῶν κοσμικῶν τῶν πρώτων στοιχείων, ἐκ πυρὸς, καὶ ἀέρος, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς. οὐχ ὡς ἐκ τούτων αὐτῶν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἀναλόγων αὐτοῖς, συνεστῶτος τοῦ ἀνθρώπου. ἐν δὲ τῷ διαλύεσθαι, εἰς ταῦτα τὰ πρῶτα ἀναλύεται, καθὼς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, ἔφη. καὶ πάλιν ἀνάγκη ἀποχωρεῖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἕκαστον, τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τό τε ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμόν. τοιαύτη δὲ καὶ τῶν ζώων ἐστὶν ἡ φύσις, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεταί τε ὁμοίως πάντα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως. συνίσταται γὰρ αὐτῶν ἡ φύσις ἀπὸ τούτων τῶν εἰρημένων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα εἰς τὸ αὐτὸ· ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον, ἐνταῦθα καὶ ἀπεχώρησεν. καθὰ καὶ Ὅμηρος ἔφη,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ, καὶ γαῖα γένοισθε.

δηλῶν τὴν εἰς ταῦτα διάλυσιν. ὡς δὲ ἐκ τῶν δευτέρων, καὶ ἐγγὺς ὄντων τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν, αἵματος καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς ξανθῆς τε, καὶ μελαίνης συνεστάναι φασὶ τὸν ἄνθρωπον. διότι ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει τοῦ ἐμβρύου, ἔκ τε τοῦ γόνου, καὶ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς ἐπιρρέοντος αἵματος διὰ τοῦ οὐραχοῦ, ἡ σύστασις γίνεται τοῦ κυϊσκομένου. ἐν δὲ τούτοις ἦσαν οἱ τέσσαρες χυμοί. οἱ δὲ ἐκ τῶν τριῶν καὶ συνθέτων, τὸν ἤδη γεγενημένον ἄνθρωπον, ἐκ τῶν δὲ φασι συγκεῖσθαι, ἔκ τε τῶν ὑγρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ πνευμάτων. καλεῖ δὲ αὐτὰ Ἱπποκράτης ἴσχοντα, ἰσχόμενα, καὶ ἐνορμῶντα. ἴσχοντα μὲν οὖν ἐστιν ὅσα στερεά, οἷα καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, ἐξ ὧν οἵ τε μύες, καὶ αἱ σάρκες, καὶ πᾶς ὁ τοῦ σώματος ὄγκος πέπλεκται, τῶν τε ἐντὸς, καὶ τῶν ἐκτὸς τὰ συγκρίματα. ἰσχόμενα δέ ἐστι τὰ ὑγρὰ τὰ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐμφερόμενα, καὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα διεσπαρμένα, ἅπερ καλεῖ Ἱπποκράτης χυμοὺς τέσσαρας τοὺς προειρημένους. ἐνορμῶντα δέ ἐστι τὰ πνεύματα. πνεύματα δὲ κατὰ τοὺς παλαιοὺς δύο ἐστὶ, τό τε ψυχικὸν, καὶ τὸ φυσικόν. οἱ δὲ Στωϊκοὶ, καὶ τρίτον εἰσάγουσιν τὸ ἑκτικόν, ὃ καλοῦσιν ἕξιν. καὶ Ἐρασίστρατος δὲ, ὡς ἀρχὰς, καὶ στοιχεῖα ὅλου σώματος ὑποτιθέμενος τὴν τριπλοκίαν τῶν ἀγγείων, νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ ἀρτηρίας, παραλείπει τά τε ὑγρά, καὶ τὰ πνεύματα. δυσὶ γὰρ ὕλαις ταῦτα διοικεῖσθαι λέγει τὸ ζῶον, τῷ μὲν αἵματι ὡς τροφῇ,

τῷ δὲ πνεύματι, ὡς συνεργῷ εἰς τὰς φυσικὰς ἐνεργείας. οὐ παραλαμβάνει δὲ αὐτὰς, ὡς ἀρχάς. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν σωμάτων εἴδη εὑρίσκεται, οὐκ ἐκ τῆς τριπλοκίας συγκείμενα, οἷον αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὁ μυελὸς, καὶ πάντα τὰ ὀστᾶ. τὸν μὲν οὖν ἐγκέφαλον, ἢ τὸν μυελὸν παρέγχυμα τροφῆς τολμᾷ λέγειν, ὡς τὴν πιμελήν. καὶ τοῦ ἥπατος, καὶ σπληνὸς, καὶ πνεύμονος τὴν σύστασιν. τὰ δὲ ὀστέα, οὐδὲ παρέγχυμα τῆς τροφῆς δύναιτ᾽ ἂν λέγειν, οὐδ᾽ ἐκ τῶν προειρημένων τριγενῶν ἀγγείων πεπλέχθαι. κατὰ δὲ Ἀσκληπιάδην στοιχεῖα ἀνθρώπου, ὄγκοι θραυστοὶ, καὶ πόροι. κατὰ δὲ τὸν Ἀθήναιον στοιχεῖα ἀνθρώπου, οὐ τὰ τέσσαρα πρῶτα σώματα πῦρ, καὶ ἀὴρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ, ἀλλ᾽ αἱ ποιότητες αὐτῶν, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὧν δύο μὲν τὰ ποιητικὰ αἴτια ὑποτίθεται, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, δύο δὲ τὰ ὑλικὰ, τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καὶ πέμπτον παρεισάγει κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, τὸ διῆκον διὰ πάντων πνεῦμα, ὑφ᾽ οὗ τὰ πάντα συνέχεσθαι, καὶ διοικεῖσθαι. Ἱπποκράτης μὲν οὖν διὰ τριῶν κεχώρηκεν, εἰπὼν στοιχεῖα ἀνθρώπου ἴσχοντα, ἰσχόμενα, ἐνορμῶντα, δι᾽ ὧν τὰ πάντα τῶν μετ᾽ αὐτὸν περιείληφε στοιχεῖα, καὶ τὴν κατὰ στοιχείων φυσιολογίαν τε, καὶ αἰτιολογίαν τῶν παρὰ φύσιν, οἱ δὲ μετ᾽ αὐτὸν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως μίαν οὖσαν τὴν θείαν ταύτην, καὶ ἀληθῶς Ἀσκληπιοῦ ἰατρικὴν, τριχῇ διανειμάμενοι, καὶ διασπάσαντες τὰ ἐν αὐτῇ συμφυῆ μέρη, οἱ μὲν μόνοις τοῖς χυμοῖς τήν τε κατὰ φύσιν τὴν σύστασιν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν τὴν αἰτίαν ἀνέθεσαν, ὡς Πραξαγόρας, καὶ Ἡρόφιλος. οἱ δὲ τὰ στερεὰ σώματα, τὰ ἀρχικὰ, καὶ στοιχειώδη ὑποθέμενοι, τά τε φύσει συνεστῶτα ἐκ τούτων, καὶ τῶν νόσων τὰς αἰτίας ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν, ὡς Ἐρασίστρατος, καὶ Ἀσκληπιάδης. οἱ δὲ περὶ Ἀθήναιον, καὶ Ἀρχιγένην, μόνῳ τῷ διήκοντι δι᾽ αὐτῶν πνεύματι, καὶ τὰ φυσικὰ συνεστάναι τε, καὶ διοικεῖσθαι, καὶ τὰ νοσήματα πάντα, τούτου προπαθοῦντος γίνεσθαι ἀπεφήναντο, ὅθεν καὶ πνευματικοὶ χρηματίζουσι.

A tanquã naturę functionibus obeundis coadiutore: non autem ea, vt principia, accipit. Multæ ſanè aliæ corporum ſpecies non ex tribus illis compoſitę inueniũtur, vt verbi gratia cerebrum, medulla, atque oſſa omnia. Cerebrum igitur, vel medullam nutrimẽti affuſionem, audet appellare, ſicut adipem, iecinoris, lienis, & pulmonis conſiſtẽtiã. At oſſa neque nutrimenti affuſionẽ, neque ex prædictis vaſis triplicibus compoſita eſſe dicere poſſit. Aſclepiadi hominis elementa ſunt corpuſcula manantia, fragiliáque & inuiſibilia foramina. Secundum Athenæi ſententiam non quatuor illa prima corpora, ignis, aër, aqua, terra, ſed eorum qualitates calidum, B frigidum, ſiccum & humidum. Ex quibus duo cauſarum efficientium munere fungi, puta calidum, & frigidum: duo materialium, ſiccum, & humidum ſupponit. Quintum verò ex Stoicorum opinione introducit ſpiritum cuncta penetrantem, à quo omnia contineantur, & gubernentur. Hippocrates cum trifariam hominis elementa diuiſiſſet, in continentia, contenta, & ea, quæ impetum faciunt, quibus omnia poſt ipſum elementis comprenhendit, nec non naturæ elementorum tractationem, eorum quæ præter naturam ſunt cauſas, haud ſcio, quomodo ſucceſſores C eius vnam illam re vera diuinam Æſculapij medicinam in tres partes ſibi cohærentes distribuerint, atque diuulſerint. Alij enim humidis tum eorum, quæ ſecundum naturam habent conſtitutionem, tum cauſam eorum, quæ præter naturam ſolis attribuere, vt Praxagoras, & Herophilus: Alij ſolidis corporibus initia, & elementa attribuentes, ex his, tum quæ natura conſiſtunt, tum morborum cauſas inde capiunt, vt Eraſiſtratus, & Aſclepiades. Athenæus verò, & Archigenes, ſpiritu ſolo ea penetrante, tum naturalia conſiſtere, ac gubernari, tum morbos vniuerſos hoc prius offenſo creari dixerunt. Vnde & ſpiritales, veluti qui D omnia ſpiritibus attribuant, nuncupantur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὀνομασίαι τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος.

Περὶ δὲ τῶν ἐκτὸς μερῶν τοῦ σώματος, ἢ μορίων, καὶ τίνες αἱ ὀνομασίαι αὐτῶν, πρῶτος μὲν ὁ Ἀριστοτέλης ὑπελάβετο διδάξαι τε καὶ συγγράψαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῖς μεταγενεστέροις ἰατροῖς ἔδοξε καὶ αὖθις, τὰ αὐτὰ πραγματεύεσθαι, ὅπως μὴ τὴν χεῖρα ἐπιφέροντες δεικνύωσιν ἕκαστον τῶν μερῶν, ἢ τῶν μορίων, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ὀνομασίας αὐτάρκη ἔχωσιν τὴν δήλωσιν αὐτῶν. μάλιστα δὲ τοῦτο, οἱ περὶ Ἐρασίστρατον ἐζήλωσαν, ὡς Ἀπολλώνιος ὁ Μεμφίτης, καὶ Ξενοφῶν ὁ πρὸ αὐτοῦ. διαιροῦσι τοίνυν τὸ ὅλον σῶμα, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἰατροὶ εἰς τέσσαρα, κεφαλὴν, χεῖρας, θώρακα, καὶ σκέλη. οἱ δὲ ἄλλοι εἰς πλείονα καταδιαιροῦντες τὰ προειρημένα τέσσαρα εἰς ἕτερα μέρη τοῦ ὅλου, οὐχ ὡς ἐκείνων μόρια. κεφαλῆς γοῦν τὸ μὲν πᾶν κύτος, μέρος ἂν λέγοιτο τοῦ ὅλου σώματος. ταύτης δὲ μόρια, τὸ μὲν ἔμπροσθεν ὑπὲρ τὰς ὀφρῦς ψιλὸν τριχῶν, ἀπὸ ὠτὸς ἐπὶ οὖς μέτωπον καλεῖται. τὸ δὲ ἐπάνω τούτου τετριχωμένον, βρέγμα. τὰ δὲ παρ᾽ ἑκάτερα τούτου, ἐπάνω τῶν ὤτων κρόταφοι. τὸ δὲ ὑπὲρ τὸ βρέγμα, κατὰ μέσον τῆς κεφαλῆς κορυφὴ, ἀφ᾽ ἧς καὶ δοκεῖ ἄρχεσθαι ἡ ἔκφυσις τῶν τριχῶν, ὡς ἀπὸ κέντρου κύκλος. τὸ δὲ μετὰ τὴν κορυφὴν, ἐκ τῶν ὄπισθεν, ὡς ἐπὶ τοὺς τένοντας καταβαῖνον, ἰνίον.

CAPVT X.

Exteriorum corporis partium appellationes.

De externis corporis partibus, ſeu particulis, & quæ earum nomina ſint, primus Ariſtoteles docuiſſe ſimul, ac conſcripſiſſe creditus eſt. Temporis autem proceſſu medicis quoque ipſis poſterioribus de iiſdem tractare neceſſarium viſum E eſt, ne manu allata, quamque partem, aut particulam oſtenderent, ſed ex appellatione ſufficientem earum notitiam haberent: quorum in numero id maximè fuerunt Eraſiſtrati ſectatores æmulati, vt Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon. Diuidunt igitur totum corpus Ægyptij medici quadrifariam, in caput, manus, thoracem, & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt, nempe in alias totius partes, non vt illarum particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipſius corporis dicetur. Huius particulæ ſunt hæ. Anterior ſuperpoſita ſuperciliis, pilis nuda, inter vtramque aurem ſita, Frons nominatur. Hac ſuperior capillis F intecta, Sinciput. Partem ab vtroque ſincipitis latere ſupra aures ſitam, Tempora appellamus. In media capitis regione ſinciput ſuperante eſt Vertex: vnde velut à centro circulus, capillorum exortus incipere videtur. Poſt verticem à poſteriore capitis parte ad vſque tendones, Occiput deſcendit.

A priore

A priore ſub tota fronte, auribus, oculis, naſo, & ore ad mentum vſque circumſcripta, à ſuperciliis incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons à ſuperioribus deſcendens deſinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes, & pilis conſiti eam excipiunt. Qua autem frons ad tempora porrigitur, in ipſius terminis Aures ſitæ ſunt, quarum pars aperta Ala dicitur, refracta ab anteriori in poſterius ipſis ſummitatibus inflexis cubiformis, ſub qua ſemicirculus rotundus in mucronem exurgens, ſcalper appellatur. Huius acumini concauum, quod ſubiacet, conchula. In huius medio rotundum foramen, meatus auditorius vocatur, ſub quo particula pinguis ab aure ſuſpenſa lobus eſt ſeu auricula, ſuperior pinna. Oculi ſuperciliis ſubiacent, quæ & lumina dicuntur, nempe tota figura cum ipſis particulis. Superius inferiúſque interiores tunicas contegentes, palpebræ appellantur, hæc inferior, illa ſuperior. Committuntur inuicem crebro, & extremo tactu ad viſus recreationem, & ad prohibendum, ne quid extrinſecus violenter oculis incidat: maximè verò, quemadmodum in ſomnis, viſoriæ virtutis auertendæ gratia, quo melius homo conquieſcat. Partes autem iuxta oculos totos ſitæ, qua palpebræ inuicem committuntur, tarſi nominantur: vnde pili proueniunt, quos cilia nuncupant, à quibus orta ſunt, ducto nomine. Facti autem in hoc ſunt pili iſti, vt viſorium ſpiritum, vel, vt quidam aiunt, radios interiore parte effuſos perſpiciendi gratia dirigant. His itaque elapſis, vel retortis, nequaquam animans ſimiliter in rectum, vel in longum videre poteſt. Interiores oculi termini, vbi palpebræ coaleſcunt, anguli dicuntur, qui quidem ad naſum magnus, qui ad aures paruus. Quod in horum medio conſiſtit, oculi candidum. Huius rurſus medium, Iris circulus coloribus varius occupat: vnde & à ſimilitudine, quam cum cæleſti illa Iride habet, nomen accepit. Huius rurſus media pars, per quam viſus peragitur, Pupilla eſt. Naſus inter oculos ſitus eſt: eius partes vtrinque ſitæ, nares vocantur, quibus animalia reſpirant, & olfaciunt. Exteriores autem narium partes, Pinnulæ ſiue Alæ nominantur, Quod autem eas diſcriminat, interſeptum vocamus. In vtraque naſi parte, quæ propriè concaua ſunt ſub oculis ſita, concaua nuncupamus: vnde quidam concaui nominantur. Per morbum autem hæc attolluntur ob hominis cruditatem, vel diſplicentem diſpoſitionem. His autem ſuperiores inter naſum, & aures, Malæ, quæ bene coloratis, & ingenuis pudore ſuffuſis rubent. Hinc maxillæ ad mentum vſque deſcendunt, & hac in mucronem deſinunt. Mentum id omne eſt, quod labro inferiori longa orbiculari figura ſubiacet. Superior pars labri ſub naribus myſtax Homero hypene appellatur. Quod intra labra deſcribitur, & ab eis conſtituitur, & continetur, Os eſt. Videntur enim hæc quaſi connata, poſt diducta os efficere: quare etiam veluti nuper diuiſa apparent. Quod caput excipit, & ad humeros vſque pertinet, id totum, Ceruix dicitur: huius poſteriores partes propriè Tendines appellantur. Dein ſub ceruice humeri vtrinque prominent, quorum verticem ſummum humerum nominant, quod ab hoc prorſum vergit,

A ἐκ δὲ τῶν ἔμπροσθεν, πρόσωπον μέν, τὸ ὑπὸ μέτωπον πᾶν λέγεται, περιοριζόμενον ὠσὶ καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ ῥινί, καὶ στόματι μέχρι γενείου. ἄρχεται δὲ ἀπ' ὀφρύων, καθ' ἃ γὰρ λήγει τὸ μέτωπον ἀπὸ τῶν ἄνω κατιόν, αἱ ὀφρύες διαδέχονται, οἷον πέρατα αὐτοῦ ὑπερέχοντα, καὶ τετειχωμένα. καθ' ἃ δὲ παρατείνει τὸ μέτωπον ἐπὶ τοὺς κροτάφους, ἐπὶ τοῖς πέρασιν αὐτοῦ, τὰ ὦτα τέτακται. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀναπεπταμένα, πτερυγώματα. τὰ δὲ ἀνακεκλασμένα εἰς τοὔπίσω ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, αὖθις τοῖς ἄκροις ἐπικαμπτόμενα, κυβοειδῆ, ὑφ' ἃ τὸ μὲν ἡμικύκλιον ἐμπεριφερὲς εἰς ὀξὺ ἐπανεστηκός, ξυστὴρ ὀνομάζεται. τὸ δὲ ὑπὸ τὴν τούτων ὀξύτητα κοῖλον, B κογχίον. τὸ δὲ κατὰ μέσον στρογγύλον τρύπημα, ἀκουστικὸς πόρος, ὑφ' οὗ λοβίον μέν ἐστι τὸ ἀπηρτημένον τοῦ ὠτὸς πιμελῶδες. τὸ δὲ ὑπερκείμενον ἀντιλόβιον. ὑπὸ δὲ τὰς ὀφρῦς οἱ ὀφθαλμοί εἰσιν, ἃ καὶ ὄμματα καλεῖται, τὸ πᾶν σχῆμα μετὰ τῶν μορίων αὐτῶν. τούτων δὲ τὰ μὲν σκέποντα τὴν ἔνδον τῶν χιτώνων σύστασιν, βλέφαρα καλεῖται, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω, συμβάλλοντα ἀλλήλοις πυκνῶς, καὶ ἀκρονυχῶς εἰς ἀνάληψιν τῆς ὄψεως, καὶ εἰς τὸ ἀπερύκειν τὰ πληκτικῶς προσπίπτοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐπ' ἀκριβὲς δέ, ὥσπερ ἐν τοῖς C ὕπνοις, εἰς ἀποστροφὴν τῆς ὁρατικῆς δυνάμεως, πρὸς τὸ καθησυχάσαι τὸν ἄνθρωπον. βλεφάρων δὲ τὰ μὲν πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς ὅλοις, καθὰ ἡ συμβολὴ αὐτῶν πρὸς ἄλληλα γίνεται, ταρσοὶ ὀνομάζονται, ἐξ ὧν ἐκπεφύκασι τρίχες, αἱ βλεφαρίδες λέγονται, ἀφ' ὧν πεφύκασι τὰ ὀνόματα ἀπενεγκάμεναι. γεγόνασι δὲ πρὸς τὸ ἀπευθύνειν τὸ ὁρατικὸν πνεῦμα, ἤ, ὥς τινες λέγουσιν, τὰς ἔνδοθεν ἐκχεομένας ἀκτῖνας εἰς τὸ διορᾶν· ἀμέλει τούτων ἐκπεσουσῶν, κατακλωμένων, οὐκέτι ὁμοίως ἐπ' εὐθύ, οὐδὲ ἐπὶ μακρὸν δύναται βλέπειν τὸ ζῶον. τὰ δὲ ἐντὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ πέρατα, καθ' ἃ αἱ συμφύσεις D τῶν βλεφάρων, κανθοὶ καλοῦνται, ὁ μὲν πρὸς τὴν ῥῖνα, ὁ μέγας, μικρὸς δέ, ὁ πρὸς τὸ οὖς. τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῶν, τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, οὗ ἐν μέσῳ ἡ ἶρις κύκλος ποικίλος τοῖς χρώμασιν, διὸ καὶ ἶρις ἐκλήθη, ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν ὑπαίθριον ἶριν ἐμφερείας. ταύτης δὲ πάλιν τὸ μεσαίτατον, κόρη, δι' ἧς τὸ ὁρᾶν συντελεῖται. ἡ δὲ ῥὶς μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν τέτακται, ταύτης δὲ τὰ μὲν ἑκατέρωθεν μυκτῆρες, ἢ μυξωτῆρες καλοῦνται, δι' ὧν ἀναπνεῖ τε, καὶ ὀσφραίνεται τὰ ζῶα. μυκτήρων δὲ τὰ μὲν ἔξωθεν, πτερύγια. τὸ δὲ διορίζον αὐτά, κίων. ἑκατέρωθεν δὲ τῆς ῥινός, τὰ μὲν κοῖλα ἰδίως, τὰ ὑπὸ τοῖς E ὀφθαλμοῖς, κοῖλα καλεῖται, ἐξ ὧν λέγονταί τινες κοῖλοι. διὰ νόσους δὲ ταῦτα ἐπαίρεται ἐξ ἀπεψίας, ἢ δυσαρεστήματος. τὰ δὲ τούτοις ἐπανεστῶτα, μεταξὺ ῥινὸς καὶ ὤτων, μῆλα ὀνομάζεται, ἃ τοῖς εὐχρουστέροις, καὶ ἐλευθεριωτέροις ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἐρυθριᾷ. σιαγόνες δέ, τὰ ὑπὸ τούτων κατιόντα, ὡς ἐπὶ τὸ γένειον, καὶ ταύτῃ εἰς τὸ ὀξὺ αὐτοῦ ἀπολήγοντα. γένειον δέ, πᾶν τὸ ὑποκάτω τοῦ χείλους ἐν περιφερεῖ παραμήκει σχήματι. μύσταξ δὲ τὸ ὑπεράνω τοῦ χείλους, ὑπὸ τοὺς μυξωτῆρας, ὅπερ Ὅμηρος ὑπήνην ἐκάλεσε. στόμα δὲ τὸ ἀνὰ μέσον τῶν χειλῶν, ὑπ' αὐτῶν συνιστάμενον, καὶ συνεχόμενον. ἔοικε γὰρ F ταῦτα οἷον συμπεφυκότα, εἶτα ἀποσχισθέντα τὸ στόμα ποιεῖν, διὸ καὶ φαίνεται οἱονεὶ ἄρτι διῃρημένα. τὸ δὲ ἐκδεχόμενον τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν ὤμων, τὸ μὲν πᾶν τράχηλος λέγεται. τούτου δὲ τὰ μὲν ὄπισθεν, ἰδίως τένοντες ὀνομάζονται. ὑπὸ δὲ τὸν τράχηλον ἑκατέρωθεν, οἱ ὦμοι εἰσὶν ἐπανεστῶτες, ὧν τὸ μὲν ἀνώτατον, ἀκρώμιον καλεῖται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ ἔμπροσθεν,

κατακλεῖδες· μεταξὺ τούτων αἱ σφαγαί. ἀπὸ δὲ τῶν ὤμων, αἱ χεῖρες ἔρχονται περιηρτημέναι ἑκατέρα τῇ καθ' αὐτὴν πλευρᾷ. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι ἀγκῶνος, βραχίων καλεῖται. ἀγκὼν δὲ καθ' ὃ συγκάμπτεται ἡ χεὶρ ὅλη, οὗ τὸ ἔξω μέρος κορωνὸν, καὶ ὠλέκρανον ὀνομάζεται. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο πῆχυς, ᾧ καὶ μετροῦσιν οἱ ἄνθρωποι. καθ' ὃ δὲ τελευτᾷ ὁ πῆχυς, καὶ ἄρθρον ποιεῖ πρὸς ἄκραν χεῖρα, καρπὸς καλεῖται. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, μετακάρπιον. εἶτα κόνδυλοι, ὅθεν ἄρχονται οἱ δάκτυλοι. δακτύλων δὲ ὁ μὲν μέγιστος ἀντίχειρ καλεῖται, διὰ τὸ ὅλῃ τῇ χειρὶ ἄκρᾳ συνεργοῦντα, ἴσον αὐτῇ δύνασθαι. ὁ δὲ μετὰ τοῦτον λιχανός, ὡς ἔοικεν ἀπὸ τῆς χρείας τοὔνομα ἔχων· ἐφεξῆς ὁ μέσος, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ παράμεσος, ὁ τοῖς ἰατροῖς ἀνακείμενος, καὶ ἀπ' αὐτῶν τοὔνομα κεκληρωμένος. ὁ δὲ ἐπὶ πᾶσι, μικρός, καθ' ὃ πάντων ἠλάττωται. τὸ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ καρποῦ, ἄκρα χεὶρ λέγεται. ὑπτιαζούσης δὲ, τὸ μὲν κατὰ τὸν ἀντίχειρα ἐπανεστηκός, θέναρ καλεῖται, τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτοῦ, ὑποθέναρ. τὸ δὲ ὑπὸ τὰς ἐκφύσεις τῶν δακτύλων, στῆθος χειρός. τὸ δὲ μεταξὺ τούτων ἁπάντων, κοῖλον χειρός. ἄνωθεν δὲ τὸ ὑπὸ τὸν τράχηλον πᾶν, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μέχρι λαγόνων, θώραξ καλεῖται. τούτου δὲ τὸ μὲν ὑπὸ τὰς κλεῖδας ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὰς χεῖρας, αἱ πλευραί, ἐξ ὧν καὶ πλευρὸν ἑκάτερον λέγεται, τὸ δὲ μεταξὺ τούτων, στῆθος. καὶ τὸ μεσαίτατον αὐτοῦ, στέρνον, μέχρι τοῦ χόνδρου, ὑφ' ὃν τὸ στόμα τῆς κοιλίας· ὁ δὲ τόπος οὕτως, καὶ ἔξωθεν λέγεται. ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἐπιγάστριον ἀνέρχεται. τὰ δὲ ὑπὸ στόμα τῆς κοιλίας· κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, εἰκότως ὑποχόνδρια καλεῖται, ἐπεὶ κατὰ τὴν εὐθύτητα ὑπὸ τὸν χόνδρον ἐστί, ὥσπερ εἰ μετὰ τοῦτον. εἰσὶ δὲ μύες ἡπλωμένοι, καὶ ὑπεστρωμένοι τῷ περιτοναίῳ, ἔξωθεν δὲ σκεπόμενοι τῷ δέρματι. ὁμωνύμως δὲ τούτοις, καὶ τὰ ἔνδοθεν σπλάγχνα, ὑποχόνδρια καλεῖται, ἐπεὶ καὶ αὐτὰ ὑπὸ τοὺς χόνδρους ἐστὶ τῶν νόθων πλευρῶν, καὶ ἔστιν ἐντὸς αὐτῶν. τὰ δὲ ἐκτὸς μέσα, τὰ κυρίως λεγόμενα ὑποχόνδρια, τὸ μὲν ἔμπροσθεν τῶν λαγόνων περιέχον τὸ ὑποχόνδριον, ἐπιγάστριον, τὸ δὲ ἑκατέρωθεν, κενεών. τὸ δὲ μεσαίτατον τοῦ λαγόνος, ὀμφαλός. τὸ δὲ ὑπὸ τοῦτον, ἦτρον. εἶτα τὸ ἐφήβαιον, ὃ καὶ ἐπίσειον καλεῖται· εἰς ὃ τελευτᾷ ὁ θώραξ, ἔνθα καὶ τὰ αἰδοῖα τῶν ἀρρένων τέτακται, καὶ τῶν θηλειῶν, κατὰ τὴν διάφυσιν τῶν μηρῶν, ὅπως κρύπτηται ὑπὸ τούτων. τοῦ μὲν οὖν ἀρσενικοῦ τὸ προέχον, καυλός. τὸ δὲ ἄκρον αὐτοῦ, βάλανος. καθ' ὃ δὲ τετρύπηται πρὸς ἔκκρισιν, ἀπὸ τῆς χρείας οὐρήθρα ὀνομάζεται. τὸ δὲ σκέπον τὸ ἄκρον, ποσθή. τὸ δὲ κάτω μέρος τοῦ καυλοῦ κατὰ μῆκος αὐτοῦ, ῥαφή. τὸ δὲ διατεῖνον μέχρι τῆς ἕδρας, ταῦρος καλεῖται. δίδυμοι δὲ καὶ ὄρχεις ἔνδοθέν τε, καὶ ἔξωθεν ὀνομάζονται. καὶ ὄσχεον, τὸ περὶ τοὺς διδύμους. τοῦ δὲ γυναικείου αἰδοίου, οὕτω γὰρ αὐτὸ οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον, αὐτὸς μὲν ὁ κόλπος κτεὶς καλεῖται. τὰ δὲ περιέχοντα τὸν κόλπον, πτερυγώματα. τὸ δὲ μέσον τούτων κατὰ τὴν διασχίδα ἐκπεφυκὸς σαρκίδιον, νύμφη, ὃ καὶ διὰ τὸ προκόπτειν ἐπὶ πολύ, ἐκ τομῆς ἀξιοῦται παρ' Αἰγυπτίοις ἐπὶ τῶν παρθένων. κοινῶς δὲ τὸ στόμα τοῦ ἀπευθυσμένου διὰ τῆς ἕδρας ἐξερχόμενον, πρὸς τὸ ἐπέχειν ὁπότε βουλόμεθα τὰς ἐκκρίσεις, εὐχρηστεῖ· δακτύλιος δὲ, ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ σφιγκτήρ, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας κέκληται. τὸ δὲ ὑπὸ τὸν τράχηλον ἐκ τῶν ὄπισθεν, οὕτως ἔχει διαθέσεώς τε καὶ ὀνομασίας. τὸ μὲν πᾶν, νῶτα καλεῖται. ἐντεῦθεν δὲ τὰ μὲν ἑκατέρωθεν, ὠμοπλάται, τὸ δὲ μεταξὺ αὐτῶν μετάφρενον, ᾧ καὶ στόμαχος ἔνδοθεν ὑπόκειται.

A Clauiculæ existunt, inter quas iugulum habetur. Ab humeris Manus incipiunt, vtraque ex suo latere propensa: harum pars ab humero ad cubitum vsque pertendens, Brachium vocatur: Cubitus autem qua tota manus flectitur: cuius exteriorem partem corona, & olecranum nominatur. Dein Cubitus, quo & homines metiuntur. Vbi hic desinit, & cum summa manu articulum facit, Carpus dicitur. Succedens huic pars metacarpium. Inde Nodi, à quibus digiti incipiunt. Digitorum maximus, pollex est, quòd toti summæ manui cooperans, æquipolleat. Post hunc Index, nomen ab vsu, vt B paret, sortitus: dein medius: hunc medio proximus sequitur, medicis dicatus, atque ab iis nomen sortitus. Postremus paruus dicitur, quòd omnibus sit inferior. Itaque à carpo summa manus dicitur: cuius supinæ pars iuxta pollicem assurgens, Vola nominatur, huic pars opposita subuola vocatur. Verùm, vnde digiti procedunt, Pectus manus est. Quod medium horum omnium est, manus concauum dicitur. Supra verò, thorax ea pars appellatur, quæ à collo toto ad ilia vsque ex anteriore parte protenditur. Huius pars, quæ sub clauiculis vtrin- C que, & manibus habetur, Costæ sunt: ex quibus & latus vtrumque dicitur. In harum medio pectus. Huius rursus medium vsque ad cartilaginem, sub qua ventriculi os delitescit, sternum: idem locus etiam extrinsecus ita appellatur. Hinc epigastrium oritur. Quæ sub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent, hypochondria nominamus, quoniam secundum rectitudinem sub cartilagine veluti post ipsam habentur. Sunt autem musculi, qui expansi pæritonæo subiacent: extrinsecus verò cute conteguntur. Æquiuoco autem cum his vocabulo etiam interiora viscera vocamus hypochondria: quoniam D & ipsa sub cartilaginibus notharum costarum ab interiore parte existunt: sed exteriora proprio. Quod ante ilia hypochondria comprehendit, Abdomen est: Quod vtrinque est, ilia. Ilium medium occupat Vmbilicus. Sub hoc sumen. Postea pubes sequitur, quæ & aqualiculus dicitur, in quem thorax finit: vbi & masculorum pudenda constituta sunt: tum fœminarum ad femoris vtriusque exortum, vt sub hoc occultentur. Maris pars prominens Coles vocatur, summitas eius, glans: qua foramen habet ad excretionem, vrethra ab vsu nuncupatur. Cutis, quæ eam conte- E git, præputium dicitur. Inferior pars colis in longitudinem eius vergens sutura vocata est. Quæ verò adusque sedem producitur, Taurus. Testiculi duplici nomine didymi, & testes, intus, & foris appellantur. Quod testiculos ambit, Scrotum vocant. Muliebris autem pudendi (sic enim ipsum nominauerunt antiqui) sinus ipse, pecten vocatur. At quæ sinum ambiunt, Alæ vocantur, inter has autem caruncula ad fissuram exorta, nympha quam, quòd multò promineat, Ægyptij in virginibus excidere consueuerunt. Porro recti intestini orificium per sedem prodiens, quo excre- F tionem, quum lubet, retinemus; Annulus à figura, ab officio Sphincter vocatus est. Cæterùm posteriores corporis partes, quæ collo subiacent, hunc situm & appellationem habent: totùm dorsum, vocatur: inde vtroque in latere scapulæ habentur. Media ipsarum pars inter scapulium, cui etiam stomachus intus subiacet.

Rursus media totius dorsi sedes supernè ad clunes vsque spina dicitur. Huius partem, quæ recto tramite sub dorso habetur insculptam Homerus nominauit, manifestò aliis dictionibus exponens,

---κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα,

quoniam & iuxta rectitudinē longitudinis media sunt dorsi, mediúmque est interscapulij & lumbi. Spinā, lumbi, qui ilium ossa nominati sunt, qua cingimur, excipiunt. Hi in os sacrum terminantur: in cuius vtraq; parte coxæ sunt: in quibus nates, quoniam quæ his subiiciuntur, maxima ossa sunt. Inde carnosa ipsis corpora substrata sunt. Quorum gibbæ partes, quòd orbiculares sunt, globosæ natium partes nominantur. Inde corpus vnum in duos exit processus. Nam in duo crura nominata bipartitur, quorum diuisionem, veteres bisulcam nominant: atque hæc tota ad extrema vsque, crura dicuntur: quæ verò à coxis statim incipiunt, Femora: vbi verò artus postea committuntur inferioribus, articulúmque efficiunt, genua nominamus. Eorum partes retrorsum spectantes, poplites, vel ancyle: inde ad ima maximi artus tibiæ: quarum anterior pars Ocrea, posterior Sura nominantur. Postremum ossium tibiæ in vtrumque latus excedens, talus est: ab hoc profecti, pedes propriè appellantur: quibus etiam mensuram sibi aliam homines attollentes pedem inuenerunt. Pedis pars posterior calx: prior à talo vsque ad digitos, tarsus vocatur. Interior autem quasi pedibus inuicem se aspicientibus ab interiore talo versus magnum digitum procedens, pedium appellatur. Quod sub hac statim in medio imi pedis habetur, concauum dicitur. Infimum, quo terram contingimus, & ambulamus, planta vocatur. Quod post concauum ad digitos assurgit, pectus pedis nuncupatur. Deinde digiti numero manuum digitis pares. Non autem eadem sortiti nomina, quoniam nec eosdem præstant vsus, quanquam magnitudine, aut situs ordine conueniant.

Τὸ δὲ μεσαίτατον τοῦ νώτου παντὸς ἄνωθεν μέχρι γλουτῶν, ῥάχις. ταύτης δὲ τὸ μὲν εὐθὺ ὑπὸ τὸ μετάφρενον ἄκνηστιν εἶπεν Ὅμηρος, ὃ καὶ διὰ σαφῶν προσέθηκεν,

----κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα.

ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν εὐθεῖαν τοῦ μήκους μέσα εἰσὶ τὰ νῶτα, καὶ τὸ μέσον ἐστὶ τοῦ μεταφρένου, καὶ ὀσφύος. διαδέχεται οὖν ἡ ὀσφὺς, ἣ καὶ ἰξὺς ὠνόμασται, καθ' ὃ ζωννύμεθα. λήγει δὲ αὕτη εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. παρ' ἑκάτερα δὲ τούτου, τὰ ἰσχία ἐστὶ, ἐφ' οἷς οἱ γλουτοί. διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι τὰ ὑποκείμενα μέγιστα, ἔνθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη. ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ περιφερῆ εἶναι, σφαιρώματα προσαγορεύεται. ἐντεῦθεν δὲ ἓν ὂν ὅλον τὸ σῶμα, διχοφυὲς γίνεται. διαμερίζεται γὰρ εἰς δύο, ἃ καλεῖται σκέλη, ὧν τὴν σχίδα, διχάλαν οἱ παλαιοὶ λέγουσιν. ταῦτα δὲ ὅλα μὲν μέχρι περάτων, σκέλη λέγεται. τούτων δὲ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ἰσχίων εὐθὺς ἐρχόμενα, μηροί. καθὸ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάλλει τὰ κῶλα τοῖς ὑποκάτω, καὶ ἄρθρον ποιεῖ, γόνυ καλεῖται. οὗ τὰ κατόπιν, ἰγνύα, ἢ ἀγκύλη. τὰ δὲ ἐντεῦθεν, ἐπὶ τὰ κάτω μέγιστα κῶλα, κνῆμαι. ὧν τὸ μὲν ἔμπροσθεν, ἀντικνήμιον, τὸ δὲ ὄπισθεν γαστροκνημία. τὰ δὲ παρὰ τὴν τῆς κνήμης ὀστῶν εἴς τε τὸ ἔνδον μέρος, καὶ εἰς τὸ ἔξω ἐξέχοντα, σφυρὰ προσαγορεύεται. τὰ δὲ ἀπὸ τῶν σφυρῶν, κυρίως πόδες λέγονται. ἀφ' ὧν καὶ ἕτερον μέτρον ἔδοσαν οἱ ἄνθρωποι εὑράντες τὸν πόδα ἄραντες. τῶν δὲ ποδῶν, τὸ μὲν ὄπισθεν, πτέρνα ὀνομάζεται. τὸ δὲ ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν σφυρῶν μέχρι δακτύλων, ταρσὸς καλεῖται. τούτου δὲ τὸ μὲν ἔνδοθεν πρὸς ἀλλήλους ἀφορώντων τῶν ποδῶν, ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἔσω σφυροῦ, πεδίον. τὸ δὲ ὑπὸ τούτου εὐθὺς ἐν μέσῳ κατωτάτω τοῦ ποδὸς, κοῖλον. τὸ δὲ κατώτατον, ἐφ' ᾧ πατοῦμεν, καὶ ᾧ ἐπιβαίνομεν, πέλμα. τὸ μὲν πρὸς τοῖς δακτύλοις μετὰ τὸ κοῖλον ἐπανεστηκὸς, στῆθος ποδός. εἶτα οἱ δάκτυλοι, ἰσάριθμοι μὲν τοῖς τῶν χειρῶν, οὐ τυχόντες δὲ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων, διὰ τὸ μηδὲ τὰς αὐτὰς χρείας ἐπιτελεῖν, πλὴν ὅσα ἐκ τῆς κατὰ τὸ μέγεθος διαφορᾶς, ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὴν θέσιν τάξεως.

CAPVT XI.

Partium interiorum anatome.

ANatome abusiuè quidem dicitur etiam exteriorum corporis partium, & particularum commemoratio, quæ verbis vniuscuiusque ipsorum naturalem situm, ordinem, vsum, quem animanti præbent, propriam cuique illorum appellationem, de quibus iam retulimus, percenset: propriè verò anatome, interiorum cum sermone explicatio dicitur. Siquidem oculis eas indicatas esse, anatome non est, sed cuiusque notitiam ex sermone, ac verbis accepisse, & naturales actiones, quomodo ipsas obeant, didicisse, præterea quam inuicem communionem viscera, aliæque corporis partes per venas habeant. Cerebrum itaque ex nullo eorum, quæ prædiximus, principali vase compositum esse videtur Erasistrato, eoque nutrimenti affusio ipsi esse videtur. Est autem corpus simplex, atque ob id omnium, quæ humano continentur corpore, & præcipuum, & princeps. Quapropter Plato, & Hippocrates animi principatum in eo constituunt. Comprehenditur sanè membranis duabus: vna contigua & assimili, quæ choroeides appellatur, venosiorque est: Altera quæ huic superiacet, caluariæ quibusdam partibus magis adhærescit. Sed hæc

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἀνατομὴ τῶν ἐντός.

ΑΝατομὴ καταχρηστικῶς μὲν λέγεται, καὶ ἡ τῶν ἐκτὸς μερῶν τε καὶ μορίων τοῦ σώματος διέξοδος, ἥτις ἐστὶ διὰ λόγου διήγησις ἑκάστου, μετὰ τῆς κατὰ φύσιν θέσεως αὐτῶν, καὶ τάξεως, καὶ χρείας, ἣν παρέχεται τῷ ζώῳ, καὶ τῆς οἰκείας ἑκάστου ὀνομασίας, περὶ ὧν ἤδη διεξήλθομεν. κυρίως δὲ λέγεται ἡ ἀνατομὴ, ἡ τῶν ἐντὸς μετὰ λόγου ἀνάπτυξις. οὐ γὰρ τὸ τῇ ὄψει αὐτὰ δηλῶσαι ἀνατομή ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μετὰ λόγου ἑκάστου αὐτῶν γνῶσιν λαβεῖν, τάς τε κατὰ φύσιν ἐνεργείας, ὅπως δι' αὐτῶν ἀποτελοῦνται ἐκμαθεῖν, καὶ τὰς κοινωνίας ἃς ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος διὰ φλεβῶν. ὁ μὲν οὖν ἐγκέφαλος ἐξ οὐδενὸς τῶν προειρημένων, κατ' Ἐρασίστρατον ἀρχικῶν ἀγγείων φαίνεται πεπλέχθαι, διὸ καὶ παρέγχυμα ἔφησε δοκεῖ αὐτῷ εἶναι. ἔστι δὲ ἁπλοῦν σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀρχικὸν, καὶ κυριώτατον τῶν ἐν ἡμῖν. διὸ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς αὐτῷ πιστεύουσιν, ὡς Πλάτων καὶ Ἱπποκράτης. περιέχεται δὲ ὑπὸ μηνίγγων δύο, καὶ μὲν προσεχοῦς, καὶ προσφυοῦς αὐτῷ, ἣ καλεῖται χοροειδὴς, καὶ ἔστι φλεβωδεστέρα. ἡ δὲ ἑτέρα ἐπὶ ταύτης οὖσα, προσήρτηται μᾶλλον τῷ κρανίῳ κατά τινα μέρη. καὶ ἔστι

νευρωδέστερα. ἐκ μὲν οὖν τῶν ἄνω, φλέβες ἀπὸ καρδίας εἰς αὐτὸν ὀχετεύουσι τὴν τροφὴν, κατὰ τὸ λεγόμενον ληνόν, ἐκ τῶν πρὸς τῇ βάσει ἀρτηριῶν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ νεῦρα ἄρχεται ἐκφύεσθαι αὐτοῦ, ὅθεν καὶ εἰς πᾶν τὸ σῶμα ἀναδιδόασι τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας. νεύρων δὲ εἴδη δύο, τὸ μὲν τῶν συνδετικῶν, τῶν συνεχόντων τὰ ὀστᾶ πρὸς ἄλληλα. τὸ δὲ τῶν αἰσθητικῶν, καὶ κινητικῶν, ἃ τὴν αἴσθησιν ἐμποιεῖ τῷ σώματι, καὶ τὴν προαιρετικὴν κίνησιν εἰς πᾶν διαπέμπει, ἐξ ὧν καὶ τῶν μυῶν ἡ φύσις. τῶν δὲ ὀφθαλμῶν οἱ πόροι ἐκπεφύκασι, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου, δι' ὧν τὸ ὁρατικὸν πνεῦμα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διαδίδοται. ἐντεῦθεν δὲ καὶ εἰς τοὺς μυκτῆρας ἀποφύσεις ἤρτηνται, δι' ὧν τε ὀσφραινόμεθα, καὶ δι' ὧν ἐκκαθαίρεται ὁ ἐγκέφαλος. εἰς δὲ τὰ ὦτα ἀποφύσεις μὲν οὐκ εἰσί· τέτρηται δὲ αὐτὴ ἡ μῆνιγξ ἐκ τῶν ὄπισθεν, καὶ σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ποιεῖται, δι' ἧς καὶ αὐτὰ ἀποκαθαίρεται· καὶ ἐν ἀρχῇ ταύτης, τὸ λεγόμενον κωνοειδές. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ ῥαχίτης μυελὸς ἄρχεται. κοιλίας δὲ ἔχει ὁ ἐγκέφαλος δύο· κατ' ἐνίους δὲ μίαν, ἔνθα τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἵδρυται. περιέχεται δὲ καὶ τὰ τοῦ κρανίου ὀστᾶ, ἄνωθεν ὑπὸ τῷ δέρματι, τῷ περικρανίῳ λεγομένῳ ὑμένι, ἐκπεφυκότι μὲν διὰ τῶν ῥαφῶν, ἐκ τῶν μηνίγγων· ἀρχὴ δὲ αὕτη γίνεται τοῦ τε ὑπεζωκότος τὰς πλευρὰς ὑμένος, καὶ τοῦ διαφράγματος, καὶ τοῦ περιτοναίου, καὶ παντὸς ὑμένος νευρώδους. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς συνέστηκεν μὲν καθ' Ἱπποκράτην ἐκ χιτώνων δύο, οὓς μήνιγγας ὁ Ἱπποκράτης καλεῖ, ἐπειδὴ ἐκ τῶν μηνίγγων ἐκπεφύκασιν. κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους ἐκ τριῶν, κατ' ἐνίους δὲ ἐκ τεσσάρων. πρῶτος μὲν οὖν ἔξωθέν ἐστιν ὁ κερατοειδὴς, λευκὸς μὲν κατὰ τὰ ἄλλα, κατὰ δὲ τὴν ἶριν λεπτυνόμενος διαφαίνει τὸ ὑποκείμενον χρῶμα, καθ' ὃ μέλας, ἢ γλαυκότερος, ἢ χαροπὸς φαίνεται· δεύτερος δέ ἐστιν ὁ ῥαγοειδὴς ῥαγὶ σταφυλῆς ἐοικὼς τὰ ἔνδοθεν, τετρημένος κατὰ τὴν κόρην. τρίτος δὲ ὁ ἀμφιβληστροειδὴς, ἐγκολπούμενος ὥσπερ καὶ δεχόμενος ἐπ' ἄκρῳ τὸν ὑπό τινων εἰσαγόμενον τέταρτον χιτῶνα, ὃν καὶ ἄδηλον προσαγορεύουσιν. ἔστι μὲν γὰρ ὑμὴν σμικρότατός τε, καὶ ἰσχνότατος. ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος στερεοὶ ὑμένες, καὶ χιτῶνες παχεῖς εἰσιν. ὁ δὲ τρίτος καὶ τέταρτος ἰσχνότατοι. διὸ καὶ Ἱπποκράτης τοὺς πρώτους μόνους οἶδε, λέγων. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς μήνιγγας ἔχει δύο. ὑγρὰ δὲ περιέχουσιν οἱ ὑμένες οὗτοι τρία, τό τε ὑδατοειδὲς, καὶ τὸ ὑαλοειδὲς, καὶ τὸ κρυσταλλοειδές. βλεφάρων δὲ τὰ μὲν ἔσωθεν σαρκώδη, τὰ δὲ μεταξὺ χονδρώδη. ἔξωθεν δὲ δέρματι σκέπεται. διὰ δὲ τὸ σκληρὸν τοῦ μεταξὺ χόνδρου πιμελὴ ὑπέστρωται αὐτῷ οἷον μάλαγμα, ἥτις ἐπὶ τὸ πολὺ πλεονάζουσα τὰς ὑδατίδας ποιεῖ. ἡ δὲ γλῶσσα σαρκώδης μὲν τὰ πλεῖστα· διπλοῦν δὲ νεύρων εἶδος ἐμπέφυκεν εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου βάσεως, τὸ μὲν τῶν καλουμένων μαλακῶν νεύρων, δι' ὧν τὴν αἴσθησιν τὴν γευστικὴν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναδίδωσι. τὸ δὲ τῶν σκληρῶν, δι' ὧν καὶ ἡ κίνησις, ἡ προαιρετικὴ ἐπ' αὐτὴν ἀναφέρεται. πρὸς δὲ τῇ ῥίζῃ αὐτῆς ἐμπέφυκεν ἡ ἐπιγλωττὶς, ἥτις ἐν τῷ καταπίνειν ἀνατρέχουσα, ἐπιπωματίζει τὸν βρόγχον, ἵνα μή τι τῶν στερεῶν, ἢ ὑγρῶν ἐμπέσῃ εἰς αὐτόν. τὸ δὲ αὐτῆς αἰτίας ἕνεκα, καὶ αἱ ἀντιάδες γεγόνασι, τέσσαρες οὖσαι τὸν ἀριθμὸν, δύο μὲν προφανεῖς πρὸς τῇ ῥίζῃ τῆς γλώττης ἑκατέρωθεν, δύο δὲ ἐχόμεναι τούτων ἐνδότεραι. λέγονται δὲ αὗται, καὶ παρίσθμια, διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ χωρίον ἰσθμῷ εἰς ὃ παράκεινται, μάλιστα δὲ ὅταν φλεγμαίνωσιν. διότι στενοῦσιν ἄγαν τὴν δίοδον ταύτην.

A nervosior existit. Ex superiore igitur parte venæ nutrimentum à corde iuxta eum locum, qui torcular dicitur, ex arteriis, quæ ad basim sunt, acceptum in id deriuant, inde & nerui exortus principium ex eo capiunt, vnde & animales functiones vniuerso corpori communicant. Neruorum autem species duæ sunt, vna mutuos ossium connexus colligat, continétque, altera sentiendi mouendíque pro arbitrio facultatem toti corpori transmittit. Atque hinc etiam musculorum prouentus est. Oculorum meatus, & ipsi ab ima cerebri parte proueniunt, & B per eos visorius spiritus oculis impertitur. Inde verò nares etiam processus habent, per quos & olfacimus, & cerebrum expurgatur. Ad aures processus non sunt, verùm à posteriore parte tenuis membrana, quam meningem vocant, perforata est, atque in vermis speciem processum habet: per quam similiter ipsæ repurgantur. In illius principio cerebri pars coniformis appellata, sedem habet. Iam verò illinc & spinalis medulla incipit. Cæterùm duos habet cerebrum ventriculos, secundum aliquos verò vnum, vbi animi principatus residet. At caluariæ ossa superiore parte sub cute, membranâ, quæ per suturas è meningibus C prodiit, pericranium appellata, conteguntur. Estque hæc origo membranæ costas succingentis, & septi transuersi, & peritonæi, & omnis membranæ neruosæ. Oculus, ex Hippocratis sententia habet duas tunicas, quas Hippocrates meningas, quod ex illis prouenerint appellat. Recentiores tres ponunt, nonnulli quatuor. Ex quibus prima exterior est cornea vocata. Ea reliqua sui parte alba est, pupillæ loco extenuatur, perspicuúmque subiectum colorem reddit, quatenus niger, vel cæsius, vel fuluus apparet. Secunda, qua pupilla est, modico foramine concaua, D quæ quòd parte interiore sit acino vuæ similis, nominatur. Tertia retis modo sinum habens, retiformis nuncupatur: perinde quasi in summo quartam tunicam à nonnullis inuectam excipiat, quam minus apparentem vocant. Est etenim membrana minima simul, & tenuissima, sed prima & secunda, firmæ membranæ, crassæque tunicæ sunt: tertia verò & quarta tenuissimæ. Quare & Hippocrates priores solas cognouit, oculus, inquiens, membranas duas habet. Porrò triplicem hæ tunicæ continent humorem. Hunc ab aquæ similitudine, aqueum vocant. Illum vi-E treum, quòd vitro quiddam simile referat. Tertium, crystallinum. Palpebrarum interiores partes carnosæ: mediæ cartilaginosæ; exteriores cute teguntur. At quoniam cartilago media dura est, adeps subiecta est lenimenti, malagmatis ve instar, quæ frequenter exuperans, vesiculas aqua plenas parit. Lingua maximè carnosa est, in quam duplex neruorum genus ab ima parte cerebri prodiens inseritur. Alij, molles appellati, gustandi sensum ad principium: alij duri, motum arbitrarium ad ipsam deducunt. Ad huius radicem exigua inhæret epiglottis, quę cum deglutimus, recurrens, arteriam claudit, ne quid ex solidioribus aut F humidis in ipsam delabatur. Cuius rei quoque causa tonsillæ numero quatuor creatæ sunt: duæ ad linguæ radicem, vtrinque conspicuæ: duæ his proximæ, penitiores. Nominantur eædem etiam paristhmia, quoniam locus ad quem sitæ sunt, isthmo, præsertim cum per inflammationem intumuerunt, eoque transitum hunc arctũ nimis reddunt, figura respondent.

respondent. Porrò quum duabus animal materiis gubernetur, alimento & spiritu; ad hunc quidẽ percipiendũ nares, os, fauces, aspera arteria, & pulmo, partes sunt aptissimę. Nares sanè & os respirationi seruiunt: gurgulio, ne frigidus in fauces aër cumulatim irrumpat: aspera arteria, vt eundẽ in pulmonem deducat cuiús in pectore sedes est: per hunc & omnis fit respiratio, submittẽtem quidem se, vt spiritus emittatur; attollentem verò, vt idem recipiatur. Quare actione similitudinem quandam cum fabrorum follibus habere videtur, figuram verò vngulæ bubulæ seruat. Porrò ex spiritu in pulmone elaborato quicquid maximè necessariũ est, ad sinistrum cordis ventriculum defertur, quicquid inutile est, illac, quà inspirauimus, efflatur. Nutrimenti vasa ad excipiendum, & instrumenta ad elaborationem instituta hæc sunt, os, dentes, stomachus, ventriculus, ieiunum, & tenuia intestina. Os quidem & dentes, cibum extenuãt molúntque. Stomachus appetit, & deglutit: appensus autem asperæ arteriæ ad septum vsque transuersum porrigitur. Ventriculus omnis est ad concoctionem, incipit velut à media cartilagine, vbi ventris os situm dicitur, subsidet leuiter iecinori, latitudine sigma literam referens, & altero extremo in sinistram partem vergit, vbi est & pylorus, quoniam portæ modo, ne nutrimentum ex eo confertim delabatur, prohibet. Ieiunum & tenue intestinum digestioni dicatum est, in sinus multos implicitum: committitur autẽ mesaræo, seu mesenterio, quod venæ in id descendentes intertexunt, per quas digestio plurima fit ad portas hepatis. Ei verò tenuius intestinum est ita connexum, vt pars eius esse videatur, quippe ieiuno explicato persimile est. *Differt tamen quòd nec vacuum sit, nec vasorum copiam habeat.* Deinde cæcum intestinum, alimento recipiendo accommodatum. Huic adhærescit laxius intestinum, quod excrementa ex distributionę segregata suscipit. Pertendens autem in dextram supra vmbilicum inter iecur & lienem, deorsum rursus fertur, totúmque amplexum abdomen in rectũ intestinum desinit. Quum igitur duo meatus à lato oris spatio incipiant, alterum iuxta priorem colli partem, bronchum, vel asperam arteriam nominamus: alterum, stomachum. Vnde verò initium capit arteria, & vbi aperitur, pharyngem vel laryngem vocant. Cæterùm totus meatus ex cartilaginibus annuli modo vel circuli compositis constat, quo firmus continuæ animantis respirationi maneat, nec comprimatur, quare etiam ostium eius semper patescit. Nam cibi abstinentiam tolerare potes diutissimè, non inspirare, ne minimum quidem temporis potes. Huius rei gratia purum hunc spiritui transitũ natura dedit, ne impedimenti quid sentiat. Enimuero, si quid vel cibi, vel potus in arteriam imprudentibus delabitur, strangulationes, & tusses statim excitantur donec à spiritus impetu excussum efferatur. Iam verò aspera arteria spiritum pulmoni transmittit, desinitque in eiusdem arterias asperas, quas ipsas quoque bronchia nominant. Stomachus interius, quàm arteria, existens, ceruicis vertebris annexus, longissimè cum aspera arteria porrigitur. Sed bronchus illi adiunctus, cum cibum deglutimus, recurrens, exactè ipsum lingula cooperit, quæ ex linguæ radice trahit originem. Porrò hæc lingula non modò os claudit, sed etiam cibum à lingua velut ventilabro purgatum, & arteriæ orificio superimpositum ad stomachum, pontis modo deiicit.

ἐπεὶ δὲ δύο ὕλαις διοικεῖται τὸ ζῶον, τροφῇ καὶ πνεύματι, πνεύματος μὲν ὁδοί τε, καὶ καταδοχαί, τάδε· ῥῖνες, στόμα, βρόγχος, τραχεῖα ἀρτηρία, πνεύμων. ῥὶς μὲν καὶ στόμα, πρὸς τὸ ἀναπνεῖν, ὁ δὲ γαργαρεὼν, ἵνα μὴ ἀθρόως εἰς τὸν βρόγχον προσεμπίπτῃ ψυχρὸς ἀήρ. ἀρτηρία δὲ τραχεῖα, πρόοδός ἐστιν αὐτῷ εἰς τὸν πνεύμονα ἐν τῷ στήθει κείμενον, δι᾽ οὗ καὶ ἡ πᾶσα ἀναπνοὴ γίνεται, διαστελλομένου μὲν, ἵνα δέξηται, συστελλομένου δὲ, ἵνα ἐκπέμψῃ. διὸ καὶ ἔοικε τῇ μὲν ἐνεργείᾳ ταῖς χαλκευτικαῖς φύσαις, τῷ δὲ σχήματι βοὸς ὁπλῇ. ἐν πνεύμονι δὲ κατεργασθέντος τοῦ πνεύματος, τὸ μὲν ἀναγκαιότατον, εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας φέρεται, τὸ δὲ ἄχρηστον ἐκπνεῖται δι᾽ ὧν καὶ εἰσεπνεύσθη. τροφῆς δὲ ἀγγεῖα, τὰ πρὸς ὑποδοχὴν, καὶ ὄργανα πρὸς κατεργασίαν, τάδε· στόμα μὲν καὶ ὀδόντες, στόμαχος, κοιλία, νῆστις, καὶ λεπτὰ ἔντερα. στόμα μὲν, καὶ ὀδόντες πρὸς λέανσιν. στόμαχος δὲ πρὸς ὄρεξιν, καὶ κατάποσιν. παρατέταται δὲ τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, καὶ διατείνει μέχρι διαφράγματος. κοινὴ δὲ πρὸς πέψιν ἡ γαστήρ. ἄρχεται δὲ ὡς ἀπὸ μέσου τοῦ χόνδρου, ἔνθα στόμα κοιλίας λέγεται, ὑπιοῦσα δὲ τὸ ἧπαρ, τῷ κύτει σιγματοειδὴς οὖσα, ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ νεύει, τῷ ἑτέρῳ ἄκρῳ, ἔνθα καὶ ὁ πυλωρός ἐστιν, ἵνα μὴ ἀθρόως διεκπίπτῃ αὐτῆς ἡ τροφή. νῆστις δὲ καὶ λεπτὸν ἔντερον, πρὸς ἀνάδοσιν· πολλοὺς δὲ ἑλιγμοὺς ἡ νῆστις ἔχει, καὶ συνέχεται τῷ μεσαραίῳ, ἢ μεσεντερίῳ, ὃ ἐξυφαίνουσιν αἱ εἰς αὐτὸν καθήκουσαι φλέβες, δι᾽ ὧν ἡ πλείστη ἀνάδοσις γίνεται ἐπὶ πύλας ἥπατος. συνάπτεται δὲ αὐτῇ τὸ λεπτὸν ἔντερον, ὡς μέρος αὐτῆς δοκεῖν εἶναι· ἔοικε γὰρ νήστει ἡπλωμένῃ. ἑξῆς δὲ τὸ τυφλὸν ἔντερον, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς τροφῆς. ἐπὶ δὲ τούτῳ τὸ κῶλον, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν διακεκριμένων περιττωμάτων ἐκ τῆς ἀναδόσεως, διαβαῖνον δὲ ἐπὶ τὰ δεξιὰ ὑπὲρ ὀμφαλὸν ἐντὸς τοῦ ἥπατος, καὶ τοῦ σπληνὸς εἰς τὰ κάτω πάλιν φέρεται διαζῶσαν τὸ ἐπιγάστριον ὅλον, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον. δύο τοίνυν πόροι ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς τοῦ στόματος εὐρυχωρίας, ὁ μὲν κατὰ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ τραχήλου τέτακται, καὶ καλεῖται βρόγχος, ἢ τραχεῖα ἀρτηρία. ὅθεν δὲ ἄρχεται, καθ᾽ ἃ ἀνεστόμωται φάρυγξ λέγεται, ἢ λάρυγξ. συνέστηκε δὲ ὁ πᾶς πόρος, ἐκ χόνδρων οἷον κρικοειδῶν, ἢ κυκλοτερῶν, ἵνα ἀσύμπτωτος μένῃ πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως εἰσπνεῖν τὸ ζῶον, διὸ καὶ ἀεὶ ἀναπέπταται αὐτοῦ τὸ στόμα. τροφῆς μὲν γὰρ ἀπέχεσθαι ἐπὶ πλεῖστόν ἐστιν ὑπομένειν, μὴ εἰσπνεῖσθαι δὲ, οὐδὲ τὸ ἀκαριαῖον· διὰ τοῦτο δὲ, καὶ καθαρὰν τῷ πνεύματι τὴν δίοδον ταύτην παρέχει, ὅπως μηδέποτε ἐμποδίζῃ τὴν ὁδὸν τῷ πνεύματι. ἀμέλει εἴπου ἐν τῷ τρέφεσθαι λαθὸν παρεμπέσοι τι εἰς αὐτὸν, εὐθὺς βὴξ καὶ πνιγμὸς ἐπακολουθεῖ, ἄχρις οὗ ἐξωθούμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀνενεχθῇ. διαπέμπει δὲ τὸ πνεῦμα ἡ τραχεῖα ἀρτηρία εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ περαιοῦται εἰς τὰς ἐν αὐτῷ τραχείας ἀρτηρίας, αἳ καὶ αὐταὶ, καὶ βρόγχια καλοῦνται. ὁ δὲ στόμαχος ἐνδοτέρω τοῦ βρόγχου ὢν, πρὸς τοῖς σπονδύλοις τοῦ τραχήλου, συμπαρεκτείνεται μὲν τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ ἐπὶ πολὺ, ἀλλ᾽ ὁ μὲν βρόγχος προσκείμενος, ἐν τῷ καταπίνεσθαι τὴν τροφὴν προσδυματέχων, ἐπιπωματίζεται ἀκριβῶς τῇ ἐπιγλωττίδι, ἥτις πέφυκεν ἐκ τῆς ῥίζης τῆς γλώττης. ἡ δὲ ἐπιγλωττὶς οὐ μόνον τὸ στόμα ἐπιπωματίζει, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν τὴν ὑπὸ τῆς γλώττης, οἷον ὑπὸ πτύου ἀναλικμωμένην διαπορθμεύει, ὥσπερ γέφυρα, ἐπὶ τὸν στόμαχον ὑπὲρ τὸ στόμα τοῦ βρόγχου ὑποτεθεῖσα αὐτήν.

ὁ δὲ στόμαχος φυσικὴν ἐνέργειαν ἔχων, τὴν ὀρεκτικὴν δύναμιν. διαστέλλεται μὲν ὑπὸ τῆς ὀρέξεως, καὶ καταπίνει τὰ εἰσφερόμενα. ἡ δὲ τῷ ὑποκειμένῳ στελλομένη, οἷον ἐκθλίβει, καὶ ἀπωθεῖται αὐτὰ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα μέρη ἐκβαλὼν διὰ τοῦ διαφράγματος, συμφυεῖ τῷ στόματι τῆς κοιλίας, δι' οὗ στενοῦ πόρου ὄντος, εἰς τὴν γαστέρα ἡ τροφὴ παρέρχεται. γαστρὸς δὲ, ἡ μὲν φυσικὴ ἐνέργεια πέττει τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῇ τροφήν. πεφθεῖσα δὲ αὐτὴ, πρῶτον μὲν ἔοικεν χυλῷ πτισσάνης. διά τε τοῦ λεγομένου πυλωροῦ ὄντος ἔτι στενωτέρου, διηθεῖται εἰς τὴν νῆστιν ἡ τροφὴ, ἥτις λεπτὸν ἔντερον οὖσα, διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ἕλικας πλείστας συνετέθη, ὅπως μὴ ῥᾳδίως διακόπτηται, ἢ διασπᾶται. συνέχονται δὲ αἱ ἕλικες αὐτῆς, καὶ ὑποβαστάζονται τῷ λεγομένῳ μεσαραίῳ, ἢ μεσεντερίῳ· οὐ μόνον δὲ τὴν χρείαν ταύτην παρέχει τὸ μεσάραιον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυίας δύο φλέβας, ἔπειτα εἰς πολλὰς ἀποσχίδας διαιρουμένας, αἳ ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ μεσάραιον, ὅπως καὶ αὗται μὴ διαρρήγνυνται, ἰσχναὶ οὖσαι. ἀλλ' ἀνέχονται ὑπὸ τοῦ ἐνυφασμένου αὐτῷ ὑπερείσματι, συγχρώμεναι τούτῳ, καὶ οἷον διαβάθρα κουφιζόμεναι ἑδραιοῦνται, καὶ οὕτως ἐπὶ πάσας τὰς ἕλικας τῆς νήστεως ἐοικυίας βδέλλαις, ἀνεστομωμέναι εἰς τὴν νῆστιν, πᾶσαν δέχονται τὴν ἐν αὐτῷ κεχυλωμένην τροφήν. ἅμα δὲ τῷ δέξασθαι, εὐθὺς ἐξαιματοῦσιν αὐτὴν χυλὸν ὄντα τὸ πρόσθεν, μέχρις ὅτε ἐν τῇ νήστει ἐστί. οὐδὲ γὰρ ἑτέρωθεν αἵματος ἀγγεῖον, οὔτε φλέγματος, ἢ ἄλλου τινὸς εἶναι περιεκτικὸν, ὁ τῆς φύσεως νόμος διαγορεύει. πάλιν οὖν διὰ τοῦ μεσαραίου αἱ φλέβες αὗται ἐδέξαντο, δύο γινόμεναι ἐκ πολλῶν ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ ἧπαρ κατὰ τὰς λεγομένας αὐτοῦ πύλας. ἐν δὲ τῷ ἥπατι ἐξαιματουμένης τῆς τροφῆς, ὁμοῦ διακρίνεται ἕκαστον τῶν περιττωμάτων. καὶ ἡ μὲν ξανθὴ χολὴ, ἐπὶ κύστιν τὴν ἐν τῷ ἥπατι φέρεται. ἡ δὲ μέλαινα, ἐπὶ σπλῆνα. ἀπὸ δὲ ἥπατος ἐξαιματωθεῖσα ἡ τροφὴ, εἰς τὴν δεξιὰν ἀναδίδοται τῆς καρδίας κοιλίαν. ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας, διὰ μὲν τῶν σφαγιτίδων, ἐπὶ τὰ ἄνω τὸ αἷμα ἀναδίδοται. διὰ δὲ τῆς κοίλης φλεβὸς, ἐπὶ πάντα τοῦ σώματος τὰ μέρη. ἀπὸ γοῦν τῆς κοίλης φλεβὸς διακρινομένου τοῦ ἐρρώδους ἀπὸ τοῦ αἵματος, ἀποσχίδες ἐπὶ νεφροὺς φέρουσιν, οἳ κεῖνται κατὰ τὴν ὀσφὺν ὑπὸ τὰς ψόας, δι' ὧν διηθεῖται τὸ οὖρον. ἐπὶ τὴν κύστιν δὲ παραγίνεται, διὰ τῶν λεγομένων οὐρητήρων. ἡ δὲ κύστις δέχεται μὲν κατὰ τοῦ σώματος αὐτῆς τὸ οὖρον. ἐκκρίνει δὲ διὰ τοῦ καυλοῦ εἰς τὰ ἐκτός. δίδυμοι δὲ τὴν μὲν σύστασιν ἀδενώδεις, δοχεῖα δέ εἰσιν, καὶ ἐργαστήρια τοῦ γόνου, ὃς φέρεται ἐπ' αὐτοὺς διὰ τῶν κρεμαστήρων. καθήκουσι δὲ εἰς αὐτοὺς, καὶ ἕτερα ἀγγεῖα τὰ τρέφοντα αὐτούς. περιέχεται δὲ ὑπὸ δύο χιτώνων, τοῦ τε ἐρυθροειδοῦς, καὶ τοῦ δαρτοῦ λεγομένου. ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ ὀσχή. ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ ὑστέρα ἔοικεν ὀσχῇ ἀνεστραμμένῃ. ἀνεστόμωνται εἰς τὸ ἔνδον αὐτῆς φλέβες, ὡς ὅτι πλεῖσται, δι' ὧν τὸ αἷμα ἀποκαθαίρεται, ὃ ἐν ταῖς συλλήψεσιν ἐπέχεται, καὶ χωρεῖ εἰς τροφὴν, καὶ διάπλασιν τοῦ ἐμβρύου. ἀπὸ γὰρ τῶν φλεβῶν τῶν πλεκουσῶν τὸ χορίον γινόμεναι δύο φλέβες, καὶ ἀπὸ τῶν κατ' αὐτὸ ἀρτηριῶν δύο ἀρτηρίαι, καὶ ἀπὸ τῶν νεύρων, νεῦρον ἕν, συνελθόντα ἀποτελεῖ τὸν οὐραχὸν, ὃς ἐμβάλλει εἰς τοῦ ἐμβρύου τὸν ὀμφαλὸν, ἐξ οὗ καὶ ἐκφύεται, καὶ ἀποκρεμᾶται. ἀπὸ δὲ ὀμφαλοῦ, αἱ μὲν φλέβες ἐπὶ ἥπατος πύλας τὸ αἷμα διδόασιν ἐπὶ τῶν ἐμβρύων. αἱ δὲ ἀρτηρίαι κατὰ τὴν κύστιν εἰς τὴν παχεῖαν ἀρτηρίαν ἐμβάλλουσι. τὸ δὲ νεῦρον τοῦτο, εἰς τὴν ῥάχιν.

Stomachus pro naturali functione appetendi facultatem habet. Dum appetit quidem, se attollit, & quæ offeruntur deglutit: dum autem accepta quasi elidit, & ad subiectas partes expellit, ac ventriculi orificio contiguo per transuersum septum tradit, submittitur. Per quem angustum existentem meatum, in ventrem alimenta descendunt. Ventriculi naturale officium est, vt alimentum sibi commissum concoquat, quod à concoctione primùm ptisanæ cremori persimile est: verùm per eum quem pylorum appellari diximus, qui adhuc arctior est, alimentum ieiuno instillatur, quod cum tenue sit intestinum, in flexuosissimos orbes natura implicauit, ne ex facili videlicet dissecaretur, diuelleretúrque. Mesaræum, seu mesenterium, amfractus, & orbes eius amplectitur, atque ipsos sustentat: quamquam id non solum hunc præstat vsum, sed etiam venas duas sub iecinore emergentes *fulcit*, quæ post in diuersas partes diducuntur, & mesaræo inseruntur, quo & ipsæ (sunt enim tenues) ruptionis periculum effugiant. Sustinentur autem ab intexto eidem fulcimento, huic innitentes, & veluti substrato alleuatæ finiunt. Atque hoc pacto in singulis amfractibus ad hirudinum similitudinem compositis, aperto ore ieiuno inhiantes, omnem in eo alimoniam in succum conuersam exugunt. Simul autem inter exugendum, protinus ipsum in sanguinem mutant, qui succus antea erat, dum in ieiuno esset. Non enim aliunde vel pituitæ, vel sanguinis, vel alterius cuiusdam vas esse natura indicat. Rursus igitur duæ factæ ex multis venæ, à mesaræo acceptum, ad hepar per dictas eius portas digerunt. In iecinore quum sanguinis naturam nutrimentum induit, recrementa singula pariter secernuntur. Flaua bilis ad vesicam ei inhærentem defertur: atra ad lienem. Iam verò ab hepate versum in sanguinem alimentum, in dextrum cordis ventriculum distribuitur. A corde sanguis per iugulares venas ad superiores corporis partes deriuat. Per cauam autem venam in vniuersum corpus diffunditur. Ab hac rami duo, sanguine iam à sero discreto, ad renes perreptant, qui lumbis sub clunium carnibus, per quas vrina destillat, inhærent. Ad vesicam autem per vreteras proficiscitur. Vesica corpore suo vrinam recipit, & per colem foràs excernit, testiculi verò substantia glandulosi sunt, conceptacula & officinæ seminis, quod per cremasteres, ad eos fertur. In quos etiam alia vasa ipsos nutrientia descendunt. Cæterùm duabus tunicis conteguntur, quarum tenuiorem erythroidem, valentiorem dartum appellant. Ab his est, quod scrotum dicitur. Fœminis autem vulua scroti conuersi similitudinem refert. Venæ in partem eius interiorem quàm plurimæ aperiuntur, per quas sanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur, ceditque in alimentum fœtui, & formationem. Nam à venis, quæ secundas implicant, binæ aliæ prodeuntes venæ, ab arteriis ibidem sitis binæ arteriæ, & à neruis vnus neruus mutuo in vnum congressu vrachum appellatum absoluunt, qui infantis vmbilico inseritur, ex quo & enascitur, & suspensus est. Ab vmbilico autem venæ ad iecinoris portas sanguinem in fœtibus transmittunt: arteriæ verò iuxta vesicam, crassiori arteriæ: neruus hic spinæ inseritur.

CAPVT XII.

De osteologia.

OSsium duplex compositio, vna ad motum accommodata nomen articuli habet: altera ad stabilitatem, synarthrosis appellatur. Huius autem tres sunt species, sutura, symphysis, & gomphosis. Suturis igitur capitis ossa constant. Inueniuntur autem suturæ in plurimis quinque. Prima per sinciput, coronalis. Altera per verticem sagittalis. Tertia per occipitium, lambdoidea littera. Duæ temporales, in vtroque temporum vna. Ossa caluariæ septem numerantur, occipitis vnum, verticis duo, temporum item duo, frontis vnum, multiformis vnum. Cerebrum duos ab vtraque cerebelli parte processus obtinet quæ coronæ vocantur, qui in primæ vertebræ cauitates insinuantur, in qua, velut centro, secundæ vertebræ caput in latera mouetur, annuit, renuitque, Deinde ossei dicti processus duo, paululum inuicem dissidentes, per quos tendines, & nerui deorsum feruntur. Post alia duo ossa super foramina, per quæ facultas audiendi est, emergunt, iugalia appellata. Sub his rursus alia duo petrosa. Priore capitis parte processus sunt styliformes. Facti autem sunt ad faucium diuisionem. Vbi summæ eorum partes cartilagine committuntur, os hyoeideum appellatur. Quæ verò super his sunt, nomen desiderant. Quorum in priore parte situm est os multiforme. Porrò superioris maxillæ ossa symphysi constant. Facies item symphyses nouem habet. Prima in lato vtroque oculorum spatio situm obtinet: duæ à latere narium vtroque: alia medias nares rectà intersecat. Malæ quoque singulas habent. Duæ rursus obliquæ palatum secant, vnáque in rectum idem palatum diuidit. Communes autem faciei, & capiti, sunt in ossibus iugalibus. Iam quidem faciei duodecim ossa sunt, narium duo, oculorum quoque totidem, malarum singula, palati quatuor, dentium receptaculorum duo, alis similia. Maxilla inferior quorundam sententia duo in mento connata habet ossa, nonnullorum vnum. Cæterùm dentes gomphosi iunguntur, quippe alueolis infixi sunt. Sunt autem numero triginta duo. Ex his quaterni primi, in superiore atque inferiore maxilla, quia secant, incisores nominantur: canini quatuor, maxillares, seu molares viginti sunt. Reliquorum ossium clauiculæ, ad summum humerum coëuntes deligantur: ad pectus autem articuli, & symphyseωs mixtionem facere videntur, & Romanæ literæ S, eiusque simplicis figuram ostendunt. Dein costæ duodecim vtroque latere habentur. Septem ex eis cum spinæ vertebris, cúmque osse pectorali vtrinque coëunt. Reliquæ quinque à posteriori parte spinæ inseruntur, parte anteriori in sese inuicem resupinatæ, cartilagine colligantur. Vertebræ verò omnes quatuor & viginti sunt. Septem in ceruice, dorsi duodecim, quinque lumborum: post omnes os sacrum, quod ex vertebris inuicem symphysi iunctis constare videtur. Quin & pectus similiter ex septem ossibus symphysi coniunctis ensis figurâ structum esse apparet. At brachium vtrumque cum humero coniungitur articulo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Περὶ ὀστεολογίας.

Τῶν δὲ ὀστῶν διττὴ ἡ σύνθεσις, ἡ μὲν πρὸς τὸ κινεῖσθαι, καὶ καλεῖται ἄρθρον, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἀκίνητον, καὶ καλεῖται συναρθρωσις. Εἴδη δὲ ταύτης τρία, ῥαφή, σύμφυσις, γόμφωσις, κατὰ ῥαφὴν μὲν οὖν σύγκειται τὰ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ. ῥαφαὶ δὲ εὑρίσκονται ἐπὶ τῶν πλείστων πέντε. στεφανιαία, ἡ διὰ τοῦ βρέγματος. ὀβολιαία, ἡ διὰ τῆς κορυφῆς. λαμβδοειδής, ἡ διὰ ἰνίου. κροτάφιαι δύο, καθ' ἑκάτερον κρόταφον μία. ὀστᾶ δὲ κρανίου ἑπτά· ἰνίου ἕν· κορυφῆς δύο· κροτάφων δύο· μετώπου ἕν. πολυμόρφου ἕν. ἐκφύσεις δὲ ἔχει ὁ ἐγκέφαλος δύο, ἑκατέρωθεν τῆς παρεγκεφαλίδος, αἳ καλοῦνται κορῶναι. ἐναρμόζονται δὲ εἰς τὰς τοῦ πρώτου σπονδύλου κοιλότητας, ἐν ᾧ, καθάπερ ἐπὶ κνώδακος τῆς τοῦ δευτέρου σπονδύλου ἀποφύσεως, ἡ κεφαλὴ εἴς τε τὰ πλάγια ἐπιστρέφεται, ἀνανεύει τε, καὶ ἐπινεύει. μετὰ δὲ ταῦτα, αἱ ὀστοειδεῖς ἀποφύσεις καλούμεναι δύο μικρὸν διεστῶσαι, δι' ὧν τένοντες, καὶ νεῦρα καταφέρονται· εἶτα ἄλλα δύο ἐπάνω τῶν ἀκουστικῶν πόρων, τὰ ζυγοειδῆ καλούμενα ὀστᾶ· ὑπὸ δὲ ταῦτα λιθοειδῆ ὀστᾶ, δύο καὶ ταῦτα. ἔμπροσθεν δὲ αἱ βελονοειδεῖς ἐκφύσεις. ἐγίνοντο δὲ εἰς διάστασιν τοῦ φαρυγέτρου. ὃ λέγεται ὑοειδὲς ὀστοῦν, καθ' ὃ χόνδρῳ συνδεῖται αὐτῶν τὰ ἄκρα. ἐπάνω δὲ τούτων τὰ ἀνώνυμα, ὧν κατὰ τὸ ἔμπροσθεν μέρος, κεῖται τὸ πολύμορφον. κατὰ δὲ σύμφυσιν, τὰ τῆς ἄνω γνάθου ὀστᾶ σύγκειται. συμφύσεις δὲ ἔχει τὸ πρόσωπον ἐννέα, μίαν μὲν κατ' εὐρυχωρίαν ἑκατέραν τῶν ὀφθαλμῶν τεταγμένην· δύο δὲ ἐκ πλαγίων τῆς ῥινός. καὶ ἄλλην, μέσην τὴν ῥῖνα ἐπ' εὐθείας τέμνουσαν. δύο δὲ κατὰ μῆλα, καὶ δύο κατὰ τῆς ὑπερῴας πλαγίας. μίαν δὲ ἐπ' εὐθείας διαιροῦσαν, καὶ τέμνουσαν τὴν ὑπερῴαν. κοιναὶ δὲ προσώπου καὶ κεφαλῆς, αἱ ἐπὶ τῶν ζυγωμάτων. ὀστᾶ δὲ προσώπου δώδεκα· ῥινὸς δύο. ὀφθαλμῶν δύο. μήλων δύο· ὑπερῴας τέσσαρα. τὰ τῶν φατνίων δύο, τὰ τοῖς πτερυγίοις ὅμοια. ἡ δὲ κάτω γνάθος κατ' ἐνίους μὲν, δύο ἔχειν ὀστᾶ συμπεφυκότα κατὰ τὸ γένειον· κατ' ἐνίους δὲ, ἕν. κατὰ γόμφωσιν δὲ σύγκεινται οἱ ὀδόντες, ἐγγεγόμφωνται γὰρ τοῖς φατνίοις. εἰσὶ δὲ τὸν ἀριθμὸν λβʹ. ἔν τε τῇ ἄνω, καὶ κάτω γνάθῳ. τομεῖς ὀκτώ. κυνόδοντες τέσσαρες, μυλῖται εἴκοσι. τῶν δὲ ἄλλων ὀστῶν αἱ μὲν κλεῖδες, πρὸς μὲν τὸ ἀκρώμιον συμφυεῖς δέδενται, πρὸς δὲ τὸ στέρνον, μῖγμα ἄρθρου καὶ συμφύσεως δοκοῦσιν ποιεῖσθαι. ἐοίκασι δὲ τῷ σχήματι τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα. Ϲ, καὶ αὐτῷ ἡπλωμένῳ. ἑξῆς δὲ πλευραί. δώδεκα γὰρ αἱ πᾶσαι, καθ' ἑκάτερον πλευρόν. ἑπτὰ δὲ αὐτῶν πρός τε τοὺς τῆς ῥάχεως σπονδύλους, καὶ πρὸς τὸ στέρνον συνάπτουσιν ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ λοιπαὶ πέντε, τῇ μὲν ῥάχει συμβάλλουσιν ἐκ τῶν ὄπισθεν, κατὰ δὲ τὰ ἔμπροσθεν εἰς ἀλλήλας ἀνανεύουσαι, χόνδρῳ συνδέονται. οἱ δὲ σπόνδυλοι εἰκοσιτέσσαρες μὲν οἱ πάντες. διαιροῦνται δὲ, τραχήλου μὲν ἑπτά· νώτου δώδεκα· ὀσφύος δὲ πέντε. ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, δοκοῦν ἐκ σπονδύλων συγκεῖσθαι, συμπεφυκότων ἀλλήλοις. τὸ δὲ στέρνον ὁμοίως, καὶ αὐτὸ δοκεῖ ἐκ τῶν ἑπτὰ ὀστῶν συγκεῖσθαι, συμπεφυκότων ἀλλήλοις ἐν τῷ ξιφοειδεῖ σχήματι. βραχίων δὲ ἑκάτερος, κατὰ ἄρθρον διήρμοσται τῷ τοῦ ὤμου

ἐμβάλλεται δὲ τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ πλαγίως, εἰς τὴν κοιλότητα τῆς ὠμοπλάτης. ἐπίκεινται δὲ αἱ ὠμοπλάται μυσὶν τοῖς ὑπεστρωμένοις ταῖς πλευραῖς ἐκ τῶν ὄπισθεν. πῆχυς δὲ, καὶ κερκὶς παράκεινται μὲν ἀλλήλοις κατὰ σύμφυσιν, συμβάλλουσιν δὲ, καὶ τοῦ βραχίονος τῇ ἑτέρᾳ κεφαλῇ κατ' ἄρθρον. τρισὶ μὲν γὰρ ἑαυτοῦ κονδύλοις, εἰς τὴν σιγματοειδῆ τοῦ πήχεος ἀναγλυφὴν ἐναρμόζεται ὁ βραχίων. τῷ δὲ τετάρτῳ κονδύλῳ, ὡς περὶ κνώδακα, ἡ κερκὶς περιστρέφεται. καρποῦ δὲ τὰ ὀστᾶ, τρία μὲν ὄντα πρὸς μὲν ἄλληλα συμφύσει δέδενται· πρὸς δὲ πῆχυν, καὶ κερκίδα κατ' ἄρθρον διήρμοσται. τὰ δὲ τοῦ μετακαρπίου πέντε ἐστίν· ἄρθρον δὲ, καὶ αὐτὰ ποιεῖ πρὸς τὰ τοῦ καρποῦ, πρὸς ταῦτα γὰρ συμπέφυκε. τὰ δὲ τοῦ καρποῦ, πρὸς μὲν αὐτὰ, καὶ πρὸς τὰ τοῦ μετακαρπίου συμφύσει συνέχεται, πρὸς δὲ τὰς πρώτας τῶν δακτύλων σκυταλίδας, κατ' ἄρθρον συμβάλλονται. δακτύλων δὲ σκυταλίδες μὲν καθ' ἕκαστον τρεῖς, κατ' ἄρθρον δὲ ἡ σύνθεσις αὐτῶν. μηροῦ δὲ, ἓν μὲν ὀστοῦν. συμβάλλεται δὲ ἐπικεκαμμένῃ μετρίως τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ εἰς βαθεῖαν κοτύλην τοῦ ἰσχίου, καὶ νεύρῳ ἀπήρτηται ἐκφυομένῳ ἐκ μέσης τῆς κοτύλης, καὶ ἐμφυομένῳ εἰς μέσην τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ. τὰ δὲ ἰσχία, δύο ὄντα ὀστᾶ, ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν κατὰ σύμφυσιν παράκεινται τῷ ἱερῷ ὀστῷ· ἐκ δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀλλήλοις, ἔνθα καὶ ἥβης ὀστᾶ καλεῖται. κνήμης δὲ ἑκατέρας, δύο μὲν τὰ ὀστᾶ, τό τε τῆς κνήμης, καὶ τὸ τῆς περόνης. οὐκ ἐξικνεῖται δὲ ἡ περόνη πρὸς τὸ κατὰ γόνυ ἄρθρον, ἀλλὰ μόνον τὸ τῆς κνήμης ἄκρον, τέσσαρας ἔχον ἐν αὐτῷ ἐπιπολαίους τύπους, εἰς οὓς ὑποδέχεται τοὺς τοῦ μηροῦ κονδύλους δύο ὄντας. ἐπίκειται δὲ αὐτοῖς ἡ ἐπιγονατὶς, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ὀστάριον στρογγύλον, ὑπόπλατυ οἷον ἀσπιδίσκιον συνέχον αὐτῶν τὴν συμβολὴν, διὰ τὸ ἐπιπολαίως συνηρθρῶσθαι. τῆς δὲ περόνης, τὸ μὲν ἄνω ἄκρον συμπέφυκε κατὰ τοῦ ἀντικνημίου, ὑπὸ τὴν ἐπίφυσιν. κατὰ δὲ τὰ σφυρὰ ἐπὶ πέρατα τοῦ ἀντικνημίου, καὶ τῆς περόνης, πρὸς μὲν ἄλληλα συνδεῖται νευροχονδρώδει δεσμῷ. ἐπιβέβηκε δὲ τῷ ἀστραγάλῳ, ἐντὸς αὐτοῦ συνέχον τὰ ὀστᾶ. ὁ δὲ ἀστράγαλος, κατὰ μῆκος τοῦ ποδὸς κείμενος τῇ μὲν περόνῃ ἐπιβέβηκε, καὶ συνήρμοσται ἀκινήτως. τοῖς δὲ τῆς κνήμης ὀστοῖς, καὶ τῷ σκαφοειδεῖ, κατὰ τὰ ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη συμβάλλεται κατ' ἄρθρον. τὸ δὲ σκαφοειδὲς, καθὰ μὲν συμβάλλεται τῷ ἀστραγάλῳ κεκοίλωται, ὡς σκαφοειδὲς δοκεῖν εἶναι. ἐκ δὲ τοῦ ἀντικειμένου κυρτὸν ὄν, ἔχει τρίβους τρεῖς, αἷς δέχεται τὰ χαλκοειδῆ ὀστᾶ, τρία ὄντα· τὸ δὲ κυβοειδὲς, ἔξωθεν μὲν τὴν θέσιν ἔχει· συνήρθρωται δὲ πρὸς τὸ σκαφοειδὲς, καὶ τὴν πτέρναν. ἔχει δὲ καὶ ἔκφυσιν ἐκ τῶν κάτω εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὑφ' ἣν ὑπελήλυθε τοῦ ταρσοῦ τὸ ὀστοῦν, πρὸς τὸ ἀνέχειν αὐτό. εἶτα τὸ καλούμενον πεδίον ἐκ πέντε, καὶ αὐτὸ συγκείμενον ὀστῶν· εἶτα ἐφεξῆς εἰσιν οἱ πέντε δάκτυλοι τοῦ ποδὸς, ἐκ τριῶν ἅπαντες φαλάγγων, ὁμοίως τοῖς κατὰ τὰς χεῖρας συγκείμενοι, πλὴν τοῦ μεγάλου, μόνος γὰρ αὐτὸς ἐκ δύο ἐγένετο. συνάγουσι δὲ τὰς μὲν τούτων διαρθρώσεις, ὑμενώδεις τινὲς σύνδεσμοι. τὰς δὲ κατὰ τὸν ἀστράγαλόν τε, καὶ τὴν πτέρναν ἰσχυροί τε πάνυ, καί τινες ἐξ αὐτῶν στρογγύλοι τε ἅμα, καὶ νευροχονδρώδεις.

Porrò suo ipsius capite obliquè in scapularum sinum immittitur. Cæterùm scapulæ, musculis qui posteriore parte costis substernuntur incumbunt. Cubitus, & radius, symphysi quidem sese contingunt, articulo verò alteri brachij capiti committuntur. Tribus enim sui condylis brachium in cubiti sigmoeidem cauitatem, inseritur. Quarto iam condylo radius veluti circa axem voluitur. Carpi ossa tria mutuâ symphysi deligata sunt: ad cubitum tamen & radium, articulum aptè faciunt. Metacarpii quinque ossa videre licet, articulum cum carpi ossibus, quibus connata sunt, explentia. Carpi ossa inuicem, & metacarpi ossibus symphysi iunguntur, continenturque. Cæterùm cum primis digitorum intermediis articulo iunguntur: digitorum verò internodia singulorum tria, quæ articulo componuntur. Femoris os vnum est, cuius caput leniter reflexum in coxæ profundum sinum conijcitur. Quam commissuram neruus, qui è medio sinu prodit, & in medium femoris caput inseritur, continet. Coxæ, quæ duo sunt ossa à posteriore parte, cum osse sacro; priore inter se coalescentiam habent: vbi & pubis ossa, vel pectinis nominantur. Tibiæ vtriusque ossa duo, nempe tibiæ, & fibulæ: non peruenit autem fibula ad genu articulum, verùm sola tibiæ summitas quatuor in se superficiales sinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotundum, sublatum, scuti breuis instar, commissuram eorum continens, quòd in summo coarctetur. Fibulæ superior extremitas anteriori tibiæ parti sub insertione connectitur: iuxta malleolos autem, qua desinunt vtraque tibiæ ossa, ligamento nerueo, cartilaginosoque inuicem colligantur: cæterùm intùs talo incumbit intra se ossa continens. Talus, iuxta pedis longitudinem situs, fibulæ insidet, eíque firmiter coaptatus est. Cæterùm tibiæ ossibus, tum nauiformi, in anteriore ipsius parte articulo committitur. Rursus nauiforme, vbi cum talo coit, excauatum est, vt scaphæ speciem referre videatur. E regione gibbum, calles tres habet, quibus ossa chalcoeidea, quæ tria sunt, inseruntur: porrò cuboides, extrinsecus situm est: coarctatum est autem nauiformi ossi, & calci. Processum quoque ex inferiori ad priorem partem obtinet, quam plantæ os retinendi ipsius gratia subiit. Deinde os dictum metatarsus, & ipsum quinque constat ossibus. Tum deinde quinque pedis digiti habentur, ex tribus omnes internodiis, similiter iis, qui in manu sunt, compositis, si magnum excipias: is enim solus duobus constat. Contrahunt autem horum iuncturas membranosa quædam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quædam ex iis rotunda, simul & neruea cartilaginosáque.

CAP.

A

CAPVT XIII.

De humoribus, facultatibus, morbis, eorum differentiis, causis, ac curationibus.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commixti inuicem, & contemperati sunt corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, sanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecinore, atra in liene. Cæterùm duplex spiritus innati species, alius naturalis, alius animalis. Non desunt tamen, qui & tertium hecticum introducant. Hecticus igitur est spiritus, qui lapides continet. Naturalis, animantia & stirpes nutrit. Animalis sentiendi, omnísque motus facultatem animanti exhibet: Situs autem est in animantibus: nam his tribus animalium natura constat. Itaque animalis in capite sedem habet, naturalis in corde: hecticus in toto corpore versatur. Naturæ actiones sunt, à prima generatione impraegnatio, fœtusque formatio: in editis, appetitus, cibi deglutitio; in ventriculo concoctio, digestio, in sanguinem alteratio, segregatio, nutritio, & actio. Excernuntur autem in corpore stercus, pituita, vtraque bilis, vrina, sudores, muci, saliua, & lac. Animalis verò facultates, sensus, & voluntas. Sensus quidem sunt quinque, quibus animantia per corporis instrumenta funguntur, visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Eligit autem anima quædam sine corpore, vt quum ratiocinatur, vel reminiscitur. Cum corpore verò, vbi id ad quorundam receptionem, vel excretionem, vel ad loca mouet. Respiratio composita quædam actio esse videtur, partim ex arbitrio, partim sponte, & naturaliter, vt in somnis facta. Sanus igitur homo est, primis, vnde constat, elementis, & secundis, vnde formatus est, quatuor humoribus, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis: solidis autem partibus, ex quibus compositus est, nec diuisis, nec condensatis, nec è loco suo motis: spiritibus nec intensis nimium, vt in phreniticis, nec dissolutis, vt in lethargicis, vel in iis, qui cardiaco affectu tenentur. His enim hecticus spiritus resolui videtur. Sanus autem homo conseruandus est consuetis exercitiis, & cibis patriis quolibet anni tempore obseruatis, copia eorum solum vitanda est, ex qua cruditates oriuntur, quæ morbos pariunt. Præcauendi morbi sunt, vel qui iam imminent, vel futuri sunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel venæ incisione curandi sunt. Si ex labore & indigentia, quieti corpus dare & nutrire conuenit. Verùm vniuersi morbi, ex Hippocratis sententia, partim extrinsecus ex aëre nos ambiente, partim intrinsecus ex cibis & potu proficiscuntur: à quibus humorum aliquis vel abundat, vel deficit, vel qualitatem commutat. Ab his etiam spiritus insiti nunc intenduntur nimis, nunc plus æquo relaxantur. Solida verò corpora foris, & intrinsecus multas causas habent plures affectus sustinendi. Erasistratus autem & Asclepiades, in vniuersum vnam omni morbo causam tribuunt: Hic, sanguinis in arterias coincidentiam:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ χυμῶν τε, καὶ δυνάμεων, καὶ νόσων, καὶ διαφορῶν αὐτῶν, καὶ αἰτιῶν, καὶ θεραπειῶν.

ΟΙ δὲ ἐν τῷ σώματι χυμοὶ ἐκ πρώτης γενέσεως τέσσαρες ὄντες, συμμιγεῖς μὲν εἰσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀνακεκραμένοι τῷ σώματι. πλεονάζει δὲ ἄλλος ἐν ἄλλῳ μᾶλλον τόπῳ, τὸ μὲν αἷμα ἐν καρδίᾳ· τὸ δὲ φλέγμα ἐν τῇ κεφαλῇ· ἡ ξανθὴ δὲ χολὴ ἐν ἥπατι· καὶ ἡ μέλαινα ἐν σπληνί. τοῦ δὲ ἐμφύτου πνεύματος, διττὸν εἶδος. τὸ μὲν φυσικὸν, τὸ δὲ ψυχικόν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τρίτον εἰσάγουσι, τὸ ἑκτικόν. ἑκτικὸν μὲν οὖν ἐστι πνεῦμα, τὸ συνέχον τοὺς λίθους. φυσικὸν δὲ, τὸ τρέφον τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτά. ψυχικὸν δὲ, τὸ ἐπὶ τῶν ἐμψύχων αἰσθητικά τε ποιοῦν τὰ ζῶα, καὶ κινούμενα πᾶσαν κίνησιν. ἵδρυται δὲ, ἐν τοῖς ζώοις· ἐκ γὰρ τῶν τριῶν συνέστηκε τὰ ζῶα. τὸ μὲν οὖν ψυχικὸν ἐν τῇ κεφαλῇ κατῴκισται. τὸ δὲ φυσικὸν ἐν καρδίᾳ. τὸ δὲ ἑκτικὸν ἐν παντὶ τῷ σώματι. φυσικαὶ μὲν οὖν εἰσιν ἐνέργειαι, ἀπὸ πρώτης γενέσεως κύησις, καὶ διάπλασις. ἐπὶ δὲ τῶν ἀποτεχθέντων ὄρεξις, καὶ κατάποσις, ἡ ἐν τῷ στομάχῳ πέψις, ἀνάδοσις, ἐξαιμάτωσις, διάκρισις, θρέψις, αὔξησις. διακρίνεται δὲ ἐν τῷ σώματι σκύβαλον, φλέγμα, χολαὶ, οὖρον, ἱδρῶτες, μύξαι, σίαλον, γάλα. ψυχικαὶ δὲ δυνάμεις, αἴσθησίς τε καὶ προαίρεσις. αἰσθήσεις μὲν οὖν εἰσι πέντε, ἃς τὰ ζῶα παρέχει διὰ τῶν τοῦ σώματος ὀργάνων, ὅρασις, ἀκοὴ, γεῦσις, ὄσφρησις, καὶ ἁφή. προαιρεῖται δὲ ἡ ψυχὴ, τὰ μὲν ἄνευ τοῦ σώματος λογιζομένη, ἢ ἐνθυμουμένη. μετὰ δὲ τοῦ σώματος προαιρεῖται, κινοῦσα αὐτὸ πρὸς ὑποδοχήν τινων, ἢ ἔκκρισιν, ἢ τὴν κατὰ τόπους κίνησιν· ἡ δὲ ἀναπνοὴ σύνθετός τις ἐνέργεια δοκεῖ εἶναι, πῇ μὲν κατὰ προαίρεσιν, πῇ δὲ ἀπροαιρέτως, καὶ φυσικῶς γινομένη, ὡς ἐν τοῖς ὕπνοις. ὑγιαίνει τοίνυν ὁ ἄνθρωπος, τῶν μὲν πρώτων ἐξ ὧν συνέστηκεν τῶν στοιχείων, καὶ τῶν δευτέρων, ἐξ ὧν διεπλάσθη τῶν τεσσάρων χυμῶν, ποσότητός τε συμμέτρως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, καὶ ταῖς ποιότησιν εὐαρμόστως. τῶν δὲ στερεῶν σωμάτων, ἐξ ὧν σύγκειται, μήτε διαιρουμένων, μήτε καταπυκνουμένων, μήτε ἐξισταμένων ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας. τῶν δὲ πνευμάτων, μήτε ἐπιτεινομένων ἄγαν, ὡς ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν, μήτε ἐκλυομένων, ὡς ἐπὶ τῶν ληθαργικῶν, ἢ ἐπὶ τῶν ἐν καρδιακῇ διαθέσει ὄντων· τούτοις γὰρ τὸ ἑκτικὸν πνεῦμα ἔοικεν ἐκλύεσθαι. ἐν ὑγείᾳ δὲ συντηρητέον τὸν ἄνθρωπον, τοῖς τε συνήθεσι γυμνασίοις χρώμενον, καὶ τροφαῖς ταῖς κατὰ χώραν ἐν ἑκάστῃ ὥρᾳ τετηρημέναις, τὸ πλῆθος αὐτῶν μόνον φυλαττόμενον, ἐξ οὗ ἀπεψίαι γίνονται, ἀφ᾽ ὧν αἱ νόσοι συνίστανται. προφυλακτέον δὲ τὰς νόσους μελλούσας γίνεσθαι, ἢ ἔσεσθαι. εἰ μὲν ἐκ πλήθους, ἀποσιτίαν παραλαμβάνειν, ἢ κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν· εἰ δὲ ἀπὸ καμάτου, καὶ ἐνδείας, ἀναπαῦσαι, καὶ ὑποθρέψαι σύμφορον. αἱ δὲ νόσοι γίνονται πᾶσαι καθ᾽ Ἱπποκράτην, αἱ μὲν ἔξωθεν, ἐκ τοῦ περιέχοντος, αἱ δὲ ἔσωθεν ἐκ τῶν διαιτημάτων, ἃ προσφερόμεθα, ὑφ᾽ ὧν, ἢ πλεονάζει τις τῶν τεσσάρων χυμῶν, ἢ ἐλλείπει, ἢ κατὰ ποιότητα μεταβάλλει. ὑπὸ δὲ τούτων, καὶ τὰ ἔμφυτα πνεύματα, ἃ μὲν ἐπιτείνεται ἄγαν, ἃ δὲ χαλᾶται εἰς ὑπερβολήν. τὰ δὲ στερεὰ σώματα, καὶ ἔνδοθεν, καὶ ἔξωθεν πολλὰς αἰτίας ἔχει τοῦ ὑπομένειν πλείονα πάθη. κατὰ δὲ Ἐρασίστρατον, καὶ Ἀσκληπιάδην, ὡς ἐπίπαν μίαν αἰτίαν ἐπὶ πάσης νόσου, καθ᾽ ὃν μὲν ἡ παρέμπτωσις εἰς τὰς ἀρτηρίας τοῦ αἵματος·

καθ' ὃν δὲ ἡ ἔκτασις τῶν ὄγκων ἐν τοῖς ἀραιώμασιν. σημεῖα δὲ πλήθους νοσοποιοῦντος, κύρτωσις ἀγγείων, καὶ ἔρευθος ἐπὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ὄγκος ὅλου τοῦ σώματος, καὶ τῶν σφυγμῶν τὸ μέγεθος μετὰ εὐτονίας. ἐνδείας δὲ οὔσης, σύμπτωσις τοῦ ὄγκου, καὶ ἰσχνότης περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ μικροσφυξία μετ' ἀτονίας. τὸν μὲν οὖν πυρετὸν οἱ παλαιοὶ πάθος, αὐτὸν καθ' αὑτὸν ἡγοῦνται. Ἐρασίστρατος δὲ, καὶ τῶν νεωτέρων τινὲς, ἐπιγέννημα. πυρετὸς δέ ἐστι τροπὴ ἐμφύτου θερμοῦ ἐπὶ τὸ καυσωδέστερον, διὰ τὸ ἔνδον ἀποστρέφεσθαι, καὶ ἐμποδίζεσθαι διαπνεῖν. σημειούμεθα δὲ τοὺς πυρέττοντας ἐκ τῆς θέρμης τῆς ἐπιτεταμένης, καὶ ἀπαραίτου οὔσης, καὶ τῶν σφυγμῶν ἐν ἀρχῇ μὲν εἰσβολῆς ἀμυδρᾶς, καὶ ἀνωμάλου κινήσεως μετὰ πυκνότητος, ἐν ἀκμῇ δὲ σφοδροτάτης μετὰ ἐπάρσεως, καὶ τάχους ὑπερβάλλοντος. κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους, ἡ ἐκ βάθους ἀναφερομένη θερμασία πλείων τῆς κατὰ φύσιν, δακνώδης, καὶ δριμεῖα, καὶ ἐπίμονος, μετὰ τῆς τῶν σφυγμῶν πυκνότητός τε καὶ σκληρότητος οὖσα, τὸν πυρετὸν ἀφορίζει. εἴδη δὲ πυρετῶν κατὰ πάντας δύο. ὅ,τε συνεχὴς, καὶ διαλείπων. συνεχὴς μὲν οὖν ἐστιν ὁ εἰς ἀπυρεξίαν, πρὶν τελέως λυθῆναι τὸ νόσημα, μὴ παυόμενος. πάλιν δὲ τοῦ διαλείποντος εἴδη εἰσὶν ἓξ κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ἀμφημερινὸς, τριταῖος, τεταρταῖος, πεμπταῖος, ἑβδομαῖος, ἐνναταῖος. ἀμφημερινὸς μὲν οὖν ἐστιν ὁ καθ' ἑκάστην, ἢ νύκτα, ἢ ἡμέραν ἐπισημαίνων, ἢ ἀνιέμενος. τριταῖος δὲ, ὁ παρὰ μίαν. τεταρταῖος δὲ, ὁ παρὰ δύο. πεμπταῖος δὲ, ὁ παρὰ τρεῖς. ἑβδομαῖος, ὁ παρὰ πέντε. ἐνναταῖος, ὁ παρὰ ἑπτά. ὁ ἡμιτριταῖος γὰρ, ὅτε μὲν ἐν συνεχείᾳ ἐπιφαίνεται, ὅτε δὲ ἐν τοῖς διαλείπουσι τάττεται. τῶν δὲ ἄλλων νοσημάτων εἴδη δύο. εἴτε σὺν πυρετοῖς εἴη, εἴτε ἄνευ πυρετοῦ. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ὀξέα, τὰ δὲ χρόνια. ὀξέα μὲν οὖν ἐστι τάδε, φρενῖτις, καῦσος, συνάγχη, πλευρῖτις, περιπνευμονία, καρδιακὴ διάθεσις, ἴκτερος, χολέρα, εἰλεὸς, κωλικὴ διάθεσις, ἀποπληξία, τέτανος, ὀπισθότονος, ἐμπροσθότονος. τὰ μὲν οὖν ὀξέα, ὡς ἐπίπαν, ὑπό τε αἵματος, καὶ χολῆς ξανθῆς συνίσταται, πλεοναζόντων ἔν τισι μέρεσι τοῦ σώματος, ἐν οἷς νοσοποιοῦσιν ἐκτρεπομένων ἐπὶ τὸ κάκιον. τὰ δὲ χρόνια ὑπὸ φλέγματος, καὶ μελαίνης χολῆς ὁμοίως, ἢ πληθυνόντων πολὺ παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἢ μεταβαλλόντων ἐπὶ τὸ δριμύτατον. θεραπευτέον δὲ τοὺς ἐκ πλήθους νοσοῦντας, κατὰ μὲν δίαιταν ἀφαιροῦντά τε τὸ ἐκ πλήθους νοσοῦντα, ἢ δι' ἀσιτίας, ἢ διὰ καθάρσεως, ἢ διὰ φλεβοτομίας. προστιθέντα δὲ, καὶ προσφέροντα τοῖς ἐξ ἐνδείας εἰς τὴν νόσον ἐμπεσοῦσιν, οἷς δὲ ἀπεψία, καὶ δριμύτης ὑγρῶν, αἰτία ἐστὶ, συμπέττειν δεῖ ταῖς ἐπιβροχαῖς, καὶ τοῖς καταπλάσμασι, κατακεραννύναι δὲ τὰ δριμέα, καὶ εὐχύλοις, καὶ ὑγραινούσαις τροφαῖς χρῆσθαι. οἱ δὲ καιροὶ τῶν βοηθημάτων ἔν τε ὅλῳ τῷ νοσήματι, καὶ ταῖς μερικαῖς ἐπισημασίαις, εἰσὶ τέσσαρες. ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ, παρακμή. ἐν ἀρχῇ μὲν ὅλου τοῦ νοσήματος, ἀποσιτία ἁρμόζει μέχρι τῆς διὰ τρίτης. ἐφ' ὧν δὲ καὶ ἀρχὴ παντὸς, μέχρι τῆς διὰ τρίτης. φλεβοτομίαν δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν κρίνουσιν οἱ νεώτεροι, μέχρι τῆς διὰ τρίτης, οἱ δὲ παλαιοὶ, καὶ μετὰ τὴν τρίτην παραλαμβάνουσιν, ἐὰν τὰ τῆς δυνάμεως ὑφεστήκῃ, καὶ τὸ νόσημα ἀπαιτῇ. τροφῆς δὲ καιρὸς μετὰ τὴν διάτριτον κατὰ τοὺς νεωτέρους, κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς οὐκ ἐπὶ πάντων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐκ πλήθους νοσούντων, καὶ ἐπὶ νέων, καὶ ἐπὶ πρεσβυτέρων. ἐπὶ δὲ παιδίων ἀπ' ἀρχῆς τρέφουσιν, καὶ ἐφ' ὧν ἔθος τοιοῦτον, ἢ διὰ χώραν, ἢ διὰ τὸ περιέχον. περὶ δὲ τῆς τροφῆς τῶν μετὰ τὴν πρώτην διάτριτον ἐπιβροχαῖς χρηστέον τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν μέσων.

ille corporeæ molis in raritate extensionem. Plenitudinis morbum facientis notæ ſunt vaſorum tumor, faciei rubor, totius corporis tumor, & pulſuum magnitudo cum robore. Indigentiæ ſigna, molis corporeæ concidentia, gracilitas in facie, & exiguus pulſus cum imbecillitate. Itaque febrim veteres ipſam per ſe affectum arbitrantur. Eraſiſtratus, & recentiorum nonnulli ſymptoma. Febris igitur eſt natiui caloris in ardentiorem conuerſio, eò quòd intrò auerſus perſpirare prohibeatur. Indicia febricitantium colligimus ex calore intenſo, & intolerabili; tum in acceſſionis principio, ex languido, inæquali, & crebro pulſuum motu: in ſtatu, ex vehementiſſimo motu elato, & veloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardentem, mordacem, acrem, & conſtantem, cum pulſuum frequentia, & duritie, ex alto venientem, febrem eſſe definiunt. Sunt autem duæ eius ſpecies ex omnium mente, continua, & intermittens. Continua eſt, quæ non ad integritatem prius quàm morbus ex toto ſolutus ſit venit. Intermittentis rurſum ſex ſpecies inuenimus apud veteres, quotidianam, tertianam, quartanam, quintanam, ſeptimanam, & nonanam. Quotidiana eſt, quæ ſingulis diebus, aut noctibus acceſſionem, vel deceſſionem facit. Tertiana vnum diem præſtat integrum, tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur. Quintana tres: Septimana quinque. Nonana, ſeptem. Nam ſemitertiana, modò inter continuas, modò inter intermittentes ponitur. Iam verò reliquorum morborum duo genera ſunt, vel cum febribus, vel ſine febribus. Quidam enim acuti, quidam longi ſunt. Acuti quidem hi, phrenitis, febris ardens, Angina, pleuritis, peripneumonia, cardiacus affectus, regius morbus, cholera, volulus, colicus dolor, apoplexia, tetanus, opiſthotonus, emproſthotonus. Acuti igitur à ſanguine ferè, & flaua bile, in nonnullis corporis partibus, quas ij malè habent humores, ſuperfluis, & in deterius verſis conſtituuntur. Longi, à pituita & atra bile, ſimiliter vel copioſioribus, quàm naturæ modus exigit, vel in acerrimam qualitatem immutatis. Qui iam ex copia laborant, victus ratione, vel inedia, vel purgatione, vel venæ inciſione curandi ſunt. Qui ex abſtinentia in morbum incidêre, alimentis eos reſtituere conuenit. Quibus incoctio, & humorum acrimonia morbi cauſam fecerunt, iis fomentis, & cataplaſmatis concoctio paranda eſt. Acria contemperanda ſunt, & cibis boni ſucci, atque humectantibus vti oportet. Cæterum quatuor in toto morbo, particularibúſque acceſſionibus tempora auxiliis afferendis dicata ſunt. Initium, incrementum, vigor, & inclinatio. Principio totius morbi inedia triduana conuenit, quibus & in totum abſtinere triduo conducit. Venæ ſectionem in initio recentiores ad tertium vſque diem ſtatuunt: veteres etiam poſt tertium diem præcipiunt, ſi vires ſuppetant, & morbus poſtulet. Nutrimenti tempus à triduo iuniores: antiqui non omnibus, ſed iis, qui copia laborant, tum iunioribus, tum ſenioribus inſtituunt. Pueros ſtatim morbo inuadente nutriunt. Præterea illos, quibus huiuſmodi conſuetudo eſt, vel loci, vel aëris circumflui gratia. Ante cibum, poſt triduum primum, perfuſiones capitis, & præcordiorum ex vſu ſunt: ſequen-

sequentibus diebus cataplasmata, & clysteres. Perfusiones igitur in præcordiis calidas semper assumere oportet, & simplices, ex cumini, vel xylanethi decocto: ad caput, calefacientes quidem in lethargo, & in omni graui sopore: refrigerantes autem in phrenitide, & quauis acuta febre conueniunt. Cataplasmata quædam solo melle, & oleo conficiuntur, vocantúrque, emollientia. Quædam ex aqua, cui oleum sit adiectum, fiunt, quæ crudam dilutionem nominant. Alia his insperguntur, veluti pollen, lini semen & fœnugræcum. Clysteres hydrelæo, melle, sale, & nitro modico præparantur. Tempus eorum ante cibum est, dum accessiones remittuntur, & inclinant. In continuis morbis, diluculum. Phrenitis est mentis alienatio. Notæ sunt, insania vehemens, temeraria manuum gesticulatio, floccorum, & festucarum collectio, & febris acuta. Causam habet magna ex parte bilem. Constituitur in cerebro, vel eius membranis, vel, in septo transuerso quod diaphragma nominatur. Curatio hæc conuenit. Initio si præscius fueris, venæ incisio, cucurbitulæ conueniunt, subtractio, & clyster, & abstinentia conueniens: instante autem morbo perfusiones soporiferæ, inunctiones, quibus somnus accersitur, & humectantes cibi conducunt. Causus febris species, ab Hippocrate quidem inter acutos, vt quartana inter longos morbos refertur, à recentioribus non item. Oritur ex bile non nimis sicca, circa venas quæ ad iecur sunt. Curatur in principio sanguinis missione: in statu, frigidæ, tum aliorum, quæ refrigerandi vim obtinent, potio confert, vel epithema, cuiusmodi ex feruenti hydrelæo præparatur. Angina est circa ceruicem inflammatio. Eius speciem vnam cynanchen appellant, quæ in interiore ipsius parte orta subitò strangulat: Alteram synanchen: hæc in exteriorem partem incumbit, eóque minus strangulat, minusque periculosa est. Vterque affectus, vel à bile, vel à pituita salsa nascitur, idque nonnunquam cum febre acuta, nonnunquam sine febri. Remedium & generosissimum & præsentissimum est, sanguinis statim in principio missio: deinde medicamenta pituitam per os educentia, & cerata foris imposita. Asclepiades vltimum auxilium posuit, in iis qui maximè suffocantur, laryngem incidere. Pleuritis, lateris ab interiore parte inflammatio est. Huic febris acuta, dolor vehemens, & tussis accedit: à bile potissimum generatur. Præsidio est in initio adhibita venæ incisio: deinde cataplasmata & sicca fomenta, nempe milij & salis: postremò medicamenta intrinsecus purgantia, quæ pleuritica nominantur. Cauenda verò in his sunt ventris profluuia. Peripneumonia, nonnullis auctoribus inflammatio grauis est circa pulmonem, idque grauitate ostenditur. Quibusdam pulmo inflammationem pati non posse videtur, sed vicina eius loca, cùm in dispositione eiusmodi sunt, ea vt ita nominetur, faciunt. Habet autem hic morbus febrem acutam comitem. Eadem ipsius causa, quæ pleuritidem concitat, secundum alios tamen pituita. Remedium ferè huic cum superiore malo commune est. Cordis affectus nominatur, non quòd in corde affectus sit, sed quoniam stomachum veteres cor appellabant, quo in febri acuta resoluto, ægrotos immodicè dissolui contingit. Accidit ferè ex immodica abstinentia, vel parum tempestiua venarum sectione

τοῖς δὲ ἑξῆς καταπλάσμασι, καὶ κλύσμασι. τὰς δὲ οὖν ἐμβροχὰς ἀεὶ, καὶ τὰς ἐπὶ τὴν μέσην θερμὰς παραληπτέον, καὶ ἁπλᾶς ἑψούσας κύμινον, ἢ ξυλάνηθον, τὰς δὲ ἐπὶ κεφαλὴν θερμὰς μὲν ἐπὶ ληθάργου, καὶ πάσης καταφορᾶς, ἐμψυχούσας δὲ ἐπὶ φρενιτίδων, καὶ ἐπὶ παντὸς πυρετοῦ ὀξέος. τῶν δὲ καταπλασμάτων, τὰ μὲν διὰ μόνου μέλιτος, καὶ ἐλαίου κατασκευάζεται, καὶ καλεῖται μαλακτικά. τὰ δὲ δι' ὑδρελαίου, ἅπερ ὀνομάζουσιν ὠμὴν λύσιν. τὰ δὲ ἐμπασσόμενα τούτοις, οἷά ἐστι γύρεις, καὶ λινόσπερμον, καὶ τῆλις. οἱ δὲ κλυσμοὶ δι' ὑδρελαίου, καὶ μέλιτος, καὶ ἁλῶν, καὶ νίτρου βραχέος. καιρὸς δὲ τούτων, ὁ πρὸ τῆς τροφῆς ἐν ἀνέσει τῶν ἐπισημασιῶν, καὶ παρακμῇ. ἐπὶ δὲ τῶν συνεχῶν, ὁ ὄρθρος. φρενῖτις μὲν οὖν ἐστιν ἔκστασις διανοίας μετὰ παρακοπῆς σφοδρᾶς, καὶ χειρῶν ἀλόγου περιφορᾶς, καὶ κροκυδισμοῦ, καὶ καρφολογίας, καὶ πυρετοῦ ὀξέος. γίνεται δὲ ἐξ αἰτίας, ὡς ἐπὶ πολὺ, χολῆς. συνίσταται δὲ περὶ ἐγκέφαλον, ἢ μήνιγγας, ἢ ὥς τινες λέγουσι περὶ φρένας, ὃ διάφραγμα καλεῖται. θεραπεία δὲ ἁρμόδιος ἥδε. εἰ μὲν προγνοίη τις ἐν ἀρχῇ διὰ φλεβοτομίας, καὶ σικύας, ἀφαίρεσις δὲ καὶ κλυσμὸς, καὶ ἀποσιτία ἁρμόδιος. ἐνστάντος δὲ τοῦ πάθους ἐπιβροχαὶ καρωτικαί τε, καὶ ὑπνωτικὰ ἐπιχρίσματα, καὶ τροφαὶ ὑγραίνουσαι. ὁ δὲ καῦσος, εἶδος μέν ἐστι πυρετοῦ. τέτακται δὲ ὑπὸ μὲν Ἱπποκράτους ἐν τοῖς ὀξέσιν, ὡς τεταρταῖος ἐν τοῖς χρονίοις. ὑπὸ δὲ τῶν νεωτέρων, οὐκ ἔτι. συνίσταται δὲ ἐκ χολῆς, οὐκ ἄγαν ξηρᾶς περὶ τὰ φλεβία, τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ. θεραπεύεται δὲ φλεβοτομίᾳ ἐν ἀρχῇ, καὶ ψυχροῦ δόσει ἐν ἀκμῇ, ἢ πόμασιν ἐμψύχουσιν, ἢ ἐπιθέσεσιν, οἷόν ἐστι τὸ δι' ὑδρελαίου ζεστοῦ. κυνάγχη δὲ καὶ συνάγχη, φλεγμοναί εἰσι περὶ τὸν τράχηλον, ἡ μὲν περὶ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ ὀξέως πνίγουσα, ἡ κυνάγχη. ἡ δὲ συνάγχη, εἰς τὰ ἐκτὸς μᾶλλον νεύουσα, καὶ διὰ τοῦτο ἧττον πνίγουσα, καὶ ἧττον κινδυνώδης ἐστί. γίνεται δὲ ἑκάτερον πάθος, ἢ ὑπὸ χολῆς, ἢ ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ. συνίσταται δὲ ὅτε μὲν σὺν πυρετῷ ὀξεῖ, ὅτε δὲ χωρὶς πυρετοῦ. θεραπεία δὲ ἡ μὲν γενναιοτάτη, καὶ ὀξυτάτη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διὰ φλεβοτομίας, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἀποφλεγματιζόντων φαρμάκων, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων κηρωτῶν. Ἀσκληπιάδης δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρως πνιγομένων, καὶ λαρυγγοτομεῖ. πλευρῖτις δέ ἐστι φλεγμονὴ περὶ τὸ πλευρὸν ἐκ τῶν ἔνδον, μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ ἀλγημάτων σφοδρῶν, καὶ βηχός. γίνεται δὲ ὑπὸ χολῆς μάλιστα. θεραπεία δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν φλεβοτομία, εἶτα ἡ διὰ τῶν καταπλασμάτων, καὶ ξηρῶν πυριῶν, οἷον κέγχρων, καὶ ἁλῶν· τρίτη ἡ διὰ τῶν ἀνακαθαιρόντων ἔνδοθεν φαρμάκων πλευριτικῶν ἐπιγραφομένων. φυλάττεσθαι δὲ ἐπὶ τούτων τὰς τῆς κοιλίας ῥύσεις. ἡ δὲ περιπνευμονία τοῖς μὲν δοκεῖ φλεγμονὴ βαρεῖα εἶναι περὶ πνεύμονα, καὶ τῷ βάρει τοῦτο διαδείκνυται. τοῖς δὲ οὐ δοκεῖ ὁ πνεύμων δύνασθαι φλεγμαίνειν, τὰ πλησίον δὲ αὐτοῦ, φασὶ, ἐν τοιαύτῃ διαθέσει γινόμενα, οὕτως ὀνομάζεσθαι αὐτὴν ποιεῖ. συνίσταται, δὲ τὸ πάθος τοῦτο μετὰ πυρετοῦ ὀξέος, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰτίων, ὧν ἡ πλευρῖτις· κατὰ δέ τινας ὑπὸ φλέγματος. θεραπεία δὲ τὰ πολλὰ, ὁμοία τῇ πλευρίτιδι. ἡ δὲ καρδιακὴ διάθεσις, οὐκ ἀπὸ τοῦ περὶ καρδίαν εἶναι τὸ πάθος, οὕτως ὠνομάσθη, ἀλλ' ἐπεὶ καρδίαν οἱ παλαιοὶ τὸν στόμαχον ἐκάλουν. τούτου δὲ ἀναλυομένου ἐν πυρετῷ ὀξεῖ, συμβαίνει τοὺς κάμνοντας διαφορεῖσθαι. γίνεται δὲ τὸ πάθος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν, ἐκ τῶν ἀμέτρων ἀποσιτιῶν, ἢ ἐκ φλεβοτομίας ἀκαί-

ρου, ἢ τινος ἀφαιρέσεως ἀλόγου παραληφθείσης. διὸ τροφῆς δέονται τῆς εὐαναδότου, καὶ ἀναθερμαινούσης, ὥσπερ δι' οἴνου, καὶ χιόνος, καὶ τῶν στερεῶν ὅσα τροφιμώτερα, καὶ τὸν στόμαχον τονοῦν δυνάμενα. ἔστι δὲ ὅτε, καὶ φλεγμαινόντων τῶν ἔνδον, μάλιστα δὲ τοῦ ἥπατος, τοῦτο γίνεται. ὅτε τοὐναντίον, ἀφαιρέσεως δεῖται καὶ καταπλάσεως, τῆς ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων. ἴκτερος δέ ἐστιν ἀνάχυσις χολῆς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὅτε μὲν σὺν πυρετῷ ὀξεῖ, ὅτε δὲ καὶ ἄνευ πυρετοῦ, μετ' ἐγκαύσεως τῶν ἔνδον, καὶ κακοστομαχίας. δεῖται δὲ εἰ μὲν τὰ μέσα φλεγμαίνει, καταπλασμάτων πρῶτον, καὶ εἰ πλῆθος ὑποκέοιτο φλεβοτομίας, εἰ δὲ μή, τῶν τὴν χολὴν κενούντων, ἢ διὰ κοιλίας, καὶ ἐντέρων, ἢ δι' οὔρων, ἢ διὰ ῥινῶν, ἢ δι' ἱδρώτων. ἡ δὲ χολέρα διττή ἐστι καθ' Ἱπποκράτην, ἡ μὲν ὑγρὰ, ἣν καὶ πολλοὶ ἴσασι μετ' ἐκκρίσεως σφοδρᾶς, καὶ χολώδους, καὶ κάτωθέν τε καὶ ἄνωθεν, καὶ στρόφων χαλεπῶν μετὰ τῶν ἐπιγινομένων σπασμῶν, καὶ συνολκῶν κατὰ τὰς γαστροκνημίας μάλιστα· ἐπιμέλεια δὲ, ἐπιβρεχῶν μὲν θερμῶν κατὰ τῶν συνελκομένων· καὶ λουτρὸν μετὰ τὴν ἀποκάθαρσιν, καὶ τροφῆς εὐδιοικήτου τε, καὶ εὐαναδότου, καὶ εὐστομάχου. τὸ δὲ ἕτερον εἶδος, ξηρὰν χολέραν καλεῖ ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ μὲν τοῦ αὐτοῦ αἰτίου γινομένην, καὶ περὶ τὰ αὐτὰ συνισταμένην, ἄνευ μὲν τοι ῥύσεως κοιλίας, καὶ ἐμέτων. διὸ καὶ δεῖται παρανέσεώς τε, καὶ διὰ καταπλασμάτων, καὶ οὐ προσφορᾶς. ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐνδείας. εἰλεὸς δὲ, καὶ κωλικὴ διάθεσις, φλεγμοναί εἰσιν ἐντέρων. ἡ μὲν τοῦ λεπτοῦ, ἡ δὲ τοῦ κώλου. διὸ, καὶ ἀποκλείεται τά τε διαχωρήματα, καὶ αἱ φῦσαι ἐνειλούμεναι τοῖς ἐντέροις, τῷ μὴ ἔχειν τὴν ἔξοδον, ἀλγήματα σφοδρὰ παρέχουσι, καὶ στρόφους. ὀξύτερον δὲ, καὶ τῇ διαθέσει, καὶ τοῖς συμπτώμασιν ὁ εἰλεὸς, καὶ κινδυνωδέστερος. ἔμετοί τε γίνονται τῶν εἰλεωδῶν, τοῖς ἐσχάτως ἔχουσιν ἑκάτερον τὸ πάθος. ἐν ἀρχῇ μὲν φλεβοτομία ὁ εἰλεὸς μάλιστα ἰᾶται, τὰ πολλὰ δὲ ἀσιτίαις, καὶ καταπλάσμασι τοῖς ἀνιεῖσι, καὶ λύουσι τὰς φλεγμονάς. ἐνεργέστερον δὲ βοηθεῖ, τὰ ἔνδοθεν ἐνιέμενα κωλικὰ φάρμακα. τῶν τε γὰρ ἀλγημάτων ῥύεται, καὶ ὕπνον ἐπάγει, καὶ τὴν διαχώρησιν κινεῖ. ἀποπληξία δὲ γίνεται μὲν διὰ πλῆθος ὑγρῶν παχέων, ἐμφραττόντων τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀγγεῖα, τὰ διαδιδόντα εἰς πᾶν τὸ σῶμα τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν κίνησιν, διὸ καὶ ἀναίσθητοι, καὶ ἄφωνοι, καὶ ἀκίνητοι γίνονται ἀπόπληκτοι. λέγει δὲ Ἱπποκράτης περὶ τοῦδε τοῦ πάθους· ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν λύειν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον. φλεβοτομεῖν δὲ εὐθὺς τοὺς κεκρατημένους, ἐὰν καὶ τὰ τῆς ἡλικίας συνᾴδῃ, καὶ ἡ δύναμις ὑπακούῃ. τέτανος δὲ, καὶ ὀπισθότονος, καὶ ἐμπροσθότονος περὶ τὰ νεῦρα πάθη. εἶδος δέ ἐστιν ἑκάτερον σπασμοῦ, τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς νεύρων, δι' ὧν τὴν κίνησιν διαδίδωσιν εἰς τὸ σῶμα. γίνεται δὲ δι' ἔμφραξιν ὑγρῶν παχέων, τῶν νεύρων. ὅτε μὲν εἰς τοὐπίσθεν, ὥς τε μὴ συννεύειν, καὶ καλεῖται ὀπισθότονος. ὅτε δὲ τῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὥς τε μὴ ἀνανεύειν, καὶ καλεῖται ἐμπροσθότονος. ὅτε δὲ ἐπ' εὐθείας, ὥς τε μὴ συγκάμπτεσθαι, καὶ τέτανος προσονομάζεται. θεραπεύεται δὲ ὑπὸ φλεβοτομίας, εἰ πλῆθος ὑπόκειται, ὡς ὁ παρ' Ἱπποκράτει καταπεσὼν, καὶ τὴν κεφαλὴν τραυματισθείς. ἰᾶται δὲ αὐτοὺς, καὶ ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις, θέρους ὥρᾳ μάλιστα, εἰ μὴ ἰσχνὸς, ἀλλ' εὔσαρκος εἴη ὁ πάσχων. θέρμης γὰρ ἐπανάκλησιν ποιεῖται.

vel cum aliquid præter rationem corpori adimitur. Quare alimento, quod facilè distribui queat, & recalfacere, succurrendum est: quemadmodum ex vino, ac niue: cibo, qui ex valentiore materia est, & stomachum corroborare potest, Est, cum visceribus inflammatis, potissimum iecinore, hic morbus eueniat: cum è contrario, ablatione, & cataplasmatis, inflammationi dicatis opus est. Regius morbus, est bilis in summam cutem redundantia. Interim cum febri acuta oboritur, interim sine illa, cum interiorum adustione, & stomachi vitio. Si præcordia inflammantur, cataplasmata primum desiderant: si copia subsit, venæ sectionem: sin minus, medicamenta, quæ bilem euacuant, aut ventris ductione & intestinorum, aut per vrinas, aut per sudores, aut per nares. Cholera duplex est secundum Hippocratem: Altera humida, in qua, vti omnes norunt, vehemens est excretio, bilis supra infráque erumpit, intestina grauiter torquentur. Accedunt conuulsiones, sæpe etiam crurum suræ contrahuntur. Remedio contractionibus sunt perfusiones calidæ, in iis, quæ contrahuntur, balneum post expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili disponuntut, digeruntúrque & stomachum adiuuant. Alteram, siccam choleram vocat Hippocrates, ab eadem prouenientem causa, ac circa eadem consistentem, at citra ventris fluorem, & vomitum. Ideóque remissionem præcedentem, & per cataplasmata requirit, nec cibi ingestione, sed contrà inedia opus est. Voluulus, & colicus dolor, intestinorum inflammationes sunt, quorum alter tenuioris, alter plenioris. Quare deiectiones includuntur, & flatus intestinis inuoluti, eo quòd exitum non habent, dolores vehementes, & tormina concitant. Voluulus autem dispositione, & accidentibus acutior, magísque periculosus est. Alterutro autem morbo extremè laborantibus vomitus concitantur. Auxilium est voluuli maximè sanguinis missio per initium, plerumque abstinentia & cataplasmata mitigantia & inflammationem discutientia. Efficacius iuuant medicamenta, quæ colica nominant, intrò per sedem immissa. Nam dolores auferunt, somnum conciliant, & aluum mouent. Apoplexia ex humorum crassorum copia generatur, qui capitis vasa, vnde corpori sentiendi, mouendique facultas aduenit, obstruunt. Quamobrem apoplexia correpti, sensu, voce, & motu priuantur. Hippocrates de hoc vitio scribit, *Apoplexiam*, inquiens, *validam soluere non licet, imbecillem haud facilè*. Sanguis mittendus statim iam oppressis, si modò & ætas consentiat, & vires sustineant. Tetanus, Opisthotonus, & Emprosthotonus, neruorum morbi existunt: verùm vtraque species est conuulsionis neruorum, qui à capite descedentes, corpori motum dstribuunt. Nam, si viscosi humores eos obstruant, affectio talis oritur. Quæ si scapulis caput annectat, quo minus possit annuere, opisthotonum: quum mentum pectori contrahit, vt renuere nequeas, emprosthotonum: quum rectam, & immobilem ceruicem tendit, tetanum appellant. Sanat venæ sectio, si copia subest: vt videre licet apud Hippocratem in illo, qui prolapsus, vulnus in caput acceperat. Medetur enim eis, & frigidæ copiosæ infusio, si æstas sit, præsertim si non gracilis, sed quadratus existat æger: nam caloris reuocationem molitur.

Multi

Multi sanè, ceratis modicè recalfacientibus, & relaxantibus vtuntur, ad hæc inunctionibus similibus, necnon lanis oleo imbutis, atque impositis, & fomentis, & cataplasmatis calidis. Longi morbi, interioribus accidunt hi, cephalæa, morbus comitialis, vertigines, oculorum caligationes, insania, melancholia, lethargus, distillatio, raucitas, grauedo, sanguinis eruptio, suppuratio in thorace, tabes, abscessus in medio latere, abscessus in clauiculis, iecinoris affectus, tenesmus, dysenteria, lumbrici lati, lumbrici rotundi, ascarides: coxarum dolor, articularis morbus, podagra, elephantiasis, ad exteriores partes spectare videntur. Ex longis morbis cephalæa, internus capitis dolor est, qui in circuitu interdum affligit à pituita nascens: interim vnam capitis partem infestat: tunc heterocraniam nominant. Auxilium vtriusque est sanguinis detractio, vel cucurbitulæ occipitio impositæ, eductio pituitæ per os, per aluum purgatio, & epithemata, quæ inter cataplasmata, vel malagmata, vel illitus inscribuntur. postremò causa eius sinapismo resiccatur. Morbus comitialis, quem & sacrum vocant, circa neruorum, qui à capite descendentes, sensum, motúmque vniuerso corpori distribuunt, originem consistit. Causam eius Plato, & Hippocrates pituitam, & bilem atram indicant. Homo concidit, qui hoc malo detinetur, quoniam ei sentiendi, mouendique meatus obturantur, spuma iis os ob humorum commotionem, quæ à neruorum conuulsione prouenit. Qua de causa interim vrina sine voluntate prorumpit. Præsidium affert pueris impuberibus natura circa pubertatem efflorescens, & morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui pubertatem excesserunt, ægrè aut nunquam sanantur. Caligines oculis offusæ, & Vertigines, cognata sunt vitia morbo comitiali, ab eisdemque causis prodeunt, atque easdem sedes occupant. Hoc tamen intercedit discriminis, quòd illæ in superficie corporis, non intus accidant, ob quod facilius, quàm hic, curantur alui ductione, præsertim per hieram, administrata, deinde apophlegmatismis, & vomitibus per circuitum partim à cœna, partim ieiunis adhuc excitatis. Omnium maximè veratro succurritur. Mentis alienatio duplici specie insigni constat: mania & melancholia. Complures verò & harum existunt differentiæ, nominum adhuc indigæ. Constituitur itaque mentis alienatio circa totum caput. Caput insaniæ flaua bilis est. Ob hoc, qui tali vitio laborant, tumultuosi, præcipites, manu prompti, contumeliosique fiunt. Melancholia nascitur ex atra bile, humore frigido & tenebroso. Vnde melancholici tenebriones, ac lucifugæ, tristesque apparent, de omnibus suspiciosi, hominum consuetudinem oderunt, solitudinibus gaudent, quemadmodum Bellerophontes à Poeta describitur.

Qui miser in campis errabat solus Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Medetur per ventrem purgatio, & maximè, quæ per vomitum excitatur: adhuc his magis vtrunque veratrum soluit. Lethargus morbus est phrenitidi contrarius: est enim profunda in somnum delatio, & inexcitabilis. Hoc vitio correpti, omnium quæ dicuntur, obliuiscuntur, atque hæc in febri ipsos comitantur. Locus igitur affectionis, caput est: nam in membranis cerebri constituitur. Causa ipsius pituita est, humor frigidus, frigiditate,

A ὡς δὲ οἱ πολλοὶ χρῶνται κηρώμασι τοῖς ἠρέμα θερμαίνουσι, καὶ χαλῶσι, καὶ ἀλείμμασι τοῖς ὁμοίοις, καὶ ἐρίων ἠλαιωμένων ἐπιθέσει, καὶ πυρίαις, καὶ καταπλάσμασι θερμοῖς. χρόνια δὲ πάθη, περὶ τὰ ἐντὸς συνίσταται τάδε. κεφαλαία, ἐπιληψία, ἴλιγγοι, σκοτώματα, μανία, μελαγχολία, λήθαργος, κόρυζα, βράγχος, κατάρροις, αἵματος ἀναγωγή, ἐμπύημα ἐν θώρακι, φθίσις, ἀπόστημα ἐν μεσοπλευρίῳ, ἀπόστημα ἐν κατακλεῖσιν, ἡπατικὴ διάθεσις, τεινεσμὸς, δυσεντερία, ἕλμινθες αἱ πλατεῖαι, ἕλμινθες αἱ στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἰσχιάς, ἀρθρίτις, ποδάγρα, ἐλεφαντίασις. δοκεῖ δὲ τῶν ἐκτὸς εἶναι.

B τῶν οὖν χρονίων κεφαλαία ἐστὶ κεφαλῆς ἄλγημα ἐνδιάθετον περιοδικῶς ἐνίοτε, τὰ πολλὰ κινούμενον, ὑπὸ φλέγματος γινόμενον, ὅτε δὲ εἰς ἓν μέρος τῆς κεφαλῆς τὸ ἄλγημά ἐστι, καὶ καλεῖται ἑτεροκρανία. ἴασις δὲ ἀμφοτέρων δι' ἀφαιρέσεως αἵματος, ἢ διὰ σικύας ἐπὶ τὸ ἰνίον, καὶ ἀποφλεγματισμοῦ, καὶ διὰ κοιλίας κάθαρσιν, καὶ ἐπιθεμάτων, ὅσα ἀναγράφεται ἐν καταπλάσματος τρόπῳ, ἢ ἐν μαλάγμασιν, ἢ ἐπιχρίσμασιν, τὸ δὲ τελευταῖον, σιναπισμῷ διαξηραίνεται τὸ αἴτιον. ἐπιληψία δὲ, ἣν καὶ ἱερὰν νόσον καλοῦσι, συνίσταται μὲν περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀπὸ κεφαλῆς νεύρων,

C δι' ὧν ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ κίνησις εἰς πᾶν τὸ σῶμα διαδίδοται. αἰτία δὲ τοῦ πάθους, ὡς ὁ Πλάτων, καὶ Ἱπποκράτης φασὶ, φλέγμα καὶ χολὴ μέλαινα, διὸ καταπίπτουσιν οἱ τῷ πάθει ἐχόμενοι, ἐμφραττομένων αὐτοῖς τῶν ὁδῶν τῆς τε αἰσθήσεως, καὶ τῆς κινήσεως, ἀφρῶσι δὲ διὰ τὸν κλόνον τῶν ὑγρῶν, ὃς γίνεται ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ τῶν νεύρων, διὸ, ἔστιν ὅτε καὶ οὖρον ἐκκρίνουσιν ἀπροαιρέτως. ἴαται δὲ τὸ πάθος, ἐπὶ μὲν τῶν πρὸ ἥβης παίδων, ἡ φύσις ἐκλάμψασα περὶ ἥβην, καὶ κρίσιν τοῦ νοσήματος ἐργασαμένη, τῷ ἐμφύτῳ θερμῷ ἀναξηράνασα τὰ αἴτια. τοῖς δὲ μετὰ τὴν ἥβην, δυσίατον, ἢ καὶ ἀνίατον τὸ πάθημα.

D τὰ δὲ σκοτώματα, καὶ αἱ ἴλιγγες συγγενῆ ἐστιν τῆς ἐπιληψίας, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰτίων γινόμενα, καὶ περὶ τὰ αὐτὰ χωρία συνιστάμενα. ἐπιπολαία μέν τοι ἡ κατασκευὴ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐνδιάθετος, διὸ καὶ εὐιατωτέρα καθάρσεσι ταῖς ἀπὸ κοιλίας, μάλιστα τῇ ἱερᾷ, ἔπειτα ἀποφλεγματισμοῖς, καὶ ἐμέτοις ἐν κύκλῳ παραλαμβανομένοις, τοῖς μὲν ἀπὸ δείπνου, τοῖς δὲ νήστεσιν. ἐπὶ πᾶσι δὲ κατορθοῦται ἐλλεβόρῳ. τῆς δὲ περὶ τὴν διάνοιαν ἐκστάσεως, δύο μὲν τὰ ἐξέχοντα εἴδη μανία τε, καὶ μελαγχολία. πολλαὶ δὲ καὶ ἐν τούτοις αἱ διαφοραὶ, ἀκατωνόμασοι οὖσαι. συνίσταται μὲν οὖν περὶ κεφαλὴν πᾶσαν,

E ἔκστασις διανοίας. αἰτία δὲ τῆς μὲν μανίας, ξανθὴ χολή. διὰ τοῦτο ταραχώδεις, καὶ ἔκφοροι, καὶ πρόχειροι ὑβρισταί τε οἱ τούτῳ ἐχόμενοι τῷ πάθει. τῆς δὲ μελαγχολίας αἰτία μέλαινα χολὴ, ψυχρότερος χυμὸς, καὶ ζοφώδης. διὸ ζοφώδεις τέ εἰσι, καὶ δύσθυμοι οἱ τοιοῦτοι. ὕποπτοι δὲ εἰς πάντα, καὶ μισάνθρωποί τε, καὶ ἐρημίαις χαίροντες, οἷος ὁ Βελλεροφόντης ἱστορεῖται.

Η τοι ὁ κὰκ πεδίον τὸ Αλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ον θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

ἴασις δὲ διὰ καθάρσεως τῆς ἀπὸ κοιλίας, καὶ μάλιστα ἡ δι' ἐμέ-

F των. ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐλλέβορος ἑκάτερος, λύσις. ὁ δὲ λήθαργος ἐναντίον πάθος ἐστὶ τῇ φρενίτιδι. καταφορὰ γάρ ἐστι βαθεῖα, καὶ δυσδιέγερτος. οἱ κάμνοντες ἐπιλανθανόμενοι πάντων ὅσα λέγουσι. ταῦτα δὲ ἐν πυρετῷ αὐτοῖς συνεδρεύει. τόπος μὲν οὖν τοῦ πάθους ἡ κεφαλή. περὶ γὰρ μήνιγγας αὐτῆς συνίσταται. αἴτιον δὲ τούτου, φλέγμα, χυμὸς ψυχρὸς, καὶ τῇ ψύξει,

καὶ τῇ ὑγρότητι εἰς ὕπνον αὖθις κατάγον. θεραπεία δὲ ἁρμόζουσα, ἡ ὑπεναντία τῇ φρενίτιδι, ἀνάτριψις τῶν ἄκρων, διά τινων δριμέων, καὶ νυσσόντων, ὀσφραντῶν τε προσαγωγαὶ εὐωδεόντων. τροφαί τε ὁμοίως διαχέουσαι, καὶ τέμνουσαι τὸ φλέγμα, ἐπιβροχαί τε τῆς κεφαλῆς διὰ τῶν ἀναξηραινόντων, καὶ καταπλάσματά ἐστιν ὅπου κατὰ τῶν μέσων. πολλάκις γὰρ ταῦτα φλεγμαίνοντα πιέζει, καὶ τὴν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀρχὴν τῶν νεύρων. κόρυζα δέ, καὶ βράγχος, καὶ κατάρρους ἀπὸ κεφαλῆς μὲν ἄρχεται τὰ πάθη πληρουμένης, εἶτα καταστάζούσης, ὅτε μὲν εἰς ῥῖνας, καὶ καλεῖται κόρυζα· ὅτε δὲ εἰς βρόγχον, καὶ βράγχος ὀνομάζεται τὸ πάθος· ὅτε δὲ εἰς θώρακα, καὶ κατάρρους λέγεται. εὐίατον μὲν οὖν, καὶ πρόσκαιρον ἡ κόρυζα· δεύτερον ὁ βράγχος. ὀλιγοσιτίαι γάρ, καὶ θερμαὶ τροφαί, καὶ σιτώδεις, ἐρρύσαντο πολλάκις τῶν παθῶν. δυσίατον δὲ ὁ κατάρρους, καὶ πολλάκις ἀνίατος. ἐκ γὰρ κατάρρου δριμέος, καὶ ἁλμυροῦ διεσθιομένων τῶν σωμάτων αἵματος ἀναγωγὴ γίνεται. αἰτίαι δὲ αἵματος ἀναγωγῆς τρεῖς· ἢ γὰρ κατ' ἀνάβρωσιν τῶν ἀγγείων, παραρρέοντος τοῦ αἵματος εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἀνάγεται διὰ τοῦ στόματος, ἢ διὰ δύναμιν ῥήξεως γινομένης, ἢ δι' ἀσθένειαν, καὶ ἀτονίαν τῶν ἀγγείων οὐ στεγόντων, ἀλλ' ἀνεστομωμένων διαπηδῶντος τοῦ αἵματος. διαφέρει δὲ αἵματος ἔκκρισις, καὶ αἵματος ἀναγωγή. ἡ μὲν γάρ, ἢ ἀπὸ πνεύμονος, ἢ ἀπὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας γίνεται. ἡ δὲ ἀπὸ στομάχου, καὶ τὸ αἷμα μελάντερον φαίνεται. τὸ δὲ ἀπὸ θώρακος ξανθότερον, καὶ ἀφρίζον. ἔπειτα τὸ μὲν μετὰ βηχὸς ἀνάγεσθαι. τὸ δὲ ἄνευ βηχός. πολλάκις δέ, καὶ ἀπὸ κεφαλῆς διὰ τῶν τῆς ὑπερώας τρημάτων εἰς τὸ στόμα καταφερόμενον τὸ αἷμα, ἀναγωγῆς φαντασίαν παρέχει οὐκ οὖσαν. τόποι δὲ ἐξ ὧν κυρίως τὸ αἷμα ἀνάγεται, τρεῖς. πρῶτος μὲν ὁ φαρύγεθρον, καὶ ἀκινδυνωτέρα, καὶ εὐιατωτέρα ἐντεῦθεν ἡ τοῦ αἵματος ἀναγωγή. δεύτερος ἀπὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ δυσίατος αὕτη ἡ διαφορά, καὶ κινδυνώδης. τρίτος ἡ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος, πασῶν δυσιατωτέρα, καὶ κινδυνωδεστέρα, ἐφ' ᾗ μάλιστα, καὶ τὸ ἐμπύημα, καὶ ἡ φθίσις, ὡς φησιν Ἱπποκράτης. ἐφ' αἵματος πτύσει πύου πτύσις· ἐπὶ πύου πτύσει, φθίσις· ἐπὶ φθίσει, θάνατος. δοκεῖ δέ τισι, καὶ ἀπὸ πλευροῦ αἷμα ἀνάγεσθαι. ἀμφίβολος δὲ ἐστὶν ὁ τρόπος. ἴασις δὲ αἵματος ἀναγωγῆς, ἐπισχεθῆναι τὸ αἷμα, ἢ διὰ φλεβοτομίας μετοχετεύσαντα, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν νέων, ἢ διὰ ὀξυκράτου στήσαντα, ἢ ἀποσιτίᾳ μειώσαντα τὸ πλῆθος. ἢ διά τινος τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, οἷον ἀκακίας, ὑποκυστίδος, βαλαυστίου, ἀρνογλώσσου χυλοῦ, καὶ τῶν ὁμοίων. ἐμπυήματος δὲ ἴασις, ἡ μὲν παλαιὰ διὰ καυστηρίων ἀναξηραινόντων τὸν θώρακα, καὶ εἰς τὰ ἐκτὸς μεταρρευματίσαι. ἡ δὲ νεωτέρα, συμπεπτῶναι τοῖς τε καταπλάσμασι, καὶ τοῖς ἐκλεικτοῖς, ἔπειτα ἀνακαθᾶραι ταχέως, τοῖς διὰ στόματος διδομένοις φαρμάκοις, πρὶν ἢ καταιρηθῆναι τὸ σῶμα. ἐπιγράφεται δὲ τὰ φάρμακα ἰδίως, πρὸς ἐμπυικούς. τὰ δὲ ἐν μεσοπλευρίοις συνιστάμενα ἐμπυήματα, τεμνόμενα ἰδίως πρὸς μοτόν, ἔχει τὴν ἔκκρισιν τοῦ ὑγροῦ· ἡ γὰρ ἀθρόα, ἀναιρεῖ. γίγνεται δὲ ἐμπυήματα, καὶ ὑπὸ τὸ διάφραγμα, ἃ λέγουσιν ἐν κατακαλύψει ἀποστήματα, οὐχ ὁμοίως κινδυνώδη, οὐδὲ δυσίατα, τὰ πολλὰ ἐκτὸς ῥηγνύμενα ταύτῃ ἐκκρίνεται, ἢ διαιρουμένων τῶν ἐκτὸς σωμάτων. ἱστορεῖ δὲ Διοκλῆς, καὶ τὰ ἐν θώρακι ἐμπυήματα, ἔστιν ὅτε συρρηγνύμενα εἰς τὴν ἐπὶ νεφρούς, καὶ κύστιν φέρουσαν ἀρτηρίαν, ταύτῃ ἀποκρίνεσθαι σὺν τοῖς οὔροις.

ac humiditate somnum inducens. Curatio conueniens ea est, quæ contraria, ei quæ phrenitidi. Frictio superiorum corporis partium per acria quædam, & pungentia, & admotio rerum suaueolentium. Cibi similiter discutientes, secantesque pituitam; perfusiones capiti admouentur, quæ exiccandi vim obtinent, & cataplasma aliquando præcordiis. Crebrò namque hæc inflammatione vexata, neruorum quoque in capite principium constringunt, grauántque. Grauedo, raucitas & catarrhus sunt affectus qui fiunt ab humore qui ab oppleto cerebro decumbit; quum in nares, vocatur grauedo, quum in asperam arteriam raucitas nominatur; quum in thoracem, catarrhus appellatur. Grauedini itaque facilè, & breui succurritur, deinde raucitati modico sanè, & calido victu, qui frumentacei generis existat. Destillatio in thoracem non ex facili curatur, imò sæpe immedicabilis est. Nam ab ea acri, & salsa partibus exesis, sanguinis eductio sequitur: cuius tres causæ referuntur. Vel enim vasa erosionem passa sunt, ideóque sanguis in asperam arteriam descendens per os reiicitur: Vel rupta sunt violenter: Vel ob imbecillitatem non continent, sed adaperta oscula eum transmittunt. Differunt sanguinis excretio, & reiectio. Hæc etenim vel à pulmone, vel aspera arteria prouenit: Illa à stomacho, & sanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reiicitur, flauus magis, & spumans: deinde hic cum tusse, alter sine illa spuitur. Sæpenumero etiam à capite per palati foramina in os defertur sanguis, præbétque eductionis falsam imaginem. Loci, ex quibus propriè sanguis educitur, tres sunt. Primus fauces, vnde minore cum periculo sanguis reiicitur, faciliúsque sistitur. Secundus, aspera arteria, atque hic morbus curationem difficulter accipit, plenusque periculi est. Tertius pulmo, vbi minus omnibus præsidij, plus periculi affectus habet. Comitatur enim maximè suppuratio, & tabes, vt ait Hippocrates, cuius verba hæc sunt. *Sanguinis spuitionem puris spuitio, huius spuitionem tabes, tabem mors sequitur.* Nonnulli etiam ex latere sanguinem educi arbitrantur. At hoc ambiguum est. Salus vitij huius est, sanguinem reprimere, vel venæ sectione aliò ducentem, idque potissimum in iuuenibus, vel posca sistentem, vel inedia copiam eius imminuentem, vel simplici quodam medicamento, vt acacia, hypocistide, balaustio, plantaginis succo, atque id genus aliis. Suppurationis præsidium vetus, sunt ferramenta candentia, quæ thoracem exiccent, fluorémque in exteriores partes dirigant. Recentiores consueuerunt mitigare cataplasmatis, & delingendis medicaminibus, deinde citò repurgare medicamentis per os assumptis prius, quàm corpus exedatur. Inscribuntur autem propriè medicamenta ad purulentos. Quæ suppurationes medio latere constituuntur, resectæ propriè ad linamentum, humoris excretionem habent: quæ si vniuersum fiat, hominem interimit. Accidunt verò suppurationes quoque sub transuerso septo, quæ se intus occultantes abscessus nominantur, non ex æquo periculosi, nec curationi resistentes, plerumque intus rupti hac excernuntur, vel partibus exterioribus diuisis. Diocles memorat etiam thoracis suppurationes erumpentes interim in arteriam, quæ ad renes, ac vesicam tendit, simul cum vrinis excerni.

Tabes,

Tabes, propriè dicitur in pulmone, vel in thorace, corporis ob suppurationes colliquatio: difficilis eius salus est, aut nulla. Lactis vsus potui datur, dum consistit: loca sicciora conueniunt. Superior Ægyptus, & Libya maximè huic malo medentur. Hippocrates tabis cuiusdam coxendicum meminit, ischia dicam vocans, qua in suppurationibus circa os sacrum accidentibus corpora colliquescunt. Similiter alterius renum, nephriticæ. Porrò iecinoris, & lienis inflammationes si in pus vertuntur, & ipsæ mediocriter corpus consumunt. At hæ suppurationes multò citius curantur, minúsque periculosæ sunt, quàm quæ pulmonem affligunt. Verùm, si minus in suppurationes mutantur inflammationes, sed crudæ, & in scirrhi natura permanserint, malum habitum corpori afferentes, tandem aquam inter cutem afferunt. Quatenus autem simplices extiterint, in iecinore, febres continuas afferunt: In liene, quartanas magna ex parte: nam huius speciei causa bilis atra est, quæ in liene tanquam vase continetur. Vnde quartanæ auxilium est, ante rigorem summas partes propter humoris frigiditatem fomentis tueri. In intermissionibus eductio per vomitum. Hydropis tres sunt species ex sententia neotericorum, ascites, tympanites & anasarca. Hippocrates duas statuit, nam tympanites & ascites sunt eiusdem speciei, quoniam in vtraque nutrimentum in aquam redactum, inter intestina, & peritonæum transfunditur. Sed in hac aquæ plus, quàm spiritus, in vnum intus contrahitur: in illa copiosior spiritus, minor humiditas est: in reliqua solidæ totius corporis partes in aquæ naturam transeunt: hanc & Hippocrates medicabilem esse scribit, vocatur autem, & leucophlegmatia. Causa verò cuiusque hydropis est, auctore Erasistrato, inflammatio iecinoris, vel lienis, temporis spatio in scirrhum indurata. Nam quum alimenti in his visceribus confectionem, atque in totum corpus digestionem impediat, in aquæ substantia ipsum commutat, quod ita refrigeratum, inter intestina, & peritonæum transmittitur. Hoc quoque malum Hippocrati salutis spem nullam habet. Quòd si vel absque inflammatione hydros, præsertim anasarca eueniat, calore genuino refrigerato, nec alimentum in venis amplius edomante, sanguis caloris inops aquæ naturam induit, & ex venis, ceu oleum ex vtribus, defluit. Quousque enim sanguis exactus in venis est, ab earum corpore continetur. Vbi verò in eo pingue exuperauerit, vt in obesis, sanguis effusus adipem generat, aut in aquam versus, aut dum non continetur, diffluit in locum qui medius est inter intestina & peritonæum; aut per vniuersum corpus effunditur. Tolluntur duo alij hydropes vel ex malagmatis exiccantibus, vel medicamentis vrinas cientibus, vel hypelatis purgandi facultate præditis. Renes affecti dolores magnos pariunt. Locus autem malè habens non ex facili potest discerni, quòd exterioribus partibus cohæreat, & colon ipsis incumbat, quare dum in eis est abscessus, vel inflammationis partium externarum, vel colici doloris speciem præbent. Non raro eodem affecto intestino renes consentientes, dolent. Affectus autem, qui in eis consistunt, hi sunt, inflammatio, exulceratio, calculi, imbecillitas.

A Φθίσις μὲν κυρίως λέγεται ἡ ἐν πνεύμονι, ἢ εἰς τὸν θώρακα ἐπὶ τῶν ἐμπυημάτων σύντηξις τοῦ σώματος. δυσίατον δὲ τὸ πάθος, ἢ καὶ ἀνίατον. γαλακτοποσία τε ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ, καὶ τόποι ξηρότεροι, καὶ τῆς Αἰγύπτου τὰ ἄνω, καὶ ἡ Λιβύα, ἰῶνται μάλιστα τὸ πάθος. λέγεται δὲ καὶ ἰσχιαδική τις φθίσις ὑπὸ Ἱπποκράτους, ἡ ἐπὶ τοῖς περὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἐμπυήμασι σύντηξις τοῦ σώματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νεφριτική. αἱ δὲ περὶ τὸ ἧπαρ, καὶ σπλῆνα φλεγμοναί, εἰ μὲν εἰς ἐμπύημα μεταβάλλοιεν, συντήκουσι καὶ αὗται μετρίως τὸ σῶμα. εὐιατώτερα δὲ ταῦτα τὰ ἐμπυήματα τῶν ἐν πνεύμονι, καὶ ἀκινδυνώτερα. B εἰ δὲ μὴ μεταβάλλοιεν, ἀλλ' ἄπεπτοι μένοιεν αἱ φλεγμοναί, καὶ σκιρρώδεις, καχεξίας ἐπιφέρουσαι τῷ σώματι, καὶ τελευτῶσαι ὕδρωπας ἐπιφέρουσι. μέχρι δὲ ἁπλαῖ φλεγμοναί εἰσιν, ἡ μὲν περὶ ἧπαρ, πυρετοὺς ἐπιφέρει συνεχεῖς. ἡ δὲ περὶ σπλῆνα, τεταρταίους, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. αἰτία γὰρ τοῦ τύπου τούτου, μέλαινα χολὴ ἧς ἀγγεῖον ὁ σπλήν, ὅθεν ἴαμα τεταρταίου, πρὸ μὲν τοῦ ῥίγους, πυριῶντα τὰ ἄκρα διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ χυμοῦ. ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασιν, ἡ δι' ἐμέτων ἀγωγή. ὑδρώπων δὲ τρίτον εἶδος κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὁ μὲν ἀσκίτης, ὁ δὲ τυμπανίτης, ὁ δὲ ὑποσαρκίδιος. C κατὰ δὲ Ἱπποκράτην, δύο φύσεις. ὁ γὰρ ἀσκίτης, καὶ ὁ τυμπανίτης τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐστί. ἐφ' ἑκατέρᾳ γὰρ παρέγχυσίς ἐστιν τῆς ἐξυδαρουμένης τροφῆς, εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν τε ἐντέρων, καὶ τοῦ περιτοναίου· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ἀσκίτου, πλέον τὸ ὕδωρ. ἔλαττον τὸ πνεῦμα. ἐπὶ δὲ τοῦ τυμπανίτου, πλέον τὸ πνεῦμα, ἔλαττον τὸ ὑγρόν. ὁ δὲ ὑποσαρκίδιος, κατὰ πᾶν ἐστι τὸ σῶμα ἀνάλυσις τῶν στερεῶν σωμάτων εἰς ὕδατος φύσιν. τοῦτον καὶ Ἱπποκράτης ἀνίατόν φησιν. καλεῖται δὲ καὶ λευκοφλεγματίας. αἰτία δὲ παντὸς ὕδερου, ὡς μὲν D Ἐρασίστρατός φησιν, φλεγμονὴ ἥπατος, ἢ σπληνὸς χρονισθεῖσα, καὶ σκιρρωθεῖσα. ἐμποδίζουσα γὰρ τῆς τροφῆς τὴν ἐν τοῖς σπλάγχνοις τούτοις κατεργασίαν τε, καὶ ἀνάδοσιν εἰς πᾶν τὸ σῶμα, ἐξυδαροῖ αὐτήν, καταψυχθεῖσα δὲ παρεγχεῖται μεταξὺ ἐντέρων, καὶ περιτοναίου. κατὰ δὲ Ἱπποκράτην, καὶ αὐτὴ μὲν ἀνίατος· εἰ δὲ καὶ ἄνευ φλεγμονῆς γινόμενον ὕδερον, καὶ μάλιστα τὸν ὑποσαρκίδιον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ καταψυχομένου, καὶ οὐκ ἔτι κρατοῦντος τὴν ἐν τοῖς ἀγγείοις τροφήν, διὸ καταψυχόμενον τὸ αἷμα ἐξυδαροῦται, καὶ παραρρεῖ διὰ τῶν φλεβῶν, ὡς ἐκ τῶν E ἀσκῶν, τὸ ἔλαιον διαπηδῆσαν. μέχρι μὲν γὰρ ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμά ἐστιν, ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ σώματος τῶν φλεβῶν συνέχεται. ὅταν δὲ ἡ ἐν αὐτῷ λιπαρότης πλεονάσῃ, ὡς ἐπὶ τῶν πιμελῶν, παρεγχεόμενον τοῦτο πιμελὴν ποιεῖ. ἢ ἐξυδαρούμενον τὸ αἷμα, ἢ μὴ στεγνόμενον διαρρεῖ, ἢ εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν ἐντέρων, καὶ τοῦ περιτοναίου, ἢ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα. ἴασις δὲ τῶν δύο ἑτέρων ὑδρώπων, ἢ διὰ μαλαγμάτων ἀναξηραινόντων, ἢ διὰ φαρμάκων διουρητικῶν, ἢ διὰ καθαρτικῶν ὑπηλάτων. νεφροὶ δὲ πεπονθότες ἀλγήματα μὲν σφοδρὰ ἐπιφέρουσιν, δυσδιάκριτος F δὲ ἐπ' αὐτῶν ὁ πεπονθὼς τόπος, διὰ τὸ συμπεφυκέναι αὐτοὺς τοῖς ἔξωθεν σώμασι, καὶ ἐπικεῖσθαι τὸ κῶλον αὐτοῖς· διὸ ἐν πυήσει γινόμενοι, φαντασίαν παρέχουσι φλεγμονῆς, ἤτοι περὶ τὰ ἐκτός, ἢ κωλικῆς διαθέσεως. πολλάκις δέ, καὶ κώλῳ συμπάσχουσιν οἱ νεφροί. πάθη δὲ συνίστανται περὶ νεφροὺς ταῦτα, φλεγμονή, ἕλκωσις, λιθίασις, πάρεσις.

φλεγμονῆς μὲν οὔσης, οὐδὲν διασημαίνει δι' οὔρων· ἀλλὰ μᾶλλον ἀλγήματα ἐπιφέρει, οὐκ ἀκριβῶς ἐπιφαίνοντα τὸν πρωτοπαθοῦντα τόπον δι' ἃ ἔφαμεν. δυσπαραμύθητοι δὲ αἱ ὀδύναι, οὔτε καταπλάσμασιν εἴκουσαι, οὔτε τῇ διὰ σικύας ἀφαιρέσει ἐνδιδοῦσαι, μόνον δὲ εἴπερ τοῖς ἔνδοθεν διδομένοις τισὶ νεφριτικοῖς φαρμάκοις. εἰ δὲ ἕλκωσις εἴη, ὅτε μὲν πυώδη διὰ τῶν οὔρων ἀποκρίνεται, ὅτε δὲ αἱματώδη. λιθιάσεως δὲ οὔσης, ὅτε μὲν αἱματώδη ἀποκρίνεται, τραχυνομένων τῶν σωμάτων ὑπὸ τοῦ λίθου. ὅτε δὲ ψαμμία ὑφίστανται τῷ οὔρῳ, εἰ εὔθρυπτος εἴη ὁ λίθος, ἢ καὶ γενέσεως ἀρχὴν ἔχοι. ἐπὶ δὲ παρέσεως αἱματῶδες τὸ οὖρον ἀποδίδοται, ὡς ἂν οὐ διακρινόμενον. περὶ δὲ τὴν κύστιν, ταῦτα συνίσταται τὰ πάθη. πάρεσις, πιτυρίασις, λιθίασις, ἕλκωσις, περὶ τὸν τράχηλον μάλιστα. ἐπισυμβαίνει δὲ τούτοις, ἰσχουρία, στραγγουρία, δυσουρία, ἀπό τε τούτων, καὶ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν. φλεγμονὴν μὲν οὖν δηλοῖ, τὰ περὶ τὸ ἐφήβαιον ἀλγήματα, καὶ δυσχερῆ περὶ τὴν τοῦ οὔρου ἔκκρισιν. λύει δὲ φλεγμονὴν κύστεως κατάπλασμα, καὶ ἐπιβροχαί, καὶ ἔνδεια τροφῆς. εἰ δὲ ὑπερβάλλοι, καὶ ἀφαίρεσις αἵματος διὰ φλεβοτομίας. ἕλκωσιν δὲ σημαίνει, ποτὲ μὲν αἱματώδη ἐκκρινόμενα, ποτὲ δὲ πυώδη, ἔστι δὲ ὅτε μυξώδη, καὶ τὰ περὶ τὸ ἐφήβαιον ἀλγήματα. ἴασις δὲ διὰ τῶν ἐπιθεμάτων, καὶ μάλιστα γλυκυχυμία, καὶ εὔχυμος τροφὴ προσφερομένη. καὶ τὰ ἔνδοθεν διδόμενα πρὸς ἕλκωσιν κύστεως, καὶ τὸ Βιασίνου φάρμακον. πάρεσιν δὲ κύστεως, δηλοῖ μέν, καὶ ἡ τῶν οὔρων ἀπροαίρετος ἔκκρισις. δυσίατον δέ, ἢ καὶ ἀνίατον τὸ πάθος. λίθον δὲ ἐν κύστει ὄντα, σημειοῦνται μὲν ἀκριβέστατα οἱ δάκτυλοι καθιέμενοι εἰς τὸ ἀπευθυσμένον ἐπὶ τῆς ἕδρας, ὥστε ἐπικάμπτεσθαι τὸν λιχανὸν δάκτυλον ἐπὶ τὸν μέσον τοῖς ἄκροις, καὶ ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν ἐπὶ τὴν κύστιν, ἔνθα καὶ ἐντυγχάνουσι τῷ λίθῳ ἐμπλέοντι, καὶ ἀναφέρουσιν αὐτὸν εἰς τὸν τράχηλον τῆς κύστεως. λίθων δὲ διαφοραὶ πλείονες· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν προσφυεῖς, οἱ δὲ ἀπόλυτοι. καὶ οἱ μὲν εὔθραυστοι. οἱ δὲ δύσθραυστοι. δυσίατοι μὲν οὖν, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἱ προσφυεῖς. τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν εὐθραύστους, τὰ φάρμακα δύναται διαλύοντα ἐκκρίνειν. τοὺς δὲ στερεούς, καὶ δυσλύτους οἱ χειρουργοὶ κομίζονται, διαιροῦντες τῆς κύστεως τὸ σαρκοειδὲς τοῦ τραχήλου. ἰσχουρία μὲν οὖν ἐστιν, ἡ τελεία ἐποχὴ τῶν οὔρων. στραγγουρία δέ, ἡ κατὰ στράγγα οὔρησις. καὶ δυσουρία τὸ αὐτὸ τοῦτο μόνον ποιοῦσα, δυσχέρειαν τοῦ ἀπουρεῖν. γίνεται δὲ ταῦτα διὰ πολλὰς αἰτίας, ὅτε μὲν διὰ τὸν λίθον ἐσφηνωμένον τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως, καὶ τελέως ἐμφράττοντα τὸν πόρον, ἢ ἔνδον τι καταλιπόντα, ἢ ἐννηχόμενον τῇ κύστει. γίνεται δὲ ἰσχουρία, διὰ φλεγμονὴν κύστεως ὑπερβάλλουσαν, καὶ διὰ πλήρωσιν ἄμετρον, οὐ δυναμένης περιστεῖλαι τῆς κύστεως, καὶ διὰ δριμύτητα τῶν οὔρων τοῦ τραχήλου ἀκριβῶς συνεσταλμένου τῇ δήξει, καὶ διὰ θρόμβον αἵματος ἀποκλείοντα τὴν δίοδον, καὶ διὰ παχύτητα οὔρων προσισχομένων. πεπεμμένων οὖν τῶν ἐκκρινομένων ὄντων, τὴν τοιαύτην παχύτητα ἀποσπᾶσθαι χρή, τὸν δὲ θρόμβον διαλύειν τοῖς δυναμένοις τήκειν. τὴν δὲ πλήρωσιν κενοῦν τῷ Ἐρασιστρατείῳ καθετῆρι. ἔστι δὲ οὗτος προσεοικὼς τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα. C, ἡ δὲ περὶ κοιλίαν, καὶ ἔντερα ἀρχή, ὁ στόμαχός ἐστι, καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων, καὶ παρὰ φύσιν διατιθεμένων. στομάχου τοίνυν παθήματα, φλεγμονή, ἕλκωσις, αἵματος ἀναγωγή, ἐμπνευμάτωσις, πλάδος, ἀνορεξία, ἀκράτεια τῶν προσφερομένων. φλεγμονὴν μὲν οὖν σημαίνει, τὸ ἄλγημα ἐγκείμενον.

Quum inflammatio renes exercet, nihil per vrinam innotescit, sed dolores excitantur potius, non exactè locum primum dolentem ostendentes, ob eam, quam dixi, rationem, verùm intolerabiles: quippe qui nec cataplasmatis cedant, nec detractione per cucurbitulas facta remittantur: sola medicamenta nephritica intus accepta præsidio sunt. Si exulceratio eos infestat, interdum purulenta per vrinas excernuntur, interdum cruenta. Quum inest calculus, aliquando cruenta, partibus videlicet ab eo exasperatis, eiiciuntur, aliquando arenulæ in vrina subsident, si friabilis sit lapis, vel etiam recens modo nascatur. In imbecillitate, sanguinolenta vrina redditur, quasi nondum segregata. Vesicæ affectus hi sunt, imbecillitas, furfuratio, calculus, exulceratio, circa collum maximè. His accedit vrinæ suppressio, eiusque difficultas, & stillicidium. Ex his verò, aliisque causis proficiscuntur. Inflammationis notæ sunt circa pubem dolores, vrinæ excernendæ difficultas. Soluitur cataplasmatis, perfusionibus, & à cibo abstinentia. Quòd si excedat, sanguinem quoque per venam mittere conuenit. Exulcerationis indicia sunt, sanguinolenta excretio interdum, interdum purulenta, nonnunquam mucosa, & circa pubem dolores. Auxiliantur epithemata, maximéque dulcis, bonique succi alimentum, ad hæc quæ intus adhibentur aduersus vlcerationem vesicæ, & Byssini medicamentum. Imbecillitatem vesicæ innuit, & vrina, cum citra meientis voluntatem effluit. Difficilem morbus curationem, aut nullam recipit. Lapidem in vesica esse, digiti in rectum intestinum per sedem immissi exquisitissimè deprehendunt, sed ita, vt index ad medium in summo reflectatur, atque in priorem vesicæ partem, vbi & lapidem innatantem contingunt, referúntque in vesicæ ceruicem. Calculorum differentiæ plures sunt, quidam enim illorum adnati sunt, alij possunt auferri. Rursus aliqui facilè frangi possunt, nonnulli non possunt. Itaque magna ex parte, adnati difficulter curantur, alij qui facilè franguntur, alij qui difficilè; itaque vix sanabiles sunt vt plurimum adnati. Ex aliis autem, qui facilè franguntur, dissoluentibus medicamentis excerni possunt. Duros verò & vix solubiles chirurgi tollunt, carunculam diuidentes vesicæ ceruicis. Ischuria summa est vrinarum retentio: stranguria vrinæ stillicidium: dysuria vrinæ difficultas. Atque hæc multis è causis proueniunt, aliquando calculo vesicæ ceruici impacto, ac meatum in totum obstruente, vel si intus quippiam relictum sit, aut vesicæ innatet. Vrinæ retentio, propter vesicæ inflammationem nimiam, aut repletionem immodicam accidit, vesica scilicet ad excretionem imbecilla, aut ceruice vehementer ex vrinarum acrimonia per morsum contracta, aut ex grumis sanguinis iter occludentibus, aut ex vrinarum adhærentium crassitie. Coctis igitur iis quæ excernuntur, eiusmodi crassitiem trahere oportet, grumum verò medicamentis liquefaciendi vim habentibus dissoluere. Plenitudinem vacuare ferramento, quod Erasistratus catheterem nominat Romanæ literæ, S, simili. Stomachus, ventris & intestinorum principium est, siue naturaliter, siue præter naturam afficiantur. Stomachi igitur vitia sunt, inflammatio, exulceratio, sanguinis eductio, inflatio, humiditas flaccida, cibi fastidium, ingestorum ciborum incontinentia. Inflammationem ergo notat dolor incumbens.

Succurritur perfusionibus, & cataplasmatis, alimentis frumentariis, & quæ facilè possint digeri. Exulcerationem in stomacho notant propriè putredo, mordicatio, deglutiendi difficultas. Auxiliātur his extrinsecus imposita, cibique probè succulenti. Sanguinis è stomacho eductio iisdē medicamentis sistitur, quibus ex thorace: eiusdē reiectio, iis quæ superius adnotata sunt. Inflationē dissoluūt discutientia, & quæ ructus mouent. Humiditatem, siccorū esus, & absinthij potio tollūt. Cibi fastidiū aut ex pituita adiacente oritur, ideóque exiccare illam ex vsu est: aut à bile supernatante, vnde stomachus purgandus est: aut non potente naturali functione appetitum reddere. Nam oculi quoqué propter spiritus visorij imbecillitatem hallucinantur. Aduersum cibi fastidiū huiusmodi adhibēda sunt, quæ appetitum prouocēt, suppeditentque. Stomachus autē non continet accepta propter humiditatem, maximè verò ob impotētiam, ac imbecillitatem sicut dimissa manus non cōtinet, quæ attingit. Expedit igitur corroborare, fortiorémque ipsum reddere tum vniuersum corpus reficere. Ventrem multa vitia stomacho cōmunia infestāt, præterquā appetentiæ prauitas. Sed concoctionis malè obita functio ventriculo propria tribuitur, vt quę potissimum in eo administretur: quē affectum diarrhœa sequitur. Reliqua igitur pari modo cum iis, quæ stomachum cruciant, curabis. Fluxus exactè disquirēdus est, cur alimēto incocto accidat: & si inflāmatio eā pepererit, cataplasmatis, & profusionib. occurretur. Si pituita humiditatis illius flaccidæ parens, victus ratione exiccāda est. Si bilis exuperet, eam purgare vtile est. Si ex imbecillitate prouenit, vt infirmis, robur corpori faciendum est. Si ab ipsa qualitate eorum, quæ concoctu difficilia assumpta sunt, vel quæ promptè corrumpūtur, vel quid alienum habēt, post curationem, talia oportet interdicere. Dysenteria, intestinorū est affectus generatus in ventris profluuio, humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerantibus intestina. Fit etiā sine fluxu, primū ab humore acri intestina intus exedēti. Est cum in morbi decessione dysenteria cōtingat, quam curari Hippocrates prohibet, ne suppressio alium quempiam morbum maiorem accersat. Illam quæ ex fluore nata est, reprimentibus, & sistentibus fluorem medicatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiusdā humoris rosione est, dulcorātibus, & quæ mitigare possint, abluēdo ipsa exulcerata, similibus. Diuturno tamen morbo, depasta vlceris ramenta, & putrida solent deiici, tum prosunt immissi pastilli ex sandaracha, calce, auripigmento, atque id genus aliis compositi. Vbi verò non sit ramentosa vlceris deiectio, non his vtendū est, quoniam conuulsionem faciunt. Quod si talis intestinorum exulceratio in superiore quoque parte consistat, neq; sic pastillorum vsus est: non enim statim ad affectos locos perueniunt: nam vbi sanos contingunt, perniciem eis faciunt: verùm medicamentis vtendum est, quæ superioribus locis conueniūt, quorumque titulus est aduersus dysenteriam inditus. Ex dysenteria, intestinorum læuitas oritur, vbi ex magna vlceratione multæ cicatrices intestinis oboriuntur, propter quas cibum non retinent: vnde ex intestinorum læuitate vocata est leienteria. Quamobrem talis est insanabilis, cicatrices namque non sanescunt. Si verò ex intestini imbecillitate contigerit, tum quoq; grauis est, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, si moliaris robur vniuerso corpori, ac intestinis adiungere,

A ἐπιμέλεια δὲ δι' ἐπιβροχῶν, καὶ καταπλασμάτων, καὶ τροφῶν σιτωδῶν, καὶ εὐδιαχωρήτων. ἕλκωσιν δὲ ἐν στομάχῳ δηλοῖ ἰδίως, σῆψις, καὶ δῆξις, καὶ δυσκαταποσία. ἴασις δὲ διά τε τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων, καὶ διὰ τροφῶν εὐχύλων. αἷμα δὲ ἀπὸ στομάχου ἀναγόμενον ἐπέχει διδόμενα, τὰ πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν τὴν ἀπὸ θώρακος, τὰ προγεγραμμένα. ἐμπνευματώσει δὲ διαλύουσι στομάχου αἱ ἐξόποροι, καὶ ὅσα ἐρυγὴν κινεῖ. πλάδον δὲ ἀναξηραίνει, ξηροφαγία τε, καὶ ἀψινθίου πόσις. ἀνορεξία δὲ ἡ μέν τις γίνεται διὰ φλέγμα παρακείμενον, καὶ δεῖ ἀναξηραίνειν τὸ αἴτιον, ἢ διὰ χολὴν ἐπιπολάζουσαν, καὶ δεῖ ἀνακαθαίρειν τὸν
B στόμαχον, ἢ ἀδυνατοῦντα τὴν φυσικὴν ἐνέργειαν, ἀποδιδόναι τὴν ὀρεκτικήν, ὡς καὶ ὀφθαλμοὺς ἀμβλυωπεῖν δι' ἀτονίαν τοῦ ὁρατικοῦ πνεύματος. πρὸς δὲ τὴν τοιαύτην ἀνορεξίαν, χρὴ τὰ προσκλητικά, καὶ ὑπομνηστικὰ τῆς ὀρέξεως προσφέρειν. ἀκρατὴς δὲ γὰρ ὁ στόμαχος τῶν προσφερομένων, καὶ διὰ πλάδον, μάλιστα δὲ δι' ἀτονίαν, καὶ ἀσθένειαν, ὡς καὶ χεὶρ παρειμένη, οὐκ ἰσχύουσα ὧν ἂν ἐφάπτηται. χρὴ οὖν τονοῦν αὐτόν, καὶ ἰσχυροποιεῖν, ποτὲ ὅλον τὸ σῶμα ἀνατρέφειν. περὶ δὲ κοιλίαν γὰρ μὲν πολλὰ τῶν περὶ τὸν στόμαχον, πλὴν τῆς ἀνορεξίας. τὸ δὲ μὴ πέττειν τὰ σιτία ἴδιον αὐτῆς, καὶ τὰ πλεῖστα περὶ αὐτὴν γάρ, ᾧ πάθος ἕπε-
C ται ἡ διάρροια. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὁμοίως ἰατέον τοῖς περὶ τὸν στόμαχον. τὴν δὲ διάρροιαν ἀκριβῶς ἐξεταστέον, δι' ἣν αἰτίαν ἀπεπληθείσης τῆς τροφῆς γίνεται. καὶ εἰ μὲν διὰ φλεγμονήν, καταπλάττειν καὶ ἐπιβρέχειν. εἰ δὲ διὰ φλέγμα παρακείμενον ποιοῦν τὸν πλάδον, ἀναξηραίνειν τῇ διαίτῃ τὴν ὑγρότητα. εἰ δὲ παρὰ χολῆς πλῆθος, τὴν χολὴν καθαίρειν. εἰ δὲ δι' ἀτονίαν, ὡς τοῖς ἀτονοῦσι, τόνον ἐμποιεῖν τῷ σώματι. εἰ δὲ παρ' αὐτὴν τὴν ποιότητα τῶν προσενεχθέντων δυσπέπτων ὄντων, ἢ εὐφθάρτων, ἤ τι ἐχόντων ἀλλότριον, ἀποθεραπεύσαντας παραιτεῖσθαι τὰ τοιαῦτα. δυσεντερία δέ ἐστι πάθος περὶ τὰ
D ἔντερα· γίνεται δὲ ἐπὶ διαρροίᾳ χρονιζόντων τῶν διεφθαρμένων, καὶ διεσθιόντων, καὶ ἑλκούντων τὰ ἔντερα. γίνεται δὲ καὶ ἄνευ διαρροίας ἐξ ἀρχῆς, ὑπὸ χυμοῦ τινος δριμέος διαφαγόντος τὸ ἔντερον. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐπὶ λύσει νοσήματος γίνεται ἡ δυσεντερία, ἣν ἀπαγορεύει ὁ Ἱπποκράτης ἰᾶσθαι, μὴ ἐκ τῆς ἐποχῆς ἕτερόν τι μεῖζον ἐπιγένηται νόσημα. τὴν μὲν οὖν ἐκ διαρροίας γινομένην ἰᾶται τοῖς στέλλουσι, καὶ ἱστᾶσι τὸ ῥεῦμα. τὴν δὲ ἔκ τινος δήξεως χυμοῦ δριμέος ἰᾶται τοῖς καταγλυκαίνουσι, καὶ κατακεράσαι δυναμένοις, ἐκκλύζων τε τὰ αὐτὰ τὰ ἡλκωμένα τοῖς ὁμοίοις. χρονίζοντος μέντοι τοῦ πάθους νο-
E μώδη, καὶ σεσηπότα εἴωθεν διαχωρεῖν, ὅτε ἁρμόζουσιν οἱ ἐνιέμενοι τροχίσκοι, οἱ διὰ σανδαράχης, καὶ τιτάνου, καὶ ἀρσενικοῦ, καὶ τῶν τοιούτων συντιθέμενοι. μὴ ὄντων δὲ νομωδῶν τῶν διαχωρουμένων, μὴ χρῆσθαι τούτοις, ἐπεὶ σπασμὸν ἐπιφέρουσιν. εἰ δὲ καὶ ἀνωτέρω ἡ τοιαύτη ἕλκωσις τῶν ἐντέρων εἴη, οὐδὲ οὕτως χρηστέον τοῖς τροχίσκοις. οὐ γὰρ φθάνουσιν ἐπὶ τὰ πεπονθότα ἐξικνεῖσθαι. τῶν γὰρ ὑγιεινῶν καθαπτόμενοι, ὄλεθρον ἐργάζονται, ἀνωτερικοῖς δὲ φαρμάκοις χρῆσθαι, τοῖς πρὸς δυσεντερίαν ἀναγεγραμμένοις. λειεντερία δὲ γίνεται μὲν ἀπὸ τῆς δυσεντερίας, ὅταν πολλῆς ἑλ-
F κώσεως οὔσης ἐπὶ τὰ ἔντερα οὐλαὶ πολλαὶ ἐπιγίνωνται, δι' ἃς οὐ κρατεῖ τὰ ἔντερα τῆς τροφῆς, ὅθεν λειεντερία εἴρηται ἐκ τῆς περὶ τὰ ἔντερα λειότητος. διὸ καὶ ἀνίατος ἡ τοιαύτη λειεντερία. οὐλὰς γὰρ οὐκ ἔστιν ἰᾶν. χαλεπὴ δὲ καὶ δυσίατος ἡ δι' ἀτονίαν ἐντέρου γινομένη. ἐγχειρεῖν δὲ τῇ θεραπείᾳ, τόνον ἐντιθέντα τῷ τε ὅλῳ τῷ σώματι, καὶ τοῖς ἐντέροις.

γίνεται δὲ καὶ λειεντερία, καὶ διὰ φλέγμα ἐπικλύσαν τὰ ἔντερα, καὶ ὄλισθον ἐμποιοῦν αὐτοῖς. καὶ δεῖ ἀναξηραίνειν ἀποσιτίᾳ τε, καὶ τροφῇ τῇ πρὸς φλέγμα ἀντιπασχούσῃ. τεινεσμὸς δέ, ἰδίως περὶ τὸ ἀπευθυσμένον γίνεται. φλεγμαῖνον γὰρ τοῦτο συνεχεῖς ἐντάσεις, καὶ προθυμίας πρὸς διαχώρησιν ἐμποιεῖ, καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ τεινεσμός. ἴασις δὲ διὰ πυρίας μὲν τῶν κάτωθεν τῶν στυφόντων, καὶ τροφὴ σιτώδης, καὶ σταλτική. εἰ δὲ ἐπιμένει, καὶ ἐνέματα διὰ πτισάνης χυλοῦ, καὶ στέατος τραγείου χρηστέον. ἕλμινθες δὲ πάθος ἐντέρων. τρισσὸν δὲ εἶδος ἑλμίνθων. αἱ μὲν γὰρ στρογγύλαι σπιθαμιαῖαι τὸ μῆκος, ἢ καὶ μείζους, αἳ καὶ μέχρι στομάχου νέμονται. αἱ δὲ βραχεῖαι, καὶ ἐμφερεῖς σκώληξι μικροτέροις, καλοῦνται δὲ ἀσκαρίδες, συνίστανται δὲ περὶ τὸ ἀπευθυσμένον. αἱ δὲ πλατεῖαι καὶ ἐπιμήκεις, ὥστε ὅλῳ τῷ ἐντέρῳ παρατείνονται. λέγονται δὲ καὶ κειρίαι, ἐκ τοῦ ἐμφερεῖς εἶναι κειρίαις. ὁμοίως δὲ καὶ ταινίαι. εὐίατοι μὲν οὖν στρογγύλαι. πληθύνουσι γὰρ ἐπὶ παιδίων. αἱ δὲ ἀσκαρίδες πλεονάζουσιν ἐπὶ τῶν παρηβώντων, δυσίατοι δὲ καὶ δυσέκκριτοι, μόνον ὑπὸ τῶν δριμυφαγιῶν, καὶ φαρμάκων τῶν διὰ πικρᾶς συντεθειμένων, καὶ ἑλενίου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμβαλλομένων. ἰσχίας δὲ καὶ ἀρθρῖτις, καὶ ποδάγρα, μεγέθει μόνον ἀλλήλων διαφέρουσι, ταῖς δὲ αἰτίαις, καὶ τοῖς τόποις τοῖς πρωτοπαθοῦσι τὰ αὐτά ἐστιν. ὑπό τε γὰρ φλέγματος, ὡς ἐπὶ πολὺ γίνονται, καὶ περὶ τὰ νεῦρα συνίστανται, τὰ συνέχοντα τὰ ἄρθρα, καὶ τὴν κίνησιν αὐτοῖς παρέχοντα. ἀλλ' ἡ μὲν ἰσχίας περὶ τὸ ἄρθρον, τὸ κατὰ τὸ ἰσχίον, γίνεται. διατείνεται δὲ πολλάκις, μέχρι σφυρῶν. ἴασις δὲ διὰ φλεβοτομίας ἀπὸ σφυροῦ. καὶ διὰ σικύας ἀπὸ τοῦ ἰσχίου, καὶ διὰ κλυσμῶν δριμέων, καὶ δι' ἃ δυσεντερίας τρόπον τινὰ ποιοῦσι, καὶ τὰ ἔξωθεν καταπλάσματα ἄκοπα, καὶ μαλάγματα. ποδάγρα δὲ περὶ μόνους τοὺς πόδας συνίσταται, καὶ ἐπισημαίνει ἐν ἀκμῇ μὲν πυρετῶδες ἄλγημα, διὸ τῶν ἐμψυχόντων δεῖται, παρακμῇ δὲ ναρκῶδες, καὶ μετὰ ψύξεως, ὅθεν τῶν θερμαινόντων δεῖται. ἀρθρῖτις δὲ ταὐτὸν πάθος τοῖς προειρημένοις περὶ πάντα τὰ ἄρθρα συνιστάμενον. φαρμάκων δὲ δεῖται θεραπευτικῶν τῶν διαφορούντων κηρωμάτων, καὶ τῆς καταλλήλου διαίτης. ἡ δὲ ἐλεφαντίασις, τὸ πάθος, ἔσχε τὸ ὄνομα ἀπὸ ὁμοιότητος τῆς πρὸς τὸν ἐλέφαντα. τὸ γὰρ δέρμα τῶν ἐν τῷ πάθει τούτῳ κατεσχημένων παχύτερόν τε, καὶ σκληρότερόν ἐστιν, ἐμφερὲς ἔχον πρὸς τὸ τῶν ἐλεφάντων δέρμα. αἴτιον δὲ τοῦ πάθους, φλέγμα παχύ, καὶ χολὴ μέλαινα, ἢ βλεννώδης μάλιστα ἐνσπαρεῖσα. οἱ γὰρ χυμοὶ οὗτοι θηριώδεις αὐτὸ ἀποφαίνουσιν. διὸ καὶ μόνη θεραπεία ἀνύσιμος ἐπὶ τῶν ἐλεφαντιώντων, ἡ δι' ἐλλεβόρου λευκοῦ, καὶ μέλανος. τινὲς δὲ τῶν παλαιοτέρων εἰς ἓξ διαιροῦσι τὸ πάθος αὐτό, εἰς ἐλεφαντίασιν, λεοντίασιν, ὀφίασιν, λέπρας, καὶ ἀλωπεκίας, καὶ λώβην. ἐλεφαντίασιν μὲν οὖν λέγουσι τὴν ἐμφερῆ κατὰ τὸ δέρμα, καὶ κατὰ τοὺς πόδας, ἐλέφαντι· παχεῖς γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς πόδας ἔχουσιν οἱ τῷ πάθει τούτῳ περιπεσόντες δηλονότι, ὥσπερ ἐκεῖνοι· λεοντιᾶν δέ φασι τοὺς ἐξωθεν ἐπαναστάσεις ἔχοντας, ἢ καὶ οἰδηματώδεις, καὶ πυρροτέρους ὄντας δίκην λεόντων. ὀφίασιν δέ, τὴν ἐκδέρουσαν τοὺς ἁλόντας ὡς ὄφεις. ἀλωπεκίαν δέ, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ζῴων ἐκείνων. λώβην δέ, τὴν τὰ ἄκρα χειρῶν τε καὶ ποδῶν διαφθείρουσαν, καὶ τοὺς τῶν τοιούτων μελῶν ἐστερημένους, λελωβημένους. λέπραν δὲ τὴν τραχύνουσαν τὸ δέρμα, καὶ οἷα ὁρᾶται ἐπὶ τῶν λεπρῶν, ποιουμένην. ὁ δὲ λειχήν, πάθος μὲν καὶ αὐτὸς δέρματος. διττὸν δὲ εἶδος λειχῆνος, ὁ μὲν ἥμερος, καὶ πραότερος, ὁ δὲ ἄγριος, καὶ χαλεπώτερος. ἀφίστανται δὲ ἐπὶ τούτων, καὶ λεπίδες τοῦ δέρμα-

Cæterùm causa etiam morbi pituita est, intestinis lubricitatem illuendo generans. Succurrit inedia resiccando, & cibi pituitæ contrarij. Tenesmus propriè morbus est recti intestini. Hoc enim inflammatione laborans, crebræ, inanesque egerendi cupiditates; & impetus exercent. Prosunt ei fomenta parti inferiori adhibita, stringentia, tum alimentum ex frumentacea materia, & reprimens. Quòd si perseueret, nihilque imminuatur, enematibus ex ptissanæ cremore, & hircina adipe vtendum est. Lumbricorum, qui intestina excruciant, triplex est species. Quidam enim teretes, palmi longitudine, vel etiam maiore, ad stomachum vsque proserpunt. Quidam breues, & minusculis vermibus similes, ascarides appellantur, circa rectum verò intestinum generantur nonnulli lati, & oblongi adeò, vt in totum exporrigantur intestinum: quos fascias vocant, quòd similes fasciis sint. Teretes itaque ad remedia faciles, maximè autem in pueris: ascarides in iis, qui sub pubertatem sunt abundant: ægrè præsidiis cedunt, & excernuntur, nisi cibis acrioribus, & medicamentis ex hiera compositis & helenio maxima ex parte iniectis. Ischias, arthritis vitia, & podagræ sola inter se magnitudine differunt: cæterùm causis, & locis, qui affectum primum sentiunt, iisdem constant: à pituita namque plerumque fiunt: circa neruos consistunt, quibus articuli conseruntur, motúmque recipiunt. Ac ischias in ipsius coxæ articulo ortus, ad talos vsque non rarò extenditur. Præsidio erit sanguis ex talo missus, cucurbitulæ coxis admotæ, clysteres acres, quique intestinorum tormina quodammodo faciunt. Et foris, cataplasmata acopa, & malagmata adhibita prosunt. Podagra solos pedes affligit. In statu quidem febrilis dolor intenditur, eóque refrigerantibus opus est. In declinatione torpor cum frigore hominem occupat, ob quod calefacientia conducunt. At arthritis vera, prædictis similis affectus est, circa articulos omnes consistens: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & victus rationem aptam desiderant. Elephantiasis affectus est, qui ab elephanti similitudine nomen sortitus est. Nam, qui hoc vitio laborant, cutem crassam, duram, elephantorum modo asperatam habent. Originem mali excitat pituita crassa, & atra bilis, vel mucosa, maximè disseminata. Hi enim humores ferinum ipsum denunciant. Quare solum veratrum siue nigrum, siue album, præsens elephantiasis est remedium. Quidam ex veterioribus affectum illum in sex *partes* diuidunt, in elephantiasin, leontiasin, ophiasin, alopeciam, & mutilationem. Elephantiasin igitur appellant affectum in cute & pedibus elephanti similē, hi enim crassos pedes habent qui scilicet hoc morbo corripiūtur nō secus ac illi. Leontiasi verò laborare dicunt eos qui tumētes eruptiones habēt, aut œdematosas, & qui leonum instar fului sunt. Ophiasin autem *vocant* affectū, quo correpti, pelle vt serpentes exuuntur. Alopeciam verò deducta metaphora ab illis animalibus. Mutilationem, quæ summa manuum & pedū labefacit, priuatos quoque eiusmodi partibus, mutilatos *appellamus*. Leprā quæ cutem exasperat, quemadmodum in leprosis fieri videmus. Impetigo verò & ipsa cutis affectus est. Impetiginis duæ species sunt, quę cutem molestant: vna tolerabilis, mitiorq; est: altera effera, quę difficilius tollitur. Squamulæ in his ex cute abscedunt

dunt, sub quibus locus rubicundior, fereque exulceratus apparet. Gignitur affectus à pituita salsa, & flaua bile: vnde, ceu in salsugine vasis fictilibus, ex cute secedunt squamæ. Succurritur medicamentis pituitam mouentibus, & quæ extrinsecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis vitium est, sed magis subalbidum, asperiúsq; apparet. Ea verò asperitas, est veluti psydraciorum erumpentium. Psora verò exulcerata magis est. Pituita salsa vtrumq; malum propriè producit. Medicamenta pituitam cientia, tum quæ extrinsecus illinuntur, quibus ad lepram, & scabiem titulus est, iisdem succurrunt. Vitiligo, duas habet species, albam & nigram. Hæc ab atra bile generatur, ob quod magna ex parte medicamina melancholiæ dicata conueniūt: Alba, à pituita non salsa. Leuce habet quiddam simile vitiligini albæ, sed magis colore terram albissimā refert: à lepra variat, quòd lenior huic cutis, minúsq; aspera, quàm in illa sit. Omnia huiusmodi curant medicamenta pituitæ trahendæ idonea, tum smegmata foris adhibita.

A τος, καὶ ὁ ὑπὸ τὰς λεπίδας τόπος ἐνερυθρότερος, καὶ ἐγγὺς ἡλκωμένου φαίνεται. γίνεται δὲ τὸ πάθος ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ, καὶ χολῆς τῆς ξανθῆς· ἔνθεν, ὡς ἐπὶ τῶν ἁλμυρῶν τῶν κεραμίων, ἀφίστανται τοῦ δέρματος αἱ λεπίδες. ἴασις δὲ, ἥ τε διὰ φαρμάκων φλεγμαγωγῶν, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιχριστῶν. λέπρα δὲ, πάθος μὲν καὶ αὐτὴ δέρματος ἐπὶ τὸ λευκότερον, καὶ τραχύτερον τετραμμένον. ἡ δὲ τραχύτης, οἷον ψυδρακίων ἐπανισταμένων. ἡ δὲ ψώρα ἐστὶν ἑλκωδεστέρα. γίνεται δὲ ἑκάτερον ἰδίως, ὑπὸ φλέγματος ἁλμυροῦ. ἴασις δὲ ἥδε διὰ φλεγμαγωγῶν φαρμάκων, καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιχρισμάτων, ὅσα πρὸς λέπραν, καὶ ψώραν ἀναγέγραπται. ὁ δὲ ἀλφὸς διττόν ἐστι πάθος, ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. γίνεται δὲ, ὁ
B μὲν μέλας, ὑπὸ μελαίνης χολῆς· διὸ καὶ μελαγχολικὰ τὰ πολλὰ ῥύεται. ὁ δὲ λευκὸς ὑπὸ φλέγματος γίνεται, οὐχ ἁλυκοῦ. ἡ δὲ λεύκη ὅμοιον μὲν τὸ πάθος ἀλφῷ λευκῷ, μᾶλλον δὲ ἐπισημαίνει γῆν λευκοτάτην. λέπρας δὲ διαφέρει τῷ λεῖον εἶναι, καὶ μὴ τραχύνεσθαι τὸ δέρμα, ὡς ἐπὶ λέπρας. ῥύεται δὲ τούτων ἁπάντων τὰ φλεγμαγωγὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἔξωθεν σμήγματα.

CAPVT XIV.

De optimæ purgationis compositione.

COmponitur autem ad internos humores purgans medicamentum ex deobstruentibus, incidentibus, attenuātibus, vias reserantibus, impellentibus, purgantibus & edomantibus vitium medicamentis, & stomacho vtilibus, & immoderatū profluuium compescentibus. Deobstruentia itaq; sunt quæcunq; laxāt, & corpora meabilia efficiūt. Incidentia verò, quæ humores incidunt, & alios quidem incrassando, alios verò attenuando concoquunt. Vias autem reserantia sunt, quę deducūt, ac pręmittunt medicamenta, in quas volumus partes, vt ad hepar quum purgare volumus, sandala, ad lienem verò scolopendrium; ad renes verò & ischia cētaurium, & thlaspi; ad posteriorem capitis partem, pœonia & sthœcas; ad anteriorem verò & samphucus, & similia; ad sternum & pulmonem & thoracem & cor, & metaphrenum, & intestina glycyrrhiza, styrax, semen fœnugræci, amygdala, crocus, & semen mercurialis; ad commissuras & articulos vterq; hermodactylus, & ad alias partes alia, quæ ex dictis coniicienda sunt. Impellentia sunt quæcunque medicamenta mouent ac impellunt vt agaricū, eris, rheum Indicum, stachys, interior pars colocynthidis, tragacantha, scamonium, aloë vel succus brassicæ, vel rosarum, vel semina; similiter sal fossile, epithymum, quemadmodum euphorbium, bdellium & helleborus, radiculæ semen, turpetum, chrysobalanus, & myrobalana, bryonia & elateriō sal, quibus quidem annumeramus pytyusæ radicem, hermodactylum rotundū & aliis peræquè similibus quæ in libris de optima compositione secundum partes declarauimus; ac quæ desunt inde ducenda sunt. Purgantia verò sunt quæcunque hîc purgāt, & quæ in opere de simplicibus medicamentis à nobis scripta sunt. Edomantia autem malitiam sunt quæcunque medicamentorum noxis aduersantur propriè, vt agarici noxæ Zingiber, succi scammoniæ, mastiche, vel gummi Arabicum, vel caphura, vel malorum cotoneorum succus, colocynthidis verò amygdalinum oleum; turpeti autem synapium; vt hellebori castorium, vel mulsa, & euphorbij cinnamomum. Aloës verò mastiche, quemadmodum ipsam promouet smyrniū, & cætera quæ à nobis in opere de

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ συνθέσεως ἀρίστης καθαρσίου.

C ΣΥντίθεται δὲ ἡ πρὸς τὰ ἐντὸς φαρμακεία ἀπό τε ἀποφρακτικῶν, καὶ τμητικῶν, καὶ λεπτυντικῶν, καὶ προοδοποιητικῶν, καὶ προτρεπτικῶν, καὶ καθαρτικῶν, καὶ κολαστικῶν τῆς τῶν φαρμάκων κακίας, εὐστομάχων τε, καὶ ἐφεκτικῶν τῆς ἀλόγου φορᾶς. ἀποφρακτικὰ μὲν οὖν, ὅσα τοὺς πόρους ἀραιοῖ, καὶ τὰ σώματα εὔπορα ποιεῖ. τμητικὰ δὲ, ὅσα τέμνει τοὺς χυμοὺς, καὶ πέττει τοὺς μὲν, παχύνοντα, τοὺς δὲ λεπτύνοντα. προοδοποιητικὰ δὲ, ὅσα προάγει, καὶ προπέμπει τὰ φάρμακα εἰς ἃ βουλόμεθα μόρια, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν ἧπαρ καθαίρειν βουλομένων, σάνδαλα· τὸν δὲ σπλῆνα, σκολοπένδριον. νεφροὺς δὲ καὶ ἰσχία, κενταύριόν τε, καὶ θλάσπι· τὰ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς, παιωνία· καὶ
D στοιχάς, τὰ ἔμπροσθιά τε, καὶ σάμψυχον, καὶ τὰ τοιαῦτα· στήθη, καὶ πνεύμονα, καὶ θώρακα, καὶ καρδίαν, καὶ μετάφρενα, καὶ ἔντερα, γλυκύρριζον, καὶ στύραξ, καὶ σπέρμα τήλεως· ἀμύγδαλά τε καὶ κρόκος, καὶ σπέρμα λινοζώστεως, καὶ τοὺς ἁρμοὺς, καὶ τὰ ἄρθρα, ἑκάτερον ἑρμοδάκτυλον, καὶ ἄλλοις ἄλλα, ἅπερ ἐκ τῶν εἰρημένων δεῖ συντεκμαίρεσθαι. προτρεπτικὰ δὲ, ὅσα κινεῖ καὶ προτρέπει τὰ φάρμακα, ὡς μὲν ἀγαρικὸν, ἔρεις, ῥέον δὲ Ἰνδικὸν, στάχυς· ἐντεριώνην δὲ κολοκυνθίδος, τραγάκανθα· σκαμμωνίαν δὲ, ἀλόη, ἢ χυλὸς κράμβης, ἢ ῥόδων, ἢ σπέρματα. ὡσαύτως ἅλας ὀρυκτὸν· τὸ ἐπίθυμον, ὥσπερ
E εὐφόρβιον, βδέλλιον καὶ τὸν ἑλλέβορον· ῥαφανίδος σπέρμα, καὶ τὴν ἀλύπιαν· ὄξος ἢ χρυσοβάλανος, καὶ τὰ μυροβάλανα· βρυωνία, καὶ τὸ ἐλατήριον ἅλας. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς πιτυούσης τὴν ῥίζαν, ἑρμοδάκτυλον τὸ στρογγύλον, καὶ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως τὰ παραπλήσια, ἅπερ ἐν τῷ περὶ ἀρίστης συνθέσεως φαρμάκων κατὰ μέρος διήλθομεν. καὶ δεῖ ἐκεῖθεν νομίζεσθαι τὰ ἐλλείποντα. καθαρτικὰ δὲ, ὅσα καθαίρει κἀνταῦθα, κἂν τῷ περὶ ἁπλῶν φαρμάκων ἡμῖν γέγραπται. κολαστικὰ δὲ τῆς κακίας, ὅσα τοῖς δηλητηρίοις τῶν
F φαρμάκων ἀντικεῖσθαι ἰδίωμα, ὡς ἀγαρικοῦ μὲν ζιγγίβερ, σκαμμωνίας δὲ ὀποῦ, μαστίχη ἢ κόμμι Ἀραβικὸν, ἢ καφουρά, ἢ κυδωνίων μήλων χυλός· κολοκυνθίδος δὲ ἀμυγδάλων ἔλαιον· ἀλυπίας δὲ, νάπυ· ὥσπερ ἐλλεβόρου καστόριον, ἢ ὑδρόμελι· καὶ εὐφορβίου κιννάμωμον. ἀλόης δέ γε μαστίχη· ὥσπερ αὐτὴν προτρέπει τὸ σμύρνιον· καὶ τἄλλα ὅσα ἡμῖν ἐν τῷ

περὶ ἀρίστης συνθέσεως εἴρηται. εὐστόμαχα δὲ καὶ ἐφεκτικὰ τῆς ἀλόγου τῶν φαρμάκων φορᾶς, ὅσα τονοῖ, καὶ συνέχει, καὶ τὰς φυσικὰς διεγείρει ἐνεργείας. ὃ δὲ κατὰ μέρος ταῦτα ἐπεξεργάσασθαι τέλειον νῦν ἡμῖν ἔδοξε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ διαιρέσεως τῆς διὰ φαρμάκων θεραπείας.

Ἡ δὲ φαρμακεία διττή ἐστιν, ἡ μὲν πρὸς τὰ ἐντὸς πάθη, ᾗ μάλιστα χρῆται ὁ διαιτητικός. ἡ δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς, ἧς οὐκ ἄνευ συντελεῖται τὰ κατὰ χειρουργίαν. τῆς μὲν οὖν πρὸς τὰ ἐντὸς φαρμακείας, εἴδη ἐστὶ δεκαδύο. ὃ μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ παθῶν· ὃ δὲ τῶν στοματικῶν· ὃ δὲ τῶν πεπτικῶν· ὃ δὲ τῶν βηχικῶν· ὃ δὲ τῶν ἀνωδύνων· ὃ δὲ τῶν ἀλεξιφαρμάκων· ὃ δὲ τῶν καθαιρόντων. καὶ τὰ μὲν ἡπατικὰ ἰδίως· τὰ δὲ σπληνικά· τὰ δὲ νεφριτικά· τὰ δὲ πρὸς τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους, καὶ ἕλκη· τὰ δὲ πρὸς ὑστέρας. τὰ μὲν δὴ στοματικά ἐστι, τάδε πρὸς οὖλα αἱμασσόμενα, σηπόμενα, βεβρωμένα, καὶ ὀδόντας, καὶ ὅσα πρὸς ἄφθας, καὶ ἐσχάρας, ὅσα τε πρὸς σταφυλὴν κεχαλασμένην. τῶν δὲ πεπτικῶν, τὰ μέν ἐστι πρὸς ἀτονίαν στομάχου, ἢ κοιλίας· τὰ δὲ πρὸς ἐμπνευματώσεις τούτων· τὰ δὲ πρὸς αἵματος ἀναγωγήν· τὰ δὲ πρὸς πλευριτικοὺς, ἢ περιπνευμονικούς· τὰ δὲ πρὸς φθισικούς· τὰ δὲ πρὸς ἀσθματικοὺς, ἢ ὀρθοπνοϊκούς· τὰ δὲ πρὸς τραχύτητά τε ἀρτηρίας, καὶ φωνῆς ἐκκοπήν. τῶν δὲ ἀνωδύνων, τὰ μὲν πρὸς νεφριτικούς, τὰ δὲ πρὸς κοιλίας ῥύσεις, καὶ δυσεντερίας, καὶ πρὸς κωλικοὺς, καὶ εἰλεώδεις. κοινῶς δὲ πάντα πρὸς πᾶσαν ὀδύνην. τὰ δὲ ἀλεξιφάρμακα, τὰ μὲν ἁπλᾶ, ἄλλα πρὸς ἄλλο δηλητήριον. ἡ δὲ θηριακὴ πρὸς πάντα, καὶ προσλαμβανομένη, καὶ ἐπιδιδομένη. τῶν δὲ καθαιρόντων. τὰ μὲν ἄνωθεν καθαίρει, ὡς τὰ δι' ἐλλεβόρου, καὶ ἐμετικὰ πάντα. τὰ δὲ κάτωθεν παραλαμβάνεται, ὡς τὰ διὰ σκαμμωνίας, καὶ ἀλόης, καὶ ἐλατηρίου, καὶ κολοκυνθίδος, καὶ εὐφορβίου, καὶ κόκκου κνιδίου, καὶ τῶν τοιούτων. τρίτα δὲ τούτοις τετάχθω, καὶ τὰ πρὸς ἕλμινθας πλατείας, οἷά ἐστι ὃ διὰ κέρατος ἐλαφείου, καὶ ἡδυόσμου, καὶ πεπέρεως. ἔστι δὲ καὶ τέταρτον εἶδος τῶν κεφαλὴν μόνην καθαιρόντων διὰ στόματος, καὶ ῥινῶν ἃ παραλαμβάνεται ἰδίως. ἐπί τε τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς παθῶν, καὶ τὰ πλεῖστα ἐπὶ ἰκτέρων. ἁρμόζουσι δὲ αἱ μὲν διὰ τῶν ἄνω καθάρσεις πρὸς ἀνασκευὴν τῶν χρονίων. καιρὸς δὲ αὐτῶν, τὰ διαλείμματα. αἱ δὲ κάτωθεν, πρὸς τὰ ὀξέα νοσήματα κατάλληλοι, πλευρίτιδας, καὶ περιπνευμονίας. καιρὸς δὲ αὐτῶν πάντων, ἡ ἄνεσις τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν. τῆς δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς φαρμακείας, εἴδη ἐστὶν ἕνδεκα. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν διαφορητικά, τὰ δὲ συμπεπτικά, τὰ δὲ ἔναιμα, τὰ δὲ πυοποιά, τὰ δὲ ἀνακαθαρτικά, τὰ δὲ ἀναπληρωτικά, τὰ δὲ κατασταλτικά, τὰ δὲ ἐπουλωτικά, τὰ δὲ ὀφθαλμικά, τὰ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τὰ δὲ καυστικὰ ἐπὶ ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητας, καὶ ἄνθρακας· τὰ δέ εἰσιν ἀλείμματα ἄκοπά τε, καὶ θερμαντικά, πρὸς παραλύσεις ποιοῦντα, καὶ ἀρθριτικοὺς, καὶ ποδαγρικοὺς, καὶ πᾶσαν νεύρων πῆξιν, καὶ τετανικοὺς, καὶ ὀπισθοτονικούς. τὰ δὲ σμηκτικὰ τῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξανθούντων, λεύκης, ἀλφοῦ, λειχήνος, καὶ λέπρας. τὰ οὖν διαφορητικά, καὶ συμπεπτικὰ ἐπὶ φυμάτων, καὶ παντὸς ἀποστήματος ποιουτου ἁρμόζει. διαφορητικαὶ δέ εἰσιν αἱ διὰ

optima compositione dictum est. Eustomacha siue quæ stomachum roborant, Ephectica quæ immoderatam medicamentorum vacuationem reprimunt, quę roborãt, ac continent & suscitant naturales facultates. Sed in particulari, vt ea quæ modũ excedunt eximãt, iam à nobis demonstratũ est.

CAPVT XV.

De curationis per medicamenta diuisione.

PHarmacia duplex est. Prima interiores morbos curat, quâ potissimum victus ratione sanãs vtitur: altera exteriores, citráque illam manu nihil peragitur. Medicaminum ad interiora pertinentium species duodecim existunt. Quædam capitis affectibus dicata medicamina: quædam oris vitiis accommoda, dicuntur. Alia concoquunt: alia bechica. Alia anodyna, alia alexipharmaca sunt: alia purgant. Nonnulla propriè hepatica, sic splenica, nephritica. Sunt, quæ aduersus vesicæ calculos, & vlcera nomen habent, similiter ad vuluam. Iam verò stomatica sunt, quæ ad gingiuas cruentas, putridas, erosas, & dentes faciunt. Eodem referuntur, quæ aphthas, & crustas, tum quæ vuam descendentem sanant. Quæ concoquunt, partim ad stomachi, vel ventriculi imbecillitatem conducunt, partim ad horum inflammationem, quædam ad sanguinis reiectionem è pectore. Quædam ad pleuriticos, vel peripneumonicos: alia ad tabidos, alia ad asthmaticos, vel qui orthopnoici vocantur. Aliqua ex his asperitatem arteriæ, & vocis abscissionem auferunt. Porrò anodyna, nunc renum affectus sedant, nunc ventris profluuia: aliàs dysenterias, aliàs colicum dolorem, coli, & ileum, id est, communiter omnia quemuis dolorem mitigant, extingúntque. Alexipharmaca simplicia, alia ad aliud venenum vsurpamus: Theriace aduersus omnia, & priùs, & post sumitur. Inter purgantia quædam per superiores corporis partes agunt, quemadmodum quæ veratro constant, vomitúmque cientia omnia. Per inferiores, quæ ex scammonia, aloë, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atque his similibus. Tertio ordine ab his ponantur, quæ lumbricos latos repellunt: cuiusmodi medicamentum est, quod cerui cornu, mentâ, & pipere præparatur. Est & quarta species caput tantum per os atque nares purgantium, quæ in capitis, oculorúmque affectibus propriè sumuntur. Ad hæc quæ in arquato, crebro in vsu sunt. Conuenit autem per superiora purgatio morbis longis demoliendis. Tempus huius est, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, vt pleuritidi, & peripneumoniæ. Tempus verò vniuersæ est particularium accessionum remissio. Exteriorum remedia vndecim species continent, alia discutiunt, alia concoquunt, alia cruentis statim imponuntur, alia pus mouent, alia repurgant, alia implent, alia reprimunt, alia cicatricem inducunt, alia oculis, alia vniuerso corpori adhibentur, alia adurunt, erysipelatis, herpetibus carbunculis idonea. Alia sunt, quæ illinuntur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum resolutiones faciunt, articulorum morbos, podagras, tetanos, opisthotonos, omnémque neruorum morbum. Alia pistulas summa cute orientes, leucen, alphum, impetiginem, & lepram abstergunt. Quæ digerunt, & concoquunt, phymatis, & cuililibet id genus abscessui auxilio sunt. Digerentia

Quæ

sunt omnia, quæ constant sale, & quæcunque etiam nitro, vt Ctesiphontis compositio testatur. Concoquentia, resina, galbano, ammoniaco thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca, fusci coloris, ad recentia corporis vulnera valent. Quæ propriè viridia, & nigra sunt, vt barbarum, capitis mala, & canum morsus sanant. In vlceribus, partim pus educentibus in his, quæ laborant inflammatione, vtendum est, vt tetrapharmaco: in sordidis verò, repurgantibus, vt viridi diluto: in cauis, replentibus: in carne supercrescenti, reprimentibus, vt quæ ex misy, & squama conficiuntur, in vehementi quoque sanguinis fluore sistendo non parum efficacibus. Adurentibus interim in diducendis partibus, ac aperiendis vtimur, velut in abscessuum comprehensione, interim in palpebris quum summa cutis relaxatur, & procidit vice suturæ pilis mediocriter ablatis, partem relaxatam retrahimus. Aliquando in cephalæa, per altas crustas humores in exteriorem educentes assumimus. Adurentium materia, lixiuium, calx viua, auripigmentum, sandaracha, fæcula, atque id genus alia. Ex cephalicis medicamentis, ad achoras, capitis furfures, & eruptiones valent alia: ad capitis dolorem, & heterocraniam alia. Aurium remedia partim earum inflammationem, partim exulcerationem, partim puris effluxum, partim difficilem auditum, partim contusionem iuuant. Oculorum pharmaca septem species habent. Quædam enim ad incipientes lippitudines, vt quæ ex glaucio, & ex croco, & cycnaria inscribuntur. Quædam ad eorum dispositiones, vt nardina, & theodotia appellata. Quædam ad fluorem, quæ ex thure, acacia, & ericæ fructu componuntur. Quædam ad scabritiem, vt ex metallis confecta, nempe vsto ære, chalcitide, & æris squama. Quinta ad siccam lippitudinem, & scabiosam, collyriorum species est, tum siccorum oxydercicωn, eiusdem cum superioribus materiæ. Sexta humidorum, quæ ad suffusiones inscribuntur, ex fellis generibus, hyænæque potissimum composita. Septima cataplasmatum species in oculis vehementer inflammatis, & circundolentibus vsurpatur, ex meliloto, passo, fænugræco, similibúsque materiis confecta. Oblinimus palpebras initio, repellentibus, & cuiusmodi sunt quæ ex glaucio, & croco medicamina: etiam solo ipso glaucio. Interius affectis exiccantia, lenientiáque admouemus, vt nardina, theodotia. Quæ verò ad colorem decorémque formæ conciliandum illinuntur, qualia hedycroo, & sandice constituuntur, non medicinæ, sed artis cultui, ac elegantiæ dicatæ, sunt propria.

CAPVT XVI.

De oculorum Affectibus.

AFfectus, qui totum oculum exercent, hi sunt, perturbatio, lippitudo, epiphora, inflammatio, œdema, inflatio, durities, chymosis, carbunculus, strabismus, conuulsio, palpitatio, myopiasis, gangræna, putredo, vlcus, fistula, xerophthalmia, psorophtalmia, sclerophthalmia, procidentia, atrophia. In membranis hi consistunt, ruptura, exesio, distentio, anastomosis, crassities, densitas, corrugatio, extensio, raritas. Interiores palpebrarum partes infestant, aspritudo, crassities, sycosis, tylosis, durities, chalazosis, pladarotes, mydesis, sarcosis, poriasis. Exteriores

A διῶν πᾶσαι, καὶ ὅσαι διὰ νίτρου, ὡς τὸ Κτησιφῶντος. συμπεπτικαὶ δὲ τὰ διὰ ῥητίνης, καὶ χαλβάνης, καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. τῶν δὲ ἐναίμων φαρμάκων, αἱ μὲν φαιαὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τοῦ σώματος προσφάτων τραυμάτων ἁρμόζουσιν. αἱ δὲ ἰδίως χλωραί, καὶ μέλαιναι, ὡς ἡ βάρβαρος πρός τε τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ πρὸς τὰ κυνόδηκτα. ἐπὶ δὲ ἑλκῶν, τοῖς μὲν πυοποιοῖς ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων χρηστέον, ὡς τῇ τετραφαρμάκῳ. τοῖς δὲ ἀνακαθαίρουσιν, ἐπὶ τῶν ῥυπαρῶν, ὡς τῇ χλωρᾷ ἀνειμένῃ. τοῖς δὲ ἀναπληροῦσιν, ἐπὶ τῶν κοίλων. τοῖς δὲ καταστέλλουσιν, ὡς ἐπὶ τῶν ὑπερσαρκούντων, ὡς τοῖς διὰ μίσυος, καὶ λεπίδος, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν δυσεπισχέτων αἱμορραγιῶν ἁρμόζει. B τοῖς δὲ καυστικοῖς ὅτε μὲν πρὸς τὸ διελεῖν, καὶ ἀναπτύξαι σώματα χρώμεθα, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποστημάτων τῇ περιοχῇ, ὅτε δὲ ἐπὶ τῶν κεχαλασμένων βλεφάρων ἀντὶ ἀναρραφῆς, ἀφαιροῦντες τὸ σύμμετρον τῆς ὕλης, ἀνασπῶμεν τὸ κεχαλασμένον. ὅτε δὲ ἐπὶ κεφαλαίας δυσιάτου παραλαμβανόμεν, διὰ βαθείας ἐσχάρας μεταβάλλοντες εἰς τὰ ἐκτὸς ῥεύματα. ὕλη δὲ τῶν καυστικῶν κονία, ἄσβεστος ζῶσα, καὶ ἀρσενικόν, καὶ σανδαράχη, καὶ φέκλα, καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν δὲ κεφαλικῶν, τὰ μὲν πρὸς ἀχῶρας, καὶ πίτυρα, καὶ ἐκβράσματα ἁρμόζει. τὰ δὲ πρὸς κεφαλαλγίαν, καὶ ἑτεροκρανίαν. τῶν δὲ ὠτικῶν τὰ μὲν πρὸς C φλεγμονὴν ὤτων, τὰ δὲ πρὸς ἕλκωσιν. τὰ δὲ πρὸς πυορροοῦντα. τὰ δὲ πρὸς δυσηκοΐαν. τὰ δὲ πρὸς ὦτα τεθλασμένα. τῶν δὲ ὀφθαλμικῶν φαρμάκων, εἴδη εἰσὶν ἑπτά. τὰ μὲν γὰρ πρὸς ἀρχομένας ὀφθαλμίας ἁρμόζει, ὡς τὰ διὰ γλαυκίου, καὶ τὰ διὰ κρόκου, καὶ τὰ κυκνάρια. τὰ δὲ πρὸς τὰς διαθέσεις, ὡς τὰ νάρδινα, καὶ τὰ θεοδότια καλούμενα. τὰ δὲ πρὸς ῥεύματα, ὡς τὰ διὰ λιβάνου, καὶ ἀκακίας, καὶ ἐρείκης καρποῦ. τὰ δὲ πρὸς τραχώματα, ὡς τὰ διὰ τῶν μεταλλικῶν, οἷον κεκαυμένου χαλκοῦ, καὶ χαλκίτεως, καὶ λεπίδος χαλκοῦ. πέμπτον δέ ἐστι, τὸ πρὸς ξηροφθαλμίας, καὶ ψωροφθαλμίας, εἶδος τῶν D κολλυρίων, καὶ ξηρῶν ὀξυδερκικῶν, ἃ τῆς αὐτῆς ὕλης ἐστὶν τοῖς προγεγραμμένοις. ἕκτον δὲ τῶν ὑγρῶν εἶδος, τῶν πρὸς ὑποχύσεις ἀναγεγραμμένων, ἃ διὰ χολῶν σκευάζονται, καὶ μάλιστα δι' ὑαίνης. ἕβδομον δὲ τὸ τῶν καταπλασμάτων εἶδος, ἃ παραλαμβάνεται ἐπὶ τῶν ἄκρως φλεγμαινόντων ὀφθαλμῶν, καὶ περιοδυνώντων. ἔστι δὲ τάδε διὰ μελιλώτων, καὶ γλυκέος, καὶ τήλεως, καὶ τὰ τοιαύτης ὕλης. περιχρίομεν δὲ τὰ βλέφαρα, ἐν ἀρχῇ μὲν τοῖς ἀποκρουστικοῖς οἷά ἐστι τὰ διὰ γλαυκίου, καὶ τοῖς διὰ κρόκου, καὶ αὐτῷ μόνῳ γλαυκίῳ. ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδιαθέτων τοῖς ἀναξηραίνουσι, καὶ παραμυθουμένοις, οἷον ναρδίνοις καὶ θεοδοτίοις. E ὅσα δὲ πρὸς εὐμορφίαν ἐπιχρίεται, ὡς τὰ διὰ σάνδυκος, καὶ ἡδυχρόου, οὐκ ἰατρικῆς, ἀλλὰ καλλωπιστικῆς ἐστιν ἴδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛ'.

Περὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς συνισταμένων παθῶν.

ΠΑθη δὲ περὶ μὲν τὸν ὅλον ὀφθαλμὸν συνίσταται τάδε. τάραξις, ὀφθαλμία, ἐπιφορά, φλεγμονή, οἴδημα, ἐμφύσημα, σκίρρωσις, χήμωσις, ἄνθραξ, στραβισμός, σπασμός, παλμός, μυωπίασις, γάγγραινα, σηπεδών, ἕλκος, σύριγξ, ξηροφθαλμία, ψωροφθαλμία, σκληροφθαλμία, πρόπτωσις, F ἀτροφία. περὶ δὲ τοὺς ὑμένας τάδε. ῥῆξις, διάβρωσις, διάτασις, ἀναστόμωσις, παχύτης, πυκνότης, ῥύτωσις, ἔκτασις, ἀραιότης. περὶ δὲ τὰ ἐντὸς μὲν βλεφάρων, τραχύτης, παχύτης, σύκωσις, τύλωσις, σκληρεία, χαλάζωσις, πλαδαρότης, μύδησις, σάρκωσις, ψωρίασις. περὶ δὲ τὰ ἐκτὸς τῶν βλεφάρων,

ὑδατίδες, λιθίασις, φθειρίασις, μελικηρὶς, γάγγραινα, φύματα, κολοβώματα. περὶ δὲ τὴν στεφάνην, κριθὴ καὶ ποσθία, τριχίασις, διστιχία, τριστιχία, φαλάγγωσις, πύρωσις, πτίλωσις, ψωρίασις, μαδαρότης, παράλυσις. κοινῶς δὲ περὶ ὅλα τὰ βλέφαρα, παράλυσις, πρόπτωσις, ἐκτροπή. περὶ δὲ τοὺς κανθοὺς, ἐγκανθὶς, ἀγκύλη, πτερύγιον, ῥοιὰς, πρόσφυσις. ἔξωθεν δὲ αἰγίλωψ, ἀγχίλωψ. περὶ δὲ τὸ λευκὸν ψυδράκιον ἕλκος, ὑπόσφαγμα, ἀπόστασις, χήμωσις, κοίλωμα, πτερύγιον, φάκωσις, ἴκτερος, πῶρος. περὶ δὲ τὴν ἶριν, ἄργεμον, νεφέλιον, ἀχλὺς, ἐπίκαυμα, ἕλκος, βοθρίον. φλυκτὶς, μυιοκέφαλον, σταφύλωμα, ὑπόπυον, ῥῆξις, οὐλὴ, λεύκωμα, κοίλωμα, πρόπτωμα, ὄνυξ, πύωσις, ἕλκωσις. περὶ δὲ τὴν κόρην ὑπόχυσις, γλαύκωσις, μυδρίασις, φθίσις, σύγχυσις, πλατυκορίασις, ἀμαύρωσις, ῥυτίδωσις, νυκτάλωψ, ἡμεράλωψ, μυωπίασις, διαπύησις. περὶ δὲ τοὺς πόρους, ἀπόρρηξις, παρέμπτωσις, σύμπτωσις, ἕλκωσις, ἀνθράκωσις. ταράξις μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν συγκινηθεὶς ὁ ὀφθαλμὸς ἐπιπολαίως, καὶ μετρίως ἐπὶ τὸ ἐρυθρότερον καταστῇ τελέως. ὀφθαλμία δέ ἐστιν, ὅταν τὸ λευκὸν ἐνερευθὲς ᾖ, καὶ τὰ βλέφαρα ἐπηρμένα μετὰ τοῦ τήν τε μύσιν τῶν βλεφάρων ἐπαλγῆ εἶναι, καὶ τὴν τῶν χειρῶν ἐπαφὴν ἐπώδυνον. φλεγμονὴ δέ ἐστιν ἐπίτασις τοῦ τε ἐρυθήματος, καὶ τῆς ἐπάρσεως τῶν βλεφάρων, ὡς ἐπιπόνως ἀναβλέπειν. ἐπιφορὰ δὲ κοινὸν ὄνομα, ἐπὶ παντὸς τοῦ σώματος, καὶ φλεγμονῆς σφοδρᾶς ἐπιφερομένης, καὶ ῥευμάτων λάβρων ἐπιρρεόντων. ἰδίως δὲ ἐπὶ ὀφθαλμῶν λέγεται, ἐπειδὰν μετὰ φλεγμονῆς μεγίστης, καὶ ῥεύματος πλῆθος ἐπιρρυῇ. οἴδημα δέ ἐστιν, ὅταν ἐπηρμένος, καὶ ἀχρούστερος, ἢ καὶ δυσκίνητος ἐπιφαίνηται. ἐνίοτε δὲ, καὶ τὸ λευκὸν ὑπὲρ τὸ μέλαν ἐπαίρεται. ἐμφύσημα δέ ἐστιν, ὅταν ἄφνω οἰδήσας ὁ ὀφθαλμὸς, ἀχρούστερος καὶ φλεγματωδέστερος γένηται. γίνεται δὲ ὡς ἐπίπαν πρεσβύταις, μάλιστα θέρους. σκίρρωσις δὲ γίνεται, κατ' ἐπίτασιν φλεγμονῆς χρονίου, τῆς σαρκὸς αὐξανομένης, καὶ ὑποπελιαζούσης. ῥευματίζεται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς, ὅταν μὴ μόνον ἐρυθρὸς ᾖ, ἀλλὰ καὶ ὅταν πολὺ δάκρυον ἐκκρίνῃ. ξηροφθαλμία δέ ἐστιν, ὅταν οἱ κανθοὶ ἑλκώδεις, καὶ τραχύτεροι, καὶ κνησμώδεις εἰσὶν, καὶ τὰ βλέφαρα ἐρυθρία, καὶ δάκρυον ἁλμυρὸν, καὶ νιτρώδες, διαστάζει. σκληροφθαλμία δέ ἐστιν, ὅταν τὰ βλέφαρα σκληρότερα ᾖ, καὶ αὐτὸς ὁ ὀφθαλμὸς δυσκίνητος, καὶ ἐνερευθής. πρόπτωσις δέ ἐστιν, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς κινητὸς μετὰ φλεγμονῆς προπέσῃ. ἀτροφίαν δὲ λέγουσιν ὀφθαλμοῦ, ὅταν ἐξ ἀρρωστίας μακρᾶς, ἢ ἔκ τινος ἀδήλου αἰτίας, ὥσπερ ὀλίγον ἐξωθούμενος, εἶτα κοιλαινόμενος κατὰ τὰς ῥίζας ὀδυνῶν μικρότερος γίνηται, καὶ ἀμυδρῶς, ἢ μηδόλως βλέπῃ. τραχέα δὲ τὰ βλέφαρα λέγεται, ὅταν ἐκστραφέντα ἐναιμότερα φαίνηται, καὶ τραχύτερα, καὶ σαρκωδέστερα, καὶ κεγχραμίσιν ὅμοια. παχέα δὲ βλέφαρα, τὰ ἐκστραφέντα τῶν κατὰ φύσιν, καὶ σκληρότερα, καὶ σαρκωδέστερα τῶν τραχέων φαινόμενα. σύκωσις δέ ἐστιν, ὅταν τὸ ἐντὸς τῶν βλεφάρων σαρκωθείη σαρκὶ παραπλήσιον μετὰ ὑπεροχῆς, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἅπας δυσκίνητος ᾖ. τύλωσις δέ ἐστιν, ὅταν τὰ ἐν τοῖς βλεφάροις τραχώματα διὰ παλαιότητα παχύτερα, καὶ λευκότερα, καὶ δυσαίσθητα ᾖ, καὶ διὰ τοῦτο δυσαπότριπτα γένηται. σκληρίασις δέ ἐστιν, ἔπαρμα μετ' ἐρυθήματος ἐπὶ τὸ βλέφαρον, καὶ ὀδύνης, δυσαπότριπτον, καὶ χρονιώτερον φλεγμονῆς. χαλάζωσις δέ ἐστι, περιφερῆ τινα ἔνδοθεν τοῦ βλεφάρου ἐπάρματα περιγεγραμμένα, ἐοικότα τῇ χαλάζῃ. πλαδαρότης δέ ἐστιν, μαλακὰ οἷον σώματα παλαιά γε, καὶ ἀχρούστατα κατὰ τὰ ἐντὸς τῶν βλεφάρων οὔπω τὸ τραχὺ ἔχοντα, διὸ πλαδαρότης καλεῖται.

A hydatides, lithiasis, phthiriasis, meliceris, gangræna, phymata, colobomata. In corona crithe, posthia, trichiasis, distichia, tristichia, phalangosis, pyrosis, ptilosis, psoriasis, madarotes, paralysis. Communes toti palpebræ, paralysis, procidentia, inuersio. Angulis hi accidunt, encanthis, ancyle, pterygion, rhœas, prosphysis. Extrinsecus, ægilops, anchilops. Album affligunt, psydracion vlcus, hyposphagma, abscessus, chemosis, cœloma, pterygion, phacosis, icterus, tophus. Iridem oculi infestant, argemon, nephelion, achlys, epicauma, vlcus, bothrion, phlyctis, myocephalon, staphyloma, hypopyon, ruptura, cicatrix, leucoma, cœloma, proptoma, vnguis, pyosis, exulB ceratio. In pupilla esse solent, effusio, glaucosis, mydriasis, phthisis, synchysis, platycoriasis, amaurosis, rhytidosis, nyctalops, hameralops, myopiasis, diapyes. Meatus exercent, aporrhexis, paremptosis, symptosis, helcosis, anthracosis. Perturbatio igitur est, quum oculus leuiter, ac mediocriter commotus tandem rubicundior euadit. Ophtalmia verò est quum album rubescit, & palpebræ attolluntur, cum dolore conniuent, ægreque manus admotas ferunt. Inflammatione oculorum rubor intenditur, palpebræ magis eleuanC tur, vt non nisi magno negotio queas suspicere. Epiphora, tum inflammationis magnæ, vniuerso illatæ corpori, tum largæ fluxioni commune nomen est: propriè verò de oculis effertur, vbi cum maxima inflammatione, etiam humoris copia influxerit. Oedema nominant, quum eleuatus apparet oculus, & colorem amisit, vel etiam ægrè mouetur: interim album quoque supra nigrum attollitur. Inflatio dicitur, cum subitò tumescens oculus decolor fit, exuperante pituita: vt plerumque senibus æstate potissimum solet accidere. Scirrosis ex inflammationis diuturnæ vehemenD tia oritur, carne increscente, & subliuida. Reumatismo laborat oculus, cum non solum rubet, sed multas quoque lachrymas excernit. Xerophthalmia est, cum anguli vlcera, & aspritudinem, pruritumque contraxerunt, palpebræ rubent, & lachryma salsa, & nitrosa profluit. Sclerophthalmia, est cum palpebræ duriores sunt, oculi rubent, & cum difficultate quadam mouentur. Proptosis, appellatur, vbi cum inflammatione moti, sede sua procidunt. Atrophiam nominant, cum ex longa imbecillitate, vel alia quadam latente causa paululum quasi propulsus, deinde cauatus ad E radicem cum dolore minor euadit, obscuréque aut nihil omninò videt. Asperæ dicuntur palpebræ, cum euersæ sanguinolentiores apparent, & magis asperæ, carnosæque, & fici acinis similes. Crassæ vocantur, vbi euersæ duriores iis, quæ naturaliter se habent, existunt, & scabris magis carnosæ. Sycosis accidit, cum in palpebrarum parte interiore carni quid simile enatum fuerit, quod emineat, & oculus totus ægrè moueatur. Tylosis, est cum in palpebris aspritudines ex senectute crassiores, albidiores, & parum sensiles extiterint, eoque minus deteri possunt. Scleriasis est tumor palpebræ cum rubore, doloréque diffiF culter aboletur: durat magis, quàm inflammatio. Chalazia, vel chalazosis orbicularia quædam intra palpebras tubercula sunt circumscripta: nomen à similitudine grandinis acceperunt. Pladarotes, sunt mollia veluti corpora vetusta, decolora, palpebrarum parte interna nondum aspredinem habentia, propterea, pladarotes vocatur.

Mydesis

Mydesis commune nomen est partium, quæ ex putrefactione corrumpuntur. Palpebræ quoque eadem laborant, vbi & tumentiores apparent, & assiduè diffluunt, adipem paulò copiosiorem sortitæ. Crithe, quæ & posthia, dicitur, quum parte interna palpebrarum in ambitu suppuratum oblongum, figura hordeo simile fit, vnde appellatum est. Generantur alia quoque maiora in mediis palpebris eodem appellata nomine. Lithiasis, albida quædam & crassa, callis lapillisque similia, quæ oculum pungunt, in palpebris retortis ostendit. Phthiriasim vocamus, quum palpebrarum pilos multi, lati, exiguique pediculi infestant. Ditrichiasi laborat oculus, quum pilis naturalibus alij subnascentes ipsum pungunt fluorémque concitant. Ptilosis est, quum alij quidem subnascuntur, naturales autem collapsi, fractique stimulant, ac pungunt. Phalangosis, quum pilorum subnascentium duplex, triplexve acies, vel in superiore, vel in inferiore palpebra prouenit. Resolutus oculus dicitur, vbi naturali motu destitutus, neque sursum neque deorsum intendi potest, verum sentiendi expers consistit: frequenter hoc mali partibus etiam oculi accidit. Inuerti autem dicuntur palpebræ, quum ex vlceratis oculis plus extra feruntur. Encanthis, vbi ex vlcere caro in angulis iuxta nares supercreuerit, nautæ, ac piscatores hoc vitij peculiare habent. Vnguis verò, est in albo oculi præter modum exulcerato, carnéque oppleto membranula tenuis, & neruosa: quæ orta ab angulorum aliquo ad nigrum, & verticem eius peruenit. Rhœas, cum angulus ex latente quadam causa secesserit, aut praua curatione sublatus fuerit, vt lachrymas continere non amplius possit, sed humorem dimittat. Cohærescunt palpebræ cum albo oculi, vel nigro ex vlceratione. Et, si nigro cohæreant, visus omninò prohibetur: sin albo, minus. Hoc malum angylosim appellant. Ægilops, vel anchilops, abscessus quidam est ad angulum, qui naribus propior est, pus continens, quod erumpens, aut os exedit, aut ad angulum, vel vsque ad nares distillat. Psydracion communi vocabulo circa corpus totum, & circa album oculi fit. Est autem velut pustula in summo rubicundum. Vlcus oritur in albo, vel nigro, quum cuticula, diuisa, Lunæ figuram, vel rotundam, cauam, similis coloris, vel subalbidi acceperit. Hyposphagma vocant, quum vasis in prima tunica ruptis ab ictu, sanguis intra albi spatium, & interiorem tunicam coierit, atque oculi color statim cruentus, post liuidus existat. Chemosis ex inflammatione vehementiore vtrasque palpebras in exteriorem partem detorquet, ne totum oculum contegant. Propriè verò Chemosis dicitur, quum album vtraque iridis parte inflammatione afficitur, iuxta irim autem cauum hiatularum similitudine apparet. Cœlomata sunt rotunda, & caua vlcera, bothriis latiora, quæ in oculis circa irim nascuntur. Argemon, in iridis circulo, vel in albo, interdum etiam nigro, vlcus rotundum, & subalbidum oritur. Nephelion, summæ cutis vlcus paulò maius argemo, & albidum. Achlys est circa totum nigrum à superficiaria vlceratione cicatricula tetenuissima, aëri caliginoso assimilis. Epicauma, quum in superficie cuticula adusta vlcus contraxerit, vel etiam paulò profundior fiat ex epiphora magna originem habens.

A μύδησις δὲ κοινὸν ὄνομά ἐστι σώματος, ἐκ σήψεως ἀπολλυμένων. γίνεται δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο, καὶ περὶ τὰ βλέφαρα, καὶ οἰδωδέστερα φαίνεται, καὶ συνεχῶς ῥευματίζεται, πλείονος πιμελῆς περὶ αὐτὰ γινομένης. κριθὴ δὲ ἡ καὶ ποσθία λέγεται, ὅταν τὸ ἐντὸς τῶν βλεφάρων πρὸς ταῖς στεφαναίαις ὑπόπυον παραμήκες, ὅμοιον κριθῇ κατὰ τὸ σχῆμα γένηται. γίνεται δὲ καὶ ἄλλα μείζονα, κατὰ μέσα βλέφαρα, κριθαὶ λεγόμενα. λιθίασις δέ ἐστιν, ὅταν ἐκστραφέντων τῶν βλεφάρων, ὁμοία πώρεσι περὶ τὰ βλέφαρα ὑπάρχῃ λευκά, καὶ παχέα, καὶ οἷον λίθοις ἐμφερῆ νύσσοντα τὸν ὀφθαλμόν. φθειριᾶν δὲ φαμὲν τὰ βλέφαρα, ὅταν περὶ τὰ τετριχωμένα πλατέες πολλαὶ φθεῖρες σμικραὶ γίνωνται. B διστιχιᾶν δὲ λέγεται ὁ ὀφθαλμός, ὅταν ὑπὸ τὰς κατὰ φύσιν τρίχας ἄλλαι ὑποφυεῖσαι νύσσωσι τὸν ὀφθαλμόν, καὶ ῥευματίζωσι. πτίλωσις δέ ἐστιν, ὅταν ἄλλαι μὲν ὑποφύωσιν, αὗται δὲ αἱ κατὰ φύσιν συμπεσοῦσαι, καὶ κατακλασθεῖσαι, νυγμοὺς παρέχουσι. φαλάγγωσις δέ ἐστιν, ὅταν διστιχία, ἢ τριστιχία τῶν ὑποφυομένων τριχῶν ᾖ, ἐν τῷ ἄνω, ἢ ἐν τῷ κάτω βλεφάρῳ. παραλελύσθαι δὲ λέγεται ὁ ὀφθαλμός, ὅταν αὐτὸν ἐπιλείπωσιν αἱ φυσικαὶ κινήσεις, καὶ μὴ δύνηται ἀναβλέπειν, ἢ κάτω βλέπειν, ἀναίσθητος δὲ ᾖ. πολλάκις δὲ καὶ περὶ μέρη τινὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦτο συμβαίνει. ἐκτετράφθαι δὲ λέγουσι τὰ C βλέφαρα, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐκτραπῇ ἑλκωθέντων τῶν ὀφθαλμῶν. ἐγκανθίδα δὲ λέγουσιν, ὅταν ἐξ ἑλκώσεως ὑπερσαρκώσῃ ὁ κανθὸς πρὸς τὴν ῥῖνα. πάσχουσι δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ θαλασσουργοί. πτερύγιον δὲ λέγουσιν, ὅταν ἐπὶ πλέον ἑλκωθέντος, καὶ ὑπερσαρκώσαντος τοῦ λευκοῦ ὑμὴν λεπτὸς, καὶ νευρώδης ἐπιδράμῃ τὸν ὀφθαλμόν, ἀρξάμενος ἀπό τινος τῶν κανθῶν, ἕως τοῦ μέλανος, καὶ τῆς κορυφῆς ἐφάπτηται. ῥοιὰς δέ ἐστιν ἐπὶ ὀφθαλμῶν, ὅταν ἔκ τινος αἰτίας ἀδήλου ὁ κανθὸς παρέλθῃ, ἢ ἐκ χειρουργίας ἀφαιρεθῇ, καὶ μηκέτι στέγειν τὸ δάκρυον οἷόν τε ᾖ, ἀλλὰ ῥευματίζεται. προσφύεται δὲ τὰ βλέφαρα, ἢ τῷ λευκῷ, ἢ τῷ μέλανι ἐξ ἑλκώ- D σεως. καὶ ἐὰν μὲν τῷ μέλανι προσφυῇ, τελέως κωλύει τὴν ὅρασιν, ἐὰν δὲ τῷ λευκῷ, ἧττον. καλεῖται δὲ ἀγκύλωσις. αἰγίλωπα δὲ λέγουσιν, ἢ ἀγχίλωπα, ὅταν ἀπόστημά τι γένηται πρὸς τῷ κανθῷ, τῷ παρὰ τὴν ῥῖνα πύον περιέχον, ἢ λιπαῖνον τὸ ὀστέον συρρηγνύμενον, ἢ εἰς κανθὸν, ἢ εἰς ῥῖνα περιχεῖ τὸ ὑγρόν. ψυδράκιον δέ ἐστι κοινῶς λεγόμενον περὶ πᾶν τὸ σῶμα, καὶ περὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ γίνεται, οἷον ἐξάνθημα ἐξ ἄκρου ἐρυθρές. ἕλκος δὲ γίνεται περὶ τὸ μέλαν, ἢ τὸ λευκὸν, ὅταν ἡ ἐπιδερμὶς διαιρεθῇ μηνοειδὴς, ἢ στρογγύλη τὸ σχῆμα, κοιλότερον, ὁμόχρουν, ἢ ὑπόλευκον. ὑπόσφαγμα δὲ λέγουσιν, ὅταν ὑπὸ πληγῆς ῥαγέντων τῶν ἐν τῷ E πρώτῳ χιτῶνι ἀγγείων, μεταξὺ τοῦ κλιδόνος τοῦ λευκοῦ, δὲ τοῦ ἐντὸς χιτῶνος, αἷμα ὑπέλθῃ. καὶ παραχρῆμα μὲν ἔναιμον ᾖ τὸ χρῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὕστερον δὲ πελιδνόν. χήμωσις δέ ἐστιν, ὅταν ἐκ φλεγμονῆς σφοδροτέρας, ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐκτραπῇ, καὶ μὴ ὅλον σκέπῃ τὸν ὀφθαλμόν. κυρίως δὲ χήμωσις λέγεται, ὅταν τὸ λευκὸν ἑκατέρωθεν τῆς ἴριδος φλεγμαίνῃ, κατὰ δὲ τὴν ἶριν κοιλαινόμενον, ὅμοιον τοῖς σχήμασι τῇ καλουμένῃ χήμῃ. κοιλώματα δὲ λέγεται ἐπὶ ὀφθαλμοῦ, ὅσα στρογγύλα, καὶ κοῖλα ἕλκη, πλατύτερα τῶν βοθρίων γίνεται ἐν αὐτοῖς, περὶ τὴν ἶριν. ἄργεμον δέ ἐστιν, ὅταν κατὰ τὸν τῆς ἴριδος κύκλον, καὶ τὸ λευκὸν, ἐνίοτε δὲ F καὶ τὸ μέλαν, ἕλκος γίνηται στρογγύλον, καὶ ὑπόλευκον. νεφέλιον δέ ἐστιν ἕλκος ἐπιπόλαιον, καὶ μικρῷ μεῖζον ἀργέμου, καὶ λευκόν. ἀχλὺς δέ ἐστι περὶ ὅλον τὸ μέλαν ἀπὸ ἑλκώσεως ἐπιπολαίου, οὐλὴ λεπτοτάτη ἀέρι ἀχλυώδει παραπλησία. ἐπίκαυμα δέ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἐπιπολῆς ἡ ἐπιδερμὶς ἐπικαυθεῖσα ἑλκωθῇ, ἢ καὶ βραχὺ βαθύτερα γίνηται ἐξ ἐπιφορᾶς μεγάλης ἐπιγινομένη.

βοθρίον δέ ἐστιν ἕλκος κοῖλον, καθαρόν, στενόν, κεντήμασι στρογγύλοις ὅμοιον, βαθύτερον ἑλκυδρίου. φλύκταιναν δὲ λέγουσιν, ὅταν ἐξ ἑλκώσεως, ἢ καὶ ἄνευ ἑλκώσεως, ἐξ ἐπιπολῆς τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος, ὑμὴν λεπτότατός τε καὶ μετέωρος ἀρθεὶς παραδέξηται μεταξὺ αὐτοῦ ὑγρασίαν, ἢ καὶ ὑπὸ τὴν κύσδονα τοῦ χιτῶνος, παχυτέρα ὑποδραμοῦσα ὑγρασία, καὶ τὴν φλύκταιναν ἀποτελέσασα. μυοκέφαλον δέ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἑλκώσεως διαβρωθέντος τοῦ πρώτου χιτῶνος κατὰ τὴν ἶριν, προκύψῃ ὁ δεύτερος χιτὼν, ὡς δοκεῖν μυίας κεφαλῇ ἐοικέναι. σταφύλωμα δὲ λέγεται, ὅταν ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρισθῇ μετὰ φλεγμονῆς, καὶ πόνου, καὶ γένηται ὅμοιον ῥαγὶ σταφυλῆς, λευκὸν τῇ χροιᾷ. ὑπόπυον δέ ἐστιν, ὅταν πύον ὅλην τὴν ἶριν περιλάβῃ, ἢ τὸ ἥμισυ. ῥῆξις δέ ἐστιν ἕλκωσις ὑπὸ πληγῆς, ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας κατὰ βάθος, ἐπιφέρουσα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν διαίρεσιν τῶν ὑμένων ὅλων, ὥστε ἐκχεῖν καὶ τὰ ὑγρὰ οἷς βλέπομεν. οὐλὴ δέ ἐστιν, ὅταν ἐπὶ τῷ μέλανι τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξ ἕλκους βαθέος ὄντος πάχυτης ὑμένος ἐπιγένηται, καὶ ἡ χροιὰ λευκοτέρα φαίνηται. συνίσταται δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ὑμένος καλουμένου, ἀλλ' οὐ διαδείκνυται. λεύκωμα δὲ ταὐτὸν μὲν τῇ καλουμένῃ οὐλῇ ἐστι. διαφέρει δὲ τῷ ἐξ ἑλκώσεως μεγάλην οὐλὴν μείζονα, καὶ παχυτέραν ἐπιγίνεσθαι ἐπὶ τῆς ἴρεως, ἣν καλοῦσιν λεύκωμα. ἧλος δέ ἐστιν ἡ μετὰ λείας, καὶ λευκῆς, δοκεῖ οὐλὴ σαρκώδης, ὑπεροχὴ τοῦ μέλανος στερεά· πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῷ λευκῷ, τῷ μέλανι συνάπτοντι ἐπηωρισμένη. ὑποκεχύσθαι δὲ λέγουσί τινες, ὅταν συμβῇ παρέγχυσιν ὑγροῦ τινος γενέσθαι κατὰ τὴν κόρην, καὶ πῆξιν πολλάκις, ὥστε κωλῦσαι τὸ ὁρᾶν, ἢ καὶ ἀμαυροῦσθαι ἐν τοῖς φαινομένοις. γλαύκωσις δέ ἐστι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, εἰς λευκὴν καὶ ὑδατώδη χροιὰν μεταβολὴ, δι' ἣν τὸ βλέπειν κωλύεται. μυδρίασις δὲ λέγεται, ὅταν ἡ κόρη τῷ μὲν χρώματι μηδὲν παραλλάττῃ, πλατυτέρα δὲ ᾖ πολλῷ τῆς κατὰ φύσιν, ὥστε ἐγγίζειν τῷ κύκλῳ τῆς ἴρεως, καὶ ἐμποδίζειν τὸ βλέπειν. φθίσις δὲ λέγεται στενουμένης τῆς κόρης, ὡς κεντήματι ἐοικέναι, καὶ ἀμαυροτέρας, καὶ ῥυσσοτέρας γινομένης, ἢ ἐξ ἀσθενειῶν ἐπικινδύνων, ἢ κεφαλαλγιῶν ἐπιτεταμένων. σύγχυσις δέ ἐστιν, ὅταν τὰ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὑγρὰ, μὴ κατὰ χώραν μένῃ, τὴν ἰδίαν τάξιν σώζοντα, ἀλλὰ τεταραγμένα ᾖ. ἀμαύρωσις δέ ἐστιν, ὅταν παντελὴς παρεμποδισμὸς ᾖ τοῦ ὁρᾶν, χωρὶς φανερᾶς αἰτίας. νυκτάλωπας δὲ λέγουσιν, ὅταν ἡμέρας μὲν βλέπωσιν ἀμαυρότερον, δυομένου δὲ ἡλίου λαμπρότερον· νυκτὸς δὲ, ἔτι μᾶλλον· ἢ ὑπεναντίως, ἡμέρας μὲν ὀλίγα, ἑσπέρας δὲ, ἢ νυκτὸς οὐδόλως. μύωπας δὲ λέγουσιν, τοὺς τὰ μὲν σύνεγγυς βλέποντας, τὰ δὲ πόρρωθεν, μὴ ὁρῶντας. διαπύησις δέ ἐστιν, βραχυτέρου ὑγροῦ σύστασις περὶ αὐτὴν τὴν κόρην, δυσεξάτμιστος καὶ δυσδιαφόρητος, ὑποχύματος ξηροτέρα. ἀπόρρηξις δὲ γίνεται τοῦ πόρου περὶ ὀφθαλμὸν, ὅταν ὁ διατείνων ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ μήνιγγος πόρος ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀπορραγῇ, ὡς ἀβλεψίαν τελείαν γενέσθαι, προηγησαμένης πληγῆς περὶ τὴν κεφαλὴν, ἢ ἀφ' ὕψους πτώματος, ἀφ' οὗ γίνεται ἡ τοῦ πόρου ἀπόρρηξις. παρέμπτωσις δέ ἐστιν, ὅταν εἰς τὸν πόρον, κατ' ἀναστόμωσιν, ἢ ῥῆξιν ἀγγείου, τὸ ὑγρὸν παρεμπέσῃ, καὶ ἐμφράξῃ τὸν πόρον ἀπ' αὐτῆς τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου, ὅθεν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ ἡ τοῦ ὁρᾶν δύναμις, ὥστε μετ' ἀλγημάτων, καὶ τὸ ὁρᾶν ἐμποδίζεσθαι. σύμπτωσις δὲ γίνεται μὲν ὑπὸ τοῦ πόρου στενουμένου, καὶ συμπίπτοντος δι' ἀτροφίαν, καὶ παρέσιν. σπάνιον δὲ τοῦτο τὸ πάθος, καὶ δυσίατον. ἀνθράκωσις δέ ἐστιν ἕλκος ἐσχαρῶδες μετὰ νομῆς, καὶ ῥεύματος, καὶ βουβῶνος ἐνίοτε, καὶ πυρετῶν γινομένων περὶ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα, ἔστι δὲ ὅτε καὶ περὶ ὀφθαλμούς.

A Bothrion, est vlcus cauum, purum, angustum, puncturis rotundis simile, vlcusculo altius. Phlyctænam vocant, vbi per exulcerationem, vel etiam sine hac exterior corneæ tunicæ membrana tenuissima, & sublimis elata, intra se humorem collegerit, aut sub tunicæ spatio crassior humor currens phlyctænam pariat. Myocephalon morbus est, quum tunica priore iuxta irim, exulcerationis vitio exesa, secunda prociderit, vt ceu muris caput referre videatur. Staphyloma dicitur, quando oculi pupilla cum inflammatione, & dolore attollitur, & album colore, & acino vuæ simile redditur. B Hypopyon vniuersam irim pure occupat, vel eius dimidium. Rhexis, est exulceratio ab ictu, vel alia quadam causa, in alto totas subinde membranas diuidens, vt etiam humores, quibus videndi facultas administratur, effundat. Cicatrix appellatur, vbi nigro oculi ex alto vlcere membranæ crassities superuenit, & color albior apparet; accidit quoque albæ membranæ dictæ, sed non perspicitur. Albugo nihil à cicatrice differt, nisi quòd ex vlcere maior cicatrix, fisimul, & crassior in iride nascitur, quam Albuginem nominant. C Clauus est carnosus nigri excessus solidus, cum leui albáque velut cicatrice, frequenter etiam in albo nigro cohærenti consurgens. Suffusionem quidam interpretantur, quum humor quidam in pupillam destillauerit, concreueritque sæpe adeò, vt visum offendat, vel in apparentibus hebetet. Glaucosis est humoris crystallini in album, atque aqueum colorem mutatio, cuius gratia visus impeditur. Mydriasis dicitur, quum pupilla quidem nihil colore variat, dilatatur autem magis, quàm natura poscat, vt iridis circulo fiat proxima, & visioni noceat. D Phthisis appellatur, dum pupilla arctè coit, vel stimulo assimilis fit, tum rugosior, aut ex imbecillitate periculosa, aut ex capitis dolore vehementi. Confusio, dum humores oculorum suo loco non consistunt, proprium ordinem seruantes, sed huc illúcque feruntur. Hebetudo, summa visionis sine causa euidenti offensio. Nyctalopes vocantur, qui die vident obtusius, sole occiduo acrius, nocte magis adhuc: vel contra, die parum, vesperi, aut nocte prorsus nihil. Myopes vicina vident, remota non item. E Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus, qui difficulter euaporat, ac discutitur, suffusione siccior. Abruptio est, quando meatus à cerebro, & meninge, in oculum descendens, ex ictu capitis, vel casu ex alto diruptus est ita, vt absolutam cæcitatem afferat. Coincidentia, vbi in meatum, qui à basi cerebri veniens, oculo videndi facultatem tribuit, humor, adaperto vel rupto vase incidit, obturátque eum: vnde cum dolore visus offenditur. Symptosis accidit, quum meatus ex atrophia, vel resolutione fit arctior, conciditque. F Quod vitium, vt rarum est, sic remediis ægrè cedit. Carbunculus, crustosum est vlcus, depascens cum fluore, & bubone, aliquando etiam cum febribus, interdum in toto corpore, interdum in oculis factum.

CAPVT XVII.

De exterioribus capitis affectibus.

CIrca capitis exteriores partes consistunt ij, qui inter longos ascripti non sunt. Caluariæ autem fracturarum differentiæ quinque existunt, rhogme, engisoma, ecpiesma, apechema, & camarosis, distensio suturarum, hydrocephalon, achores, pityriasis, meliceris, atheroma, fauus. Porrò eam partem, quæ capillo tegitur, & mentum, occupant alopecia, ophiasis, caluities, madarosis. Pili omnes fluunt, extenuantur, quassantur, scinduntur, squallescunt, in puluerem rediguntur, subflauescunt, canescunt. Oculorum morbi separatim conscripti sunt. Aurium, contusio, pterygomata, fractura cartilaginis, sordium, vel exuperantia vel defectus, grauis auditus, surditas, puris fluor, fluxus graueolens. Nares excruciant ozæna, polypus, vlcus, fractura, peruersio, compressio, simitas. Os infestat gingiuarum putredo, dentium erosio, eorúmque dolor, & cum sede sua excidunt, abscessus in lingua, epulis, parulis, aphthæ, crustæ, tonsillæ, vua, ficus. Faciem occupant ephelis, vari, lentigo; ossium fractura, distentio commissurarum, luxationes maxillæ inferioris à superiore gena. Ceruicem habent synanche, cynanche, strangulatio, vertebrarum expulsio, strumæ, steatomata. Humeros malè habet verticis ipsorum fractura, distentio. Iuncturam cubiti occupant meliceris, atheroma, steatoma, humor aqueus. Carpum, ganglia. Digitos manus, & pedis, chimethla, reduuia. Quancunque corporis partem inflammatio, œdema, inflatio, durities, abscessus, vlcus purum, vlcus sordidum, cauum, carne supercrescens, crustosum, siccum, fluens, subpascens, callosum, fistulosum, mydesis, phyma, dothien, therminthes, phygethlon, chalaza, phagedæna, phlyctides, carbunculi, epinyctides, erysipelas, herpetes. Mammillas peculiariter, tum naturaliter sexus vtriusque vexant carcinomata. Quamlibet corporis partem impetunt carcinoma occultum, carcinoma vlceratum, therioma. Inguina, bubones simplices, phymata purulenta inuadunt. Genu, gonyalgiæ, rheumatismi, tophi. Poplites steatomata, ankyle. Tibiam, varices. Suram, scirrhoma, chironia vlcera. Summam pedis partem, nigredines, necrosis, podagra, fistulæ. Calcem, squamæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ΄.

Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς παθῶν.

ΠΕρὶ δὲ τὰ ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, συνίστανται τάδε ἃ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς χρονίοις, περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καταγμάτων τοῦ κρανίου. Διαφοραὶ δὲ αὐτῶν εἰσι πέντε, ῥωγμή, ἐγγείσωμα, ἐκπίεσμα, ἀπήχημα, καμάρωσις, διάστασις ῥαφῶν, ὑδροκέφαλον, ἀχῶρες, πιτυρίασις, μελικηρὶς, ἀθέρωμα, κηρίον. περὶ δὲ τὸ τετριχωμένον τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ γενείου, ἀλωπεκία, ὀφίασις, μαδαρότης, φαλάκρωσις. τρίχες δὲ πᾶσι ῥέουσι, λεπτύνονται, θραύονται, σχίζονται, αὐχμῶσι, χνοΐζονται, ὑπόξανθοι γίνονται, πολιοῦνται. τὰ δὲ περὶ ὀφθαλμοὺς, κατ' ἰδίαν ἀναγέγραπται. τὰ δὲ περὶ τὰ ὦτα, περίθλασις, πτερυγώματα, κάταγμα χόνδρου, κυψελίδος πλεονασμὸς, ἢ ἔλλειψις, βαρυηκοΐα, κώφωσις, πύου ῥύσις, ῥεῦμα δυσῶδες. περὶ δὲ ῥῖνα τάδε συνίσταν[ται], ὄζαινα, πολύπους, ἕλκος, κάταγμα, διαστροφὴ, ἔνθλασις, σίμωσις. περὶ δὲ στόμα, σῆψις οὔλων, βρῶσις ὀδόντων, ὀδονταλγία, φατνιωμάτων ἔκπτωσις, ἀπόστημα ἐπὶ γλώττης, ἐπουλὶς, παρουλὶς, ἄφθαι, ἐσχάρωσις, παρίσθμια, σταφυλὴ, σύκωμα. περὶ δὲ τὸ πρόσωπον, ἔφηλις, ἴονθοι, φακός. κάταγμα ὀστέων. διάστασις τῶν συμφύσεων. ἐξαρθρήματα τῆς κάτω γένυος, ἀπὸ τῆς ἄνω. περὶ δὲ τὸν τράχηλον, συνάγχη, κυνάγχη, ἀγχόνη, ἔξωσις σπονδύλων, χοιράδες, στεατώματα. περὶ δὲ ὤμους, τοῦ ἀκρωμίου κάταγμα, διάστασις. περὶ δὲ ἀγκῶνα, μελικηρὶς, ἀθέρωμα, στεάτωμα, ὑγρὸν ὑδατῶδες. περὶ δὲ καρποὺς, γαγγλία. περὶ δὲ δακτύλους χειρὸς, καὶ ποδὸς, χίμεθλα, παρωνυχία. τοπικὰ δὲ ὅπου ἂν τύχῃ τοῦ σώματος, φλεγμονὴ, οἴδημα, ἐμφύσημα, σκλήρωμα, ἀπόστημα, ἕλκος καθαρὸν, ἕλκος ῥυπαρὸν, κοῖλον ἕλκος, ὑπερσαρκοῦν, ἐσχαρῶδες, ἕλκος ξηρὸν, ῥευματιζόμενον, ὑπόνομον, τετυλωμένον, σεσυριγγωμένον, μύδησις, φῦμα, δοθιὴν, τέρμινθες, φύγεθλον, χάλαζα, φαγέδαινα, φλυκτίδες, ἄνθρακες, ἐπινυκτίδες, ἐρυσίπελας, ἕρπητες. περὶ δὲ τοὺς μαζοὺς ἰδίως, καὶ περὶ τὰ αἰδοῖα γυναικὸς, καὶ ἀνδρὸς, καρκινώματα. συνίσταται δὲ καὶ ὅπου ἂν τύχῃ τοῦ σώματος, καρκίνωμα κρυπτὸν, καρκίνωμα ἡλκωμένον, θηρίωμα. περὶ δὲ βουβῶνας, βουβῶνες ἁπλοῖ, φύματα ἐκπυΐσκοντα. περὶ δὲ γόνατα, γονυαλγίαι, ῥευματισμοὶ, πῶροι. περὶ δὲ ἰγνύν, στεατώματα, ἀγκύλη. περὶ δὲ κνήμην, κιρσοί. ἐν γαστροκνημίᾳ, σκίρρωμα, χειρώνια ἕλκη. περὶ δὲ ἄκρα ποδὸς, μελανίαι, νεκρώσεις, ποδάγρα, σύριγγες. περὶ δὲ πτέρνας, λεπίδες.

CAPVT XVIII.

De cutis affectibus.

CVtem, totiúsque corporis partes exagitant lepra, psora, alphus albus, alphus niger, leuce, impetigo simplex, impetigo fera, dracontiasis, acrochordones, thymi, myrmeciæ, claui, calli. Quædam horum ex podagra, & articulari morbo, quædam ex sese oriuntur. Sedem afficiunt hæmorrhoides cæcæ, fissuræ, procidentia, condylomata, pylides. Aduenit etiam toti vuluæ procidentia, cum in exteriora procidit. Scrotum habent enterocele, cirsocele, epiplocele, sarcocele, porocele, steatocele. Totius corporis ossa patiūtur cariem, sphacelū, fracturā sine vulnere, vel cum vulnere, ecbyrsosin.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Περὶ τῶν τοῦ δέρματος παθῶν.

ΠΕρὶ δὲ τὸ δέρμα, καὶ τόποις καθ' ὅλου τοῦ σώματος, λέπρα, ψώρα, ἀλφὸς λευκὸς, ἀλφὸς μέλας, λεύκη, λειχὴν ἁπλοῦς, λειχὴν ἄγριος, δρακοντίασις, ἀκροχορδόνες, θύμοι, μυρμηκίαι, ἧλοι, πῶροι. οἱ μὲν ἐκ ποδάγρας, καὶ ἀρθρίτιδος, οἱ δὲ καὶ καθ' ἑαυτούς. περὶ δὲ ἕδραν αἱμορροΐδες τυφλαὶ, ῥαγάδες, πρόπτωσις, κονδυλώματα, πυλίδες. γίνεται δὲ καὶ μήτρας ὅλης πρόπτωσις, εἰς τὰ ἐκτός. περὶ δὲ ὄσχεον, ἐντεροκήλη, κιρσοκήλη, ἐπιπλοκήλη, σαρκοκήλη, πωροκήλη, στεατοκήλη. περὶ δὲ τὰ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ὀστᾶ, τερηδὼν, σφάκελος, κάταγμα ἄνευ τραύματος, ἢ σὺν τραύματι, ἐκβύρσωσις.

διαφοραὶ δὲ καταγμάτων πέντε, σχιδακηδὸν, καυληδὸν, ῥαφανηδὸν, καρυηδὸν, ἀλφιτηδόν. μελαίνεται δὲ ὀστᾶ, ποτὲ μὲν ἐν κατάγμασιν, ποτὲ δὲ ἄνευ τούτων. περὶ δὲ τὰ ἄρθρα πάντα, παραγωγαὶ, παρακινήματα, ἐξαρθρήματα, παραρθρήματα, συνδέσεις, πώρωσις, ῥευματισμοὶ, διαστάσεις συμφύσεων.

Fracturarum differentiæ quinq; sunt. Prima schidacedon facta, per rectitudinem: Altera per transuersum, cauledō. Tertia raphani in morem, raphanedon. Quarta caryedon, in modum nucis. Postremò alphitedon, in speciem farinæ. Nigrescunt interdum ossa in fracturis interdum sine his. Articulis omnibus accidunt, paragoge, è sede propria motio, luxatio, intertrigo, colligatio, porosis, rheumatismi, distentio commissurarum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ χειρουργίας εἰδῶν.

Χειρουργία ἐστὶν ἄρσις ἔμμεθοδος τοῦ ἰδίως λεγομένου ἀλλοτρίου, διὰ τομῶν, καὶ καταρτισμῶν μετὰ τῶν τραυμάτων, καὶ ἑλκῶν θεραπείας, ἐπ' ἀνθρώπου σώματι παραλαμβανομένη. χειρουργίας δὲ, καθολικαὶ μὲν ἐνέργειαι δύο, σύνθεσις καὶ διαίρεσις. ἔστι δὲ τούτων εἴδη πολλά, καὶ συνθέσεως μὲν εἴδη, συνθετισμὸς τῶν κατεαγότων ὀστέων, καὶ ἐπίδεσις, καὶ ἀρθρέμβολον τῶν ἐξηρθρηκότων, καὶ τάξις τῶν προπεπτωκότων ἐντέρων, καὶ μήτρας, καὶ ἀπευθυσμοῦ, καὶ γαστρορραφία, καὶ ἐπαγωγὴ τῶν κολοβωμάτων, ὡς ἐπὶ ῥινῶν, καὶ χειλῶν, καὶ ὤτων. διαιρέσεως δὲ εἴδη ἁπλοτομία, καὶ περιαίρεσις, ὑποσπαθισμὸς, περισκυθισμὸς, ἀγγειολογία, ἐκκοπὴ, καῦσις, ξύσις, ῥίνησις, ἐκπρίσις. ἁπλοτομίᾳ οὖν χρώμεθα, ἐπὶ τῶν ἀποστημάτων πάντων. χρὴ δὲ διαιρεῖν ἐπ' εὐθείας τοῦ κώλου, καὶ μὴ ἐγκαρσίως. περιαιρέσει δὲ ἐπὶ τῶν ἐν μασχάλαις, καὶ βουβῶσι, καὶ γλουτοῖς, καὶ ἕδρᾳ, μυρσινοειδῶς περιαιροῦντες. ὑποσπαθισμῷ δὲ κατὰ τὸ μέτωπον, ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων ὀφθαλμῶν. καὶ περισκυθισμῷ, ἐπὶ τῶν κατὰ τοῦ βρέγματος, καὶ ἐπὶ πόσθης μελανθείσης. ἐκκοπῇ δὲ ἐπί τε τῶν κώλων μελαινομένων, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καταγμάτων. ἐπὶ δὲ πάντων περὶ τὰ ὀστᾶ, ἥ τε καῦσις, καὶ ξύσις, καὶ ἡ ῥίνησις, καὶ ἡ πρίσις εὔχρηστοι, καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν. καύσει δὲ τῇ διὰ καυτήρων χρώμεθα, ἰδίως μὲν ἐπὶ τῶν νεμομένων ἤδη πάντων, καὶ ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων ὀφθαλμῶν, ἰσχίων, ἢ καὶ τῶν ἐντός. καὶ γὰρ ἐπὶ φθισικῶν παραλαμβάνονται καυτῆρες, καὶ ἐπὶ σπληνικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν εἰς μασχάλην μελετησάντων ἐκπίπτειν βραχιόνων, καὶ ἐπὶ αἰγίλωπος, καὶ ἐπὶ τῶν μελαινομένων, ἢ πριζομένων διὰ τὰ ἀναστομούμενα ἀγγεῖα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλως αἱμορραγούντων. περὶ μὲν οὖν κεφαλὴν, ταῦτα συνίσταται τῶν ὑπαγομένων χειρουργίαις. καταγμάτων δὲ περὶ κεφαλὴν, εἴδη πέντε, ῥωγμὴ, ἐγγείσωμα, ἐκπίεσμα, ἀπόχημα, καμάρωσις. κατὰ δέ τινας, ἕξ, καὶ τριχίασις, ἡ ἐπιπόλαιος δηλονότι τῶν ὀστῶν ἐγχάραξις. ὑδροκεφάλων δὲ, εἴδη τέσσαρα. τὸ μὲν μεταξὺ ἐγκεφάλου, καὶ μήνιγγος. τὸ δὲ μεταξὺ μήνιγγος, καὶ ὀστοῦ. τὸ δὲ μεταξὺ ὀστοῦ, καὶ περικρανίου. τὸ δὲ μεταξὺ ὀστοῦ, καὶ δέρματος. συνίστανται δὲ περὶ τὸ δέρμα, μελικηρὶς, ἀθέρωμα, καὶ ἔξωθεν ἀλωπεκίασις. τὰς μὲν οὖν ἀλωπεκίας ἀμύσσομεν. τὰς δὲ μελικηρίδας, καὶ τὰ ἀθερώματα, μυρσινοειδῶς, ἢ καὶ ἁπλῶς διαιροῦντες τὴν ἐπιφάνειαν, εἶτα ἀποδέροντες τοῖς δακτύλοις τοὺς χιτῶνας, σὺν τοῖς ἐνοῦσιν ὑγροῖς κομιζόμεθα. τὰ δὲ ὑδροκέφαλα, τὰ μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα, καὶ τὸ περίκρανιον, δύο που, ἢ τρισὶν εὐθείαις διαιρέσεσι κενοῦμεν. τὰ δὲ ὑπὸ, τὰ ὀστᾶ ἐκκόπτοντες. τὰ δὲ μεταξὺ μήνιγγος, καὶ ἐγκεφάλου, ἀθεράπευτα. πᾶν δὲ εἶδος τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων, τῇ ἐκκοπῇ ὑπάγεται διὰ ἐκκοπέων περιαιρουμένων τὸ κατεαγὸς τῶν ὀστῶν. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ, χοινικίοις περιιόντες τοῖς διὰ τῆς περιστρεφομένης ἐξέκοπτον αὐτά. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, κεφαλοτρυπάνοις, ἕδρας παρέχοντες τοῖς ἐκκόπτουσιν.

CAPVT XIX.

De Chirurgiæ speciebus.

Chirurgia est alieni, vt propriè vocant, per incisiones, concinnationésque cum via quadam, & ratione ablatio: ad hæc vulnerum, atque vlcerum curatio: quæ in corpore humano administratur. Primariæ eius actiones duæ sunt, compositio, & diuisio. Harum rursus multæ sunt species. Compositionis quidem, fractorum ossium synthetismus, & deligatio, arthrembolum luxatorum, intestinorum quæ prociderunt taxis, ad hæc vuluæ, & recti intestini. Gastrorraphia. Curtorum epagoge, vt in naribus, labris, atque auribus. Diæræseωs species, simplex incisio, periæresis, hypospathismus, periscythismus, angeiologia, eccope, adustio, rasio, limatio, sectio per serram. Simplici sectione in abscessibus vniuersis vtimur. Diuidendum verò membrum est recta linea, non transuersa. Periæresi locus est in alis, inguinibus, naribus, & ano instar myrti adhibitæ. Hypospathismo in fronte, cum oculi fluunt. Periscythismo in sincipite, & colis pellicula, quam præputium vocant, nigricante. Eccope in membris nigrescentibus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad ossa pertinent, aliisque multis vstio, rasio, limatio, serræ vsus vtiles sunt. Vstio candentia ferramenta requirit, propriè in iis iam malis omnibus, quæ depascuntur, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam interioribus. Etenim in tabidis candentia ferramenta assumuntur, & in lienosis: tum in brachiis, quæ in alam excidere consueuerunt: insuper in ægilope, in nigricantibus, vel iis quæ resecantur, propterea quòd aperiantur vasa: postremò in aliis sanguinis profluxionibus. Hæc itaque in capite consistunt, quibus manus auxiliantur. Fracturarum autem capitis genera sunt quinque: Rhogme, engisoma, ecpiesma, apochema, & camarosis. Nonnullorum sententia additur, & sexta, trichiasis, per sui ma ossium insculptio. Hydrocephalon quatuor species obtinet: Vnam cum intra cerebrum, & meningem humor subsidet: Alteram, cum inter meningem, & ossa: Tertiam, cum intra os, & pericranium: Reliquam, vbi os, & cutem interiacet. Circa cutem oriuntur meliceris, atheroma, & extrinsecus alopeciasis. Itaque alopecias laniamus: meliceridas, & atheromata myrti modo, vel simpliciter summam cutem diuidentes, deinde tunicas digitis auellentes, cum ipsis humoribus, qui insunt, auferimus. Hydrocephalon sub cute, & pericranio, duabus vel tribus rectis lineis incidentes euacuamus. Quod sub ossibus est, excidimus. Quod tandem intra meningem, cerebrúmque incidit, insanabile est. Omnis fracturarum caluariæ species excisione administratur, excisoribus id, quod in ossibus fractum est, auferentibus. Veteres igitur, modiolis per circumuersionem, secantes ipsa excidebant. Posteri terebris vsi sunt, ægros in sedile, tum sectores collocantes.

Hac

Hac tempestate excisoribus tantum sedem exhibent. Ex oculorum vitiis hæc manus præsidium expetunt, trichiasis, hydatides, encanthides, vngues, staphylomata, suffusiones, fluores diuturni, & excedentes, palpebrarum calculi, coagmentatio oculos ambientium in idem, ægilops. Palpebras itaque relaxatas consuimus, Fasciolam ab ipsis auferentes, quantam commensuratio iuxta palpebrarum figuram postulat. In palpebris non relaxatis, pilos per acum illaqueamus. Hydatidas singulatim tollimus. Encanthides, vngues, & staphylomata præcidimus, & auferimus. Staphylomata quidem, filo transmisso ablaqueantes. Vngues, & enchanthidas, vel lino, vel hamulo attrahimus. Suffusiones deducimus pungentes circa irim ex minori angulo, donec acus penetrarit, & loco vacuo excipiatur: deinde per obliquum ad iridem perducentes summa eius parte compactum circa pupillam humorem deducimus, deligantes, & stringentes, vt non aspiciat. Hypospathismus, periscythismus, & angeiologia fluorem sistunt. Hypospathismus itaque tribus fit supra frontem diuisionibus. Deinde lato specillo per corpora quæ interiacent, transmisso. Periscythismus est, quum transuersis lineis coronæ modo frons secatur. Altera ipsius parte paulo superius, quàm tempora sunt, quædam triangula amputantur, litteræ Δ similia. Angeiologia perficitur vasis latentibus à tempore ad tempus in profundum diuisis. Palpebrarum calculis medemur magna ipsarum diuisione, qua lapides integrè auferimus. Concinnatas palpebras scalpello aperientes subiectis linamentis diducimus. Ægilopas ad os vsque excidentes ferramentis candentibus adurimus. Sunt autem, qui loco ferramentorum candentium terebra os forant vsque ad nares. Polypum, qui in naribus nascitur, angusto specillulo ab osse resoluimus, & rasorio cultello postea radices abradimus. Ozænæ rarò ad sanitatem perducuntur: curatio verò earum in iisdem versatur. In ore epulidas, & parulidas diuidimus, vbi suppuratio se ostenderit. Vuas demissas, siue collapsas nimium, incidimus, volsella prehendentes. Dentes eximimus scarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonsillis, aduersis plagis amputamus. In ceruice steotomata, & strumas, cute diuisa, & digitis aulsa, tum vasorum complexu dissoluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpiis, magna ex parte eueniunt, & mulieribus lana victum quæritantibus, plerumque extendimus, interim ceratis mollita curamus. In aliis phymata, & strumas præcidimus: similiter in inguinibus. Abscessus in spatio intercostali diuidentes non vniuersim, sed moderatè, paulatimque puris excretionem molimur. Sunt, & qui medicamentis aridis scindant simul & adurant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maximè circa mammas oriuntur. Præcidimus vbicunque fuerint, & ferramentis peruruntur non admodum ignitis. Non desunt, qui rasoriis ferramentis ignitis simul secantibus, & adurentibus vtuntur. Exomphali, omnes quibus vmbilicus exuberat, appellantur. Differentia triplici comprehenduntur, quidam enim pneumatomphali. Alij enteromphali. Reliqui hydromphali. Omnes differentiæ manu sanantur, lino duplici per acum immisso, & vmbilico circumstricto. Hy-

οἱ δὲ νῦν μόνοις τοῖς ἐκκόπτουσιν ἀρκοῦνται. τῶν δὲ περὶ ὀφθαλμοὺς παθῶν, ταῦτα χειρουργίαις ὑπάγεται, τριχίασις, ὑδατίδες, ἐγκανθίδες, πτερύγια, σταφυλώματα, ὑποχύματα, ῥεύματα χρόνια, καὶ ὑπερβάλλοντα, λιθίασις περὶ τὰ βλέφαρα, σύμφυσις εἰς αὐτὸ τῶν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰγίλωψ. τὰ μὲν οὖν κεχαλασμένα βλέφαρα ἀναῤῥάπτομεν, καὶ καταῤῥάπτομεν ἀφαιροῦντες αὐτῶν ταινίδιον τὸ σύμμετρον, καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν βλεφάρων. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ κεχαλασμένων, ἀναβροχίζοντες τὰς τρίχας διὰ βελόνης. τὰς δὲ ὑδατίδας κομιζόμεθα, κατ' ἰδίαν βάλλοντες. τὰς δὲ ἐγκανθίδας, καὶ πτερύγια, καὶ τὰ σταφυλώματα περιαιροῦμεν. τὰ μὲν σταφυλώματα λίνον διείραντες, καὶ ἀποβροχίζοντες. τὰ δὲ πτερύγια, καὶ τὰς ἐγκανθίδας, ἢ λίνῳ ἀνατείναντες, ἢ ἀγκίστρῳ. τὰ δὲ ὑποχύματα κατάγομεν, παρακεντοῦντες περὶ τὴν ἶριν, ἐκ τοῦ πρὸς τῷ μικρῷ κανθῷ μέρους μέχρι κενεμβατήσει, καὶ παρακεντήσει· εἶτα πλαγιάζοντες ἐπὶ τὴν ἶριν τῷ ἄκρῳ αὐτοῦ τὸ συνεστὸς κατὰ τὴν κόρην ὑγρὸν κατάγομεν ξυόντες, καὶ σφίγγοντες, ὥς τε μὴ ἀναβλέψαι. τὸ δὲ ῥεῦμα ἵστησιν ὑποσπαθισμός τε καὶ περισκυθισμὸς, καὶ ἀγγειολογία. ὁ μὲν οὖν ὑποσπαθισμὸς, γίνεται διὰ τριῶν διαιρέσεων ὑπὲρ μετώπου διδομένων· εἶτα τῆς σπαθομήλης διεκβαλλομένης διὰ τῶν μεταξὺ σωμάτων. ὁ δὲ περισκυθισμὸς τοιοῦτός ἐστι· διαιρεῖται ἐπὶ ἐγκαρσίαις διαιρέσεσι τὸ μέτωπον, οἷον στεφανιαία. καθ' ἕτερον δὲ μέρος αὐτῆς, μικρὸν ἀνωτέρω τῶν κροτάφων ἀφαιρεῖταί τινα τρίγωνα, ἐοικότα τὸ σχῆμα τῷ Δ στοιχείῳ. ἡ δὲ ἀγγειολογία ἐπιτελεῖται τῶν κεκρυμμένων ἀγγείων ἀπὸ κροτάφου ἐπὶ κρόταφον διαιρουμένων εἰς βάθος. τὴν δὲ τῶν βλεφάρων λιθίασιν, ἰώμεθα διαιροῦντες τὸ βλέφαρον ἐπὶ πολὺ, καὶ κομιζόμενοι τὸν λίθον ἀσκύλτως. τὰ δὲ συμπεφυκότα βλέφαρα ἀναπτύξαντες σμίλῃ, διαστέλλομεν μοτοῖς ξυροῖς. τοὺς δὲ αἰγίλωπας περιαιροῦντες μέχρι ὀστοῦ, καυτῆρσι διακαίομεν. εἰσὶ δὲ οἱ ἀντὶ καυτηρίου κεφαλοτρυπάνῳ τιτρῶσι τὸ ὀστοῦν, ὡς ἐπὶ τὴν ῥῖνα. τὰ δὲ ἐν ῥινὶ συνιστάμενα· πολύποδας μὲν περιαιροῦμεν στενῷ σμηλαρίῳ, καὶ ξυστῆρι ὕστερον ἀποξύομεν τὰς ῥίζας. αἱ δὲ ὄζαιναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀθεράπευτοι· ἡ δὲ αὐτὴ ἐγχείρησις, καὶ ἐπὶ τούτων. τῶν δὲ ἐν τῷ στόματι, ἐπουλίδας μὲν καὶ παρουλίδας διαιροῦμεν, ὅταν πυοποιήσωμεν. τὰς δὲ κεχαλασμένας σταφυλὰς ἀμέτρως ἐκτέμνομεν μυδίῳ λαβόμενοι, τοὺς δὲ ὀδόντας ἐξαιροῦμεν περιχαράσσοντες. τοὺς δὲ ἐν παρισθμίοις ὑπεραίροντας τὸ κατὰ φύσιν ἀδένας, περιαιροῦμεν τοῖς ἀντιστόμοις. τὰ δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ στεατώματα, καὶ χοιράδας διαιροῦντες τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀποδέροντες τοῖς δακτύλοις, λύοντες τὴν πλοκὴν τῶν ἀγγείων κομιζόμεθα. τὰ δὲ γάγγλια ἐν τοῖς μετακαρπίοις μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται, καὶ γυναιξὶν ἐριουργοῖς τὰ πλεῖστα ἐκθλῶμεν, ἃ δὴ καὶ κηρώμασιν ἐκμαλασσόμενα καθίσταται. τὰ δὲ ἐν μασχάλαις φύματα, καὶ χοιράδας μετὰ περιαιρέσεως τέμνομεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἐν βουβῶσι. τὰ δὲ ἐν μεσοπλευρίῳ ἀποστήματα διαιροῦντες, οὐκ ἀθρόως ποιούμεθα τὴν τοῦ πύου ἔκκρισιν, ἀλλὰ πρὸς μέτρον. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ διακαίουσιν αὐτά. καρκινώματα γίνεται μὲν ἐν πολλοῖς μέρεσι τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ περὶ τοὺς μαστούς. περιαιρεῖται δὲ ἔνθ' ἂν ᾖ, καὶ καυστηρίοις διακαίεται. οὐ σφόδρα πεπυρωμένοις. εἰσὶ δὲ οἱ ξυραφίοις πεπυρωμένοις ὁμοῦ τέμνουσι, καὶ διακαίουσιν. ἐξόμφαλοι δὲ πάντες μὲν οἱ ἔχοντες ἐν ὑπεροχῇ τὸν ὀμφαλὸν λέγονται· διαφορὰς δὲ ἔχουσι τρεῖς. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, πνευματόμφαλοι, οἱ δὲ ἐντερόμφαλοι, οἱ δὲ ὑδρόμφαλοι. πᾶσαι δὲ αἱ διαφοραὶ ὑπάγονται χειρουργίαις, λίνου διπλοῦ διὰ βελόνης διεμβαλλομένου, καὶ περισφιγγομένου τοῦ ὀμφαλοῦ. τοὺς

δὲ ὑδεριῶντας παρακεντοῦμεν μικρὸν ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν, ἐκ τῶν εὐωνύμων σιδηρᾷ μυρσίνῃ μέχρι κενεμβατήσῃ. τῶν δὲ λειποδέρμων διττὴ ἡ χειρουργία, τῶν μὲν ἔνδοθεν ὑποδερομένων, τῶν δὲ ἔξωθεν ἐπιπολῆς διαιρουμένων ἐν κύκλῳ, ἵνα ἔνδον ἡ πόσθη ἐπισπασθῇ. οἱ δὲ πεφιμωμένοι τὴν ἀκροποσθίαν χειρίζονται, ἐπαναγομένης τῆς ἀκροποσθίας ἐφ' ὅσον δυνατόν. εἶτα τῶν προφαινομένων τύλων, ἀπολυομένων φλεβοτόμῳ ἐξ ἐπιπολῆς. ὑποσπαδίαι δέ εἰσιν οἱ ἐκ γενετῆς ἔχοντες τὴν οὐρήθραν κάτωθεν, ὑπὸ τὸν λεγόμενον κύνα. θεραπευτέον δὲ τετρημένης τῆς βαλάνου ἄκρας, καὶ σωληνιδίου ἐντιθεμένου. οἱ δὲ λεγόμενοι ἄτρητοι, εἴτε τρῆμα ἔχοιεν λεπτὸν, εἴτε μηδόλως οὕτω συγχειρίζονται. τὸ ὀξὺ τοῦ φλεβοτόμου καθιέντες προσαναπτύσσομεν, εἶτα τὸν δάκτυλον ὑποβάλλοντες πανταχόθεν ἀπολύομεν. τοὺς δὲ λίθον ἔχοντας ἐν κύστει, τέμνομεν σφηνώσαντες μὲν τὸν λίθον ἐν τῷ τῆς κύστεως τραχήλῳ, ἐπικόπῳ δὲ τῷ λίθῳ χρώμενοι διαιροῦμεν ἀθρόως τὰ ἐπικείμενα σώματα, καὶ λιθολάβῳ τὸν λίθον κομιζόμεθα. τοὺς δὲ ῥυαδικοὺς, τοὺς ὁπωσοῦν γεγονότας, ἐὰν μέγας λίαν ὁ τύλος ᾖ, περιαιροῦντες ἀνασκευάζομεν. οἷς δὲ ἐποχὴ οὔρου διὰ τὸ πλῆθος ἐνοχλεῖ, περιτεινομένης τῆς κύστεως, καὶ συστέλλεσθαι μὴ δυναμένης, διὰ καθετῆρος κομιζόμεθα τὸ οὖρον. ἔοικε δὲ ὁ καθετὴρ τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα C. καθίεται δὲ εἰς τὸν καυλὸν διὰ τῆς οὐρήθρας μέχρι τῆς κύστεως, ἔχοντες ἐν αὐτῷ ῥάμμα ἐπ' ἄκρου ἐρεοῦν ἐρίου βραχὺ προκύπτον προβρεχόμενον τῷ οὔρῳ, ἔπειτα ἑλκόμενον εἰς τὰ ἐκτός· συνέπεται δὲ αὐτῷ τὸ οὖρον, εἰς ἔκκρισιν οἷον ὁδηγοῦντι αὐτῷ. τῶν δὲ περὶ ὄσχεον συνισταμένων ὄγκων, εἴδη εἰσὶν ἑπτά, ὑδροκήλη, πωροκήλη, στεατοκήλη, σαρκοκήλη, ἐπιπλοκήλη, κιρσοκήλη, ἐντεροκήλη. εἰσὶ δὲ ἐφ' ὧν καὶ ἐπιπλέκεται ταῦτα, οἷον ὑδρεντεροκήλη, σαρκοεπιπλοκήλη. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὑδροκηλικῶν διελόντα δεῖ τὸ ὄσχεον, καὶ κατὰ τὸ φλεβωδέστατον ἐντυχόντα τῷ χιτῶνι, τῷ τὸ ὑγρὸν περιέχοντι κενῶσαι, καὶ τὰ περισσὰ τοῦ χιτῶνος ἐπαφαιρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ ἄνευ τοῦ χιτῶνός ἐστιν, ἐκκρίναντες τὸ ὑγρὸν, ἀρκούμεθα. τὰς δὲ στεατοκήλας, καὶ πωροκήλας τέμνειν χρὴ, ὁμοίως ὑποβάλλοντας τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ ὄσχεον, ἔπειτα διαιρεῖν ἐξ ἐπιπολῆς ἕως ἐντύχωμεν τῷ στέατι, ἢ πώρῳ, ἢ ὅ,τι ἂν ᾖ, καὶ τοῦτο κομιζόμεθα. καὶ οἱ σαρκοκηλικοὶ δὲ, ὁμοίως χειρίζονται. δεῖ μόνην τὴν πρὸς δὲ τὸν ὑποπίπτουσαν σάρκα λευκανθίζουσαν περιαιρεῖν, τὴν δὲ ἐρυθρὰν ἀποδέροντα, καὶ ἀπαλλοτριοῦντα τό τε ἀφαιρεῖν τὰ ἐγκαταλείμματα. ἐπὶ δὲ τῶν κιρσοκηλῶν ἀνατείνας ἀγκίστρῳ ἐξ ἐπιπολῆς διαιρῶν, καὶ ἀναλαβὼν τὸν κιρσὸν, καὶ ἀποδείρας ἀπολιπὼν ὡσεὶ μικροῦ δακτύλου τὸ πλάτος, τὸ δὲ λοιπὸν ἀνατείνων, ἀπόκοπτε. φυλακτέον δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν συμπεπλεγμένων κρεμαστήρων, ἢ διδύμων. τοὺς δὲ ἐντεροκηλικοὺς, καὶ ἐπιπλοκηλικοὺς οὕτω τέμνομεν ἀναπιέσαντες τὸ ἔντερον, ἢ τὸ ἐπίπλουν ἀκριβῶς, εἶτα τὸν σπερματικὸν πόρον ἀφαιροῦμεν ὅσον δυνάμεθα. εἰ δὲ μὴ τὸ περιτόναιον ἐπισπασάμενοι, καὶ ἐπιβροχίσαντες περιαιροῦμεν. τὰς δὲ αἱμορροΐδας λίνον λεπτὸν διπλοῦν, διὰ τῶν βάσεων αὐτῶν διείροντες ἀποσφίγγοντες, μετὰ δύο ὥρας ἀποτέμνομεν. τῶν δὲ συρίγγων αἱ μὲν εἰσιν ἀσύντρητοι, μόνον τὸ στόμα ἔχουσαι. αἱ δὲ συντετρημέναι, ἢ ἔνδον εἰς τὸν δακτύλιον, ἢ ἔξωθεν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν συντετρημένων εἰς τὸν δακτύλιον διαβάλλων τὴν μηλωτίδα, εἶτα τὸν δάκτυλον καθεὶς εἰς τὴν ἕδραν, ἐπισπάσαι τὸ ἔντερον ἄκρῳ τῆς μηλωτίδος, καὶ περιαίρει κάτωθεν ἀρχόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τῆς ἕδρας. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ συντετρημένων, τῷ ὀξεῖ τῆς

A dropicos paulului ſub vmbilico à ſiniſtris pungimus, ferro inſtar myrti facto, donec inania penetrauerit. Appellarum duplex curatio, horum, qui intrinſecus excoriantur, illorum, qui extrinſecus orbiculatim in ſumma cute diuiduntur, vt præputium intus attrahatur. Qui per anguſtias præputij exerere glandem nequeunt, ſumma eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conſpectum prodeunt, ſcalpello per ſumma auulſis curantur. Hypopaſdei ſunt, qui ex generatione, vrinæ iter inferius, ſub dicto cane habent: curantur autem ſumma glande perforata, & canaliculo immiſſo. B Qui dicuntur atreti, ſiue foramen habeant tenue, ſiue nullum omninò, auxilium capiunt hoc pacto: Acuto ſpecilli immiſſo adaperimus, deinde digitum ſubmittentes vndique abſoluimus. Lapides in veſica habentes ſecamus, calculum in veſicæ collum adigentes, qui rei incidendæ ſupponitur lapide vtentes, ſemel ſuperiacentes particulas diuidimus, & inſtrumento lapidi excipiendo idoneo, calculum auferimus. Quoquo modo factos rhyadicos, ſi magnus callus fuerit, præcidendo ipſum curamus. Quibus vrina propter copiam non redditur, veſica diſtenta, vt remittere ſe nequeat, C per cathetera vrinam elicimus. Porrò huic inſtrumento ad Romanæ literæ, ſ, figuram facto, quod in vrinæ iter vſque ad veſicam demittitur, inditur filum, quod in ſummo habens lanæ paulolum procumbens, vrina madefactum, deinde foràs extrahitur, quod vrina tanquam ducem viæ ſequitur. Tumorum, qui ſcroto accidunt, ſeptem ſpecies ſunt, hydrocele, porocele, ſteatocele, ſarcocele, epiplocele, cirſocele, enterocele. A quibuſdam hæ complicatæ adduntur, hydrenterocele, ſarcoepiplocele. In his qui hydrocele laborant, ſcrotum diducendum eſt, & vbi maximè venoſum eſt, D inuentáque tunica, humorem ea comprehenſum euacuare oportet, & tunicæ ſuperuacanea auferre: in quibus ſine tunica eſt, excernere humores ſufficit. Steatocelas, & porocelas ſimiliter, ſiniſtra manu ſcrotum extendentes ſecare conuenit, poſtea in ſuperficie diducere, donec adipi, vel callo, vel alij cuicunque incidamus, & hoc auferamus. Pari modo ſarcocelici tractantur. Oportet autem ſubiacentem carnem albicantem præcidere, rubram excoriare, & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirſocelis extendes varicem hamulo in ſuperfi- E cie diuiſum, exceptumque auelles, relicta ceu digiti parui latitudine, reliquum extenſum abſeca. Cura verò non mediocris adhibenda eſt in illis complicatis cremaſteribus, & teſticulis. Enterocelicos, & epiplocelicos ita ſecamus, reprimentes inteſtinum, vel omentum diligenter, mox ſeminarium meatum auferemus, quàm fieri poterit, commodè: ſin minus peritonæum attrahentes, & laqueo excipientes præcidimus. Hæmorrhoides lino duplici per ipſarum baſes traducentes, conſtringentéſque, poſt horas duas abſcindimus. Fiſtula- F rum nonnullæ perforatæ non ſunt, os tantum habentes. Quædam perforatæ, vel intus in anum, vel extrinſecus. In perforatis in anum, ſpecillum immittes, mox digitum in ſedem inferes, inteſtinum attrahes mucrone ſpecilli, idque amputabis, ab inferiore loco incipiens, ſimiliter & in exterioribus ani. In non perforatis ſpecilli

cilli acumine omnes ſanas particulas penetrare conuenit. Sunt, qui loco recisionis præcisionisque partium foramina interiacentium lino byſſino in ſummitate ſpecilli conuerſo diuiſa auellunt, intermedias partes quotidie circumtendentes fila amputant, & callum mollientes medicamento Ægyptio cicatricem inducunt. Hic modus primum ab Hippocrate conſcriptus eſt. Varices in cruribus primùm extrinſecus inciſuris per totum inſignitos, deinde inclinantes ſumma cute prehenſa, ipſam primam diuidimus, & mox hamulo attractum varicem illigamus, quo poſt omnes diuiſiones facto, vel varicum extractorio inſtrumento, eximimus, ſumma diſcindentes, vel bicipiti ſpecillo exceptum, lino per ipſius ventriculum ſecundum euerſionem extrahimus. Dracontia varicibus ſimilia ſunt, magnum verò dolorem, dum paululum prominentes mouentur, concitant. Oportet autem diuiſis, vt varicibus, ſummam cutem detrahere, ſicque præcidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excindentes adurimus, vel pſorico illinimus. Curta in naribus, auribus, oculis, hoc modo ad naturalem habitum reſtituuntur: Labra ſcalpello vndique deradentes cruentamus, deinde adducentes denſius ſuimus: iuxta maxillas autem ex vtroque labrorum extremo, quà inuicem coëunt, intus, & extrinſecus diuidimus, diſtendimúſque volſellis, ne caro inde relaxetur. Quæ auribus, vel naribus curta accidunt, quum fuerit cartilago diuiſa, producere aliam conuenit, ſicque conſuere lanæ filo.

CAPVT XX.

De artubus confractis, partibúſque à ſuo articulo dimotis.

FRacti artus ex diſtentione quidem in rectum reſtituuntur: ex deligatura callo obducuntur. Caluariæ ergo fractiones, quot modis accidant, & quomodo curentur, diximus. Et, ſi in faciem fractura contingat, vt in capite, ſanare conuenit, oſſe quod affectum eſt, exciſo. Sciendum autem eſt, quæ oſſa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares confractæ ſunt, non rectè poſſunt reſtitui. Aurem etiam frangi ſcribit Hippocrates, quoniam, & cartilago imitatur os, ægerriméque in priſtinam figuram reducitur. Verùm ſi ex palato fracturam accipiant nares, ſimæ, vt inquit, euadunt, & inſanabiles. Porrò ſi clauicula frangatur, vel iugulum, vel coſta aliqua, & hæc frequenter reſarciri non poſſunt. Epithemata in iugulo adhibenda ſunt, ipſúmq; ab ala ad alam deligandum eſt. Cæterùm ſi quod maiorum membrorum fractum ſit, vel minorum partium aliqua, vt digitorum nodi, vel oſſa carpi, vel metacarpij, vel tarſi, omnia quidem in magna fruſta cauledon, vel raphanedō, & ſchidacedon frangūtur: in minuta caryedon, vel alphitedon. Omnia ergo fracta deligantes, extendentéſque admodum vehementer, & validè diducere, & multum inuicem ſeparare oportet, vt iuſtum ſitum, priſtinámque figuram recipiant. Non autem in rectum omnia reſtitui debēt, ſed ad proximi, cui cohærent, mēbri figuram.

μηλωτίδος διαπερᾶν ἅπαντα τὰ ὑγιῆ σώματα. εἰσὶ δὲ οἱ ἀντὶ τοῦ ἀνακείρειν, ἢ περιαιρεῖν τὰ μεταξὺ τῶν συντρήσεων λίνον βύσσινον συνεστραμμένον ἐν ἄκρῳ τῆς μηλωτίδος, ἔχοντα τὰ διῃρημένα τούτῳ ἀποσφίγγοντες τὰ μεταξὺ σώματα, ἑκάστης ἡμέρας περιτείναντες τὰ ῥάμματα, διακόπτουσι τὰ μεταξὺ, καὶ ἐκτυλώσαντες, τῇ Αἰγυπτίᾳ ἐπουλοῦσιν. ἀναγέγραπται δὲ καὶ παρ' Ἱπποκράτους πρῶτου ὁ τρόπος οὗτος. τοὺς δὲ ἐν τοῖς σκέλεσι κιρσοὺς, πρῶτον ἔξωθεν ἐπισημηνάμενοι δι' ὅλου ἐγχαράξεσιν, εἶτα κλίναντες, ἐξ ἐπιπολῆς λαβόμενοι τοῦ δέρματος, αὐτὸ πρῶτον διαιροῦμεν, εἶτα ἀγκίστρῳ ἐπισπώμενοι τὸν κιρσὸν, διαδέομεν, καὶ μετὰ πάσας τὰς διαιρέσεις τοῦτο ποιήσαντες, ἢ κιρσουλκῷ ἐξαιροῦμεν διακόπτοντες τὰ ἄκρα, ἢ διπυρήνῳ διαλαβόντες λίνῳ διὰ τῆς κοιλίας τοῦ κιρσοῦ, κατ' ἀναστροφὴν ἐξέλκομεν. τά τε λεγόμενα δρακόντια, ὅμοιά ἐστι τοῖς κιρσοῖς· μεγάλην δὲ ἀλγηδόνα ἐπιφέρει κινούμενα, μικρὸν προκύπτοντα. δεῖ οὖν διελόντα ὡς ἐπὶ τῶν κιρσῶν ἀποδέρειν καὶ οὕτως ἐξαιρεῖν. τοὺς δὲ ἥλους, καὶ τύλους καὶ ἀκροχορδόνας, καὶ θύμους, καὶ μυρμηκίας ἐκτέμνοντες ἐπικαίομεν, ἢ τῷ ψωρικῷ ἐπιπάσσομεν. τὰ δὲ κολοβώματα, τὰ περὶ μυκτῆρας, ἢ ὦτα, ἢ χείλη, οὕτως εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀποκαθίσταται, τὰ μὲν χείλη σμιλαρίῳ πανταχόθεν ἀναδέροντες αἱμάσσομεν, εἶτα προσάγοντες, ῥάπτομεν πυκνότερον. πρὸς δὲ τὰς σιαγόνας, ἐξ ἑκατέρου πέρατος τῶν χειλῶν, καθ' ἃ συμπέφυκεν ἀλλήλοις, ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν διαιροῦμεν, καὶ τίλμασι διαστέλλομεν, πρὸς τὸ μὴ τὴν σάρκα φυεῖσαν, χάλασμα παρέχειν· τὰ δὲ ἐν τοῖς ὠσὶν, ἢ μυκτῆρσιν, κολοβώματα, ὅταν ὁ χόνδρος ᾖ διῃρημένος, ἐγχονδρίζειν δεῖ, καὶ οὕτως διαρράπτειν ἐρείῳ ῥάμματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ καταγνυμένων κώλων, καὶ ἐξαρθρουμένων μορίων.

ΤΑ δὲ καταγνύμενα κῶλα, ἐκ διατάσεως μὲν εὐθετίζεται· ἐξ ἐπιδέσεως δὲ, πωροῦται. τὰ μὲν οὖν περὶ κεφαλὴν κατάγματα, ποσαχῶς τε γίνεται, καὶ ὅπως θεραπεύεται, εἴρηται. κἂν ἐν προσώπῳ κάταγμα γένηται, ὡς τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ θεραπεύειν, ἐκκόπτοντα τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. εἰδέναι δὲ χρὴ καὶ ὅσα τῶν καταγνυμένων ὀστῶν ἀθεράπευτα. ἐὰν μὲν οὖν ῥὶς καταγῇ, οὐκ ὀρθοῦται. καὶ οὖς δὲ καταγνύσθαι φησιν Ἱπποκράτης, ὅτι καὶ ὁ χόνδρος ὀστοῦν μιμεῖται, καὶ δυσαποκατάστατος εἶναι δοκεῖ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα. ἀλλὰ κἂν ἐξ ὑπερῴας μεσίζῃ ἡ ῥὶς, ὥς φησι, σιμοῦται, ἀθεράπευτος. ἐὰν δὲ κλεὶς καταγῇ, ἢ κατακλεὶς, ἤ τις πλευρὰ, καὶ ταῦτα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυσαποκατάστατα. ἐπιτιθέναι δὲ χρὴ, ἐπὶ τῶν κατακλείδων μάλιστα, καὶ ἐπιδεῖν ἀπὸ μασχάλης ἐπὶ μασχάλην. ἐὰν δέ τι τῶν μειζόνων κώλων καταγῇ, ἢ τῶν μικροτέρων μερῶν, οἷον δακτύλων σκυταλίδες, ἢ καρποῦ ὀστᾶ, ἢ μετακαρπίου, ἢ ταρσοῦ, πάντα μεγαλομερῶς μὲν κατάγνυται, καυληδὸν, ἢ ῥαφανηδὸν, ἢ σχιδακηδόν. ἐπὶ λεπτὸν δὲ, καρυηδὸν ἢ ἀλφιτηδόν. πρότερον μὲν οὖν χρὴ ἐπιδέοντα πάντα καταγνύμενα, καὶ διατείνοντα πάνυ ἰσχυρῶς καὶ βεβαίως, διαστῆσαι, καὶ πολὺ ἀποστῆσαι ἀλλήλων, ἵνα εὐθετισθῇ, καὶ ἀποκατασταθῇ εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα. εὐθετίζειν δὲ χρὴ τὰ ὀστᾶ, οὐκ ἐπὶ εὐθὺ πάντα, ἀλλὰ πρὸς σχῆμα τοῦ ὁμοζύγου κώλου.

ἐὰν μὲν εὐθὺ ᾖ, ἐπ' εὐθείας, ἐὰν δὲ καμπύλον, ἢ ἄλλως πως σκαμβὸν, ὁμοίως. Τρόπος δὲ παρασκευῆς ἐστιν ἐπιδέσεως εἰς πάντα, ἐπίδεσμον ποιεῖν ἐξ ὀθονίων παλαιῶν, πρός τε τὸ πλάτος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κώλου. πλάτος μὲν, ἐπὶ τῶν μεγίστων, δακτύλων τεσσάρων, ἢ πέντε. ἐπὶ δὲ τῶν ἰσχνοτέρων, μὴ ἔλαττον δακτύλων τριῶν. ἐπιδέσεως δὲ νόμος τοιοῦτος. ἡ πρώτη ἐπίδεσις ἀπὸ τοῦ κατάγματος, ἐπὶ τρεῖς ἐπιδέσεις ἄνω νέμεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἄρχεται, ἀλλασσομένων τῶν ἐπιδέσεων, κάτω μὲν νέμεται, ἐπὶ τὰ ἄνω δὲ ἀνάγεται, ὥστε εἶναι διπλῆν τῆς πρώτης. διαβρέχειν δὲ εἶναι ὑδρελαίῳ, ἢ οἰνελαίῳ ἢ γλυκελαίῳ μέχρι πρώτης διὰ τρίτης, ἔπειτα κηρωτῇ λελυμένῃ, καὶ ὑγρᾷ, ὡς παχὺ ἔλαιον εἶναι. πιέζειν δὲ, μηδὲ πάνυ ἄγαν, ἵνα μὴ νεκρωθῇ, ἀλλ' ὥστε προσκεῖσθαι, καὶ προσερηρεῖσθαι, μήτε κεχαλασμένως, ἵνα συνέχῃ, καὶ ἀποκρούηται τὰ ἐπιρρέοντα, πρὸς τὸ μὴ φλεγμαίνειν. ἔπειτα σπλῆνας τριπτύχους ἢ τετραπτύχους ποιοῦντας ἐπιτιθέναι, πληροῦντας τοῦ κώλου τὸ πάχος, ὥς τε μήτε ἐπιπίπτειν ἀλλήλοις, μήτε ἀφεστῶτας, διαλείμματα ποιεῖν· ἐπὶ δὲ τούτοις, ἐπιδεσμίδα τρίτην ἐπιβάλλοντας, ἀπὸ τοῦ κατάγματος κάτω νέμεσθαι ἐπὶ τὰ ἄνω χωρεῖν, καὶ ἐκεῖ τερματίζεσθαι. αἱ δὲ ἐπιλύσεις αἱ μὲν πρῶται διὰ τρίτης· αἱ δὲ μετὰ τὴν ἑβδόμην, διὰ πλειόνων πρὸς τὰς ἐπειγούσας χρείας. ναρθηκίζουσι δὲ, ἀπὸ νάρθηκος ἀληθινοῦ, ἐπὶ τῆς ἐσχάτης ἐπιδεσμίδος, ἐρίου προστιθεμένου, ἐκ διαστημάτων τασσομένων τῶν ναρθήκων· ὅταν ἀκριβῶς ἀφλέγμαντον ᾖ, τῶν μὲν κυρτῶν αὐτοῦ ἔξωθεν αἰρομένων, τοῦ δὲ λείου ἐπιβάλλοντος ἔνδοθεν ἀμματίῳ, ἐπ' αὖθις ἀμματιζομένων ἢ ταινιδίων ἢ ναυτικοῦ ῥάμματος. ἐπὶ δὲ τῶν μετὰ τραύματος καταγμάτων, ἀντὶ τούτων πάντων, σπλῆνας διπτύχους, ἢ τριπτύχους ποιοῦντας, ἕκαστον πληροῦντα τὸ πάχος ἐν κύκλῳ τοῦ κώλου, ὡς χωρίζεσθαι τὰ πέρατα αὐτοῦ, ἐπιπίπτοντα ἀλλήλοις, ἅπαν τε κῶλον τούτοις ἐπὶ δέον συγκείμενον ἔχοντες· πρώτως μὲν τοῖς σοῖς ἐπιβάλλουσι τῷ σώματι διαβρόχοις εἶναι τῶν προειρημένων· ἐπὶ δὲ τούτοις, προϋποκείμενα ἔχειν ἔρια, καὶ ἀποδεσμίδας ἁπλῶς ἐπὶ τοῖς ἐρίοις, κατὰ τῆς ὑποτιθεμένης ἕδρας τοῦ ἀνοίκτου σωλῆνος· μάλιστα δὲ ἐστὶν ὁ τρόπος τῆς ἐπιδέσεως, ἁρμόζει ἐπὶ τῶν ἀλφιτηδὸν καταγνυμένων, μετὰ τραυμάτων, καὶ πολλῆς παραθλάσεως τῶν μυῶν, ἐφ' ὧν καὶ μοτὰ χρὴ προϋποτιθέναι, διάβροχα τοῖς ἁρμόζουσι. Μοτῶν δὲ εἴδη πέντε· στρεπτὸς, ξυστὸς, τιλτὸς, ἐλλυχνιωτὸς, πριαπισκωτός. ἐπὶ δὲ τῶν ἐξαρθρημάτων δεῖ μὲν καὶ τῆς διατάσεως προηγουμένης· ἡ δὲ ἐμβολὴ καθ' ἕκαστον οἰκεία, μετὰ τὴν διάτασιν παραλαμβάνεται. πάντα δὲ ἐπὶ τοῦ Ἱπποκρατείου βάθρου καταρτίζεται, ὁμοῦ τε διατεινόμενα καὶ συμβαλλόμενα. ἐξαρθρεῖ δὲ, κεφαλὴ μὲν, ἐνθλᾶται γὰρ τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ τοῦ τραχήλου, πρὸς τὸν δεύτερον. ἡ δὲ κάτω γνάθος, ἐξίσταται μὲν τοῦ κατὰ μῆλα ζυγώματος, ἐμβάλλεται δὲ, μόναις ταῖς χερσὶ παραγομένη ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπὶ τὰ συνερειδόμενα πρὸς τῇ ἄνω. τοῦ δὲ ὤμου εἰς μασχάλην μόνην ὀλισθάνοντος, ἡ δι' ἄμβης ἐμβολὴ μετὰ διατάσεως. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι παλαιστρικαὶ λεγόμεναι. ἀγκῶνος δὲ ἐξαρθρημάτων, διαφοραὶ τέσσαρες. ἡ μὲν ἔσω, ἡ δὲ ἔξω· ἡ δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἡ δὲ εἰς τὰ ὄπισθεν· τὰς μὲν εἰς τὰ ἐκτὸς ἢ εἰς τὰ ἐντὸς, μετὰ διατάσεως ἀντιπαράγοντες τὰ ἐξεστῶτα ὀστέα, οὕτως καθιστῶμεν. τὰς δὲ εἰς τοὔπισω, ἢ εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ἄνευ διατάσεως· ἡ μὲν γὰρ ἐκ συγκάμ-

A At, si os rectum sit, in rectum: si obliquum, vel alio quouis modo curuum, simili modo. Modus autem deligationis ad omnia præparandæ hic est. Fascia est linteis veteribus facienda, quæ tum latitudine, tum magnitudine membro respondeat. Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor vel quinque. In tenuioribus non minus digitorum trium. Deligationis hæc ratio. Prima fascia ter nobis in fractura sursum versus fertur, vt plurimum. Altera dimidio longior ab eodem loco incipit, euariantibus deligationibus deorsum quidem tribuitur, sed ad superiora reducitur: irrigari hydrelæo, vel œnelæo, vel glycelæo adusque triduum expedit; post cerato diluto, & liquido, vt oleum crassum videatur. Verùm fascia ita paretur, vt non nimium premat, ne membrum emoriatur, sed quoad adiaceat, aptéque adhæreat: neque sit laxa, vt contineat, & repellat influxus, ne obòriatur inflammatio. Post splenia triplicia, quadrupliciáque adhibeantur, quæ artus crassitiem impleant: quo nec sibi mutuò incidant, nec diffidentes interuallum relinquant. Ab his fascia conuenit triplex, quæ à fractura deorsum veniens, sursum feratur, ibíque finiat. Solutiones membri primæ tertio quoque die faciendæ: post septimum verò diebus intermissis pluribus, prout necessitas exiget. Inde licebit ferulas circumponere; sed ita vt ad vltimam fasciam lana apponatur, & ex interuallis ferulæ collocentur, quum membrum ab inflammatione est prorsus immune, curua ipsarum parte extrinsecus sublata, leui autem intus deligatione iniecta; quibus superligabuntur, vel chordulæ; vel nauticum filum. In fracturis cum vulnere, pro his omnibus splenia duplicia, vel triplicia facientes per singula crassitiem membri circulatim implebimus, vt termini ipsius inuicem incumbentes separentur, totúmque membrum his contineatur. Primùm sanè ex prædictis imposita madida esse conuenit: deinde lanas propositas, & fascias post lanas habere per subiectam sedem canalis aperti. Maximè is modus deligationis confert ijs, quæ alphitedon fracta sunt cum vulneribus, & multa contusione musculorum, in quibus etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda sunt. Linamentorum sunt quinque species, aliud flexile, aliud rasile, aliud vulsorium, aliud lucernarium, aliud priapiscotum appellant. In luxatis verò distentione quidem antecedente opus est: repositio pro quolibet membro propria assumitur: Omnia in Hippocratico subsellio restituuntur, simul & tensa, & commissa. Caput luxatur, nam prima ceruicis vertebra coarctatur ad secundam. Maxilla inferior ex iugali, quod est ad malas, excidit; solis autem manibus in sedem suam compellitur, hinc illincque ad superiorem adducta. Humerus in alam tantum excidit, capitulo rotundo, & leniter cauo, cum distensione in sedem reducitur. Sunt, & aliæ *inferiores*, quas palæstricas nominant. Quatuor sunt excisionum cubiti differentiæ; vna ad intrà, altera ad extrà, tertia ad anteriora, quarta ad posteriora. Cubitus in omnes quatuor partes excidere potest: si in exteriorem interioremve, cum distensione dimota ossa sic reponimus: si in priorem vel posteriorem, sine distensione restituimus: nam hæc ex subita inflexione

xione quodam impoſito flexuræ cubiti conſiſtit: Illa extenſione vehementiori. Carpus, & metacarpium, ad hæc digiti luxati, modica diſtenſione reponuntur. Quæuis ſpinæ peruerſio, curuitas, & inclinatio, & diſtorſio inſtaurari non poſſunt. Femur ad coxas, vel intrò ad peritonæum, vt extra ad oppoſitam partem prolabitur, retrò ad clunes, & ante in inguina, atque hæ quatuor differentiæ immedicabiles. Genu quoque crebro in exteriorem partem prolabitur, & facilè ex flexura reſtituitur: minus in interiora excidit, reditque, multò rarius in poſteriora, in anteriora nunquam: quippe oſſa propter patellam, quæ continet (niſi, & ipſa fracta fuerit) nullo tempore elabuntur. Talus modicè prolapſus ægrè reſtituitur. Si magna ſit luxatio, & violenta, ne ſuſtinet quidem inſtaurationem. Periculoſa enim nimis, & ſi cum vulnere accidit. In digitis nihil vltrà fieri debet, quam quod in iis, qui ſunt in manu, poſitum eſt. Omnes verò coagmentationum eorum ſeparationes, vt in facie, cubito & radio, tibia, & ſura, metacarpio, tarſo, in veterem figuram reſtituuntur. Porrò, quæ membra nigreſcunt, vel depaſcuntur, ſiue ex fracturis, ſiue violenta aſtrictione, tota ſæpe reſecamus. Similiter in iis facimus, quos venenatæ feræ momorderunt, mox ferramentis propè candentibus paſtionem ſiſtimus, poſt ferramenta, porro viridi cum ſale illinimus. Deinde vbi cruſtæ ablatæ fuerint, tanquam vlcera curamus. Venenatorum morſus neque citò ad cicatricem ducimus, ſed frequentius vlcera diu ſtillare in iis curamus.

A ψεως ἀθρόας, ἐντιθεμένου τινὸς τῇ συγκάμψει τοῦ ἀγκῶνος, καθίσταται· ἡ δὲ ἐκτάσεως σφοδροτέρας. καρποῦ δὲ καὶ μετακαρπίου, καὶ δακτύλων ἐξαρθρήματα, ἐκ βραχείας διατάσεως τῶν χειρῶν εὐθετίζεται. ῥάχεως δὲ πᾶσα διαστροφὴ, ἥτε ὕβωσις καὶ εἴσωσις καὶ σκολίωσις, ἀδιόρθωτα. μηροῦ δὲ ἡ πρὸς τὰ ἰσχία κεφαλὴ ἢ ἔσωθεν εἰς τὸ περιτόναιον ἐμπίπτει, ἢ ἔξωθεν εἰς τὸ ἀντικείμενον, ὀπίσω τε εἰς γλουτὸν, καὶ ἔμπροσθεν εἰς βουβῶνα. ἀνίατοι δὲ τέσσαρες διαφοραί. κατὰ δὲ τὸ γόνυ, συνεχὴς μὲν ἡ εἰς τὸ ἔξω ἐξάρθρησις, καὶ B ῥᾳδία ἡ ἀποκατάστασις, διὰ συγκάμψεως. ἔλαττον δὲ, εἰς τὰ ἐντὸς, καὶ γίνεται καὶ ἀποκαθίσταται. ἔτι δὲ σπανιώτερον ἡ εἰς τοὐπίσω. ἡ δὲ εἰς τοὔμπροσθεν οὐδὲ ὅλως γίνεται. οὐδέποτε γὰρ ἐξίσταται τὰ ὀστᾶ, διὰ τὴν συνέχουσαν ἐπιγονατίδα, πλὴν εἰ μὴ καὶ αὐτὴ κατεάγῃ. κατὰ δὲ τὰ σφυρὰ, βραχεῖα μὲν παρεναλλαγὴ γινομένη, δυσαποκατάστατος. πολλὴ δὲ καὶ βίαιος, οὐδὲ ἀνέχεται τὴν διόρθωσιν. ἐπικίνδυνος γὰρ σφόδρα καὶ εἰ μετὰ τραύματος γένηται. δάκτυλοι δὲ ποδὸς ἐξαρθρήσαντες, ὡς τῶν χειρῶν, ἀπευθύνονται. αἱ δὲ τῶν συμφύσεων αὐτῶν πᾶσαι διαστάσεις, ὡς ἐπὶ προσώπου, καὶ πή- C χεως, καὶ κερκίδος, κνήμης τε καὶ περόνης, μετακαρπίου τε καὶ ταρσοῦ, καὶ ἔτι εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαθίστανται. τὰ δὲ μελαινόμενα καὶ νεμόμενα, εἴτε ἐκ καταγμάτων, εἴτε βιαίου σφίγξεως, ἐκπρίζομεν ὅλα τὰ κῶλα πολλάκις. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἰοβόλων ἤδη προκατειλημμένα. ἔπειτα καυτῆρσιν ἄγαν πεπυρωμένοις ἱστῶμεν τὴν νομήν. μετὰ δὲ τοὺς καυτῆρας, πράσῳ τῷ χλωρῷ καταπλάσσομεν μεθ' ἁλῶν, εἶτα ὅταν καθαρθῶσιν αἱ ἐσχάραι, ὡς ἕλκη θεραπεύομεν. τὰ δὲ τῶν ἰοβόλων δήγματα, οὐδὲ ταχὺ ἐπουλοῦσθαι βουλόμεθα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ῥευματίζεσθαι τὰ ἕλκη σπουδάζομεν.

IN SINGVLOS TOMI SECVNDI ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ TVM HIPPOCRATIS TVM GALENI LIBROS CONCISÆ NOTÆ, AC VARIÆ LECTIONES.

QVÆ εἰσαγωγικὰ *secundus Tomus complectitur, Medica sunt Hippocratis & Galeni opuscula, quibus artis Medicæ rudimenta ac præcepta breuiter summatimque edocentur, & ad Medicinam Philiatri introducuntur. Est enim* εἰσαγωγὴ ἰατρικὴ *compendiaria ad artem Medicam adipiscendam introductio. Qui verò ad artem medendi introduci, ipsamque Medicinam consequi desiderant, eos sex Hippocratis dotes sortitos,* ἀγαθὴν φύσιν, διδασκαλίην, τόπον εὐφυῆ, παιδομαθίην, φιλοπονίην, χρόνον, *consectarijs Grammatices Græcæ ac Latinæ, Poëticæ, Historiæ, Rhetoricæ, Arithmeticæ, Musicæ, Geometriæ, Astrologiæ, Logicæ, Ethicæ, Physicæ, & Metaphysicæ præceptis priùs imbui, imbutos autem hisce deinceps Eisagogicis operibus ordine nostro descriptis ad Medicinam apparari; apparatos, ad spatiosos Principum Medicinæ libros Tomis subsequentibus conclusos reuoluendos, & mentis acie perlustrandos instructiores accedere necesse est. Qui verò humanioribus Musis ignotis sibi, Mathematicis, Philosophicisque disciplinis ineruditus vagatur, ab Apollinis templo ac tripode* ἐκὰς, ἐκὰς ὅστις ἀλιτρὸς, procul ô procul ito profanus, *quem nunquam alterum Hippocratem, nunquam Galenum hæc Isagogica, cæteraque Medicinæ opera parturient.*

IN IVSIVRANDVM HIPPOCRATIS.

HIPPOCRATICVM iusiurandum Medicum est sacramentum, quod Hippocratis & Galeni operibus præfigendum esse omnes Medicinæ proceres augurati sunt, vt quicunque philiatri artem Medicam profiteri & exercere studio contendunt, quę τῷ ὅρκῳ sancita concluduntur, ea sese religiosè obseruaturos iurent, in syngrapha stipulentur, ac proinde ad artem piè ac integrè exercendam sacramenti religione ἰατρικῷ νόμῳ *Medica lege* obstricti impellantur. Hic ὅρκος quamuis à Galeno non citetur, spurius tamen non est. Eumnamque legitimum Hippocratis fœtum Opsopæus, & Scribonius Largus clarissimi Medici; D. Hieronymus, Erotianus, Suidas, Soranus, aliique viri doctrina percelebres agnoscunt, quibus primaria totius vniuersi facultas Medicinæ Parisiensis subscribit.

Pag. 1. v. ὀμ.] ὀμνύω.
v. παν.] πανταῖς τε al. θεοῖς τε.
v. ἡγήσασθαι] ἡγήσεσθαι, καὶ κοινώσεσθαι, & ποιήσεσθαι videntur legisse omnes interpretes, quos sequuti sumus. Aoristis pro futuris Iones sępe vtuntur.
v. Τεχ.] ἴσα καὶ· ἴσα δέ. Hîc ascribitur οἱ μὲν τοῖς γονεῦσι οἱ δὲ συγγενέσιν, additúrque testimonium ex Philebo, & Rintho.
v. Καὶ] βίου.] χρέος.
v. πχ.] λῶ ; λῶ.
v. παραγγελίης] παρακλήσεως.
Pag. 2. v. ἐπ.] εἴρξω, vt χρήσομαι aut χρήσεσθαι, vt ἤρξειν legendum, quod rectè annotauit Opsopæus, etsi χρήσασθαι quidam ascribant.
v. ἐών] φθορῆς quædam exemplaria legunt, sed prauè.
v. κει.] ἀνδρῶν, ἢ ἀνδρείων.
v. αἰ.] ἐργάτῃσι.] πω.] ἐκκαλέεσθαι.

IN SVASORIAM AD ARTES ORATIONEM.

Quam Menodotus Empiricæ sectæ auctor ad artes adipiscendas exhortationem rudi mole construxerat, eam quasi adumbratam Galenus oratoria paraphrasi expressit ac perpoliuit, quam Galenicam esse fert sapientissimorum virorum suffragium. Duplex præcessit huius orationis interpretatio; altera Ludouici Bellisarij Mutinensis; altera Des. Erasmi Roterodami viri eruditissimi, quam Iamotius annotationibus explicauit & illustrauit. Tertiam hanc aliarum floribus locupletatam condidit Charterius, dictioni & menti Galenicæ respondentem.

Pagina 3. v. λόγ] μὴ τῶ.
v. Ρεσ. εὐτύχηκε] πετύχηκεν.
P. 4. v. Θεο. ἐσπουκέναι] ἐσπουδακέναι.
v. δέπο. ἐν αὐτῷ] ἐν τῷ αὐτῷ.
v. ὑπερ. τὴν τύχην] τῆς τύχης. pro πάλιν, παλαιοί.
P. 5. v. κοσμ. κοινῷ] κοινὸν legendum esse vult Iamotius, vt ad Deum referatur.
P. 7. v παρ' post κίβδηλον quidam addunt ὅθεν καλῶς εἴρηται.
P. 8. πρεσ. post τέχνης addit γὰρ Iamotius.
v. λοι.] λοιδορεῖται Iamot.
P. 9. Αλλος] In Homero legitur Αλλος μὲν γάρ τ' εἰς.
v. οὐκ, pro ὑμῖν l. ὑμᾶς, καὶ περὶ &c. quinque lineas Græcas sic interpretatur sapientiss. Moræus Professor Regius. Ac sanè inter cætera vos planè confido obseruatores esse nullam ex istis artem esse, putà per rotam corpus contento saltu subiectum traijcere, per extentos funes ambulare, minuta & tenuia corpora quæ peruideri non possint turbinatim & orbiculatim tornare, cuiusmodi circonferuntur Mutinensis opera & Callicratis Lacedæmonj. Græcum id ita legit; οἷον τό τε πετευρίζειν καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων, λεπτὸν ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον, &c.
v. πεταυρίζειν, ex Iamotio, & aliis πετροβατεῖν.
v. τε] σκοτούμενον non caligantem vt explicatum est.
P. 10. v. Δίζ. ἢ ἄνθρωπον] apud Herodot. ἠὲ καὶ ἄνδρα.
P. 11. v. ἴν.] ὅθεν καὶ τὸ Φρουνῆς ἄγκυρον. rectè ac ferè idem ac, ὅθεν οὐδὲ τὸ τῆς φρουνῆς ἄγκυρον.
P. 12. v. ἐργ. ἥκοιεν] pro ἔχοιεν.
P 14. v. φρον.] οὐ γὰρ δήπου ὅτι ἐπὶ τῷ τοῖς σκυτοτόμοις. Iamotius delet ἐπὶ τῷ.
P. 17. v. οὐχὶ οὕτοι] αὐτοί.
P. 18. v. δεν. ἐννόῳ] ἐννοῶν.
P. 20. v. ἐναρ. αὐτοῦ] αὐτοῖς.

IN GALENI LIBRVM DE OPTIMA DOCTRINA.

Triplex comperitur huius libri interpretatio; Prior Nicolai Rhegini Calabri antiqui interpretis: altera Erasmi; posterior Prateoli Doctoris Medici Parisiensis quam hîc edidimus.

P. 17. v. οὐχὶ F. οὕτοι] αὐτοί.
P. 18. v. δεν E ἐννόῳ] ἐννοῶν.
P. 20. v. ἐν C. αὐτοῦ] αὐτοῖς.

IN LIBRVM DE HISTORIA PHILOSOPHICA.

Librum hunc Galeni spurium esse constat, qui ex multis tum Philosophorum tum Medicorum pręceptis, ac decretis conflatus est. Theodoretus scribit Plutarchum & Aëtium collectanea de placitis Philosophorum edidisse, Porphyrium verò non modò philosophicam historiam confecisse, verùm etiam opinionibus vitam ac mores Philosophorum adiunxisse. Quare huiusce libri philosophici quidam Plutarchum, alij Aëtium, nonnulli denique Porphyrium authorem esse proferunt. Nos verò hunc Plutarcho potius quàm alteri acceptum referendum esse ducimus.

ducimus. Contextus Græcus huius libri Basilææ ac Venetiis editus multis lacunis ac mendis scatebat, vt ex Martiani Rotæ sapientiss. interpretatione docta ac copiosiore colligitur, qui nunc à nobis emẽdatior ac locupletior huicq; consona datur interpretatio.

P. 30. v. φος. σπερμάτικοις] σωμα ζικοῖς. Bas.
v. χώμασι] σώμασι.

IN FRAGMENTVM GALENI EX IOANNE GRAMMATICO.

Hoc fragmentum detexit attulitque nobis vir sapientissimus Allanius Medicus Parisiensis, quod vterque nostrum Latinè dedit. quid verò in eo contineatur, argumentum satis edocet.

IN LIBELLVM QVOD QVALITATES INCORPOREÆ SINT.

Hunc libellum Galeno ascriptum interpretatus est. Horatius Limmus, nos verò emendatiorem dedimus.

IN FRAGMENTA GALENI EX SIMPLICIO.

Quæ fragmenta Galeni ex simplicio Philosopho Latinè duntaxat erant edita, ea nunc à nobis Græcè emendatiora prodita sunt, in quibus Philosophica duntaxat enarrantur.

IN FRAGMENTVM GALENI EX AVERROE.

Hæc Galeni fragmenta ex Auerroe Arabum Philosophorum principe deprompta sunt, Latinéque priùs ex Arabico reddita, ac Græcè dein nunc à nobis exposita, quò quæ dialectica & physica eo conclusa sunt, faciliùs percipiantur.

IN GALENI NOTAS EX STHOBÆO.

Hæ Galeni notæ in Hippocratem Latinè priùs datęque sunt in Latinis editionibus, nunc verò Græcè à Charterio emendatiores in lucem prodeunt. in quibus quædam physiologica, quędam pathologica, & commixta quædam continentur.

IN LIBRVM GALENI DE SOPHISMATIS PENES DICTIONEM.

Hunc librum Galeni interpretatus est Horatius Limanus quem emendatiorem hîc lector comperiet.

P 74. v. ὅταν D. post λόγῳ addunt πλέω σημαίνεται.

IN EXEGESIN LINGVARVM EXOLETARVM HIPPOCRATIS.

Hanc exegesin seu explicationem dictionum exoletarum Hippocratis vtilem esse ad doctrinam Hippocratis percipiendam omnes iudicant; Cuius interpres habetur prior Marius Nizorius Bruxellensis, emendator verò Augustinus Gadaldinus; hunc quoque libellum emendauit, annotauit, Græceque dedit typis Henricus Stephanus à quo hunc mutuati sumus.

P. 79. v. τὸ B. non ἀρτίως sed ἀπαρτίως.

P. 80. v. τὰ c. fortè λέξον, in imper.
v. -ιος c. Stephanus legi vult τῶν ἐν τοῖς Σόλωνος ἄξοσι γλωττῶν.
v. ἤδη. Steph. reponi debet ἰδοὺ pro ἤδου, & ante τοῦτο expungi distinctionis nota. Sed an ὀρέλη, an σωρέλη vtrobique scribendum sit ambigit.
P. 82. v. Αἰθ. αἰθόλικες) αἰθύλικες, θόλικες.
v. αἱματοφλοιβοισάσιες) αἱματοφλυβοισάσιες.
v. δη. φλοξούσῃσι) φλαζούσῃσι.
v. αἱμο. ἐμποιοῦντα) ἐμ... ...ῦντος.
v. αἰν. αἰνιοπικόν) αἰνιπικόν.
v. ἀκράλεα) ἀκραλεία. v. ἀκρόπλοα) ἐπιπολῆς.
v. Ακροατὶς) ἄκροτις, in quibusd. ἀκρατὶς. ἀκρατὶς. v. Ακροσατὶς) ἐπιπελῆς.
P. 83. v. ἀλθεῖν) ἀλθαίνειν.
v. ὅτ. ἀλλοφρονήσας) ἀλλοφρονήσει.
v. ἀλλοιοτροπεῖται) ἀλλοιοτροπεῖ. vel ἀλλοιοτροπέει.
v. ἀλυσμ.) legit Steph. ἄλυσιν τινὲς καὶ ἀπειλαί, οἱ δὲ καὶ ῥιπτασμὸν καλοῦσι.
v. πεφρυγμένων) πεφρυγμένα ἄλφιτα, μὴ ὅτι σοῦ παντὸς &c. additur & οὕτως ante ὀνομάζεται.
v. εκ. τοῖς) fortè meliùs τοῖς ἄλωσιν.
v. τοῖς ὅρα) τοῦ ὄρα.
v. ἀμβλυωσμός) Αμβλυωγμός.
P. 84. σόματος) στμύγ. v. Αναλδὲς] ἀναλθὲς.
v. Αναπλάξεις, διαπλάξεις) ἀναπλάζεις, διαπλάζεις, Suspicatur Steph. legendum διπλάζεις, aut διπλάξεις.
v. Ανατρῆσαι) ἐκτρῆσαι.
v. Αναχαί. ἀναχλιῆσαι) ἀναξαινῆσαι.
v. Αναχελαωέται) ἀναχελιάσεται, & ἀναχελίσκεται) ἀναξαίνεται.
v. Αμβήξατο) ἀμβοήξατο.
v. Ανεμοδται) ἀναπνευματοῦται.
v. Ανείκτῳ) fortè ἀπρείκτῳ.
P. 85. v. ἀνθ. στέφαια) στεφαιία.
v. Ανθήνῳ) pro ἀνησμένοι, ἀθοσμίαι reposuit Step. ex vet. cod. item ἀνήθων pro ἀνήθων.
v. ἀνέθυντο) ἀνέθυνται & ἀπύθυνται. sed ἀνίθυνται aut ἀνίθυντο legit Stephan.
v. Αορτεῶν) ἀορτελώ.
v. κηρ. ταύτῃ) pro τῷδε Scrib. ὅτι δὲ, quod in ἔτι δὲ mutat Steph.
v. Απιλ. ἴλλειν) scri. ἰλλεῖν.
v. Αποκεκαρπωκὸς) Αποκεκάρπωκεν, ἀποβεβλάστηκεν.
P. 86. Αραχ. πυείους.) πυρίωας. legitur & & Αραχίδας, εἶδος ὀσπρίου.
v. ἀρκτ.) for. ἀρκτοι pro ἄρκτοι.
v. Ατκο. πυελατις) πυελατῆρας.
v. Ασᾶτ. πυροῦται) πληροῦται.
v. Ατρ.) Scribe τὴν εἰς τὴν ἱερουργίαν χρήσιμον.
v Αὐ.) καὶ μή ποτε.
v: Αφασσόμενα) ἀφυσσόμενα fortè ἀφασσαμένη.
P. 87. v. Βληχρὸν) Βληχροίη.
v. Βουκ.] Μενηθεὺς vocatur Μενεσθεύς.
v. Γῆ σμηκτίδι) apud Hipp. σμηκτρίδι. etiã sine ρ reperitur. αργίλη cum λλ. scribendum censet Stephan.
v. Γλοι.) περιαδίνειν scr. περιαδινεῖν vel potius περιδινεῖν.
P. 88. v. γλυκύμης) γλυκυσίδης inuenitur apud Hipp.
v. Γόγγρωνα) Apud Hipp. 6. Epid. legitur αἱ γόγγρωναι. vbi Galenus γογγρώνας vocat τὰς περιφερεστέρας ἐξοχὰς μετὰ σκληρότητος, οἷαί περ εἰσιν αἱ γινόμεναί ποτι τῶν δένδρων ἐπιφύσιες, ἃς καλοῦσι γόγγρους. Quibus verbis idem Theophrasti testimonium subiungit. Addit etiam se inuenisse qui dicerent se audiuisse quosdam γογγρώνας appellantes huiusmodi σκληρότητας. ὅταν ἐν τραχήλῳ φύσωσι. At hîc legitur γόγγρωνα tanquam à nominatiuo γόγγρων. Hesych. γογγρώνη, ἀπόστημα ἐν φάρυγγι.
v. δίεδρος) δίυδρος Steph.
v. διῖ.) post γυναικείων ponendum πλεία στιγμή.

δίιδρος) δίυδρος τοπικά, ex Hipp.
v. δικλ. διμερὴς) διμεροῖς. Hipp.
v. δίκροου) δικροῦ apud Hipp. alibi δίκραιον pro quo fortè ἤδικρον.
v. δίοπτος) scr δίοπτον, τὸ διαφαινόμενον.
v. δραπλα scrib. δρεπλά.
v. ἐγγάστρίμυθοι) l. ἐγγαστρίμυθος, ἡ κεκλεισμένου στόματος φθεγγομένη, καὶ δοκοῦσα ἀπὸ γαστρὸς φθέγγεσθαι.
P. 89. v. ἐγκεχαλίνωται pro quo ἐγχαλίνωται ponebatur.
v. ἐγλυκισμένος] Steph. vide num. legendũ sit ὑπόγλυκος, ἢ πεπαυμένος τοῦ γλυκέος εἶναι. Quòd si ἠγλυκισμένος legeretur tanquã ab ἀγλυκίζομαι habente α priuatiuum, scribendum censerem, ὁ ὑπογλύκως πεπαυμένος τοῦ γλυκέος εἶναι.
v. ἐκπεπληγμένον posuit Steph. pro ἐκπεπληγμένον, quod prius erat, at apud Erot. ἐκπεπληγμένον legi debet.
v. ἐκβρ.] ἐκφλύει S co. ἐκφύει producit, germinat.
v. ἐλλυχνιωσάμενα textus priscus. Sed dici vult Steph ἐλεαγνωσάμενα, post in codice quodã vet. seq. ἕλκεα ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν τὰ πρόσφατα Ιπποκράτης καλεῖ, ἐν δὲ τῷ περὶ τραυμάτων τὰ χρόνια.
v. ἐξαιγίπης] mauult. Steph. ἐξαιγείπης.
P. 90. v. ἐξέρουσις scrib. ἐξήρουσεν, ἀπήντλησεν.
v. ὕφ. Post τὸ ἥπειον vet. cod edit. καὶ ἄχειον.
v. ἔξω.] pro μύσσπα fors. μύξεα.
v. ἐπακ.] post ἔξουρα. adde ἐπιπάσσεται καὶ ἐπὶ τοῦ μασμο., quæ verba malè ponũtur post ἐπιπάσσων. sed pro ἐπιπάσσεται num scribendum ἐπιπάσσεται.
v. ἐπαλιώων] ἐπιπαλιώων.
v. ἐπῶδες scr. ἐπειδὲς.
v. ἐρείκιδες ἐρεικίδες, si ab ἐρείκειν deducatur.
v. ἐρυγματώδης] ἐρυγματώδης.
v. ἐσχ. καὶ non est in vet. cod.
P. 91. v.] ἐχέτρωσις scr. ἐχέτλωσις in vet.
v. ἐψητὸν ἐψηλὸν δὲ, εἶδος ἰχθύων. At in quibusdam M. S. habetur, ἐψηλὸν, ὅπερ καὶ σίραιον, ἐψητὸν δὲ, εἶδος ἰχθύων.
v. ἠγκ. ἐγκαταπέπλεκται scribe ἐγκαταπέφυκεν.
v. ἠδὲ] scribe ᾠκείωται.
v. θρ. διαπέπλωκε] διαπέπλοχε.
v. θραν. leg. θρόνον, ἀφροδισιακὸν θρόνον.
v. θυμοῦ] pro θύμων scr. θύμυς.
v. ἴσ. repone ἰθαγενέεσσιν ex Hom. quem σοφὸν vocat.
P. 92. v. ἴξα.] πλείω repone πλείας.
v. ἱππόφεως] ἱππόφεον, εἶδος βοτάνης, ὀνομάζεται δὲ & &c.
v. ἰσάλλω fortè ἰξάλω.
v. ἰχθ. θαλαττίας] θαλαττίης & melius.
v. καθ. pro μοταείῳ lege μοτῷ.
v. κακοσιτώτατα] scr. κακοσιτώτατος, ἐπιβλαβέστατος.
v. καρικὸν scribe κάρυον.
P. 93. v. κατακορ.] scr. τὰ ἄκρατα τῆς χολῆς.
v. καταμώσας] scr. καταμύσας.
v. καταφ.] τὴν αἴτεως optimè, sed quidam scribendum putant τὴν ἐν ἔτει.
v. κατήρτητο] fortassis κατήρτητο, aut κατήρτιστο.
v. κατωμεταδέω] κατωνδασαδέω.
v. κερχαλέον.] minus benè κερχαλαῖον, apud Hipp. κερχαλέον legitur.
v. κίγκλισμός] κιμμλισμὸς. & κιμμὴλυ pro κίγκλυ.
P. 94. v. κίων] κική.
v. κόλικας] κόλλικας cum η in edit. Hipp.
v. κρημνοὶ] κρήμνη Erot. pro πτερυγώματα. scrib. πτερύγια.
v. κοτυλίδ. προσκειμένοις l. Steph. προσκειμένοις ὁ
v. κρησέρα Erot. κνησέρα.
P. 95. v. κύβιτη] κύβιτος quoque] ὀλεκρανον] ὠλέκρανον cum ω.
v. κυβ. πίλον πῖλον ὀξύ.
v. κυρσ. προκτὸν] βρωκτὸν, quod crudũ comeditur.

v. κώδης) pro quo κώδων.
v. λαγώπυρος rectè, non λάμπυρος.
v. λαπα. διὰ τῦτο) ἀπὸ πύπυ.
v. λαμ.) repone λάμπη vt in vet. cod. quādoque inuenitur λαπίνεα. & λαπίνη.
v. αμαχόθη) repone ἀμαχόθη.
P. 96. v. γρ. λίβειν) repone λείβειν.
v. μεμύρηκεν] μεμύρηκεν, & μηνυομένων.
P 97. v. μεσόβλημα] μεσόκλειον, ὡς εἰ καὶ μεσοπέλον ἔλεγε.
v. μῆλα) μήλεια, τὰ προβάτια.
v. μηλίας) μηλιάς. In cod. quodam post ἡ ἀπὸ μήλης τῆς νήσου, scriptum est ἀλλὰ καὶ μηλίαν λέγε.
v. μηλιάδα] legendum videtur μηλιάδι, quia sequitur τῇ μηλιάδι λέγε τῇ. in exempl. quodam pro τῇ μηλιάδι, legitur τῇ κιμωλία.
v μυείειν] scribe μυίειν.
v. ξη. σηπεδονώδη) σηπεδόνι, & rectiùs.
P. 98. v. ὀσπη] οἰσύπη.
v. ὄπλα) pro σύπου mauult St. συππίου.
v. ἐπὸς. μαγύδαεις) μάγδαεις.
v. ὀπίδες) ὠπίδες.
v παραφάση) παράφασις, ἀλλοφρόνησις.
P. 99. v. πασπ. πάσπαλος) πασπάλη.
v. πλατ. ἐπιτινὴ) πλατινή, ἔνθα πλατύνεται τὰ κύματα. potius πλατυνή.
P. 100. v πεσῃ) repono πεσῆ post ὀλίγῳ, additum τινί.
v. περμίδι) περμήκει.
v. ῥέμβω] ῥέμβη, πλάνη τινὶ καὶ ἄλλη &c.
P. 101 v. ῥίζαι) ῥυσπὸν. v. ῥω. ἐρρωγὸς διερρωγ.
v. σατ. περὶ περὶ.
v. λεσιν. ἐκπεπληγμένον] ἐκπεπληγμένον sine γ.
v. σιαμις σισάμης. v. σιρ. γλυκεῖ γλυκεῖ.
v. σκολιφρός) σκελιφρός.
P. 102. v. σκιμπτέσθω) σκιμπτέσθω.
v. σκίμφθη σκιμφθῇ.
v. σκορδινᾶσθαι] σκορδινέεται apud Hipp.
v. σκύρ. σκυρωθῶσι) σκιρρωθῶσι.
v. σμωδίκου] σμωδικοῦ.
v. σπάδων) in marg. vet. cod. legitur σπάδων κατὰ γραμματικοὺς ὁ εὔνουχος λέγεται, παρ' Ἱπποκράτει δὲ τὸ ἐν τῷ φλεβίῳ σπάσμα, καὶ κατασπάσματα σπάδωνα καλοῦνται.
v. σηθοειδεῖ μαγειρείῳ.
v. σομ. βαρύφθογγον) βαρύφωνον.
v. συναρθμοῦνται) συναρθμοῦνται, συναρθροῦνται, sed prius recipitur.
P. 103. v. συνέρ. συγκλειστῇ) reponit Steph. συγκλείς.
v. σφει. περὶ ἄρθρων) περὶ παρθενίων in quodam codice.
V. Σχ. post τῇ τῶν reperitur.
P. 104. v. πλεῖν.] pro λέγε scr. δοκεῖ λέγειν.
v. τροφ. τρέφεσθαι] τρέπεσθαι.
v. τυφώδης] rectè, sed τυφλώδης reperitur.
v. ὑδατώδεας) ὑδρωπικούς, non ὑδρωπικάς.
v. ὕδριον] potius ὑδρίον.
P. 105. ὑπαληθέωσι] scr. ὑπειληθέωσι.
v. ὑπερ. pro πλήρη scr. πεπληρωμένον.
v ὑπερψ. ὑπαφῆλξ] ὑπολείχειν.
v. ὑποζύρους] πιπιρωτίρους, προσπεπαρμένους.
v. φαύσιγγες] φαύσιγγες.
v φρ. φρεακτικοῦ] φρέατα κτιστικοῦ.
v. φιλεταίρειος legitur post in vet. cod. εἶδος βοτάνης λῶ, &c.
P. 106. v. φλεδ. φλύαρα potius quā φλύαρον.
v. φλιαῖς] in vet. cod. sic. φλιαί, ταῖς ἐν ξύλοις ὀρθοῖς ἐμπηγνυμέναις. καθὰ δὴ καὶ τῶν ἰδύρων φλέβες.
v. φῦσιγγα] φύσιγγα, l. φύσητα.
v. χαλεδρωθῶσι] χαλεδρέως.
P. 107. v. χάλκω. διχηλῆ] διχηλῆ. διχηλῆ.
v. ψαφαρὸν] ψαφερὸν minus rectè
v. ψήφαια] ψοφοειδῆ repone ζοφοειδῆ. rectius autem ψαφαρά.
v. ὠδεῖ] pro τὸ οἰδεῖ scr. οἴδημα.
v. ὠροῦ.] lege ὤρου.

IN EROTIANI DICTIONAR.

Ad Hippocratis mentem explicandā hoc dictionarium esse perutile docti norūt, qui libris Hippocratis id adiunxerunt. Hoc autem Bartholomæus Eustachius cum notis Latinè dedit, priùs per Henricum Stephanū Græcè editum, quod ad ordinem alphabeticum reduxit, ac Græcè Latinéque dedit Charterius.

P. 108. v. ἀχιστῶσι] ἀχηνῶσι cū η apud Hipp.
v. αἰθόλικες] αἰθόλικες apud Gal. inde αἰθολικώδεα. Hesychius habet αἴθικας.
P 109. v. ἀκεσι] fort. αἰάκεσι pro ἀνήκεστοι.
v. ἐργ. ἀλισα] ἄλασα reponit Steph. vel ἄλησα α in η mutato.
P. 110. v. οὐχ. ἧσσον] οὐ γὰρ.
v. ἀμφίδιον ἀμφίδιον apud Hipp.
P. 111. v. ἀπόξεα] ἀπόξη apud Hipp.
v. αἰπόσθια, hoc vocabulum corruptum censetur.
v. ἀσπκοπαίουσι] αἰπκοπέουσι, apud Hipp.
P. 112. v. ἀρμῶ] Gal. ἀρμίως. exponitur παρασχῆμα. Apud Hipp. ἀρμοῖ.
v. ἀρρώη significat potius ἐποχὴν ἐμμήνων quàm ἀρρωστίαν.
P. 113. v. διαφορῆν] διαφυΐαν fort. reponēdū.
P. 114. v. ἐπιβυκίου] rectius βικίου.
N. γλισχόχα] γλισχόκολα Ed. Ald.
v. 115. v. γογγυλίδα] sic Gal. sed Hipp. γογγυλίδας l.
v. γυιο. αὐτῷ] αὐτῆς potius.
v. ἱππ. λυθῆς] λυθεὶς. v. δεῖνον] οἶνον.
v. αἰπάδα) δαῖπδα. Gal.
v. διαροχὰς) διαρρέωγας, Hipp.
P. 116. v. δικλίδες) δικλίδες.
v. διοπῷ) scr. διόπω. οἰκονόμω & ἐπιμελητῇ exponitur διοπῷ.
v. δυσαίας Steph legit.
v. δυσήνιος) in genit. Erot. in nom. Galenus qui & δυσαίνης legit.
v. ἐκχλοιούμενα) ἐκχλοίονται. & ἐκχλοοῦνται.
P. 117. εἰρύεται] εἰρύαται, Hipp.
v. ἐκλαψας) ἐξεκόλαψας ab ἐκκολάπτω, Hipp. quod est ἐκλεπίζω Gal. ab ἐκλέπω autem legi deberet ἐξέλεψας. At ἔκλαψας non admittit.
v. ἐκχύματα) ἐκχυμώματα.
v. ἐλυ. ἔλυστρα) ἔλυτρα.
P. 118. v. ἐπαφάση] ἐσαφάση.
v. τα. ἐρμῆχ pro ἑρμῆχ malè.
v. ἐρματα) ἕρματα Gal Erot. ἐρμάσματα Hip.
v. ἐξάσις] ἐξεσίας. Hipp. & Gal.
v. ἐνεκρέκασιν) ἐνεκρέκασιν.
v. ἐρει] ἐρείπειν, lege potius ἐξέειπεν, vel ἐξέρειπεν.
v. ἐσμασσάμενος) exponit Gal. ἀναθείς.
P. 119. ἠμίτομος) ἡμίτομον apud Hipp.
v. ἤρμοσεν) ἤρμασεν quidā legunt non Hipp. κατ' ἰητρεῖον, vbi legitur ἠρμόσθαι, quod à Gal. exponitur. ἐρηρεῖσθαι καὶ ἐσπεῖχθαι.
v. πλ. κρημνώδεις) κυκλικεῖς reponendum.
P. 110 v. ἀμι. ἀπικὸς) ἄσικος.
v. ἶνες. κατηδόνας an κατωληδόνας.
v. κτ. ἐν ὄρισι) prius erat ἐν σηκῷ.
v. καμμάρῳ) sic Gal. Erot. verò καμμόρῳ.
P. 121. v. κὸν τὸ ψυκτικὸν] τῶν ψυχόντων.
v. κάπτος] ἡ τάφρος.
P. 122. v. καταναισμοῦνται) καταναισιμοῦνται, ex Gal.
v. καρώδες) καειβαειχόν, ἢ καρωτικόν.
v. κεφ. κεφαλοδέσμιον] κεφαλοδέσμου εἶδος.
v. κετέβρεια) κετέβεια.
v. ἡ ἀγ. κετεβρέων) κετεβρεία.
v. κερχνώδη] κερχνώδη, κερχνώδεα.
P. 123. v. κόλλικες) κόλληκες.
v. κοδίνημα) σκορδίνημα.
v. παλ. μαρσειδέι) μακροειδέϊ.
P. 124. v. κακήθη) lege vt apud Gal. κακοήθεα, quod exponitur κακοήθη.
v. κρίμνη) Gal. habet κρυμνοί.
v. περὶ. τῶν ναρκωτῶν) τῶν ναρκωτῶν, pro herba f. g. τὴν ναρκωτὴν pro ipso puero l. m. g. reperit Steph.
v. δυσαγωνιστὸν) δυσαγωνίστου etiam fortè δυσαγωνίστου.
v. κάπαρον] κάμμαρον scribe.
P. 125. v. ἐν. Διόδοτος] scr. Διόδωρος.
P 126. v. μεμαθ ἔσος) mauult. Steph. ἔθος.
v. μεμασμένον) scr. μεμιασμένον.
v. σι. ἀλοσσύχω] ἀλοσσύχω reperiri non ἀλοσσύχω St. dicit ὁλοσσύχω apud Arist. reper.
P. 127. v. μηρ. ποδῶν] πυλαῖα
v καλ. ὑπάλειπον) ὑπαλειπτρόν.
v. σφης. μελαβάθριον) μαλοβάθριον legi vult Stephanus & Plin.
P. 128. v. ὀγκυλωμένη] ab ἀγκυλέεσθαι ἀγκυλομένη præs. At ab ἀγκυλόομαι ἀγκυλωμένη.
v. οἰκ. δουλείας] δούλης scribitur etiam.
v. οἶνος. αἴδρειος, si exponatur ab Ἀνδρου τῆς Νήσου, αἴδριος scribendum.
v. ὄκις) ὄκρις. v. ὀπωπίδος] εἶδον.
P. 129. σπλ. συπῆνα] σύππινα.
v. ὄρνις. ὀρμίω] ὀργῷ etiam legitur.
v. χρὴ ὅτι τῇ) ὅτῳ rectiùs.
P. 1.0. αὔπφα) ἄζοφα etiam.
P. 131. v. σαρ. κακίσει) κάκισει. Hipp.
v. περαπαιδησάντων) Hipp. περιξαδωατησάντων.
v. ὧδε. τὸ γυμνάσιον) τὰ γυμνάσια.
v. δύο. τόπον) ὑπὸ. μὴ expungit Steph.
P. 132. περιφορεῖν) περισφαίρειν aliter.
v. πήεινα] πήνεα.
v. Ρινο. ξυστὸν) ξεστὸν Steph.
v. Ρεμβὸς] ῥομβὸς potius.
v. Ρεμβ. πλαγίων) etiam πλαγίων.
v. ῥοώδη) ῥοιώδη Hipp. ῥοικώδη.
P. 133 v. ῥιος. ὑπέκνεον) ὑπήκνιαν.
v. σκεθροτέραν] σκεθροτέρης, & ἀληθεστέρας.
v. ὑμ. ὕφος) etiam ὕφος inuenitur, fortassis pro στερίβοραν, quod non inuenitur, σκεθροτέραν reponendum.
P. 134. v. ψας δ. ἐπιδημίας pro δ. etiam ζ. pro ἐπιδημίας, ἐπιδημιῶν.
v. σμκπδα) Steph. inuenit & σμακτείδα.
P. 135. χάσματα) scr. χρέσματα licet χάσματα, legatur apud Hipp. l de vlcer.
v. ψαμ. αἰέμησι) ἀρδμῶν.
v. ἐπι. ἀνωμαλίαν) ὠνόμασαι.
v. τὰ φηρεα) τὰ φηρεῖα Hipp. τὰ φήρεα Gal.
v. τὰ λεγ. ὑστέρας) rectius ὑστέρης Ionicè.
P. 136. v. τινὲς, ἐρήρατα] legitur & ἐπείρατο.
v. τιθιπήδρια] τηθίους.
v. ὑδατόχροα] ὑδατόχλοα Hipp.
v. ὑδέρσεω] ὑδροιοῦ.
P. 137. v. ὕποον. κρυφαῖον) scr. κρύφιον.
v. ὑποζήνεα] fortè ὑπήνεα.
v. φλεδονώδη) error est, scribendū enim φλεδονώδη, vel φλεδονώδεα, φλεβετώδεα, φλεβονώδεα, φλεβοδονώδεα, φλεβοπιώδεα.
v. σει. καὶ σφοδρότερον, καὶ πυκνότερον.
v. πῆ. καρδη] καρδάμω.
P 138. v. τῶν, lege δὲ ἕδρας δυσώδη ποιῶν.
v. σωνήτως pro σωνήθης, vel σωνήτως.
v. φλοι. διαπίπτειν] διαπίειν reponit St. διαπιοῦσι
v. φλι. βάθους) βάθρου mauult Steph. pro οἱ διὰ ξόνες οἱ ἄξονες.
v. φρινοῦς] φοινικοῦς, φοινικῆς.
v. τὸ ψηχόμενον] Steph. ψηχόμενον.
v. πι. φύδες πιαυται) φῶδας ποσαύτας.
P. 139. v. χλωρός) χλοῦος legit Steph. vt substantiuum, adiectiuum est χλωρός.
v. ψάγδας) ψάδα scribit Steph. Gal. verò ψάγδας, Hesychius ψαδάς.
v. ὠΐδα) lege ὠπίδος καὶ ὀπίδος. Pretermissa,
P. 110. v. ἀλυκη. post χάσμης scribe ἀρθώδεα. ἄρθρα λέγεται.
v. Αμαλδ. ἀφαυροῦται) ἀμαυροῦται.

P.109. v. ἀπαλ. περὶ τὸ δὴ ζῆν ἀπὸ δῆς ζῆν.
P.108. v. Αγεα..ουσι. v. αἰτολ. περὶ] περὶ.
P.109. v. ἀκαμπτος) ἀκάματος.
P.110. v. ἐπὶ ἀλαβῆς] ἐκβῆ της.
P.111. v. λύ. αἰωχωρεῖν) ἀναχωρεῖν.
P.114. v. ἐπὶ δέ τις ἢ] ἐπὶ δέπου ἢ.
P.115. v. βλιχώδες. γλισχώδες) πληχώδες pro πληρώδες.
P.116. v. γλῦ. μελῶν] μελῶν scribe.
v. δῆμα. ἀμαθα ἀμαθῶς γὰρ αὐτῆς.
v. πύτων ῥέγχω] ῥέγχω.
P.117. ἐγχώρσαι sequitur ἐγχωρέσαι additum in vno codice.
P.118. v. ἕλκεα. ἄπυρα) ἄζυφα.
v. δὸθιτ. καταφρόσας] καταστείλας.
P.119. v. δῦσυωεῖαι) δυσυωείδα.
P.120. v. ἠδύσμ. ἢ ξηροῖς non habetur in vno codice.
v. πιοτ. ἐξ ωιτικων) scr. ἐξακείνικον.
v. ῥηθαμ. πύτῳ) scr. πύτῳ παθημένῳ.
v. ἠρύγη) ἠρύγιον.

IN HERODOTI DICTIONAR.

Licèt paruum sit Herodoti dictionariũ, id tamen ob authoris dignitatem, & quòd ad Hippocratici textus explicationem conferat, Mercurialem sequuti huc attulimus.

IN HIPPOCRATIS LEGEM

Hæc lex recensetur ab Erotiano inter lib. qui εἰς τὸν περὶ τέχνης τεινόντων λόγοι referuntur. Hunc libellũ interpretati sunt Cornarius, Zuinggerus, Heurnius, & Foës. Ab his meliora mutuatus quintã interpretationem Latinã lectioni Medicæ consonam dedit Charterius.

P.145. v. λις. περὶ μια γὰρ] ζημία M. quædam adscribunt.
v. ἀδ. συζκειμένοις. vitiosè συγκειμένης.
v. πωρ. ἐπίβολον] ἐπίβολα M. R. ἐπίβολοι, hoc est μέτοχον aut γνωστικόν, ἢ γνήσιον.
v. που. πίπου ἀφυέος] ὑπο leg. exempl.
v. φρ. ἐν τόπῳ) ἐν ὑπω.
v. σπ. ἐμφυσωθεῖσα) ἐμπυησῆσαι aut ἐμφυθεῖσα.
v. ὥρμην] fortè ὅρμην. τόπος) τρόπος.
v. ἠμιδόματα] διδάγματα.
v. χρον. ἐνισχύσῃ) ἰσχύς M. R. ἢ γραφῆναι.
v. ὑποτ. ἐπεγκαμένοις] ἐπεγκαιρένοις. M. & ἐπεισενεγκαμένοις. Post χρὴ M. R. addunt αὐτίσιοι.

IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ARTE.

Aduersus artis calumniatores tum Sophistas, tũ plebeios disserit in genere primùm, deinde in specie ad Medicinam sese conuertens, eam artem esse demõstrat; ac plurima, tũ ad Medicũ ipsum, tum ad ægrotos, morbosq; spectantia proponit. Cæterùm hũc librum de arte Hippocratis esse tradunt finitionum Medicarum author, & Erotianus, quẽ per capita distribuit, Larinéque dedit Charterius ex Cornarij, Zuinggeri, Foësij, & Heurnij interpretationibus, melioribus collectis.

P.146. v. ὡς μὲν οἴονται] ὡς μὲν οἴονται τῶτο διαφθειρόμενοι, οὐχ ὃ ἐγὼ λέγω. M. R.
v. τοι. ἰσχεῖς] γνώσεως interpretandum est.
v. εὑμ. εὑρημένων] ἐξεισκομένων. M.
v. γαζ. τὸ δὲ λόγον] τὸ δ' ἐκ λόγων C. S.
v. λοτ. κακίης] τῇ κακίῃ.
v. ὕδαμα) ὑδαμῶς M. F.
v. τοῖ. ἐν οἷς) ὧν. M. S. & κωλυόντων pro κωλυέτωσαν, Atticismus.

v. ἐμ. ἐμπρεβύμενος addunt M. R. καὶ θαρσυπρεβύσι κέρδεος ἐλευθέρου χάειν. pro ἐμπρεβυομένοις] ἐμπρεβυομένοις. S.
v. ἀπαγ. εἰ γὰρ, Cornar. & Zuinggerus μὴ δὴ, quidam delent γὰρ.
P.147. v. ἐκ. λόγοις] λόγιοι M. R. quædam legunt ἀναλόγως.
v. ἰδό. εἴδη] ἰδη. v. τος. αὐτῆς) αὐτῆς.
v. μετ. ταῦτα] Cornarius πάντα.
v. τεκ. μὴ] deletur M S. pro εἰδότως scribit εἰδέναι πᾶς, & δύναται delendo οὐ.
v. τος. ἔστιν οὐ] ἐστὶ μὲν οὐ. F. C.
v. αιτ. ὁμολογέεται) ὁμολογέεται.
v. ὁ. ἐπὶ μὴ, ἔπι μὴ M. pro ἀλλ' ὥστ. αὐ scribunt ἄλλως τε ἐπιτύχοιεν.
v. τῇ. ὑγιασθεῖσαι] ὑγιάσθησαν M. F.] ibidem τῆς τύχης ψιλὸν] τῆς τύχης δαψιλὸν F.
v. πρεψ. ὥστ] ἔτι F.
v. μη. περαιῦντις] περαιτεῖς F.
v. χρη. ἰητρῷ] ἰησῖοι F.
P.148. v. παροχῆ παραχῆ. M. R. V. ἀπαροχῆ.
v. μὲν. ὑγιαθέντας] ὑγιαθέντας, F. S.
v. ἢ. ἢ ἐπὶ ἐβλάβησαν] ἢ ὁ, ἢ τὸ βλάψαι ἐν τῷ βλαβῆναι M. R.
v. πη. δίψη] δίψῃ S. v. πτοι. ὑπὸ] ἐπὶ M. R.
P.149. v. δοι. ἀγνοίη) ἀγνοεῖ.
P.150. v. τω. ἀφρόνων) ἄφρονες M. Al. legunt & ἢ ὅτι ὑπολειπόμεναι.
v. λά. τὰ μὲν γὰρ περὶ τὰ ὄντα hæc desunt in M. R.
v. πλεῦ. οἰδαίνοντα] οἰδαίνουσιν.
v. καλ. ἀτύμφυτον] ξύμφυτον vitiosè legit Erotianus ex Foësio.
v. συ. ἀσθρήκοισι τοιαύτη additur à M.
v. τῇ. περιστεπαμένα] περιστεπαμένα.
v. οὐδ. ὑπόφορον] ὕπαφρον Erot. & κρύφαιον exponit, priùs legebatur ὕπαφρον. idem θαλάμας καταδύσεις exponit.
v. αὖ. διοιγομένων) διοιγομένων M. R.
P.151. v. οὐδ. pro ἢ scribunt M. δὴ.
v. τηκ. ὅσον ἄν τι τῶν νοσεόντων) ὅσαι τῶν νοσεόντων φύσιες M. R. V.
v. τη. μὴ πλείονος μὲν γὰρ] quædam exempl. legunt, ἢ οὐ μετ' ἐλάσσονος χρόνου ἐστὶ ἢ ἐν πίσιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρᾶται τι γνωσθῆναι.
v. τότ. διὰ τε τὴν τῶν καμνόντων ὀλιγωρίαν ἐπιπέμπονται γὰρ] V. M. cum Aldino sic legũt, διὰ τε τὴν τῶν καμνόντων ὀλιγωρίαν ἐπιτίθενται. pro ἐπιπέμπονται legit Zuinggerus ἀφανίζονται. Post ἐπιτίθενται inueni in M. R. οὐ pro γὰρ.
v. τοι F. ὅσαι] ὅσα M. R.
v. μὴ F. pro ἀεργοί, ἐνεργοί, & pro ἐνεργοί, ἀεργὸς M. R. alii ἐνεροί.
P.152. v. γὰρ. λαμπρότητα] λαμπρότητι, & λαμπρότητων M. R. etiam βραδύτητος, ῥεύματος Foës. in genitiuo animaduertit.
v. φι. εὕρηκεν] εὕρηκε ἢ ἦν M. R. At Vat. legit, ἀνάγκας εὕρηκεν, ἣ ἐστιν ἡ φύσις ἀζήμιος μιχθῆναι.
v. γων. καταμηνύσαιτις) καταμηνύσαιτις.

IN LIBRVM DE PRISCA MEDICINA.

Agit de artis Medicæ antiquitate, inuẽtione, certitudine, ac præstãtia; De victus ratione quædam tum in genere, tum in specie; de sorbitione, pane, ac vino; De qualitatibus primis, ac secundis; ac postremo de fluxionibus, humoribus & flatibus nonnulla. Hunc autem librum De prisca Medicina Erotianus tertiũ. εἰς τὸν περὶ τέχνης τεινόντων λόγων recenset.

P.153. v. ὁ. ἐς βραχὺ) ἐν βραχεῖ.
v. δαμ. ἀμφὶ τέχνης) αὐτῆς. M. R.
v. ῥόν. μὴ δ' ἐν αὐτῇ ἐσκέφθαι) μηδὲν αὐτῇ ἐσκέπτο & μηδὲν αὐτῇ εὕροιτο legunt, & ἀπεπτικωτέροισι pro ἀπεπτικωτέροισι.
v. παιτ. διακεῖται) διωκεῖται.
v. ρω. ἢ φύσις τι) erat φυσὸς τι.
v. μερα. ἔπορον) ὑδέπρεν, Cornarius & Caluus legisse videntur.
v. στ. ἢ κατ' ἀνα διαιτωμένοις ξυνέφερε) hanc lectionem sequitur Foës. M. R. sic habent, εἰ μὴ καὶ ἅμα διαιτωμένοις ξυνέφερε, & μὴ ὑπ' ἐπεχ πυτ' ὧν βελτίω. vitiosa sunt Aldina quæ scribunt, διαιτῶνται & ἢ εἰ μή.
P.154. v. πις π. οἱ ἀπὸ πυτίων τε) εἰ ἀπὸ πυτίων] ἀπὸ πυτίων γὰρ quædam.
v. ταλ. ἢ φερύξαντες) Gal. exposuit φρυξάντες. Zuinggerus φρυξαντες.
P.155 v. ταμ. ὅμοροι) ὅμοιοι. M.
v. τε. χρήσει) τεχνήσει M. B. alia τεχνήσει.
P.156. v. δυω. ἢ ἦσαν ὑγιαίνων) & οὐχ ἦσαν ὑγιαίνων τῶτο ποιοῦσιν πινοιτε sic legi vult Foës.
P.157. v. φέρ. ξυμβαίνει] ξυμφέρει. M. R.
v. τεε. ἀναπαύσιος) ἀναπαύσιως M. R. quæ Foësius sequutus est.
P.158. v. τῶν. ἀπολαύσιας) ἀπολύσιας, Foës. ex M. V. Quædam habent ἀπομυσίας. reperi in M. R. ἀπομυσίας.
P.159. v. ὀυρ. περιθῆναι) περιθῆναι, M. R. V.
v. αὐτ. ἐκ τῶν σώματος) ἐν τῷ σώματος.
v. πτι. δυναμίων) δυναμίων. exẽpl. Gorrh. Caluus.
v. ἀπλόοι) ἄπλεοι M. R. οὐκ ἰσχυροὶ legisse videtur Cornar. quẽ non probãt cæteri.
v. θεατ. θεραπεύοισι) θεραπευσι. M. R.
v. ἀλλαι ἀεαδοι) ἀεαῖοι legisse videtur Cor.
P.160. v τοῖ. εἰδέναι) δεῖσθαι priùs legebatur, sed non in M.
v. σῶ. ἢ ἄλλῳ) ἢ ἄλλῳ τῷ ἄλλῳ ὕπω M. R.
v. ἠδύ. ἰσχυρὰς) sic in M. R. sed in exempl. στερεὰς.
v. ὑπ. διαπαύσου) διαπαύσαιτο Gorrh. Cornar & V. M. παύσου pro διαπαύσου quæd M
v. ὁ πάσχουσι) οἱ ἀπέχουσι M. R. V. Cornar. non autem Foës.
v. διὰ ὕδωρ) ὕδωρ. M. R.
P.161. v. ρος. βοηθείας) βοηθείης, M. R.
v. ρερ. καύσοιτι τε) καύμασι τε.
v. μεγ. ἁπλῶς) deest in quibusdam exempl. Regiis & V.
v. κ. ἐξελκοῦται) sic R. M. & V. sed Ald. ἐξογκοῦται quod minus probat Foës.
v. φη. ἀποκαθίσαντας πικρισθέντα) ἀποκαθίσαται κρίθεντα R. M.
P.162 v. ρα. ἀποχυθῆ) ἀποκριθῆ Zuingger.
v. ἰώδεες) ἰώδης M. R.
v. λιτ. post ἅμα) addunt πάντα. M. R. V.
v. σω. πυτίων) τῶτο M. R.
P.163. v. σι. πυτέων) πυτέου M. R.
v. δε. συμπαραπτάξιες) συμπαράξιες M. R.
v. διὰ. μαία delent M. R. πεπηγότα) κεχηνότα, Cornarius legit.
P.164. v. ἀπ. περισυμμένας) ascribunt quædam M. περισπεπαμένας.
v. λεα. ἀναπαύσιας) ἀναπαύσιες M. R.
v. σε. πεχεάτα) πεχίατα M. R.
v. μαλ. ἐπάκτου) ἐπ' αὐτῇ, & ἐπιρρυεῖσα ὑγρότητος in plur. legunt.
v. σα. ἡ κοιλίη additur ἐν τῇ, & pro ὀξαγγίζοιτ' ἂν, ὀξαγγίζοι & ὀξαλίζοι habent, & ex quo ὀξαλοίζοιτο Galenum legisse & ὀκνείοιτο exposuisse suspicatus est Foës. pro τὴν ἴῃ habent M. R.
v ἀρ. πάντα) πάντη.
v. καὶ δ. ναρκας) ναρκας. M. R.
v. ὥστε. σιῶαι) τεῖῶαι.
v. ρωμ. οἷα) additur ἃ M. R.
v. αὔξ. ὁρμᾶ) ὁρμαὶ M. R.
v. ὅς. ἐκ ὑπεῖξαι ὑποδεῖξαι M. R.
v. ρώς. πλατέη] πλάτη M. R.
v. πκ. legitur sic in M. R. φύσις δὲ γλυκεῖα στερεή τε ἢ ὑγροτέρη.
P.165. ρεπ. ἀμήλας] ἀμιλας.

IN HIPPOCRATIS PRÆCEPTIONES.

Hippocratem iam ætate prouectum libellum hunc legitimum conſcripſiſſe Zuinggerus auguratur, quòd tum dictionum obſcuritate, tum ſententiarum breuitate ad artis dignitatem conſtituendam præcepta veluti oracula tradiderit; alia quidem generalia de artis ipſius adeptione & exercitatione, de Medico, ægro, & aſtantibus; alia verò particularia, paucis quibuſdam exemplis propoſitis de ægrotantium victu, ætate, vociferatione, exercitiis, morbo, & loco.

P. 165. v. ζῶτ. μὴ] ἢ, M. R.

v. ὁ ὁμοίως.] ex M. R. ſed ὁμοίως prius erat. ζῶπα prætermiſerunt M quædam.

v. ἀλλ. φύσιν.] addunt τὴν quædam M.

P. 166. v. πν. ἀναργίος] ἀργός. M. R.

v. δι. ἐπιχείρια] ἐπίχεα.

v. ὀκ. εἰς ζῶπα] εἰς ζωτὸ, vel εἰς αὐτὸ M. R.

ξυμπαλιθῶσαι] ξυμπαλιθῶσαι, Caluus & Cornarius ξυμπαλιθῶσαι.

v. λας. περιπλατίζει] περκαπίζει.

v. διν. περὶ] περὶ M. R.

v. βαλ. ξυμπαντι] κυλίδω παντὶ Mercurial.

v. πο. μὴ ξυνθέμενος ἢ] μὴ ξυνθέμενος δὲ legit Foëſius cum interpretibus.

v. πυτ. μεταβολῆς] μετὰ βολῆς Cornar. alij μετὰ βόλου legunt.

P. 167. v. ἐόν. ὀκποδὼς] ex M. R. reſtituimus pro ἢ & δὲ pro γ.

v. μὴ. ἢ σειῶν.] ὀκ σειῶν cum Cornario legit Foëſ. contra codicum fidem.

v. πρ. φθογγώδεα] φθεγγώδεα. Foëſius & M. R σφυγμώδεα legit Caluus, φθηρώδεα, Cornarius.

v. πων. περισημασίης] περὶ σημασίης Caluus M. R.

v. δυν. ὃν γὰρ κακοπαθίης παρεδρίη] Corn. & Foëſ. ſic legunt in cod. εἰ γὰρ &c. vel ἢ γὰρ &c.

v. λαί. λογισμὸς] συλλογισμός.

P. 168. v. ηγεύμεθα γὰρ ἀκρισίην] οὐκ ἀκρισίην, legit Cornarius, non M. R.

v. ἀπορ. οὐκ ἀλλοίων ſic Cornarius] οὐκ ἀλλοίην φύσιν M. omnia.

v. ἀς. φύσει περιπεποιημένη] Sic M. omnia quæ ſequimur, ſed Caluus & Cornar. περιπεποιημένην κίνησιν legunt.

v. π. ἔλλειμμα] ἔλειμμα M. R.

v. Ευχ. παρεόντων] ſic in M. R. In codice verò Foëſij παρεόντων.

v. φιλ. ἰσοειδυνδρίου] ἰσοειδυνδρα, M. R.

v. γίν. πάμμαχος] πρόμαχος M. R.

v. μεγ. ἀναγκαῖος] Sic M. ſed Caluus legit, ἀγώνιος.

v. σος φιλαλυτέων] φιλαλήθεον Mercur. φυλαλητέων aut φιλαλήτων legiſſe videtur Cornar. Caluus verò φιλαλήθη, aut φιλαληθικόν.

v. ὀκ. περιπὴ] πυείην M. R. διαζηλευσάμενον, ξυνθροισμένων] Sic cum Zuinggero & Foëſio legimus, licèt quædam M. non regia legant διαζηλευσάμενον, & ξυνθροισμένον.

v. παρ. βοηθείην] Sic Foëſius ex Hipp. legi vult. non βοάθειν.

v. λογ. ἀτρεμεότητα] ἀτρεμεότητι legunt multi codices Mercur. ἀτρεμεώτατον M. R quædam ἀτρεμεώτατα, quædam ἀτρεμέοντι.

v. ποι. ξυνεσταλμένης] συνεσταλμένης M. R.

P. 169. v. μαί. ἄκεσιν] M. R. ſic. At pro ἀκέεσιν, ex Foëſio.

v. μὴ. λελεγμένη] λελογισμένη ex Mercur.

IN GALENI LIBRVM DE CONSTITVTIONE ARTIS ad Patrophilum.

Hunc librum eſſe Galeni tria produnt, τάξις, λέξις, & authoritas. Analytico nanque vtitur ordine, cuius poſt Ariſtotelem à ſolo Galeno exemplum hîc habemus. Dictionis character ſiue ſtylus Galeno proprius percipitur. Authoritas multiplex à Galeno prolata Galenum libri huius authorem arguit. Hic itaque libellus De conſtitutione artis inſcriptus, vniuerſam medendi artem analytico ſiue reſolutiuo ordine traditam complectitur, quo ante Galeni tempora in artis medicæ proœmio vſum fuiſſe neminem ipſe Galenus teſtatur. Hîc notandum duos libros Galenum conſcripſiſſe de conſtitutione omnium artium, quibus temporum iniuria nobis ereptis, hunc tertium ſuperſtitem exempli cauſa ſubiunxiſſe, vt quæ illic in genere dicta erant, hîc in ſpecie declararet. Animaduertas autem conferáſque velim verſionem huius libri Latinam, quam Græco textui conſonam à me traditam fuiſſe comperies, melioribus omnibus à Nicolao Rhegino Calabro, Iano Antoniaco, victore Trincauelio & Andernaco interpretibus, priùs deſumptis.

P. 178. v. πρό. οὐκ ἀπαιτεῖ] οὐκ additum eſt ex Baſ. marginis notis.

P. 189. ἢ ἕκαστον) ἑαυτὸν in marg. cod. Baſ.

P. 192. v. των. ἰσχὺ) τὴν μὲν οὖν ῥώμην, in marg. cod. Baſ.

P. 193. v. πῶς. ἐν τούτῳ) τὸ in marg. cod. Baſ.

P. 195. v. μης διαφθείρεται) διαφορεῖται.

v. ποτ. φρουρουμένου) ὁπότερον φρουρουμένου, in marg. cod. Baſ.

IN ARTEM MEDICAM GALENI.

Hunc eſſe Galeni librum tum ordo, artificioſa videlicet diſpoſitio Galeno propria, tum materia, quæ hic tractatur Galenicis dogmatibus conſentanea diuulgat. Quum autem ordo, quo hic vtitur Galenus definitiuus breuitatem poſtulet, non potuit Aſiaticum ſuum characterem ſequi. Titulus libri ἰατρικὴ τέχνη exiſtit, quem μικροτέχνην ſeu artem paruam Arabes vocitarunt, hîc autem vniuerſam artem Medicam per concluſiones edocet Galenus. Libri interpretes plurimi fuerunt, quorũ clariſſimi iudicantur Nicolaus Leonicenus, Auega, Ακακia inſignis Medicus Pariſienſis, vnde præſtantiora interpretamenta mutuati ſumus. Aduerte textum huius libri cum manuſcriptis codicibus collatum emendatum fuiſſe.

P. 196. v. ἀλ. ὁριστικῆς) ὁρικῆς R. M. vtrũque dicitur ὁρικὸς, ὁριστικὸς finitiuus, definitiuus.

IN DEFINITIONES MEDICAS.

Aſcriptum Galeno hunc librum definitionum medicarum multi augurantur, dignúmque tanto authore quęcunque in eo medica definiuntur declarant. Libri interpretes duo inſignes habentur Ianus Philologus, & Bartholomæus Syluanus Salonenſis, quorum Latina interpretatio quum Græcam ſeriem excederet, ad manuſcriptos codices regios confugimus locupletiores à nobis compertos, ex quibus accuratè collatis, hunc tandem libellum auctiorem & ornatiorem Philiatro perutilem collegimus, Gręcè Latinéque cũ diſtinctis interrogandi notis nunc primùm edidimus.

IN GALENI LIBRVM DE PARTIBVS ARTIS MEDICÆ.

An hic liber Galeni ſit, quidam in dubium reuocant; plerique tamen ex concluſa in eo Medica doctrina Galeno digniſſimum, imò legitimum Galeni fœtum de partibus artis Medicæ librum eſſe cõiiciunt. Grȩcus hic deeſt contextus: quem ſi ab Italia viri humana pietate ducti ad nos miſerint, eum nos in lucem prodituros pollicemur.

IN GALENI LIBRVM DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR.

Hunc librum ad eos qui in artem Medicam introducuntur ſcriptum, legitimũ Galeni fœtum eſſe nemo non concedit; quòd eum ſibi proprium in plerіſque commentariis Galenus commemoret; quod orationis ſeries Galeno conſueta oculis obuerſetur, quodque contexta in eo materia nuſquam à Galeno diſcrepet. Libri interpretes ſunt Nicolaus Rheginus cum doctiſſimis Ioannis Alexandrini commentariis; Georgius Valla Placentinus qui ſatis ad litterã interpretatus eſt; Horatius Limanus; Auguſtinus Riccus; Andernacus, cuius interpretationem à ſapientiſſimo Prateolo ac noſtro ſtudio emẽdatiorem redditam cæteris prætulimus.

IN LIBRVM GALENI DE OPTIMA SECTA AD Thraſybulum.

Hunc librum De optima ſecta ad Thraſybulum inſcriptum, Galeni proprium eſſe omnes concedunt, licet inter proprios Galeni libros numeratus non reperiatur. In eo quæ & quot ſint Medicorum ſectæ, earũ differentię, ac diuerſa theoremata, ac dogmata edocentur, vnde ſectarum optima Rationalis iudicatur. Libri interpretes ſunt Nicolaus Rheginus Calaber; Iunius Paulus Craſſus Pataninus à Ricco emendatus, & Andernacus cuius totam verſionem paulò emendatiorem edidimus.

P. 300. v. αὐτῷ in marg. Baſ. cod. ἑαυτῷ. Ac pro ἐξ αὐτῷ) ἐξ ἑαυτῷ.

v. τομ. ſcribitur in marg. Baſ. cod. ὅτι ante ἀρχὴ.

P. 301. v. ἐπι. πεπλάσμα) πρόσρημα priùs ſcriptum erat.

P. 302. v. αὐτῶ. ῥημάτων) θεωρημάτων in margine.

P. 307. v. ἐπὶ. πῶ) πόνοι.

P. 333. v. ἐπὶ. συνεργούσης) συνεργίας οὔσης.

IN FRAGMENTVM GALENO ASCRIPTVM SEV SERMONEM aduerſus Empiricos Medicos.

Hoc fragmentum aduerſus Empiricos Medicos ſcriptum & Galeno aſcriptũ mendoſum eſt; idq; fortaſſis reſiduum aliquod ſegmentum trium commentariorum quos Galenus conſcripſit de Empiricorum controuerſiis, aut eorum trium quos contra obiecta ad controuerſias Empiricorum & Theodæ capita conſtruxit; conſtruxit quoque de Empirica ſecta commentarios ſeptem, qui omnes nobis deſunt. Hoc duntaxat fragmentum ſupereſt, cuius interpretatio Latina ab Auguſtino Gadaldino Mutinenſi Medico data eſt, Græca verò nondum ſuppetit.

IN GALENI LIBRVM DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA.

Hic liber numeratur inter proprios Galeni libros eo titulo ὑποτυπώσεις Ἐμπειρικαὶ, hoc eſt, deſcriptiones empiricæ, informationes, ſeu vt vulgus explicat, ſubfiguratio Empirica, non autem deformatio vt imperitè Tarinus interpretatus eſt; in eo enim libello Empiricæ ſectæ doctrina ac eius dogmata ceu figuris delineata demonſtrantur. Latinè duntaxat ſuppetit, cuius interpretes ſunt Dominicus Caſtellus, Nicolaus Rheginus Calaber, & incertus author alter, à quo interpretationem mutuati ſumus.

IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE MEDICO.

Hic libellus etſi ab Erotiano in proœmio inter cætera Hippocratis ſcripta non recenſetur, neque à Galeno citatur, genuinus tamen Hippocratis fœtus ab omnibus receptus eſt, Regiiſque codicibus manu ſcriptis comprobatus, qui ad Medici dignitatem potiſſimum ſpectat, ideóque inter Iſagogica ac τεχνικὰ reponendus. Hoc enim Medici authoritatem tuendam ſuſcipit Hippocrates, qua maximè ægrotis præſit ac præſcribat. Quid autem edoceat liber, docet argumentum, & quæ capita ipſum diuidunt. Libri interpretes ſunt Cornarius, Heurnius, Zuinggerus, Gorrhæus, Foëſius. Emendatiorem interpretationem Latinam dictioni ac menti Hippocraticæ conſonam edidimus, quam philiatros comprobabit.

P. 348. v. ἰητ. ὁρῆν εὐχεῶς] ὁρῆν ὡς εὐχεῶς.
v. καλ. φιλάνθρωποι] & ἐπιεικέα addit F.
v. λῶς. καθαρέειν, vel καθαρεύειν] ſic reſtituit Mercurialis, quem approbat Foëſius, ἔπειτα τὰ περὶ αὐτὸν καθαρῶς ἔχειν ἐσθῆτι χρηστῇ.
v. τεῖτ. σκοπεῖν] σκοπεῖν, legi mauult Foëſius.
P. 349. v. τὸν διεσπουδασμένον] τὸ διεσπουδασμένον, eligit Foëſius.
v. ἐς. περιχαγνισμένον] περιηγημένον. F.
P. 350. v. τοι. οἷόν τε] οἷόν τι legit Foëſius cum Gorrhæo. τῆς σαρκὸς] διὰ σαρκός.
v. χύς. αἰτιαταῦσθαι] αἰτιᾶσθαι. S.
v. μῶ. ὑπολείπεσθαι] ὑπολείπεται S. ἐφεσῶσι] ἀφεσῶσι, S.

v. βαλλ. κατακρέειν] κατακρούσης S.
v. δὴ δοκεῖ] διὸ δοκεῖ. S.
P. 351. v. σικ. κίνησις] ξύμφυσις Zuingg.
v. κοιναὶ] κεναὶ Zuingg.
v. διῶ. φυλάσσειν] φλάσσειν legit Cornarius ex Foëſio.
v. πλαι. ἐπεὶ] ἐπὶ Zuingg. ἰητρικῶ] ἰητρεῖον. Zuingg.

IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE DECENTI AVT DECORO HABITV.

Quid complectatur liber, id eius argumentum ampliſſimè explicat. Hunc autem libellum Hippocratis genuinum eſſe nemo reluctatur, quanquã ab Erotiano ſubticetur. Is autem ad Medicinę dignitatẽ tuendã & Medici authoritatẽ ſpectat, qui ab omnibus inter artis prolegomena; vt à nobis inter εἰσαγωγικὰ adſcribitur, iſtáq; περὶ εὐσχημοσύνης inſcriptione proponitur, qua animi habitus eáq; morũ moderatio ab Hippocrate explicatur, quam poſſit Medicus velut ſibi impoſitam perſonam ſuſtinere, eáque velut caduceo ornatus per ora hominum & ægrorum tricliuia obambulare, dignitatémque ſuam cum decoro tueri. Libri interpretes Cornarius, Heurnius, Zuinggerus, Foeſius, quorũ interpretationibus noſtra ſucceſſit.

P. 352. v. ἐπρ. τέχνην δὲ πρὸς] τέχνην δὲ τὴν πρὸς F.
v. πρὸς ἐφελκύσαι τι] τι legunt M. R. quæ ſequutus eſt Cornarius τι S. ἐφελκύσαι & ἑαυτῆ.
v. φθ. ὅπ. ἀρχὴν] ἀρχὴν quod prius.
v. γὴν. οὐδὲ μὴν] οὐδὲ μὴν.
v. πεπιεσμένην] πεπιεσμένη Cornarius & Zuinggerus, μὴ τι] μὴ τι quædam exemplaria habent.
v. μεντ. αὐτὰ εἰσι] αὐτὰ εἰσι. S.
v. πχ. δημευταί] δημεύεται Foëſ. Zuingger. quædam M. δεδημεύεται.
v. δι. ἰδιῶται] ἰδιῶται legit Cornarius.
v. δι' εὐπορίην] δι' εὐπορίην. legit Martinus. δι' εὐπορίῳ, vel potius εὐπορίη.
v. γδ. φθονητοὶ καὶ μισητοὶ] φθονητοὶ καὶ μισητοὶ quædam exempl.
v. κτί. τὴν δὲ ἐναντίην, χειρώδεϛ σκοπέειν, ὅς οὐ διδακτὴ κατασκευὴ, Ex M. S S. leg. τοῖς δὲ ἐναντίοις χειρώδεϛ. σκοπέειν δὲ ὡς εἰς. At F. cod. his verbis, τὴν δὲ ἐναντίην τι ἐσάλλεται κως ſuperſcriptum habet.
v. δλκ. εἴ τι] εἴπ. S.
v. τας. εὔκρητοι] εὔκριτοι. S.
P. 353. v. πκοι. ὑπομνηστικοὶ] ex M. S. & καιρεοῦ pro καιρὸν.
v. πρὸς καὶ τὴν] πρὸς M. R.
v. πρὸς τὸ ὑπόδεχθεῖ] πρὸς τοῦτο δέχθεῖ S.
v. περιγ. ἐς δεῖξιν] ἐς ἔνδειξιν M. R. τι] τι.
v. φύσιος λόγισι] ποῖσι λόγισι M. R.
v. φύσι, περιπλανῶσαν] περιπλανῶσαν. Cornar. Zuingger. M. S.
v. τὴν. καλὸν γὰρ καλὸς γὰρ, M. S.
v. σφίοι. poſt γὰρ additum eſt καὶ in M. R. pro αἰτίην μὲν αἰτίη legebatur.
v. σιν. γνῶσις. τῆς δ' ὁ χρόνος ex M. leg. S. γνώσιος τῆς δ' ὅτε χρόνος. ὡς ἐστιν] ὡς οἱ ἐστι.
v. δ' ὁ. εὐωδία.] quædam εὐαδία, quædam εὐανδία legunt vitioſè. καὶ legitur in marg.
v. κλω. πολλὴ γὰρ, ſic legunt omnia exemplar. & Caluus. οὐ πολλὴ, legit Foëſius cum cæteris & M. S.
v. τῆς. καθαρσίων ἀπεμπόλησις] καθαρσίης ἀπεμπόλησις, ex M. S.
v. σις. ἀδεισιδαιμονίη] δεισιδαιμονίη, Caluus legiſſe videtur.
v. γνῶ. καὶ ὡς οἰκείως τι] καὶ ὥς τι legunt exempl. quædam. Regia verò M. καὶ ὡς καὶ ὄκος τι locus ſubobſcurus ac ſuſpectus, ὡς καὶ ὁμοίως S. Aldina verò exemp. καὶ ὡς καὶ ὀκοίως.
v. μάλ. ἐν τούτῳ αὐτῇ] ſic exempl. omnia, ſed αὐτῷ aut αὐτοῖς legit Foëſius cum omnibus interpretibus.
P. 354. v. λις. φαίνονται] φαίνονται M. R. ſed vitioſè legi dicit Foëſius.
v. πολ. λεχθησόμενον] λυσιτελούμενον M. R. alia λεχθημονευόμενον, vt annotauit Foëſius.
v. μίξ. ἐς πρόσκλησιν] πρόσκλησιν, M. R.
v. καίζι. κατὰ φαντασίης M. S. μετὰ φαντασίης.
v. εἰς. χρέους.] χρέως M. R.
v. εἰ. αἰεὶ δὴ] δεῖ ex M. S.
v. ἐς. ἐγκαταπιπλήσιος.] ἐγκαταπιπλήσιος, ἐγκατακλύσιος, S.
v. καὶ ὁ ἐξῆς] ἐξεῖς M. S. fortè ὀξύ.
v. τα. ἐπιδημίας.] ἀποδημίας, mauult legi Foëſius.
v. εὐχρεστάτη] εὐαρεστάτη M. R. & Caluus, & M. S.
v. ἰη. ποιητέων] ποτέων, M. S. & F.
v. λος. προκατασκευάσθω] προσκατασκευάσθω, M. S. velut leg. Aldin.
v. ὁ χρὴ ποιέειν] ὅ, τι ex M. S. & ibidem, πρὶν ἐσελθεῖν, πρὶν ἢ ἐσελθεῖν, Vatic. M.
v. κατ. ἀδιακρίτως] ἀκρίτως, quædam exempl.
v. λεί. ἀποπτώματα] ἀποπτώματα quædam M.
P. 355. v. κλ. ἀμαρτίας] ἐμπειρίας pro ἀμαρτίας habent exempl. quædam.
v. πτ. λαμβάνοντες] οὐ λαμβάνοντες, Caluus & Cornarius legiſſe videntur. μὴ λαμβάνοντες legi vult Ioannes Martinus Doctor Pariſienſ. Nam increpat ægros qui medicatas quas oderunt potiones non acceperunt, & mortui ſunt.
v. τὴν, ἐς θρόνους] ἐς πόνους M. R. quædam εὔπνους, legerunt.
v. ἐπ. χειροτέρην] χειροτέρην, M R.
v. ὑπ. ὥδε] ἀδε etiam quædam.
v. κρί. ἐνδεῶσι] ἐνδέουσι quædam exemp. quæ Cornarius ſequutus eſt.
v. ὑπoδέξιος] ἐπιδέξιος M. quædam.
v. παρ' τ. ἑτέρην] ἑκατέρην.

IN GALENI LIBRVM QVOD OPTIMVS MEDICVS SIT QVOQVE Philoſophus.

Qui ad ſuperiores Medicorum gradus promoueri deſiderat, hunc libellum Galeni genuinum adeat, & conciſa eius præcepta ſcrutetur ſectetúrque; Is certè Aſtronomiam, Geometriam, Phyſicam, Ethicam, Logicam, vniuerſam demum Philoſophiam ac medendi artem ſtudiis ac lucubrationibus aſſequutus, Hippocratica laurea coronabitur. Libri interpretes ſunt Ludouicus Belliſarius Medicus Mutinenſis; & Eraſmus doctiſſimus; Riccus emendatiorem dedit interpretationem; cęteris verò præſentem non deteriorem comperies.

P. 357. v. τιμ. εὑρημένα] εἰρημένα prius.

IN ASCRIPTAM GALENO INTRODVCTIONEM SEV IN LIBRVM qui inſcribitur, Medicus.

Liber hic εἰσαγωγὴ ἢ ἰατρὸς inſcribitur, ac ita inſcriptus in octo manuſcriptis Regiis codicibus comperitur, quibuſcum contextus libri collatus eſt. An verò

Galeni liber ſit proprius, non creditur, imò Herodoti potius; vide in ſecunda Sectione ſexti Epidemiorum, Comment. 42. vbi citatur liber Herodoti, qui inſcriptus eſt, Medicus. Sed Galeno aſcribitur liber hic qui conciſa vniuerſæ Medicinæ præcepta complectitur quibus Philiatri in artem Medicam introducuntur, propterea philiatro liber hic prælegendus, vnde inter εἰσαγωγικὰ reponitur. Libri interpres Ioãnes Andernacus, emendator Bartholomæus Syluanus. An hæc emendatior ſit, quiſque iudicat.

P. 361. v. περ. συνηθριάζεσθαι] συνεθριάζεσθαι, ex Cod. Baſ.

v. κατ. περὶ τοῦτο] περὶ τοῦτο M. R.

v. πος. χαρακτηρίζοντα] ex M. R. at in cod. Baſil. χαρακτηριζόμενα.

v. καὶ Ιππ. ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰατρικῇ λόγου l. de locis in hom.

v. λογ. πτηρηκῦα] πτηρημένα, M. R.

P. 362. v. παλαιοτάτοις] παλαιοτέροις M. R.

v. μαλ. δημητρείων] ὀσπρίων, Cod. Baſ. ſed vetus codex & Interpres δημητρείων, *Cerealium*.

v. ἐπι. σώματος.] addunt M. R. ἢ ἐρειδεσθαι φασιν.

v. διαι. ἐπιζητεῖ] ἐπιζητεῖ. M. R.

P. 363. v. μὴ π. τοῖς λογικοῖς] τοῖς λογικοῖς M. R.

v. ἀρκτ. ὡς] εἰς M. R.

v. Γρου. poſt ἐκαλεῖτο additur in M. R. Ἀθηναῖος Ἀτταλεὺς τῆς Παμφυλίας.

v. Καὶ. ἀποτεμνόμενος] ἀποτεμνόμενος M. R.

v. ξαι. ἐκλεκτοὶ] fortaſſis Εκλεκτικοὶ Philoſophi quidam ita dicti quod Philoſophiam Εκλεκτικὴν ſectarentur qui ſatis à Galeno explicantur. Satius itaque eſt Eclecticos quàm delectos interpretari; & Epiſyntheticos quàm adiunctos.

v. In fine capitis 4. notandum eſt hic deeſſe caput, cuius hoc eſt argumentum, Quæ propria ſint Medicinæ.

P. 364. v. ἃ παραλαμβάνει] ἃ παραλαμβάνει, M. R.

v. τοῦ. ἀπὸ] ἐκ M. R.

v. οὐ γὰρ ἐφίεται τοῦτο ἄλλο τι ἐστι περὶ ταύτην] οὐ γὰρ ἐφίεται τούτου, ἀλλ' ὅ τι ἐστι περὶ ταύτην, Cod. Baſ. in marg. ἐφίετο pro ἐφίεται.

v. περὶ. ἰατρικὴ, &c. hæc definitio depropta eſt ex l. de flatibus in principio.

P. 366. ἱεσ. προηγουμένων) αἰτίου additur ex M. R.

P. 368. in fine capitis 9. notat codex M. S. caput vnum hîc deſiderari, cuius argumentum eſt, De naturalibus functionibus.

v. ὑπελάβετο] ὑπέβαλον, M. R. ὑπέβαλλετο.

v. ἐχο. περὶ Ερασίστρατον] ἀπ' Ερασιστράτου, M. R.

P. 369. v. μακ. καθ' ἃ γὰρ] καθάπερ. M. R.

v. αὐτὸ] αὐτὸν in marg.

v. ἀκρονυχῶς) ἀκροθιγῶς, M. R.

v. καθ. πρὸς) πρὸ. M. R.

v. διορ. ἐκπεσουσῶν) additur ex M. R. ἢ ὃ.

P. 370. v. κατακλεῖδες) κάτω κλεῖδες.

v. δε. ἐπαινετικὸς] ἐπαινετὸς M. R. ac bene.

v. ὑπὸ. ἦτρον.) ἦτρον Attici dicunt; ſumen, venter ab vmbilico ad pubem; imus venter. An ἤτριον potius quàm ἦτρον.

v. περι. διαθέσεως) θέσεως.

v. aliæ venas habeant, & arterias & neruos per quæ & conſpiratio & confluxio omnium, & omnia fiunt, ex Græcis antiquis adduntur.

P. 372. περι. ὑπὸ τῷ δέρματι) ὑπὸ τὸ δέρμα M. R.

v. τοῦ. ὁ δὲ ὀφθαλμὸς) ante ſcribitur titulus, in M. R. περὶ ὀφθαλμοῦ.

P. 373. μαλ. καταδοχαὶ) διαδοχαὶ, M. R.

P. 376. v. γόν. ἄκρον] ἄρθρον, M. R.

v. κατα. περόνη) πτέρνη, M. R.

P. 377. v. σώμ. συνθέσεως) διαπλάσεως, M. R.

v. τομ. καὶ ἐνδείας) καὶ ἐξ ἐνδείας, M. R.

P. 378. v. ἰσχ. poſt ἀτονίας additur ex M. R. περὶ πυρετῶν.

v. Καὶ μ. παρὰ) περὶ M. R.

v. διάτ. ἐπιβροχαῖς) ἐμβροχαῖς, M. R.

P. 379. v. χειρ. ἐπιθέσεσιν) ἐπιθέμασιν, M. R.

v. μάλ. ὑπὸ φλεβοτομίας, ſic ex M. R.

P. 381. v. ἐπιθ. θερμοῖς.) hæc verba in M. R. reperiuntur, χειρουργία ἐστιν ἄφσις ἐμμέθοδος τοῦ ἰδίως λεγομένου ἀλλοτρίου, διὰ τομῶν τε καὶ καταρτισμῶν, μετὰ τῆς τῶν τραυμάτων καὶ ἑλκῶν θεραπείας, ἐπ' ἀνθρώπου σώματι παραλαμβανομένη. Sed ſuo ordine c. 19. explicatur.

v. ἀκα. περὶ) ἐπὶ M. R.

P. 382. v. πρ. διαφορὰ) διαφθορὰ M. R. *corruptio*.

P. 384. v. στ. Βιοτίνου.) Βυστινοῦ.

P. 386. v. ἀλεαινόντων tepentium, recalefacientium, diffundentium) λεαινόντων fortaſſis, mitigantium vt fert interpres.

v. φαι. ὁμοιότητος) ὁμοιότητος M. R.

v. τινὲς, huius textus lineas 12. ex M. R. reſtituimus.

P. 387. v. πος. ἡλκωμένου) ἑλκουμένου M. R.

v. ΚΕΦ. ΙΔ. hoc caput integrum ex manuſcripto Regio deſcriptum Græcè primum edidimus ac Latinè dedimus.

P. 388. v. τὸ μέν. τὸ δέ.) τὰ μὲν, τὰ δέ. M. R. ſic & in aliis, τὸ δέ. τὸ δέ. τὸ δέ. τὸ δέ. τὸ δέ.) τὰ δέ. τὰ δέ. τὰ δέ. τὰ δέ. τὰ δέ. cui annuunt interpretes.

P. 385. v. πνι.) πνιγμοὶ, M. R.

v. μάχ. μακροτέροις) μικροτέροις M.

v. παρ. ἐκ τοῦ) διὰ τό.

v. Ελαίου) οἰνελαίου, ſed vitioſè.

v. ἐλε. αἴτιον.) αἴτια.

v. μέλ. βλεννώδης) βλενώδης.

P. 390. v. λακ. ἀγχούσατι.) νεοσύστατα, p. 391.

v. μέσ. στομάχου.

P. 393 v. ῥόν. ὑπερσάρκωσιν) ὑπερσάρκωμα.

v. Ριγ. θέρμανθες) τέρμινθος. fortaſſis, τέρμινθος, tumor præter naturã nigricãs in tibiis.

P. 394. v. ἦπ. ξύσις) ξύρησις vel ξυσμός.

P. 391. v. ἐὰν ἀγκύλωσις) explicatur aliter à Gorrhæo, articuli contractio; adeo vt alia ſit ἀγκύλωσις oculi, alia articuli.

P. 3. v. λόγ. τοῦ μὴ l. μὴ τοῦ.

P. 4. v. σε. l. ἐσπουδακέναι.

v. δεπ. ἐν τῷ αὐτῷ.

v. ὑπο. τῆς τύχης. pro πάλιν οἱ l. παλαιοί.

P. 5 v. κοσ. l. κοινῷ τῷ, communi.

P. 9. v. οὐκ. l. ὑμᾶς.

v. τι σκοπούμενον l. σκοπούμενον.

P. 17. v. ἐχ. pro ἔτι l. αὐτοί.

P. 18. v. δεῖ. l. ἐνοδῶν.

P. 30. v. χρ. l. σώμασι, forſan.

v. φος. pro σπερματικοῖς l. σωματικοῖς.

P. 34. v. Παρμενίδ. ἐπ. l. πρός.

P. 63. v. vidẽ. l. pro doctrinas, differẽtiæ.

v. ſpect. pro doctrina, l. differentia.

v. tur. pro doctrinæ, l. differentiæ.

P. 76. v. ἐπ. προεστοικέναι l. προεστηκέναι.

P. 89. v. Εγκεχαλίνωνται.) Εγχαλίνωται, ſcribit Steph.

P. 158. v. Επὶ, pro κενὸν l. καινὸν, & pro communi l. noua, licet aliter alij explicent, ſcribántque.

P. 364. ars doctrina l. differentia.

MENDA GRÆCA AC LATINA EMENDATA.

Pag. 4. v. bè l. cæco.
v. čœcæ l. cæcæ.
v. rar. l. firmiſſimum.
p. 5. v. que, pepercerunt.
v. bet, l. auguror.
p. 6. v. gli. l. negligant.
p. 9. v. tax. dele exercitium.
p. 11. v. ris. obuenientibus *adde* denudata.
p. 12. v. ſuum. l. cœno.
p. 15. v. oo. l. comparare.
p. 18. v. opor. l. oporteat.
v. ea. l. deceat.
p. 21. v. top. l. multope.
p. 24. v. quid. l. aliqua in.
p. 32. v. dem. l. ingenitum.
p. 34. v. ſenſ. l. opificis.
p. 39. v. tuta, l. officitur.
p. 42. v. Emp. l. hyemem.
p. 43. v. dum, definiuit.
titulo. pro doctrina l. Philoſophica.
p. 44. v. re l. innatare.
p. 46. v. app. l. ab oculo.
p. 48. v. ani. l. hinnitus.
p. 55. v. fraud. l. fraudatus editur.
p. 58. v. Æthiopum. l.
p. 59. v. lib. l. quem.
p. 61. v. plex l. ſimilis.
v. de. l. differentia.
p. 63. v. cula. quadrangula.
p. 68. v. dum l. alterum.
p. 69. v. Et l. figura.
p. 70. v. vol. Ex.
v. ſub. l. ſub cælo.
p. 81. v. Αἰτω. l. erecta.
p. 82. αἰθ. αἰθόλικες.
v. αἱματοφλοιζοι σάσεις.
~~p. 85. v. αὐξυτ. l. αὐξοῦντος~~
p. 87. v qui nut. l dormitant.
v. Βα. l. βατράχου.
p. 89. v. ἐκχυ l. ἐγλβυκισμένος
v. ἔλαια, l. ἔλεια.
p. 92. v. ipſi l. Zeno, non Ieno.
p. 97. v. μιω. l. μνίειν.
v. gui l. nauſeam.
v. Ξηρ. l. gangrenæ.
p. 98. v. ὀλεp l. Sepiarum.
p. 99. v. cunt. l. maximè.
p. 102. v. Στι. l. Στηθοειδεῖ.
p. 104. v. πυρεμμαίνει. l.
p. 105. v. ὑπωύδρ.
v. φιλιτ. l. apatinen.
p. 108. Αγλαΐζεται. l.
p. 109. v. bras l. puſtulas.
p. 111. v. eod. l. Hipponax.
p. 115. v. Βδελλάζεται.
p. 120. v. gan. l. expurgandi.
p. 123. Κυγ. l. Κιγκλισμός
p. 128. v. οἶνον. l. vinū vinoſum.
p. 130. v. περονα. l. terebrare.
p. 134. v. ci. l. faſcias
p. 137. v. φλεδ. l. φλεδονώδεα] φλεδονώδη.
p. 138. v. prim. l. Epidemiorum vel epidemion.
p. 139. v. χυτλάζεται l.
p. 141. v. διφροφορδυμένοις l.
p. 145. v. fib. l. comparare.
p. 148. v. neq. l. læſerunt.
p. 155. v. De. l. De victus.

v. ~~ſi~~ pro Quia neque, l. Quicunque.
v. edul. pro hinc l. huic.
p. 156. v. verò. l. paucis.
p. 173. v. fun l. cognoſcere.
p. 179. &. l. frigus.
p. 182. v. contr. l. quibuſdam.
p. 184. v. ra. l. videbuntur.
p. 123. v. flammationes, eryſipelata.
p. 229. v. poris l continetur.
p. 232. v. hab. l. adeptionis.
p. 256. v. quæ. l. cæterum.
p. 262. v. Phagedæna l.
p. 275. v. 431. l. Enteroepiplocele.
p. 279. v. Tula l. hirudine.
p. 281. v. Quid Ent. fanatica.
p. 292. v. ab. in apparentibus.
v. aux. l. inuentione.
p. 293. v. diſcedendi.
p. 295. v. eti. l. pars.
p. 299. v. bet. l. propoſitis vel ſuppoſitis principiis.
p. 303. v. cile. l. non inutile.
p. 304. v. rum. l. indicari.
p. 308. v. dam. l. procedente.
p. 311. v. gul. l. interim.
p. 316. v. ſymptomata oſt. l. vtile.
p. 317. v. aliquam l.
p. 322. v. dium. l. ſymptomata non ſint.
p. 325. v. hum. l. tumorem.
p. 338. v. ſuper ſi.
p. 339. v. mir. l. praua.
+ v. μου. l. iccirco vel idcirco.
p. 340. v. mo. l. diſciplinæ.
p. 345 v. rit. pro ſeſe l. eſſe.
p. 347. v. de l. oratione.
p. 349. v. in. l. Idoneus.
p. 352. v. par. l. curioſitas, non carnoſitas.
p. 353. v. ni. l. ad.
p. 355. v. quid. l. tenebroſis locis.
p. 361. v. Hipp. l. Medicæ.
p. 370. v. ſunt. l. peritonæo.
p. 377. v. trit. l. auctio.
v. res. Animales.
p. 380 v. quæ. l. diſponuntur.
p. 387. v. ſampſuchus.
p. 388. v. imb. l. inflationem, non inflammationem.
v. morb. l. puſtulas.
p. 391. v. mal. l ancyloſin.
p. 392. v. ſtim. l. fit tum hebetior, tum rugoſior.
+ p. 395. v. au. l. connatas vel potius concretas.
v. mus. l perducuntur.
v. tes. l. circa pro ciaca.

P. 5. v. Θε. l. ὅσις.
p. 6. v. τι l. ὑδρβυοιδμοι.
p. 7. v. παρ' poſt κίδνηλα, adde ὅτι καλῶς εἴρηται.
p. 8. v. πεέφ. l. πήχεις γδ.
p. 11. v. σὐδ. poſt πέλας adde Σπαί.
p. 12. v. αἰ l. νόσου.
p. 14. v. λιπ. l. λοιπόν.

p. 23. v. δὲ l. Εραπικῆς.
p. 32. v. πν. l. μόρια.
p. 35. v. γορδυ. l. αρκτικον.
p. 36. v. τῇ. l. πλανήτας.
p. 37. v. τὴν pro τῶν l. τῶ.
v. ὄνο. l. εἰδώλου.
+p. 39. v. σαν. l. διά τῶ.
p. 40. v. λει. l. παρὰ pro περί.
p. 42. v. τῶν l. ὁρωμένων.
v. λαγας l. ἐπωνυμίας.
p. 44. v. ἀφ. l ἰσορρυπίας.
v. τῶν l. τῆς ἡλιακῆς.
v. ἐπὶ l. δινηθῆσαι.
p. 45. v. τόη. l. εἰδώλων.
v. γίνε. l. ἁρμόζοντος.
p. 46. v. πῶς. dele διὰ κατάθεσιν & lege ὁ ἐνδιάθετος, vel κατ' ἐνδιάθεσιν.
v. Χρύσιππος l.
p. 48. v. περὶ l. περὶς] l. διακρίνεσθαι.
v. τιτ. dele in fine διά.
v. ἀπὸ. l. διαχεῖσθαι.
v. δεῖ. dele οὖν l. γδ.
v. Ei l. ἠχὼ γίνεται.
p. 49. v. ὤτων l. ἄτων.
p. 50. v. ταῖς l. σικύαις.
p. 54. v. τοῦτ' l. περιγίνεσθαι.
p. 55. v. μδν l. οἰκειότερα.
p. 59. v. ρος. pro ἴων l. ὄν.
p. 61. v. ἐπ. l. ἐπὶ pro αὐτ.
p. 62. v. πλῆ. l. ἐντεῦθεν.
v. πνι dele φημὶ, & ſcribe poſt λέγειν.
v. πῶς καὶ. l. πῶς δὲ.
p. 63. v. δια. l. διαφορά.
v. ἐὰν. l. σρογγύλον.
p. 64. v. σωμ l. προηγουμένως.
v. γων. l. pro δι', δὲ.
v. ὅτι l. τὴν μίξιν.
p. 65. v. ἀπ. δ' ἐπὶ.
p. 66. v. ς. l. ὃς.
p. 67. v. κεφ. pro I. ſcribe. Θ
p. 70. v. τὸ, κυβερνήσει.
p. 77. v. κἀν. l. τοῦτο ἔπρεπ.
p. 82. v. Αἱμ. l. ἐπὶ αἵματος ἐκχύσει.
v. σιτ. l. ἐκ τοῦ.
p. 84. v. Αεμ. l. αἱεμοῦται.
v. Αερ. l. Ανεράτων.
p. 85. v. Ανευ. l. Ανέθυντο.
p. 89. v. Ελαια. l. Ελεια.
v. Εκγ. l. ἐγλβυκισμένος.
p. 94. v. Κρημ. l. πόπαν.
p. 97. v. Μιω. l. Μνίειν vel μνιέειν.
p. 99. v. πλευρεαι l. πλευρεαραὶ
p. 100. v. πλωὲς l. πρλωὲς.
p. 101. v. Σισαμὶς & Σησαμὶς dicitur.
v. Σκε. l. Σκελιφρός, & σκελεφρός
p. 103. v. Σφαδάζει. l.
p. 105. v. Υποξήροις l.
p. 107. v. Χήλω. l. διαχηλῶ.
p. 110. v. ὅτω. l. ὀρρός.
p. 112. v. Θρω. αἰτιον legunt.
p. 116. v. πλ. l. λιγνυώδης.
v. Δαῦξ. l. σώμνησαι.
v. πύτ. l. ῥέγχω.
v. ἐὰν. l. ἐὰν pro ἐάν.
v. ἐν. l. Ορέσῃ.
p. 118. v. ὡς. l. γηροτάδος.

v. βροτ. l. ἐκλαπῆναι.
v. Ελκος. l. ἐπεί.
p. 119 v. Ερπι. l. ἐρήμασ.
p. 120. v. Ζων l. ζωννύμεθα.
p. 123. v. Κηρυξ. l. πιτύρων.
p. 126. v. Μεσ. l. Μεσηγύ.
p. 127. v. διὼ. l. σαρκί.
p. 128. v. ξωυπκμαίρεσθαι.
p. 129 v. ειει. l. οὐρέει.
p. 130. v. παρη. l. παραπέπανται.
p. 133 v. Σκωλ. l. σιαλώδεα.
p. 135. v. πιλαιπωρέησιν.
p. 137. v. φλεδ. l. φλεδονώδεα] φλεδονώδη.
p. 141. v. Βαλαυάγρα.
p. 142. v. Κλ. l. Κρεξ.
p. 143. v. Πρυτανεῖον.
v. Πυτ. ſcr ὄργανον.
p. 145. v. ὡρμ. l ὁρμὴν.
p. 158. v. τεικ. l. φημί.
v. ἀκρ. l. ἀπεκεσάπυ.
p. 160. v. πῖς. l. δεῦσε.
v. πσ. l. ῥιγώσωσι.
p. 161. v. ταῦτα.
p. 162. v. ἐν. l. διαίτῃ.
p. 164. v. μάλ. l. ῥέξαιτο.
v. ἐφ'. v. l. πε καὶ.
p. 166. v. κιλ. l. καὶ ὁ.
p. 168. v. γος. l. κέκτησαι.
p. 170. v. πῶς. τὸν ἄθλον.
p. 179 v. μδμοι. l. αλλοιοῦσιν.
p. 194. v. κει. poſt περιπὸ adde, εἴπε ὡς ποσὸν,
p. 208. v. μδν l. κρᾶσις.
v. δ l. παντάπασιν.
p. 211. v. ἐχ. l. εἰσπνοῆς.
p. 215. v. θεσ. l. ὁποιῶν, non ὁκοιῶν.
p. 231. v. βλί. l. ἐπιγραφὴν.
p. 235. v. δ'. ſcrib. κδ'.
v. κζ. l. νοδ.
p. 136. v. μδμα. l. ἐλάχιστα.
p. 255. v. ταπ. l. πάθοις.
v. ρσθ'. περίοδος.
p. 262. v. κυχ. l. ὀρέξεις.
p. 271. v. Λαγωφθαλμόν.
p. 272. v. ὄγκος ἐρυθρός.
p. 279. v. υξγ. l. φλεβοτομίας.
p. 296. v. τὰ ῥθ. l. παραδομένοις.
p. 302. v. μδν l. ἀναπνεῖν.
p. 303. v. ἐπὶ πύτῳ.
p. 305. v. l. τὰ ἢ φαινόμενα.
p. 308. v. γδ. l. δυναμένων.
p. 309. v. ἐπι. l. πῖσδε.
p. 311. v. ὅλ. l. δήγματος.
p. 315. v. παρ. l. ὁ χρησίμως.
p. 322. v. π τὴν. l. σέγνωσιν.
p. 331. v. μέρι. l. μήποτε.
p. 350. v. θυ. l. χειρουργία.
p. 356. v. ἰατρ. l. Ἱπποκράτει.
p. 357. v. μι. l. ἐνεργείας.
p. 362. v. μαλ. l. δημιουργίαν.
p. 367. v. τὸ γίν. l. ἐπιρρέοντος.
p. 369. v. ἐκα. l. ὑπὸ πῖς.
p. 378. v. φῆς l. νεωτέροις.
p. 379. v. μάσθαι. l. μάσαι.
p. 386. v. μακ. pro μακροτέροις, l. μικροτέροις licet in M. μικραὶ ſcribantur ἀσκοειδεῖς.
p. 391. v. μύδ. l. σομφὸν.